بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

اَلصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ عَلَیۡکَ یَارَسُوۡلَ اللّٰہِ اَلصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ عَلَیۡکَ یَا نَبِیَّ اللّٰہِ

اَلصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ عَلَیۡکَ یَاحَبِیۡبَ اللّٰہِ اَلصَّلٰوۃُ وَ السَّلَامُ عَلَیۡکَ یَا نُوۡرَ اللّٰہِ

صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیۡکَ وَسَلَّمَ

قَالَ النَّبِیُّ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیۡہِ وَسَلَّمَ : مَنۡ اَحَبَّ سُنَّتِیۡ فَقَدۡ اَحَبَّنِیۡ وَمَنۡ اَحَبَّنِیۡ کَانَ مَعِیَ فِی الۡجَنَّۃِ۔ (الحدیث)

કામ વહ લે લીજિયે તુમ કો જો રાઝી કરે
ઠીક હો નામે 'રઝા' તુમ પે કરોળો દુરૂદ

બરકાતે શરીઅત

:: મુઅલ્લિફ ::

અતાએ હુઝૂર મુફ્તિયે આ'ઝમે હિંદ હાફિઝ વ ક़ારી મૌલાના

મુહમ્મદશાકિર અલી નૂરી સાહબ

(અમીરે સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી)

નાશિર

મકતબએ તયબહ

મર્કઝ : ઈસ્માઈલ હબીબ મસ્જિદ,
૧૨૬, કામ્બેકર સ્ટ્રીટ, મુંબઈ–૪૦૦૦૦૩
ફોન : ૦૨૨૨–૩૪૩૪૩૬૬, મો. ૯૭૦૨૮૨૪૬૫૫

નૂરાની આર્ટ–દયાદરા, મો. ૯૪૨૭૪ ૬૪૪૧૧

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

اَلصَّلٰوۃُ وَالسَّلَامُ عَلَیۡکَ یَا رَسُوۡلَ اللّٰہِ ﷺ

وَعَلٰی آلِکَ وَاَصۡحَابِکَ یَا حَبِیۡبَ اللّٰہِ ﷺ

જુમલા હુકૂક़ બહક્ક़ે નાશિર મહફ઼ૂઝ઼ હૈં

નામ કિતાબ	:	**બરકાતે શરીઅત**
તાલીફ	:	હાફિઝો ક़ારી હઝરત મૌલાના મુહમ્મદશાકિર અલી નૂરી રઝવી *(અમીરે સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી)*
કંપોઝિંગ	:	સાદિક़ યાકૂબ પટેલ દયાદરવી (ગુજરાત) મુઝમ્મિલ ઈલ્યાસભાઈ પટેલ ઈખરવી (ગુજરાત)
પ્રુફ રીડિંગ	:	પટેલ શબ્બીર અલી રઝવી દયાદરવી (ગુજરાત)
ઈશાઅત	:	૨૦ જમાદિઉલ આખર, હિ.સ. ૧૪૩૭
બારે અવ્વલ		અંગ્રેજી તા. ૨૯ માર્ચ ૨૦૧૬, મંગળવાર
સફ઼હાત	:	૧૦૮૮ **કિંમત : ₹ 300/–** (ટપાલ ખર્ચ રૂા. ૨૦)
તાઅદાદ :	:	૨૧૦૦
નાશિર	:	**મકતબએ તયબહ** મર્કઝ : ઈસ્માઈલ હબીબ મસ્જિદ, ૧૨૬, કામ્બેકર સ્ટ્રીટ, મુંબઈ–૪૦૦૦૦૩ ફોન : ૦૨૨૨–૩૪૩૪૩૬૬ મો. ૯૭૦૨૮૨૪૬૫૫

મિલને કા પતા

સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી (દયાદરા શાખ)

C/o. ફયૂઝાને રઝા મંઝિલ, મુા.પો. **દયાદરા**, તાલુકા & જિલ્લા : ભરૂચ
પિન.૩૯૨૦૨૦, ફોન : (૦૨૬૪૨) (ઓફિસ) ૨૮૦૦૧૧, ૨૧૦૪૧૧
(ઘર) ૨૮૦૧૯૨, ૨૮૦૨૯૨, મો. ૯૪૨૭૪૬૪૪૧૧

❑ ❑ ❑ ફેહ્રિસ્ત મઝામિન હિસ્સા અવ્વલ ❐ ❐ ❐

હમ્દે બારી તઆલા	27	જન્નત કે આઠ દરવાઝે	84
હમ્દે બારી તઆલા	28	ગુનાહ ઝળતે હૈં	85
ક़સીદા બુર્દા શરીફ	30	અપની ચમક ઝ્યાદા કરો	86
નઅ્તે પાક	31	હૌઝે કૌષર પર ઈસ્તિક़્બાલ	87
ચશ્મે–તર ચાહિયે	32	ઈમાન કા હિસ્સા	88
તરાના સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી	33	દસ નેકિયાં	89
શર્ફે ઈન્તિસાબ	34	જન્નત મેં ક़દમોં કી આહટ	89
તક્રીઝાતે ઉલમા વ મશાઈખે...	35	દરજે બુલંદ હોતે હૈં	90
અહવાલે વાક़ઈ	58	ગુનાહ મિટાને કા ઝરિયા	90
દર્સ દેને કા તરીક़ા	61	હુઝૂર ﷺ કા વુઝૂ	92
દીની દઅ્વત દેને કા તરીક़ા	63	વુઝૂ સે પહલે બિસ્મિલ્લાહ પઢો	93
હફ્તાવારી ઈજ્તિમાઅ કા તરીક़ા	65	દાઈ જાનિબ સે શુરૂઅ કરો	94
ઈજ્તિમાઅ કી વક़્તી તરતીબ	67	તીન–તીન બાર ધોએં	94
ચાર રોઝા ક़ાફિલે કા જદવલ	68	મિસ્વાક ભી કર લેં	95
સહ માહી તર્બિયતી કોર્સ	70	મિસ્વાક કે ફ઼વાઈદ એક નઝર મેં	96
ઈમાન કા બયાન	74	ઉંગલિયોંકા ખિલાલ	98
ઈમાન બિલ્લાહ ઔર ઉસકે તક़ાઝે	75	ફ઼રાઈઝે વુઝૂ	99
અલ્લાહકી ઝાત વ સિફ઼ાત કે મુતઅલ્લિક़ અક़ાઈદ	75	વુઝૂ કી સુન્નતેં	99
અંબિયા عليهم السلام વ મલાઈકા કે મુતઅલ્લિક़ અક़ાઈદ	76	વુઝૂ કે મુસ્તહબ્બાત	101
મૌત કે મુતઅલ્લિક અક़ાઈદ	79	વુઝૂ કે મક્રૂહાત	100
મુર્દે સે સવાલ વ જવાબ	80	વુઝૂ કો તોળનેવાલી ચીઝેં	101
ક़યામત આને કા હાલ	81	વુઝૂકા મસ્નૂન તરીક़ા	101
વુઝૂ કે ફ઼ઝાઈલ વ મસાઈલ	83	વુઝૂ કે બાદ ક્યા પઢના ચાહિયે ?	103
નમાઝ કી કુંજી	84	તહિય્યતુલ્ વુઝૂ	104
		વુઝૂ મેં એહ્તિયાત	5
		વુઝૂ કે ચંદ અહમ મસાઈલ	106

વુઝૂ કા પાની	106	રહમત કા ઘર	135
વુઝૂ સાઈન્સ કી નઝર મેં	107	તક્બીરે ઉલા દુન્યા વ મા ફીહા સે બેહતર હૈ	135
મગરબી જર્મની કા સેમીનાર	113	ગ़ઝબે રસૂલ	136
નમાઝકા બયાન	115	ગુમરાહ હોને કા અંદેશા	138
હઝરત ઈબ્રાહીમ عليه السلام કી દુઆ	116	તારિકે સલાત બલાઓં મેં મુબ્તલા	139
બાપ કી બેટે કો નસીહત	116	નમાઝ બાજમાઅત કી હિક્મતેં	141
નમાઝ અલ્લાહ તઆલાકી યાદકા ઝરીઆ	117	જમાઅત કે મુતઅલ્લિક़ મસાઈલ	142
સાહિબે ઈક્તિદાર કી ઝિમ્મેદારી	118	**બરકાતે નવાફિલ**	144
નમાઝ તમામ બુરાઈયોં સે રોકતી હૈ	118	કુર્બે ખુદા કા ઝરિયા	144
જન્નતી હોને કી બશારત	119	નફ્લ નમાઝ ઘર પર પઢેં	145
નમાઝ ઔર ગુનાહોં કી મગ़્ફિરત	120	રાત મેં નફ્લ નમાઝ પઢને કે ફ઼ઝાઈલ	146
ગુનાહોં સે માફી	121	ચંદ મખ્સૂસ અવક़ાત કી મખ્સૂસ નફ્લ નમાઝેં	148
પાંચ નમાઝોં કી ફ઼ઝીલત	122	મગ़્રિબ કે બાદ નફ્લ નમાઝ પઢને કી ફ઼ઝીલત	148
નમાઝિયોં કે લિયે ફિરિશ્તોં કા ખૈર મક़્દમ	122	ઈતવાર કે દિન કી નફ્લ કી ફ઼ઝીલત	149
ગુનાહ ઝળતે હૈં જૈસે દરખ્તોં કે પત્તે	123	ઈતવાર કી રાત કી નફ્લ કી ફ઼ઝીલત	150
નમાઝી કે લિયે નમાઝ કી દુઆ	124	પીર કે દિન કી નફ્લ કી ફ઼ઝીલત	150
ફ઼ઝાઈલે જમાઅત	125	મંગલ કે દિન કી નફ્લ કી ફ઼ઝીલત	150
મૈદાને જંગ મેં જમાઅત કી તાકીદ	126	મંગલકી રાત કી નફ્લ કી ફ઼ઝીલત	151
ષવાબ હી ષવાબ	128	બુધ કે દિન કી નફ્લ કી ફ઼ઝીલત	151
પૂરી રાત ઈબાદતકા ષવાબ	128	બુધ કી રાત કી નફ્લ નમાઝ	151
દોઝખ સે આઝાદી	129	જુમેરાત કે દિન કી નફ્લ કી ફ઼ઝીલત	152
ગુનાહ બખ્શ દિયે જાયેંગે	130	જુમેરાત કી રાત કી નફ્લ કી ફ઼ઝીલત	152
પસન્દીદા	132	જુમ્આ કે દિન કી નફ્લ કી ફ઼ઝીલત	152
જમાઅત કે સાથ રહો	132	જુમ્આ કી રાત કી નફ્લ કી ફ઼ઝીલત	154
નાબીના કો તાકીદ	133	સનીચર કે દિન કી નફ્લ કી ફ઼ઝીલત	155
જમાઅત મેં સબ્ક़ત કરો	134		

સનીચર કી રાત કી નફ્લ કી ફ઼ઝીલત	155
તહય્યતુલ્ વુઝૂ	155
તહય્યતુલ્ મસ્જિદ	156
નમાઝે તહજ્જુદ	156
નમાઝે ઈશ્રાક	158
નમાઝે ચાશ્ત	158
સલાતુત્ તસ્બીહ	159
નમાઝે હાજત	161
નમાઝે ઈસ્તિખારા	162
નમાઝે ગ઼ૌષિયહ	163
સલાતે ઉત્ફ઼ા	163
તર્કે નમાઝ પર વઈદેં	165
જહન્નમ મેં લે જાનેવાલે આમાલ	166
તારિકીને સલાત કે લિયે "ગ઼ય્ય" હૈ	167
અહાદીષમેં તર્કે સલાત પર વઈદેં	169
ફ઼िરઔન વ હામાન કે સાથ હશ્ર	170
ઝિમ્મએ નબી સે મહરૂમ	171
આમાલ મર્દૂદ હો જાયેંગે	171
તારિકે સલાત કુફ઼્કે ક઼રીબ	172
તારિકે નમાઝકા હશ્ર	173
ક઼ઝાએ સલાત પર વઈદેં	174
તારિકે સલાત વાક઼િઆત કી રૌશનીમેં	176
ક઼બ્ર મેં શોલે	176
નામ જહન્નમ કે દરવાઝે પર	177
સર મૂંડને કા હુક્મ	178
શૈતાન દૂર ભાગે	179
બેનમાઝી ઝાનીસે ભી બદ્તર હૈ	179
બરકાતે માહે રમઝાન	181
સૌમકા લુગ઼વીઔર ઈસ્તિલાહી મઅ્ના	181
રોઝા કબ ફ઼ર્ઝ હુઆ	182
ફ઼ઝાઈલે રોઝા	185
રોઝે કા ઈન્આમ	185
અગલે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાતે હૈં	186
બદન કી ઝકાત	187
સોનેકા દસ્તરખાન	187
અર્શ કે સાયે મેં	187
એક અજીબ ફ઼िરિશ્તા	188
રોઝાદારોં કી મેહમાન નવાઝી	189
એક રોઝા કી અહમિયત	190
રોઝા કે દુન્યાવી ફ઼વાઈદ	191
પોપ એલ્ફ઼ ગાલકા તજર્બા	192
એક લાખ રમઝાન કા ષવાબ	193
ફ઼ૈઝાને રમઝાન વ કુર્આન	193
બરકાતે માહે રમઝાન	194
કાશ ! પૂરા સાલ રમઝાન હોતા !	194
શયાતીન ક઼ૈદ મેં	195
જન્નત કો સંવારા જાતા હૈ	196
સહરી વ ઈફ્તાર કા બયાન	196
ઈફ઼્તારમેં જલ્દી	197
ઈફ઼્તાર કરાને કી ફ઼ઝીલત	197
રોઝે કે મસાઈલ	199
નિયત કિસે કહતે હૈં	199
જિન બાતોં સે રોઝા નહીં ટૂટતા	200
જિન બાતોં સે રોઝા ટૂટ જાતા હૈ	200

સિર્ફ ક઼ઝા લાઝિમ હૈ	201
કિન–કિન હાલતોં મેં રોઝા ન રખને કી ઈજાઝત હૈ	202
કફ઼્ફારા ભી લાઝિમ	203
રોઝા તોળને કા કફ઼્ફારા	203
તરાવીહ કા બયાન	205
તરાવીહ કે મા'અ્ના	205
નબીએ અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ કા મા'મૂલ	206
તરાવીહ પર સહાબાએ કિરામ કી મુદાવમત	206
તરાવીહ કી રકઅ્ત	206
તરાવીહ કી ફ઼ઝીલત	207
તરાવીહ મેં ખત્મે કુર્આન	208
હુઝૂર નબીએ રહમત ﷺ ઔર માહે રમઝાન કા આખિર અશ્રા	209
શબે ક઼દ્રકા બયાન	211
વજહે તસ્મિયહ	211
શબે–કદ્ર અહાદીષ કે આઈને મેં	212
શબે–ક઼દ્ર કૌન–સી રાત હૈ	212
શબે–ક઼દ્ર કી અલામતેં	213
શબે–ક઼દ્ર કો પોશીદા રખને કી હિકમતેં	213
શબે–કદ્ર ક્યોં અતા હુઈ	215
ફ઼िરિશ્તોં કા નુઝૂલ	216
એક અજીબુલ ખલ્ક઼ત ફ઼िરિશ્તે કા નુઝૂલ	217
ફ઼िરિશ્તે ક્યોં નાઝિલ હોતે હૈં	217
ફ઼िરિશ્તોં કા સલામ	219
શબે–ક઼દ્ર ઔર તદાબીરે ઉમૂર	219
શબે–ક઼દ્ર કી દુઆ	220
શબે–ક઼દ્ર કી નફ્લ નમાઝ	221
શબે–ક઼દ્ર સે મહરૂમી કા નુક઼્સાન	222
એ'તેકાફ઼ કા બયાન	223
એઅ્તિકાફ઼ કા લુગ઼વી ઔર શરઈ મઅ્ના	223
નબીએ કૌનો–મકાં કા મા'મૂલ	223
એઅ્તિકાફ઼ કે ઝરિયે શબે–ક઼દ્ર કી તલાશ	224
એઅ્તિકાફ઼ કે ફ઼ઝાઈલ	225
એઅ્તિકાફ઼ કે અક઼્સામ	225
એઅ્તિકાફ઼ે વાજિબ, સુન્નતે મોઅક્કદા ઔર નફ્લ મેં ફ઼ર્ક઼	226
એઅ્તિકાફ઼મેં કિયે જાનેવાલે આમાલ	226
એઅ્તિકાફ઼ મેં કિયે જાને વાલે ચંદ અવરાદ વ વઝાઈફ઼	227
માહે રમઝાનુલ મુબારક કી આખિરી શબ કૈસે ગુઝારેં	229
ઈદુલ–ફ઼િત્ર કા બયાન	233
ઈદ મનાના કબ સે શુરૂ હુવા	233
ઈદ કા દિન કૈસે ગુઝારેં	233
નમાઝે ઈદ કા તરીક઼ા	234
ગ઼રીબોં કા ખ્યાલ રખેં	234
ઈદ કે દિન યહ બાતેં મુસ્તહબ હૈં	236
ઈન બાતોં સે પરહેઝ કરેં	236
બરકાતે કુર્બાની	238
અશરએ ઝિલહિજ્જા અહાદીષ કે...	239
અશરએ ઝિલહિજ્જા કી ઈબાદાત	240
દિન કો રોઝે રાત કો ક઼્યામ	240

અશરએ ઝિલહિજ્જા ઔર આમાલે સાલિહા	241
અશરએ ઝિલહિજ્જા ઔર અંબિયાએ કિરામ	242
યૌમે અરફા કી ફઝીલત ઔર ઉસ્કા રોઝા	243
નબીએ અકરમ ﷺ કો કુર્બાની કા હુક્મ	244
કુર્બાની કા મઅ્ના	245
કુર્બાની ક્યા હૈ ?	245
હકીકતે કુર્બાની	246
કુર્બાની કબ સે શુરૂ હુઈ	246
હઝરત ઈબ્રાહીમ عليه السلام કા ખ્વાબ	247
અંબિયાએ કિરામ કે ખ્વાબ	248
હઝરત ઈસ્માઈલ عليه السلام કી રઝામંદી	248
શૈતાન કા ફરેબ	249
કુર્બાની કે લિયે તૈયાર	251
કુર્બાની કા મક્સદ	254
હઝરતે ઈસ્માઈલ عليه السلام કા ફિદિયા	254
કુર્બાની અહાદીષ કે આઈને મેં	255
સબસે અચ્છી કુર્બાની	255
સબસે અચ્છા અમલ	255
જહન્નમ કી આગ સે હિજાબ	256
સબસે બેહતર સદકા	256
ઈદગાહ ન આએ	257
જન્નત કી સવારી	257
હુઝૂર ﷺ ને કુર્બાની કી	258
હઝરત અલી કી કુર્બાની	259
એક બેમિષાલ કુર્બાની	259
નમરૂદ ને કુર્બાની કી	260
કુર્બાની કિસ પર વાજિબ હૈ ?	261
કુર્બાની કે જાનવર	262
અયબ ન હો	262
કુર્બાની કૈસે કરેં ?	263
કુર્બાની કા ગોશ્ત ઔર ચમળા	263
કુર્બાની કે દીગર મસાઈલ	265
અકીકા કે ફઝાઈલ વ મસાઈલ	268
અકીકા ક્યા હૈ ?	268
અકીકા કબ હો ?	269
અકીકા કૈસે કિયા જાએ ?	269
ખૂન બહાઓ	270
હુઝૂર ﷺ ને અકીકા ફર્માયા	271
ઝમાનએ જાહિલિયત કા અકીકા	271
અકીકાકે મુતઅલ્લિક મસાઈલ	272
ઝકાત કા બયાન	273
ઝકાત કા લુગ્વી મઅ્ના	273
ફરઝિય્યતે ઝકાતકા સબબ ઔર ગઝ્ઝ વ ગાયત	273
ઈસ્લામ કી બુન્યાદ	274
જન્નત કે દરવાઝે	276
સદકા કે ફઝાઈલ	277
માલ મેં ઈઝાફા કા ઝરિયા	277
ફિરિશ્તોં કા તઅજ્જુબ	278
ઉમ્ર કૈસે બઢ્હે ?	279
ગઝબે ઈલાહી સે બચાઓ	279
સદકા કો બાતિલ ન કરો	279

જહન્નમી કૌન ?	280
પેશાની ઔર કરવટેં દાગી જાયેંગી	280
ગલેકા અઝ્દહા	281
માલ બર્બાદ કૈસે હોતા હૈ ?	282
માલ કી મહબ્બત કા અંજામ	282
ઝકાત સે મુતઅલ્લિક ચંદ ઝરૂરી મસાઈલ	284
ઝકાત કિસ કો દી જાયે ?	287
હજ કા બયાન	291
મક્કા કી તા'ઝીમ	293
એક નમાઝ લાખ કે બરાબર	293
એક સો વીસ રહમતોં કા નુઝૂલ	294
સત્તર ફિરિશ્તોં કી આમીન	294
દુઆ કુબૂલ હોને કે ચૌદહ મકામાત	295
હજ સિર્ફ અલ્લાહ કે લિયે	295
"હજ" અહાદીષ કી રૌશની મેં અફઝલ અમલ	295
હાજી ગુનાહોં સે પાક	296
હાજી જન્નતી હૈ ?	296
ગુનહગારોં કી બખ્શિશ	296
મૌત કે બાદ હિસાબ ન હોગા	297
હજ વ ઉમરા કરનેવાલે શફાઅત કરેંગે	297
ગુલામ આઝાદ કરને કે બરાબર	298
બખ્શિશ ન હોનેકા ગુમાન ભી ગુનાહ !	298
ખાતિમા બુરા હોને કા અંદેશા	299
હજ્જે બદલ	299
હજ્જે અસ્ગર	299
તવાફ કે ફઝાઈલ	300
હજરે અસ્વદ ગવાહી દેગા	301
તવાફ શુરૂ કરને કા તરીકા	301
નમાઝે તવાફ	302
મકામે ઈબ્રાહીમ કી દુઆ	302
મુલ્તઝિમ કી દુઆએં	303
ઝમઝમ પીને કી દુઆ ઔર તરીકા	303
હજ કે પાંચ અય્યામ એક નઝર મેં	304
હજકા પહલા દિન ૮ ઝિલહિજ્જા	304
હજકા દૂસરા દિન ૯ ઝિલહિજ્જા	304
હજ કા તીસરા દિન ૧૦ ઝિલહિજ્જા	304
હજ કા ચૌથા દિન ૧૧ ઝિલહિજ્જા	305
હજ કા પાંચવાં દિન ૧૨ ઝિલહિજ્જા	305
મિના કો રવાનગી ઔર અરફાત કા વુકૂફ	306
મિના કે મામૂલાત	306
શબે અરફા	308
૯ તારીખ કે મામૂલાત	310
ઝરૂરી ગુઝારિશ	313
મૌકફ	313
ઝરૂરી નસીહતેં	318
મુઝ્દલ્ફાકી રવાનગી ઔર ઉસ્કા વુકૂફ	319
દુખૂલે મુઝ્દલફા કી દુઆ	320
નૂરૂલ અલા નૂર	321
વાદીએ મુહસ્સર ક્યા હૈ ?	322
તમન્નાએ મદીના	326
કઅ્બે કા કઅ્બા દેખો	327
ઝિયારતે રૌઝએ રસૂલ	328

મુઝદએ જાંફ઼ઝા	329
સહાબાએ કિરામ કા જઝ્બએ ઝિયારતુન્ નબી ﷺ	331
બિલાલ આશુફ઼્તા હાલ	333
એક અઅરાબી દરબારે રસૂલ મેં	336
મા'મૂલાતે મદીના મુનવ્વરા	338
મદીના મુનવ્વરા મેં હાઝરી	339
હાઝરી કા તરીક઼ા	340
હિકાયાત	342
ઝિકે ઇલાહી કી બરકતેં	345
લફ઼્ઝે ઝિક્ર કી વુસ્અત	345
જન્નત કી તરફ લે જાનેવાલા અમલ	348
સો હજ કા ષવાબ	349
ઝબાન કા સહીહ ઈસ્તેમાલ કરો	351
મહફ઼िલ મેં ફ઼िરિશ્તોં કી હાઝરી	351
મોતિયોં કે મિમ્બર	352
અઝાબ સે નજાત કા ઝરિયા	353
મહફ઼िલે ઝિક્ર મેં બૈઠને કા હુક્મ	353
ઝબાન કો ઝિકે ઈલાહી સે તર રખો	355
દિલ સખ્ત હોને કા સબબ	355
બેહતરીન ખઝાના	356
અલ્લાહ ﷻ કા સાથ	357
હુઝૂર ﷺ કી શફ઼ાઅત	358
મૌત કે વક્ત કલિમે કી બરકત	359
નૂર કે સુતૂન કી સિફ઼ારિશ	360
અર્શ કી સિફ઼ારિશ	360
જહન્નમ કી આગ સે બચને કા ઈલાજ	361
જહન્નમ હરામ હો જાયે	362
અલ્લાહ જહન્નમ હરામ ફ઼ર્મા દેગા	363
જન્નત કી કુંજી	363
પત્થરોં કી ગવાહી	364
આસ્માનોં કી કુંજી	365
ઈમાન તાઝા રહતા હૈ	365
સબસે બેહતર શાખ	366
ઈમાન તાઝા કરો	367
શૈતાન કે ફ઼રેબ સે બચને કા તરીક઼ા	368
કલિમએ નજાત	368
હિકાયત	370
સબસે ભારી કલિમા	371
અલ્લાહ બેહતર મજમે મેં યાદ ફ઼ર્માતા હૈ	371
નજાત કા બેહતરીન અમલ	372
રોઝાના હઝાર નેકિયાં કમાઓ	373
મૌલા કા બેહિસાબ કરમ	374
સોના ચાંદી ખૈરાત કરને સે બેહતર અમલ	373
કૌન–સા અમલ અફ઼્ઝલ હૈ	376
જન્નત કી ક્યિારિયોં સે કુછ ચુન લિયા કરો	377
અફ઼્ઝલ કલિમાત	377
જન્નત મેં દરખ્ત	378
સો ગુનાહ માફ઼	379
ફ઼िરિશ્તોં કી તસ્બીહ	380
જન્નત કા એક ખઝાના	380
સબ્રકા ષવાબ	382

મુસીબત મેં ઝિક્રે ઈલાહી કા નિરાલા..	383
ઘર જન્નત મેં	384
શૈતાન ઘર સે ભાગ જાતા હૈ	385
ઝિક્રે ઈલાહી સે ગ઼ફ઼લત કા નતીજા	385
શૈતાન મુસલ્લત હો જાતા હૈ	387
હુકૂક઼ વાલિદૈન	388
અલ્લાહકી રઝા વાલિદૈનકી રઝા...	392
વાલિદ કી ઈતાઅત અલ્લાહકી...	393
વાલિદૈન ઔલાદ કે લિયે જન્નત હૈં	393
માં કે કદમોં મેં જન્નત	394
માં–બાપ કા દીદાર હજ્જે મક઼બૂલ કે...	395
વાલિદ કી દુઆ	395
માં કા હક઼ ઝ્યાદા હૈ	396
માં કી મમ્તા	398
માં કે કલેજે સે મમ્તા ભરી આવાઝ	399
માં કા હક્ક઼	400
માં કે સાથ સુલૂક	401
રઝાઈ માં કે સાથ સુલૂક	401
માં કે કદમોં કો બોસા દેને કી ફ઼ઝીલત	402
ફ઼िરિશ્તે ઝિયારત કો આયેં	403
વાલિદા કી ખિદમત કા સિલા	403
હઝરત મૂસા عليه السلام કી જન્નત મેં રિફ઼ાક઼ત	404
માં કી દુઆ	406
ઉમ્ર મેં બરકત	406
ઔલાદ કા માલ વાલિદૈન કા હોતા હૈ	407
વાલિદૈન કી નાફ઼ર્માની કા અંજામ	408
જન્નત કી ખુશ્બૂ સે મહરૂમ	409
વાલિદૈન કો રૂલાના મના હૈ	410
વાલિદૈન કો મારનેવાલે કી સઝા	410
રિઝ્ક઼ મેં તંગી કા સબબ	411
રોઝે ક઼યામત સબસે સખ્ત અઝાબ	412
ખાતિમા ખરાબ હોને કા અંદેશા	413
ફ઼ર્ઝ વ નફ઼્લ ગૈ઼ર મક઼બૂલ	414
નાફ઼ર્માન કો ફ઼ૌરી સઝા દી જાતી હૈ	415
હઝરત જુરૈજ કી ઈબ્રતનાક કહાની	415
સર ગધે કા	417
માં કી બદ દુઆ કા હૈરતનાક અષર	418
અહદે ફ઼ારૂક઼ી કા દર્દનાક વાક઼िઆ	420
એક બુઝુર્ગ કા હજ મક઼બૂલ ન હુવા	421
ફ઼ર્માંબર્દાર બનને કા તરીક઼ા	423
મસાઈલ વ આદાબ	424
બાદ ઈન્તિક઼ાલ હુસ્ને સુલૂક કે તરીક઼ે	426
માં–બાપ કે લિયે દુઆએ મગ઼્ફ઼िરત	426
માં–બાપ કી તરફ઼ સે સદક઼ા કરો	427
વાલિદૈન કી તરફ઼ સે હજ	428
માં–બાપ કા કર્ઝ અદા કરો	428
વાલિદૈન કી ક઼બ્રો કી ઝિયારત	429
મિયાં–બીવી કે હુકૂક઼	430
મર્દ પર ઔરત કે હુકૂક઼	430
ભલાઈ કરો	430
દોનોં બરાબર	431
સબસે અચ્છા કૌન ?	433
ઔરત કી મિષાલ	434
તીન બાતેં	434

અય્યૂબ عليه السلام કા ષવાબ	435
ઈમામે ગ़ઝાલી رحمة الله عليه કી નસીહત	435
ઔરતોં પર મર્દો કે હુકૂક़	436
નેક ઔરત કૌન ?	437
શૌહર કી નાશુકી કી સઝા	437
ફિરિશ્તોં કી લઅૂનત	438
શૌહર કી ઈતાઅત લાઝિમ	439
અલ્લાહકા હક़ અદા ન હુવા	440
શૌહર કી ઈતાઅત કા સિલા જન્નત	441
નમાઝ કુબૂલ નહીં હોતી	442
મર્દોં કે હુકૂક़ કી તફ્સીલ	443
ડાકટર લારેંસ કા ખદ્શા	444
ઈન ચીઝોં કા લિહાઝ કરેં	445
क़સમ પૂરી કર દી	446
સિલએ રહમી કી ફઝીલત	448
સિલએ રહમી ઔર કુશાદગિએ રિઝ્ક़	448
કોઈ રિશ્તેદારી તોળે તો આપ જોળો	449
ગ़ઝબે ખુદાવંદી	449
સિલએ રહમી કષરતે માલ કા ઝરિયા	450
બુરી મૌત સે હિફાઝત	451
બેહતરીન ઈન્સાન	452
રહમાન ઔર સિલએ રહમી	453
તીન આમાલ પર જન્નત	453
આમાલ ગૈર મક़બૂલ	454
બદતરીન ગુનાહ	454
તીન મહરૂમ ઈન્સાન	455
क़તએ રહમી ઔર ખુદા કા ગ़ઝબ	456
જાનવરોં સે હુસ્ને સુલૂક	456
ઔરત અઝાબ કી શિકાર	457
બદકાર ઔરત કી બખ્શિશ	458
બારગાહે રસૂલ ﷺ મેં ચિળયા કી ફર્યાદ	458
અચ્છી વસિયત	459
બુરાઈ કે બદલે ભલાઈ	460
ખુદાકી રહમત કા ઝરિયા	461
પસંદીદા અમલ	462
જન્નત સે કરીબ, જહન્નમ સે દૂર	463
પળોસિયોં કે હુકૂક़	464
પળોસી કી તીન ક़िસ્મેં	465
પળોસી વરાસત કા હક़દાર	466
ઈમાન કા તક़ાઝા	467
શોરબે કી ખુશ્બૂ ઔર પળોસી	467
પળોસી દામન થામ લેંગે	468
ખુદા કે નઝદીક બેહતરીન કૌન ?	469
પળોસી કૌન હૈ ?	469
તોહફે કા હક़દાર કૌન ?	470
સબસે પહલા મુક़દમા	470
ભલાઈ ઔર બુરાઈ કી કસૌટી	471
વહ શખ્સ મોમિન નહીં	472
ખુદાએ તઆલા સે જંગ	472
જન્નત મેં ન જાયેગા	473
ઈબાદત ગુઝાર ખાતૂન મગર જહન્નમી !	474
क़યામત કી નિશાની	475

હઝરત ઈમામ હસન رضي الله عنه ઔર પળોસી	476
સુલતાન બાયઝીદ ઔર પળોસી	476
ગ़ીબત કી મઝમ્મત	479
ગીબત ક્યા હૈ ?	480
ગીબત ઝિના સે ભી બદ્તર	480
હદીષે મેઅરાજ	481
ગ़ીબત કી બદ્બૂ	481
અબ કયોં મહસૂસ નહીં હોતી ?	482
પીપ, ખૂન ઔર મવાદ કી કે	482
મુર્દાર ગધે કા ગોશ્ત	484
ગ़ીબત કી क़દ્રે તફ્સીલ	485
બદન કી ગ़ીબત	486
અખ્લાક़ કી ગ़ીબત	486
લિબાસ કી ગ़ીબત	486
ગીબત યા હક़ીક़ત બયાની	486
ગ़ીબત કા કફ્ફારા	487
હિકાયતે સઅ્દી رضي الله عنه	487
ગીબત સે બચને કા એક આસાન તરીક़ા	488
તકબ્બુર કી મઝમ્મત	489
પ્યારે આક़ા ﷺ કે ફર્મૂદાત	489
જન્નત સે મહરૂમ	489
મુતકબ્બિર પર નઝરે રહમત ન હોગી	490
મુતકબ્બિર કુત્તે ઔર ખિંઝીર સે ભી ઝયાદા ઝલીલ	491
મુતકબ્બિર જહન્નમી હૈ	492
તકબ્બુર સિર્ફ અલ્લાહ કો ઝેબા હૈ	493
તીન અશ્ખાસ પર જહન્નમ કા મખ્સૂસ અઝાબ	494
મુતકબ્બિર ચ્યૂંટિયોં કે માનિન્દ હોંગે	494
ઝૂટ કી લાનત	496
મોમિન ઝૂટા નહીં હો સકતા	496
ફિરિશ્તા એક મીલ દૂર ચલા જાતા હૈ	497
ઝૂટ અલામતે નિફાક़ હૈ	498
સબસે બળા ઝૂટ	499
હઝરત લુકમાન કી નસીહત	500
સબસે બળી ખયાનત	500
ઝૂટ સે બચને કી બરકત	501
હસદ કી મઝમ્મત	503
હસદ ઔર બુગ્ઝ સાબિક़ા ઉમ્મતોં કી બીમારી હૈ	506
હાસિદીન અલ્લાહ ﷻ કી નેઅ્મતોં કે દુશ્મન હૈં	506
મુસલમાન કી મુસીબત પર ખુશ હોનેવાલા	507
હુઝૂર ﷺ કો અપની ઉમ્મત મેં હસદ કા ખૌફ થા	508
દુન્યા મેં જન્નત કી બશારત	508
અર્શે ઈલાહી કે સાયે મેં	509
હસદ કા વબાલ	510
બુઝુર્ગોં સે હસદ	512
એક સાલ પહલે જહન્નમ મેં	513
સિર્ફ દો ચીઝોં મેં હસદ જાઈઝ હૈ	513
હસદ સે બચને કા તરીક़ા	513
કલિમા પઢ્હને કી તૌફીક़ ન મિલી	514

❑ ❑ ❑ ફેહ્રિસ્ત મઝામિન હિસ્સા દોમ ❐ ❐ ❐

🗁 **ફઝાઈલે "બિસ્મિલ્લાહ"**	518	તિલાવત કી મિક્દાર	538
કુર્આન કી કુંજી	518	હિસ્સોં મેં તિલાવત કરના	539
જાઈઝ કામ કી ઈબ્તિદા	518	દૌરાને તિલાવત રોના	539
બખ્શિશ કા ઝરિયા	519	હુકૂકે આયાત કા લિહાઝ રખના	540
નિરાલા અંદાઝ	519	ચૌદહ સજ્દે	540
હઝરત મૂસા عليه السلام કા ઈલાજ	520	સજ્દા કૈસે કરે	541
હલાકત સે હિફાઝત	521	સજ્દા કબ કરે	541
તબાહી સે છુટકારા	522	સજ્દા કબ ન કરે	541
જહન્નમ સે નજાત	523	તિલાવત કી ઈબ્તિદા	541
કામિલ વુઝૂ	524	તઅવ્વુઝ કબ પઢે ?	541
ઈમાન કી દૌલત નસીબ હુઈ	525	ફઝાઈલે તઅવ્વુઝ	542
ઈલાજે દર્દે સર	525	મસાઈલે તઅવ્વુઝ	542
ઝહર બેઅષર	526	તિલાવત કૈસે ખત્મ કરેં	543
હિજાબ હૈ	526	નમાઝ મેં તિલાવત	543
હુસૂલે બરકાત કા ઝરિયા	527	ખુશ આવાઝી સે તિલાવત	544
વહ શખ્સ મલઊન હૈ	528	મઅ્મૂલી સમઝનેવાલે કો તંબીહ	544
તસ્મિયહ લિખને કી વસિયત	528	કુર્આન કા ઈન્આમ	545
તીન હઝાર નામ	529	મોમિન ઔર મુનાફિક કી તિલાવત ફર્ક	546
ચાર નહરેં	529	ઉમ્મત કો બશારત	547
"بِسْمِ اللّٰه" કયોં ?	529	નૂર કા તાજ	548
તરાઝૂ કા પલ્લા	530	ચૌદવીં કે ચાંદ કે મિષ્લ	548
ખાને ઔર ઘર મેં દાખિલ હોને સે પહલે	532	દઅવતે ફિક્ર	549
"بِسْمِ اللّٰه" સે મુતઅલ્લિક મસાઈલ	534	કબ્ર કા સાથી	550
🗁 **તિલાવતે કુર્આન કે ફઝાઈલ**	536	શફાઅત કુબૂલ હોગી	551
તિલાવત કે આદાબ	537	કુર્આન દેખકર પઢને કી ફઝીલત	552
દો હઝાર દર્જા	538	દિલોં કા ઈલાજ	553

સિફારિશ કુબૂલ હોગી	555	કષરતે દુરૂદ કા સિલા	580
ઝમીન ખા નહીં સકતી	556	કષરતે દુરૂદ કી તાદાદ	582
કુર્આન મુશ્ક કી તરહ હૈ	556	બુઝુર્ગાને દીન ઔર દુરૂદ શરીફ કી...	582
અચ્છી આવાઝ ઔર કુર્આન	556	દીદાર કા શરફ	584
અચ્છી આવાઝ કા મેઅ્યાર	557	ફિરિશ્તા કયામત તક દુઆએ મગફિરત કરતા હૈ	584
કુર્આન પઢને કે વક્ત રોના ચાહિયે	558	આસ્માનોંમેં તઆરુફ	585
વીરાન ઘર	561	સરકાર ﷺ કા તોહફા	586
કુર્આન સે ગફલત કા નતીજા	562	ખાક આલૂદ હોના	587
ફઝાઈલે સૂરએ ફાતિહા	563	બળા બખીલ કૌન ?	588
ફઝાઈલે સૂરએ બકરહ	564	સરકારે કે દીદાર સે મહરૂમ	590
ફઝાઈલે આયતુલ કુર્સી	564	ચાર ચીઝેં ઝુલ્મ હૈં	590
સૂરએ બકરહ કી આખિરી દો આયતેં	566	વહ બદ્બખ્ત હૈ	591
સૂરએ કહફ કે ફઝાઈલ	566	ઉસકા મુઝ સે કોઈ તઅલ્લુક નહીં	591
સૂરએ યાસીન કે ફઝાઈલ	566	દુરૂદ ન ભેજનેવાલે સે હુઝૂર ﷺ કા એઅ્રાઝ	592
સૂરએ "હા" મીમ" ઔર સૂરએ "અલ્ મુઅ્મિન"	567	ઝબાન ગૂંગી હો ગઈ	592
સૂરએ દુખાન કી ફઝીલત	567	અલ્લાહ તઆલા કા કુર્બ	593
સૂરએ "ઈખ્લાસ" કે ફઝાઈલ	567	ચાર સો હજ્જ કે બરાબર ષવાબ	594
🗁 **ફૈઝાને દુરૂદો સલામ**	568	હર બાલ દુઆએ મગફિરત કરતા હૈ	594
આયતે કરીમા કા પસ મંઝર	568	મૌત કી તલ્ખી સે નજાત	595
પહલા નુક્તા	569	જાંકની મેં આસાની	596
દૂસરા નુક્તા	571	કબ્ર કે સવાલ કે જવાબમેં આસાની	597
ઉમ્મત કો દુરૂદ કા હુક્મ કયોં ?	572	અહલે કબ્રસ્તાન કી બખ્શિશ	590
ફિરિશ્તે દુરૂદ કયોં ભેજતે હૈં ?	573	પુલ સિરાત પર નૂર અતા હોગા	598
કષ્રતે દુરૂદ કી ફઝીલત	575	દુરૂદે પાક ઝરિયએ નજાત	600
સોને કા કલમ, ચાંદી કી દવાત	577	ગુલામ આઝાદ કરને સે બેહતર	602
જુમ્આ કો કષરત સે દુરૂદ પઢો	578	ફિરિશ્તા કી બખ્શિશ	603
જુમ્આ કે રોઝ દુરૂદ પઢને કે સબબ	579		

ક़र्ઝ અદા હો ગયા	604	એક રિક્ક़ત અંગેઝ વાક़िઆ	622
દુરૂદ પળ્હનેવાલી મછલિયાં	605	હાજત રવાઈ કે લિયે	623
દોઝખસે નજાત	606	ખળે હોને સે પહલે બખ્શિશ	623
બુરે અમલ સે નજાત કા ઝરિયા	606	બેહિસાબ ષવાબ	624
હશ્ર મેં શદીદ પ્યાસ સે નજાત	606	સાઠ હઝાર દુરૂદ કા ષવાબ	625
બુલંદ આવાઝ સે દુરૂદ પળ્હા કરો	607	કબ દુરૂદ ભેજના મુસ્તહબ હૈ	626
બખ્શિશ હો ગઈ	608	કૌનસા દુરૂદ અફ઼ઝલ હૈ ?	627
દુરૂદ લિખને કા અજ્ર	609	ઝરૂરી હિદાયત	628
પૂરા દુરૂદ લિખા જાયે	610	કુછ ઔર અલ્ફાઝે દુરૂદ મઅ ફ઼ઝાઈલ	629
કાતિબ કી બખ્શિશ	611	દુરૂદે રિઝવિય્યહ્	629
હાથ સળ ગયા	611	ફ઼ઝાઈલ વ ફ઼વાઈદ દુરૂદે રિઝવિય્યહ્	629
ઝબાન કટ ગઈ	611	દુરૂદે રિઝવિય્યહ પળ્હને કા તરીક़ા	630
યહ ના પસંદ હૈ	612	દુરૂદે શિફ઼ા	631
દુરૂદ કે બગૈર દુઆ મુઅલ્લક़ રહતી હૈ	613	દુરૂદ હલ્લલ્ મુશ્કિલાત	631
વરના દુઆ વાપસ	615	પળ્હને કા તરીક़ા	632
દુરૂદ કૈસે પળ્હેં ?	615	દુરૂદે કમાલિયહ્	632
નિયાઝમંદાના તરીક़ા	617	દુરૂદે સઆદત	633
હુઝૂરે ક़લ્બ કે સાથ દુરૂદ પળ્હને કા અજ્ર	617	**અમ્ર બિલ્ મઅરૂફ઼ વ નહી**	634
સૈયદના કા ઈઝાફ઼ા	618	ઉમ્મત કી ઝિમ્મેદારી	635
તમામ ઈબાદાત સે અફ઼ઝલ	618	હઝરત લુકમાન કી નસીહત	636
ઝિક્રે ઈલાહી સે અફ઼ઝલ	619	ખૂદ કો ભૂલતે હો ?	636
કુર્બે ખુદા કી દૌલત	620	મુસલમાન મર્દ વ ઔરત કી ઝિમ્મેદારી	637
ઝોલિયાં ભરતી હૈં	620	બુરે કામ સે ન રોકને કા અંજામ	638
રહ્મત કે સત્તર દરવાઝે	620	કમઝોર તરીન ઈમાન	639
દુરૂદ ગીબત સે બચાતા હૈ	621	ગુનાહ નહીં લિખે જાયેંગે	640
સરકાર ﷺ કે દીદાર સે મુશર્રફ઼ હોગા	621	બેરહમ હાકિમ	641
તુફાન સે બચાતા હૈ	621	સબસે અફ઼ઝલ શહીદ	641

મો'મિન પર ફ़ર્ઝ હૈ	642	અચ્છી સોહબત	666
દુઆ કુબૂલ ન હોગી	644	ઈસ્તેક़ામત	668
નેકિયોં કા હુકમ દેતે રહો	645	મહબ્બતે રસૂલ ﷺ	668
દાઈએ દીન સબ્ર લાઝિમ કર લે	645	ક્યા ઐસા હો સકતા હૈ	671
જન્નત સંવારી જાતી હૈ	646	બદ્મઝહબોં સે દૂરી	672
દરયા ઔર ક़તરા	646	બાહમી ઉખુવ્વત	672
ખલીફ઼તુલ્લાહ ﷻ	647	ખુશતબઈ	673
બેહતરીન જિહાદ	647	ફ઼िક્રે આખિરત	674
તીન સો હૂરોં સે શાદી	648	ઈતાઅતે અમીર	675
ભલાઈ કી કુંજિયાં	649	બુઝુર્ગોં કી નસીહતેં	677
હર કલિમા કે એવઝ એક સાલકી ઈબાદત	649	બાબે મદીનતુલ ઈલ્મ હઝરત અલી કે અક़વાલે ઝર્રીં	677
પૂરા ષવાબ	650	ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફ઼ા رضی اللہ عنہ કી અનમોલ નસીહતેં	678
પચાસ મુસલમાનોં કે આમાલ કે બરાબર અજર	651	સૈયદના ગૌષે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ કે અક़વાલે ઝર્રીં	680
અફ઼ઝલુલ જિહાદ	651	ચંદ ઔર ગુઝારિશાત	682
રાસ્તે કા હક્ક़	651	**ફ઼ઝાઈલે ઈલ્મ વ ઉલમા**	686
મુસલમાન દૂસરે મુસલમાન કા...	652	ઈલ્મ એક અઝીમ દૌલત	687
સબકો અઝાબ	652	ફ઼ઝૂલે અઝીમ	688
મલઊન હોને કા સબબ	653	ખૌફ઼ ખુદા ઔર ઉલમા	689
શહર કો ઝેરો ઝબર કર દિયા	653	ઈલ્મ ઝયાદા અતા ફ઼ર્મા	690
દાઈયાને દીન કે અવસાફ઼	655	અહલે ઈલ્મ કે દર્જાત	691
ઈખ્લાસ	655	ઈલ્મ ઔર કુર્આન	692
ફ઼िક્રે ઈસ્લામી	658	અલ્લાહ કા ઈન્આમ	693
ઈષાર	661	ઈસ્લામ કી ઝિંદગી	694
ઈલ્મ	662	ઈલ્મ ઈબાદત સે બેહતર	694
બરાએ મુતાલિઆ	665	અંબિયા કી વરાષત	695
અમલ	666		

ઈલ્મ ઔર જહાલત મેં ફર્ક	695	ગુલામ આઝાદ કરને કા અજર	709
ઈલ્મ ઔર સલ્તનત	696	૯૯૯ રહમતેં	709
મો'મિન કા દોસ્ત	696	ઉલમા ઉમ્મત કે ચિરાગ	710
ઈલ્મ યા ઈબાદત કી ઝયાદતી	697	ખુલફા કી ઈઝ્ઝત	710
જન્નત કા રાસ્તા	697	ઉમ્મત કે સૂરજ	711
ઈલ્મવાલા મરતા નહીં	698	મંઝિલે શરાફત !	711
ઝિલ્લત કા સબબ	698	મર્તબએ નુબુવ્વત સે ક઼રીબ	712
શબ બેદારી સે બેહતર	699	દો ચીઝોં મેં હલાકત	712
સબસે બળી દૌલત	699	ચેહરા દેખના ઈબાદત	713
જન્નત સાહિબે ઈલ્મ કી તલાશ મેં	700	શૈતાન પર ભારી	713
તાલિબે ઈલ્મ કી ફઝીલત	700	ઉલમા અંબિયા કે વારિષ	714
અલ્લાહ કે રાસ્તે મેં	700	ગલતી એક ગુનાહ દો	714
ઈન્કારે હદીષ કા ઈબ્રત નાક અંજામ	701	ક઼બ્ર મેં ભી નેકિયાં જારી	714
ગુનાહોં કા કફ્ફારા	703	ક્યા હસદ જાઈઝ હે ?	714
ઈલ્મ કા ભૂખા સૈર નહીં હોતા	703	ફર્માંબર્દાર રહો	715
ઈલ્મે દીન કી તલાશ	704	અઝાબ ઉઠા લિયા જાતા હે	716
શહાદત કી મૌત	704	ઝમીન વ આસ્માન કો સંવારા ગયા	716
રોઝી અલ્લાહ ﷻ કે ઝિમ્મએ કરમ પર	705	હૌઝે કૌષર કા પાની	717
ઝિંદા મુર્દોં કે દરમિયાન	705	દો દુશ્મન	717
કિસી ભી ઉમ્ર મેં ઈલ્મ હાસિલ કરો	706	અહમિયતે ઈલ્મ	718
અંબિયા કે સાથ	706	તઅઝીમે ઉલમા	718
જન્નત મેં શહર	706	મેરી ઉમ્મત સે નહીં	718
જહન્નમ હરામ	707	વહ મુનાફિક઼ હે	719
ઉલમાએ કિરામ કે ફઝાઈલ	707	આલિમ ઔર જાહિલ	720
ફિરિશ્તે કા એલાન	707	ક઼યામત મેં રુસ્વાઈ	721
હુઝૂર ﷺ સે મુલાક઼ાત	707	આલિમ કી ઐબજોઈ સબબે હલાકત	721
આલિમ ઔર આબિદ મેં ફર્ક	708	આલિમ કો 'મૌલવિયા' કહના	722
વરના તૂ હલાક !	708	ઉલમા કે પાસ બૈઠના ઈબાદત હે	722

ઉલમા કી મજલિસ જન્નત કે બાગ઼	723	જાં કુની કે વક઼્ત ઈલ્મ હાસિલ કરને કી તલ્ક઼ીન	735
સાલ ભર કી ઈબાદત સે બેહતર	723	ફરામીને મુહદ્દિષે દહેલવી	736
સબસે બળી મજલિસ ઉલમા કી	723	હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ તાજિર કો દુર્રે મારતે	736
કિસ આલિમ કી સોહબત મેં બૈઠેં	723	ઈલ્મ સે મુરાદ ક્યા હે ?	736
આઠ ક઼िસ્મ કે આદમી	724	🗁 ફઝાઈલે તૌબા	738
ઝબાન કી રુકાવટ દૂર	725	તૌબાએ નસૂહ ક્યા હે ?	738
તિલાવતે કુર્આન સે બેહતર	725	તૌબા કી છે શર્તેં	739
હુઝૂર ﷺ કો મજલિસે ઈલ્મ પસંદ	726	તૌબા કા મઅ્ના	739
હઝરત લુકમાન કી વસીયત	727	તૌબા કબ તક મક઼્બૂલ હે ?	744
સત્તર મજલિસોં કા કફ્ફારા	727	તાઈબ પર રહ઼મત	745
ઈલ્મ કી અહમિયત અસ્લાફ કી નઝર મેં	727	સાબિક઼ા ઉમ્મતોં કી તૌબા કી નૌઈયત	746
યતીમ ક઼ૌન ?	727	તૌબા કે ચાર મરાતિબ	745
માલ ફાની, ઈલ્મ બાક઼ી	728	જિન્હોંને તૌબા કી	750
અચ્છી ખસ્લત	729	અલ્લાહ કી ક઼સમ	750
અફઝલ દૌલત	729	અલ્લાહ ﷻ હી તૌબા કુબૂલ કરતા હે	752
ઈલ્મ ઔર માલ	730	હઝરત કઅબ બિન માલિક કી તૌબા	752
ઈલ્મ કી મિષાલ	730	હઝરત અબૂ લુબાબા કી તૌબા	756
મુર્દા દિલ કી ઝિંદગી	731	તૌબા ન કરના મુનાફિક઼ કી અલામત	759
અનપઢ કો પઢાને કા અજર	732	તૌબા ફલાહ કી ઝામિન	760
કૌન સી મજલિસ બેહતર ?	732	ગુનાહ નેકિયોં મેં તબ્દીલ	761
હઝરત ઈમામ શાફઈ رحمۃ اللہ علیہ કે અક઼્વાલે ઝર્રીં	732	ફઝાઈલે તૌબા અહાદીષ ઔર વાક઼िઆત કી રૌશની મેં	762
મો'મિન કી છે ખૂબિયાં	733	દિલ પર સિયાહ નુક઼્તા	765
ના અહલ કો તા'લીમ દેના કૈસા ?	734	તમામ ગુનાહ માફ	767
ઈલ્મ હાસિલ કરો જહાં ભી હો	734	આસ્માન કે બરાબર ગુનાહ	768
તલબા કે સાથ નરમી કા બર્તાવ	735	ઈબ્લીસ કો મોહલત	769
હુસૂલે ઈલ્મ નફ્લ નમાઝ સે બેહતર	735	ચાર હઝાર સાલ પહલે	770

તૌબા કા દરવાઝા ખુલા રહતા હૈ	770
તૌબા કુબૂલ નહીં	771
એક નૌજવાન કી ઈબ્રત આમેઝ તૌબા	772
બની ઈસ્રાઈલ કે એક નૌજવાન કી તૌબા	773
૧૦૦ આદમિયોં કા ક़ાતિલ	774
હઝરત ફુઝૈલ બિન અયાઝ કી તૌબા	775
હઝરત હબીબ અજમી કી તૌબા	777
તૌબા ન કરના શૈતાની ફેઅલ હૈ	778
ફઝાઈલ વ આદાબે મસ્જિદ	780
બળા ઝાલિમ કૌન ?	780
મસ્જિદ ઈમાન પર ગવાહ	781
મસ્જિદ કે લિયે ઝીનત	782
મસ્જિદ કો ઢા દો !	783
મસાજિદ બનાને કા મક़સદ	785
ફઝાઈલે મસ્જિદ અહાદીષ કી રૌશની મેં	785
મસ્જિદ મેં હાઝરી કા અજ્ર	787
મસ્જિદ ન આને પર વઈદ	788
નૂરે કામિલ કી બશારત	789
જન્નત કી કિયારિયાં	789
મક़સૂદે તામીરે મસાજિદ	790
મસ્જિદ મેં મમ્નૂઅ્ હૈ	791
સારી ઝમીન મસ્જિદ હૈ	791
મસ્જિદે નબવી મેં નમાઝ કી ફઝીલત	792
બૈતુલ મુક़દ્દસ મેં નમાઝ કી ફઝીલત	792
મસ્જિદ રોશન કરને કી અહમિયત	793
મસાજિદ કે દરજાત	794
મસ્જિદ કી સફાઈ	795
આદાબે મસ્જિદ	795
જન્નત મેં લે જાનેવાલા અમલ	796
અલ્લાહ કો મહબૂબ	797
મગફિરત કી દુઆ	797
અલ્લાહ કે ઝાઈર (મુલાક़ાતી)	798
મસ્જિદ મેં આને કી ફઝીલત	799
હર ક़દમ પર દસ નેકિયાં	800
હર ક़દમ પર ષવાબ	800
ગુનાહ મિટાને કા નુસ્ખા	801
અલ્લાહ કી ઝમાનત મેં	801
૭૦ હઝાર ફિરિશ્તે મગ़ફિરત ક દુઆ કરતે હૈં	802
મસ્જિદ મેં આને જાને કી દુઆ	802
સાત ક़िસ્મ કે લોગ સાયએ ખુદાવંદી મેં	803
ઘરોં મેં મસ્જિદ	804
મુજાહિદ ફી સબીલિલ્લાહ	804
સજદા કી જગહ ગવાહી દેગી	805
ઈન્આમ પાએગા	805
અહકામે મસ્જિદ	806
ગુમશુદા ચીઝ કી તલાશ	806
ખરીદ વ ફરોખ્ત કરના કૈસા	806
પ્યાઝ ઔર લહ્સન ખા કર આને કા હુકમ	807
કચ્ચા ગોશ્ત	808
દુન્યા કી બાતેં કરના કૈસા ?	808
બુલંદ આવાઝ સે બાતેં કરના કૈસા ?	808
અલામતે મુનાફિક़	809
મસ્જિદ મેં થૂકને કી મુમાનઅત	811
આદાબે મસ્જિદ એક નઝર મેં	811

❑ ❑ ❑ ફેહ્રિસ્ત મઝામિન હિસ્સા સોમ ❑ ❑ ❑

ઈખ્લાસે નિયત કા બયાન	816
ઈખ્લાસ કી હક़ીક़ત	816
ખુદા કા મહબૂબ	817
સૂફિયા કા હજ્જ	817
આમાલ કી રૂહ	818
જન્નત કૈસે મિલે ?	819
અમલ કિયે બગૈર ષવાબ	819
મો'મિન કી ભલાઈ	820
હર ક़દમ પર ચાલીસ નેકિયાં	821
નામએ આમાલ મેં લિખો	826
સદ્ક़ા કુબૂલ ફર્માયા	826
નિયત કી ખરાબી કા અંજામ	827
બાગ મિન્ટોં મેં બરબાદ	828
મુર્દાર સે ઝયાદા બદ્બૂદાર	829
ક़र्ઝ અદા હો ગયા	829
૩૦ સાલ સે મુહાસિબા	830
ઘર કી ખિળકી	831
અચ્છી નિયતોં કે ફાયદે	831
ક़ાતિલ વ મક़તૂલ	831
ઈમાન ક્યા હૈ ?	833
થોળા અમલ કાફી હૈ	833
ઈખ્લાસ કી બરકતેં	834
અનાર કા એક દાના	835
મુખ્લિસ કી નજાત	836
દોનોં બરાબર	836
સબસે અચ્છા અમલ	837
રિયા વ સુમ્આ પર વઈદેં	839
શિર્કે અસગર ક્યા હૈ ?	84
ઝલીલ વ રુસ્વા	840
રિયા કી હક़ીક़ત	841
કૌન સા બંદા સચ્ચા ?	841
શિર્ક ક્યા હૈ ?	841
રિયા કા અઝાબ	842
નજાત કિસ મેં ?	842
પર્દા લટકા દે	843
અચ્છે આમાલ કે બાવુજૂદ જહન્નમ મેં	843
જહન્નમ ઉલમા કે લિયે !	844
ઈબાદત નામક़બૂલ	844
હુઝૂર ﷺ રોને લગે	845
સબસે તાક़તવર કૌન ?	845
નમાઝ ભી ક़ઝા કર લીજિયે	846
ટેળ્હી ગર્દન	847
મસ્જિદ સે અચ્છા ઘર	847
રિયાકાર કી પહચાન	848
અલ્લાહ તઆલા કી નારાઝગી	848
મુઝ સે બદલા લે !	848
ગુસ્તાખ બંદા !	849
શિર્ક કી દો ક़िસ્મેં	849
કપળે પાક, દિલ નાપાક !	849

જન્નત સે મહરૂમી !	850	અંબિયા કે સાથ હોગા	871
બુરે નામ	850	અપાહિજ લોમળી કી રોઝી	872
રિયા વ સુમ્આ કે મુતઅલ્લિક઼ મસાઈલ	851	ફારૂક઼ે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ ને ક઼ે કર દી	874
		કભી દુઆ કુબૂલ ન હોગ	874
કસ્બે હલાલ કી અહમિયત	855	**અમાનત વ ખયાનત કા બયાન**	876
હલાલ ક્યા હૈ ?	856	હક઼ીક઼તે અમાનત	877
રિઝ્ક઼ે હલાલ કે ફાયદે	857	તરફદારી મત કરો	877
ખાઓ ઔર શુક્ર કરો !	857	અઝીઝે મિસ્રને બુલાયા	878
રોઝી તલાશ કરને કી તરગ઼ીબ	858	ઈબાદત ના મક઼બૂલ !	879
યાદ કરો, ફલાહ પાઓ !	859	ઉસકા ઈમાન નહીં	880
નાહક્ક઼ ન ખાઓ !	859	બન્દર ઔર સુવ્વર બના દિયે ગએ	881
દો બાતેં	860	ઔલાદ ભી અમાનતે ઈલાહી	881
કસ્બે હલાલ અહાદીષ કી રોશની મેં	861	ઈરાદા મુલ્તવી કર દિયા	882
કસ્બે હલાલ ફર્ઝ હૈ	862	આબિદ બેહતર યા તાજિર	883
ચૌદહવીં કા ચાંદ	862	અમાનત ઉઠા લી જાએગી	884
ક઼લ્બ નૂરાની હો જાતા હૈ	863	તૌબા કી તૌફીક઼ મિલી	884
અંબિયા ભી કસબ ફર્માતે	864	દીન કી શર્ત	885
સત્તર દરવાઝે	865	યહ ભી અમાનત હૈ	885
મુસ્તજાબ બન જાઓ !	865	ખયાનત જહન્નમિયોં કા તરીક઼ા	886
કૌન સા કસબ અફઝલ હૈ	866	**ઝિના કી મઝમ્મત**	887
જન્નત મેં દાખિલ ન હોગા	866	ઝિના કા બુન્યાદી સબબ	888
કોઈ નમાઝ મક઼બૂલ નહીં	867	આંખ સે ઈબ્તિદા	889
મુત્તક઼ી નહીં હો સકતા	868	ગુનાહ યા ફૈશન !	889
ચાલીસ દિન કી નમાઝ મક઼બૂલ નહીં	869	દિલ પઝીર અંદાઝ	891
રાહે હક્ક઼ કા રાહી	869	પરાઈ ઔરત પર નિગાહ	892
હઝરત દાઉદ عليه السلام રો પળે	870	બળી આઝમાઈશ	892

તબાહકારી	893	આગ કે તન્નૂર મેં	910
નિગાહ પર મુઆખઝા	894	બર્બાદી હી બર્બાદી !	910
નઝર ફેર લો !	894	ઝિના સે તૌબા પર ઈન્આમ	911
છુપાને કી ચીઝ	894	ઝિના સે બચને પર ઈન્આમ	912
ઝિના કા દૂસરા બુન્યાદી સબબ	895	ઝિના સે બચને કે તરીક઼ે	914
અશ્કોં કા સૈલાબ	896	મિયાં બીવી ભી પર્દા કરેં	915
અફસોસ ! સદ્ અફસોસ !	897	**લવાતત કી નહૂસત**	917
ફૈશન કા દૌર	898	લવાતત કી ઈબ્તિદા	917
દહકતેં અંગારે	899	ક઼ૌમે લૂત પર અઝાબ વ તબાહી	918
ઝિના કે આલાત	900	પાંચ બસ્તિયાં તબાહ	919
ષબૂતે ઝિના	901	લવાતત કી મઝમ્મત અહાદીષ	
ઝિના કી સઝા	901	કી રોશની મેં	920
હાકિમે વક઼્ત દોઝખ મેં	902	સબસે ઝયાદા ખૌફ	920
ઝિના સે મુતઅલ્લિક઼ ચંદ મસાઈલ	902	જન્નત કી ખુશ્બૂ સે મહરૂમ	921
હદ કી તઅરીફ	903	બદ્ ફૈઅ્લી ન કરો	922
હુદૂદે શરઈય્યહ કે નિફાઝ કા મક઼સદ	904	ક઼ત્લ કર દો !	922
ખૌફનાક સઝાએં	905	વહ મલઊન હૈ	923
પહાળ રેઝા રેઝા	906	ક઼ૌમે લૂત કે સાથ હશ્ર	924
ઝિના કા અંજામ	906	**બરકાતે ખશ્યિતે ઈલાહી**	925
ઝિના સાઈન્સ કી નઝર મેં	906	મુઝ સે હી ડરો !	926
ઝિના કી નહૂસત	907	ક઼યામત કે દિન સે ડરો !	928
નફ્સે અમ્મારા કા ઝિના	908	ખશિય્યતે ઈલાહી અહાદીષ કી રોશની મેં	929
રૂહ કા ઝિના	908	દોઝખ મેં ન જાએગા	929
બર્બાદી કી વજહ	908	અઝાબે જહન્નમસે મહફૂઝ દો આંખેં	929
દાના વહ હૈ	909	સાયએ રહમત	930
અઝાબે ઈલાહી	909	ગુનાહ ઝળતે હૈં	931
ઝાની કા ઈમાન	910		

બેહિસાબ જન્નત મેં	931
ખશિય્યતે ઈલાહી ઔર મહબૂબે ખુદા	932
કાશ ! મૈં પરિન્દા હોતા !	932
હઝરત ઉમર ઔર ખશિય્યતે ઈલાહી	933
હોશ ઉળ ગએ !	935
કાશ ! મૈં તિન્કા હોતા	935
હંસતે હુએ નહીં દેખા	936
ખશિય્યતે ઈલાહી ઔર સુફ્યાને ષૌરી	937
ખશિય્યતે ઈલાહી કી બરકતેં	937
બચ્ચે કે બચપનકા નસીહત આમોઝ વાક્રિઆ	937
આખિરત મેં બેખૌફ હોગા	939
જહન્નમેં દાખિલ ન હોગા	939
દુઆએ રસૂલ	940
વહ અહમક્ર હૈ	940
નજાત કી સૂરત	941
બરકાતે તક્રવા	942
તક્રવે કી બરકતેં	942
મક્રબૂલ કૌન ?	943
જન્નત કા મુઝ્દા	945
બાગાત ઔર ચશ્મે	945
કિસ ક્રદર તક્રવા રખેં ?	946
મુત્તક્રિયોં પર ઈન્આમાત	946
મુત્તક્રી કૌન ?	947
ઉલમા ઔર મશાઈખ કે નઝ્દીક તક્રવે કા મફ્હૂમ	948
તક્રવા કે ચંદ મઆની	948
મુત્તક્રીન કે મુખ્તલિફ ગિરોહ	949
તક્રવે કે મરાતિબ	949
હક્રીક્રતે તક્રવા	949
મુત્તક્રી પર તઅજ્જુબ	950
મુત્તક્રી બેખૌક્ર હો જાતા હૈ	950
બઅઝ મુત્તક્રીન કે વાક્રિઆત	950
કમાલે તક્રવા	951
યહ હૈ તક્રવા	952
ફટી ક્રમીસ	953
રો પળે	953
તક્રવા બેહતરીન તોશા હૈ	954
સાયા ભી નાપસંદ	954
ઝાહિર ન કરના	955
ગશી તારી હો ગઈ	956
તલબે મઆફી કે લિયે બલ્ખ તક પહુંચે	956
સારી ક્રીમત સદક્રા કર દી	957
હઝરત હસન બસરીકી ગિર્યા વ ઝારી	958
માં કે પેટ મેં બેચૈન હુએ	959
ઈમામે આ'ઝમ કા તક્રવા	959
ઈમામ અહમદ રઝા કા તક્રવા	960
મહીને ભર મેં હાફિઝે કુર્આન	962
મુક્રિતએ આ'ઝમે હિંદ કા તક્રવા	963
તસ્વીરકશી સે એહતિયાત	964
તૌબા કી તૌક્રીક્ર મિલી	964
અલ્લાહ તઆલા કી વસિય્યત	965
દુન્યા કી હક્રીક્રત	967
ઝુલ્મ ન હોગા	967

ખેલ કૂદ	968
બુરાઈયોં કી ઝળ	969
દુન્યા ફાની હૈ	969
મચ્છર કે પર સે ભી કમ વક્રઅત	970
દુન્યા મલઊન હૈ	970
મો'મિન કે લિયે ક્રૈદખાના !	971
મુર્દાર બચ્ચે સે ભી કમ	971
સિદ્દીક્રે અકબર رضی اللہ عنہ રોને લગે	971
ઈન્તિહાઈ તઅજ્જુબ	972
બની ઈસ્રાઈલ કી તબાહી	972
નાપસંદ ચીઝ	973
દુન્યા કી હૈષિયત	973
તીન ક્રિસ્મ કે માલ	973
દુન્યા કા અંજામ	974
દુન્યા બુઝુર્ગોં કી નઝર મેં	975
દુન્યા કા મેહમાન	976
દોહરા નુકસાન	976
ઈબ્લીસ કે લશ્કરી	977
બસ યહ કાફી હૈ	977
તીન હસરતેં	978
વીરાન ઘર	978
હક્રીક્રતે દુન્યા	979
દિલ મેં દો મહબ્બતેં જમા નહીં હો સક્તીં	979
દુન્યા હઝરત જિબ્રઈલ કી નઝર મેં	979
હલાક હો જાઓગે	979
એક જામેઅ્ તક્રરીર	980
દુન્યા સે બેનિયાઝ હો જાઓ	982
ઈમાન કો બર્બાદ કરનેવાલી	982
બખ્શિશ સે મહરૂમ	982
દુન્યા અમાનત હૈ !	982
ઉન પર અલ્લાહ તઆલા કા રહમ	983
ખૌક્રે ખુદા કી કશ્તી બના	984
તમન્ના ખત્મ નહીં હોતી	984
દુન્યા કે તીન હિસ્સે	985
આખિરત કા ગ્રમ કમ	985
હઝરત ઈમામ શાફઈ رضی اللہ عنہ કી નસીહતેં	986
દુન્યા કી બેવફાઈયાં	986
ગુનાહોં કી સઝા–નેકિયોં કી અલામત	987
એક નાસિહાના ખિતાબ	988
હઝરત અલી કી વસિય્યત	988
મૌત કા બયાન	990
મૌત કી હક્રીક્રત	991
મૌત વ હયાત કી તખ્લીક્ર કા મક્રસદ	991
મૌત કૈસે આતી હૈ ?	992
મૌત કા ક્રિરિશ્તા	993
મૌત કી ક્રિસ્મેં	994
હર એક કો મૌત કા મઝા ચખના હૈ !	995
ભાગ નહીં સકતે	996
મૌત કી જગહ મુતઅય્યન હૈ	997
મૌત લે ચલી	997
મૌત કી યાદ	998
સબસે બળા અક્રલમંદ કૌન ?	999
ઝિક્રે મૌત	1000

ઝિકે મૌત સે બેતવજ્જોહી કે નુક़્સાનાત	1001	મૈયત કો કફન દેના ફર્ઝે કિફાયા હૈ	1028
મૌત કી તમન્ના	1001	કફન કી તફસીલ એક નઝર મેં	1029
મૌત આરામ કા ઝરિયા	1002	કફન પહનાને કા તરીક़ા	1030
મલકુલ મૌત કી શક્લ	1003	જનાઝા લે ચલને કા તરીક़ા	1031
મૌત કી શિદત	1004	ઉહદ પહાળ સે દોગુના ષવાબ	1032
સબસે કમ તકલીફ	1006	નમાઝે જનાઝા કૈસે પઢેં ?	1033
સો સાલ તક તકલીફ	1006	નમાઝે જનાઝા કી નિય્યત	1034
હુઝૂર ﷺ પર સકરાતે મૌત કી વજહ	1007	નમાઝે જનાઝા કે અરકાન	1036
ખાતિમા બિલ ખૈર	1008	સુનને મુઅક્કદા	1036
કિસ બાત કા ખતરા ?	1009	નમાઝે જનાઝા કે અહમ મસાઈલ	1037
સૂએ ખાતિમા કે ચંદ અસ્બાબ	1010	ક़બ્ર કી હક़ીક़ત	1037
ખાતિમા બિલ ખૈર નેઅ્મતે ઉઝ્મા	1013	ક़બ્ર કી ક़िસ્મેં ઔર નાપ	1038
ઝબાન પર કલિમા	1014	મુર્દે કો દફન કરને કા તરીક़ા	1038
મૈયત કે કપળે	1015	કુછ અહમ મસાઈલ	1041
જુમ્આ કો મરના	1015	**આલમે બર્ઝખ કા બયાન**	1045
પીર કે દિન સુન્નત	1016	મુનકર નકીર કૈસે હૈં ?	1045
નઝઅ્ કે વક્ત ક્યા કરેં ?	1016	"મુન્કર વ નકીર" નામ ક્યોં ?	1045
મો'મિન કી રૂહ કૈસે ક़બ્ઝ હોતી હૈ ?	1017	ઝરૂરી વઝાહત	1046
કાફિર કી રૂહ કૈસે નિકલતી હૈ ?	1018	ક़બ્ર કે સવાલાત	1047
વફાત કી ખબર પર ક્યા કરેં ?	1020	મો'મિન કે જવાબાત	1047
જબ રૂહ ક़બ્ઝ હો જાએ	1020	કાફિર કે જવાબાત	1048
જનાઝે મેં જલ્દી કરો	1021	અચ્છી સૂરત	1051
માતમ કરના હરામ હૈ	1022	બુરી શકલ	1052
ઈઝહારે ગ઼મ યૂં કરેં	1023	એક ઈબ્રતનાક ખ્વાબ	1052
ગુસ્લ દેનેવાલે કી ફઝીલત	1024	ઝૂટે કા અંજામ	1053
મૈયત કો નહાલાને કા તરીક़ા	1024	બેઅમલ આલિમ કા અંજામ	1053
તયમ્મુમ કરાને કા તરીક़ા	1026		

હરામકાર કા અંજામ	1054	રૌઝએ ઈમામ બુખારી પર બારિશ કી દુઆ	1069
સૂદખોર કા અંજામ	1054	**ઈસાલે ષવાબ કા બયાન**	1070
ઘર જૈસા પેટ	1054	ઈસાલે ષવાબ કુર્આન કી રોશની મેં	1071
ગુસ્તાખ કા ઈબ્રતનાક અંજામ	1055	અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام કી દુઆએં	1071
ઝીનત કરનેવાલે કા અંજામ	1055	મલાઈકા કા ઈસ્તિગફાર	1072
બેનમાઝી કા અંજામ	1056	ઈસાલે ષવાબ અહાદીષ કી રોશની મેં	1073
ચુગલખોર કા અંજામ	1056	મૈયત તઅજ્જુબ કરેગી	1074
ઝિનાકાર કા અંજામ	1056	ગુનાહોં કી મઆફી	1075
લવાતત કા અંજામ	1057	વાલિદૈન કે લિએ નફ્લ ઈબાદતેં	1075
વાઈઝોં કા અંજામ	1058	મરને કે બાદ હજ્જ	1076
ખયાનત કા અંજામ	1058	અઝાબ મેં તખ્ફીફ	1077
ધોકેબાઝી કા અંજામ	1058	મુર્દોં કે બરાબર ષવાબ	1077
ગુસ્લ ન કરને કા અંજામ	1059	ઈમામ અહમદ બિન હંબલ رحمۃ اللہ علیہ કા ફર્માન	1078
જાસૂસી કા અંજામ	1060	સહાબા કા મામૂલ	1079
ઝિયારતે કુબૂર કા બયાન	1061	નૂર કી બારિશ	1079
ઝિયારતે કુબૂર અહાદીષ કી રૌશની મેં ઝિયારત કરો	1061 1062	બખ્શિશ કા સામાન	1080
اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا اَهْلَ الْقُبُوْرِ	1062	મૈયત કો ઝરૂર પહુંચેગા	1081
રાત મેં ક़બ્રસ્તાન જાના	1063	ઉમ્મે સઅદ કે લિએ કૂંવાં	1082
વાલિદૈન કી ક़બ્રોં કી ઝિયારત	1064	દો ક़બ્રોં મેં અઝાબ	1083
મુર્દે કો ઈઝા દેના	1064	ઈસાલે ષવાબ કા તરીક़ા	1084
ક़બ્ર પર ન બૈઠેં	1065	ફાતિહા કૈસે દેં ?	1085
જૂતે પહન કર ચલના કૈસા ?	1065	મુનાજાત	1087
નમાઝ ન પઢેં !	1066	લાખોં સલામ	1088
રૌઝએ મુસ્તફા ﷺ કી બરકતેં	1068		
રૌઝએ રસૂલ સે તબર્રુક	1068		
ઈમામે શાફઈ રૌઝાએ ઈમામે આ'ઝમ પર	1068		

હમ્દે બારી તઆલા

કલામ : આશિક़े રસૂલ સચ્ચિદી આ'લા હઝરત رحمۃ اللہ علیہ

વહી રબ હૈ જિસ ને તુઝકો હમા–તન કરમ બનાયા
હમેં ભીક માંગને કો તેરા આસ્તાં બતાયા
તુઝે હમ્દ હૈ ખુદાયા

તુમ્હીં હાકિમે બરાયા તુમ્હીં ક़ાસિમે અતાયા
તુમ્હીં દાફ઼ેએ બલાયા તુમ્હીં શાફ઼ેએ ખતાયા
કોઈ તુમ સા કૌન આયા

વો કુંવારી પાક મરયમ વ نَفَخْتُ فِيْهِ કા દમ
હૈ અજબ નિશાને આ'ઝમ મગર આમિના કા જાયા
વહી સબસે અફ઼ઝલ આયા

યહી બોલે સિદરા વાલે ચમને જહાં કે થાલે
સભી મૈંને છાન ડાલે તેરે પાએ કા ન પાયા
તુઝે યક ને યક બનાયા

فَاِذَا فَرَغْتَ فَانْصَبْ યહ મિલા હૈ તુઝકો મન્સબ
જો ગદા બના ચુકે અબ ઉઠો વક़્તે બખ્શિશ આયા
કરો ક़िસ્મતે અતાયા

અરે અય ખુદા કે બન્દો ! કોઈ મેરે દિલ કો ઢૂંઢો
મેરે પાસ થા અભી તો અભી ક્યા હુઆ ખુદાયા
ન કોઈ ગયા ન આયા

હમેં અય **'રઝા'** તેરે દિલ કા પતા ચલા બમુશ્કિલ
દરે રૌઝા કે મુક़ાબિલ વો હમેં નઝર તો આયા
યહ ન પૂછ કૈસા પાયા

હમ્દે બારી તઆલા

કલામ : હુઝૂર મુફ્તીએ આ'ઝમ رحمۃ اللہ علیہ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ
ક़લ્બ કો ઉસકી રૂયત કી આરઝૂ
જિસકા જલ્વા હૈ આલમ મેં હર ચાર સૂ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ
બલ્કિ ખૂદ નફ઼્સ મેં હૈ વહ સુબ્હાનહૂ
અર્શ પર હૈ મગર અર્શ કો જુસ્તજૂ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ
અરશો–ફર્શે, ઝમાનો–જિહત અય ખુદા
જિસ તરફ઼ દેખતા હૂં, હૈ જલ્વા તેરા

اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ
ઝર્રે–ઝર્રે કી આંખોં મેં તૂ હી ઝિયા
ક़તરે–ક़તરે કી તૂ હી તો હૈ આબરૂ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ
સારે આલમ કો હૈ તેરી હી જુસ્તજૂ
જિન્નો–ઈન્સો–મલક કો તેરી આરઝૂ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ
યાદ મેં તેરી હર એક હૈ સૂ બસૂ
બન મેં વહશી લગાતે હૈં ઝરબાતે હૂ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ

તાઈરાને જિનાં મેં તેરી ગુફ્–તગૂ
ગીત તેરે હી ગાતે હૈં વહ ખુશ–ગુલૂ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ

કોઈ કહતા હૈ હક़, કોઈ કહતા હૈ હૂ
ઔર સબ કહતે હૈં લા શરી–ક લહૂ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ

ખ્વાબે નૂરી મેં આઈ જો નૂરે ખુદા
બુક્ક઼–એ નૂર હો અપના ઝુલ્મત–કદા

اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ

જગ–મગા ઉઠે દિલ, ચેહરા હો પુર–ઝિયા
નૂરિયોં કી તરહ શુગલ હો ઝિક્ર હૂ

اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ اَللّٰهُ

કસીદા બુર્દા શરીફ

અઝ : અલ્લામા શરફુદ્દીન બુસૈરી رضی اللہ عنہ

مَـوْلَایَ صَلِّ وَسَلِّمْ دَائِمًـا اَبَداً عَـلٰی حَبِیْبِكَ خَیْـرِ الْخَلْقِ كُلِّهِمِ

اَمِـنْ تَـذَكُّـرِ جِیْـرَانٍ بِـذِیْ سَلَـمٍ مَـزَجْـتَ دَمْعًـا جَرٰی مِنْ مُّقْلَةٍ بِدَمِ

مُـحَـمَّـدٌ سَیِّـدُ الْـكَـوْنَیْنِ وَالثَّقَلَیْنِ وَالْـفَـرِیْـقَیْنِ مِنْ عُرْبٍ وَّ مِنْ عَجَمِ

نَبِیُّـنَـا الْاٰمِـرُ الـنَّـاهِیْ فَلَا اَحَـدٌ اَبَـرَّ فِـیْ قَـوْلٍ لَا مِـنْـهُ وَ لَا نَـعَـمِ

هُـوَ الْـحَبِیْـبُ الَّـذِیْ تُرْجٰی شَفَاعَتُهٗ لِـكُـلِّ هَـوْلٍ مِّـنَ الْاَهْـوَالِ مُـقْتَـحِمِ

فَـاِنَّ فَـضْـلَ رَسُـوْلِ اللّٰـهِ لَیْسَ لَـهٗ حَـدٌّ فَیُـعْـرِبُ عَـنْـهُ نَـاطِـقٌ بِـفَـمِ

جَـآءَ تْ لِـدَعْـوَتِـهِ الْاَشْجَارُ سَاجِدَةً تَـمْشِـیْ اِلَیْـهِ عَلٰی سَـاقٍ بِلَا قَدَمِ

یَـا اَكْـرَمَ الْـخَـلْـقِ مَـا لِیْ مَنْ اَلُوْذُ بِهٖ سِـوَاكَ عِـنْـدَ حُـلُـوْلِ الْـحَادِثِ الْعَمَمِ

فَـاِنَّ مِـنْ جُـوْدِكَ الدُّنْیَـا وَ ضَرَّتَهَـا وَ مِـنْ عُـلُـوْمِكَ عِـلْـمُ اللَّوْحِ وَ الْقَلَمِ

ثُـمَّ الـرِّضَـا عَـنْ اَبِیْ بَكْرٍ وَّ عَنْ عُمَرَ وَ عَـنْ عَـلِیٍّ وَّ عَنْ عُثْمَانَ ذِی الْكَرَمِ

وَ الْاٰلِ وَ الـصَّـحْـبِ ثُـمَّ التَّابِعِیْنَ لَهُمْ اَهْـلِ التُّـقٰی وَ النُّقٰی وَ الْحِلْمِ وَ الْكَرَمِ

فَـاغْـفِـرْ لِـنَـاشِـدِهَـا وَ اغْفِرْ لِقَارِئِهَا سَـأَلْتُكَ الْـخَیْرَ یَا ذَا الْجُوْدِ وَ الْكَرَمِ

یَـا رَبِّ بِـا لْـمُـصْـطَـفٰی بَـلِّـغْ مَقَاصِدَنَا
وَاغْـفِـرْ لَـنَـا مَـا مَـضٰی یَـا وَاسِعَ الْكَرَمِ

નઅ્તે પાક

કલામ : આશિફે રસૂલ આ'લા હઝરત મુહદ્દિષે બરેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ

ઉનકી મહક ને દિલ કે ગુન્ચે ખિલા દિયે હૈં
જિસ રાહ ચલ દિયે હૈં કૂચે બસા દિયે હૈં

ઉનકે નિષાર કોઈ કૈસે હી રંજ મેં હો
જબ યાદ આ ગયે હૈં સબ ગ઼મ ભુલા દિયે હૈં.

જબ આ ગઈ હૈં જોશે રહમત પે ઉનકી આંખેં
જલતે બુઝા દિયે હૈં, રોતે હંસા દિયે હૈં

એક દિલ હમારા કયા હૈ આઝાર ઉસકા કિતના
તુમને તો ચલતે ફિરતે મુર્દે જિલા દિયે હૈં

હમસે ફ઼કીર ભી અબ ફેરી કો ઉઠતે હોંગે
અબ તો ગ઼ની કે દર પર બિસ્તર જમા દિયે હૈં

આને દો યા ડુબો દો અબ તો તુમ્હારી જાનિબ
કશ્તી તુમ્હીં પે છોળી લંગર ઉઠા દિયે હૈં

અલ્લાહ ક્યા જહન્નમ અબ ભી ન સર્દ હોગા
રો–રો કે મુસ્તફા ને દરિયા બહા દિયે હૈં

મેરે કરીમ સે ગર ક઼તૂરા કિસી ને માંગા
દરિયા બહા દિયે હૈં દુર બે–બહા દિયે હૈં

મુલ્કે સુખન કી શાહી તુમકો **'રઝા'** મુસલ્લમ
જિસ સમ્ત આ ગએ હો સિક્કે બિઠા દિયે હૈં

❑ ❑ ❑

ચશ્મે તર ચાહિયે

અઝ : મૌલાના **મુહમ્મદ શાકિર** અલી નૂરી *(અમીર સુન્ની દા'વતે ઈસ્લામી)*

દર્દે દિલ ચાહિયે ચશ્મે–તર ચાહિયે મુઝકો આકા઼ કી પ્યારી નઝર ચાહિયે
હૈ મુનવ્વર ઝિયા સે યે સારા જહાં સબકે દિલ કી હક઼ીક઼ત હૈ ઉન પર અયાં
મેરે દિલ કી તમન્ના હૈ જાને જહાં નૂર કી એક કિરન અબ ઈધર ચાહિયે
સરવરે દો જહાં કા હૈ બેહદ કરમ ઝાતે વાલા સે ક઼ાયમ હૈ મેરા ભરમ
મુઝકો આકા઼ દિખાતે હો અપના હરમ આપકી દીદ કો ચશ્મે–તર ચાહિયે
ખુદ ખુદા ને બનાયા હૈ તુમકો હબીબ ઔર ઉસને બનાયા હૈ તુમકો તબીબ
મર્ઝે ઈસ્યાં સે અબ તો શિફા હો નસીબ સુન્નતોં પર અમલ ઉમ્ર ભર ચાહિયે
યા નબી મુઝ પે હો એક કરમ કી નઝર બારે ઈસ્યાં સે અબ તો ઝુકી હૈ કમર
કોઈ હુસ્ને અમલ તો નહીં હૈ મગર મુઝકો બખ્શિશ કા ઝાદે સફર ચાહિયે
ભીક ઈલ્મો–અમલ કી અતા કીજિયે અપની સુન્નત કા પૈકર બના દીજિયે
જામે ઉલ્ફત મુઝે અબ પિલા દીજિયે વક઼્તે આખિર મુઝે વો નઝર ચાહિયે
મુઝકો આકા઼ મદીને બુલાતે રહેં અપના મેહમાં હમેશા બનાતે રહેં
'શાકિરે' બેનવા કો નિભાતે રહેં આખિરી વક઼્ત મુઝકો યહ દર ચાહિયે

તરાના સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી

સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી કી દઅ્વત હર સૂ આમ કરેં
સુન્નત કો ઘર–ઘર ફૈલાએં તબ્લીગે ઈસ્લામ કરેં

તૌહીદો–સુન્નત કા ઉજાલા સારે જહાં મેં ફૈલાયેં
નૂરે હિદાયતો–કુરઆં સે તારીક દિલોં કો ચમકાએં.
દીન કે સાંચે મેં ઢલ જાએં પૂરે સબ અહકામ કરેં
સુન્નત કો ઘર–ઘર ફૈલાએં તબ્લીગે ઈસ્લામ કરેં

કરેં તહારત રૂહે દિલ કી દર્સે હદીષો–કુરઆં સે
જઝ્બ–એ–હક઼ પૈદા હો દિલોં મેં દિલ હો મુનવ્વર ઈમાં સે
રૂહો–ખયાલો–ક઼લ્બો–નઝર કો પાબન્દે ઈસ્લામ કરેં
સુન્નત કો ઘર–ઘર ફૈલાએં તબ્લીગે ઈસ્લામ કરેં

નમાઝ કા મક઼સદ સમઝા કર કર દેં નમાઝી હમ સબકો
રબ કે આગે સર કો ઝુકા કર કરના હૈ રાઝી રબ કો
બંદઓ–રબ મેં રબ્ત બઢાએં આઓ ઐસા કામ કરેં
સુન્નત કો ઘર–ઘર ફૈલાએં તબ્લીગે ઈસ્લામ કરેં

સફેદ અમામા હૈ હમારા નિશાન અમ્ને આલમ કા
ગુલામિયે મહબૂબે ખુદા કા ગર્દન મેં હૈ હરા પટ્ટા
શાકિરો–સાબિર રહતે હુએ હમ અપના દીની કામ કરેં
સુન્નત કો ઘર–ઘર ફૈલાએં તબ્લીગે ઈસ્લામ કરેં

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

نَحۡمَدُهٗ وَ نُصَلِّیۡ عَلٰی حَبِيۡبِهِ الۡكَرِيۡمِ

શર્ફે ઈન્તિસાબ

મૈં અપની ઈસ કાવિશ કો
સય્યિદુલ અંબિયા વર્રૂસુલ દાઈ–એ–આ'ઝમ હઝરત
મુહમ્મદ મુસ્તફા ﷺ કી ઝાતે પાક સે મન્સૂબ કરતા હૂં
જિનકે સદક઼ા વ તુફૈલ મુઝે
દાઈ–એ–દીન હોને કા શર્ફ હાસિલ હુઆ !
ઔર શૈખે તરીક઼ત, પૈકરે સિદ્દ઼ો–વફા હુઝૂર મુફ઼્તીયે
આ'ઝમે હિન્દ رحمۃ اللہ علیہ કી જાનિબ જિન કી નિગાહે કીમિયા
ને ન જાને કિતને ઝર્રોં કો આફ઼્તાબ બનાયા ઔર તારીક
રાહો પર ચલનેવાલોં કો નૂરી રાહ દિખા કર નૂરી બના
દિયા ! ઉન્હીં કી નિગાહે પુર–અષર ને મુઝ જૈસે કમતર કો
દીન કી રાહ પર લગાયા ઔર વહ નિગાહે પુર–અષર ક્યોં
ન હો જિનકી દુઆ યહ હૈ :

કુછ ઐસા કર દે મેરે કિરદિગાર આંખોં મેં
હમેશા નક઼્શ રહે રૂએ યાર આંખોં મેં

ઔર અપને અસાતિઝા ઔર વાલિદૈન કરીમૈન કી તરફ઼
મન્સૂબ કરતા હૂં જિન કી આગોશે તાલીમ વ તરબિયત મેં
પરવાન ચઢ્હ કર આજ મૈં ઈસ લાઈક઼ બના !

–શાકિર અલી નૂરી

તકરીઝાતે ઉલમા વ મશાઈખે ઈઝામ

પીરે તરીક़ત ગુલે ગુલઝારે બરકાતિયત હઝરત પ્રોફેસર

સૈયદ મુહમ્મદ અમીન મિયાં સાહબ ક़िબ્લા

દામત બરકાતુહુમુલ આલિયા, સજ્જાદા નશીન આસ્તાનએ ક़ાદરિયા
બરકાતિયા, મારહરા મુતહ્હરા (એટા)
વ પ્રોફેસર શોબએ ઉર્દૂ મુસ્લિમ યુનિવર્સિટી અલીગઢ

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

نَحۡمَدُہٗ وَ نُصَلِّیۡ عَلٰی حَبِیۡبِہِ الۡکَرِیۡمِ

અમીરે સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી બિરાદરે તરીક़ત હઝરત મૌલાના શાકિર અલી નૂરી બરકાતી દામત બરકાતુહુમુલ કુદ્દૂસિયા કી તાલીફે જલીલ **બરકાતે શરીઅત** કા મુસવ્વદા મેરે પેશે નઝર હૈ, ઉનકા ઈસ્રાર હૈ કિ ઈસ કિતાબ કે બારે મેં અપને ખ્યાલાત કા તહરીરન ઈઝહાર કરૂં.

ફક़ીર ક़ાદરી કો અપની કમ ઈલ્મી કા એતેરાફ હૈ, મૈંને **બરકાતે શરીઅત** કો જગહ–જગહ સે પઢ્હા, અવામુન્નાસ તક અપની બાત પહુંચાને કે લિએ જિસ ઝબાન વ બયાન કી જરૂરત હોતી હૈ મૌલાના શાકિર સાહબને ઉસકી પૂરી રિઆયત કી હૈ. આમ ફહમ ઝબાન મેં દીન સે મુતઅલ્લિક़ મસાઈલ કો બયાન કિયા ગયા હૈ, મજાલિસ વ મહાફિલ મેં દર્સ કે લિયે **બરકાતે શરીઅત** બહુત મુનાસિબ હૈ.

મૈં દિલી ગહરાઈયોં સે મૌલાના શાકિર રિઝવી સાહબ ઔર ઉનકી

તહરીક "સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી" કે લિયે દુઆ કરતા હૂં, ન જાને કિતને ગુમરાહ ઈસ તહરીક મેં શામિલ હોકર સિરાતે મુસ્તક़ીમ પર ગામઝન હો ગએ. અલ્લાહ તઆલા મૌલાના કે ઈલ્મો–ફઝ્લ, જમાલ વ કમાલ ઔર તસલ્લુબે દીની મેં દિન દૂની રાત ચૌગની તરક્કી અતા ફરમાએ.

آمین بجاہ الحبیب الامین وعلیٰ آلہٖ وصحبہٖ اجمعین

برحمتک یا ارحم الراحمین

ફક़ીર બરકાતી પ્રોફેસર સૈયદ મુહમ્મદ અમીન
ખાદિમ સજ્જાદા શોબએ આસ્તાનાએ ક़ાદરિયા બરકાતિયા
મારહરા મુતહ્હરા (એટા)
વ પ્રોફેસર શોબએ ઉર્દૂ મુસ્લિમ યુનિવર્સિટી અલીગઢ
૨૦ શવ્વાલુલ મુકર્રમ ૧૪૨૮ હિ. મુતાબિક़ ૨ નવમ્બર ૨૦૦૭ ઈસ્વી.

હુઝૂર મુફક્કિરે ઈસ્લામ

હઝરત અલ્લામા ફ઼મરૂઝ્ઝમાં ખાં આઝમી مدظلہ العالی

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

اَلۡحَمۡدُ لِلّٰہِ وَ کَفٰی وَ سَلَامٌ عَلٰی عِبَادِہِ الَّذِیۡنَ اصۡطَفٰی

ઈસ વક़્ત મેરે પેશે નઝર મૌલાના મુહમ્મદ શાકિર અલી નૂરી (અમીરે સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી) કી કિતાબ **બરકાતે શરીઅત** કા મુસવ્વદા હૈ, ઉનકે ઈખ્લાસ કા યહ વાઝેહ સુબૂત હૈ કિ ઉનકી યહ કિતાબ મુસલમાનોં કે હર તબક़ે મેં યક્સાં મક़્બૂલિયત હાસિલ કર રહી હૈ.

ઈસ કિતાબ મેં મોહતરમ મુઅલ્લિફ઼ને બહુત સે અહમ અનાવીન (વિષયો) પર કુરઆન વ હદીષ કી રૌશની મેં આમ ફ઼હમ અન્દાઝ સે રૌશની ડાલી હૈ. ઈસ વક્ત મેરે સાથ મુસવ્વદ–એ–કિતાબ કા વહ હિસ્સા હૈ જિસમેં મૌત, ઈસાલે સવાબ, કસ્બે–હલાલ કી અહમિયત ઔર અમાનત વ ખયાનત વગ़ૈરા કે બારે મેં ઈસ્લામી ફ઼िક્ર કો પેશ કરને કી કામયાબ કોશિશ કી હૈ. ઈસ્લામ કી યહ ખૂબી હૈ કે ઝહને ઈન્સાની મેં પૈદા હોને વાલે તમામ સવાલાત કે જવાબાત બહુત તફ઼સીલ સે અતા ફ઼રમાતા હૈ, હમ કૌન હૈં ? હમારા મક़્સદે તખ્લીક़ ક़્યા હૈ ? રૂહ કી હક़ીક़ત ક્યા હૈ ? મરને કે બાદ ક્યા હોગા , બર્ઝખ કી ઝિન્દગી કૈસી હૈ ? હશ્રે અજસાદ કે બાદ ક્યા હોગા ? દાઈમી ઔર અબદી મૌત કા રાઝ ક્યા હૈ ? હમ અપની મૌજૂદા ઝિન્દગી કે સિલસિલે મેં કિસ કે સામને જવાબદેહ હૈં ?

દુનયાવી મુફક્કિરીન ઔર ઉક़્લા મૌત કો ઈખ્તિતામે હયાત કા નામ દેતે હૈં જબ કી ઈસ્લામ મેં મૌત ઈખ્તિતામે હયાત નહીં બલ્કિ ઝિન્દગી કી એક મંઝિલ હૈ ઔર મૌત કે બાદ એક દૂસરી ઝિન્દગી કા આગાઝ હોતા હૈ જિસ કી સરહદેં ખુલૂદ ફ઼िલ–જન્નત સે મિલી હોતી હૈં, મૌત ઈન્તિક़ાલે

મકાની કા નામ હૈ.

मर के टूटा है कहीं सिलसिल–ए–क़ैदे हयात
फ़र्क़ ईतना है कि ज़न्जीर बदल जाती है

હમારી મૌજૂદા ઝિન્દગી દર અસલ દારુલ અમલ કી ઝિન્દગી હૈ ઔર મૌત કે બાદ જો ઝિન્દગી મિલેગી વહ હમારે આમાલ કી જઝા કે મુતાબિક़ દાઈમી રાહત વ મસર્રત કી ઝિન્દગી યા (ખુદા ન કરે) દાઈમી ખુસરાન કી ઝિન્દગી હોગી, વહ ઝિન્દગી માહ વ સાલ કે પૈમાને પર નાપી ન જા સકેગી, મૌજૂદા ઝિન્દગી કે ચન્દ સાલ ઈસ લિયે અતા કિયે ગયે હૈં કિ હમ આખિરત કી ઝિન્દગી કે લિયે ખુદ કો તૈયાર કર લેં, સરકારે દો આલમ ﷺ કી એક હદીષ કા મફ઼હૂમ યહ હૈ કિ તુમ જૈસી ઝિન્દગી ગુઝારોગે તુમ્હારી મૌત ઉસકે મુતાબિક़ હોગી ઔર જિસ હાલત મેં મૌત વાક़ેઅ્ હોગી ઉસકે એ'તેબાર સે તુમ્હારા હશ્ર હોગા.

ઈસ્લામ મેં મૌત ફ઼નાએ મહઝ, અદમે મહઝ યા નફ઼ી–એ–હયાત કા નામ નહીં, મૌત એક ઐસી હક़ીક़ત હૈ જિસકા અપના વુજૂદ હૈ, અલ્લાહ તઆલા ઈર્શાદ ફ઼રમાતે હૈ : اَلَّذِیۡ خَلَقَ الۡمَوۡتَ وَالۡحَیٰوۃَ لِیَبۡلُوَکُمۡ اَیُّکُمۡ اَحۡسَنُ عَمَلًا જિસને મૌત ઔર ઝિંદગી પૈદા કી તા કિ વહ તુમ્હેં આજમાએ કિ તુમ મેં સે અમલ કે લિહાજ સે કૌન બેહતર હૈ ? કુર્આને અઝીમ મેં મૌત ઔર ઝિંદગી દોનોં કો ખુદા કી તખ્લીક़ ક़રાર દિયા ગયા હૈ ઔર તખ્લીક़, અદમ સે વુજૂદ મેં લાને કા નામ હૈ ! અલ્લાહ ને મૌત કો પૈદા કિયા ઈસલિયે વહ ભી એક મૌજૂદ હક़ીક़ત હૈ ઔર ઝિંદગી હી કા એક નયા રૂપ હૈ, ઈસલિયે મૌત કે બારે મેં ભી હમેં ઉસી તરહ હસ્સાસ હોના ચાહિયે જિસ તરહ હમ ઝિંદગી કે બારે મેં હૈં, હમ જિસ તરહ ઝિંદગી ગુઝારને કા એહતેમામ કરતે હૈં ઉસી તરહ મૌત કા સામના કરને કે લિયે ભી ખૂદ કો તૈયાર રખ્ખે.

મૌલાના મૌસૂફ઼ને ઈસ કિતાબ મેં એક મોમિન કી ઝિંદગી ઔર મૌત દોનોંકી વઝાહત કી હૈ ઔર સફ઼રે આખિરત કે લિયે ખૂદ કો કિસ તરહ તૈયાર કિયા જાએ ઉસકે તરીક़े બતાએ હૈં. બહુત સે લોગોં કા ખ્યાલ હૈ કિ મરને કે બાદ ઈન્સાની ઝિંદગી કા રિશ્તા ઈસ માદી દુન્યા સે મુન્क़તા હો

જાતા હૈ લેકિન મસ્લકે એહલે સુન્નત વલ–જમાઅત કી યહ ખૂબી હૈ કિ ઉસમેં વઝાહત કી ગઈ હૈ કિ ઈન્સાન મરને કે બાદ ભી ઈસ દુન્યા સે અપના તઅલ્લુક઼ કાયમ રખતા હૈ ઔર ઉસકે પસ્માંદગાન ઈસાલે સવાબ, ખૈરાત વ સદક઼ાત કે ઝરિયે મુસલસલ રાબ્તા રખતે હૈં, વહ મરનેવાલે કો ભૂલતે નહીં બલ્કિ ઉસકે નામ–એ–આમાલ મેં નેકિયોં કા મુસલસલ ઈઝાફ઼ા કરતે રહતે હૈં, યહાં તક કિ ક઼યામત કે બાદ વહ જન્નત મેં ફિર અપને મર્હૂમ બુઝુર્ગો સે મુલાકાત કરેંગે, જન્નત મુલાક઼ાત કી જગહ હૈ જહાં મૌત કી વજહ સે એક દૂસરે સે બિછળને વાલે ફિર મિલ જાએંગે બશર્તે કિ વહ મોમિન ઔર મુસ્તહિક઼્ જન્નત હોં, ઝિંદા હઝરાત ઔર મર્હૂમીનકી યહ જૂદાઈ મહઝ આરઝી હૈ.

મૌલાના મૌસૂફ઼ ને ઈસ કિતાબ મેં કસ્બે–હલાલ કી અહમિયત ઔર ફ઼ઝીલત બયાન કી હૈ ઔર ઉન તમામ મવાનિઆત સે બાખબર કિયા હૈ જો કસ્બે–હલાલ કે રાસ્તે મેં સદ્દે રાહ હોતે હૈં, સરકારે દો આલમ ﷺ કા ફ઼રમાને ઝીશાન હૈ اَلْكَاسِبُ حَبِيْبُ اللّٰهِ મેહનત કશ ઔર કસ્બે–હલાલ કરનેવાલા અલ્લાહ તઆલા કા મહબૂબ બંદા બન જાતા હૈ, ઈસ મક઼ામ કો હાસિલ કરને કે લિયે ઝિંદગી કો હર તરહ કે કસ્લ, નાકારગી, બેકારી સે પાક કરકે જોહદે મુસલસલ ઔર સઈએ પૈહમ કી આઈના દાર બનાઈ જાએ ઔર કસ્બે–હલાલ કે ઝરિયે અપની મઈશતકો ભી ઉસ્તવાર કિયા જાએ ઔર મહરૂમ તબક઼ે કી મદદ ભી કી જાએ, આમ તૌર પર દાઈયાને દીન કસ્બે–હલાલ ઔર મેહનત વ મશક્ક઼ત કે અહદ તરીન બાબ કો નઝર અંદાઝ કર દેતે હૈં ઔર યહ તઅષ્ષુર દેને કી કોશિશ કરતે હૈં કિ સિર્ફ ગોશએ તન્હાઈ મેં દુન્યા સે કિનારા કશ હોકર ઈબાદત કરના હી મક઼સદે ઝિંદગી હૈ હાલાંકિ ઈસ્લામ ઝિંદગી કા મઝહબ હૈ فِرَارٌ مِنَ الْحَيَاةِ યાની ઝિંદગી સે ભાગને કા મઝહબ નહીં હૈ, ઈસ્લામ મેં કસ્બે–હલાલ ભી ઈબાદત હૈ.

અમીરે સુન્ની દઅવતે ઈસ્લામી મૌલાના મુહમ્મદ શાકિર અલી નૂરી સાહબને ઈસ કિતાબ મેં અમાનત–દારોંકી ફ઼ઝીલત ઔર ખયાનત કે

બદતરીન નતાઈજ સે આગાહ કિયા હૈ, અમાનત ઔર સદાક઼ત દો અહમતરીન અખ્લાક઼ી ઔર દીની સિફ઼ાત હૈં જિનકે ઝરિયે સે ઈસ્લામ હર દૌર મેં ગૈ઼ર મુસ્લિમોં સે અપની અઝ્મત મનવાતા રહા ઔર ઉન્હેં દાઈર–એ–ઈસ્લામ મેં દાખિલ કરતા રહા.

ખૂદ પૈગમ્બરે આ'ઝમ ﷺ કો ઉનકી ક઼ૌમ ને સાદિક઼ ઔર અમીન કે લક઼બ સે ઉસ વક઼્ત યાદ કિયા થા જબ કી ઉન્હોંને અભી એલાને નુબુવ્વત ભી નહીં ફ઼રમાયા થા તાકિ દુનિયા પર યહ બાત વાઝેહ હો જાએ કે જો દુન્યા મેં ખયાનત કા ઈરતિકાબ નહીં કરતા વહ દીન કે સિલસિલે મેં ખયાનત કા મુરતકિબ કૈસે હો સકતા હૈ ?

શબે હિજરત મૌલાએ કાઈનાત અલી મુર્તઝા كرم الله وجهه الكريم કો દુશ્મનોં કે નરગ઼ે મેં અપને બિસ્તર પર સોને કી હિદાયત ઈસલિયે ફ઼રમાઈ કિ વહ પૈગમ્બરે ઈસ્લામ કી હિજરત કે બાદ લોગોં કી અમાનત વાપસ ફ઼રમા કર હિજરત ફ઼રમાઈ.

હદીસે મુબારકા મેં અમાનતદારી કો ઈમાન કી અલામત ઔર ખયાનત કો મુનાફ઼िક઼ કી પહચાન ક઼રાર દિયા ગયા, ફ઼રમાયા ગયા કિ ''મોમિન કી અલામત યહ હૈ કિ વહ અમાનત કો અદા કરે, બાત કરે તો સચ બોલે ઔર વાદા કરે તો પૂરા કરે.'' ઔર મુનાફ઼िક઼ કી અલામત યહ બતાઈ ગઈ કિ ''જબ અમાનત દી જાએ તો ખ્યાનત કરે ઔર જબ બાત કરે તો ઝૂઠ બોલે ઔર વાદા કરે તો બેવફ઼ાઈ કરે.'' ઈસસે યહ માલૂમ હુવા કિ અમાનત ઈસ્લામ કી શનાખ્ત ઔર પહચાન કા સબસે બળા ઝરીઆ હૈ, આજ કે દૌર મેં લોગ કષરત સે ખયાનત કે મુરતકિબ હોકર ખૂદ કો મુનાફ઼िક઼ીન કી સફ઼ોં મેં શામિલ કર રહે હૈં, ઈસલિયે ઈસકી તરફ઼ તવજ્જોહ દિલાના બહુત ઝરૂરી થા. ખુદાએ ક઼દીર મૌલાના મૌસૂફ઼ કો ઉનકી કાવિશોં કા બેહતરીન સિલા અતા ફ઼રમાએ ઔર ઈસ કિતાબ કો કુબૂલે આમ કે શર્ફ સે નવાઝે !

اٰمِيْن بِجَاهِ حَبِيْبِهٖ سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

મુહક્કિ़ક़े मसाईले जदीदा हज़रत अल्लामा मुफ़्ती

मुहम्मद निज़ामुद्दीन साहब क़िब्ला रिज़वी

सदर शोबा–ए–ईफ़्ता अल–जामिअतुल अशरफ़िया
मुबारकपुर, आज़मगढ़, यु.पी.

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

اَلۡحَمۡدُ لِلّٰہِ وَ کَفٰی وَ سَلَامٌ عَلٰی عِبَادِہِ الَّذِیۡنَ اصۡطَفٰی

सद्रुश शरीअह बदरुत् तरीक़ह हज़रत मौलाना अमजद अली आज़मी क़ादरी رحمۃ اللہ علیہ ने फ़िक़्ही अहकाम व मसाईल के अपने बेश–बहा ज़खीरे का नाम "बहारे शरीअत" रखा था. यह नाम ईतना मक़्बूल हुवा कि ईसके बाद बहुत सी किताबों के नाम ईसी तौर पर रखे गई जैसे क़ानूने शरीअत, अहकामे शरीअत, निज़ामे शरीअत, अनवारे शरीअत, ईरफ़ाने शरीअत, ईसी की एक कळी **बरकाते शरीअत** भी है. अलबत्ता बरकाते शरीअत फ़िक़्ही मसाईल का बाज़ाब्ता मज़्मूआ नहीं है बल्कि यह मुख्तलिफ़ ईस्लाही मज़ामीन का एक गुलदस्ता है. जिसमें ईसके मुअल्लिफ़ ने पहले ईस्लाम के पांचों अरकान (शहादते तौहीद व रिसालत, नमाज़ रोज़ा, ज़कात, हज) पर गुफ़्तगू की है फ़िर अपने जायळे के मुताबिक़ मुस्लिम मुआशरे में फ़ैली हुई बुराईयों की ईस्लाह के लिये ज़रूरी उन्वानात पर किताब व सुन्नत की रौशनी में कलाम किया हैं, ईसका माख़ज़ उलमाए अहले सुन्नत और सूफ़ियाए किराम की किताबें है. ईस किताब को मारहरा शरीफ़ के मशहूर बुज़ुर्ग हज़रत सैयदी शाह अबुल बरकात عَلَیۡہِ الرَّحۡمَۃُ وَ الرِّضۡوَانُ से भी निस्बत है, जिनके मुतअल्लिक़ आ'ला हज़रत ईमाम अहमद रज़ा عَلَیۡہِ الرَّحۡمَۃُ وَ الرِّضۡوَانُ फ़रमाते हैं :–

शाहे बरकात व बरकाते पेशेनियां
नौ बहारे तरीक़त पे लाखों सलाम

और ईस निस्बत की यह बरकत है कि पहला एडीशन बहुत मक़्बूल हुआ.

ईस किताब के मुअल्लिफ़ मौलाना मुहम्मद शाकिर अली नूरी मज़ाक़े तबअ् के लिहाज़ से एक अच्छे मुबल्लिग और खतीब हैं जिसका रंग किताब में भी नुमायां है.

मौलाना मौसूफ़ जनाब अब्दुल करीम बिन जनाब मुहम्मद ईब्राहीम के घर आज से ४४ साल पहले जुनागढ़ (काठियावाड, गुजरात) में पैदा हुऐ, એમ.એસ.સી. (मेट्रिक) तक तालीम जुनागढ़ में हासिल की, मद्रसा ईरफ़ानुल उलूम उपलेटा और दारुल उलूम मिस्कीनिया घोराजी में हिफ़्ज़े कुर्आन किया, वहीं तज्वीद व क़िराअत का कोर्स भी मुकम्मल किया, उसके बाद सुन्नी दारुल उलूम मुहम्मदिया, मुत्तसिल मीनारा मस्जिद मुंबई में दाखिल हुऐ और जमाअते खामिसा तक दरसे निज़ामी की तालीम हासिल की फ़िर तब्लीग़ के मैदान में आ गऐ, मौलाना के चन्द असातिज़–ए–किराम यह हैं :

हज़रत मौलाना ग़ुलाम ग़ौस अलवी हाशमी, हज़रत मौलाना नूरुल हक़ (साबिक़ उस्ताज़ दारुल उलूम मुहम्मदिया), मौलाना मुहम्मद हनीफ़ खां आ'ज़मी मुबारकपूरी, मौलाना मुजीबुर रहमान साहब क़ादरी, हज़रत मौलाना ज़हीरुद्दीन खां साहब सदरुल मुदर्रिसीन दारुल उलूम मुहम्मदिया, हज़रत मौलाना तवक्कुल हुसैन हशमती, हज़रत मौलाना जान मुहम्मद बरकाती असातिज़ऐ दारुल उलूम मुहम्मदिया वग़ैरा से तालीम हासिल की और अश्रफ़ुल उलमा हज़रत सैयद हामिद अशरफ़ अशरफ़ीयुल–जीलानी عَلَیۡہِ الرَّحۡمَۃُ وَ الرِّضۡوَانُ से वक़्तन फ़वक़्तन ईस्तिफ़ादा करते रहे.

मौलाना मौसूफ़ को सनदुल फ़ुक़हा, हिब्रुल उम्मह, हज़रत सैयदी मुफ़्तीऐ आ'ज़मे हिन्द मौलाना मुस्तफ़ा रज़ा खां क़ादरी नूरी عَلَیۡہِ الرَّحۡمَۃُ وَ الرِّضۡوَانُ से शर्फ़े बैअत और ताजुश्शरीअह हज़रत अल्लामा अख्तर रज़ा खां अज़हरी مدظلہ العالی और सज्जादा नशीन आस्तानऐ

આલિયા ક़ાદિરિયા બગ़્દાદ સે શર્ફે ખિલાફ़ત હાસિલ હૈ. યહ હુસ્ને ઈત્તેફ़ાક़ કિ મૌલાના ભી નૂરી હૈં ઔર આપ કી વાલિદા માજિદા ભી નૂરી હૈં ઔર આપકે વાલિદે મોહતરમ ભી નૂરી થે ઔર યહ બંદા ગુનહગાર રાક़िમુલ હુરૂફ ભી ઈસી સિલસિલએ નૂરિયા સે મુન્સલિક હૈ ઔર આજ તો એક જહાન ઈસી નૂરે ઈરફ઼ાન સે રૌશન વ મુનવ્વર હૈ .

હમ હુએ તુમ હુએ કિ મીર હુએ
સબ ઉસી ઝુલ્ફ઼ કે અસીર હુએ

લેકિન મૌલાના ને નૂરી પીર સે જો ઈક़્તિસાબ કિયા વહ क़ાબિલે રશ્ક હૈ ક્યોંકિ મુર્શિદે બરહક़ કે ફૈઝાન ને ઉન્હેં સુન્નત કા આમિલ ભી બના દિયા ઔર શરીઅત કા મુબલ્લિગ ભી.

૧૯૮૫ મેં મૌલાના ને એક બેવા સે જિન કે પાસ તીન યતીમ બચ્ચિયાં થીં નિકાહ કિયા, બચ્ચિયોં કો બડી શફ़્ક़त સે પાલા, ઉન્હેં હુસ્ને અદબ દિયા ફિર સબકી શાદી ભી કર દી ઔર મૌલાના કે ઝરિયે દો બચ્ચે હૈં, એક લળકા ઔર એક લળકી. લળકી કી શાદી એક દીનદાર ઘરાને મેં કર દી હૈ ઔર લળકા ડાકટર બન રહા હૈ.

અમામા શરીફ़ બરાબર ઝેબે–સર રખતે ઔર જમાઅત કે સાથ નમાઝ અદા કરતે હૈં. લોગોં કો દીન કે અહકામ સે રોશનાસ કરને ઔર સુન્નત કે મુતાબિક़ ઝિંદગી ગુઝારને કે લિયે તક़રીબન ૧૭ સાલ પહલે **સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી** કે નામ સે એક તહરીક ચલાઈ જો બહુત મક़બૂલ હુઈ, હિન્દુસ્તાન, બરતાનિયા, કનાડા, અમરીકા, અફ઼રીક़ા વગૈરામેં ઈસકે પરચમ તલે બહુત અચ્છા કામ હો રહા હૈ. હિન્દુસ્તાન, અમરીકા ઔર બરતાનિયા મેં અઝીમુશ્શાન પૈમાને પર સાલાના ઈજતિમાઆત હોતે હૈં. વાદિયે નૂર આઝાદ મૈદાન મુંબઈ મેં તક़રીબન પાંચ લાખ ફ઼ર્ઝન્દાને તૌહીદ જમા હોતે હૈં. ઈન ઈજતિમાઆત મેં રાક़िમુલ હુરૂફ ને ભી બારહા શિર્કત કી હૈ, ઈન મેં ઈસ્લાહે અક़ાઈદ ઔર ઈસ્લાહે આમાલ કે મુખ્તલિફ़ મૌઝૂઆત પર ઉલમા કે નૂરાની બયાનાત હોતે હૈં. ખૂદ મૌલાના કિતાબુલ્લાહ ઔર સુન્નતે રસૂલુલ્લાહ કી રૌશની મેં બહુત

ઉમ્દા ઔર અષર અંગેઝ ખિતાબ ફ઼રમાતે હૈં, ઈજતિમાઆત કા એક ઈજલાસ ફિક़્હી અહકામ વ મસાઈલ કે લિયે ખાસ હોતા હૈ જિસ મેં લોગોં કે ઝરિયે પૂછે ગએ સવાલાત કે જવાબાત દિયે જાતે હૈં. વહાબિયોં, દેવબંદિયોં કે અક़ાઈદ ઔર અહકામ કે તઅલ્લુક़ સે ભી સવાલાત હોતે હૈં જિનકે તફ़્સીલી જવાબાત કિતાબ વ સુન્નત કી રૌશની મેં દિયે જાતે હૈં. સ્ટેજ કાફી વસીઅ વ અરીઝ હોતા હૈ જો ઉલમા, ફ़ુક़હા, અઈમ્મા, કુર્રા, હુફ़્ફ़ાઝ ઔર શોઅરા સે ભરા હોતા હૈ.

મૌલાના ને તાલીમે દીન કો આમ કરને કે લિયે એક સૌ ગ્યારહ (૧૧૧) મદારિસ ક़ાયમ કરને કા અઝ્મ કર લિયા હૈ, અબ તક ઉનમેં સે ૧૭ મદારિસ ક़ાયમ હો ચુકે હૈં જો બહુત કામયાબી કે સાથ ચલ રહે હૈં. ઈનમેં સે બઅઝ મદારિસ કે તલબા કા રાકિમુલ હુરૂફ ને ઈમ્તિહાન લિયા તો ઉનકે જવાબાત સે મર્સરત હાસિલ હુઈ, તાલીમ કે સાથ તરબિયત પર ભી પૂરી તવજ્જોહ દી જાતી હૈ ઔર મૌલાના કે મન્સૂબોં મેં ઈંગ્લિશ મીડિયમ સ્કૂલ, હાસ્પિટલ વગૈ़રા કા ક़યામ ભી શાલિમ હૈ.

મૌલાના મૌસૂફ़ કા ઝયાદા–તર વક़્ત તબ્લીગી અસ્ફાર, તરબિયતે મુબલ્લિગીન, તહરીક કી બેહતર તન્ઝીમ ઔર અપને મદારિસકી નિગરાની ઔર તિજારત જૈસે અહમ ઉમૂર મેં સર્ફ હોતા હૈ. હર સાલ હજ વ ઉમરા સે ભી શર્ફ़યાબ હોતે હૈં, ઈસ સાલ માહે રજબ મેં કઅ્બા મુક़દ્દસા કે અંદર દાખિલ હોકર ઈબાદત કરનેકા એઝાઝ ભી હાસિલ હુઆ. હર તીન સાલ પર મજલિસે શરઈ જામિયા અશરફ઼िયા મુબારકપુર કા એક તીન રોઝા ફિક़્હી સેમીનાર ઔર અખીર મેં ઈજલાસે આમ ભી મુન્અક़્કિદ કરાતે હૈં. નઅત ગોઈ કા ઝૌક़ ભી હૈ ઔર અબ વક़્ત નિકાલ કર ઈસ્લાહી કિતાબેં ભી તાલીફ़ ફ઼રમા રહે હૈં, દર્જ ઝૌલ તાલીફ़ાત મન્ઝરેં આમ પર આ ચુકી હૈં :–

માહે રમઝાન કૈસે ગુઝારેં ? ગુલદસ્તએ સીરતુન્ નબી, મુઝદએ બખ્શિશ (નઅ્તોં કા મજ્મૂઆ), અઝ્મતે માહે મુહર્રમ ઔર ઈમામ હુસૈન, કુર્બાની ક્યા હૈ ? ઈમામ અહમદ રઝા ઔર એહતેમામ નમાઝ વગૈ़રા.

એક એસા શખ્સ જિસકી કુલ તાલીમ દર્જ–એ–ખામિસા તક હો ઔર વહ એસે કારહાએ નુમાયાં અંજામ દે, ક़ાબિલે રશ્ક વ ક़ાબિલે તક़્લીદ હૈ. મૈં તો યહ સમઝતા હૂં કિ યહ મુરશિદે બરહક़ હુઝૂર સય્યિદી વ મૌલાઈ મુફ્તીએ આ'ઝમે હિન્દ મૌલાના શાહ મુસ્તફા રઝા ક़ાદરી નૂરી બરેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ કા નૂરી ફૈઝાન હૈ જો મૌસૂફ પર બરસ રહા હૈ. અખીર મેં મૌલાના કો હઝરત શૈખ સઅદી رحمۃ اللہ علیہ કે અલ્ફાઝ મેં યહ નસીહત હૈ :–

શુક્ર ખુદાઈ કુન કિ મુબક્ફિ़ શુદી બખૈર
ઝ–ઈન્આમો–ફઝ્લ ઊ ન મુઅત્તલ ગુઝાશતત્

મન્નત મનહ કિ ખિદમતે સુલ્તાં હમી કુની
મન્નત શનાસ અઝૂ કિ બખિદમત ગુઝાશતત્

સાથ હી યહ દુઆ કરતા હૂં કિ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ઈનકી તમામ ખિદમાતે દીનિયા કો કુબૂલ ફરમાએ, રિયા વ તસન્નોઅ્ ઔર નામો–નુમૂદ સે મહફૂઝ રખે, ઈખ્લાસ વ લિલ્લાહિયત કી દૌલત સે માલા–માલ ફરમાએ ઔર ઉલમાએ કિરામ વ મશાઈખે ઈઝામ કે સાથ યહ કારવાને તબ્લીગ़ હમેશા રવાં–દવાં રહે ઔર ખલ્ક़ે ખુદા ઈનસે ઝયાદા સે ઝયાદા મુસ્તફીઝ હો.

بجاہ حبیبہ النبی الامین الکریم علیہ

وعلی آلہ افضل الصلاۃ والتسلیم۔ اٰمین

મુહમ્મદ નિઝામુદ્દીન રિઝવી

ખાદિમ દારૂલ ઉલૂમ અશરફિયા મિસ્બાહુલ ઉલૂમ મુબારકપુર
ઝિલા આઝમગઢ (યુ.પી.)

પીરે તરીક़ત, રહબરે શરીઅત હઝરત અલ્લામા

ગુલામ અબ્દુલ ક़ાદિર અલ્વી સાહબ ક़िબ્લા

સજ્જાદાનશીન ખાનક़ાહે ફૈઝુર્રસૂલ વ નાઝિમે આ'લા દારૂલ ઉલૂમ ફૈઝુર્રસૂલ, બ્રાઉન શરીફ, સિદ્ધાર્થનગર, યુ.પી.

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

اَلۡحَمۡدُ لِلّٰہِ وَ کَفٰی وَ سَلَامٌ عَلٰی عِبَادِہِ الَّذِیۡنَ اصۡطَفٰی

ફાઝિલે જલીલ હઝરત મૌલાના અલ્હાજ **મુહમ્મદ શાકિર અલી સાહબ નૂરી** دام ظلہ العالی કી તસ્નીફ કર્દા કિતાબે મુસ્તતાબ **બરકાતે શરીઅત** કા મુસવ્વદા ફક़ીર કે પેશે નઝર હૈ, મૌસૂફ અપને ગૂનાં–ગૂં ખસાઈલે હમીદા કે સબબ ખવાસ ઉલમા વ મશાઈખ કી નિગાહ મેં ઈન્તેહાઈ क़દ્રો ઈઝ્ઝત સે દેખે જાતે હૈં. ઈસ્લાહે અક़ાઈદ વ આમાલ કી આલમી તેહરીક **"સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી"** કે બાની, અમીર વ સરબરાહત કી હૈસિયત સે ઉનકી મઝહબી ખિદમાત કા સિલસિલા કઈ બર્રે આ'ઝમ તક ફૈલા હુઆ હૈ. દુન્યા કે મખ્તલિફ ખિત્તોં કે લોગ દીન કી તળપ લેકર જબ ઈસ પાકીઝા તેહરીક સે વાબસ્તા હુએ તો ઉનકી ઝિંદગી મેં અતેક़ાદી, અમલી વ ફિક્રી હૈષિયત સે ઐસા ઈન્ક़िલાબ આયા કે વહ તહમ્મુલ વ બુર્દબારી, સંજીદગી વ મતાનત, ઈષાર વ ખુદ્દારી, દીન કે લિયે જાં નિષારી વ ફિદાકારી કા મુરક્કા ઔર સાહિબે કિરદાર મુસલમાન કી અમલી તસ્વીર બન ગએ. કુછને તો રાસ્તિયે ગુફ્તાર વ પાકીઝગિયે કિરદાર સે આરાસ્તા હોકર અપને માહોલ મેં દઅ્વતો ઈસ્લાહ કે લિયે ખૂદ કો ઈસ તરહ વક़્ફ કર દિયા કે દૂસરોં કે લિયે રહબર વ રહનુમા બન ગએ.

"સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી" ઔર ઉસકે મુબલ્લિગીન કે ઈન

પાકીઝા અષરાત કો કહીં સે ઔર કભી ભી દેખા ઔર મહસૂસ કિયા જા સકતા હૈ. બિલા શુબ્હા ઈસકે પીછે ફૈઝાને નઝર ઔર મક્તબ કી કરામત દોનોં કા કલીદી રોલ હૈ. .....ઈસ્લામ મહદ સે લે કર લહદ તક ઈન્સાની ઝિંદગી કો સંવારને કે લિયે આયા હૈ, ઈસ્લાહ કી કોઈ તહરીક઼ હયાતે ઈન્સાની કે કિસી ગૌશે ઔર મરહલે કો નઝર અંદાઝ નહીં કર સકતી. ઈન્હીં ઝર્રીં ખુતૂત પર ગામઝન હઝરત અમીરે સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી કી યહ તસ્નીફ઼ ઈન્સાની ઝિંદગી કે આગાઝ સે સફ઼રે આખિરત કે મરાહિલ તક ઉન્વાન દર ઉન્વાન કુર્આન વ હદીષ, અક઼્વાલે ખલફ઼ વ સલફ઼, ઈબ્રત અંગેઝ વ નસીહત આમેઝ ક઼સસ વ હિકાયાત સે મુઝય્યન, બેપનાહ ઈફ઼ાદિયત કી હામિલ હૈ જિસકે લિયે ફ઼ાઝિલ મુસન્નિફ઼ મુબારકબાદ વ શુક્રિયા કે મુસ્તહિક઼ હૈ, રબ્બે કરીમ બતુફ઼ૈલે નબી કરીમ ﷺ ઈસ કિતાબ કો ક઼બૂલિયતે તામ્મા ઈફ઼ાદિયતે આમ્મા અતા ફ઼ર્માએ. (આમીન)

ગુલામ અબ્દુલ ક઼ાદિર અલવી

૧૨ શવ્વાલુલ મુકર્રમ હિ.સ. ૧૪૨૮

૨૪ અક્તૂબર ઈ.સ. ૨૦૦૭

આલિમે જલીલ અદીબે શહીર હઝરત અલ્લામા મૌલાના

ઈફ઼તિખાર અહમદ સાહબ ક઼ાદરી મિસ્બાહી

ઉસ્તાઝ દારુલ ઉલૂમ ક઼ાદરિયા ગ઼રીબ નવાઝ,
લેડી સ્મિથ, સાઉથ આફ્રિકા

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

اَلۡحَمۡدُ لِلّٰهِ وَ كَفٰى وَ سَلَامٌ عَلٰى عِبَادِهِ الَّذِيۡنَ اصۡطَفٰى

જો હઝરાત દઅ્વત કી ફીલ્ડ મેં કામ કરતે હૈં વહ યક઼ીનન અઝીમ વ જલીલ હૈં, ક્યોંકિ નબીએ કાયનાત ને અપને હજ્જતુલ વિદાઅ્ કે તારીખી ખુત્બે મેં ફરમાયા થા فَلۡيُبَلِّغِ الشَّاهِدُ الۡغَائِبَ હાઝિરીન પર ફર્ઝ હૈ કિ મેરા યહ પૈગામ ગાયબીન તક પહુંચા'' દેં.

ગોયા યહ હઝરાત નબીએ રહમત ﷺ કે હુકમ વ ફરમાન કો બજા લાને કી સઆદત વ બરકત સે બહરા–વર હોતે હૈં. ઉમ્મત કા જો ફર્દ ભી યહ ફરીઝા અંજામ દેગા વહ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કા ઈતાઅત શિઆર ઔર સઆદતમંદ ઉમ્મતી હોગા, લેકિન યહી ફરીઝા અગર ઉલમા અંજામ દેંગે તો ઈસકી અહમિયત વ જલાલત દો ચન્દ હો જાતી હૈ. ઉલમા કી યહ મજલિસેં સરાપા નૂર વ બરકત હોતી હૈં, ઝબાને નુબુવ્વત સે ઈસકા તઆરુફ઼ પઢિયે.

સરવરે કાયનાત ﷺને અપને મહબૂબ સહાબી જો હુઝૂર ﷺ કી નાલૈન મુબારક ઔર મિસ્વાક મુક઼દ્દસ ઉઠાયા કરતે થે ઔર હુઝૂર કો પેશ કરતે ઔર દૂસરી ખિદમાત ભી અંજામ દેતે વહ અઝીમ સહાબી હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ હૈં, ઉનસે હુઝૂર ﷺને ફરમાયા :–

جُلُوسُكَ فِیْ مَجْلِسِ الْعِلْمِ لَا تَمَسَّ قَلَمًا وَّ لَا تَكْتُبْ حَرْفًا خَيْرٌ لَّكَ مِنْ عِتْقِ اَلْفِ رَقَبَةٍ وَّ نَظْرُكَ اِلٰى وَجْهِ الْعَالِمِ خَيْرٌ لَّكَ مِنْ اَلْفِ فُرْسٍ تَصَدَّقْتَ بِهَا فِیْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَ سَلَامُكَ عَلَى الْعَالِمِ خَيْرٌ لَّكَ مِنْ عِبَادَةِ اَلْفِ سَنَةٍ

(તુબાબુલ હદીષ અઝ ઈમામ સુયૂતી)

"અય અબ્દુલ્લાહ ! ઈલ્મે દીન કી મજાલિસ મેં તેરા બૈઠના ઈસ તરહ કિ ન તૂ કલમ છુએ ઔર ન કોઈ હરફ લિખે, યહ એક હજાર ગુલામોં કે આઝાદ કરને સે ભી અફઝલ વ બેહતર હૈ, ઔર આલિમ કે ચેહરે કો તેરા દેખના એક હઝાર ઘોડોં સે અફ્ઝલ હૈ જિસે તૂ રાહે ખુદા મેં સદકા કરે, ઔર આલિમ કો તેરા સલામ અર્ઝ કરના એક હઝાર સાલ કી ઈબાદત સે અફ્ઝલ હૈ."

સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી કે અમીર મુહિબ્બે ગિરામી હઝરત અલ્લામા મૌલાના મુહમ્મદ શાકિર અલી નૂરી સાહબ دام ظله العالی કો મઝકૂરા હદીષ કે મફહૂમ કે તનાજુર મેં દેખા જાએ તો હુસ્ને–ઝન કહતા હૈ કિ આપ ભી ઈસ હદીષ કે મિસ્દાક હૈં.

અલ્લામા કસ્તલાની ને ઈરશાદુસ–સારી કે મુકદ્દમે મેં એક હદીષ નકલ ફરમાઈ, નબી કરીમ ને ફરમાયા :–

"اَللّٰهُمَّ ارْحَمْ خُلَفَائِیْ قَالُوْا مَنْ خُلَفَاءُكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ؟ قَالَ الَّذِيْنَ يَرْوُوْنَ اَحَادِيْثِیْ وَ يُعَلِّمُوْنَهَا النَّاسَ"

અય અલ્લાહ ! મેરે ખુલફા (નાઈબીન) પર કરમ ફરમા. સહાબા ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ ! આપ કે ખુલફા કૌન હૈં ? નબી ﷺ ને ફર્માયા : વહ લોગ હૈં જો મેરી અહાદીષ રિવાયત કરતે હૈં ઔર લોગોં કો ઉનકી તાલીમ દેતે હૈં, ઉનકે મફાહીમ વ મઆની ઔર ઉનસે નિકલને વાલે અહકામ બયાન કરતે હૈં."

ઐસે ઉલમા યકીનન સરવરે કાયનાત ﷺ કે નાઈબ વ અસિસ્ટેન્ટ હૈં. કિતના અઝીમ મન્સબ વ રૂતબા હૈ ઐસે ઉલમા કા જો કિતાબ વ સુન્નત

કે મફાહીમ ઉમ્મતે મુસ્લિમહ કો મુન્તકિલ કરતે હૈં. યહ હદીષ ભી અપને પુર–વકાર વ દિલ–કશ ઉસ્લૂબ કે સાથ અમીરે સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી પર સાદિક આતી હૈ. ઉન્હોં ને **બરકાતે શરીઅત** કે તીન હિસ્સે મુકમ્મલ ફરમાએ ઔર ઈન તીનોં હિસ્સોં કે ઝરિયે કુર્આની આયાત ઔર નુસૂસે હદીષ કે મઆની વ મફાહીમ લોગોં તક પહુંચાને કી બળી કામયાબ કોશિશ કી હૈ.

બરકાતે શરીઅત હિસ્સા અવ્વલ ઈમાન, અરકાને ઈસ્લામ, જમાઅત કી અહમિયત, તર્કે નમાઝ પર વઈદેં, ઝિકે ઈલાહી કી બરકતેં, હુકૂકે વાલિદૈન, સિલએ રહમી, હુકૂકે ઝૌજૈન, ગીબત કી શનાઅત, તકબ્બુર કી કબાહત, કિઝ્બ વ હસદ કે મકાસિદ વગૈરા પર મુશતમિલ હૈ. હિસ્સા દોમ મેં ફઝાઈલે કુર્આન, બરકાતે હુરૂદે પાક, અમ્ર–બિલ મઅ્રૂફ કી અહમિયત, ફઝાઈલે ઈલ્મ વ ઉલમા, તૌબા વ ઈસ્તિગ્ફાર ઔર ફઝાઈલ વ આદાબે મસ્જિદ વગૈરા કા બયાન હૈ.

હિસ્સા સોમ મેં ઈખ્લાસ કી અહમિયત, રિયા વ તસન્નોઅ્ પર વઈદેં, હલાલ વ હરામ, અમાનત વ ખયાનત, ઝિના વ લવાતત કી શનાઅત વ કબાહત, તકવા કે બરકાત, દુન્યા કી બેસબાતી, મૌત ઔર આલમે બર્ઝખ ઔર ઈસાલે ષવાબ જૈસે અહમ મૌઝૂઆત પર દિલ–કશ ઔર તહકીકી અંદાઝ મેં રૌશની ડાલી ગઈ હૈ. ગોયા ઈન તીનોં હિસ્સોં ને ઈમાન વ ઈસ્લામ કી બુનયાદી તાલીમાત કો સમેટ લિયા હૈ, ઈસ તરહ યહ અપને મૌઝૂઅ્ પર એક જામેઅ્ કિતાબ બન ગઈ હૈ. યકીનન ! ઈનકા મુતાલઆ કરને વાલે ઔર ઈન પર અમલ કરને વાલે બરકાતે ઈલાહી સે બેહરાવર ઔર મહઝૂઝ હોંગે.

ઈન તીનોં હિસ્સોં મેં મુસન્નિફ અમીરે મિલ્લત દા–મ ઝિલ્લહૂ ને જો બાત લિખી હૈ મસાદિર કી રૌશની મેં લિખી હૈ ઔર અંદાઝે ઈસ્તિદલાલ બળા અછૂતા હૈ ઔર ઉસ્લૂબ બળા મર્ગૂબ હૈ ઔર પૂરી કોશિશ ફરમાઈ હૈ કિ હર બાત કી દલીલ પહલે કુર્આન અઝીમ સે દી જાએ ઔર ઈસ્તિશહાદ બળા હી વઝની ઔર મુસ્તહકમ હૈ, મસલન્ ઈસાલે ષવાબ

હક़ હૈ, ઉલમાએ ઉમ્મત ને ઈસકે મુતઅદ્દિદ દલાઈલ દિયે હૈં મગર ઈસ કિતાબ મેં કુર્આની આયત સે ઈસ્તિદલાલ યહ મુસન્નિફ કા ઈમ્તિયાઝ હૈ. કુર્આન નાતિક़ હૈ :–

وَ الَّذِيْنَ جَآءُوْا مِنْۢ بَعْدِهِمْ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا

وَ لِاِخْوَانِنَا الَّذِيْنَ سَبَقُوْنَا بِالْاِيْمَانِ

ઈસ આયત કે સિલસિલે મેં મુસન્નિફ ફરમાતે હૈં : ग़ૌર કરને કા મક़ામ યહ હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા ઈસ આયતે કરીમા મેં મુસલમાનોં કે અપને માક़બ્લ ગુઝરને વાલે મુસલમાનોં કે લિયે દુઆએ મગ़્ફિરત કરને કો બતૌરે તઅરીફ બયાન ફરમા રહા હૈ ઔર રસૂલુલ્લાહ ફરમાતે હૈં : اَلدُّعَآءُ هُوَ الْعِبَادَةُ દુઆ ઈબાદત હૈ.

જબ યહ માલૂમ હો ગયા કિ દુઆ ઈબાદત હૈ તો સમઝ લેના ચાહિયે કિ ઝિંદા લોગ અપને મુર્દોં કે લિયે યહ ઈબાદત કરતે હૈં ઔર ઉન્હેં ઈસકા ફાયદા ભી પહુંચતા હૈ, ક્યોંકિ અગર ફાયદા ન પહુંચતા તો યહ દુઆ લગ़્વ વ બેકાર હોતી ઔર કહના પળતા કિ કુર્આન હકીમ ને એક લગ़્વ ચીઝ બતૌરે તઅરીફ બયાન કી હૈ. લિહાઝા ષાબિત હો ગયા કિ એક ઝિંદા મુસલમાન કા કિસી મુસલમાન મય્યત કે લિયે દુઆએ મગ़્ફિરત કરના, ઉનકી બખ્શિશ ઔર દરજાત કી બુલંદી કા બાઈષ હૈ.

એક બહુત મોઅષ્ષિર અંદાઝ મેં મુસન્નિફ ને ઈસાલે ષવાબ કી હક્ક़ાનિયત કુર્આને અઝીમ સે ષાબિત ફરમાઈ હૈ, યહી રંગ પૂરી કિતાબ મેં હૈ. બિલા શુબ્હા ઈન હિસ્સોં કો મુકમ્મલ ફરમા કર મુસન્નિફ ને એક क़લમી જિહાદ ફરમાયા હૈ. મક़ામે ઈસ્તેજાબ તો યહ હૈ કિ એક તરફ હઝરત મૌલાના શાકિર સાહબ તક़રીર કે ઝરિયે દઅ્વતો–તબ્લીગ़ કા ફરીઝા અંજામ દે રહે હૈં ઔર ઈસ સિલસિલે કી મસ્રૂફિયાત કિસી સે ઢકી છુપી નહીં હૈં ફિર ભી ઈતને વક़ીઅ્ તહરીરી વ તસનીફી કામોં કો મુકમ્મલ કર લેના અગર કરામત નહીં તો ઈસ્તેક़ામલ ઝરૂર હૈ اَلْاِسْتَقَامَةُ فَوْقَ الْكَرَامَةِ કા મક़ૂલા કિતના મઅ્ના–ખેઝ હૈં. રબ્બે કદીર

અપને હબીબે ગિરામી વક़ાર સય્યદના મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ઔર દીગર અંબિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام કે સદક़ા વ તુફૈલ ઈન મુબારક સિલસિલોં કો દવામ બખ્શે.

અહબાબ વ અવામ અહલે સુન્નત સે મૈં ગુઝારિશ કરૂંગા કિ વહ ઈન કિતાબોં ઔર ઈન જૈસી દીગર કિતાબોં કી નશરો–ઈશાઅત મેં ભરપૂર હિસ્સા લેં ઔર ફર્માને ખુદાવંદી وَتَعَاوَنُوْا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوٰى કે તકાઝોં કો પૂરા કરેં, મૌલાએ કરીમ અમીરે સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી ઔર દીગર અર્કાન ઔર અહબાબ સે મઝીદ અપને દીન કી ખિદમાત લે ઔર ઈન આમાલે હસના કી બરકાત સે દોનોં જહાન મેં સબકો માલા–માલ ફરમાએ ઔર અક़ાઈદે હક્ક़ાની તરવીજ વ તબ્લીગ़ કા ઐસા અજ્રો–ષવાબ મરહમત ફરમાએ જિસકા સિલસિલા તા क़યામત જારી વ સારી રહે. આમીન.

अपना शई दुआ से है बाक़ी रहा क़ुबूल
यह जानें उनके हाथ में कुंजी असर की है

ઈફ્તિખાર અહમદ क़ાદરી

ખાદિમ દારુલ ઉલૂમ क़ાદરિયા ग़રીબ નવાઝ
સાઉથ અફ્રિક़ા, મુક़ીમ મદીના મુનવ્વરા (સઉદીયા)
૩ શવ્વાલુલ મુકર્રમ ૧૪૨૮ હિ.

નબીરા સદ્રૂશ શરીઅહ

હઝરત અલ્લામા મુફ્તી મહમૂદ અખ્તર અલ-ક़ાદરી રિઝવી અમજદી

દારૂલ ઈફ્તા, ન્યુ ક़ાઝી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૩

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

اَلۡحَمۡدُ لِلّٰہِ وَ کَفٰی وَ سَلَامٌ عَلٰی عِبَادِہِ الَّذِیۡنَ اصۡطَفٰی

આજ યહૂદો-હુનૂદ વ નસારા ઔર દીગર ઈસ્લામ દુશ્મન તાક़તેં અદલો-ઈન્સાફ ઔર અખ્લાક़ વ દિયાનત સે આરી વ બેગાના હો કર હર ક़िસ્મ કે હર્બે ઈસ્તેમાલ કર રહી હૈં, કહીં મુસલમાનોં કો ઈક़્તિસાદી પાબન્દિયોં મેં જકળા જા રહા હૈ તો કહીં ઉન્હેં ખાના-જંગી કી ભટ્ટી મેં ઝોંકા જા રહા હૈ. ઈસ્લામ ઔર મુસલમાનોં કે ખિલાફ અફ્વાહોં કા બાઝાર ગરમ કરકે અઝ્હાન વ ક़ુલૂબ કો ઝહર-આલૂદ કિયા જા રહા હૈ. ઈસ્લામ ઔર અહલે ઈસ્લામ સે અદાવત વ નફ્રત કે શોલે અગ્યાર કે દિલોં મેં ભળકાએ જા રહે હૈં. સાથ હી ટી.વી. સી.ડી. ઔર ક़ુહ્શ વ ઉરયાં લિટ્રેચર કે ઝરિયે ઉમ્મતે મુસ્લિમા પર યલગ़ાર કર રખી હૈ તાકિ મુસ્લિમ નૌજવાનોં કા ઝહન ઈસ તરહ સિફ્લી જઝ્બાત કી ઝદ મેં આ જાએં કિ વહ દીન વ ઈમાન સે બેબહરા હો જાએં ઔર ઈસ્લામી તાલીમાત, અખ્લાક़ વ આદાબ કા તસવ્વુર ભી ઉનકે ઝહનોં મેં બાક़ી ન રહે.

ઈસ્લામી તાલીમાત સે ઈજ્તિનાબ વ દૂરી કા નતીજા યહ હૈ કિ ફિસ્ક़ો-ફુજૂર ઔર બદ અમલી કા દૌર-દૌરા હૈ, જહાલત વ બદ અખ્લાક़ી ઉરૂજ પર હૈ ઔર ફવાહિશ વ મુન્કરાત આમ હોતે જા રહે હૈં. ઈન હાલાત મેં ઝરૂરત ઈસ અમ્ર કી હૈ કિ ઈસ્લામ કી હક્ક़ાનિયત, દીન કી બુન્યાદી તાલીમાત, ઈબાદાત વ મુઆમલાત કે સહીહ મસાઈલ, સરવરે કાયનાત ﷺ કી સુન્નતેં, ઔલિયાએ કામિલીન ઔર બુઝુર્ગાને દીન કે કિરદાર વ

અમલ ઔર ઉનકી દીની ખિદમાત કી ઈશાઅત પર તવાનાઈયાં સર્ફ કી જાએં, જહાલત વ બદ અખ્લાક़ી કે ખિલાફ મોઅષ્સિર મહાઝ બનાએં, ફિસ્કો-ફુજૂર ઔર મુન્કરાત કે સદ્દે બાબ કે લિયે તક़રીર વ તહરીર કી સલાહિયતેં બરૂએ કાર લાઈ જાએં ઔર ઈસ્લામી લિટ્રેચર ઝ્યાદા સે ઝ્યાદા લોગોં તક પહુંચાએ જાએં.

ઈસી ઝરૂરત કો પૂરા કરને ઔર ઈસી મક़સદકી તકમીલ કે લિયે ઝેરે નઝર કિતાબ **બરકાતે શરીઅત** એક ઉમ્દા ઔર મોઅષ્સિર કોશિશ હૈ. ફાઝિલ મુરત્તિબ મૌલાના હાફિઝ વ ક़ારી મુહમ્મદ શાકિર અલી નૂરી અમીર સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી જિસ તરહ અપની દિલનશીં તક़રીર કે ઝરિયે ઈસ્લાહે મુઆશરા કી જદ્દો-જહદ કર રહે હૈં ઈસી તરહ તહરીર વ લિટ્રેચર કે ઝરિયે ભી તબ્લીગ़ વ ઈશાઅતે મસ્લકે આ'લા હઝરત કી નુમાયાં ખિદમાત અંજામ દે રહે હૈં. **બરકાતે શરીઅત** ભી ઈસી સિલસિલે કી એક અહમ પેશ-રફ્ત હૈ. ઈસકી ઝબાન બહુત હી સલીસ ઔર ઈસકા અંદાઝે બયાન નિહાયત સહલ ઔર આસાન હૈ. સમાજ ઔર મુઆશરા મેં જો બુરાઈયાં ઔર બદ આમાલિયાં ફૈલી હુઈ હૈં ઉનકે તદારૂક કે લિયે યહ કિતાબ બહુત હી મોઅષ્સિર ષાબિત હોગી ઔર અવામે એહલે સુન્નત બિલ-ખુસૂસ નૌજવાન તબક़ે કે ઝાહિર વ બાતિન કી ઈસ્લાહ કે લિયે મિશઅલે રાહ હોગી. મઝીદ યહ કિ યહ કિતાબ મુબલ્લિગ़ીન કે લિયે એક અહમ દસ્તાવેઝ ઔર ઈલ્મી ખઝાના હૈ. રબ્બે ક़દીર અપને હબીબે લબીબ ﷺ કે સદક़े મેં ઈસ કિતાબ કો ક़ુબૂલે આમ બખ્શે ઔર ઈસકે ફાઝિલ મુરત્તિબ કો દારૈન મેં બેહતરીન જઝા અતા ફરમાએ ઔર ઉનકી મસાઈએ જમીલા કો ક़ુબૂલ ફરમાએ.

اٰمِیۡنَ بِجَاہِ حَبِیۡبِہِ سَیِّدِ الۡمُرۡسَلِیۡنَ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیۡہِ وَسَلَّمَ

મહમૂદ અખ્તર અલ-ક़ાદરી અફી અન્હુ

ખાદિમુલ-ઈફ્તા રિઝવી અમજદી દારૂલ-ઈફ્તા

ક़ાઝી સ્ટ્રીટ, મુંબઈ-૩

❑❑❑

હઝરત અલ્લામા મુફ્તી અશરફ રઝા સાહબ ક़िબ્લા

મુફ્તી વ ક़ાઝી ઈદાર–એ–શરઈય્યા મહારાષ્ટ્ર

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمده ونستعينه ونصلى ونسلم على حبيبه المصطفى الحليم۔

અલ્હાજ હાફિઝ વ ક़ારી મૌલાના મુહમ્મદ શાકિર અલી નૂરી સાહબ અમીરે સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી કી તાલીફ "બરકાતે શરીઅત" કો મુખ્તલિફ મક़ામાત સે દેખા, માશાઅલ્લાહ ! તાલિબે હક़ કે લિયે મુફીદ વ મુન્તફા પાયા. અલ્લાહ ﷻ ઈસ કિતાબ કો મક़્બૂલે ખલાઈક़ બનાએ ઔર મુસલમાનોં કો ઈસસે હિદાયત વ બરકત કી તૌફીક़ દે.

وما توفيقى الا بالله تعالىٰ عليه التكلان و به المستعان و صلى الله تعالىٰ على خير خلقه اشرف المرسلين سيدنا و مولانا محمد المصطفى و على اله و صحبه و ازواجه و ذرياته و اصوله و فروعه و اتباعه و علينا معهم و بارك و شرف و كرم و عظم و سلم الف الف مرة فى كل لمحة و لحظة

ઉબૈદુલ મુસ્તફા મુહમ્મદ અશરફ રઝા ક़ાદરી

૧૪ શવ્વાલુલ ૧૪૨૮ હિ.

૨૭ અક્તૂબર ૨૦૦૭ ઈ.

જમેઅ્ મઅ્કૂલાત વ મન્કૂલાત

હઝરત અલ્લામા મૌલાના મુફ્તી મુહમ્મદ અખ્તર હુસૈન ક़ાદરી અલીમી ખલીલાબાદી

(ઉસ્તાઝ વ મુફ્તી દારુલ ઉલૂમ જમ્દાશાહી, બસ્તી, યૂ. પી.)

بسم الله الرحمن الرحيم

لك الحمد يا الله والصلاة والسلام عليك يارسول الله اما بعد۔

ઈસ્લામ એક દીને ફિત્રત ઔર મુકમ્મલ દસ્તૂરે હયાત હૈ ઔર જુમ્લા શોબાહાએ ઝિન્દગી કી રહનુમાઈ કા ઝામિન ઔર ઝિમ્મેદાર હૈ.

નબીએ રહમત મોહસિને ઈન્સાનિયત સરવરે કાયનાત ફખ્રે મૌજૂદાત મુહમ્મદે અરબી ﷺને ઝિંદગી કે હર નશેબો–ફરાઝ કે લિયે ઐસે ઉસૂલ વ ઝવાબિત ઔર ક़વાનીન અતા ફરમા દિયે હૈં જિન પર કામયાબી વ કામરાની કા દારો–મદાર હૈ. ઈસલિયે ઈન્સાન અબ ફલાહો–બહબૂદ ઔર ઉરુજ વ ઈરતિક़ા કી મન્ઝિલ પર ઉસી સૂરત મેં પહુંચ સકતા હૈ કિ પૈગ़મ્બરે ઈસ્લામ હાદિયે આ'ઝમ ﷺ કે બતાએ હુએ ઉન ઈરશાદાત વ ફરામીન કો હિરઝે–જાં બનાએ ઔર અપના હર–હર ક़દમ આપ કી રૂહ–અફ્ઝા તાલીમાત કી રૌશની મેં બઢ્હાએ. ઈરશાદે ખુદાવંદી હૈ : لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِىْ رَسُوْلِ اللّٰهِ اُسْوَةٌ حَسَنَةٌ મગર નિહાયત ક़લક़ વ ઈઝ્તિરાબ કી બાત હૈ કિ આલમે ઈસ્લામ બળી તેઝી સે અપને આક़ા વ મૌલા ﷺ કી ઈન હયાત બખ્શ હિદાયાત સે દૂર ઔર મગરબી અફ્કારો–નઝરયાત ઔર યૂરોપી અખ્લાક़ વ કિરદાર કા દિલ–દાદા ઔર અસીર હોતા જા રહા હૈ યહ. સૂરતે–હાલ બળી તશ્વીશનાક ઔર દાઈયાને ઈસ્લામ કે લિયે કર્બ અંગેઝ હૈ.

ખુદાએ બુઝુર્ગ વ બર્તર **"સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી"** કે અમીર, અરકાન વ આયાન ઔર મુતઅલ્લિક़ીન કો જઝાએ ખૈર દે જો ઈસ પુર–ફિતન દૌર મેં ઈસ્લામી અક़્દાર વ તાલીમાત કો ફ़રોગ़ દેને કા બારે–ગિરાં અપને કંધોં પર ઉઠાએ હુએ હૈં ઔર ઉમ્મતે મુસ્લિમહ કી ઈસ્લાહ કે લિયે પૈહમ અમલ ઔર મુસલસલ જદ્દો–જહદ મેં મસ્રૂફ़ હૈં.

દઅ્વતો–તબ્લીગ़ ઔર ઈશાઅતે ઈસ્લામ વ સુન્નિયત કી હી એક કળી **બરકાતે શરીઅત** હૈ જો આયાતે કુર્આનિયા, અહાદીષે નબવિયા, અક़્વાલે અઈમ્મા, ઈર્શાદાતે અસ્ફિયા ઔર તાલીમાતે ઉલમા વ ફ़ુક़હા કા હસીન ગુલદસ્તા ઔર ગિરાંક़દ્ર પન્દો–નસાઈહ કા ખુશનુમા ગુલઝાર હૈ. ઈસ કિતાબ કે મુઅલ્લિફ़ મશહૂર આલિમ વ મુબલ્લિગ़ ઔર આલમી તેહરીક **સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી** કે અમીર હાફ़िઝ વ ક़ારી મૌલાના અલ્હાજ મુહમ્મદ શાકિર અલી નૂરી دامظلہ العالی હૈં જિન કી મસાઈએ જમીલા કી બદૌલત બેઅમલી ઔર બદ–અમલી કે ઘટા ટોપ અંધેરે મેં ઈલ્મો–અમલ કે ચિરાગ़ રોશન હો રહે હૈં ઔર લોગ શરીઅતે મુતહ્હરા કી બરકતોં સે માલા–માલ હો રહે હૈં. રબ તઆલા ઈસ કોશિશ કો કુબૂલ ફ़રમાએ. આમીન.

મુહમ્મદ અખ્તર હુસૈન ક़ાદરી અલીમી
દારુલ ઉલૂમ અલીમિયા જમ્દાશાહી, બસ્તી, યૂ.પી.

અહવાલે વાક़ઈ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ هَدَانَا لِهٰذَا وَ مَا كُنَّا لِنَهْتَدِیَ لَوْلَاۤ اَنْ هَدَانَا اللّٰهُ

امابعد

ખુદાએ ક़દીર ﷻ કા બેપનાહ શુક્ર વ એહસાન હૈ કિ ઉસને અપને પ્યારે મહબૂબ કે સદક़ા વ તુફ़ૈલ ઔર બુઝુર્ગાને દીન કે ફ़ૈઝાન સે ઔર મેરી વાલિદા માજિદા, મુશ્ફ़िક़ા કી દુઆઓં સે **બરકાતે શરીઅત** કી જિલ્દ અવ્વલ પેશ કરને કા શર્ફ़ અતા ફ़રમાયા.

હમારી તબાહી વ બરબાદી કા એક સબબ યહ ભી હૈ કિ હમને કુર્આને મુક़દ્દસ ઔર સાહિબે કુર્આન સે અપના રિશ્તા બહુત હી કમઝોર કર દિયા હૈ જબ કે હક़ીકત યહ હૈ કે હમેં સર બુલંદી ઔર સરફ़રાઝી કુર્આન વ સાહિબે કુર્આન સે મુસ્તહકમ રિશ્તે કે બાદ હી હાસિલ હોગી વ ગરના કુર્આન વ સુન્નત સે મુંહ મોળ કર હમ કામયાબી વ કામરાની કભી ભી હાસિલ નહીં કર સકતે, બલ્કિ ઈસકે બરઅક્સ ગુમરાહી ઔર તબાહી કે અમીક़ ગ઼ાર મેં ઢકેલ દિયે જાએંગે.

ઝેરે નઝર કિતાબ **બરકાતે શરીઅત** કો પેશ કરને કા મક़સદ હી યહી હૈ કિ ઉમ્મતે મુસ્લિમા કો કુર્આન વ હદીષ કે અહકામાત સે આશના કરાયા જાએ ઔર કુર્આની તાલીમાત નીઝ નબવી ફ़રમુદાત પર અહસન તરીક़े સે અમલ કી દઅ્વત દી જાએ ઔર એહલે ઈમાન પર વાઝેહ કિયા જાએ કિ કુર્આન વ હદીષ મેં મુખ્તલિફ़ ઈબાદાત વ મુઆમલાત કે લિયે ક્યા હુકમ હૈ ? બેશુમાર ગુનાહ, મુસલમાન મામૂલી સમઝકર કર લેતા હૈ લેકિન ઉસે માલૂમ નહીં કિ કુર્આને મુક़દ્દસ ને ઉનકી ક્યા–ક્યા સઝાએં બયાન કી હૈં. મુસલમાન આપસ મેં રિશ્તે પુખ્તા બનાને કે બજાએ ઉન્હેં તોળતા હુઆ નઝર આતા હૈ મગર ઉસે ખબર નહીં કિ કુર્આને મજીદ ને

રિશ્તોં કે એહતેરામ કી કૈસી પ્યારી તાલીમ દી હૈ. મુસલમાન હુકૂકુલ ઈબાદ કી પામાલી કરતા નઝર આતા હૈ લેકિન ઉસે માલૂમ નહીં કિ કિતાબુલ્લાહ ઔર હદીષે રસૂલ ﷺ મેં ઈસકા અઝાબ કિતના સખ્ત તરીન હૈ. અલ–ગ઼રઝ ઈસ કિતાબ કી તસ્નીફ઼ કા મક઼સદ મુસલમાનોં કો કુર્આને અઝીમ ઔર અહાદીષે નબવિયા સે ક઼રીબ કરના હૈ.

અગર હમારે ઝિમ્મેદાર હઝરાત બિલખુસૂસ મુબલ્લિગ઼ીને ઈસ્લામ અપને ઘરોં ઔર મોહલ્લે કી મસ્જિદોં મેં રોઝાના "બરકાતે શરીઅત" સે પાંચ સાત મિનટ તક કિસી એક વક઼્ત દર્સ દેના શુરૂ કર દેં તો ઉમ્મીદ હૈ કિ કુર્આન વ અહાદીષ કે તકાઝોં પર અમલ કરને કા જઝ્બા પૈદા હોગા.

રબ્બે ક઼દીર હમેં કુર્આન વ અહાદીષ કી તાલીમાત પર અમલ કરને કી તૌફીક઼ અતા ફરમાએ, હમારી કોતાહિયોં કો માફ ફરમાએ ઔર હમે કુર્આન વ સાહિબે કુર્આનકી મહબ્બત મેં જીને મરને કી તૌફીક઼ નસીબ ફરમાએ ઔર 'બરકાતે શરીઅત' કો ઈસ્લાહે મુસ્લિમીન કા ઝરીઆ બનાએ.

સેકળોં સફ઼્હાત પર મુશ્તમિલ ઈસ કિતાબ કી તરતીબ મેં રૂફ઼્કાએ દઅ્વત કા ભરપૂર તઆવુન હાસિલ હૈ અગર ઉનકા ઝિક્ર ન કરૂં તો બળ ી નાસપાસી હોગી. ખાદિમે ક઼ૌમો–મિલ્લત અલ્હાજ મુહમ્મદ ઉષ્માન ઝરોદરવાલા, અલ્હાજ ઈરફાન નમકવાલા ઔર ઉલમાએ કિરામ મેં મુહક્કિ઼ક઼ે મસાઈલે જદીદા હઝરત અલ્લામા મુફ઼્તી મુહમ્મદ નિઝામુદ્દીન સાહબ (સદર શોબ–એ–ઈફ઼્તા અલ–જામિઅ તુલ–અશરફિયા), મૌલાના ઈફ઼્તિખાર અહમદ મિસ્બાહી, હઝરત મુફ઼્તી મુહમ્મદ ઝુબૈર અહમદ મિસ્બાહી, મૌલાના અબુલ હસન સાહબ, મૌલાના મુહમ્મદ રફીઉદ્દીન સાહબ અશરફી, મૌલાના ઉબૈદુલ્લાહ નૂરી, બતૌરે ખાસ મૌલાના મઝહર હુસૈન અલીમી, મૌલાના સૈયદ ઈમરાનુદ્દીન ક઼ાદરી, મૌલાના મુહમ્મદ અબ્દુલ્લાહ આ'ઝમી, મૌલાના યૂસુફ઼ નૂરી કા જિન્હોં ને લમ્હા–લમ્હા ઈસ કિતાબ કે તરતીબ દેને મેં ભરપૂર મેહનત વ મશક્ક઼ત કી. મૈં ઈન સબકે લિયે દુઆ ગો હૂં કિ અલ્લાહ ﷻ અપને

પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે સદક઼ા વ તુફૈલ અપની શાન કે મુતાબિક઼ અજ્ર અતા ફર્માએ ઔર હમ સબકા ખાતિમા ઈમાન પર ફર્માએ.

ફ઼ક઼ીર કો અપની ઈલ્મી બેમાઈગી ઔર ઈસ્તેદાદ કી કમી કા એતરાફ઼ હૈ, કિતાબ મેં વહ કુછ તો ન લિખા જા સકા જિસ સે મઝામીન કા હક઼ અદા હોતા લેકિન એક કમઝોર બંદે કી હક઼ીર કોશિશ હૈ, જિસ સે મક઼્સૂદ મહઝ તબ્લીગ઼ વ ઈશાઅત ઔર રઝાએ ઈલાહી વ રઝાએ રસૂલ હૈ.

★ ગર કુબૂલ ઉફ઼્તદ ઝહે ઈજ્જો–શરફ઼ ★

એહલે ઈલ્મ હઝરાત કી બારગાહ મેં ઈલ્તિમાસ હૈ કિ ઝેરે નઝર કિતાબ "બરકાતે શરીઅત" મેં કિસી ક઼िસ્મ કી ઈસ્લાહ કી ઝરૂરત મહસૂસ કરેં તો આગાહ ફરમાએં તાકિ આઈન્દા ઈસકા ખ્યાલ રખા જા સકે.

રબ્બે ક઼દીર કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ અપને મહબૂબીન કે સદક઼ે ઈસ કિતાબ કો શર્ફે કુબૂલિયત અતા ફરમાએ.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ

ખાકપાએ ઉલમા વ સુલહા

મુહમ્મદ શાકિર અલી નૂરી

(અમીરે સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી)

દર્સ દેને કા તરીક़ા

સબસે પહલે દર્જ ઝૈલ દુરૂદે પાક બુલંદ આવાઝ સે પઢાએં :–

اَلصَّلٰوۃُ وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدِیْ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ
اَلصَّلٰوۃُ وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدِیْ يَا حَبِيْبَ اللّٰهِ
اَلصَّلٰوۃُ وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَاسَيِّدِیْ يَا نَبِیَّ اللّٰهِ
اَلصَّلٰوۃُ وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَ خَلْقِ اللّٰهِ
وَعَلٰى اٰلِكَ وَ اَصْحَابِكَ يَا نُوْرَ اللّٰهِ
صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْكَ وَسَلَّمَ

ઈસકે બાદ બતૌરે તમહીદ દર્જ ઝૈલ સુતૂર કે ઝરિયે સામઈન કે ઝહન કો અપની તરફ મુતવજ્જેહ કરેં.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ દુરૂદ શરીફ़ (યા જિસ મૌઝૂઅ્ પર દર્સ દે રહે હૈં ઉસકા તઝકિરા કરેં) કે મુતઅલ્લિક़ ચંદ ફ઼રામીને રસૂલ પેશ કરને કી સઆદત હાસિલ કર રહા હૂં. અલ્લાહ ﷻ હમ સબ કો ઈસ પર અમલ કરને કી તૌફીક़ અતા ફ઼રમાએ.

ફિર **બરકાતે શરીઅત** કે જિસ બાબ સે દર્સ દેના હો ઉસ મેં સે એક દર્સ ઔર ઉસકી તશરીહ ઈસ તરહ કરેં જૈસા કિ **બરકાતે શરીઅત** મેં કી ગઈ હૈ. મષલન્ જુમ્આ કે બાબ સે અક હદીષ ઔર ઉસકી વઝાહત ઝિક્ર કી જાતી હૈ, ઉસકો પઢેં ઔર અંદાઝે બયાન કો ઝહન નશીન કર લેં.

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફ઼રમાયા : જબ જુમ્આ કા દિન આતા હૈ તો મસ્જિદ કે હર દરવાઝે પર

ફ઼રિશ્તે આને વાલે કો લિખતે રહતે હૈં, જો પહલે આએ ઉસકો પહલે લિખતે હે, ઔર જબ ઈમામ ખુત્બે કે લિયે બૈઠ જાતા હૈ તો વહ આમાલ નામોં કો લપેટ લેતે હૈં ઔર આ કર ખુત્બા સુનતે હૈં. ઔર જલ્દી આનેવાલા ઉસ શખ્સ કી તરહ હૈ જો અલ્લાહ તઆલા કી રાહ મેં એક ઊંટ સદક़ા કરતા હૈ ઔર ઉસકે બાદ આનેવાલા ઉસ શખ્સ કી તરહ હૈ જો એક ગાય સદક़ા કરતા હૈ, ઉસકે બાદ આને વાલા ઉસ શખ્સ કે મિષ્લ હૈ જો મેંઢા સદક़ા કરે ફિર ઉસકી મિષ્લ હૈ જો મુર્ગી સદક़ા કરે ફિર ઉસકી મિષ્લ હૈ જો અંડા સદક़ા કરે.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાક સે જુમ્આ કી અહમિયત કા અંદાઝા હોતા હૈ કિ ઉસ દિન ફિરિશ્તોં કી બહુત બળી જમાઅત આસ્માન સે ઝમીન પર નાઝિલ હોતી હૈ ઔર જો લોગ જુમ્આ કી અદાયગી કે લિયે મસ્જિદ મેં આતે હૈં ફિરિશ્તે અપની લિસ્ટ મેં બિત્તરતીબ ઉનકે નામ દર્જ કર લેતે હૈં ઔર ફિર અલ્લાહ કી બારગાહ મેં ઉનકે નામ પેશ હોતે હૈં, ફિરિશ્તે નમાઝિયોં કી આમદ કા ઉસ વક़્ત તક ઈન્તિઝાર કરતે હૈં જબ તક ઈમામ ખુત્બે કે લિયે મિમ્બર પર ન બૈઠ જાએ. યહી નહીં બલ્કિ જો લોગ નમાઝે જુમ્આ કે લિયે હાઝિર હોતે હૈં ઉનકી તરતીબ કે એતબાર સે ઉન્હેં ફ઼ઝાઈલ ભી મિલતે હૈં જૈસા કિ મઝકૂરા હદીષ મેં હૈ કિ કિસી કો ઊંટ કુર્બાન કરને, કિસી કો ગાય ઔર કિસી કો અંડા કુર્બાન કરને કા ષવાબ દિયા જાતા હૈ. અબ યહ હમારી બદનસીબી હોગી કિ હમ ઈતની દેર સે આએં કિ મલાઈકા અપને દફ઼્તર સમેટ ચુકે હોં ઔર નમાઝિયોં કી ફ઼હરિસ્ત મેં હમારા શુમાર ન હો, લિહાઝા નમાઝે જુમ્આ કી અદાયગી કે લિયે અપના વક़્ત કુર્બાન કરકે જલ્દ આને કી કોશિશ કરેં કિ અલ્લાહ કી બારગાહ મેં જબ નમાઝિયોં કી ફ઼ેહરિસ્ત પેશ હો તો ઉસમેં હમારા નામ સરે–ફ઼ેહરિસ્ત હો. અલ્લાહ કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમેં ઈસ્કી તૌફીક़ અતા ફ઼રમાએ.

ઈસી તરહ સે રોઝાના ઈલાક़ાઈ મસ્જિદ, ઘર, મદ્રસા યા ચૌક મેં પ તા ૭ મિનટ કા દર્સ દેં. ઈન્શાઅલ્લાહ દીની માહૌલ બનેગા ઔર સુકૂન વ ઈત્મિનાન કી દૌલત નસીબ હોગી.

★ દીની દઅ્વત દેને કા તરીક़ા ★

દઅ્વત દેને કે લિયે કમ અઝ કમ દો ઔર ઝ્યાદા સે ઝ્યાદા બારહ સાથી નિકલેં. જિસ ઈલાક़े મેં ઈજતિમા કે લિયે જાના હો ઉસ ઈલાક़े કી મસ્જિદ મેં નમાઝે અસ્ર સે क़બ્લ પહુંચ જાએં, સફે અવ્વલ મેં તક્બીરે ઉલા કે સાથ નમાઝ અદા કરેં, દુઆએ અવ્વલ કે બાદ મુબલ્લિગ़ અવામ સે યૂં મુખાતબ હો :– السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته!

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપ કે ઈલાક़े મેં સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી કા क़ાફિલા હાઝિર હુઆ હૈ, દુઆ કે બાદ ઈલાક़ાઈ દૌરે કે લિયે થોળા સા વક़્ત નિકાલ કર અલ્લાહ ﷻ ઔર સરકાર રહમતે આલમ ﷺ કી ખુશી હાસિલ કરેં.

મુબલ્લિગ़ીન દુઆએ ષાની કે બાદ અવામ સે મુલાકાત કરેં ઔર ઈલાક़ાઈ દૌરે કે ફાઈદે ઈન અલ્ફાઝ મેં બતાએં કિ મેરે પ્યારે ભાઈ ! અગર આપ સાથ ચલેંગે ઔર આપ કે ઝરિયે એક બંદએ મોમિન ભી નેકિયોં કી તરફ માઈલ હો ગયા ઔર ગુનાહોં સે નફ़રત કરને લગા તો હમારે આક़ા ﷺ બહુત ખુશ હોંગે. લિહાઝા રઝાએ ઈલાહી વ રઝાએ રસૂલ ﷺ કે લિયે થોળા સા વક़્ત દેં.

મુબલ્લિગ़ીન અવામ પર જબ્ર ન કરેં, બલ્કિ બ રઝા વ રગ़બત શામિલ હો જાએં તો બેહતર હૈ વરના દૂસરી મર્તબા શિર્કત કી ગુઝારિશ કરેં. ઈન્શાઅલ્લાહ ! આપ કા ઈખ્લાસ ઝરૂર રંગ લાએગા. જિન લોગોં કો દૌરે મેં અપને સાથ લે જાએં ઉનકો સફ़ર ઔર મુલાક़ાત કે આદાબ ઝરૂર બતાએં, બિલખુસૂસ યહ નિયત જુમ્લા સાથિયોં કો કરા દેં કિ અલ્લાહ ﷻ પ્યારે આક़ા ﷺ કે સદક़ા વ તુફ़ૈલ મુઝે ઔર મેરે સાથિયોં કો અપની ઔર અપને હબીબ ﷺ કી રઝા કી ખાતિર દીન કી તરફ ફેર દે.

દઅ્વત કે સાથિયોં મેં સે એક મુબલ્લિગ़ ઈલાક़े કે સાથિયોં કો क़ાફિલે કે નિગરાં કી દઅ્વત કો સુનને કી ગુઝારિશ કરે, નિગરાને क़ાફિલા અવામ સે "દીન કિતની કુર્બાનિયોં સે ફૈલા હૈ" વહ બાતેં બતાએં ઔર નેકિયોં કી અહમિયત ઔર બુરાઈયોં કી સઝા કા એહસાસ દિલાએં ઔર અફ़સોસ

કા ઈઝ્હાર કરેં કિ આજ મુસલમાન તાજદારે કાયનાત ﷺ કે ફ़ર્મૂદાત પર અમલ કરને મેં શર્મ મહસૂસ કરતા હૈ ઔર શૈતાન કે બતાએ હુએ રાસ્તે પર બેખૌફ़ વ ખતર ચલતા નઝર આતા હૈ. આજ અલ્લાહ ﷻ કા ખૌફ़ દિલોં સે નિકલ ગયા હૈ, અલ્લાહ સે ડરો ઔર ઈલ્મ હાસિલ કરો, આખિરત મેં કામ આને વાલે આમાલ ઈખ્તિયાર કરો ઔર જહન્નમ મેં લે જાને વાલે આમાલ સે પરહેઝ કરો. ઈસી મક़સદ કે તહત આજ બાદ નમાઝે મગરિબ આપ કે ઈલાક़े મેં જો મસ્જિદ હૈ વહાં તહરીકે સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી કા ઈજતિમાઅ્ હોગા, ઉસમેં તશરીફ़ લા કર દીની ઔર ઈસ્લામી માલૂમાત હાસિલ કરેં.

મગ़રિબ કી નમાઝ સે क़બ્લ નએ સાથિયોં કે હમરાહ જો દૌરે કે લિયે ચલે થે મુબલ્લિગ़ીન ઉનકે સાથ ઘુલ મિલ જાએં ઔર અચ્છે દોસ્ત બન જાએં, ઉનસે પતા વગ़ૈરા ભી લે લેં. નમાઝે મગરિબ સે પહલે જુમ્લા મુબલ્લિગ़ીન મસ્જિદ મેં પહુંચ જાએં ઔર સફ़े–અવ્વલ મેં ઝિક્રે ઈલાહી મેં મસ્રૂફ़ હો જાએ. મગ़રિબ કી નમાઝ કે વક़્ત દુઆએ અવ્વલ કે બાદ અવામ સે યૂં મુખાતબ હો : السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته!

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે દીવાનો ! મગ़રિબ કી નમાઝ કે બાદ થોળી દેર કે લિયે આપ તશરીફ़ રખ્ખેં, ઈન્શાઅલ્લાહુલ અઝીઝ ! રબ્બે કદીર ઔર સરકારે રહમત ﷺ કે ફ़રમૂદાત વ ઈરશાદાત બતાએ જાએંગે.

નિગરાં કે હસ્બે–ઈશારા એક નઅ્ત–ખાં મુબલ્લિગ़ મિમ્બર કે પાસ બૈઠ જાએ. ફ़ાતિહાએ ષાની કે બાદ ઈમામે મસ્જિદ કી દસ્ત–બોસી કે બાદ ઈજ્તિમા કા આગ़ાઝ કરેં, જિસ મુબલ્લિગ़ નઅ્ત–ખાં કો નિગરાં ને મુક़र्रર કર રખા થા વહ ચંદ અશ્આર નઅ્ત શરીફ़ કે પઢકર સુનાએ, ઉસકે બાદ ૩૦ મિનિટ કા બયાન એક મુબલ્લિગ કરે. હફ़્તાવારી ઈજતિમા કે લિયે જો અનાવીન મુખ્તસર કિયે ગએ હૈં ઉન્હીં મેં સે કિસી એક મૌઝૂ પર તૈયારી કરકે બયાન કરેં. ફિર એક મુબલ્લિગ़ સુન્નતે મુબારકા બયાન કરે, યા **બરકાતે શરીઅત** સે ૧૦ મિનટ કા દર્સ દે, બાદહૂ સલાત વ સલામ ઔર દુઆ પર ઈજ્તિમા ખત્મ કિયા જાએ.

મુબલ્લિગ़ીન આપસ મેં મુલાક़ાત કે બજાએ નએ સાથિયોં સે મુલાક़ાત કરેં ઔર ઉન્હેં અપને ઈલાક़े મેં તહરીક કા કામ શુરૂ કરને કી ગુઝારિશ કરેં ઔર અપને શહર કે હફ્તાવારી ઈજ્તિમા મેં શિરકત કી તાકીદ કરેં ઔર ઝ્યાદા સે ઝ્યાદા સાથિયોં કે હમરાહ આને કી ગુઝારિશ કરેં, નીઝ ઈલાક़ાઈ ઝિમ્મેદારોં સે નિગરાં મુલાક़ાત કરે ઔર મુમ્કિન હો તો કુછ તોહફા ભી ઝરૂર દેં. નિગરાં જબ ઝિમ્મેદાર યા અવામ સે ગુફ્તગૂ કરતે હોં તો નિહાયત હી મોઅદબ હો કર મુબલ્લિગ़ીન ખળે રહેં. યાદ રહે કિ દઅ્વત મેં સંજીદગી હો, ક़તઈ તૌર પર તફ્રીહ યા મઝાક़ ન હોને પાએ.

★ હફ્તાવારી ઈજ્તિમાઅ કા તરીક़ા ★

- જિસ મસ્જિદ મેં ઈજ્તિમા મુતઅય્યન કિયા ગયા હો, ઝિમ્મેદારાન ઈશા કી નમાઝ જમાઅત કે સાથ વહાં પર અદા કરેં.
- હર મુબલ્લિગ તિલાવતે કુર્આને મુકદ્દસ યા નઅ્ત શરીફ યા બયાન બગ़ૈરા સે પહલે મઝકૂરા દુરૂદ શરીફ અવામ કો ઝરૂર પઢા લેં.
- સામેઈન કો "મેરે પ્યારે આક़ા કે પ્યારે દીવાનો!" કહ કર મુખાતબ કરેં.
- ઈશા કી નમાઝ કે બાદ મુઆવિનીન નમાઝી હઝરાત કો ઈજ્તિમા મેં શિરકત કી ગુઝારિશ કરેં. અંદાઝ મુખ્લિસાના હો, કિસી પર ઝોર યા ન બૈઠને પર આર ન દિલાઈ જાએ. યાદ રખેં યહ નફ્લ કા કામ હૈ, ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઈખ્લાસ કે સાથ કોશિશ કી ગઈ તો ઝરૂર કામયાબી હોગી.
- મુબલ્લિગ़ તિલાવતે કુર્આને મજીદ તરતીલ કે સાથ હી કરેં, ચાહે એક છોટી સૂરત હી હો.
- નઅ્ત શરીફ પઢતે વક્ત યહ ખ્યાલ રહે કિ હમ અપને પ્યારે આક़ા ﷺ કો ભી સુના રહે હૈં. નઅત શરીફ બા–વુઝૂ પઢે, જો નઅ્ત શરીફ પઢની હો, પહલે સે હી ઉસકી તૈયારી કર લેં, ગાનોં કી તર્ઝ પર હરગિઝ ન પઢે.

- ઈજ્તિમા મેં ૫ તા ૭ મિનિટ બરકાતે શરીઅત સે દર્સ ભી દે.
- બયાન નિહાયત હી સાદા હો, લફ્ફાઝી સે પરહેઝ કરેં, કુર્આની આયાત વ અહાદીષ શરીફ ઔર ઉનકા તર્જુમા અચ્છી તરહ તૈયારી કરેં ઔર ઉસી મૌઝૂ પર હી બયાન કરેં. મક્સદે બયાન અપની ઔર ક़ૌમ કી ઈસ્લાહ કે સાથ રઝાએ ઈલાહી વ રઝાએ રસૂલ (ﷺ) હી હો.
- મુબલ્લિગ़ીન દર્જે ઝૈલ અનાવીન પર બયાન કરેં, ઉલમા ઈસસે મુસ્તસ્ના હૈં.
- નમાઝ, રોઝા, હજ, ઝકાત, ખૌફે ખુદા, ઈતાઅતે ઈલાહી, કુર્બાની, અક़ીક़ા, તૌબા, મહબ્બતે ઈલાહી, મહબ્બતે રસૂલ (ﷺ), ફઝાઈલે દુરૂદ શરીફ, તિલાવતે કુર્આન કી ફઝીલત, ફઝાઈલે સહાબા વ ઔલિયા, ફઝાઈલે ઈલ્મ વ ઉલમા, મૌત ઔર ઉસકે મુતઅલ્લિક़ાત, ઝૂઠ કી લઅ્નતેં, ગ़ીબત, ચુગ़લી, હસદ, કીના, રિયા, તકબ્બુર, ઝિના, લવાતત, શરાબ, જુવા વગ़ૈરા કે અઝાબ, ઈખ્લાસ વ તવાઝુઅ્, હુસ્ને અખ્લાક़, અફ્વો દરગુઝર વગૈરા કે ફઝાઈલ વ ફવાઈદ, માં–બાપ કે હુકૂક़, ઔલાદ કે હુકૂક़, ભાઈ બહનોં કે હુકૂક़, પળોસિયોં કે હુકૂક़, મિયાં–બીવી કે હુકૂક़ વગ़ૈરા. મઝકૂરા તમામ મૌઝૂઆત ફઝાઈલ વ મસાઈલ કે સાથ બયાન કિયે જાએં.
- ઈલાક़ાઈ મર્કઝ પર સુન્ની ઈજ્તિમા મેં વફ્દ કી સૂરત મેં આનેવાલોં કે ઝિમ્મેદારોં કે નામ, ઈલાક़ા ઔર તાદાદ નોટ કી જાએ. ઈસકા તરીક़ા યહ હૈ કિ એક સાથી રજિસ્ટર લે કર મસ્જિદ કે દરવાઝે પર મેઝ યા કુર્સી લે કર બૈઠ જાએ જહાં ઈદ્રાજ હો.
- હફ્તાવારી ઈજતિમા કા ખાકા ચાર–ચાર હફ્તા પહલે તૈયાર હો જાએં તાકિ મુબલ્લિગ़ીન કો ઉનકી ઝિમ્મેદારિયોં સે આગાહ કર દિયા જાએ. મુબલ્લિગ़ીન અપની ઝિમ્મેદારિયોં કો બહુસ્નો–ખૂબી નિભાએં.

- હફ્તાવારી ઈજ્તિમા મેં દીગર ઈલાક़ે કે મુબલ્લિગ़ીન અપને હમરાહ દીની ભાઈયોં કો લે કર વફ્દ કી શક્લ મેં પહુંચે ઔર રજિસ્ટર મેં તફ્સીલ દર્જ કરવાએં.
- ઈજતિમા કે ઈખ્તિતામ પર નએ–નએ ઈલાક़ે સે આએ હુએ ભાઈયોં સે મુલાક़ાત કરેં ઔર આઈન્દા હફ્તા ઝ્યાદા ભાઈઓં કે સાથ શિર્કત કા વાદા લેં નીઝ અપને–અપને ઈલાક़ે કી તન્ઝીમી સરગર્મિયોં કે મુતઅલ્લિક़ બાહમી તબાદલએ ખયાલ કરેં.
- અંદાઝે મુલાક़ાત સુન્નતોં કે મુતાબિક હો, હંસી, મઝાક ઔર લગ્વિયાત સે મુકમ્મલ ઈજ્તિનાબ કરેં ઔર તઝ્ઈ–એ–ઔક़ાત સે ભી ઝરૂર ઈજ્તિનાબ કરેં, સંજીદગી કા દામન ન છોળેં.
- સફેદ કુર્તા, સફેદ પાજામા નીઝ સફેદ અમામા, હરી ચાદર, સફર મેં ઈત્ર, મિસ્વાક, સુર્મા, આઈના, કૈંચી, સૂઈ, ધાગા હમેશા અપને પાસ રખેં.
- સુન્નત વ બયાન કે લિયે દર્જે ઝૈલ કિતાબોં સે ઈસ્તિફાદા કરેં :
- ઈહયાઉલ્ ઉલૂમ, બહારે શરીઅત, ક़ાનૂને શરીઅત, મુકાશફ઼તુલ કુલૂબ, બરકાતે શરીઅત, અનવારુલ હદીષ, ગંજીનએ રહમત, મિશકાતુલ મસાબીહ, નુઝ્હતુલ ક़ારી, અશઅતુલ લમ્આત શર્હે મિશકાત, કીમિયાએ સઆદત, અન્વારે સુન્નત, મદારિજુન નુબુવ્વત, તારીખે ઈસ્લામ, દીને મુસ્તફા, તમ્હીદે ઈમાન, મિસ્બાહુલ જદીદ કે સાથ–સાથ હર મુબલ્લિગ़ કે પાસ કન્ઝુલ ઈમાન તર્જુમ–એ–કુર્આન ઝરૂર હોના ચાહિયે.
- ઈજ્તિમા કે બાદ હલ્ક़ે લગાએં જિસ મેં દર્સ ઔર બયાન કા તરીક़ા, નઅ્ત શરીફ પઢ્હને કા તરીક़ા, તિલાવતે કુર્આને મુક़દ્દસ કા તરીક़ા, ઝિક્ર કરાને કા તરીક़ા વગૈ઼રા ઝૌક़ રખનેવાલોં કો સિખાયા જાએ. યહ હલ્ક़ા આધે ઘંટે સે ઝ્યાદા ન હો.

★ ઈજ્તિમાઅ કી વક્ફ઼તી તરતીબ ★

૫ મિનટ તિલાવતે કુર્આન, ૧૦ મિનટ નઅ્ત શરીફ, ૧૦ મિનટ

બરાએ તરબિયત (નએ મુબલ્લિગ़), ૫ મિનટ દર્સે બરકાતે શરીઅત, ૨૫ મિનટ મર્કઝી બયાન, ૧૦ મિનટ સુન્નતેં, ૧૦ મિનટ દુઆએં, ૨૦ મિનટ ઝિક્ર વ દુઆ વ સલાતો–સલામ ઔર ૩૦ મિનટ હલ્કા.

નોટ : અપની કારગુઝારી નીઝ દર–પેશ મસાઈલ કે લિયે મર્કઝ સે રાબ્તા ક़ાઈમ કરેં.

★ ચાર રોઝા ક़ાફ઼िલે કા જદવલ ★

દર્જે ઝૈલ મામૂલાત વ તરીક़ાએ કાર ક़ાફ઼िલે કે લિયે કુર્બાની દેને વાલોં કે લિયે હૈં.

- ક़ાફ઼िલે કે નિગરાં કી કામિલ ઈતાઅત કરેં, બગૈ઼ર ઈજાઝતે નિગરાં કહીં ન જાએં.
- નમાઝે ફ઼જ્ર જમાઅત કે સાથ અદા કરેં, જુમ્લા મુબલ્લિગ़ીન બાદ નમાઝે ફ઼જ્ર દસ મિનટ તિલાવતે કુર્આને મુક़દ્દસ કરેં, ઉસ્કે બાદ દસ મર્તબા દુરૂદ શરીફ઼ પઢ્હેં, ઉસ્કે બાદ ક़ાફ઼िલે મેં કોઈ સાથી ઈલ્મે દીન કી અહમિયત યા સહાબ–એ– કિરામ કે ઈશ્ક़े રસૂલ ﷺ કે વાક़िઆત યા નમાઝ કી અહમિયત યા તર્કે નમાઝ પર વઈદેં યા દીગર ઈસ્લાહી મૌઝૂ પર આધા ઘંટા દેખ કર યા બગૈ઼ર દેખે બયાન કરેં. બાદહૂ ઈશ્રાક़, ચાશ્ત કી નમાઝેં અદા કી જાએં, ઉસ્કે બાદ નાશ્તા કિયા જાએ ફિર થોડી દેર આરામ કર લેં, ઠીક સાળે દસ બજે સાથિયોં કો બેદાર કિયા જાએ, ઝરૂરત સે ફારિગ़ હોકર જુમ્લા સાથી ગ્યારહ બજે તક હલ્કોં મેં બૈઠ જાએ.
- કલિમે, ષના, અત્તહિય્યાત, દુરૂદે ઈબ્રાહીમી, દુઆએ માશૂરા, દુઆએ કુનૂત, સૂરએ ફાતિહા ઔર દીગર સૂરતેં યાદ કરેં ઔર કરાએં. (૧૨ બજે તક)
- ૧૨–૧૦ સે ૧૨–૪૫ તક દર્સ દેને કા તરીક़ા સિખાએં, ઉસ્કે બાદ ઝરૂરત સે ફારિગ़ હોકર અચ્છી તરહ વુઝૂ કરેં ઔર સફે–અવ્વલ મેં બૈઠ કર તૌબા વ ઈસ્તિગ્ફાર ઔર દુરૂદ શરીફ઼ વગૈરા મેં મસ્રૂફ઼ રહેં. જમાઅત કે બાદ ખન્દા પેશાની સે ઈમામ સાહબ ઔર અવામ

સે ભી મિલેં ઔર અવામ સે દીન કે કામ કે મુતઅલ્લિક ગુઝારિશ કરેં ઔર ઉન્હેં તહરીકી મિજાઝ દે કર તહરીક કે કામ કો શુરૂ કરને કી ગુઝારિશ કરેં.

❑ નમાઝે ઝોહર કે બાદ ખાના તનાવુલ ફરમાએં.

૩–૪૦ સે ૪–૪૦ તક વુઝૂ, ગુસ્લ, નમાઝ, રોઝા, ઝકાત, હજ, કુર્બાની, તયમ્મુમ, જુમ્આ, અઝાન, આદાબે મસ્જિદ કે મુતઅલ્લિક़ મસાઈલ બતાએ જાએં. ઉસ્કે બાદ અસૂર કી તૈયારી મેં લગ જાએં. અસૂર કી નમાઝ સફે–અવ્વલ મેં અદા કરેં. અસર કી નમાઝ કે બાદ ઈલાક़ાઈ ઔર क़ાફિલે વાલોં કે હમરાહ ઈલાક़े કા દૌરા કરેં ઔર લોગોં કો દીન કી બાતેં સીખને કી ગુઝારિશ કરેં. મગ़રિબ કી અઝાન સે પહલે મસ્જિદ મેં પહુંચ જાએં ઔર તૌબા વ ઈસ્તિગ़ફાર મેં લગ જાએં. મગ़રિબ કી નમાઝ જમાઅત કે સાથ અદા કરેં ઉસ્કે બાદ અપને સાથિયોં કો લેકર બયાન કા તરીક़ા સીખને, સિખાને મેં લગ જાએં. ઈશા સે પહલે ખાના તનાવુલ ફરમા લેં.

❑ ઈશા કી નમાઝ કે બાદ મુન્દર્જા ઝૈલ મૌઝૂઆત પર બયાન કરેં :

ઈખ્લાસ, ખૌફે ખુદા, ઈશ્કે મુસ્તફા ﷺ, વાલિદૈન કે હુકૂક़, રિશ્તેદારોં કે હુકૂક़, ઝબાન કી હિફાઝત, તૌબા ઔર દુરૂદ શરીફ કે ફઝાઈલ વગૈ़રા (૩૦ મિનિટ) ઈસકે બાદ નબીએ રહમત ﷺ કી દો સુન્નતેં સિખાઈ જાએં. ફિર મદારિજુન્ નુબુવ્વત, શિફા શરીફ યા સીરતે મુસ્તફા ﷺ મેં સે પઢકર સુનાયા જાએ. (૩૦ મિનિટ)

❑ ઈસકે બાદ જો સાથી કુર્આન શરીફ અચ્છી તરહ પઢના જાનતે હોં વે સૂરએ મુલ્ક કી તિલાવત કરેં બાક़ી સાથી મુકમ્મલ તવજ્જોહ કે સાથ તિલાવત સુનેં, ફિર દુરૂદ શરીફ પઢતે હુએ તસવ્વુરે આખિરત મેં ડૂબ કર સુન્નતોં કે મુતાબિક़ સો જાએં.

❑ મુબલ્લિગીન અપને વાલિદૈન સે ઈજાઝત ભી હાસિલ કરેં નીઝ જહાં જાતે હોં અપને ઘરવાલોં કો વહાં કા મુકમ્મલ પતા ભી દે દેં.

અલ્લાહ ﷻ તૌફીક़ દે તો તહજ્જુદ કે લિયે બેદાર હોં વરના સુબહ અઝાન કે સાથ બેદાર હો જાએ. ખબરદાર ! નીંદ કી વજહ સે નમાઝ મેં

સુસ્તી ન કરેં કિ નમાઝ નીંદ સે બેહતર હૈ.

અલ્લાહ ﷻ હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ કે સદક़ા વ તુફૈલ આપ કા સફર કુબૂલ ફરમા કર મદીને કા સફર ભી નસીબ ફરમાએ ઔર આખિરત કા સફર આસાન ફરમાએ. આમીન.

ઘર જાને સે પહલે અપને લિયે, વાલિદૈન કે લિયે, મશાઈખ કે લિયે, જુમ્લા મર્હૂમીન કે લિયે, તહરીકે સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી, તહરીક કે સાથિયોં ઔર ફક़ીર કે લિયે ઝરૂર બિઝ્ઝરૂર મગફિરત ઔર ખાતિમા બિલખૈર કી દુઆ ફરમાએ કિ મુસાફિર કી દુઆ કુબૂલ હોતી હૈ, અલ્લાહ ﷻ બાર–બાર દીન કી રાહ મેં કુર્બાની કી તૌફીક़ અતા ફરમાએ.

કામ વો લે લીજિયે તુમકો રાઝી કરે
ઠીક હો નામે "રઝા" તુમ પે કરોરોં દુરૂદ

★ સહ માહી તર્બિયતી કોર્સ ★

❋ કુર્આને મુક़દ્દસ કા નાઝિરા તરતીલ કે સાથ નીઝ કમ અઝ કમ દસ સૂરતેં યાદ કરાના.

❋ પાંચ કલિમે, ઈમાને મુજમલ, ઈમાને મુફસ્સલ (મઅ તર્જુમા).

❋ ષના, અત્તહિય્યાત, દુરૂદે ઈબ્રાહીમી, દુઆએ માશૂરા, દુઆએ કુનૂત.

❋ ગુસ્લ, વુઝૂ, નમાઝ (શરાઈત, વાજિબાત, સુન્નતેં મઅે મસ્નૂન તરીક़ા).

❋ **દસ સુન્નતેં મઅ આદાબ :** ખાના ખાને કી સુન્નતેં, પાની પીને કી સુન્નતેં, રાસ્તા ચલને કી સુન્નતેં, ગુફતગૂ કરને કી સુન્નતેં, અમામા કી સુન્નતેં, છીંક ઔર જમાહી કી સુન્નતેં, સલામ કરને કી સુન્નતેં, મુસાફા કરને કી સુન્નતેં, મસ્જિદ મેં દાખિલ હોને ઔર બાહર નિકલને કી સુન્નતેં, ઘર મેં આને ઔર જાને કી સુન્નતેં.

❋ **પાંચ દુઆએ :** ઘર સે બાહર નિકલને કી દુઆ, અઝાન કે બાદ કી દુઆ, ખાના ખાને સે પહલે કી દુઆ ઔર બાદ કી દુઆ. દુઆએં ઝ્યાદા સે ઝ્યાદા યાદ કરેં તો બેહતર હોગા.

- મુન્દર્જા ઈસ્તિલાહાત કી તઅરીફ અચ્છે તરીક़े से याद कराअें :– ઈમાન, કુફ્ર, શિર્ક, મુનાફિક़, મુર્તદ, મુલ્હિદ, વાજિબ, સુન્નત, મુસ્તહબ, મન્દૂબ.
- અરકાને ઈસ્લામ કી ફ़ર્ક़े તફ્સીલ.
- ઝરૂરી અક़ાઈદ કી તફ્સીલ, બદ મઝહબોં કે અક़ાઈદ વ નઝરિયાત से મહફૂઝ રહને કી તાકીદ.
- અખ્લાક़े હસ્ના ઔર અખ્લાકે રઝીલા કી તઅરીફ.
- હુઝૂર ﷺ કી અઝવાજે મુતહ્હરાત યાની ઉમ્મહાતુલ મોમિનીન કે અસ્માએ મુબારકા નીઝ ઔલાદે હુઝૂર ﷺ કે અસ્માએ ગિરામી, ખુલફાએ રાશિદીન, અશરએ મુબશ્શરા કે અસ્માએ ગિરામી યાદ કરાએ જાએં.
- ઈસ્લામી બારહ મહીનોં કે નામ યાદ કરાએ જાએં.
- ચાલીસ હદીર્ષે મઅ મતન વ તર્જુમા યાદ કરાઈ જાએં.

નોટ : અપને ઈલાક़े કી કારગુઝારી કી તહરીરી રિપોર્ટ દફ્તર પર હર માહ ભેજના ઝરૂરી હૈ, કારગુઝારી કી તફ્સીલ નીઝ ફરોગ़े તહરીક કે લિયે મુન્દર્જા ઝેલ પતે પર ખુતૂત કે ઝરિયે રાબ્તા કરેં યા દર્જ–ઝેલ ઈ–મેલ આઈ ડી (E-mail id) પર ઈ–મેલ કરેં ઔર ઈમરજન્સી મેં મુન્દર્જા ઝેલ નમ્બરાત પર ઝિમ્મદારોં સે મશ્વરા લેં ઔર ઉસકે મુતાબિક़ અમલ કરેં.

:: દફ્તર કા પતા ::

દફ્તર સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી

સૈયદ આશિક़ શાહ બુખારી મસ્જિદ,

૧૨૮–શૈદા માર્ગ, ચાર નલ ડોંગરી, મુંબઈ–૯

ફોન નંબર : ૦૦૯૧–૨૨–૨૩૪૩૪૩૬૬,

૦૦૯૧–૯૮૨૧૩૩૯૩૬૦, ૦૦૯૧–૯૮૨૦૧૩૧૨૦૮

ઈ–મેલ આઈ–ડી (E-mail id) info@sunnidawateislami.com

Website : www.sunnidawateislami.net

બરકાતે ખ્વાજા (માસિક)ના ગ્રાહક બનો !

ઈલ્મે શરીઅતની રોશનીથી અંધકારમય દિલોને ઝગમગાવવા માટે, દીન તથા સુન્નિયતની મહોબ્બતનો ચિરાગ દિલોમાં રોશન કરવા માટે, ઈશ્કે મુસ્તફા ﷺ ની મીઠાશથી દિલોની દુનિયાને તરબતર કરી પ્યારા મુસ્તફા ﷺ ની દીવાનગીમાં તડપાવવા માટે, મઝહબે હક્ક **અહલે સુન્નત વ જમાઅત** યા'ને **મસ્લકે આ'લા હઝરત**નો ડંકો બજાવવા માટે "બરકાતે ખ્વાજા " માસિક આપની સેવામાં હાજર છે.

★ **"બરકાતે ખ્વાજા"** માસિકના **ગ્રાહક બનો** તથા **બનાવો**.

★ **"બરકાતે ખ્વાજા"** માસિકના **આજીવન ગ્રાહક** કે **પેટ્રન** બની બનાવીને સહકાર કરશો.

★ **કરન્ટ ઈસ્યૂ** પર તેમજ **દીની મસાઈલ** પર સચોટ હવાલાવાળા લેખો મોકલીને સહકાર કરશો.

★ લવાજમ ★

છુટક નકલ	રૂ.	૨૦/–
વાર્ષિક લવાજમ	રૂ.	૧૮૦/–
વિદેશ માટે (વાર્ષિક)	રૂ.	૧,૫૦૦/-
પેટ્રન ફી (૧૧ વર્ષ માટે)	રૂ.	૨,૦૦૦/–
આજીવન	રૂ.	૪,૫૦૦/–
વિદેશ માટે પેટ્રન	રૂ.	૧૨,૦૦૦/–
વિદેશ માટે આજીવન	રૂ.	૨૦,૦૦૦/–

★ સંપર્ક સરનામુ ★

બરકાતે ખ્વાજા (માસિક), **C/o.** ફ્યૂઝાને રઝા મંઝિલ,

મુ.પો. દયાદરા, તા. જિ. ભરૂચ. પિન : ૩૯૨૦૨૦. ગુજરાત (ઈન્ડિયા)

✆ : (૦૨૬૪૨) ૨૮૦૦૧૧, મો. ૯૪૨૭૪ ૬૪૪૧૧

اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ
وَعَلٰى آلِكَ وَاَصْحَابِكَ يَا حَبِيْبَ اللّٰهِ

બરકાતે શરીઅત

(હિસ્સા : અવ્વલ)

:: મુઅલ્લિફ ::

હાફિઝ વ ક़ારી મૌલાના
મુહમ્મદશાકિર અલી નૂરી સાહબ
(અમીરે સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી)

ઈમાન કા બયાન

અલ્લાહ કુર્આને પાક મેં ઈરશાદ ફ઼ર્માતા હૈ :–

ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ
فَاعْبُدُوْهُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَّكِيْلٌ ۝

યહ હૈ અલ્લાહ તુમ્હારા રબ ઔર ઉસ્કે સિવા કિસી કી બંદગી નહીં હર ચીઝ કા બનાને વાલા તો ઉસે પૂજો જો વહ હર ચીઝ પર નિગહબાન હૈ. *(કન્ઝુલ ઈમાન, પારા–૭, રૂકૂઅ્ –૧૮)*

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ એક દિન હમ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી ખિદમત મેં હાઝિર થે, અચાનક એક શખ્સ હમારે સામને આયા જિસ્કે કપળે નિહાયત સફ઼ેદ ઔર બાલ કાલે સિયાહ થે, ન ઉસ પર સફ઼ર કી કોઈ અલામત દિખાઈ દેતી થી ઔર ન હમ મેં સે કોઈ ઉસે જાનતા થા. આખિર વહ નબીએ કરીમ ﷺ કે પાસ બૈઠ ગયા ઔર ઉસને અપને ઘુટને હુઝૂર ﷺ કે ઘુટનોં સે મિલા દિયે ઔર અપને દોનોં હાથ હુઝૂર ﷺ કે રાનોં પર રખ દિયે, ફિર કહને લગા: અય મુહમ્મદ ! (ﷺ) મુઝે ઈસ્લામ કે બારે મેં બતાઈયે ! નબીએ કરીમ ﷺ ને ફ઼રમાયા: ઈસ્લામ યહ હૈ કિ તૂ ગવાહી દે કિ અલ્લાહ عزوجل કે સિવા કોઈ મઅ્બૂદ નહીં ઔર મુહમ્મદ (ﷺ) અલ્લાહ કે રસૂલ હૈં ઔર તૂ નમાઝ પઢે, ઝકાત દે, રમઝાન કે રોઝે રખ્ખે ઔર કઅ્બતુલ્લાહ કા હજ કરે અગર તૂ ઉસકે રાસ્તે કી ઈસ્તિતાઅત રખતા હો.

ઉસને કહા : આપ ને સચ ફ઼રમાયા. (રાવી કહતે હૈં) હમેં ઈસ પર તઅજ્જુબ હુવા કિ વહ નબીએ કરીમ ﷺ સે સવાલ ભી કરતા હૈ ઔર ફિર ઉન્કી તસ્દીક઼ ભી કરતા હૈ !

ફિર ઉસને કહા: મુઝે ઈમાન કે બારે મેં બતાઈયે. રહમતે આલમ ﷺ ને ફ઼રમાયા (ઈમાન યહ હૈ કિ) અલ્લાહ કે ફિરિશ્તોં, ઉસકી કિતાબોં,

ઉસ્કે રસૂલોં ઔર આખિરત કે દિન પર ઔર ભલી બુરી તક़્દીર કી તસ્દીક़ કરે. ઉસ શખ્સને કહા: આપ ને સચ ફરમાયા. ફિર ઉસ્ને કહા કિ મુઝે એહસાન કે બારે મેં બતાઈયે, હુઝૂર ને ફરમાયા : (એહસાન યહ હૈ કિ) તૂ અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત ઈસ તરહ કરે કિ ગોયા તૂ ઉસે દેખ રહા હૈ, અગર તૂ ઉસે દેખ નહીં સકતા તો (કમ અઝ કમ ઈતના ખ્યાલ હો કિ) વહ તુઝે દેખ રહા હૈ. *(મુસ્લિમ શરીફ : ૨/૭)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા બાલા હદીષે પાક કી તશરીહ કરતે હુએ હઝરત શૈખ અબ્દુલ હક़ મુહદ્દિષ દહેલવી رضی اللہ عنہ તહરીર ફરમાતે હૈં, "ઈસ્લામ, ઝાહિરી આમાલ કા નામ હૈ (મષલન્ નમાઝ પઢ્હને, રોઝા રખને, ઝકાત દેને, વગ़ૈરહુમ કા) ઔર ઈમાન નામ હૈ એતેક़ાદે બાતિન કા (મષલન્ અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસ્કે પ્યારે રસૂલ ﷺ કો દિલ સે માનને કા) ઔર ઈસ્લામ વ ઈમાન કે મજમૂએ કા નામ દીન હૈ."

★ ઈમાન બિલ્લાહ ઔર ઉસકે તક़ાઝે ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તઆલા પર ઈમાન લાને કે બાદ ઉસકા તક़ાઝા યહ હૈ કિ બંદએ મોમિન અપને મઅ્બૂદે બરહક़ કે હર–હર હુક્મ કા તાબેઅ વ ફરમાંબરદાર રહે ઔર ઉસ્કે નાઈબે મુત્લક़, નબીએ આખિરુઝ ઝમાં ﷺ કી મહબ્બત મેં સરશાર હો કર આપકી લાઈ હુઈ શરીઅત કે અહકામાત કા પાબંદ રહે તાકિ બંદા રઝાએ ઈલાહી કા હક़દાર હો જાએ.

★ અલ્લાહકી ઝાત વ સિફાત કે મુતઅલ્લિક़ અક़ાઈદ ★

અક़ીદા : અલ્લાહ એક હૈ, પાક ઔર બેમિષાલ, બેઐબ હૈ. હર કમાલ વ ખૂબી કા જામેઅ્ હૈ. વહ હમેશા સે હૈ ઔર હમેશા રહેગા. ઉસ્કે સિવા જો કુછ હૈ, પહલે ન થા જબ ઉસને પૈદા કિયા તો હુઆ. વહ કિસી બાત મેં કિસી કા મોહતાજ નહીં ઔર સબ ઉસી કે મોહતાજ હૈં. વહ સબકા માલિક હૈ જો ચાહે કરે. બગ़ૈર ઉસ્કે ચાહે ઝર્રા હિલ નહીં સકતા. સબ ઉસ્કે બંદે હૈં, વહ અપને બંદો પર માં, બાપ સે ઝ્યાદા મહેરબાન, રહમ

ફરમાનેવાલા, ગુનાહ બખ્શનેવાલા, તૌબા કુબૂલ ફર્માનેવાલા હૈ, ઈઝ્ઝત વ ઝિલ્લત સબ ઉસી કે ક़બ્ઝે મેં હૈ.

અક़ીદા : હિદાયત વ ગુમરાહી ઉસી કી જાનિબ સે હૈ, જિસે ચાહે હિદાયત દે ઔર જિસે ચાહે ગુમરાહ કરે, ઉસકા હર કામ, હિક્મત ઔર ઈન્સાફ હૈ. બંદે કી સમઝ મેં આએ યા ન આએ. બંદો પર ઉસ્કે એહસાનાત બેઈન્તિહા હૈં.

અક़ીદા : વહી અલ્લાહ ﷻ ઈસ લાઈક़ હૈ કિ સિર્ફ ઉસી કી ઈબાદત કી જાએ, ઉસ્કે સિવા દૂસરા કોઈ ભી ઈબાદત કે લાઈક़ નહીં.

અક़ીદા : હક़ીક़ી બાદશાહ અલ્લાહ તઆલા ﷻ હી હૈ ઔર વહી અલીમ વ હકીમ હૈ. કોઈ ચીઝ અલ્લાહ ﷻ કે ઈલ્મ સે બાહર નહીં, દિલોં કે ખત્રોં ઔર વસ્વસોં કી ભી ખબર રખતા હૈ, ઉસ્કે ઈલ્મ કી કોઈ ઈન્તિહા નહીં.

અક़ીદા : અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત જો ચાહે, જૈસા ચાહે કરે. કિસી કા ઉસ પર કોઈ દબાવ નહીં ઔર ન કોઈ ઉસ્કે ઈરાદે સે ઉસકો રોકનેવાલા હૈ, બંદોં કે અચ્છે કામ સે ખુશ હોતા હૈ ઔર બુરે કામ સે નારાઝ હોતા હૈ.

અક़ીદા : હક़ીક़તન્ રોઝી પહુંચાને વાલા, ઔલાદ અતા ફર્માનેવાલા નીઝ હર ઝરૂરત પૂરી કરનેવાલા વહી હૈ, ફરિશ્તે વગ़ૈરા વસીલા ઔર રાબ્તા હૈં.

અક़ીદા : ખુદાએ તઆલા કે લિયે હર ઐબ ના મુમ્કિન બલ્કિ મુહાલ હૈ. જૈસે ઝૂઠ, જહાલત, ભૂલ, ઝુલ્મ વગ़ૈરા તમામ બુરાઈયાં ખુદા કે લિયે મુહાલ હૈં ઔર જો યહ માને કિ ખુદા ઝૂઠ બોલ સકતા હૈ, લેકિન બોલતા નહીં, ઐસા અક़ીદા રખનેવાલા ગુમરાહ હૈ ગોયા વહ માન રહા હૈ કિ ખુદા ઐબી તો હૈ લેકિન અપના ઐબ (ઝૂઠ) છુપાએ હુએ હૈ. (મઆઝલ્લાહ !)

★ અંબિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام વ મલાઈકા કે મુતઅલ્લિક़ અક़ાઈદ ★

રસૂલ : રસૂલ કે મઅ્ના હૈં ખુદાએ તઆલા કે યહાં સે બંદોં કે પાસ ખુદાએ તઆલા કા પૈગ़ામ લાને વાલા.

નબી : વહ આદમી હૈ જિસ કે પાસ વહી યાની ખુદાએ તઆલા કા પયગ़ામ આયા, લોગોં કો ખુદાએ તઆલા કા રાસ્તા બતાને કે લિયે.

અક़ીદા : કઈ નબી ઔર કઈ ફિરિશ્તે રસૂલ હૈં, સવ નબી મર્દ હી થે, ન કોઈ જિન નબી હુઆ ન કોઈ ઔરત નબી હુઈ.

અક़ીદા : નબી ઔર રસૂલ મહઝ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી મહેરબાની સે હોતે હૈં, ઈસમેં આદમી કી કોશિશ નહીં ચલતી, અલ્બત્તા અલ્લાહ તઆલા નબી યા રસૂલ ઉસી કો બનાતા હૈ જિસકો વહ ઈસ લાઈક़ પૈદા ફ़રમાતા હૈ.

અક़ીદા : જો નબી યા રસૂલ હોતે હૈં વહ પહલે સે હી તમામ બુરાઈયોં સે દૂર રહતે હૈં, ઉનમેં એસી કોઈ બાત નહીં હોતી જિસ્કી વજહ સે લોગ ઉન્સે નફ़રત કરેં.

અક़ીદા : સબ નબી ઔર તમામ ફિરિશ્તે માસૂમ હોતે હૈં યાની ઉન્સે કોઈ ગુનાહ હો હી નહીં સકતા.

અક़ીદા : અલ્લાહ તઆલા કા પૈગ़ામ બંદો તક પહુંચાને મેં ઉન્સે કોઈ ભૂલ, ચૂક નહીં હો સકતી, ઉન્સે ભૂલ, ચૂક મુહાલ હૈ.

અક़ીદા : નબી ઔર ફરિશ્તે કે અલાવા કિસી ઈમામ ઔર વલી કો માસૂમ માનના ગુમરાહી ઔર બદ મઝહબી હૈ. અગર્ચે ઈમામ ઔર વલિયોં સે ભી ગુનાહ નહીં હોતા. લેકિન કભી ગુનાહ હો જાએ તો શર્અન મુહાલ ભી નહીં.

અક़ીદા : અલ્લાહ جَلَّ جَلَالُهٗ કી તમામ મખ્લૂક़ મેં નબી સબસે અફ़્ઝલ હોતે હૈં.

અક़ીદા : વલી કિતને હી બળે રુત્બેવાલા ક્યોં ન હો કિસી નબી કે બરાબર નહીં હો સકતા, જો કોઈ કિસી ભી બંદે કો કિસી નબી સે અફ़્ઝલ, યા બરાબર બતાએ વહ ગુમરાહ, બદ મઝહબ હૈ.

અક़ીદા : નબી કી તાઝીમ ફ़ર્ઝ ऐન બલ્કિ તમામ ફ़રાઈઝ કી અસ્લ હૈ, કિસી નબી કી અદના સી તૌહીન કુફ़્ર હૈ.

અક़ીદા : તમામ અંબિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام અપની–અપની क़ब्रों में દુનિયવી ઝિંદગી કી તરહ આજ ભી ઝિન્દા હૈં, અલ્લાહ તઆલા કા વાદા હૈ كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ કે પૂરા હોને કે ખાતિર એક લમ્હા કે લિયે ઉન્હેં મૌત આઈ, ફિર અલ્લાહને અપની કુદરતે કામિલા સે ઉન્હેં ઝિંદા ફ़રમા દિયા. ઉન્કી ઝિંદગી શહીદોં કી ઝિંદગી સે બહુત બળ્હકર હૈ.

અક़ીદા : અલ્લાહ તઆલા ને અપને નબિયોં કો ગૈ़બ કી બાતેં બતાઈ, નબિયોં કો યહ ઈલ્મે ગૈ़બ અલ્લાહ તઆલા કે દિયે સે હૈ. નબિયોં કા ઈલ્મે ગૈ़બ અતાઈ હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા કા ઈલ્મે ગૈ़બ ચૂંકિ કિસી કા દિયા હુઆ નહીં હૈ બલ્કિ ઉસે ખુદ હાસિલ હૈ લિહાઝા ઉસકા ઈલ્મ ઝાતી હૈ. ઈસી લિયે અંબિયાએ કિરામ કે લિયે ઈલ્મે ગૈ़બ માનના શિર્ક નહીં બલ્કિ ઈમાન હૈ, જૈસા કિ બહુત સી આયતોં ઔર અહાદીષ સે ષાબિત હૈ.

અક़ીદા : અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતને હમારે પ્યારે આક़ા ﷺ કો તમામ કાયનાત સે પહલે અપને નૂર કી તજલ્લી સે પૈદા ફ़રમાયા. અંબિયા, ફ़રિશ્તે, ઝમીન વ આસ્માન, અર્શ વ કુર્સી, તમામ જહાન કો હુઝૂર ﷺ કે નૂર કી ઝલક સે પૈદા ફ़રમાયા. અલ્લાહ તઆલા ને અપની ઝાત કે બાદ હર ખૂબી ઔર કમાલ કા જામેઅ્ હમારે પ્યારે નબી ﷺ કો બનાયા. ઉસને અપને તમામ ખઝાનોં કી કુંજિયાં હુઝૂર ﷺ કો અતા ફ़ર્મા દીં. દીન વ દુન્યા કી તમામ નેઅ્મતોં કા દેને વાલા ખુદા હૈ ઔર બાંટને વાલે હુઝૂર ﷺ હૈં.

અક़ીદા : અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને હુઝૂર ﷺ કો બેદારી કી હાલત મેં મેઅ્રાજ અતા ફ़રમાઈ, યાની અર્શ પર બુલાયા ઔર અપના દીદાર આંખો સે કરાયા, અપના કલામ સુનાયા, જન્નત, દોઝખ, અર્શ, કુર્સી વગૈ़રા તમામ ચીઝોં કી સૈર કરાઈ. क़યામત કે દિન આપ હી સબસે પહલે ઉમ્મત કી શફ़ાઅત ફ़રમાએંગેં, બંદો કે ગુનાહ માફ़ કરાએંગે, દર્જે બુલંદ કરાએંગે, ઈનકે અલાવા ઔર બહુત સી ખૂસૂસિયતેં હૈં જિનકી તફ़્સીલ ઉલમાએ અહલે સુન્નત કી કિતાબોં મેં મુલાહઝા હો.

અક़ીદા : અલ્લાહ ﷻને અપને બંદો કી હિદાયત કે લિયે અપને નબિયોં પર મુખ્તલિફ કિતાબેં ઔર સહીફે નાઝિલ ફર્માએ. હઝરત મૂસા عليه السلام પર તૌરાત, હઝરત દાઉદ عليه السلام પર ઝબૂર, હઝરત ઈસા عليه السلام પર ઈન્જીલ ઔર દીગર નબિયોં પર દૂસરી કિતાબેં યા સહીફે નાઝિલ ફરમાએ. ઈન નબિયોં કી ઉમ્મતોં ને ઈન કિતાબોં કો ઘટા યા બઢા દિયા ઔર અલ્લાહ તઆલા કે અહકામ કો બદલ ડાલા તબ અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને હમારે પ્યારે આકા ﷺ પર કુર્આને પાક નાઝિલ ફર્માયા. કુર્આને પાકમેં હર ચીઝકા ઈલ્મ હૈ. કુર્આને પાક ઈબ્તિદાએ ઈસ્લામ સે આજ તક વૈસા હી હૈ જૈસા નાઝિલ હુઆ થા ઔર હમેશા વૈસા હી રહેગા. ઈસ કુર્આને પાક પર ઈમાન લાના હર શખ્સ પર લાઝિમ હૈ. અબ ન કોઈ નબી આને વાલે હૈં ઔર ન કોઈ કિતાબ આનેવાલી હૈ. જો ઈસકે ખિલાફ અક़ીદા રખ્ખે વહ મોમિન નહીં.

અક़ીદા : ફિરિશ્તે અલ્લાહ ﷻ કી નૂરી મખ્લૂક હૈં. અલ્લાહ તઆલા ને ઉન્હેં યહ તાક़ત દી હૈ કિ જો ચાહેં બન જાએં. ફરિશ્તે અલ્લાહ તઆલા કે હુકમ કે ખિલાફ કુછ નહીં કરતે, ન જાન-બૂઝ કર ન ભૂલ કર, ઈસ લિયે કિ ફરિશ્તે માસૂમ હોતે તેં, અલ્લાહ તઆલા ને બહુત સે કામ ફરિશ્તોં કે સપુર્દ ફર્માયા હૈ, કોઈ ફરિશ્તા જાન નિકાલને પર, કોઈ પાની બરસાને પર, કોઈ માં કે પેટ મેં બચ્ચે કી સૂરત બનાને પર ઔર કોઈ બંદો કે નામએ આમાલ લિખને પર મુક़र्रर હૈ, વગૈરા.

અક़ીદા : ફિરિશ્તે ન મર્દ હૈં ન ઔરત, બલ્કે વહ નૂરી જિસ્મ કી મખ્લૂક હૈં. ફિરિશ્તોં કા ઈન્કાર કરના, ઉન્સે ગ़લતી હોને કા ઈમ્કાન માનના ભી ગુમરાહી હૈ ઔર એસા શખ્સ મોમિન નહીં.

★ મૌત કે મુતઅલ્લિક અક़ાઈદ ★

અક़ીદા : મૌત કા આના ભી હક़ હૈ, હર શખ્સ કી ઉમ્ર મુક़र्रર હૈ ન ઉસસે ઘટ સકતી હૈ ઔર ન બઢ સકતી હૈ. જબ ઝિંદગી કા વક़્ત પૂરા હો જાતા હૈ તો હઝરત ઈઝરાઈલ (જો મૌત કે ફિરિશ્તે હૈં) આતે હૈં ઔર બંદે કી રૂહ નિકાલ કર લે જાતે હૈં. લેકિન રૂહ બદન સે નિકલ કર મિટતી નહીં

હૈ બલ્કિ આલમે બર્ઝખ મેં રહતી હૈ. ઈમાન વ અમલ કે એતેબાર સે રૂહ કે લિયે અલગ-અલગ જગહ મુક़र्रર હૈ, क़યામત આને તક વહીં રહેગી. બહરહાલ રૂહ મિટતી નહીં હૈ ઔર જિસ હાલ મેં ભી હો અપને બદન સે એક તરહ કા લગાવ રખતી હૈ બદન કી તક્લીફ સે ઉસે ભી તકલીફ હોતી હૈ ઔર બદન કે આરામ સે રૂહ ભી આરામ પાતી હૈ, ઔર જો કોઈ क़બ્ર પર આએ ઉસે દેખતી, પહચાનતી ઔર ઉસકી બાત ભી સુનતી હૈ. મુસલમાન મર જાતા હૈ તો ઉસકી રાહ ખોલ દી જાતી હૈ, જહાં ચાહે જાએ. હઝરત શાહ અબ્દુલ અઝીઝ મોહદ્દિષે દહેલ્વી رحمة الله عليه ફરમાતે હૈં કિ "રૂહ કે લિયે કોઈ જગહ, દૂર યા નઝ़ીક નહીં બલ્કિ સબ બરાબર હૈ."

★ મુર્દે સે સવાલ વ જવાબ ★

અક़ીદા : મુન્કર નકીર યહ દો ફિરિશ્તે હૈં, જો મુર્દે સે બળી કળક આવાઝ મેં સખ્તી સે ઝિળકતે હુએ તીન સવાલાત કરતે હૈં : (૧) مَنْ رَّبُّكَ તેરા રબ કૌન હૈ ? (૨) مَا دِيْنُكَ તેરા દીન ક્યા હૈ ? (૩) مَا كُنْتَ تَقُوْلُ فِيْ شَانِ هٰذَا الرَّجُلِ ઈન્કે બારે મેં તૂ ક્યા કહતા હૈ ? અગર મુર્દા મુસલમાન મરા હૈ તો પહલે સવાલ કે જવાબ મેં કહેગા رَبِّيَ اللّٰهُ મેરા રબ અલ્લાહ હૈ ઔર દૂસરે સવાલ કે જવાબ મેં કહેગા دِيْنِيَ الْاِسْلَامُ મેરા દીન ઈસ્લામ હૈ ઔર તીસરે સવાલ કે જવાબ મેં કહેગા" هُوَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ યહ અલ્લાહ કે રસૂલ હૈં, અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે ઈન પર રહમત ઔર સલામ નાઝિલ હો. જબ મોમિન મુર્દા હર સવાલ કા જવાબ સહી દે દેગા તો અબ ઉસકે લિયે ફિરિશ્તે હુક્મે ઈલાહી સે જન્નત કા મુકમ્મલ ઈન્તિઝામ કરેંગે જિસમેં વહ क़યામત તક રહેગા ઔર અગર મુર્દા કાફિર હૈ તો સવાલાત કે જવાબાત ન દે સકેગા ઔર કહેગા " هَاهْ هَاهْ لَا اَدْرِىْ " યાની અફ़્સોસ ! અફ़્સોસ ! મુઝે તો કુછ માલૂમ નહીં ! અબ ફિરિશ્તે ઉસકે લિયે અઝાબ દેને પર મુસલ્લત હોંગે ઔર क़યામત તક ઉસે અઝાબ દિયા જાતા રહેગા.

અક़ીદા : સવાબ વ અઝાબ મુર્દે કે બદન ઔર રૂહ દોનોં પર હોગા, મુર્દા અગર દફ્ન નહીં કિયા ગયા બલ્કિ જલા દિયા ગયા, યા કહીં

પળા રહ ગયા, યા ફેંક દિયા ગયા, ગ઼ર્ઝે કિ કહીં હો ઉસસે વહીં સવાલ હોગા યહાં તક કિ જિસે શેર ખા ગયા તો શેર કે પેટ મેં ઉસસે સવાલ હોગા ઔર અઝાબ સવાબ ભી વહી હોગા.

અક઼ીદા : ક઼બ્ર મેં આરામ યા તક્લીફ઼ કા હોના હક઼ હૈ, ક઼બ્ર કે અઝાબ ઔર ષવાબ કા મુન્કિર ગુમરાહ હૈ.

અક઼ીદા : અંબિયાએ કિરામ સે ક઼બ્ર કે સવાલાત નહીં હોતે બલ્કિ બઅઝ ઉમ્મતિયોં સે ભી ક઼બ્ર કે સવાલાત ન હોંગે, જૈસે જુમ્આ ઔર રમઝાન મેં ઈન્તિક઼ાલ કરનેવાલે મુસલમાન.

અક઼ીદા : નબી, વલી, આલિમે દીન, શહીદ, હાફિઝે કુર્આન, જો કુર્આન પર અમલ ભી કરતા હો ઔર વહ બંદા જિસને કભી ગુનાહ ન કિયા હો ઔર વહ બંદા જો હર વક઼્ત દુરૂદ શરીફ઼ પઢતા હો, ઈન તમામ કે બદન કો મિટ્ટી નહીં ખા સકતી. જો શખ્સ અંબિયાએ કિરામ કો યહ કહે કિ "મર કર મિટ્ટી મેં મિલ ગએ" વહ શખ્સ બેદીન, ગુમરાહ ઔર મુરતકિબે તૌહીન હૈ. (العياذ بالله)

★ ક઼યામત આને કા હાલ ઔર ઉસકી ચંદ નિશાનિયાં ★

અક઼ીદા : એક દિન દુન્યા ઔર ઉસ્કી હર ચીઝ ફ઼ના હો જાએગી. અલ્લાહ ﷻ કે સિવા કુછ બાક઼ી ન રહેગા, ઈસી કો ક઼યામત કહતે હૈં. ક઼યામત આને સે પહલે ઉસકી નિશાનિયાં ઝાહિર હોંગી જિનમેં સે કુછ ઈસ તરહ હૈ :

- દુનિયા સે ઈલ્મે દીન ઉઠ જાએગા યાની ઉલમાએ હક઼ ઉઠા લિયે જાએંગે.
- જહાલત કી કષરત હોગી.
- શરાબ ઔર ઝિના કી કષરત હોગી.
- મર્દ અપની ઔરત કે કહને મેં હોગા ઔર માં–બાપ સે જુદા રહેગા.
- ગાને બજાને કી કષરત હોગી
- બદકાર ઔર ના અહલ લોગ સરદાર બનાએ જાએંગે.

- દીન પર ક઼ાઈમ રહના ઈતના કઠિન હોગા જૈસે મુટ્ઠી મેં અંગારા લેના.
- વક઼્ત મેં બરકત ન હોગી યાની વક઼્ત બહુત જલ્દ–જલ્દ ગુઝરેગા.
- દરિન્દે, જાનવર, આદમી સે બાત કરેંગે.
- સૂરજ પશ્ચિમ સે નિકલેગા ઔર ઈસ નિશાની કે ઝાહિર હોતે હી તૌબા કા દરવાઝા બંદ હો જાએગા, ઉસ વક઼્ત ઈસ્લામ લાના કુબૂલ ન હોગા.

અલ્લાહુ અકબર ! ઈન અલામાત કે સિવા, બળા દજ્જાલ ભી આએગા ઔર ઉસ દજ્જાલ કે અલાવા તીન દજ્જાલ ઔર ભી હોંગે, જો સબ નબી હોને કા દાવા કરેંગે, હાલાંકિ નુબુવ્વત કા સિલસિલા ખત્મ હો ચૂકા હૈ. હમારે નબી સૈયદના મુહમ્મદ મુસ્તફા ﷺ કે બાદ ક઼યામત તક કોઈ નબી ન હોગા. ઈન દજ્જાલોં મેં બહુત સે ગુઝર ચુકે જૈસે મુસૈલમએ કઝ્ઝાબ, તુલૈહા બિન ખુવૈલિદ, સજાહ, અસવદ ઉનસી, મિર્ઝા અલી મુહમ્મદ બાબ, મિર્ઝા અલી હુસૈન બહાઉલ્લા, મિર્ઝા ગુલામ અહમદ ક઼ાદિયાની વગૈ઼રા ઔર જો બાક઼ી હૈં વો ઝરૂર ઝાહિર હોંગે. (نَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْهُم)

વુઝૂ કે ફઝાઈલ વ મસાઈલ

અલ્લાહ કુર્આને મુકદ્દસ મેં ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا اِذَا قُمْتُمْ اِلَى الصَّلٰوةِ فَاغْسِلُوْا وُجُوْهَكُمْ وَاَيْدِيَكُمْ اِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوْا بِرُءُوْسِكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ اِلَى الْكَعْبَيْنِ

"અય ઈમાનવાલો ! જબ તુમ નમાઝ પઢ્હને કા ઈરાદા કરો તો અપને મુંહ ઔર કોહનિયોં તક હાથોં કો ધોઓ ઔર સરોં કા મસહ કરો ઔર તખ્નોં તક પાંવ ધોઓ."

વુઝૂ નમાઝ કે લિયે ઈસ હદ તક ઝરૂરી હૈ કિ નમાઝ કી સેહત વુઝૂ કે બગૈર મુમકિન હી નહીં, ચુનાંચે હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ ને હુઝૂર ﷺ સે રિવાયત કરતે હુએ બયાન ફરમાયા કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા, તુમમેં સે કિસી કી નમાઝ કુબૂલ નહીં હોગી જબ વહ મુહદષ હો જબ તક કિ વુઝૂ ન કર લે. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

ઈસી તરહ હઝરત ઉસામા બિન ઉમૈર હુઝલી સે રિવાયત હૈ, ઉન્હોંને કહા કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈરશાદ ફરમાયા : لَا يَقْبَلُ اللّٰهُ صَلٰوةً اِلَّا بِطُهُوْرٍ "અલ્લાહ તઆલા કિસી નમાઝ કો બગૈર તહારત કુબૂલ નહીં ફરમાતા." *(ઈબ્ને માજહ : ૧/૨૪)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હદ્દષ દો તરહ કે હૈં, એક હદષે અકબર, દૂસરા હદષે અસ્ગર. હદ્દષે અકબર વહ હૈ જિસકી વજહસે ગુસ્લ વાજિબ હો જાતા હૈ, જૈસે એહતેલામ હોના, જિમઅ કરના વગેરા. ઔર હદ્દષે અસ્ગર વહ હૈ જિસ કી વજહ સે વુઝૂ ટૂટ જાએ, જૈસે હવા ખારિજ હોના, મુંહ ભર કૈ હોના વગૈરા. પહલી હદીષ મેં જો હદ્દષ કા ઝિક્ર હૈ ઉસસે મુરાદ હદષે અસ્ગર હૈ યાની અગર કિસી શખ્સ કા વુઝૂ ટૂટ જાએ ઔર વહ વુઝૂ કિયે બગૈર નમાઝ અદા કરે તો ઉસકી નમાઝ

બારગાહે ખુદાવંદી મેં ગૈર મકબૂલ હોતી હૈ ક્યોંકિ નમાઝ કે લિયે તહારત શર્ત હૈ ઔર જબ નમાઝ કી સેહત કી શર્ત નહીં પાઈ ગઈ તો નમાઝ સહીહ નહીં હુઈ ઔર જબ નમાઝ સહીહ નહીં હુઈ તો બારગાહે ખુદાવંદી મેં કુબૂલ ભી ન હો સકેગી.

★ નમાઝ કી કુંજી ★

હઝરત જાબિર સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફરમાયા : مِفْتَاحُ الْجَنَّةِ الصَّلٰوةُ وَمِفْتَاحُ الصَّلٰوةِ الطُّهُوْرُ જન્નત કી કુંજી નમાઝ હૈ ઔર નમાઝ કી કુંજી વુઝૂ હૈ.

★ જન્નત કે આઠ દરવાઝે ★

હઝરત ઉકબા બિન આમિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે મૈંને નબી કરીમ ﷺ કો યહ ફરમાતે હુએ સુના હૈ કિ જિસને અચ્છી તરહ વુઝૂ કિયા ફિર ઉસને ખળે હોકર ઈસ તરહ નમાઝ પઢી કિ ઉસકો ઈલ્મ હો કિ વહ નમાઝ મેં ક્યા પઢ રહા હૈ તો વહ ઉસ દિન કી તરહ (ગુનાહોં સે સાફ) હો જાએગા જિસ દિન વહ અપની માં કે બતન સે પૈદા હુઆ થા. *(મુસન્નફ ઈબ્ને હુમામ સન્આની: ૧/૪૫)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ મેં યહ ફર્માયા ગયા કિ અચ્છી તરહ વુઝૂ કરકે દિલ કો હાઝિર રખતે હુએ નમાઝ અદા કરને વાલે કો અલ્લાહ ﷻ ગુનાહોં સે ઈસ તરહ પાક ફરમા દેતા હૈ જૈસે અભી–અભી અપની માં કે પેટ સે પૈદા હુઆ હો ! ઈસી તરહ હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ઈરશાદ ફરમાયા :–

"مَنْ تَوَضَّأَ فَاَسْبَغَ الْوُضُوْءَ ثُمَّ قَامَ فَصَلّٰى صَلٰوةً يَّعْلَمُ مَا يَقُوْلُ فِيْهَا ثُمَّ قَالَ فِيْهَا اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ فُتِحَتْ لَهٗ ثَمَانِيَةُ اَبْوَابٍ مِّنَ الْجَنَّةِ يَدْخُلُ مِنْ اَيِّهَا شَاءَ"

જિસ શખ્સ ને અચ્છી તરહ વુઝૂ કિયા ફિર ખડા હોકર ઈસ તરહ નમાઝ પઢી કિ ઉસકો ઈલ્મ હો કિ વહ નમાઝ મેં ક્યા પઢ રહા હૈ, ફિર

ઉસને "اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَ رَسُوْلُهٗ" પળ્હા તો ઉસકે લિયે જન્નત કે આઠોં દરવાઝે ખોલ દિયે જાએંગે, વહ જિસ દરવાઝે સે ચાહેગા જન્નત મેં દાખિલ હો જાએગા. *(મુસન્નફે ઈબ્ને હુમામ સન્આની : ૧/૪૬)*

ઈસ હદીષ સે મુરાદ યા તો યહ હૈ કિ અત્તહિય્યાત મેં જો કલિમએ શહાદત પળ્હા જાતા હૈ ઉસ વક્ત જન્નત કે દરવાઝે ખોલ દિયે જાતે હૈં યા યહ કિ સલામ ફેરને કે બાદ કલિમએ શહાદત પળ્હને સે જન્નત કે આઠોં દરવાઝે ખોલ દિયે જાતે હૈં.

★ ગુનાહ ઝળતે હૈં ★

જો બંદા વુઝૂ કરતા હૈ તો વુઝૂ કી બરકત સે ઉસકે બદન સે ગુનાહ ઝળ જાતે હૈં, ચુનાંચે હઝરત ઉષ્માન رضی اللہ عنہ ને કહા કિ સરકારે અક્દસ ﷺ ને ફરમાયા :–

"مَنْ تَوَضَّأَ فَاَحْسَنَ الْوُضُوْءَ خَرَجَتْ خَطَايَاهُ مِنْ جَسَدِهٖ حَتّٰى تَخْرُجَ مِنْ تَحْتِ اَظْفَارِهٖ"

''જો શખ્સ અચ્છી તરહ વુઝૂ કરે તો ઉસ્કે ગુનાહ ઉસ્કે જિસ્મ સે નિકલ જાતે હૈં યહાં તક કિ ઉસ્કે નાખુનોં કે નીચે સે ભી નિકલ જાતે હૈં.''
(અન્વારુલ હદીષ : ૧૩૨)

હઝરત અબ્દુલ્લાહ સનાબહી ને રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે રિવાયત કી હૈ કિ આપને ફરમાયા : જો કોઈ વુઝૂ કરે ઔર કુલ્લી ઔર નાક મેં પાની ચળ્હાએ તો ઉસ્કે નાક ઔર મુહં સે ઉસ્કે ગુનાહ નિકલ જાતે હૈં, યહાં તક કિ ઉસ્કી આંખોં કે કિનારોં સે ભી નિકલ જાતે હૈં, ફિર જબ વહ અપને હાથ ધુલતા હૈ તો ઉસ્કે ગુનાહ ઉસ્કે હાથોં સે નિકલ જાતે હૈં. ફિર જબ વહ અપને સર કા મસહ કરતા હૈ તો ઉસ્કે ગુનાહ ઉસ્કે સર સે નિકલ જાતે હૈં યહાં તક કિ ઉસ્કે કાનોં સે નિકલ જાતે હૈં. ફિર જબ વહ અપને પૈર ધુલતા હૈ તો ઉસ્કે ગુનાહ ઉસ્કે પૈર સે નિકલ જાતે હૈં. યહાં તક કિ ઉસ્કે પૈરોં કે નાખુનોં સે ભી નિકલ જાહે હૈં ઔર ઉસ્કી નમાઝ ઔર ઉસ મસ્જિદ તક ચલના ઉસ્કે લિયે મઝીદ સવાબ વ બુલંદીએ દરજાત કા બાઈષ હોતા હૈ. *(ઈબ્ને માજહ : ૧/૨૪–૨૫)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ મેં ગુનાહ કે ઝળને કા જો ઝિક્ર હૈ ઉસસે મુરાદ ગુનાહે સગ઼ાઈર હૈં, ક્યોંકિ કબાઈર તૌબા કે ઝરિયે માફ હોતે હૈં. અલબત્તા જિનકે ગુનાહ સગ઼ાઈર નહીં હોતે સિર્ફ ગુનાહ કબાઈર હોતે હૈં તો વુઝૂ કરને કી બરકત સે ઉન્કે કબાઈર મેં તખ્ફીફ હો જાતી હૈ ઔર જિનકે સગ઼ાઈર વ કબાઈર દોનોં ગુનાહ નહીં હોતે તો અલ્લાહ ﷻ અપને ફઝ્લો–કરમ સે ઉન્કે દરજાત કો બુલંદ ફરમા દેતા હૈ.

★ અપની ચમક ઝ્યાદા કરો ★

વુઝૂ કી બરકત સે ક઼યામત કે દિન આ'ઝાએ વુઝૂ ચમકતે હોંગે ઔર જો લોગ અચ્છી તરહ વુઝૂ કરતે હૈં ઔર હમેશા બા વુઝૂ રહને કે આદી હૈં વહ આસાની સે પહચાને જા સકેંગે. ઈસ સિલસિલે મેં હઝરત અબૂ હરૈરા رضی اللہ عنہ સે રવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ઈર્શાદ ફરમાતે હૈં :–

"اِنَّ اُمَّتِىْ يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ غُرًّا مُّحَجَّلِيْنَ مِنْ اٰثَارِ الْوُضُوْءِ فَمَنِ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ اَنْ يُّطِيْلَ غُرَّتَهٗ فَلْيَفْعَلْ"

ક઼યામત કે દિન મેરી ઉમ્મત ઈસ હાલત મેં બુલાઈ જાએગી કિ મુંહ ઔર હાથ પાંવ આષારે વુઝૂ સે ચમકતે હોંગે, તો જિસસે હો સકે ચમક ઝ્યાદા કરે ! *(મિશ્કાત શરીફ–૩૯)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષમેં ઈસ બાત કી વઝાહત હૈ કિ જો શખ્સ વુઝૂ કરેગા ક઼યામત કે દિન ઉસ્કે આ'ઝાએ વુઝૂ કી વજહ સે ચમકતે હોંગે ઔર હુઝૂર ﷺ ને ફરમાયા કિ જિસસે મુમ્કિન હો વહ અપની ચમક ઝ્યાદા કરે. ઈસકા મતલબ યહ હૈ કિ હમેશા બા વુઝૂ રહે ઔર હર નમાઝ કે વક્ત અગર્ચે વુઝૂ હો દોબારા વુઝૂ કર લિયા કરે. તો જો શખ્સ જિતની ઝ્યાદા મર્તબા વુઝૂ કરેગા ઉસ્કે આ'ઝા ઉતને હી ઝ્યાદા ચમકતે હોંગે. યા ઈસકા મતલબ યહ હૈ કિ આ'ઝાએ વુઝૂ જિતના ધુલને કા હુકમ હૈ ઉસસે ઝ્યાદા ધુલા જાએ. જૈસા કિ દૂસરે મક઼ામ પર હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફરમાયા : "تَبْلُغُ الْحِلْيَةُ مِنَ الْمُؤْمِنِ حَيْثُ يَبْلُغُ الْوَضُوْءُ" મોમિન કે વુઝૂ

કા પાની જહાં–જહાં પહુંચેગા વહાં તક ઉસકે ઉઝ્વ કો મુઝૈયન કર દિયા જાએગા. *(મિશ્કાત શરીફ–૩૯)*

લિહાઝા કોશિશ કરેં કિ હમેશા બા વુઝૂ રહેં ઔર હર નમાઝ કે લિયે વુઝૂ પર વુઝૂ કર લિયા કરેં તા કિ ક़યામત કે દિન ઉન લોગોં કી ફેહરિસ્ત મેં શામિલ હો સકેં જિન્કે આ'ઝા આષારે વુઝૂ સે ચમકતે હોંગે.

★ હૌઝે કૌષર પર ઈસ્તિક़બાલ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ એક ક़બ્રસ્તાન મેં તશરીફ લાયે ઔર ઈર્શાદ ફર્માયા :–

''اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِيْنَ وَ اِنَّا اِنْ شَآءَ اللّٰهُ بِكُمْ لَاحِقُوْنَ

وَدِدْتُّ اَنَّا قَدْ رَاَيْنَا اِخْوَانَنَا''

''તુમ પર સલામતી હો અય મોમિનોં કે ઘર ઔર હમ ઈન્શાઅલ્લાહ ! તુમસે મિલને વાલે હૈં, મુઝે અપને ભાઈયોં કી ઝિયારત સે મુસર્રત હુઈ.'' સહાબા رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ક્યા હમ આપકે ભાઈ નહીં ? આપને ફર્માયા, તુમ મેરે સાથી હો, હમારે ભાઈ વો હૈં જો બાદ મેં આને વાલે હૈં, સહાબા ને અર્ઝ કિયા કિ આપકી ઉમ્મત મેં જો લોગ બાદ મેં આને વાલે હૈં ઉન્કો આપ કૈસે પહચાનેંગે ? આપને ફરમાયા : અગર કોઈ શખ્સ ઐસા હો કિ જિસકે ચમકદાર રંગ વાલે ખચ્ચર હોં, સિયાહ રંગ વાલે ખચ્ચરોં કે દરમિયાન, તો ક્યા વહ અપને ખચ્ચર કો નહીં પહચાન સકેગા ? લોગોંને અર્ઝ કિયા, ક્યોં નહીં યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ આપને ફર્માયા: વો લોગ ક़યામત મેં ઈસ તરહ આએંગે કિ આષારે વુઝૂ સે ઉન્કે અઅ્ઝા ચમકતે હોંગે ઔર મૈં હૌઝે કૌષર પર ઉન્કા ઈસ્તિક़બાલ કરૂંગા.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કિતના ખુશનસીબ હોગા વહ શખ્સ કિ અલ્લાહ ﷻ કે પ્યારે રસૂલ ﷺ હૌઝે કૌષર પર જિસકા ઈસ્તિક़બાલ કરેં ! ઔર યહ ફ઼ઝીલત કૈસે હાસિલ હોગી ? વુઝૂ કરને કી વજહ સે કિ આષારે વુઝૂ સે જબ અઅ્ઝા ચમકતે હોંગે તો હુઝૂર ﷺ પહચાન લેંગે કિ યહ મેરી ઉમ્મત કા ઐસા શખ્સ હૈ જો પંચવક્તા નમાઝોં

કે લિયે વુઝૂ કિયા કરતા થા. લિહાઝા હર નમાઝ કે લિયે મસ્જિદ મેં હાઝિર હો જાએં ઔર હમેશા બા વુઝૂ રહને કી કોશિશ કરેં તા કિ ક़યામત કે દિન હૌઝે કૌષર પર હુઝૂર ﷺ કે ઈસ્તિક़બાલ કે હક़દાર હો સકેં. અલ્લાહ હમેં તૌફીક़ અતા ફરમાએ.

★ ઈમાન કા હિસ્સા ★

હઝરત અબૂ માલિક અશઅરી رضی اللہ عنہ સે રવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈરશાદ ફરમાયા : ''اِسْبَاغُ الْوُضُوْءِ شَطْرُ الْاِيْمَانِ'' અચ્છી તરહ વુઝૂ કરના ઈમાન કા આધા હિસ્સા હૈ. *(ઈબ્ને માજહ : ૧/૨૪)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીસ મેં ''ઈસ્બાગુલ્ વુઝૂ'' સે મુરાદ વુઝૂ કે તમામ ફરાઈઝ, સુનન વ મુસ્તહબ્બાત કો અચ્છી તરહ સે અદા કરતા હૈ ઔર તમામ મકરૂહાત સે બચતે હુએ વુઝૂ કરના હૈ. ઈસ હદીષ મેં વુઝૂ કો ઈમાનકા આધા હિસ્સા ફરમાયા ગયા, ઉસકી વજહ મુહદ્દિષીને કિરામ ને યહ બયાન ફરમાઈ હૈ કિ ઈમાન બાતિન કો પાક કર દેતા હૈ ઔર વુઝૂ ઝાહિર કો પાક કર દેતા હૈ લિહાઝા વુઝૂ કો ઈમાન કા આધા હિસ્સા ક़રાર દિયા ગયા હૈ.

ફુક़હાએ કિરામ ને ફરમાયા હૈ કિ ઈસ હદીષ કા એક મઅ્ના યહ ભી હૈ કિ અચ્છી તરહ વુઝૂ કરને કા અજ્ર બળ્હકર નિસ્ફ ઈમાન તક પહુંચ જાતા હૈ. ઈસકા દૂસરા મઅના યહ હૈ કિ ઈમાન લાને સે પહલે કે ગુનાહ ઈમાન લાને સે મિટ જાતે હૈં ઈસી તરહ વુઝૂ સે પહલે કે ગુનાહ વુઝૂ સે મિટ જાતે હૈં. લેકિન ઈમાન કે બગૈર વુઝૂ નહીં હોતા ઈસ લિયે ફરમાયા વુઝૂ નિસ્ફ ઈમાન હૈ. તીસરા મઅ્ના હૈ કિ ઈમાન સે મુરાદ નમાઝ હૈ, જૈસા કિ કુર્આને મજીદ મેં હૈ : ''وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُضِيْعَ اِيْمَانَكُمْ'' ઈસ આયત મેં ઈમાન સે મુરાદ નમાઝ હૈ ઔર ચૂંકિ સેહતે નમાઝ કે લિયે તહારત શર્ત હૈ ઈસલિયે તહારત નમાઝ કે લિયે બમન્ઝિલ–એ–જુજ્ હૈ ઈસ લિયે ફરમાયા વુઝૂ નિસ્ફે ઈમાન હૈ યાની નમાઝ કા જુજ્ હૈ. ઈસ કી એક વજહ યહ ભી હો સકતી હૈ કિ તસ્દીક બિલ–ક़લ્બ ઔર ઈતાઅતે ઝાહિરા દોનોં ઈમાન કે જુજ્ હૈં ઔર તહારત ઈમાન કો મુતઝમ્મિન હૈ જો કિ ઈતાઅતે ઝાહિરા હૈ ઈસ એતિબાર સે ફરમાયા વુઝૂ નિસ્ફ ઈમાન હૈ.

★ દસ નેકિયાં ★

તિર્મિઝી ને હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કી. રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફરમાયા : "مَنْ تَوَضَّأَ عَلٰى طُهْرٍ كُتِبَ لَهٗ عَشْرُ حَسَنَاتٍ" જો શખ્સ વુઝૂ પર વુઝૂ કરે ઉસ્કે લિયે દસ નેકિયાં લિખી જાએંગી. *(મિશ્કાત શરીફ : ૩૯, તિર્મિઝી)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વુઝૂ કરને મેં હમારા કોઈ ઝ્યાદા વક્ત સર્ફ નહીં હોતા, થોળી સી મેહનત ઔર દસ નેકિયાં હાસિલ હો રહી હૈં. કલ બરોઝે કયામત હમેં નેકિયોં કી કિસ કદર ઝરૂરત હોગી કિ ઉન્કી કમી યા ઝ્યાદતી હમારે લિયે જહન્નમ યા જન્નત કા સબબ બનેંગી, વુઝૂ પર વુઝૂ કરને કા મતલબ યહ હૈ કિ વુઝૂ હોને કે બાવુજૂદ દોબારા વુઝૂ કર લેના. અગર કોઈ શખ્સ ઐસા કરતા હૈ તો આકાએ કરીમ ﷺ કે ફર્માન કે મુતાબિક ઉસે દસ નેકિયાં અતા કી જાએગી. લિહાઝા કોશિશ કરેં કિ હર નમાઝ કે લિયે નયા વુઝૂ કર લિયા કરેં. અલ્લાહ ﷻ હમેં ઈસકી તૌફીક અતા ફરમાએ.

★ જન્નત મેં કદમોં કી આહટ ★

એક દિન સુબહ કો હુઝૂરે અકદસ ﷺ ને હઝરત બિલાલ કો બુલાયા ઔર ફરમાયા, અય બિલાલ ! કિસ અમલ કે સબબ જન્નત મેં તૂ મુઝસે આગે આગે જા રહા થા ! મૈં રાત જન્નત મેં ગયા તો તેરે પાંવ કી આહટ અપને આગે પાઈ. હઝરતે બિલાલ رضی اللہ عنہ ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મૈં જબ અઝાન કહતા હૂં ઉસ્કે બાદ દો રકઅત નમાઝ પઢ્હ લેતા હૂં ઔર મેરા જબ કભી વુઝૂ ટૂટતા હૈ તો વુઝૂ કર લિયા કરતા હૂં. હુઝૂર ﷺ ને ફરમાયા, ઈસી સબબ સે. *(બહારે શરીઅત : ૨/૧૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીસ સે પતા ચલતા હૈ કિ હઝરત બિલાલ رضی اللہ عنہ દો ચીઝોં કે પાબંદ થે જિસકી વજહ સે હુઝૂર ﷺ ને જન્નત મેં ઉન્કે કદમોં કી આહટ અપને આગે આગે પાઈ : (૧) અઝાન કે બાદ દો રકઅત નમાઝ (નફલ) પઢ્હના. (૨) હમેશા બાવુઝૂ રહના. હમ ભી અગર ઈન દો ચીઝોં કે પાબંદ હો જાએં તો હમેં ભી

ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆલા ! ઉન્કી બરકત સે બેશુમાર ફઝાઈલ વ ફવાઈદ હાસિલ હોંગે. હદીષ શરીફ મેં તો વુઝૂ કી મુહાફઝત ઔર હમેશા વાબુઝૂ રહને કો ઈમાન કી કસૌટી કરાર દિયા ગયા હૈ. અલ્લાહ કે પ્યારે રસૂલ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "لَا يُحَافِظُ عَلَى الْوُضُوْءِ اِلَّا مُؤْمِنٌ" વુઝૂ કી હિફાઝત સિર્ફ મોમિન કરતા હેઉ *(સુનન ઈબ્ને માજહ : ૨૪)*

લિહાઝા હમેશા બાવુઝૂ રહને કી કોશિશ કરેં તાકિ ઈમાન કી કસૌટી પર ખરે ઉતર સકેં ઔર મઝકૂરા ફઝાઈલ વ ફવાઈદ હાસિલ હો સકે.

★ દરજે બુલંદ હોતે હૈં ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"اِنَّ اَحَدَكُمْ اِذَا تَوَضَّأَ فَاَحْسَنَ الْوُضُوْءَ ثُمَّ اَتَى الْمَسْجِدَ لَا يُنْهِزُهٗ اِلَّا الصَّلٰوةُ لَمْ يَخُطَّ خَطْوَةً اِلَّا رَفَعَهُ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ بِهَا دَرَجَةً وَّ حَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيْئَةً حَتّٰى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ"

તુમ મેં જબ કોઈ અચ્છી તરહ વુઝૂ કરકે સિર્ફ નમાઝ કે ઈરાદે સે મસ્જિદ આતા હૈ તો વહ જિતને કદમ ભી ચલતા હૈ અલ્લાહ ﷻ હર કદમ કે બદલે ઉસ્કે દર્જે બુલંદ કરતા હૈ ઔર હર કદમ કે બદલે ઉસ્કે ગુનાહ મિટાતા હૈ જબ તક વહ મસ્જિદ મેં દાખિલ ન હો જાએ. *(ઈબ્ને માજા : ૧/૨૪)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ સે યહ બાત વાઝેહ હોતી હૈ કિ હમેં અપને ઘર સે વુઝૂ કરકે મસ્જિદ કી તરફ જાના ઝ્યાદા ફઝીલત કા હામિલ હૈ કિ ઘર સે મસ્જિદ તક હમ જિતને કદમ ચલેંગે અલ્લાહ ﷻ હમારે ઈતને ગુનાહોં કો મિટા દેગા ઔર હમારે દર્જાત કો ઉતના હી બુલંદ ફરમા દેગા. લિહાઝા નમાઝ કે લિયે જબ મસ્જિદ કી તરફ જાને કા ઈરાદા હો તો ઘર હી સે વુઝૂ કરકે ચલેં.

★ ગુનાહ મિટાને કા ઝરિયા ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને

ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"اَلَا اَدُلُّكُمْ عَلٰى مَا يَمْحُوا اللّٰهُ بِهِ الْخَطَايَا وَ يَرْفَعُ بِهِ الدَّرَجَاتِ قَالُوْا بَلٰى يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ اِسْبَاغُ الْوُضُوْءِ عَلَى الْمَكَارِهِ وَ كَثْرَةُ الْخُطَا اِلَى الْمَسَاجِدِ وَ اِنْتِظَارُ الصَّلٰوةِ بَعْدَ الصَّلٰوةِ فَذٰلِكُمُ الرِّبَاطُ"

ક્યા મૈં તુમ્હેં એસી ઈબાદત ન બતાઉં જિસ સે તુમ્હારે ગુનાહ મિટ જાએં ઔર જિસસે તુમ્હારે દરજાત બુલંદ હો જાએં ? સહાબા ને અર્ઝ કિયા, ક્યોં નહીં યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ આપ ને ફર્માયા : તક્લીફ કે વક્ત મુકમ્મલ વુઝૂ કરના, ઝ્યાદા ક્દમ ચલકર મસ્જિદ કી તરફ જાના ઔર એક નમાઝ કે બાદ દૂસરી નમાઝ કા ઈન્તિઝાર કરના, તુમ ઈન ચીઝોં કે પાબંદ હો જાઓ. *(મુસ્લિમ શરીફ, કિતાબુત્–તહારત)*

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ મેં તીન ચીજોં કો ગુનાહોં કી બખ્શિશ કા ઝરિયા ઔર સબબ બતાયા ગયા હૈ :(૧) તકલીફ કે વક્ત અચ્છી તરફ વુઝૂ કરના. તક્લીફ કે વક્ત સે મુરાદ કોઈ ઐસા મરહલા હો કિ વુઝૂ કરના દુશ્વાર હો, મષલન્ ઠંડી કી મૌસમ કિ ઉસ્મેં બદન પર પાની બહાના દુશ્વાર હોતા હૈ. (૨) મસ્જિદ કી તરફ ઝ્યાદા ક્દમ ચલકર જાના, યાની નમાઝ કે લિયે દૂર તક ચલના. (૩) એક નમાઝ કે બાદ દૂસરી નમાઝ કા ઈન્તિઝાર કરના. યહ ઐસે આ'માલ હૈં કિ અલ્લાહ ﷻ ઈન્કી બરકત સે ગુનાહોં કો મિટાતા હૈ ઔર દરજોં કો બુલંદ ફરમાતા હૈ, ક્યોંકિ દુન્યા મેં અલ્લાહ ﷻ ને હમેં આઝમાઈશ કે લિયે પૈદા ફરમાયા હૈ, દુન્યા હમારે લિયે આઝમાઈશ ગાહ હૈ, ઝિંદગી કે હર મોળ પર હમારા ઈમ્તિહાન હો રહા હૈ, લિહાઝા અલ્લાહ ﷻ કી રઝા કે લિયે અગર હમ તક્લીફ કે મરહલે મેં ભી ઉસ્કી ઈતાઅત વ ફર્માંબર્દારી કી ગ્રઝ સે અચ્છી તરહ વુઝૂ કરેંગે તો ગોયા હમને ઈસ બાત કા ઈઝહાર કિયા કિ હમ અલ્લાહ ﷻ કે હુકમ કે સામને હર હાલ મેં અપની ગર્દન ડાલને કે લિયે તૈયાર હૈં, ગોયા હમ અપને ઈમ્તિહાન મેં કામયાબ હો જાએંગે તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! આખિરત મેં ભી કામયાબિયોં સે હમકિનાર હોંગે. અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમેં ઈસકી તૌફીક્ બખ્શે.

★ હુઝૂર ﷺ કા વુઝૂ ★

હઝરત ઉષ્માન رضی اللہ عنہ કે ખાદિમ હિમરાન બયાન કરતે હૈં કિ હઝરત ઉષ્માન رضی اللہ عنہ ને વુઝૂ કે લિયે પાની મંગવાયા ઔર વુઝૂ કરના શુરૂ કિયા. પહલે અપની હથેલિયોં કો તીન મર્તબા ધોયા. ફિર કુલ્લી કી ઔર નાક મેં પાની ડાલા, ફિર તીન બાર અપને ચેહરે કો ધોયા ફિર દાયાં હાથ કોહની તક તીન બાર ધોયા ફિર ઈસી તરહ બાયાં હાથ કોહની તક તીન બાર ધોયા ફિર અપને સર કા મસહ કિયા ફિર દાયાં પૈર ટખ્નોં તક તીન બાર ધોયા ફિર ઈસી તરહ બાયાં પાંવ તીન બાર ધોયા. ફિર ઉન્હોંને કહા, જિસ તરહ મૈંને વુઝૂ કિયા હૈ ઈસી તરહ મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો વુઝૂ કરતે હુએ દેખા હૈ. વુઝૂ કરને કે બાદ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા, જો શખ્સ મેરે ઈસ તરીક્રે કે મુતાબિક વુઝૂ કરે ફિર દો રકઅત્ નમાઝ પઢે ઔર દૌરાને નમાઝ સોચ–વિચાર ન કરે તો ઉસ્કે તમામ પિછલે ગુનાહ માફ કર દિયે જાતે હૈં. ઈબ્ને શિહાબ ને કહા, હમારે ઉલમા કહતે હૈં કિ નમાઝ કે લિયે જો વુઝૂ કિયે જાતે હૈં ઉન સબમેં યહ કામિલતરીન વુઝૂ હૈ. *(મુસ્લિમ શરીફ, કિતાબુત્–તહારત)*

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સરકારે દો આલમ ﷺ કો અલ્લાહ ﷻ ને તાલીમે ઉમ્મત કે લિયે મબ્ઊષ ફરમાયા, ઉન્હોંને હમેં સારે મામલાત મેં શરઈ અહકામ કી તાલીમ ફરાહમ કી હૈ. આપને ખુદ વુઝૂ કરકે દિખાયા ઔર ફરમાયા કિ જો શખ્સ ભી ઈસ તરહ કરે ફિર ઉસ્કે બાદ નમાઝ પઢે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે તમામ ગુનાહ માફ કર દેતા હૈ જો ઉસ્ને ઈસ નમાઝ સે પૈવસ્તા દૂસરી નમાઝ કે દરમિયાન કિયે થે.

અલ્લામા યહ્યા બિન શર્ફ નવવી લિખતે હૈં : દીગર અહાદીષ મેં પાંચ નમાઝેં ઉન્કે દરમિયાન હોને વાલે ગુનાહોં કે લિયે કફ્ફારા હૈં, એક જુમ્આ સે લેકર દૂસરે જુમ્આ તક જુમ્આ કી નમાઝ કફ્ફારા હૈ. અબ સવાલ યહ હૈ કિ જબ વુઝૂ સે ગુનાહોં કા કફ્ફારા હો ગયા તો નમાઝ સે કિસ ચીઝ કા કફ્ફારા હોગા ? ઔર જબ પાંચ નમાઝોં સે કફ્ફારા હો ગયા તો જુમ્આકી નમાઝ સે કિસ ચીઝ કા કફ્ફારા હોગા ? ઔર જબ જુમ્આ સે

કફ્ફારા હો ગયા તો રમઝાન સે કિસ ચીઝ કા કફ્ફારા હોગા ? ઈસી તરહ અરફા કે દિન રોઝા ભી દો સાલ કે ગુનાહોં કા કફ્ફારા હૈ ઔર આશૂરા કા રોઝા એક સાલ કા કફ્ફારા હૈ, ઔર જબ કિસી શખ્સ કી આમીન મલાઈકા કી આમીન કે મુવાફિક઼ હો જાએ તો ઉસ્કે તમામ પિછલે ગુનાહોં કી મગ઼ફિરત હો જાતી હૈ.

હસ સવાલ કા ઉલમા ને યહ જવાબ દિયા હૈ કિ વહ તમામ ઈબાદાત ગુનાહોં કા કફ્ફારા હોને કી સલાહિયત રખતી હૈં અગર ઉસ્કે સગીરા ગુનાહ હોં તો ઈનસે મગફિરત હો જાતી હૈ ઔર અગર ઉસ્કે સગ઼ીરા ઔર કબીરા ગુનાહ ન હોં તો ઉસ્કી નેકિયાં લિખ દી જાતી હૈં ઔર ઉસ્કે દરજાત બુલંદ કર દિય જાતે હૈં ઔર અગર સગ઼ાઈર ન હોં ઔર કબાઈર હોં તો ઉમ્મીદ હૈ કિ ઉસ્કે કબાઈર મેં તખ્ફીફ઼ હો જાએ. *(શરહે મુસ્લિમ શરીફ઼ : ૧/૮૭૮)*

લિહાઝા હમેં ભી અચ્છી તરહ વુઝૂ કરના ઔર હમેશા બાવુઝૂ રહને કી કોશિશ કરની ચાહિયે તાકિ ઈસ્કે ઝરિયે હમેં બેશુમાર ફઝાઈલ વ ફવાઈદ હાસિલ હો સકેં. અલ્લાહ ﷻ હમેં તૌફીક઼ અતા ફરમાએ.

★ વુઝૂ સે પહલે બિસ્મિલ્લાહ પઢો ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : જિસને બિસ્મિલ્લાહ કહ કર વુઝૂ કિયા, સર સે પાંવ તક ઉસ્કા સારા બદન પાક હો ગયા, ઔર જિસને બગ઼ૈર બિસ્મિલ્લાહ વુઝૂ કિયા ઉસ્કા ઉતના હી બદન પાક હોગા જિતને પર પાની ગુઝ઼રા. *(બહારે શરીઅત બહવાલા દારે કુતની વ બૈહક઼ી)*

ઔર હઝરત સઈદ બિન ઝૈદ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈરશાદ ફર્માયા : "لَا وُضُوْءَ لِمَنْ لَمْ يَذْكُرِ اسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهِ" જિસને વુઝૂ કે શુરૂ મેં બિસ્મિલ્લાહ ન પઢા ઉસ્કા વુઝૂ કામિલ નહીં. *(તિર્મિઝી)*

મેરે પ્યારે આકા़ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વુઝૂ કરને સે પહલે બિસ્મિલ્લાહ પઢ લેના કિતની ફઝીલત કા હામિલ હૈ કિ પાની હમ બદન

કે ચંદ અઅ્ઝા પર બહાએંગે મગર બિસ્મિલ્લાહ કી બરકત સે અલ્લાહ ﷻ હમારે પૂરે બદન કો પાક ફ઼રમા દેગા ઔર જૈસા કે મઝકૂર હુવા કે વુઝૂ કે ઝરિયે ગુનાહ ઝળતે હૈં. લિહાઝા વુઝૂ સે પહલે બિસ્મિલ્લાહ ન પઢી ઉસ્કા વુઝૂ કામિલ નહીં યાની ઉસ્કા વુઝૂ તો હો જાએગા મગર વુઝૂ કે ઝરીઆ જો ફઝાઈલ વ ફવાઈદ ઉસે હાસિલ હોને વાલે થે વહ ઉસે હાસિલ નહીં હો સકેંગે. લિહાઝા વુઝૂ કરને સે ક़બ્લ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ પઢને કી આદત બના લેં.

★ દાઈં જાનિબ સે શુરૂઅ કરો ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "اِذَا لَبِسْتُمْ وَاِذَا تَوَضَّأْتُمْ فَابْدَأُوْا بِاَيَامِنِكُمْ" જબ કપળા પહનો યા વુઝૂ કરો તો અપને દાહિને સે શુરૂ કરો. *(અનવારુલ હદીષ : ૧૩૩)*

મેરે પ્યારે આકા़ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દાયીં જાનિબ સે શુરૂ કરને કા મતલબ યહ હૈ કિ પહલે દાયાં હાથ ધુલા જાએ ફિર બાયાં હાથ, ઈસી તરહ પહલે દાયાં પૈર ધુલા જાએ ફિર બાયાં પૈર. ઔર કુર્તા પહનને મેં પહલે દાયીં આસ્તીન મેં હાથ ડાલા જાએ, પાયજામા પહનને મેં પહલે દાયીં તરફ઼ પૈર ડાલા જાએ. ઈસમેં સિર્ફ વુઝૂ યા કપળા પહનને કી તખ્સીસ નહીં બલ્કિ હર કામ કી શુરૂઆત દાયીં તરફ઼ સે કરના મુસ્તહબ હૈ. ચુનાંચે સરકાર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّيَامُنَ فِىْ كُلِّ شَىْءٍ حَتَّى التَّنَعُّلَ وَالتَّرَجُّلَ" અલ્લાહ ﷻ કો હર કામ મેં દાયીં તરફ઼ સે શુરૂઆત પસંદ હૈ યહાં તક કિ જૂતા પહનને ઔર કંઘા કરને મેં ભી. લિહાઝા કોશિશ કરેં કિ હર કામ કી ઈબ્તિદા દાયીં જાનિબ સેં કરે ઔર ખુસૂસન વુઝૂ મેં અઅ્ઝા કો ધુલને કી શુરૂઆત દાયીં જાનિબ સે કરેં.

★ તીન-તીન બાર ધોએં ★

હઝરત ઉષ્માને ગ઼ની رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને

આ'ઝાએ વુઝૂ કો તીન–તીન મર્તબા ધુલ કર વુઝૂ ફર્માયા ઔર ઉસકે બાદ ઈર્શાદ ફરમાયા : "هٰذَا وُضُوْئِیْ وَ وُضُوْءُ الْاَنْبِيَاءِ قَبْلِیْ" યહ મેરા ઔર મુઝસે પહલે અંબિયા કા વુઝૂ હૈ. *(મિશ્કાત શરીફ)*

પતા ચલા કિ વુઝૂ કરતે વક્ત આ'ઝાએ વુઝૂ તીન–તીન બાર ધુલના સારે અંબિયા કી સુન્નત હૈ. લિહાઝા આ'ઝાએ વુઝૂ કો તીન–તીન મર્તબા ધુલેં કિ ઈસમેં ઝ્યાદા એહિતયાત ભી હૈ ઔર તમામ અંબિયાએ કિરામ કી સુન્નત પર અમલ કરના ભી.

★ મિસ્વાક ભી કર લેં ★

હઝરત આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : "اَلسِّوَاكُ مَطْهَرَةٌ لِلْفَمِ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ" મિસ્વાક મુંહ કો પાક કરને વાલી ઔર પરવરદિગાર કો રાઝી કરને વાલી ચીઝ હૈ. *(અન્વારુલ હદીષ : ૧૩૩)*

ઔર હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"لَوْ لَا اَنْ اَشُقَّ عَلٰى اُمَّتِیْ لَاَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلٰوةٍ" અગર મુઝે અપની ઉમ્મત પર દુશ્વાર ન લગતા તો મૈં ઉન્હેં હર નમાઝ કે વક્ત મિસ્વાક કરને કા હુકમ દેતા. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! પહલી હદીષ મેં મિસ્વાક કે દો ફવાઈદ ઝિક્ર કિયે ગએ, એક દુન્યવી ફાઈદા કે ઉસસે મુંહ સુથરા હો જાતા હૈ ઔર દૂસરા ઉખ્રવી ફાયદા કિ ઉસકે ઝરિયે અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી ખુશ્નૂદી હાસિલ હોતી હૈ. ઔર દૂસરી હદીષ મેં ઉમ્મત કો નબી કરીમ ﷺને રગબત દિલાઈ કિ મિસ્વાક મુઝે ઈસ હદ તક મહબૂબ હૈ કિ અગર ઉમ્મત કી દુશ્વારી કા એહસાસ ન હોતા તો ઉન પર મિસ્વાક કરના લાઝિમ કર દિયા જાતા. ઈસસે મિસ્વાક કી અહમિયત બિલ્કુલ વાઝેહ હો જાતી હૈ કિ મિસ્વાક કરના ખુદ એક અહમ સુન્નત કી હૈસિયત રખતા હૈ ઔર દુન્યવી વ ઉખ્રવી ફવાઈદ કા ભી હામિલ હૈ. લિહાઝા હમેં કોશિશ કરની ચાહિયે

કિ હર નમાઝ કે લિયે વુઝૂ કરતે વક્ત મિસ્વાક કર લિયા કરેં, અલબત્તા અગર મિસ્વાક મયસ્સર ન હો તો અપની ઉંગલિયોં કો મિસ્વાક કી જગહ ઈસ્તેમાલ કર લેં કિ સરકાર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : "تُجْزِیْ مِنَ السِّوَاكِ الْاَصَابِعُ" ઉંગલિયાં મિસ્વાક સે કિફાયત કરતી હૈં. *(સુનને કુબરા : ૧/૪૧)*

ઉંગલી કા ઈસ્તેમાલ કરના અગર્ચે મિસ્વાક કી જગહ કાફી હોગા મગર મિસ્વાક કી ફઝીલત નહીં હાસિલ હો પાએગી, લિહાઝા કોશિશ કરેં કિ મિસ્વાક હી ઈસ્તેમાલ કિયા જાએ.

★ મિસ્વાક કે ફવાઈદ એક નઝર મેં ★

હદીષે પાક ઔર સાઈન્સ દોનોં કે તજર્બે કે મુતાબિક મિસ્વાક કે બેશુમાર ફવાઈદ હૈં, અલ્લામા શામી رحمۃ اللہ علیہ ને મિસ્વાક કે બારે મેં તહરીર ફરમાયા હૈ કિ મિસ્વાક કરને વાલે કે લિયે મિસ્વાક કે મુન્દર્જા ઝૈલ ફવાઈદ હૈં :

- બુળ્હાપે મેં તાખીર કરતી હૈ.
- બસારત કો તેઝ કરતી હૈ.
- મિસ્વાક કી બેહતરીન ખૂબિયોં મેં સે યહ હૈ કિ વહ હર બીમારી કે લિયે શિફા હૈ સિવાએ મૌત કે.
- પુલ–સિરાત પર ચલને મેં તેઝી બખ્શતી હૈ.
- મુંહ કી સફાઈ કા ઝરિયા હૈ.
- રબ તઆલા કી રઝા કા સબબ હૈ.
- મલાઈકા કો ખુશ કરતી હૈ.
- મુંહ કી ગંદગી કો દૂર કરતી હૈ. ઔર કીળે લગે હુએ દાંત કો સહીહ કરતી હૈ.
- બસારત કો જિલા બખ્શતી હૈ.
- મસૂળોં કો મઝબૂત કરતી હૈ.
- ખાને કો હઝમ કરતી હૈ.

- બલ્ગમ કો કાટતી હૈ.
- નમાઝ કે અજરો–સવાબ કો બઢાતી હૈ.
- કુર્આન કે રાસ્તે યાની મુંહ કો સાફ કરતી હૈ.
- ફસાહત કો બઢાતી હૈ.
- મેદા કો કુવ્વત દેતી હૈ.
- શૈતાન કો નારાઝ કરતી હૈ.
- નેકિયોં મેં ઈઝાફા કરતી હૈ.
- સફ્રા (એક ઝર્દ રંગ કા કળવા માદા) કો કાટતી હૈ.
- બાલોં કી જળોં કો મઝબૂત કરતી હૈ.
- રૂહ કે નિકલને કો આસાન કરતી હૈ.
- ઈસી તરહ અલ્લામા હસન બિન અમ્માર رضی اللہ عنہ મિસ્વાક કે ફવાઈદ કે બારે મેં તહરીર ફરમાતે હૈં :
- મિસ્વાક કરના ફિરિશ્તોં કી સુન્નત હૈ.
- ફિરિશ્તે મિસ્વાક કરને વાલે કે સાથ ચલતે હૈં, જબ વહ નમાઝ કે લિયે નિકલતા હૈ.
- હામિલીને અર્શ ફિરિશ્તે ઉસ્કે લિયે ઈસ્તિગ્ફાર કરતે હૈં, જબ વહ મસ્જિદ સે નિકલતા હૈ.
- આમાલ નામા સીધે હાથ મેં દિયા જાએગા.
- મિસ્વાક કરના અલ્લાહ તઆલા કી ઈતાઅત વ ફર્માબર્દારી પર બદન કો કુવ્વત દેતા હૈ.
- ક઼ઝાએ હાજત પર મદદ કરતા હૈ.
- મિસ્વાક કરને વાલે કે લિયે કબ્ર કુશાદા હો જાતી હૈ.
- લહદ મેં મૂનિસ વ ગ઼મ્ખ્વાર હોતી હૈ.
- મિસ્વાક પર મુદાવમત કરને કે લિયે ઉસ દિન કા ભી અજ્ર લિખા જાતા હૈ જિસ દિન ઉસ્ને કિસી મજબૂરી કી વજહ સે મિસ્વાક નહીં કી.

- જન્નત કે દરવાઝે ખોલે જાતે હૈં.
- ફિરિશ્તે મિસ્વાક કરને વાલે કે મુતઅલ્લિક઼ કહતે હૈં કિ યહ અંબિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام કી પૈરવી કરનેવાલા ઔર ઉન્કે તરીક઼ે પર ચલનેવાલા હૈ.
- જહન્નમ કે દરવાઝે ઉસ પર બંદ કર દિયે જાતે હૈં.
- મિસ્વાક કરનેવાલા ઈસ દુનિયા સે પાકીઝગી કી હાલત મેં નિકલતા હૈ.
- હઝરત મલકુલ મૌત عليه السلام મિસ્વાક કરનેવાલે કી રૂહ ક઼બ્ઝ કરને કે વક઼્ત ઉસી સૂરત મેં આતે હૈં જિસ સૂરત મેં અંબિયા વ ઔલિયા કે પાસ આતે હૈ.
- દુન્યા સે રૂખ્સત હોતે વક઼્ત નબીએ મુકર્રમ રસૂલે મોહતરમ ﷺ કે હૌઝ સે સૈરાબ કિયા જાતા હૈ ઔર વહ રહીક઼ે મખ્તૂમ (ખાલિસ શહદ કા મોહર શુદા મશ્રૂબ) હૈ.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈન્સાન કા કોઈ ભી અમલ દો મક઼સદ કે લિયે હોતા હૈ. યા તો ઉસ્કા ઉસ્મેં કોઈ દુન્યવી ફાયદા હોતા હૈ યા આખિરત કી કોઈ ભલાઈ મક઼સૂદ હોતી હૈ. મિસ્વાક કરના ઐસા અમલ હૈ કિ ઉસ્મે દુનિયા કે ભી મુતઅદ્દિદ ફવાઈદ મુઝ્મર હૈં ઔર આખિરત કે ભી મુખ્તલિફ઼ ફઝાઈલ પોશીદા હૈં, જૈસા કિ આપને મઝકૂરા સુતૂર મેં મુલાહઝા ફરમાયા. લિહાઝા હમેં હર નમાઝ સે ક઼બ્લ મિસ્વાક કરને કી આદત બનાની ચાહિએ.

★ ઉંગલિયોંકા ખિલાલ ★

હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફરમાયા : અપની ઉંગલિયોં કા ખિલાલ કરો તાકિ ઉનકે દરમિયાન જહન્નમ કી આગ ન ડાલ દી જાએ.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ મેં રહમતે આલમ ﷺને ઉંગલિયોં કે ખિલાલ કા હુકમ ફરમાયા ઔર સાથ હી ઈસ્કી ઈલ્લત યહ બયાન ફરમાઈ કિ ઉંગલિયોં કા ખિલાલ ન કરને કી વજહ સે જહન્નમ કી આગ ઉંગલિયોં કે દરમિયાન ડાલ દી જાએગી.

લિહાઝા વુઝૂ કરતે વક્ત હમેં અપની ઉંગલિયોં કા ખિલાલ ભી કર લેના ચાહિયે. ખિલાલ કા તરીકા યહ હૈ કિ દાઈ હાથ કી ઉંગલિયોં કો બાઈ હાથ કી ઉંગલિયોં કે દરમિયાન ઔર બાઈ હાથ કી ઉંગલિયોં કો દાઈ હાથ કી ઉંગલિયોં કે દરમિયાન સે ગુઝારા જાએ ઔર બાઈ હાથ કી છોટી ઉંગલી સે દોનોં પૈરોં કી ઉંગલિયોં કા ખિલાલ કિયા જાએ.

★ ફરાઈઝે વુઝૂ ★

વુઝૂ મેં ચાર ચીઝેં ફર્ઝ હૈં :–

૧. મુંહ ધોના યાની પેશાની (જહાં સે બાલ જમને કી શુરૂઆત હો) સે ઠૂળી તક તૂલ મેં ઔર અર્ઝ (પહોળાઈ) મેં એક કાન કી લૌ સે દૂસરે કાન તક જિલ્દ કે હર હિસ્સે મેં કમ અઝ કમ એક મર્તબા પાની પહુંચાના.

૨. કોહનિયોં સમેત હાથ ધોના. ઈસ હુકમ મેં કોહનિયાં ભી દાખિલ હૈં, અગર કોહનિયોં સે નાખુન તક કોઈ જગહ ઝર્રા ભર ભી ધુલને સે રહ જાએગી તો વુઝૂ ન હોગા.

૩. સર કા મસહ કરના. ચૌથાઈ સર કા મસહ કરના ફર્ઝ હૈ, મસહ કરને કે લિયે હાથ તર હોના ચાહિયે, ખ્વાહ હાથ મેં તરી અઅ્ઝા કે ધોને કે બાદ રહ ગઈ હો યા નએ પાની સે હાથ તર કર લિયા હો.

૪. ટખ્નોં સમેત પાંવ ધોના.

★ વુઝૂ કી સુન્નતેં ★

વુઝૂ મેં સાલેહ (૧૬) ચીઝેં સુન્નત હૈં :–

૧. વુઝૂ કી નિયત કરતા. ૨. બિસ્મિલ્લાહ પઢના. ૩. પહલે દોનોં હાથોં કો તીન દફા ધોના. ૪. મિસ્વાક કરના. ૫. દાહિને હાથ સે તીન મર્તબા કુલ્લી કરના. ૬. દાહિને હાથ સે તીન મર્તબા નાક મેં પાની ચઢાના. ૭. બાએં હાથ સે નાક સાફ કરના. ૮. દાઢી કા ઉંગલિયોં સે ખિલાલ કરના. ૯. હાથ–પાંવ કી ઉંગલિયોં કા ખિલાલ કરના. ૧૦ હર ઉઝ્વ કો તીન–તીન બાર ધોના. ૧૧. પૂરે સર કા મસહ

કરના. ૧૨. તરતીબ સે વુઝૂ કરના. ૧૩. દાઢી કે જો બાલ મુંહ કે દાઈરે કે નીચે હૈં ઉન પર ગીલા હાથ ફેર લેના. ૧૪. અઅ્ઝા કા લગાતાર લેના કિ ઉઝ્વ સૂખને સે પહલે હી દૂસરે કો ધો લે. ૧૫. કાનોં કા મસહ કરના. ૧૬. મકરૂહ બાતોં સે બચના. *(જન્નતી ઝેવર–૧૬૧)*

★ વુઝૂ કે મુસ્તહબ્બાત ★

વુઝૂ મેં જો ચીઝેં મુસ્તહબ હૈં ઉન્કી તાદાદ બહુત હૈ, ઉન્મેં સે ચંદ કા ઝિક્ર કિયા જાતા હૈં : ૧. જો અઅ્ઝા જોળે હૈં મષલન્ દોનોં હાથ, દોનોં પાંવ, તો ઈનમેં દાહિને સે ધોને કી ઈબ્તિદા કરેં મગર દોનોં રૂખ્સાર કિ ઈન દોનોં કો એક હી સાથ ચાહિયે, ૨. ઉંગલિયોં કી પીઠ સે ગર્દન કા મસહ કરના, ૩. ઉંચી જગહ પર બૈઠ કર વુઝૂ કરના, ૪. વુઝૂ કા પાની પાક જગહ પર ગિરાના, ૫. અપને હાથ સે વુઝૂ કા પાની ભરના, ૬. દૂસરે વક્ત કે લિયે પાની ભર કર રખ દેના. ૭. બિલા ઝરૂરત વુઝૂ કરને મેં દૂસરે સે મદદ ન લેનાં, ૮. ઢીલી અંગૂઠી કો ભી ફિરા લેના, ૯. સાહિબે ઉઝ્ર ન હો તો વક્ત સે પહલે વુઝૂ કર લેના, ૧૦. ઈત્મિનાન સે વુઝૂ કરના, ૧૧. કાનોં કે મસહ કે વક્ત છુંગલિયાં કાન કે સૂરાખોં મેં દાખિલ કરના, ૧૨. કપળોં કો ટપક્તે હુએ કૃત્રાત સે બચાના, ૧૩. વુઝૂ કા બર્તન મિટ્ટીકા હો, ૧૪. અગર વુઝૂ કા બર્તન લોટા હો તો બાયીં તરફ રખેં, ૧૫. હર ઉઝ્વ કે ધોતે વક્ત બિસ્મિલ્લાહ, દુરૂદ શરીફ ઔર કલિમએ શહાદત પઢના, ૧૮. વુઝૂ કે બાદ અગર મકરૂહ વક્ત ન હો તો દો રકઅૂત નમાઝ (બનિયતે તહિય્યતુલ્ વુઝૂ) પઢ લેં. *(જન્નતી ઝેવર, બહવાલા આલમગીરી)*

★ વુઝૂ કે મકરૂહાત ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વુઝૂ મેં હમ જાને અંજાને મેં કુછ ઐસે કામ ભી કર બૈઠતે હૈં જિન કે કરને સે વુઝૂ મકરૂહ હો જાતા હૈ ઔર ષવાબ મેં કમી વાકેઅ હો જાતી હૈ. દર્જ ઝૈલ ચંદ બાતેં વુઝૂ મેં મકરૂહ હૈં ઉન્કે કરને સે હમેં બચના ચાહિયે તાકિ વુઝૂ કે મુકમ્મલ ફઝાઈલ વ ફવાઈદ હાસિલ હો સકેં.

- ✯ ઔરત કે ગુસ્લ યા વુઝૂ કે બચે હુએ પાની સે વુઝૂ કરના.
- ✯ નજિસ જગહ વુઝૂ કા પાની ગિરાના.
- ✯ મસ્જિદ કે અંદર વુઝૂ કરના.
- ✯ વુઝૂ કે પાની કે ક़તૂરે વુઝૂ કે બર્તન મેં ટપકાના.
- ✯ ક़िબ્લા કી તરફ કુલ્લી કા પાની યા નાક યા ખખાર યા થૂક ડાલના.
- ✯ બેઝ઼રૂરત દુન્યા કી બાતેં કરના.
- ✯ ઝ઼રૂરત સે ઝ़્યાદા પાની ખર્ચ કરના.
- ✯ ઈતના કમ પાની ખર્ચ કરના કિ સુન્નતેં અદા ન હોં.
- ✯ એક હાથ સે મુંહ ધોના.
- ✯ મુંહ પર પાની મારના.
- ✯ વુઝૂ કે ક़તૂરોં કો કપળે યા મસ્જિદ મેં ટપકને દેના.
- ✯ વુઝૂ કી કિસી સુન્નત કો છોળ દેના. *(ક़ાનૂને શરીઅત)*

★ વુઝૂ કો તોળનેવાલી ચીઝેં ★

પેશાબ યા પાખાના કરના, પેશાબ પાખાને કે રાસ્તોં સે કિસી ભી ચીઝ઼ કા યા પાખાને કે રાસ્તે સે હવા કા નિકલના, બદન કે કિસી હિસ્સે યા કિસી મક़ામ સે ખૂન યા પીપ નિકલ કર ઐસી જગહ બહના જિસ કા વુઝૂ યા ગુસ્લ મેં ધોના ફ઼ર્ઝ હૈ, ખાના યા પાની યા ખૂન યા પિત કી મુંહ ભર કે હો જાના, ઈસ તરહ સો જાના કિ બદન કે જોળ ઢીલે પળ જાયેં, બેહોશ હો જાના, ગ़શી તારી હો જાના, કિસી ચીઝ઼ કા ઈસ હદ તક નશા ચળ્હ જાના કિ ચલને મેં ક़દમ લળખળાએ, દુખતી હુઈ આંખ સે પાની યા કીચડ નિકલના, રૂકુઅ્ સજ્દેવાલી નમાઝ઼ મેં ક़હક़હા લગા કર હંસના. *(જન્નતી ઝેવર, આલમગીરી)*

★ વુઝૂકા મસ્નૂન તરીક़ા ★

પહલે નિયત કરે ઔર ફિર બિસ્મિલ્લાહિર્રહમાનિર્રહીમ પઢ્હને કે બાદ કમ સે કમ તીન મર્તબા ઉપર નીચે કે દાંતો કી ચૌળાઈ મેં મિસ્વાક

કરે ન કિ લમ્બાઈ મેં, ઔર ઈસ તરહ કિ પહલે દાયીં જાનિબ કે ઉપર કે દાંત માંઝે ફિર બાયીં જાનિબ કે ઉપર કે દાંત. દાહિની જાનિબ કે નીચે કે દાંત ફિર બાયીં જાનિબ કે નીચે કે દાંત માંઝે. ઉસ્કે બાદ દોનોં હાથોં પર ગટ્ટોં સમેત પાની મલે ઔર ઉંગલિયોં કી તરફ઼ સે શુરૂ કરકે ગટ્ટે તક તીન બાર પાની બહાએ. ફિર લોટે કો દાહિને હાથ મેં લેકર બાએં હાથ પર તીન બાર ઉસી તરહ પાની બહાએ ઔર ઈસકા ખ્યાલ રહે કિ ઉંગલિયોં કી ઘાઈયાં પાની બહને સે ન રહ જાએં. ઔર અગર હૌઝ઼ સે વુઝૂ કરતા હો તો ગટ્ટોં તક હાથોં કો મલને કે બાદ હૌઝ઼ મેં પહલે દાહિના હાથ ડાલ કર તીન બાર હિલાએ ઔર ફિર બાયાં હાથ ડાલ કર તીન બાર હિલાએ. ફિર તીન બાર કુલ્લી ઈસ તરહ કરે કિ મુંહ કી તમામ જળોં ઔર દાંતો કી સબ ખિળકિયોં મેં પાની પહુંચ જાએ. ઔર અગર રોઝ઼ાદાર ન હો તો હર કુલ્લી ગ़રગ़રા કે સાથ કરે. ફિર બાએં હાથ કી છુંગલિયાં નાક મેં ડાલ કર ઉસે સાફ઼ કરે ઔર સાંસ કી મદદ સે તીન બાર દાહિને હાથ સે નરમ બાંસોં તક પાની ચળ્હાએં, ફિર ચેહરે પર અચ્છી તરહ પાની મલકર ઉસ્કો તીન બાર ધોએ કિ એક કાન કી લૌસે દૂસરે કાન કી લૌ તક હર હર હિસ્સે પર પાની બહ જાએ ઔર દાઢી કે બાલ વ ખાલ કો ધોએ. હાં ! દાળ્હી કે બાલ ઘને હોં તો ખાલ કા ધોના ફ઼ર્ઝ નહીં સિર્ફ઼ મુસ્તહબ હૈ ઔર દાઢી કે જો બાલ મુંહ કે દાઈરે સે નીચે હૈં ઉન્કો ભી ધોએ ઔર દાઢી કા ખિલાલ કરે, ઈસ તરહ કિ ઉંગલિયોં કો ગર્દન કી તરફ઼ સે દાખિલ કરે ઔર સામને નિકાલે ફિર દોનોં હાથોં પર કોહનિયોં સમેત પાની મલ કર પહલે દાહિને હાથ પર ઔર ફિર બાએં હાથ પર સરે નાખુન સે શુરૂ કરકે કોહનિયોં કે ઉપર તક બાલ ઔર હર હિસ્સએ ખાલ પર તીન બાર પાની બહાએ, ફિર સર કા મસહ ઈસ તરહ કરે કિ દોનોં હાથોં કે અંગૂઠે ઔર કલિમે કી ઉંગલિયાં છોળકર બાક़ી તીન ઉંગલિયોં કે સિરે મિલા કર પેશાની કે બાલ ઉગને કી જગહ પર રખે ઔર સર કે ઉપરી હિસ્સે પર ગુદ્દી તક ઉંગલિયોં કે પેટ સે મસહ કરતા હુઆ લે જાએ, ઔર હથેલિયાં સર સે જુદા રહેં, ફિર વહાં સે હથેલિયોં સે સર કે અગલે હિસ્સે પર રખે ઔર હથેલિયાં સર કી કરવટોં

પર જમાએ હુએ ગુદ્દી તક ખીંચતા જાએ ઔર બસ, ફિર ઉસ્કે બાદ કલિમે કી ઉંગલિયાં કે પેટ સે કાનકે અંદુરીની હિસ્સે કા મસહ કરેં, બાદ કલિમે કી ઉંગલિયોં કે પેટ સે કાન કે અંદુરૂની હિસ્સે કા મસહ કરે ઔર અંગૂઠે કે પેટ સે કાન કે બાહરી હિસ્સે કા મસહ કરે ઔર ઉંગલિયોં કી પીઠસે ગર્દન કા મસહ કરે. ફિર પાંઉ પર ટખ્નોં સમેત પાની મલે ઔર પહલે દાહિને પાંવ ફિર બાએં પાઉં પર ઉંગલિયોં કી તરફ સે ઉખ્નોં કે ઉપર તક હર બાલ ઔર હર હિસ્સએ ખાલ પર તીન–તીન બાર પાની બહાએ. ઔર ઉંગલિયોં મેં ખિલાલ બાએં હાથ કી છુંગલિયાં સે ઈસ તરહ કરે કિ દાહિને પાંવ કી છુંગલિયાં સે શુરૂ કરકે અંગૂઠે પર ખત્મ કરે ઔર બાએં પાંઉ મેં અંગૂઠે સે શુરૂ કરકે છુંગલિયાં પર ખત્મ કરે ઔર હર ઉઝ્વ ધોતે વક્ત દુરૂદ શરીફ પઢતા રહે કિ અફ્ઝલ હૈ. *(અન્વારુલ હદીષ : ૧૩૫)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વુઝૂ કા જો તરીકા મઝકૂર હુઆ ઉસ્મેં કુછ બાતેં ફર્ઝ હૈં કિ ઉન્કે છૂટ જાને સે યા સહીહ તૌર પર અદા ન હોને સે વુઝૂ નહીં હોતા હૈ, ફરાઈઝ કે અલાવા દીગર બાતેં સુન્નત યા મુસ્તહબ હૈં કિ ઉન્કે કરને મેં ષવાબ ઔર છોળ દેને સે ષવાબ મેં કમી વાકેઅ્ હોતી હૈ, લિહાઝા હમેં ફરાઈઝ મુકમ્મલ એહતિયાત સે અદા કરના ચાહિયે ઔર મુસ્તહબ્બાત કો ભી અદા કરને કી કોશિશ કરની ચાહિયે કિ અલ્લાહ ﷻ અપને ફઝ્લો–કરમ સે હમારી નેકિયોં મેં ઈઝાફા ફરમાએગા.

★ વુઝૂ કે બાદ ક્યા પઢના ચાહિયે ? ★

હઝરત ઉકબા બિન આમિર رضی اللہ عنہ ઔર હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : જો શખ્સ અચ્છી તરફ વુઝૂ કરે ફિર યહ કહે "اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُاللّٰهِ وَ رَسُوْلُهٗ" ઉસ્કે લિયે જન્નત કે આઠોં દરવાઝે ખોલ દિયે જાતે હૈં જિસ દરવાઝે સે ચાહે જન્નતમેં દાખિલ હો જાએ. *(મુસ્લિમ શરીફ, કિતાબુત્–તહારત)*

ઈસી તરહ હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ ﷺસે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જિસ શખ્સ ને અચ્છી તરહ વુઝૂ

કિયા ફિર કહા :–

"اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَ رَسُوْلُهٗ،
اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِىْ مِنَ التَّوَّابِيْنَ وَ اجْعَلْنِىْ مِنَ الْمُتَطَهِّرِيْنَ"

"મૈં ગવાહી દેતા હૂં કિ અલ્લાહ કે સિવા કોઈ મઅ્બૂદ નહીં ઔર મુહમ્મદ ﷺ અલ્લાહ કે બંદે ઔર ઉસ્કે રસૂલ હૈં, અય અલ્લાહ ! મુઝે તૌબા કરનેવાલોં ઔર પાક રહનેવાલોં મેં સે બના". ઉસ્કે લિયે જન્નત કે આઠોં દરવાઝે ખોલ દિયે જાએંગે, વહ જિસસે ચાહે જન્નત મેં દાખિલ હો જાએ. *(જામેઅ્ તિર્મિઝી : ૯)*

અલ્લામા નવવી લિખતે હૈં : ઈસ હદીષ સે માલૂમ હુવા કિ વુઝૂ કે બાદ કલિમએ શહાદત પઢના મુસ્તહબ હૈ. યહ મુત્તફક્ અલૈહ હૈ ઔર બેહતર હૈ કિ ઉસ્કે સાથ મુત્તસિલન યહ ઝિક્ર ભી મિલા લિયા જાએ "اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِىْ مِنَ التَّوَّابِيْنَ وَ اجْعَلْنِىْ مِنَ الْمُتَطَهِّرِيْنَ" જૈસા જામિઅ તિર્મિઝી મેં હૈ, ઔર મુસ્તહબ યહ હૈ કિ ઈસ્કે સાથ યહ ઝિક્ર ભી મિલા લિયા જાએ :–

"سُبْحٰنَكَ اللّٰهُمَّ وَ بِحَمْدِكَ اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيْكَ
لَكَ اَسْتَغْفِرُكَ وَ اَتُوْبُ اِلَيْكَ"

જૈસા કિ ઈમામ નસાઈ ને "અમલુલ્ યૌમ વલ્લૈલહ"મેં રિવાયત કિયા હૈ, હમારે અસ્હાબ ને કહા હૈ કિ યહ અઝ્કાર ગુસ્લ કરનેવાલે કે લિયે ભી મુસ્તહબ હૈં. *(શરહે સહીહ મુસ્લિમ : ૧/૮૮૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂર અઝ્કાર કે બાદ સૂરએ ઈન્ના અન્ઝલ્ના પઢના ભી મુસ્તહબ ઔર ફઝાઈલકા હામિલ હૈ, લિહાઝા હમેં વુઝૂ કરને કે બાદ મઝકૂરા અઝ્કાર નીઝ સૂરએ ઈન્ના અન્ઝલ્ના પઢને કી આદત બનાની ચાહિયે.

★ તહિય્યતુલ્ વુઝૂ ★

વુઝૂ કે બાદ કમ અઝ કમ દો રકઅ્ત નમાઝ બનિયતે તહિય્યતુલ્ વુઝૂ પઢના મુસ્તહબ હૈ. હદીષે મુબારકામેં ઈસકી બળી ફઝીલત વારિદ

હૈ. ચુનાંચે હઝરત ઉક્બા બિન આમિર સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"مَا مِنْ مُّسْلِمٍ يَّتَوَضَّأُ فَيُحْسِنُ وُضُوْئَهٗ ثُمَّ يَقُوْمُ فَيُصَلِّىْ رَكْعَتَيْنِ مُقْبِلًا عَلَيْهِمَا بِقَلْبِهٖ وَ وَجْهِهٖ اِلَّا وَجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ"

અગર કોઈ મુસલમાન અચ્છી તરહ વુઝૂ કરે ફિર દો રકઅત નમાઝ (બનિયતે તહિય્યતુલ વુઝૂ) પઢ્હ લે તો ઝાહિર વ બાતિન કી દુરુસ્તગી કે સાથ ઉસ્કે લિયે જન્નત વાજિબ હો જાતી હૈ.

★ વુઝૂ મેં એહ્તિયાત ★

હઝરત આઈશા સિદ્દીક્ઃ رضی اللہ عنہا ને અપને ભાઈ અબ્દુર્રહમાન બિન અબી બકર કો વુઝૂ કરતે હુએ દેખા તો કહા, અય અબ્દુર્રહમાન ! અચ્છી તરહ મુકમ્મલ વુઝૂ કરો ક્યોંકિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા હૈ : "وَيْلٌ لِّلْاَعْقَابِ مِنَ النَّارِ" (ખુશ્ક) એળિયોં કે લિયે જહન્નમ કા અઝાબ હૈ. *(બુખારી : ૧/૧૨૫)*

ઈસી તરહ હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબી કરીમ ﷺને એક શખ્સ કે કદમ મેં ખુશ્કી દેખી તો ફરમાયા : وَيْلٌ لِّلْاَعْقَابِ مِنَ النَّارِ એળિયોં કે લિયે હલાકત કા અઝાબ હૈ. *(શહરે મઆનિયુલ આષાર : ૧/૩૪)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વુઝૂ કરતે વક્ત આઝાએ વુઝૂ કે ધુલને મેં બેહદ એહતિયાત ઝરૂરી હૈ કિ અગર જિન આઝા કા ધોના ફર્ઝ હૈ ઉન્મેં કિસી કે ધુલને મેં એક બાલ કે બરાબર ભી જગહ બાકી રહ જાએ તો વુઝૂ ન હોગા. સદરુશશરીઅહ અલ્લામા અમજદ અલી رحمۃ اللہ علیہ તહરીર ફર્માતે હૈં કિ કિસી ઉઝ્વ કે ધોને કા યહ મઅ્ના હૈ કિ ઉસ ઉઝ્વ કે હર હિસ્સે પર કમ સે કમ દો બુંદ પાની બહ જાએ, ભીગ જાને યા તેલ કી તરહ પાની ચુપડના એક આધા બુંદ બહ જાને કો ધોના નહીં કહેંગે ઔર ન હી ઈસસે વુઝૂ હોગા. ઈસ અમ્ર કા લિહાઝ બહુત ઝરૂરી હૈ. લોગ ઈસ્કી તરફ તવજ્જોહ નહીં દેતે ઔર નમાઝેં અકારત જાતી હૈં. બદન મેં બઅઝ જગહેં ઐસી હૈં કિ જબ તક ઉન્કા ખાસ ખયાલ ન કિયા જાએ ઉન

પર પાની ન બહેગા. *(બહારે શરીઅત : ૨/૭૪)*

મઝકૂરા હદીષ મેં હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا ને હઝરત અબ્દુર્રહમાન رضی اللہ عنہ કો તાકીદ ફર્માઈ ઔર હુઝૂર ﷺ કા ફરમાન બતાયા કિ જો લોગ વુઝૂ મેં એહતિયાત નહીં કરતે ઉન્કે લિયે "વૈલ" હૈ. હદીષ મુબારકા મેં હૈ કિ વૈલ જહન્નમ કી એક વાદી કા નામ હૈ, અગર ઉસ્મેં દુન્યા કે પહાળ ડાલે જાએં તો વો ભી ઉસ્કી શદીદ ગર્મી કી વજહ સે પિઘલ જાએં. હમારી ઝરાસી બેએહતિયાતી કી વજહ સે હમ અલ્લાહ عزوجل કે ઈતને સખ્ત અઝાબ કે શિકાર હો સકતે હૈ લિહાઝા હમેં આઝાએ વુઝૂ કે ધુલને મેં મુકમ્મલ એહતિયાત બરતના ચાહિયે.

★ વુઝૂ કે ચંદ અહમ મસાઈલ ★

મસ્અલા : નમાઝ, સજદએ તિલાવત, નમાઝે જનાઝા ઔર કુર્આને અઝીમ છૂને કે લિયે વુઝૂ કરના ફર્ઝ હૈ, તવાફ કે લિયે વુઝૂ વાજિબ હૈ.

મસ્અલા : ગુસ્લે જનાબત સે પહલે ઔર જુનુબ કો ખાને પીને, સોને ઔર અઝાન વ ઈકામત ઔર ખુત્બએ જુમ્આ વ ઈદૈન ઔર રૌઝએ મુબારક રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી ઝિયારત ઔર વુકૂફે અરફા ઔર સફા વ મરવા કે દરમ્યાન સઈ કે લિયે વુઝૂ કરના સુન્નત હૈ.

મસ્અલા : સોને કે લિયે ઔર સો કર ઉઠને કે બાદ ઔર મય્યત કે નહલાને યા ઉઠાને કે બાદ ઔર જિમાઅ્ સે પહલે ઔર જબ ગુસ્સા આ જાએ ઉસ વક્ત ઔર ઝબાની કુર્આને અઝીમ પઢ્હને કે લિયે ઔર હદીષ ઔર ઈલ્મે દીન પઢ્હને, પઢ્હાને ઔર ઉસ્કે અલાવા જુમ્આ વ ઈદૈન બાકી ખુત્બોં કે લિયે ઔર કુતુબે દીનિયા છૂને કે લિયે ઔર ઉસ્કે બાદ સતૂરે ગ્લીઝ છૂને કે ઈન તમામ સૂરતોં મેં વુઝૂ કરના મુસ્તહબ હૈ. *(બહારે શરીઅત : ૨/૮૨)*

★ વુઝૂ કા પાની ★

બારિશ, નદી, નાલે, ચશ્મે, કૂએં, તાલાબ, સમુન્દર, બર્ફ, ઓલે કે પાનિયોં સે વુઝૂ કરના જાઈઝ હૈ બશર્તે કિ યહ સબ પાની પાક હોં.

ફ઼લોં ઔર દરખ્તોં કા નિચોળા હુવા પાની યા વહ પાની જિસ મેં કોઈ પાક ચીઝ મિલ ગઈ હો ઔર પાની કા નામ બદલ ગયા હો, જૈસે પાની મેં શકર મિલ ગઈ ઔર વહ શર્બત કહલાને લગા યા પાની મેં ચંદ મસાલે મિલ ગએ ઔર વહ શોરબા કહલાને લગા યા બડે હોઝ ઔર તાલાબ મેં કોઈ નાપાક ચીઝ ઈસ ક़દર ઝ્યાદા પડ ગઈ કિ પાની કા રંગ યા બૂ યા મઝા બદલ ગયા યા છોટે હૌઝ યા બાલટી યા ઘળે મેં કોઈ નાપાક ચીઝ પડ ગઈ યા કોઈ ઐસા જાનવર ગિર કર મર ગયા જિસકે બદન મેં બહતા હુઆ ખૂન હોતા હૈ અગર્ચે પાની કા રંગ યા બૂ યા મઝા ન બદલા હો યા વહ પાની જો વુઝૂ યા ગુસ્લ કા ધોવન (બચા હુઆ) હો ઈન સબ પાનિયોં સે વુઝૂ જાઈઝ નહીં. *(આલમગીરી, દુર્રે મુખ્તાર)*

★ વુઝૂ સાઇન્સ કી નઝર મેં ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમારે ઝહન મેં યહ સવાલ પૈદા હોતા હૈ કિ હમેં વુઝૂ કરને કા ક્યોં હુક્મ હુઆ, વુઝૂ મેં મખ્સૂસ અઅ્ઝા કે ધુલને મેં હમેં ક્યા ફ઼વાઈદ મયસ્સર આતે હૈં. મશહૂર હકીમ વ સાઈસ દાં હકીમ તારિક़ મહમૂદ ચુગ઼્તાઈ અપની તસ્નીફ઼ "સુન્નતે નબવી ઔર જદીદ સાઈન્સ" મેં તહરીર ફ઼રમાતે હૈં : વુઝૂ (તહારત) એક ઐસા ઈસ્લામી ઈમ્તિયાઝી અમલ હૈ જો કિસી ભી મઝહબ મેં નહીં પાયા જાતા, એસા અમલ જિસસે બદન કે વહ હિસ્સે સાફ઼ હોં જિન્કે ઝરિયે અમ્રાઝ જિસ્મ મેં દાખિલ હોંતે હૈં ઔર યહી અંદામ ઝરિયા હૈં અમ્રાઝ કે ફ઼લને ઔર ફૂલને કા. યહી તરીક़ા હૈ અમ્રાઝ કે કન્ટ્રોલ કરને કા કિ ઈન રાસ્તોં કી હિફ઼ાઝત કી જાએ. વુઝૂ મુહાફ઼िઝ હૈ ઈન રાસ્તોં કા જિનકે ઝરિયે સેહત કા દુશ્મન જિસ્મ મેં દાખિલ હોતા હૈ, શાયદ ઐસા મુહાફ઼िઝ કિસી કો મિલે.

હમ વુઝૂ મેં તમામ અઅ્ઝા કો ધુલને કે ફ઼વાઈદ અલાહેદા–અલાહેદા તહરીર કરતે હૈં તાકિ હમેં યહ બાત બિલકુલ વાઝેહ તૌર પર સમઝ મેં આ જાએ કિ વુઝૂ સે દુન્યવી કૌન–કૌન સે ફ઼વાઈદ મયસ્સર હોતે હૈં.

હાથોં કા ધોના : દૌરાને વુઝૂ સબસે પહલે હાથ ધોએ જાતે હૈં, ક્યોંકિ હાથોં કે બાદ કુલ્લી કરની હૈ ઔર અગર હાથ ગંદે ઔર જરાસીમ આલૂદા હોંગે તો યહી જરાસીમ મુંહ કે રાસ્તે જિસ્મ મેં જાકર મુતઅદ્દિદ અમ્રાઝ કા બાઈષ બન જાએંગે.

મૌજૂદા મશીની દૌર મેં ઈન્સાન બહુત મસ્રૂફ઼ હો ગયા હૈ, ઐસે મસ્રૂફ઼ ઈંસાન કે લિયે હર કામ કરના જરૂરી હૈ. અબ બઅ્ઝ અવ્ક़ાત યહી હાથ કેમિકલ્સ કો ગલતે હૈં, અગર યહી કેમિકલ્સ કુછ વક़્ત હાથોં કો લગે રહેં તો બહુત નુક़્સાન પહુંચતા હૈ. બિલકુલ યહી કૈફ઼િયત એસે કારોબારી હઝરાત કી હૈ જિન્કે હાથ હર વક़્ત કિસી ન કિસી ચીઝ મેં અટકે ઔર ભરે રહતે હૈં. ઔર યહી હાલત અગર સુબહ સે શામ તક રહે તો હાથ બહુત જલ્દ જિલ્દી (ચમળી કે) અમ્રાઝ મેં મુબ્તલા હો જાતે હૈં. અગર હાથોં કો નમાઝોંકે બહાને વુઝૂ કે દૌરાન ધોયા ન જાએ તો મુન્દર્જા ઝૈલ અમ્રાઝ કે ફ઼ૈલને કે ક़વી ખતરાત હૈં :

૧. જિલ્દ કા રંગ ઔર ઉસકી બીમારિયાં **(Colour of Skin & diseases of Skin)**
૨. ગર્મી કે દાને **(Pickly heat)**
૩. અગઝેમા **(Eczama)**
૪. જિલ્દી સોઝિશ **(Infection of Skin)**
૫. ફ઼ફૂંદી કી બીમારી **(Disease of fungus)**

અલ–ગરઝ જબ હમ વુઝૂ કે લિયે હાથોં કો ધોતે હૈં તો ઉંગલિયોં કે પોરોં મેં સે નિકલને વાલી શુઆએં **(Rays)** એક ઐસા હલ્ક़ા બના લેતી હૈં જિસકે નતીજે મેં હમારે અંદર ગર્દિશ કરનેવાલા બરક़ી નિઝામ તેઝ હો જાતા હૈ ઔર બરક़ી રૌ જિસ્કે ઈલેક્ટ્રિક રેઝ **(Electric rays)** એક હદ તક હાથોં મેં સિમટ આતે હૈ, ઈસ અમલ સે હાથ ખૂબસૂરત હો જાતે હૈં. સહી તરીક़े સે વુઝૂ કરને સે ઉંગલિયોં મેં ઐસી લચક પૈદા હો જાતી હૈ જિસસે આદમી કે અંદર તખ્લીક़ી સલાહિયતોંકો કેન્વિસ પર મુન્તક़िલ કરને કી ખુફ઼िયા સલાહિયતેં બેદાર હો જાતી હૈં.

કુલ્લી કરના : કુલ્લી દર અસ્લ ઉસ ચીઝકા નામ હૈ કિ હમ જો પાની ઈસ્તેમાલ કર રહે હૈં વહ સેહત કે લિયે નુક़્સાનદેહ તો નહીં ઈસકા પતા ચલતા હૈ, ક્યોંકિ હાથ પાની કો છૂતે હૈં ઔર કુલ્લી સે રંગ, બૂ ઔર ઝાઈક़ા કી પહચાન હો જાતી હૈ.

હમ ખાના ખાતે હૈં તો ગ़िઝાઈ ઝર્રાત દાંતો મેં અટક કર રહ જાતે હૈં ઔર ફ઼िર વહ ગ़िઝાઈ ઝર્રાત મુતઅફ્ફન (**Septic**) હોકર એક ખાસ શક્લ ઈખ્તિયાર કર લેતે હૈં ઔર લુઆબે દહન કે ઝરીએ મેદા મેં પહુંચતે રહતે હૈં ઔર યહી મુતઅફ્ફન માદા દાંતોં ઔર મસૂળોં કો નુક્સાન પહુંચાતા રહતા હૈ. કુલ્લી ઔર મિસ્વાક સે યહ અમ્રાઝ લાહિક़ નહીં હોતે.

હમ હવા મેં બેશુમાર મુહલિક અમ્રાઝ કે જરાસીમોં કો નહીં દેખ સકતે લેકિન વહ જરાસીમ હમારે મુંહ મેં હવા કે રાસ્તે જાતે રહતે હૈં ઔર લુઆબ કી વજહ સે ચિપક જાતે હૈં, અગર ઈનકો સાફ઼ ન કિયા જાએ તો વહ મુન્દર્જા ઝૈલ અમરાઝ કા બાઈસ બનતે હૈં :

૧. એડ્સ (**Aids**) કી ઈબ્તિદાઈ અલામાત મેં મુંહ પકના ભી શામિલ હૈ. મુંહ કે કિનારોં કા ફ઼ટના (**Cheilosis angular stomatitis**) હોટોં ઔર મુંહ કી દાદ ક़ોબ (**Moniliasis, candidis**) મુંહ મેં ફ઼ફ઼ૂંદ કી બીમારિયાં (છાલે વગ़ૈરા).

અલ–ગ़રઝ કુલ્લી એક ઐસા અમલ હૈ જિસસે ઈન્સાન ઐસે અમ્રાઝ સે બચ જાતા હૈ જિસ મર્ઝ મેં ઈન્સાન ન દીન કા રહતા હૈ ઔર ન દુન્યા કા. મઝીદ યહ કિ કુલ્લી કે સાથ ગ़રારા હૈ જિસસે નમાઝી ટાંસિલ્સ ઔર ગલે કે બેશુમાર અમ્રાઝ સે બચ જાતા હૈ હત્તા કિ ગલે મેં બાર–બાર પાની પહુંચાના આદમી કો ગલે કે કૅંસર સે બચાતા હૈ.

નાક મેં પાની ડાલના : નાક સાંસ લેને કા વાહિદ રાસ્તા હૈ ઔર જિસ હવા મેં સાંસ લેતે હૈં ઉસ્કે અંદર બેશુમાર અમ્રાઝ ફલતે ફૂલતે રહતે હૈં ઔર નાક કે રાસ્તે ઈન્સાની જિસ્મ મેં બઆસાની ગુઝર જાતે હૈં. અબ અગર યહી જરાસીમ ધૂલ, ગર્દો–ગુબાર જો હર વક़્ત હમારી

નાક મેં સાંસ કે ઝરીઆ પહુંચતી રહતી હૈ, સુબ્હ સે શામ તક પહુંચતી રહતી હૈ તો જલ્દ ખતરનાક અમ્રાઝ ફૈલને કે ખતરાત બઢ઼ જાતે હૈં હત્તા કિ દાઈમી નઝ़્લા ઔર નાક કે ઝખ્મ કે મરીઝોં કે લિયે નાક કા ગુસ્લ બહુત મુફ़ીદ ઔર મુજર્રબ હૈ.

અબ હમ વુઝૂ કી બરકત સે નાક દિન મેં પાંચ બાર સાફ઼ કરતે હૈં ઈસલિએ મુમ્કિન હી નહીં કિ કિસી ક़िસ્મ કા કોઈ જરાસીમ નાક મેં પરવરિશ પા સકે. ક્યોંકિ નાક ઈન્સાની જિસ્મ મેં એક નિહાયત અહમ ઔર ક़ાલિબે તવજ્જોહ ઉઝ્વ હૈ, નાક કી જબરદસ્ત સલાહિયત યહ હૈ કિ આવાઝ મેં ગહરાઈ ઔર સુહાનાપન પૈદા કરતી હૈ.

જો નમાઝી વુઝૂ કરતે વક્ત નાક કે અંદર પાની ડાલતા હૈ તો પાની કે અંદર કામ કરનેવાલી બરક़ી રૌ નાક કે અંદર ગૈર મરઈ રૂઓં કી કારકર્દગી કો તક़્વિયત પહુંચાતી હૈ જિસકે નતીજે મેં વહ બેશુમાર પેચીદા બીમારિયોં સે મહફ઼ૂઝ રહતા હૈ.

ચેહરા ધોના : એક મરીઝ કા ચેહરા હર વક્ત ગર્મ રહતા હૈ, ઠંડી દવાએં હર ક़िસ્મ કી એન્ટી એલર્જી (**Anti-Allergy**) (અદવિયાત ઈસ્તેમાલ કીં લેકિન ઈફ઼ાક़ા નદારદ, ઉસ્કો નમાઝ પઢ઼ને ઔર હર નમાઝ કે બાદ નયા વુઝૂ કરને કી તાકીદ કી ગઈ ઔર દુરૂદ શરીફ़ પઢ઼કર હાથોં પર ફૂંક કર મુંહ પર ફેરને કો કહા ગયા, મરીઝ હૈરત અંગેઝ તરીક़े સે જલ્દ તંદુરસ્ત હો ગયા.

ધૂએં મેં કોઈ ખતરનાક કેમિકલ્સ મષલન્ સીસા (**Lead**) વગ़ૈરા હોતે હૈં જો અગર મુસ્તક़िલ યા કુછ અશ્રસ) તક જિલ્દ પર જમે રહેં તો જિલ્દી અમ્રાઝ ઔર એલર્જી કે અમ્રાઝ પૈદા હો જાતે હૈં. વુઝૂ કરતે વક્ત દિન મેં પાંચ મર્તબા ચેહરા ધુલા જાતા હૈ જિસ્કી વજહ સે મઝ઼કૂરા અમ્રાઝ કે ખતરાત કમ હો જાતે હૈં.

અમરીકન કાઉંસિલ ફૉર બ્યૂટી (**American council for beauty**) કી સરકરદા મિમ્બર લેડી બેચર ને અજીબ ઈન્કિશાફ़ કિયા હૈ, ઉસ્કા કહના હૈ કિ મુસલમાનોં કો કિસી ક़िસ્મ કે કીમયાવી લોશન કી

ઝરૂરત નહીં, ઉન્કે ઈસ્લામી વુઝૂ સે ચેહરે કા ગુસ્લ હો જાતા હૈ ઔર ચેહરા કઈ અમ્રાઝ સે બચ જાતા હૈ.

ચેહરે કે એલર્જી કે મરીઝ અગર ચેહરે કો વુઝૂ કે વક્ત અચ્છી તરહ ધોએં તો એલર્જી કે નુક્સાનાત કમ હો જાતે હૈં. મહકમએ માહૌલિયાત કે માહિરીન ઈસ બાત પર મુત્તફિક઼ હૈં કિ એલર્જી સે બચને કે લિયે ચેહરે કો બાર-બાર ધોયા જાએ ઔર ઐસા સિર્ફ વુઝૂ કે ઝરિયે હી મુમ્કિન હૈ.

ચેહરે કો તીન બાર ધોને કી હિક્મત યહ હૈ કિ પહલે ચેહરે પર પાની ડાલ કર મૈલ નરમ કરેં, દૂસરે પાની સે ઉસ્કી મૈલ ઉતરેગી ઔર તીસરે પાની સે ચેહરા ધુલ કર સાફ઼ વ શફ઼્ફ઼ાક હો જાએગા. વુઝૂ કરને કે બાદ ભવેં પાની સે તર હો જાતી હૈં, મેડિકલ કે ઉસૂલ કે મુતાબિ઼ક અગર ભવોં મેં નમી રહે તો આંખોં કે એક ઐસે ખતરનાક મર્ઝ સે ઈન્સાન બચ જાતા હૈ જિસ્મેં આંખ કે અંદર રતૂબત જુજાજિયા કમ યા ખત્મ હો જાતી હૈ ઔર મરીઝ આહિસ્તા-આહિસ્તા બસારત સે મહરૂમ હો જાતા હૈ.

દાળ્હીકા ખિલાલ : ચૂંકિ દાળ્હી ઘની ઔર ગુંજાન હોતી હૈ ઈસલિયે શરઈ હુક્મ યહી હૈ કિ ઉસ્કી જળ તક પાની પહુંચાયા જાએ. ઐસા કરને સે બાલોં કી જળેં મઝબૂત હોંગી. મઝીદ યહ હૈ કિ અગર દાઢ ી મેં પાની રૂક જાએગા તો વહ ગર્દન કે પટ્ઠો (**Muscles of necks**) થાઈરાઈડ ગલેન્ડ (**Thyroid gland**) ઔર ગલે કે અમ્રાઝ સે મહફ઼ૂઝ રખતા હૈ.

કોહનિયોં તક હાથ ધુલના : જિસ્મ કા યહ હિસ્સા હમેશા ઢકા રહતા હૈ, અગર ઈસ હિસ્સે કો પાની ઔર હવા ન લગે તો બેશુમાર દિમાગ઼ી ઔર આસાબી અમ્રાજ પૈદા હોતે હૈં. કોહની પર તીન ક઼िસ્મ કી બળી રગેં હોતી હૈં, જિનકા તઅલ્લુક બિલવાસ્તા દિલ, દિમાગ ઔર જિગર સે હૈ. જબ હમ કોહની તક ધોએંગે તો મઝકૂરા બાલા તીનોં આ'ઝા કો તક઼વિયત પહુંચેગી ઔર વે અમ્રાઝ વ ઈલલ સે મહફ઼ૂઝ રહેંગે. મઝીદ યહ કિ ઈસ અમલ સે હાથોં કે અઝ્લાત ઔર તાક઼તવર હો જાતે હૈં.

મસહ કરના : ક઼िબ્લા ઈન્જીનીયિર નક઼્શબંદી મદ ઝિલ્લહુલ

આલી કે મવાઈઝ સે એક વાક઼िઆ રક઼મ હૈ : હમારે એક દોસ્ત ફ઼ાંસ ગએ, વહ ફ઼રમાતે હૈં કિ મૈં વહાં વુઝૂ કર રહા થા કિ એક આદમી ગ઼ૌર સે ખળા દેખ રહા થા, મૈંને મહસૂસ તો કર લિયા લેકિન મૈં વુઝૂ કરતા રહા. જબ મૈંને વુઝૂ મુકમ્મલ કર લિયા તો ઉસ્ને મુઝે બુલા કર પૂછા : આપ કૌન હૈં ? મૈંને કહા કિ મૈં મુસલમાન હૂં. ઉસ્ને કહા : કહાં સે આએ હો ? મૈંને કહા, પાકિસ્તાન સે. કહને લગા કિ પાકિસ્તાન મેં કિતને લોગ પાગલ ખાને મેં હૈં ? (બળા અજીબ સા સવાલ થા) મૈંને કહા કિ દો-ચાર હૈં, બહરહાલ મુઝે તો પતા હી નહીં. વહ કહને લગા કિ રોઝાના (વુઝૂ) કરતે હો ? મૈંને કહા કિ રોઝાના નહીં બલ્કિ દિન મેં પાંચ બાર કરતા હૂં. વહ હૈરાન હુઆ ઔર કહને લગા: યહાં મેન્ટલ દિમાગ઼ી અમ્રાઝ કે લિયે હસ્પતાલ હૈં, મૈં ઉસ્મેં સર્જન હું, સોચતા રહતા હૂં, તહક઼ીક઼ કરતા રહતા હૂં કિ લોગ પાગલ ક્યોં હોતે હૈં ? ફ઼िર કહને લગા મેરી તહક઼ીક઼ યહ હૈ કિ ઈન્સાન કે દિમાગ઼ સે સિગ્નલ પૂરે જિસ્મ મેં જાતે હૈં ઔર હમારે જિસ્મ કે અઅ્ઝા કામ કરતે હૈં. ઈસ દિમાગ઼ સે ચંદ બારીક-બારીક રગેં કંડક્ટર (Conductor) બન કર આ રહી હૈં ઔર રગેં હમારી ગર્દન કી પુશ્ત સે પૂરે જિસ્મ કો જાતી હૈં, મૈંને રિસર્ચ કી હૈ અગર બાલ બહુત બળ્હા દિયે જાએં ઔર ગર્દન કી પુશ્ત કો ખુશ્ક રખા જાએ તો ઈન રગોં કે અંદર કઈ દફ઼ા ખુશ્કી (Condensation) પૈદા હો જાતી હૈ ઔર ઈન્સાન કે જિસ્મ પર ફ઼िર ઉસ્કા અષર હોતા હૈ.

કઈ દફ઼ા ઐસા ભી હોતા હૈ કિ ઈન્સાન કા દિમાગ઼ કામ કરના છોળ દેતા હૈ, ઈસલિયે ડાકટર ને સોચા ઈસ જગહ (યાની મસહ કી જગહ કો) દિન મેં દો-ચાર બાર ઝરૂર તર રખા જાએ. કહને લગા અભી મૈંને આપકો દેખા કિ આપને હાથ મુંહ તો ધોયા હી હૈ લેકિન યહાં ગર્દન કી પિછલી તરફ઼ ભી આપને કુછ કિયા હૈ, ઈસલિએ વહ ડાક્ટર કહને લગા કિ આપ લોગ ફ઼िર કૈસે પાગલ હો સકતે હૈં !

પાંવ કા ધોના : એક સર્જન કા શૂગર કે મરીઝોં કો કહના હૈ કિ આપ જિસ તરહ અપને ચેહરે કી હિફ઼ાઝત કરતે હૈં ઈસ તરહ પાંવ કી હિફ઼ાઝત કરેં ક્યોંકિ શૂગર કે મરીઝ કો પાંવ કી ઈન્ફ઼ેક્શન ઝ્યાદા હોતી

હૈ. અબ અગર મરીઝ બંદ જૂતા ઈસ્તેમાલ કરતા હૈ ઔર સિર્ફ સુબહ વ શામ જૂતા ખોલતા હૈ ઔર યૂરોપ કે તરફ़્ફ़ી યાફ़્તા લોગ કઈ કઈ દિનોં તક જૂતા નહીં ખોલતે, વો રાત કો જૂતોં સમેત સો જાતે હૈં, ઐસે લોગ બહુત જલ્દ પાંવ કે અમ્રાઝ઼ મેં મુબ્તલા હો જાતે હૈં.

અબ ઈસ્લામ ને દિન મેં પાંચ દફ઼ા પાંવ ધોને ઔર ઉંગલિયોં કે ખિલાલ કા હુક્મ દિયા હૈ તાકિ કિસી ક़िસ્મ કા કોઈ જર્સૂમા અટકા ન રહ જાએ.

હાઈ બ્લડ-પ્રેશર ઔર વુઝૂ : શરઈ હુકમ હૈ કિ જબ ગુસ્સા હો તો વુઝૂ કર લો, તિબ્બી હુક્મ હૈ કિ જબ બ્લડ-પ્રેશર ઝ़્યાદા હો તો વુઝૂ કર લો. અબ ઈન દોનોં અહકામાત ઔર અલામતોં કો મિલાએં તો તહક़ીક़ કી નઈ રાહ ખુલતી હૈ. ગુસ્સે મેં બ્લડ-પ્રેશર હાઈ હોતા હૈ ઔર દિલ કે મરીઝ કા જબ બ્લડ-પ્રેશર હાઈ હોતા હૈ તો ઈન દોનોં અમ્રાઝ઼ કા ઈલાજ વુઝૂ હૈ.

એક માહિરે અમ્રાઝ઼ે ક़લ્બ કહને લગે: મેરા તજર્બા હૈ કિ હાઈ બ્લડ-પ્રેશર કે મરીઝોં કો વુઝૂ કરાઓ ફ઼िર ઉસ્કા બ્લડ-પ્રેશર ચેક કરો, લાઝ઼िમી કમ હોગા.

બચા હુઆ પાની : કુતુબે અહાદીષ મેં લિખા હૈ કિ વુઝૂ કા બચા હુઆ પાની શિફ઼ા હૈ. ઈસ ઝ़िમ્ન મેં કે ડૉકટર ફ़ારૂક़ અહમદ ને અપની રિસર્ચ બયાન કી હૈ, જો વુઝૂ કા બચા હુઆ પાની પિયેગા તો ઉસ્કા અષર મુન્દર્જા ઝ़ૈલ અઅ્ઝ़ા પર પળતા હૈ :

- ❐ ઉસ્કા પહલા અષર મસાને પર પળતા હૈ ઔર ખૂબ ખુલ્કર પેશાબ આતા હૈ ઔર પેશાબ કી રૂકાવટ કમ હો જાતી હૈ.
- ❐ નાજાઈઝ઼ શહવત કો ખત્મ કરને કે લિયે મેરા આઝ઼મૂદા હૈ.
- ❐ ક़ત્રાત બાદ અઝ઼ પેશાબ કી મર્ઝ઼ કે લિયે શિફ઼ા કા ઝ़રિયા હૈ.
- ❐ જિગર, મેદા ઔર મસાના કી ગર્મી ઔર ખુશ્કી કો દૂર કરતા હૈ.

★ મગરબી જર્મની કા સેમીનાર ★

ડૉકટર નૂર અહમદ સાહબ (નશતર મેડિકલ કોલેજ મુલતાન)

ફ઼રમાતે હૈં: મગ़રિબી મમાલિક મેં માયૂસી યા ડિપ્રેશન કા મર્ઝ઼ જિસ તેઝ઼ી સે આમ હો રહા હૈ, હર મોહલ્લે મેં પાગલ ખાને મૌજૂદ હૈં ઔર નફ़્સિયાતી અમ્રાઝ઼ કે માહિર સબસે ઝ़્યાદા મસ્રૂફ़ રહતે હૈં. ઈસકે બરઅક્સ મુસલમાનોં મેં યહ મર્ઝ઼ બહુત કમ પાયા જાતા હૈ, ખાસ તૌર પર જિન્કા તઅલ્લુક દીન સે ઝ़્યાદા હોતા હૈ, ચુનાંચે મગરબી મમાલિક કે ડૉકટરોં ને ઈસ્કી વજહ દરયાફ़્ત કરને કી કોશિશ કી. ચંદ સાલ ક़બ્લ ફ़ૈસલાબાદ ગયા તો વહાં કે પંજાબ મેડિકલ કૉલેજ કે સામને એક ફ़िજ્યોથેરાપિસ્ટ ને દુકાન ખોલી, ઉન્સે મુલાક़ાત હુઈ, ઉસ્ને ડિપ્લોમા મગ़રિબી જર્મની સે કિયા થા. મુઝે બતાયા, ઉસ્કો દૌરાને તાલીમ જર્મની કે ડૉકટરોં ને બતાયા કિ માયૂસી કા ઈલાજ ઉન્હોંને અદબિયાત કે અલાવા ઔર તરીક़ોં મેં દરયાફ़્ત કિયા હૈ. ચુનાંચે મગ़રિબી જર્મની મેં એક સેમીનાર હુઆ જિસકા મૌઝ़ૂ થા કિ માયૂસી યા ડિપ્રેશન (Depression) કા ઈલાજ દવાઓં કે અલાવા ઔર કિન-કિન તરીક़ોં સે કિયા જા સકતા હૈ ? એક ડૉકટર ને બતાયા કિ ઉસ્ને ડિપ્રેશન કે ચંદ મરીઝોં કો રોઝ़ાના પાંચ બાર મુંહ ધુલાએ ઔર કુછ માહ બાદ ઉન્કી બીમારી કમ હો ગઈ.

ઉસ ડૉકટર ને માયૂસી કે મરીઝોં કા દૂસરા ગ્રુપ લિયા જિસકે હાથ મુંહ ઔર પાંવ રોઝ़ાના પાંચ મર્તબા ધુલવાએ તો ઉસ ગ્રુપ મેં માયૂસી કે મરીઝોં કો બહુત ઈફ़ાક़ા હુઆ. અપને મક़ાલે કે આખિર મેં ઉસ્ને યહ નતીજા નિકાલા કિ યહ મર્ઝ઼ મુસલમાનોં મે કમ ઈસ લિયે હૈ કિ વે દિન મેં કઈ મર્તબા મુંહ, હાથ ઔર પાંવ ધોતે હૈં યાની વુઝૂ કરતે હૈં. *(સુન્નતે નબવી ઔર જદીદ સાઈન્સ : ૨૪-૩૭)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સાઈન્સ કી તહક़ીક़ કે મુતાબિક વુઝૂ કે સારે અઝ઼ા હિક્મત વ ફ़વાઈદ સે ભરપૂર હૈ, લિહાઝ઼ા પંજવક્તા નમાઝોં કે લિયે વુઝૂ કિયા કરેં તાકિ ષવાબ કે સાથ-સાથ દુન્યવી ફ़વાઈદ ભી હાસિલ હો સકેં. ઈસ્લામ ને હમેં ઐસી નેઅ્મત અતા ફ़રમાઈ હૈ કિ અગર હમ ઉસ્કી ક़દર કરેં તો બેશુમાર દીની વ દુન્યવી ફ़વાઈદ સે બહરાવર હોંગે.

નમાઝ કા બયાન

ઈસ્લામ કે બુન્યાદ પાંચ અરકાન પર હૈ. ઈસ બાત કી ગવાહી દેના કિ અલ્લાહ તઆલા કે સિવા કોઈ મઅ્બૂદ નહીં ઔર મુહમ્મદ ﷺ અલ્લાહ તઆલા કે રસૂલ હૈં, નમાઝ કાઈમ કરના, રમઝાનુલ મુબારક કે રોઝે રખના, ઝકાત અદા કરના ઔર હજ્જે બૈતુલ્લાહ કરના. *(અલ્-હદીષ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ઔર ઉસ્કે હબીબ ﷺ પર ઈમાન લાને કે બાદ એક મોમિન પર સબસે અહમ ફરીઝા નમાઝ કી અદાયગી હૈ. સબસે પહલે નમાઝ કે મુતઅલ્લિક અલ્લાહ તઆલા કે વહ ઈર્શાદાત પઢેં જિન્કો પઢકર હમારે દિલોં મેં નમાઝ કી અઝ્મત વ મહબ્બત ઔર ઉસ્કી અદાયગી કા જઝ્બા પૈદા હો. કુર્આને મુકદ્દસ મેં જા-બજા નમાઝ કાઈમ કરને કા હુકમ દિયા ગયા હૈ. ચુનાંચે સૂરએ બકરહ કી ઈબ્તિદાઈ આયાત મેં અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ને ઈર્શાદ ફર્માયા :-

ذٰلِكَ الْكِتٰبُ لَا رَيْبَ فِيْهِ ۛ هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ الَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِالْغَيْبِ

وَيُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ

વહ બુલંદ રુતબા કિતાબ (કુર્આન) કોઈ શક કી જગહ નહીં, ઉસ્મેં હિદાયત હૈ ડરવાલોં કો વહ જો બિન દેખે ઈમાન લાએં ઔર નમાઝ કાઈમ રખેં ઔર હમારી દી હુઈ રોઝી મેં સે હમારી રાહ મેં ઉઠાએં. *(કન્ઝુલ-ઈમાન, સૂરએ બકરહ, રુકૂઅ્-૧)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્આને મુકદ્દસ જો પરેહઝગારોં કે લિયે હિદાયત હૈ ઈસી કુર્આને મુકદ્દસ ને પરહેઝગારોં કી સિફાત ભી બયાન ફરમા દી હૈં જિસ મેં સબસે અહમ સિફત નમાઝ કાઈમ કરના હૈ. યાદ રખ્ખેં કિ નમાઝ અફ્ઝલુલ ઈબાદાત હૈ ઔર કોઈ ચાહે કિતના હી પરહેઝગાર હોને કા દાવા કરતા હો અગર વહ નમાઝ કા પાબંદ

નહીં તો વહ હર્ગિઝ-હર્ગિઝ મુત્તકી, પરહેઝગાર ઔર અલ્લાહ તઆલા કા વલી નહીં હો સકતા. જિતને ભી અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام ઔર ઔલિયાએ કિરામ رحمۃ اللہ علیہم اجمعین તશરીફ લાએ સબ નમાઝ કે પાબંદ રહે ઔર નમાઝ કી દઅ્વત ભી દેતે રહે, જૈસા કિ કુર્આને મુકદ્દસ કી દૂસરી આયતોં સે વાઝેહ હૈ. આજ નમાઝ કે મામલે મેં કૌમે મુસ્લિમ કાહિલ ઔર સુસ્ત બન ગઈ હૈ. કાશ ! કૌમે મુસ્લિમ કુર્આન વ હદીષ કા મુતાલિઆ કરે તો ઉસે માલૂમ હો જાએ કિ નમાઝ કે અદા કરને પર અલ્લાહ તઆલા કી જાનિબ સે ક્યા-ક્યા ઈન્આમ હૈં ઔર નમાઝ કે છોળ દેને પર કૈસી સખ્ત સઝાએં હૈં ?

★ હઝરત ઈબ્રાહીમ عليه السلام કી દુઆ ★

رَبِّ اجْعَلْنِیْ مُقِیْمَ الصَّلٰوةِ وَمِنْ ذُرِّیَّتِیْ رَبَّنَا وَ تَقَبَّلْ دُعَآءِ અય મેરે રબ ! મુઝે નમાઝ કા કાઈમ કરનેવાલા રખ ઔર મેરી ઔલાદ કો, અય હમારે રબ ! ઔર હમારી દુઆ સુન લે. *(કન્ઝુલ-ઈમાન, પાર : ૧૩, રુકૂઅ : ૧૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા આયતે કરીમા સે સબક્ મિલતા હૈ કિ અંબિયાએ કિરામ નમાઝ કે કાઈમ રખને કી દુઆ અપને લિયે ઔર અપની ઔલાદ કે લિયે કરતે થે. વહ હઝરત ઈબ્રાહીમ عليه السلام જો મેઅ્મારે કાબા હૈં ઔર ખલીલુલ્લાહ ભી હૈં ઔર હજ જૈસે અહમ ફર્ઝ કી અદાયગી મેં મર્કઝી કિરદાર કે માલિક હૈં, વહ નમાઝ કે અદા કરને સે મુતઅલ્લિક સિર્ફ દુઆ હી નહીં કરતે બલ્કિ ઉસકી કબૂલિયત કી ભી દુઆ કરતે હૈ. ઈસસે સમઝમેં આતા હૈ કે હઝરત ખલીલુલ્લાહ عليه السلام કી નિગાહમેં નમાઝ કી અહમિયત ક્યા થી ? આજ હમ અપને લિયે ઔર અપની ઔલાદ કે લિયે સિર્ફ દુન્યવી ફવાઈદ ઔર એશો-ઈશરત હી કી દુઆ કરતે હૈં, કાશ ! હમ અંબિયાએ કિરામ કે નુકૂશે કદમ પર ચલતે હુએ નમાઝ કાઈમ કરને કી જદ્દો-જેહદ કરતે ઔર અપની ઔલાદ કો ભી નમાઝકા પાબંદ બનાતે.

★ બાપ કી બેટે કો નસીહત ★

કુર્આને પાક મેં હૈ :-

يٰبُنَيَّ اَقِمِ الصَّلٰوةَ وَ أْمُرْ بِالْمَعْرُوْفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْ عَلٰى مَا اَصَابَكَ

અય મેરે બેટે ! નમાઝ બરપા રખ ઔર અચ્છી બાત કા હુક્મ દે ઔર બુરી બાત સે મના કર ઔર જો ઉફ્તાદ તુઝ પર પળે ઉસ પર સબ્ર કર. *(કન્ઝુલ–ઈમાન, પારા : ૨૧, રૂકૂઅ : ૧૧)*

ઈસ આયતે કરીમા સે પતા ચલતા હૈ કિ એક બાપ કી નસીહત અપની ઔલાદ કે સિલસિલે મેં ક્યા હોની ચાહિયે ? હઝરત લુકમાન જો અલ્લાહ તઆલા કે બરગુઝીદા બંદે હૈં, જિનકે અક્વાલ હિક્મત વ દાનાઈ સે ભરે હુએ હૈં, ઉન્હીં કા એક ક઼ૌલ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝઝત ને કુર્આને પાક મેં બયાન ફર્માયા હૈ કિ એક બાપ કો અપની ઔલાદ કે લિયે દુન્યવી ઝરૂરતોં કે સાથ–સાથ દીની ઉમૂર કા ભી ઝરૂર ખ્યાલ રખના ચાહિએ. આઈયે હમ અહદ કરેં કિ હમ ખુદ ભી નમાઝ કે પાબંદ રહેંગે ઔર અપની ઔલાદ કો ભી પાબંદે નમાઝ બનાને કી કોશિશ કરેંગે. અલ્લાહ તઆલા હમેં, હમારી ઔલાદ કો ઔર તમામ અહલે ખાના કો નમાઝ કી પાબંદી કરને કી તૌફીક઼ અતા ફરમાએ.

★ નમાઝ અલ્લાહ તઆલાકી યાદકા ઝરીઆ ★

ખાલિકે કાયનાત ﷻ ને કુર્આને મુક઼દસ મેં ઈર્શાદ ફર્માયા : "اِنَّنِیْۤ اَنَا اللّٰهُ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّاۤ اَنَا فَاعْبُدْنِیْ وَ اَقِمِ الصَّلٰوةَ لِذِكْرِیْ બેશક ! મૈં હી હૂં અલ્લાહ કિ મેરે સિવા કોઈ મઅ્બૂદ નહીં, તૂ મેરી બંદગી કર ઔર મેરી યાદ કે લિયે નમાઝ ક઼ાઈમ રખ. *(કન્ઝુલ–ઈમાન, પારા : ૬, રૂકૂઅ્–૧૦)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ વ તઆલા કી યાદ કા ઝરીઆ તો કાયનાત કા ઝર્રા–ઝર્રા હૈ. બંદા જિસ તરફ નિગાહ ડાલે ઉસી કી જલ્વાગીરી હૈ, ઉસકી બેશુમાર નેઅ્મતેં હૈં જિનકો દેખ કર બંદા ખુદા કો યાદ કર સકતા હૈ, લેકિન ગ઼ૌર ફર્માઈયે કિ મઝકૂરા આયતે કરીમા મેં અલ્લાહ ﷻ ને અપની યાદ કે લિયે નમાઝ કા હુક્મ દિયા, ચુનાંચે ફર્માતા હૈ : "ઔર મેરી યાદ કે લિયે નમાઝ ક઼ાઈમ રખ !" ઈસસે પતા ચલા કિ નમાઝ અલ્લાહ તઆલા કી યાદ કા બેહતરીન ઝરીઆ હૈ ક્યોંકિ બન્દે કા પૂરા વુજૂદ હાલતે નમાઝ મેં ખાલિકે કાયનાત કે સામને

ઝુકા હોતા હૈ, ઉસકી ઝબાન ઝિકે ઈલાહી સે તર હોતી હૈ, ઉસકે કાન કુર્આને મુક઼દસ સુન રહે હોતે હૈં, ઉસકી નિગાહ સજ્દે કી જા પર હોતી હૈ ઔર દિલ અન્વાર વ તજલ્લિયાતે રબ્બાની કા મર્કઝ બન જાતા હૈ. ગ઼રઝે કિ એક બંદા જબ નમાઝ મેં હોતા હૈ તો વહ અલ્લાહ તઆલા કી યાદ મેં હમા–તન્ મસ્રૂફ઼ હોતા હૈ, સારી દુન્યા સે બેનિયાઝ હોકર સિર્ફ અપને ખાલિક઼ કા નિયાઝમંદ બન જાતા હૈ. અલ્લાહ તઆલા નમાઝ કે ઝરીઆ અપની યાદ કરને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ. (આમીન)

★ સાહિબે ઈક્તિદાર કી ઝિમ્મેદારી ★

અલ્લાહ તઆલા કુર્આને અઝીમ મેં બંદો કી ઝિમ્મેદારિયાં બયાન કરતે હુએ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

اَلَّذِیْنَ اِنْ مَّكَّنّٰهُمْ فِی الْاَرْضِ اَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَ اٰتَوُا الزَّكٰوةَ وَ اَمَرُوْا بِالْمَعْرُوْفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ط وَلِلّٰهِ عَاقِبَةُ الْاُمُوْرِ

વો લોગ કિ અગર હમ ઉન્હેં ઝમીન મેં ક઼ાબૂ દેં તો નમાઝ બરપા રખેં ઔર ઝકાત દેં ઔર ભલાઈ કા હુક્મ કરેં ઔર બુરાઈ સે રોકેં ઔર અલ્લાહ હી કે લિયે સબ કામોં કા અંજામ હૈ. *(પારા : ૧૭, રૂકૂઅ: ૧૩, કન્ઝુલ ઈમાન)*

ઈસ આયતે કરીમા મેં અલ્લાહ તઆલા ને અરબાબે ઈક્તિદાર કી ઝિમ્મેદારિયોં કો બયાન ફરમાયા હૈ કિ સાહિબે ઈક્તિદાર કી સબસે અહમ ઝિમ્મેદારી યહ હૈ કિ વહ સબસે પહલે "ઈક઼ામતે સલાત" કા નિઝામ ક઼ાઈમ કરે, ઈસલિયે કિ નમાઝ ઐસી ઈબાદત હૈ જિસમેં હર ક઼िસ્મ કી તરબિયત મૌજૂદ હૈ. વક઼્ત કી પાબંદી, સફ઼–બંદી, સફ઼ાઈ, ઈત્તિબાઅ્ ઔર પૈરવી વગ઼ૈરા. નમાઝ કે ઝરીઆ જહાં રૂહાની સુકૂન મિલતા હૈ વહીં ઉસકે ઝરીઆ અચ્છી વરઝિશ ભી હો જાતી હૈ. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત હમારે દિલોં મેં ઈક઼ામતે સલાત કા જઝ્બા પૈદા ફરમાએ.

★ નમાઝ તમામ બુરાઈયોં સે રોકતી હૈ ★

રબ્બે ક઼દીર ﷻ ને એક ઔર મક઼ામ પર નમાઝ કે ફવાઈદ બયાન

કરતે હુએ ઈર્શાદ ફર્માયા :

وَ اَقِمِ الصَّلٰوةَ ط اِنَّ الصَّلٰوةَ تَنْهٰى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَ الْمُنْكَرِ ط ઔર નમાઝ ક़ાઈમ ફર્માઓ, બેશક ! નમાઝ મના કરતી હૈ બેહયાઈ ઔર બુરી બાત સે. *(પારા : ૨૧, રૂકૂઅ : ૧, કન્ઝુલ-ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયત મેં મૌજૂદા દૌર કી પરેશાનિયોં કા હલ મૌજૂદ હૈ. આજ હર સાહિબે ઈમાન કો ઈસ બાત કી ફિક્ર હૈ કિ બેહયાઈ ઔર બુરાઈયોં કે સૈલાબ સે કૈસે બચા ઔર બચાયા જાએ. તો સુનો ! રબ્બે ક़દીર ને હમેં દિન મેં પાંચ વક़્ત અપને બદન સે લેકર કપડોં તક કી પાકીઝગી કા ખ્યાલ રખના હૈ. એક નમાઝી દિન મેં પાંચ મર્તબા અપને મૌલા કી બારગાહ મેં હાઝિરી દેતા હૈ ઔર ઉસે યહ ફિક્ર લાહિક़ રહતી હૈ કિ અગર મૈં અપને દામન કો ગુનાહોં સે આલૂદા કરૂંગા તો રબ્બે ક़દીર કી બારગાહ મેં કૌન સા મુંહ લેકર હાઝરી દૂંગા ? બસ ઈસી ઝિંદા એહસાસ કી બદૌલત નમાઝી બહુત સે ગુનાહોં, બેહયાઈ કે કામોં નીઝ અપને મૌલાકી નારાઝગી સે બચ જાતા હૈ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપને કુર્આને મુક़દ્દસ કી ચંદ આયાત સે નમાઝ કી અહમિયત ઔર અઝ્મત કા અંદાઝા બખૂબી લગા લિયા હોગા ઔર અબ રસુલુલ્લાહ ﷺ કે ફર્મૂદાત કો પઢેં ઔર નમાઝ કી અહમિયત કા અંદાઝા લગાએં.

★ જન્નતી હોને કી બશારત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે પાસ એક એઅ્રાબી (દેહાતી) આયા, ઉસ્ને કહા: મુઝે ઐસા અમલ બતાઈયે કિ જબ મૈં ઉસે કર લૂં તો જન્નત મેં દાખિલ હો જાઉં. આપ ને ફર્માયા : અલ્લાહ કી ઈબાદત કર, ઉસ્કે સાથ કિસી કો શરીક ન ઠહરા, ફર્ઝ નમાઝ પઢ઼ ઔર ફર્ઝ ઝકાત અદા કર, રમઝાન કે રોઝે રખ. ઉસને કહા, ઉસ ઝાત કી ક़સમ જિસ્કે ક़બ્ઝે મેં મેરી જાન હૈ ન મૈં ઈસ (અમલ) પર કુછ ઝ્યાદતી કરૂંગા ન ઈસસે કુછ કમ કરૂંગા. જબ વાપસ હુઆ તો નબીએ કરીમ ﷺને ફર્માયા : જિસ શખ્સ કો યહ પસંદ હો કિ વહ એક

જન્નતી આદમી કો દેખે તો વહ ઈસ (એઅ્રાબી) કી તરફ દેખ લે. *(મુસ્લિમ શરીફ : ૧/૩૧)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં કઈ આમાલ કા ઝિક્ર કિયા ગયા, જિન મેં સે એક સબસે અહમ ઔર અફ઼ઝ઼ુલ અમલ નમાઝ હૈ. નમાઝ ક़ાઈમ કરનેવાલા ઈતના અઝીમ હૈ કિ તાજદારે કાયનાત ﷺને ઐસે શખ્સ કો જન્નતી ફર્માયા. જિસ કિસી કી ખ્વાહિશે જન્નત હો ઉસે ચાહિયે કિ વહ નમાઝ કી પાબંદી કરે ઔર અપને આપ કો તર્કે નમાઝ સે બચાએ. રોઝોં કા પાબંદ બને, ઝકાત ફર્ઝ હો તો ઉસ્કી અદાયગી મેં કોતાહી ન કરે. ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઈન આમાલ કા પાબંદ દુન્યા હી મેં જન્નત કી બશારત કા મુસ્તહિક़ બન જાએગા.

★ નમાઝ ઔર ગુનાહોં કી મગ़ફિરત ★

હઝરત અબૂ મુસ્લિમ رضی اللہ عنہ કહતે હૈં કિ મૈં હઝરત અબૂ ઉમામા رضی اللہ عنہ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવા, વહ મસ્જિદ મેં તશરીફ ફરમા થે. મૈંને અર્ઝ કિયા કિ મુઝ સે એક શખ્સ ને આપકી તરફ સે યહ હદીષ નક़્લ કી હૈ કિ આપ ને નબીએ અકરમ ﷺસે યહ ઈર્શાદ સુના હૈ : જો શખ્સ અચ્છી તરહ વુઝૂ કરે ઔર ફિર નમાઝ પઢ઼હે તો હક़ તઆલા ઉસ દિન ગુનાહ જો ચલને સે હુએ હોં ઔર વહ ગુનાહ જિનકો ઉસકે હાથોં ને કિયા હો ઔર વહ ગુનાહ જો ઉસ્કે કાનોં સે સાદિર હુએ હોં ઔર વહ ગુનાહ જિન્કો ઉસ્કી આંખો ને કિયા હો ઔર વહ ગુનાહ જો ઉસ્કે દિલ મેં પૈદા હુએ હોં સબ માફ ફરમા દેતા હૈ.'' હઝરત અબૂ ઉમામા رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા બખુદા મૈંને યહ મઝમૂન નબીએ કરીમ ﷺસે કઈ દફા સુના હૈ. *(અત્તરગ़ીબ વત્તરહીબ : ૧/૧૬૧)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ ઈન્સાન હૈં ઔર હમસે ગુનાહ હોના મુમ્કિન હૈ ઔર આજ કે ઈસ પુરફિતન માહોલ મેં ગુનાહોં કા સૈલાબ પૂરે મુઆશરે કો અપની લપેટ મેં લે ચુકા હૈ, જહાં રાહ ચલને સે લેકર કિસી ક़िસ્મ કી તક़્રીબ મેં શરીક હોને તક આવારગી, બેહયાઈ સબ કુછ મૌજૂદ હૈ, ઐસે મેં દામન કો ગુનાહ સે બચાના નિહાયત હી

મુશ્કિલ નઝર આતા હૈ. અલ્લાહ તઆલા કરીમ હૈ, અપને બંદો કી કમઝોરી કો જાનતા હૈ, લિહાઝા ફરમાયાઃ દિન મેં પાંચ મર્તબા મેરી બારગાહ મેં હાઝિર હો જાઓ, મૈં કરીમ હૂં, તુમ આજિઝી સે બંદગી બજા લાઓ, મૈં તાક़તવાલા રબ હૂં, તુમ્હારે ગુનાહોં કો માફ કર દૂંગા.

ખુદારા ! અપને રબ કી બારગાહ મેં સર ઝુકાને મેં કોતાહી ન કરો. પાબંદી સે નમાઝ પઢો, ઝરૂર અલ્લાહ તઆલા કરમ ફર્માએગા. પરવરદિગારે આલમ ﷻ હમ સબકો નમાઝ કી પાબંદી કરને કી તૌફીક़ અતા ફરમાએ.

★ ગુનાહોં સે માફી ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ એક શખ્સ નબીએ કરીમ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવા, બોલા યા રસૂલુલ્લાહ ! મૈંને મદીના કે કિનારે એક ઔરત કો ગલે લગા લિયા ઔર સોહબત કી હદ તક નહીં પહુંચા, મૈં હાઝિર હૂં, મેરે બારે મેં જો ચાહેં ફૈસલા કરેં ! હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને ઉસસે ફર્માયા કિ અલ્લાહ ને તેરી પર્દાપોશી કી થી તૂ ભી અપની પર્દાપોશી કરતા. રાવી કહતે હૈં કિ નબીએ કરીમ ﷺ ને ઉસ્કા કુછ જવાબ ન દિયા. વહ શખ્સ ખળા હો કર ચલ દિયા. ઉસ્કે પીછે હુઝૂર ﷺ ને એક આદમી કો ભેજ કર ઉસ કો બુલવાયા ઔર યહ આયત તિલાવત ફર્માઈ :–

اَقِمِ الصَّلٰوةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلَفًا مِنَ الَّيۡلِ اِنَّ الۡحَسَنٰتِ يُذۡهِبۡنَ السَّيِّاٰتِ ذٰلِكَ ذِكۡرٰى لِلذّٰكِرِيۡنَ

યાની નમાઝ ક़ાઈમ કરો દિન કે દોનોં કિનારોં ઔર રાત કી સાઅતોં મેં, યક़ીનન ! નેકિયાં ગુનાહ મિટા દેતી હૈં, યહ માનનેવાલોં કે લિયે નસીહત હૈ. ક़ૌમ મેં સે એક શખ્સ ને અર્ઝ કિયા કિ યા નબીયલ્લાહ ! ﷺ ક્યા યહ ઉસી કે લિયે હૈ ? ફર્માયા, સારે લોગોં કે લિયે હૈ. *(મિશ્કાત શરીફ : ૫૮)*

પતા ચલા કિ નમાઝ કે સદક़ે બળે–બળે ગુનાહ કો ભી અલ્લાહ

તઆલા માફ ફર્મા દેતા હૈ, લેકિન આજ નમાઝ કે હવાલે સે ઈસ ઉમ્મત કા હાલ દેખા જાએ તો બેપનાહ સુસ્તી ! ખુદા–રા નમાઝ કે હવાલે સે સુસ્તી ન કિયા કરો બલ્કિ ભરપૂર ચુસ્તી કા મુઝાહિરા કિયા કરો ઔર નમાઝ કે ઝરીઆ અપને ગુનાહોં કો મિટાતે રહો.

★ પાંચ નમાઝોં કી ફ઼ઝીલત ★

હુઝૂરે અક़્દસ ﷺ કા ઈર્શાદ હૈ કિ જબ નમાઝ કા વક़્ત આતા હૈ તો એક ફિરિશ્તા એલાન કરતા હૈ કિ અય આદમ કી ઔલાદ ! ઉઠો ઔર જહન્નમ કી ઉસ આગ કો બુઝાઓ જિસ્કો તુમને (ગુનાહોં કી બદૌલત) અપને ઉપર જલાના શુરૂ કર દિયા. ચુનાંચે (દીનદાર લોગ) ઉઠતે હૈં, વુઝૂ કરતે હૈં ઔર ઝોહર કી નમાઝ પઢહતે હૈં જિસકી વજહ સે ઉન્કે સુબહ સે ઝોહર તક કે ગુનાહોં કી મગ़ફિરત કર દી જાતી હૈ. ઈસી તરહ ફિર અસ્ર કે વક़્ત ફિર મગ़રિબ ઔર ઈશા કે વક્ત (ગ़ર્ઝેકિ હર નમાઝ કે બાદ યહી સૂરત હોતી હૈ) ઈશા કે બાદ લોગ સોને મેં મશગૂલ હો જાતે હૈં ઉસ્કે બાદ બઅઝ લોગ બુરાઈયોં (ઝિનાકારી, બદકારી ચોરી, વગ़ૈરા) કી તરફ ચલ દેતે હૈં ઔર બઅઝ લોગ ભલાઈયોં (નમાઝ, વઝીફા, ઝિક્ર વગ़ૈરા)કી તરફ ચલ દેતે હૈ.

★ નમાઝિયોં કે લિયે ફિરિશ્તોં કા ખૈર મક़્દમ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા, તુમ મેં રાત ઔર દિન કો ફિરિશ્તે બારી–બારી આતે હૈં ઔર વહ ફજ્ર ઔર ઉસ કી નમાઝ મેં જમા હોતે હૈં, ફિર ચઢહતે હૈં વે ફિરિશ્તે જિન્હોંને તુમ મેં રાત ગુઝારી હોતી હૈ તો ઉન્સે ઉન્કા રબ પૂછતા હૈ (હાલાંકિ વહ ઉન્કો ખૂબ જાનતા હૈ) કિસ તરહ છોળા હૈ તુમને મેરે બંદો કો ? વે કહતે હૈં, હમને ઉન્કો ઈસ હાલ મેં છોળા હૈ કિ વે નમાઝ પઢહ રહે થે ઔર હમ ઉન્કે પાસ ગએ તો વે નમાઝ પઢહ રહે થે. *(બુખારી શરીફ : ૧/૭૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ શરીફ સે યહ બાત સમઝ મેં આઈ કિ ફિરિશ્તોં કી ડ્યૂટી તબદીલ હોને કા વક़્ત ફજ્ર

ઔર અસ્ર કા વક્ત હૈ. અગર બંદા ફજ્ર ઔર અસ્ર કી નમાઝ અદા કરતા હૈ માસૂમ ફિરિશ્તે રબ કે હુઝૂર ઉસ બંદે કા ઝિક્ર નમાઝી કી હૈસિયત સે કરતે હૈં. તો અલ્લાહ તઆલા અપને બંદો કે સર બસુજૂદ હોને કા ઝિક્ર સુન કર ખુશ હોતા હૈ ઔર જબ વહ ખુશ હો જાએ તો યક્ીનન ! અપની રહમતોં સે માલા–માલ કર દેગા. ફજ્ર ઔર અસ્ર કા વક્ત જો નિહાયત હી અહમ હૈ, ફજ્ર કે વક્ત નીંદ કા ગ્લ્બા ઔર અસ્ર કે વક્ત ઈન્સાન તિજારત મેં મસ્રૂફ હોતા હૈ જિસ કી વજહ સે નમાઝ છૂટને કા ખદશા હૈ લેકિન અગર બંદા નમાઝ અદા કર લેતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા રાઝી હો જાતા હૈ.

★ ગુનાહ ઝળતે હૈં જૈસે દરખ્તોં કે પત્તે ★

હઝરત અબૂઝર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબીએ અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ મૌસમે સરમા મેં બાહર નિકલે ઔર દરખ્તોં કે પત્તે ઝળ રહે થે, આપને એક દરખ્ત કી દો શાખેં પકળ કર ઉન્હેં હિલાયા, ઉન્સે પત્તે ઝળને લગે, આપને ફર્માયા, અય અબૂઝર ! મૈંને કહા, હાઝિર હૂં અય અલ્લાહ કે રસૂલ ! ﷺ આપને ફર્માયા :–

"اِنَّ الْعَبْدَ الْمُسْلِمَ لَيُصَلِّى الصَّلٰوةَ يُرِيْدُ بِهَا وَجْهَ اللّٰهِ فَتَهَافَتْ عَنْهُ ذُنُوْبُهٗ كَمَا تَهَافَتْ هٰذَا الْوَرَقُ عَنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ"

મુસલમાન બંદા અગર નમાઝ પળ્હતા હૈ, ઉસસે અલ્લાહ કી રઝામંદી કા ઈરાદા કરતા હૈ તો જિસ તરહ ઈસ દરખ્ત સે પત્તે ગિર રહે હૈં ઈસી તરહ ઉસસે ગુનાહ ગિર જાતે હૈં.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તાજદારે કાયનાત ﷺને કિતની બેહતરીન મિષાલ બયાન ફર્માઈ હૈ કિ અગર કોઈ હસ્સાસ હૈ ઔર ઉસે ગુનાહોં કી ખલિશ દિલ મેં મહસૂસ હોતી હૈ. ઔર યક્ીનન ! જો મોમિન કામિલ હોગા ઉસે ગુનાહોં કી ચુભન દિલ મેં ઝરૂર મહસૂસ હોગી, તો ઉસે તસલ્લી દી જા રહી હૈ કિ અગર પંજવક્તા નમાઝ કી પાબંદી કરોગે તો અલ્લાહ તઆલા તુમ્હારે ગુનાહોં કો ઈસ તરહ ગિરા દેગા જિસ તરહ દરખ્ત કી શાખોં કે પત્તે ઝળ જાતે હૈં. અલ્લાહ તઆલા હમ સબ કો ઈક્ામતે સલાત કી તૌફીક્ અતા ફરમાએ.

★ નમાઝી કે લિયે નમાઝ કી દુઆ ★

હુઝૂર સૈયિદે આલમ ﷺને ફર્માયા: જબ બંદા અવ્વલ વક્ત મેં નમાઝ પળ્હતા હૈ તો ઉસ્કી નમાઝ આસ્માનોં તક જાતી હૈ ઔર વહ નૂરાની શક્લ મેં હોતી હૈ યહાં તક કિ અર્શે ઈલાહી જા પહુંચતી હૈ ઔર નમાઝી કે લિયે ક્યામત તક દુઆ કરતી રહતી હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા તેરી હિફાઝત ફરમાએ જૈસે તૂ ને મેરી હિફાઝત કી હૈ. ઔર જબ આદમી બેવક્ત નમાઝ પળ્હતા હૈ તો ઉસ્કી નમાઝ સિયાહ શક્લ મેં આસ્માન કી તરફ ચળ્હતી હૈ, જબ વહ આસ્માન તક પહુંચતી હૈ તો ઉસે બોસીદા કપળે મેં લપેટ કર પળ્હને વાલે કે મુંહ પર માર દિયા જાતા હૈ. *(બૈહક્ી)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપ અંદાઝા લગાએં કિ વક્ત પર નમાઝ અદા કરને કી બરકત કિતની હૈ ઔર બેવક્ત પળ્હને કા યહ વબાલ હૈ, તો ન પળ્હને કા વબાલ કિતના સખ્તતરીન હોગા. અલ્લાહ તઆલા હમારે સગ્ીરા વ કબીરા ગુનાહ માફ ફર્માએ ઔર પાબંદી સે વક્ત પર નમાઝ અદા કરને કી તૌફીક્ અતા ફર્માએ.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْم

ફઝાઈલે જમાઅત

ઈર્શાદે ખુદાવંદી હૈ :–

وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَارْكَعُوْا مَعَ الرّٰكِعِيْنَ ઔર નમાઝ કાઈમ રખો ઔર ઝકાત દો ઔર રુકૂઅ કરનેવાલોં કે સાથ રુકૂઅ કરો. *(સૂરએ બકરહ, પારા : ૧, આયત : ૪૩)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા આયતે કરીમા સે જમાઅત કા વુજૂબ સમઝ મેં આતા હૈ. જો ખુશ–નસીબ નમાઝ બા–જમાઅત કા એહતિમામ કરતે હૈં અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺને ઉન્કો તરહ તરહ કી બશારતેં સુનાઈ હૈં, ઔર જો લોગ દુનિયાવી કામોં મેં મસ્રૂફ રહ કર બિલા ઉઝરે શરઈ જમાઅત કો તર્ક કરતે હૈં ઉન્કો સખ્ત વઈદેં સુનાઈ હૈં. હમારે અસ્લાફ નમાઝ બાજમાઅત કા કિસ કદર એહતિમામ ફર્માતે થે, ઈસ્કા અંદાજા આનેવાલી સુતૂર સે હોગા. આજ હમારા હાલ યહ હૈ કિ નમાઝ બાજમાઅત અદા કરને કે સિલસિલે મેં ઈતની સુસ્તી કા મુઝાહિરા કરતે હૈં કિ મસ્જિદ કે કરીબ હોતે હુએ ભી હમ નમાઝ બાજમાઅત અદા નહીં કરતે, જબ કિ હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہ સે રવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જમાઅત કે સાથ નમાઝ પઢના અકેલે નમાઝ પઢને સે સત્તાઈસ દર્જા ઝ્યાદા ફઝીલત રખતા હૈ. *(મિશ્કાત શરીફ : ૯૫)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ દુન્યવી મુઆમલાત મેં કિસ કદર મોહતાત હૈં ઔર કિતના હમેં અપને નફે ઔર નુકસાન કા ખ્યાલ રહતા હૈ. અગર ગાફિલ હોતે હૈં તો સિર્ફ ઔર સિર્ફ દીન કે મામલે મેં. ક્યા હમ મેં સે કોઈ સત્તાઈસ છોળકર એક પર કનાઅત કરેગા ? યકીનન ! કોઈ સાહિબે અક્લ ઐસા નહીં કરેગા. આપ ઝરા કયામત કા વહ હૌલનાક મંઝર અપની નિગાહોં કે સામને લાઓ, જબ બાપ બેટે સે ભાગ રહા હોગા ઔર બેટા બાપ સે ભાગ રહા હોગા, કોઈ કિસી કા

પુર્સાને–હાલ ન હોગા ઔર નેકિયોં કી કિલ્લત દામનગીર હોગી. કોઈ અઝીઝ વ કરીબ એક નેકી ભી દેને કે લિયે તૈયાર ન હોગા. વલ્લાહ ! ઉસ વક્ત એક–એક નેકી કી અઝ્મત સમઝ મેં આએગી. લિહાઝા નમાઝ બાજમાઅત અદા કરકે ૨૭ ગુના ઝ્યાદા સવાબ હાસિલ કરો તાકિ મૈદાને મહશર મેં અલ્લાહ તઆલા કરમ કી નઝર ફરમા દે ઔર અચ્છોં કે સદકે નેકિયાં કુબૂલ ફરમા કર હમ સબકો અજ્બે–હસન કા હકદાર બના દે.

★ મૈદાને જંગ મેં જમાઅત કી તાકીદ ★

અલ્લાહ તઆલા ﷻ કા ફર્માને આલીશાન હૈ : ઔર અય મહબૂબ ! જબ તુમ ઉન્મેં તશરીફ ફર્મા હો ફિર નમાઝ મેં ઉન્કી ઈમામત કરો તો ચાહિયે કિ ઉન્મેં એક જમાઅત તુમ્હારે સાથ હો વહ અપને હથિયાર લિયે રહે, ફિર જબ વહ સજ્દા કર લેં તો હટકર તુમ સે પીછે હો જાયેં ઔર અબ દૂસરી જમાઅત આએ જો અબ તક જમાઅત મેં શરીક ન થી, અબ વહ તુમ્હારી મુકતદી હો ઔર ચાહિએ કિ અપને પનાહ ઔર અપને હથિયાર લિયે રહેં, ઔર કાફિરોં કી તમન્ના હૈ કિ કહીં તુમ અપને સામાન ઔર અપને અસ્બાબ સે ગાફિલ હો જાઓ તો એક દફા તુમ પર ઝુક પળ ઔર તુમ પર મુઝાઈકા નહીં અગર તુમ્હેં મેહ (બારિશ) કે સબબ તકાલીફ હોં યા બીમાર હો કિ અપને હથિયાર ખોલ રખો ઔર અપની પનાહ લિયે રહો, બેશક ! અલ્લાહને કાફિરોં કે લિયે ખ્વારી (ઝિલ્લત) કા અઝાબ તૈયાર કર રખા હૈ. *(કન્ઝુલ્ ઈમાન)*

હાલતે ખૌફ મેં દુશ્મન કે મુકાબિલ ઈસ એહતિમામ કે સાથ નમાઝ અદા કરને સે માલૂમ હોતા હૈ કિ નમાઝ બાજમાઅત કિસ કદ્ર ઝરૂરી હૈ. *(ખઝાઈનુલ–ઈર્ફાન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જંગ કા માહૌલ કિતના ભયાનક હોતા હૈ, હર ચહાર જાનિબ સે જાન કા ખતરા હોતા હૈ, ઐસે માહૌલ મેં ભી અલ્લાહ ને જમાઅત સે નમાઝ અદા કરને કા હુક્મ ફરમાયા હૈ. મઝકૂરા ફરમાને બારી તઆલા સે જમાઅત કી અહમિયત કા અંદાઝા

હોતા હૈ. હમારા હાલ તો યહ હૈ કિ અમન કે માહૌલ મેં જબ નમાઝ હી અદા નહીં કરતે તો જમાઅત કી ક્યા ખાક પાબંદી કરેંગે ! આઈયે આજ હમ સબ અઝ્મે મુસમ્મમ કરેં કિ ઈન્શાઅલ્લાહ ! નમાઝ બાજમાઅત કી પાબંદી કી પૂરી કોશિશ કરેંગે.

હઝરત અબૂ ઉમામા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ રહમતે આલમ ફખ્રે આદમ વ બની આદમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : જો શખ્સ વુઝૂ કરકે ફજ્ર કી અદાયગી કે લિયે આયા ઔર દો રકઅત સુન્નત પઢકર નમાઝ બાજમાઅત કે ઇન્તિઝાર મેં મહવે ઝિક્ર રહા તો ઉસકી નમાઝ અબરાર કી સી નમાઝ હો જાએગી ઔર ઉસકા નામ રહમાની ક़ાસિદોં મેં લિખા જાએગા. *(અત્તરગીબ : ૧/૧૮૧)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ફજરકી દો સુન્નત કી અદાયગી કે બાદ ફર્ઝ કે ઇન્તિઝાર મેં ઝિક્રે ઈલાહી મેં મસ્રૂફ રહના કિતના અઝીમ ષવાબ હૈ ઔર એસે બંદે કી નમાઝ ઔર ઉસ્કે મક़ામ કો તાજદારે કાયનાત ﷺ ને કિતના બુંલદ ફર્માયા હૈ. કાશ ! કિ હમ અપની નીંદ કુર્બાન કરકે ફજ્રકી નમાઝ કે લિયે બેદાર હોતે ઔર વક્ત પર નમાઝ બાજમાઅત અદા કરતે. યક़ીનન ! જો રબ તબારક વ તઆલા આખિરત મેં ઈઝ્ઝત ઔર સરબુલંદી અતા ફર્માએગા વહ દુન્યા મેં ભી ઈસસે સરફ઼રાઝ ફર્માએગા. લિહાઝા આજ હી સિદ્દક़ દિલ સે તૌબા કરકે નમાઝ બાજમાઅત કા ઈરાદા કર લેં ઔર ઉસ્કે લિયે કોશિશ કરેં તો ઝરૂર બિઝ્ઝરૂર અલ્લાહ તઆલા હમ સબ સે રાઝી હોગા ઔર રહમતે આલમ ﷺ ભી ખુશ હોંગે.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما બયાન ફર્માતે હૈં કિ અલ્લાહ ﷻ ને જન્નત મેં એક ઐસી નહર જારી ફરમા દી હૈ જિસ્કા નામ ''અફ્યહ'' હૈ ઉસ્કે કિનારે લઅ્લો–જવાહિરાત કે હૈં, ઉન પર ઐસી હૂરેં જલ્વા અફ્રોઝ હૈં જિનકી ખિલ્અ્ત ઝઅ્ફરાન સે હૈ. વે સત્તરા હઝાર ઝબાનોં સે અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ વ તઆલા કી તસ્બીહ વ તક़્દીસ બયાન કરતી હૈં ઔર એલાન કરતી હૈં કિ હમ ઉન્કી ખિદમત કે લિયે હૈં જો નમાઝે ફજ્ર બાજમાઅત અદા કરતે હૈં. *(નુઝ્હતુલ્–મજાલિસ : ૧/૫૧૫)*

★ ષવાબ હી ષવાબ ★

હઝરત અનસ બિન માલિક رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : અય ઉષ્માન બિન મઝઊન ! જિસને સુબહ કી નમાઝ જમાઅત કે સાથ અદા કી તો ઉસ્કે લિયે યહ નમાઝ, કુબૂલ હજ ઔર કુબૂલ ઉમરા કે બરાબર હો જાતી હૈ. અય ઉષ્માન ! જિસને ઝોહર કી નમાઝ અદા કી ઉસ્કો પચ્ચીસ નમાઝોં કા ષવાબ હૈ ઔર ઉસ્કે સત્તર દર્જે જન્નત મેં બુલંદ હોંગે. અય ઉષ્માન ! જિસને અસર કી નમાઝ બા–જમાઅત અદા કી ફિર ગુરૂબ આફ઼તાબ તક ઝિક્રે ઈલાહી મેં મશગૂલ રહા તો ગોયા કિ ઉસ્ને ઔલાદે ઈસ્માઈલ મેં સે બારહ હઝાર ગુલામ આઝાદ કિયે. ઔર જિસને મગરિબ કી નમાઝ બાજમાઅત અદા કી ઉસ્કે લિયે પચ્ચીસ નમાઝોં કા ષવાબ હૈ ઔર ઉસી કે સાથ જન્નતે અદન મેં ઉસ્કે સત્તર દર્જે બુલંદ હોંગે. અય ઉષ્માન ! જિસને ઈશા કી નમાઝ બા–જમાઅત અદા કી ગોયા ઉસ્ને શબે–કદ્ર મેં ઈબાદત કી.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તાજદારે કાયનાત ﷺ ને મઝકૂરા હદીષ શરીફ઼ મેં પંજવક્તા નમાઝ બા–જમાઅત કા ષવાબ બયાન ફર્મા દિયા. અબ જિસ કિસી કો નમાઝ બાજમાઅત કે ફ઼ૈઝાન સે માલા–માલ હોના હો નીઝ મઝકૂરા ઈન્આમાત કો પાના હો તો વહ નમાઝ બાજમાઅત કા એહતિમામ કરે. થોડી સી ચુસ્તી ઔર કુર્બાનીસે અગર ઈતના ષવાબ મિલતા હૈ તો એક મુસલમાન કો ઝરૂર કુર્બાની દેની ચાહિયે. અલ્લાહ તઆલા સબકો અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે સદક़ા વ તુફ઼ૈલ નમાઝ બા–જમાઅત કા એહતિમામ કરને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ પૂરી રાત ઈબાદતકા ષવાબ ★

હઝરત ઉષ્માન رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ફર્માતે હૈં કિ જિસને ઈશા કી નમાઝ બા–જમાઅત પઢી ગોયા આધી રાત ક़યામ કિયા ઔર જિસને ફજ્ર કી નમાઝ બાજમાઅત પઢી ગોયા ઉસ્ને પૂરી રાત ક़યામ કિયા. *(મુસ્લિમ શરીફ઼ : ૧/૨૩૨)*

નીઝ નબીએ કરીમ ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કિ બેશક ! આદમી જબ

ઈમામ કે સાથ નમાઝ પઢકર લૌટતા હૈ તો ઉસકે લિયે પૂરી રાત કી ઈબાદત કા ષવાબ લિખ દિયા જાતા હૈ. *(અલ-જામિઉસ્-સગીર)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હર શખ્સ કે લિયે પૂરી રાત ઈબાદત મેં ગુઝારના બહુત હી મુશ્કિલ હૈ, લેકિન આકાએ કાયનાત ﷺ કા કરમ દેખિયે કિ ઉમ્મત કી કમઝોરી પર નઝર ફર્મા કર શબ ભર ઈબાદત કે ષવાબ મેં માલા-માલ કરને કે લિયે ઈર્શાદ ફર્માયા, ઈશા ઔર ફજ્ર કી નમાઝ જિસને જમાઅત કે સાથ અદા કી ઉસે અલ્લાહ તઆલા પૂરી શબ ઈબાદત કા ષવાબ અતા ફર્માએગા. આજ યહી દો નમાઝેં મુસલમાનોં પર ભારી નઝર આતી હૈં, જમાઅત તો બહુત દૂર કી બાત હૈ નમાઝ અદા કરને સે હી ગાફિલ નઝર આતે હૈં. ઐસે લોગોં કો જાન લેના ચાહિયે કિ આકાએ કૌનો-મકાં ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : ફજર ઔર ઈશા કી નમાઝ મુનાફિક પર ભારી હૈ, મુસલમાન પર નહીં. લિહાઝા હમ ફજ્ર ઔર ઈશા કી નમાઝ બાજમાઅત અદા કરકે રાત ભર ઈબાદત કા ષવાબ હાસિલ કરેં ઔર અપના શુમાર ગુલામાને રસૂલ ﷺ મેં કરાએં.

★ દોઝખ સે આઝાદી ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ રાવી હૈં હુઝૂરે અકદસ ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં :

"مَنْ صَلّٰى لِلّٰهِ اَرْبَعِيْنَ يَوْمًا فِيْ جَمَاعَةٍ يُدْرِكُ التَّكْبِيْرَةَ الْاُوْلٰى كُتِبَ لَهٗ بَرَأَتَانِ، بَرَأَةٌ مِّنَ النَّارِ وَ بَرَأَةٌ مِّنَ النِّفَاقِ"

યાની જો અલ્લાહ તઆલા કે લિયે ચાલીસ રોઝ બાજમાઅત નમાઝ અદા કરે ઔર તક્બીરે ઉલા પાએ તો ઉસકે લિયે દો આઝાદિયાં હૈં, એક નારે જહન્નમ સે ઔર દૂસરી નિફાક સે. *(તિર્મિઝી : ૧/૫૬)*

બુઝુર્ગોં મેં જિસકી તક્બીરે ઉલા ફૈલ હો જાતી તો વો તીન દિન અપની તાઝિયત કરતે.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જહન્નમ કી આગ ઔર નિફાક યહ દોનોં તબાહકુન હૈં, જિસ કિસી કે દિલ મેં નિફાક હો ઉસકા ઠિકાના જહન્નમ કા સબસે નિચલા તબકા હૈ. દિલોં કો નિફાક સે પાક

કરના હો ઔર ખુદ કો જહન્નમ સે આઝાદ કરના હો તો કમ અઝ કમ ચાલીસ રોઝ બાજમાઅત નમાઝ અદા કરેં. નમાઝ બજમાઅત કી બરકત સે અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત દોઝખ સે આઝાદ ઔર નિફાક સે પાક ફર્મા દેગા. અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ તઆલા હમ સબકો નમાઝ બા-જમાઅત કી અદાયગી કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ ગુનાહ બખ્શ દિયે જાયેંગે ★

હઝરત ઉષ્માન رضی اللہ عنہ સે રવાયત હૈ કિ નબીએ કરીમ ﷺ ફર્માતે હૈં : જિસ્ને કામિલ વુઝૂ કિયા ફિર નમાઝે ફર્ઝ કે લિયે ચલા ઔર ઈમામ કે સાથ (બાજમાઅત) નમાઝ અદા કી, ઉસકે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાએંગે. *(નિસાઈ)*

નબીએ કરીમ રઉફો-રહીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : રાત મેં મેરે રબ કી તરફ સે એક આનેવાલા આયા ઔર એક રિવાયત મેં હૈ કિ અપને રબ કો નિહાયત હી જમાલ કે સાથ તજલ્લી કરતે હુએ દેખા, ઉસને ફરમાયા : અય મુહમ્મદ (ﷺ) મૈંને કહા, "લબ્બૈક વ સઅ્દૈક." ઉસ્ને ફર્માયા : ક્યા તુમ્હેં માલૂમ હૈ કિ મલાઈકા કિસ ઉમ્ર મેં બહષ કરતે હૈં ? મૈંને અર્ઝ કિયા નહીં જાનતા, ઉસ્ને અપના દસ્તે કુદ્રત મેરે શાનોં કે દરમિયાન રખા યહાં તક કિ ઉસ્કી ઠંડક મૈંને અપને સીને મેં પાઈ તો જો કુછ આસ્માનોં ઔર ઝમીન મેં ઔર જો કુછ મશ્રિક વ મગ્રબિ કે દરમ્યાન હૈ મૈંને જાન લિયા. ફિર ફર્માયા: અય મુહમ્મદ (ﷺ)! જાનતે હો મલાઈકા કિસ ચીઝ મેં બહષ કરતે હૈં ? મૈંને અર્ઝ કિયા: હાં ! દર્જાત વ કફ્ફારાત ઔર જમાઅતોં કી તરફ ચલને ઔર સર્દી મેં પૂરા વુઝૂ કરને ઔર એક નમાઝ કે બાદ દૂસરી નમાઝ કે ઈન્તિઝાર મેં ઔર જિસને ઈસ્કી મુહાફઝત કી ખૈર કે સાથ ઝિંદા રહેગા ઔર ખૈર કે સાથ મરેગા ઔર અપને ગુનાહોં સે ઐસા પાક હોગા જૈસે અપની માં કે પેટ સે પૈદા હુઆ થા. *(તિર્મિઝી શરીફ)*

બઅઝ સહાઈફ મેં રબ્બ તઆલા કા ફર્માન હૈ કિ મેરી ઝમીન પર મેરે ઘર મસ્જિદેં હૈં ઔર જો મસ્જિદોં મેં નમાઝ અદા કરનેવાલે ઔર ઉન્હેં આબાદ રખને વાલે હૈં વો મેરી ઝિયારત કરનેવાલે હૈં તો બશારત હો ઐસે શખ્સ કો જો અપને ઘર સે પાકો-સાફ હોકર મેરી ઝિયારત કો આએ

ઔર બાજમાઅત નમાઝ અદા કરે. *(નુઝ્હતુલ્–મજાલિસ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! નમાઝ બાજમાઅત કી વજહ સે ગુનાહ તો માફ હોતે હી હૈં મગર કરમ બાલાએ કરમ યહ હૈ કિ અગર કોઈ શખ્સ નમાઝ બાજમાઅત અદા કરને કે લિયે મસ્જિદ જાતા હૈ તો ગોયા વહ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કી ઝિયારત કો જાતા હૈ. કહાં હમ ઔર કહાં વહ ખાલિકે કાયનાત ! લેકિન ઉસ્કા કરમ તો દેખિયે કિ વહ અપના મેહમાન ભી બના રહા હૈ ઔર અપની ઝિયારત કા ષવાબ ભી અતા ફરમા રહા હૈ ઔર એક બાર નહીં બલ્કિ દિન મેં પાંચ બાર. કાશ ! હમ અલ્લાહ તઆલા કી દઅ્વત પર લબ્બૈક કહતે હુએ દિન મેં પાંચ બાર નમાઝ બાજમાઅત કી અદાયગી કે લિયે કોશિશ કરતે.

ઈહયાઉલ્ ઉલૂમ મેં હૈ કિ જો શખ્સ બા–જમાઅત નમાઝ અદા કરતા હૈ ઉસ્કા સીના ઈબાદત સે મુનવ્વર હો જાતા હૈ. તિબરાની મેં હૈ કિ અગર જમાઅત કો છોળનેવાલા જાનતા કિ બા–જમાઅત નમાઝ અદા કરનેવાલે કે લિયે ક્યા અજર હૈ તો ઘિસટતા હુઆ જાતા.

હઝરત આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا ફર્માતી હૈં કિ દાહિની જાનિબ જમાઅત મેં શામિલ હોનેવાલે પર અલ્લાહ તઆલા ઔર ફિરિશ્તે સલાત પઢતે હૈં. *(ઈબ્ને માજા)*

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ફર્માતે હૈં કિ જો અચ્છી તરહ વુઝૂ કરકે મસ્જિદ જાએ ઔર લોગોં કો ઈસ હાલત મેં પાએ કિ નમાઝ પઢ ચુકે હૈં તો અલ્લાહ عزوجل ઉસે ભી જમાઅત સે નમાઝ પઢનેવાલોં કે મિષ્લ ષવાબ દેગા ઔર ઉન્કે ષવાબ સે કુછ કમ ન કરેગા. *(અબૂ દાઉદ : ૮૩)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ અગર દુન્યા કા કોઈ બળા ઉહદેદાર, હમકો સલામ કરે તો હમ ખુશિયોં સે મચલ જાતે હૈં, લેકિન મેરે આકા ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં : જમાઅત સે નમાઝ પઢનેવાલા અગર ઈમામ કી દાઈ જાનિબ હો તો ઉસ પર અલ્લાહ عزوجل ઔર ઉસ્કે ફિરિશ્તે સલાત પઢતે હૈં. ઔર ઈસ હદીષે પાક સે યહ ભી માલૂમ હુવા કિ અગર ઈસ નિયત સે બંદા ઘર સે નિકલા કિ જમાઅત મેં શરીક હો

જાએ લેકિન જમાઅત ન પા સકા તો અલ્લાહ તઆલા ઉસે ભી જમાઅત કા ષવાબ અતા ફર્માએગા કિ આમાલ કા દારો–મદાર નિયત પર હૈ.

★ પસન્દીદા ★

તાજદારે મદીના રાહતે ક્લ્બો–સીના ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : મર્દ કી નમાઝ મર્દ કે સાથ, અકેલે પઢને સે બેહતર હૈ ઔર જો ઝ્યાદા હોં (યાની જિસ ક્દર જમાઅત મેં નમાઝી ઝ્યાદા હોં) વહ અલ્લાહ કો ઝ્યાદા પસંદ હૈ.

હઝરત કુબાસ બિન અશયમ લૈષી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ સરકાર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : દો આદમિયોં કી એક સાથ નમાઝ કિ ઉનમેં સે એક અપને સાથી કી ઈમામત કરે અલ્લાહ કે નઝ્દીક ઉન ચાર આદમિયોં કી નમાઝ સે બેહતર હૈ જો બારી–બારી પઢહેં, ઔર ચાર આદમિયોં કી નમાઝ (જમાઅત સે) અલ્લાહ عزوجل કે નઝ્દીક ઉન આઠ આદમિયોં કી નમાઝ સે બેહતર હૈ જો યકે બાદ દીગરે પઢહેં, ઔર આઠ આદમિયોં કી નમાઝ ઈસ તરહ કિ ઉનમેં એક ઈમામ હો યહ અલ્લાહ તઆલા કે નઝ્દીક ઝ્યાદા પસંદીદા હૈ ઉન સો આદમિયોં કી નમાઝ સે જો કિ અલાહિદા–અલાહિદા પઢહેં. *(અત્તરગ્રીબ વત્તરહીબ : ૧/૧૭૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે યહ બાત સમઝ મેં આતી હૈ કિ જિતની બળી જમાઅત મિલે ઉસમેં શરીક હોને કી કોશિશ કરેં તાકિ ઝ્યાદા ષવાબ ભી હાસિલ હો ઔર તાજદારે કાયનાત ﷺ કે ફરમાન કી રૌશની મેં બેહતરી કી સનદ ભી મિલે. અલબત્તા ઈસકા ખ્યાલ રખના હૈ કિ વહ જમાઅત ગુલામાને રસૂલ ﷺ કી હો. અગર ઈમામ ગુસ્તાખે રસૂલ હો ઔર જમાઅત ખ્વાહ કિતની હી બળી કયોં ન હો હમેં ઉસ્કી ઈક્તેદા નહીં કરની ચાહિયે. ગુસ્તાખે રસૂલ ﷺ કે પીછે નમાઝ પઢને સે બેહતર હૈ કિ હમ અકેલે હી પઢ લેં. અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો સુન્ની ઈમામ કે પીછે જમાઅત સે નમાઝ અદા કરને કી તૌફીક અતા ફર્માઈ.

★ જમાઅત કે સાથ રહો ★

હઝરત અબૂ દરદા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ઈર્શાદ

ફર્માતે હૈં કિ કિસી ગાંવ યા જંગલ મેં તીન આદમી હોં ઔર જમાઅત કે સાથ નમાઝ ન પઢ્હેં તો ઉન પર શૈતાન ગ઼ાલિબ હોતા હૈ, તો તુમ જમાઅત કો લાઝિમ પકળો ક્યોંકિ જો બકરી અપને રેવળ સે દૂર રહે ઉસે ભેળિયા ખા જાતા હૈ. *(અત્તરગ઼ીબ : ૧/૧૮૨)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ દુન્યા હમકો લુક઼્મએ તર સમઝ કર ખાને કે દરપે હૈ ઉસકી એક વજહ યહ હૈ કિ હર કોઈ ઈમામ બનના ચાહતા હૈ, કિસી કો મુક્તદી બનના પસંદ હી નહીં. અલગ–અલગ નમાઝ અદા કરના હમારી પહચાન ઔર આદત બન ચુકી હૈ, જબ કિ જંગલ યા ગાંવ મેં ભી અગર ચંદ અફ઼રાદ હોં તો જમાઅત ક઼ાઈમ કરને કા હુક્મ હૈ, યહાં તો અફ઼રાદ હી અફ઼રાદ હોંતે હૈં ફિર ભી એહતિમામ નહીં કિયા જાતા, કાશ ! કિ હમ જમાઅત કા ખયાલ ઔર પાબંદી કા એહતિમામ કરતે તો આજ કોઈ ઝાલિમ ભેળિયા હમકો બકરી સમઝ કર ન ખાતા. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમ સબ કો નમાઝ બાજમાઅત અદા કરને કી તૌફીક઼ અતા ફરમાઈ.

★ નાબીના કો તાકીદ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમ્મે મક્તૂમ رضی اللہ عنہ ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મદીના મેં મુઝી જાનવર બકષરત હૈં ઔર મૈં નાબીના હૂં તો ક્યા મુઝે રુખ્સત હૈ કિ મૈં ઘર મેં નમાઝ પઢ્હ લૂં ? ફર્માયા, "حَیَّ عَلَی الصَّلٰوۃِ، حَیَّ عَلَی الْفَلَاحِ' સુનતે હો ? અર્ઝ કી હાં ! તો ફર્માયા, હાઝિર હો. *(અબૂ દાઉદ : ૮૧–૮૨)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અંદાઝ ! લગાએં કિ એક નાબીના કે લિયે તાજદારે કાયનાત ﷺ ને "હય્ય અલસ્સલાહ" ઔર "હય્ય અલલ ફલાહ" સુનકર મસ્જિદ મેં આને કા હુકમ દિયા, હાલાંકિ નાબીના પર જમાઅત સે નમાઝ પઢ્હના વાજિબ નહીં, સિર્ફ, ઈસ વજહ સે કિ મેરા નાબીના સહાબી જમાઅત કે અજ્રે અઝીમ સે મહરૂમ ન રહે. લેકિન કિતને અફ઼સોસ કા મક઼ામ હૈ કિ હમ આંખ વાલે હોકર, તંદુરુસ્ત હોકર, તવાના હોકર, નમાઝ બાજમાઅત કે લિયે હાઝિર નહીં હોતે. કાશ !

કિ હમ હુઝૂર ﷺ કે ફર્માન કા લિહાઝ રખતે ઔર નમાઝ બાજમાઅત કા એહતિમામ કરતે.

★ જમાઅત મેં સબ્ક઼ત કરો ★

અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ને સહાબાએ કિરામ કો પીછે હટતે હુએ દેખા તો ઈર્શાદ ફર્માયા : આગે બઢ્હો મેરી ઈત્તિબાઅ કરો તાકિ તુમ્હારે બાદ કે લોગ તુમ્હારી ઈત્તિબાઅ કરેં. લોગ ખુદ હી હટતે રહેંગે તો અલ્લાહ તઆલા ઉન્કો પીછે કર દેગા. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

ઈસ હદીષ કી રોશની મેં અગર હમ દેખેં તો હમારે પીછે રહને કી વજહ ખુદ બખુદ માલૂમ હો જાએગી. ક્યા આજ હમારા હાલ યહ નહીં હૈ કિ હમ નમાઝ બાજમાઅત અદા કરને જાતે હૈં તો ભી સફે અવ્વલ કે બજાએ આખિર મેં રહના પસંદ કરતે હૈં. યહી વજહ હૈ કિ આજ હર કામ મેં પૂરી દુન્યા સે હમ પીછે હૈં. યાદ રખો ! અગર આગે આના હો ઔર ફતહ વ કામરાની સે હમકિનાર હોના ચાહતે હો તો આજ સે કોશિશ કરો કિ ઈન્શાઅલ્લાહ ! નમાઝ બાજમાઅત કી પાબંદી સે હમ દોનોં જહાં મેં આગે આયેંગે.

ઔર હઝરત અબૂ બકર બિન હશમા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ અમીરુલ મોમિનીન સય્યદના ફારૂક઼ે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ ને ફજર કી નમાઝ મેં હઝરત સુલૈમાન બિન હશમા رضی اللہ عنہ કો નહીં પાયા. ફિર હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ચાશ્ત કે વક્ત બાઝાર કી તરફ નિકલે ઔર હઝરત સુલૈમાન કા ઘર મસ્જિદ ઔર બાઝાર કે દરમ્યાન વાક઼ેઅ્ થા લિહાઝા આપકા ગુઝર હઝરત સુલૈમાન કી વાલિદા હઝરત શિફા رضی اللہ عنہا કે પાસ સે હુઆ તો આપ ને ઉન્સે ફર્માયા : મૈંને સુલેમાન કો ફજ્ર કી નમાઝ મેં નહી દેખા ! ઉન્હોંને કહા કિ વહ રાત ગએ તક નમાઝ પઢ્હતે રહે લિહાઝા સુબહ કી નમાઝ કે બાદ ઉન્કી આંખ લગ ગઈ, ઈસ પર હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા, મુઝે સુબહ કી નમાઝ જમાઅત કે સાથ ઈસ બાત સે ઝ્યાદા મહબૂબ હૈ કિ મૈં રાત ભર નમાઝ પઢ્હૂં. *(મોઅત્તા ઈમામે માલિક)*

મઝકૂરા વાક઼િઆ સે હમ સબકો સબક઼ હાસિલ કરના ચાહિયે કિ

રાતભર જલ્સે મેં શરીક રહે ઔર સુબહ ફજ્ર કી નમાઝ ઘર પર પઢ્હ લી તો પઢ્હ લી વરના વહ ભી નહીં ! જિસકી વજહ સે નમાઝે ફજ્ર ક़ઝા હો ગઈ યા ફિર જમાઅત છૂટને કા ઝરીઆ બના. હમારે અસ્લાફ કી કામયાબી કી સબસે બળી વજહ યહ થી કિ વો નમાઝે ફજ્ર હો યા કોઈ ભી નમાઝ, જમાઅત કા ભરપૂર ખ્યાલ રખતે થે. આજ હમારી નાકામી કી વજહ નમાઝ ઔર જમાઅત કા તર્ક કરના હૈ.

★ રહમત કા ઘર ★

નબીએ કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : અલ્લાહ તઆલા ને જન્નત મેં એક અઝીમુશ્શાન શહર સજાયા હૈ જિસ્કા નામ "મદીનતુલ ખુલ્દ" હૈ. ઉસ્મેં એક મહલ હૈ જિસકા નામ "કસ્રે અઝ્મત" હૈ, ઉસમેં એક હઝાર તખ્ત સજાએ ગએ હૈં જિન મેં ચાર હઝાર હૂરેં જલ્વા અફ્રોઝ હૈં, ઉસ્મે ઐસી ચીઝેં ભી પાઈ જાતી હૈં જિન્હે ન કિસી આંખ ને દેખા, ન કિસી કાન ને સુના ઔર ન કિસી ઈન્સાન કે દિલો–દિમાગ઼ મેં તસવ્વુર વ ગુમાન ગુઝરા હૈ. આપ સે અર્ઝ કિયા ગયાઃ વહ કિસ ખુશનસીબ કે લિયે હૈ ? આપને ફર્માયા, જો પંજગાના નમાઝ જમાઅત કે સાથ અદા કરતે હૈં. *(નુઝ્હતુલ્ મજાલિસ : ૫૧૫)*

★ તક્બીરે ઉલા દુન્યા વ મા ફીહા સે બેહતર હૈ ★

હઝરત ઈમામ નીશાપૂરી ફર્માતે હૈં : સુબહ કી તક્બીર કો પાના દુનિયા વમા ફીહા સે અઝ્લા હૈ. *(નુઝ્હતુલ્ મજાલિસ : ૫૧૫)*

મન્કૂલ હૈ કિ હઝરત મૈમૂન બિન મહરાન મસ્જિદ મેં આએ તો આપ સે કહા ગયા કિ લોગ તો વાપસ લૌટ ગએ હૈં (યા'ની જમાઅત હો ગઈ હૈ) આપને યહ સુનકર ફર્માયા : اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ ઔર કહા, ઈસ નમાઝ કો પા લેને કી ફઝીલત મુઝે ઈરાક઼ કી હુકૂમત સે ઝ્યાદા પસંદ થી. *(મુકાશફ઼તુલ કુલૂબ)*

હઝરત ઉમર ફારૂક઼ે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ સે એક નમાઝ કી જમાઅત છૂટ ગઈ તો આપને એક ક़િત્આ ઝમીન જો એક લાખ કી ક़ીમત કી થી ખૈરાત કર દિયા ઔર હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہ સે એક

જમાઅત ફૌત હો ગઈ તો ઉન્હોંને રોઝા રખા ઔર સારી રાત નવાફિલ પઢ્હે ઔર એક ગુલામ આઝાદ કર દિયા. *(નુઝ્હતુલ્ મજાલિસ : ૫૧૧)*

અલ્લામા ઈબ્ને જૌઝી બયાન કરતે હૈં કિ એક નેક આદમી ઈશા કી નમાઝ બાજમાઅત અદા ન કર સકા તો ઉસને ઉસ નમાઝ કો સત્તાઈસ બાર પઢ્હા, ક્યોંકિ હદીષ મેં હૈ કિ બાજમાઅત નમાઝ પઢ્હને સે સત્તાઈસ ગુના ઝ્યાદા ષવાબ મિલતા હૈ. ફિર ઉસ્ને ખ્વાબ મેં ચંદ ઘોડ સવારોં કો દેખા જો એક જમાઅત કી શક્લ મેં થે, ઉસ્ને ચાહા કિ ઉન્કે સાથ ચલે, મઅ્ન વો બોલે કિ તુમને બાજમાઅત નમાઝ અદા નહીં કી તો તુમ હમારે સાથ કૈસે આ સકતે હો ?! *(નુઝ્હતુલ્ મજાલિસ : ૫૧૨)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ ઔર વાક઼િઆ કી રૌશની મેં હમ અપને અહવાલ કા એહતિસાબ કરેં કિ નમાઝ બા–જમાઅત કે છોળને પર ક્યા હમેં ભી અફ્સોસ હોતા હૈ ? દિલી તક્લીફ઼ હોતી હૈ ? યક़ીનન નહીં ! આજ હમ ચંદ રૂપિયોં કે મુનાફ઼ે કે ખાતિર, ચંદ દોસ્તોં કી ખુશીકે ખાતિર જમાઅત છોળ દેતે હૈં, જબ કિ અલ્લાહવાલોં કા હાલ યહ થા કિ જમાઅત કે છૂટ જાને પર સખ્ત અફ્સોસ કરતે ઔર આંસૂ બહાતે. કાશ ! હમ ભી અપને અસ્લાફ઼ કે નક़્શે ક़દમ પર ચલતે ! અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ ઉન્કે નક़્શે ક़દમ પર ચલને કા જઝ્બા અતા ફર્માએ ઔર જમાઅત કા પાબંદ બનાએ.

★ ગ़ઝબે રસૂલ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : ક़સમ હૈ ઉસ ઝાત કી જિસકે ક़બ્ઝએ કુદ્રત મેં મેરી જાન હૈ, બિલા શુબ્હા મૈં યહ ચાહતા હૂં કિ લકડિયાં જમા કી જાયેં ફિર નમાઝ કે લિયે અઝાન કા હુકમ દૂં ઔર કિસી કો નમાઝ પઢ્હાને કે લિયે મુક़ર્રર કરૂં, ફિર ઉન લોગોં કે ઘર જો નમાઝ કે લિયે નહીં જાતે જા કર ઉન્કે સમેત ઉન્કે ઘર કો જલા દૂં ! ક़સમ હૈ ઉસ ઝાતે પાક કી જિસકે ક़બ્ઝે મેં મેરી જાન હૈ ! અગર યહ લોગ જાનતે કિ ઉન્હેં ફર્બહ હડ્ડી જિસ પર ગોશ્ત કા ખફીફ઼ હિસ્સા લિપટા રહ ગયા હો યા બકરી કે અચ્છે દો ખુર મિલેંગે તો ઝરૂર નમાઝે ઈશા મેં હાઝિરી દેતે. *(મિશ્કાત : ૬૫)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનોં ! ઝરા હદીષે પાક કે અલ્ફાઝ પર ग़ૌર કરેં કિ યહ વહ રસૂલે અરબી ﷺ જો સારી કાયનાત કે લિયે રહમત બનકર તશરીફ લાએ જિન્હેં અપની ઉમ્મત સે ઈસ क़દર પ્યાર હૈ કિ ઉમ્મત કા મશક્કત મેં પળના ઉન પર ગિરાં હૈ, લેકિન વહ રહીમ વ કરીમ આક़ા જમાઅત છોળને વાલે પર ઈસ क़દર નારાઝ હોતે હૈં કિ તારિકે જમાઅત ઔર ઉસ્કે ઘર કો આગ લગા દેને કી ખ્વાહિશ કા ઈઝ્હાર કરતે હૈં. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ﷻ કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમેં હર ઉસ કામ સે બચાએ જિસમેં ઉસ્કી ઔર ઉસ્કે હબીબ ﷺ કી નારાઝગી કા શાઈબા ભી પાયા જાતા હો.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે પૂછા ગયા ઉસ આદમી કે બારે મેં જો દિન કો રોઝા રખતા હો, રાત કો ઈબાદત કરતા હો, લેકિન જુમ્આ ઔર જમાઅત મેં હાઝિર નહીં હોતા, આપને ફર્માયા : هُوَفِى النَّارِ વહ જહન્નમ મેં હૈ. *(તિર્મિઝી શરીફ : જિલ્દ અવ્વલ : સફ્હા : ૫૨)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અગર ખુદા નખ્વાસ્તા હમ મેં સે કોઈ બિલા ઉઝ્રે શરઈ તર્કે જમાઅત કા શિકાર હૈ તો ચાહિયે કિ આજ હી તૌબા કર લે વરના અપના ઠિકાના જહન્નમ મેં બનાને કે લિયે તૈયાર રહે.

ઔર હઝરત મઆઝ બિન અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : ઝુલ્મ હૈ પૂરા ઝુલ્મ ઔર કુફ્ર વ નિફાક़ હૈ કિ અલ્લાહ ﷻ કે મુનાદી કો અઝાન કહતે સુને ઔર હાઝરિ ન હો. ઔર એક ઔર હદીષે પાક મેં હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા : મોમિન કી બદ બખ્તી ઔર નામુરાદી કે લિયે યહી કાફી હૈ કિ મોઅઝ્ઝિન કો તક્બીર કહતે સુને ઔર જમાઅત મેં હાઝિર ન હો. *(અત્તરગીબ : ૧/૧૮૩)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈન દોનોં અહાદીષ સે પતા ચલતા હૈ કિ નમાઝ કે લિયે મસ્જિદ ન જાના મોમિન કા શેવા નહીં હૈ બલ્કિ જો બિલા ઉઝ્ર ઘર મેં નમાઝ પઢે તો ઉસ્કે ઝુલ્મ, કુફ્ર, નિફાક़ મેં મુબ્તલા હોને કા અંદેશા હૈ. લિહાઝા ખુદા–રા જમાઅત તર્ક કરને સે

બાઝ આ જાઓ ઔર આજ હી અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં સચ્ચે દિલ સે તૌબા કર લો, વહ રહીમ વ કરીમ હમારે ગુનાહોં કો માફ ફરમા દેગા. પરવરદિગારે આલમ ﷻ હમ તમામ મુસલમાનોં કો નમાઝ જમાઅત કે સાથ પઢને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મરવી હૈ કિ જિસને "હય્ય અલલ્ ફલાહ" સુના ફિર નમાઝ મેં હાઝિર ન હુઆ તો ઉસ્ને મુહમ્મદ ﷺ કી સુન્નત તર્ક કર દી. *(તિબરાની લિલ્ઔસત)*

ઔર હઝરત અબૂ શઅ્સા رضی اللہ عنہ કહતે હૈં કિ હમ લોગ મસ્જિદ મેં હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ કે પાસ બૈઠે હુએ થે, મોઅઝ્ઝિન ને અસ્ર કી અઝાન પુકારી તો એક શખ્સ મસ્જિદ સે નિકલ કર ચલા ગયા. તો હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા : ઝરૂર બિઝ્ઝરૂર ઈસને અબુલ ક़ાસિમ મુહમ્મદ ﷺ કી નાફર્માની કી. *(મુસ્લિમ : સફ્હા : ૨૩૨)*

ઔર હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ કા ક़ૌલ હૈ કિ પિઘલે હુએ સીસે સે ઈન્સાન કે કાનોં કા ભર દિયા જાના ઈસસે બેહતર હૈ કિ વહ અઝાન સુનકર જવાબ ન દે. (યાની જમાઅત મેં હાઝિર ન હો) *(મુકાશફ઼તુલ ક़ુલૂબ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ દાઢી, અમામા શરીફ઼ ઔર મિસ્વાક જૈસી સુન્નતોં પર અમલ કરને કી તરગ़ીબ દિલાઈ જાતી હૈ ઔર ઉન પર અમલ કરને કી હમ કોશિશ ભી કરતે હૈં લેકિન નમાઝ બાજમાઅત કી અદાયગી પર અમલ કી ન તરગ़ીબ દિલાઈ જાતી હૈ ઔર ન હી ઈસકે તર્ક પર વઈદ સુનાઈ જાતી હૈ, હાલાંકિ નમાઝ બજમાઅત ઐસી અઝીમ સુન્નત હૈ કિ ઉસ્કે તારિક સે રહમતે આલમ ﷺ સખ્ત નારાઝ હોતે હૈં ઔર જો અઝાન સુનકર ભી નમાઝ બાજમાઅત અદા કરને મેં કોતાહી કરે તો સમઝ લો કિ ઉન્કે દિલ મેં કમા હક़્ક़હૂ રસૂલે ગિરામી વક़ાર ﷺ કો રાઝી કરને કા જઝ્બા નહીં.

★ ગુમરાહ હોને કા અંદેશા ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ હમ લોગોં ને અપને આપ કો ઈસ હાલ મેં દેખા કિ જમાઅત સે પીછે રહ

જાનેવાલા યા તો મુનાફિક़ હોતા થા યા મરીઝ. ઔર બેશક ! મરીઝ કા હાલ યહ થા કિ દો આદમિયોં કે દરમ્યાન ચલ કર આતા થા ઔર રસૂલે આ'ઝમ ﷺને હમ લોગોં કો હિદાયત કી સુન્નતોં કી તાલીમ દી હૈ, ઔર હિદાયત કી સુન્નતોં મેં સે યહ ભી હૈ કિ નમાઝ ઉસ મસ્જિદ મે પળહી જાએ જિસ મેં અઝાન દી ગઈ હો.

ઔર એક રિવાયત મેં યહ ભી હૈ કિ જો ઈસ બાત સે ખુશ હો કિ વહ કલ ક़યામત કે દિન મુસલમાન હોને કી હાલત મેં અલ્લાહ ﷻ સે મુલાક़ાત કરે તો ઉસ પર લાઝિમ હૈ કિ વહ નમાઝોં કો વહાં પળહે જહાં અઝાન દી ગઈ હો, ક્યોંકિ અલ્લાહ તઆલા ને તુમ્હારે નબી અકરમ ﷺ કે લિયે હિદાયત કી સુન્નતે રખી હૈં ઔર નમાઝ બજમાઅત હિદાયત કી સુન્નતોં મેં સે હૈ, ઔર અગર તુમ લોગ અપને ઘરોં મેં નમાઝ પળહ લોગે જિસ તરહ જમાઅત સે પિછળને વાલા અપને ઘર મેં પળહ લેતા હૈ તો તુમ લોગ અપને નબી કી સુન્નતોં કો છોળને વાલે હો જાઓગે ઔર અગર તુમ લોગોં ને અપને નબી કી સુન્નત કો છોળ દિયા તો યક़ીનન ! ગુમરાહ હો જાઓગે.

જો આદમી અચ્છી તરહ વુઝૂ કરકે મસ્જિદ કા ક़સ્દ કરતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે લિયે હર ક़દમ પર એક નેકી લિખ દેતા હૈ ઔર હર ક़દમ કે બદલે મેં એક દર્જા બુલંદ ફ઼ર્માતા હૈ ઔર એક ગુનાહ માફ઼ કર દેતા હૈ. ઔર તુમ લોગ યક़ીન માનો કિ હમ ને અપને કો ઈસ હાલ મેં દેખા કિ જમાઅત સે વહી આદમ પિછડતા થા જો ઐસા મુનાફિક़ હોતા જિસકા નિફાક़ સબકો માલૂમ હોતા ઔર બઅઝ લોગ તો દો આદમિયોં કે દરમ્યાન ચલા કર લાએ જાતે થે યહાં તક કિ વો સફ઼ મેં ખળે કર દિયે જાતે થે. *(મુસ્લિમ, મિશ્કાત : ૯૬-૯૭)*

★ તારિકે સલાત બલાઓં મેં મુબ્તલા ★

હુઝૂર નબીએ કરીમ ﷺ ઈર્શાદ ફ઼ર્માતે હૈં : જો શખ્સ જમાઅત કે સાથ નમાઝ પળહને મેં સુસ્તી કરેગા અલ્લાહ ﷻ ઉસ્કો ૧૨ બલાઓં કે સાથ અઝાબ દેગા. તીન બલાએં દુન્યા મેં ઔર તીન બલાએં મૌત કે વક़્ત

ઔર તીન બલાએં ક़બ્ર મેં ઔર તીન બલાએં ક़યામત કે દિન. તીન બલાએં જો દુન્યા મેં આએંગી ઉનમેં સે પહલી બલા યહ હૈ કિ ઉસ્કી રોઝી સે બરકત ઉઠા લેગા ઔર દૂસરી બલા યહ હૈ કિ ઉસસે સાલિહીનકા નૂર ચલા જાએગા. ઔર તીસરી બલા યહ હૈ કે વહ તમામ ઈમાનવાલોં કે દિલોં મેં મબ્ગૂઝ (નાપસંદીદા) હો જાએગા. મૌત કે વક़્ત આને વાલી તીન બલાએં યહ હૈં : પહલી બલા ઉસ્કી રૂહ ઈસ હાલત મેં ક़બ્ઝ કી જાએગી જબ કિ વહ પ્યાસા હો, અગરચે વહ સારી નહરોં કા પાની પી લે મગર ફિર ભી મૌત કે વક़્ત વહ પ્યાસા હી રહેગા. ઔર દૂસરી બલા ઉસ્કી જાંકની કી હાલત બળી સખ્ત હોગી ઔર તીસરી બલા ઉસ્કે ઈમાન કી બર્બાદી કા ખતરા રહેગા. ઔર વહ તીન બલાએં જો ક़બ્ર મેં આએંગી ઉન મેં સે પહલી બલા ઉસ પર મુન્કર નકીર કે સવાલ સખ્ત હો જાએંગે ઔર દૂસરી બલા ઉસ પર ક़બ્ર ઈસ ક़દર તંગ હો જાએગી કિ તમામ પસ્લિયાં આપસ મેં મિલ જાએંગી. ઔર ક़યામત કે દિન આને વાલી બલાઓં મેં પહલી બલા ઉસકા હિસાબ બળી સખ્તી સે હોગા ઔર દૂસરી બલા ઉસ્કે ઉપર રબ તઆલા કા ગ़ઝબ હોગા ઔર તીસરી બલા અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ઉસ્કો આગ કા અઝાબ દેગા.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તર્કે જમાઅત સે જિન બલાઓં કા ઝિક્ર કિયા ગયા હૈ આજ ઉમ્મતે મુસ્લિમહ ઉનમેં સે અક્સર બલાઓં મેં ગિરિફ઼્તાર હૈ, વજહ સિર્ફ઼ તર્કે જમાઅત હૈ. જબ જમાઅત છોળને સે આદમી બલાઓં મેં ગિરિફ઼્તાર હો જાતા હૈ તો જો સિરે સે નમાઝ હી નહીં પળહતા ઉસ પર કિતની બલાએં નાઝિલ હોતી હોંગી. અલ્લાહ ﷻ કે પ્યારે હબીબ ﷺને બેહદ કરમ ફ઼ર્માયા કિ હર પરેશાની કા સબબ ભી બતા દિયા ઔર ઉસ્કા ઈલાજ ભી. અબ હમારી ઝિમ્મેદારી હૈ કિ હમ અપની ઈસ્લાહ કરેં ઔર નમાઝ વ જમાઅત કી પાબંદી કી કોશિશ કરેં, ઈન્શાઅલ્લાહ ! હમારી પરેશાનિયાં દૂર હો જાયેંગી. ઔર હદીષે પાક મેં હૈ કિ હઝરત જિબ્રઈલ વ મીકાઈલ ફ઼ર્માતે હૈં કિ અલ્લાહ તઆલા ફ઼ર્માતા હૈ કિ જો તારિકે નમાઝ હૈ વહ તૌરાત, ઝબૂર, ઈન્જીલ ઔર કુર્આને મજીદ મેં મલઊન હૈ.

અલ્લાહુ અકબર ! મલઊન કા મતલબ યહ હૈ કિ અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ તઆલા કી રહમત સે દૂર હોના, રબ કી રહમત સે જો દૂર હો જાએ ઉસે કૌન ક़રીબ કરેગા ઔર કૌન પનાહ અતા કરેગા લિહાઝા ખુદા–રા નમાઝ કી પાબંદી કરેં ઔર આઈન્દા નમાઝ તર્ક કરને સે તૌબા કર લેં.

★ નમાઝ બાજમાઅત કી હિક્મતેં ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસમેં કોઈ શક નહીં કિ નમાઝ ઈન્સાની ઝિંદગી કે તમા ગોશોં, શોબોં ઔર ઝાવિયોં પર મુહીત હોને કે સાથ સાથ મુઆશરે મેં ઈજતિમાઈય્યત કે ફ઼રોગ઼ મેં હર સતહ પર મુકમ્મલ અષર રખતી હૈ. ફ઼ર્માને ઈલાહી હૈ :

وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتُوا الزَّكٰوةَ وَارْكَعُوْا مَعَ الرّٰكِعِيْنَ ઔર નમાઝ ક़ાઈમ કરો, ઝકાત અદા કરો ઔર રુકૂઅ્ કરનેવાલોં કે સાથ રુકૂઅ્ કરો.

ઈસ આયત મેં નમાઝ બાજમાઅત કા હુક્મ સરાહત કે સાથ દિયા ગયા હૈ, એક وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ મેં ઔર દૂસરી જગહ وَارْكَعُوْا مَعَ الرّٰكِعِيْنَ મેં ઈન દોનોં જગહોં પર અમ્ર કા સેગ઼ે જમા ઈસ્તેમાલ કિયા ગયા હૈ. આયત કે આખિરી હિસ્સે મેં નમાઝ કો એક જગહ બાહમી તૌર પર અદા કરને કી તલ્ક़ીન ઝ્યાદા વઝાહત કે સાથ મૌજૂદ હૈ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઘર કે ગોશએ ખલ્વત કે બજાએ નમાઝે પંજગાના મસ્જિદ મેં બાજમાઅત અદા કરને કા હુક્મ અપને અંદર બહુત સી હિક્મતોં કા હામિલ હૈ, ચંદ હિક્મતેં દર્જ ઝૈલ હૈં :

- પંજગાના નમાઝ મસ્જિદ મેં બાજમાઅત અદા કરને સે મુસલમાનોં કો દિન મેં પાંચ મર્તબા ઈકટ્ઠા હોને કે મવાક़ેઅ્ મયસ્સર આતે હૈં. ઈસ તરહ ઉન્હેં એહલે મોહલ્લા કે બારે મેં પતા ચલતા હૈ કિ કૌન કિસ હાલ મેં હૈ ? કુર્બો–જવાર મેં કોઈ ઐસા તો નહીં જો આધી રોટી કા મોહતાજ હૈ યા તંગી વ ઉસ્રત યા બીમારી કે હાથોં પરેશાની મેં દિન કાટ રહા હૈ.
- નમાઝ કી યક્જાઈ બાહમી કુર્બો–મવાનસત ઔર મહબ્બત કે રિશ્તે મઝબૂત વ મુસ્તહકમ કરને મેં નાસિર વ મદદગાર બનતી હૈ, એક

દૂસરે કી ખુશી ઔર ગ़મ ઔર સુખ–દુ:ખ મેં શરીક હોકર હી એક સેહત–મંદ સાલેહ મુઆશરે કી તામીર મુમ્કિન હૈ.

હમેશા નમાઝ બાજમાઅત કી અદાયગી સે ઈન્સાન કે દિલ મેં યહ એહસાસ જાગુઝીં હો જાતા હૈ કિ જબ બગ़ૈર કિસી શરઈ ઉજ્ર કે ઘર કે અંદર રહ કર ઈન્ફ઼िરાદી સતહ પર નમાઝ જૈસે ફ઼રીઝે કી બજાઆવરી મુમ્કિન નહીં હૈ તો અફ઼રાદે મુઆશરા એક દૂસરે અલગ કૈસે રહ સકતે હૈં ? રબ્બે ક़દીર જલ્લ વ અલા હમ સબકો નમાઝ બાજમાઅત કા પાબંદ બનાએ.

★ જમાઅત કે મુતઅલ્લિક़ મસાઈલ ★

મસ્અલા : આક़िલ વ બાલિગ હર ક़ાદિર પર જમાઅત વાજિબ હૈ, બિલા ઉજ્ર એકબાર ભી છોળને વાલા ગુનહગાર ઔર મુસ્તહિક़્ સઝા હૈ, ઔર કઈ બાર તર્ક કરે તો ફ઼ાસિક़્, મર્દૂદુશ્શહાદત ઔર ઉસ્કો સઝા દી જાએગી, અગર પળોસિયોં ને સુકૂત કિયા તો વો ભી ગુનહગાર હુએ.

મસ્અલા : જુમ્આ વ ઈદૈન મેં જમાઅત શર્ત હૈ ઔર તરાવીહ મેં સુન્નતેં મોઅક્કદા કિફ઼ાયા કિ મોહલ્લે કે સબ લોગોંને તર્ક કી તો સબને બુરા કિયા, ઔર કુછ લોગોં ને ક़ાઈમ કર લી તો બાક़િયોં કે સર સે જમાઅત સાક़િત હો ગઈ ઔર રમઝાનુલ મુબારક કે વિત્ર મેં મુસ્તહબ હૈ, નવાફિલ ઔર અલાવા રમઝાન કે વિત્ર મેં અગર તદાઈ કે તૌર પર હો તો મક્રૂહ હૈ, તદાઈ કે યહ મઅ્ના હૈં કિ તીન સે ઝ્યાદા મુક़્તદી હોં. સૂરજ ગ્રહન મેં જમાઅત સુન્નત હૈ ઔર ચાંદ ગ્રહન મેં તદાઈ કે સાથ મક્રૂહ હૈ.

મસ્અલા : જમાઅત મેં મશગૂલ હોના કિ ઉસ્કી કોઈ રકઅત ફ઼ૌત ન હો વુઝૂ મેં તીન–તીન બાર અઅ્ઝા ધોને સે બેહતર હૈ ઔર તીન–તીન બાર અઅ્ઝા ધોના તક્બીરે ઉલા કે પાને સે બેહતર, યાની અગર વુઝૂ મેં તીન–તીન બાર અઅ્ઝા ધોતા હૈ તો રકઅ્ત જાતી રહેગી તો અફ઼્ઝલ યહ હૈ કિ તીન–તીન બાર ન ધોએ ઔર રકઅ્ત ન જાને દે ઔર અગર જાનતા હૈ કિ રકઅ્ત તો મિલ જાએગી મગર તક્બીરે ઉલા ન મિલેગી તો તીન–તીન બાર ધોએ.

મસ્અલા : જિસકી જમાઅત જાતી રહી ઉસ પર યહ વાજિબ નહીં કિ દૂસરી મસ્જિદ મેં જમાઅત તલાશ કરકે પઢે, હાં ! મુસ્તહબ હૈ. અલ્બત્તા જિસ્કી મસ્જિદે હરમ કી જમાઅત ફૌત હુઈ ઉસ પર મુસ્તહબ ભી નહીં કિ દૂસરી જગહ તલાશ કરે.

મસ્અલા : મરીઝ જિસે મસ્જિદ તક જાને મેં મશક્કત હો, અપાહિજ જિસ્કા પાંવ કટ ગયા હો, જિસ પર ફાજિલ ગિરા હો, ઈતના બુઢ્ઢા કિ મસ્જિદ તક જાને સે આજિઝ હો. અંધા, અગર્ચે અંધે કે લિયે કોઈ ઐસા મૌજૂદ હો જો હાથ પકડ કર મસ્જિદ તક પહુંચા દે, સખ્ત બારિશ ઔર શદીદ કીચડ કા હાઈલ હોના, સખ્ત સર્દી, સખ્ત તારીકી, આંધી, માલ યા ખાને કે તલ્ફ હોને કા અંદેશા, કર્ઝખ્વાહ કા ખૌફ હૈ ઔર યહ તંગદસ્ત હૈ, ઝાલિમ કા ખૌફ, પાખાના, પેશાબ, રિયાહ કી હાજતે શદીદા હૈ, ખાના હાઝિર હૈ ઔર નફ્સ કો ઉસ્કી ખ્વાહિશ હો, કાફિલે ચલે જાને કા અંદેશા હૈ, મરીઝ કી તીમારદારી કિ જમાઅત કે લિયે જાને સે ઉસ્કો તક્લીફ હોગી ઔર ઘબરાએગા યહ સબ તર્કે જમાઅત કે લિયે ઉજ્ર હૈં.

મસ્અલા : ઔરતોં કો કિસી નમાઝ મેં જમાઅત કી હાઝિરી જાઈઝ નહીં, દિન કી નમાઝ હો યા રાત કી, જુમ્આ હો યા ઈદૈન ખ્વાહ વહ જવાન હોં યા બુઢિયા. *(કાનૂને શરીઅત)*

બરકાતે નવાફિલ

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ ને ઈન્સાનોં કો અપની ઈબાદત કે લિયે પૈદા ફર્માયા, ચુનાંચે ખુદ અલ્લાહ ﷻ ને કુર્આને પાક મેં ઈર્શાદ ફર્માયા : وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُوْنَ મૈંને જિન્ન ઔર ઈન્સાનોં કો સિર્ફ અપની ઈબાદત કે લિયે પૈદા કિયા. ઈબાદત કી કઈ કિસ્મેં હૈં, એક વહ જિનકા કરના ફર્ઝ હૈ કિ ઉન્કો અદા કિયે બગૈર છુટકારા હી નહીં, ઉન્હેં ફરાઈઝ કહતે હૈં. ઈબાદત કી એક કિસ્મ નફ્લ ઈબાદત હૈ કિ ઉસ્કા કરના ઝરૂરી તો નહીં હોતા લેકિન અદા કરને સે બેશુમાર ફઝાઈલ વ બરકાત હાસિલ હોતે હૈં.

આઈન્દા સુતૂર મેં નમાઝે નવાફિલ કી મુખ્તલ્ફિ સૂરતેં ઔર ઉન્કો અદા કરને સે હાસિલ હોને વાલે ફઝાઈલ વ ફવાઈદ કા ઝિક્ર કિયા જા રહા હૈ ઈસ ઉમ્મીદ પર કિ કારિઈન ઉન્હેં પઢ કર, ઉન પર અમલ કરકે ફઝાઈલ વ બરકાત સે માલા–માલ હો સકેંગે.

★ કુર્બે ખુદા કા ઝરિયા ★

અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ હુઝૂરે અકદસ ﷺ ફર્માતે હૈં કિ અલ્લાહ તઆલાને ફર્માયા : જો મેરે કિસી વલી સે દુશ્મની કરે ઉસે મૈંને લળાઈ કા એલાન દે દિયા ઔર મેરા બન્દા કિસી શય સે ઈસ કદર તકર્રુબ હાસિલ નહીં કરતા જિતના ફરાઈઝ સે હોતા હૈ, ઔર નવાફિલ કે ઝરિયે સે હમેશા કુર્બ હાસિલ કરતા રહતા હૈ યહાં તક કિ ઉસે મહબૂબ બના લેતા હૂં ઔર અગર વહ મુઝસે સવાલ કરે તો ઉસે દૂંગા ઔર પનાહ માંગે તો પનાહ દૂંગા. *(બહારે શરીઅત : ૪/૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ કી જાત કિસી ચીઝ કી મોહતાજ નહીં, હમ અગર ઉસ્કી ઈબાદત કરેં તો ઉસ ઈબાદત સે અલ્લાહ ﷻ કો કોઈ ફાયદા નહીં પહુંચતા હૈ ઔર ન હી વહ હમારી ઈબાદત કા મોહતાજ હૈ. અગર હમ અલ્લાહ ﷻ કી ઈબાદત કરેંગે તો

ઈસમેં હમારા હી ફાયદા હોગા, ક્યોંકિ ઉસ્ને દુન્યા કો આઝ્માઈશ–ગાહ ઔર આખિરત કી ખેતી બનાયા, અબ વહ અપને બંદો કો આઝ્માતા હૈ કિ કૌન ઉસ્કી અતા કી હુઈ નેઅ્મતોં કે શુક્ર મેં મેરી બારગાહ મેં સજદએ–બંદગી કરતા હૈ ઔર ઈસ દુન્યા મેં અપની આખિરત કે લિયે ફ્સ્લ તૈયાર કર લેતા હૈ. મઝકૂરા હદીષ કે મુતાબિક્ અગર કોઈ બંદા ફરાઈઝ કે સાથ–સાથ નવાફિલ કી ભી પાબંદી કરે તો રબ ઉસસે ઈસ ક્દર રાઝી હો જાતા હૈ ઔર ઉસે અપના ઈતના ક્રીબી બના લેતા હૈ કિ બંદા જો માંગે અલ્લાહ ﷻ ઉસે અતા ફર્માતા હૈ.

★ નફ્લ નમાઝ ઘર પર પઢેં ★

સુનને મોઅક્કદા, સુનને ઔર ગૈર મોઅક્કદા ઔર દીગર નવાફિલ કા ઘર મેં પઢતા મસ્નૂન, મુસ્તહસન ઔર અફ્ઝલ હૈ ઔર ઈસકી ફઝીલત ઈસ વજહ સે હૈ કિ નવાફિલ મેં ખિફા ઔર પોશીદગી મતલૂબ હૈ ઔર ઘર મેં યહ મુતસવ્વર હૈ. દૂસરે ઈસમેં રિયા કા ખતરા નહીં, તીસરે ઈસસે ઘર મેં બરકત હાસિલ હોગી. ચુનાંચે અહાદીષ મેં નફ્લ નમાઝ ઘર મેં પઢને કે હવાલે સે મઝકૂર હૈ.

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા :–

"اِذَا قَضٰی اَحَدُکُمُ الصَّلٰوۃَ فِیْ مَسْجِدِہٖ فَلْیَجْعَلْ لِبَیْتِہٖ نَصِیْبًا مِّنْ صَلٰوتِہٖ
فَاِنَّ اللّٰہَ تَعَالٰی جَاعِلٌ فِیْ بَیْتِہٖ مِنْ صَلٰوتِہٖ خَیْرًا"

પઢ્હ લે તો વહ અપની નમાઝોં કા કુછ હિસ્સા અપને ઘર પર પઢ્હને કે લિયે ભી રખ લે ક્યોંકિ અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કી નમાઝોં કી વજહ સે ઉસ્કે ઘર મેં બરકત પૈદા કર દેગા. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

એક હદીષ શરીફ મેં ઉસ ઘર કો ક્બ્રસ્તાન સે તાબીર કિયા ગયા જિસ ઘર મેં નમાઝ ન પઢી જાએ. ચુનાંચે હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા :–

"اِجْعَلُوْا مِنْ صَلٰوتِکُمْ فِیْ بُیُوْتِکُمْ وَ لَا تَتَّخِذُوْھَا قُبُوْرًا" અપને ઘરોં મેં

નમાઝ પઢ્હો ઔર ઉન્કો ક્બ્રસ્તાન ન બનાઓ. *(રિયાઝુસ્ સાલિહીન : ૨/૯૬)*

★ રાત મેં નફ્લ નમાઝ પઢ્હને કે ફઝાઈલ ★

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનોં ! દિન મેં નફ્લ કી અદાયગી સે બેહતર રાત મેં નફ્લ નમાઝ પઢ્હના હૈ. કુર્આને મુક્દસ મેં રાત મેં નફ્લ અદા કરનેવાલોં કી ફઝીલત સરાહત સે મઝકૂર હૈ : وَالَّذِیْنَ یَبِیْتُوْنَ لِرَبِّھِمْ سُجَّدًا وَّ قِیَامًا ઔર જો રાત કાટતે હૈં અપને રબ કે લિયે સજ્દે ઔર ક્યામ મેં. *(સૂરએ ફુર્કાન : આયત : ૬૪)*

હઝરત હસન رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા કિ નફ્લ ઈબાદત કે લિયે રાત કા ઝિક્ર ખુસૂસિયત કે સાથ ઈસલિયે ફર્માયા કિ રાત કી ઈબાદત ઝ્યાદા દુશ્વાર હોતી હૈ, રિયાકારી કા ભી ઈસમેં શાઈબા નહીં હોતા, ખુઝૂએ ક્લ્બ ઔર ઝબાન સે દિલ કી મુવાફક્ત ખૂબ હોતી હૈ. ઈસકે અલાવા એક વજહ યહ ભી હૈ કિ દીગર નફ્લ ઈબાદતોં કે લિયે દિન મખ્સૂસ હૈ જો આમ તૌર પર રાત મેં અદા નહીં કી જા સકતી હૈં, મષલન્ તાલીમ વ અતલ્લુમ, જિહાદ ફી સબીલિલ્લાહ, બુઝુર્ગોં કી સોહબત ઈખ્તિયાર કરના વગૈરા.

હદીષ મેં ભી રાત મેં નફ્લ નમાઝ પઢ્હને કી બ્ળી ફઝીલતેં વારિદ હુઈ હૈં, ઝૈલ મેં ચંદ અહાદીષ હમ ઝિક્ર કર રહે હૈં.

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ કી રિવાયત હૈ કિ: મૈંને ખુદ સુના કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ફ્રમા રહે થે, "ફર્ઝ નમાઝ કે બાદ સબસે અફ્ઝલ નમાઝ રાત મેં પઢી જાનેવાલી (નફ્લ) નમાઝ હૈ. *(અહમદ)*

ઔર હઝરત અબૂ ઉમામા رضی اللہ عنہ રાવી હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા ક્યામે શબ કા ઈલ્તિઝામ કરો, યહ ગુઝિશ્તા સુલહા કી આદતે જારિયા હૈ, રબ સે કુર્બત હાસિલ કરને, ગુનાહોં કો સાક્રિત કરને ઔર આઈન્દા ગુનાહ સે રુકને કા ઝરિયા હૈ. *(તિર્મિઝી)*

એક રિવાયત મેં હૈ કિ અલ્લાહ તઆલાને બઅઝ સિદ્દીક્રીન કો ઈલ્હામ કે ઝરીઆ ખબર દી કિ મેરે કુછ બંદે ઐસે હૈં જો મુઝસે મહબ્બત કરતે હૈં ઔર મૈં ઉન્સે મહબ્બત કરતા હૂં, વહ મેરે મુશ્તાક્ હૈં ઔર મૈં

ઉન્કા મુશ્તાક હૂં, વહ મુઝે યાદ કરતે હૈં ઔર મૈં ઉન્કો યાદ કરતા હૂં, વહ મેરી તરફ દેખતે હૈં ઔર મૈં ઉન્કી તરફ દેખતા હૂં, અગર તુમ ભી વહી તરીક़ા ઈખ્તિયાર કરો તો મૈં તુમ્હેં મહબૂબ રખૂંગા, અગર ઉન્કે તરીક़े સે મુંહ મોળ લોગે તો મૈં ભી તુમ્હારી તરફ તવજ્જોહ નહી કરૂંગા. ઉસ નેક બંદે ને અર્ઝ કિયા, અય મેરે રબ ! ઉન્કી અલામત ક્યા હૈ ? અલ્લાહ તઆલાને ફર્માયા : વો દિન કો અવક़ાતે નમાઝ કી ઈસ તરહ હિફાઝત કરતે હૈં જિસ તરહ ચરવાહા અપની બકરિયોં કો ચરાતા હૈ, વો ગુરૂબે આફતાબ કા ઈસ ક़દર શૌક़ રખતે હૈં જિસ તરહ પરિન્દે ગુરૂબે આફતાબ કે વક્ત અપને ઘોંસલોં મેં જાને કે લિયે બેતાબ હોતે હૈં, જબ રાત હો જાતી હૈ ઔર અંધેરા છા જાતા હૈ, બિસ્તર લગા દિયે જાતે હૈં, ચારપાઈયાં બિછા દી જાતી હૈં ઔર હર મુહિબ, અપને મહબૂબ કે પાસ તન્હાઈ મેં ચલા જાતા હૈ તો ઉસ વક્ત વો મેરે કલામ (કુર્આને મુક़દ્દસ) કે સાથ મુઝસે હમકલામ હોતે હૈં ઔર મેરે ઈન્આમાત કા ઝિક્ર કરકે મુઝસે આજિઝી કા ઈઝહાર કરતે હૈં, કુછ રોતે હૈં ઔર કુછ ઝારી કરતે હૈં, કુછ આહેં ભરતે હૈં ઔર કુછ શિકવા કરતે હૈં, કુછ ક़યામ કી હાલત મેં હોતે હૈં ઔર કુછ ક़ાઈદા કર રહે હોતે હૈં, કોઈ રૂકૂઅ્ કી હાલત મેં હોતા હૈ તો કોઈ સજ્દા–રેઝ હોતા હૈ. *(ગુન્યતુત્ તાલિબીન : ૩૬૦)*

સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ભી રાત મેં નમાઝ પઢહને કે આદી થે હત્તા કિ કિસી કાફિર ને સહાબા કે લશ્કર મેં ચંદ રાતેં ઔર ચંદ દિન બસર કિયે ઔર જાકર અપને બાદશાહ કો બતાયા : "هُمْ فُرْسَانٌ بِالنَّهَارِ وَرُهْبَانٌ بِاللَّيْلِ" વો સારા દિન બર્ક़ રફ્તાર ઘોળોં કી પીઠ પર બૈઠ કર દાદે શુજાઅ્ત દેતે હૈં ઔર રાત કે વક્ત રાહિબોં કી તરહ ઝિક્રે ઈલાહી મેં મશગૂલ રહતે હૈં. *(તફ્સીરે મઝહરી)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનોં ! મઝકૂરા રિવાયતોં સે રાત કી નફ્લ નમાઝોં કી અહમિયત ઔર ફઝીલત બિલકુલ વાઝેહ હો જાતી હૈ કિ રાત મેં નફ્લ નમાઝ પઢહનેવાલા અલ્લાહ કો મહબૂબ હોતા હૈ ઔર અલ્લાહ કે ખુસૂસી ઈન્આમો– ઈક્રામ કા હક્દાર હોતા હૈ. લિહાઝા હમેં ભી રાત કે વક્ત ચંદ રકાત નફ્લ નમાઝ પઢહને કી આદત બનાની ચાહિયે

તા કે મઝકૂરા ફઝાઈલકે હમ ભી હક़્દાર હો સકેં. નવાફિલ કી પાબંદી કરને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

ક़યામે શબ કે લિયે જિન બાતોં સે મદદ લી જા સકતી હૈ ઉનમેં સે બાઝ યહ હૈં : હલાલ રિઝ્ક़, હમેશા તૌબા કરના, અઝાબે ઈલાહી સે ડરના, વઅ્દએ ખુદાવંદી કી ઉમ્મીદ રખના, મુસ્તહબ ચીઝેં ખાને સે ઈજ્તિનાબ કરના, ગુનાહોં પર ઈસ્રાર ન કરના, મૌત કી ફિક્ર ઔર આખિરત કી યાદ સે દુન્યા કે ખયાલાત ઔર મહબ્બત કો દિલ સે નિકાલ દેના, અગર કોઈ શખ્સ મઝકૂરા બાતોં મેં સે કિસી કે ખિલાફ કરતા હૈ તો ઉસકા દિલ ક़યામે લૈલ મેં ન લગેગા, અલ્લાહ عزوجل કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કી હમેં મઝકૂરા બાતોં કો અપનાને ઔર શબ મેં ચંદ રકઅત નવાફિલ કી પાબંદી કરને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએં.

★ ચંદ મખ્સૂસ અવ્ક़ાત કી મખ્સૂસ નફ્લ નમાઝેં ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વૈસે તો નફ્લ નમાઝોં કા કોઈ વક્ત મુતઅય્યન નહીં, મક્રૂહ ઔક़ાત કે અલાવા કિસી ભી વક્ત નફ્લ નમાઝ પઢહી જા સકતી હૈ, હાં ! ચંદ નમાઝેં ઐસી હૈં જો મુક़ર્રરા અવક़ાત કે સાથ હુઝૂર ﷺ યા બુઝુર્ગાને દીન સે મરવી હૈં ઔર ઉન્કે ભી બેહદ ફઝાઈલ વ ફવાઈદ હૈં. ઝૈલ મેં હમ ઉન નમાઝોં કો મઅ્ ફઝાઈલ ઝિક્ર કર રહે હૈં.

★ મગ़રિબ કે બાદ નફ્લ નમાઝ પઢહને કી ફઝીલત ★

અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ, ફર્માતે હૈં કિ જો શખ્સ મગ़રિબ કે બાદ ૬ રકઅ્તેં પઢહે ઔર ઉન્કે દરમ્યાન મેં કોઈ બુરી બાત ન કહે તો બારહ બરસ કી ઈબાદત કે બરાબર કી જાયેંગી. *(તિર્મિઝી, ઈબ્ને માજહ)*

ઈસી તરહ હઝરત અમ્માર બિન યાસિર સે રિવાયત હૈ કિ ફર્માતે હૈં, જો મગ़રિબ કે બાદ ૬ રકઅ્તેં પઢહે ઉસકે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાયેંગે અગર્ચે સમુન્દર કી ઝાગ કે બરાબર હોં.

ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા સિદીક़ા رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ કિ જો મગરિબ કે બાદ ૨૦ રકઅ્તેં પઢહે અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લિયે

જન્નત મેં એક મકાન બનાએગા. *(તિર્મિઝી)*

૬ રકઅૂત યા ૨૦ રકઅૂત પઢને મેં હમારા કોઈ ઝયાદા વક્ત સર્ફ નહીં હોગા મગર ઉસ્કી ફઝીલત, અલ્લાહુ અકબર ! બારહ બરસ ઈબાદત કરનેકા સવાબ, તમામ ગુનાહોંકી બખ્શિશ નીઝ જન્નત મેં મકાન. તો ક્યોં ન ઐસા કામ કિયા જાએ જિસ મેં મેહનત કમ ઔર ફાયદા ઝ્યાદા હો.

હમ જાને અંજાને મેં બેશુમાર ગુનાહ કર બૈઠતે હૈં, નેકિયાં ગુનાહોં કો મિટા દેતી હૈં જૈસા કિ ખુદ અલ્લાહ ﷻ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :

"اِنَّ الْحَسَنٰتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّاٰتِ" બેશક ! નેકિયાં બુરાઈયોં કો મિટા દેતી હૈં. લિહાઝા હમેં ઐસા કામ કરના ચાહિયે જિસ કી બરકત સે હમારે ગુનાહોં કી તલાફી ભી હોતી રહે.

★ ઈતવાર કે દિન કી નફ્લ કી ફઝીલત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ ને હુઝૂર ﷺ સે રિવાયત કી હૈ કિ આપને ફર્માયા : જો કોઈ ઈતવાર કે દિન ચાર રકઅૂત પઢે, હર રકઅૂત મેં اَلْحَمْدُ ઔર اٰمَنَ الرَّسُوْل (સૂરએ બકરહ કી આખિરી આયતેં) એક બાર પઢે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે લિયે હર નસ્રાની મર્દ ઔર ઔરત કી તાદાદ કે બરાબર નેકિયાં લિખેગા ઔર ઉસ્કો એક નબી કા ષવાબ ઈનાયત ફર્માએગા ઔર એક હજ ઔર ઉમરા ઉસ્કે લિયે તહરીર ફર્માએગા ઔર હર રકઅૂત કે બદલે મેં હઝાર નમાઝોં કા ષવાબ લિખેગા ઔર જન્નત મેં ઉસ્કો એક શહર મુશ્કે ખાસ કા અતા ફર્માએગા. *(ઈહ્યાઉલ્ ઉલૂમ : ૪૨૮)*

હઝરત અલી બિન અબી તાલિબ رضی اللہ عنہ નબીએ અકરમ ﷺ સે રિવાયત કરતે હૈં, આપને ફર્માયા : ઈતવાર કે દિન કષરતે નમાઝ કે સાથ અલ્લાહ તઆલા કી તૌહીદ બયાન કરો, વહ વાહિદ હૈ, ઉસ્કા કોઈ શરીક નહીં. જો આદમી ઈતવાર કે દિન ઝોહર કે ફર્ઝ ઔર સુન્નતેં પઢકર સલામ ફેરે, ઉસ્કે બાદ દો રકઅતેં મઝીદ પઢેં જિન મેં સૂરએ ફાતિહા ઔર સૂરએ જુમ્આ પઢે ઔર અપની હાજત કા સવાલ કરે, અલ્લાહ તઆલા કે ઝિમ્મએ કરમ પર વાજિબ હૈ કિ ઉસ્કી હાજત કો પૂરા કરે ઔર ઉસે ઈસાઈયોં કે દીન સે મહફૂઝ રખે. *(ગુન્યતુત્ તાલિબીન : ૬૭૫)*

★ ઈતવાર કી રાત કી નફ્લ કી ફઝીલત ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા : જો ઈતવાર કી રાત મેં નફ્લ ૨૦ રકઅૂત પઢે, હર રકઅૂત મેં અલહમ્દુ–લિલ્લાહ ૫૦ વાર, સૂરએ ઈખ્લાસ ઔર મુઅવ્વઝતૈન એક–એક બાર પઢેં. ઔર ૧૦૦ બાર ઈસ્તિગ્ફાર પઢે ઔર અપને લિયે ઔર અપને માં–બાપ કે લિયે ૧૦૦ દફા દુઆએ મગફિરત કરે, હુઝૂર ﷺ પર ૧૦૦ બાર દુરૂદ શરીફ પઢે ઔર અપની કુવ્વત ઔર તાકત સે અલાહેદા હોકર અલ્લાહ તઆલા કી કુવ્વત વ તાકત કી તરફ ઈલ્તિજા કરકે કહે :–

"اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ آدَمَ وَاِبْرَاهِيْمَ خَلِيْلُ اللّٰهِ وَمُوْسٰى كَلِيْمُ اللّٰهِ وَ عِيْسٰى رُوْحُ اللّٰهِ وَ مُحَمَّدًا حَبِيْبُ اللّٰهِ"

તો ઉસ્કો બમુવાફિક્ શુમાર ઉન લોગોં કે જો અલ્લાહ તઆલા કી રઝા કે લિયે ઔલાદ કે કાતિલ નહીં, સવાબ મિલેગા ઔર કયામત મેં અલ્લાહ તઆલા ઉસે અમ્નો–અમાન કે સાથ ઉઠાએગા ઔર અલ્લાહ તઆલા કે ઝિમ્મએ કરમ પર હોગા કિ જન્નત મેં ઉસે નબી ﷺ કે સાથ દાખિલ કરે. *(ઈહ્યાઉલ્ ઉલૂમ : ૪૩૫)*

★ પીર કે દિન કી નફ્લ કી ફઝીલત ★

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ હુઝૂર ﷺ સે રિવાયત કરતે હૈં કિ આપને ફરમાયા : જો સોમવાર કે દિન સૂરજ કે ઉંચા હોને કે બાદ દો રકઅૂતેં પઢે, હર રકઅૂત મેં અલ–હમ્દુ એકબાર ઔર આયતુલ–કુર્સી એક બાર ઔર સૂરએ ઈખ્લાસ ઔર મુઅવ્વઝતૈન એક–એક બાર, જબ સલામ ફેરે તો દસ બાર ઈસ્તિગ્ફાર ઔર દસ બાર દુરૂદો–સલામ પઢે. અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે તમામ ગુનાહોં કો બખ્શ દેગા. *(ઈહ્યાઉલ્ ઉલૂમ : ૪૨૮)*

★ મંગલ કે દિન કી નફ્લ કી ફઝીલત ★

યઝીદ રક્કાશી હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રાવી હૈં કિ હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા : જો કોઈ મંગલ કે દિન કરીબ દોપહર કે ઔર એક રિવાયત મેં હૈ

કિ સૂરજ ઊંચા હોને કે વક્ત ૧૦ રકઅત ઈસ તરહ પળ્હેં કિ હર રકઅત મેં અલ–હમ્દુ ઔર આયતુલ–કુર્સી એક–એક બાર ઔર સૂરએ ઈખ્લાસ તીન બાર તો ઉસ્કે ઝિમ્મે સત્તર દિન તક ગુનાહ ન લિખા જાએગા. અગર સત્તર દિન કે દરમ્યાન મર ગયા તો શહીદ મરેગા ઔર ઉસ્કે સત્તર બરસ કે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાયેંગે. *(ગુન્યતુત્–તાલિબીન : ૬૭૫)*

★ મંગલકી રાત કી નફ્લ કી ફઝીલત ★

હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ હુઝૂર ﷺસે રિવાયત કરતે હૈં કિ જો મંગલ કી રાત મેં દો રકઅત પળ્હે, હર રકઅત મેં એકબાર અલ–હમ્દુ ઔર ઈન્ના અન્ઝલ્ના ઔર કુલ્–હુવલ્લાહુ અહદ, સાત–સાત બાર પળ્હે તો અલ્લાહ ઉસ્કી ગર્દન દોઝખ સે આઝાદ કરેગા ઔર ક્યામત મેં જન્નત કી તરફ઼ ઉસ્કા રહબર ઔર લે જાને વાલા હોગા. *(ઈહ્યાઉલ્ ઉલૂમ : ૪૨૮)*

★ બુધ કે દિન કી નફ્લ કી ફઝીલત ★

અબૂ ઈદ્રીસ ખૌલાની હઝરત મઆઝ બિન જબલ رضی اللہ عنہ સે રાવી હૈં કિ હુઝૂર ﷺને ફર્માયા કિ જો બુધ કે દિન ચળ્હે ૧૨ રકાત પળ્હે ઔર હર રકઅત મેં અલ–હમ્દુ ઔર આયતુલ્–કુર્સી એક એક બાર ઔર ઈખ્લાસ તીનબાર ઔર મુઅવ્વઝતૈન તીનબાર પળ્હે તો ઉસે અર્શ કે ક઼રીબ ફિરિશ્તા પુકારતા હૈ કિ "અય અલ્લાહ કે બંદે ! અમલ ફિર સે કર તેરે પહલે ગુનાહ બખ્શ દિયે ગએ ઔર અલ્લાહ તઆલા તુઝ સે અઝાબે ક઼બ્ર ઔર ઉસ્કા અંધેરા ઔર તંગી દૂર કરેગા." ઔર ક્યામત કી સખ્તિયાં ઉસસે ઉઠા લેગા ઔર ઉસ દિન સે ઉન્કે લિયે એક પૈગમ્બર કા અમલ ઈઝાફ઼ા ફર્માએગા. *(ગુનિયતુત્–તાલિબીન : ૬૭૫)*

★ બુધ કી રાત કી નફ્લ નમાઝ ★

હુઝૂર તાજદારે મદીના અરવાહુના ફિદાહુ ﷺને ફર્માયા જો કોઈ બુધ કી રાત દો રકઅતેં પળ્હે, અવ્વલમેં અલ્હમ્દુ ઔર ૧૦ બાર કુલ–અઅૂઝુ બિરબ્બિલ્ ફલક઼ ઔર દૂસરી મેં અલ્હમ્દુ કે બાદ ૧૦ બાર કુલ્ અઅૂઝુ બિરબ્બિન્ નાસ, ફિર સલામ ફેર કર ૧૦ બાર ઈસ્તિગ઼ફાર

ઔર ૧૦ બાર દુરૂદ શરીફ઼ પળ્હે તો હર આસ્માન સે ૭૦ હઝાર ફિરિશ્તે ઉતર કર ઉસ્કે ષવાબ કો ક઼યામત તક લિખેંગે. *(ઈહ્યાઉલ્ ઉલૂમ : ૪૩૧)*

★ જુમેરાત કે દિન કી નફ્લ કી ફઝીલત ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : જો જુમેરાત કે દિન અસ્ર ઔર જોહર કે દરમ્યાન દો રકઅત, અવ્વલ મેં અલ–હમ્દુ લિલ્લાહ એક બાર ઔર આયતુલ્–કુર્સી ૧૦૦ બાર ઔર દૂસરી મેં અલ–હમ્દુ લિલ્લાહ એકબાર, ઈખ્લાસ ૧૦૦ બાર ઔર ૧૦૦ બાર દુરૂદ શરીફ઼ પળ્હે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસે ષવાબ ઉસ શખ્સ કા ઈનાયત ફર્માએગા જિસને રજબ ઔર શાબાન ઔર રમઝાન કે રોઝે રખે હોં ઔર ઉસે ખાનએ કા'બા કે હજ કા ષવાબ હોગા ઔર અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લિયે ઉન લોગોં કી તાદાદ કે બરાબર ષવાબ અતા ફર્માએગા જો ઉસ પર ઈમાન લાએ ઔર તવક્કુલ કરતે રહેં. *(ગુન્યતુત્–તાલિબીન : ૬૭૬)*

★ જુમેરાત કી રાત કી નફ્લ કી ફઝીલત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺને ફર્માયા : જો કોઈ જુમેરાત કી રાત મેં મગરિબ ઔર ઈશા કે દરમ્યાન દો રકઅત પળ્હે ઔર હર રકઅત મેં અલ–હમ્દુ લિલ્લાહ ઔર આયતુલ્–કુર્સી ૫ બાર, ઔર ૫ બાર ઈખ્લાસ ઔર ૫ બાર મુઅવ્વઝતૈન, ઔર નમાઝ સે ફારિગ હોકર ૧૫ બાર ઈસ્તિગફાર પળ્હકર ઈસકા ષવાબ અપને માં–બાપ કો બખ્શ દે તો જો હક઼ માં–બાપ કા ઉસ્કે ઝિમ્મે થા ઉસને અદા કર દિયા અગર્ચે ઉન્કી નાફર્માની કરતા રહા. અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કો વહ ઈનાયત કરેગા જો સિદ્દીક઼ોં, શહીદોં કો દેગા. *(ઈહ્યાઉલ્ ઉલૂમ : ૪૩૧)*

★ જુમ્આ કે દિન કી નફ્લ કી ફઝીલત ★

હઝરત અલી બિન હુસૈન બવાસ્તા વાલિદ અપને જદ્દે અમજદસે રિવાયત કરતે હૈં, વહ ફર્માતે હૈં કિ મૈંને નબીએ કરીમ ﷺસે સુના, આપને ફર્માયા : જુમ્આ કા તમામ દિન નમાઝ કા દિન હૈ, જો મોમિન બંદા સૂરજ કે એક નેજા યા ઉસસે ઝ્યાદા બુલંદ હોને કે બાદ ખળા હો,

કામિલ વુઝૂ કરે ઔર ઈમાન કી હાલત મેં ષવાબ કી નિયત સે ચાશ્ત કી દો રકઅૂતેં પઢ્હે, અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે નામએ આમાલ મેં દો સૌ નેકિયાં લિખતા હૈ ઔર ઉસસે દો સૌ ગુનાહ મિટા દેતા હૈ ઔર જો આદમી ચાર રકઅૂતેં પઢ્હે અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે લિયે જન્નત મેં ચાર સો દર્જે બુલંદ ફર્માતા હૈ, જો શખ્સ આઠ રકઅૂત પઢ્હે અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે લિયે જન્નત કે આઠ સૌ દરજાત બુલંદ ફર્માતા હૈ ઔર ઉસ્કે તમામ ગુનાહ બખ્શ દેતા હૈ, જો શખ્સ બારહ રકઅૂતેં પઢ્હે અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે નામએ આમાલ મેં બારહ સો નેકિયાં લિખતા હૈ, ઉસસે બારહ સો ગુનાહ મિટાતા હૈ ઔર જન્નત મેં ઉસ્કે બારહ સો દર્જે બુલંદ ફર્માતા હૈ. *(ગુન્યતુત્–તાલિબીન : ૬૭૬)*

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ને ફર્માયા : જો જુમ્આ કે દિન (મસ્જિદ) જામેઅ્ મેં દાખિલ હો ઔર ચાર રકઅત જુમ્આ સે પહલે પઢ્હે ઔર હર રકઅૂત મેં અલ–હમ્દુ ઔર પચાસ બાર સૂરએ ઈખ્લાસ પઢ્હે, જબ વહ મરેગા તો અપના ઠિકાના જન્નત મેં દેખ લેગા યા ઉસ્કો દિખલા દિયા જાએગા. *(ઈહ્યાઉલ્ ઉલૂમ : ૪૩૦)*

હઝરત મુજાહિદ رضی اللہ عنہ હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત કરતે હૈં કિ નબીએ કરીમ ﷺ ને ફર્માયા જો શખ્સ જુમ્આ કે દિન નમાઝે જુમ્આ ઔર અસ્ર કે દરમ્યાન દો રકઅૂતેં ઈસ તરહ પઢ્હે કિ પહલી રકઅૂત મેં એકબાર સૂરએ ફાતિહા, એકબાર આયતુલ્–કુર્સી ઔર ૨૫ બાર કુલ–અઉઝુ બિરબ્બિલ્–ફલક઼ પઢ્હે ઔર દૂસરી રકઅત મેં સૂરએ ફાતિહા એકબાર, કુલ્–હુવલ્લાહુ અહદ એકબાર ઔર કુલ્ અઉઝૂ બિરબ્બિલ્–ફલક઼ બીસ બાર પઢ્હે, સલામ ફેરને કે બાદ ૫૦ મર્તબા لَاحَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ પઢ્હે વહ ઉસ વક઼્ત તક દુન્યા સે નહીં જાએગા જબ તક ખ્વાબ મેં અપને રબ કી ઝિયારત ન કર લે, નીઝ વહ જન્નત મેં અપના મકાન દેખ લેગા યા ઉસે દિખા દિયા જાએગા. *(ગુન્યતુત્–તાલિબીન : ૬૭૬)*

એક રિવાયત મેં હૈ કિ એક દેહાતી ને બારગાહે નબવી મેં ખળે હોકર

અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ હમ મદીના શરીફ સે દૂર જંગલ મેં રહતે હૈં, હમ હર જુમ્આ કો આપ કી ખિદમત મેં હાઝિર નહીં હો સકતે, મુઝે કોઈ ઐસા અમલ બતાએં કિ જબ મૈં અપની ક઼ૌમ કે પાસ જાઉં તો ઉન્હેં જુમ્આ કે ક઼ાઈમ મક઼ામ બતા સકૂં. નબીએ કરીમ ﷺ ને ફર્માયા : અય એઅ્રાબી ! જબ જુમ્આ કા દિન હો તો સૂરજ બુલંદ હોને પર દો રકઅૂતેં યૂં પઢ્હો કિ પહલી રકઅૂત મેં સૂરએ ફાતિહા ઔર કુલ–અઉઝુ બિરબ્બિલ્ ફલક઼ ઔર દૂસરી મેં સૂરએ ફાતિહા ઔર કુલ–અઉઝુ બિરબ્બિન્નાસ પઢ્હો. ફિર તશહ્હુદ પઢ્હ કર સલામ ફેરો ઔર બૈઠ કર સાત મર્તબા આયતુલ્ કુર્સી પઢ્હો, ફિર ચાર–ચાર કી નિયત સે આઠ રકઅૂતેં પઢ્હો, હર રકઅૂત મેં સૂરએ ફાતિહા ઔર ઈઝા જા–અ નસ્રુલ્લાહિ એક–એક બાર ઔર ૨૫ બાર કુલ–હુવલ્લાહુ અહદ પઢ્હો, નમાઝ સે ફારિગ઼ હોકર ૭૦ મર્તબા "لَاحَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ" પઢ્હો. મુઝે ઉસ ઝાત કી ક઼સમ જિસકે ક઼બ્ઝએ ક઼ુદરત મેં મુહમ્મદ ﷺ કી જાન હૈ, જો મોમિન મર્દ ઔર ઔરત જુમ્આ કે દિન યહ નમાઝ જૈસા કિ મૈંને બતાયા પઢ્હે, મૈં ઉસકે લિયે જન્નત કી ઝમાનત દેતા હૂં, ઔર જબ વહ અપની જગહ સે ઉઠતા હૈ તો ઉસ્કી ઔર ઉસ્કે વાલિદૈન કી બશર્તે કિ મોમિન હોં, બખ્શિશ હો ચુકી હોતી હૈ ઔર અર્શ કે નીચે સે એક મુનાદી પુકારતા હૈ : અલ્લાહ કે બંદે ! નએ સિરે સે અમલ શુરૂ કર કિ તેરે અગલે પિછલે ગુનાહ બખ્શ દિયે ગએ. *(ગુન્યતુત્–તાલિબીન : ૬૭૭)*

★ જુમ્આ કી રાત કી નફ્લ કી ફ઼ઝીલત ★

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબીએ અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ ને ફર્માયા : જો કોઈ જુમ્આ કી રાત મગ઼્રિબ ઔર ઈશા કે દરમ્યાન બારહ રકાત અદા કરે, હર રકઅૂત મેં અલ–હમ્દુ એક બાર, ઈખ્લાસ ગ્યારહ બાર પઢ્હે તો ગોયા ઉસ્ને અલ્લાહ તઆલા કી બારહ સાલ ઈબાદત ઈસ તરહ કી કિ દિન કો રોઝા રખા ઔર રાત કો શબબેદારી કી. *(ઈહ્યાઉલ્ ઉલૂમ : ૪૩૧)*

★ સનીચર કે દિન કી નફ્લ કી ફઝીલત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર સરવરે આલમ ફખ્રે આદમ વ બની આદમ ﷺને ફર્માયા : જો કોઈ સનીચર કે દિન ચાર રકઅૂત પળ્હે, હર રકઅૂત મેં એકબાર અલ–હમ્દુ લિલ્લાહ, તીન બાર સૂરએ કાફિરૂન પળ્હે ઔર નમાઝ સે ફારિગ્ હોકર આયતુલ્ કુર્સી પળ્હે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે હર એક હર્ફ કે બદલે એક હજ ઔર ઉમરે કા ષવાબ લિખેગા ઔર હર એક હર્ફ કે બદલે એક સાલ કે રોઝોં ઔર રાતોં કી શબબેદારી કા ષવાબ ઈનાયત ફર્માએગા ઔર હર એક હર્ફ કે બદલે એક શહીદ કા ષવાબ અતા ફર્માએગા ઔર પૈગમ્બરોં ઔર શહીદોં કે સાથ અર્શ કે સાએ તલે રહેગા. *(ગુન્યતુત્ તાલિબીન : ૬૭૭)*

★ સનીચર કી રાત કી નફ્લ કી ફઝીલત ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : કિ જો કોઈ હફ્તા કી રાત મગ્રિબ ઔર ઈશા કે દરમ્યાન બારહ રકાત પળ્હે તો ઉસ્કે લિયે એક મહલ જન્નત મેં બનાયા જાએગા ઔર ગોયા ઉસ્ને હર એક મોમિન મર્દ ઔર ઔરત કે બરાબર ખૈરાત તક્સીમ કી, ઔર યહૂદી હોને સે બરી હુઆ ઔર અલ્લાહ તઆલા પર હક્ હૈ કિ ઉસે બખ્શ દે. *(ઈહ્યાઉલ્ ઉલૂમ : ૪૩૨)*

★ તહય્યતુલ્ વુઝૂ ★

વુઝૂ કરને કે બાદ આઝાએ વુઝૂ ખુશ્ક હોને સે પહલે દો રકઅૂત નમાઝ પળ્હના મુસ્તહબ હૈ ઔર ઈસ્કી ભી બડી ફઝીલત હૈ. ચુનાંચે હઝરત ઉસ્માન બિન અફ્ફાન رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : જો શખ્સ ભી અચ્છી તરહ વુઝૂ કરે ફિર ઉસ્કે બાદ નમાઝ (દો રકઅૂત તહય્યતુલ વુઝૂ કી નિયત સે) પળ્હે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે વહ તમામ ગુનાહ માફ ફરમા દેતા હૈ જો ઉસ્ને ઈસ નમાઝ સે પેવસ્તા દૂસરી નમાઝ કે દરમ્યાન કિયે થે. *(મુસ્લિમ શરીફ : કિતાબુત્ તહારત)*

★ તહય્યતુલ્ મસ્જિદ ★

જો શખ્સ મસ્જિદ મેં આએ ઉસે દો રકઅૂત નમાઝ (તહય્યતુલ્ મસ્જિદ કી નિયત સે) પળ્હના સુન્નત, બલ્કિ બેહતર યહ હૈ કિ ચાર પળ્હે. બુખારી વ મુસ્લિમ અબૂ ક્તાદા સે રાવી હૈં કિ હુઝૂરે અક્દસ ﷺ ફર્માતે હૈં, જો શખ્સ મસ્જિદ મેં દાખિલ હો, બૈઠને સે પહલે દો રકઅૂત પળ્હે. *(દુર્રે મુખ્તાર : ૧/૬૭૫)*

અગર કોઈ શખ્સ બે વુઝૂ મસ્જિદ મેં ગયા યા ઔર કોઈ વજહ સે તહય્યતુલ્–મસ્જિદ નહીં પળ્હ સકતા તો ચાર બાર : "سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ" કહે. *(દુર્રે મુખ્તાર : ૧/૬૭૬)*

મસ્અલા : ઐસે વક્ત મસ્જિદ મેં આયા જિસમેં નફ્લ નમાઝ મકરૂહ હૈ મષલન્ બાદ તુલૂએ ફજ્ર યા બાદ નમાઝે અસ્ર, વહ તહય્યતુલ્–મસ્જિદ ન પળ્હે બલ્કિ તસ્બીહ વ તહલીલ વ દુરૂદ શરીફ મેં મશગૂલ હો, હક્ મસ્જિદ અદા હો જાએગા.

મસ્અલા : હર રોઝ એકબાર તહય્યતુલ્–મસ્જિદ કાફી હૈ, હર બાર ઝરૂરત નહીં.

★ નમાઝે તહજ્જુદ ★

લફ્ઝ "તહજ્જુદ" કે મઅ્ના હૈ સોને કે બાદ બેદાર હોના. તહજ્જુદ કી નમાઝ કા વક્ત ઈશા કી નમાઝ કે બાદ સો કર ઉઠે ઉસ વક્ત સે તુલૂએ સુબ્હે સાદિક્ તક, તહજ્જુદ કી નમાઝ કમ અઝ કમ દો રકઅત હૈ ઔર હદીષ શરીફ મેં હુઝૂર ﷺ કા મામૂલ આઠ રકઅૂત મઝકૂર હૈ, ચુનાંચે હઝરત ઝૈદ બિન ખાલિદ જુહની رضی اللہ عنہ કા બયાન હૈ કિ મૈં રાત કો રસૂલલ્લાહ ﷺ કી નમાઝ કો ગૌર સે દેખના ચાહતા થા ઈસલિએ હુઝૂર કે દરવાઝે કી દેહલીઝ પર તકિયા લગાએ દેખતા રહા, આપ ઉઠે ઔર દો ખફીફ રકઅૂતે પળ્હીં ફિર દો તવીલ રકઅૂતેં પળ્હી ફિર દો રકઅૂતેં પળ્હીં જો ઉસસે પહલે વાલી રકઅૂતોં સે કમ થીં, ફિર દો રકઅૂતેં જો ઉન્સે ભી છોટી થીં, ફિર દો રકઅૂતેં જો ઉન્સે ભી કમ થીં ઉસ્કે બાદ વિત્ર પળ્હે. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

કુર્આને મુક્દસ મેં અલ્લાહ ﷻ ને અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કો

નમાઝે તહજ્જુદ કી અદાયગી કા એહતિમામ કરને કા હુકમ ફર્માયા, ચુનાંચે ઈર્શાદે ખુદાવંદી ﷻ હૈ :–

وَ مِنَ الَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهٖ نَافِلَةً لَّكَ عَسٰى اَنْ يَّبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُوْدًا

ઔર રાત કે કુછ હિસ્સા મેં તહજ્જુદ કરો યહ ખાસ તુમ્હારે લિયે ઝયાદા હૈ, કરીબ હૈ કિ તુમ્હેં તુમ્હારા રબ ઐસી જગહ ખળા કરે જહાં સબ તુમ્હારી હમ્દ કરેં. *(સૂરએ બની ઈસ્રાઈલ : ૭૯)*

હદીષ શરીફ મેં ઈસ નમાઝ કી બળી ફઝીલત આઈ હૈ, નસાઈ ઔર ઈબ્ને માજહ ને અપની સુનન મેં રિવાયત કી હૈ કિ હુઝૂરે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺને ફર્માયા : જો શખ્સ રાત મેં બેદાર હો ઔર અપને અહલ કો જગાએ ફિર દોનોં દો–દો રકઅત પળ્હે તો ઉસે યાદ કરને વાલોં મેં લિખે જાયેંગે.

ઈસી તરહ અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ફર્માતે હૈં : જન્નત મેં એક બાલાખાના હૈ કિ બાહર કા અંદર સે દિખાઈ દેતા હૈ ઔર અંદરકા બાહર સે. અબૂ માલિક અશઅરી رضی اللہ عنہ ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! વહ કિસ કે લિયે હૈ ? ફર્માયા, ઉસકે લિયે જો અચ્છી બાત કરે ઔર ખાના ખિલાએ ઔર રાત મેં કયામ કરે જબ લોગ સોતે હોં. *(બહારે શરીઅત : ૪/૨૩)*

સહીહ બુખારી વ મુસ્લિમ મેં અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મરવી હૈ કિ નબી ﷺ રાત કો તહજ્જુદ કે લિયે ઉઠતે તો યહ દુઆ પળ્હતે:–

"اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ اَنْتَ قَيِّمُ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ وَ مَنْ فِيْهِنَّ وَ لَكَ الْحَمْدُ اَنْتَ نُوْرُ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ وَ مَنْ فِيْهِنَّ وَ لَكَ الْحَمْدُ اَنْتَ مَلِكُ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ وَ مَنْ فِيْهِنَّ وَ لَكَ الْحَمْدُ اَنْتَ الْحَقُّ وَ وَعْدُكَ الْحَقُّ وَ لِقَآؤُكَ حَقٌّ وَّ الْجَنَّةُ وَ النَّارُ حَقٌّ وَّ النَّبِيُّوْنَ حَقٌّ وَّ مُحَمَّدٌ حَقٌّ وَ السَّاعَةُ حَقٌّ اَللّٰهُمَّ لَكَ اَسْلَمْتُ وَ بِكَ اٰمَنْتُ وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَ اِلَيْكَ اَنَبْتُ وَ بِكَ خَاصَمْتُ وَ اِلَيْكَ حَاكَمْتُ فَاغْفِرْلِيْ مَا قَدَّمْتُ وَ مَا اَخَّرْتُ وَ مَا اَسْرَرْتُ وَمَا اَعْلَنْتُ وَ مَا اَنْتَ اَعْلَمُ بِهٖ مِنِّيْ اَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَاَنْتَ الْمُؤَخِّرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ وَ لَا اِلٰهَ غَيْرُكَ"

તર્જુમા : ઈલાહી તેરે હી લિયે હમ્દ હૈ આસ્માન વ ઝમીન ઔર જો કુછ ઉનમેં હૈ સબકા રખનેવાલા હૈ, ઔર તેરે હી લિયે હમ્દ હૈ આસ્માન વ ઝમીન ઔર જો કુછ ઉસ્મેં હૈ સબકા નૂર હૈ, ઔર તેરે લિયે હી હમ્દ હૈ તૂ હક્ક હૈ ઔર તેરા વાદા હક્ક હૈ ઔર તુઝ સે મિલના (ક્યામત) હક્ક હૈ, જન્નત હક્ક હૈ, દોઝખ હક્ક હૈ, અંબિયા હક્ક હૈં, ઔર મુહમ્મદ (ﷺ) હક્ક હૈં, ઔર ક્યામત હક્ક હૈ. અય અલ્લાહ ! તેરે લિયે મૈં ઈસ્લામ લાયા ઔર તુઝ પર ઈમાન લાયા ઔર તુઝી પર તવક્કુલ કિયા ઔર તેરી હી તરફ રૂજૂઅ કી ઔર તેરે હી લિયે ખુસૂમત કી ઔર તેરી હી તરફ ફૈસલા લાયા, તૂ બખ્શ દે મેરે લિયે વહ ગુનાહ જો મૈંને પહલે કિયા ઔર પીછે કિયા ઔર છુપા કર કિયા ઔર એલાનિયા કિયા ઔર વહ ગુનાહ જિસ્કો તૂ મુઝસે ઝયાદા જાનતા હૈ, તૂ હી આગે બઢાને વાલા હૈ, ઔર તૂ હી પીછે હટાને વાલા હૈ. તેરે સિવા કોઈ મઅ્બૂદ નહીં. *(બહારે શરીઅત : ૪/૨૪)*

★ નમાઝે ઈશ્રાક ★

સૂરજ તુલૂઅ હોકર જબ એક નેઝા બુલંદ હો જાએ ઉસ વક્ત નમાઝે ઈશ્રાક્ક કા વક્ત શુરૂ હોતા હૈ, ઈસમેં રકઅત કી કોઈ કૈદ નહીં, કમ અઝ કમ ૨ રકઅતેં પળ્હેં ઔર ઝયાદા કી કોઈ હદ મુતઅય્યન નહીં. મગર શર્ત યહ હૈ કિ નમાઝે ફજર પળ્હને કે બાદ નમાઝે ચાશ્ત તક ઝિક્રો અઝ્કાર, દુરૂદ શરીફ, તૌબા વ ઈસ્તિગ્ફાર કરતા રહે. ઈસ નમાઝ કે ભી બહુત સે ફઝાઈલ વારિદ હૈં, ચુનાંચે હુઝૂરે અક્દસ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ જો શખ્સ ફજ્ર કી નમાઝ જમાઅત સે પળ્હ કર ખુદા કા ઝિક્ર કરતા રહે યહાં તક કિ સૂરજ બુલંદ હો જાએ, ફિર દો રકઅત નમાઝ ઈશ્રાક્ક પળ્હેં તો ઉસે પૂરે હજ ઔર ઉમરે કા ષવાબ મિલેગા. *(તિર્મિઝી શરીફ)*

★ નમાઝે ચાશ્ત ★

ચાશ્ત કી નમાઝ મુસ્તહબ હૈ, કમ અઝ કમ દો ઔર ઝયાદા સે ઝયાદા ૧૨ રકઅતેં, ઉસ્કા વક્ત આફતાબ બુલંદ હોને સે ઝવાલ તક યાની નિસ્ફુન્નહારે શરઈ તક હૈ, ઔર બેહતર યહ હૈ કિ ચૌથાઈ દિન ચળ્હે પળ્હે. હુઝૂરે અકરમ ﷺને ફર્માયા કિ જો ચાશ્ત કી દો રકઅત કી

મુહાફઝત કરે ઉસકે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાયેંગે અગર્ચે સમન્દર કી ઝાગ કે બરાબર હોં. *(તિર્મિઝી, ઈબ્ને માજા)*

હઝરત અબૂ ઝર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલે અકરમ ﷺ ને ફર્માયા : આદમી પર ઉસ્કે હર જોળ કે બદલે સદકા હૈ (ઔર કુલ તીન સો સાઠ જોળ હૈ) હર તસ્બીહ સદકા હૈ ઔર હર હમ્દ સદકા હૈ ઔર "લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ" કહના સદકા હૈ ઔર અચ્છી બાત કરના સદકા હૈ ઔર બુરી બાત સે મના કરના સદકા હૈ ઔર ઈન સબકી તરફ સે દો રકઅ્તેં ચાશ્ત કી કિફાયત કરતી હૈં. *(બહારે શરીઅત : ૪/૨૯૩)*

હઝરત અબૂ દર્દા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ફર્માતે હૈં : જિસને દો રકઅ્તેં ચાશ્ત કી પઢી, ગાફિલીન મેં નહીં લિખા જાએગા, ઔર જો ચાર પઢે આબિદીન મેં લિખા જાએગા, ઔર જો છે પઢે ઉસ દિન ઉસ્કી કિફાયત કી ગઈ. ઔર જો આઠ પઢે અલ્લાહ તઆલા ઉસે કાનિતીન મેં લિખે ઔર જો બારહ પઢે અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે લિયે જન્નત મેં એક મહલ બનાએગા. *(બહારે શરીઅત : ૪/૨૯૩)*

★ સલાતુત્ તસ્બીહ ★

સલાતુત્તસ્બીહ મેં બેઈન્તિહા ષવાબ હૈ. બઅઝ મુહક્કિકીન ફર્માતે હૈં કિ ઈસકી બુર્ઝુગી સુનકર તર્ક ન કરેગા મગર દીન મેં સુસ્તી કરનેવાલા. હુઝૂર નબીએ કરીમ ﷺ ને હઝરત અબ્બાસ رضی اللہ عنہ સે ફર્માયા : અય ચચા ! ક્યા મૈં તુમકો અતા ન કરું, ક્યા મૈં તુમકો બખ્શિશ ન કરું, ક્યા મૈં તુમકો ન દૂં, ક્યા તુમ્હારે સાથ એહસાન ન કરું ? દસ ખસ્લતેં હૈં કિ જબ તુમ કરો તો અલ્લાહ તઆલા તુમ્હારે ગુનાહ બખ્શ દેગા, અગલા પિછલા, પુરાના નયા જો ભુલ કર કિયા ઔર કસદન કિયા, છોટા, બળા, પોશીદા ઔર ઝાહિર. ઉસ્કે બાદ સલતાતુત્તસ્બીહ કી તરકીબ તાલીમ ફર્માઈ, ફિર ફર્માયા કિ અગર તુમ સે હો સકે કિ હર રોઝ એક બાર પઢો તો કરો ઔર અગર રોઝ ન કરો તો હર જુમ્આ મેં એક બાર ઔર યહ ભી ન કરો તો હર મહીનેં મેં એક બાર ઔર યહ ભી ન કરો તો ઉમ્ર મેં એક બાર. *(બહારે શરીઅત: હિસ્સા ચહારૂમ)*

ઈસ નમાઝ કી તરકીબ સુનને તિર્મિઝી મેં હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારક સે ઈસ તરહ મઝકૂર હૈ કિ તકબીરે તહરીમા કે બાદ ષના પઢે, ફિર ૧૫ બાર યહ તસ્બીહ પઢે : سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ ફિર તઅવ્વુઝ વ તસ્મિયા, સૂરએ ફાતિહા ઔર સૂરત પઢકર ૧૦ બાર ઉપરવાલી તસ્બીહ પઢે ફિર રૂકૂઅ્ મેં ૧૦ બાર પઢે, ફિર રૂકૂઅ્ સે સર ઉઠાએ ઔર તસ્મીઅ્ વ તહમીદ કે બાદ ૧૦ વાર વહી તસ્બીહ પઢે ફિર સજ્દે કો જાએ ઔર ઉસ્મેં ૧૦ બાર પઢે, ફિર સજ્દે સે સર ઉઠાએ તો ૧૦ બાર પઢે, ફિર દૂસરે સજ્દે મેં જાએ તો ૧૦ બાર પઢે. ઈસી તરહ ચાર રકઅ્ત પઢે ઔર રૂકૂઅ વ સુજૂદ મેં سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيْمِ ઔર سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلٰى કે બાદ તસ્બીહાત પઢે. *(શામી : ૧/૬૪૩)*

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે પૂછા ગયા કિ આપ કો માલૂમ હૈ ઈસ નમાઝ મેં કૌન સી સૂરત પઢી જાએ ? ફર્માયા : સૂરએ તકાસુર, વલ–અસ્ર ઔર કુલ–યા અય્યુહલ્–કાફિરૂન ઔર કુલ્–હુવલ્લાહુ અહદ. ઔર બઅઝને કહા કિ સૂરએ હદીદ ઔર હશ્ર ઔર સફ ઔર તગાબુન. *(દુર્રે–મુખ્તાર : ૧/૬૪૩)*

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મરવી હૈ કિ ઈસ નમાઝ મેં સલામ સે પહલે યહ દુઆ પઢે :–

"اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْئَلُكَ تَوْفِيْقَ اَهْلِ الْهُدٰى وَ اَعْمَالَ اَهْلِ الْيَقِيْنِ وَ مُنَاصِحَةَ اَهْلِ التَّوْبَةِ وَ عَزْمَ اَهْلِ الصَّبْرِ وَ جِدَّ اَهْلِ الْخَشْيَةِ وَ طَلَبَ اَهْلِ الرَّغْبَةِ وَ تَعَبُّدَ اَهْلِ الْوَرَعِ وَ عِرْفَانَ اَهْلِ الْعِلْمِ حَتّٰى اَخَافَكَ اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْئَلُكَ مَخَافَةً تَحْجُزُنِيْ عَنْ مَّعْصِيَتِكَ حَتّٰى اَعْمَلَ بِطَاعَتِكَ عَمَلًا اَسْتَحِقُّ بِهٖ رِضَاكَ وَ حَتّٰى اُنَاصِحَكَ بِالتَّوْبَةِ خَوْفًا مِّنْكَ وَ حَتّٰى اُخْلِصَ لَكَ النَّصِيْحَةَ حُبًّا لَّكَ وَ حَتّٰى اَتَوَكَّلَ عَلَيْكَ فِى الْاُمُوْرِ حُسْنَ ظَنٍّ بِكَ سُبْحَانَ خَالِقِ النُّوْرِ"

તર્જુમા : અય અલ્લાહ ! તુઝસે હિદાયત વાલોં કી તૌફીક, યકીનવાલોં કે આમાલ, તૌબાવાલોં કા અઝ્મ, ખશિય્યતવાલોં કી બુર્ઝુગી,

રગ્બતવાલોં કી તલબ, નેક લોગોં કી ઈબાદત, ઈલ્મવાલોં કા ઈરફાન માંગતા હૂં કિ મેરે દિલ મેં ભી તેરા ખૌફ પૈદા હો જાએ. અય અલ્લાહ ! મૈં તુઝ સે ઐસા ખૌફ માંગતા હૂં જો મુઝે તેરી નાફર્માની સે રોકે હત્તા કિ મૈં તેરી ઈતાઅત કી ખાતિર ઐસે કામ કરૂં જિન સે મૈં તેરી રઝા કા હકદાર હો જાઉં ઔર તેરી બારગાહ મેં ખુલૂસ કે સાથ તૌબા કરૂં ઔર ખાલિસ તુઝ સે મહબ્બત કરૂં ઔર તમામ ઉમૂર મેં તુઝ પર ભરોસા કરૂં હુસ્ને–ઝનકે સાથ. પાક હૈ નૂર પૈદા કરનેવાલા. *(દુર્રે મુખ્તાર : ૧/૬૪૪)*

★ નમાઝે હાજત ★

હઝરત હુઝૈફા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ જબ હુઝૂરે અકદસ ﷺ કો કોઈ અમ્ર પેશ આતા તો દો રકઅત યા ચાર રકઅત નમાઝ પઢતે. પહલી રકઅત મેં સૂરએ ફાતિહા ઔર તીન બાર આયતુલ્ કુર્સી પઢતે ઔર બાકી તીન રકઅતોં મેં સૂરએ ફાતિહા ઔર કુલ્–હુવલ્લાહ ઔર કુલ્–અઊઝુબિરબ્બિલ્–ફલક ઔર કુલ્–અઊઝુ બિરબ્બિન્નાસ એક–એક બાર પઢતે. મશાઈખ ફર્માતે હૈં કિ હમને યહ નમાઝ પઢી ઔર હમારી હાજતેં પૂરી હુઈ. *(દુર્રે મુખ્તાર : ૧/૬૪૪)*

તિર્મિઝી ઔર ઈબ્ને માજહ મેં હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઔફ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂરે અકદસ ﷺ ફર્માતે હૈં જિસ્કો કોઈ હાજત અલ્લાહ કી તરફ હો યા કિસી બની આદમ કી તરફ, તો અચ્છી તરહ વુઝૂ કરે ફિર દો રકઅત્ નમાઝ પઢ કર અલ્લાહ ﷻ કી ષના કરે ઔર નબી ﷺ પર દુરૂદ ભેજે, ફિર યહ પઢે :

"لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْحَلِيْمُ الْكَرِيْمُ سُبْحَانَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ اَسْئَلُكَ مُوْجِبَاتِ رَحْمَتِكَ وَ عَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ وَ الْغَنِيْمَةَ مِنْ كُلِّ بِرٍّ وَّ السَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ اِثْمٍ لَّا تَدَعْ لِىْ ذَنْبًا اِلَّا غَفَرْتَهٗ وَ لَا هَمًّا اِلَّا فَرَّجْتَهٗ وَ لَا حَاجَةً هِىَ لَكَ رِضًى اِلَّا قَضَيْتَهَا يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ"

અલ્લાહ કે સિવા કોઈ મઅ્બૂદ નહીં જો હલીમ વ કરીમ હૈ, પાક હૈ. અલ્લાહ માલિક હૈ અર્શે અઝીમ કા, હમ્દ હૈ અલ્લાહ કે લિયે જો રબ

હૈ સારે જહાન કા. મૈં તુઝ સે તેરી રહમત કે ઝરાએ માંગતા હૂં ઔર તેરી રહમત કે અસ્બાબ ઔર હર નેક કામ સે ગ્નીમત ઔર હર ગુનાહ સે સલામતી. મેરે કોઈ ગુનાહ બગૈર મગ્ફિરત ન છોળ ઔર હર ગ્મ કો દૂર કર દે ઔર જો હાલત મેરી રઝા કે મુવાફિક્ હૈ ઉસે પૂરા કર દે, અય સબ મહેરબાનોં સે ઝ્યાદા મહેરબાન. *(દુર્રે મુખ્તાર : ૧/૬૪૪)*

★ નમાઝે ઈસ્તિખારા ★

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ, ફર્માતે હૈં કિ હુઝૂર ﷺ હમેં તમામ ઉમૂર મેં ઈસ્તિખારા કી તાલીમ ફર્માતે જૈસે કુર્આન કી સૂરત તાલીમ ફર્માતે થે. ફર્માતે હૈં, જબ કોઈ કિસી અમ્ર કા કસ્દ કરે તો દો રકઅત નફ્લ પઢે ફિર કહે :

"اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْتَخِيْرُكَ بِعِلْمِكَ وَ اَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَ اَسْئَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ الْعَظِيْمِ فَاِنَّكَ تَقْدِرُ وَ لَا اَقْدِرُ وَ تَعْلَمُ وَ لَا اَعْلَمُ وَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ اَللّٰهُمَّ اِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ اَنَّ هٰذَا الْاَمْرَ خَيْرٌ لِّىْ فِىْ دِيْنِىْ وَ مَعَاشِىْ وَ عَاقِبَةِ اَمْرِىْ وَ عَاجِلِ اَمْرِىْ وَ اٰجِلِهٖ فَاقْدُرْهُ لِىْ وَ يَسِّرْهُ لِىْ ثُمَّ بَارِكْ لِىْ فِيْهِ وَ اِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ اَنَّ هٰذَا الْاَمْرَ شَرٌّ لِّىْ فِىْ دِيْنِىْ وَ مَعَاشِىْ وَ عَاقِبَةِ اَمْرِىْ وَ عَاجِلِ اَمْرِىْ وَ اٰجِلِهٖ فَاصْرِفْنِىْ عَنْهُ وَ اقْدُرْ لِىَ الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضِّنِىْ بِهٖ" "هٰذَا الْاَمْر"

તર્જુમા : અય અલ્લાહ ! મૈં તુઝ સે ઈસ્તિખારા કરતા હૂં તેરે ઈલ્મ કે સાથ ઔર તેરી કુદરત કે સાથ તલબે કુદરત કરતા હૂં ઔર તુઝ સે તેરે ફઝ્લે અઝીમ કા સવાલ કરતા હૂં ઈસ લિયે કિ તૂ કા્દિર હૈ ઔર મૈં કા્દિર નહીં, ઔર તૂ જાનતા હૈ ઔર મૈં નહીં જાનતા ઔર તૂ ગૈબોં કા જાનનેવાલા હૈ. અય અલ્લાહ ! અગર તેરે ઈલ્મ મેં યહ હૈ કિ યહ કામ મેરે લિયે બેહતર હૈ, મેરે દીન વ મઈશત ઔર અંજામકાર મેં ઈસ વક્ત ઔર આઈન્દા તો ઈસકો મેરે લિયે મુકદ્દર કર દે ઔર આસાન કર, ફિર મેરે લિયે ઈસમેં બરકત દે. ઔર અગર તૂ જાનતા હૈ કિ મેરે લિયે યહ કામ

બુરા હૈ, મેરે દીન વ મઈશત ઔર અંજામે કાર મેં ઈસ વક્ત ઔર આઈન્દા, તો ઈસકો મુઝ સે ફેર દે ઔર મુઝકો ઈસસે ફેર, ઔર મેરે ખૈર કો મુક્રર્રર ફરમા જહાં ભી હો ફિર મુઝે ઉસસે રાઝી કર. *(દુર્રે મુખ્તાર : ૧/૬૪૨)*

તરકીબ : દો રકઅત નમાઝ ઈસ્તિખારા સુન્નત હૈ, પહલી રકઅ્ત મેં કુલ્–યા અય્યુહલ્–કાફિરૂન ઔર દૂસરી રકઅ્ત મેં બાદ અઝ ફાતિહા સૂરએ ઈખ્લાસ પઢે ઔર બાદ અઝ નમાઝ મઝકૂરા દુઆએ ઈસ્તિખારા પઢે, મુસ્તહબ યહ હૈ કિ ઈસ દુઆ કે અવ્વલ વ આખિર અલ્–હમ્દુ લિલ્લાહ ઔર દુરૂદ શરીફ પઢે. *(બહારે શરીઅત : ૪/૨૫)*

★ નમાઝે ગૌષિયહ ★

નમાઝે ગૌષિયહ મુલ્લા અલી ક઼ારી ઔર શૈખ અબ્દુલ હક઼ મુહદ્દિષ દહેલ્વી ઔર દૂસરે ઉલમાએ કિરામ હુઝૂર સય્યદના ગૌષે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કરતે હૈં. ઈસ નમાઝ કી તરકીબ યહ હૈ કિ બાદ નમાઝે મગ઼રિબ સુન્નતેં પઢ કર દો રકઅત નમાઝ નફલ પઢે ઔર બેહતર યહ હૈ કિ اَلْحَمْدُ કે બાદ હર રકઅ્ત મેં ગ્યારહ ગ્યારહ બાર કુલ–હુવલ્લાહ પઢે, સલામ કે બાદ અલ્લાહ ﷻ કી હમ્દો–ષના કરે ફિર નબીએ કરીમ ﷺ પર ગ્યારહ બાર દુરૂદો સલામ અર્ઝ કરે ઔર ગ્યારહ બાર યહ કહે :–

يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ اَغِثْنِىْ وَ امْدُدْنِىْ فِىْ قَضَاءِ حَاجَتِىْ

يَا قَاضِىَ الْحَاجَاتِ

ઈરાક઼ કી જાનિબ ગ્યારહ ક઼દમ ચલે હર ક઼દમ પર યહ કહે :–

يَاغَوْثَ الثَّقَلَيْنِ وَيَاكَرِيْمَ الطَّرَفَيْنِ اَغِثْنِىْ وَامْدُدْنِىْ فِىْ قَضَاءِ حَاجَتِىْ

يَا قَاضِىَ الْحَاجَات

ફિર હુઝૂર ﷺ કે તવસ્સુલ સે અલ્લાહ ﷻ સે દુઆ કરે. *(બહારે શરીઅત : ૪/૨૯)*

★ સલાતે ઉત્ક઼ા ★

હમસે અબૂ નસર ને બયાન કિયા, વહ અપને વાલિદ સે નક઼લ

કરતે હૈં, વહ અપની સનદ કે સાથ હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કરતે હૈં, રસૂલે અકરમ ﷺ ને ફર્માયા : જો શખ્સ શવ્વાલ કે કિસી દિન યા રાત મેં આઠ રકઅતેં યૂં પઢે કિ હર રકઅત મેં એકબાર સૂરએ ફાતિહા ઔર પન્દરહ બાર કુલ–હુવલ્લાહુ અહદ પઢે. ફારિગ્ હોને કે બાદ સત્તર બાર સુબ્હાનલ્લાહ પઢે ઔર સત્તર બાર દુરૂદ શરીફ પઢે. ઉસ ઝાત કી ક઼સમ ! જિસને મુઝે સચ્ચા નબી બના કર ભેજા હૈ, જો આદમી યહ નમાઝ પઢેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસકે દિલ મેં ઈલ્મો–હિક્મત કે સરચશ્મેં જારી કર દેગા, ઉસ્કી ઝબાન પર યહી ચીઝ જારી હોગી, ઉસે દુન્યા ભર કી બીમારિયોં ઔર ઉન્કે ઈલાજ કા ઈલ્મ અતા ફર્માએગા. ઉસ ઝાત કી ક઼સમ ! જિસને મુઝે બરહક઼ નબી બના કર ભેજા હૈ, જો આદમી ઈસ બયાન કિયે હુએ તરીક઼ે કે મુતાબિક઼ યહ નમાઝ પઢેગા, આખરી સજ્દે સે સર ઉઠાને સે પહલે અલ્લાહ ઉસે બખ્શ દેગા. અગર ફૌત હો જાએ શહીદ, બખ્શા હુઆ ફૌત હોગા. જો શખ્સ સફ઼ર મેં યહ નમાઝ પઢે, અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર સફ઼ર મેં ચલના ઔર મંઝિલ તક પહુંચના આસાન કર દેતા હૈ, અગર ક઼ર્ઝદાર હો તો અલ્લાહ તઆલા ક઼ર્ઝ સે નજાત દેગા, અગર હાજતમંદ હો તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કી હાજત પૂરી ફર્માએગા. ઉસ ઝાત કી ક઼સમ ! જિસને મુઝે સચ્ચા નબી બના કર ભેજા હૈ, જો આદમી યહ નમાઝ પઢે અલ્લાહ તઆલા ક઼યામત કે દિન ઉસે હર હર્ફ઼ ઔર હર આયત કે બદલે જન્નત મેં એક મુખર્રિફ઼ અતા ફર્માએગા. અર્ઝ કિયા ગયા, યા રસૂલુલ્લાહ ! ﷺ મુખર્રિફ઼ ક્યા હૈ ? ફર્માયા : જન્નત મેં બાગ઼ાત હૈં, ઉસ્કે એક દરખ્ત કે નીચે સવાર સો સાલ તક ચલેગા લેકિન ખત્મ ન હોગા. *(ગુન્યતુત–તાલિબીન : ૬૮૭)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા નવાફિલ કે અલાવા ભી ખાસ– ખાસ અવક઼ાત કે લિયે નવાફિલ અસ્લાફે કિરામ સે મન્કૂલ હૈં. તફ્સીલ કે લિયે ફતાવા રિઝવિય્યહ, બહારે શરીઅત ઔર ક઼ાનૂને શરીઅત વગૈ઼રા કા મુતાલા કરેં. અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમેં નવાફિલ કી કષરત કરને ઔર શબો–રોઝ અપને ઝિક્ર વ અઝ્કાર મેં મશગૂલ રહને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ. (આમીન)

તર્કે નમાઝ પર વઈદ

કુર્આને પાક મેં હૈ :–

"فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّيْنَ الَّذِيْنَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُوْنَ" તો ઉન નમાઝિયોં કે લિયે ખરાબી હૈ જો અપની નમાઝ સે ભૂલે બૈઠે હૈં. *(કન્ઝુલ ઈમાન : પારા : ૩૦, સૂરએ માઊન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મુનાફિક઼ીન જિન્હોંને બઝાહિર તો અપને આપ કો મુસલમાનોં કે ઝુમરે મેં શામિલ કર રખા થા લેકિન ઉન્કે દિલોં મેં ક઼યામત પર ઈમાન નહીં, ઈસલિયે નમાઝ કે બારે મેં બળી ગ઼ફલત કા મુઝાહેરા કરતે હૈં "سَاهُوْنَ" "غَافِلُوْنَ" કે મઅ્ના મેં હૈ, યાની નમાઝ કી ઉન્કે નઝ્દીક કોઈ અહમિયત નહીં, નમાઝ અદા હો ગઈ તો હો ગઈ, ન હુઈ તો ઉન્હેં ઝરા ભી દુ:ખ નહીં. અગર નમાઝ પઢ્હતે હૈં તો કિસી ષવાબ કે ઉમ્મીદવાર નહીં હોતે ઔર અગર નહીં પઢ્હતે તો કિસી અઝાબ કા અંદેશા નહીં હોતા. અગર લોગોં મેં ઘિર ગએ તો નમાઝ પઢ્હ લી, તન્હા હુએ તો હઝમ કર ગએ. યા નમાઝ પઢ્હતે તો હૈં લેકિન સહીહ વક઼્ત હોને કે ક઼રીબ હોતા હૈ તો તેઝી સે ઉઠતે હૈં ઔર તીન ચાર ઠોંગ માર કર ફારિગ઼ હો જાતે હૈં યા નમાઝ મેં જિસ ખુશુઅ્–ખુઝૂઅ્ કી ઝરૂરત હૈ ઉસ્કી ઉન્હેં હવા તક નહીં લગી હોતી, ઈબાદત વ ઝિક્રે ઈલાહી કી લઝ્ઝત સે કભી સરશાર નહીં હોતે.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ સબ ગ઼ફલત કી ક઼िસ્મેં હૈં, સચ્ચે મોમિન કો ચાહિયે કિ ઈન તમામ બાતોં સે પરહેઝ કી પૂરી–પૂરી કોશિશ કરે. હઝરત અતા ને બળી પ્યારી બાત કહી હૈ, ફ઼રમાતે હૈં : "اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِىْ قَالَ "عَنْ صَلَاتِهِمْ" وَلَمْ يَقُلْ "فِىْ صَلٰوتِهِمْ" યાની અલ્લાહ કા શુક઼ હૈ કિ عن صلوٰتهم ફ઼રમાયા "فِىْ صَلٰوتِهِمْ" નહીં ફ઼રમાયા, ક્યોંકિ ઈસ સૂરત મેં મઅ્ના યહ હોતે "વૈલ" હૈ ઉન્કે લિયે જો નમાઝ મેં સહવ કરતે હૈં, ફિર શાયદ હી કોઈ નમાઝી ઈસ વૈલ સે મહફ઼ૂઝ રહતા

ક્યોંકિ હર મુસલમાન કો દરમ્યાન નમાઝ મેં સહવ વ નિસ્યાન સે કભી ન કભી સાબિક઼ા પળતા હૈ.

લેકિન સાહિબે રૂહુલ બયાન ઈસ આયત કે તહત ઈર્શાદ ફ઼રમાતે હૈં કિ ઈસ સે મુરાદ યહ હૈ કિ યહ નમાઝ કો તર્ક કરતે હૈં, સહ્વ સે ઔર ઈસકી તરફ઼ ક઼िલ્લતે ઈલ્તિફ઼ાત સે ઔર યહ મુનાફિક઼ીન કા યા ફ઼ાસિક઼ કા કામ હૈ, સહી "عَنْ" કા મતલબ હૈ.

ઈસ આયતે કરીમા મેં અલ્લાહ તઆલા ને ફ઼રમાયા કિ નમાઝ મેં સુસ્તી કરનેવાલોં કે લિયે વૈલ હૈ. હદીષે પાક મેં હૈ કિ વૈલ જહન્નમ કી એક વાદી કા નામ હૈ અગર ઉસમેં દુન્યા કે પહાળ ડાલ દિયે જાયેં તો વે ભી શદીદ ગર્મી કી વજહ સે પિઘલ જાયેં. ઔર યહ વાદી ઉન લોગોં કા મસ્કન હૈ જો નમાઝોં મેં સુસ્તી કરતે ઔર વક઼્ત ગુઝાર કે પઢ્હતે હૈં.

★ જહન્નમ મેં લે જાનેવાલે આમાલ ★

અલ્લાહ તઆલા ﷻ કા ફ઼રમાન હૈ : તુમ્હેં ક્યા બાત દોઝખ મેં લે ગઈ, વો બોલે હમ નમાઝ ન પઢ્હતે થે. *(કન્ઝુલ ઈમાન)*

સાહિબે "ઝિયાઉલ કુર્આન" હઝરત અલ્લામા પીર કરમ શાહ અઝહરી તહરીર ફ઼રમાતે હૈં કિ "એહલે જન્નત દોઝખિયોં સે પૂછેંગે તુમ્હેં કિસ જુર્મ કી પાદાશ મેં જહન્નમ કે દર્દનાક અઝાબ મેં મુબ્તલા કિયા ગયા? વે જવાબ દેંગે, હમારે દો કુસૂર થે જિન કી હમ યહ સઝા ભુગત રહે હૈં, (જિન મેં એક યહ હૈ) કિ અપને રબ્બે કરીમ કો સજ્દા નહીં કરતે થે. અકળે–અકળે રહતે થે, કભી ભૂલે સે ભી યહ ખયાલ ન આતા થા કિ જિસ કરીમ કે કરમ કે સદક઼े યહ ઝિંદગી ઈઝ્ઝત વ આરામ સે ગુઝર રહી હૈ ઉસે સજ્દા ભી કરના ચાહિયે, ઉસ્કી ઈબાદત ભી ઝરૂરી હૈ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપ ને નમાઝ તર્ક કરનેવાલે કા અંજામ દેખા. ગ઼ૌર કરેં કિ રિઝ્કે ખુદા ખા કર ઉસી કી બારગાહ મેં અગર સર ઝુકાને કે લિયે વક઼્ત ન મિલતા હો તો ઉસ્કા અંજામ યક઼ીનન ! યહી તો હોગા. લિહાઝા ખુદારા ! જહન્નમ કે સખ્ત–તરીન અઝાબ સે બચને કી ફ઼िક્ર હો તો તર્કે નમાઝ કે ગુનાહ સે બાઝ આ જાઓ.

★ તારિકીને સલાત કે લિયે "ગ़ય્ય" હૈ ★

રબ્બે ક़દીર ﷻ કા ફ઼ર્માને આલી શાન હૈ :–

فَخَلَفَ مِنۡ م بَعۡدِهِمۡ خَلۡفٌ اَضَا عُوا الصَّلٰوةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهَوٰتِ

فَسَوۡفَ يُلۡقَوۡنَ غَيًّا

તો ઉન્કે બાદ ઉન્કી જગહ વહ નાખલફ઼ આએ જિન્હોંને નમાઝેં ગવાયીં ઔર અપની ખ્વાહિશ કે પીછે હુએ, અન્ક़રીબ દોઝ઼ખ મેં ગ़ય્ય કા જંગલ પાએંગે. *(સૂરએ મરયમ : ૫૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અંબિયાએ કિરામ عليهم السلام હર લહઝ઼ા જલાલે ખુદાવંદી સે તરસાં ઔર લરઝ઼ાં રહતે ઔર આંખે અશ્ક–કશાં રહતીં, લેકિન ઉન્કે બાદ બઅઝ઼ જાનશીન ઐસે ભી હુએ જિન્હોંને અપને અસ્લાફ઼ કિરામ કે તરીક़ે કો બિલ્કુલ ફ઼રામોશ કર દિયા, મુસ્તહબ્બાત વ મંદૂબાત કી પાબંદી તો કુજા ! નમાઝ઼ જૈસે ફ઼ર્ઝ઼ કો ભી ઉન્હોંને પસે–પુશ્ત ડાલ દિયા યા તો સિરે સે ઉસ્કી ફ઼ર્ઝ઼િયત હી કે ક़ાઈલ ન રહે યા ફ઼ર્ઝ઼િયત કા ઈન્કાર તો નહીં કિયા લેકિન ઉસે અદા કરને કી જહમત ગવારા ન કી યા ઉસે અદા તો કિયા લેકિન ઉસ્કે આદાબ વ શરાઈત કો નઝ઼ર અંદાઝ઼ કર દિયા ઔર ઈર્શાદાતે ઈલાહિયા કી બજા આવરી કી જગહ અપની નફ઼્સાની ખ્વાહિશાત કી પૈરવી મેં લગ ગએ, વો યાદ રખેં ઉન્હેં અપને કિયે કી સઝ઼ા ભુગતની પળેગી.

અલ્લાહ તઆલા ﷻ ને ઈસ આયતે કરીમા મેં તીન ચીઝ઼ોં કા ઝ઼िક્ર ફ઼ર્માયા : (૧) નમાઝ઼ કો ઝ઼ાએઅ કિયા. યાની તર્કે સલાત ઔર બેરગ़બતી સે ફ઼ાસિક़ હુએ, યા બેવક़્ત ઔર ગ़લત પળ્હકર ફ઼ાજિર હુએ, યા નમાઝ઼ તો સહીહ પળ્હી મગર ગ़ીબત, ચુગલી, હસદ વ બુગ़્ઝ઼ કરકે અપને નામએ આમાલ સે નેકિયાં બર્બાદ કરકે ખાસિર હુએ યહ તમામ સૂરતેં નમાઝ઼ ઝ઼ાએઅ કરને કી હૈ.

હઝ઼રત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ ફ઼ર્માતે હૈં કિ ઝ઼ાએઅ કરને

કા મઅ્ના યહ નહીં કિ બિલ્કુલ નમાઝ઼ પળ્હતે હી નહીં બલ્કિ યહ કિ ઉસ્કો મોઅખ્ખર કરકે પળ્હતે હૈં. દૂસરી ચીઝ઼ જો આયતે કરીમા મેં મઝ઼કૂર હૈ વહ યહ હૈ કિ ખ્વાહિશાતે નફ઼્સાની મેં પળ ગએ, સબસે બળી ખ્વાહિશે નફ઼્સ કુફ઼્ર વ શિર્ક હૈ.

તીસરી ચીઝ઼ જિસ્કા ઝ઼िક્ર ઈસ આયત મેં હૈ વહ યહ હૈ કિ "ગ़ય્ય" મેં ડાલે જાયેંગે, ઐસોં કે લિયે દુન્યા મેં ભી ગ़ય્ય હૈ ઔર આખિરત મેં ભી, દુન્યવી "ગ़ય્ય" ઝ઼िલ્લત, ખસારા ઔર શર હૈ. ઉખ્રવી "ગ़ય્ય" જહન્નમ કી એક સબસે નિચલી વાદી જિસકે સખ્ત અઝ઼ાબ સે દોઝ઼ખ કે દૂસરે તબક़ે ખુદ પનાહ માંગતે હૈં. યા જહન્નમ કા એક કૂઆં જો બહુત ગહરા હૈ યા જહન્નમ કી એક બળી નાલી જિસ મેં જહન્નમિયોં કી પીપ વ ખૂન, બૌલો–બરાઝ઼ ઔર ઉસ્કી બદબૂ કા અઝ઼ાબ હોગા. વાઝ઼ેહ રહે કિ વહ અઝ઼ાબ ઉસ શખ્સ કે લિયે હૈ જો તૌબા કિયે બગૈર મર જાએ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કિતની ભયાનક વાદિએ "ગ़ય્ય" હૈ ? ક્યા હમ મેં સે કોઈ ઉસ્કા અઝ઼ાબ બર્દાશ્ત કર સકતા હૈ ? નહીં ઔર હરગિઝ઼ નહીં ! તો હમેં ચાહિએ કિ નમાઝ઼ ઝ઼ાએઅ કરને કે જુર્મ, ખ્વાહિશાત કી પૈરવી કે જુર્મ સે અપને આપકો બચાને કા સામાન કરેં. અલ્લાહ તઆલા જુમ્લા મુસ્લિમીન વ મુસ્લિમાત કો નમાઝ઼ોં કી મુહાફ઼ઝ઼ત ઔર તર્કે શહવાત કી તૌફ़ીક़ે રફ઼ીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

آمِيۡن بِجَاهِ النَّبِيِّ الۡكَرِيۡمِ عَلَيۡهِ اَفۡضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسۡلِيۡمِ

અહાદીષમેં તર્કે સલાત પર વઈદેં

હઝરત અનસ સે મરવી હૈ કિ સરકારે દો આલમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "اَوَّلُ مَايُحَاسَبُ بِهِ الْعَبْدُ الصَّلٰوةُ" યાની સબસે પહલી ચીઝ જિસ્કા બંદે સે સવાલ હોગા વહ નમાઝ હૈ. *(તબરાની અવસત)*

મેરે પ્યારે આકા عليه الصلوة والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! રબ્બે કદીર عزوجل હી હમેં રિઝ્ક દેતા હૈ. ઉસીને હમેં ઝિંદગી અતા ફર્માયા ઔર ઉસી ને હમકો દિન ઔર રાત મેં પાંચ મર્તબા નમાઝ કી અદાયગી કા હુકમ દિયા. અબ અગર બંદા ઉસ્કા રિઝ્ક ખા કર ઉસ્કી અતા–કર્દા ઝિંદગી સે ભરપૂર લુત્ફ અંદોઝ હોકર ભી ઉસ્કી બારગાહ મેં સર ન ઝુકાએ તો કિતના બળા એહસાન ફરામોશ હોગા ?! ઈસલિયે યાદ દિલાયા જા રહા હૈ કિ કયામત મેં સબસે પહલે નમાઝ હી કા હિસાબ હોગા. લિહાઝા હમ સબકો નમાઝ કી પાબંદી કરની ચાહિયે તાકિ કલ બરોઝે કયામત શર્મિન્દગી સે બચ સકેં ઔર અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં સુર્ખરૂઈ હાસિલ હો સકે. યાદ રખો કિ અગર હમ ને પહલે સવાલ કા જવાબ સહીહ દિયા તો ઉમ્મીદ હૈ કિ દૂસરે સવાલાત કે જવાબાત ભી આસાન હો જાયેંગે. ઈન્શાઅલ્લાહ !

હઝરત ઉમર رضى الله عنه સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : اَلصَّلٰوةُ عِمَادُ الدِّيْنِ فَمَنْ تَرَكَهَا فَقَدْ هَدَمَ الدِّيْنَ નમાઝ દીન કા સુતૂન હૈ, જિસને ઈસકો તર્ક કિયા ઉસને દીન કો મિસ્માર કિયા. *(બૈહકી)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ હમ અપને ઘરોં મેં દેખતે હૈં કિ બચ્ચે અગર કિસી કીમતી ચીઝ કો ગિરા દેં તો હમ ઉન પર બરહમ હો જાતે હૈં ઔર ઝદો–કૂબ કરતે હૈં. હમારી કોઈ કીમતી ચીઝ બચ્ચા તોળ દે યા કિસી સે ટૂટ જાએ તો હમ કંટ્રોલ સે બાહર હો જાતે હૈં. ભલા બતાઈયે દીન સે કીમતી ચીઝ ક્યા હોગી ? આજ ઘર કા હર ફર્દ ઈલ્લા માશાઅલ્લાહ ! દિન ઔર રાત મેં પાંચ મર્તબા દીન કો મિસ્માર કરતા હૈ લેકિન હમ ઉસ પર બરહમ નહીં હોતે ક્યોંકિ ખુદ હમ ભી ઈસ જુર્મ મેં મુબ્તલા હોતે હૈં.

હુઝૂર રહમતે આલમ عليه الصلوة والسلام ને નમાઝ કો દીન કા સુતૂન કરાર દિયા ઔર તારિકીને નમાઝ કો દીન ઢાને વાલા ફર્માયા : કોઈ મુસલમાન કભી યહ નહીં ચાહેગા કિ ઉસ્કી ઝાત સે દીન ઢાને કા જુર્મ સર્જદ હો, લિહાઝા નમાઝ કી પાબંદી કરકે દીન કો કાઈમ કરને કી કોશિશ કરો.

★ ફિરઔન વ હામાન કે સાથ હશ્ર ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર رضى الله عنهما સે મરવી હૈ કે હુઝૂર તાજદારે અરબ વ અજમ عليه الصلوة والسلام ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

وَمَنْ ضَيَّعَهَا حُشِرَ مَعَ فِرْعَوْنَ وَ هَامَانَ જિસ શખ્સ ને નમાઝે પંજગાના કી ઉનકે મુતઅય્યન અવ્કાત મેં તહારતે કામિલા કે સાથ પાબંદી કી ઉસ્કે લિયે કયામત મેં એક નૂર હોગા ઔર એક હુજ્જત હોગી, ઔર જિસ શખ્સને નમાઝેં ઝાએઅ કીં ઉસ્કા હશ્ર ફિરઔન વ હામાન કે સાથ હોગા. *(અહમદ, ઈબ્ને હબ્બાન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાક મેં ફર્માયા ગયા કિ નમાઝ કી હિફાઝત કરનેવાલે કે લિયે નૂર હોગા યાની કબ્ર કી તારીક વાદી ઔર પુલસિરાત જો બાલ સે ઝ્યાદા બારીક ઔર તલવાર સે ઝ્યાદા તેઝ હોગા જિસ સે હર એક કો ગુઝરના હોગા, ઐસે મૌકા પર નમાઝ નૂર ઔર રૌશની કા કામ દેગી ઔર યહ નમાઝ અલ્લાહ તઆલાકી બારગાહ મેં નમાઝી કે આબિદ, સાજિદ ઔર મોમિન હોને કી દલીલ હોગી. ઔર અલ્લાહ ન કરે કોઈ મુસલમાન બે નમાઝી હો તો ઉસ્કો મૌલા તઆલા ઉન બદબખ્તોં કે સાથ રખેગા જો ઉસ્કે અઝાબ મેં ગિરફ્તાર હોંગે, ઉન બદનસીબોં કા જુર્મ યહ થા કિ તકબ્બુર કી વજહ સે અલ્લાહ કી બારગાહ મેં સર ન ઝુકાતે થે ઔર ખુદાઈ કા દાવા કરતે થે. (મઆઝલ્લાહ!) અબ આપ હમેં બતાયેં, ક્યા કોઈ મુસલમાન યહ પસંદ કરેગા કિ ઉસ્કા હશ્ર ફિરઔન વ હમાન જૈસે દુશ્મનાને ખુદા કે સાથ હો ? અગર નહીં, તો આઓ ! આજ હી હમ અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં સચ્ચે દિલ સે તૌબા કર લેં કિ આજ સે હમારી કોઈ નમાઝ નહીં છુટેગી.

★ ઝિમ્મએ નબી સે મહરૂમ ★

હઝરત ઉમ્મે ઐમન رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ કિ સરકારે દો આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"لَا تَتْرُكِ الصَّلٰوةَ مُتَعَمِّدًا، فَإِنَّهٗ مَنْ تَرَكَ الصَّلٰوةَ مُتَعَمِّداً فَقَدْ بَرِئَتْ مِنْهُ ذِمَّةُ اللّٰهِ وَ رَسُوْلِهٖ"

યાની જાન બુઝકર નમાઝ મત છોળો કિ જિસને જાન બુઝ કર નમાઝ છોળ દી અલ્લાહ ﷻ ઔર મુહમ્મદ ﷺ કે ઝિમ્મા સે નિકલ ગયા. *(અત્તરગ્રીબ વત્તરહીમ : ૧/૨૨૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તઆલા ને તાજદારે કાયનાત ﷺ કો રહમતે આલમ બના કર દુન્યા મેં ભેજા. હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ હર કિસી કી મુસીબત કે મુદાવા બનકર તશરીફ લાએ, ચરિન્દ વ પરિન્દ સે લેકર શજરો–હજર સબ હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ કી રહમત કે સહારે જી રહે હૈં. અબ આપ સોચેં કિ જો રસૂલ દોનોં જહાન કી ઝરૂરત બનકર આએ અગર આપ ને દસ્તે–કરમ ખીંચ લિયા તો કૌન હૈ જો હમ પર કરમ કરે ? ખુદ ખુદાએ તઆલા ભી ઉસ પર કરમ કી નઝર નહીં ફર્માએગા જિસસે હુઝૂર ﷺ અપની નઝર ફેર લેંગે !

લિહાઝા નમાઝ કો તર્ક કરને સે ગુરેઝ કરેં તાકિ દામને રહમતે આલમ ﷺ મેં પનાહ ભી મિલે ઔર સરકાર રહમતે આલમ ﷺ કે ઝિમ્મએ કરમ પર દોનોં જહાન મેં ઈત્મિનાન સે રહ સકેં.

★ આમાલ મર્દૂદ હો જાયેંગે ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મન્કૂલ હૈ કિ હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : ક્યામત કે દિન બંદે કે આમાલ મેં સબસે પહલે નમાઝ દેખી જાએગી, અગર વહ પૂરી હુઈ તો ઉસ્કી નમાઝ ઔર ઉસ્કે તમામ આમાલ કુબૂલ કર લિયે જાયેંગે ઔર અગર વહ નાકિસ હુઈ તો ઉસ્કી નમાઝ ઔર ઉસ્કે સારે આમાલ રદ કર દિયે જાયેંગે. *(અબૂ દાઉદ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે

નમાઝ કી અહમિયત કા અંદાઝા હોતા હૈ. આજ હમારા હાલ યહ હૈ કિ બહુત સારે નફ્લી આમાલ મેં હમ બહુત હી ચુસ્તી કા મુઝાહેરા કરતે હૈં મગર નમાઝ કે મામલે મેં બેપનાહ સુસ્તી કરતે હૈં. કભી વક્ત ગુઝાર કર અદા કરના, કભી લાગ્ર વ નાતવાં કી તરહ અદા કરના, કભી નમાઝ મેં ઈધર–ઉધર દેખના, કભી ઈતની જલ્દી પઢના કિ અલ્લાહ કી પનાહ !

યાદ રખો કિ ક્યામત મેં સબસે પહલે નમાઝ કા મામલા પેશ હોગા ઔર ઉસ્કી દુરૂસ્તગી પર દૂસરે આમાલ મૌલા તઆલા કુબૂલ ફર્માએગા, લિહાઝા હમકો ચાહિએ કિ નમાઝ અચ્છી તરહ સે અદા કરેં તાકિ ક્યામત કે દિન નમાઝ કી દુરૂસ્તગી કી વજહ સે અલ્લાહ તઆલા દીગર આમાલ ભી કુબૂલ ફરમા લે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો સહીહ તૌર પર નમાઝ કી અદાયગી કી તૌફીક્ અતા ફર્માએ.

★ તારિકે સલાત કુફ્રકે ક્રીબ ★

હઝરત બુરીદા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : હમારે ઔર મુનાફિક્રોં કે દરમ્યાન અહદ નમાઝ હૈ. પસ જિસ્ને નમાઝ કો તર્ક કિયા વહ કાફિર હો ગયા. *(તિર્મિઝી)*

ઈસી તરહ હઝરત અબૂ દર્દા رضی اللہ عنہ સે ભી રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : "مَنْ تَرَكَ الصَّلٰوةَ مُتَعَمِّداً فَقَدْ كَفَرَ" જિસ શખ્સ ને નમાઝ જાન બુઝ કર છોળી ઉસ્ને કુફ્ર કિયા. *(બઝ્ઝાર)*

"فَقَدْ كَفَرَ" કા મતલબ યહ બતાયા ગયા કિ વહ કુફ્ર કે ક્રીબ હો ગયા ક્યોંકિ વહ નમાઝ છોળ બૈઠા, હાલાંકિ નમાઝ દીન કા સુતૂન હૈ ઔર યક્રીન કી બુન્યાદ હૈ. "فَقَدْ كَفَرَ" કા મતલબ યહ હૈ કિ "ઉસને કાફિર કા કામ કિયા" ક્યોંકિ કાફિર ભી નમાઝ નહીં પઢતા હૈ ઔર ઈસને ભી ન પઢી. ચુનાંચે એક રિવાયત મેં હૈ કિ "બંદે ઔર શિર્ક વ કુફ્ર કે દરમ્યાન ફર્ક્ નમાઝ હૈ, જબ ઉસ્ને નમાઝ છોળ દી તો કાફિરોં જૈસા કામ કિયા. *(અલ–હદીષ)*

તિર્મિઝી વગૈરા કી રિવાયત મેં હૈ કિ હુઝૂર عليه الصلوٰة والسلام ને ફર્માયા : હમારે ઔર ઉન્કે દરમ્યાન ફર્ક નમાઝ કા હૈ, જિસ્ને નમાઝ છોળ દી ઉસ્ને કાફિરોં જૈસા કામ કિયા. *(અલ હદીષ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અગર હમારે પાસ દૌલત હો તો હમ ઉસ્કી હિફાઝત મેં કિસી ક઼िસ્મ કી કોતાહી નહીં કરતે, દૌલત કહાં મહફૂઝ હોગી, કૈસે મહફૂઝ હોગી, ઉસ્મેં ઈઝાફા કૈસે હોગા, ઉસ્કે સિલસિલે મેં હમેશા ફિક્રમંદ રહતે હૈં. લેકિન ઈમાન કે હવાલે સે ઈતની ફિક્ર નહીં હોતી. યાદ રખ્ખેં ! ઈમાન સે બળ્હકર કોઈ દૌલત નહીં. કુર્આને મુક઼દ્દસ ઔર અહાદીષે મુબારક મેં તહક઼ીક઼ુઝે ઈમાન પર બેશુમાર ઈર્શાદાત મૌજૂદ હૈં, મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં ફર્માયા ગયા કિ જિસ શખ્સ ને નમાઝ કો ક઼સદન તર્ક કિયા ઉસ્ને કુફ઼ કિયા યાની ઉસ્કા ઈમાન અબ ખતરે મેં પળ ગયા. તર્કે સલાત કી આદત સે અબ કુફ઼ કે ક઼રીબ તો પહુંચ ગયા, કહીં ઉસ્કા ઈમાન ભી ન ચલા જાએ ! લિહાઝા હમેં ચાહિયે કિ નમાઝ મેં ચુસ્તી ઔર ઉસ પર મુહાફઝત કરેં તાકિ ઈમાન મહફૂઝ હો જાએ. અલ્લાહ તઆલા હમ સબકા ખાતિમા ઈમાન પર ફર્માએ.

★ તારિકે નમાઝકા હશ્ર ★

સાક઼िએ કૌષર નબીએ રહમત ﷺ ને એક દિન નમાઝ કા તઝ્કિરા ફર્માયા ઔર ઈર્શાદ ફર્માયા કિ જિસ્ને ઈન નમાઝોં કો પાબંદી કે સાથ અદા કિયા વહ નમાઝ ઉસ શખ્સ કે લિયે ક઼યામત કે દિન નૂર, હુજ્જત ઔર નજાત હોગી. ઔર જિસ શખ્સ ને નમાઝોં કો અદા ન કિયા ક઼યામત કે દિન નમાઝ ઉસ્કે લિયે નૂર, હુજ્જત ઔર નજાત ન હોગી, ઔર વહ ક઼યામત કે દિન કા઼રૂન, ફિરઔન, હામાન ઔર ઉબૈ બિન ખલફ઼ કે સાથ હોગા. *(અત્તરગ़ીબ: ૧/૨૨૯)*

બઅઝ ઉલમાએ કિરામને ફર્માયા હૈ કિ ઈન લોગોં કે સાથ તારિકે સલાત ઈસ લિયે ઉઠાયા જાએગા કિ અગર ઉસ્ને અપને માલ વ અસ્બાબ મેં મશગૂલિયત કી બુનિયાદ પર નમાઝ કો તર્ક કિયા તો વહ કા઼રૂન કી તરહ હો ગયા ઔર ઉસી કી તરહ ઉઠાયા જાએગા, ઔર અગર મુલ્ક કી

મશગૂલિયત કી બુનિયાદ પર નમાઝ ન પઢી તો વહ ફિરઔન કી તરહ હૈ ઔર ઉસી કે સાથ ઉઠાયા જાએગા, ઔર અગર વઝારત કી મશગૂલિયત નમાઝ સે માનેઅ્ હુઈ તો વહ હામાન કી તરહ હૈ ઔર ઉસી કે સાથ ઉઠેગા, ઔર અગર તિજારત કી મશગૂલિયત કી વજહ સે નમાઝ ન પઢી તો વહ ઉબૈ બિન ખલફ઼ કી તરહ હૈ ઔર ઉસી કે સાથ ઉઠાયા જાએગા.

મેરે પ્યારે આકા કે પ્યારે દીવાનો ! આજ કલ તિજારત કી મશગૂલિયત નીઝ ઈક્તિદાર કા ગુરૂર ઔર હાકિમ કી ચાપ્લૂસી ઈન્સાન કો ઈતના મસ્રૂફ઼ કર દેતી હૈ કિ ઈન્સાન ફરાઈઝ સે ભી ગાફિલ હો જાતા હૈ. ખબરદાર ! તિજારત વ મુલાઝમત મેં ઈતને મસ્રૂફ઼ ન હો જાઓ કિ અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં સર ઝુકાને કા વક઼્ત ભી ન નિકાલ સકો, વરના ફર્માયા ગયા કિ ઉન લોગોં કે સાથ ક઼યામત મેં રખા જાએગા જો અલ્લાહ કે નઝ્દીક નિહાયત હી નાપસંદીદા હૈં ઔર જિન પર રબ્બે કદ્દીર જલાલ કી નઝર ફર્માએગા ઔર દોનોં જહાન મેં વો ઝિલ્લત વ રૂસ્વાઈ કે હક઼્દાર હૈં ઔર વો ઐસે ઝલીલ હૈં કિ ઉન્કે નામ ઔર ઉન્કે કિરદાર પર ક઼યામત તક લાનત વ મલામત કી જાતી રહેગી ઔર બંદગાને ખુદા ઔર ગુલામાને રસૂલ ઉન્સે પનાહ માંગતે રહેંગે. જિન્કા ઝિક્ર અલ્લાહકે હબીબ ﷺ ને મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં ફર્માયા યાની ફિરઔન, હામાન, કા઼રૂન ઔર ઉબૈ બિન ખલફ઼, ઈન્કા નામ સુનતે હી નફ્રત પૈદા હો જાતી હૈ. કોઈ ભી આશિકે રસૂલ ﷺ ઉન્કે સાથ અપના હશ્ર પસંદ નહીં કર સકતા. લિહાઝા હમ સબક઼ો ચાહિયે કિ નમાઝ કે પાબંદ બન જાયેં તાકિ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત નેક લોગોં કે સાથ હમારા હશ્ર ફર્માએ ઔર ખુદાએ તઆલા અપને દુશ્મનોં કે સાથ હશ્ર સે હમેં બચાએ.

★ ક઼ઝાએ સલાત પર વઈદેં ★

જિસ્કી નમાઝ ક઼ઝા હો ગઈ ગોયા ઉસકા માલ ઔર ઘરાના તબાહ હો ગયા. *(સહીહ ઈબ્ને હિબ્બાન)*

એક રિવાયત મેં હૈ કિ નમાઝોં મેં એક નમાઝ ઐસી હૈ કિ અગર વહ ક઼ઝા હો ગઈ તો ગોયા કિ ઉસ્કે અહલો–અયાલ ઔર માલો–મતા

સબ તબાહ હો ગએ ઔર વહ હૈ નમાઝે અસ્ર. *(નસાઈ શરીફ)*

જિસ્ને નમાઝે અસ્ર છોળ દી ઔર ઉમદન બૈઠા રહા, યહાં તક કિ નમાઝ ક़ઝા હો ગઈ તો બેશક ! ઉસ્કા અમલ તબાહ હો ગયા. *(મુસ્નદે અહમદ વ ઈબ્ને અબી શૈબહ)*

જિસને નમાઝે અશ્ર છોળ દી ઉસ્કા અમલ બર્બાદ હો ગયા. *(અહમદ, બુખારી, નસાઈ)*

શાફ઼ઈ ઔર બૈહક़ી કી રિવાયત હૈ કિ જિસ કી એક નમાઝ ફ઼ૌત હો ગઈ ગોયા ઉસ્કા ઘરાના ઔર માલ હલાક હો ગયા. *(મુકાશફ઼તુલ ક़ુલૂબ : ૩૫૮)*

વઅઝ મુહદ્દિષીન સે મરવી હૈ કિ એક દિન હુઝૂર ﷺને સહાબએ કિરામ સે ફ઼ર્માયા કિ તુમ યૂં દુઆ માંગા કરો, "એ અલ્લાહ ! હમ મેં સે કિસી કો શક્ક़ી ઔર મહરૂમ ન બના." ફિર ફ઼ર્માયા કિ જાનતે હો કિ બદબખ્ત વ મહરૂમ કૌન હોતા હૈ ? અર્ઝ કિયા કિ કૌન હોતા હૈ યા રસૂલલ્લાહ ?! ﷺ તો આપને ફ઼ર્માયા કિ જો ઈન્સાન તારિકે નમાઝ હોતા હૈ. *(મુકાશફ઼તુલ ક़ુલૂબ : ૩૯૨)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તર્કે નમાઝ પર વઈદેં આપ મુલાહઝા કર ચુકે, અબ અંદાઝા લગાએં કિ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી રહમત સે મહરૂમ ઔર બદબખ્ત કિસ શખ્સ કો હુઝૂર ﷺને ફ઼ર્માયા ? ગ़રીબ, બીમાર ઔર મુફ઼લિસ કો નહીં બલ્કિ રહમતે આલમ ﷺને ફ઼ર્માયા, શક્ક़ી ઔર મહરૂમ વહ હૈ જો નમાઝ કા છોળનેવાલા હૈ.

તારિકે સલાત વાક़િઆત કી રૌશનીમેં

હદીષ શરીફ઼ મેં હૈ કિ હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : ક़યામત કે દિન સબસે પહલે નમાઝ ન પળહનેવાલોં કે મુંહ કાલે કિયે જાયેંગે ઔર જહન્નમ મેં એક વાદી હૈ જિસે લમલમ કહા જાતા હૈ જિસ્મેં સાંપ રહતે હૈં, એક–એક સાંપ ઊંટ કી તરહ મોટા હોતા હૈ ઔર એક માહ કા સફ઼ર કે બરાબર હોતા હૈ, વહ બેનમાઝી કો ડસેગા ઔર ઉસ્કે જિસ્મમેં સત્તર સાલ તક ઝહર જોશ મારતા રહેગા ફ઼િર ઉસ્કા ગોશ્ત ગલ જાએગા. *(મુકાશફ઼તુલ ક़ુલૂબ : સફ઼હા : ૩૮૨)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ હમ મામૂલી મચ્છર કે કાટને કો બર્દાશ્ત નહીં કર સકતે નીઝ ઉસ્કી તકલીફ઼ સે હમ પરેશાન હો જાતે હૈં તો ગ़ૌર કરેં કિ તર્કે સલાત કી વજહ સે સાંપ કે કાટને કા અઝાબ કૌન બર્દાશત કર સકેગા ! લેકિન હમારા હાલ યહ હૈ કિ હમ હુઝૂર ﷺ કો તો માનને કા દાવા કરતે હૈં લેકિન હુઝૂર ﷺ કી બાતેં નહીં માનતે ! કિતના એહસાન ફ઼ર્માયા હૈ તાજદારે કાયનાત ﷺને કિ ક़યામત કે હૌલનાક અઝાબ સે આગાહ ફ઼રમા દિયા વરના કૈસે પતા ચલતા કિ કિસ ગુનાહ કી ક્યા સઝા હૈ ? અબ જબ સરકાર ﷺને બયાન ફ઼રમા દિયા કિ નમાઝ છોળને કી સઝા યહ ભી હોગી કિ સાંપ ડંક મારેગા ઔર સાંપ કિતના ભયાનક હોગા વહ ભી બતા દિયા તો હમારી ઝિમ્મેદારી હૈ કિ હમ અપને આપ કો નમાઝ કા પાબંદ બના કર સાંપ વગ़ૈરા કે અઝાબ સે અપને કો મહફ઼ૂઝ કર લેં. અલ્લાહ અપને પ્યારે મહબૂબ عليه الصلوة والسلام કે સદક़ે વ તુફ़ૈલ હમ સબકો નમાઝ કા પાબંદ બનાએ.

★ ક़બ્ર મેં શોલે ★

બઅઝ સાલિહીન સે મરવી હૈ કિ એક આદમીને અપની મુર્દા બહન કો દફ઼ન કિયા તો ઉસ્કી થૈલી બેખબરી મેં ક़બ્ર મે ગિર ગઈ, જબ સબ લોગ

દફ્ન કરકે ચલે ગએ તો ઉસે અપની થૈલી યાદ આઈ, ચુનાંચે વહ આદમી લોગોં કે ચલે જાને કે બાદ કબ્ર પર પહુંચા ઔર ઉસે ખોદા તાકિ થૈલી નિકાલે, ઉસ્ને દેખા કિ ઉસ્કી કબ્ર મેં શોલે ભળક રહે હૈં, ચુનાંચે ઉસ્ને કબ્ર પર મિટ્ટી ડાલી ઔર ઈન્તિહાઈ ગમગીન ઔર રોતા હુઆ માં કે પાસ આયા ઔર પૂછા, માં ! યહ બતાઓ કિ મેરી બહન ક્યા કરતી થી ? માં ને પૂછા કિ તુમ ક્યોં પૂછ રહે હો ? ઉસ્ને કહા કિ મૈંને અપની બહન કી કબ્ર મેં આગ કે શોલે ભળકતે દેખા હૈ, ઉસ્કી માં રોને લગી ઔર કહા, તેરી બહન નમાઝ મેં સુસ્તી કરતી થી ઔર નમાઝોં કો તાખીર સે પઢતી થી. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ : ૩૯૪)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! નમાઝ મેં સુસ્તી કરને કે સબબ કબ્ર મેં આગ કે શોલોં કા અઝાબ દિયા જાએગા જૈસા કિ મઝકૂરા વાકિઆ સે પતા ચલા ઔર યહ ભી માલૂમ હુઆ કિ કબ્ર ઐસી જગહ હૈ જહાં કોઈ રિશ્તેદાર હમારી મદદ કે લિયે નહીં આએગા, લિહાઝા હમેં ચાહિયે કિ હમ નમાઝ કી પાબંદી કરેં ઔર સુસ્તી કે સાથ ઔર બેવક્ત ન પઢેં, બલ્કિ વક્ત પર ઔર સારે અરકાન કો ખુશ ઉસ્લૂબી કે સાથ અદા કરેં.

★ નામ જહન્નમ કે દરવાઝે પર ★

હઝરત અબુલ્લૈષ સમરકન્દી رضی اللہ عنہ ને હુઝૂર ﷺ કા યહ ફૌલ નક્લ કિયા હૈ કિ જો શખ્સ એક ફર્ઝ નમાઝ ભી જાન-બૂઝ કર છોળ દે ઉસ્કા નામ જહન્નમ કે દરવાઝે પર લિખ દિયા જાતા હૈ, જિસ મેં ઉસ્કા જાના જરૂરી હૈ. *(કુર્રતુલ-ઐન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ સોચ કર હી રોંગટે ખળે હો જાતે હૈં કિ ગુલામે રસૂલ કા નામ જહન્નમ કે દરવાઝે પર ! અલ્લાહુ અકબર ! નમાઝ છોળના કિતના બળા જુર્મ હૈ કિ મૌલા તઆલા તારિકે સલાત સે ઈસ કદર નારાઝ હોતા હૈ કિ મુખ્તલિફ કિસ્મ કે અઝાબ મેં ઉસે ગિરફતાર કરતા હૈ ઉન્હીં મેં સે કબ્ર કા અઝાબ ભી હૈ. ઔર હમ જાનતે હૈં કિ છોટે સે છોટે અઝાબ કે બર્દાશ્ત કરને કી કુવ્વત હમ મેં નહીં,

ફિર ક્યોં ઐસા કામ કરેં જિસ્કી વજહ સે બળે સે બળે અઝાબ મેં ગિરફતાર કિયે જાયેં. લિહાઝા આઓ ! અહદ કરેં કિ ઈન્શાઅલ્લાહ ! આજ કે બાદ તર્કે સલાત કે જુર્મ સે પરહેઝ કરેંગે ઔર પાબંદે સલાત હોકર હુઝૂર ﷺ કી આંખો કો ઠંડક પહુંચાએંગે. અલ્લાહ તઆલા હમ સબ કો તૌફીક અતા ફર્માએ. આમીન.

★ સર મૂંડને કા હુક્મ ★

હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ رضی اللہ عنہ કે વાલિદ અબ્દુલ અઝીઝ મિસ્ર કે ગવર્નર થે, ઉન્હોંને અપને લળકે કો આ'લા તાલીમ દિલાને કે લિયે મદીના મેં હઝરત સાલેહ બિન કીસાન رضی اللہ عنہ કી નિગરાની મેં દે દિયા. ચુનાંચે એક મર્તબા હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ رضی اللہ عنہ ને નમાઝ મેં તાખીર કર દી તો ઉન્કે ઉસ્તાઝ ને બાઝ-પુર્સ કરતે હુએ પૂછા, તુમ ને આજ નમાઝ મેં તાખીર ક્યોં કી ? તો હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ رضی اللہ عنہ ને જવાબ દિયા, બાલ સંવાર રહા થા, ઈસલિયે ઝરા દેર હો ગઈ ! તો ઉન્કે ઉસ્તાઝ ને ફર્માયા : અચ્છા ! અબ બાલોં કી આશાઈશ મેં ઈતના શગૂફ હો ગયા હૈ કિ ઈસકો નમાઝ પર તરજીહ દી જાતી હૈ ?! ઈસ્કે બાદ ઉસ્તાઝ ને ઉન્કે વાલિદ કો યહ વાકિઆ લિખ કર ભેજા. હઝરત અબ્દુલ અઝીઝ رضی اللہ عنہ કો જબ યહ બાત માલૂમ હુઈ તો ઉસી વક્ત એક આદમી કો મિસ્ર સે મદીના રવાના કર દિયા જિસને આકર સબસે પહલે ઉન્કે સર કે બાલ મૂંડે ઉસ્કે બાદ બાતચીત કી, ક્યોંકિ ઉન્કે વાલિદ કા યહી હુક્મ થા.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ક્યા જઝ્બા થા અલ્લાહવાલોંકા કે નમાઝ મેં તાખીર તક કો ગવારા નહીં કરતે થે ઔર જો ચીઝ નમાઝ મેં તાખીર કા સબબ બની ઉસે હી તન સે જુદા કર દિયા. ઈસસે ઔલિયાએ કિરામ કા શૌક નમાઝ ઔર ઔલાદ કે સિલસિલે મેં તરબિયત કા જઝ્બા સમઝ મેં આતા હૈ, હમ ઝરા અપને બારે મેં ગૌર કરેં કિ ક્યા હમ મેં ભી યહ જઝ્બા મૌજૂદ હૈ ? હમારા હાલ તો યહ હૈ કિ આરામ કી વજહ સે હો યા ફુઝૂલ ગોઈ કી વજહ સે યા બનને સંવરને કી

વજહ સે, નમાઝ કા વક્ત નિકલ જાએ તો ભી પરવા નહીં કરતે, ઈલ્લા માશાઅલ્લાહ ! મઝકૂરા વાકિ઼એ સે સબક઼ હાસિલ કરતે હુએ હમેં અપને અસ્લાફ઼ કે તરીક઼ે પર ચલને કી કોશિશ કરની ચાહિએ ઔર નમાઝ કે મામલે મેં અપની ઔલાદ કે લિયે ફ઼िકમંદ હોના ચાહિયે ઔર ઉન્કી નિગરાની કરની ચાહિયે. અલ્લાહ હમ સબકો નમાઝ કે મામલે મેં ગ઼ફ઼લત સે બચાએ ઔર વક઼્ત પર અદા કરને કી તૌફ઼ીક઼ અતા ફ઼ર્માએ. આમીન.

★ શૈતાન દૂર ભાગે ★

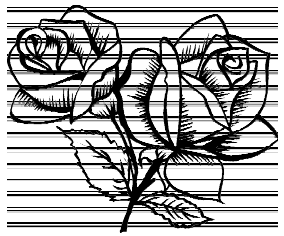
એક શખ્સ જંગલ સે ગુઝર રહા થા કિ ઉસ્કે સાથ શૈતાન હો ગયા. ચુનાંચે ઉસ શખ્સ ને ન તો ફ઼જ્ર કી નમાઝ પઢી, ન ઝોહર વ અસ્ર કી ઔર ન હી મગ઼રિબ વ ઈશા કી. રાત કો જબ સોને કા વક઼્ત હુઆ તો શૈતાન ને ઉસ્સે કહા કિ મૈં તુમ સે દૂર હોના ચાહતા હૂં. ઉસ્ને કહા ક્યોં ? તો શૈતાન ને કહા, ઈસ લિયે કિ મૈંને સિર્ફ઼ એક સજ્દા ન કિયા થા ઔર વહ ભી આદમ عليه السلام કો ઔર તૂ ને દિન ભર મેં કઈ સજ્દે ખુદા કો ન કિયે તો મુઝે ડર લગતા હૈ કિ જબ એક સજ્દા ન કરને કી વજહ સે તો મુઝ પર લા'નત કા અઝાબ ભેજ દિયા ગયા તો તુઝ પર ઈતને સજ્દે છોળને સે ખુદા જાને કૈસા દર્દનાક અઝાબ નાઝિલ હો જિસ મેં કહીં મૈં ભી ન મારા જાઉં. *(મુકાશફ઼તુલ કુલૂબ)*

મેરે પ્યારે આકા઼ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! શૈતાન જિસ કે ગલે મેં લા'નત કા તૌક઼ ડાલા ગયા હૈ ઔર જિસે અલ્લાહ તઆલા ને રજીમ કહા વહ ભી ઉસ બંદે સે ભાગતા હૈ જો નમાઝ તર્ક કરતા હૈ. અબ આપ સોચેં કિ બેનમાઝી કિતના બુરા ઈન્સાન હોતા હૈ, કિ શૈતાન ભી ઉસ્કે સાથ રહના પસંદ નહીં કરતા, લિહાઝા મેરે પ્યારે આકા઼ عليه الصلوٰة والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! અપને દિલોં મેં સજ્દોં કી તળપ પૈદા કરો ઔર નમાઝ મેં કોતાહી ન કરો, વરના અલ્લાહ તઆલા દોનોં જહાન કી તક્લીફ઼ોં મેં ગિરફ઼્તાર ફ઼ર્માએગા ઔર કોઈ નહીં બચા સકેગા.

★ બેનમાઝી ઝાનીસે ભી બદ્તર હૈ ★

બની ઈસ્રાઈલ કી એક ઔરત હઝરત મૂસા عليه السلام કી ખિદમત મેં

આઈ ઔર અર્ઝ કિયા, અય નબી અલ્લાહ ! મૈંને બહુત બળા ગુનાહ કિયા હૈ ઔર તૌબા ભી કી હૈ, અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ માંગિયે કિ વહ મુઝે બખ્શ દે ઔર મેરી તૌબા કુબૂલ ફ઼રમા લે. હઝરત મૂસા عليه السلام ને ફ઼ર્માયા કિ તૂને કૌન સા ગુનાહ કિયા હૈ ? વહ કહને લગી કિ મૈં ઝિના કી મુર્તકિબ હુઈ ઔર ઉસસે જો બચ્ચા પૈદા હુઆ મૈંને ઉસ્કો કત્લ કર દિયા ! યહ સુનકર હઝરત મૂસા عليه السلام ને ફ઼ર્માયા, એ બદબખ્ત ! નિકલ જા ! કહીં તેરી નહૂસત કી વજહ સે આસ્માન સે આગ નાઝિલ હોકર હમેં જલા ન દે ! ચુનાંચે વહ શકિસ્તા દિલ હોકર વહાં સે ચલ પળી. તબ જિબ્રઈલ عليه السلام નાઝિલ હુએ ઔર કહા, અય મૂસા ! عليه السلام અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ફ઼ર્માતા હૈ કિ તુમને ગુનાહોં સે તૌબા કરને વાલી કો ક્યોં વાપસ કર દિયા હૈ ? ક્યા તુમને ઉસસે ભી ઝયાદા બુરા આદમી નહીં પાયા ? હઝરત મૂસા عليه السلام ને પૂછા, અય જિબ્રઈલ ! ઉસ ઔરત સે ઝયાદા બુરા કૌન હૈ ? જિબ્રઈલ عليه السلام ને અર્ઝ કિયા કિ ઉસસે બુરા વહ હૈ જો જાન બુઝકર નમાઝ છોળ દે. *(મુકાશફ઼તુલ કુલૂબ : ૩૯૪)*

બરકાતે માહે રમઝાન

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ :–

يَاَ يُّهَا الَّذِ يْنَ اٰمَنُوْا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ ○

અય ઈમાનવાલો ! તુમ પર રોઝે ફર્ઝ કિયે ગએ જૈસે કિ અગલોં પર ફર્ઝ હુએ કિ કહીં તુમ્હેં પરહેઝગારી મિલે. *(સૂરએ બકરહ : પારા : ૨, આયત : ૧૮૩)*

★ સૌમ કા લુગ્વી ઔર ઈસ્તિલાહી મઅ્ના ★

સૌમ કા લુગ્વી મઅ્ના હૈ બાઝ રહના, છોળના ઔર સીધા હોના. ઈસીલિયે ખામોશી કો સૌમ કહતે હૈં. કુર્આને પાક મેં હૈ :

"اِنِّى نَذَرْتُ لِلرَّحْمٰنِ صَوْماً فَلَنْ اُكَلِّمَ الْيَوْمَ اِنْسِيًّا" યાની મૈંને આજ રહમાન કે લિયે રોઝા માના હૈ તો આજ હરગિઝ કિસી સે બાત ન કરૂંગી ક્યોંકિ ઈસમેં કલામ સે બાઝ રહના હૈ.

ઔર ઈસ્તેલાહે શરઅ મેં સુબ્હ સાદિક સે લેકર ગુરૂબ આફતાબ તક અલ્લાહ ﷻ કી ઈબાદત કી નિયત સે અપને આપ કો ખાને, પીને ઔર જિમાઅ કરને સે રોકને કો "સૌમ" કહતે હૈં. *(કુતુબે ફિક્હ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રોઝા દર–હકીકત ઈન્સાન કે અંદર મૌજૂદ નફ્સાની ખ્વાહિશાત કો કમઝોર કર દેતા હૈ ઔર રોઝાદાર કે દિલ મેં યહ અકીદા રાસિખ હો જાતા હૈ કિ અલ્લામુલ ગુયૂબ ખુદા મેરી તમામ હરકાત વ સકનાત કો દેખ રહા હૈ. રોઝા કી હાલત કે અલાવા ઈન્સાન કે દિલો–દિમાગ મેં યહ તસવ્વુર નહીં રહતા કિ વહ જો કુછ કર રહા હૈ ઉસે ખુદા દેખ રહા હૈ લેકિન સુબ્હ સાદિક સે ગુરૂબે આફતાબ તક ભૂખ લગતી હૈ ફિર ભી નહીં ખાતા, કોઈ દેખનેવાલા બઝાહિર નહીં હોતા

ફિર ભી નહી પીતા, બીવી સામને મૌજૂદ હોતી હૈ ફિર ભી અપને આપ કો સોહબત સે રોકે રખતા હૈ ક્યોંકિ ઉસકે દિલ મેં અલ્લાહ ﷻ કા ખૌફ હોતા હૈ. અબ ઝાહિર સી બાત હૈ કિ કોઈ બંદા એક માહ તક ઈસ તસવ્વુર કે સાથ ઝિંદગી ગુઝારે તો બાકી મહીનોં મેં ભી ઉસ્મેં યહ તસવ્વુર આ જાએગા કિ મૈં કુછ ભી કરૂં અલ્લાહ દેખ રહા હૈ, જબ અલ્લાહ કે દેખને કા તસવ્વુર હમેશા કે લિયે ઉસકે દિલ મેં પૈદા હો ગયા તો વહ હર ખિલાફે શરઅ્ કામ સે બચેગા, ઉસ્કા અપને આપ કો બચાના યહી તકવા હૈ ઔર તકવા મિલ ગયા તો બંદે કો દારૈન કી દૌલત હાસિલ હો ગઈ, તો રોઝા ઈસ વજહ સે ફર્ઝ કિયા ગયા તાકિ ઈમાનવાલોં કો તકવા મિલ જાએ.

★ રોઝા કબ ફર્ઝ હુવા ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રોઝા એલાને નુબુવ્વત કે ૧૫વીં યાની દસ શવ્વાલ ૨ હિજરી મેં ફર્ઝ હુઆ.

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ﷻ કા ફર્માન હૈ :–

يَاَ يُّهَا الَّذِ يْنَ اٰمَنُوْا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ

તર્જુમા : અય ઈમાનવાલો ! તુમ પર રોઝે ફર્ઝ કિયે ગએ જૈસે કિ અગલોં પર ફર્ઝ હુએ કિ કહીં તુમ્હેં પરહેઝગારી મિલે. અલ્લાહ તઆલા ﷻ ને ઈસ આયત મેં દો બાતોં કા બતૌરે ખાસ ઝિક્ર ફર્માયા, અવ્વલ યહ કિ યહ ઈબાદત સિર્ફ તુમ હી પર ફર્ઝ નહીં કી જા રહી હૈ બલ્કિ તુમ સે પહલે લોગોં પર ભી ફર્ઝ હો ચુકી હૈ.

ચુનાંચે તફ્સીરે કબીર વ તફ્સીરે અહમદી મેં હૈ કિ હઝરત આદમ عليه السلام સે લેકર હઝરત ઈસા عليه السلام તક હર ઉમ્મત પર રોઝે ફર્ઝ રહે. ચુનાંચે હઝરત આદમ عليه السلام પર હર કમરી મહીને કી તેરહવીં, ચૌદહવીં ઔર પન્દ્રહવીં તારીખ કે રોઝે, ઔર હઝરત મૂસા عليه السلام પર આશૂરા કા રોઝા ફર્ઝ રહા. બઅઝ રિવાયતોં મેં હૈ કિ સબસે પહલે હઝરત નૂહ عليه السلام ને રોઝે રખે.

દૂસરી બાત યહ હૈ કિ રોઝે તુમ પર ઈસ લિયે ફર્ઝ કિયે ગએ "તાકિ તુમ મુત્તકી બન જાઓ" કિ શરીઅત કે તમામ અહકામ કા મક્સદ મોમિનીન કો મુત્તકી બનાના હૈ ઈસી લિયે કુર્આને કરીમ બાર-બાર તક્વા ઈખ્તિયાર કરને ઔર મુત્તકી બનને કા હુકમ દેતા હૈ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યૂં તો નમાઝ, રોઝે, હઝ, ઝકાત ઔર દીગર ઈબાદાત સબકે સબ ઐસે આમાલ હૈ જિન સે કુર્બે ખુદાવંદી કી નેઅ્મત ઔર અલ્લાહ કા ખૌફ દિલોં મેં જાગુઝીં હોતા હૈ લેકિન બિલખુસૂસ રોઝા તક્વા કી તરબિયત કા બેહતરીન ઝરીઆ હૈ કિ રોઝેદાર સિર્ફ અલ્લાહ ﷻ કે હુકમ કી તામીલ મેં હલાલ ચીઝોં કા હરામ હો જાના ભી તસ્લીમ કર લેતા હૈ, ભૂખા રહતા હૈ, પ્યાસા રહતા હૈ જબ કિ ખાને પીને કી હર ચીઝ પર ઉસે કુદરત હાસિલ હોતી હૈ. બીવી પર શહવત કી નઝર તક નહીં ડાલતા. ઈસસે ઝ્યાદા અલ્લાહ તઆલા કી રઝા જોઈ કા ઈઝહાર ઔર કિસ અમલ સે હો સકતા હૈ ? રોઝા, સખ્ત તક્લીફ કે આલમ મેં ભી હુક્મે ઈલાહી કી તામીલ કા અમલી ષબૂત હૈ. રોઝા ઈતાઅત વ ફર્માબરદારી ઔર ઈઝહારે અબ્દિય્યત કા બેહતરીન નૂમના હૈ. રોઝા હમદર્દી ઔર ગમ્ગુસારી, નીઝ તઆવુન કે જઝ્બાત પૈદા કરતા હૈ. રોઝા ખ્વાહિશાતે નફ્સ કે ખિલાફ જિહાદ કી તરબિયત કા બેહતરીન ઝરિયા હૈ. યહી સબ ખૂબિયાં રાહે તક્વા કે મુસાફિર કો મંઝિલ સે ક્રીબ કરતી હૈં ઈસી લિયે મેરે આકા عليه الصلوة والسلام ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

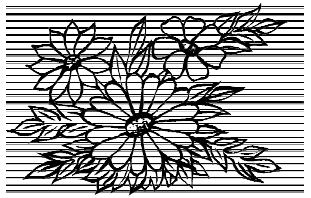
"مَنْ لَمْ يَدَعْ قَوْلَ الزُّوْرِوَالْعَمَلَ بِهٖ فَلَيْسَ لِلّٰهِ حَاجَةٌ فِى اَنْ يَّدَعَ طَعَامَهٗ وَ شَرَابَهٗ "

કિ જો શખ્સ રોઝે મેં બોલના ઔર બુરે કામ કરના ન છોળે તો અલ્લાહ કો ઈસકી ઝરૂરત નહીં કિ વહ અપના ખાના પીના છોળ દે. *(બુખારી શરીફ : ૨૫૫)*

ખાના, પીના છુળાના મક્સદે રોઝા નહીં, મક્સદેં રોઝા તો "તક્વા" હૈ જો ઉસી વક્ત હાસિલ હો સકતા હૈ જબ રોઝેદાર ઝાહિરી વ બાતિની દોનોં એતબાર સે અહકામે શરઅ્ કી પાબંદી કરે, ઐસા શખ્સ રોઝે કા મક્સદ હાસિલ કર સકતા હૈ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રોઝે કી હાલમ મેં અગર અપને આપ કો ઝૂટ વગૈરા સે નહીં રોકા ગયા તો ભૂખા પ્યાસા રહના બારગાહે રબ્બુલ ઈઝ્ઝત મેં વહ મક્ામ નહીં રખતા જો મુકમ્મલ તૌર પર હર ગૈર શરઈ કામ સે બચા કર રોઝા રખના મક્ામ રખતા હૈ. અંદાજા લગાઈયે કિ તાજદારે કાયનાત ને ઈર્શાદ ફર્માયા : અલ્લાહ તઆલા કો હમેં ભૂખા પ્યાસા રખના મક્સૂદ નહીં બલ્કિ હર બુરાઈ સે બચાના મક્સૂદ હૈ, ઐબ અગર કોઈ શખ્સ ખાને પીને સે અપને આપ કો રોકે ઔર ઝૂટ, ગીબત, ચુગલી, ઐબ જોઈ વગૈરા સે અપને આપ કો ન બચાઈ તો મક્સદે રોઝા ફૌત હો જાતા હૈ. લિહાઝા હમ કો ચાહિએ કિ હમ રોઝે કી હાલત મેં ઝૂટ વગૈરા સે અપને આપ કો રોકેં, ઔર રોઝે કી હી ક્યા તખ્સીસ, હમેં તો હર હાલ મેં અપને આપ કો જુમ્લા સગીરા વ કબીરા ગુનાહોં સે રોકને કી કોશિશ કરની ચાહિએ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો તૌફીક્ અતા ફરમાએ.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ

ફઝાઈલે રોઝા

★ રોઝે કા ઈન્આમ ★

બુખારી વ મુસ્લિમ કી રિવાયત મેં હૈ કિ હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : ઈબ્ને આદમકા હર નેક અમલ દસ ગુના સે સાતસો ગુના કર દિયા જાતા હૈ. અલ્લાહ ﷻને ફર્માયા: મગર રોઝા, ક્યોંકિ રોઝાદાર અપની ખ્વાહિશાત ઔર ખાને કો સિર્ફ મેરે લિયે તર્ક કરતા હૈ. ઔર રોઝેદાર કો દો મુસર્રતેં હૈં : એક ખુશી ઉસે ઈફ્તાર કે વક્ત હોતી હૈ ઔર દૂસરી અપને રબ સે મુલાકાત કે વક્ત હોગી, ઔર રોઝે ઢાલ હૈ. જબ તુમ મેં સે કોઈ રોઝા રખે તો ન ફુહશ બાત કહે ઔર ન શોર કરે ઔર અગર કોઈ ઉસે ગાલી દે તો ઉસે ચાહિયે કિ ગાલી દેનેવાલે સે કહ દે કિ મૈં રોઝેદાર હૂં. *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! اَلصَّوْمُ لِیْ وَاَنَا اَجْزِیْ بِهٖ ઈસ જુમ્લે કા મકસદ વ મંશા યહ હૈ કિ વહી ઈબાદત મકબૂલ હૈ જિસમેં રિયા ઔર દિખાવા ન હો. તમામ ઈબાદતેં અપના એક ઝાહિરી હાલ રખતી હૈં, નમાઝ પઢનેવાલે કો આપ નમાઝી કહ સકતે હૈં, હજ કરને વાલે કો હાજી કહ સકતે હૈં, ઈસી તરહ જિહાદ કરને વાલે કો મુજાહિદ કહ સકતે હૈં, લેકિન રોઝે કા કોઈ ઝાહિરી હાલ નહીં, લિહાઝા યહ પોશીદાતરીન ઈબાદત સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા કે લિયે હોગી પસ યહ બંદેકી તરફ સે અલ્લાહ કો મઅ્બૂદે હકીકી તસ્લીમ કરને કા નિહાયત હી અઅ્લા અમલ હૈ. ઈસી લિયે રોઝે કી કોઈ મુકર્રર જઝા નહીં. યહ રબ તબારક વ તઆલા કે કરમ પર મૌકૂફ હૈ, જિતના ચાહે સવાબ અતા ફરમા દે. ઔર યહ ઐસી ઈબાદત હૈ જિસ કો કોઈ જાન નહીં પાતા તો ઉસકા ષવાબ ભી કિસી કો નહીં બતાયા ગયા. દેને વાલા રબ જાનતા હૈ ઔર લેનેવાલા બંદા જાનેગા.

નુકતા : મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈખ્લાસ કા મકામ કિતના અરફઅ્ વ અઅ્લા હૈ આપ ને મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે જાન લિયા, લિહાઝા હમ હર જાઈઝ કામ કો ઈખ્લાસ કે સાથ કરેં બલ્કિ હર કામ કા મકસૂદ હી બનાયેં કિ અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે પ્યારે મહબૂબ عليه الصلوٰة والسلام કી રઝા કે લિયે કરના હૈ, કિસી એક કામ સે ભી અગર અલ્લાહ તઆલા રાઝી હો ગયા તો બેળા પાર હો જાએગા. ઈન્શાઅલ્લાહ !

ઈસી લિયે તો આ'લા હઝરત અઝીમુલ બરકત ઈમામ અહમદ રઝા ખાં મુહદ્દિષે બરેલવી رحمة الله عليه ને અપને આકા વ મૌલા કી બારગાહ મેં યહી અર્ઝ કિયા કિ :–

કામ વહ લે લીજિયે તુમકો જો રાઝી કરે
ઠીક હો નામે 'રઝા' તુમ પે કરોળોં દુરૂદ

રબ્બે કદીર હમ સબકો રોઝોં કે સદકે મેં ઈખ્લાસ કી અઝીમ–તરીન દૌલત અતા ફર્માએ.

★ અગલે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાતે હૈં ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضى الله عنه સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલે ખુદા ﷻને ઈર્શાદ ફર્માયા : "જો શખ્સ ઈમાન કે સાથ ષવાબ કી ઉમ્મીદ સે રોઝા રખેગા તો ઉસકે અગલે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાયેંગે. ઔર જો ઈમાન કે સાથ ષવાબ કી નિયત સે રમઝાન કી રાતોં મેં કયામ યાની તરાવીહ પઢેગા તો ઉસકે અગલે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાયેંગે ઔર જો ઈમાન કે સાથ ષવાબ કી નિયત સે શબે–કદ્ર મેં કયામ કરેગા ઉસકે અગલે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાયેંગે." *(મુસ્લિમ શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમારા પૂરા વુજૂદ ગુનાહોં કે દાગ ધબ્બોં સે આલૂદા હૈ. રોઝા હમ સબકો પાક કરને કે લિયે આતા હૈ ઔર ઈસ તરહ ગુનાહોં સે પાક કરતા હૈ કિ ગુનાહ કા નામ વ નિશાન ભી નહીં રહતા. અલ્લાહ ﷻ કા કિતના એહસાન હૈ કિ એક માહ કે રોઝોં ઔર તરાવીહ વ ઈબાદાત કે સબબ હમારે અગલે ગુનાહોં કો બખ્શ દેતા હૈ, લિહાઝા હમેં ચાહિયે કિ હમ ઈખ્લાસ કે સાથ રોઝે રખ કર અપને રબ સે માફી તલબ કરેં.

★ બદન કી ઝકાત ★

હુઝૂર સૈયિદે આલમ عليه الصلوة والسلام ને ઈર્શાદ ફર્માયા : રોઝા નિસ્ફ સબ્ર હૈ, હર ચીઝ કી ઝકાત હૈ ઔર બદન કી ઝકાત રોઝા હૈ.

ઔર હઝરત અબૂ ઔફા رضى الله عنه સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલે ખુદા عليه الصلوة والسلام ને ઈર્શાદ ફર્માયા : કિ રોઝેદાર કા સોના ઈબાદત હૈ, ઉસ્કી ખામોશી તસ્બીહ હૈ ઉસ્કા અમલ મક્બૂલ હૈ.

★ સોનેકા દસ્તરખાન ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضى الله عنهما સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂરે અક્રમ ﷺ કા ફર્માને આલીશાન હૈ, "ક્યામત કે દિન રોઝાદારોં કે લિયે સોને કા એક દસ્તરખ્વાન રખા જાએગા જિસ મેં મછલી હોગી, રોઝાદાર ઉસ દસ્તરખ્વાન સે ખાતે હોંગે ઔર દૂસરે લોગ ઉન્કો દેખતે હોંગે." *(ગુન્યતુત્ તાલિબીન : ૪૬૨)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રોઝા રખ કર સબ્ર કરને પર અલ્લાહ ક્યામત મેં કિતના અઝીમ બદલા અતા ફર્માએગા કિ યહાં ભૂખે રહે તો ક્યામત મેં સોને કે દસ્તરખ્વાન અલ્લાહ તઆલા અતા ફર્માએગા. યક્ફીનન ! વહ કિસી કા અજ્ર ઝાએઅ નહીં ફર્માતા હૈ. રોઝેદાર ચૂંકિ અપને મૌલા તઆલા કી ખાતિર ખાના પીના છોળ દેના હૈ તો અલ્લાહ عزوجل ઉસ રોઝેદાર કો આરામ કરને પર ભી ઈબાદત કા ષવાબ, ખામોશી પર તસ્બીહ કા ષવાબ ઔર અમલે ખૈર કે કુબૂલ હોને કી બશારત અતા ફર્માતા હૈ. સુબ્હાનલ્લાહ ! મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઉસ્કી બાત કો માન કર અગર કોઈ અપની ખ્વાહિશ કો કુર્બાન કર દે તો વહ કરીમ ઉસ બંદે કી ઈસ અઝીમ કુર્બાની કો કુબૂલ ફર્માતા હૈ ઔર ઉસે બશારતે ઉઝ્મા સે નવાઝતા હૈ. અલ્લાહ عزوجل અચ્છોં કે સદકે હમ સબકો પાબંદે સૌમ વ સલાત બનાએ.

★ અર્શ કે સાયે મેં ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضى الله عنهما સે રિવાયત હૈ કિ મદની

આકા عليه الصلوة والسلام કા ફર્માને આલીશાન હૈ, "જબ રોઝાદાર અપની કબ્રોં સે નિકલેંગે તો ઉન્કે મુંહ સે મુશ્ક કી ખુશ્બૂ કી લપ્ટેં આયેંગી. જન્નતકા એક દસ્તરખ્વાન ઉન્કે સામને રખા જાએગા જિસસે વે ખાયેંગે ઔર વે સબ અર્શ કે સાયે મેં હોંગે". *(ગુન્યતુત્ તાલિબીન : સફહા : ૪૬૩)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે પતા ચલા કિ દુનિયા મેં રોઝાદાર ને અપને આપ કો મહઝ અલ્લાહ તઆલા કી રઝાકે લિયે જિન નેઅ્મતોં સે રોકે રખા થા, કલ બરોઝે ક્યામત અલ્લાહ عزوجل ઉસસે બેહતર ઉસે અતા ફર્માએગા યાની યહ જન્નત મેં ભૂખા નહીં રહેગા બલ્કિ વહ જો ચાહેગા મૌલા તઆલા ઉસ્કો અતા ફર્માએગા, ઐસા ક્યોં ન હો કિ ફર્માબર્દારોં કો ઐસા હી બદલા અલ્લાહ عزوجل અતા ફર્માતા હૈ. ઉસી કા ફર્માન હૈ, كَذٰلِكَ نَجْزِى الْمُحْسِنِيْنَ હમ યૂં હી બદલા દેતે હૈં નેકી કરનેવાલોં કો.

લિહાઝા હમેં ચાહિયે કિ પરવરદિગાર عزوجل કી રઝા કે લિયે ખુદ કો તૈયાર કરેં ઔર ચંદ ઘંટો કી ભૂખ ઔર પ્યાસ બર્દાશ્ત કરકે મૌલા તઆલા કો ખુશ કરેં, વહ રહીમ વ કરીમ ક્યામત કે દિન હમેં ખુશ ફરમા દેગા. દુઆ કરેં કિ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત હમ સબકો અપની રઝા વાલી તવીલ ઉમ્ર અતા ફર્માએ.

★ એક અજીબ ફિરિશ્તા ★

હુઝૂરે અક્રમ રહમતે આલમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : મૈંને શબે મેઅરાજ મેં સિદ્રતુલ મુન્તહા પર એક ફિરિશ્તા દેખા જિસે મૈંને ઈસસે ક્બ્લ નહીં દેખા થા, ઉસ્કે તૂલ વ અર્ઝ કી મસાફત લાખ સાલ કે બરાબર થી, ઉસ્કે સત્તર હઝાર સર થે ઔર હર સર મેં સત્તર હઝાર મુંહ ઔર હર મુંહ મેં સત્તર હઝાર ઝબાનેં ઔર હર સર પર સત્તર હઝાર નૂરાની ચોટી થી ઔર હર ચોટી કે સર પર બાલ મેં લાખ–લાખ મોતી લટકે હુએ થે હર એક મોતી કે પેટ કે અંદર બહુત બળા દરિયા હૈ ઔર હર દરિયા કે અંદર બહુત બળી મછલિયાં હૈં ઔર હર મછલી કા તૂલ દો સાલ કી મસાફત કે બરાબર ઔર હર મછલી કે પેટ મેં લિખા હૈ

لا اله الا الله محمد رسول الله ઔર ઉસ ફિરિશ્તે ને અપના સર અપને એક હાથ પર રખા હૈ ઔર દુસરા હાથ ઉસ્કી પીઠ પર હૈ ઔર વહ حَظِيْرَةُ الْقُدْس યાની બહિશ્ત મેં હૈ. જબ વહ અલ્લાહ કી તસ્બીહ પઢતા હૈ તો ઉસ્કી પ્યારી આવાઝ સે અર્શે ઈલાહી ખુશી મેં ઝૂમ ઉઠતા હૈ. મૈંને જિબ્રઈલ عليه السلام સે ઉસ્કે મુતઅલ્લિક પૂછા તો ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા કિ વહ ફિરિશ્તા હૈ જિસે અલ્લાહ તઆલાને આદમ عليه السلام સે દો હઝાર સાત પહલે પૈદા કિયા થા. ફિર મૈંને કહા, ઉસ્કી લંબાઈ ઔર ચૌળાઈ કહાં સે કહાં તક હૈ ? જિબ્રઈલ عليه السلام ને અર્ઝ કિયા, અલ્લાહ તઆલા ﷻ ને બહિશ્ત મેં એક ચરાગાહ બનાઈ હૈ ઔર યહ ઉસી મેં રહતા હૈ, ઉસ જગહ કો અલ્લાહ તઆલા ﷻ ને હુક્મ ફર્માયા હૈ કિ વહ આપકે ઔર આપકી ઉમ્મત કે હર ઉસ શખ્સ કે લિયે તસ્બીહ પઢે જો રોઝા રખતે હૈં.

મૈંને ઉસ ફિરિશ્તે કે આગે દો સંદૂક દેખે ઔર દોનોં પર હઝાર નૂરાની તાલે થે. મૈંને પૂછા જિબ્રઈલ ! યહ ક્યા હૈ ? ઉન્હોંને કહા, ઈસ ફિરિશ્તે સે પૂછીએ, મૈંને ઉસ અજીબો–ગરીબ ફિરિશ્તે સે પૂછા કિ યહ સંદૂક કૈસી હૈ ? ઉસ્ને જવાબ દિયા કિ ઈસ્મેં આપકી રોઝા રખને વાલી ઉમ્મત કી બરાઅત (છુટકારા) કા ઝિક્ર હૈ. આપકો ઔર આપકી ઉમ્મત કે રોઝા રખનેવાલોં કો મુબારક હો. *(તફ્સીરે રૂહુલ્ બયાન : ૨/૧૦૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કિતના બળા અજ્ર હૈ રોઝેદાર કે લિયે. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ પરવરદિગાર તાજદારે કાયનાત عليه الصلوة والسلام કે સદકા વ તુફૈલ હમ સબકો રોઝે કે આદાબ ઔર રોઝે કી હિફાઝત કી કમા હક્કહૂ તૌફીક અતા ફર્માએ ઔર મઝકૂરા હદીષે પાક મેં જો અજ્ર બયાન કિયા ગયા હૈ ઉસ્કા હમેં હકદાર બનાએ.

★ રોઝાદારોં કી મેહમાન નવાઝી ★

હદીષે પાક મેં હૈ કિ જબ કયામત મેં અલ્લાહ તઆલા એહલે કુબૂર કો કબ્રોં સે ઉઠને કા હુક્મ દેગા તો અલ્લાહ ﷻ મલાઈકા કો ફર્માએગા: અય રિઝવાન ! મેરે રોઝેદારોં કો આગે ચલકર મિલો, ક્યોં કિ વે મેરી ખાતિર ભૂકે પ્યાસે રહે, અબ તુમ બહિશ્ત કી ખ્વાહિશાત કી તમામ અશિયા

લેકર ઉન્કે પાસ પહુંચ જાઓ. ઉસ્કે બાદ રિઝવાને જન્નત ઝોર સે પુકાર કર કહેગા: અય જન્નત કે ગિલ્માન વ વિલ્દાન ! નૂર કે બળે–બળે થાલ લાઓ ! ઉસ્કે બાદ દુન્યા કી રેત કે ઝર્રાત ઔર બારિશ કી બુંદોં ઔર આસ્માન કે સિતારોં ઔર દરખ્તોં કે પત્તોં કે બરાબર મેવાજાત ઔર ખાને પીને કી લઝીઝ અશિયા જમા કરકે રોઝાદારોં કે સામને રખ દી જાયેંગી ઔર ઉન્સે કહા જાએગા, જિતના મરઝી હો ખાઓ ! યહ ઉન રોઝોં કી જઝા હૈ જો દુન્યા મેં તુમને રખે. *(રૂહુલ્–બયાન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કલ બરોઝે કયામત અલ્લાહ તઆલા રોઝેદાર કો કિતની ઈઝ્ઝત વ અઝ્મત અતા ફર્માએગા, અલ્લાહુ અકબર ! ફિરિશ્તોં કો ઈસ્તિકબાલ કા હુક્મ દેગા ઔર નૂર કે બળે–બળે થાલોં મેં કિસ્મ–કિસ્મ કી જન્નત કી નેઅ્મતેં રોઝાદારોં કે સામને રખી જાયેંગી. કિતના અઝીમ સિલા હૈ રોઝા રખને કા ! અલ્લાહ ﷻ અપને પ્યારે મહબૂબ عليه الصلوة والسلام કે સદકા વ તુફૈલ હમ સબકો ઉન ખુશ–નસીબોં મેં શામિલ ફર્માએ.

★ એક રોઝા કી અહમિયત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضي الله عنه સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ عليه الصلوة والسلام ને ઈર્શાદ ફર્માયા : બગૈર ઉઝરે શરઈ કે જિસને રમઝાન કા એક રોઝા ભી છોળા તો ઉસ્કી ફઝીલત પાને કે લિયે પૂરી ઝિંદગી કે રોઝે નાકાફી હૈં. *(બુખારી વ તિર્મિઝી)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! પતા ચલા કિ અગર કિસીને રમઝાન કા એક રોઝા બિલા ઉઝ્રે શરઈ છોળ દિયા તો અબ પૂરી ઝિંદગી ભર રોઝા રખે તો ઉસ એક રોઝે કે બરાબર ન હોગા જો રમઝાન કા તર્ક કિયા, ક્યોંકિ માહે રમઝાનુલ્ મુબારક કો જો મકામ વ મર્તબા હાસિલ હૈ વહ દૂસરે મહીને કો કહાં ! દેખિયે ઈસમેં શૈતાન કૈદ કર દિયા જાતા હૈ, રોઝી બળ્હા દી જાતી હૈ, ષવાબ બળ્હા દિયા જાતા હૈ, ગર્ઝે કિ ઈસ તરહ કી બહુત સારી બરકતેં માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં રબ કી તરફ સે અતા હોતી હૈં જો ગૈર રમઝાન મેં નહીં હોતીં. ઈસી લિયે ઈસ માહ મેં

ષવાબ ઈસ હદ તક બઢ્હા દિયા જાતા હૈ કિ ફર્ઝ કા ષવાબ સત્તાર ફર્ઝ કે બરાબર, નફ્લ કા ષવાબ ફર્ઝ કે બરાબર. લિહાઝા રમઝાનુલ મુબારક કે ફર્ઝ રોઝોં મેં કોતાહી નહીં કરની ચાહિયે રમઝાન કે રોઝે રખના ફર્ઝ હૈ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો રોઝોં કી પાબંદી કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ રોઝા કે દુન્યાવી ફવાઈદ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : જિહાદ કરો માલે ગ઼નીમત પાઓગે. وَصُوْمُوْا تَصِحُّوْا ઔર રોઝા રખો સેહતમંદ હો જાઓગે, ઔર સફર કરો માલદાર હો જાઓગે. *(અત્તરગ઼ીબ વત્તરહીબ : ૧/૮૩)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હુઝૂરે અક઼્દસ ﷺ કે હર ક઼ૌલ વ ફેઅ્લ મેં સદહા હિક્મતેં ઔર ફવાઈદ પોશીદા હૈં જિન્કી ગહરાઈ તક હમારી અક઼્લ કા પરિન્દા પરવાઝ નહીં કર સકતા, મષલન્ ઈસ્લામ ને હમ પર નમાઝ ફર્ઝ ફર્માઈ તો જહાં નમાઝોં કી અદાયગી પર હમારે લિયે આખિરત મેં અજ્રો–ષવાબ કા વાદા ફર્માયા ગયા, વહીં દુન્યા મેં નમાઝ કી મુદાવમત કરને પર હમારે લિયે બહુત સી બીમારિયોં કે દફા કા ઝરિયા ભી બના દિયા ગયા ગોયા કિ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ﷻ ઔર ઉસ્કે પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે બતાએ હુએ અહકામ કી બજાઆવરી મેં હમારે લિયે દુન્યા મેં ભી ભલાઈ હૈ ઔર આખિરત મેં ભી ભલાઈ હૈ.

આજ સાઈન્સ ઔર ટેક્નોલોજીકા દૌર હૈ, ઈન્સાન મઝાહિરે કુદરત મેં ગ઼ૌરો–ફિક્ર કરકે ઉન્કી ગહરાઈ તક પહુંચના ચાહતા હૈ. ચુનાંચે અગયાર ઈસ્લામ કે બતાઈ હુઈ અહકામાત વ ઈર્શાદાત પર મુસલસલ તહક઼ીક઼ કર રહે હૈં. الحمدللہ જૂં–જૂં સાઈન્સી ઈજાદાત ઔર ટેક્નોલોજીકા ફરોગ઼ હો રહા હૈ, ઈસ્લામકી હક્ક઼ાનિયત લોંગો પર વાઝેહ હોતી જા રહી હૈ. ઈન્સાન ચૂંકિ તબઅન હરીસ હૈ, ઈસ્લામ ને ઉસે હર અમલ પર નફા દિયા હૈ ઈસ લિયે સુન્નતોં કી સાઈન્સી તહક઼ીક઼ હુઈ વરના હુઝૂરે અક઼્દસ ﷺ કી મુબારક સુન્નતેં ક઼તઅ્ન સાઈન્સ કી મોહતાજ નહીં, બાનિએ ઈસ્લામ ﷺ ને રોઝે કો મોમિન કે લિયે શિફા ક઼રાર દિયા હૈ ઈસ ઝિમ્ન

મેં સાઈન્સ ક્યા કહતી હૈ ? મુખ્તસરન મુલાહઝા ફર્માએં :–

હકીમ મુહમ્મદ તારિક મહમૂદ ચુગ઼્તાઈ અપની તસનીફ "સુન્નતે નબવી ઔર જદીદ સાઈન્સ" મેં રક઼મ તરાઝ હૈં : "પ્રોફેસર મોરપાલ્ડ ઑક્સફોર્ડ યુનિવર્સિટી કી પહચાન હૈં, ઉન્હોંને અપના વાક઼િઆ બયાન કિયા કિ મૈંને ઈસ્લામી ઉલૂમ કા મુતાલઆ કિયા ઔર રોઝે કે બાબ પર પહુંચા તો ચૌંક પળા કિ ઈસ્લામ ને અપને માનને વાલોં કે લિયે કિતના અઝીમ ફાર્મૂલા દિયા હૈ. અગર ઈસ્લામ અપને માનને વાલોં કો ઔર કુછ ન દેતા સિર્ફ યહી રોઝે કા ફાર્મૂલા હી દેતા તો ફિર ભી ઈસસે બઢ્હકર ઉન્કે પાસ ઔર કોઈ નેઅ્મત ન હોતી. મૈંને સોચા કિ ઈસ્કો આઝમાના ચાહિયે. ફિર મૈંને રોઝે મુસલમાનોં કે તર્ઝ પર રખના શુરૂ કર દિયે. મૈં અર્સએ દરાઝ સે મેદે કે વરમ મેં મુબ્તલા થા. કુછ દિનોં કે બાદ હી મૈંને મહસૂસ કિયા કિ ઈસમેં કમી વાક઼ેઅ હો ગઈ હૈ ઔર કુછ અર્સે બાદ હી મૈંને અપને જિસ્મ કો નાર્મલ પાયા. હત્તા કિ મૈંને એક માહ કે બાદ અપને અંદર ઈન્કિલાબી તબદીલી મહસૂસ કી."

★ પોપ એલ્ફ ગાલકા તજર્બા ★

યહ હાલેન્ડ કા બળા પાદરી ગુઝરા હૈ, ઉસ્ને રોઝે કે બારે મેં અપને તજર્બાત બયાન કિયે હૈં, મુલાહેઝા હો.

"મૈં અપને રૂહાની પૈરોકારોં કો હર માહ તીન રોઝે રખને કી તલક઼ીન કરતા હૂં. મૈંને ઈસ તરીક઼ે કાર કે ઝરિયે જિસ્માની ઔર વઝની હમઆહંગી મહસૂસ કી. મેરે મરીઝ મુઝ પર મુસલસલ ઝોર દેતે હૈં કિ મૈં ઉન્હેં કુછ ઔર તરીક઼ા બતાઊં લેકિન મૈંને યહ ઉસૂલ વઝઅ કર લિયા કિ ઉનમેં વહ મરીઝ જો લા–ઈલાજ હૈં ઉન્કો તીન યૌમ નહીં બલ્કિ એક માહ તર રોઝે રખવાએં જાયેં."

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસાઈ લોગ રોઝા કે તિબ્બી ફાઈદે કી તરફ મુતવજ્જેહ હુએ ઔર જબ ઉસકી તહ તક પહુંચે તો હિક્મતે ઈસ્લામ કે જલ્વે ઉનકો નઝર આને લગે ઔર ઉન્હોંને ઉસ પર અમલ કરકે ફાયદા હાસિલ કિયા ઔર મઝીદ ફાયદા હાસિલ કર રહે

હૈં ! અલ્લાહ ﷻ કા કિતના બળા કરમ હૈ કે ઉસને હમ સબકો રોઝે કી તૌફીક़ અતા ફર્માઈ ઔર હમકો રોઝે કે ઝરિયે જિસ્માની, રૂહાની ઔર ઉખ્રવી ફાઈદે સે ભી માલા માલ કિયા.

★ એક લાખ રમઝાન કા ષવાબ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર શાફ઼–એ–યૌમુન્નુશૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "જિસને મક્કા મેં રમઝાન પાયા ઔર રોઝા રખા ઔર રાત મેં જિતના હો સકા ક़યામ કિયા (નવાફિલ પઢ્હા) તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે લિયે દૂસરી જગહ કી બનિસ્બત એક લાખ રમઝાન કા ષવાબ લિખેગા ઔર હર દિન એક ગુલામ આઝાદ કરને કા ષવાબ ઔર હર રોઝ જિહાદ મેં ઘોળે પર સવાર કર દેને કા ષવાબ ઔર હર દિન મેં હસના ઔર હર રાત મેં હસના લિખેગા." *(બહારે શરીઅત)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મક્કા મુકર્રમા ઔર મદીના મુનવ્વરા મેં રમઝાન કે અય્યામ ગુઝારને કી સઆદત કા ક્યા કહના ! યક़ીનન ! હરમૈન તૈયિબૈન મેં રોઝોં કી કૈફિયત હી જુદા હોતી હૈ ઔર ઉસ્કી બરકતેં ભી બેપનાહ હોતી હૈં. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો માહે રમઝાન મેં હરમૈન તૈયિબૈન કી હાઝરી નસીબ ફર્માએ ઔર બાર–બાર દરબારે રસૂલ ﷺ કી હાઝરી સે બહરાવર ફર્માએ ઔર આખરી વક़્ત મદીને મેં દો ગઝ ઝમીન અતા ફર્માએ.

★ ફૈઝાને રમઝાન વ કુર્આન ★

હઝરત સય્યદના અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર શાફ઼એ યૌમુન્નુશૂર ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં :"રોઝા ઔર કુર્આન બંદે કે લિયે શફ઼ાઅત કરેંગે. રોઝા અર્ઝ કરેગા, અય રબ્બે કરીમ ! મૈંને ખાને ઔર ખ્વાહિશોં સે દિન મેં ઈસે રોક દિયા, મેરી શફ઼ાઅત ઈસકે હક़ મેં કુબૂલ ફર્મા. કુર્આન કહેગા : મૈંને ઈસે રાત મેં સોને સે બાઝ રખા, મેરી શફ઼ાઅત ઈસકે લિયે કુબૂલ ફર્મા. ચુનાંચે દોનોં કી શફ઼ાઅતેં કુબૂલ હો જાએગી." *(મિશ્કાત શરીફ઼ : ૧૭૩)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રોઝા રખના બઝાહિર ઈન્સાન કે લિયે તક્લીફ–દેહ હોતા હૈ, નફ઼્સ પર ગિરાં ગુઝરતા હૈ, ઈસી તરહ દિનભર થક કર રાત મેં ક़યામ કરના ભી તબીઅત પર દુશ્વાર ગુઝરતા હૈ, લેકિન અગર કોઈ બંદએ મોમિન ચંદ દિનોં કી તક્લીફ઼ બર્દાશ્ત કરે ઔર રોઝા ઔર તિલાવતે કુર્આન કો ન છોળે તો કલ બરોઝે ક़યામત અલ્લાહ તઆલાકી બારગાહ મેં યહ હમારે સિફ઼ારિશી હોંગે ઔર અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ઉન્કી સિફ઼ારિશ કો કુબૂલ ફર્મા કર હમકો બહિશ્ત કા હક़્દાર બના દેગા. લિહાઝા હમકો ચાહિયે કિ રોઝા ઔર તિલાવતે કુર્આને મુક़દ્દસ કી પાબંદી કી કોશિશ કરેં ઔર ઉન્કો અપના શફ઼ીઅ બનાએં.

★ બરકાતે માહે રમઝાન ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલે અક્રમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "જબ રમઝાન કી પહલી રાત હોતી હૈ અલ્લાહ તઆલા અપની મખ્લૂક़ કી તરફ઼ નઝર ફર્માતા હૈ, ઔર જબ અલ્લાહ ﷻ કિસી બંદે કી તરફ઼ નઝર ફર્માએગા તો ઉસે કભી અઝાબ ન દેગા. ઔર હર રોઝ દસ લાખ કો જહન્નમ સે આઝાદ ફર્માતા હૈ ઔર જબ ઉન્તીસ્વીં રાત હોતી હૈ તો મહીને ભર મેં જિતને આઝાદ કિયે ઉન્કે મજમૂએ કે બરાબર ઉસ એક રાત મેં આઝાદ કરતા હૈ. ફિર જબ ઈદુલ ફિત્ર કી રાત આતી હૈ તો મલાઈકા ખુશી કરતે હૈં ઔર અલ્લાહ ﷻ અપને નૂર કી ખાસ તજલ્લી ફર્માતા હૈ. ફિરિશ્તોં સે ફર્માતા હૈ, અય ગિરોહે મલાઈકા ! ઉસ મઝદૂર કા ક્યા બદલા હૈ જિસને કામ પૂરા કિયા ? ફિરિશ્તેં અર્ઝ ગુઝાર હોતે હૈં, ઉસ્કો પૂરા અજ્ર કિયા જાએ. અલ્લાહ ﷻ ફર્માતા હૈ : મૈં તુમ્હેં ગવાહ બનાતા હૂં કિ મૈંને ઈન સબકો બખ્શ દિયા."

★ કાશ ! પૂરા સાલ રમઝાન હોતા ! ★

ઈબ્ને ખુઝૈમાને હઝરત અબૂ મસ્ઊદ ગિ઼ફ઼ારી رحمۃ اللہ علیہ સે એક તવીલ હદીષ રિવાયત કી હૈ ઉસ્મેં યહ ભી હૈ કિ હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ ને ફર્માયા : "અગર બંદો કો માલૂમ હોતા કિ રમઝાન ક્યા ચીઝ હૈ તો મેરી ઉમ્મત તમન્ના કરતી કિ કાશ ! પૂરા સાલ રમઝાન હી હો."

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે યહ પતા ચલા કિ જો કુછ ફઝીલતેં માહે રમઝાનુલ મુબારક કી બતાઈ ગઈ હૈં વહ તો હૈં હી ઉન્કે સિવા ભી ઉસ્કી અઝ્મતેં ઔર બરકતેં બહુત હૈં. અગર વો હમેં માલૂમ હો જાતીં તો હમ તમન્ના કરતે કિ પૂરા સાલ રમઝાન હો, તો હમકો ચાહિયે કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક કા એહતિરામ કરેં ઔર દોનોં જહાન કી બરકતોં સે માલા–માલ હોં. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત હમ સબકો માહે રમઝાનુલ મુબારક કી બરકતોં સે માલા–માલ ફર્માએ. આમીન.

★ શયાતીન ક़ૈદ મેં ★

જબ રમઝાનુલ મુબારક તશરીફ લાતા હૈ તો આસ્માન કે દરવાઝે ખોલ દિયે જાતે હૈં. ઔર એક રિવાયત મેં હૈ કિ જન્નત કે દરવાઝે ખોલે જાતે હૈં ઔર દોઝખ કે દરવાઝે બંદ કર દિયે જાતે હૈં ઔર શયાતીન ઝંજીરોં મેં જકળ દિયે જાતે હૈં. ઔર એક રિવાયત મેં હૈ કિ રહમત કે દરવાઝે ખુલ જાતે હૈં. *(બુખારી : ૧/૨૫૫)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત શૈખ અબ્દુલ હક़ મુહદ્દિષે દહેલ્વી "અશિઅતુલ લમ્આત" જિલ્દ દોમ મેં ઈસ હદીષ કી શરહ મેં તહરીર ફર્માતે હૈં કિ : "આસ્માન કે દરવાઝે ખોલ દિયે જાને કા મતલબ યહ હૈ કિ પૈ દર પૈ રહમત કા ભેજા જાના ઔર બગૈર કિસી રૂકાવટ કે બારગાહે ઈલાહી મેં આમાલ કા પહુંચના ઔર દુઆ કા કુબૂલ હોના. ઔર જન્નત કે દરવાઝે ખોલ દિયે જાને કા મતલબ યહ હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા રોઝેદાર કો નેક આમાલ કી તૌફીક़ ઔર હુસ્ને કુબૂલ અતા ફર્માતા હૈ. ઔર દોઝખ કે દરવાઝે બંદ કિયે જાને કા મતલબ યહ હૈ કિ રોઝાદારોં કે નુફૂસ ઔર દિલોં કો મમ્નૂઆતે શરઈય્યા કી આલૂદગી સે પાક કરના ઔર ગુનાહોં પર ઉભારને વાલી ચીઝોં સે નજાત પાના ઔર દિલ સે લઝ્ઝતોં કે હુસૂલ કી ખ્વાહિશાત કા તોળના. ઔર શયાતીન કા ઝંઝીરોં મેં જકળ દિયે જાને કા મઅ્ના યહ હૈ કિ બુરે ખયાલાત કે રાસ્તોં કા બંદ હોના.

★ જન્નત કો સંવારા જાતા હૈ ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રમઝાનુલ મુબારક કી ક્યા અઝમતો–શાન હૈ કિ ઉસ્કી આમદ કે લિયે જન્નત કો સજાયા જાતા હૈ ઔર હૂરેં મુઝય્યન વ આરાસ્તા હોકર અપને અપને ખાવિન્દોં કો પ્યારે અલ્ફાઝ સે બુલાતી હૈં.

ચુનાંચે સય્યદના અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ આક़ાએ રહમત સરાપા રહમત ﷺને ફર્માયા "બેશક ! જન્નત ઈબ્તિદાએ સાલ સે આઈન્દા સાલ તક રમઝાન શરીફ કે લિયે આરાસ્તા કી જાતી હૈં. ફર્માયા, જબ પહલા દિન આતા હૈ તો જન્નત કે પત્તોં સે અર્શ કે નીચે હવા સફેદ ઔર બળી આંખોં વાલી હૂરોં પે ચલતી હૈ, તો વહ કહતી હૈં કિ અય પરવરદિગાર ! હમારે લિયે ઉન્કો શૌહર બના જિનસે હમારી આંખેં ઠંડી હોં ઔર ઉન્કી આંખે ઠંડી હોં."

★ સહરી વ ઈફ્તાર કા બયાન ★

રસૂલે ગિરામી વક़ાર علیہ الصلوٰۃ والسلام કા ફર્માને આલીશાન હૈ, "સહરી ખાઓ કિ સહરી ખાને મેં બરકત હૈ. હમારે ઔર એહલે કિતાબ કે રોઝોં મેં ફર્ક़ સહરી કા લુક़્મા હૈ."

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝરૂર ઝરૂર સહરી ખાકર અપને મુસલમાન ઔર ગુલામાને રસૂલ હોને કા મુઝાહેરા કરો. સહરી કી ફઝીલત મેં એક ઔર ઈર્શાદે રસૂલ કો સુનો ઔર ઝૂમ જાઓ.

તિબરાની અવસત મેં ઔર ઈબ્ને હબ્બાન સહરી મેં ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત કરતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ علیہ الصلوٰۃ والسلام ને ફર્માયા, "અલ્લાહ ઔર ઉસ્કે ફિરિશ્તે સહરી ખાનેવાલોં પર દુરૂદ ભેજતે હૈં."

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસસે બળ્હકર ક્યા ફઝીલત હોગી કિ સહરી હમ ખાએં ઔર અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસ્કે માસૂમ ફિરિશ્તે સહરી ખાનેવાલોં પર દુરૂદ ભેજેં.

ઔર ઈમામ અહમદ અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કરતે હૈં

કિ રસૂલે હાશમી ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં, "સહરી કુલ કી કુલ બરકત હૈ, ઈસે ન છોળ્ના, અગર્ચે એક ઘૂંટ પાની હી પી લે. ક્યોંકિ સહરી ખાનેવાલોં પર અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસ્કે ફિરિશ્તે દુરૂદ ભેજતે હૈં." *(ઈમામ અહમદ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ સબ બરકતેં ઈસ લિયે બતાઈ જા રહી હૈં તાકિ કિસી ભી તરહ ઉમ્મત સહરી કે લિયે બેદાર હો ઔર થોળા સા પાની હી સહીહ ઝરૂર પી લે. અગર હમ ને ઈસ સુન્નત પર અમલ કિયા તો હમ અલ્લાહ કી બરકતોં ઔર મૌલા કી રહમતોં કે હકદાર હો જાયેંગે.

★ ઈફ્તારમેં જલ્દી ★

અહમદ વ તિર્મિઝી વ ઈબ્ને ખુઝૈમા વ ઈબ્ને હબ્બાન હઝરત સય્યદના અબૂ હૂરૈરા رضی اللہ عنہ સે રાવી હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ફર્માતે હૈં કિ અલ્લાહ ﷻ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : મેરે બંદો મેં મુઝે ઝ્યાદા પ્યારા વહ હૈ જો ઈફ્તાર મેં જલ્દી કરતા હૈ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફકા મતલબ યહ હૈ કિ બાત–ચીત ઔર દીગર કામોં મેં મસ્રૂફ નહીં રહના ચાહિયે અગર વક્તે ઈફ્તાર હો જાએ તો ફૌરન ઈફ્તાર કર લો કિ ઈફ્તાર મેં જલ્દી કરનેવાલા અલ્લાહ ﷻ કો પ્યારા હૈ.

ઈસી તરહ એક ઔર ઈર્શાદે રસૂલ મુલાહેઝા ફર્માએં.

તબરાની અવસત મેં હૈ કિ રસૂલે અકરમ ﷺ ને ફર્માયા : અલ્લાહ ઈફ્તાર મેં જલ્દી કરને ઔર સહરી મેં દેર કરને કો પસંદ ફર્માતા હૈં." ઈફ્તાર મેં જલ્દી કરના મુસ્તહબ હૈ, મગર ઈફ્તાર ઉસ વક્ત કરે કિ ગુરૂબ કા ગાલિબ ગુમાન હો, જબ તક ગુમાન ગાલિબ ન હો, ઈફતાર ન કરે અગર્ચે મોઅઝ્ઝિન ને અઝાન કહ દી હૈ ઔર અબ્ર કે દિનોં મેં ઈફ્તાર મેં જલ્દી ન ચાહિયે. *(બહારે શરીઅત)*

★ ઈફ્તાર કરાને કી ફઝીલત ★

હઝરત ખાલિદ જુહની رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ જો રોઝાદાર કા રોઝા

ઈફ્તાર કરાએ યા ગાઝી કા સામાન કર દે તો ઉસે ભી ઉતના હી ષવાબ મિલેગા. *(નસાઈ શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા કે પ્યારે દીવાનોં ! જહાં રોઝા રખના બાઈષે ષવાબ હૈ વહીં પર રોઝાદાર કો ઈફ્તાર કરાના ભી કારે ષવાબ હૈ. અલ્લાહ તઆલા તૌફીક દે તો ઝરૂર રોઝા ઈફ્તાર કરાએં, ઔર રોઝા કિન ચીઝોંસે ઈફ્તાર કરેં, તો આઈયે તાજદારે કાયનાત ﷺ કા ઈર્શાદ મુલાહેઝા ફર્માએં.

હઝરત સલમાન બિન આમિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "જબ તુમ મેં કોઈ રોઝા ઈફ્તાર કરે તો ખજૂર યા છુઆરે સે ઈફ્તાર કરે, કિ વહ બરકત હૈ ઔર અગર ન મિલે તો પાની સે કિ વહ પાક કરનેવાલા હૈ." *(તિર્મિઝી : ૧૪૯ ઈબ્ને માજહ : ૧૨૩)*

અલ્લાહ અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે સદકે તુફૈલ હમ સબકો નબીએ કરીમ ﷺ કી સુન્નતોં પર અમલ કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ ઔર માહે રમઝાન કી બરકતોં સે મુસ્તફીઝ ફર્માએ.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ

રોઝે કે મસાઈલ

મસ્અલા : સહરી સે ફારિગ હોને કે બાદ નિયત કરેં ઔર યૂં કહેં :– "نَوَيْتُ اَنْ اَصُوْمَ غَداً لِلّٰهِ تَعَالٰى مِنْ فَرْضِ رَمَضَانَ هٰذَا" યાની મૈંને નિયત કી અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે લિયે ઈસ રમઝાન કા ફર્ઝ રોઝા કલ રખને કી.

મસ્અલા : અગર રાત મેં નિયત ન કર સકે તો દિન મેં યહ કહે :– "نَوَيْتُ اَنْ اَصُوْمَ هٰذَا الْيَوْمَ لِلّٰهِ تَعَالٰى مِنْ فَرْضِ رَمَضَانَ هٰذَا" મૈંને નિયત કી આજ કે દિન અલ્લાહ કે લિયે ઈસ રમઝાનકા રોઝા રખને કી.

★ નિયત કિસે કહતે હૈં ★

મસ્અલા : નિયત દિલ કે ઈરાદા કા નામ હૈ, ઝબાન સે કહના શર્ત નહીં, યહાં ભી વહી મુરાદ હૈ મગર ઝબાન સે કહ લેના મુસ્તહબ હૈ.

મસ્અલા : અગર કિસી કે માહે રમઝાન કે કઈ રોઝે કઝા હો ગએ હૈં તો નિયત મેં યહ હોના ચાહિયે કિ યહ ફલાં રમઝાન કે ફલાં રોઝે કી કઝા હૈ. અગર નિયત મેં સાલ ઔર દિન મુતઅય્યન ન કર સકે તો ભી કોઈ હરજ નહીં.

મસ્અલા : ઈફતાર કરને કે બાદ યહ દુઆ પઢે :– "اَللّٰهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَ بِكَ اٰمَنْتُ وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَ عَلٰى رِزْقِكَ اَفْطَرْتُ فَتَقَبَّلْ مِنِّىْ" અય અલ્લાહ ! મૈંને તેરે લિયે રોઝા રખા ઔર તુઝ પર ઈમાન લાયા ઔર તુઝ પર ભરોસા કિયા ઔર તેરે દિયે હુએ સે ઈફ્તાર કિયા તો તૂ મુઝ સે ઈસકો કુબૂલ ફરમા.

★ જિન બાતોં સે રોઝા નહીં ટૂટતા ★

મસ્અલા : ભૂલ કર ખાયા, પિયા, જિમા કિયા, રોઝા ન ટૂટા. ખ્વાહ રોઝા ફર્ઝ હો યા નફ્લ. *(બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : મખ્ખી, ધુવાં, ગુબાર હલક મેં ચલે જાને સે રોઝા નહીં ટૂટતા ખ્વાહ વહ ગુબાર આટે કા હી ક્યોં ન હો જો ચક્કી સે ઉઠતા હૈ. *(બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : તેલ, સુર્મા લગાયા તો રોઝા ન ટૂટા અગર્ચે તેલ યા સુર્મે કા મઝા હલક મેં મહસૂસ હો, બલ્કિ થૂક મેં સુર્મે કા રંગ ભી દિખાઈ દેતા હો તબ ભી રોઝા નહીં ટૂટા.

મસ્અલા : એહતલામ હો જાને, યા હમ–બિસ્તરી કરને કે બાદ ગુસ્લ ન કિયા ઔર ઈસી હાલત મેં પૂરા દિન ગુઝાર દિયા તો વહ નમાઝોં કો છોળ દેને કે સબબ સખ્ત ગુનહગાર હોગા મગર રોઝા અદા હો જાએગા. *(અન્વારુલ હદીષ)*

મસ્અલા : બોસા લિયા મગર ઈન્ઝાલ ન હુઆ તો રોઝા નહીં ટૂટા. *(બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : ઔરતકી તરફ બલ્કિ ઉસ્કી શર્મગાહ કી તરફ નઝર કી મગર હાથ ન લગાયા ઔર ઈન્ઝાલ હો ગયા યા બાર બાર જિમાઅ્ કે ખ્યાલ સે ઈન્ઝાલ હો ગયા તો રોઝા નહીં ટૂટા. *(બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : તિલ યા તિલ કે બરાબર કોઈ ચીઝ ચબાઈ ઔર થૂક કે સાથ હલક સે ઉતર ગઈ તો રોઝા ન ટૂટા મગર ઉસ ચીઝ કા મઝા હલક મેં મહસૂસ હોતા હો તો રોઝા ટૂટ જાએગા. *(બહારે શરીઅત)*

★ જિન બાતોં સે રોઝા ટૂટ જાતા હૈ ★

મસ્અલા : હુક્કા, સિગાર, સિગરેટ, પાન, તંબાકૂ, પીને ખાને સે રોઝા ટૂટ જાતા હૈ અગર્ચે પાન યા તંબાકૂ કી પીક થૂક દી હો,

ક્યોંકિ ઉસ્કે બારીક અઝ્ઝા ઝરૂર હલક઼ મે પહુંચતે હૈં. *(બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : દૂસરે કા થૂક નિગલ લિયા યા અપના હી થૂક હાથ પર લે કર નિગલ લિયા તો રોઝા ટૂટ ગયા.

મસ્અલા : ઔરત કા બોસા લિયા, છુઆ, યા મુબાશરત કી, યા ગલે લગાયા ઔર ઈન્ઝાલ હો ગયા તો ઈન હાલતોં મેં રોઝા ટૂટ ગયા. *(બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : ક઼સ્દન મુંહ ભર ક઼ૈ કી ઔર રોઝાદાર હોના યાદ હૈ તો રોઝા ટૂટ જાએગા ઔર અગર મુંહ ભર ક઼ૈ ન હો તો રોઝા નહીં ટૂટેગા. *(બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : સોતે મેં પાની પી લિયા યા કુછ ખા લિયા, યા મુંહ ખુલા થા પાની કા ક઼તરા હલક઼ મેં ચલા ગયા તો રોઝા ટૂટ જાએગા. *(બહારે શરીઅત)*

★ સિર્ફ ક઼ઝા લાઝિમ હૈ ★

મસ્અલા : યહ ગુમાન થા કિ અભી સુબહ નહીં હુઈ ઈસ લિયે ખા લિયા યા પિયા યા જિમાઅ કર લિયા ઔર બાદ મેં માલૂમ હુઆ કિ સુબહ હો ચુકી થી તો ક઼ઝા લાઝિમ હૈ. યાની ઉસ રોઝે કે બદલે બાદે રમઝાન એક રોઝા રખના પળેગા. *(બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : મુસાફિર ને ઈક઼ામત કી, હૈઝ યા નિફાસ વાલી ઔરત પાક હો ગઈ, મરીઝ થા અચ્છા હો ગયા, કાફિર થા મુસલમાન હો ગયા, મજનૂન કો હોશ આ ગયા, નાબાલિગ઼ થા બાલિગ હો ગયા, ઈન સબ સૂરતોં મેં જો કુછ દિન કા હિસ્સા બાક઼ી રહ ગયા હો ઉસે રોઝે કે મિષ્લ ગુઝારના વાજિબ હૈ.

મસ્અલા : હૈઝ વ નિફાસ વાલી ઔરત સુબ્હ સાદિક઼ કે બાદ પાક હો ગઈ અગર્ચે ઝહવએ કુબરા સે પેશતર હો ઔર રોઝે કી

નિયત કર લી તો આજ કા રોઝા ન હુઆ, ન ફ઼ર્ઝ ન નફ઼્લ. ઔર મરીઝ યા મુસાફિર ને નિયત કર લી યા મજનૂન થા હોશ મેં આકર નિયત કર લી તો ઉન સબ કા રોઝા હો ગયા. *(બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : સુબહ સે પહલે યા ભૂલ કર જિમાઅ મેં મશગૂલ થા, સુબહ હોતે હી યાદ આને પર ફૌરન જુદા હો ગયા તો કુછ નહીં ઔર ઉસી હાલત પર રહા તો ક઼ઝા વાજિબ હોગી કફ઼્ફારા નહીં ! *(બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : મય્યત કે રોઝે ક઼ઝા હો ગએ થે તો ઉસ્કા વલી ઉસ્કી તરફ઼ સે ફિદિયા અદા કરે યાની જબ કિ વસીયત કી ઔર માલ છોળા હો વરના વલી પર જરૂરી નહીં, કર દે તો બેહતર હૈ. *(બહારે શરીઅત)*

★ કિન-કિન હાલતોં મેં રોઝા ન રખને કી ઈજાઝત હૈ ★

મસ્અલા : સફ઼ર, હમલ ઔર બચ્ચે કો દૂધ પિલાના ઔર બીમારી ઔર બુઢ્હાપા ઔર હલાક હોને કા ડર ઔર ઈક઼્રાહે શરઈ ઔર નુક્સાને અક઼્લ ઔર જિહાદ, યહ સબ રોઝા ન રખને કે લિયે ઉઝ્ર હૈં ઈન બાતોં કી વજહ સે અગર કોઈ રોઝા ન રખેગા તો ગુનહગાર નહીં લેકિન બાદ મેં જબ ઉઝ્ર જાતા રહા તો ઈન છૂટે હુએ રોઝોં કા રખના ફ઼ર્ઝ હૈ.

મસ્અલા : અગર ઐસા બુઢ્હા ગર્મિયોં મેં ગર્મી કી વજહ સે રોઝા નહીં રખ સકતા મગર ઝાળોં મેં રખ સકતા હૈ તો અબ ઈફ઼્તાર કર લે ઔર ઉન્કે બદલે મેં ઝાળોં મેં રખના ફ઼ર્ઝ હૈ.

મસ્અલા : ફિદિયા દેને કે બાદ ઈતની તાક઼ત આ ગઈ કિ રોઝા રખ સકે તો ઉન રોઝોં કા રખના વાજિબ હૈ, ફિદિયા સદક઼એ નફ઼્લ હો ગયા. *(કાનૂને શરીઅત : સફ઼્હા : ૨૧૦)*

★ કફ્ફારા ભી લાઝિમ ★

મસ્અલા : જિસ જગહ રોઝા તોળને કા કફ્ફારા લાઝિમ આતા હૈ ઉસ્મેં શર્ત યહ હૈ કિ રાત હી કો રોઝએ રમઝાન કી નિયત કી હો. અગર દિન મેં નિયત કી ઔર તોળ દિયા તો લાઝિમ નહીં. *(બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : કફ્ફારા લાઝિમ હોને કે લિયે યહ ભી ઝરૂરી હૈ કિ રોઝા તોળને કે બાદ કોઈ ઐસા અમ્ર વાકે઼અ્ ન હુઆ હો તો રોઝે કે મનાફી હો યા બગૈ઼ર ઈખ્તિયાર ઐસા અમ્ર ન પાયા ગયા હો જિસ કી વજહ સે રોઝા ઈફ્તાર કરને કી રુખ્સત હોતી. મષલન્ ઔરત કો ઉસી દિન હૈઝ યા નિફાસ આ ગયા યા રોઝા તોળને કે બાદ ઉસી દિન ઐસા બીમાર હો ગયા જિસ મેં રોઝા ન રખને કી ઈજાઝત હૈ તો કફ્ફારા સાકિ઼ત હો જાયેગા. *(બહારે શરીઅત)*

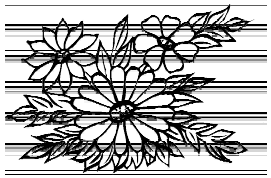
મસ્અલા : સહરી કા નિવાલા મુંહ મેં થા કિ સુબ્હ તુલૂઅ્ હો ગઈ યા ભૂલ કર ખા રહા થા, નિવાલા મુંહ મેં થા કિ યાદ આ ગયા ઔર નિગલ લિયા, દોનોં સૂરતોં મેં કફ્ફારા વાજિબ. અગર મુંહ સે નિકાલ કર ફિર ખાયા તો સિર્ફ કઝા વાજિબ હોગી કફ્ફારા નહીં. *(બહારે શરીઅત)*

★ રોઝા તોળને કા કફ્ફારા ★

મસ્અલા : રોઝા તોળને કા કફ્ફારા યહ હૈ કિ મુમ્કિન હો તો એક રકબા યાની બાંદી યા ગુલામ આઝાદ કરે ઔર યહ ન કર સકે, મષલન્ ઉસ્કે પાસ ન લૌન્ડી, ગુલામ હૈ ન ઈતના માલ કિ ખરીદે યા માલ તો હૈ મગર રકબા મયસ્સર નહીં જૈસે આજ કલ યહાં હિન્દુસ્તાન મેં, તો પૈ દર પૈ સાઠ રોઝે રખે. યહ ભી ન કર સકે તો સાઠ મસાકીન કો ભર પેટ દોનોં વક્ત ખાના ખિલાએ ઔર રોઝે કી સૂરત મેં અગર

દરમ્યાન મેં એક દિન કા ભી છૂટ ગયા તો અબ સે ૬૦ રોઝે રખે, પહલે કે રોઝે મહસૂબ (શુમાર) ન હોંગે અગર્ચે ૫૯ રખ ચુકા થા, અગર્ચે બીમારી વગૈ઼રા કિસી ઉઝ્ર કે સબબ છૂટા હો મગર ઔરત કો હૈઝ આ જાયે તો હૈઝ કી વજહ સે જિતને નાગે઼ હુએ યહ નાગે઼ નહીં શુમાર કિયે જાયેંગે યાની પહલે કે રોઝે ઔર હૈઝ કે બાદ વાલે દોનોં મિલ કર ૬૦ હો જાને સે કફ્ફારા અદા હો જાએગા. *(બહારે શરીઅત)*

ઇન્તિબાહ : રોઝા વ દીગર મસાઈલ કી તફ્સીલ જાનને કે લિયે ફતાવા રિઝવિય્યહ શરીફ, બહારે શરીઅત વગૈ઼રા કા મુતાલઆ કરેં.

तरावीह का बयान

मेरे प्यारे आक़ा ﷺ के प्यारे दीवानो ! अल्लाह के प्यारे महबूब दानाए ग़ुयूब ﷺने ईर्शाद फ़र्माया : रमज़ान मेरी उम्मत का महीना है.

ईस हदीष की एक तशरीह यह भी की गई है कि रमज़ान अल्लाह तआलाने मेरी उम्मत को ईसलिये अता फ़र्माया है ताकि वे उस्में खूब खूब ईबादत करें और रज़ाए ईलाही हासिल करें, दिन में रोज़ा रखें रात में नवाफ़िल अदा करें, कुर्आने मुक़द्दस की तिलावत करें, अल्लाह ﷻ की राह में अपना माल खर्च करें, ग़रीबों, यतीमों और मिस्कीनों की मदद करके अल्लाह की रहमतों के हक़दार बन जाये.

चूंकि पूरा साल मज़कूरा बाला आमाल एक मुश्किल अम्र है ईस लिये अल्लाह तआला ने मुसलमानों को एक ऐसा महीना अता फ़र्माया कि कम अज़ कम मुसलमान ईस महीने में अल्लाह तआला की ईबादत पर ख़ुसूसी तवज्जोह दें.

मेरे प्यारे आक़ा ﷺ के प्यारे दीवानों ! जिस तरह दीगर ईबादतें एक अहम मक़ाम रखती हैं ईसी तरह नमाज़े तरावीह की भी फ़ज़ीलतें अहादीष में मन्कूल है और नबीए करीम रऊफ़ो–रहीम علیہ الصلوٰۃ والسلام का ईस पर अमल करना भी मन्कूल है. आने वाली सुतूर का बग़ौर मुतालआ करें और नमाज़े तरावीह को अदा करने के लिये अपने आपको तैयार करें.

★ तरावीह के मअ्ना ★

लफ़्ज़े तरावीह "तरवीहतुन्" की जमा है जिसका मअ्ना है "कुछ आराम करना" चूंकि ईस नमाज़ में हर चार रकअ्त के बाद उसी की मिक़दार बैठते हैं ईसी वजह से ईसे तरावीह कहते हैं.

★ नबीए अकरम नूरे मुजस्सम ﷺ का मा'मूल ★

नबीए करीम ﷺ से भी तरावीह का षबूत मन्कूल है जैसा कि हज़रत ईब्ने अब्बास رضی اللہ عنہما बयान फ़र्माते हैं कि रसूलुल्लाह ﷺ रमज़ान में वीस रक्अत तरावीह पळते थे. *(मुसन्नफ़े ईब्ने अबी शैबा : २/७९४)*

★ तरावीह पर सहाबाए किराम की मुदावमत ★

नबीए करीम ﷺके दौर में तरावीह अदा की जाती थी मगर उस दौरमें ईसका ऐसा एहतिमाम नहीं किया जाता था जैसा अब किया जाता है. हज़रत उमर बिन ख़त्ताब رضی اللہ عنہ के दौरे ख़िलाफ़त में तरावीह के बीस रकअ्त होने पर ईजमाअ् हुआ और आज तक उस पर एहले ईस्लाम का अमल है. जैसा कि एक रिवायत हज़रत अब्दुर्रहमान बिन अब्द क़ारी से है, उन्होंने बयान फ़र्माया कि मैं रमज़ानुल मुबारक में हज़रत उमर बिन ख़त्ताब رضی اللہ عنہ के साथ मस्जिद में गया, वहां लोग अलग–अलग नमाज़ पळह रहे थे. हज़रत उमर رضی اللہ عنہ ने कहा, बख़ुदा ! मैंने सोचा कि अगर ईन तमाम लोगों को एक क़ारी की ईक्तिदा में जमा कर दूं तो बेहतर होगा. फ़िर हज़रत उबैय बिन कअब की ईक्तिदा में उन्को जमा कर दिया. फ़िर एक रात देखा कि लोग अपने क़ारी की ईक्तिदा में नमाज़ पळह रहे थे, हज़रत उमर رضی اللہ عنہ ने फ़र्माया, यह अच्छी बिद्अत है ! और लोग तरावीह अव्वल वक़्त में पळहते थे.

★ तरावीह की रकअ्त ★

मेरे प्यारे आक़ा ﷺ के प्यारे दीवानो ! तरावीह वीस रकअ्त सहाबाए किराम رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ही के दौर से पळही जा रही है. मुतअद्दिद अहादीषे करीमा में यह बात मज़कूर है कि सहाबाए किराम वीस रकअ्त तरावीह पळहा करते थे. ईसी सिलसिले की चंद अहादीष हम ज़िक्र कर रहे हैं.

હઝરત યઝીદ બિન રૂમાન رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કે :–

كَانَ النَّاسُ يَقُوْمُوْنَ فِىْ زَمَنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ فِىْ رَمَضَانَ بِثَلٰثٍ وَّ عِشْرِيْنَ رَكْعَةً

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ رضی اللہ عنہ કે દૌર મેં લોગ (બશમૂલે વિત્ર) તેઈસ રકઅૂત પઢહતે થે. *(મોઅત્તા)*

ઈસી તરહ એક ઔર રિવાયત ઈબ્ને નસરને સાઈબ સે કી હૈ કિ સહાબાએ કિરામ રમઝાન મેં વીસ રકઅૂત કા કૃયામ કરતે થે ઔર હઝરત ઉમર કે અહદ મેં (શિદ્દતે કૃયામ સે) તીન રકઅૂત વિત્ર.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા બાલા રિવાયતેં ઔર ઈનકે અલાવા ભી રિવાયતેં હૈં જિન સે તરાવીહ કી રકઅૂત કે વીસ હોને કા ષબૂત મિલતા હૈ.

★ તરાવીહ કી ફઝીલત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : مَنْ قَامَ رَمَضَانَ اِيْمَانًا وَّ اِحْتِسَابًا غُفِرَ لَهٗ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهٖ જિસ શખ્સને રમઝાન મેં ઈમાન કે સાથ ઔર ષવાબ કી નિયત સે કૃયામ કિયા ઉસ્કે પિછલે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાતે હૈં. *(બુખારી : ૧/૨૬૯)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લામા નુવવી رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ ઈસ હદીષ મેં કૃયામે રમઝાન સે મુરાદ તરાવીહ હૈ. અહનાફ કે નઝદીક તરાવીહ કી નમાઝ સુન્નતે મોઅક્કદા હૈ.

મઝકૂરા હદીષ મેં અલ્લાહ ﷻ કે પ્યારે હબીબ ﷺને બયાન ફર્માયા કિ તરાવીહ પઢહના ગુનાહોં કી માફી કા ઝરિયા હૈ ક્યોંકિ તરાવીહ નફ્લી ઈબાદત હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા કા ઈર્શાદે પાક હૈ : 'اِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ' બેશક નેકિયાં બુરાઈયોં કો ખત્મ કર દેતી હૈં. હમ જાને અંજાને મેં બેશુમાર ગુનાહ કર બૈઠતે હૈં, અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ ﷺને ગુનાહોં કી માફી કા એક બેહતરીન નુસ્ખા હમેં અતા ફર્માયા, ઐસે મેં હમારી જિમ્મેદારી હૈ કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં

તરાવીહ કા એહતિમામ કરકે અપને ગુનાહોં કો માફ કરાએં.

મગર એક બાત ઔર યાદ રહે કિ મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં ગુનાહોં કી માફી સે મુરાદ સગ્ીરા ગુનાહોં કી માફી યા કબીરા ગુનાહોં મેં તખ્ફીફ હૈ, ક્યોંકિ કબાઈર કી માફી યા તૌબા સે હોતી હૈ યા શફાઅત સે યા અલ્લાહ કે ફઝ્લે મહઝ સે. અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમેં માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં ખૂબ સે ખૂબ ઈબાદત કરને કી તૌફીક્ અતા ફર્માએ.

★ તરાવીહ મેં ખત્મે કુર્આન ★

મુસ્તહબ યહ હૈ કિ રમઝાનુલ મુબારક મેં તરાવીહ મેં કમ અઝ કમ એક મર્તબા કુર્આને મુકદ્દસ ખત્મ કિયા જાએ. રિવાયાત મેં સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કા ઈસ પર મામૂલ ભી મન્કૂલ હૈ ઔર ઈસ પર તાકીદ ભી આઈ હૈ. જૈસા કિ હઝરત હસન رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ જો શખ્સ રમઝાન મેં ઈમામત કરે વહ મુક્તદિયોં પર આસાની કરે અગર વહ આહિસ્તા ક્રિાઅત કરતા હો તો રમઝાનુલ મુબારક મેં એક કુર્આન ખત્મ કરે ઔર અગર દરમિયાની ક્રિાઅત કરતા હો તો દેળ કુર્આન ખત્મ કરે ઔર અગર તેઝ ક્રિાઅત કરતા હો તો રમઝાનુલ મુબારક મેં દો ખત્મ કરે.

મઝકૂરા બાલા રિવાયત સે યહ બાત ષાબિત હોતી હૈ કિ કમ અઝ કમ તરાવીહમેં એક ખત્મ કરના ચાહિએ. ઈસી તરહ એક રિવાયત મેં હઝરત અબૂ ઉષ્માન رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કિ હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ રમઝાન મેં તીન કૃારી નમાઝ પઢહાને કે લિયે મુકર્રર ફર્માતે, જો સબસે તેઝ ક્રિાઅત કરનેવાલા હોતા ઉસ્કો (એક રકઅૂત મેં) તીસ આયાત પઢહને કા હુકમ દેતે, દરમ્યાની રફ્તાર સે ક્રિાઅત કરનેવાલે કો પચ્ચીસ આયાત પઢહને કા હુકમ દેતે ઔર આહિસ્તા ક્રિાઅત કરનેવાલે કો બીસ આયાત પઢહનેકા હુકમ દેતે.

લિહાઝા હમેં ભી કમ અઝ કમ તરાવીહ મેં એક ખત્મે કુર્આન કર હી લેના ચાહિએ ઔર અલ્લાહ તઆલા તૌફીક્ દે તો દો યા તીન ખત્મ કર લેં.

★ હુઝૂર નબીએ રહમત ﷺ ઔર માહે રમઝાન કા આખિર અશ્રા ★

રમઝાનુલ મુબારક કે પૂરે મહીને મેં નબીએ કૌનૈન સાહિબે ક़ાબ ક़ૌસૈન ખૂબ ખૂબ ઈબાદત કિયા કરતે થે, લેકિન રમઝાનુલ મુબારક કે આખિરી અશ્રા મેં દીગર ઉમૂર સે અપની તવજ્જોહ હટા કર ખુસૂસી તૌર પર ઈબાદત મેં લગ જાતે. જૈસા કિ એક હદીષ મેં હૈ કિ મહબૂબે રબ્બુલ આલમીન عليه الصلوٰة والسلام રમઝાન કે આખિરી દસ દિનોં કે અંદર જિતની ઈબાદત કરતે થે દૂસરે અય્યામ કે મુક़ાબલે મેં બહુત ઝ્યાદા હોતી.

ઈસી તરહ એક હદીષ હઝરતે આઈશા સિદ્દીક़ા رضى الله عنها સે મરવી હૈ વહ ફ઼ર્માતી હૈ :–

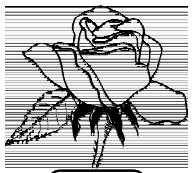
"كَانَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَا دَخَلَ الْعَشْرَ شَدَّ مِئْزَرَهٗ وَ اَحْيٰى لَيْلَهٗ وَ اَيْقَظَ اَهْلَهٗ"

જબ માહે રમઝાન કા આખિરી અશ્રા આતા તો હુઝૂરે અક़્દસ ﷺ અપને તહબન્દ કો મઝબૂત બાંધ લેતે થે ઔર રાત ભર ઈબાદત કરતે થે ઔર અપને ઘરવાલોં કો ભી ઈબાદત કે લિયે લગાતે થે. *(બુખારી : ૧/૨૭૧, મિશ્કાત : ૧૮૨)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ઼ મેં ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીક़ા رضى الله عنها ને જો યહ બયાન ફ઼ર્માયા કિ "માહે રમઝાનુલ મુબારક કે આખિરી અશરા મેં હુઝૂર રહમતે આલમ عليه الصلوٰة والسلام તહબન્દ કસ લેતે થે." ઉલમાએ કિરામ ઈસ્કી તૌઝીહાત ઔર મતાલિબ બયાન ફ઼ર્માતે હૈં. તહબંદ કસ લેને કા એક મતલબ તો યહ હૈ કિ ખૂબ મેહનત ઔર કોશિશ સે ઈબાદત કરતે થે ઔર શબ ભર જાગતે થે ઔર આરામ બગ़ૈરા કા ખ્યાલ ન ફ઼ર્માતે થે. ઔર ઈસ્કા દૂસરા મતલબ યહ લિયા ગયા હૈ કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક કે આખિરી અશરા મેં રહમતે આલમ ﷺ અપની અઝ્વાજ કે કુર્બ સે ભી ગુરેઝ કરતે ક્યોંકિ સારી રાત ઈબાદત મેં ગુઝર જાતી થી ઔર એઅ્તિકાફ઼ ભી હોતા થા.

મઝકૂરા હદીષે પાક મેં એક લફ઼્ઝ "اَيْقَظَ اَهْلَهٗ" ભી આયા હૈ, ઈસકા મતલબ યહ હૈ કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક કે આખિરી અશરા મેં રહમતે આલમ ﷺ ખૂદ ભી ઈબાદત કરતે થે ઔર અપને અહલો–અયાલ કો ભી ઈબાદત કે લિયે જગાતે થે. માલૂમ યહ હુઆ કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક કે આખિરી અશરા મેં હમેં ખૂદ ભી ઈબાદત કરના ચાહિએ ઔર અપને અહલો–અયાલ કો ભી ઈબાદત કે લિયે આમાદા કરના ચાહિએ.

આજ હમારા હાલ યહ હૈ કિ હમ માહે રમઝાનુલ મુબારક કે આખિરી અશરા મેં સિર્ફ઼ ૨૭વીં શબ કે ઈન્તિઝાર મેં હોતે હૈં ઔર ૨૭વીં કે બાદ તો મસ્જિદ મેં ઐસા લગતા હૈ કિ જૈસે માહે રમઝાનુલ મુબારક રુ઼ખ્તસ હો ગયા હો, તરાવીહ વ નમાઝ વગૈરા મેં લોગોંકી તાદાદ ઘટ જાતી હૈ ઔર બાઝારોં મેં ચલને કી જગહ નહીં હોતી. યાદ રખેં ! રસૂલે આઝમ ﷺ કી મઝકૂરા સુન્નત પર ભી અમલ કી કોશિશ હમ સબકો કરની ચાહિએ તાકિ રમઝાનુલ મુબારક કી બરકતોં સે સહીહ તૌર પર ફ઼ૈઝયાબ હો સકેં. મૈં યહ નહીં કહતા કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં અપને ઔર અપની ઔલાદ વગ़ૈરા કે લિયે ખરીદો–ફ઼રોખ્ત ન કરેં બલ્કિ મક़્સૂદ યહ હૈ કિ સિર્ફ઼ ઈસી મેં અપના વક़્ત જાએ ન કરેં બલ્કિ ઈબાદત વ રિયાઝત કે લિયે ભી વક़્ત નિકાલેં ઔર આખિરી અશરા મેં ખૂબ–ખૂબ ઈબાદત વ રિયાઝત કરને કી કોશિશ કરેં ઔર ઈસ બાત કા ભી ખ્યાલ રહે કિ સિર્ફ઼ તન્હા ઈબાદત કરકે અપની ઔલાદ કો ખેલ કૂદ કે લિયે ન છોળેં, બલ્કિ ઉન્કો ઈબાદત કે લિયે આમાદા કરેં, જગાયેં, કુર્આન શરીફ઼ કી તિલાવત, તૌબા વ ઈસ્તિગ़્ફ઼ાર, નવાફ઼िલ કી કષરત વગ़ૈરા પર આમાદા કરેં, ઈન્શાઅલ્લાહ ! યહ તરબિયત હમારી ઔલાદ કે લિયે ઔર હમારે લિયે ભી મુફ઼ીદ હોગી ઔર હમારે મરને કે બાદ ઔલાદ અગર ઈસ પર ક़ાઈમ રહી તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઈસકા ફ઼ાયદા હમેં ભી ઝરૂર પહુંચેગા.

શબે ક़દ્ર કા બયાન

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! શબે–ક़દ્ર કી ફ઼ઝીલત કુર્આન વ હદીષ સે સરાહતન ષાબિત હૈ. શબે–ક़દ્ર અઝ્મત વ તક़દીસ, ફ઼ઝાઈલ વ કમાલાત કા મખ્ઝન હૈ. શબે–કદ્ર કો તમામ રાતોં પર ફ઼ોક़િયત હાસિલ હૈ, ક્યોંકિ ઈસ રાત મેં રહમતે ઈલાહી કા નુઝૂલ હોતા હૈ. ઔર શબે–ક़દ્ર કી અહમિયત કા અંદાઝા ઈસસે બખૂબી લગા સકતે હૈં કિ ખાલિક़ે લૈલો–નહાર ﷻ ને ઈસકી તઅરીફ઼ વ તૌસીફ઼ મેં મુકમ્મલ સૂરત નાઝિલ ફ઼ર્મા દિયા. ઈર્શાદ હોતા હૈ :–

اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ فِیْ لَیْلَةِ الْقَدْرِ ۝ وَمَاۤ اَدْرٰىكَ مَا لَیْلَةُ الْقَدْرِ ۝ لَیْلَةُ الْقَدْرِ خَیْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ ۝ تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالرُّوْحُ فِیْهَا بِاِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ اَمْرٍ ۝ سَلٰمٌ ۛ هِیَ حَتّٰى مَطْلَعِ الْفَجْرِ ۝

તર્જમા : બેશક ! હમને ઈસે શબે–કદ્ર મેં ઉતારા ઔર તુમને ક્યા જાના ક્યા હૈ શબે–કદ્ર, શબે–કદ્ર હઝાર મહીનોં સે બેહતર, ઈસમેં ફ઼िરિશ્તે ઔર જિબ્રઈલ ઉતરતે હૈં, અપને રબ કે હુકમ સે હર કામ કે લિયે વહ સલામતી હૈ. સુબહ ચમકને તક. *(સૂરએ ક़દ્ર : પારા : ૩૦, કન્ઝુલ ઈમાન)*

★ વજહે તસ્મિયહ ★

મુફ઼સ્સિરે શહીર હઝરત અલ્લામા પીર કરમ શાહ અઝહરી ઈમામ ઝોહરી કા ક़ૌલ નક़્લ કરતે હુએ રક़મ તરાઝ હૈં :–

"سُمِّیَتْ بِهَا لِلْعَظْمَةِ وَالشَّرَفِ لِاَنَّ الْعَمَلَ فِیْهِ یَكُوْنُ ذَا قَدْرٍ عِنْدَ اللّٰهِ"

ઈસકા નામ "લૈલતુલ ક़દ્ર" અઝ્મત ઔર શરાફ઼ત કી વજહ સે રખા ગયા હૈ ક્યોંકિ આમાલે સાલિહા અલ્લાહ કે નઝદીક બાઈઝઝ્ત હોતે હૈં.

અલ્લામા કુર્તબી ને ઈસ રાત કો લૈલતુલ કદ્ર કહને કી વજહ યૂં બયાન કી હૈ :–

"قِیْلَ سُمِّیَتْ بِذٰلِكَ لِاَنَّهٗ اَنْزَلَ فِیْهَا كِتَاباً ذَا قَدْرٍ عَلٰى رَسُوْلٍ ذِیْ قَدْرٍ عَلٰى اُمَّةٍ ذَاتِ قَدْرٍ"

યાની ઈસે શબે–ક़દ્ર ઈસ લિયે કહતે હૈં કિ અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ તઆલા ને ઈસમેં એક બળી ક़દ્રો–મન્ઝિલત વાલી કિતાબ, બળે ક़દ્રો–મન્ઝિલત વાલે રસૂલ પર ઔર બળી ક़દ્રો–મન્ઝિલતવાલી ઉમ્મત કે લિયે નાઝિલ ફ઼ર્માઈ હૈ.

★ શબે–કદ્ર અહાદીષ કે આઈને મેં ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ ફ઼ર્માતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : "مَنْ قَامَ لَیْلَةَ الْقَدْرِ اِیْمَاناً وَّ اِحْتِسَاباً غُفِرَ لَهٗ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهٖ" જો શબે ક़દ્ર મેં ઈમાન વ યક़ીન કે સાથ ક़યામ કરે, ઉસ્કે પિછલે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાતે હૈં. *(બુખારી : ૧/૨૫૫, મુસ્લિમ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ શરીફ઼કા મતલબ યહ હૈ કિ જો શખ્સ મહઝ ષવાબ કી નિયત ઔર અલ્લાહ કી રઝા કે લિયે ક़યામ કરે યાની નવાફ઼िલ, તિલાવત, ઝિકરો–અઝ્કાર વગૈ઼રા મેં મસ્રૂફ઼ રહે તો ખુદાએ ગફ઼્ફાર ઐસે શખ્સ કે પિછલે ગુનાહે સગાઈર માફ઼ ફ઼રમા દેતા હૈ ઔર રહે ગુનાહે કબાઈર તો વહ વગૈ઼ર તૌબા કે માફ઼ નહીં હોતે.

★ શબે–ક़દ્ર કૌન–સી રાત હૈ ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! શબે–કદ્ર કૌન સી રાત હૈ? યહ મુતઅય્યન નહીં અલબત્તા અહાદીષ મેં યહ વારિદ હુવા હૈ કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક કે આખરી અશરા કી તાક़ રાતોં મેં તલાશ કરો. લિહાઝા માહે રમઝાનુલ મુબારક કી ૨૧,૨૩,૨૫, ૨૭, ૨૯વીં રાતોં કો શબ બેદારી કરેં ઔર ઈન રાતોં કો ક़યામ વ તિલાવત વ ઝિક્ર વ દુરૂદ મેં ગુઝારેં, અગર ઝિમ્મે મેં ક़ઝા નમાઝ બાક़ી હોં તો ક़ઝા નમાઝોં કો અદા કરેં ક્યોંકિ ઈન રાતોં કે શબે–ક़દ્ર હોને કી ઝ્યાદા ઉમ્મીદ હૈ. જૈસા કિ માલિકે કૌનોં મકાં ﷺ કા ઈર્શાદે ગિરામી હૈ : "تَحَرَّوْا لَیْلَةَ الْقَدْرِ فِی الْعَشْرِ الْاَوَاخِرِ مِنْ رَمَضَانَ" રમઝાન શરીફ઼ કે આખરી

અશ્રા મેં લૈલતુલ ક़દ્ર કો તલાશ કરો. *(બુખારી : ૧/૨૭)*

દૂસરી હદીષે પાક મેં હૈ કિ આખિરી અશ્રા કી તાક़ રાતોં મેં તલાશ કરો. અક્ષર ઉલ્માએ કિરામ કી રાય યહ હૈ કિ રમઝાનુલ મુબારક કી ૨૭વીં રાત શબે-ક़દ્ર હૈ.

ઈમામુલ અઈમ્મા કાશિફુલ ગુમ્મા સય્યદના ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા رضی اللہ عنہ કા મૌક़ફ યહી હૈ ઔર અલ્ફાઝે કુર્આન સે ભી ઈસ તરફ ઈશારા મિલતા હૈ. મષલન્ સૂરતુલ ક़દ્ર મેં "લૈલતુલ ક़દ્ર" તીન જગહ ઈર્શાદ હુઆ ઔર લૈલતુલ ક़દ્ર મેં ૯ હુરૂફ હૈં, ૯ કો તીન સે ઝર્બ દેને સે હાસિલે ઝર્બ ૨૭ હોતા હૈ. *(૨૭=૩X૯)*

★ શબે-ક़દ્ર કી અલામતેં ★

હુઝૂર નબીએ રહમત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : યહ રાત ઈકાઈ કી હૈ (યાની ૨૧વીં યા ૨૩વીં યા ૨૫વીં યા ૨૭વીં યા આખિરી રાત) યહ રાત બિલ્કુલ સાફ઼ ઔર એસી રૌશન હોતી હૈ કિ ગોયા ચાંદ ચળ્હા હુઆ હૈ, ઉસ્મેં સુકૂન ઔર દિલજમઈ હોતી હૈ, ન સર્દી ઝયાદા હોતી હૈ ન ગર્મી, સુબહ તક સિતારે નહીં ઝળતે, ઉસ્કી એક નિશાની યહ ભી હૈ કિ ઉસ્કી સુબહ કો સૂરજ તેઝ શુઆઓં સે નહીં નિકલતા બલ્કિ ચૌદહવીં રાત કી તરહ સાફ઼ નિકલતા હૈ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ઼ મેં જો શબે-ક़દ્ર કી અલામતેં બયાન કી ગઈ હૈં ઉન્કે ઝરિયે શબે-ક़દ્ર કો તલાશ કરના બિલ્કુલ આસાન હો ગયા હૈ, અબ હમારી ઝિમ્મેદારી બનતી હૈ કિ મઝકૂરા અલામતોં કો ઝેહન મેં રખતે હુએ શબે ક़દ્ર કો તલાશ કરેં ઔર ઉસ્મેં ખૂબ દિલજમઈ કે સાથ અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત કરેં. અલ્લાહ તઆલા હમેં તૌફીક़ અતા ફર્માએ. આમીન.

★ શબે-ક़દ્ર કો પોશીદા રખને કી હિકમતેં ★

હઝરત ઉબાદા બિન رضی اللہ عنہ સામિત ફર્માતે હૈં કિ નબીએ કરીમ ﷺએક દિન ઈસ ગ़રઝ સે બાહર તશરીફ઼ લાએ તાકિ હમેં શબે-ક़દ્ર કી ઈત્તિલાઅ્ ફ઼રમા દેં, મગર દો મુસલમાનોં મેં ઝગળા હો રહા થા,

હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ મૈં ઈસ લિયે આયા થા કિ તુમ્હેં શબે-ક़દ્ર કી ઈત્તિલાઅ દૂં મગર ફુલાં-ફુલાં શખ્સોં મેં ઝગળા હો રહા થા જિસકી વજહ સે ઉસ્કી તઅય્યીન મેરે ઝેહન સે ઉઠા લી ગઈ, ક્યા બઈદ હૈ કિ યહ ઉઠા લેના અલ્લાહ કે ઈલ્મ મેં બેહતર હો. *(બુખારી : ૧/૨૭૧)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષે મુબારકા સે માલૂમ હુઆ કિ આપસ મેં ઝગળા ઈસ ક़દર બુરા અમલ હૈ કિ ઉસ કી વજહ સે નબીએ રહમત ﷺ કે ક़લ્બે મુબારક સે અલ્લાહ ﷻને લૈલતુલ ક़દ્ર કી તઅય્યીન ઉઠા લી, યાની કૌન સી રાત લૈલતુલ ક़દ્ર હૈ, ઈસકી તખસીસ તો હો ગઈ થી લેકિન ઉસ્કો ઉઠા લિયા ગયા.

મગર બઅઝ વુજૂહ સે ઈસમેં ભી ઉમ્મત કે ચંદ ફાઈદે હૈં :-

લૈલતુલ ક़દ્ર કી તઅય્યીન બાક़ી રહતી તો વઅઝ આરામ પસંદ ઔર કોતાહ તબીઅતોં કે લોગ દૂસરી રાતોં મેં ઈબાદત વ રિયાઝત ન કરતે. અબ અદમે તઅય્યીન પર તાક़ રાતોં કો બંદે ઈબાદત વ રિયાઝત મેં ગુઝારને કી કોશિશ કરેંગે.

તઅય્યીન કી સૂરત મેં એક રાત ઈબાદત કરકે બંદા બાકી રાતોં કો સો સકતા થા મગર અદમે તઅય્યીન કી સૂરત મેં પાંચ રાતેં બંદા ઈબાદત મેં ગુઝારેગા, જિસ્કી વજહ સે ઉસ્કો શબે-ક़દ્રકી ફ઼ઝીલત તો હાસિલ હોગી હી, સાથ હી સાથ દીગર રાતોં મેં ઈબાદત કરને કા ભી અજ્ર મિલેગા ઔર શબે-ક़દ્ર કો તલાશ કરને કા ભી અજ્ર હાસિલ હોગા.

લૈલતુલ ક़દ્ર સાલ મેં એક રાત હૈ, અગર ઉસ્કી તઅય્યીન હો જાતી તો ઉસ્મેં ઈબાદત કર લેનેકે બાદ દીગર રાતોં મેં ઈતના લુત્ફ઼ નહીં મિલતા જિતના અદમે તઅય્યીન કી સૂરત મેં મિલતા હૈ.

લિહાઝા અલ્લાહ ﷻને ઈસકી તઅય્યીન કો ઉઠા લિયા તાકિ ઉસકે બંદે માહે રમઝાનુલ મુબારક કી રાતોં મેં ખૂબ સે ખૂબ ઈબાદત કરકે અપને મૌલા કી ખૂશ્નૂદી હાસિલ કર સકેં.

ખાસ બાત તો યહ હૈ કિ અલ્લાહ ફિરિશ્તોં મેં તફ઼ાખુર ફર્માતા હૈ કિ દેખો માહે રમઝાનુલ મુબારક કી રાતોં મેં મેરે બંદે કિસ તરહ મેરી ઈબાદત વ રિયાઝત કર રહે હૈં.

બહરહાલ કોઈ ભી વજહ હો લેકિન અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને હમારે હક़ મેં બેહતર હી કિયા ! હમકો ચાહિએ કિ હમ લૈલતુલ ક़દ્રકી તલાશ મેં માહે રમઝાનુલ મુબારક કી આખરી તાક़ રાતોં કો ઈબાદત વ રિયાઝત કે ઝરિયે ઝિંદા રખેં. ઈન્શાઅલ્લાહ ! બેશુમાર નેકિયાં ઔર ફ઼વાઈદ મયસ્સર આએંગે.

★ શબે-ક़દ્ર ક્યોં અતા હુઇ ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! શબે-ક़દ્ર અતા કિયે જાને કે બારે મેં રિવાયતેં મિલતી હૈં, એક રિવાયત મેં હૈ કિ હુઝૂર નબીએ કોનૈન સાહિબે ક़ાબ ક़ૌસૈન ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા કિ બની ઈસ્રાઈલ મેં એક શમઉન નામી આબિદ થા જિન્હોંને હઝાર માહ અલ્લાહકી રાહ મેં જિહાદ કિયા ઔર ઈબાદત કી. ઈસ પર સહાબએ કિરામ કો તઅજ્જુબ હુઆ કિ ફિર હમારે આમાલ કી ક્યા હૈસિયત હૈ ! તો ઈસ પર અલ્લાહ તઆલા ને ઈસ ઉમ્મતકે એક રાત અતા ફ઼ર્માઈ જો ઉસ ગ़ાઝી કી મુદ્દતે ઈબાદત સે બેહતર હૈ. *(તફ઼્સીરે સાવી)*

ઈસી સિલસિલે મેં એક રિવાયત અલ્લામા કુર્તબી رضی اللہ عنہ ને મોઅત્તા ઈમામે માલિક કે હવાલે સે તહરીર ફ઼ર્માયા કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો પિછલી ઉમ્મતોં કી ઉમરેં દિખાઈ ગયીં, આપને દેખા કિ ઉન્કે મુક़ાબિલ આપકી ઉમ્મત કી ઉમરેં કમ હૈં. ઈસસે આપકો ખૌફ઼ હુઆ કિ મેરી ઉમ્મત કે આમાલ ઉન ઉમ્મતોં કે આમાલ તક ન પહુંચ સકેંગે તો અલ્લાહ તઆલા ને આપકો શબે-ક़દ્ર અતા ફ઼ર્માયા જો ઉન ઉમ્મતોં કે હઝાર માહ કી ઈબાદત સે બેહતર હૈ. જૈસા કિ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ. "لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ اَلْفِ شَهْرٍ" ઈસી તરહ એક રિવાયત હઝરત અલી બિન ઉર્વા સે હૈ કે, એક દિન રસૂલુલ્લાહ ﷺને બની ઈસ્રાઈલ કે ચાર અશ્ખાસ કા ઝિક્ર ફ઼ર્માયા, જિન્હોંને અલ્લાહ ﷻ કી ૮૦ બરસ ઈબાદત કી ઔર ઉન્કી ઝિંદગી કા એક લમ્હા ભી અલ્લાહ તઆલા કી નાફ઼ર્માની મેં નહીં ગુઝરા, આપ ને ઈન ચાર અશ્ખાસ મેં હઝરત અૈયૂબ عليہ السلام, હઝરત હિઝક़ીલ عليہ السلام, હઝરત યૂશઅ્ ઔર હઝરત ઝકરિયા عليہ السلام કા

ઝિક્ર ફ઼ર્માયા. રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે સહાબા કો યહ સુનકર તઅજ્જુબ હુવા તો જિબ્રઈલે અમીન عليہ السلام નાઝિલ હુએ ઔર અર્ઝ કિયા, અય મુહમ્મદ ! ﷺ આપકી ઉમ્મત કો ઈન લોગોં કી ૮૦ સાલ કી ઈબાદત સે તઅજ્જુબ હુવા, અલ્લાહ તઆલા ને આપ પર ઈસસે બેહતર ચીઝ નાઝિલ કર દી હૈ ઔર સૂરએ ક़દ્ર પઢી ઔર કહા, યહ ઉસ ચીઝ સે અફ઼ઝલ હૈ જિસ પર આપકી ઉમ્મત કા તઅજ્જુબ થા.

★ ફ઼िરિશ્તોં કા નુઝૂલ ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સૂરએ ક़દ્ર મેં અલ્લાહ ﷻ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : "تَنَزَّلُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَ الرُّوْحُ فِيْهَا" ઈસ રાત ફ઼िરિશ્તે ઔર રૂહ આસ્માન સે ઝમીન પર ઉતરતે હૈં. શબે-ક़દ્ર મેં સારે ફ઼िરિશ્તે નાઝિલ હોતે હૈં યા ઉન્મેં સે બઅઝ, ઈસ સિલસિલે મેં મુફ઼સ્સિરીને કિરામ કે ચંદ અક़્વાલ હૈં. બઅઝ કા કહના હૈ કિ સારે ફ઼िરિશ્તે નાઝિલ હોતે હૈં ઔર બઅઝ કા યહ કહના હૈ કિ ઉન્મેં સે બઅઝ નાઝિલ હોતે હૈં, ઔર બઅઝ કા યહ કહના હૈ કિ હઝરત જિબ્રઈલ عليہ السلام સિદરતુલ મુન્તહા કે સારે ફ઼िરિશ્તોં કે સાથ નાઝિલ હોતે હૈં.

નુઝૂલે મલાઈકા કે હવાલે સે હદીષે પાક મેં ભી ઝિક્ર હૈ.

જૈસા કિ હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ હી સે મરવી હૈ કિ નબીએ કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા :-

"اِذَا كَانَ لَيْلَةُ الْقَدْرِ يَنْزِلُ جِبْرِيْلُ فِىْ كَبْكَبَةٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ يُصَلُّوْنَ عَلٰى كُلِّ عَبْدٍ قَائِمٍ اَوْ قَائِدٍ يَذْكُرُ اللّٰهَ عَزَّوَجَلَّ"

યાની લૈલતુલ ક़દ્ર કો જિબ્રઈલે અમીન ફ઼िરિશ્તોં કે એક જમ્મે ગ़ફ઼ીર કે સાથ ઝમીન પર ઉતરતે હૈં ઔર મલાઈકા કા યહ ગિરોહ હર ઉસ બંદે કે લિયે દુઆએ મગફ઼िરત ઓર ઈલ્તિજાએ રહમત કરતા હૈ જો ખડે યા બૈઠે અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ તઆલા કે ઝિક્ર મેં મશગૂલ હોતા હૈ.

એક રિવાયત મેં હૈ કિ જબ શબે-ક़દ્ર આતી હૈ તો હઝરત સય્યદના જિબ્રઈલ عليہ السلام કે સાથ વહ ફ઼िરિશ્તે ભી ઉતરતે હૈં જો સિદરતુલ મુન્તહા

પર રહનેવાલે હૈં . ઔર વહ અપને સાથ ચાર ઝંડે લાતે હૈં, એક ગુંબદે ખઝરા પર નસબ કરતે હૈં, એક બૈતુલ મુક़દ્દસ કી છત પર, એક મસ્જિદે હરામ કી છત પર નસબ કરતે હૈં ઔર એક તૂરે સીના કે ઉપર. ઔર હર મોમિન મર્દ વ ઔરત કે ઘર તશરીફ લે જાતે હૈં ઔર ઉન્હેં સલામ કહતે હૈં, ઈસ રહમત સે શરાબી, ક़ાતેએ રહમ ઔર સૂદ ખાને વાલે મહરૂમ રહતે હૈં. *(સાવી બહવાલા મતાએ આખિરત)*

★ એક અજીબુલ ખલ્ક़ત ફિરિશ્તે કા નુઝૂલ ★

સાહિબે તફ્સીરે રૂહુલ બયાન તહરીર ફર્માતે હૈં કિ એક ફિરિશ્તા ઐસા હૈ કિ જિસકા સર અર્શ કે નીચે હૈ ઔર દોનોં પાંવ સાતોં ઝમીનોં કી જળોં મેં, ઉસ્કે એક હઝાર સર હૈં, ઔર હર સર આલમે દુન્યા સે બળા હૈ ઔર હર સર મેં એક હઝાર ચેહરે ઔર ચેહરે મેં એક હઝાર મુંહ, હર મુંહ મેં હઝાર ઝબાનેં, હર ઝબાન સે હઝાર ક़िસ્મ કી તસ્બીહ વ તહમીદ પઢતા હૈ, હર ઝબાન કી બોલી દૂસરી ઝબાન સે નહીં મિલતી, વહ મુંહ સે ઝબાન ખોલતા હૈ તો તમામ આસ્માન કે ફિરિશ્તે ઉસકે ડર સે સજ્દા–રેઝ હો જાતે હૈં કિ કહીં ઉસ્કે ચેહરે કે અન્વાર ઉન્હેં જલા ન દેં. હર સુબહ વ શામ ઈન તમામ મુંહો સે અલ્લાહ તઆલા ﷻ કી તસ્બીહ કરતા હૈ. યહ ફિરિશ્તા શબે–ક़દ્ર મેં ઝમીન પર ઉતર કર રસૂલે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ કી ઉમ્મત કે એહલે ઈમાન રોઝાદાર મર્દો ઔર ઔરતોં કે લિયે તુલૂએ ફજ્ર તક ઈસ્તિગ़ફાર કરતા હૈ. *(રૂહુલ બયાન)*

★ ફિરિશ્તે ક્યોં નાઝિલ હોતે હૈં ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપ યહ સોચતે હોંગે કિ આખિર શબે–ક़દ્ર મેં ફિરિશ્તે ક્યોં નાઝિલ હોતે હૈં ? જબ કિ ફિરિશ્તે ખૂદ તસ્બીહ વ તક़્દીસ ઔર તહલીલ કે તવંગર હૈં, ક़યામ, રૂકૂઅ્ ઔર સુજૂદ સારી ઈબાદાત સે સરશાર હૈં, ફિર ઈંસાનો કી વહ કૌન સી ઈબાદત હૈ જિસે દેખને કે શૌક़ મેં વહ ઈંસાનોં સે મુલાકાત કી તમન્ના કરતે હૈં ઔર અલ્લાહ તઆલા સે ઈજાઝત તલબ કરકે ઝમીન પર નાઝિલ હોતે હૈં ? આઈયે ઈસ સિલસિલે મેં ચંદ બાતેં મુલાહેઝા કરતે હૈં તાકિ ઉસ રાત

ઈબાદત કરને કા જઝ્બા પૈદા હો.

મુહદ્દિષીને કિરામ ને ઈસ્કી વજહ બયાન કી હૈ કિ કોઈ શખ્સ ખૂદ ભૂકા રહ કર અપના ખાના કિસી ઔર ઝરૂરતમંદ કો ખિલા દે, યહ વહ નાદિર ઈબાદત હૈ જો ફિરિશ્તોં મેં નહી હોતી, ગુનાહોં પર તૌબા ઔર નદામત કે આંસૂ બહાના ઔર ગિળગિળાના, અલ્લાહ સે માફી ચાહના, અપની તબઈ નીંદ છોળ કર અલ્લાહકી યાદ કે લિયે રાત કે પિછલે પહર ઉઠના ઔર ખૌફે ખુદા સે હિચકિયાં લે લે કર રોના, યહ વહ ઈબાદતેં હૈ જિનકા ફિરિશ્તોં કે યહાં કોઈ તસવ્વુર નહીં ક્યોંકિ ન વો ખાતે હૈં, ન પીતે હૈં, ન ગુનાહ કરતે હૈં, ન સોતે હૈં.

હદીષે ક़ુદ્સી મેં હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ, "ગુનાહગારોં કી સિસ્કિયોં ઔર હિચકિયોં કી આવાઝ મુઝે તસ્બીહ વ તહલીલ કી આવાઝોં સે ઝયાદા પસંદ હૈ." ઈસલિયે ફિરિશ્તે યાદે ખુદા મેં આંસૂ બહાને વાલી આંખો કો દેખને ઔર ખૌફે ખુદા સે નિકલને વાલી આહોં કો સુનને કે લિયે ઝમીન પર ઉતરતે હૈં.

ઈમામ રાઝી رحمۃ اللہ علیہ ને ઈસકી વજહ બયાન ફર્માઈ હૈ કિ ઈન્સાન કી આદત હૈ કિ વહ ઉલમા વ સાલિહીન કે સામને ઝયાદા અચ્છી ઔર ઝયાદા ખુશૂઅ્ વ ખુઝૂઅ્ સે ઈબાદત કરતા હૈ, અલ્લાહ તઆલા ઈસ રાત ફિરિશ્તોં કો ભેજતા હૈ કિ અય ઈન્સાનો ! તુમ ઈબાદત ગુઝારોં કી મજલિસ મેં ઝયાદા ઈબાદત કરતે હો, આઓ ! અબ મલાઈકા કી મજલિસોં મેં ખુશૂઅ્ ઔર ખુઝૂઅ્ સે ઈબાદત કરો.

ફિરિશ્તોં કે નુઝૂલ કી એક વજહ યહ ભી હો સકતી હૈ કિ ઈન્સાન કી પૈદાઈશ કે વક્ત ફિરિશ્તોં ને ઈસ્તિફ્સાર કિયા થા કિ ઈસે પૈદા કરને મેં ક્યા હિકમત હૈ જો ઝમીન મેં ફિસ્ક़ વ ફુઝૂર ઔર ખૂનરેઝી કરેગા ? લિહાઝા ઈસ રાત અલ્લાહ તઆલા ને અપને બંદો સે ઉન્કી ઉમ્મીદોં સે બળકર અજ્રો–ષવાબ કા વાદા કિયા, ઈસ રાત કે ઈબાદત ગુઝારોં કો ઝબાને રિસાલત સે મગ़ફિરત કી નવેદ સુનાઈ, ફિરિશ્તોં કી આદમ ઔર ઉન્કી ઝિયારત ઔર સલામ કરને કી બશારત દી તાકિ ઉસ્કે લિયે યહ રાત જાગ

કર ગુઝારેં, થકાવટ ઔર નીંદ કે બાવુજૂદ અપને આપકો બિસ્તરોં ઔર આરામ સે દૂર રખેં તાકિ જબ ફિરિશ્તે આસ્માન સે ઉતરેં તો ઉન્સે કહા જા સકે યહી વહ ઈબ્ને આદમ હૈં જિનકી ખૂન-રેઝિયોં કી તુમને ખબર દી થી, યહી વહ શરેં ખાકી હૈ જિસ્કે ફિસ્ક્ વ ફુજૂર કા તુમને ઝિક્ર કિયા થા, ઈસકી તબીઅત ઔર ખલ્ક્ત મેં હમને રાત કી નીંદ રખી હૈ લેકિન યહ અપને તબઈ ઔર ખુલ્ક્રી તક્રાઝોં કો છોળકર હમારી રઝા જોઈ કે લિયે રાત સજદોં ઔર ક્યામ મેં ગુઝાર રહા હૈ.

★ ફિરિશ્તોં કા સલામ ★

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત ઈમામે રાઝી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَ الرِّضْوَانُ લિખતે હૈં કિ અલ્લાહ તઆલા ને વાદા ફર્માયા હૈ કિ આખિરત મેં ફિરિશ્તેં મુસલમાનોં કી ઝિયારત કરેંગે ઔર આકર સલામ અર્ઝ કરેંગે "اَلْمَلٰٓئِكَةُ يَدْخُلُوْنَ عَلَيْهِمْ مِّنْ كُلِّ بَابٍ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ" ફિરિશ્તે જન્નત કે હર દરવાઝે સે ઉન્કે પાસ આયેંગે ઔર આકર સલામ કરેંગે. ઔર લૈલતુલ ક્રદ્ર મેં યહ ઝાહિર ફર્માયા કિ અગર તુમ મેરી ઈબાદત મેં મશ્ગૂલ હો જાઓ તો આખિરત તો અલગ રહી દુન્યા મેં ભી ફિરિશ્તે તુમ્હારી ઝિયારત કો આયેંગે ઔર આકર સલામ કરેંગે. *(શરહે સહીહ મુસ્લિમ, અલ્લામા ગુલામ રસૂલ સઈદી)*

★ શબે-ક્રદ્ર ઔર તદાબીરે ઉમૂર ★

અલ્લામા કુર્તબી رحمۃ اللہ علیہ મુજાહિદ કે હવાલે સે લિખતે હૈં કિ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ઈસ રાત મેં ઝિંદગી, મૌત ઔર રિઝ્ક્ વગૈરા કે અહકામ મુદબ્બિરાતે ઉમૂર (ફિરિશ્તોં) કે હવાલે કર દેતા હૈ. યહ ચાર ફિરિશ્તેં હૈં : ઈસ્રાફીલ, મીકાઈલ, ઈઝરાઈલ ઔર જિબ્રઈલ عَلَيْهِمُ السَّلَام.

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ ઈસ સાલ જિસ ક્રદર બારિશ હોની હૈ, જિસ ક્રદર મિલના હૈ ઔર જિન લોગોં કો જીના યા મરના હૈ ઉસ્કો લૌહે મહફૂઝ સે નક્લ કરકે લિખ દિયા જાતા હૈ હત્તા કિ લૈલતુલ ક્રદ્ર મેં યહ ભી લિખ દિયા જાતા હૈ કિ કૌન કૌન શખ્સ ઈસ સાલ બૈતુલ્લાહ કા હજ કરેગા, ઉન્કા નામ ઉન્કે આબા કે નામ લિખ દિયે જાતે

હૈં. ન ઉન્મેં કોઈ કમી કી જાતી હૈ ન કોઈ ઈઝાફા.

★ શબે-ક્રદ્ર કી દુઆ ★

ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીક્રા رضی اللہ عنہا ફર્માતી હૈં કિ મૈંને રહ્મતે આલમ ﷺ સે પૂછા કિ યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ અગર મુઝકો શબે-ક્રદ્ર માલૂમ હો જાએ તો મૈં ઉસ્મેં ક્યા કરૂં ? આપને ફર્માયા કિ યહ દુઆ પઢા કરો : اَللّٰهُمَّ اِنَّكَ عَفُوٌّ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّى *(મિશ્કાત : ૧૮૨)*

હઝરત આઈશા સિદ્દીક્રા رضی اللہ عنہا કી એક ઔર રિવાયત ઈસ તરહ હૈ, ઉન્હોંને ફર્માયા કિ મૈંને નબીએ કરીમ ﷺ સે પૂછા કિ અગર લૈલતુલ ક્રદ્ર પા લૂં તો અલ્લાહ તઆલા સે ક્યા માંગૂ ? ફર્માયા : "ઉસસે આફિયત કે સિવા કુછ ન માંગના." ઈસમેં હુઝૂર સરવરે આલમ ﷺ કી ઈસ દુઆએ મુબારકા કી તરફ ઈશારા હૈ :-

"اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ الْعَفْوَ وَ الْعَافِيَةَ وَ الْمُعَافَاةَ فِى الدِّيْنِ وَ الدُّنْيَا وَ الْاٰخِرَةِ"

અય અલ્લાહ ! મૈં તુઝ સે અફ્વ વ આફિયત ઔર દીન વ દુનિયા વ આખિરત મેં મુઆફાત (આફિયત) માંગતા હૂં.

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા અહાદીષે કરીમા મેં અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ ﷺ ને હઝરતે આઈશા સિદ્દીક્રા رضی اللہ عنہا કો જો દુઆએં તાલીમ ફર્માઈ હૈં વો બળી હી મઅ્ના ખેઝ હૈં. મઝકૂરા દુઆઓં મેં બંદા અપને રબ કી શાને અફ્વો-કરમ કો વસીલા બના કર અર્ઝ કરતા હૈ કિ અય અલ્લાહ ! તૂ મુઆફ ફર્માનેવાલા હૈ, મુઆફ કરને કો પસંદ ફર્માતા હૈ, બસ મુઝે ભી મુઆફ ફર્મા. ઔર દૂસરી દુઆ મેં દીન, દુન્યા ઔર આખિરત મેં અફ્વ, આફિયત ઔર મુઆફાત કો તલબ કરતા હૈ.

માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત جَلَّ جَلَالُهٗ કી શાને રહીમી વ કરીમી જોશ પર હોતી હૈ ઈસલિયે હમ જૈસે સિયાહકારોં કો ઈસ સુનહરે મૌક્રા કો ઝાએઅ નહીં કરના ચાહિયે ઔર રબ કી રહમત સે ભરપૂર ફાયદા ઉઠાતે હુએ ઉસસે અફ્વો-કરમ કી ભીક માંગની ચાહિયે

ઔર શબે-ક़દ્ર મેં ખાસ ઈસ દુઆ કી કષરત કરની ચાહિયે, ક્યોંકિ શબે-ક़દ્ર કી ફ઼ઝીલત કુર્આને મુક़દ્દસ સે ષાબિત હૈ જો હજાર મહીનોં સે બેહતર હૈ. હમ અગર શબે-ક़દ્ર મેં શબ બેદારી કા ખાસ એહતિમામ કરેં ઔર ક़યામ વ તિલાવત મેં મસ્રૂફ઼ હો જાયેં તો અલ્લાહ કી ઝાત સે ઉમ્મીદ હૈ કિ ઝરૂર હમારે ગુનાહોં કો મુઆફ઼ ભી ફ઼ર્માએગા ઔર કરમ કી નઝર ભી ફ઼ર્માયેગા.

★ શબે-ક़દ્ર કી નફ્લ નમાઝ ★

જો ઈસ રાત ચાર રકઅત પળ્હે ઔર હર રકઅત મેં બાદ સૂરએ ફ઼ાતિહા, સૂરએ ક़દ્ર એક મર્તબા ઔર સૂરએ ઈખ્લાસ ૨૭ મર્તબા પળ્હે તો ઈસ નમાઝકા પળ્હનેવાલા ગુનાહોં સે ઐસા સાફ઼ હો જાતા હૈ કિ ગોયા આજ હી પૈદા હુઆ ઔર અલ્લાહ ﷻ ઉસે જન્નત મેં હઝાર મહલ્લાત અતા ફ઼ર્માએગા.

એક રિવાયત મેં હૈ કિ જો કોઈ ૨૭વીં રમઝાન કો ચાર રકઅત પળ્હે ઔર હર રકઅત મેં સૂરએ ફ઼ાતિહા કે બાદ સૂરએ ક़દ્ર તીન મર્તબા ઔર સૂરએ ઈખ્લાસ ૫૦ મર્તબા પળ્હે ઔર બાદ સલામ સજ્દા મેં જા કર એક મર્તબા યહ પળ્હે : "سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ" ફિર જો દુઆ માંગે કુબૂલ હોગી ઔર અલ્લાહ ﷻ ઉસકો બેઈન્તિહા નેઅમતેં અતા ફ઼ર્માએગા ઔર ઉસ્કે કુલ ગુનાહ બખ્શ દેગા. ઈન્શાઅલ્લાહ !

★ શબે-ક़દ્ર સે મહરૂમી કા નુક़્સાન ★

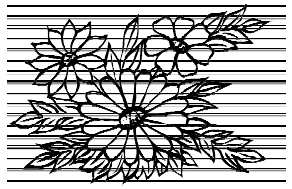
મેરે પ્યારે આક़ા ﷺકે પ્યારે દીવાનો ! જહાં શબે ક़દ્ર મેં શબ બેદારી ઔર ઈબાદત કરને કે બેશુમાર ફ઼વાઈદ હૈં વહીં ઉસમેં સુસ્તી બરતને ઔર ગ઼ફ઼લત કા મુઝાહેરા કરને મેં બેશુમાર નુક़્સાનાત ભી હૈં. અગર હમને લૈલતુલ ક़દ્ર મેં યાની રમઝાનુલ મુબારક કી તાક़ રાતોં મેં ક़યામ વ તિલાવત કા એહતિમામ ન કિયા તો ઈસકા નુક़્સાન ભી મુલાહેઝા ફ઼ર્માએં કિ હદીષ શરીફ઼ મેં ફ઼ર્માયા ગયા : યાની જો શખ્સ શબે-ક़દ્ર સે મહરૂમ હો ગયા ગોયા પૂરી ભલાઈ સે મહરૂમ હો ગયા ઔર શબે-ક़દ્ર કી ખૈર સે વહી

મહરૂમ હોતા હૈ જો કામિલ મહરૂમ હો. *(ઈબ્ને માજહ)*

હદીષ શરીફ઼ સે વાઝેહ હો ગયા કિ શબે-ક़દ્ર મેં ગ઼ફ઼લત નહીં બરતની ચાહિયે બલ્કિ અપને આપકો ઈબાદત કે લિયે ખૂબ તૈયાર કરના ચાહિયે ક્યોંકિ અલ્લાહ કરીમ ચંદ ઘંટો કી ઈબાદત કે એવઝ અપને મહબૂબ ﷺકે સદક़ે વ તુફ઼ૈલ હઝાર મહીનોં કી ઈબાદત સે ઝયાદા ષવાબ અતા ફ઼ર્માતા હૈ. કમ નસીબ હૈ વહ શખ્સ જો ચંદ ઘંટે ભી અપને રબ કે હુઝૂર ઈબાદત કે લિયે કુર્બાન કરને કો તૈયાર ન હો.

અગલી ઉમ્મતોં કી ઉમ્રેં ઝયાદા હોતી થીં ઔર વહ ઈબાદત વ રિયાઝત કી કષરત કરતે થે. અલ્લાહ ﷻને ઈસ ઉમ્મત પર કરમ ફ઼ર્માયા કિ ઉનકો શબે-ક़દ્ર અતા ફ઼ર્મા દી ઔર એક શબે-ક़દ્ર કી ઈબાદત કા દર્જા હજાર મહીનોં કી ઈબાદત સે ઝયાદા કર દિયા. કમ વક્ત ઔર મેહનત ભી કમ લેકિન ષવાબ મેં લંબી ઉમ્રવાલોં સે ભી ઝયાદા યહ ઈન્આમ વ ઈકરામ સિર્ફ઼ રહમતે આલમ ﷺ કે સદક़ે વ તુફ઼ૈલ હી હૈ, અગર બંદા ઈસકે બાવુજૂદ ભી ગ઼ફ઼લત બરતે તો ઉસ પર અફ઼સોસ હૈ.

લૈલતુલ ક़દ્ર મેં ખૂબ ઈબાદત વ રિયાઝત કે સાથ-સાથ અપને અહલો-અયાલ ઔર દોસ્ત વ અહબાબ કો ભી ઈસ પર આમાદા કરો. ઈન્શાઅલ્લાહ ! લૈલતુલ ક़દ્ર મેં જાગના અપની ક़िસ્મત કો જગાને કા ઝરિયા બન જાએગા ઔર જો દુઆ નબી કરીમ ﷺને તાલીમ ફ઼ર્માઈ ઈસ દુઆ કી કષરત કરો યાની અલ્લાહ સુબ્હાનહૂ વ તઆલા કી બારગાહે બેકસ પનાહ મેં અપને ગુનાહોં સે મુઆફ઼ી માંગો ઈસલિયે કિ આખિરત કા મામલા બહુત હી કઠિન હૈ, ઈન્શાઅલ્લાહ ! શબે-ક़દ્ર કી બરકત સે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા આખિરત કી સારી પરેશાનિયોં કો આસાન ફ઼ર્મા દેગા.

એઅ્તેકાફ કા બયાન

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ને ઈન્સાનોં કો મહઝ અપની ઈબાદત કે લિયે પૈદા ફર્માયા જૈસા કિ ખૂદ ઉસ્કા ઈર્શાદ હૈ : "وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَ الْاِنْسَ اِلَّا لِيَعْبُدُوْنِ" મૈંને જિન્ન ઔર ઈન્સાન કો સિર્ફ અપની ઈબાદત કે લિયે પૈદા ફર્માયા :

ઈબાદત કહતે હૈં "અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી બંદગી કરને ઔર ઉસકે અહકામ કે બજા લાને કો." ઈબાદત કા મફ્હૂમ બહુત વસીઅ્ હૈ, હમ નમાઝ પઢ્હતે હૈં, રોઝા રખતે હૈં, હજ કરતે હૈં, ઉમરા કરતે હૈં, ઝકાત વ સદક़ાત અદા કરતે હૈં, ग़રીબોં કી મદદ કરતે હૈં, ઉમરા કરતે હૈં, ઝકાત વ સદક़ાત અદા કરતે હૈં, ग़રીબોં કી મદદ કરતે હૈં, મદારિસે ઈસ્લામિયહ કી તામીર, મસ્જિદોં કી તામીર ઔર અપની જાઈઝ કમાઈ સે તાલિબાને ઉલૂમે દીનિયા કા તઆવુન કરતે હૈં યહ સારી ચીઝેં ઈબાદત મેં શુમાર હોતી હૈં ઔર ઈનકે અલાવા ભી ઈબાદત કે બેશુમાર તરીક़े હૈં.

માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં જહાં હમેં ઔર દીગર ઈબાદતોં કા એહતિમામ કરના હૈ વહીં ઈસમેં એઅતિકાફ કરને કી ભી કોશિશ કરની ચાહિયે. હમ એઅતિકાફ કે હવાલે સે ચંદ બાતેં તહરીર કર રહે હૈં તાકિ ઉસ્કે પઢ્હને કે બાદ દિલોં મેં એઅ્તિકાફ કરને કા જઝબા પૈદા હો.

★ એઅ્તિકાફ કા લુग़વી ઔર શરઈ મઅ્ના ★

એઅ્તિકાફ કા લુग़વી મઅ્ના અલ્લામા અસ્ફહાની ને "તાઝીમ કી નિયત સે કિસી ચીઝ કે પાસ ઠહરના" બયાન ફર્માયા હૈ, ઔર શરીઅત મેં ઈબાદત કી નિયત સે મસ્જિદ મેં ઠહરને કો એઅ્તિકાફ કહતે હૈં. *(શરહ સહીહ મુસ્લિમ : ૨૨૦)*

★ નબીએ કૌનો-મકાં કા મા'મૂલ ★

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہ બયાન ફર્માતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ રમઝાન કે આખિરી અશરા મેં એઅ્તિકાફ ફર્માતે થે. નાફેઅ્ કહતે હૈં કિ

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہ ને મુઝે વહ જગહ દિખાઈ જહાં રસૂલુલ્લાહ એઅ્તિકાફ કરતે થે. *(ઈઝન : ૩૭૧)*

હઝરત આઈશા સિદ્દીક़ા رضی اللہ عنہا બયાન ફર્માતી હૈં :-

"اِنَّ النَّبِیَّ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَیْهِ وَسَلَّمَ كَانَ یَعْتَكِفُ الْعَشْرَ الْاَوَاخِرَ مِنْ رَمَضَانَ حَتّٰی تَوَفَّاهُ اللّٰهُ"

રસૂલુલ્લાહ રમઝાનુલ મુબારક કે આખિરી દસ દિન મેં એઅ્તિકાફ કિયા કરતે થે યહાં તક કિ રફીક़े આ'લા સે જા મિલે. *(બુખારી ૧/૨૭૧)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા બાલા અહાદીષ મેં كان یعتكف કા લફ્ઝ આયા હૈ જો નબીએ અકરમ કી એઅ્તિકાફ પર મુદાવમત ઔર ઈસ્તિમરાર પર દલાલત કરતા હૈ. જિસસે યહ ષાબિત હોતા હૈ કિ નબીએ क़ૌનૈન ﷺ બિલ-ઈસ્તિમરાર એઅ્તિકાફ ફર્માયા કરતે થે.

★ એઅ્તિકાફ કે ઝરિયે શબે-क़દ્ર કી તલાશ ★

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ને રમઝાન કે પહલે અશરા મેં એઅ્તિકાફ કિયા ફિર તુરકી ખેમા કે અંદર દરમ્યાની અશરા મેં એઅ્તિકાફ કિયા ફિર સરે મુબારક ખેંમે સે નિકાલ કર ફર્માયા મૈંને ઈસ રાત કી તલાશ મેં પહલે અશરે કા એઅ્તિકાફ કિયા ફિર દરમ્યાની અશરે કા એઅ્તિકાફ કિયા ફિર મેરે પાસ આનેવાલા આયા ઔર મુઝે બતાયા ગયા કિ વહ રાત આખિરી અશરે મેં હૈ તો જિસ ને મેરે સાથ એઅ્તિકાફ કિયા વહ આખિરી અશરે મેં ભી એઅ્તિકાફ કરે.

મુઝે યહ રાત દિખાઈ થી ફિર ભૂલા દી ગઈ. મૈંને ઉસ રાત કી સુબહ અપને આપકો ગીલી મિટ્ટી મેં સજ્દા કરતે હુએ દેખા. લિહાઝા તુમ ઉસે આખરી અશરે કી તાક़ રાતોં મેં તલાશ કરો. હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી ફર્માતે હૈં ઉસ રાત બારિશ હુઈ ઔર મસ્જિદ કી છત ટપકને લગી ઔર મેરી આંખો ને રસૂલે કાયનાત ﷺ કો ૨૧વીં સુબહ કો દેખા કિ આપકી પેશાની પર ગીલી મિટ્ટી કા અસર થા. *(બુખારી : ૧/૨૭૧)*

★ એઅ્તિકાફ કે ફઝાઈલ ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ નબીએ અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ ને મોઅ્તકિફ કે બારે મેં ઈર્શાદ ફર્માયા : "વહ ગુનાહોં સે બાઝ રહતા હૈ ઔર નેકિયોં સે ઉસ્કો ઈસ કદર ષવાબ મિલતા હૈ જૈસે ઉસને તમામ નેકિયાં કીં. *(ઈબ્ને માજહ)*

હઝરત ઈમામ હુસૈન رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂરે અકદસ ﷺ ને ફર્માયા : જિસને રમઝાન મેં દસ દિનોં કા એઅ્તિકાફ કર લિયા તો ઐસા હૈ જૈસે દો હજ ઔર ઉમરે કિયે. *(બૈહકી)*

આકાએ નેઅ્મત ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : જો શખ્સ રમઝાનુલ મુબારક કે આખિરી અશરા મેં ખુલૂસ કે સાથ એઅ્તિકાફ કરે, અલ્લાહ ﷻ ઉસ્કે નામએ આમાલ મેં હઝાર સાલ કી ઈબાદત કા ષવાબ દર્જ ફર્માએગા ઔર ઉસ્કો કયામત કે દિન અપને અર્શ કે સાએ મેં જગહ ઈનાયત ફર્માએગા.

★ એઅ્તિકાફ કે અકસામ ★

એઅ્તિકાફ કી તીન કિસ્મેં હૈં : ૧. વાજિબ, ૨. સુન્નતે મોઅક્કદહ, ૩. નફ્લ.

એઅ્તિકાફે વાજિબ : એઅ્તિકાફે વાજિબ નઝર કી વજહ સે હોતા હૈ. ઈસકી દો સૂરતેં હૈં. અવ્વલ યહ કિ બંદા યહ નઝર માને કિ અલ્લાહ તઆલાકી રઝા કે લિયે એક દિન યા એક હફ્તા યા એક માહ કા એઅ્તિકાફ કરૂંગા. તો ઈસ સૂરત મેં એઅ્તિકાફ વાજિબ હો જાએગા. *(કુતુબે ફિકહ)*

એઅ્તિકાફ સુન્નતે મોઅક્કદહ : રમઝાનુલ મુબારક કે આખિરી અશ્રે મેં એઅ્તિકાફ સુન્નતે મોઅક્કદહ કિફાયા હૈ કિ અગર શહર કે એક શખ્સ ને ભી કર લિયા તો સારે લોગ બરીઉઝ્ઝિમ્મા હો જાયેંગે ઔર અગર કિસી ને ન કિયા તો સબ જવાબદેહી કે મુસ્તહિક હોંગે. *(બહારે શરીઅત)*

એઅ્તિકાફે નફ્લ : મઝકૂરા બાલા દો અકસામ કે અલાવા એઅ્તિકાફકી જિતની ભી સૂરતેં હૈં વહ એઅ્તિકાફ નફ્લ હૈં.

★ એઅ્તિકાફે વાજિબ, સુન્નતે મોઅક્કદા ઔર નફ્લ મેં ફર્ક ★

એઅ્તિકાફે વાજિબ, સુન્નતે મોઅક્કદા મેં રોઝા શર્ત હૈ કિ બગૈર રોઝા કે યહ એઅ્તિકાફ નહીં માને જાયેંગે. મગર નફ્લ એઅ્તિકાફ મેં રોઝા શર્ત નહીં હૈ બલ્કિ વહ એક ઘંટા, દો ઘંટા, એક દિન, દો દિન કા ભી હોતા હૈ. ઈસી લિયે બેહતર યહ હૈ કિ જબ કભી મસ્જિદ મેં દાખિલ હોં તો એઅ્તિકાફ કી નિયત કર લેં યા અપની ઝબાન સે ઈન અલ્ફાઝ કો દોહરા લેં "بِسْمِ اللّٰهِ دَخَلْتُ وَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ نَوَيْتُ سُنَّتَ الْاِعْتِكَافِ" ઈસ્કે બાદ અગર મસ્જિદ મેં બૈઠે ભી રહેંગે તો ઈબાદત કા ષવાબ નામએ આમાલ મેં લિખા જાતા રહેગા.

એઅ્તિકાફ વાજિબ ઔર સુન્નતે મોઅક્કદા મેં બિલા ઉઝ્ર મસ્જિદ સે નિકલને કી સૂરતમેં એઅ્તિકાફ ટૂટ જાતા હૈ મગર એઅ્તિકાફ નફ્લ મેં બિલા ઉઝ્ર ભી મસ્જિદ સે નિકલ સકતેં હૈં, ફિર જબ દોબારા મસ્જિદ મેં દાખિલ હોંગે તો એઅ્તિકાફ શુરૂ હો જાએગા.

★ એઅ્તિકાફમેં કિયે જાનેવાલે આમાલ ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વૈસે તો હમ એઅ્તિકાફ મેં ઈબાદત કા કોઈ ભી કામ કર સકતે હૈં મગર મુન્દર્જા ઝૈલ મખ્સૂસ આમાલ કરેં તો બેહતર હૈ:

- ❒ નમાઝે પંજગાના કી બાજમાઅત સફે અવ્વલ મેં તકબીરે ઉલા કે સાથ પાબંદી કરેં.
- ❒ રોઝાના કમ અઝ કમ ૩ બાર કુર્આને મુકદ્દસ કી તિલાવત કરેં તાકિ એઅ્તિકાફ ખત્મ હોને કે સાથ–સાથ કુર્આન ભી ખત્મ હો જાએ.
- ❒ કુર્આને મુકદ્દસ કા તર્જુમા ઔર તફસીર કન્ઝુલ ઈમાન સે મુતાલિઆ કરેં.

- મુક़र्ररा वक़्त में उल्माअे अेहले सुन्नतकी चंद मख्सूस किताबों का मुतालआ करें जिनके ज़रीआ ईल्मे दीन हासिल हो.
- अगर मुमकिन हो तो चंद मख्सूस लोगों से मुक़र्ररा अवक़ात में पन्दो–नसीहत की बातें करें.
- मख्सूस वक़्त में दुरूद शरीफ़ का विर्द करें.
- रात में नवाफ़िल की कषरत करें.
- हर काम सुन्नत के मुताबिक करें.
- नमाज़े तहजजुद, ईशराक, चाशत, अव्वाबीन वग़ैरा नवाफ़िल पळहें.
- अगर ज़िम्मा में क़ज़ा नमाज़ें बाक़ी हों तो उन्हें अदा करें.
- तौबा व ईस्तिग़फ़ार करें.
- अपने और सारी उम्मते मुस्लिमहकी फ़लाहो–बहबूद की दुआ करें.
- अपनी ज़िंदगी में ईन्किलाब पैदा होने और सारी उम्र ईशक़े रसूल में गुज़ारने और मौत के वक़्त ईमान पर खातिमा होने की दुआ करें. ईन्शाअल्लाह ! अेअ्तिकाफ़ में मज़कूरा बाला आमाल करने की बरकत से हम नेकियों का ज़खीरा अपने दामन में ईकट्ठा कर लेंगे और हमें ईबादत में लुत्फ़ भी आअेगा. अल्लाह की बारगाह में दुआ है कि हमें ईन तमाम आमाल की तौफ़ीक़ अता फ़र्माअे.

★ અેઅ્તિકાફ મેં કિયે જાને વાલે ચંદ અવરાદ વ વઝાઈફ ★

मेरे प्यारे आक़ा ﷺ के प्यारे दीवानो ! अवरादो–वज़ाईफ़ हमारे अस्लाफ़ का मामूल रहा है, ईसके बेशुमार फ़वाईद व फ़ज़ाईल हैं, सबसे बळा फ़ाईदा तो यह है कि यह भी अल्लाह ﷻ के ज़िक्र का अेक अहम ज़रिया हैं और ज़िक्रे ख़ुदा के हवाले से ख़ूद क़ुर्आने करीम का ईर्शाद हैं. "اَلَا بِذِكْرِ اللّٰهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوْبُ" ख़बरदार ! अल्लाह ﷻ के ज़िक्र ही में दिलों का ईत्मिनान है.

वैसे तो हमें हर दिन और हर रात के लिये चंद वज़ाईफ़ मुक़र्रर कर

लेना चाहिये कि उसकी पाबंदी करें मगर रमज़ानुल मुबारक में जब हम अेअ्तिकाफ़ की नियत कर लें उस वक़्त हमें ख़ुसूसन मुन्दर्जा ज़ैल अवराद की कषरत करनी चाहिअे. हम चंद वज़ाईफ़, उन्के फ़ज़ाईल व फ़वाईद के साथ तहरीर कर रहे हैं.

- हज़रत अबू दर्दा رضی اللہ عنہ से रिवायत है कि जो कोई हर रोज़ सात मर्तबा ईस आयत को पळहेगा :–

"فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ"

- अल्लाह तआला उसके आख़िरत के अम्रे मुहिम को किफ़ायत करेगा, ख़्वाह वह उस क़ौल में सच्चा हो या ज़ूठा, यानी ख़्वाह तवक्कुल रखता हो या नहीं.
- किसी ने ख़्वाब में उतबा ग़ुलाम رضی اللہ عنہ को देखा कि आपने फ़र्माया, मैं ईस दुआ के बाईष जन्नत में दाख़िल हुआ :

"اَللّٰهُمَّ يَا هَادِيَ الْمُضِلِّيْنَ وَ يَا اَرْحَمَ الْمُذْنِبِيْنَ وَ مُقْبِلَ عَثَرَاتِ الْعَاثِرِيْنَ اِرْحَمْ عَبْدَكَ ذَاالْخَطَرِ الْعَظِيْمِ وَ الْمُسْلِمِيْنَ كُلَّهُمْ اَجْمَعِيْنَ فَاجْعَلْنَا مَعَ الْاَحْيَاءِ الْمَرْزُوْقِيْنَ الَّذِيْنَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّيْنَ وَ الصِّدِّيْقِيْنَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِيْنَ آمِيْنَ يَا رَبَّ الْعَالَمِيْنَ"

- हुज़ूर ﷺ ने फ़र्माया : जिस जगह में नमाज़ पळहूं उस जगह मेरा बैठा रहना और नमाज़ से लेकर आफ़ताब निकलने तक ज़िक्रे ईलाही करना मुझे ईस बात से महबूबतर है कि चार ग़ुलाम आज़ाद करूं.

मेरे प्यारे आक़ा ﷺ के प्यारे दीवानो ! मज़कूरा हदीष शरीफ़ को मद्दे नज़र रखते हुअे हमें ख़ुसूसन अेअ्तिकाफ़ की हालत में नमाज़ के बाद ईन कलिमात को बकषरत दोहरा लेना चाहिये :–

"اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِيْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّوْمُ وَ اَتُوْبُ اِلَيْهِ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ"

★ માહે રમઝાનુલ મુબારક કી આખિરી શબ કૈસે ગુઝારેં ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં હમ રોઝા રખતે હૈં, નવાફ़िલ પઢ઼તે હૈં, તરાવીહ કા એહતિમામ કરતે હૈં કુર્આને મુકદ્દસ કી તિલાવત કરતે હૈં, ગ़રીબોં કી મદદ કરતે હૈં, રોઝાદારોં કો ઈફ઼તાર કરાતે હૈં, અપને અહલો અયાલ પર દિલ ખોલ કર ખર્ચ કરતે હૈં. યક़ીનન ! ઈન આમાલ મેં બેહદ ષવાબ ઔર બેશુમાર ફ़વાઈદ હૈં લેકિન જૈસે હી હમ ઈદ કા ચાંદ દેખતે હૈં યહ તસવ્વુર કરતે હૈં કિ સારે આમાલે ખૈર સે હમેં છુટકારા મિલા ! ઈદ કા ચાંદ દેખતે હી હમ બાઝારોં મેં નિકલ જાતે હૈં ઔર ક़िસ્મ-ક़िસ્મ કી અશ્યા ખરીદને મેં મશગૂલ હો જાતે હૈં ઔર અકષર લોગોં કા હાલ યહ હોતા હૈ કિ માહે રમઝાનુલ મુબારક કા ચાંદ દેખતે હી ગોયા વો અલ્લાહ ﷻ કો ભૂલ ગએ હોં ! પૂરા મહીના ઈબાદત ઔર નેકી મેં ગુઝારને કે બાદ ઈદ કા ચાંદ દેખતે હી નમાઝોં કો તર્ક કરકે દીગર આમાલ મેં મશગૂલ હો જાતે હૈં.

હમેં કભી યહ ખ્યાલ નહીં આતા કિ ક્યા હમને મારે રમઝાનુલ મુબારક કી ઈસ તરહ ક़દર કી હૈ જિસ તરહ ઉસકી ક़દ્ર કરને કા હક़ બનતા હૈ, ક્યા હમને ઉસમેં ઈસ તરહ ઈબાદત કી હૈ જિસ તરહ ઈબાદત કરની ચાહિએ. શબે ઈદ માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં કી જાને વાલી નેકિયોં કા બદલા લેને કી શબ હૈ અગર હમ ઉસી શબ મેં અલ્લાહ સે ગાફ़िલ હો જાયેંગે તો યહ કિતની કમ નસીબી કી બાત હોગી. લિહાઝા ઈસ હદીષ કો પઢ઼ો ઔર શબે ઈદ મેં માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં અપને સારે આમાલ કા તજઝિયા ઔર એહતિસાબ કરો.

અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ ﷺને ઈર્શાદ ફ઼રમાયા : જબ ઈદુલ ફ़િત્ર કી રાત આતી હૈ તો મલાઈકા ખુશી મતાને હૈં ઔર અલ્લાહ ﷻ અપને નૂર કી ખાસ તજલ્લી ફ઼રમાતા હૈ, ફ़िરિશ્તોં સે ફ઼રમાતા હૈ એ ગિરોહે મલાઈકા ! ઉસ મઝદૂર કા ક્યા બદલા જિસને અપના કામ પૂરા કર લિયા ? ફ़िરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈં, ઉસ્કો પૂરા અજ દિયા જાયે. અલ્લાહ ફ઼રમાતા હૈ, મૈં તુમ્હેં ગવાહ બનાતા હૂં કિ મૈંને ઉસ્કો બખ્શ દિયા.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ કો પઢ઼ને કે બાદ રમઝાન કી આખિરી શબ હમેં એહતિસાબ કરના ચાહિયે કિ હમને પૂરે માહ મેં કિતની નેકી કી હૈ ઔર આજ જો નેકિયોં કા સિલા મિલને કી શબ હૈ ઉસમેં હમ કિતને અજ્ર કે હક़દાર હૈં. અગર હમને રમઝાનુલ મુબારક મેં ભરપૂર ઈબાદત કી હૈ તો ઠીક હૈ ઔર અગર હમસે ઈબાદત મેં કોતાહી હો ગઈ હૈ તો ફ़िર અબ કૌન સી ખુશી હમેં હૈ જિસકી ઈતની ધૂમ-ધામ સે તૈયારી કરને જા રહે હૈં ! હમેં તો અપની કોતાહિયોં પર અફ઼સોસ વ નદામત કરના ચાહિયે થા કિ અફ઼સોસ સદ અફ઼સોસ ! હમસે માહે મોહતરમ રમઝાન કા હક़ અદા નહીં હો સકા.

સહાબાએ કિરામ ઔર બુઝુર્ગાને દીન કી હયાતે તૈયબા કા અગર હમ મુતાલિઆ કરેં તો હમ પર યહ બાત વાઝેહ હો જાયેગી કિ વો હઝરાત રમઝાનુલ મુબારક કે મહીને મેં બેશુમાર નેકિયાં કરને કે બાવુજૂદ ઈદ કે દિન કિતના અફ઼સોસ કિયા કરતે થે ઔર ઉનકો યહ ફ़िક્ર સતાયા કરતી થી કિ ક્યા હમને રમઝાનુલ મુબારક કા હક़ અદા કર દિયા હૈ ?! જૈસા કિ હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ કે હવાલે સે મન્કૂલ હૈ કિ આપ ઈદ કે દિન ગોશએ તન્હાઈ મેં બૈઠકર ઈતના રોએ કિ રેશે મુબારક તર હો ગઈ, લોગોંને દરિયાફ઼ત કિયા તો ફ઼રમાયા, જિસકો યહ માલૂમ ન હો કિ ઉસકે રોઝે કુબૂલ હુએ યા નહીં વહ ઈદ કૈસે મનાએ. *(મવાઈઝે હસના)*

ઈસી તરહ હઝરત સાલેહ عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَ الرِّضْوَانُ કે હવાલે સે મન્કૂલ હૈ કિ વહ ઈદ કે દિન અપને અહલો-અયાલ કો ઈકટ્ઠા કરતે ઔર સબ મિલકર રોતે, લોગોં ને દરયાફ઼્ત કિયા કિ આપ ક્યોં ઐસા કરતે હૈં ? ફ઼રમાને લગે, મૈં ગુલામ હું, અલ્લાહ તઆલા હમેં નેકી કરને ઔર બુરાઈ સે બચને કા હુક્મ ફ઼રમાતા હૈ, હમેં માલૂમ નહીં કિ વહ હમસે પૂરા હુઆ યા નહીં, ઈદ કી ખુશી મનાના ઉસે મુનાસિબ હૈ જો અઝાબે ઈલાહી સે અમન મેં હો.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વહ હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ જિન કે હવાલે સે સૈયિદે કૌનૈન ﷺને ઈર્શાદ ફ઼રમાયા કિ ઉનકી નેકિયાં

આસ્માન કે સિતારોં કે બરાબર હૈં. ઔર હઝરત સાલેહ رضی اللہ عنہ જો અલ્લાહ કે બર્ગુઝીદા બંદે હૈં, ઉન હઝરાત કા યહ હાલ હૈ કિ ઈસ તસવ્વુર સે રો રહે હૈં કિ ક્યા ખબર માહે રમઝાનુલ મુબારક કે રોઝે કુબૂલ હુએ યા નહીં ! અલ્લાહ કે હુક્મ કી તક્મીલ હુઈ યા નહીં ! અલ્લાહ હમસે રાઝી હુઆ યા નહીં ! લેકિન હમારા હાલ યહ હૈ કિ હમારે દિલ મેં કભી યહ ખ્યાલ ભી પૈદા નહીં હોતા ઔર હમ રમઝાન કે રૂખ્સત હોતે હી રક્સો–સુરૂર મેં મદહોશ હોકર અલ્લાહ ﷻ કો ભૂલ જાત હૈં.

મેરે અઝ્ કરને કા મક્સદ યહ નહીં હૈ કિ ઈદ ન મનાઈ જાએ, યક્ીનન ! ઈદ મનાની ચાહિયે મગર સાથ હી સાથ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે ઝિક્ર સે ગાફિલ નહીં હોના ચાહિએ. ચાહે ખુશી કા મૌકા હો યા ગમ કા. જૈસા કિ હુઝૂર તાજદારે કાયનાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :

اَوَّلُ مَنْ يُدْعٰى اِلَى الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الَّذِيْنَ يَحْمَدُوْنَ اللّٰهَ فِى الْبَأْسَآءِ وَالضَّرَآءِ

જિન્હેં કયામત કે દિન સબસે પહલે જન્નત કી તરફ બુલાયા જાયેગા, વહ હોંગે જો ખુશી વ ગમ મેં અલ્લાહ ﷻ કી હમ્દ કરતે હૈં.

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કો ઈસ શબ મેં યાદ કરને કી ફઝીલત હદીષે પાક મેં ઈસ તરહ બયાન હૈ કિ હઝરત અબૂ ઉમામા رضی اللہ عنہ ને તાજદારે કાયનાત ﷺસે રિવાયત કી હૈ કિ, જો ઈદૈન કી રાતોં મેં કયામ કરે ઉસ્કા દિલ ઉસ દિન ન મરેગા જિસ દિન લોગોં કે દિલ મરેંગે. દૂસરી રિવાયત મેં ઈસ તરહ મન્કૂલ હૈ કિ અસ્બહાની મઆઝ બિન જબલ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કરતે હૈં કિ જો પાંચ રાતોં મેં શબ–બેદારી કરે ઉસ્કે લિયે જન્નત વાજિબ હૈ. ઝિલહિજ્જા કી આઠવીં, નવવીં ઔર દસ્વીં શબ, ઈદુલ ફિત્ર કી રાત ઔર શાબાન કી પંદ્રવીં રાત યાની શબે બરાત.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! નબીએ સાદિક્ વ મસ્દૂક ﷺને મઝકૂરા અહાદીષે કરીમા મેં શબે ઈદ મેં કયામ યાની રાત મેં જાગકર ઈબાદત કરને કી ફઝીલત બયાન ફર્મા દી, પહલી હદીષ મેં યહ

ઈર્શાદ ફર્માયા કિ જબ સારે લોગોં કે દિલ મુર્દા હોંગે તો ઉસ વક્ત ઉસ શખ્સ કા દિલ ઝિંદા રહેગા જો શખ્સ ઈસ રાત મેં જાગ કર ઈબાદત કરતા હૈ. ઔર દૂસરી રિવાયત મેં યહ ફર્માયા કિ જો ઉસ રાત મેં ઈબાદત કરેગા ઉસકે લિયે જન્નત વાજિબ હો જાએગી. અબ મુઝે બતાઈયે કિ કૌન શખ્સ ઝિંદા દિલી નહીં ચાહતા ? યક્ીનન ! હમ મેં હર શખ્સ યહ ચાહેગા કિ ઉસ્કા દિલ ઝિંદા હો :

ઝિંદગી ઝિંદા દિલી કા નામ હૈ
મુર્દા દિલ ક્યા ખાક જિયા કરતે હૈં

ઈસી તરહ હર શખ્સ જન્નત ભી ચાહતા હૈ મગર જન્નત હાસિલ કરને કે લિયે ગુનાહ નહીં બલ્કિ નેકિયાં કામ આતી હૈં, હમારા તો યહ હાલ હૈ કિ ગુનાહ પે ગુનાહ કરતે જાતે હૈં ઔર યહ તસવ્વુર કરતે હૈં કિ જન્નત હમારે નામ સે હી બનાઈ ગઈ હૈ ! યાદ રખેં કિ જહન્નમ અલ્લાહ તઆલા ને તૈયાર કર રખા હૈ ઉન લોગોં કે લિયે જો ઉસ્કી ઈતાઅત નહીં કરતે હૈં. એક અરબી શાયર ને ક્યા ખૂબ કહા હૈ :

تَصِلُ الذُّنُوْبَ اِلَى الذُّنُوْبِ وَاَنْتَ تَرْتَجِى
دَرْكَ الْجِنَانِ بِهَا وَفَوْزَ الْعَابِدِ
وَنَسِيْتَ اَنَّ اللّٰهَ اَخْرَجَ
آدَمًا مِنْهَا بِذَنْبٍ وَّاحِدٍ

તર્જુમા : યાની તુમ ગુનાહ પે ગુનાહ કિયે જા રહે હો ઔર ઈસસે જન્નત ઔર ઈબાદત કરને વાલે કી તરહ કામયાબી કી ઉમ્મીદ રખતે હો, ક્યા તુમ ભૂલ ગએ કિ અલ્લાહ તઆલા ને હઝરત આદમ عليہ السلام કો ફક્ત એક ખતાએ ઈજ્તિહાદી કી વજહ સે જન્નત સે નિકાલ દિયા થા.

લિહાઝા હમેં શબે ઈદ ભી અલ્લાહ કી યાદ મેં ઔર ગુનાહોં સે અપને આપકો બચાતે હુએ ગુઝારના ચાહિયે. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમેં ઈસકી તૌફીક્ અતા ફર્માએ.

ઈદુલ-ફિત્ર કા બયાન

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માહે રમઝાનુલ મુબારક કે ગુઝરને કે ફૌરન બાદ ખુદાએ તઆલા હમેં ઈદ મનાને કા મૌક़ા અતા ફર્માતા હૈ, યહ ઉસકા કિતના બળા એહસાન હૈ ! લેકિન અફ્સોસ ! ઉમ્મતે મુસ્લિમા ઈદે સઈદ કે હક़ીક़ી મફહૂમ સે નાવાક़िફ હૈ. હમારા ખ્યાલ યહ હૈ કિ ઈસમેં સિર્ફ હમેં દો રકઅ્ત નમાઝ અદા કરને કે બાદ ઘૂમ–ફિર કે ઔર ફુઝૂલ કામોં મેં ઉસે ગુઝાર દેના હૈ. હત્તા કિ બઅઝ નૌજવાન દોગાના અદા કરને કે ફૌરન બાદ ઘૂમને ફિરને કી જગહોં, સિનેમા હાલોં ઔર પિકનિક (Picnic) કી જગહોં કી તરફ રવાના હો જાતે હૈં ઔર માહે રમઝાન જો હમેં ગુનાહોં સે રોકને કે લિયે આયા થા ઔર હમેં તક़્વા કા દર્સ દેને આયા થા ઉસકે ગુઝર જાને કે બાદ તક़્વા કા તસવ્વુર હી હમારે દિલ સે ખત્મ હો જાતા હૈ. યાદ રખેં ! ઈસ્લામ ખુશી મનાને કા હુક્મ દેતા હૈ મગર વહ ખુશી જિસ મેં શરીઅતે મુતહ્હરા કે અહકામ કી ખિલાફવરઝી કી જાએ ઈસ્લામ ઈસકી હરગિઝ ઈજાઝત નહીં દેતા. હમેં ઈદ કે દિન કૈસે ગુઝારના ચાહિએ, મુન્દર્જા ઝૈલ સુતૂર કો પઢેં ઔર અમલ કરને કી કોશિશ કરેં.

★ ઈદ મનાના કબ સે શુરૂ હુવા ★

અબૂ દાઉદ હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કરતે હૈં કિ હુઝૂરે અક़્દસ ﷺ જબ મદીના તશરીફ લાએ ઉસ ઝમાને મેં અહલે મદીના સાલ મેં દો દિન ખુશી મનાતે થે (મહેરગાન, દૈરોઝ) ફર્માયા, યહ ક્યા દિન હૈં ? લાગોં ને અર્ઝ કિયા જાહિલિયત મેં હમ ઈન દિનોં મેં ખુશી મનાતે થે. ફર્માયા : અલ્લાહ તઆલા ﷻ ને ઈન્કે બદલે મેં ઈન્સે બેહતર દો દિન તુમ્હેં દિયે, ઈદુલ અઝ્હા ઔર ઈદુલ ફિત્ર.

★ ઈદ કા દિન કૈસે ગુઝારેં ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ્લામ દીને ફિત્રત હૈ

ઉસને અપને માનને વાલોં કો હયાત કે હર લમ્હા કે લિયે ઉસૂલ ઔર ઝવાબિત મુહૈયા ફર્માયા હૈ, ઈદ મનાને કે ઉસૂલ અતા ફર્માએ હૈં. અસ્લાફે કિરામ કી તારીખ કે મુતાલિએ સે પતા ચલતા હૈ કિ વહ ઈસ મુબારક દિન બકષરત અલ્લાહ કી ઈબાદત કરતે થે, ગ़રીબોં કી ગ़મખ્વારી કરતે, યતીમોં, બેવાઓં કા સહારા બનતે વગૈરા. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત હમેં ભી ઉન પાક બઅઝ નુફૂસે કુદસિયા કે નક़્શે क़દમ પર ચલને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ. આમીન.

★ નમાઝે ઈદ કા તરીક़ા ★

પહલે ઈસ તરહ નિયત કરે કિ નિયત કી મૈંને દો રકઅ્ત નમાઝે ઈદુલ ફિત્ર યા ઈદુલ અઝ્હા કી, છે તક્બીરોં કે સાથ અલ્લાહ તઆલા કે લિયે (મુક़્તદી યહ ભી કહેઃ પીછે ઈસ ઈમામ કે) મુંહ મેરા તરફ કાબા શરીફ કે. ફિર દોનોં હાથ કાનોં તક ઉઠાએ ઔર અલ્લાહુ અકબર કહ કર હાથ બાંધ લે ઔર "ષના સુબ્હાન– કલ્લાહુમ્મ" પઢે. ફિર કાનોં તક હાથ ઉઠાએ ઔર અલ્લાહુ અક્બર કહતા હુઆ હાથ છોળ દે. ફિર કાનોં તક હાથ ઉઠાએ ઔર અલ્લાહુ અકબર કહતા હુઆ હાથ બાંધ લે, ચોથી તકબીર કે બાદ ઈમામ આહિસ્તા સે અઉઝુ બિલ્લાહ વ બિસ્મિલ્લાહ પઢકર બુલંદ આવાઝ સે 'અલ્–હમ્દુ ઔર કોઈ સૂરત પઢેં ઔર રુકૂઅ વ સજ્દા સે ફારિગ હોકર દૂસરી રકઅ્ત મેં પહલે અલ્–હમ્દુ ઔર કોઈ સૂરત પઢે ફિર તીન બાર કાનોં તક હાથ ઉઠા કર હર બાર અલ્લાહુ અકબર કહતા હુઆ હાથ છોળ દે ઔર ચૌથી તક્બીર મેં બિલા હાથ ઉઠાએ તકબીર કહતા હુઆ રુકૂઅ્ મેં ચલા જાએ ઔર બાક़ી નમાઝ દૂસરી નમાઝોં કી તરહ પૂરી કરે. સલામ ફેરને કે બાદ ઈમામ દો ખુત્બે પઢે ફિર દુઆ માંગે. પહલા ખુત્બા શુરૂ કરને સે પહલે ઈમામ નૌ બાર ઔર દૂસરે કે લિયે સાત બાર ઔર મિમ્બર સે ઉતરને સે પહલે ચૌદહ બાર અલ્લાહુ અકબર આહિસ્તા સે કહે કિ યહ સુન્નત હૈ. *(દુર્રે મુખ્તાર : ૧/૫૬૦)*

★ ગ़રીબોં કા ખ્યાલ રખેં ★

યૂં તો દીને ઈસ્લામ ને હર લમ્હા ગ़રીબ પરવરી, મુફલિસોં કી મદદ

ઔર યતીમોં ઔર મિસ્કીનોં કી ફર્યાદરસી કા દર્સ દિયા હૈ, ખુસૂસન ઈદ કે દિન ઉન્હેં નહીં ભૂલના ચાહિએ. ઈસી લિયે બાનીએ ઈસ્લામ ﷺને ઈદ કી નમાઝ અદા કરને સે પહલે સદક઼એ ફિત્ર અદા કરને કા હુકમ ફર્માયા તાકિ મુસલમાન અપની ઈસ ખુશી કે મૌક઼ે પર અપને ગરીબ ભાઈયોં કો ભી યાદ રખેં ઔર અપની ખુશી મેં ઉન્હેં ભી શરીક કર લેં. અબ સદક઼એ ફિત્ર કે હવાલે સે ચન્દ મસાઈલ મુલાહેઝા કરેં.

* સદક઼એ ફિત્ર હર મુસલમાન આઝાદ માલિકે નિસાબ પર જિસકી નિસાબ હાજતે અસલિયા સે ફારિગ હો, વાજિબ હૈ. ઈસમેં આક઼िલ બાલિગ હોને કી શર્ત નહીં. નાબાલિગીન કા સદક઼ા ઉન્કે વલિયોં પર વાજિબ હૈ.
* સુબ્હ સાદિક઼ શુરૂ હોને કે બાદ જો બચ્ચા પૈદા હુઆ યા જો કાફિર મુસલમાન હુઆ યા જો ફક઼ીર ગ़ની હુઆ ઉસ પર સદક઼એ ફિત્ર વાજિબ ન હુઆ.
* સુબ્હે સાદિક઼ શુરૂ હોને સે પહલે કાફિર મુસલમાન હો ગયા યા બચ્ચા પૈદા હુઆ યા જો ફક઼ીર થા વહ ગ़ની હો ગયા તો સદક઼એ ફિત્ર વાજિબ હૈ. ઈસી તરહ જો સુબ્હ સાદિક઼ શુરૂ હોને કે બાદ મરા ઉસ પર સદક઼એ ફિત્ર વાજિબ હૈ. ખુલાસા યહ કિ સદક઼એ ફિત્ર સુબ્હ સાદિક઼ શુરૂઅ હોતે હી વાજિબ હો જાતા હૈ.
* સદક઼એ ફિત્ર વાજિબ હોને કે લિયે રોઝા રખના શર્ત નહીં હૈ, અગર કિસી ઉમ્ર, સફર, બીમારી, બુઢ્ઢાપે કી વજહ સે યા (મઆઝલ્લાહ) બિલા ઉઝ્ર રોઝા ન રખા તબ ભી ઉસ પર વાજિબ હૈ.
* સદક઼એ ફિત્ર ઉન્હીં કો દેના જાઈઝ હૈ જિન્કો ઝકાત દેના જાઈઝ હૈ, જિન્કો ઝકાત નહીં દે સકતે ઉન્હેં ફિત્ર ભી નહીં દે સકતે. *(બહારે શરીઅત)*
* સદક઼એ ફિત્ર કી મિક઼્દાર યહ હૈ કિ ગેહૂં યા ઉસ્કા આટા યા સત્તુ આધા સાઅ, ખજૂર યા મુનક્કા યા જવ યા ઉસ્કા આટા યા સત્તૂ એક સાઅ. ગેહૂં યા જવ દેને સે ઉન્કા આટા દેના અફઝલ હૈ ઔર ઈસસે અફઝલ યહ હૈ કિ ઉન્કી ક઼ીમત દે.

અઅ્લા દર્જા કી તહક઼ીક ઔર એહતિયાત યહ હૈ કિ સાઅ કા વઝન તીન સો ઈક્યાવન રૂપિયા ભર હૈ ઔર આધા સાઅ કા વઝન એક સો પિછત્તર રૂપિયા અઠન્ની ભર ઉપર હૈ. યાની ઉસી ભર કે નંબરી સેર સે જો આજ કલ હિન્દુસ્તાન કે અક્ષર બળે શહરોં મેં રાઈજ હૈ, એક સાઅ્ ચાર સેર સવા છટાંક કા હોતા હૈ ઔર આધા સાઅ્ દો સેર સવા તીન છટાંક કા હોતા હૈ. આસાની ઔર ઝ્યાદા એહતિયાત ઈસમેં હૈ કિ ગેહૂં સવા દો સેર નંબરી યા જવ સાળે ચાર સેર નંબરી એક–એક શખ્સ કી તરફ સે દેં. નયે પૈમાને કે નિસ્ફ સાઅ્ ગેહૂં કા વઝન દો કિલો ગ્રામ ઔર તક્રીબન ૪૭ ગ્રામ હોગા.

★ ઈદ કે દિન યહ બાતેં મુસ્તહબ હૈં ★

હજામત બનવાના, નાખુન કાટના, ગુસ્લ કરના, મિસ્વાક કરના, અચ્છે કપળે પહનના (નયા હો તો નયા વરના સાફ સુથરા ધુલા હુઆ) અમામા બાંધના, અંગૂઠી પહનના, ખુશ્બૂ લગાના, સુબ્હ કી નમાઝ મોહલ્લે કી મસ્જિદ મેં પઢના, ઈદગાહ જલ્દ જાના, નમાઝ સે પહલે સદક઼એ ફિત્ર અદા કરના, ઈદગાહ કો પૈદલ જાના, દૂસરે રાસ્તે સે વાપસ આના, નમાઝ કો જાને સે પહલે ચંદ ખજૂરેં ખા લેના, તીન પાંચ યા સાત યા કમો–બેશ તાક઼ અદદ મેં હોં. ખજૂરેં ન હોં તો કુછ મીઠી ચીઝ ખા લે.

ખુશી ઝાહિર કરના, કષરત સે સદક઼ા દેના, ઈદગાહ કો ઈત્મિનાન વ વક઼ાર સે ઔર નીચી નિગાહ કિયે જાના, આપસ મેં મુબારકબાદ દેના, યહ સબ બાતેં ઈદ કે દિન મુસ્તહબ હૈં.

★ ઈન બાતોં સે પરહેઝ કરેં ★

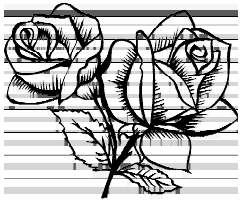
અબ હમ ચંદ ઐસી ચીઝોં કા ઝિક્ર કરને જા રહે હૈં જો હમારે મુઆશરે મેં રાઈજ હૈં મગર શરીઅત કી રૂ સે ઉન્કા કરના કિસી તૌર પર દુરૂસ્ત નહીં બલ્કિ દુન્યા વ આખિરત મેં તબાહી કા સબબ હૈં.

* ઈદ કા દિન આને પર આમ તૌર પર મુસલમાન સિનેમા, ડ્રામા, સર્કસ વગૈરા દેખને જાતે હૈં.

- બઅઝ મુસલમાન ઈદ કે દિન શરાબ નોશી, જુઆ વગૈરા ખેલતે હૈં. બઅઝ જગહોં પર ગાને વગૈરા લગા કર લળકોં કે સાથ–સાથ લળ કિયાં ભી નાચતી હૈં.
- બઅઝ જગહોં પર પટાખે વગૈરા ફોળે જાતે હૈં.
- બઅઝ લોગ ગૈર મુસ્લિમોં કી બાકાયદા એહતિમામ કે સાથ દઅ્વત કરતે હૈં ઔર ઉન્હેં ભી અપને ઈસ મુકદ્દસ ત્યોહાર મેં શરીક કરના ચાહતે હૈં.
- બઅઝ જગહોં પર બાકાયદા ટી.વી. લગાકર લોગોં કો જમા કરકે લોગ ફિલ્મેં દેખતે હૈં. (મઆઝલ્લાહ)

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા ઉમૂર કા ઈર્તિકાબ સરાસર અલ્લાહ વ રસૂલ عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ કી નારાઝગી કા સબબ બનતે હૈં, મઝકૂરા અફઆલે મઝમૂમા વ કબીહા કે ઈર્તિકાબ સે હમ હરગિઝ ફલાહે દારૈન કી અબદી સઆદતોં કો હાસિલ નહીં કર સકેંગે. ફલાહ વ કામયાબી તો અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ઔર રસૂલ ﷺ કી ઈતાઅત વ ફર્માબરદારી મેં હૈ.

અય અલ્લાહ ! હમ સબકો અપને હબીબ ﷺ કી પ્યારી સુન્નતોં પર અમલ કરને કી તૌફીક અતા ફર્મા. (આમીન)

બરકાતે કુર્બાની

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માહે ઝિલહિજ્જા ઈસ્લામી સાલ કા સબસે આખિરી મહીના હૈ ઔર કુર્આને પાક મેં જિન ચાર મહીનોં કે હુર્મત વાલે હોને કા તઝકિરા હૈ, ઉનમેં સે એક યહ ભી હૈ. કુર્આને મુકદ્દસ મેં અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

اِنَّ عِدَّةَ الشُّهُوْرِ عِنْدَ اللّٰهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِیْ كِتٰبِ اللّٰهِ یَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضَ مِنْهَا اَرْبَعَةٌ حُرُمٌ

બેશક ! મહીનોં કી ગિન્તી અલ્લાહ કે નઝદીક બારહ મહીને હૈં, અલ્લાહ કી કિતાબ મેં જબ સે ઉસને આસ્માન વ ઝમીન બનાએ, ઉન્મેં ચાર હુર્મતવાલે હૈં. *(પારા : ૧૦, સૂરએ તૌબા, આયત ૩૬)*

હુર્મતવાલે ચાર મહીને, રજબ, ઝુલકાદા, ઝુલહિજ્જા ઔર મુહર્રમ હૈં. મગર દીગર મહીનોં પર માહે ઝિલહિજ્જા કી અઝમત વ ફઝીલત ચંદ વુજૂહાત સે હૈ. યહ ઈજતિમાએ અઝીમ કા મહીના હૈ ક્યોંકિ ઈસ માહ મેં દુન્યા કે હર ગોશે સે મુસલમાન હજ્જે બૈતુલ્લાહ ઔર ઝિયારતે ખાનાએ કા'બા કે લિયે હુદૂદે હરમ મેં દાખિલ હો જાતે હૈં, યહ સબ્ર કા મહીના હૈ કિ મુસલમાન અરફાત કે મૈદાન મેં તપતી હુઈ ધૂપ મેં વુકૂફે અરફા કરતે ઔર બેશુમાર સઉબતોં કે બાવુજૂદ મહઝ રઝાએ ઈલાહી કે વાસ્તે "لَبَّيْكَ اَللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ" કા નારા બુલંદ કરતે હુએ ખુદાએ વહદહૂ લા શરીક કી બુર્ઝુગી ઔર બરતરી બયાન કરતે હૈં, યહી વહ મહીના હૈ જિસ્મેં મુસલમાન અલ્લાહ તઆલા કી બર્ગુઝીદા બંદી હઝરતે હાજિરા رَضِیَ اللّٰهُ عَنْهَا કી યાદ મનાતે હુએ સફા ઔર મરવા કી સઈ કરતે હૈં.

ઈસી તરહ ઈસકી ફઝીલત ઈસ તૌર પર ભી હૈ કિ કુર્આને મુકદ્દસ મેં અલ્લાહ ને ઈસ માહ કે અશરએ ઉલા કી કસમ યાદ ફર્માઈ હૈ. ચુનાંચે ઈર્શાદ બારી તઆલા હૈ: وَالْفَجْرِ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ઈસ સુબહ કી કસમ ઔર દસ રાતોં કી. *(પારા : ૩૦, સૂરએ ફજ્ર : આયત : ૧–૨)*

એક તફ્સીર કે મુતાબિક યહાં સુબહ સે મુરાદ પહલી ઝિલહિજ્જા કી સુબહ હૈ ઔર યહાં "لَيَالٍ عَشْرٍ" કે બારે મેં હઝરત સય્યદના અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ ઈન રાતોં સે મુરાદ ઝિલહિજ્જા કી પહલી દસ રાતેં હૈં.

અહાદીષે મુબારક મેં ભી ઈસ માહ કે ફ઼ઝાઈલ બયાન કિયે ગયે હૈં, ખુસૂસન ઈસકે પહલે અશરા કી મુતઅદ્દિદ ફ઼ઝીલતેં વારિદ હૈં.

★ અશરએ ઝિલહિજ્જા અહાદીષ કે આઈને મેં ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ અલ્લાહ કે પ્યારે રસૂલ દાનાએ ગુયૂબ علیہ الصلوٰۃ والسلام ને ફ઼ર્માયા :

"مَا مِنْ اَيَّامٍ اَلْعَمَلُ فِيْهِنَّ اَحَبُّ اِلَى اللّٰهِ مِنْ هٰذِهِ الْاَيَّامِ الْعَشَرَةِ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَ لَا الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ قَالَ وَ لَا الْجِهَادُ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ اِلَّا رَجُلٌ خَرَجَ بِنَفْسِهٖ وَ مَالِهٖ فَلَمْ يَرْجِعْ مِنْ ذٰلِكَ بِشَيْئٍ"

કોઈ દિન ઐસા નહીં જિસ્મેં અલ્લાહ કે નઝદીક ઈન દિનોં સે ઝયાદા કોઈ નેકી મહબૂબ હો. સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ અલ્લાહકી રાહ મેં જિહાદ કરના ભી ? આપ ને ફ઼ર્માયા : હાં ! અલ્લાહ ﷻ કી રાહ મેં જિહાદ કરના ભી મગર જબ કિ કોઈ શખ્સ અપની જાન ઔર માલ લેકર અલ્લાહકી રાહ મેં નિકલા ઔર ઉનમેં સે કુછ લેકર ભી વાપસ ન આયા. *(મિશ્કાત શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ કી રાહમેં જિહાદ કરનેવાલા અલ્લાહ કે દીન કી સરબુલંદી કે લિયે કુફ્ફાર વ મુશ્રિકીન સે જિહાદ કરતા હૈ, ઉસકે બદન પર ઝખ્મ આતે હૈં, વહ ઉન્હેં બર્દાશત કરતા હૈ, ઉસે તક્લીફ઼ હોતી હૈ, વહ સબ્ર કરતા હૈ ઔર અપની પ્યારી જાન કા નઝરાના પેશ કરકે મુજાહિદ કા અઝીમ રુત્બા હાસિલ કરતા હૈ. મગર ઈસકે બાવુજૂદ જો શખ્સ ઝિલહિજ્જા કે દસ દિન અલ્લાહ ﷻ કી ઈબાદત ઔર ઉસકી ઈતાઅતોં મેં ગુઝાર દે ઉસકી યહ નેકિયાં

મુજાહિદ ફી સબીલિલ્લાહ કી નેકિયોં પર ગ़ાલિબ હો જાતી હૈં.

★ અશરએ ઝિલહિજ્જા કી ઈબાદાત ★

હઝરત શૈખ અબુલ બરકાત ને બિલઅસ્નાદ બયાન ફ઼ર્માયા કિ હઝરત અતા બિન અબી રિબાહ رضی اللہ عنہ ને ફ઼ર્માયા કિ મૈંને ખૂદ સુના કિ હઝરતે આઈશા رضی اللہ عنہا ફ઼ર્મા રહી થીં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે ઝમાને મેં એક શખ્સ ગાના સુનને કા બહુત દિલદાદા થા. લેકિન ઝિલહિજ્જા કા ચાંદ દેખ કર સુબહ સે રોઝા રખ લેતા થા, ઉસ્કી ઈત્તિલા હુઝૂરે અક્દસ ﷺ તક પહુંચી, હુઝૂરને ફ઼ર્માયા: ઉસકો બુલા કર લાઓ ! વહ શખ્સ હાઝિરે ખિદમત હુઆ, આપને દર્યાફ઼ત ફ઼ર્માયા કિ તુમ ઈન દિનોં કે રોઝે ક્યોં રખતે હો ? (કૌન–સી ઐસી ચીઝ હૈ જિસને તુમકો ઈન દિનોં કે રોઝોં પર ઉભારા) ઉસ્ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ યહ દિન હજ કે હૈં ઔર ઈબાદત કે હૈં ઔર મેરી ખ્વાહિશ હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા ઉન્કી દુઆ મેં મુઝે ભી શરીક કર દે. હુઝૂર علیہ الصلوٰۃ والسلام ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા: તુમ જો રોઝે રખતે હો ઉસ્કે હર રોઝે કે એવઝ તુમકો સો ગુલામ આઝાદ કરને, કુર્બાની કે લિયે હરમ મેં સો ઊંટ ભેજને ઔર જિહાદ મેં સવારી કે લિયે સો ઘોળે દેને કા ષવાબ હોગા. (ગુન્યતુત્ તાલિબીન)

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અશરએ ઝિલહિજ્જા કે રોઝે નફ્લી હૈં, ઐસા નહીં કિ અગર કોઈ શખ્સ ન રખે તો ગુનહગાર હોગા. ખુશનસીબ હૈં વહ લોગ જો ઈન દિનોં મેં રોઝા રખતે હૈં ઔર ખુદાએ વહદહુ લા શરીક કી ખુશનૂદી હાસિલ કરતે હૈં. હમેં ભી કોશિશ કરની ચાહિયે કિ ઈન અય્યામ મેં રોઝે રખકર મઝકૂરા બાલા ફ઼ઝાઈલ વ બરકાત કો હાસિલ કરેં. અલ્લાહ ﷻ હમેં ઈસકી તૌફીક઼ અતા ફ઼ર્માએ.

★ દિન કો રોઝે રાત કો ક़્યામ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ અલ્લાહ કે રસૂલ તાજદારે મદીના ﷺ ને ફ઼ર્માયા : અલ્લાહ કે નઝ્દીક સબસે ઝ્યાદા પસંદીદા દિન જિસમેં ઉસ્કી ઈબાદત કી જાએ, ઝિલહિજ્જા કે દસ દિન હૈં કિ ઉસ્કે દિન કા રોઝા એક સાલ કે રોઝોં કે બરાબર ઔર હર રાત કા

ક़યામ શબે–ક़દ્ર કે ક़યામ કે બરાબર હૈ. *(મિશ્કાત શરીફ)*

હઝરત શૈખ અબુલ બરકાત رضی اللہ عنہ ને બિલઅસ્નાદ હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا સે રિવાયત કિયા હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : જિસ શખ્સ ને અશરએ ઝિલહિજ્જા કી કિસી તારીખ કો રાતભર ઈબાદત કી તો ગોયા ઉસ્ને સાલ ભર હજ ઔર ઉમરા કરને વાલે કી સી ઈબાદત કી ઔર જિસ્ને અશરએ ઝિલહિજ્જા કે રોઝે રખે તો ગોયા ઉસ્ને પૂરા સાલ ઈબાદત કી.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કિતની અઝીમ ફ઼ઝીલત હૈ ઝિલહિજ્જા કે અશરા કી કે બંદા એક રોઝા રખે ઔર મૌલા એક સાલ કે રોઝોં કા સવાબ ઈનાયત ફર્માએ ! બંદા એક રાત ક़યામ વ ઈબાદત મેં ગુઝારે ઔર મૌલા عزوجل શબે–ક़દ્ર મેં ઈબાદત કરને કા ષવાબ અતા ફર્માએ ! શબે–ક़દ્ર જિસ્મેં ઈબાદત કરના એક હઝાર રાતોં કી ઈબાદત સે બ઼ઢકર હૈ, બંદા બ઼ળી આસાની કે સાથ અશરાએ ઝિલહિજ્જા કી કિસી શબ મેં ઈબાદત કરકે વહ ફ઼ઝીલત હાસિલ કર સકતા હૈ.

★ અશરએ ઝિલહિજ્જા ઔર આમાલે સાલિહા ★

જો શખ્સ ઈન દસ અય્યામ કી ઈઝ્ઝત વ ક़દર કરતા હૈ અલ્લાહ તઆલા યહ દસ ચીઝેં ઉસ્કો મર્હમત ફર્માકર ઉસ્કી ઈઝ્ઝત અફ઼ઝાઈ કરતા હૈં :–

૦૧. ઉસ્કી ઉમ્ર મેં બરકત અતા ફર્માતા હૈ.
૦૨. ઉસ્કે માલ મેં બરકત અતા ફર્માતા હૈ.
૦૩. ઉસ્કે અહલો–અયાલ કી હિફ઼ાઝત ફર્માતા હૈ.
૦૪. ઉસ્કે ગુનાહોં કા કફ઼્ફારા બના દેતા હૈ.
૦૫. નેકિયોં મેં ઈઝાફ઼ા ફર્માતા હૈ.
૦૬. નઝઅ્ મેં આસાની પૈદા ફર્મા દેતા હૈ.
૦૭. ઝુલ્મત મેં રૌશની અતા ફર્માએગા.
૦૮. મીઝાન મેં સંગીની (વઝન) કર દેતા હૈ.
૦૯. દોઝખ કે તબક़ાત સે નજાત અતા ફર્માતા હૈ.
૧૦. જન્નત કે દર્જાત પર ઉરૂજ ફર્માતા હૈ.

જિસને ઈસ અશરા મેં કિસી મિસ્કીન કો કુછ ખૈરાત દી ઉસ્ને ગોયા અપને પૈગ઼્મ્બરોં કી સુન્નત પર સદક़ા દિયા, જિસને ઈન દિનોં મેં કિસી કી અયાદત કી ઉસને ઔલિયા અલ્લાહ ઔર અબ્દાલ કી અયાદત કી, જો કિસી જનાઝે કે સાથ ગયા ગોયા ઉસને શહીદોં કે જનાઝે મેં શિરકત કી, જિસને કિસી મોમિન કો ઈસ અશરા મેં લિબાસ પહનાયા અલ્લાહ તઆલા ઉસકો અપની તરફ઼ સે ખિલઅત પહનાએગા, જો કિસી યતીમ પર મહેરબાની કરેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર અર્શ કે નીચે મહેરબાની ફર્માએગા, જો શખ્સ કિસી આલિમ કી મજલિસ મેં હઈ અશરા મેં શરીક હુઆ વહ ગોયા ઉસ્ને શહીદોં કે જનાઝે મેં શિરકત કી, જિસને કિસી મો'મિન કો ઈસ અશરામેં લિબાસ પહનાયા અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કો અપની તરફ઼ સે ખિલઅત પહનાએગા, જો કિસી યતીમ પર મહેરબાની કરેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર અર્શ કે નીચે મહેરબાની ફર્માએગા, જો શખ્સ કિસી આલિમ કી મજલિસ મેં ઈસ અશરા મેં શરીક હુવા વહ ગોયા અંબિયા ઔર મુરસલીન કી મજલિસ મેં શરીક હુઆ. *(ગુન્યતુત્ તાલિબીન)*

મેરે પ્યારે આક़ા કે પ્યારે દીવાનો ! અશરએ ઝિલહિજ્જા કી ઈજ્જત કરને સે મુરાદ યહ હૈ કિ ઈન દસ અય્યામ મેં ફ઼રાઈઝ વ વાજિબાત કી પાબંદી કે સાથ–સાથ હત્તલ ઈમ્કાન નફ઼્લી ઈબાદતેં કરતા રહે. અગર હમને યકીનન ઈસ માહ કી ઈઝ્ઝત કી તો મઝકૂરા બાલા ફર્માન કે મુતાબિક़ હમેં બેશુમાર બરકતેં મયસ્સર આયેંગી.

★ અશરએ ઝિલહિજ્જા ઔર અંબિયાએ કિરામ ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! શૈખ અબુલ બરકાતને બિલઅસ્નાદ હઝરત અબ્બાસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કી હૈ કિ આપને ફર્માયા: ઝિલહિજ્જા કે અવ્વલ અશરા મેં અલ્લાહ તઆલા ને હઝરતે આદમ علیہ السلام કી તૌબા કુબૂલ ફર્માઈ ઔર ઉન્કો અપની રહમત સે નવાઝા, ઉસ વક़્ત વહ અરફ઼ા મેં થે. અરફ઼ા મેં હઝરતે આદમ علیہ السلام ને અપની ખતા કા એતેરાફ઼ કર લિયા થા.

ઈસી અશરા મેં હઝરતે ઈબ્રાહીમ علیہ السلام કો અલ્લાહ તઆલા ને

અપની દોસ્તી સે નવાઝા (અપના દોસ્ત ઔર ખલીલ બનાયા) ઈસી અશરા મેં હઝરતે ઈબ્રાહીમ عليه السلام ને કા'બા કી બુન્યાદ રખી. ઈસી અશરા મેં હઝરતે મૂસા عليه السلام કો કલામ કી ઈઝઝત અતા ફર્માઈ. ઈસી અશરા મેં હઝરતે દાઉદ عليه السلام કી લગઝિશ માફ કી ગઈ. *(ગુન્યતુત્ તાલિબીન)*

★ યૌમે અરફા કી ફઝીલત ઔર ઉસ્કા રોઝા ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યૌમે અરફા યાની નવવીં ઝિલહિજ્જા કે બારે મેં હદીષ શરીફ મેં હૈ કે અલ્લાહ તઆલાકે નઝદીક અરફાસે ઝયાદા કોઈ દિન અફઝલ નહીં અરફા કે દિન અલ્લાહ તબારક વ તઆલા આસ્માને દુન્યા કી તરફ ખાસ તજલ્લી ફર્માતા હૈ ઔર ઝમીનવાલોં કે સાથ અસ્માનવાલોં પર મુબાહાત કરતા હૈ, ઉન્સે ફર્માતા હૈ: મેરે બંદો કો દેખો કિ પરાગન્દા સર, ગર્દ આલૂદ, ધૂપ ખાતે હુએ, દૂર–દૂર સે મેરી રહમત કે ઉમ્મીદવાર હાઝિર હુએ. તો અરફા કે દિન સે ઝ્યાદા જહન્નમ સે આઝાદ હોને વાલે કિસી દિન મેં નહીં દેખે ગએ. *(બઝ્ઝાર, ઈબ્ને ખુઝૈમા)*

ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરતે આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલે અકદસ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : અરફા સે ઝ્યાદા કિસી દિન મેં અલ્લાહ તઆલા અપને બંદો કો જહન્નમ સે આઝાદ નહીં ફર્માતા, ફિર ઉન્કે સાથ મલાઈકા પર મુબાહાત ફર્માતા હૈ. *(મુસ્લિમ, નસાઈ, ઈબ્ને માજહ)*

હુઝૂરે અકરમ ﷺ ફર્માતે હૈં : મુઝે અલ્લાહ પર ગુમાન હૈ કિ અરફા કા રોઝા એક સાલ કબ્લ ઔર એક સાલ બાદ કે ગુનાહ મિટા દેતા હૈ. *(મુસ્લિમ, અબૂ દાઉદ, તિર્મિઝી)*

ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરતે આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا ફર્માતી હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ યૌમે અરફા કે રોઝે કો હઝાર દિન કે રોઝોં કે બરાબર કરાર દેતે હૈં ઔર દો સાલ કે ગુનાહોં કી માફી, એક સાલકે ગુઝિશ્તા ઔર એક સાલે આઈન્દા કી. *(ફતાવા રઝવિય્યહ : ૪/૬૫૯)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા બાલા અહાદીષે મુબારકા સે ચંદ બાતેં માલૂમ હોતી હૈં :

૦૧. અરફા કે દિન અલ્લાહ عزوجل આસ્માને દુન્યા કી તરફ ખાસ તજલ્લી ફર્માતા હૈ.

૦૨. આસ્માનવાલોં સે ઝમીનવાલોં પર ફખ્ર કા ઈઝહાર ફર્માતા હૈ.

૦૩. અરફા કે દિન અલ્લાહ عزوجل કષીર તાદાદ મેં ગુનહગારોં કો જહન્નમ સે આઝાદ ફર્માતા હૈ.

૦૪. અરફા કે દિન રોઝા રખના એક સાલ પીછે ઔર એક સાલ આગે કે ગુનાહોં કો મિટા દેતા હૈ.

૦૫. અરફા કે દિન રોઝા રખના હઝારોં સાલ કે રોઝોં કે બરાબર હૈ.

લિહાઝા હમેં યૌમે અરફા જૈસી નેઅ્મતે અઝીમા કી કદ્ર કરતે હુએ ઉસ દિન કા રોઝા રખના ચાહિયે ઔર અલ્લાહ કી ઈસ નેઅ્મત સે ભરપૂર ઈસ્તિફાદા કરના ચાહિયે.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માહે ઝિલહિજ્જા કી અઝ્મત ઔર ફઝીલત ઈસ વજહ સે ઔર બઢ જાતી હૈ કિ ઉસકી નિસ્બત અલ્લાહ عزوجل કે દો બરગુઝીદા પૈગમ્બર (હઝરતે ઈબ્રાહીમ વ ઈસ્માઈલ عليهما السلام) સે હૈ ઔર ઈસ માહ મેં અલ્લાહ કી રાહ મેં ઉન્કી દી હુઈ કુર્બાની કી યાદ તાઝા કિયા જાતા હૈ.

માહે ઝિલહિજ્જા કા ચાંદ દેખતે હી સારે મુસલમાન કુર્બાની કી તૈયારી મેં લગ જાતે હૈં ઔર અલ્લાહ કી રઝા કે લિયે ઉસકી રાહ મેં માલી કુર્બાની કે લિયે તૈયારી કરને લગતે હૈં મગર અક્ષર મુસલમાન કુર્બાની કી હકીકત વ હિક્મત સે બાખબર નહીં જિસકી વજહ સે વહ કુર્બાની કી બરકતોં સે મહરૂમ રહતે હૈં. લિહાઝા હમ કુર્બાની કે હવાલે સે ચંદ સુતૂર તહરીર કર રહે હૈં તાકિ ઉન્કો પઢકર મુસલમાન કુર્બાની કી હકીકત વ હિક્મત સે આશના હોં ઔર કુર્બાની કા જઝ્બા મઝીદ પુખ્તા હો જાએ.

★ નબીએ અકરમ ﷺ કો કુર્બાની કા હુક્મ ★

અલ્લાહ عزوجل ને કુર્આને મુકદ્દસ મેં ઈર્શાદ ફર્માયા:–

"اِنَّآ اَعۡطَیۡنٰکَ الۡکَوۡثَرَ ۝ فَصَلِّ لِرَبِّکَ وَ انۡحَرۡ ۝ اِنَّ شَانِئَکَ ھُوَ الۡاَبۡتَرُ ۝"

હે મહબૂબ ! બેશક ! હમને તુમ્હેં બેશુમાર ખૂબિયાં અતા ફર્માઈ, તો તુમ અપને રબ કે લિયે નમાઝ પઢો ઔર કુર્બાની કરો, બેશક ! જો તુમ્હારા દુશ્મન હૈ વહી હર ખૈર સે મહરૂમ હૈ. *(પારા–૩૦, સૂરએ કૌષર)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ સૂરત મેં અલ્લાહ ﷻ કરીમને સબસે પહલે ઈસ બાત કા ઝિક્ર ફર્માયા કિ હમને નબીએ અકરમ સાહિબે લૌલાક ﷺ કો બેશુમાર ખૂબિયાં અતા ફર્માઈ ઔર ફિર હમ ઉન્હેં યહ હુક્મ ફર્મા રહે હૈં કિ વહ મેરે લિયે નમાઝ પઢેં ઔર કુર્બાની કરે.

ઈસ તરતીબ સે ઈસ બાત કી તરફ઼ ઈશારા કરના મક़્સૂદ હૈ કિ અલ્લાહ ﷻ કી અતા–કરદા નેઅ્મતોં પર શુક્ર અદા કરને કા બેહતરીન ઝરીઆ નમાઝ હૈ ઔર ઉસકે બાદ કુર્બાની કરના.

★ કુર્બાની કા મઅ્ના ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનોં ! લફ઼્ઝે કુર્બાની જો ઉર્દૂ મેં ઈસ્તેમાલ કિયા જાતા હૈ ઉસ્કો અરબી ઝબાન મેં قُرْبَانٌ કહતે હૈં જૈસા કિ કુર્આને મુક़દ્દસ મેં મૌજૂદ હૈ: "حَتّٰى يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ تَأْكُلُهُ النَّارُ" *(પારા : ૪, આયત : ૧૮૮)*

લફ઼્ઝ કુર્બાન "કુર્બ" સે બના હૈ જિસકા મઅ્ના હૈ ક़રીબ હોના, તો ગોયા કુર્બાની અલ્લાહ ﷻ સે કરીબ હોને કા એક ઝરીઆ હૈ કિ જો લોગ સિદ્ક़ દિલ સે ખુલૂસ કે સાથ કુર્બાની કરતે હૈં વો લોગ અલ્લાહ ﷻ સે કરીબ હો જાતે હૈં.

★ કુર્બાની ક્યા હૈ ? ★

હઝરતે ઝૈદ બિન અરકમ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે નબીએ કરીમ ﷺ કે અસ્હાબ ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ યહ કુર્બાનિયાં ક્યા હૈં ? આપને ફર્માયા :–

"مَا هٰذِهِ الْاَضَاحِيُ قَالَ سُنَّةُ اَبِيْكُمْ اِبْرَاهِيْمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالُوْا فَمَا لَنَا فِيْهَا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ حَسَنَةٌ قَالُوْا فَالصُّوْفُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قَالَ بِكُلِّ شَعْرَةٍ مِّنَ الصُّوْفِ حَسَنَةٌ"

તુમ્હારે બાપ ઈબ્રાહીમ عليہ السلام કી સુન્નત હૈ, ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ હમારે લિય ઈસ્મેં ક્યા હૈ ? આપને ફર્માયા : હર બાલ કે બરાબર એક નેકી હૈ. સહાબા ને અર્ઝ કિયા, ભેળ કે બાલ ? આપને ફર્માયા : ભેળ કે બાલ કે હર સૂત કે બરાબર નેકી હૈ. *(મિશ્કાત શરીફ)*

★ હક़ીક़તે કુર્બાની ★

શમ્સુલ અઈમ્મા સરખસી હનફી رحمۃ اللہ علیہ લિખતે હૈ : માલી ઈબાદત દો ક़िસ્મ કી હૈં, એક બતરીક़े તમ્લીક હૈ (યાની અલ્લાહ તઆલા કી રઝા કે લિયે કિસી કો કોઈ ચીઝ દે દેના) જૈસે સદક़ાત વ ઝકાત વગ़ૈરા. ઔર એક બ તરીક़े ઈતલાફ઼ હૈ (યાની અલ્લાહ તઆલા કી રઝા કે લિયે કિસી ચીઝ કો હલાક કર દેના) જૈસે ગુલામ આઝાદ કરના. કુર્બાની મેં યહ દોનોં ક़िસ્મે જમા હો જાતી હૈં, ઈસ્મેં જાનવર કા ખૂન બહા કર અલ્લાહ કા કુર્બ હાસિલ કિયા જાતા હૈ, યહ ઈતલાફ઼ ઔર ઉસકે ગોશ્ત કો સદક़ા કિયા જાતા હૈ, યહ તમ્લીક હૈ.

★ કુર્બાની કબ સે શુરૂ હુઈ ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ફર્માને બારી તઆલા હૈ : "وَلِكُلِّ اُمَّةٍ جَعَلْنَا مَنْسَكاً لِّيَذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ عَلٰى مَا رَزَقَهُمْ مِّنْ بَهِيْمَةِ الْاَنْعَامِ" ઉમ્મત કે લિયે હમને એક કુર્બાની મુક़र्रर ફર્માઈ કિ અલ્લાહ કા નામ લેં ઉસ્કે દિય હુએ બેઝબાન ચૌપાયોં પર. *(પારા : ૧૭, રૂકૂઅ : ૧૧, આયત : ૩૪)*

પતા ચલા કિ અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં કુર્બાની પેશ કરને કા રિવાઝ બહુત પહલે સે ચલા આ રહા હૈ, મગર ક़બ્લ અઝ ઈસ્લામ ઉસકી સૂરત દૂસરી થી, વહ ઈસ તૌર પર કિ જો કુર્બાની અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં મક़્બૂલ હો જાતી થી તો એક સફ઼ેદ રંગ કી બગ़ૈર ધુએં વાલી આગ શર્રાટે મારતી હુઈ આસ્માન સે ઉતરતી થી ઔર મક़્બૂલ કુર્બાની કો જલા કર ખાક કર જાતી, જિસે લોગ અપની આંખોં સે દેખતે થે. હત્તા કિ લોગ ઝગળે કી સૂરત મેં અપની હક્ક़ાનિયત ભી ઈસી તરહ ષાબિત કરતે થે કિ જો સચ્ચા હોતા થા ઉસ્કી કુર્બાની કો આગ જલા જાતી થી, ઝૂઠે કી કુર્બાની

યૂં હી પળી રહતી થી. ચુનાંચે જબ હાબીલ વ ક़ાબીલ અક़લીમા નામી એક ઔરત કે બારે મેં ઝગળે કે વહ કિસકે લિયે હલાલ હૈ ? તો ઉન દોનોં ને કુર્બાનિયાં પેશ કીં જિસે ઉન્હોંને પહાળ પર રખ દિયા, હાબીલ કી કુર્બાની કુબૂલ હુઈ કિ ઉસે ગૈબી આગ જલા ગઈ, ક़ાબીલ કી કુર્બાની રદ કર દી ગઈ કિ ઉસી તરહ રહી. મગર ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા કો યહ ભી ખૂસૂસિયત હાસિલ હૈ કિ વહ અપની કુર્બાની કે ગોશ્ત કો ખૂદ ખા સકતે હૈં.

★ હઝરત ઈબ્રાહીમ عليه السلام કા ખ્વાબ ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને હઝરત ઈબ્રાહીમ عليه السلام કી કુર્બાની કે વાક़िઆ કા કુર્આને મુક़દ્દસ મેં ઈસ તરહ બયાન ફ़ર્માયા, ફ़ર્માને ખુદાવંદી હૈ :–

"فَبَشَّرْنٰهُ بِغُلٰمٍ حَلِيْمٍ ، فَلَمَّا بَلَغَ مَعَهُ السَّعْىَ قَالَ يٰبُنَىَّ اِنِّىْٓ اَرٰى فِى الْمَنَامِ اَنِّىْٓ اَذْبَحُكَ فَانْظُرْ مَاذَا تَرٰى"

તો હમને ઉસે ખુશખબરી સુનાઈ એક અક़્લમંદ લળકે કી ફ़िર જબ વહ ઉસ્કે સાથ કામ કે કાબિલ હો ગયા. કહા, અય મેરે બેટે ! મૈંને ખ્વાબ દેખા મૈં તુઝે ઝબહ કરતા હૂં, અબ તૂ દેખ તેરી ક્યા રાય હૈ ? *(પારા : ૨૩, સૂરએ સાફ़્ફ़ાત, આયત : ૧૦૨)*

રિવાયત હૈ કિ હઝરતે ઈબ્રાહીમ عليه السلام ને આઠવીં ઝિલહિજ્જા કી રાત કો ખ્વાબ મેં દેખા કિ કોઈ કહનેવાલા કહ રહા થા કિ અપને બેટે કો ઝિબ્હ કીજિયે, જબ સુબહ કો ઉઠે તો સારા દિન ઈસી શશો–પંજ મેં ગુઝરા કિ નામાલૂમ યહ હુક્મ વાક़ઈ મિન જાનિબિલ્લાહ હૈ યા વસવસા હૈ ? ઈસી લિયે ઉસ દિન કા નામ "યૌમે તરવિયહ" (સોચ કા દિન) હૈ. ફ़िર નવવીં ઝિલહિજ્જા કો ખ્વાબ મેં ઉસી તરહ હુક્મ સુના. સુબહ કો ઉઠે તો યક़ીન હો ગયા કિ વાક़ઈ યહ હુક્મ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ़ સે હૈ. ઈસીલિયે ઉસ દિન કા નામ "યૌમે અરફ़ા" (પહચાનને કા દિન) હૈ. ફ़िર યહી ખ્વાબ દસ્વીં ઝિલહિજ્જા કી શબ કો દેખા તો સુબહ ઉઠકર અઝ્મ કિયા કિ સાહિબઝાદે કો ઝરૂર ઝબહ કરૂંગા. ઈસલિયે ઉસ દિન કા નામ "યૌમુન્ નહ્ર" (કુર્બાની કા દિન) રખા ગયા. *(રૂહુલ બયાન, તફ़્સીરે મઝહરી)*

★ અંબિયાએ કિરામ કે ખ્વાબ ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ બાત પર અહલે સુન્નત વ જમાઅત કા ઈત્તેફ़ાક़ હૈ કિ અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام કે ખ્વાબ ભી વહીએ ઈલાહી હુઆ કરતે હૈં. હઝરત ઈમામ બુખારી رضی اللہ عنہ ને યહ હદીષ નક़્લ ફ़ર્માઈ હૈ કિ હઝરત આઈશા સિદ્દીક़ા رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ કિ ઉન્હોંને ફ़ર્માયા :–

'اَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ النَّبِىُّ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الْوَحْىِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِى الْمَنَامِ'

સબસે પહલે સરકારે દો આલમ ﷺ પર જો વહી નાઝિલ હુઈ વહ બઝરિયે ખ્વાબ થી. ઈસી તરહ હઝરતે ઈબ્રાહીમ عليه السلام પર જો વહી નાઝિલ કી ગઈ વહ હઝરતે ઈસ્માઈલ عليه السلام કો ઝિબ્હ કરૅં.

અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام કી આંખેં સોતી હૈં મગર દિલ બેદાર રહતે હૈં જૈસા કિ બુખારી શરીફ़ મેં એક મક़ામ પર રિવાયત હૈ : 'اَلْاَنْبِيَآءُ تَنَامُ اَعْيُنُهُمْ وَ لَا تَنَامُ قُلُوْبُهُمْ' અંબિયાએ કિરામ કી આંખે સોતી હૈં મગર દિલ બેદાર હોતે હૈં.

★ હઝરત ઈસ્માઈલ عليه السلام કી રઝામંદી ★

મેરે પ્યારે આક़ા عليه السلام કે પ્યારે દીવાનો ! જબ હઝરતે ઈબ્રાહીમ عليه السلام કો ખ્વાબ કે ઝરીઆ અલ્લાહકી જાનિબ સે યહ હુક્મ હો ગયા કિ વહ અપને લખ્તે જિગર કો અલ્લાહકી રાહ મેં કુર્બાન કર દેં, તો આપને હઝરતે ઈસ્માઈલ عليه السلام કો ઈસ ખ્વાબ ઔર હુકમે ખુદાવંદી સે આગાહ ફ़ર્માયા, હઝરતે ઈસ્માઈલ عليه السلام કી હુકમે ખુદાવંદી પર રઝામંદી કે હવાલે સે કુર્આને પાક ઈર્શાદ ફ़ર્માતા હૈ :–

"قَالَ يٰٓاَبَتِ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِىْٓ اِنْ شَآءَ اللّٰهُ مِنَ الصّٰبِرِيْنَ" ક હા, અય મેરે બાપ ! કીજિયે જિસ બાત કા આપ કો હુકમ હોતા હૈ, ખુદા ને ચાહા તો ક़રીબ હૈ આપ મુઝે સાબિર પાયેંગે.

હઝરતે ઈસ્માઈલ عليه السلام જાનતે થે કિ એક ન એક દિન મૌત કા આના યક્ીની હૈ તો ક્યોં ન ઈસ જાન કો અલ્લાહ કે હુકમ કે આગે સરે તસ્લીમ ખત્મ કરતે હુએ કુર્બાન કર દિયા જાયે. ઈસીલિયે હઝરતે ઈસ્માઈલ عليه السلام અપની જાનકી કુર્બાની પેશ કરને પર રાઝી હો ગએ.

હક્ીક્ત યહ હૈ કિ અલ્લાહ ﷻ કી જાનિબ સે હઝરતે ઈસ્માઈલ عليه السلام કી આઝમાઈશ ઔર વહ ભી ઈતની અઝીમ આઝમાઈશ કે ઉન્સે ઉન્હીં કી જાન કો કુર્બાન કરને કા હુક્મ દિયા જા રહા હૈ ઔર વહ અપની જાન કો કુર્બાન કરને કે લિયે રાઝી હૈં, મહઝ ઈસલિયે કિ યહ અલ્લાહ કા હુકમ હૈ ઔર હુક્મે ખુદા કી પાબંદી બંદો કા ફરીઝા હોતા હૈ. હમેં ભી અલ્લાહ ﷻ આઝમાતા હૈ, હમારા ભી ઈસ દુન્યા મેં ઈમ્તિહાન હોતા હૈ, કભી હમેં ફક્રો–ફાક્ા મેં મુબ્તલા કર દિયા જાતા હૈ, કભી હમારી નઝરોં કે સામને હમારા લખ્તે જિગર, નૂરે નઝર દમ તોળ દેતા હૈ, કભી હમેં બીમારિયોં સે દોચાર કર દિયા જાતા હૈ, કભી મસાઈબ વ આલામ મેં ગિરફતાર કર દિયા જાતા હૈ ઔર ઉસ વક્ત અગર હમ સબ્રો–ઝબ્ત કા મુઝાહેરા કરેં તો હમેં ક્યા ઈન્આમ મિલેગા, ઈસકે હવાલે સે ફર્માને ખુદાવંદી હૈ:–

"وَ بَشِّرِ الصَّابِرِيْنَ o اَلَّذِيْنَ اِذَآ اَصَابَتْهُمْ مُّصِيْبَةٌ قَالُوْٓا اِنَّا لِلّٰهِ وَ اِنَّآ اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ o
اُولٰٓئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوٰتٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَ رَحْمَةٌ وَّ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُهْتَدُوْنَ"

તર્જુમા : ઔર ખુશખબરી સુના ઉન સબ્ર કરનેવાલોં કો કિ જબ ઉન પર કોઈ મુસીબત પળે તો કહેં હમ અલ્લાહકે માલ હૈં ઔર હમકો ઉસી કી તરફ ફિરના. યહ લોગ હૈં જિન પર ઉન્કે રબ કી દુરૂદેં હૈં ઔર રહમત ઔર યહી લોગ રાહ પર હૈં. *(સૂરએ બક્રહ : આયત : ૧૫૬)*

લિહાઝા અગર હમ ઈન ફઝાઈલ કો પાના ચાહતે હૈં તો ઝરૂરી હૈ કિ હમ આને વાલી મુસીબતોં પર સબ્ર કા મુઝાહેરા કરેં ઔર ઉસ્વએ ખલીલ વ ઈસ્માઈલ عليهما السلام કો અપનાને કી કોશિશ કરેં.

★ શૈતાન કા ફરેબ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضي الله عنه ને હઝરતે કઅબ અહબારકા ક્રૌલ ઔર

મુહમ્મદ ઈસ્હાક્ને અપને રૂબાત કે હવાલે સે બયાન કિયા હૈ કિ જબ હઝરતે ઈબ્રાહીમ عليه السلام ને અપને બેટે કો ઝબહ કરને કા ઈરાદા કિયા તો શૈતાન ને કહા, અગર મૈં ઈસ વક્ત ઈબ્રાહીમ عليه السلام કે ઘરવાલોં કો ન બહકા સકા તો ફિર કભી ઉન્કી ઔલાદ મેં સે કિસી કો ન બહકા સક્ૂંગા. યહ ઈરાદા કરકે વહ મર્દ કી શક્લ મેં લળકે કી માં હઝરતે હાજરા رضي الله عنها કે પાસ પહુંચા ઔર કહને લગા, ક્યા તુમકો માલૂમ હૈ કિ ઈબ્રાહીમ તુમ્હારે બેટે કો કહાં લે ગએ હૈં ? માં ને કહા, દોનોં ઉસ ઘાટી સે લકળિયાં લેને ગએ હૈં. શૈતાન કે કહા, નહીં ! ખુદા કી ક્સમ ! ઐસા નહીં હૈ, બલ્કિ ઈબ્રાહીમ, ઈસ્માઈલ عليهما السلام કો ઝબહ કરને કે લિયે લે ગએ હૈં. માં ને કહા, ઐસા નહીં હો સકતા, વહ તો બેટે સે બહુત પ્યાર કરતે હૈં ઔર ઉન્કે દિલ મેં બેટે કી બહુત મહબ્બત હૈ. શૈતાન ને કહા કિ વહ કહતે હૈં કિ અલ્લાહને ઉન્હેં ઈસ્માઈલ કો ઝબહ કરને કા હુક્મ દિયા હૈ. માં ને કહા કિ અગર ઉન્કે રબ ને યહ હુક્મ દિયા હૈ તો હુક્મે રબ કી ઈતાઅત કરની હી બેહતર હૈ.

શૈતાન યહાં સે માયૂસ હોકર બેટે કે પાસ પહુંચા, બેટા ઉસ વક્ત બાપ કે પીછે–પીછે જા રહા થા, શૈતાન ને ઉન્સે કહા લળકે ! ક્યા તુમ જાનતે હો કિ તુમ્હારે બાપ તુમકો કહાં લે જા રહે હૈં ? લળકે ને કહા કિ હમ ઉસ ઘાટી સે ઘર કે લિયે ઈંધન કી લકળિયાં લેને જા રહે હૈં. શૈતાન ને કહા, નહીં ! ખુદા કી ક્સમ ! ઉસ્કા મક્સદ યહ નહીં બલ્કિ વહ તુમકો ઝબહ કરના ચાહતા હૈ, લળકે ને કહા, ક્યોં ? શૈતાન ને કહા કિ ઉસ્કા ખ્યાલ હૈ કિ ઉસ્કે રબ ને ઈસ બાત કા હુક્મ દિયા હ. લળકે ને કહા, ઐસા હૈ તો ઉસ્કો અપને રબ કે હુકમ કી ઈતાઅત બસરો ચશ્મ કરની ઝરૂરી હૈ (મૈં ભી ઈસ પર રાઝી હૂં).

જબ લળકે ને શૈતાન કા મશ્વરા ન માના તો શૈતાન ને હઝરતે ઈબ્રાહીમ عليه السلام કી તરફ રૂખ કિયા ઔર કહને લગા, શૈખ ! કહાં કા ઈરાદા હૈ ? હઝરતે ઈબ્રાહીમ عليه السلام ને કહા, મૈં એક કામ સે ઈસ ઘાટી મેં જાના ચાહતા હૂં. શૈતાન બોલા, ખુદા કી ક્સમ ! મૈં જાનતા હૂં કિ શૈતાન ને ખ્વાબ મેં આકર તુમકો અપને લળકે કો ઝબહ કરને કા હુકમ દિયા હૈ.

હઝરતે ઈબ્રાહીમ عليه السلام ને પહચાન લિયા કિ યહ શૈતાન હૈ ! બોલે દુશ્મને ખુદા ! મેરે પાસ સે હટ જા, મૈં ઝરૂર અપને રબ કે હુક્મ પર અમલ કરૂંગા ! શૈતાન ગ઼ઝબનાક હોકર લૌટ ગયા ઔર ઈબ્રાહીમ ઔર ઉન્કે ઘરવાલોં કે મામલે મેં કુછ ભી કામયાબ ન હો સકા, અલ્લાહ عزوجل ને ઉન સબકો શૈતાન સે મહફૂઝ રખા. *(તફ્સીરે મઝહરી : ૧૦/૩૫)*

મેરે પ્યારે આક઼ા صلى الله عليه وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! શૈતાન ઈન્સાનોં કા ખુલા હુઆ દુશ્મન હૈ, કુર્આને મુક઼દ્દસ ઔર અહાદીષે મુબારકા મેં જગહ–જગહ ઉસસે બચને કી તાકીદ ફર્માઈ ગઈ હૈ, ક્યોંકિ શૈતાન એહલે ઈમાન કો હર નેક કામ સે રોકને કી કોશિશ કરતા હૈ, ઉન્હેં સિરાતે મુસ્તક઼ીમ સે બહકા કર ગ઼લત રાસ્તોં પર ડાલ દેતા હૈ. ઈન્સાન કો એશ પરસ્ત, હુકમે અદૂલ ઔર ગુનાહોંકા આદી બના દેતા હૈ, ઉસને અલ્લાહકે અઝીમ પયગમ્બર કો ભી બહકાને કી કોશિશ કી થી, મગર જબ કોઈ શખ્સ મુખ્લિસ હોતા હૈ તો ઉસ્કે સાથ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી તાઈદ હોતી હૈ. હઝરતે ઈબ્રાહીમ વ ઈસ્માઈલ عليهما السلام ઔર હઝરતે હાજરા رضی الله عنها ને હુકમે ઈલાહી કે આગે અપના સરે તસ્લીમ ખમ કર દિયા થા ઔર બેચૂંઓ–ચરા અલ્લાહ કે હુકમ પર અમલ કરને કે લિયે તૈયાર હો ગએ થે, લિહાઝા ઈસ અઝ્મો ઈસ્તિક઼લાલ કા નતીજા યહ હુઆ કિ અલ્લાહ عزوجل ને ઉન્હેં શૈતાન કે શર સે મહફૂઝ ફર્મા દિયા ઔર વહ હઝરાત ઈમ્તિહાન મેં કામયાબ હો ગએ.

હમ ભી અગર શૈતાન કે શર સે મહફૂઝ રહના ચાહતે હૈં તો હમારે લિયે ઝરૂરી હૈ કિ હમ તમામ કારહાએ ખૈર મેં અઝ્મો–ઈસ્તિક઼લાલ કા મુઝાહેરા કરેં.

★ કુર્બાની કે લિયે તૈયાર ★

મેરે પ્યારે આક઼ા صلى الله عليه وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! અબ બાપ ઔર બેટે કે દરમ્યાન ક્યા મામલા હુઆ ઉસ્કો કુર્આને મુક઼દ્દસ બયાન ફર્માતા હૈ : 'فَلَمَّآ اَسْلَمَا وَ تَلَّهٗ لِلْجَبِيْنِ' તો જબ ઉન દોનોં ને હમારે હુકમ પર ગર્દન રખી ઔર બાપ ને બેટે કો માથે કે બલ લિટાયા ઉસ વક્ત કા હાલ ન પૂછ.

મઝકૂરા બાલા આયત કે તહત સાહિબે તફ્સીરે મઝહરી તહરીર ફર્માતે હૈં, યહ વાક઼િયા મિના મેં સખ્રા કે પાસ હુઆ, (જબ હઝરતે ઈબ્રાહીમ عليه السلام ને હઝરતે ઈસ્માઈલ عليه السلام કો લિટા દિયા તો) હઝરતે ઈસ્માઈલ عليه السلام ને અર્ઝ કિયા, અય અબ્બા ! મેરે બંધન કસ કર બાંધના તાકિ મૈં તળપ ન સકૂં, ઔર અપને કપળે મેરી તરફ સે સમેટે રખના તાકિ મેરા ખૂન ઉછલ કર આપકે કપળે પર ન પળ જાયે ઔર મેરે અજ્ર મેં કમી આ જાયે ઔર ઉસ ખૂન કો દેખ કર મેરી માં રંજીદા હો જાયે ઔર છુરી કો તેઝ કર લેના ઔર મેરે હલક઼ પર તેજી સે ચલા દેના તાકિ મેરે લિયે દુશ્વારી ન હો ક્યોંકિ મૌત સખ્ત ચીઝ હૈ, ઔર આપ જબ મેરી માં કે પાસ જાયેં તો ઉન્કો મેરા સલામ કહના ઔર અગર આપ મેરા કુર્તા મેરી માં કે પાસ વાપસ લે જાના ચાહતે હૈં તો લે જાયેં ઈસસે ઉન્કો બળી તસલ્લી હોગી. હઝરતે ઈબ્રાહીમ عليه السلام ને કહા, મેરે પ્યારે બેટે ! અલ્લાહ કે હુકમ કી તામીલ કે લિયે તૂ મેરા બહુત અચ્છા મદદગાર હૈ. ફિર બેટે ને જો કુછ કહા થા બાપ ને વૈસા હી કિયા, અવ્વલ બેટે કો પ્યાર કિયા, ફિર બાંધ દિયા ઔર રોને લગે, ફિર ઈસ્માઈલ عليه السلام કી હલક઼ પર છુરી રખ દી, લેકિન છુરી સે હલક઼ પર નિશાન ભી ન પળા. એક રિવાયત મેં આયા હૈ કિ હલક઼ પર છુરી તેઝ ચલાને લગે લેકિન છુરી કુછ કાટ ન સકી, ઉસ્કે બાદ ક્યા હુઆ, કુર્આને કરીમ ફર્માતા હૈ :–

"وَ نَادَيْنٰهُ اَنْ يّٰۤاِبْرٰهِيْمُ قَدْ صَدَّقْتَ الرُّءْيَا ۚ اِنَّا كَذٰلِكَ نَجْزِى الْمُحْسِنِيْنَ"

ઔર હમને ઉસે નિદા ફર્માઈ કે અય ઈબ્રાહીમ ! બેશક ! તૂને ખ્વાબ સચ કર દિખાયા, હમ ઐસા હી સિલા દેતે હૈં નેકોં કો.

મેરે પ્યારે આક઼ા صلى الله عليه وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! એક બાપ અપને બેટે સે કિતની મહબ્બત કરતા હૈ, ઈસકા અંદાઝા હર બાપ કો હોતા હૈ. એક બાપ અપને બચ્ચોં કી અચ્છી પરવરિશ કે લિયે તરહ–તરહ કી મુસીબતેં બર્દાશત કરતા હૈ, અપને અઝીઝ શહર યા વતન કો છોળકર દૂસરે શહર યા મુલ્ક કા સફ઼ર કરતા હૈ તાકિ રિઝક઼ હલાલ કમા કર અપને બચ્ચોં કે લિયે દુન્યાવી આસાઈશ કે સામાન મુહૈયા કર સકે. મગર હઝરતે ઈબ્રાહીમ

عليه السلام કો હુકમ દિયા જા રહા હૈ કિ અપને બેટે કો ખૂદ અપને હાથોં સે ઝબહ કરેં. અંદાઝા લગાઈયે કિતના દર્દનાક મંઝર હોગા ઔર કૈસી દિલ કો હિલા દેનેવાલી કૈફિયત હોગી ?! મગર જબ હઝરતે ઈબ્રાહીમ عليه السلام ઔર આપકે ફરઝંદે અર્ઝમંદ ને સબ્રો–ઝબ્ત કિયા ઔર મર્ઝીએ ખુદા કા લિહાઝ કિયા તો આઈ હુઈ મુસીબત કો અલ્લાહને દૂર ફર્મા દિયા ઔર બાપ બેટે કો વહ તૌફીક઼ ઈનાયત કી જો કિસી ઔર કો નહીં મિલી. સારે જહાન પર ઉન્કો બરતરી અતા ફર્માઈ ઔર ષવાબે આખિરત જો ઉન્કે લિયે મુક઼ર્રર ફર્માયા ઉસ્કા ઈઝહાર હી નહીં હો સકતા. ઈન તમામ નેઅમતોં પર ઈન દોનોં ને અપને રબ કા શુક્રિયા અદા કિયા.

જબ યહ વાક઼िઆ દર પેશ હુવા ઉસ વક઼્ત હઝરતે ઈસ્માઈલ عليه السلام કી ઉમ્ર ૯ સાલ કી થી, ૯ સાલ કા બચ્ચા ઈતને શુઉરો–ફહમ કા માલિક હો જાતા હૈ કિ વહ અપને લિયે આરામ ઔર તકલીફ દેહ ચીઝોં કે દરમ્યાન તમીઝ કર સકે મગર હઝરતે ઈસ્માઈલ عليه السلام બગ઼ૈર કિસી ચૂંઓ–ચિરા કે રઝામંદી કા ઈઝહાર કર રહે હૈં, ઔર ગલે પર છુરી રખી હુઈ હૈ મગર ઝબાન પર હર્ફે શિકવા ભી નહીં લાતે, આખિર ઐસા ક્યોં હૈ ? ગ઼ૌર કરને પર હમ ઈસ નતીજે પર પહુંચેંગે કિ હઝરત ઈબ્રાહીમ عليه السلامને બચપન મેં હઝરતે ઈસ્માઈલ عليه السلام કી ઐસી ઝેહની તરબિયત ફર્માઈ થી કિ આપકે દિલો–દિમાગ઼ મેં હુક્મે ખુદાવંદી કે સામને સરે તસ્લીમ ખત્મ કરને કા જઝ્બા મોજઝન થા, યહી વજહ થી કિ આપને અલ્લાહ કી રાહ મેં પ્યારી જાન કા નઝરાના પેશ કરને મેં દરેગ઼ ન કિયા.

આજ હમ ભી અપની ઔલાદ કી તરબિયત કરતે હૈં, હમ ભી ઉન્કે સાફ઼ વ શફ઼્ફાફ઼ ઝેહન મેં કુછ ઉતારના ચાહતે હૈં, હમ ભી ઉન્હેં કુછ સિખાના ચાહતે હૈં, મગર હમ ઉન્હેં નાચના ઔર ગાના સિખાતે હૈં, ઉન્કે ઝેહનો–દિમાગ઼ મેં બોલીવુડ ઔર હાલીવુડ કી મહબ્બત ઉતારતે હૈં ! ઔર જબ હમારા બચ્ચા કિસી એકટર કી નક઼્લ કરતા હૈ તો હમારે દિલ કી ખુશી મહસૂસ હોતી હૈ, જબ વહ નાચતા યા ગાતા હૈ તો હમેં ફરહત ઔર શાદમાની હોતી હૈ ! મગર ઉસ્કા અંજામ બહુત ખતરનાક હોતા હૈ,

ક્યોંકિ યહી બચ્ચા આગે ચલકર ખુદા ઔર રસૂલ عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ કા નાફ઼ર્માન હો જાતા હૈ, ક઼દમ–ક઼દમ પર શૈતાન કે મક્રો–ફ઼રેબ કા શિકાર હોતા હૈ, માં–બાપ કે હુકૂક઼ કી પામાલી કો અપને લિયે ફ઼ખ્ર સમઝને લગતા હૈ. લિહાઝા અપને અસ્લાફ઼ સે હમેં સબક઼ સીખના ચાહિયે ઔર ઉન્કે તર્ઝે ઝિંદગી કો અપનાને કી કોશિશ કરની ચાહિયે તાકિ ઉન્કી બરકત સે અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ હમેં દારૈન કી સઆદતોં સે માલા–માલ ફર્મા દે.

★ કુર્બાની કા મક઼્સદ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّને કુર્આને મુક઼દ્દસ મેં ઈર્શાદ ફર્માયા : "اِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْبَلٰٓؤُا الْمُبِيْنُ" બેશક ! યહ રોશન જાંચ થી, યાની ઈસકે ઝરીઆ મુખ્લિસ ઔર ગ઼ૈર મુખ્લિસ કી જાંચ હોતી હૈ કિ : "اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ اِيَّاكَ نَسْتَعِيْنُ" કા દાવા મહઝ દાવા હૈ યા ઈસકે સાથ ઉસ્કી દલીલ ભી હૈ. હઝરતે ઈબ્રાહીમ વ ઈસ્માઈલ عليهما السلام ઈસ ઈમ્તિહાન મેં કામયાબ હો ગએ તો અલ્લાહ તઆલા ને ઉન્હેં દુન્યા મેં યહ સિલા દિયા કિ હર સાલ સાહિબે ઈસ્તિતાઅત મુસલમાનોં પર કુર્બાની કો વાજિબ ક઼રાર દેકર ઈન દોનોં હઝરાત કી યાદ મનાને કા ઝરીઆ બના દિયા ઔર ઈન્શાઅલ્લાહ ! સુબ્હે ક઼યામત તક આનેવાલે મુસલમાન હર સાલ ઈન હઝરાત કો યાદ કરતે રહેંગે.

★ હઝરતે ઇસ્માઇલ عليه السلام કા ફિદિયા ★

મેરે પ્યારે આક઼ા صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم કે પ્યારે દીવાનો ! જબ હઝરતે ઈબ્રાહીમ عليه السلામને હઝરતે ઈસ્માઈલ عليه السلام કી ગર્દન પર છુરી ફેરના શુરૂ કિયા તો અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّને ઉન્હેં કિસ તરહ બચા લિયા, ઉન્કા ઝિક્ર કરતે હુએ રબ્બે ઝુલજલાલ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ : "وَفَدَيْنٰهُ بِذِبْحٍ عَظِيْمٍ" ઔર હમને ઉસે એક બળા ઝબીહા ઉસ્કે ફિદિયે મેં દેકર ઉસે બચા લિયા.

રિવાયત મેં આયા હૈ કિ જબ હઝરતે ઈબ્રાહીમ عليه السلામને એક આવાઝ સુની તો નઝર ઉઠા કર આસ્માન કી તરફ઼ દેખા, ઉપર હઝરતે જિબ્રઈલ

عليه السلام નઝર આએ જિન્કે સાથ એક સીંગોવાલા મેંઢા થા, હઝરતે જિબ્રઈલ عليه السلام ને કહા યહ આપકે બેટે કા ફિદિયા હૈ, ઈસકી કુર્બાની કર દીજિયે. ઉસકે બાદ જિબ્રઈલ عليه السلام ને તક્બીર કહી ઔર મેંઢેને ભી તક્બીર કહી ઔર ઈબ્રાહીમ عليه السلام ઔર ઉન્કે બેટે ને ભી તક્બીર કહી ફિર મિના કી કુર્બાનગાહ મેં જાકર મેંઢે કો ઝબહ કર દિયા.

★ કુર્બાની અહાદીષ કે આઈને મેં ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અહાદીષે મુબારકા મેં ભી કુર્બાની કે મુતઅદ્દિદ ફઝાઈલ વ ફવાઈદ વારિદ હૈં. ઝૈલ મેં હમ ચંદ અહાદીષ નક્લ કરતે હૈં તાકિ કુર્બાની કી અઝ્મત અચ્છી તરહ દિલ મેં જાગુઝીં હો જાએ.

★ સબસે અચ્છી કુર્બાની ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی الله عنه સે રિવાયત હૈ. ઉન્હોંને ફર્માયા કિ મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો ફર્માતે હુએ સુના : "بِنِعْمَةِ الْاُضْحِيَّةُ الْجَذَعُ مِنَ الضَّانِ" સબસે અચ્છી કુર્બાની દુંબે કે છોટે બચ્ચે કી હૈ. *(મિશ્કાત શરીફ)*

હઝરત ઈમામ અહમદ رحمة الله عليه ને રિવાયત કી હૈ કિ હુઝૂરે અક્દસ ﷺ ને ફર્માયા કિ અફ્ઝલ કુર્બાની યહ હૈ જો બએતબારે ક્રીમત આ'લા હો ઔર ખૂબ ફર્બા હો.

★ સબસે અચ્છા અમલ ★

હઝરતે આઈશા رضی الله عنها સે રિવાયત હૈ કિ અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ને ફર્માયા :–

"مَا عَمِلَ اِبْنِ اٰدَمَ مِنْ عَمَلٍ يَوْمِ النَّحْرِ اَحَبَّ اِلَى اللّٰهِ مِنْ اِهْرَاقِ الدَّمِ وَ اِنَّهٗ لَيَاْتِىْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ بِقُرُوْنِهَا وَ اَشْعَارِهَا وَ اَظْلَافِهَا وَ اِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللّٰهِ بِمَكَانٍ قَبْلَ اَنْ يَّقَعَ بِالْاَرْضِ فَطِيْبُوْا بِهَا نَفْسًا"

અલ્લાહ તઆલા કે નઝ્દીક કુર્બાની કે દિન ઈન્સાન કે આમાલ મેં

સે સબસે ઝ્યાદા પસંદીદા ખૂન બહાના હૈ ઔર બેશક ! વહ જાનવર ક્યામત કે દિન અપની સીંગ, બાલ ઔર ખુર કે સાથ આએગા ઔર બેશક ! ખૂન ઝમીન પર ગિરને સે પહલે હી અલ્લાહ કી બારગાહ મેં મક્બૂલ હો જાતા હૈ તો ઉસે દિલોં કી ભલાઈ કે સાથ કરો. *(મિશ્કાત શરીફ)*

★ જહન્નમ કી આગ સે હિજાબ ★

હઝરત ઈમામ હસન બિન અલી رضی الله عنه સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ ને ફર્માયા, જિસને ખુશદિલી સે તાલિબે ષવાબ હોકર કુર્બાની કી વહ જહન્નમ કી આગ સે હિજાબ (રોક) હો જાએગી. *(તબરાની)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્બાની બઝાહિર એક જાનવર કો ખુદાએ તઆલા કે નામ પર ઝબહ કર દેને કા નામ હૈ, લેકિન યાદ રખેં કિ કુર્બાની કા મક્સદ મહઝ જાનવર કો ઝબહ કર દેના નહીં બલ્કિ દર હક્ીક્ત કુર્બાની કી રૂહ યહ હૈ કિ બંદા એક ખાસ ફિદાકારાના જઝ્બાએ ઈખ્લાસ સે અપને દિલો–દિમાગ્ કો મુનવ્વર કરકે અપને અંદર ઈષારો–ફિદાકારી, ઈમાનદારી વ નેકોકારી, તક્વા વ પરેહઝગારી કા કમાલ પૈદા કરેં. જૈસા કિ કુર્આને પાક મેં બિલ્કુલ વાઝેહ લફ્ઝોં મેં કુર્બાની કા મક્સદ બયાન હુઆ : "لَنْ يَّنَالَ اللّٰهَ لُحُوْمُهَا وَلَا دِمَآؤُهَا وَ لٰكِنْ يَّنَالُهُ التَّقْوٰى مِنْكُمْ" હર્ગિઝ–હર્ગિઝ ખુદા કે દરબાર મેં ન કુર્બાનિયોં કા ગોશ્ત પહુંચતા હૈ ન ઉન્કા ખૂન, અલબત્તા તુમ્હારી પરહેઝગારી ઔર નેકોકારી હૈ જો દરબારે ખુદા મેં બારયાબ હો જાતી હૈ. *(પારા : ૧૭, સૂરએ હજ્: આયત : ૩૭)*

યહી વજહ હૈ કિ મઝકૂરા બાલા હદીષે પાક મેં યહ ફર્માયા ગયા કે, "ખુશદિલી કે સાથ તલબે ષવાબ કે લિયે." લિહાઝા પતા ચલા કિ કુર્બાની ઉસી વક્ત હમેં સૂદમંદ હોગી જબ હમ ઉસે ખુલૂસ નિયત કે સાથ કરેં ક્યોંકિ હર અમલ કી તરહ કુર્બાની કે લિયે ભી જઝ્બએ ઈખ્લાસ શર્ત હૈ.

★ સબસે બેહતર સદક્ા ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی الله عنهما સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને

ફર્માયા : જો રૂપિયા ઈદ કે દિન કુર્બાની મેં ખર્ચ કિયા ગયા ઉસસે ઝ્યાદા કોઈ રૂપિયા પ્યારા નહીં. *(તબરાની)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ દીન વ દુન્યા કી ઝરૂરિયાત કે લિયે અક્ષર અવકાત કુછ ન કુછ ખર્ચ કરતે રહતે હૈં ઔર મિન જાનિબિલ્લાહ હમેં ઉસ પર અજરે કષીર અતા કિયા જાતા હૈ લેકિન અલ્લાહ ﷻ કે હુકમ કો માનતે હુએ ખુલૂસ દિલ સે જો રૂપિયા કુર્બાની કે જાનવર ખરીદને કે લિયે ખર્ચ કિયા જાએ અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ કે ફર્માન કે મુતાબિક વહ રૂપિયા અલ્લાહ કે નઝદીક સબસે ઝયાદા મહબૂબ હૈ.

★ ઈદગાહ ન આએ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂરે અકદસ ﷺ ને ફર્માયા : જિસમેં વુસ્અત હો ઔર કુર્બાની ન કરે વહ હમારી ઈદગાહ કે કરીબ ન આએ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનોં ! હમારે નબી ﷺ સારી કાયનાત કે લિયે રહમત બનકર તશરીફ લાએ ઈસકે બાવુજૂદ સરકાર ﷺ કા ગ઼ઝબ તો દેખો, ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં: ઈસ્તિતાઅત કે બાવુજૂદ કુર્બાની ન કરનેવાલા હમારી ઈદગાહકે કરીબ ન આએ." અલ્લાહુ અકબર !

અબ જો લોગ સાહિબે ઈસ્તિતાઅત (શક્તિશાળી) હોનેકે બાવજૂદ કુર્બાની નહીં કરતે ઉન્હેં ઈસ હદીષ સે દર્સ હાસિલ કરતે હુએ અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં તૌબા કરના ચાહિયે ઔર ખુલૂસ કે સાથ અલ્લાહ ﷻ કે લિયે કુર્બાની કરની ચાહિયે.

★ જન્નત કી સવારી ★

એક સાહબ કી આદત થી કિ અય્યામે કુર્બાની મેં બકરે કી કીમત ખૈરાત કર દેતે થે ઔર યહ કહતે કિ કુર્બાની મુઝ પર વાજિબ હૈ મગર એક જાનદાર કો બેજાન કરના ક્યા ઝરૂરી હૈ ! એક રાત ઉન્હોંને ખ્વાબ મેં દેખા કિ કયામત કાઈમ હૈ ઔર લોગ અપની-અપની સવારિયોં પર સવાર હોકર જન્નત કી જાનિબ જા રહે હૈં, વહ સાહબ પૈદલ ખળે હૈં,

આખિર ઉન્હોંને એક શખ્સ સે પૂછા કિ ઈન લોગોં ને દુન્યા મેં કૌન-સા અમલે ખૈર કિયા હૈ કિ જિસકે એવઝ મેં આજ યહ નેઅ્મત વ સઆદત ઉન્હેં હાસિલ હુઈ હૈ ? જવાબ મિલા કિ ઉન લોગોં ને રાહે ખુદા મેં જો કુર્બાનિયાં કી હૈં વહ કુર્બાનિયાં આજ ઉનકી સવારિયાં હુઈ હૈં. જબ ચૌંક કર ખ્વાબ સે બેદાર હુએ, તૌબા વ ઈસ્તિગ઼ફાર કિયા ઔર ઝિંદગીભર કુર્બાની કરતે રહે.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ વાકિ઼એ સે બિલ્કુલ વાઝેહ હૈ કિ કુર્બાની કે દિન કુર્બાની હી કરના ઝરૂરી હૈ ન કિ સદકા. નીઝ ઈસ બાત કી વઝાહત હૈ કિ કલ બરોઝે કયામત કુર્બાની કે જાનવર કુર્બાની કરને વાલે કે લિયે સવારી હોંગે જિન પર સવાર હોકર જન્નત કી તરફ રવાના હોંગે ઔર જો લોગ કુર્બાની નહીં કરતે વો ઈસ સઆદત સે મહરૂમ હોંગે.

★ હુઝૂર ﷺ ને કુર્બાની કી ★

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબીએ કરીમ ﷺ ને બકર ઈદ કે દિન સીંગ વાલે ચિતકબરે ખસ્સી કિયે હુએ દો મેંઢે ઝબહ ફર્માયા, જબ આપને ઉન્કો કિ઼બ્લા રૂ લિટા દિયા તો ફર્માયા :-

"اِنِّیْ وَجَّهْتُ وَجْهِیَ لِلَّذِیْ فَطَرَ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضَ عَلٰی مِلَّةِ اِبْرَاهِیْمَ حَنِیْفًا وَّ مَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِیْنَ اِنَّ صَلٰوتِیْ وَ نُسُكِیْ وَ مَحْیَایَ وَ مَمَاتِیْ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ لَا شَرِیْكَ لَهٗ وَ بِذٰلِكَ اُمِرْتُ وَ اَنَا مِنَ الْمُسْلِمِیْنَ اَللّٰهُمَّ مِنْكَ وَ لَكَ عَنْ مُّحَمَّدٍ وَّ اُمَّتِهٖ بِسْمِ اللّٰهِ وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ"

તર્જુમા : મૈંને અપના રૂખ ઉસ્કી તરફ કિયા જિસને ઝમીન વ આસ્માન પૈદા ફર્માયા, દીને હનીફ પર ચલતે હુએ ઔર મૈં મુશ્રિકીન મેં સે નહીં, બેશક ! મેરી નમાઝ, મેરી કુર્બાની, મેરી ઝિંદગી ઔર મેરી મૌત અલ્લાહ કે લિયે હૈ જો સારી કાયનાત કા પાલનહાર હૈ, ઉસ્કા કોઈ શરીક નહીં ઔર ઈસી કા મુઝે હુક્મ દિયા ગયા ઔર મૈં ઉસ્કે સામને ગર્દન ઝુકાનેવાલોં મેં સે હૂં. અય અલ્લાહ ! યહ તેરે લિયે ઔર તુઝ હી સે હૈ, મુહમ્મદ ﷺ ઔર ઉન્કી ઉમ્મત કી જાનિબ સે. અલ્લાહ કે નામ કે સાથ,

અલ્લાહ સબસે બળા હૈ, ફિર ઝબહ ફર્માયા. *(મિશ્કાત શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અપને આકા વ મૌલા عليه الصلوة والسلام કે લુત્ફો–કરમ કો દેખો કિ આપને ખૂદ અપની ઉમ્મત કી તરફ સે કુર્બાની ફર્માઈ, લિહાઝા કુર્બાની કરનેવાલે મુસલમાનોં સે અગર હો સકે તો અપને પ્યારે નબી ﷺ કે નામ સે ભી કુર્બાની કરેં કિ યહ નિહાયત અઝીમ સઆદત હૈ.

બઅઝ જગહોં પર દેખા ગયા કિ માલિકે નિસાબ ને અપની તરફ સે કુર્બાની ન કરકે હુઝૂર ﷺ કી તરફ સે કી, યહ દુરૂસ્ત નહીં, બલ્કિ માલિકે નિસાબ પહલે અપની તરફ સે કરે ઔર હુઝૂરે અકદસ ﷺ કી તરફ સે કુર્બાની કરને કે લિયે દૂસરે જાનવર કા ઈન્તિઝામ કરે.

★ હઝરત અલી કી કુર્બાની ★

તિર્મિઝી મેં હઝરત અખનશ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ વહ કહતે હૈં કિ મૈંને હઝરત અલી કો દેખા કિ વહ મેંઢે કી કુર્બાની કરતે હૈં. મૈંને કહા યહ ક્યા હૈ ? ઉન્હોંને ફર્માયા કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને મુઝે વસીયત ફર્માઈ કિ મૈં હુઝૂર કી તરફ સે કુર્બાની કરૂં, લિહાઝા મૈં હુઝૂર ﷺ કી તરફ સે કુર્બાની કરતા હૂં.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાક સે પતા ચલતા હૈ કિ હમ અપને મર્હૂમીન કે નામ સે અગર કુર્બાની કરેંગે તો અલ્લાહ عزوجل ઉસ્કા ષવાબ ઉન્હેં ઝરૂર અતા ફર્માએગા. લિહાઝા હમ મેં સે જો હઝરાત સાહિબે ઈસ્તિતાઅત હૈં ઉન્હેં ચાહિયે કિ અપને મર્હૂમીન કે નામ સે ભી કુર્બાની કરેં.

★ એક બેમિષાલ કુર્બાની ★

હઝરત તાઉસ رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં : એક સાલ મૈં એક કાફિલે કે હમરાહ હજ કે લિયે જા રહા થા. એક લળકે કો મૈંને ઉસ કાફિલે મેં દેખા કિ કુછ ઝાદે–રાહ ઉસ્કે પાસ ન થા, મૈંને ઉસસે કહા કિ અય અઝીઝ ! જબ તેરે પાસ કુછ સામાને સફર નહીં તો ઐસે સફર કા ક્યોં ઈરાદા કિયા ? ઉસને યહ

આયત પઢી : "فَاِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوٰى" (બેહતર તકવા તોશા પરહેઝગારી હૈ) યાની અલ્લાહ તઆલા કે નઝદીક સબસે બેહતર તૌશા તકવા ઔર પરહેઝગારી હૈ. મૈંને કહા, તકવા ઔર ચીઝ હૈ ઔર સફર કા સામાન ઔર ખાને કી ચીઝેં ઔર હૈં.

ઉસ્ને કહા, અય પીર ! સખી કે ઘર જાના ઔર ખાના સાથ લે જાના નિહાયત ના મુનાસિબ હૈ. ખૈર જબ સબને એહરામ બાંધા ઔર લબ્બૈક કહતે હુએ ચલે, યહ લળકા ખામોશ થા, મૈંને કહા, તૂ લબ્બૈક ક્યોં નહીં કહતા ? ઉસ્ને કહા, મૈં ડરતા હૂં કિ અપને લબ્બૈક કે જવાબ મેં લા લબ્બૈક ન સુનૂં ! યહ કહા ઔર બેહોશ હોકર મુઝ પર ગિર પળા. મૈં યહ કેફિયત દેખ કર બહુત રોયા કિ જિસ હાલ મેં યહ લળકા ઈતની કમ ઉમ્રી મેં ભી અલ્લાહ તઆલા સે ઈતના ડરતા હૈ, અગર ખુદાએ બેનિયાઝ હમ કો રદ કર દે ઔર હમારે હજ કો દર્જએ કુબૂલિયત ન બખ્શે તો હમ ક્યા કરેંગે ? ફિર જબ ઈતના કહ કર જારો–કતાર રોને લગે ઔર સબ એહલે કાફિલા ભી રોને ઔર ચિલ્લાને લગે. જબ મકામે–મિના પર પહુંચે ઔર સબ લોગ કુર્બાનિયાં કરને લગે, ઉસ લળકે ને કહા, ઈલાહી સબ તેરી રાહ મેં કુર્બાનિયાં દે રહે હૈં, મેરે પાસ સિવાએ મેરી જાન કે કુછ નહીં હૈ. મૈં અપની જાન કો તુઝ પર કુર્બાન કરતા હૂં. યહ કહ કર એક નારએ શૌક લગા કર જાં બહક હો ગયા.

★ નમરૂદ ને કુર્બાની કી ★

મરવી હૈ કિ જબ નમરૂદ ને દેખા કિ ઈબ્રાહીમ પર નાર ગુલઝાર હો ગઈ તો અર્ઝ કી, અય ઈબ્રાહીમ ! બેશક ! આપ કા રબ બળા હૈ, અબ મૈં ઉસ્કે હુઝૂર મેં કુર્બાની પેશ કરતા હૂં. ચુનાંચે અલ્લાહ તઆલા કે તકર્રુબ કે લિયે હઝારોં જાનવર ઝબહ કિયે લેકિન એક ભી કુબૂલ ન હુઆ, ઈસ લિયે કિ વહ અપને બુરે એતિકાદ સે તાઈબ ન હુઆ ઔર ન હી ઉન બુરે આમાલ વ અહવાલ સે બાઝ રહા.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈમાન કે બગૈર કોઈ ઈબાદત મકબૂલ નહીં ઔર અગર ઈમાન સલામત હૈ તો ઈબાદત મેં કમી ઔર

કોતાહી ભી રહ જાએ તો અલ્લાહ ﷻ કરીમ હૈ, વહ અપને કરમ સે કુબૂલ ફર્મા લેતા હૈ. લિહાઝા હમ જો નેક આમાલ ભી કરેં ઈમાન વ નિયત કી દુરૂસ્તગી કે સાથ કરેં.

★ કુર્બાની કિસ પર વાજિબ હૈ ? ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્બાની વાજિબ હોને કે લિયે મન્દર્જા ઝૈલ શરાઈત હૈં કિ અગર ઈનમેં સે એક શર્ત ભી ફૌત હો જાએ તો કુર્બાની કા વુજૂબ સાક઼િત હો જાતા હૈ :–

૦૧. ઈસ્લામ યાની મુસલમાન હોના. લિહાઝા ગૈ઼ર મુસ્લિમ પર કુર્બાની વાજિબ નહીં.

૦૨. ઈક઼ામત યાની મુક઼ીમ હોના. લિહાઝા મુસાફિર પર કુર્બાની વાજિબ નહીં.

૦૩. તવંગરી યાની માલિકે નિસાબ હોના, તવંગરી કા યહ મતલબ નહીં કિ બહુત માલદાર હો, ઉસ પર ઝકાત ફર્ઝ હો બલ્કિ જો સાઢે બાવન તોલા યાની ૬ સો ગ્રામ ચાંદી યા ઉસકી ક઼ીમત કે બરાબર હો, વહ ગ઼ની હૈ, ઉસ પર કુર્બાની વાજિબ હૈ.

હાજતે અસલિયા સે મુરાદ રહને કા મકાન, ખાનાદારી કે લિયે ઐસે સામાન જિનકી હાજત હો, સવારી, ખાદિમ, ઠંડી યા ગર્મી મેં પહનને કે કપળે, પેશાવરોં કે ઔઝાર, એહલે ઈલ્મ કે લિયે હાજત કી કિતાબેં, ખાને કે લિયે ગ઼લ્લા.

હાજતે અસલિયા કે સિવા અગર કિસી કે પાસ ઈતની ક઼ીમત કા સામાન ભી હૈ જૈસે ટી.વી. રેડિયો, ઝેવરાત, ઐસે બરતન જિનકા ઈસ્તેમાલ નહીં હોતા, સિર્ફ સજાને કી નિયત સે રખે હૈં, તો ઐસે શખ્સ પર કુર્બાની વાજિબ હૈ ! હાં જિસ પર કર્ઝ હૈ અગર ઉસકે માલ સે ક઼ર્ઝ કી મિક઼્દાર માલ અલગ કરેં તો બક઼િયા માલ સાળે બાવન તોલા ચાંદી કી ક઼ીમત કે બરાબર ન હો તો ઉસ પર કુર્બાની વાજિબ નહીં.

૦૪. હુર્રિયત યાની આઝાદ હોના. લિહાઝા ગુલામ પર કુર્બાની વાજિબ નહીં.

નોટ : મર્દ હોના કુર્બાની કે લિયે શર્ત નહીં બલ્કિ ઔરત ભી અગર તવંગર (માલિકે નિસાબ) હો તો ઉસ પર ભી કુર્બાની વાજિબ હો જાતી હૈ.

★ કુર્બાની કે જાનવર ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ચાર ક઼िસ્મ કે જાનવરોં કી કુર્બાની જાઈઝ હૈ.

૧. દુંબા (૨) બકરા (૩) ગાય (૪) ઊંટ

ઈસી તરહ ભેંસ કી કુર્બાની ભી જાઈઝ હૈ ક્યોંકિ વહ પાલતૂ ગાય કી ક઼िસ્મ મેં સે હૈ ઔર વહશી ગાય કી કુર્બાની જાઈઝ નહીં.

★ અયબ ન હો ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જિસ જાનવર કી કુર્બાની હમ અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં પેશ કરને કા ઈરાદા રખતે હૈં ઉસ જાનવર કા ઐબ સે પાક હોના ઝરૂરી હૈ. ક્યોંકિ ઉસ જાનવર કો હમ અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહમેં બતૌરે તોહફા પેશ કર રહે હૈં ઔર કિસી એબદાર ચીઝ કો તોહફા મેં નહીં પેશ કિયા જાતા ઔર વહ ભી ઉસકી બારગાહ મેં જો સારી કાયનાત કા રબ ઔર પાલનહારે હક઼ીક઼ી હૈ. લિહાઝા કુર્બાની કરને સે પહલે હમેં ઈસ બાત કા બિલ્કુલ ખ્યાલ રખના ચાહિયે કિ જિસ જાનવર કી કુર્બાની કી જા રહી હૈ ઉસ્મેં કોઈ ઐબ ન હો. જિન ઉયૂબ સે જાનવર કા પાક હોના જરૂરી હૈ ઉનકા ઝિક્ર મન્દર્જા ઝૈલ રિવાયત મેં અલ્લાહ કે પ્યારે રસૂલ ﷺને ફર્મા દિયા હૈ.

હઝરત બરા બિન આઝિબ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબીએ કરીમ ﷺ સે પૂછા ગયા :–

"مَاذَا يَتَّقِىْ مِنَ الضَّحَايَا فَاَشَارَ بِيَدِهٖ فَقَالَ اَرْبَعًا اَلْعَرْجَآءُ الْبَيِّنُ ظِلْعُهَا وَ الْعَوْرَآءُ الْبَيِّنُ عَوْرُهَا وَ الْمَرِيْضَةُ الْبَيِّنُ مَرَضُهَا وَ الْعَجْفَآءُ الَّتِىْ لَا يُنْقٰى"

કુર્બાની કે જાનવર કા કિન ચીજોં સે પાક હોના ઝરૂરી હૈ ? તો આપ ﷺને અપને હાથ સે ઈશારા ફર્માતે હુએ ફર્માયા, ચાર ચીઝોં સે :

૦૧. લંગળા જિસકા લંગળા–પન ઝાહિર હો.

૦૨. કાના જિસકા કાના હોના ઝાહિર હો.

૦૩. બીમાર જિસ કી બીમારી ઝાહિર હો.

૦૪. ઈતના લાગ઼ર કિ ઉસ્કી હડ્ડી સે ગૂદા ન નિકલ સકે. *(મિશ્કાત શરીફ)*

★ કુર્બાની કૈસે કરેં ? ★

મેરે પ્યારે આક઼ા કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્બાની કા મુસ્તહબ તરીક઼ા યહ હૈ કિ જાનવર કો બાયેં પહલૂ પર ઈસ તરહ લિટાએં કિ ઉસ્કા મુંહ ક઼िબ્લે કી જાનિબ હો ઔર અપના દાહિના પાંવ ઉસ્કે પહલૂ પર રખ કર તેઝ છુરી સે જલ્દ ઝિબ્હ કર દિયા જાએ. ઝબહ સે પહલે યહ દુઆ પઢી જાએ :–

"اِنِّیۡ وَجَّهۡتُ وَجۡهِیَ لِلَّذِیۡ فَطَرَ السَّمٰوٰتِ وَالۡاَرۡضَ حَنِیۡفًا وَّمَاۤ اَنَا مِنَ الۡمُشۡرِکِیۡنَ ، اِنَّ صَلٰوتِیۡ وَ نُسُکِیۡ وَمَحۡیَایَ وَ مَمَاتِیۡ لِلّٰهِ رَبِّ الۡعٰلَمِیۡنَ، لَا شَرِیۡکَ لَهٗ وَبِذٰلِکَ اُمِرۡتُ وَاَنَا مِنَ الۡمُسۡلِمِیۡنَ اَللّٰهُمَّ لَکَ وَمِنۡکَ بِسۡمِ اللّٰهِ اَللّٰهُ اَکۡبَرُ"

યહ દુઆ પઢ઼ કર જાનવર કો ઝબહ કર દેં, કુર્બાની અપની જાનિબ સે કરેં તો ઝબહ કે બાદ યહ દુઆ પઢ઼ેં :–

اَللّٰهُمَّ تَقَبَّلۡ مِنِّیۡ کَمَا تَقَبَّلۡتَ مِنۡ خَلِیۡلِکَ اِبۡرَاهِیۡمَ عَلَیۡهِ السَّلَامُ وَحَبِیۡبِکَ مُحَمَّدٍ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیۡهِ وَسَلَّم

કિસી દૂસરે કી જાનિબ ઝબહ કરેં તો "મિન્ની" કી જગહ "મિન" કહકર ઉસ્કા નામ લે. ઝબહ કે બાદ, જબ તક જાનવર ઠંડા ન હો જાએ યાની ઉસ્કે તમામ આ'ઝા સે રૂહ નિકલ ન જાએ ઉસ વક઼્ત તક, હાથ, પાંવ ન કાટેં ઔર ન ચમળા ઉતારેં.

★ કુર્બાની કા ગોશ્ત ઔર ચમળા ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્બાની કા ગોશ્ત ખૂદ ભી ખા સકતે હૈં ઔર દૂસરે શખ્સ માલદાર યા ફ઼ક઼ીર કી ભી દે સકતે હૈં, ખિલા

સકતે હૈં, બલ્કિ ઉસમેં સે કુછ ખાના કુર્બાની કરનેવાલે કે લિયે મુસ્તહબ હૈ. બેહતર યહ હૈ કિ ગોશ્ત કે તીન હિસ્સે કિયે જાયેં, એક હિસ્સા ફ઼કીરોંકે લિએ, એક હિસ્સા દોસ્ત વ અહબાબકે લિએ, એક હિસ્સા અપને ઘરવાલોં કે લિયે, નીઝ કુલ ગોશ્ત સદક઼ા કરના ભી જાઈઝ હૈ ઔર કુલ ઘર હી કે લિયે રખ લે યહ ભી જાઈઝ હૈ. કુર્બાની કા ગોશ્ત તીન દિન સે જાઈદ રખના ભી જાઈઝ હૈ. જિસકે અહલ વ અયાલ કષીર હોં ઔર સાહિબે વુસ્અત નહીં હૈ તો બેહતર યહ હૈ કિ સારા ગોશ્ત અપને બાલ બચ્ચોં કે લિયે રખ છોળે. *(બહારે શરીઅત, આલમગીર)*

કુર્બાની કા ગોશ્ત કાફ઼िર કો ન દે, ક્યોંકિ યહાં કે કુફ઼્ફ઼ાર હરબી હૈં. બઅઝ ફ઼ુક઼હા ને જો દેને કો જાઈઝ કહા હૈ વહ ઝિમ્મી કાફ઼िર કે લિયે હૈ ઔર યહાં કોઈ ઝિમ્મી યા મુસ્તામિન નહીં.

કુર્બાની અગર મન્નત કી હૈ તો ઉસ્કા ગોશ્ત ન ખૂદ ખા સકતા હૈ ઔર ન માલદારોં કો ખિલા સકતા હૈ, બલ્કિ ઉસ્કો સદક઼ા કર દેના વાજિબ હૈ. મય્યત કી તરફ઼ સે કુર્બાની કી તો ઉસ્કા ગોશ્ત ખૂદ ભી ખાએ, દોસ્ત, અહબાબ કો દે, ફ઼ક઼ીરોં કો દે, સારા ગોશ્ત ફ઼ક઼ીરોં હી કો દેના ઝરૂરી નહીં, હાં ! અગર મય્યત ને વસીયત કી થી તો ઉસમેં સે ન ખાએ બલ્કિ કુલ ગોશ્ત સદક઼ા કર દે. *(બહારે શરીઅત)*

કુર્બાની કા ચમળા ઔર ઉસ્કી ઝૂલ, રસ્સી, ગલે કા હાર વગ઼ૈરા સબ સદક઼ા કર દે. કુર્બાની કે ચમળે કો બાક઼ી રખતે હુએ અપને કામ મેં ભી લા સકતા હૈ. મષલન્ ઉસ્કી જાએ નમાઝ, થૈલી, મશકીઝા, દસ્તરખ્વાન વગ઼ૈરા બનવા કર ખૂદ ઈસ્તેમાલ કરે તો હરજ નહીં. અગર રૂપયે પૈસે કે બદલે કુર્બાની કી ખાલ ફ઼રોખ્ત કરે તો ઉન રૂપયોં પૈસોં કા સદક઼ા કર દે, મદારિસે દીનિયા યા ફ઼ુક઼રા પર સદક઼ા કરને કે લિયે કુર્બાની કી ખાલ બેચે તો જાઈઝ હૈ. કુર્બાની કા ચમળા યા ગોશ્ત યા ઉસમેં સે કોઈ ચીઝ ક઼સ્સાબ યા ઝબહ કરનેવાલે કો ઉજરત મેં નહીં દે સકતે. મુશ્તરક જાનવર હો તો ગોશ્ત વઝન સે તક઼્સીમ કિયા જાએ. મહઝ અંદાઝે ઔર તખ્મીને સે તક઼્સીમ ન કરેં. કુર્બાની કી ખાલ તામીરે મસ્જિદ કે લિયે ભી દે સકતે હૈં કિ ઉસ્મેં તમ્લીકે ફ઼ક઼ીર શર્ત નહીં. *(કુતુબે ફ઼िક઼્હ)*

★ કુર્બાની કે દીગર મસાઈલ ★

મસ્અલા : કુર્બાની કરની હો તો મુસ્તહબ યહ હૈ કિ પહલી સે દસ્વીં ઝિલહિજ્જા તક ન હજામત બનવાએ, ન નાખુન તરશવાએ.

મસ્અલા : મુસાફિર પર અગર્ચે કુર્બાની વાજિબ નહીં મગર નફલ કે તૌર પર કરે તો કર સકતા હૈ, ષવાબ પાએગા. હજ કરનેવાલે જો મુસાફિર હોં ઉન પર કુર્બાની વાજિબ નહીં ઔર મુક़ીમ હોં તો વાજિબ હૈ, જૈસા કિ મક્કા કે રહનેવાલે હજ કરેં તો ચૂંકિ વહ મુસાફિર નહીં ઉન પર વાજિબ હોગી. *(દુર્રે મુખ્તાર, બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : શરાઈત કા પૂરે વક़્ત મેં પાયા જાના ઝરૂરી નહીં બલ્કિ કુર્બાની કે લિયે જો વક़્ત મુક़ર્રર હૈ ઉસકે કિસી હિસ્સે મેં પાયા જાના વુજૂબ કે લિયે કાફી હૈ. મષલન્ એક શખ્સ ઈબ્તિદાએ વક़્ત મેં કાફિર થા, ફિર મુસલમાન હો ગયા ઔર અભી કુર્બાની કા વક़્ત બાકી હૈ, ઉસ પર કુર્બાની વાજિબ હૈ જબ કિ દૂસરે શરાઈત ભી પાએ જાયે. ઈસી તરહ અગર ગુલામ થા ઔર આઝાદ હો ગયા ઉસકે લિયે ભી યહી હુક્મ હૈ. યૂં હી અવ્વલે વક़્ત મેં મુસાફિર થા ઔર અસનાએ વક़્ત મેં મુક़ીમ હો ગયા, ઉસ પર ભી કુર્બાની વાજિબ હો ગઈ. યા ફક़ીર થા વક़્ત કે અંદર માલદાર હો ગયા તો ઉસ પર ભી કુર્બાની વાજિબ હૈ. *(આલમગીરી, બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : કુર્બાની વાજિબ હોને કા સબબ વક़્ત હૈ, જબ વહ વક़્ત આયા ઔર શરાઈતે વુજૂબ પાએ ગએ કુર્બાની વાજિબ હો ગઈ ઔર ઉસકા રુક્ન ઉન મખ્સૂસ જાનવરોં મેં સે કિસી કો કુર્બાની કી નિયત સે ઝબહ કરના હૈ. કુર્બાની કી નિયત સે દૂસરે જાનવર મષલન્ મુર્ગ કો ઝબહ કરના જાઈઝ નહીં. *(દુર્રે મુખ્તાર, બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : જો શખ્સ દો સો દિર્હમ યા બીસ દીનાર કા માલિક હો યા હાજત કે સિવા કિસી ઐસી ચીઝ કા માલિક હો જિસ કી ક़ીમત દો સો દિર્હમ હો વહ ગ़ની હૈ ઔર ઉસ પર કુર્બાની વાજિબ હૈ. હાજત સે મુરાદ રહને કા મકાન ઔર ખાનાદારી કે સામાન જિન કી હાજત હો ઔર સવારી કા જાનવર ઔર ખાદિમ ઔર પહનને કે કપળે, ઈન્કે સિવા જો ચીઝેં હોં વહ હાજત સે ઝાઈદ હૈં. *(બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : બાલિગ़ લળકોં યા બીબી કી તરફ સે કુર્બાની કરના ચાહતા હૈ તો ઉનસે ઈજાઝત હાસિલ કરે, બગૈ઼ર ઉન્કે કહે અગર કર દે તો ઉન્કી તરફ સે વાજિબ અદા ન હુઆ. ઔર નાબાલિગ़ કી તરફ સે અગર્ચે વાજિબ નહીં મગર કર દેના બેહતર હૈ. *(આલમગીરી, બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : કુર્બાની કે વક़્ત મેં કુર્બાની કરના હી લાઝિમ હૈ, કોઈ દૂસરી ચીઝ ઉસ્કે ક़ાઈમ મક़ામ નહીં હો સકતી. મષલન્ બજાએ કુર્બાની ઉસ્ને બકરી યા ઉસ્કી ક़ીમત સદક़ા કર દી, યહ નાકાફી હૈ. ઈસ્મેં નિયાબત હો સકતી હૈ, યાની ખૂદ (કુર્બાની) કરના ઝરૂરી નહીં બલ્કિ દૂસરે કો ઈજાઝત દે દી ઉસ્ને કર દી, યહ હો સકતા હૈ. *(આલમગીરી, બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : શિર્કત મેં ગાય કી કુર્બાની હુઈ તો ઝરૂરી હૈ કિ ગોશ્ત વઝન કરકે તક़્સીમ કિયા જાએ, અંદાઝા સે તક़્સીમ ન હો. ક્યોંકિ હો સકતા હૈ કિસી કો ઝાઈદ મિલે યા કમ, ઔર યહ નાજાઈઝ હૈ. યહાં યહ ખયાલ ન કિયા જાએ કિ કમો-બેશ હોગા તો હર એક ઉસ્કી દૂસરે કે લિયે જાઈઝ કર દેગા, કહ દેગા કિ અગર કિસી કો ઝાઈદ પહુંચ ગયા હૈ તો માફ કિયા કિ યહાં અદમે જવાઝ હક़્ક़ે શરઅ હૈ ઔર ઉન્કો ઈસ્કો માફ કરને કા હક़ નહીં. *(દુર્રે મુખ્તાર, બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : કુર્બાની કા વક़્ત દસ્વીં ઝિલહિજ્જા કે તુલૂએ સુબ્હે સાદિક़

સે બારહવીં કે ગુરૂબે આફતાબ તક હૈ, યાની તીન દિન દો રાતેં ઔર ઈન દિનોં કો અય્યામે નહર કહતે હૈં, ઔર ગ્યારહ સે તેરહ તક તીન દિનોં કો અય્યામે તશરીક કહતે હૈં. લિહાઝા બીચ કે હો દિન અય્યામે નહર ઔર અય્યામે તશરીક દોનોં હૈં ઔર પહલા દિન યાની દસ્વીં ઝિલહિજ્જા સિર્ફ યૌમુન નહર હૈ ઔર તેરહવીં ઝિલહિજ્જા સિર્ફ યૌમે તશરીક હૈ. *(દુર્રે મુખ્તાર, બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : દસ્વીં કે બાદ કી દોનોં રાતેં અય્યામે નહર મેં દાખિલ હૈં, ઉન્મેં ભી કુર્બાની હો સકતી હૈ, મગર રાત મેં ઝબહ કરના મકરૂહ હૈ. *(આલમગીરી, બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : અગર શહર મેં મુતઅદ્દિદ જગહ ઈદ કી નમાઝ હોતી હૈ તો પહલી જગહ નમાઝ હો જાને કે બાદ કુર્બાની જાઈઝ હૈ. યહ જરૂરી નહીં કિ ઈદગાહ મેં નમાઝ હો જાએ જબ હી કુર્બાની કી જાએ બલ્કિ કિસી મસ્જિદ મેં હો ગઈ ઔર ઈદગાહ મેં ન હુઈ જબ ભી હો સકતી હૈ. *(દુર્રે મુખ્તાર, બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : દસ્વીં કો અગર નમાઝે ઈદ ન હુઈ તો કુર્બાની કે લિયે યહ ઝરૂરી હૈ કિ વક્તે નમાઝ જાતા રહે યાની ઝવાલ કા વક્ત આ જાએ, અબ કુર્બાની હો સકતી હૈ, ઔર દૂસરે યા તીસરે દિન ઈસ સે કબ્લ હો સકતી હૈ. *(દુર્રે મુખ્તાર, બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : કુર્બાની કે દિન ગુઝર ગએ ઔર ઉસ્ને કુર્બાની નહીં કી ઔર જાનવર યા ઉસ્કી કીમત કો સદકા ભી નહીં કિયા યહાં તક કિ દૂસરી બકર ઈદ આ ગઈ અબ યહ ચાહતા હૈ કિ સાલે ગુઝિશ્તા કી કુર્બાની કી કઝા ઈસ સાલ કર લે, યહ નહીં હો સકતા, બલ્કિ અબ ભી વહી હુક્મ હૈ કિ જાનવર યા ઉસ્કી કીમત કા સદકા કરે. *(આલમગીરી, બહારે શરીઅત)*

❂ ❂ ❂

અકીકા કે ફઝાઈલ વ મસાઈલ

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તઆલા ને હમેં બેશુમાર નેઅ્મતોં સે નવાઝા હૈ, હમારે પેટ મેં દાખિલ હોનેવાલા હર લુકમા અલ્લાહ કી નેઅ્મત હૈ, હમારે બદન મેં દૌળને વાલે ખૂન કા હર એક કતરા અલ્લાહની અતા–કર્દા નેઅ્મત હૈ, હમારે વાલિદૈન, ભાઈ, બહન, બેટિયાં તમામ અલ્લાહ ﷻ કી નેઅ્મતેં હૈં ઔર હમારા ફર્ઝ બનતા હૈ કિ હમ અલ્લાહકી દી હુઈ હર નેઅ્મત કી કદ્ર કરેં નીઝ હર નેઅ્મત પર ઉસ્કા શુક્ર અદા કરેં. હમારે અસ્લાફે કિરામ ને શુક્ર કે કઈ તરીકે બયાન કિયે હૈં, જૈસા કિ તફસીરે રૂહુલ બયાન મેં મઝકૂર હૈ કિ શુક્ર કી તીન કિસ્મેં હૈં.

૦૧. કલ્બ સે, વહ યહ કિ બંદા દિલ સે માને કિ યહ નેઅ્મતેં સિર્ફ ઉસી સે અતા હુઈ હૈં ન કિ કિસી ઔર સે.

૦૨. ઝબાન સે, યહ કિ મુન્ઈમ (નેઅ્મત અતા કરનેવાલે) કી તઅરીફ ઔર મદહ વ ષના કી જાએ.

૦૩. અઅ્ઝા સે, યહ કિ મુનઈમ કે આગે ઈજઝો–નિયાઝ સે પેશ આએ.

અકીકા કરના ભી અલ્લાહ ﷻ કી અતા–કર્દા નેઅ્મત યાની ઔલાદ પર શુક્ર અદા કરને કી કિસ્મે ષાલિષ મેં દાખિલ હૈ.

★ અકીકા ક્યા હૈ ? ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બચ્ચા પૈદા હોને કે શુક્રિયે મેં જો જાનવર ઝબહ કિયા જાતા હૈ ઉસ્કો અકીકા કહતે હૈં, અહનાફ કે નઝદીક અકીકા મુબાહ વ મુસ્તહબ હૈ. યહ જો બઅઝ કિતાબોં મેં મઝકૂર હૈ કિ અકીકા સુન્નત નહીં, ઈસસે મુરાદ યહ હૈ કિ સુન્નતે મોઅક્કદા નહીં વરના જબ ખૂદ હુઝૂર عليه الصلوٰة والسلام કે ફેઅલ સે ઈસકા ષબૂત મૌજૂદ હૈ તો મુત્લકન્ ઈસકે સુન્નત હોને સે ઈન્કાર સહીહ નહીં. બઅઝ કિતાબોં મેં યહ આયા હૈ કિ કુર્બાની સે યહ મન્સૂખ હૈ ઈસકા મતલબ યહ હૈ કિ

ઈસકા વુજૂબ મન્સૂખ હૈ જિસ તરહ કહા જાતા હૈ કિ ઝકાત ને હુકૂક़ે માલિયા કો મન્સૂખ કર દિયા યાની ઉન્કી ફ઼ર્ઝિયત મન્સૂખ હો ગઈ.

★ અક़ીક़ા કબ હો ? ★

ઈમામ અહમદ વ અબૂ દાઉદ વ તિર્મિઝી વ નસાઈ, સમુરા رضی اللہ عنہ સે રાવી હૈં કિ હુઝૂરે અક़્દસ ﷺને ફ઼ર્માયા: લળકા અપને અક़ીક़ા મેં ગિરવી હૈ. સાતવેં દિન ઉસ્કી તરફ઼ સે જાનવર ઝબહ કિયા જાયે ઔર ઉસ્કા નામ રખા જાયે ઔર ઉસ્કા સર મુંડવાયા જાયે. ગિરવી હોને કા મતલબ યહ હૈ કિ ઉસસે પૂરા નફ઼ા હાસિલ ન હોગા જબ તક અક़ીક़ા ન કિયા જાયે. ઔર બઅઝ ને કહા કિ બચ્ચે કી સલામતી ઔર ઉસ્કી નશો નુમા ઔર ઉસ મેં અચ્છે અવસાફ઼ હોના અક़ીક़ા કે સાથ વાબસ્તા હૈં.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઔલાદ માં–બાપ કે લિયે એક અઝીમ નેઅ્મત હોતી હૈ, ઔલાદ સે વાલિદૈન કી બેશુમાર ઉમ્મીદેં વાબસ્તા હોતી હૈં, વાલિદૈન કે બુળ્હાપે મેં ઉન્કી ઔલાદ ઉનકે લિયે સહારા હોતી હૈ. લેકિન અગર કોઈ શખ્સ સાહિબે ઈસ્તિતાઅત હોને કે બાવુઝૂદ અક़ીક़ા ન કરે તો નબીએ કરીમ ﷺ કે ફ઼ર્માન કે મુતાબિક વહ શખ્સ મુકમ્મલ તૌર પર ફ઼ાયદા નહીં ઉઠા સકેગા. નીઝ ઈસ હદીષ શરીફ઼ મેં ઈસ બાત કી વઝાહત કી ગઈ હૈ કિ બચ્ચા પૈદા હોને કે સાતવેં દિન અક़ીક़ા કિયા જાયે.

★ અક़ીક़ા કૈસે કિયા જાએ ? ★

જબ બચ્ચા પૈદા હો તો મુસ્તહબ યહ હૈ કિ ઉસકે કાન મેં અઝાન વ ઈક़ામત કહી જાયે, અઝાન કહને સે ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆલા બલાએ દૂર હો જાયેંગી. બેહતર યહ હૈ કિ દાહિને કાન મેં ચાર મર્તબા અઝાન ઔર બાયેં કાન મેં તીન મર્તબા ઈકામત કહી જાયે. બઅઝ જગહોં પર યહ રિવાજ હૈ કિ લળકા પૈદા હોતા હૈ તો અઝાન કહી જાતી હૈ ઔર લળકી પૈદા હોતી હૈ તો નહીં કહતે, યહ ग़લત હૈ. બલ્કિ લળકી પૈદા હો જબ ભી અઝાન વ ઈક़ામત કહી જાયે ઔર બાલોં કો વઝન કરકે ઉત્ની ચાંદી યા

સોના સદક़ા કિયા જાયે ઔર અગર લળકા પૈદા હો તો પૈદાઈશ કે સાતવેં દિન દો બકરે ઝિબ્હ કિયે જાયેં ઔર લળકી હો તો એક બકરા ઝબહ કિયા જાયે.

અક़ીક़ા કે હવાલે સે ભી મુતઅદ્દિદ અહાદીષ મૌજૂદ હૈં, જિનમેં સે હમ ચંદ અહાદીષ કા ઝિક્ર કર રહે હૈં તાકિ ઉન્કો પળ્હકર क़ારેઈન અઝીમ સુન્નત યાની અક़ીક़ા કે ફ઼ઝાઈલ વ બરકાત સે આગાહ હોં ઔર ઈસ સુન્નત પર અમલ કરકે દારૈન કી સઆદતોં સે બહરાવર હોં.

★ ખૂન બહાઓ ★

હઝરતે ઈમામ બુખારી رضی اللہ عنہ ને સલમાન બિન આમિર ઝિબ્બી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કી, કહતે હૈં: મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺકો ફ઼ર્માતે સુના કિ લળકે કે સાથ અક़ીક़ા હૈ, ઉસકે ખૂન કે સાથ ખૂન બહાઓ (યાની જાનવર ઝબહ કરો) ઔર ઉસસે અઝિય્યત કો દૂર કરો યાની ઉસ્કા સર મુંડવા દો.

અબૂ દાઉદ વ તિર્મિઝી વ નસાઈ ને ઉમ્મે કુરૂઝ رضی اللہ عنہا સે રિવાયત કી. કહતી હૈં કિ મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺનો ફ઼ર્માતે હુએ સુના કિ લળકે કી તરફ઼ સે દો બકરિયાં ઔર લળકી કી તરફ઼ સે એક, ઈસમેં કોઈ હરજ નહીં કિ નર હોય યા માદા.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા બાલા પહલી હદીષ મેં ઈસ બાત કી વઝાહત હૈ કિ પૈદા હોને વાલે બચ્ચે કે લિયે જાનવર કો ઝબહ કિયા જાયે ઔર દૂસરી હદીષ મેં ઈસ બાત કો વાઝેહ ફ઼ર્માયા હૈ કિ લળકે કી તરફ઼ સે દો બકરિયાં ઔર લળકી કી તરફ઼ સે એક બકરી કો ઝબહ કિયા જાયેગા. નીઝ ઈસ બાત કી વઝાહત હૈ કિ ખ્વાહ બકરા કિયા જાયે યા બકરી દોનોં જાઈઝ હૈં. મગર લળકે કે લિયે દો ઔર લડકી કે લિયે એક, લેકિન અગર કિસી ને લળકે કે લિયે એક બકરે યા મેંઢે કો ઝબહ કિયા તો વહ ભી કાફ઼ી હૈ. જૈસા કિ અબૂ દાઊદ મેં હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને હઝરત ઈમામ હસન ઔર ઈમામ હુસૈન رضی اللہ عنہما કી તરફ઼ સે એક–એક મેંઢે કા અક़ીક़ા કિયા. લેકિન દો બકરોં યા મેંઢોં કો ઝબહ કરના બેહતર હૈ જૈસા કિ નસાઈ

કી રિવાયત મેં હૈ કિ હુઝૂર ﷺને દો મેઢે ઝબહ કિયે.

★ હુઝૂર ﷺને અક़ીક़ા ફ઼ર્માયા ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! નબીએ અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ સારી કાયનાત કે લિયે રહબર વ રહનુમા બના કર ભેજે ગયે, આપકે ઉસ્વએ હસના પર અમલ દારૈન મેં ફ઼લાહ વ નજાત કા સબબ હૈ. આપને ખૂદ અક़ીક़ા ફ઼ર્મા કર ક़યામત તક આનેવાલે મુસલમાનોં કો યહ દર્સ દિયા કિ વહ ભી અક़ીક़ા કરેં.

ચુનાંચે તિર્મિઝીને અમીરૂલ મોમિનીન હઝરત અલી كرم الله وجهه الكريم સે રિવાયત કી, કહતે હૈં, રસૂલુલ્લાહ ﷺને હઝરત હસન رضی اللہ عنہ કી તરફ઼ સે અક़ીક़ા મેં બકરી ઝબહ કી ઔર યહ ફ઼ર્માયા કે અય ફ઼ાતિમા ! ઈસકા સર મુંડવા દો ઔર બાલ કે વઝન કી ચાંદી સદક़ા કરો હમને બાલોં કો વઝન કિયા દો એક દિર્હમ યા કુછ કમ થે.

★ ઝમાનએ જાહિલિયત કા અક़ીક़ા ★

અબૂ દાઊદ હઝરત બુરૈદા رضی اللہ عنہ સે રાવી હૈં, કહતે હૈં કિ ઝમાનએ જાહિલિયત મેં જબ હમ મેં કિસી કે બચ્ચા પૈદા હોતા તો બકરી ઝબહ કરતા ઔર ઉસ્કા ખૂન બચ્ચે કે સર પર પોત દેતા, અબ જબ ઈસ્લામ આયા તો સાતવેં દિન હમ બકરી ઝબહ કરતે હૈં ઔર બચ્ચા કા સર મુંડવાતે હૈં ઔર સર પર જાફ઼રાન લગા દતે હૈં.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ્લામ એક પાકીઝા મઝહબ હૈ જિસને દુન્યા મેં જલ્વાગર હોતે હી સારી બાતિલ રસ્મોં કો ખત્મ કરકે અપના એક પાકીઝા ક़ાનૂન અતા ફ઼ર્માયા. ઈસી તરહ ઝમાનએ જાહિલિયત મેં જો રસ્મ થી કી બકરે કે ખૂન કો બચ્ચે કે સર કે ઉપર પોત દિયા જાતા થા, બાનીએ ઈસ્લામ ﷺને ઈસકા ભી ખાતિમા ફ઼ર્મા દિયા ઔર ઉસકી જગહ પર ઝાફ઼રાન લગાને કા હુકમ ફ઼ર્મા દિયા.

ઈસી તરહ બઅઝ જગહોં પર બચ્ચે કી પૈદાઈશ કે મૌક़ે પર છુટ્ટી મનાઈ જાતી હૈ ઔર ઉસમેં તરહ-તરહ કે ખુરાફ઼ાત હોતે હૈં, હત્તા કિ બઅઝ જગહોં પર બાક़ાઈદા નાચ ગાને કા એહતિમામ હોતા હૈ, સેંકડોં

લોગોં કો પાર્ટી ઔર રક્સો- સુરૂર કી મહફ઼िલ ક़ાઈમ કી જાતી હૈ ઔર નબીએ કરીમ ﷺ કી અઝીમ સુન્નત યાની અક़ીક़ા કો તર્ક કર દિયા જાતા હૈ, જબ કિ ઈસ્લામ કે નુક़્તએ નઝર સે બચ્ચે કી પૈદાઈશ કે સાતવેં દિન દો બકરે ઔર બચ્ચી કી પૈદાઈશ કે સાતવેં દિન એક બકરા ઝબહ કિયા જાએ, ઉસ્કો અપને અઝીઝો-અક़ારિબ, અપને દોસ્ત વ અહબાબ મેં તક़્સીમ કિયા જાએ, નીઝ ઈસ મુબારક વ મસ્ઊદ ઘળી મેં ફ઼ક़ીરોં કો ભી ઈસ ગોશ્ત સે એક હિસ્સા દિયા જાએ.

★ અક़ીક़ાકે મુતઅલ્લિક़ મસાઈલ ★

મસ્અલા : ગાયે કી કુર્બાની હુઈ ઉસમેં અક़ીક़ે કી શિર્કત હો સકતી હૈ.

મસ્અલા : અક़ીક़ે કા જાનવર ઉન્હીં શરાઈત કે સાથ હોના ચાહિયે જૈસા કિ કુર્બાની કે લિયે હોતા હૈ, ઉસ્કા ગોશ્ત ફ઼ુક़રા ઔર અઝીઝ વ અક़ારીબ, દોસ્ત વ અહબાબ કો કચ્ચા તક़્સીમ કર દિયા જાયે. યા પકા કર દિયા જાએ યા ઉન્કો બતૌરે ઝિયાફ઼ત દઅ્વત ખિલાયા જાયે યહ સબ સૂરતેં જાઈઝ હૈં.

મસ્અલા : બઅઝ કા ક़ૌલ હૈ કિ સિરી, પાએ હજ્જામ કો ઔર એક રાન દાઈ કો દેં, બાક़ી ગોશ્ત કે તીન હિસ્સે કરેં, એક હિસ્સા ફ઼ુક़રા કો, એક અહબાબ કા ઔર એક હિસ્સા ઘરવાલેં ખાયેં.

મસ્અલા : અવામ મેં યહ બહુત મશહૂર હૈ કિ અક़ીક़ે કા ગોશ્ત બચ્ચે માં-બાપ ઔર દાદા-દાદી, નાના-નાની ન ખાયેં યહ મહઝ ગ़લત હૈ, ઈસ્કા કોઈ ષબૂત નહીં.

ઉસ્કી ખાલ કા વહી હુક્મ હૈ જો કુર્બાની કી ખાલ કા હૈ કિ અપને સર્ફ઼ (ઈસ્તેમાલ) મેં લાએ યા મસાકીન કો દે યા કિસી ઔર નેક કામ, મસ્જિદ યા મદ્રસા મેં સર્ફ઼ કરે. *(બહારે શરીઅત)*

અય અલ્લાહ ! હમ સબકો કો ઈસ્લામ કે બતાએ હુએ પાકીઝા ઉસૂલ વ અહકામ પર અમલ કરને કી તૌફ઼ીક़ અતા ફ઼ર્મા ઔર અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કી પ્યારી સુન્નતોં પર અમલ કરને ઔર ઉન્હેં આમ કરને કી તૌફ઼ીક़ અતા ફ઼ર્મા. (આમીન) ❑❑❑

ઝકાત કા બયાન

અલ્લાહ તબારક વ તઆલાકા ફર્માને આલી શાન હૈ : وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ ઔર હમારી દી હુઈ રોઝી મેં સે હમારી રાહ મેં ઉઠાયેં. *(કન્ઝુલ ઈમાન : પારા : ૧, આયત : ૩)*

દૂસરી જગહ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ : "وَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَ اٰتُوا الزَّكٰوةَ" ઔર નમાઝ કાઇમ કરો ઔર ઝકાત અદા કરો.

મેરે પ્યારે આકા કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયતે કરીમા મેં ઝકાત કી ફરઝિય્યત કા ષુબૂત મિલતા હૈ. ઝકાત ઈસ્લામ કે અરકાન મેં સે એક અહમ રુક્ન હૈ. આઈએ સબસે પહલે ઝકાત કા મઅ્ના ઔર મફ્હૂમ સમઝતે ચલેં.

★ ઝકાત કા લુગ્વી મઅ્ના ★

લુગ્ત કે એતિબાર સે ઝકાત કા લફ્ઝ દો મઅ્નોં કા હામિલ હૈ, ઉસ્કા એક મઅ્ના પાકીઝગી, તહારત ઔર પાક સાફ હોને યા કરને કા હૈ ઔર દૂસરા માના નશો–નુમા ઔર બાલીદગી કા હૈ. જિસમેં કિસી કે બળ્હને, ફલને, ફૂલને, ઔર ફરોગ્ પાને કા મફ્હૂમ પાયા જાતા હૈ. ચૂંકિ ઝકાત અદા કરને સે માલ મેં ઈઝાફા હોતા હૈ ઈસલિયે વહ માલ જો અલ્લાહ કી રાહ મેં ખર્ચ કિયા જાતા હૈ ઉસ્કો ઝકાત કહતે હૈં.

★ ફરઝિય્યતે ઝકાતકા સબબ ઔર ગ઼ર્ઝ વ ગ઼ાયત ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્આને હકીમને મુતઅદ્દિદ મકામાત પર ઉન અવામિલ વ અસ્બાબ કી નિશાનદેહી ફર્માઈ હૈ જો ફર્ઝિય્યતે ઝકાત કા સબબ બને. ચુનાંચે રબ્બે કદીર ﷻ એહલે ઈમાન સે બરાહે રાસ્ત મુખાતબ હોકર ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ : "يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْۤا اَنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰكُمْ" અય ઈમાનવાલો ! હમને જો તુમ્હેં રિઝક્ દિયા ઉસ્મેં સે ખર્ચ કરો. *(કન્ઝુલ ઈમાન : પારા : ૨, આયત : ૨૫૪)*

એક દૂસરી જગહ દૌલતે રુશ્દો–હિદાયત ઔર તક્વા સે બહરાયાબ, ઈમાનદારોં કી અલામત બયાન કરતે હુએ ઈર્શાદ ફર્માયા :

"هُدًى لِّلْمُتَّقِيْنَ الَّذِيْنَ يُؤْمِنُوْنَ بِالْغَيْبِ وَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَ مِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ"

ઈસમેં હિદાયત હૈં ડરવાલોં કો વહ જો બે દેખે ઈમાન લાયેં ઔર નમાઝ કાઇમ રખેં ઔર હમારી દી હૂઈ રોઝી મેં સે હમારી રાહ મેં ઉઠાયેં. *(કન્ઝુલ ઈમાન : પારા : ૧, આયત :૨)*

એક ઔર મકામ પર ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ :– "وَ اَنْفِقُوْا مِمَّا رَزَقْنٰكُمْ مِّنْ قَبْلِ اَنْ يَّاْتِيَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ" ઔર હમારે દિયે હુએ મેં સે કુછ હમારી રાહ મેં ખર્ચ કરો કબ્લ ઉસ્કે કિ તુમમેં કિસી કો મૌત આ જાયે. *(સૂરએ મુનાફિકૂન)*

ઈસ આયતે કરીમા મેં ઈમાનવાલોં કો આગાહ કિયા ગયા હૈ કિ કબ્લ ઈસકે કિ મૌત આ જાયે અપના માલ અલ્લાહ કી રાહ મેં ખર્ચ કરના અપની આદત બના લો, મૌત કે બાદ જબ ઝાહિરી અસ્બાબ મુન્કતઅ્ હો જાયેંગે ઔર કયામત કે દિન તુમસે પૂછ–ગછ હોગી તો સિવાએ અફસોસ ઔર હસરત કે તુમ્હારે પાસ કુછ ભી ન હોગા.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ઈમાનવાલોં કો બાર–બાર ઝિંઝોળતા હૈ કિ "ઉસ માલ મેં સે મેરી રાહ મેં ખર્ચ કરો જો મૈંને તુમ્હેં અતા કિયા હૈ" مِمَّا رَزَقْنٰكُمْ કે અલ્ફાઝ ગૌર તલબ હૈ કિ બસા અવકાત કોઈ અપની કમ ઝરફી કી બુન્યાદ પર યહ ખ્યાલ કર લેતા હૈ કિ ઉસ્કા માલ ઔર ઉસ્કી કમાઈ, ઉસ્કી ઝાતી મેહનત ઔર કાવિશ કા નતીજા હૈ. ઉસ્કા યહ ગુમાન સરાસર ગલત હૈ, ક્યોંકિ ઈન્સાન કે પાસ જો કુછ માલો–મતાઅ્ હૈ, વહ ઉસ્કે રબકી અતા ઔર ફઝ્લ હૈ જિસસે ઉસે કભી મહરૂમ ભી હોના પળ સકતા હૈ.

★ ઈસ્લામ કી બુન્યાદ ★

હદીષે પાક મેં હૈં : "ઈસ્લામ કી બુન્યાદ પાંચ ચીઝોં પર હૈ, અલ્લાહ કી વહદાનિયત ઔર રસૂલ ﷺ કી રિસાલત કા ઈકરાર કરના, નમાઝ

ક़ાઈમ કરના, ઝકાત દેના ઔર હજ કરના.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝકાત સે મુતઅલ્લિક હમારે આક़ા વ મૌલા જનાબ મુહમ્મદ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ભી તાકીદ ફર્માઈ હૈ. ચુનાંચે હદીષે પાક મેં હઝરત અલક़મા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : اِنَّ تَمَا مَ اِسْلَامِكُمْ اَنْ تُؤَدُّوْا زَكٰوةَ اَمْوَالِكُمْ તુમ્હારા ઈસ્લામ કા પૂરા હોના યહ હૈ કિ તુમ અપને માલ કી ઝકાત અદા કરો. ઔર હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જો અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ ﷺ પર ઈમાન લાયા ઉસ પર લાઝિમ હૈ કિ અપને માલ કી ઝકાત અદા કરે. *(તિર્મિઝી, ઈબ્ને માજહ)*

ઈન દોનોં અહાદીષ સે પતા ચલતા હૈ કિ અલ્લાહ વહદહૂ લા શરીક કી વહદાનિયત કા ઈક़રાર કરને ઔર રસૂલુલ્લાહ ﷺકી રિસાલત પર ઈમાન લાને કે બાદ મુસલમાન માલિકે નિસાબ પર અપને અપને ઈમાન કી તક્મીલ કે લિયે ઝકાત અદા કરના ઝરૂરી હૈ, જો માલિકે નિસાબ હોતે હુએ ઝકાત અદા નહીં કરતે વહ કામિલ મુસલમાન નહીં. ઝકાત અદા કરનેવાલોં કો હમ સબકે આક़ા વ મૌલા જનાબ અહમદે મુજતબા ﷺ ને બશારતેં દી હૈં.

ચુનાંચે તબરાની ને ઔસત મેં હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કી હૈ કિ હુઝૂરે અક़દસ ﷺ ફર્માતે હૈં, જો મુઝકો છે ચીઝોં કી ઝમાનત દે, મૈં ઉસ્કે લિયે જન્નત કા ઝામિન હૂં. રાવી કહતે હૈં કિ મૈંને અર્ઝ કિયા કે વહ છે ચીઝેં ક્યા હૈં ? અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺને ફર્માયા : નમાઝ, ઝકાત, અમાનત, શર્મગાહ, શિકમ ઔર ઝબાન.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝકાત દેનેવાલોં કે લિયે આખિરત કી ઝિંદગી મેં જન્નત કી ખુશખબરી હૈ. જન્નત એક ઐસી જગહ હૈ જહાં ન કોઈ ખૌફ ન કોઈ ગ़મ ! હર તરહ કે ખૌફ વ ખતર સે ઈન્સાન આઝાદ ઔર સુકૂન મેં હોગા ઔર વહાં ઈતની આસાઈશેં હોંગી કિ ઈન્સાન દુન્યાવી ઝિંદગી મેં તસવ્વુર ભી નહીં કર સકતા ઔર યહ અઝીમ મક़ામ

ઉન લોગોં કે લિય હૈ જો એહલે ઈમાન હોંગે, નેક ઔર સાલેહ અખ્લાક़ કે માલિક હોંગે ઔર ઉન તમામ સિફાત કે હામિલ હોંગે જો કે એક મોમિન કે લિયે ઝરૂરી હૈં, તો ઐસે લોગોં કો જન્નતકા વારિષ બના દિયા જાયેગા. ઈસસે માલૂમ હુઆ કિ ઝકાત દેનેવાલોં કે લિયે જન્નત કી વિરાસત હૈ કિ જન્નત ઉન્કે લિયે હૈ ઔર વહ જન્નત કે લિયે.

ફિરદૌસ જન્નત કા સબસે આ'લા દર્જા હૈ ઔર મોમિનીન કે લિયે ઈસી કી બશારત હૈ. હઝરત અબૂ ઐયૂબ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ એક શખ્સ નબીએ કરીમ ﷺ કે પાસ આયા ઔર અર્ઝ કરને લગા કિ સરકાર મુઝે ઐસા અમલ બતા દેં જો મુઝે જન્નત મેં દાખિલ કર દે. હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : "અલ્લાહ કી ઈબાદત કર, કિસી કો ઉસ્કા શરીક ન કર, નમાઝ કાઈમ કર ઔર ઝકાત અદા કર."

★ જન્નત કે દરવાઝે ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મરવી કિ નબિયોં કે સરદાર ઔર હમ ગુલામોં કે આક़ા વ મૌલા ﷺને ખુત્બા પઢ્હા ઔર ફર્માયા : "ક़સમ હૈ ઉસ્કી જિસ્કે ક़બઝએ ક़ુદરત મેં મેરી જાન હૈ !" ઈસકો તીનબાર ફર્માયા ફિર સર ઝુકા લિયા, તો સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ને ભી સર ઝુકા કિયા ઔર રોને લગે. માલૂમ ન હુઆ કિ આપને કિસ ચીઝ પર ક़સમ ખાઈ, ફિર હુઝૂરે અનવર ﷺને સરે મુબારક ઉઠા લિયા, ચેહરએ પુર નૂર પર ખુશી કે આષાર થે ઔર ઈર્શાદ ફર્માયા : જો બંદા પાંચોં નમાઝેં પઢ્હતા હૈ, રમઝાન કે રોઝે રખતા હૈ ઔર અપને માલ કી ઝકાત દેતા હૈ ઔર કબીરા ગુનાહોં સે બચતા હૈ ઉસ્કે લિયે જન્નત કે દરવાઝે ખોલ દિયે જાતે હૈં ઔર ઉસસે કહા જાયેગા કિ સલામતી કે સાથ દાખિલ હો જા. *(અત્તરગ़ીબ : ૧/૩૦૭)*

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہما સે મરવી હૈ કિ રસૂલે કરીમ ﷺને ફર્માયા : જો શખ્સ માલ હાસિલ કરે તો ઉસ પર ઉસ વક़્ત તક ઝકાત નહીં જબ તક ઉસ પર પૂરા સાલ ન ગુઝર જાયે. *(તિર્મિઝી : ૧/૧૩૮)*

હઝરત સમુરા બિન જુન્દુબ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺ હમ કો હુકમ ફર્માયા કરતે થે કિ હમ તિજારત કે લિયે તૈયાર કી જાનેવાલી ચીઝોંકી ઝકાત નિકાલા કરે. *(અબૂ દાઉદ : સફહા : ૨૧૮)*

હઝરત મૂસા બિન તલ્હા સે મરવી હૈ કિ હમારે પાસ હઝરત મઆઝ બિન જબલ કા વહ ખત મૌજૂદ હૈ જિસે દેકર હુઝૂર ﷺને ઉન્હેં ભેજા થા. રાવી કહતે હૈં કિ હુઝૂર ﷺને મઆઝ બિન જબલ કો હુકૂમ ફર્માયા કિ વહ ગેહૂં, જવ, અંગૂર કી પૈદાવાર મેં મુસલમાનોં સે ઝકાત વસૂલ કર લેં. *(મિશ્કાત શરીફ : ૧૫૯)*

★ સદકા કે ફઝાઈલ ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જિસ તરહ ઝકાત ન દેને પર અઝાબ હૈ ઈસી તરહ ઝકાત કી અદાયગી પર બેહિસાબ ષવાબ ભી હૈ. ફર્માયા ગયા, અરકાને ઈસ્લામ કી અદાયગી પર અલ્લાહ ﷻ કી રહમત જોશ મેં આયેગી ઔર ઝકાત દેનેવાલે કો સલામતી કે સાથ જન્નત મેં દાખિલ ફર્મા દેગા. અલ્લાહ હમ સબકો તૌફીક અતા ફર્માએ.

ઝકાત ઔર સદકૃએ ફિત્ર યહ દોનોં વાજિબ હૈં. જો ઈન દોનોં કી અદા ન કરેગા સખ્ત ગુનહગાર હોગા મગર ઈનકે અલાવા સદકા દેને ઔર ખુદાએ વહદહૂ લા શરીક કી રાહ મેં ખૈરાત કરને કા ભી બહુત બળ। ષવાબ હૈ ઔર દારૈન મેં ઈસકે બળે–બળે ફવાઈદ ઔર મુનાફે હૈં. ચુનાંચે ઈસકે બારે મેં હમ યહાં ચંદ અહાદીષ બયાન કરતે હૈં, ઈન પર ગૌર કીજિયે ઔર અપને પ્યારે રસૂલ ﷺ કે ઈન મુકદ્દસ ફરામીન પર અમલ કરકે દુન્યા ઔર આખિરત સંવાર લીજિયે.

★ માલ મેં ઈઝાફા કા ઝરિયા ★

ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : મુસલમાન જો એક છુઆરા યા એક નિવાલા અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કી રાહ મેં દે, અલ્લાહ તઆલા ઉસે બઢાતા હૈ ઔર પાલતા હૈ જૈસે કોઈ આદમી અપને બછળે યા

બદને કો પાલતા હૈ યહાં તક કિ વહ બઢકર ઉહદ પહાળ કે બરાબર હો જાતા હૈ. *(મુસ્નદે ઈમામ અહમદ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જિસ તરહ મૌલા ઝકાત અદા કરને પર સવાબ અતા ફર્માતા હૈ યૂં હી સદકા કી અદાયગી પર ભી બેહિસાબ ષવાબ અતા ફર્માતા હૈ. ઔર અગર સદકા ખુલૂસ કે સાથ દિયા જાયે તો અલ્લાહ ﷻ ઉસકો ખૂબ બઢાતા હૈ ઔર બલાઓં કો ટાલતા હૈ. હમને દેખા હૈ કિ અલ્લાહ ﷻ બહુત સારી મુસીબતેં ઔર બીમારિયાં સદકે કી વજહ સે દૂર ફર્મા દેતા હૈ. ઔર યાદ રખેં કિ કભી ભી યહ ગુમાન મત કરના કિ સદકે કી વજહ સે માલ કમ હો જાયેગા બલ્કિ સદકે કી વજહ સે હમેશા માલ મેં ઈઝાફા હોતા હૈ.

★ ફિરિશ્તોં કા તઅજ્જુબ ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ કા બયાન હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા કિ જબ અલ્લાહ તઆલા ને ઝમીન કો પૈદા ફર્માયા તો વહ હિલને લગી, અલ્લાહ તઆલાને પહાળોં કો પૈદા ફર્માયા ઔર ઝમીન કો પહાળોં કે સહારે પર ઠહરા દિયા, યહ દેખ કર ફિરિશ્તોં કો ઉન્કી તાકત પર બળા તઅજ્જુબ હુઆ ઔર ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા કિ અય પરવરદિગાર ! ક્યા તેરી મખ્લૂક મેં પહાળોં સે ભી બળ્હકર તાકતવર કોઈ ચીઝ હૈ ? અલ્લાહ તઆલા ને ઈર્શાદ ફર્માયા, કિ હાં ! લોહા. ફિરિશ્તોં ને અર્ઝ કિયા કિ તેરી મખ્લૂક મેં લોહે સે ભી બળ્હકર તાકતવર કોઈ ચીઝ હૈ ? તો ફર્માયા હાં, આગ હૈ. ફિરિશ્તોં ને પૂછા, ક્યા આગ સે ઝ્યાદા તાકતવર કોઈ મખ્લૂક હૈ ? અલ્લાહ તઆલાને ફર્માયા, હાં ! પાની હૈ. ફિર ફિરિશ્તોં ને અર્ઝ કિયા કિ ક્યા તેરી મખ્લૂક મેં પાની સે ઝ્યાદા તાકતવર કોઈ ચીઝ હૈ ? તો ઈર્શાદ હુઆ કિ હાં ! હવા હૈ. યહ સુનકર ફિરિશ્તોં ને સવાલ કિયા કિ ક્યા તેરી મખ્લૂક મેં હવા સે ભી બળ્હકર કોઈ ચીઝ તાકતવર હૈ ? તો જવાબ મિલા કિ હાં ! "اِبْنُ اٰدَمَ تَصَدَّقَ صَدَقَةً بِيَمِيْنِهٖ يُخْفِيْهَا مِنْ شِمَالِهٖ" ઈબ્ને આદમ કે વહ અપને દાહિને હાથ સે સદકા દે ઔર બાયેં હાથ સે છુપાએ. *(મિશ્કાત : ૧૭૦)*

મેરે પ્યારે આક़ા કે પ્યારે દીવાનો ! મતલબ યહ હૈ કિ સદક़ા ઈસ ક़દ્ર છુપા કર દે કિ દાયેં હાથ સે સદક़ા કરે તો બાયેં કો ખબર ન હો. ઈસ તરહ સદક़ા કરના પહાળ, લોહા, આગ, હવા, પાની ઔર તમામ ચીઝોં સે બળ્હકર તાક़તવર હૈ.

આજ ખુદ-નુમાઈ કા દૌર-દૌરા હૈ, લોગ કોઈ ભી નેકી છુપાના નહીં ચાહતે, હાલાંકિ હુઝૂર ﷺ કે ફ઼ર્માન કી રોશની મેં સબસે ઝ્યાદા તાક़તવર વહ સાહિબે ઈમાન હૈ જો સદક़ા છુપા કર દે, દિખાવા મક़્સૂદ ન હો, બલ્કિ સિર્ફ અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે રસૂલ ﷺકી રઝા મક़્સૂદ હો.

★ ઉમ્ર કૈસે બઢ઼ે ? ★

હઝરત ઉમર બિન ઔફ़ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : બેશક ! સદક़ે કે ઝરિયે અલ્લાહ તઆલા ઉમ્ર બળ્હાતા હૈ ઔર બુરી મૌત કો દફ઼ા કરતા હૈ. *(દુર્રે મન્સૂર)*

★ ગઝબે ઈલાહી સે બચાઓ ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : "اِنَّ الصَّدَقَةَ لَتُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ وَ تَدْفَعُ مِيْتَةَ السُّوْءِ" બેશક ! સદક़ા અલ્લાહ કે ગ઼ઝબ કો બુઝાતા હૈ ઔર બુરી મૌત કો દફ઼ા કરતા હૈ. *(તિર્મિઝી, મિશ્કાત : ૧૬૮)*

★ સદક़ા કો બાતિલ ન કરો ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સદક़ા દેકર એહસાન જતાના બહુત બળી આફ઼ત હૈ. ઈસી લિયે છુપાકર સદક़ા દેને કી બળી ફ઼ઝીલત વારિદ હુઈ હૈ, સદક़ા દેકર એહસાન જતાને સે સદક़ે કા ષવાબ ખત્મ હો જાતા હૈ.

ચુનાંચે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કા ફ઼ર્માન હૈ : لَا تُبْطِلُوْا صَدَقَاتِكُمْ بِالْمَنِّ وَ الْاَذٰى અપને સદક़ાત કો એહસાન રખકર ઔર ઈઝા દેકર બાતિલ ન કરો.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ અગર હમેં મખ્લૂક़ ખુદા કી ખિદમત કરને કા મૌક़ા અતા ફ઼ર્માએ તો ખબરદાર ! ग़રીબોં પર એહસાન ન જતાયા જાએ, અગર એહસાન જતાયેંગે તો યક़ીનન ! સદક़ાત તો બાતિલ હો હી જાયેંગે ઉસી કે સાથ ग़રીબોં કી દિલ આઝારી કા ભી ગુનાહ હોગા. લિહાઝા હર્ગિઝ-હર્ગિઝ સદક़ા દેકર યા કિસી કી મદદ કરકે એહસાન મત જતાઓ, બલ્કિ અલ્લાહ કા એહસાન માનો કિ ઉસને અપને એક બંદે કી હાજત પૂરી કરને કા ઝરિયા ઔર વસીલા તુમ્હેં બનાયા.

★ જહન્નમી કૌન ? ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : મુઝ પર પેશ હુઆ કિ તીન લોગ પહલે જન્નતમેં ઔર તીન લોગ જહન્નમમેં પહલે જાયેંગે. જન્નતમેં પહલે જાને વાલે તીન લોગ યહ હોંગે : શહીદ, ગુલામ જો અપને રબ કી ઈબાદત મેં મશગૂલ રહતા થા ઔર અપને આક़ા ﷺ કે હુકૂક़ ભી અદા કરતા થા ઔર પાક-દામન અયાલદાર, ઔર જહન્નમ મેં પહલે જાનેવાલે તીન શખ્સ યહ હોંગે: જબર્દસ્તી હાકિમ બનનેવાલા, માલદાર ઝકાત ન દેનેવાલા, બદકાર નાદાર. *(સુનને અબૂ દાઊદ)*

★ પેશાની ઔર કરવટેં દાગ़ી જાયેંગી ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : જિસકે પાસ સોના ઔર ચાંદી હો ઔર ઉસકી ઝકાત ન દે તો ક़યામત કે દિન ઉન્કી તખ્તિયાં બનાકર જહન્નમ કી આગ મેં તપાયેંગે ફિર ઉન્સે ઉસ શખ્સ કી પેશાની ઔર કરવટેં દાગ़ી જાયેંગી. જબ વહ તખ્તિયાં ઠંડી હો જાયેંગી ફિર ઉન્હેં તપા કર દાગેંગે, ક़યામત કા દિન પચાસ હઝાર બરસ કા હૈ, યૂં હી કરતે રહેંગે યહાં તક કિ તમામ મખ્લૂક़ કા હિસાબ હો જાયેગા. *(મુસ્લિમ શરીફ : ૩૧૮)*

ઔર હઝરત અબૂ ઝર ग़िફ़ારી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ, ફ઼ર્માયા કિ ઝકાત નિકાલે બગ़ૈર માલ કો જમા કરનેવાલોં કો ગર્મ પત્થર કી બશારત

સુનાઓ જિસસે જહન્નમ મેં ઉનકો દાગ઼ા જાયેગા, ઉસ્કે સર ઔર પિસ્તાન પર વહ ગર્મ પત્થર રખેંગે કિ સીના તોળકર શાના સે નિકલ જાયેગા ઔર શાના પર રખેંગે કિ શાના કી હડ્ડિયાં તોળ કર સીને સે નિકલ જાયેગા. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માલ કી ઝકાત કી અદાયગી ન કરને કી સજા કિતની સખ્તરીન હૈ. યહ બાત હમેં મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે સમઝ મેં આ ચુકી હોગી. હમ મેં કા કૌન હૈ, જો ઈતના સખ્ત અઝાબ બર્દાશ્ત કર સકે ? લિહાઝા અગર અલ્લાહ તઆલા ﷻને આપકો માલિકે નિસાબ હોને કી તૌફીક઼ બખ્શી હૈ ઔર આપ પર ઝકાત ફર્ઝ હૈ તો ઝકાત કી અદાયગી મેં કોતાહી હર્ગિઝ ન કરેં વરના અપને આપકો જહન્નમ કા સખ્ત અઝાબ બર્દાશ્ત કરને કે લિયે તૈયાર કર લેં.

★ ગલેકા અઝ્દહા ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જો શખ્સ અપને માલ કી ઝકાત ન દેગા વહ માલ ક઼યામત કે દિન ગંજે અઝદહે કી શક્લ બનેગા ઔર ઉસ્કે ગલે મેં તૌક઼ બનકર પળેગા, ફિર હુઝૂર ﷺને યહ આયત તિલાવત ફર્માઈ : "وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ يَبْخَلُوْنَ بِمَا آتَاهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ" *(ઈબ્ને માજા શરીફ)*

હઝરત ષૌબાન رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જો બંદા અપને માલકી ઝકાત નિકાલે બગૈર મર ગયા, ક઼યામત કે દિન વહ માલ ગંજે અઝદહે કી શક્લ મેં હોગા જિસકે દો ફન હોંગે, વહ ઉસ્કે પીછે દૌળેગા. વહ શખ્સ કહેગા, ખરાબી હો તેરે લિયે તૂ કૌન હૈ ?! વહ કહેગા, મૈં તેરા વહી ખજાના હૂં જિસે તૂ બગૈર ઝકાત અદા કિયે દુન્યા મેં છોળ આયા થા, ફિર ઉસ્કે પીછે દૌળતા રહેગા યહાં તક કિ વહ મજબૂર હોકર ઉસ્કે મુંહ મેં અપના હાથ દે દેગા, વહ ઉસ્કો ચબાયેગા યહાં તક કિ પૂરા જિસ્મ ચબા જાયેગા. *(અત્તરગ઼ીબ વત્તરહીબ : ૧/૩૧૬)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બંદા જિસ માલ કી બંદા

ઝકાત નિકાલે બગ઼ૈર મર જાતા હૈ, તો રહમતે આલમ ﷺ કે ફર્માન કી રૌશની મેં વહ માલ ક઼યામત કે દિન ગંજે સાંપ કી શક્લ મેં ઉસ શખ્સ કે પીછે દૌળેગા. અલ્લાહુ અકબર ! દુન્યા મેં હમારે જમા કિયે હુએ માલ સે દૂસરે લોગ ફાયદા ઉઠાયેંગે ઔર ક઼યામત કે દિન જિસકા માલ થા વહ સાંપ કે અઝાબ કા મુસ્તહિક઼ હો જાયેગા. દુઆ હૈ કિ અલ્લાહ ﷻ ઐસા માલ દે જિસકી હમ સહીહ તૌર પર ઝકાત અદા કર સકેં.

★ માલ બર્બાદ કૈસે હોતા હૈ ? ★

અમીરુલ મોમિનીન સૈયદના ફારૂક઼ે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ સરકારે દો જહાં علیہ الصلوٰۃ والسلام ને ઈર્શાદ ફર્માયા : ખુશ્કી ઔર તરી મેં જો માલ બર્બાદ હોતા હૈ વહ ઝકાત અદા ન કરને કી વજહ સે હોતા હૈ. *(અત્તરગ઼ીબ વત્તરહીબ : ૧/૩૧૭)*

હઝરત બુરૈદા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : જો ક઼ૌમ ઝકાત ન દેગી અલ્લાહ તઆલા ઉસે ક઼હત મેં મુબ્તલા કર દેગા. *(અત્તરગીબ : ૧/૩૧૮)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈન દોનોં રિવાયતોં સે પતા ચલા કિ ઝકાત ન દેના માલ વ દૌલત કી બર્બાદી કા સબબ હૈ, અગર આપ ચાહતે હૈં કિ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝઝત કી દી હુઈ નેઅ્મતોં સે ભરપૂર ફાઈદા ઉઠાયેં તો અપને માલ કી ઝકાત અદા કરેં, ઝકાત કી બરકત સે માલ મહફૂઝ હો જાયેગા.

★ માલ કી મહબ્બત કા અંજામ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ષઅલ્બા બિન હાતિબ એક નિહાયત મુફ઼લિસ મુસલમાન થે, વહ રબ્બે ક઼દીર કી બારગાહ મેં બહુત હી ઝ્યાદા સજ્દે કિયા કરતે થે, ઉન્કે કષરતે સુજૂદ કી વજહ સે ઉન્કે માથે પર દાગ઼ હી નહીં બલ્કિ ઉન્કા માથા ઘુટને કી તરહ ફૂલ ગયા થા, મગર વહ નમાઝ પઢકર સબસે પહલે મસ્જિદ સે નિકલ જાતે થે. એક મર્તબા સરકારે દો આલમ ﷺને ઉન્સે દર્યાફ઼્ત ફર્માયા કિ અય ષઅલ્બા ! તુમ મસ્જિદ સે નમાઝ પઢકર સબસે પહલે ક્યોં નિકલ જાયા કરતે હો ? વહ

અર્ઝ કરતે હૈં : યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મેરે પાસ સિર્ફ યહી એક લિબાસ હૈ, લિહાઝા જબ મૈં નમાઝ પઢકર અપને ઘર વાપસ જાતા હૂં તો ઈસી લિબાસ કો પહન કર મેરી બીબી નમાઝ પઢતી હૈ. યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મેરે લિયે અલ્લાહ સે દુઆ ફર્માયેં કિ અલ્લાહ તઆલા મુઝે માલ કી ફરાવાની અતા ફર્માયે. સરકારે દો આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા એ ષઅલ્બા ! તુમ્હારે લિયે મુફલિસી હી બેહતર હૈ. લેકિન સઅલ્વા ને હુઝૂર ﷺ કી બાત ન માની ઔર અપની બાત પર બઝિદ રહે તો સરકારે કૌનો–મકાં ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : અય ષઅલ્બા ! તુમ્હેં કૌન–સા માલ પસંદ હૈ ? ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મુઝે બકરી સબસે ઝયાદા પસંદ હૈ. સરકારે દો આલમ عليه الصلوة والسلامને ઉન્કે લિયે દુઆ ફર્મા દી, અભી કુછ દિન હી ગુઝરે થે કિ ષઅલ્બા કો અલ્લાહ તઆલાને બકરિયોં કા એક રેવળ અતા ફર્મા દિયા.

ધીરે–ધીરે ઉન બકરિયોં કી તાદાદ બઢ્હતી ગઈ હત્તા કિ ષઅલ્બા કો મદીના શરીફ કે બાહર એક મૈદાન મેં પનાહ લેની પડી. ઔર જબ બકરિયોં કી તાદાદ બહુત ઝયાદા હો ગઈ તો ષઅલ્બા કો મદીના સે દૂર જંગલ મેં પનાહ લેની પડી, ફિર ક્યા થા ! ઉન બકરિયોં કી વજહ સે ઉન્કી મશ્ગૂલિયત બઢ્હતી ગઈ યહાં તક કિ ઉન્કી મશ્ગૂલિયત ઉન્કે લિયે નમાઝ સે માનેઅ્ હો ગઈ. ફિર એક વક્ત ઐસા આયા કિ વહ સિર્ફ જુમ્આ અદા કરને કે લિયે મસ્જિદે નબવી કા કસ્દ કરતે થે. જબ આયતે ઝકાત નાઝિલ હુઈ તો સરવરે કાયનાત ﷺને તમામ મુસલમાનોં કો ઝકાત અદા કરને કા હુક્મ ફર્માયા ઔર ષઅલ્બા કે પાસ ભી અપને કાસિદોં કો રવાના ફર્માયા. જબ કાસિદ ષઅલ્બા કે પાસ પહુંચા ઔર ઉન્કો સરકાર ﷺ કા હુક્મ સુનાયા તો ઉન્હોંને સોચા કિ ઈસ તરહ તો મેરી બહુત સારી બકરિયાં કમ હો જાયેંગી ! (મઆઝલ્લાહ) યહ સોચ કર ઉન્હોંને કાસિદોં સે કહા કિ મૈં બાદ મેં સોચૂંગા, જબ દોબારા ઉન્કે પાસ સરકાર ﷺને અપને કાસિદોં કો રવાના ફર્માયા તો ઉન્હોંને કહા કિ યહ તો એક કિસ્મ કા તાવાન હૈ ! કાસિદોં ને સરકાર ﷺ કો ઈસ અમ્ર કી ખબર દી,

તો સરકાર ﷺને ફર્માયા: અબ ષઅલ્બા કી બરબાદી કરીબ હૈ. ઉસી વક્ત કુર્આને પાકકી આયતે કરીમા નાઝિલ હુઈ ઔર ઈસ આયત મેં ષઅલ્બા કો મુનાફિક કહા ગયા.

ઈસ આયત કે નુઝૂલ કે વક્ત ષઅલ્બા કા કોઈ કરીબી વહાં મૌજૂદ થા, જિસને ઉન્કો ઈસ અમ્ર કી ખબર દી તો વહ બહુત હી પછતાએ ઔર અપને માલ કા સદકા લેકર સરકાર عليه الصلوة والسلام કી ખિદમત મેં હાઝિર હુએ. સરકાર ﷺને ફર્માયા : અય ષઅલ્બા ! મૈંને ઈસી લિયે કહા થા કિ તુમ્હારે લિયે યહી બેહતર હૈ ઔર અબ અલ્લાહ તઆલા ને ભી તુમ્હારે સદકા કો રદ કર દિયા હૈ. લિહાઝા મૈં તુમ્હારે સદકે કો કુબૂલ નહીં કર સકતા. સઅલ્બા માયૂસ હો કર વહાં સે વાપસ હુએ ઔર હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક رضی اللہ عنہ કે દૌરે ખિલાફત મેં અપને માલ કા સદકે લેકર હાઝિર હુએ તો સય્યદના અબૂ બકર સિદ્દીક رضی اللہ عنہને ફર્માયા કિ જબ કૌનૈન કે તાજદાર ﷺને તુમ્હારે સદકે કો રદ ફર્મા દિયા તો મેરી ક્યા મજાલ કિ મૈં તુમ્હારે સદકે કો કુબૂલ કર લૂં ! યૂંહી વહ હઝરત સય્યદના ઉમર رضی اللہ عنہ ઔર સય્યદના ઉષ્માન رضی اللہ عنہ કે દૌરે ખિલાફત મેં સદકા લેકર હાઝિર હુએ તો ઉન હઝરાતને ભી ઉન્કે સદકે કો રદ ફર્મા દિયા, અબ ષઅલ્બા બિલ્કુલ માયૂસ હોકર વાપસ હુએ ઔર ઈસી હસરત કે આલમ મેં ઈન્તેકાલ હો ગયા. *(સાવી)*

★ ઝકાત સે મુતઅલ્લિક ચંદ ઝરૂરી મસાઈલ ★

ઝકાત શરીઅત મેં અલ્લાહ તઆલા કે લિયે માલ કે એક હિસ્સે કો જો શરઅ ને મુકર્રર કિયા હૈ, મુસલમાન હાજતમંદ કો માલિક કર દેને કો કહતે હૈ.

- વહ માલ જો તિજારત કે લિયે રખા હુઆ હૈ ઉસે દેખા જાયે કિ ઉસ્કી કીમત, સાળે સાત તોલા સોના યા સાળે બાવન તોલા ચાંદી કે બરાબર હો, ઉસ માલે તિજારત કી ઝકાત અદા કરના ફર્ઝ હૈ. માલે તિજારત સે મુરાદ હર કિસ્મ કા સામાન હૈ, ખ્વાહ ગલ્લા વગૈરાકે જિન્સ સે હો યા મવેશી, ઘોળે, બકરિયાં, ગાયેં વગૈરા અગર યહ

અશિયા બગ૨ઝે તિજારત રખી હુઈ હૈં તો પૂરા સાલ ગુઝરને કે બાદ ઈનકી ઝકાત અદા કરના ફર્ઝ હૈ.

- અગર માલે તિજારત બક૬્રે નિસાબ નહીં હૈ લેકિન સોના ચાંદી ઔર નક૬્દ રૂપિયા મૌજૂદ હૈ તો ઉન સબ્કો મિલાયા જાયેગા અગર ઈનકા મજમૂઆ બક૬્રે નિસાબ હો જાયે તો ઉસ પર ઝકાત ફર્ઝ હૈ વરના નહીં.
- જો મકાનાત યા દુકાનેં કિરાએ પર દે રખી હૈં તો ઉન પર ઝકાત નહીં લેકિન ઉન્કા કિરાયા જમા કરને કે બાદ બક૬્રે નિસાબ હો જાયે તો ઉસ પર સાલ ગુઝરને કે બાદ ઝકાત ફર્ઝ હૈ. હાં ! અગર માલિક પહલે હી સે માલિકે નિસાબ હૈ તો કિરાયા ઉસી પહલે નિસાબ મેં શામિલ હોગા ઔર કિરાયા કી આમદની કા અલાહેદા નિસાબ શુમાર નહીં કિયા જાયેગા. ઈસલિયે જબ પહલે નિસાબ પર સાલ ગુઝર જાયે તો કિરાએ કી ૨ક૬્મ ભી ઉસ નિસાબ મેં મિલાકર ઝકાત અદા કી જાયેગી.
- દુકાનોં મેં માલે તિજારત રખને કે લિયે શોકેસ, તરાઝૂ, અલમારિયાં વગૈ૨ા નીઝ ઈસ્તેમાલ કે લિયે ફર્નીચર, સર્દી, ગર્મી સે બચાવ કે લિયે એ૨કંડીશન્સ વગૈ૨ા ઔર ઐસી ચીઝેં જો ખરીદ વ ફરોખ્ત મેં સામાન કે સાથ નહીં દી જાતી બલ્કિ ખરીદ વ ફરોખ્ત મેં ઉન્સે મદદ લી જાતી હો તો ઉન પર ઝકાત ફર્ઝ નહીં ક્યોંકિ યહ તિજારત મેં હવાઈજે અસલિયા મેં શામિલ હૈં.
- ઝકાત ફર્ઝ હોને કે લિયે માલો–દૌલત કી એક ખાસ હદ ઔર મુતઅય્યન મિક૬્દાર હૈ, જિસકો શરીઅત કી ઈસ્તેલાહ મેં "નિસાબ" કહા જાતા હૈ, ઝકાત ઉસી વક૬્ત ફર્ઝ હૈ જબ માલ બક૬્રે નિસાબ હો, નિસાબ સે કમ માલો–દૌલત પર ઝકાત ફર્ઝ નહીં. સોનેકા નિસાબ સાળે સાત તોલા હૈ ઔર ચાંદી કા નિસાબ સાળે બાવન તોલા હૈ. ઔર માલે તિજારત કા નિસાબ યહ હૈ કિ ઉસ્કી ક૬ીમત સોને યા ચાંદી કે નિસાબ કે બરાબર હો યા સોને, ચાંદી કી નક૬્દ ક૬ીમત બસૂરતે રૂપિયે હો.

- ઝકાત ફર્ઝ હૈ ઉસકા મુન્કિર કાફિર ઔર ન દેને વાલા ફાસિક૬ ઔર ક૬્લ કા મુસ્તહિક૬ હૈ ઔર અદા મેં તાખીર કરનેવાલા ગુનહગાર ઔર મરદૂદુશ્શહાદત હૈ.
- ઝકાત વાજિબ હોને કે લિયે ચંદ શરતેં હૈ : મુસલમાન હોના, આક૬िલ હોના, બાલિગ હોના, આઝાદ હોના, માલ બક૬્રે નિસાબ ઉસ્કી મિલકિયત મેં હોના, પૂરે તૌર પર ઉસ્કા માલિક હોના, સાહિબે નિસાબ કા કર્ઝ સે ફારિગ હોના, ઉસ નિસાબ પર એક સાલ કા ગુઝર જાના.
- મોતી ઔર જવાહરાત પર ઝકાત વાજિબ નહીં અગર્ચે હઝારોં કે હોં. હાં ! અગર તિજારત કી નિયત સે લી હૈ તો ઝકાત વાજિબ હો ગઈ. *(દુર્રે મુખ્તાર)*
- સાલ ગુઝરને સે મુરાદ ક૬મરી સાલ હૈ યાની ચાંદ કે મહીનોં સે બારહ મહીને અગર શુરૂ સાલ ઔર આખિર સાલ મેં નિસાબ કામિલ હૈ ઔર દરમિયાન સાલ મેં નિસાબ નાકિસ ભી હો ગયા તો ભી ઝકાત ફર્ઝ હૈ. *(આલમગીરી)*
- ઝકાત દેતે વક૬્ત યા ઝકાત કે લિયે માલ અલાહેદા કરતે વક૬્ત ઝકાત કી નિયત શર્ત હૈ. નિયત કે યહ મઅ્ના હૈં કિ અગર પૂછા જાયે તો બિલા તાઅમ્મુલ બતા સકે કિ ઝકાત હૈ.
- સાલ ભર તક ખૈરાત કરતા રહા અબ નિયત કી કે જો કુછ દિયા હૈ ઝકાત હૈ તો ઝકાત અદા ન હોગી. માલ કી ઝકાત કી નિયત સે અલાહેદા કર દેને સે બરીઉઝ્ઝિમ્મા ન હોગા જબ તક કિ ફક૬ીર કો ન દે દે, યહાં તક કિ વહ જાતા રહા (ચોરી હો ગયા યા ગુમ હો ગયા) તો ઝકાત સાકિત ન હુઈ. *(દુર્રે મુખ્તાર)*
- ઝકાત કા રૂપિયા મુર્દે કી તજહીઝ વ તક્ફીન યા મસ્જિદ કી તામીર મેં નહીં સર્ફ કર સકતે કિ ફક૬ીર કો માલિક બનાના ન પાયા ગયા. અગર ઈન ઉમૂર મેં ખર્ચ કરના ચાહેં તો ઈસ્કા તરીક૬ા યહ હૈ કિ ફક૬ીર કો માલિક કર દેં ઔર વહ સર્ફ કરે ઔર ષવાબ દોનોં કો હોગા. બલ્કિ હદીષે પાક મેં હૈ કિ અગર સો હાથોં મેં સદક૬ા ગુઝરા

તો સબકો વૈસા હી સવાબ મિલેગા જૈસા દેને વાલે કે લિયે ઔર ઉસ્કે અજ્ર મેં કુછ કમી ન હોગી. *(રદ્દુલ મુહતાર)*

- ઝકાત દેને મેં યહ ઝરૂરી નહીં કિ ફ઼કીર કો ઝકાત કહ કર દે બલ્કિ સિર્ફ નિયતે ઝકાત કાફી હૈ યહાં તક કિ હિબા યા ક઼ર્ઝ કહકર દે ઔર નિયત ઝકાત કી હો તો ભી અદા હો જાયેગી. *(આલમગીરી)*
- યૂંહી નઝરાના, હદિયા યા ઈદી યા બચ્ચોં કી મિઠાઈ ખાને કે નામ સે દી તબ ભી અદા હો ગઈ. બઅઝ મોહતાજ ઝરૂરતમંદ ઝકાત કા રૂપિયા નહીં લેના ચાહતે ઉન્હેં ઝકાત કહકર દિયા જાયે તો નહીં લેંગે લિહાઝા ઝકાત કા લફ઼્ઝ ન કહે. *(બહારે શરીઅત)*
- સોને, ચાંદી કે અલાવા તિજારત કી કોઈ ચીઝ હો જિસકી ક઼ીંમત સોને, ચાંદી કે નિસાબ કો પહુંચે તો ઉસ પર ભી ઝકાત વાજિબ હૈ. યાની ક઼ીમત કે ચાલીસવેં હિસ્સે પર ઝકાત વાજિબ હૈ. *(દુર્રે મુખ્તાર)*

★ ઝકાત કિસ કો દી જાયે ? ★

અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ﷻ ને માલે સદક઼ા કે મુસ્તહિક઼ીન કી તફ઼સીલ કુર્આને અઝીમ મેં યૂં બયાન ફ઼રમાયા : ચુનાંચે ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ :

اِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِيْنَ وَالْعَامِلِيْنَ عَلَيْهَاوَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوْبُهُمْ وَ فِى الرِّقَابِ وَالْغَارِمِيْنَ وَفِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَابْنِ السَّبِيْلِ فَرِيْضَةً مِّنَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ○ (سورۂ توبہ: آیت:٦٠)

ઝકાત તો ઉન્હીં લોગોં કે લિયે હૈ જો મોહતાજ ઔર નિરે નાદાર ઔર જો ઉસે તહસીલ કરકે લાયેં ઔર જિનકે દિલોં કો ઈસ્લામ સે ઉલ્ફ઼ત દી જાયે ઔર ગર્દનેં છુળાને મેં ઔર ક઼ર્ઝદારોં કો ઔર અલ્લાહ કી રાહ મેં ઔર મુસાફ઼िરોં કો, યહ ઠહરાયા હુઆ હૈ અલ્લાહ ﷻ કા ઔર અલ્લાહ ઈલ્મ વ હિક્મતવાલા હૈ.

મઝકૂરા બાલા આયત મે ઝકાત વ સદક઼ાત કે મુસ્તહિક઼ લોગોં કા ઝિક્ર ફ઼રમાયા ગયા હૈ, યહ વહ લોગ હૈં જો ઝકાત વ સદક઼ાત કે સહીહ હક઼્દાર હૈં, કુર્આની આયત મેં મઝકૂળ સદક઼ાત કે સહીહ હક઼્દારોં કી તફ઼્સીલ યહ હૈ:—

ફ઼કીર : વહ હૈ જિસકે પાસ કુછ માલ હો લેકિન ઈતને રૂપિયે પૈસે નહીં હોં જો નિસાબ કે ક઼ાબિલ હોં, ન ઘર મેં ઈતની ચીઝેં હૈં કિ જિનકી ક઼ીમત બક઼્દ્રે નિસાબ હો યા ક઼ીમત બક઼્દ્રે નિસાબ હૈ મગર સબ ચીઝેં હાજતે અસલિયા મેં દાખિલ હૈં મષલન્ ઝરૂરી કિતાબેં, પહનને કે કપળે, રહને કા મકાન, કામ કાઝ કે ઝરૂરી આલાત વગ઼ૈરા હૈં, કોઈ ચીઝ ઝાઈદ ઉસકે પાસ નહીં જિસકી ક઼ીમત નિસાબ કો પહુંચે ઐસા શખ્સ ફ઼કીર કહલાતા હૈ, ઝકાત કા મુસ્તહિક઼ હૈ, અગર ઐસા શખ્સ આલિમ ભી હો તો ઉસકી ખિદમત ઔર ભી ઝ્યાદા અફ઼ઝલ હૈ.

- ફ઼કીર અગર આલિમ હો તો ઉસે દેના જાહિલ કો દેને સે અફ઼ઝલ હૈ. *(આલમગીરી)*
- અગર આલિમ કો દે તો ઈસ્કા લિહાઝ રખે કિ ઉસ્કા એઝાઝ મદ્દે નઝર હો, અદબ કે સાથ દે, જૈસે છોટે બળે કો નઝર દેતે હૈં ઔર મઆઝલ્લાહ ! આલિમે દીન કી હિક઼ારત અગર દિલ મેં આઈ તો યહ હલાકત ઔર બહુત સખ્ત હલાકત હૈ. *(બહારે શરીઅત)*

મિસ્કીન : વહ શખ્સ હૈ જિસકે પાસ કુછ ભી માલ ન હો. કુર્આને મુક઼દ્દસ મેં ઈર્શાદે ખુદાવંદી હૈ: اَوْمِسْكِيْنًا ذَامَتْرَبَةٍ યા ખાકનશીન મિસ્કીન કો.

યાની મિટ્ટી જો ઉસ પર પળી હૈ વહી ઉસ્કી ચાદર હૈ ઔર વહી ઉસ્કા બિસ્તર હૈ. ઐસે શખ્સ કો ઝકાત દેકર સવાબ હાસિલ કરો. ઉસ શખ્સ કો સવાલ કરના ભી જાઈઝ હૈ ઔર ફ઼કીર કો નહીં ક્યોંકિ ઉસ્કે પાસ કુછ માલ હૈ અગર્ચે નિસાબ કે ક઼ાબિલ નહીં મગર જિસ્કે પાસ ઈતના ભી માલ હૈ કિ એક દિન કી ખુરાક કે ક઼ાબિલ હૈ તો ઉસ્કો સવાલ કરના હલાલ નહીં હૈ. *(આલમગીરી)*

આમિલ : આમિલ કો ભી ઝકાત દી જા સકતી હૈ અગર્ચે વહ ગ઼ની હો. આમિલ વહ શખ્સ હૈ જિસ્કો બાદશાહે ઈસ્લામ ને ઉશ્ર ઔર ઝકાત વુસૂલ કરને પર મુકર્રર કિયા હૈ ચૂંકિ યહ અપના વક઼્ત ઈસ કામ મેં લગાતા હૈ. લિહાઝા ઉસ આમિલ કો અપને અમલ કી ઉજ઼્રત મિલના ભી

ઝરૂરી હૈ તાકિ ઉસ્કે અખ્રાજાત કે લિયે બદર્જા મુતવસ્સિત કાફી હો, મગર ઉજ્જત જમાકર્દા રક્મ સે ઝાઈદ ન હો અગર માલ આમિલ કે હાથ સે જાએઅ હો જાયે તો ઝકાત અદા કરનેવાલોં કી ઝકાત અદા હો ગઈ. અગર આમિલ સય્યદ હો તો ઝકાત કે માલ સે ઉસ્કો ઉજ્જત ન દી જાયેગી, હાં ! ઉજ્જત ગૈર સય્યદ ફક્રીર કો દેકર ઉસ્કો દી જાયે તો જાઈઝ હૈ મગર ગ્નની આમિલ કો ઉસી ઝકાત સે ઉજ્જત દેના જાઈઝ હૈ ઈસલિયે કિ હાશમી કા શર્ફ ગ્નની કે રૂત્બે સે ઝાઈદ હૈ.

મુઅલ્લિફતુલ કુલૂબ : મુઅલ્લિફતુલ કુલૂબ કા મતલબ દિલજોઈ કરના હૈ, એક આમ ઉસૂલ હૈ કિ જિસ કિસી હાજતમંદ કી માલી ઈમદાદ કી જાયે તો વહ દેનેવાલોં કી તરફ મુતવજ્જેહ હોતા હૈ. ઈસલિયે અલ્લાહ તઆલા ને લોગોં કો દીને ઈસ્લામ કી તરફ માઈલ કરને કે લિયે મુઅલ્લિફતુલ કુલૂબ કી મદદ રખી હૈ તાકિ ઈસ્લામ મેં હર નયે દાખિલ હોનેવાલે કી દિલજોઈ હો ઔર વહ આસાની સે મુસલમાનોં કે ઝાબતએ હયાત કે મુતાબિક્ અમલ પૈરા હો સકેં લેકિન જબ ઈસ્લામ કો ગલ્બા હુઆ તો ઝકાત કે ઈન આઠ મસારિક મેં સે મુઅલ્લિફતુલ કુલૂબ બઈજમાએ સહાબા સાકિત હો ગયા.

રિકાબે મુકાતબ : વહ ગુલામ જો માલે મુઅય્યન અદા કરને કી શર્ત પર આઝાદ કિયા ગયા હો અગર્ચે વહ ગ્નની કા ગુલામ હો યા ખૂદ ઉસ્કે પાસ નિસાબ સે ઝાઈદ હો તો ઐસે ગુલામ કો ઝકાત દેના જાઈઝ હૈ મગર યહ ગુલામ કિસી સય્યદ કા ન હો કિ ઉસ્કો ઝકાત દેના જાઈઝ નહીં ક્યોંકિ એક લિહાઝ સે યહ માલિક કી મિલ્ક મેં હૈ ઔર માલિક સય્યદ હૈ તો યહ સય્યદ હી કો ઝકાત પહુંચેગી ઔર ઉસ્કો જાઈઝ નહીં હૈ.

ગારિમ યાની કર્ઝદાર : કર્ઝદાર કો ઝકાત દેના ભી જાઈઝ હૈ બશર્તે કિ કર્ઝ સે ઝાઈદ કોઈ રક્મ બકદ્રે નિસાબ ઉસ્કે પાસ ન હો યા કોઈ માલ હાજતે અસલિયા સે ઉસ્કે પાસ ફાઝિલ ન હો કિ જિસ કી કીમત નિસાબ કો પહુંચે તો ઐસે કર્ઝદાર કો ઝકાત દેના જાઈઝ હૈ.

ફી સબીલિલ્લાહ : ઈસસે મુરાદ ઐસે મુજાહિદીન પર માલે

ઝકાત સર્ફ કરના હૈં જો કિ અલ્લાહ કી રાહ મેં જિહાદ કે લિયે નિકલે હોં કિ ઉન્કી સવારી, અસ્લહા, રાસ્તે કે ખર્ચ ઔર આલાત કી ફરાહમી કે લિયે માલે ઝકાત દેના જાઈઝ હૈ ઔર યા તો ઈસસે મુરાદ વહ હુજ્જાજે કિરામ હૈં જા કિ રાસ્તે મેં કિસી હાદષા કા શિકાર હોકર માલી તઆવુન કે મોહતાજ હોં યા વહ તલબા મુરાદ હૈં જો કિ ઈલ્મે દીન કે હુસૂલ કે લિયે અલ્લાહ કી રાહ મેં નિકલે હોં કિ ઉન્કો ભી ઝકાત કા માલ દેના જાઈઝ હૈ.

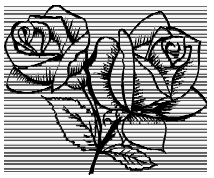
ઈબ્નુસ સબીલ : ઈબ્નુસ સબીલ સે મુરાદ મુસાફિર હૈ જિસકા ઝાદે રાહ ખત્મ હો ચુકા હો અગર્ચે વહ ઘર પર માલી એતેબાર સે ખુશહાલ હો ફિર થી ઉસ્કો ઝકાત દેના જાઈઝ હૈ.

ઝકાત અદા કરને મેં યહ ઝરૂરી હૈ કિ જિસકો ભી દેં ઉસ્કો માલિક બના દેં લિહાઝા ઝકાત કા માલ મસ્જિદ મેં સર્ફ કરના, મય્યત કો કફન દેના, પુલ બનાના, સળક બનાના, કૂઆં ખુદવાના, કિતાબ વગૈરા ખરીદ કર વક્ફ કર દેના કાફી નહીં હૈ.

અગર કિસી કી માં હાશમી બલ્કિ સય્યદ હો ઔર ઉસ્કા બાત હાશમી ન હો તો વહ હાશમી નહીં હૈ ક્યોંકિ શરઅ મેં નસબ બાપ સે જોળા જાતા હૈ.

શૌહર અપની બીબી ઔર બીબી અપને શૌહર કો ઝકાત નહીં દે સકતી, હાં અગર શૌહર ને અપની બીબી કો તલાકે મુગ્લ્લાઝા દે દિયા ઔર ઉસ્કી ઈદ્દત ગુઝર ગઈ તો અબ વહ દોનોં એક દૂસરે કો ઝકાત દે સકતે હૈં.

મઝીદ માલૂમાત કે લિયે ફતાવા રિઝવિય્યહ શરીફ, બહારે શરીઅત ઔર ફિક્હ કી દૂસરી કિતાબોં કા મુતાલઆ કરેં.

હજ કા બયાન

મેરે પ્યારે આક़ા عليه الصلوة والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! હજ ઈસ્લામ કા પાંચવાં યા ઈબાદાતે ઈસ્લામી કા ચૌથા યા નમાઝ રોઝા ઔર ઝકાત કે બાદ ચોથા ફરીઝા હૈ જો ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા કે હર ફ़ર્દ પર ખ્વાહ વહ દુન્યા કે કિસી ઈલાક़े કા રહનેવાલા હો ઉમ્ર મેં સિર્ફ એક બાર ફ़ર્ઝ હૈ, મગર સિર્ફ ઉન લોકોં પર જો જાને કી ઈસ્તિતાઅત રખતે હોં.

હજ ૯ હિજરી મેં ફ़ર્ઝ કિયા ગયા. ઈસકી ફ़ર્ઝિય્યત ક़તઈ વ યક़ીની હૈ, જો ઈસકે ફ़ર્ઝ હોને કા ઈન્કાર કરે યહ કાફ़िર હૈ. ક़ુર્આને કરીમ ને ખાલિક़े અઝ્ઝો–સમા ﷻ કા ફ़ર્માને આલીશાન હૈ :–

"وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا وَمَنْ كَفَرَ فَاِنَّ اللّٰهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعٰلَمِيْنَ"

ઔર અલ્લાહ કે લિયે લોગોં પર ઉસ ઘર કા હજ કરના ફ़ર્ઝ હૈ જો ઉસ તક ચલ સકે ઔર જો મુન્કિર હો તો અલ્લાહ સારે જહાન સે બેનિયાઝ હૈ. *(કન્ઝુલ ઈમાન : પારા :૪, રૂકૂ :૧)*

મુફ़સ્સિરે શહીર સદરૂલ અફ़ાઝિલ હઝરત અલ્લામા નઈમુદ્દીન મુરાદાબાદી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَ الرِّضْوَانُ તફ़્સીરે ખ્વાઈનુલ ઈર્ફ઼ાન મેં મઝકૂરા બાલા આયતે કરીમા કી તફ़સીર મેં તહરીર ફ઼ર્માતે હૈ :–

"ઈસ આયત મેં હજ કી ફ़ર્ઝિયતકા બયાન હૈ ઔર ઈસ્કા કિ ઈસ્તિતાઅત શર્ત હૈ. હદીષ શરીફ़ મેં સૈયિદે આલમ ﷺને ઈસ્કી તફ़સીર ઝાદો–રાહિલા સે ફ઼ર્માઈ હૈ, ઝાદ યાની તૌશા, ખાને પીને કા ઈન્તિઝામ ઈસ ક़દ્ર હોના ચાહિયે કિ જાકર વાપસ આને તક કે લિયે કાફ઼ી હો ઔર યહ વાપસી કે વક़્ત તક અહલો–અયાલ કે નફ઼ક़ા કે અલાવા હોના ચાહિયે. રાહ કી અમ્ન ભી ઝરૂરી હૈ, ક़્યોંકિ બગૈ़ર ઈસ્કે ઈસ્તિતાઅત નહી હોતી."

એક ઔર મક़ામ પર અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત અપને ખલીલ

હઝરત ઈબ્રાહીમ عليه السلام કો મુખાતબ કરતે હુએ ઈર્શાદ ફ઼ર્માતા હૈ :–

وَ اَذِّنْ فِى النَّاسِ بِالْحَجِّ يَاْتُوْكَ رِجَالًا وَّ عَلٰى كُلِّ ضَامِرٍ يَّاْتِيْنَ مِنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيْقٍ

ઔર લોગોં મેં હજ કી આમ નિદા કરે દે, વહ તેરે પાસ હાઝિર હોંગે પયાદા ઔર હર દુબલી ઉંટની પર કિ હર દૂર કી રાહ સે આતી હૈ.

–(પારા :૧૭, રૂકૂ :૧૧, કન્ઝુલ ઈમાન)

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જબ હઝરત ઈબ્રાહીમ ખલીલુલ્લાહ عليه السلام કા'બા મુઅઝ્ઝમા કી ક़દીમ બુન્યાદ પર ઈમારતે કા'બા કી તામીર કર ચુકે તો અલ્લાહ તઆલાને આપ પર વહી ફ઼ર્માઈ કિ લોગોં મેં હજ કા આમ એલાન કરેં. હુક્મે ખુદાવંદી પાકર હઝરત ઈબ્રાહીમ عليه السلام ને અબૂ ક़ુબૈસ પહાળ પર ચઢ઼ કર જહાન કે લોગોં કો નિદા કર દી કિ બૈતુલ્લાહ કા હજ કરો, જિનકે મુક़દ્દર મેં હજ હૈ ઉન્હોંને બાપોં કી પુશ્તોં ઔર માઓં કે પેટોં સે જવાબ દિયા : "લબ્બૈક અલ્લાહુમ્મ લબ્બૈક !"

ઔર હઝરત ઈમામ હુસૈન رضی اللہ عنہ કા ક़ૌલ હૈ કે આયતે કરીમા وَ اَذِّنْ فِى النَّاس મેં ખિતાબ સૈયિદે આલમ ﷺ કો હૈ, ચુનાંચે હજ્જતુલ વિદાઅ્ મેં એલાન ફ઼ર્મા દિયા ઔર ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : કે અય લોગો ! અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને તુમ પર હજ ફ઼ર્ઝ કિયા તો હજ કરો. *(મુલખ્ખસન અઝ ખઝાઈનુલ ઈર્ફ઼ાન)*

ફ઼ર્માને બારી તઆલા હૈ :–

اِنَّ اَوَّلَ بَيْتٍ وُّضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِىْ بِبَكَّةَ مُبٰرَكًا وَّهُدًى لِّلْعٰلَمِيْنَ

બેશક ! સબ મેં પહલા ઘર જો લોગોં કી ઈબાદત કા મુક़र्रर હુઆ વહ હૈ જો મક્કા મેં બરકતવાલા ઔર સારે જહાન કા રહનુમા. *(સૂરએ આલે ઈમરાન, પારા : ૪, રૂકૂઅ–૧)*

હઝરત આદમ عليه السلام ને તશરીફ઼ લાને કે બાદ જો પહલા ઘર ઈન્સાનોં કી રૂશ્દો–હિદાયત કે લિયે ઝમીન પર તામીર હુઆ વહ મક્કા હી મેં હુઆ. ઈસ ઘર કો મામૂલી શર્ફ હાસિલ નહીં બલ્કિ ઈતના અઝીમ શર્ફ

હાસિલ હૈ કિ હઝરત ઈબ્રાહીમ عليه السلام ને ઈસ ઘર કી તામીર કે વક્ત અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કી બારગાહ મેં જો દુઆ ફર્માઈ આજ તક ઉસ દુઆ કી કુબૂલિયત કા અષર નુમાયાં હૈ. કોઈ ભી મૌસમ હો વહાં પર હર કિસ્મ કે તાઝા ફલ મયસ્સર હોતે હૈં. ઈસસે યહ બાત ભી સમઝ મેં આતી હૈ કિ નબી કી દુઆ અલ્લાહ ﷻ કભી રદ નહીં ફર્માતા.

★ મક્કા કી તા'ઝીમ ★

હઝરત અયાશ બિન અબી રબીઆ મખ્ઝૂમી رضی الله عنه ફર્માતે હૈં કિ સરકારે દોઆલમ ﷺ ને ફર્માયા કિ ઈસ ઉમ્મત સે ખૈરો–બરકત ઝાઈલ ન હોગી જબ તક કિ યહ હરમે મક્કા કી તાઝીમ કરતી રહેગી જૈસા કિ ઉસ્કી તાઝીમ કા હક્ હૈ ઔર જબ ઉસ્કી તાઝીમ કો છોળ દેગી તો હલાક હો જાયેગી. *(મિશ્કાત શરીફ : સફ્હા : ૨૩૮)*

મેરે પ્યારે આક્રા કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે માલૂમ હુઆ કિ હરમે મક્કા કી તાઝીમ કે સબબ અલ્લાહ ખૈર વ બરકત નાઝિલ ફર્માતા રહેગા. આજ બહુત સે કમ ઈલ્મ, હરમે મક્કા કે મક્રામ વ મર્તબે કો ન જાનને કી વજહ સે ઉસ્કા એહતિરામ જૈસા કરના ચાહિયે વૈસા નહીં કરતે. ચિલ્લા–ચિલ્લા કર દુન્યવી બાતેં કરતેં હૈ, યહ ગલતિયાં હરમે મક્કા મેં દૌરાને તવાફ ભી કરતે નઝર આતે હૈં !

★ એક નમાઝ લાખ કે બરાબર ★

હઝરત અનસ رضی الله عنه ફર્માતે હૈં હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા : મસ્જિદે હરામ મેં એક નમાઝ એક લાખ નમાઝોં કે બરાબર હૈ. *(મિશ્કાત શરીફ)*

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનોં ! હજ કી સઆદત સે જો માલા–માલ હોતા હૈ ઉસ્કે દામન કો ષવાબ સે ભર દિયા જાતા હૈ જૈસા કિ મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં તાજદારે કાયનાત ﷺ ને ફર્માયા કિ મસ્જિદે હરામ મેં એક નમાઝ લાખ નમાઝોં કે બરાબર હૈ. આદમી અગર કોશિશ કરે ઔર વક્ત કી ક્દ્ર કરતે હુએ અપના વક્ત ઈબાદત વ રિયાઝત મેં ગુઝારે તો મૈં સમઝાતા હૂં કિ બેહિસાબ નેકિયાં હાસિલ કર સકતા હૈ. કાશ ! ઐસા હોતા કિ હાજી મસ્જિદે હરામ મેં ઈબાદત સે ગ઼ાફિલ ન હોકર

ઈબાદત વ રિયાઝત મેં મસ્રૂફ રહને કી કોશિશ કરતા, લેકિન ક્યા કિયા જાયે ! બાઝાર, દોસ્ત, અહબાબ, મુતઅલ્લિક્રીન ઈન સારે મુઆમલાત મેં હી ઝ્યાદાતર વક્ત ગુઝાર દિયા જાતા હૈ. હમેં વક્ત કી ક્દ્ર કરની ચાહિયે દોસ્ત અહબાબ વગ઼ૈરા સબ બાદ મેં મિલ જાયેંગે લેકિન ખાનએ કા'બા કી ઝિયારત દોબારા નસીબ હો યા ન હો કુછ નહીં કહા જા સકતા, લિહાઝા અલ્લાહ ﷻ જબ ઉસ મુક્દ્દસ મક્રામ કી ઝિયારત કા શર્ફ બખ્શે તો અપના સારા વક્ત ઝિક્ર વ ઈબાદત હી મેં સર્ફ કરેં.

★ એક સો વીસ રહમતોં કા નુઝૂલ ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی الله عنهما ફર્માતે હૈં કિ હુઝૂર عليه الصلوة والسلام ને ફર્માયા કિ અલ્લાહ તઆલા ﷻ કી હર દિન ઔર રાત મેં એક સો બીસ રહમતેં ઈસ ઘર મેં નાઝિલ હોતી હૈં. સાઠ તવાફ કરનેવાલોં પર, ચાલીસ નમાઝ પઢ્હને વાલોં કે લિયે હોતી હૈં ઔર બીસ ખાનએ કા'બા કો દેખને વાલોં કે લિયે. *(ફઝાઈલે હજ : ૧૦૦)*

★ સત્તર ફિરિશ્તોં કી આમીન ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی الله عنه ફર્માતે હૈં કિ હુઝૂરે અક્રરમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : કિ રુકને યમાની પર સત્તર ફિરિશ્તે મુક્રર્રર હૈ તો જો શખ્સ વહાં યહ કહે કિ અય અલ્લાહ ! મૈં તુઝ સે દુન્યા વ આખિરત મેં અફ્વો–આફિયત માંગતા હૂં, અય હમારે પરવરદિગાર ! હમેં દુન્યા વ આખિરત મેં ભલાઈ અતા ફર્મા ઔર જહન્નમ કે અઝાબ સે બચા ! તો વહ ફિરિશ્તેં કહતે હૈં, "આમીન !" *(મિશ્કાત શરીફ : ૨૨૮)*

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝિયારતે હરમૈન તૈયિબૈન સે મુશર્રફ હોનેવાલે પર અલ્લાહ તઆલા કા કિતના કરમ હૈ કિ જબ વહ રુકને યમાની ઔર હજરે અસ્વદ કે દરમિયાન યાની મક્રામે મુસ્તજાબ પર દુઆ કરતા હૈ તો અલ્લાહ ﷻ ને સત્તર માસૂમ ફિરિશ્તોં કો મુક્રર્રર કર દિયા હૈ જો ઉસ્કી દુઆ પર આમીન કહતે હૈં. અલ્લાહ ﷻ જલ્દ અઝ જલ્દ હમ સબકો ઉસ મક્રામે મુક્દ્દસ પર હાઝિરી કી સઆદત ઔર દુઆ કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ દુઆ કુબૂલ હોને કે ચૌદહ મક़ામાત ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما ફર્માતે હૈં કિ મૈંને નબીએ કરીમ ﷺ સે સુના, આપને ફર્માયા કિ મુલ્તઝિમ ઐસા મક़ામ હૈ જહાં દુઆ કુબૂલ હોતી હૈ, કિસી બંદે ને ઉસમેં દુઆ નહીં કી મગર યહ કિ વહ કુબૂલ હુઈ ઔર મક્કા મુકર્રમા મેં ચૌદહ મક़ામ હૈં જહાં દુઆએં કુબૂલ હોતી હૈં. મુલ્તઝિમકે ક़રીબ, મીઝાબે રહમત કે નીચે, રુક્ને યમાની કે ક़રીબ, સફા વ મરવા કી પહાળી પર, સફા વ મરવા કે દરમિયાન, રુક્ને યમાની ઔર મક़ામે ઈબ્રાહીમ કે દરમિયાન, બૈતુલ્લાહ શરીફ કે અંદર, મિના (મસ્જિદે ખૈફ) મેં અરફાત મેં, તીન જમરોં કે ક़રીબ. *(શરહે હદાઈક़ે બખ્શિશ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા મક़ામાત પર જહાં દુઆએં કુબૂલ હોતી હૈં ઉન મક़ામાત પર દારૈન કી ભલાઈ કા સવાલ કરો.

★ હજ સિર્ફ અલ્લાહ કે લિયે ★

وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيْلًا (پارہ:۴،رکوع:۱)

તર્જુમા : ઔર અલ્લાહ કે લિયે લોગોં પર ઉસ ઘરકા હજ કરના જો ઉસ તક ચલ સકે. *(કન્ઝુલ ઈમાન)*

અગર કોઈ શખ્સ સાહિબે ઈસ્તિતાઅત હૈ ઔર હજ કી અદાયગી કે લિયે નિકલતા હૈ તો ઉસે ઈસ આયતે કરીમા કે પહલે લફ્ઝ કો યાદ રખના ઝરૂરી હૈ, وَلِلّٰهِ હજ સિર્ફ ઔર સિર્ફ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી ખુશનૂદી કે લિયે હી કિયા જાએ ન શોહરત કી તમન્ના, ન લક़બ કી આરઝૂ, બસ એક હી મક़સદ પેશે નઝર હો કિ અય અલ્લાહ ! તેરે લિયે હી હજ કર રહા હૂં. ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઉસકી બરકતેં દોનોં જહાં મેં નઝર આયેંગી. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત હમ સબકો અપની રઝા કે લિયે હજ વ ઉમરા કી સઆદત નસીબ ફર્માયે.

★ "હજ" અહાદીષ કી રૌશની મેં અફ્ઝલ અમલ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ, આપને કહા કિ હુઝૂર ﷺ સે દરયાફ્ત કિયા ગયા કિ કૌન–સા અમલ સબસે અફ્ઝલ હૈ ? તો આપને

ફર્માયા : અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે રસૂલ ﷺ પર ઈમાન લાના, અર્ઝ કિયા ગયા, ફિર કૌન–સા ? આપને ફર્માયા : રાહે ખુદા મેં જિહાદ કરના, અર્ઝ કિયા ગયા, ફિર કૌન–સા અમલ અફ્ઝલ હૈ ? ફર્માયા કિ હજ્જે મબરૂર. *(બુખારી: જિલ્દ અવ્વલ:સફહા:૨૦૬)*

★ હાજી ગુનાહોં સે પાક ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ ઉન્હોંને ફર્માયા કિ મૈંને હુઝૂર ﷺ કો યહ ફર્માતે હુએ સુના કિ જિસને હજ કિયા ઔર ઉસ્ને ન બેહૂદગી કી ઔર ન ફિસ્ક़ો–ફુજૂર કા મુરતકિબ હુઆ તો વહ હજ સે ઈસ તરહ લૌટેગા ગોયા ઉસ્કો ઉસ્કી માંને અભી જન્મ દિયા હૈ (યાની ગુનાહોં સે પાક હો જાયેગા.) *(બુખારી : ૧/૨૦૬)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે હજ કી અહમિયત કા પતા ચલતા હૈ કિ હજ મેં અગર કોઈ લળાઈ ઝગળા ઔર ફિસ્ક़ો–ફુજૂર સે બચે તો અલ્લાહ جَلَّ جَلَالُہٗ ઉસ્કો ઈસ તરહ પાક ફર્માતા હૈ જૈસે આજ હી અપની માં કે પેટ સે પૈદા હુઆ હો. પતા ચલા કિ જિસ તરહ નૌ મૌલૂદ કે દામન પર ગુનાહ કા કોઈ દાગ઼ નહીં હોતા વૈસે હી હજ્જે મબરૂર કી સઆદતોં સે માલા–માલ હોનેવાલે કો બના દિયા જાતા હૈ. અલ્લાહ جَلَّ جَلَالُہٗ હમ સબકો હજ્જે મબરૂર કી સઆદતોં સે માલા–માલ ફર્માયે.

★ હાજી જન્નતી હૈ ? ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : એક ઉમરા દૂસરે ઉમરા તક સરઝદ હોનેવાલે ગુનાહોં કા કફ્ફારા બન જાતા હૈ ઔર હજ કા ષવાબ સિવાએ જન્નત કે કુછ નહીં. *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

★ ગુનહગારોં કી બખ્શિશ ★

હઝરત આઈશા સિદ્દીક़ા رضی اللہ عنہا સે મર્વી હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : કોઈ દિન ઐસા નહીં હૈ જિસમેં અલ્લાહ તઆલા યૌમે અરફા કી નિસ્બત ઝ્યાદા બંદોં કો આગ (જહન્નમ) સે આઝાદ કરતા હો. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તઆલાને બઅઝ દિનોં કો બઅઝ પર ફ઼ઝીલત અતા ફ઼ર્માઈ હૈ, ઈન દિનોં મેં યૌમે અરફ઼ા કા મક़ામ બહુત બુલંદ હૈ. યૌમે અરફ઼ા કો અલ્લાહ ﷻ કી ખાસ નઝરે કરમ અપને બંદો પર હોતી હૈ. એક હી લિબાસ ઔર એક હી કી જાનિબ તવજ્જોહ ઔર ફિર ગુનાહોં પર નદામત કે આંસૂ, ઉસ્કી રહમત કો જોશ મેં લાતે હૈં ઔર વહ કરીમ અપને બંદોં કો જહન્નમ સે આઝાદ ફ઼ર્માતા હૈ. અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો યૌમે અરફ઼ા મૈદાને અરફ઼ાત મેં નસીબ ફ઼ર્માએ ઔર જહન્નમ સે આઝાદી અતા ફ઼ર્માએ.

★ મૌત કે બાદ હિસાબ ન હોગા ★

ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીક़ા رضی اللہ عنہا સે મર્વી હૈ કિ હુઝૂર عليه الصلوٰة والسلام ને ફ઼ર્માયા : જો કોઈ હરમે પાક (મક્કા મુકર્રમા યા મદીના મુનવ્વરા) મેં ફ઼ૌત હો જાયે તો ન વહ હિસાબ કે લિયે પેશ કિયા જાયેગા ઔર ન ઉસ્સે હિસાબ લિયા જાયેગા ઔર ઉસ્સે કહા જાયેગા કિ જન્નત મેં દાખિલ હો. *(દારે ક़ુતની)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હરમૈન તૈયિબૈન મેં ફ઼ૌત હો જાને પર મૌલા બેહિસાબ વ કિતાબ જન્નત મેં દાખિલ ફ઼ર્માયેગા યક़ીનન ! યહ બંદોં પર અલ્લાહ તઆલા કા બળા એહસાન હૈ.

★ હજ વ ઉમરા કરનેવાલે શફ઼ાઅત કરેંગે ★

હદીષ શરીફ઼ મેં હૈ કિ હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા કિ હજ કરનેવાલે ઔર ઉમરા કરનેવાલે અલ્લાહ તઆલા કે વફ઼્દ ઔર ઉસ્કે મેહમાન હૈં ઔર અગર વહ ઉસ્સે માંગતે હૈં તો વહ ઉન્હેં અતા ફ઼ર્માતા હૈ ઔર ઉસ્સે મગ़્ફિરત ચાહતે હૈં તો વહ ઉન્કી મગ़્ફિરત ફ઼ર્માતા હૈ ઔર અગર દુઆ માંગતે હૈં તો ઉન્કી દુઆ કુબૂલ ફ઼ર્માતા ઔર અગર વહ સિફ઼ારિશ કરતે હૈં તો ઉન્કી સિફ઼ારિશ કુબૂલ કી જાતી હૈ. *(ઈહ્યાઉલ્ ઉલૂમ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ ને હજ ઔર ઉમરા કરનેવાલોં કો બળા બુલંદ દર્જા અતા કિયા હૈ જૈસા કિ મઝકૂરા

હદીષ શરીફ઼ સે પતા ચલતા હૈ કિ હાજી ઔર મોઅતમર જિસ્કે લિયે દુઆ કરેંગે અલ્લાહ ઉન્કી દુઆ કો કુબૂલ ફ઼ર્માતા હૈ. હમેં ચાહિયે કિ હજ ઔર ઉમરા સે લૌટનેવાલોં કે ઘર પહુંચને સે પહલે ઉન્સે અપની ઔર અપને ઘરવાલોં ઔર પૂરી ઉમ્મતે મુસ્લિમા કી મગ઼્ફિરત કી દુઆ ફ઼ર્માએ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો હજ્જે મબ્રૂર કી દૌલત સે નવાઝે ઔર હાજીયોં કી દુઆ મેં હમારા હિસ્સા ભી રખે.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ

★ ગુલામ આઝાદ કરને કે બરાબર ★

હુઝૂર عليه الصلوٰة والسلام કા ઈર્શાદ મુબારક હૈ કિ જો શખ્સ નંગે સર, નંગે પાંવ સાત મર્તબા તવાફ઼ કરે ઉસે એક ગુલામ આઝાદ કરને કા સવાબ મિલેગા ઔર જો શખ્સ બારિશ મેં સાત મર્તબા તવાફ઼ બૈતુલ્લાહ કરે ઉસ્કે તમામ પિછલે ગુનાહ માફ઼ કર દિયે જાયેંગે. *(ઈહ્યાઉલ્ ઉલૂમ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો મઝકૂરા હદીષ શરીફ઼ પર અમલ કરને કા મૌક़ા અતા ફ઼ર્માએ કિ હમ ભી ખાનએ કાબા કી ઝિયારત કો જાયેં ઔર નંગે સર ઔર નંગે પૈર બૈતુલ્લાહ કા તવાફ઼ કરકે અપને ગુનાહોં કો મિટાયેં. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો યહ સઆદતે ઉઝ્મા અતા ફ઼ર્માએ.

★ બખ્શિશ ન હોનેકા ગુમાન ભી ગુનાહ ! ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما સે મર્વી હૈ કિ હુઝૂર ﷺ કા ઈર્શાદે ગિરામી હૈ કિ લોગોં મેં બળા ગુનહગાર વહ હૈ જો અરફ઼ા કે દિન વુક઼ૂફ઼ કરે ઔર યહ ખ્યાલ કરે કિ અલ્લાહ તઆલા ને ઉસ્કી મગ઼્ફિરત નહીં કી. *(ઈહ્યાઉલ્ ઉલૂમ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ઼ સે અલ્લાહ ﷻ કે કરમ પર યક़ીન કા દર્સ મિલા કિ વુક઼ૂફ઼ે અરફ઼ા કે રોઝ શક વ તઝબજુબ મેં નહીં પળના ચાહિયે બલ્કિ યક़ીને કામિલ રખના ચાહિયે કિ આજ કે દિન અલ્લાહ કરીમને મગ઼્ફિરત ફ઼ર્મા દી ઔર શક રખને વાલે

કો ગુનેહગાર ઠહરાયા ગયા. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો મગ્ફિરત વ બખ્શિશ પર યકીન કી તૌફીક અતા ફર્માએ ઔર શુકૂક વ તઝબજુબસે બચને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ ખાતિમા બુરા હોને કા અંદેશા ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ જો શખ્સ (હજ ફર્ઝ હોને કે બાદ) હજ કિયે બગૈર મર જાયે તો વહ ચાહે તો યહૂદી મરે ઔર ચાહે તો નસરની મરે. *(તિર્મિઝી શરીફ : ૧/૧૬૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે હમેં યહ દર્સ મિલા કિ જૈસે હી હજ ફર્ઝ હો જાયે તો ઉસ્કી અદાયગી મેં તાખીર નહીં કરની ચાહિયે વરના બુરે ખાત્મેકા અંદાશા હૈ. યહ મસ્અલા ઝહન મેં રખના ચાહિયે કે લળકી યા લળકે કી શાદી કે ઈન્તિઝાર મેં હજ ફર્ઝ હોને પર ભી જો હજ અદા નહીં કરતે ઉન્કો મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે સબક હાસિલ કરના ચાહિયે. યાદ રખેં ! કિ ફર્ઝ હજ અદા કરને કે લિયે શાદી વગૈરા કા કહીં ઝિક્ર નહીં હૈ. લિહાઝા જબ ફર્ઝ હોને કી શરતેં પા લી જાયેં તો ફૌરન હજ અદા કર લેના ચાહિયે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકા ખાતિમા બિલખૈર ફર્માએ.

★ હજ્જે બદલ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મર્વી હૈ કિ એક ઔરત ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ જિન બંદોં પર હજ ફર્ઝ હૈ, અગર ઉન્હોંને અપને માં–બાપ કો ઈસ હાલ મેં પાયા કિ વહ બહુત ઝઈફ હૈં ઔર સવારી પર જમકર બૈઠ નહીં સકતે તો ક્યા મૈં ઉન્કી તરફ સે હજ કરૂ ? તો આપને ઈર્શાદ ફર્માયા: હાં. *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

★ હજ્જે અસ્ગર ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મર્વી હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા: રમઝાન કે મહીને મેં ઉમરા કરના હજ કે બરાબર હૈ, યા ફર્માયા કિ મેરે સાથ હજ કરને કે બરાબર હૈ. *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં ઉમરા કા કિતના ષવાબ હૈ કિ રહમતે આલમ علیہ الصلوٰۃ والسلام ને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ માહે રમઝાન મેં ઉમરા કરના મેરે સાથ હજ કરને કે બરાબર હૈ. અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો તાદમે–ઝીસ્ત માહે રમઝાનુલ મુબારક મેં ઉમરા કી સઆદત ઔર આખિરી વક્ત મદીના મેં દો ગઝ ઝમીન અતા ફર્માએ.

★ તવાફ કે ફઝાઈલ ★

ઈમામ અહમદને ઉબૈદ બિન ઉમર સે રિવાયત કી, આપ કહતે હૈં કિ મૈંને ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہ સે પૂછા ક્યા વજહ હૈ કિ આપ હજરે અસ્વદ, રુક્ને યમાની કો બોસા દેતે હૈં ? જવાબ દિયા કિ મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો ફર્માતે હુએ સુના હૈ કિ ઉન્કો બોસા દેના ખતાઓં કો ગિરા દેતા હૈ. ઔર મૈંને હુઝૂર અક્રમ ﷺ કો ફર્માતે હુએ સુના જિસને સાત ફેરે તવાફ ઈસ તરહ કિયા કિ ઉસ્કે આદાબ કો મલહૂઝ રખા ઔર દો રકઅત નમાઝ પઢી તો યહ ગર્દન (ગુલામ) આઝાદ કરને કે મિષ્લ હૈ. મૈંને હુઝૂરે અક્રમ ﷺ કો ફર્માતે હુએ સુના કિ તવાફ મેં હર કદમ ઉઠાને ઔર રખને પર, દસ નેકિયાં લિખી જાતી હૈં ઔર દસ ગુનાહ મિટાએ જાતે હૈં ઔર દસ દર્જાત બુલંદ કિયે જાતે હૈં. *(બહારે શરીઅત)*

★ સત્તર હઝાર નેકિયાં ★

અસ્બહાનીને અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર બિન આસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કી હૈ કિ જિસને કામિલ વુઝૂ કિયા ફિર હજરે અસ્વદ કે પાસ બોસા દેને કો આયા વહ રહમત મેં દાખિલ હુઆ. ફિર જબ બોસા દિયા ઔર યહ પઢા :–

"بِسْمِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُه"

ઉસે રહમત ને ઢાંક લિયા. ફિર જબ બૈતુલ્લાહ કા તવાફ કિયા તો હર કદમ કે બદલે સત્તર હજાર નેકિયાં લિખી જાયેંગી ઔર સત્તર હઝાર ગુનાહ મિટા દિયે જાયેંગે ઔર સત્તર હઝાર દર્જાત બુલંદ કિયે જાયેંગે, ઔર તવાફ કરનેવાલા અપને ઘરવાલોં મેં સે સત્તરકી શફાઅત કરેગા.

ફિર જબ મક़ામે ઈબ્રાહીમ عليه السلام પર આયા વહાં દો રકઅત નમાઝ તલબે ષવાબ કી નિયત સે પળહી તો ઉસકે લિયે ઔલાદે ઈસ્માઈલ عليه السلام મેં સે ચાર ગુલામ આઝાદ કરનેકા ષવાબ લિખા જાયેગા ઔર ગુનાહોં સે ઐસા નિકલ જાયેગા જૈસે આજ હી અપની માં કે પેટ સે પૈદા હુઆ હો. *(બહારે શરીઅત : ૬/૫૩૫)*

★ હજરે અસ્વદ ગવાહી દેગા ★

હુઝૂર સરવરે કાયનાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ બૈતુલ્લાહ કે ગિર્દ તવાફ નમાઝ કે મિષ્લ હૈ, ફર્ક़ સિર્ફ ઈતના હૈ કિ તુમ તવાફ કે દૌરાન બાત તો કર સકતે હો મગર ખૈર કે કલિમાત હી મુંહ સે નિકાલો ઈસકે અલાવા ફુઝૂલ બાતેં ન કરો. *(તિર્મિઝી, દારમી, નસાઈ)*

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મરવી હૈ કિ હુઝૂર ﷺને ફર્માયા કિ અલ્લાહ હજરે અસ્વદ કો ક़યામત કે દિન ઐસે ઉઠાયેગા કિ ઉસકી આંખેં હોંગી જિન સે વહ દેખેગા, ઉસકી ઝબાન હોગી જિસસે વહ કલામ કરેગા કિ જિસ્ને ઉસે હક़ ઔર સચ્ચી મુહબ્બત કે સાથ બોસા દિયા ઉસકે લિયે શહાદત દેગા. *(તિર્મિઝી, ઈબ્ને માજા, દારમી)*

★ તવાફ શુરૂ કરને કા તરીક़ા ★

તવાફ શુરૂ કરને સે પહલે ચાદર કો દાહની બગ़લ કે નીચે સે નિકાલ કર બાયેં કંધે પર ડાલ લે કિ દાહિના મુન્ઢા ખુલા રહે. અબ કા'બે કી તરફ મુંહ કરકે રૂકને યમાની કી જાનિબ સંગે અસ્વદ કે ક़રીબ યૂં ખળા હો કિ હજરે અસ્વદ ઔર મક़ામે ઈબ્રાહીમ અપને દાહિને હાથ કી તરફ રખે, ફિર તવાફ કી નિયત કરે :–

"اَللّٰھُمَّ اِنِّی اُرِیْدُ طَوَافَ بَیْتِکَ الْمُحَرَّمِ فَیَسِّرْہُ لِیْ وَ تَقَبَّلْہُ مِنِّیْ"

ઈસ નિયત કે બાદ કા'બે કી તરફ મુંહ કરકે અપની દાહિની જાનિબ ચલો, જબ સંગે અસ્વદ કે મુક़ાબિલ હો કાનોં તક હાથ ઈસ તરહ ઉઠાઓ કિ હથેલિયાં હજરે અસ્વદ કી તરફ રહેં ઔર કહો, "અય અલ્લાહ ! મૈં તેરે ઈઝ્ઝત વાલે ઘર કા તવાફ કરના ચાહતા હૂં, ઈસકો તૂ મેરે લિયે આસાન કર દે ઔર ઈસ્કો મુઝસે કુબૂલ કર."

★ નમાઝે તવાફ ★

તવાફ કે બાદ મક़ામે ઈબ્રાહીમ عليه السلام મેં "وَاتَّخِذُوْا مِنْ مَّقَامِ اِبْرٰهِیْمَ مُصَلًّی" પળહકર દો રકઅત નમાઝે તવાફ પળહે ઔર યહ નમાઝ વાજિબ હૈ, પહલી રકઅત મેં "قُلْ یٰۤاَیُّهَا الْكٰفِرُوْنَ" ઔર "قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ" દૂસરી રકઅત મેં પળહે. બશર્તે કિ વક़્તે કરાહત ન હો યાની તુલૂઅ્ આફ઼તાબ, ઝવાલે આફ઼તાબ ઔર ગુરૂબે આફ઼તાબ કા વક़્ત ન હો ઔર નમાઝે અસ્ર અદા કરને કે બાદ ભી ન પળહે, યાની ઈન અવક़ાત કો છોળ કર બાક़ી અવક़ાત મેં નમાઝે તવાફ અદા કરે ઔર અગર ઈન અવક़ાત મેં તવાફ કરે તો યહ નમાઝ બાદ મેં પળહે.

★ મક़ામે ઈબ્રાહીમ કી દુઆ ★

જો શખ્સ મક़ામે ઈબ્રાહીમ કે પીછે દો રકઅત નમાઝ પળહે ઉસકે અગલે પિછલે સબ ગુનાહ બખ્શ દિયે જાયેંગે ઔર ક़યામત કે દિન અમ્ન મેં ઉસ્કા હશ્ર હોગા. યહ દો રકઅતેં પળહકર દુઆ માંગે. યહાં હદીષ શરીફ઼ મેં એક દુઆ ઈર્શાદ હુઈ જિસકે ફાયદોં કી અઝ્મત હદીષ શરીફ઼ સે બખૂબી ઝાહિર હૈ. વહ દુઆ યહ હૈ :–

اَللّٰھُمَّ اِنَّکَ تَعْلَمُ سِرِّیْ وَ عَلَانِیَتِیْ فَاقْبَلْ مَعْذِرَتِیْ وَ تَعْلَمُ حَاجَتِیْ فَاَعْطِنِیْ سُوَالِیْ وَتَعْلَمُ مَا فِیْ نَفْسِیْ فَاغْفِرْ لِیْ ذُنُوْبِیْ۔ اَللّٰھُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُکَ اِیْمَاناً یُّبَاشِرُ قَلْبِیْ وَ یَقِیْناً صَادِقاً حَتّٰی اَعْلَمَ اَنَّہٗ لَا یُصِیْبُنِیْ اِلَّا مَا کَتَبْتَ لِیْ وَرِضیً مِّنَ الْمَعِیْشَۃِ بِمَا قَسَّمْتَ لِیْ یَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِیْنَ۔

તર્જુમા : અય અલ્લાહ ! તૂ મેરે પોશીદા ઔર ઝાહિર કો જાનતા હૈ, તૂ મેરી મઅ્ઝિરત કુબૂલ કર, ઔર તૂ મેરી હાજત કો જાનતા હૈ, મેરા સવાલ મુઝકો અતા કર, ઔર જો કુછ મેરે નફ્સ મેં હૈ ઉસે તૂ જાનતા હૈ તૂ ગુનાહોં કો બખ્શ દે. અય અલ્લાહ ! મૈં તુઝસે ઉસ ઈમાન કા સવાલ કરતા હૂં જો મેરે ક़લ્બ મેં સરાયત કર જાએ, ઔર યક़ીને સાદિક़ માંગતા હૂં તાકિ મેં જાન લૂં કિ મુઝે વહી પહુંચેગા જો તૂને મેરે લિયે લિખા હૈ ઔર જો કુછ તૂને મેરી ક़िસ્મત મેં કિયા હૈ ઉસ પર રાઝી રહૂં, અય સબ મેહરબાનોં સે

ઝ્યાદા મેહરબાન !

સરકારે મદીના રાહતે ક़લ્બો–સીના ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ અલ્લાહ ﷻ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ જો યહ દુઆ કરેગા મૈં ઉસ્કી ખતા બખ્શ દૂંગા ઔર ग़म વ મોહતાજી ઉસ્સે દૂર કર દૂંગા, હર તાજિર સે બઢકર ઉસ્કી તિજારત રખૂંગા ઔર ફિર દુન્યા ઉસ્કે પાસ નાચાર વ મજબૂર હોકર આયેગી. યાની જો સચ્ચે દિલ સે અલ્લાહ ﷻ ઔર રસૂલ ﷺ કા હો જાતા હૈ તો ફિર દુન્યા ચાહતી હૈ કિ વહ મેરી આગ़ોશ મેં આયે મગર વહ દુન્યા કો ઠોકર માર દેતા હૈ ઔર ફિર દુન્યા ખૂદ મજબૂર વ લાચાર હોકર ઉસ્કે ક़દમોં મેં આકર ગિર જાતી હૈ. *(બહારે શરીઅત)*

★ મુલ્તઝિમ કી દુઆએં ★

મુલ્તઝિમ કે પાસ જાયે ઔર ક़રીબ જો (પત્થર) હૈ ઉસસે લિપટે ઔર અપના સીના ઔર પેટ ઔર કભી દાહિના રુખ્સાર ઔર કભી બાયાં ઔર કભી અપના ચેહરા ઉસ પર રખે ઔર દોનોં હાથ સર સે ઉંચે કરકે દીવાર પર ફૈલાએ, દાહિના હાથ દરવાઝએ કા'બા ઔર બાયાં હજરે અસ્વદ કી તરફ ફૈલાએ ઔર યહ દુઆ પઢે :–

يَا وَاجِدُ يَا مَاجِدُ لَا تُزِلْ عَنِّى نِعْمَةً اَنْعَمْتَهَا عَلَىَّ- અય ક़ુદરત વાલે એ બુઝુર્ગ ! તૂને મુઝે જો નેઅ્મત દી ઉસ્કો મુઝસે ઝાઈલ ન ફર્મા.

સરકારે મદીના ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જબ મૈં ચાહતા હૂં જિબ્રઈલ કો દેખ લેતા હૂં કિ મુલ્તઝિમ સે લિપટે હુએ દુઆ કર રહે હૈં.

નિહાયત ખુશૂઅ્ વ ખુઝૂઅ્ ઔર આજિઝી કે સાથ દુઆ કરે ઔર અવ્વલ આખિર દુરૂદ શરીફ઼ પઢેં.

★ ઝમઝમ પીને કી દુઆ ઔર તરીક़ા ★

સરકારે મદીના عليه الصلوٰة والسلام ફર્માતે હૈં કિ ઝમઝમ જિસ નિયત કે સાથ પિયા જાયે વહ નિયત પૂરી હોતી હૈ. ઝમઝમ ક़िબ્લા રૂ ખળે હોકર તીન સાંસોં મેં પીના ચાહિયે, હર સાંસ પર બિસ્મિલ્લાહ સે શુરૂ ઔર અલહમ્દુલિલ્લાહ પર ખત્મ કરે ઔર હર બાર કા'બા મુઅઝ્ઝમા કી

જાનિબ નિગાહ ઉઠા કર દેખેં ઔર અપને દિલ મેં તમન્ના કરેં જો ભી હો, ઔર ઝમઝમ પીને કી ખુસૂસી દુઆ યહ હૈ :

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ عِلْماً نَافِعاً وَرِزْقاً وَّاَ سِعاً وعَمَلاً مُّتَقَبَّلاً وَشِفَاءً مِّنْ كُلِّ دَاءٍ

"અય અલ્લાહ ! મૈં તુઝ સે ઈલ્મે નાફેઅ્ ઔર કુશાદા રિઝ્ક़ ઔર અમલે મક़્બૂલ ઔર બીમારી સે શિફા કા સવાલ કરતા હૂં."

હજ કે પાંચ અય્યામ એક નઝર મેં

★ હજકા પહલા દિન ૮ ઝિલહિજ્જા ★

- મક્કા સે મિના કો રવાનગી.
- મિના મેં આજ કે દિન ઝોહર, અસ્ર, મગ़રિબ, ઈશા પઢની હૈ.
- રાત મિના મેં ક़યામ.

★ હજકા દૂસરા દિન ૯ ઝિલહિજ્જા ★

- ફ઼જ્ર કી નમાઝ મિના મેં અદા કરકે અરફાત કો રવાનગી.
- ઝોહર કી નમાઝ અરફાત મેં પઢની હૈ.
- વુકૂફે અરફાત.
- અસ્ર કી નમાઝ અરફાત મેં પઢની હૈ.
- મગ़રિબ કે વક़્ત મગ़રિબ કી નમાઝ પઢે બગૈ़ર મુઝ્દલ્ફા કો રવાનગી.
- મગ़રિબ ઔર ઈશા કી નમાઝેં ઈશા કે વક़્ત મુઝ્દલ્ફા મેં અદા કરની હૈ.
- રાત મુઝ્દલ્ફા મેં ક़યામ કરના હૈ.

★ હજ કા તીસરા દિન ૧૦ ઝિલહિજ્જા ★

- મુઝ્દલ્ફા મેં ફ઼જ્ર કી નમાઝ કે બાદ મિના કો રવાનગી.
- પહલે બળે શૈતાન કી રમી (કંકરી મારના).
- ફિર કુર્બાની કરના.

- ફિર સર કે બાલ મુંડાના યા કતરવાના.
- ફિર તવાફે ઝિયારત કો મક્કા જાના.
- રાત મિના મેં ક़યામ કરના.

★ હજ કા ચૌથા દિન ૧૧ ઝિલહિજ્જા ★

- મિના મેં ઝવાલ કે બાદ રમી કરના.
- પહલે છોટે શૈતાન કી.
- ફિર દરમિયાની શૈતાન કી.
- ફિર બળે શૈતાન કી.
- તવાફે ઝિયારત અગર કલ નહીં કિયા તો આજ કર લેં.
- મિના મેં ક़યામ.

★ હજ કા પાંચવાં દિન ૧૨ ઝિલહિજ્જા ★

- મિના મેં ઝવાલ કે બાદ રમી કરના.
- પહલે છોટે શૈતાન કી.
- ફિર દરમિયાન શૈતાન કી.
- ફિર બળે શૈતાન કી.
- તવાફે ઝિયારત અગર નહીં કિયા થા આજ મગ़રિબ સે પહલે ઝરૂર કર લેં.
- ૧૨ ઝિલહિજ્જા કો અગર ક़યામ કા ઈરાદા હૈ તો કંકરિયાં ઝવાલ સે પહલે મારી જા સકતી હૈ.

નોટ : શબે અરફા ઔર મિના કે મામૂલાત કી તફ़સીલ આગે મૌજૂદ હૈ. ઈસકે અલાવા હજ કે દૂસરે દિનોં મેં રોઝમર્રા કી તરહ નમાઝેં અદા કરેં. તવાફે ઝિયારત કા વક़્ત ૧૦ ઝિલહિજ્જા કી ફ़જ્ર સે ૧૨ ઝિલહિજ્જા કી ગુરૂબ આફ઼તાબ તક હૈ. તવાફે ઝિયારત સે રાત કે કિસી ભી હિસ્સે મેં ફ़ારિગ़ હોં તો બક़િયા રાત ક़યામ કે લિયે મિના ચલે જાયેં.

મિના કો રવાનગી ઔર અરફ़ાત કા વુકૂફ़

★ મિના કે મામૂલાત ★

ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીક़ા رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : અરફ઼ા સે ઝ્યાદા કિસી દિન મેં અલ્લાહ તઆલા અપને બંદો કો જહન્નમ સે આઝાદ નહીં કરતા ફિર ઉન્કે સાથ મલાઈકા પર મુબાહાત (ફ઼ખ્ર) ફ઼ર્માતા હૈ.

ઔર અમર બિન શુએબ رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : અરફ઼ા કી સબસે બેહતર દુઆ વહ જો મૈંને ઔર મુઝ સે પહલે અંબિયા ને કી, યહ હૈ :

"لَااِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْئٍ قَدِيْرٌ"

અમીરૂલ મોમિનીન સય્યદના હઝરત અલી كرم اللہ وجہہ الکریم સે વુકૂફ़ કે બારે મેં સવાલ હુઆ કિ ઈસ પહાળ મેં ક્યોં મુક़ર્રર હુઆ, હરમ મેં ક્યોં નહીં ? તો આપને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા કા'બા, બૈતુલ્લાહ ઔર હરમ, ઉસ્કા દરવાઝા તો ઈસલિયે હૈ કિ જબ લોગ ઉસ્કી ઝિયારત કે મક़સદ સે આયેં તો ઉસ્કે દરવાઝે પર ખળે કિયે જાયેં કિ તઝર્રુઅ્ કરેં, અર્ઝ કિયા ગયાઃ યા અમીરુલ મોમિનીન ! ફિર વુકૂફે મુઝ્દલફ઼ા કા ક્યા સબબ હૈ ? આપને જવાબ મેં ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા કિ જબ ઉન્હેં આને કી ઈજાઝત મિલી તો અબ દૂસરી ડેવળી પર રોકે ગયે થે, ફિર જબ તઝર્રુઅ્ ઝ્યાદા હુઆ તો હુક્મ હુઆ કિ મિના મેં કુર્બાની કરેં, ફિર જબ અપને મૈલ કુચૈલ ઉતાર ચુંકે ઔર કુર્બાની કર ચુકે ઔર ગુનાહોં સે પાક હો ચુકે તો અબ બા તહારત ઝિયારત કી ઉન્હેં ઈજાઝત મિલી. અર્ઝ કિયા ગયાઃ યા અમીરલ મોમિનીન ! અય્યામે તશરીક़ મેં રોઝે ક્યોં હરામ હૈં ? ફ઼ર્માયા કિ વહ લોગ અલ્લાહ કે મેહમાન હૈં ઔર મેહમાનોં કો બગ़ૈર ઈજાઝ઼ત રોઝા રખના જાઈઝ નહીં. અર્ઝ કિયા ગયા, યા અમીરલ મોમિનીન ! ગ़िલાફે કા'બા સે લિપટના કિસ કે લિયે હૈ ? આપને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયાઃ ઉસ્કી મિષાલ યહ હૈ કિ કિસીને દૂસરે કા ગુનાહ કિયા હૈ વહ ઉસ્કે કપળોં સે લિપટતા હૈ ઔર

આજિઝી કરતા હૈ કિ યહ ઉસે બખ્શ દે.

જબ વુકૂફ કે ષવાબ સે આગાહ હુએ તો અબ ગુનાહોં સે પાક વ સાફ હોને કા વક્ત ક़રીબ આયા ઉસ્કે લિયે તૈયાર હો જાઓ ઔર હિદાયત પર અમલ કરો.

જિસને એહરામ ન બાંધા હો, બાંધ લે ઔર નહા–ધો કર મસ્જિદુલ હરામ શરીફ મેં આયે ઔર તવાફ કરે ઉસ્કે બાદ તવાફ કી નમાઝ બદસ્તૂર અદા કરે, ફિર દો રકઅત સુન્નત એહરામ કી નિયત સે પઢે, ઉસ્કે બાદ હજ કી નિયત કરે ઔર "લબ્બૈક" કહે. જબ આફતાબ નિકલ આયે તો મિના કો ચલે અગર આફતાબ નિકલને સે પહલે હી ચલા ગયા જબ ભી જાઈઝ હૈ મગર બાદ મેં બેહતર હૈ ઔર ઝવાલ કે બાદ ભી જા સકતા હૈ મગર ઝોહર કી નમાઝ મિના મેં પઢે ઔર હો સકે તો પૈદલ જાયે કિ જબ તક મક્કા મુઅઝ્ઝમા પલટ કર આઓગે હર ક़દમ પર સાત કરોળ નેકિયાં લિખી જાયેંગી. રાસ્તે ભર લબ્બૈક વ દુઆ વ દુરૂદ વ ષના કી કષરત કરેં. જબ મિના નઝર આયે તો યહ દુઆ પઢે :–

"اَللّٰهُمَّ هٰذَا مِنًى فَامْنُنْ عَلَيَّ بِمَا مَنَنْتَ بِهٖ عَلٰى اَوْلِيَائِكَ"

અય અલ્લાહ ! યહ મિના હૈ, મુઝ પર તૂ વહ એહસાન કર જો તૂને અપને ઔલિયા પર કિયા.

યહાં રાત કો ઠહરેં. આજ ઝોહર સે નવવીં કી સુબહ તક પાંચ નમાઝ યહીં અદા કરેં. આજ કલ બઅઝ મુતવ્વિફોંને યહ નિકાલી હૈ કિ આઠવીં કો મિના મેં નહીં ઠહરતે, સીધે અરફાત મેં પહુંચતે હૈં ઉન્કી ન માનેં ઔર ઈસ સુન્નતે અઝીમા કો હર્ગિઝ ન છોળેં, ક़ાફિલે કે ઈસરાર સે ઉન્હેં ભી મજબૂર હોના પળેગા. ઝોહર કી નમાઝ કે બાદ ખાને સે ફારિગ હો કર થોળી દેર આરામ કરેં. અસ્ર કી નમાઝ કે બાદ તૌબા વ ઈસ્તિગ़ફાર, તિલાવતે કુર્આન, દુરૂદ શરીફ ઔર "લબ્બૈક"કી કષરત કરેં. મગ़રિબ કી નમાઝકે બાદ ભી દુરૂદ શરીફ ઔર "લબ્બૈક" કી કષરત કરેં. તૌબા વ ઈસ્તિગ़ફાર ઔર કુર્આને કરીમ કી તિલાવત કરેં. ફિર જુમ્લા ઝરૂરિયાત સે ફારિગ़ હોકર ઈશા કી તૈયારી મેં લગ જાયેં, આજ કી રાત બળી ક़ીમતી હૈ, શબે અરફા કી બેપનાહ ફઝીલત હૈ.

★ શબે અરફા ★

મિના મેં ઝિક્ર વ ઈબાદત કે ઝરિયે જાગ કર રાત ગુઝારતે હુએ સુબહ કરેં. સોને કે લિયે બહુત દિન પળે હૈં કુછ ન હો સકે તો કમ અઝ કમ ઈશા ઔર ફજ્ર બાજમાઅત તક્બીરે ઉલા કે સાથ પઢેં. (યાદ રહે કિ નજદી ઈમામ કે પીછે ન પઢેં.) કિ શબબેદારી કા ષવાબ હાસિલ હોગા ઔર બા વુઝૂ હોકર સોએં કિ રૂહ અર્શ તક બુલંદ હોગી.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસ્ઊદ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ જો શખ્સ અરફા કી રાત મેં યહ દુઆએં હઝાર મર્તબા પઢેગા તો જો કુછ અલ્લાહ તઆલા સે માંગેગા પાયેગા. મગર ગુનાહ યા ક़તએ રહમી કા સવાલ ન કરે.

❑ દુઆ :

سُبْحَانَ الَّذِیْ فِی السَّمَاءِ عَرْشُهٗ سُبْحَانَ الَّذِیْ فِی الْاَرْضِ مَوْطِئُهٗ
سُبْحَانَ الَّذِیْ فِی الْبَحْرِ سَبِیْلُهٗ سُبْحَانَ الَّذِیْ فِی النَّارِ سُلْطَانُهٗ
سُبْحَانَ الَّذِیْ فِی الْجَنَّةِ رَحْمَتُهٗ سُبْحَانَ الَّذِیْ فِی الْقَبْرِ قَضَائُهٗ
سُبْحَانَ الَّذِیْ فِی الْهَوَاءِ رُوْحُهٗ سُبْحَانَ الَّذِیْ رَفَعَ السَّمَاءَ سُبْحَانَ
الَّذِیْ وَضَعَ الْاَرْضَ سُبْحَانَ الَّذِیْ لَامَلْجَأَ وَلَا مَنْجَأَ مِنْهُ اِلَّا اِلَيْهِ۔

તર્જુમા : પાક હૈ વહ જિસ્કા અર્શ બુલંદી મેં હૈ, પાક હૈ વહ જિસ્કી હુકૂમત ઝમીનમેં હૈ, પાક હૈ કિ દરયા મેં ઉસ્કા રાસ્તા હૈ, પાક હૈ વહ કિ આગ મેં ઉસ્કી સલ્તનત હૈ, પાક હૈ વહ કિ જન્નત મેં ઉસ્કી રહમત હૈ, પાક હૈ વહ કિ ક़બ્ર મેં ઉસ્કા હુકમ હૈ, પાક હૈ વહ કિ હવા મેં જો રૂહેં હૈં ઉસી કી મિલ્ક હૈં, પાક હૈ વહ જિસ્ને આસ્માન કો બુલંદ કિયા, પાક હૈ વહ જિસ્ને ઝમીન કો પસ્ત કિયા, પાક હૈ વહ જિસ્કે અઝાબ સે પનાહ વ નજાત કી કોઈ ગુજાઈશ નહીં મગર ઉસી કી તરફ. *(બહારે શરીઅત)*

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલે મક़બૂલ ને અરફા કી શામકો અપની ઉમ્મત કે લિયે મગ़ફિરત કી દુઆ કી ઔર વહ મક़બૂલ હુઈ, ફર્માયા, મૈંને ઉન્હેં બખ્શ દિયા, સિવાએ હુકૂકુલ

ઈબાદ કે, મઝલૂમ કે લિયે જાલિમ સે મુઆખેઝા કરૂંગા. તો સરકારે દો આલમ ﷺને અર્ઝ કી, અય રબ્બે ક़દીર ! અગર તૂ ચાહે તો જન્નત અતા કરે ઔર ઝાલિમ કી મગફિરત ફર્મા દે. ઉસ દિન યહ દુઆ કુબૂલ ન હુઈ, ફિર મુઝદલફા મેં સુબહ કે વક़્ત અલ્લાહ કે મુક़દ્દસ રસૂલ ﷺને યહી દુઆ કી તો ઉસ વક़્ત યહ દુઆ કુબૂલ હુઈ. ઈસ પર તાજદારે કાયનાત ﷺ ને તબસ્સુમ ફર્માયા. હઝરત સય્યદના સિદ્દીક़ે અકબર رضی اللہ عنہ ઔર સય્યદના ફારૂક़ે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ ને અર્ઝ કિયા : હમારે માં–બાપ હુઝૂર પર કુર્બાન ! ઈસ વક़્ત તબસ્સુમ ફર્માને કા ક્યા મતલબ ? ઈરશાદે ગિરામી હુઆ, દુશ્મને ખુદા ઈબ્લીસકો જબ યહ માલૂમ હુઆ કિ અલ્લાહ ﷻને મેરી દુઆ કુબૂલ કી ઔર મેરી ઉમ્મત કી બખ્શિશ ફર્મા દી, તો વહ અપને સર પર ખાક ઉળાને લગા ઔર વાવૈલા કરને લગા. ઉસકી યહ ઘબરાહટ દેખ કર મુઝે યહ હંસી આ ગઈ. *(બહારે શરીઅત)*

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ સરકારે મદીના ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ "ઝિલહિજ્જા" કે દસ દિન સે ઝયાદા કોઈ દિન અફ઼ઝલ નહીં. એક શખ્સ ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ યહ અફ઼ઝલ હૈ, યા ઈતને દિનોં અલ્લાહ કી રાહ મેં જિહાદ કરના ? ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં, યહ દિન ઉસ તાદાદ સે અલ્લાહકી રાહ મેં જિહાદ કરને સે ભી અફ઼ઝલ હૈ ઔર અલ્લાહ કે નઝદીક અરફાત સે ઝયાદા કોઈ દિન અફ઼ઝલ નહીં. અલ્લાહ તઆલા અરફાત કે દિન આસ્માને દુન્યા પર ખાસ તજલ્લી ફર્માતા હૈ ઔર ઝમીનવાલોં કે સાથ આસ્માનવાલોં પર મુબાહાત (ફ઼ખ્ર) ફર્માતા હૈ, ઉન્સે ફર્માતા હૈ કિ મેરે બંદો કો દેખો કિ પરાગંદા સર, ગર્દ આલૂદા, ધૂપ ખાએ હુએ દૂર–દૂર સે મેરી રહમત કે ઉમ્મીદવાર હાઝિર હુએ. તો અરફા સે ઝયાદા જહન્નમ સે આઝાદ હોનેવાલે કિસી દિન મેં ન દેખે ગયે. ઔર એક રિવાયત મેં યહ ભી મિલતા હૈ કિ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા મલાઈકા સે ફર્માતા હૈ કિ મૈં તુમકો ગવાહ કરતા હૂં કિ મૈંને ઈન્હેં બખ્શ દિયા. ફિરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈં, પરવરદિગારે આલમ ! ઈનમેં ફલાં ફલાં કામ કરનેવાલે હૈં ! રબ્બે ક़દીર ﷻ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ કિ મૈંને સબકો બખ્શ દિયા. *(બહારે શરીઅત)*

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મર્વી હૈ કિ એક શખ્સને અરફાત કે દિન વ રાત કી તરફ નઝર કી તો રસૂલે અરબી علیہ الصلوٰۃ والسلام ને ઈર્શાદ ફર્માયા : આજ વહ દિન હૈ જો શખ્સ કાન, આંખ ઔર ઝબાન ક़ાબૂ મેં રખે તો ઉસકી મગફિરત હો જાયેગી. *(બહારે શરીઅત)*

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ તાજદારે કાયનાત ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : કિ જો મુસલમાન અરફા કે દિન પિછલે પહર કો અરફાત મેં વુકૂફ કરે ફિર સો બાર કહે :

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِيْ وَ يُمِيْتُ وَ هُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ"

ઔર સો મર્તબા "قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ" પઢે ફિર સો બાર યહ દુરૂદ પઢે :–

" اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى سَيِّدِنَا اِبْرَاهِيْمَ وَ عَلٰى آلِ سَيِّدِنَا اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ وَّ عَلَيْنَا مَعَهُمْ "

અલ્લાહ ﷻ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ: અય મેરે ફિરિશ્તો ! બતાઓ ! મેરે ઉસ બંદે કો ક્યા ષવાબ દિયા જાયે જિસને મેરી તસ્બીહ વ તહલીલ કી ઔર તકબીર કી, મુઝે પહચાના ઔર મેરી ષના કી, મેરે મહબૂબે આ'ઝમ ﷺ પર દુરૂદ ભેજા ?! અય ફિરિશ્તો ! ગવાહ રહો કિ મૈંને ઉસે બખ્શ દિયા, ઉસકી શફ઼ાઅત ખૂદ ઉસકે હક़ મેં કુબૂલ કી ઔર અગર મેરા યહ બંદા મુઝ સે સવાલ કરે તો ઉસકી શફ઼ાઅત જો યહાં હૈ સબકે હક़ મેં કુબૂલ કરૂંગા. (યાની સારે અહલે અરફાત કે લિયે)

★ ૯ તારીખ કે મામૂલાત ★

૯ તારીખ કો સુબ્હ મુસ્તહબ વક़્તમેં નમાઝ પઢકર લબ્બૈક વ ઝિક્ર ઔર દુરૂદ શરીફ઼ મેં મશ્ગૂલ રહેં યહાં તક કિ આફ઼તાબ કોહે સુબૈર (પહાળકા નામ) પર (જો મસ્જિદે ખૈફ઼ કે સામને) સે ચમકે, અબ અરફાત કો ચલેં, દિલ કો ખયાલે ગૈ઼ર સે પાક કરને કી કોશિશ કરે કિ આજ વહ દિન હૈ કિ બંદો કા હજ કુબૂલ કિયા જાયેગા ઔર ન જાને કિતનોં કો ઉનકે

સદકે મેં બખ્શ દિયા જાયેગા, મહરૂમ વહ હૈ જો આજ મહરૂમ રહા, અગર લળાઈ ન કરો કિ યૂં ભી શૈતાન કા મક્સદ પૂરા હોગા વહ તો યહી ચાહતા હૈ કિ આપ કિસી ઔર ખયાલ મેં લગ જાઓ, બલ્કિ વસવસોં કી તરફ ધ્યાન હી ન દો. ઈન્શાઅલ્લાહ ! વહ મરદૂદ, શૈતાન, નાકામ હી વાપસ જાયેગા. રાસ્તે ભર ઝિક્ર વ દુરૂદ મેં મસ્રૂફ રહેં, બેઝરૂરત કોઈ બાત ન કરેં, લબ્બૈક કી બાર-બાર કષરત કરેં ઔર મિના સે નિકલ કર યહ દુઆ પઢેં :-

اَللّٰهُمَّ اِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ وَ عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ وَلِوَجْهِكَ الْكَرِيْمِ اَرَدْتُّ فَاجْعَلْ ذَنْبِىْ مَغْفُوْرًا وَّ حَجِّىْ مَبْرُوْرًا وَّارْحَمْنِىْ وَلَا تُخَيِّبْنِىْ وَ بَارِكْ لِىْ فِىْ سَفَرِىْ وَا قْضِ بِعَرَفَاتٍ حَاجَتِىْ اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيْرٌ۔ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهَا اَقْرَبَ غَدْوَتِهَا مِنْ رِّضْوَانِكَ وَاَبْعَدَ هَا مِنْ سَخَطِكَ۔ اَللّٰهُمَّ اِلَيْكَ غَدَوْتُ وَعَلَيْكَ اِعْتَمَدْتُّ وَ وَجْهَكَ اَرَدْتُّ فَاجْعَلْنِىْ مِمَّنْ تُبَاهِىْ بِهِ الْيَوْمَ مَنْ هُوَ خَيْرٌ مِنِّىْ وَ اَفْضَلَ۔ اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ الْعَفْوَ وَ الْعَافِيَةَ وَ الْمُعَا فَاةَ الدَّائِمَةَ فِىْ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ صَلَّى اللّٰهُ عَلٰى خَيْرِخَلْقِهٖ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِهٖ وَ صَحْبِهٖ اَجْمَعِيْنَ0

तर्जुमा : અય અલ્લાહ ! મૈં તેરી તરફ મુતવજ્જેહ હુઆ ઔર તુઝ પર મૈંને તવક્કુલ કિયા ઔર તેરે વજ્હે કરીમ કા ઈરાદા કિયા, મેરે ગુનાહ બખ્શ ઔર મેરે હજ કો મબરૂર કર ઔર મુઝ પર રહમ કર ઔર મુઝે ટોટે મૈં ન ડાલ ઔર મેરે લિયે મેરે સફર મેં બરકત દે ઔર અરફાત મેં મેરી હાજત પૂરી કર, બેશક ! તૂ હર શૈ પર ક્વાદિર હૈ. અય અલ્લાહ ! ﷻ મેરા ચલના અપની ખુશ્નૂદી સે ક્રીબ કર ઔર અપની નાખુશી સે દૂર કર, ઈલાહી ! મૈં તેરી તરફ ચલા ઔર તુઝી પર જિનકે સાથ ક્યામત કે દિન તૂ મુબાહાત (ફખ્ર) ફર્માએગા જો મુઝ સે બેહતર વ અફ્ઝલ હૈં. ઈલાહી ! મૈં તુઝ સે અફ્વો-આફિયત કા સવાલ કરતા હૂં ઔર ઉસ આફિયત કા જો દુન્યા વ આખિરત મેં હમેશા રહને વાલી હૈ ઔર અલ્લાહ દુરૂદ ભેજ બેહતરીન મખ્લૂક મુહમ્મદ ﷺ ઔર ઉનકી આલ વ અસ્હાબ પર.

જબ જબલે રહમત પર નિગાહ ઠહરે, દુઆ કી ઝ્યાદા કોશિશ કરેં કિ ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆલા ! વક્ત કુબૂલ હૈ. અરફાત મેં ઉસ પહાળ કે પાસ હી જહાં જગહ મિલે શારેએ આમ સે બચકર ઉતરેં. આજ હુજૂમ મેં લાખોં આદમી, હઝારોં ડેરે, ખેમે હોતે હૈં અપને ડેરે કા મિલના દુશ્વાર હોતા હૈ, ઈસલિયે પહચાન કા નિશાન ઉસ પર ક્વાઈમ કર દેં કિ દૂર સે નઝર આએ. મસ્તૂરાત સાથ હોં તો ઉન્કે બુરક્વે પર ભી કોઈ કપળા ખાસ અલામત ચમકતે હુએ રંગ કા લગા દેં કિ દૂર સે દેખ કર તમીઝ કર સકેં ઔર દિલ મેં ખટકા ન રહે. દોપહર તક ઝ્યાદા વક્ત અલ્લાહ કે હુઝૂર ગિરયા વ ઝારી નીઝ હસ્બે તાક્ત સદક્વા વ ખૈરાત વ ઝિક્ર વ લબ્બૈક વ દુરૂદ, દુઆ, ઈસ્તિગ્ફાર વ કલિમએ તૌહીદ મેં મશ્ગૂલ રહેં.

હદીસ શરીફ મેં હૈ કિ નબીએ કરીમ ﷺ ફર્માતે હૈં, સબ મેં બેહતર વહ દુઆ હૈ જો આજ કે દિન મૈંને ઔર મુઝસે પહલે અંબિયા عليهم الصلوٰة والسلام ને કી હૈ, યહ હૈ :-

لَااِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِى وَيُمِيْتُ وَهُوَ حَىٌّ لَايَمُوْتُ بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيْرٌ

ઔર ચાહે તો ઈસકે સાથ યહ ભી કહેં :

لَا نَعْبُدُ اِلَّااِيَّاهُ وَلَانَعْرِفُ رَبًّا سِوَاهُ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ فِىْ قَلْبِىْ نُوْرًا وَّفِىْ سَمْعِىْ نُوْرًا وَّفِىْ بَصَرِىْ نُوْرًا اَللّٰهُمَّ اشْرَحْ لِىْ صَدْرِىْ وَ يَسِّرْ لِىْ اَمْرِىْ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ وَّسَاوِسِ الصُّدُوْرِ وَ تَشْتِيْتِ الْاَمْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُبِكَ مِنْ شَرِّمَا يَلِجُ فِىْ اللَّيْلِ وَ شَرِّ مَايَلِجُ فِى النَّهَارِ وَ شَرِّمَا تَهُبُّ بِهِ الرِّيْحُ وَ شَرِّ بَوَائِقِ الدَّهْرِ، اَللّٰهُمَّ هٰذَا مُقَامُ الْمُسْتَجِيْرِ الْعَائِذِ مِنَ النَّارِ اَجِرْنِىْ مِنَ النَّارِ لِعَفْوِكَ وَ اَدْخِلْنِىْ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ يَآ اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ اَللّٰهُمَّ اِذْ هَدَيْتَنِىْ الْاِسْلَامَ فَلَا تَنْزِعْهُ عَنِّىْ حَتّٰى تَقْبِضَنِىْ وَاَنَا عَلَيْهِ۔

ઉસકે સિવા હમ કિસી કી ઈબાદત નહીં કરતે, ઔર ઉસ્કે સિવા કિસી કો રબ નહીં જાનતે, અય અલ્લાહ ! ﷻ તૂ મેરે દિલ મેં નૂર પૈદા કર

ઔર મેરે કાન ઔર નિગાહ મેં નૂર પૈદા કર. અય અલ્લાહ ! મેરે સીને કો ખોલ દે ઔર મેરે અમ્ર કો આસાન કર, ઔર તેરી પનાહ માંગતા હૂં સીને કે વસવસોં ઔર કામ કી પરાગંદગી ઔર અઝાબે ક़બ્ર સે, અય અલ્લાહ ! મૈં તેરી પનાહ માંગતા હૂં ઉસ્કે શર સે જો રાત ઔર દિન મેં દાખિલ હોતી હૈ ઔર ઉસ્કે શર સે જિસ્કે સાથ હવા ચલતી હૈ ઔર આફાતે ઝમાના કે શર સે, અય અલ્લાહ ! યહ અમન કે તાલિબ ઔર જહન્નમ સે પનાહ માંગને વાલે કે ખળે હોને કી જગહ હૈ, અપને અફ્વો કે સાથ મુઝ કો જહન્નમ સે બચા ઔર અપની રહમત સે જન્નત મેં દાખિલ કર, અય સબ મહેરબાનોં સે ઝ્યાદા મહેરબાન ! અય અલ્લાહ ! જબ તૂ ને ઈસ્લામ કી તરફ મુઝે હિદાયત કી તો ઉસ્કો મુઝસે જુદા ન કરના યહાં તક કિ મુઝે ઈસ્લામ પર વફાત દેના. *(બહારે શરીઅત)*

★ ઝરૂરી ગુઝારિશ ★

દોપહર સે પહલે ખાને પીને વગૈરા ઝરૂરિયાત સે ફારિગ હો લેં કિ દિલ કિસી તરફ ન લગા રહે. આજ કે દિન જૈસે હાજી કો રોઝા મુનાસિબ નહીં કિ દુઆ મેં ઝોઅ્ફ પૈદા હોગા, યૂંહી પૈટભર ખાના ભી સખ્ત ઝહર ઔર ગ़ફલત વ કસ્લ કા બાઈષ હૈ, તીન રોટી કી ભૂકવાલા એક હી ખાએ. નબીએ અક્રમ ﷺને તો હમેશા કે લિયે યહી હુક્મ દિયા હૈ ઔર ખૂદ ઈસી પર અમલ ભી ફર્માયા કી જવ કી રોટી કભી પેટ ભર ન ખાઈ, હાલાંકિ અલ્લાહ ﷻ કે હુકમ સે તમામ જહાન પર ક़બઝા વ ઈખ્તિયાર હૈ. અન્વારો–બરકાત હમેશા હાસિલ કરને મેં સહૂલત કે લિયે બેહતર તો યહ હૈ કિ ન સિર્ફ આજ બલ્કિ હરમૈન શરીફૈન મેં જબ તક હાઝિર રહેં તિહાઈ પેટ સે ઝયાદા હર્ગિઝ ન ખાયેં. તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઈસકા ફાયદા આંખો સે દેખ લેંગે. જબ દોપહર કા વક્ત ક़રીબ આયે તો નહા લેં કિ સુન્નતે મોઅક્કદા હૈ ઔર ન હો સકે તો સિર્ફ વુઝૂ હી કર લેં. *(બહારે શરીઅત મુલખ્ખસન)*

★ મૌક़ફ ★

યાની વહ જગહ કિ જહાં નમાઝ કે બાદ સે ગુરૂબે આફતાબ તક

ખળે હોકર ઝિક્ર વ દુઆ કરને કા હુક્મ હૈ, ઉસ જગહ રોઝાના જાયેં ઔર મુમ્કિન હો તો ઊંટ પર જાયેં કિ સુન્નત ભી હૈ ઔર હુજૂમ મેં દબને કુચલને સે મુહાફઝત ભી હૈ. બઅઝ મુતવ્વા ઈસ મજમા મેં જાને સે મના કરતે હૈં ઔર તરહ તરહ સે ડરાતે હૈં, ઉન્કી ન સુનેં કિ વહ ખાસ નુઝૂલે રહમત કી જગહ હૈ, હાં ! ઔરતેં ઔર કમઝોર મર્દ યહીં સે ખળે હોકર દુઆ મેં મશગૂલ હોં કિ બતને અરફા કે સિવા યહ સારા મૈદાન મૌક़ફ હૈ ઔર યહ લોગ ભી યહી તસવ્વુર કરેં કિ હમ ઈસ મજમે મેં હાઝિર હૈં અપને કો અલગ ન સમઝેં, ઈસ મજમે મેં યકીનન ! બકષરત ઔલિયા બલ્કિ દો નબી ભી મૌજૂદ હૈં, યહ તસવ્વુર કરેં કિ અન્વારો–બરકાત જો ઈસ મજમે મેં ઉન પર ઉતર રહે હૈં, ઉન્કા સદક़े હમ ભિકારિયોં કો ભી મિલ જાયે. અફઝલ યહ હૈ કિ જબલે રહમત કે ક़રીબ જહાં સિયાહ પત્થર કા ફર્શ હૈ ક़िબ્લા રૂ ખળા હો જબ કિ ઉન ફઝાઈલ કે હુસૂલ મેં વક્ત યા કિસી કો અઝિયત ન હો, વરના જહાં જિસ તરહ હો સકે વુકૂફ કરેં. યહ વુકૂફ હી દર અસ્લ હજ કી જાન હૈ ઔર ઉસ્કા બળા રૂક્ન હૈ. વુકૂફ કે લિયે ખળા રહના અફઝલ હૈ, શર્ત યા વાજિબ નહીં. અગર કોઈ બૈઠા જબ ભી વુકૂફ હો ગયા. વુકૂફ મેં નિયત ઔર ક़िબ્લા રૂ હોના અફઝ़લ હૈ. બઅઝ નાદાન યહ કરતે હૈં કિ પહાળ પર ચઢ્હ જાતે હૈં ઔર વહાં ખળે હોકર રૂમાલ હિલાતે રહતે હૈં, ઉનસે બચો ઉન્કી તરફ ભી બુરા ખ્યાલ ન કરો, યહ વક્ત ઔરોં કે ઐબ દેખને કા નહીં, અપને ઐબોં પર શર્મસારી ઔર ગિર્યાવઝારી કરને કા હૈ. અબ વહ લોગ જો યહાં હૈં ઔર વહ લોગ જો ડેરોં મેં હૈં સબ હમાતન સિદ્ક़ દિલ સે અપને કરીમ, મહેરબાન રબ કી તરફ મુતવજ્જેહ હો જાયેં ઔર મૈદાને ક़યામત મેં હિસાબે આમાલ કે લિયે ઉસ્કે હુઝૂર હાઝિરી કા તસવ્વુર કરેં. નિહાયત ખુશૂઅ્ વ ખુઝૂઅ્ કે સાથ લરઝતે, કાંપતે, ડરતે, ઉમ્મીદ કરતે, આંખેં બંદ કિયે, ગર્દન ઝુકાએ, દસ્તે દુઆ આસ્માન કી તરફ સર સે ઉંચા ફૈલાએ, તક્બીર વ તહલીલ વ તસ્બીહ વ લબ્બૈક વ હમ્દ વ ઝિક્ર વ દુઆ વ તૌબા વ ઈસ્તિગ़ફાર મેં ડૂબ જાયેં. કોશિશ કરેં કિ એક ક़તૂરા આંસૂંઓં કા ટપકે કિ દલીલે ઈજાબત વ સઆદત હૈ, વરના રોને કે જૈસા મુંહ બનાએ કિ અચ્છોં કી સૂરત ભી

અચ્છી હોતી હૈ. અસ્નાએ દુઆ વ ઝિક્ર મેં લબ્બૈક કી બાર–બાર તકરાર કરે. આજ કે દિનકી દુઆએં બહુત મન્કૂલ હૈં ઔર જામે દુઆ જો ઉપર ગુઝરી કાફી હૈ. ચંદ બાર ઉસે કહ લો ઔર સબસે બેહતર યહ હૈ કિ સારા વક્ત દુરૂદ વ ઝિક્ર વ તિલાવતે કુર્આન મેં ગુઝાર દો કિ બવાદએ હદીષ દુઆવાલોં સે ઝ્યાદા પાઓગે. નબી ﷺ કા દામન પકળો, ગૌષે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ સે તવસ્સુર કરો, અપને ગુનાહ ઔર રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કી કહહારી યાદ કરકે ખૂબ લરઝો ઔર યકીન જાનો કિ ઉસ્કી માર સે ઉસી કે પાસ પનાહ હૈ. ઉસસે ભાગ કર કહીં નહીં જા સકતે, ઉસ્કે દર કે સિવા કહીં ઠિકાના નહીં, લિહાઝા ઈન શફીઓં કા દામન પકળો ઔર ઉસ્કે અઝાબ સે ઉસી કી પનાહ માંગો ઔર ઉસી હાલત મેં રહો કિ કભી ઉસ્કે ગ઼ઝબ સે જી કાંપ જાતા હૈ ઔર કભી ઉસ્કી રહમતે આમ્મા કી ઉમ્મીદ સે મુઝ્ઝાયા દિલ નિહાલ હો જાતા હૈ, યૂંહી ગિર્યા વ ઝારી મેં રહો યહાં તક કિ આફતાબ ડૂબ જાયે ઔર રાત કા એક લતીફ જુઝ આ જાયે. ઈસસે પહલે કૂચ મના હૈ. બઅઝ જલ્દબાઝ દિન હી મેં ચલ દેતે હૈં ઉન્કા સાથ હર્ગિઝ ન દેં. ક્યા માલૂમ કિ રહમતે ઈલાહી કિસ વક્ત તવજ્જોહ ફર્માયે, અગર તુમ્હારે ચલ દેને કે બાદ ઉતરી તો કૈસા અઝીમ ખસારા હૈ ઔર ગુરૂબ સે પહલે હુદૂદે અરફાત સે નિકત ગયે જબ તો પૂરા જુર્મ હૈ. બઅઝ મુતવ્વા યહાં યૂંહી ડરાતે હૈં કિ રાત ખતરા હૈ યહ એક દો કે લિયે ઠીક હૈ ઔર જબ સારા કાફિલા ઠહરેગા તો ઈન્શાઅલ્લાહ તઆલા કુછ અંદેશા નહીં. ઈસ મકામ પર પળહને કે લિયે બઅઝ દુઆએં લિખી જાતી હૈં.

اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ તીન મર્તબા, ફિર કલિમએ તૌહીદ ઉસ્કે બાદ યહ દુઆ :–

اَللّٰهُمَّ اهْدِنِىْ بِالْهُدٰى وَنَقِّنِىْ وَاعْصِمْنِىْ بِالتَّقْوٰى وَاغْفِرْلِىْ فِى الْاٰخِرَةِ وَالْاُوْلٰى

તર્જુમા : અય અલ્લાહ ! મુઝકો હિદાયત કે સાથ રહનુમાઈ ફર્મા ઔર પાક કર પરહેઝગારી કે સાથ ગુનાહ સે મહફૂઝ રખ ઔર દુન્યા વ આખિરત મેં મેરી મગ઼ફિરત ફર્મા, ફિર તીન બાર યહ દુઆ પળહે :

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ حَجًّا مَّبْرُوْرًا وَّذَنْبًا مَّغْفُوْرًا اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَالَّذِىْ نَقُوْلُ وَخَيْرًا مِّمَّا نَقُوْلُ اَللّٰهُمَّ لَكَ صَلَاتِىْ وَنُسُكِىْ وَمَحْيَاىَ وَمَمَاتِىْ وَاِلَيْكَ رَبِّ تُرَاثِىْ اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُبِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَوَسْوَسَةِ الصُّدُوْرِ وَشَتَّاتِ الْاُمُوْرِ اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَجِئُ بِهِ الرِّيْحُ وَنَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَجِئُ بِهِ الرِّيْحُ اَللّٰهُمَّ اِهْدِنَا بِالْهُدٰى وَزَيِّنَّا بِالتَّقْوٰى وَاغْفِرْلَنَا بِالْآخِرَةِ وَالْاُوْلٰى، اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ رِزْقًا طَيِّبًا مُّبَارَكًا، اَللّٰهُمَّ اِنَّكَ اَمَرْتَ بِالدُّعَاءِ وَقَضَيْتَ عَلٰى نَفْسِكَ بِالْاِجَابَةِ وَاِنَّكَ لَاتُخْلِفُ الْمِيْعَادَ وَلَاتُنْكِثُ عَهْدَكَ، اَللّٰهُمَّ مَا اَحْبَبْتَ مِنْ خَيْرٍ فَحَبِّبْهُ اِلَيْنَا وَ يَسِّرْهُ لَنَا وَ مَا كَرِهْتَ مِنْ شَرٍّ فَكَرِّهْهُ اِلَيْنَا وَجَنِّبْنَاهُ وَلَا تَنْزِعْ عَنَّا الْاِسْلَامَ بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا، اَللّٰهُمَّ اِنَّكَ تَرٰى مَكَانِىْ وَتَسْمَعُ كَلَامِىْ وَتَعْلَمُ سِرِّىْ وَعَلَانِيَتِىْ وَلَايَخْفٰى عَلَيْكَ شَيْئٌ مِّنْ اَمْرِىْ اَنَا الْبَائِسُ الْفَقِيْرُ الْمُسْتَغِيْثُ الْمُسْتَجِيْرُ الْوَجِلُ الْمُشْفِقُ الْمُقِرُّ الْمُعْتَرِفُ بِذَنْبِهٖ اَسْئَلُكَ مَسْأَلَةَ مِسْكِيْنٍ وَاَبْتَهِلُ اِلَيْكَ اِبْتِهَالَ الْمُذْنِبِ الذَّلِيْلِ وَاَدْعُوْكَ دُعَاءَ الْخَائِفِ الْمُضْطَرِّ دُعَآءَ مَنْ خَضَعَتْ لَكَ رُكْبَتُهٗ وَفَاضَتْ لَكَ عَيْنَاهُ وَنَحِلَ لَكَ جَسَدُهٗ وَرَغِمَ اَنْفُهٗ اَللّٰهُمَّ لَا تَجْعَلْنِىْ بِدُعَائِكَ رَبِّىْ شَقِيًّا وَّكُنْ بِىْ رَؤُوْفًا رَّحِيْمًا يَا خَيْرَ الْمَسْئُوْلِيْنَ وَخَيْرَ الْمُعْطِيْنَ۔

તર્જુમા : અય અલ્લાહ ! હજ મબરૂર કર ઔર ગુનાહ બખ્શ દે, ઈલાહી તેરે લિયે હમ્દ હૈ જૈસે હમ કહતે ઔર ઉસસે બેહતર જિસ્કો હમ કહતે હૈં, અય અલ્લાહ ! મેરી નમાઝ વ ઈબાદત ઔર મેરા મરના જીના તેરે હી લિયે હૈ ઔર તેરી હી તરફ મેરી વાપસી હૈ. ઔર અય પરવરદિગાર ! તૂ હી મેરા વારિષ હૈ, અય અલ્લાહ ! મૈં તેરી પનાહ માંગતા હૂં અઝાબે કબ્ર ઔર સીને કે વસવસે ઔર કામ કી પરાગંદગી સે, ઈલાહી ! મૈં સવાલ કરતા હૂં ઉસ ચીઝ કી ખૈર કા જિસકો હવા લાઈ હૈ

لَااِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ۔ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِ وَيُمِيْتُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْئٍ قَدِيْرٌ۔ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ فِىْ سَمْعِىْ نُوْراً وَّفِىْ بَصَرِىْ نُوْراً وَّفِىْ قَلْبِىْ نُوْراً اَللّٰهُمَّ اشْرَحْ لِىْ صَدْرِىْ وَيَسِّرْ لِىْ اَمْرِىْ وَاَعُوْذُ بِكَ مِنْ وَسَاوِسِ الصَّدْرِ وَشَتَاتِ الْاَمْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا يَلِجُ فِى اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَشَرِّ مَا تَهُبُّ بِهِ الرِّيْحُ وَشَرِّ بَوَائِقِ الدَّهْرِ

તજુર્મા : અલ્લાહ કે સિવા કોઈ મઅ્બૂદ નહીં જો યગાના હૈ, ઉસ્કા કોઈ શરીક નહીં, ઉસી કા મુલ્ક હૈ, વહી લાઈક્રે હમ્દ હૈ, વહી મારતા જિલાતા હૈ, ઔર હર ચીઝ ઉસી કે ક્રાબૂ મેં હૈ. અય અલ્લાહ ! મેરે કાન, આંખ ઔર દિલ કો નૂર સે મુનવ્વર ફર્મા. અય અલ્લાહ ! મેરા સીના ખોલ દે, ઔર મેરા કામ આસાન કર દે, ઔર મૈં તેરી પનાહ માંગતા હૂં સીને કે વસવસોં ઔર કામ કી પરાગંદગી ઔર અઝાબે ક્રબ્ર સે. અય અલ્લાહ ! મૈં તેરી પનાહ માંગતા હૂં ઉસ્કી બુરાઈ સે જો રાત વ દિન મેં દાખિલ હોતી હૈ ઔર ઉસ્કી બુરાઈસે જિસે હવા ઉળા લાતી હૈ ઔર આફાતે દહ્રકી બુરાઈ સે.

ઈસ મક્રામ પર પળ્હને કી બહુત દુઆએં કિતાબોં મેં મઝ્કૂર હૈં મગર ઈતને હી મેં કિફાયત હૈ ઔર દુરૂદ શરીફ વ તિલાવતે કુર્આને મજીદ સબ દુઆઓં સે ઝ્યાદા મુફીદ હૈ.

એક અદબ વાજિબુલ હિફ્ઝ ઉસ રોઝ કા યહ હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા કે સચ્ચે વાદોં પર ભરોસા કરકે યક્રીન કરે કિ આજ મૈં ગુનાહોં સે ઐસા પાક હો ગયા જૈસા માં કે પેટ સે પૈદા હુઆ થા, અબ કોશિશ કરો કિ આઈન્દા ગુનાહ ન હોં, ઔર જો દાગ્ અલ્લાહ તઆલાને અપની રહમત સે મેરી પેશાની સે ધો દિયા હૈ ફિર ન લગે. *(બહારે શરીઅત : ૫૬૦)*

ઝરૂરી નસીહતેં : વૈસે તો બદનિગાહી હમેશા હરામ હૈ, મગર એહરામ મેં યા મૌક્રફ યા મસ્જિદે હરામ યા કા'બા મુઅઝ્ઝમા કે સામને યા તવાફે બૈતુલ્લાહ મેં ખુસૂસન નિગાહ કી હિફાઝત કરેં, યહ તુમ્હારે ઈમ્તિહાન કા મૌક્રા હૈ. ઔરતોં કો હુક્મ દિયા ગયા કિ યહાં મુંહ ન છુપાઓ ઔર તુમ્હેં હુક્મ દિયા ગયા કિ ઉન્કી તરફ નિગાહ ન કરો, યક્રીન

ઔર ઉસ ચીઝ કે શર સે પનાહ માંગતા હૂં જિસે હવા લાતી હૈ, ઈલાહી ! હિદાયત કી તરફ હમારી રહનુમાઈ ફર્મા ઔર તક્વા સે મુઝય્યન કર ઔર દુન્યા વ આખિરત મેં હમકો બખ્શ દે, ઈલાહી ! મૈં પાકીઝા ઔર મુબારક રિઝ્ક્ર કા તુઝસે સવાલ કરતા હૂં, ઈલાહી ! તૂ ને દુઆ કરને કા હુક્મ દિયા હૈ ઔર કુબૂલ કરને કા ઝિમ્મા તૂ ને ખૂદ લિયા ઔર બેશક ! તૂ વાદે કે ખિલાફ નહીં કરતા ઔર અપને અહદ કો નહીં તોળતા, ઈલાહી ! જો અચ્છી બાતેં તુઝે મહબૂબ હૈં ઉન્હેં હમારે લિયે મહબૂબ કર દે ઔર હમારે લિયે મયસ્સર કર ઔર જો બાતેં તુઝે નાપસંદ હૈં હમકો જુદા ન કર, ઈલાહી ! તૂ મેરે મક્રામ કો દેખતા હૈ ઔર મેરા કલામ સુનતા ઔર મેરે પોશીદા ઔર ઝાહિર કો જાનતા હૈ, મેરે કામ મેં કોઈ શૈ તુઝ પર મખ્ફી નહીં, મૈં નામુરાદ, મોહતાજ, ફર્યાદ કરનેવાલા, પનાહ ચાહનેવાલા, ખૌફ સે ડરનેવાલા, અપને ગુનાહ કા મોઅ્તરિફ હૂં, મિસ્કીન કી તરહ તુઝ સે સવાલ કરતા હૂં, ઔર ગુનહગાર ઝલીલ કી તરફ તુઝસે આજિઝી કરતા હૂં ઔર ડરને વાલે મુઝતર કી તરહ તુઝસે દુઆ કરતા હૂં ઉસ બંદે કે મિષ્લ જિસકી ગર્દન તેરે લિયે ઝુક ગઈ ઔર આંખેં જારી ઔર બદન લાગ્ર ઔર નાક ખાક મેં મિલી હૈ, અય પરવરદિગાર ! તૂ મુઝે બદબખ્ત ન કર ઔર મુઝ પર બહુત–બહુત મેહરબાન હો જા, અય બેહતર સવાલ પર બેહતર દેનેવાલે.

જો રિવાયત હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે મઝ્કૂર હો ચુકી હૈ ઉસ્મેં જો દુઆએં હૈં ઉન્હેં ભી પળ્હેં, યાની

"لَااِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْئٍ قَدِيْرٌ"

(૧૦૦) બાર

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى سَيِّدِنَا اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ وَّعَلَيْنَا مَعَهُمْ

(૧૦૦) બાર, હઝરત અલી كرم اللہ وجہہ الکریم સે રિવાયત હૈ કિ સરકારે મદીના صلی اللہ علیہ وسلم ને ઈર્શાદ ફર્માયા : મેરે ઔર અંબિયા કી દુઆ અરફા કે દિન યહ હૈ:

જાનો કિ યહ બળે ગૈરત વાલે બાદશાહ કી બાંદિયાં હૈં. ઔર ઈસ વક્ત તુમ ઔર વહ ખાસ દરબાર મેં હાઝિર હો. બિલા શુબ્હા શેર કા બચ્ચા ઉસ્કી બગ્લ મેં હો તો ઉસ વક્ત કૌન ઉસ્કી તરફ નિગાહ ઉઠા સકતા હૈ, તો અલ્લાહ તઆલા વાહિદ વ કહ્હાર કી કનીઝેં ઉસ્કે ખાસ દરબાર મેં હાઝિર હૈં ઉન પર બદનિગાહી કિસ કદર સખ્ત હોગી. અલ્લાહુ અકબર ! હાં ! હાં! હોશિયાર ! ઈમાન બચાએ હુએ, કલ્બો–નિગાહ સંભાલે હુએ. હરમ વહ જગહ હૈ જહાં ગુનાહ કે ઈરાદે પર ભી પકળા જાતા હૈ ઔર એક ગુનાહ એક લાખ કે બરાબર હોતા હૈ. *(બહારે શરીઅત)*

અલ્લાહ ﷻ અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે સદકે વ તુફૈલ ખૈર કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ મુઝ્દલ્ફાકી રવાનગી ઔર ઉસ્કા વુકૂફ ★

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ હજ્જતુલ વિદા મેં તાજદારે કાયનાત ﷺ અરફાત સે મુઝ્દલ્ફા મેં તશરીફ લાયે, યહાં મગ્રિબ વ ઈશા કી નમાઝ પળ્હી ફિર આરામ ફર્માયા યહાં તક કિ ફજ્ર કા વક્ત હુઆ ઔર ઉસ વક્ત અઝાન વ ઈકામત કે સાથ નમાઝે ફજ્ર અદા ફર્માઈ, ફિર કસ્વા પર સવાર હોકર મશઅરે હરામ મેં તશરીફ લાયે ઔર કિબ્લા જાનિબ ચેહરએ અનવર કરકે દુઆ, તક્બીર વ તહલીલ વ તૌહીદ મેં મશગૂલ રહે ઔર વુકૂફ ફર્માયા યહાં તક કિ ખૂબ ઉજાલા હો ગયા ઔર તુલૂઅ્ આફતાબ સે કબ્લ યહાં સે રવાના હુએ. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

રાસ્તે ભર મેં ઝિક્ર, દુરૂદ, દુઆ, લબ્બૈક ઔર ગિયા વ ઝારી મેં મસ્રૂફ રહેં, ઉસ વક્ત કી બઅઝ દુઆએં યહ હૈં :

اَللّٰهُمَّ اِلَيْكَ اَفَضْتُ وَفِىْ رَحْمَتِكَ رَغِبْتُ وَمِنْ سَخْطِكَ رَهِبْتُ وَمِنْ عَذَابِكَ اَشْفَقْتُ فَاَقْبِلْ نُسُكِىْ وَاَعْظِمْ اَجْرِىْ وَتَقَبَّلْ تَوْبَتِىْ وَارْحَمْ تَضَرُّعِىْ وَاَجِبْ دُعَائِىْ وَاَعْطِنِىْ سُؤَالِىْ اَللّٰهُمَّ لَاتَجْعَلْ هٰذَا آخِرَ عَهْدِنَا بِيْنَ هٰذَاالْمَوْقَفِ الشَّرِيْفِ الْعَظِيْمِ وَارْزُقْنَا الْعَوْدَ اِلَيْهِ مَرَّاتٍ كَثِيْرَةٍ بِلُطْفِكَ الْعَمِيْمِ۔

તજુર્મા : અય અલ્લાહ ! ﷻ મૈં તેરી તરફ વાપસ હુઆ ઔર તેરી રહમત મેં રગ્બત કી ઔર તેરી નારાઝગી સે ડરા ઔર તેરે અઝાબ સે ખૌફ કિયા, તૂ મેરી ઈબાદત કુબૂલ ફર્મા, ઔર મેરા અજ્ર અઝીમ ફર્મા ઔર મેરી તૌબા કુબૂલ ફર્મા ઔર મેરી આજિઝી પર રહમ ફર્મા ઔર મેરા સવાલ અતા ફર્મા. અય અલ્લાહ ! ઈસ શરીફ ઔર બુઝુર્ગ જગહ મેં મેરી હાઝરી આખરી ન કર ઔર તૂ અપની મહેરબાની સે યહાં બહુત મર્તબા આના નસીબ ફર્મા.

જબ મુઝ્દલ્ફા નઝર આયે બશર્તે કુદરત પૈદલ હો લેના બેહતર હૈ ઔર નહા કર દાખિલ હોના અફઝલ હૈ.

★ દુખૂલે મુઝ્દલફા કી દુઆ ★

"اَللّٰهُمَّ هٰذَا جَمْعٌ اَسْئَلُكَ اَنْ تَرْزُقَنِىْ جَوَامِعَ الْخَيْرِ كُلِّهَا اَللّٰهُمَّ رَبَّ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ وَرَبَّ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ وَرَبَّ الْبَلَدِ الْحَرَامِ وَرَبَّ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اَسْئَلُكَ بِنُوْرِ وَجْهِكَ الْكَرِيْمِ اَنْ تَغْفِرَ لِىْ ذُنُوْبِىْ وَتَجْمَعَ عَلَى الْهُدٰى اَمْرِىْ وَتَجْعَلَ التَّقْوٰى زَادِىْ وَذُخْرِىْ وَالْآخِرَةَ مَآبِىْ وَهَبْ لِىْ رِضَاكَ عَنِّىْ فِى الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ يَا مَنْ بِيَدِهِ الْخَيْرُ كُلُّهٗ اَعْطِنِىْ الْخَيْرَ كُلَّهٗ وَاَصْرِفْ عَنِّىْ الشَّرَّ كُلَّهٗ اَللّٰهُمَّ حَرِّمْ لَحْمِىْ وَعَظْمِىْ وَشَحْمِىْ وَشَعْرِىْ وَسَائِرَ جَوَارِحِىْ عَلَى النَّارِ يَا اَرْحَمَ الرّٰحِمِيْنَ" (બહારે શરીઅત)

★ નૂરલ અલા નૂર ★

હદીષ શરીફ મેં આયા કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : જમરોં કી રમી કરના તેરે લિયે કયામત કે દિન નૂર હોગા.

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ, વહ કહતે હૈં કિ હમને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ યહ જમરોં પર જો કંકરિયાં હર સાલ મારી જાતી હૈં હમારા ગુમાન હૈ કિ કમ હો જાતી હૈં. સરકારે મદીના ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ જો કુબૂલ હોતી હૈં વહ ઉઠાઈ જાતી હૈં, ઐસા ન

હોતા તો પહાળોં કે મિષ્લ તુમ દેખતે. *(તબરાની વ હાકિમ)*

સહીહ મુસ્લિમ શરીફ મેં હઝરત ઉમ્મુલ હિસ્બૈન رضی اللہ عنہا સે મર્વી હૈ કિ રહમતે આલમ ﷺને "હજ્જતુલ વિદા" મેં સર મુંડાને વાલોં કે લિયે તીન બાર દુઆ કી ઔર કતરવાને વાલોં કે લિયે એક બાર દુઆ કી.

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં કિ મદની આકા ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ બાલ મુંડાને પર હર બાલ કે બદલે મેં એક નેકી હૈ ઔર એક ગુનાહ મિટા દિયા જાતા હૈ.

હઝરત ઉબાદા બિન સામિત رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ સરકારે કાયનાત ﷺ કા ફર્માને પાક હૈ કિ સર મુંડાને મેં જો બાલ ઝમીન પર ગિરેગા વહ તેરે લિયે કયામત કે દિન નૂર હોગા.

૧૦ તારીખ કો નમાઝે ફજ્ર કે બાદ તુલૂઅ્ આફ્તાબ મેં દો રકઅત પઢને કા વક્ત જબ બાકી રહ જાયે તો મિના કો ચલો ઔર યહાં (મુઝદલ્ફા) સે સાત છોટી–છોટી કંકરિયાં ખજૂર કી ગુઠલી કે બરાબર કી પાક જગહ સે ઉઠા કર તીન બાર ધો લો. કિસી પત્થર કો તોળકર કંકરિયાં ન બનાઓ ઔર યહ ભી હો સકતા હૈ કિ તીનોં દિન જમરો પર મારને કે લિયે યહીં સે કંકરિયાં લે લો યા સબ કિસી ઔર જગહ સે લે લો મગર નજિસ જગહ કી ન હોં ઔર ન મસ્જિદ કી ન જમરા કે પાસ કી હોં. રાસ્તે મેં ફિર બદસ્તૂર ઝિક્ર વ દુઆ વ દુરૂદ પઢતે લબ્બૈક મેં મશગૂલ રહો ઔર યહ દુઆ પઢો :–

اَللّٰھُمَّ اِلَیْکَ اَفَضْتُ وَمِنْ عَذَابِکَ اَشْفَقْتُ وَاِلَیْکَ رَجَعْتُ وَمِنْکَ رَمَیْتُ فَتَقَبَّلْ نُسُکِیْ وَعَظِّمْ اَجْرِیْ وَارْحَمْ تَضَرُّعِیْ وَتَقَبَّلْ تَوْبَتِیْ وَاَجِبْ دُعَائِیْ۔

તર્જુમા : અય અલ્લાહ ! મૈં તેરી તરફ વાપસ હુઆ ઔર તેરે અઝાબ સે ડરા ઔર તેરી તરફ રૂજૂઅ્ કિયા ઔર તુઝ સે ખૌફ કિયા, તૂ મેરી ઈબાદત કુબૂલ કર ઔર મેરા અજ્ર ઝયાદા કર ઔર મેરી આજિઝી પર રહમ ફર્મા ઔર મેરી તૌબા કુબૂલ કર ઔર મેરી દુઆ કુબૂલ ફર્મા.

જબ "વાદીએ મુહસ્સર" પહુંચો તો પાંચ સો પૈંતાલીસ (545)

હાથ બહુત જલ્દ તેઝી કે સાથ ચલકર નિકલ જાઓ મગર કિસી કો ઈઝા ભી ન હો ઔર ઈસ અરસે મેં યહ દુઆ પઢતે જાઓ :

اَللّٰھُمَّ لَا تَقْتُلْنَا بِغَضَبِکَ وَ لَا تُھْلِکْنَا بِعَذَابِکَ وَعَافِنَا قَبْلَ ذَالِکَ

તર્જુમા : અય અલ્લાહ ! અપને ગઝબ સે હમેં કત્લ ન કર ઔર અપને અઝાબ સે હમેં હલાક ન કર ઔર ઈસસે પહલે હમ કો આફિયત દે.

★ વાદીએ મુહસ્સર કયા હૈ ? ★

મિના વ મુઝદલ્ફા કે બીચ મેં એક નાલા હૈ જિસે વાદીએ મુહસ્સર કહતે હૈં, દોનોં કી હુદૂદ સે ખારિજ મુઝદલ્ફા સે મિના કો જાતે હુએ બાયેં હાથ પર જો પહાળ પળતા હૈ ઉસકી ચોટી સે શુરૂ હોકર પાંચ સો પૈંતાલીસ હાથ તક હૈ, યહાં અસ્હાબે ફીલ આકર ઠહરે, ઉન પર અબાબીલ કા અઝાબ ઉતરા થા. ઈસ જગહ સે જલ્દ ગુઝરના ઔર અઝાબે ઈલાહી સે પનાહ માંગના ચાહિયે. મિના નઝર આને પર વહી દુઆ પઢી જાયે જો મક્કા સે આતે વક્ત મિના કો દેખકર પઢતે હૈં.

મિના પહુંચને પર સબસે પહલે "જમરતુલ ઉક્બા" કો જાઓ જો મિના સે અગલા ઔર મક્કા સે પહલા હૈ. જમરા સે કમ અઝ કમ પાંચ હાથ હટે હુએ યૂં ખળે હો કિ મિના દાહિને હાથ પર ઔર કાબા બાયેં હાથ પર હો ઔર જમરા કી તરફ મુંહ હો, સાત કંકરિયાં એક–એક કરકે મારો, સીધા હાથ ખૂબ ઉઠા કર મારો કિ બગલ કી રંગત ઝાહિર હો. બેહતર યહ હૈ કિ કંકરિયાં જમરા (શૈતાન) તક પહુંચે વરના તીન હાથ કે ફાસલા તક ગિરેં, ઈસસે ઝયાદા ફાસિલે પર ગિરીં તો વહ કંકરી શુમાર મેં ન આયેંગી, પહલી કંકરી સે લબ્બૈક કહના મૌકુફ કર દો ઔર કંકરી મારતે વક્ત યહ દુઆ પઢો :

"بِسْمِ اللّٰہِ۔ اَللّٰہُ اَکْبَرُ رَغْماً لِّلشَّیْطَانِ رِضاً لِلرَّحْمٰنِ، اَللّٰھُمَّ اجْعَلْہُ حَجّاً مَّبْرُوْراً وَّ سَعْیاً مَّشْکُوْراً وَّ ذَنْباً مَّغْفُوْراً"

તર્જુમા : અલ્લાહ કે નામ સે, અલ્લાહ બહુત બળા હૈ, શૈતાન કો ઝલીલ કરને કે લિયે, અલ્લાહ કી રઝા કે લિયે, અય અલ્લાહ ! હજ કો

મક़્બૂલ ઔર સઈ કો મશકૂર ફર્મા ઔર ગુનાહ બખ્શ દે.

કંકરી સિર્ફ "બિસ્મિલ્લાહિ અલ્લાહુ અકબર" કહ કર ભી મારી જા સકતી હૈ. "અલ્લાહુ અકબર" કે બદલે "સુબ્હાનલ્લાહિ" યા "લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહુ" કહા જબ ભી હરજ નહીં.

જબ સાત કંકરિયાં માર કર પૂરી હો જાયેં ફિર વહાં ન ઠહરો, ફૌરન ઝિક્ર વ દુઆ કરતે હુએ પલટ આઓ.

ઈસ રમી કા વક़્ત દસવીં કી ફજ્ર સે ગ્યારહવીં કી ફજ્ર તક હૈ. મગર મસ્નૂન યહ હૈ કિ તુલૂઅ્ આફ़્તાબ સે ઝવાલે આફ़્તાબ તક હો ઔર ઝવાલ સે ગુરૂબ તક મુબાહ ઔર ગુરૂબ સે ફજ્ર તક મકરૂહ હૈ. ઐસે હી દસવીં કી ફજ્ર સે તુલૂઅ્ આફ़્તાબ તક મકરૂહ ઔર અગર કિસી ઉજ્ર કે સબબ હો મિષાલ કે તૌર પર ચરવાહોં ને રાત મેં રમી કી તો કરાહત નહીં. *(દુર્રે મુખ્તાર, રદ્દુલ મુહતાર)*

અબ રમી સે ફારિગ़ હોકર કુર્બાની મેં મશગૂલ હો. યહ વહ કુર્બાની નહીં જો બક़ર ઈદ મેં હુઆ કરતી હૈ કિ વહ તો મુસાફિર પર અસ્લન નહીં ઔર મુક़ીમ માલદાર પર વાજિબ હૈ, અગર્ચે હજ કે સફ़ર મેં હો. ઔર હજ કી કુર્બાની અસ્લ મેં યહ હજ કા શુકરાના હૈ. ક़ારિન ઔર મુતમત્તેઅ્ પર વાજિબ હૈ અગર્ચે ફ़કીર ઔર મુન્ફ़રિદ કે લિયે મુસ્તહબ અગર્ચે ગ़ની હો, ઈસ કુર્બાની કે જાનવર કી ભી ઉમ્ર વ આ'ઝા મેં વહી શર્તે હૈં જો ઈદ કી કુર્બાની મેં હૈં. ઝબહ કરના આતા હો તો ખૂદ ઝબહ કરે કિ સુન્નત હૈ વરના ઝબહ કે વક़્ત હાઝિર રહે.

જાનવર કો ક़िબ્લા રૂ લિટા કર ખૂદ ભી ક़िબ્લા કી તરફ़ મુંહ કરકે યહ પઢો :–

اِنِّیْ وَجَّهْتُ وَجْهِیَ لِلَّذِیْ فَطَرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ حَنِیْفاً وَّ مَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِیْنَ، اِنَّ صَلَاتِیْ وَ نُسُكِیْ وَ مَحْیَایَ وَ مَمَاتِیْ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ لَا شَرِیْكَ لَهٗ وَ بِذٰلِكَ اُمِرْتُ وَاَنَا مِنَ الْمُسْلِمِیْنَ۔

ઉસ્કે બાદ "બિસ્મિલ્લાહિ અલ્લાહુ અક્બર" કહતે હુએ નિહાયત તેઝ છુરી સે બહુત જલ્દ ઝબહ કર દો કિ ચારોં રગેં કટ જાયેં, ઝ્યાદા હાથ

ન બળ્હાઓ કિ બેસબબ કી તકલીફ़ હો.

કુર્બાની કે બાદ અપને ઔર તમામ મુસલમાનોં કે હજ વ કુર્બાની કુબૂલ હોને કી દુઆ માંગો. ઈસકે બાદ ક़िબ્લા રૂખ બૈઠકર મર્દ હલક़ કરેં યાની તમામ સર મુંડાયેં કિ અફ़્ઝલ હૈ યા બાલ કતરવાએં કિ રુખ્સત હૈ. ઔરતોં કો બાલ મુંડાના હરામ હૈ, એક બાલ બરાબર કતરવાએં. મુફ़રિદ અગર કુર્બાની કરે તો ઉસ્કે લિયે મુસ્તહબ યહ હૈ કિ કુર્બાની કે બાદ હલ્ક़ કરેં ઔર અગર હલ્ક़ કે બાદ કુર્બાની કી જબ ભી હરજ નહીં, મગર તમત્તોઅ્ વ ક़िરાન વાલે પર વાજિબ હૈ કિ પહલે કુર્બાની કરે ફિર હલ્ક़ યાની અગર કુર્બાની સે પહલે સર મુંડવાયેગા તો દમ વાજિબ હોગા.

બાલ કતરવાતે વક્ત યહ ખ્યાલ બેહદ ઝરૂરી હૈ કિ સર મેં જિતને બાલ હૈં ઉન્મેં કે ચહારૂમ વાલોં મેં સે કતરવાના ઝરૂરી હૈ લિહાઝા એક પોર સે ઝ્યાદા કતરવાયેં કિ બાલ છોટે બળે હોતે હૈં, મુમ્કિન હૈ કિ ચહારૂમ વાલોં મેં સબ એક–એક પોરા ન તરાશેં. હલ્ક़ હો યા તક़્સીર દાહિની તરફ़ સે શુરૂ કરો યાની મુંડાનેવાલે કી દાહિની જાનિબ, યહી હદીષ સે ષાબિત હૈ ઔર ઈમામે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ ને ઐસા હી કિયા. બઅઝ કિતાબોં મેં જો હજ્જામ કી દાહિની જાનિબ સે શુરૂ કરને કા બતાયા સહીહ નહીં હૈ, હલ્ક़ યા તક़્સીર કે વક़્ત યહ તક્બીર કહતે જાઓ : "اَللّٰهُ اَكْبَرُ اَللّٰهُ اَكْبَرُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ وَلِلّٰهِ الْحَمْدُ" ઔર ફારિગ़ હોનેકે બાદ યહ ભી કહો. હલક़ યા તક़્સીર કે વક़્ત યહ દુઆ પઢો :

"اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى مَا هَدٰنَا وَ اَنْعَمَ عَلَيْنَا وَ قَضٰى عَنَّا نُسُكَنَا، اَللّٰهُمَّ هٰذِهٖ نَاصِيَتِیْ بِيَدِكَ فَاجْعَلْ لِّیْ بِكُلِّ شَعْرَةٍ نُّوْراً يَّوْمَ الْقِيٰمَةِ وَامْحُ عَنِّیْ بِهَا سَيِّئَةً وَّارْفَعْ لِیْ بِهَا دَرَجَةً فِی الْجَنَّةِ الْعَالِيَةِ، اَللّٰهُمَّ بَارِكْ لِیْ فِیْ نَفْسِیْ وَ تَقَبَّلْ مِنِّیْ، اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِیْ وَ لِلْمُحَلِّقِيْنَ وَالْمُقَصِّرِيْنَ يَا وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ"

તર્જુમા : હમ્દ હૈ અલ્લાહ عزوجل કે લિયે ઈસ પર કિ ઉસને હમેં હિદાયત કી ઔર ઈન્આમ કિયા ઔર હમારી ઈબાદત પૂરી કરા દી, અય અલ્લાહ ! યહ મેરી ચોટી તેરે હાથ મેં હૈ, મેરે લિયે હર બાલ કે બદલે મેં ક़યામત કે દિન નૂર કર, ઈસકી વજહ સે મેરે ગુનાહ મિટા દે ઔર જન્નત

મેં દર્જા બુલંદ કર, ઈલાહી મેરે નફ્સ મેં બરકત કર ઔર મુઝ સે કુબૂલ કર. અય અલ્લાહ ! ﷻ મુઝકો ઔર સર મુંડાને વાલોં ઔર બાલ કતરવાને વાલોં કો બખ્શ દે ! અય બળી મગ્ફિરત વાલે ! આમીન.

અફ્ઝલ યહ હૈ કિ આજ યાની દસવીં તારીખ કો હી ફર્ઝ તવાફ કે લિયે જિસે તવાફે ઝિયારત ભી કહતે હૈં મક્કા મુઅઝ્ઝમા જાઓ, બદસ્તૂરે મઝકૂર પૈદલ, બા વુઝૂ તવાફ કરો મગર ઈસ તવાફ મેં ઈસ્તિબાઅ નહીં.

ગ્યારહવીં તારીખ કો બાદ નમાઝે ઝોહર ફિર રમી કો ચલો, ઉસ વક્ત રમી જમરએ ઉલા સે શુરૂ કરો જો મસ્જિદે ખૈફ સે ક઼રીબ હૈ. ઉસ્કી રમી કે લિયે મક્કે કી તરફ સે આકર ચઢ્હાઈ પર ચઢ્હો કિ યહ જગહ બનિસ્બતે "જમરતુલ ઉક઼્બા" કે બુલંદ હૈ, યહાં કિબ્લા રૂ હો કર સાત કંકરિયાં મારો ફિર બતૌરે મઝકૂર જમરા સે કુછ આગે બઢ્હ જાઓ ઔર ક઼िબ્લા રૂ દુઆ મેં યૂં હાથ ઉઠાઓ કિ હથેલિયાં ક઼िબ્લા કો રહેં. હુઝૂરે ક઼લ્બ સે હમ્દ વ દુરૂદ વ દુઆ વ ઈસ્તિગ્ફાર મેં કમ સે કમ બીસ આયતેં પઢ્હને કી મિક઼્દાર મશગૂલ રહો, વરના પૌન પારા યા સૂરએ બક઼રહ કી મિક઼્દાર તક, ફિર જમરએ વુસ્તા પર જાકર વૈસા હી કરો, ફિર જમરતુલ ઉક઼્બા પર જાઓ મગર યહાં રમી કરકે ન ઠહરો, ફૌરન પલટ આઓ, વાપસી મેં દુઆ કરો.

બારહવીં તારીખ કો બાદ ઝવાલ તીનોં જમરોં કી રમી કરો. બઅ્ઝ લોગ દોપહર સે પહલે રમી કરકે મક્કા મુઅ્ઝ્ઝમા ચલ દેતે હૈં યહ હમારે અસૂલ મઝહબ કે ખિલાફ઼ ઔર એક ઝઈફ઼ રિવાયત હૈ તુમ ઈસ પર અમલ ન કરો. બારહવીં કી રમી કરકે ગુરૂબે આફ઼્તાબ સે પહલે ઈખ્તિયાર હૈ મક્કા મુકર્રમા કો રવાના હો જાઓ મગર ગુરૂબ કે બાદ જાના મઅયૂબ હૈ.

તમન્નાએ મદીના

નિભાલો તુમ નિભાલો તુમ નિભાલો યા રસૂલલ્લાહ !
બુલા લો અબ મદીને મેં બુલા લો યા રસૂલલ્લાહ !

સતાતે હૈં જો દુન્યા વાલે ઉસ્કા કુછ નહીં હૈ ગ઼મ
મુઝે બસ અપના કહ કર તુમ બુલા લો યા રસૂલલ્લાહ !

સુનહરી જાલિયોં કે સામને પહુંચા હૂં મૈં આકા
મુઝે અપની ઝિયારત તુમ કરા દો યા રસૂલલ્લાહ !

અતા હો ઈલ્મ કી દૌલત અતા હો દીદ હી દૌલત
દમે આખિર મદીના ભી અતા હો યા રસૂલલ્લાહ !

શફાઅત કા સવાલી હૂં, સવાલી હૂં મૈં રહમત કા
ઈજાબત સે નવાઝો તુમ નવાઝો યા રસૂલલ્લાહ !

તસદ્દુક઼ ગ઼ૌષે આ'ઝમ કા તવસ્સુલ આ'લા હઝરત કા
બક઼ીએ પાક કે ક઼ાબિલ બના દો યા રસૂલલ્લાહ !

મેરી ક઼िસ્મત બુરી હો તો ખુદારા તુમ ભલી કર દો
સંવારો મેરી ક઼िસ્મત કો સંવારો યા રસૂલલ્લાહ !

મુઈને રાહે તૈબા હૈં મેરે ખ્વાજા મુઈનુદ્દીન
મુઈને રાહે જન્નત ભી બના દો યા રસૂલલ્લાહ !

નિગાહે મુફ્તિયે આ'ઝમ ને ઝિંદા કર દિયા દિલ કો
ઉન્હીં કા સાથ મહશર મેં અતા હો યા રસૂલલ્લાહ !

કરમ સે મુફ્તિયે આ'ઝમ કે પહુંચા હૂં મૈં ઈસ દર પે
ઉન્હીં કા સાથ મહશર મેં અતા હો યા રસૂલલ્લાહ !

તમન્ના યહ લિયે જાતા હૈ આકા઼ **'शाકિરે'** રઝવી
ઈસે ઈઝ્ને મદીના ફિર અતા હો યા રસૂલલ્લાહ !

કઅ્બે કા કઅ્બા દેખો

હાજીયો ! આઓ શહનશાહ કા રૌઝા દેખો
કા'બા તો દેખ ચુકે કઅ્બે કા કઅ્બા દેખો

રૂક્ને શામી સે મિટી વહશતે શામે ગુર્બત
અબ મદીને કો ચલો સુબ્હે દિલ આરા દેખો

આબે ઝમઝમ તો પિયા ખૂબ બુઝાઈ પ્યાસેં
આઓ જૂદે શહે કૌષર કા ભી દરિયા દેખો

ઝેરે મીઝાબ મિલે ખૂબ કરમ કે છીંટે
અબરે રહમત કા યહાં રોઝ બરસના દેખો

ખૂબ આંખોં સે લગાયા હૈ ગિલાફે કા'બા
કુસ્રે મહબૂબ કે પર્દે કા ભી જલ્વા દેખો

ધો ચુકા ઝુલ્મતે દિલ બોસએ સંગે અસ્વદ
ખાક બોસિએ મદીને કા ભી રૂત્બા દેખો

કર ચુકીં રફ્અતે કા'બા પે નઝર પરવાઝેં
ટોપી અબ થામ કે ખાકે દરેવાલા દેખો

જુમ્અએ મક્કા થા ઈદ એહલે ઈબાદત કે લિયે
મુજિરમો ! આઓ યહાં ઈદે દોશંબા દેખો

મુલ્તઝિમ સે તો ગલે લગ કે નિકાલે અરમાં
અદબો–શૌક કા યાં બાહમ ઉલઝના દેખો

ખૂબ મસ્આ મેં બઉમ્મીદે સફા દૌળ લિયે
રહે જાનાં કી સફા કા ભી તમાશા દેખો

રક્સે બિસ્મલ કી બહારેં તો મિના મેં દેખીં
દિલે ખૂંનાબા ફશાં કા ભી તળપના દેખો

ગૌર સે સુન તો **'રઝા'** કા'બે સે આતી હૈ સદા
મેરી આંખો સે મેરે પ્યારે કા રૌઝા દેખો

★ ઝિયારતે રૌઝએ રસૂલ ★

હુઝૂર સરવરે આલમ અફ્ઝલુલ અંબિયા મહબૂબે ખુદા ﷺ કે રૌઝએ પાક કી ઝિયારત કરના કરીબ વાજિબ હૈ ઔર કુર્બતે ઈલાહી કે હુસૂલ કા સબસે મુસ્તહકમ ઝરિયા ઔર વસીલા હૈ. ઈસ બારે મેં કુર્આને મુકદ્દસ કી આયતે મુબારકા મૌજૂદ હૈ :

وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَّلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ جَآؤُوْكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ وَ اسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُوْلُ لَوَجَدُوا اللّٰهَ تَوَّابًا رَّحِيْمًا

તર્જુમા : ઔર અગર વહ જબ અપની જાનોં પર ઝુલ્મ કરેં તો અય મહબૂબ ! તુમ્હારે હુઝૂર હાઝિર હોં ઔર ફિર અલ્લાહ સે માફી માંગે ઔર રસૂલ ઉન્કી શફાઅત ફર્માયેં તો ઝરૂર અલ્લાહ કો બહુત તૌબા કુબૂલ કરનેવાલા મહરબાન પાયેંગે. *(સૂરએ નિસા)*

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : "مَنْ زَارَ قَبْرِىْ وَجَبَتْ لَهٗ شَفَاعَتِىْ" યાની જિસને મેરી કબ્ર કી ઝિયારત કી ઉસ્કે લિયે શફાઅત વાજિબ હો ગઈ. *(વફાઉલ વફા : ૨/૩૯૪)*

દૂસરા ઈર્શાદ હૈ :–

"مَنْ جَاءَ نِىْ زَائِراً لَا يُهِمُّهٗ اِلَّا زِيَارَتِىْ كَانَ حَقًّا عَلَىَّ اَنْ اَكُوْنَ لَهٗ شَفِيْعاً يَّوْمَ الْقِيٰمَةِ"

જો મેરી ઝિયારત કો આયે ઔર ઝિયારત કે સિવા ઉસ્કી ઔર કોઈ નિયત ન હો તો મુઝ પર યહ હક્ હૈ કિ મૈં રોઝે કયામત ઉસ્કી શફાઅત કરૂં. *(વફાઉલ વફા : ૨/૩૯૬)*

હુઝૂરે અકરમ ﷺ કા ફર્માન હૈ :

"مَنْ زَارَنِىْ بَعْدَ وَفَاتِىْ فَكَاَنَّمَا زَارَنِىْ فِىْ حَيَاتِىْ" જિસને મેરે વિસાલ કે બાદ મેરી ઝિયારત કી તો ઐસા હી હૈ જૈસે મેરી હયાતે ઝાહિરી મેં ઝિયારત કી.

ઈસી મફ્હૂમ કો દૂસરી હદીષે પાક વાઝેહ કરતી હૈ :

"مَنْ حَجَّ فَزَارَ قَبْرِیْ بَعْدَ مَوْتِیْ کَانَ کَمَنْ زَارَنِیْ فِیْ حَیَاتِیْ"

જિસને હજ કિયા ઔર મેરી વફાત કે બાદ મેરી કબ્ર કી ઝિયારત કી તો વહ શખ્સ ઈસ તરહ હૈ જિસને મેરી ઝિંદગી મેં મેરી ઝિયારત કી. *(મિશ્કાતુલ મસાબીહ–૨૪૧)*

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ સરકાર શફીઉલ મુઝનબીન ﷺ કા ફર્માન હૈ :

"مَنْ زَارَنِیْ فِیْ الْمَدِیْنَةِ مُحْتَسِباً کَانَ فِیْ جِوَارِیْ وَ کُنْتُ لَهٗ شَفِیْعاً یَّوْمَ الْقِیٰمَةِ"

જો મદીના મેં મેરી ઝિયારત કે લિયે આયે ઔર નિયત ખાલિસ ષવાબ કી હો તો વહ કયામત કે દિન મેરે પળોસ મેં હોગા ઔર મૈં ઉસકી શફાઅત કરૂંગા. *(જામેઅ્ સગીર : ૧૧૭)*

ઔર હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મર્વી હૈ :

"مَنْ حَجَّ اِلٰی مَکَّةَ ثُمَّ قَصَدَنِیْ فِیْ مَسْجِدِیْ کُتِبَ لَهٗ حَجَّتَانِ مَبْرُوْرَتَانِ"

જો શખ્સ મક્કા મુઅઝ્ઝમા હજ કે લિયે જાયે ઔર મેરી ઝિયારત કી નિયત સે મેરી મસ્જિદ મેં આયે તો ઉસે દો મકબૂલ હજ કા ષવાબ હૈ. *(જઝ્બુલ કુલૂબ : ૧૯૬)*

★ મુઝદએ જાંફઝા ★

સફરે મદીના ઔર કયામે મદીના મેં મુસીબતોં ઔર પરેશાનિયોં કા સામના કરકે ઉન પર સબ્ર કરનેવાલોં કો કયા મુઝદએ જાંફાઝા સુનાયા જા રહા હૈ ઔર જિન ખુશનસીબોં કો મક્કા મુકર્રમા ઔર મદીના તૈયબા મેં મૌત આ ગઈ ઉન્કો નવૈદે ઉખ્રવી મર્હમત હો રહી હૈ. મુલાહઝા ફર્માઈયે.

જિસને મેરી કબ્ર કી ઝિયારત કી વહ કયામત કે રોઝ મેરે પળોસ મેં હોગા ઔર જિસને મદીના મેં સુકૂનત ઈખ્તિયાર કિયા, ઉસકી પરેશાનિયોં પર સબ્ર કિયા, મૈં ઉસકે લિયે કયામત કે દિન ગવાહી દૂંગા ઔર શફાઅત

કરૂંગા ઔર જિસે હરમે મક્કા યા હરમે મદીના મેં મૌત આ જાયે તો કયામત કે દિન અમન વાલોં મેં ઉઠેગા. *(મિશ્કાતુલ મસાબીહ–૨૪૦)*

અઝાન કે બાદ હુઝૂર ﷺ કે દર્જએ રફીઆ ઔર વસીલા કી દુઆ કરનેવાલે કે લિયે ઔર ઝિયારત સે મુશર્રફ હોનેવાલે કે લિયે ખુશખબરી હૈ. ચુનાંચે જઝ્બુલ કુલૂબ મેં હૈ કિ જિસને રસૂલ ﷺ કે લિયે દર્જએ રફીઆ ઔર વસીલા કી દુઆ કી તો ઉસે હુઝૂર ﷺ કી શફાઅત નસીબ હો ઔર જિસને આપ કી કબ્રે અત્હર કી ઝિયારત કી વહ રોઝે કયામત હુઝૂર ﷺ કે પળોસ મેં હો. *(જઝ્બુલ કુલૂબ : ૧૯૭)*

ઈન તમામ તરગીબી ઈર્શાદાત ઔર ફરામીન કે પહુંચને કે બાદ હર ઈમાન વ મહબ્બત વાલા અપને દર્દ કી દવા કે લિયે યકીનન ! ઈસ્તિતાઅત હોને પર મદીના તૈયિબા કી જાનિબ દૌળેગા, અપને આકા વ મૌલા ﷺ કે દરબાર મેં હાઝિર હોકર ગમકા મર્હમ, દર્દ કી દવા ઔર સામાને આખિરત ફરાહમ કરેગા. ઔર અગર કિસી ને વસાઈલ હોતે હુએ મક્કા શરીફ આકર અરકાને હજ અદા કર લિયે ઔર હુઝૂર ﷺ કી ઝિયારત (મઆઝલ્લાહ) ગૈર અહમ સમઝકર છોળ દિયા ઔર ઝિયારતે રસૂલ સે ફૈઝયાબ હુએ બગૈર વાપસ ચલા ગયા તો ન સિર્ફ યહ કિ વહ મહરૂમ રહા બલ્કિ ઉસ્ને સરકારે દોઆલમ ﷺ પર ઝુલ્મ કિયા, હુઝૂર ﷺ કી હકતલફી કી. ઔર જિસ ઉમ્મતી કા હાલ યહ હો કિ ઉસકી સરકશી સે નબી ઔર રસૂલ પર ઝુલ્મ હો રહા હો ઉસે અપના અંજામ જાન લેના ચાહિયે. ફર્માને સરકાર علیہ الصلوٰۃ والسلام દિલ સે સુનિયે ઔર ઈબ્રત હાસિલ કીજિયે :

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما રિવાયત કરતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : જિસને હજ કિયા ઔર મેરી ઝિયારત નહીં કી, યકીનન ! ઉસ્ને મુઝ પર ઝુલ્મ કિયા. *(વફાઉલ વફા : ૨/૩૯૮)*

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ જબ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને મક્કા મુકર્રમા સે હિજરત કર લી તો વહાં કી હર ચીઝ પર અંધેરા છા ગયા ઔર જબ મદીના મુનવ્વરા મેં નુઝૂલે ઈજલાલ ફર્માયા તો વહાં કા

ઝર્રા–ઝર્રા રોશન ઔર મુનવ્વર હો ગયા. હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : મદીના મુનવ્વરા મેં મેરા ઘર હૈ ઔર ઉસી મેં મેરી કબ્ર હોગી, લિહાઝા હર મુસલમાન પર હક્ક હૈ ઉસ્કી ઝિયારત કરે. *(મિશ્કાત : ૪૪૭)*

રસૂલે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ કી ઝિયારત કી અહમિયત, ફઝીલત વ ઈફાદિયત પર મુહદ્દિષ વ ફકીહ અલ્લામા તકીઉદ્દીન સુબ્કી શાફઈ رحمۃ اللہ علیہ કી અઝીમુશ્શાન તસ્નીફ "શિફાઉષ્–ષિકામ ફી ઝિયારતિ ખૈરિલ અનામ" અરબી ઝબાન મેં મૌજૂદ હૈ જો મુન્કિરીને ઝિયારતુન નબી કે જુમ્લા એતરાઝાત કે કાફી શાફી જવાબ ફરાહમ કરતી હૈ. ઈસ્કે અલાવા ઉર્દૂ ઝબાન મેં ઈમામ અહમદ રઝા મુહદ્દિષે બરેલવી رحمۃ اللہ علیہ ઔર દીગર ફુકહાએ હનફિયા ને ભી મઝામીન ઔર કિતાબેં તસ્નીફ કી હૈં. બંદા રાકિમુલ હુરૂફ ઈન અકાબિર કી તહરીરોં સે ઈસ્તિફાદા કરતે હુએ ઝિયારતે રસૂલ ﷺ સે મુતઅલ્લિક કુછ બાતેં સુપુર્દે કલમ કરતા હૈ.

★ સહાબાએ કિરામ કા જઝ્બએ ઝિયારતુન્ નબી ﷺ ★

સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین સરકાર કે મઝારે પૂર અન્વાર કી ઝિયારત કો બહુત અહમિયત દેતે થે ઔર ક્યોં ન હો કિ ઉન્હેં માલૂમ થા કિ હુઝૂર ﷺકી કબ્ર શરીફ કી ઝિયારત ભી હુઝૂર ﷺ હી કી ઝિયારત હૈ, જૈસા કી ઉપર હદીષ સે ષાબિત હુઆ.

"ફુતૂહુશ્શામ" વગૈરા મેં હૈ કિ અહદે ફારૂકી મેં જબ મુલ્કે શામ ફતહ હુઆ ઔર બૈતુલ મુકદ્દસ પર બગૈર જિહાદ કે ઈસ્લામી પર્ચમ લહરાયા, ઈસી દૌરાન હઝરત કઅબ અહબાર رضی اللہ عنہ ને ઈસ્લામ કુબૂલ કિયા, ઈસ વાકિએ સે સય્યદના ઉમર ફારૂક رضی اللہ عنہ કો બહુત શાદમાની હુઈ, મદીના તૈયિબા વાપસ લૌટતે હુએ ખલીફતુલ મુસ્લિમીન ને હઝરત કઅબ અહબાર رضی اللہ عنہ કો ઝિયારતુન નબી ﷺ કી દઅ્વત દી. હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને ઉન્સે દર્યાફ્ત ફર્માયા, આપ હમારે સાથ મદીના તશરીફ લે ચલેંગે ઔર નબીએ કરીમ ﷺ કી કબ્ર શરીફ કી ઝિયારત સે મુસ્તફીઝ હોંગે ? ઉન્હોંને હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ સે કહા: હાં ! મૈં ઐસા કરૂંગા.

ચુનાંચે અમીરૂલ મોમિનીન ઔર હઝરત કઅબ અહબાર رضی اللہ عنہ યહ તવીલ સફર કરકે મદીના તૈયિબા હાઝિર હુએ ઔર સબસે પહલે સરકાર ﷺ કે મવાજહે મુકદ્દસા મેં જાકર ઝિયારત સે શાદકામ હુએ. *(ફુતૂહુશ્શામ, વકાઉલ–૨/૪૦૯)*

સય્યદના અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما કા મામૂલ થા કિ જબ કિસી સફર સે વાપસ તશરીફ લાતે થે તો સબસે પહલા ઉન્કા કામ યહ હોતા થા કિ હુઝૂર સૈયિદુલ મુર્સલીન ﷺ કી બારગાહ મેં હાઝિરી દેતે થે. ઔર ઈસ તરહ સલામ કહતે :

اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَارَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْكَ وَسَلَّمَ

સય્યદના અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما કે ગુલામ હઝરત નાફેઅ્ સે લોગોંને દર્યાફ્ત કિયા કિ આપને કભી અપને આકા (ઈબ્ને ઉમર) કો હુઝૂર ﷺ કી બારગાહ મેં હાઝિર હોકર સલામ અર્ઝ કરતે હુએ દેખા હૈ ? તો ઉન્હોંને જવાબ દિયા કિ મૈંને એક બાર નહીં બલ્કિ સૈંકડોં બાર ઉન્હેં હુઝૂર ﷺ કી બારગાહ મેં આપકી કબ્રે અત્હર કે સામને ખળે હોકર સલામ કહતે હુએ સુના હૈ. આપ ઈસ તરહ સલામ પેશ ફર્માયા કરતે થે:

☆ اَلسَّلَامُ عَلَى النَّبِيِّ ☆ اَلسَّلَامُ عَلٰى اَبِىْ بَكْرٍ

☆ اَلسَّلَامُ عَلٰى اَبِىْ (મોઅત્તા માલિક : ૧/૩૮૨)

સય્યદના અબૂ ઉબૈદા બિન જર્રાહ رضی اللہ عنہ ને અપના કાસિદ બના કર મૈસરા બિન મસ્રૂક કો બૈતુલ મુકદ્દસ સે મદીના મુનવ્વરા અમીરૂલ મોમિનીન હઝરત ઉમર ફારૂક رضی اللہ عنہ કી ખિદમત મેં ભેજા. હઝરત મૈસરા મદીના તૈયિબા પહુંચે, તો રાત હો ચુકી થી. આપ સબસે પહલે હુઝૂરે અકદ્દસ ﷺ કી ઝિયારત કે લિયે હાઝિર હુએ, સલાત વ સલામ કા હદિયા પેશ કિયા. હઝરત સિદ્દીકે અકબર رضی اللہ عنہ કો સલામ પેશ કિયા ફિર અપને કામોં મેં મસ્રૂફ હુએ.

હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ رضی اللہ عنہ કા મામૂલ થા કિ મુલ્કે શામ સે મદીના તૈયિબા હુઝૂરે અકદ્દસ ﷺ કી ખિદમતે આલી મેં સલામ પેશ કરને કે લિયે કાસિદ ભેજા કરતે થે.

★ બિલાલ આશુફ્તા હાલ ★

મોઅઝ્ઝિને રસૂલ عليه الصلوة والسلام હઝરત બિલાલ હબ્શી رضى الله عنه કા વાકિ઼આ હૈ કિ આપ મુલ્કે શામ ફતહ હોને કે બાદ દરબારે ફારૂકી رضى الله عنه મેં અર્ઝ ગુઝાર હુએ કિ અગર આપ ઈજાઝત મર્હમત ફર્માયેં તો મદીના તૈયિબા સે બૈતુલ મુક઼દ્દસ જાકર સુકૂનત પઝીર હો જાઉં, ક્યોંકિ જિસ મહબૂબે દિલ નવાઝ કે રૂખે–ઝેબા કી ઝિયારત ક઼લ્બે મહઝૂન કા ઈલાજ થી અબ તો વહ ખાકી ચાદર ઓળે હુએ મહવે ખ્વાબ હૈં. ઉન્હોંને અપના ચેહરા છુપા લિયા હૈ તો ઉશ્શાક કે લિયે ઈઝ્તેરાબ કા આલમ તારી હો ગયા. મસ્જિદે નબવી કે બામો–દર, દેખેંગે, મેહરાબો–મિંબર પર નઝર ઉઠેગી તો ઉનકે લિયે તળપ જાઉંગા, ક઼લ્બે મહઝૂન કો કૈસે સમઝાઉંગા ? તસલ્લી કા સામાન કહાં સે પાઉંગા !

કભી–કભી ઈશ્ક઼ો–આગહી કી રાહ મેં દૂરી ભી ઈખ્તિયાર કરની પળ્તી હૈ મગર કબ ? જબ ઈશ્ક઼ કા કમાલ રફ઼્અતે બિલાલ હાસિલ કર લે.

બિલાલ આશુફ્તા હાલ કો અમીરૂલ મોમિનીન હઝરત ઉમર ફારૂક઼ رضى الله عنه ને મુલ્કે શામ જાને કી ઈજાઝત દે દી. બિલાલ رضى الله عنه કો અમીરે પુર જલાલ સે ઝ્યાદા કૌન પહચાને ?! એક દુ:ખ્યારે કે દુ:ખ કો દૂસરા દુખ્યારા હી સમઝે, યહી અમીરૂલ મોમિનીન ઉમર ફારૂક઼ رضى الله عنه હૈં, હુબ્બે રસૂલ ﷺ કા નશા ઉન્કી રૂહ વ દિલ મેં ઈતની ગહરાઈયોં તક ઉતરા હુઆ હૈ કિ સરકાર ﷺ કે વિસાલ કી ખબર સુનકર તલવાર ખીંચ લેતે હૈં ઔર લહરાતે હુએ કહતે જાતે હૈં કિ અગર કિસી ને કહા કિ રસૂલ ﷺ વિસાલ ફર્મા ગયે તો મૈં ઉસ્કી ગર્દન ઉળા દૂંગા ! કોઈ તાવીલ કરે કિ યહ કૌન–સા જઝબા હૈ ? યહ કૌન–સી સરશારી હૈ ? જિન સહાબાએ કિરામ કે સામને કુર્આન ફુર્ક઼ાન લેકર હઝરત જિબ્રઈલે અમીન عليه السلام આયા કરતે થે, મલાઈકા મુક઼્રબીન જિનકી તાલીમ વ તાદીબ કે અહકામ લેકર ઉતરા કરતે થે, ઉન કુર્આની નમૂનોં મેં સે કિસીને હઝરત ઉમર رضى الله عنه કા હાથ નહીં પકળા, રાસ્તા નહીં રોકા. નબીએ રહમત ﷺ કી રિહલત કા સદમા ઝેહનો–દિમાગ કો ચરકે દે ગયા, મગર ઉસી રસૂલે બાવક઼ાર ﷺ ને ઉન્હેં તરબિયત કે સાંચે મેં ભી ઉતારા થા, ઈશ્ક઼ વહ ભી થા જો અક઼્લો–શઉર

કો કુછ દેર કે લિયે ઝિંઝોળ ગયા ઔર વહ ભી ઈશ્ક઼ હી થા જિસને તમાનિયત કી ચાદર ઓઢ્હ લી. જો ઉમર (رضى الله عنه) ગ઼મે મુસ્તફા ﷺ મેં અપને આપકો સંભાલ ન પા રહે થે, આજ પૂરી ઉમ્મત કો સંભાલે હુએ હૈં ઔર મિન્હાજે નુબુવ્વત પર ઈસ્લામ કી રહબરી કર રહે હૈં.

મરહબા એ ઈશ્ક઼ ખુશ સૌદાએ મા
એ દવાએ જુમ્લા ઈલ્લત હાએ મા

હઝરત સય્યદના બિલાલ رضى الله عنه કે દિલ કા હાલ અમીરૂલ મોમિનીન કો ખૂબ માલૂમ હૈ. ઉન્હોંને ઈજાઝત દે દી ઔર બિલાલ શામ મેં સુકૂનત પઝીર હો ગયે. મગર તસવ્વુર કી નિગાહેં મદીના કો કહાં છોળતી હૈં, ઉન્હીં કી યાદ, ઉન્હીં કા ખ્યાલ ઔર ઉન્હીં કી યાદ મેં ઈન્હિમાક !

હો ગઈ દિલ કો તેરી યાદ સે એક નિસ્બતે ખાસ
અબ તો શાયદ હી મયસ્સર કભી તન્હાઈ હો

શબો–રોઝ આશિક઼ે રસૂલ કો ઈસ તરહ ખોયા–ખોયા દેખા હોગા તો એહલે ઈખ્લાસ ને મશ્વરા દિયા હોગા કિ હઝરત બિલાલ (رضى الله عنه) કે લિયે દિલજોઈ કા કોઈ સામાન કિયા જાએ. ચુનાંચે આપકા નિકાહ ભી હો ગયા મગર દરે નબવી કી નૂરાનિયત ઔર રહમતોં કી બારિશ કા કૈફ હઝરત બિલાલ કૈસે ફરામોશ કર સકતે હૈં ?

એક શબ મહવે ખ્વાબ થે કિ ઉન્કો રૂહી ફિદાહુ હુઝૂર ﷺ કી ઝિયારત નસીબ હુઈ. સરકાર ﷺ ને પૂછા: અય બિલાલ ! ક્યા અબ મેરી ઝિયારત કો નહીં આઓગે ? અલ્લાહ ! અલ્લાહ ! માલૂમ નહીં કિ ઉન્કે ઈસ ફર્માન મેં ક્યા તાસીર પિન્હાં થી કિ બિલાલ કી આંખ ખુલ ગઈ, રૂહો–દિલ સે એક હી સદા આ રહી થી :

શુક઼ એઝ્દ કિ બુલાયા શહે દીં ને હાફિઝ
લિલ્લાહિલ હમ્દ કિ મહબૂબ કા પૈગ઼ામ આયા

હઝરત બિલાલ رضى الله عنه કો અબ ચૈન કહાં ? ફૌરન ઉઠે ઔર દયારે નબી ﷺ કી જાનિબ ચલ પળે, મદીના તૈયિબા મેં વારિદ હુએ તો

રહમતો–નૂર કી વહી ગલિયાં, કેફો–સુરૂર કી વહી ભીની–ભીની ખુશબૂ મગર જિસ મર્કઝે ખૈરાતો– હસનાત કા યહ સબ સદકા વ તુફૈલ હૈ વહ તો નઝર આતે નહીં ! તેઝ–તેઝ કદમોં સે બઢે ઔર હુઝૂરે અકદસ ﷺ કે મવાજહે મુકદમા મેં હાઝિર હો ગયે, ધળકતે દિલ, દહકતે સીને ઔર બહતી હુઈ આંખોં સે સલાતો–સલામ પેશ કિયા. ઔર રૌઝતુર્રસૂલ ﷺ સે લિપટ ગયે ઔર જી ભરકર રોએ. જિગર ગોશએ રસૂલ عليه الصلوة والسلام સય્યદના ઈમામ હસન વ હુસૈન رضي الله عنهما ને ખાદિમે રસૂલ બિલાલ કો દેખા તો નાના જાન કા ઝમાના યાદ આ ગયા. સય્યદના બિલાલ ઈન દોનોં નૌ નિહાલોં કો ગોદ મેં ખિલાતે થે. કાંધે પર બિઠાતે થે, ઉંગલિયાં પકળ કર ચલાતે થે, દોનોં બઢકર હઝરતે બિલાલ સે લિપટ ગયે, અય નાના જાન કે પ્યારે મોઅઝ્ઝિન ! ક્યા દૌરે નબવી કી અઝાન અબ હમ કભી ન સુનેંગે ? નમાઝ કા વક્ત હો ચલા હૈ, આઈયે આજ આપ અઝાન કહિયે, બિલાલ કુશ્તા જિગર આઝમાઈશ મેં મુબ્તલા હો ગયે.

જન્નતી જવાનોં કે સરદાર કા હુકમ ટાલા ભી તો નહીં જા સકતા. વક્તે અઝાન બિલાલ કો રસૂલે કાયનાત ﷺ કા જમાલે જહાં–આરા ચાહિયે, અઝાન ખાને પર હઝરતે બિલાલ ખળે કર દિયે ગયે ઔર મદીના તૈયિબા કી ફઝા મેં મોઅઝ્ઝિને રસૂલ ﷺ કી અઝાન કા પહલા કલિમા ગૂંજા, કલ્બ કાંપ ઉઠે, દિલોં મેં બરછિયાં ચુભ ગયીં, અઝાને બિલાલ કે સાથ હી અહદે રસૂલ عليه الصلوة والسلام કા તસવ્વુર ઝિંદા હો ગયા, અલ્લાહુ અકબર કી આવાઝ મેહરાબે નબી મેં બુલંદ કરકે ઈમાન વ ઈરફાન કી ફસ્લે બહાર લાને વાલે રસૂલ કા ઝમાના યાદ આ ગયા. જિસને જહાં સે અઝાને બિલાલ સુની વહીં સે દૌળ પળા, ઝમાનાએ રસૂલ લૌટ આયા, દૌરે નબવી ઔદ કર આયા, બિલાલ કી અઝાન ને દિલોં મેં દબી હુઈ ઈશ્કે રસૂલ કી ચિંગારિયોં કો કુરેદ ડાલા, મહબ્બત કી આતિશે પાકીઝા ભળક ઉઠી, બાઝારે મદીના મેં ગોગા મચ ગયા, ખેતોં કે કામ રુક ગયે ઔર પર્દા નશીનાંને મદીના બેખૂદ હોકર મહબૂબે રબ્બુલ આલમીન કે ઈશ્ક મેં ઘરોં સે નિકલ પળીં.

હઝરત બિલાલ ને અઝાન મેં "اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّااللّٰهُ" કહા ઔર

આવાઝ ભરાં ગઈ ક્યોંકિ હુઝૂર ﷺ કે ઝમાને મેં જબ વહ "اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ" પર પહુંચતે તો અપની શહાદત કી ઉંગલી સે હુઝૂર કી જાનિબ ઈશારા કિયા કરતે થે. આજ જબ આશિકે રસૂલને "اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ" કહા ઔર આંખેં ખોલીં તો હુઝૂર કો ન પાયા તો દિલ બૈઠ ગયા, આવાઝ રુક ગઈ ઔર બિલાલ અઝાન પૂરી ન કર સકે, ગશ ખાકર ગિર ગયે. હઝરત બિલાલ કા યહ સફર કિસ મકસદ કે લિયે થા ઝિયારતે રસૂલ કે લિયે, સુબ્હાનલ્લાહ !

★ એક અઅરાબી દરબારે રસૂલ મેં ★

અહલે ઈસ્લામ કા ચૌદહ સો સાલ સે યહી અકીદા હૈ કિ સરકાર હૈ હર દર્દ કી દવા, હર મર્ઝ કા ઈલાજ, હર ગમ કા મુદાવા હૈં, દીન વ દુન્યા કી સબ હાજતેં ઉસી મુકદ્દસ દર પર પૂરી હોતી હૈં. સલ્ફ ઔર ખલફ હર એક કા યહી ઈમાન વ અકીદા હૈ. દૌરે કદીમ મેં અહલે ઈમાન અપની હાજતેં લેકર કિસ તરહ દરબારે આલી મેં હાઝિર હોતે થે. ઈસકે ષબૂત મેં યહ વાકિઆ મુલાહઝા ફર્માએ :

મુહમ્મદ દિન અબ્દુલ્લાહ અલઉત્બા બયાન ફર્માતે હૈં કિ મુઝે મદીના તૈયિબા કી હાઝરી નસીબ હુઈ, મવાજહે મુકદ્દમા મેં હાઝિર થા. હુઝૂરે અકદસ ﷺ કી બારગાહ મેં સલામ અર્ઝ કરને કે બાદ એક જાનિબ ગોશા મેં બૈઠા હુઆ થા, ઈતને મેં ક્યા દેખતા હૂં કિ એક બદવી (દેહાતી) ઊંટ પર સવાર હોકર આયા ઔર સરકારે અકદસ ﷺ કે રુ–બરૂ ઈસ તરહ ગોયા હુઆ : يَا خَيْرَ الرُّسُلِ! આપ પર અલ્લાહ ને અપના કલામ નાઝિલ ફર્માયા જિસમેં હૈ :

"وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَّلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ جَاءُوْكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّ
سُوْلُ لَوَجَدُوااللّٰهَ تَوَّابًارَّحِيْمًا"

યાની ઔર અગર જબ અપની જાનોં પર ઝુલ્મ કરેં તો અય મહબૂબ ! તુમ્હારે હુઝૂર હાઝિર હોં ઔર ફિર અલ્લાહ સે માફી માંગેં ઔર રસૂલ ઉન્કી શફાઅત ફર્માએં તો ઝરૂર અલ્લાહ કો બહુત તૌબા કુબૂલ કરનેવાલા

ઔર મહરબાન પાયેંગે. *(સૂરએ નિસા : આયત:૬૪)*

ઔર કહા, અય અલ્લાહ કે હબીબ ﷺ ! મૈં આપકી બારગાહ મેં હાઝિર હો ગયા ઔર અલ્લાહ તઆલા સે અપને ગુનાહોં કી માફી ચાહતા હૂં ઔર ઉસમેં આપકી શફાઅત ચાહતા હૂં. ઈતના કહતે–કહતે ઉસ્કી હિચકિયાં બંધ ગયીં, વહ રોને લગા. ઈસી આલમ મેં યહ અશ્આર પઢે :

يَاخَيْرَ مَنْ دُفِنَتْ بِالْقَاعِ اَعْظُمُه فَطَابَ مِنْ طِيْبِهِنَّ الْقَاعُ وَالْاَكَمُ

نَفْسِيْ الْفِدَاءُ لِقَبْرٍ اَنْتَ سَاكِنُهُ فِيْهِ الْعِفَافُ وَفِيْهِ الْجُوْدُ وَ الْكَرَمُ

اَنْتَ الشَّفِيْعُ الَّذِيْ تُرْجٰى شَفَاعَتُهُ عَلَى الصِّرَاطِ اِذَا مَا زَالَتِ الْقَدَمُ

وَصَاحِبَاكَ لَا اَنْسَاهُمَا اَبَداً مِّنِّيْ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ مَا جَرَى الْقَلَمُ

તર્જુમા : અય બેહતરીન ઝાત! ઉન સબમેં જિનકી હડ્ડિયાં હમવાર ઝમીન મેં દફન કી ગયીં ઔર ઉન્કી વજહ સે ઉમ્દગી ઔર નફાસત ઝમીન ઔર ટીલોં મેં ફૈલ ગઈ. મેરી જાન કુર્બાન ! ઉસ મુબારક કબ્ર પર જિસમેં આપ રાહત ગઝીં હૈં, ઉસ્મેં ઈફ્ફત હૈ, જૂદો–સખા ઔર ઈન્આમાત વ ઈકરામાત હૈં. આપ ઐસે શફીઅ્ હૈં જિનકી શફાઅત કે હમ ઉમ્મીદવાર હૈં. જિસ વક્ત પુલસિરાત પર લોગોં કે કદમ ફિસલ રહે હોંગે ઔર આપ કે દો સાથિયોં કો તો મૈં કભી નહીં ભૂલ સકતા મેરી તરફ સે આપ સબ પર સલામ હોતા રહે જબ તક દુન્યા મેં લિખને કે લિયે કલમ ચલતા રહે.

ઉસ્કે બાદ ઉસ બદવી ને ઈસ્તિગ્ફાર કિયા ઔર વહાં સે રુખ્સ્ત હો ગયા. (રાવી કહતે હૈં) કિ ઈસી દૌરાન વહાં બૈઠે–બૈઠે મેરી આંખ લગ ગઈ, મૈં ખ્વાબ મેં હુઝૂર ﷺ કી ઝિયારત સે મુશર્રફ હુઆ. હુઝૂર عليه الصلوة والسلام ને ફર્માયા : જાઓ ! ઉસ બદવી સે કહ દો કિ મેરી શફાઅત સે રબ્બ તઆલા ને ઉસ્કી મગ્ફિરત ફર્મા દી. *(શિફાઉસ્સિકામ ફી ઝિયારતિ ખૈરિલ અનામ:૧૬)*

અલ્લામા નઈમુદ્દીન મુરાદાબાદી رحمۃ اللہ علیہ ખઝાઈનુલ ઈર્માન મેં આયત وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَّلَمُوْا ની તફસીર મેં ઈસ વાકિઅે કો નકલ કરને કે બાદ લિખતે હૈં, ઈસસે ચંદ મસાઈલ માલૂમ હુએ :

મસ્અલા : અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં અર્ઝે હાજત કે લિયે ઉસ્કે મકબૂલ બંદોં કા વસીલા બનાના ઝરીઆએ કામયાબી હૈ.

મસ્અલા : કબ્ર પર હાજત કે લિયે જાના ભી جَاءُوْكَ મેં દાખિલ હૈ ઔર ખૈરુલ કુરુન કા મા'મૂલ હૈ.

મસ્અલા : મકબૂલાને હક્ મદદ ફર્માતે હૈં ઔર ઉન્કી દુઆ સે હાજત રવા હોતી હૈ.

મસ્અલા : બાદે વફાત મકબૂલાને હક્ કો "યા" કે સાથ નિદા કરના જાઈઝ હૈ. *(ખઝાઈનુલ ઈર્ફાન)*

★ મા'મૂલાતે મદીના મુનવ્વરા ★

મદીના મુનવ્વરા બેહદ બરકતોં વાલા શહર હૈ, ઉસ્કી બરકત વ ફઝીલત ઈહાતએ તહરીર સે બાહર હૈ. ઈસ મુકદ્દસ શહર મેં હમેશા બાઅદબ રહના ચાહિયે ઈસલિએ કિ યહ અલ્લાહ ﷻ કા પસંદીદા શહર હૈ ઈસી લિયે તો આલા હઝરત ઈમામે ઈશ્કો–મુહબ્બત ઈમામ અહમદ રઝા ખાં رحمۃ اللہ علیہ ને ફર્માયા :

હરમ કી ઝમીં ઔર કદમ રખકે ચલના
અરે સર કા મૌકા હૈ ઓ જાને વાલે

મક્કા ઔર મદીના મેં હમેશા બા વુઝૂ રહેં કિ વુઝૂ ભી આમાલે જન્નત મેં સે એક અમલ ઔર જન્નત કી સળકોં મેં સે એક શાહરાહ હૈ. વુઝૂ કે ફઝાઈલ ઔર અજ્ઓ–ષવાબ કે બારે મેં ચંદ ઈમાન અફરોઝ અહાદીષ મુલાહઝા કરેં ઔર વુઝૂ પર મુદાવમત બરતને કી કોશિશ કરેં.

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ, ઉન્હોંને કહા કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : ક્યા મૈં તુમ્હેં ઐસે કામોં કા રાસ્તા ન બતાઉં જિસસે અલ્લાહ તુમ્હારે ગુનાહોં કો ભી મિટા દે ઔર તુમ્હારે દર્જાત કો ભી બુલંદ ફર્મા દે ? સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ને અર્ઝ કિયા: ક્યોં નહીં ! ઐસે અમલ કી તો બહુત ઝરૂરત હૈ ! તો આપને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ તકલીફોં કે બાવુજૂદ "કામિલ વુઝૂ" કરના ઔર મસ્જિદોં કી તરફ બકષ્રત કદમ

રખના ઔર એક નમાઝ કે બાદ દૂસરી નમાઝ કા ઈન્તિઝાર કરના યહ ચીઝેં જિહાદ કે હુકમ મેં હૈં. *(મિશ્કાત : ૧/૩૮)*

ઔર હઝરત ઉક્બા બિન આમિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ જો મુસલમાન અચ્છી તરહ વુઝૂ કરે ફિર ખળે હોકર દો રકઅત નમાઝ ઈસ તરહ પઢે કિ અપને દિલ ઔર ચેહરે કે સાથ ઉન દોનોં રકઅતોં પર તવજ્જોહ રખે, તો ઉસ્કે લિયે જન્નત વાજિબ હો જાતી હૈ. *(મિશ્કાત : ૧/૩૮)*

અમીરૂલ મોમિનીન હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ તુમ મેં સે જો કોઈ ખૂબ કામિલ વુઝૂ કરે ફિર ઈન કલિમાત કો પઢ લે :–

"اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهٗ وَ رَسُوْلُهٗ"

તો ઉસ્કે લિયે જન્નત કે આઠોં દરવાઝે ખુલ જાતે હૈં કિ વહ જિસ દરવાઝે સે ચાહે જન્નત મેં દાખિલ હો જાયે. *(મિશ્કાત : ૧/૩૮)*

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : મેરી ઉમ્મત કયામત કે દિન ઈસ હાલત મેં બુલાઈ જાયેગી કિ ઉન્કી પેશાની રોશન ઔર હાથ, પાંવ વુઝૂ કે અષરાત સે ચમકતે હોંગે તો જો અપની રોશની બઢા સકતા હો ઉસ્કો ચાહિયે કિ વહ અપની રોશની કો બઢાએ. *(મિશ્કાત : ૧/૩૮)*

★ મદીના મુનવ્વરા મેં હાઝરી ★

જબ મદીના મુનવ્વરા મેં કદમ રખેં તો સલાતો–સલામ અર્ઝ કરતે હુએ રખેં, ઔર રૌઝએ રસૂલ ﷺ પર હાઝિરી કે લિયે બે ચૈન હો જાયેં, ઈસલિયે કિ મહબૂબ સે મિલને કી હર આશિક કી આરઝૂ હોતી હૈ. લિહાઝા જલ્દ અઝ જલ્દ ઝરૂરિયાત સે ફારિગ હોકર દરબારે રસૂલ ﷺ કી હાઝરી કે લિયે તૈયાર હો જાયેં. નએ લિબાસ, ઈત્ર, સુર્મા, ખુશ્બૂ, કંઘી, અમામા શરીફ વગૈરા સે સંવર કર આકા ﷺ કે હુઝૂર હાઝિરી કે લિયે તૈયાર હો જાયે.

★ હાઝરી કા તરીકા ★

બાબે જિબ્રઈલ (عليه السلام) કે પાસ ઈસ અંદાઝ સે રૂકેં કિ ગોયા ઈજાઝત તલબ કર રહે હોં, થોળી દેર ઈન્તિઝાર કે બાદ મસ્જિદે નબવી શરીફ મેં

"بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ۔ اَلصَّلٰوةُ وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْكَ وَسَلَّمَ۔ بِسْمِ اللّٰهِ دَخَلْتُ وَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَ نَوَيْتُ سُنَّةَ الْاِعْتِكَاف"

પળતે હુએ સીધા પૈર રખેં, મસ્જિદે નબવી શરીફ મેં દાખિલ હોતે હી થોળી દેર કે લિયે બાયીં જાનિબ થોળા–સા ચલેં ઔર ખળે રહ જાયેં. સલાતો–સલામ મુખ્તસર પઢકર ફિર દાયીં જાનિબ કો આયેં ઔર સીધા ચલના શરૂ કર દેં, અબ આહિસ્તા–આહિસ્તા સુનહરી જાલિયોં કી જાનિબ કદમ બઢાતે જાયેં, રિયાઝુલ જન્નત સે ગુઝરતે હુએ સરકાર ﷺ કે મિમ્બર શરીફ કે કરીબ હોકર રૌઝએ પાક કી જાલિયોં કી જાનિબ બઢતે ચલેં, યહ દેખો સુનહરી જાલિયાં નઝર આ ગયીં, સરાપા બાઅદબ સલાતો–સલામ અર્ઝ કરેં.

اَلصَّلٰوةُ وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ
اَلصَّلٰوةُ وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللّٰهِ
اَلصَّلٰوةُ وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُوْرَ اللّٰهِ
اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَاخَيْرَ خَلْقِ اللّٰهِ

وَعَلٰى آلِكَ وَ ذَوِيْكَ فِيْ كُلِّ آنٍ وَّلَحْظَةٍ عَدَدَ كُلِّ ذَرَّةٍ اَلْفَ اَلْفَ مَرَّاتٍ

ઉસ્કે બાદ જિન લોગોંને સલામ પેશ કિયા હૈ સબકા સલામ પેશ કરેં.

ઉસ્કે બાદ ખૂબ–ખૂબ દુઆ કરેં અપને લિયે, ઘરવાલોં કે લિયે, દોસ્ત અહબાબ કે લિયે, રિશ્તેદારોં કે લિયે ઔર સારે મોમિનીન કે લિયે ઔર અગર મુમ્કિન હો તો મેરે લિયે ભી મગ્ફિરત કી દુઆ કરેં ઔર સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી કે લિયે ઝરૂર–ઝરૂર દુઆ કરેં.

ફિર સય્યદના અમીરૂલ મોમિનીન હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક رضی اللہ عنہ

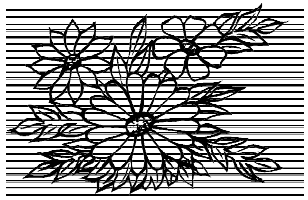
કે મવાજહે અક़દસ કી જાનિબ બઢ઼ેં ઔર ઉન્કી બારગાહ મેં ભી સલામ કા નઝરાના પેશ કરેં. ઉસ્કે બાદ ફિર થોળા સા હટેં ઔર સય્યદના અમીરૂલ મોમિનીન હઝરત ઉમર ફારૂક़ે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ કી બારગાહ મેં નઝરાનએ સલામ પેશ કરેં.

اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اَمِيْرَ الْمُؤْمِنِيْنَ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُتَمِّمَ الْاَرْبَعِيْنَ

اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عِزَّ الْاِسْلَامِ وَالْمُسْلِمِيْنَ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهٗ

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રહમતે આલમ ﷺ કી બારગાહ કી હાઝિરી કે તઅલ્લુક સે આયત ઔર અહાદીષ આપ મુલાહઝા કર ચુકે. દુઆ કરેં કિ અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો અદબ કે સાથ મદીના મુનવ્વરા કી હાઝરી કી ખૈરાત અતા કરે ઔર જબ તક મદીના મુનવ્વરા મેં રખે અદબ કે સાથ રખે.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ

હિકાયાત

❑ એક બુઝુર્ગ ગિ़લાફે કાબા પકળે બારગાહે ઈલાહી મેં અર્ઝ ગુઝાર હૈં ઈલાહી ! ઈસ ઘર કી ઝિયારત કો હજ કહતે હૈં ઔર કલિમએ હજ મેં દો હર્ફ હૈં "હા" ઔર "જીમ" સે મેરે જુર્મ મુરાદ હૈં તો તૂ અપને હિલ્મ સે મેરે જુર્મ માફ ફર્મા. આવાઝ આઈ કિ અય મેરે બંદે ! તૂ ને કૈસી ઉમ્દા મુનાજાત કી ! ફિર સે કહો, મૌસૂફ દોબારા નએ અંદાઝ સે યૂં ગોયા હુએ, અય મેરે ગ़ફ़્ફાર ! તેરી મગ़ફિરત કા દરિયા ગુનહગારોં કી મગફિરત વ બખ્શિશ કે લિયે રવાં–દવાં હૈ ઔર તેરી રહમત કા ખઝાના હર સવાલી કે લિયે ખુલા હૈ, ઈલાહી ! ઈસ ઘર કી ઝિયારત કો હજ કહતે હૈં ઔર હજ મેં દો હર્ફ હૈં "હા" ઔર "જીમ". "હા" સે મેરી હાલત ઔર "જીમ" સે તેરા "જૂદ" મુરાદ હૈ તો તૂ અપને જૂદો–કરમ સે ઈસ મિસ્કીન કી હાજત પૂરી ફર્મા. આવાઝ આઈ કિ અય નેક મર્દ ! તૂને ક્યા ખૂબ હમ્દ કી ! ફિર કહ, ઉસ્ને કહા, અય ખાલિકે़ કાયનાત ! તેરી વહ ઝાતે પાક હૈ કિ જિસને આફિયત કા પર્દા મુસલમાનો કો મરહમત ફર્માયા, ઈસ ઘર કી ઝિયારત કો હજ કહતે હૈં ઔર હજ મેં દો હર્ફ હૈં, "હા" ઔર "જીમ" ઈલાહી ! અગર "હા" સે મેરી ઈમાની હલાવત ઔર "જીમ" સે તેરી જહાંદારી કી જલાલત મુરાદ હૈ તો તૂ અપની જહાંદારી કી જલાલત કી બરકત સે ઈસ ઝઈફ કે ઈમાન કી હલાવત કો શૈતાન કી ઘાત સે મહફૂઝ રખ. આવાઝ આઈ, અય મેરે મુખ્લિસ ઔર આશિકે़ સાદિક़ બંદે ! મેરે હિલ્મ, મેરે જૂદ, મેરી જહાંદારી કી જલાલત સે જો કુછ તૂ ને તલબ કિયા મૈંને તુઝે અતા ફર્માયા ! મેરા કામ તો યહી હૈ કિ હર માંગને વાલે કા દામને મુરાદ ભર દૂં, મગર કોઈ માંગે તો સહી !

હમ તો માઈલ બકરમ હૈં કોઈ સાઈલ હી નહીં
રાહ દિખલાયેં કિસે રહ–રવે મન્ઝિલ હી નહીં

❑ હઝરત શૈખ યહ્યા قدس سرہٗ જબ હજ સે ફારિગ़ હુએ તો વાપસી મેં ખાનએ કા'બા કે દરવાઝે પર આકર યૂં ઈલ્તિજા કી : ઈલાહી ! શાહાને દુન્યા કા દસ્તૂર હૈ કિ વહ અપને ખુદ્દામ કો બર વક़્તે રુખ્સત ખિદમતગારી

કે સિલે મેં બેશ ક़ીમત તહાઈફ઼ ઔર ગૂનાં ગૂં ઈન્આમ વ ઈકરામ સે ઈઝ્ઝત અફ઼ઝાઈ કરતે હૈં ઔર જબ વહ ખુદ્દામ અપને ખ્વેશ વ અક़ારિબ, અહિબ્બા વ રૂફ઼ક़ા સે મિલતે હૈં તો ઉન્સે તહાઈફ઼ કે ખ્વાહિશમંદ હોતે હૈં ઔર વહ ખુદ્દામ બાદશાહ હાસિલ શુદા ઈન્આમ વ તહાઈફ઼ મેં સે અપને અહબાબ વ અક़ારિબ કો દેકર મુસર્રત વ શાદમાની કી દૌલત સે માલા-માલ કરતે હૈં.

ખુદાવંદ ! મૈં તેરા બંદા ઔર તૂ બાદશાહોં કા ભી હાકિમ વ માલિક હૈ. ઈલાહી ! મૈં ચંદ રોઝ તેરે ઈસ હુર્મત વાલે ઘર કી ખિદમત સે મુશર્રફ઼ હુઆ હૂં. જબ મેરી વાપસી ક़રીબ હૈ કુછ તહાઈફ઼ તેરે આસ્તાનએ ફૈઝ રસાં સે લે જાને કા તાલિબ હૂં તાકિ વહ રહમત વ મગફિરત કે તોહફ઼ે જબ મૈં સહીહ વ સાલિમ લેકર અપને વતન પહોંચું તો અપને ખ્વેશ વ અકારિબ કે મુતાલબે પર પેશ કર સકૂં ઔર કહૂં :

અઝીઝો ! મૈં દરબારે ઈલાહી સે તુમ્હારે લિયે રહમત વ મગ઼ફિરત કે દો તોહફ઼ે લાયા હૂં. અય મેરે મૌલા ! મુઝે યહ તોહફ઼ે અતા ફર્મા તાકિ મુઝે ઉનકે સામને શર્મસાર ન હોના પળે. આવાઝ આઈ, અય યહ્યા ! જો તોહફ઼ે તૂ ને તલબ કિયે હૈં મૈંને અતા ફર્મા દિયે, ઉન્કો મેરી રહમત વ મગ઼ફિરત કી બશારત સુના ! બેશક ! મૈં કરીમ હૂં, જબ ગદા ઔર બેનવા કરીમ કે દરવાઝે પર જાતા હૈ ઉસ્કી મુરાદ પૂરી કરતા હૈ, ઉસ્કી હાજત બર લાતા હૈ ઔર ઉસ મોહતાજ કી ઝરૂરિયાત પૂરી કરતા હૈ.

જા ! મૈંને અપને જૂદો-કરમ કે બેપાયાં દરયા સે તુઝે ઈમાનદારોં કે લિયે શફાઅત વ મગ઼ફિરત કે તોહફ઼ે અતા કર દિયે.

❑ એક બુઝુર્ગ ફર્માતે હૈં કિ મૈંને એક દુર્વેશ કો દેખા (જિન્હોંને અપને મુંહ પર કપળા ડાલા હુઆ થા) તશરીફ઼ લાયે ઔર ચશ્મએ ઝમઝમ મેં દાખિલ હોકર અપને બર્તન મેં ઝમઝમ ડાલ કર પીને લગે, મૈંને ઉન્સે ઉન્કા ઝૂઠા તલબ કિયા ઔર લેકર પીને લગા તો વહ શહદ કી તરહ મીઠા ઔર ઐસા લઝીઝ થા કિ ઐસા મૈંને પહલે કભી નહીં પિયા થા. પીને કે બાદ મૈંને દેખા તો વહ બુઝુર્ગ જા ચુકે થે. દૂસરે દિન ઝમઝમ કે પાસ ઈન્તિઝાર મેં ફિર બૈઠ ગયા, તો વહ બુઝુર્ગ ચેહરે પર કપળા લટકાએ હુએ ફિર તશરીફ઼

લાયે ઔર ઝમઝમ કે કૂએં સે ડોલ નિકાલ કર પિયા તો મૈંને ફિર ઉન્સે ઉનકા બચા હુઆ લેકર પિયા તો વહ મીઠા દૂધ થા જૈસે શકર મિલા કર બનાયા ગયા CM4. ; ; [5C, [DG[V { FSE LGCÄI5I FP *(શૌઝ:૫૧૩)*

❑ હઝરત શૈખ અબૂ યાકૂબ અલબસરી رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ મૈં એક મર્તબા હરમે મક્કા મેં દસ રોઝ તક ભૂકા રહા. જિસસે મુઝે બહુત ઝયાદા ઝોઅફ઼ હો ગયા, તો મુઝે મેરે દિલ ને સખ્ત મજબૂર કિયા કિ બાહર નિકલૂં, શાયદ કોઈ ચીઝ મિલ જાયે જિસસે મેરી ભૂક મેં કુછ કમી હો. મૈં બાહર નિકલા તો એક ગલા, સળા, શલગ઼મ પળા હુઆ પાયા. મૈંને ઉસ્કો ઉઠા લિયા લેકિન મેરે દિલ મેં ઉસસે વહશત-સી હુઈ ગોયા કિ કોઈ કહ રહા હૈ કિ દસ દિન કી ભૂકે બાદ ભી તુઝે નસીબ હુઆ તો સળા હુઆ શલગ઼મ ! મૈંને ઉસ્કો ફેંક દિયા ઔર વાપસ મસ્જિદે હરામ મેં આકર બેઠ ગયા. થોળી દેર કે બાદ એક આદમી આયા ઔર મેરે આગે આકર બૈઠ ગયા ઔર એક જુઝદાર મેરે સામને રખકર કહા, ઈસમેં એક થૈલી હૈ જિસમે પાંચ સો દીનાર હૈં યહ આપકી નઝર હૈ. મૈંને ઉસસે કહા, ઈસકે લિયે આપને મુઝે કૈસે મખ્સૂસ કિયા ? ઉસ્ને કહા, હમ લોગ દસ રોઝ સે સમુન્દર મેં થે. હમારી કિશ્તી ડૂબને કે ક़રીબ હો ગઈ તો હમ મેં સે હર એક ને નઝર માની કિ અગર અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો ઈસ મુસીબત સે નજાત અતા ફર્મા કર સહીહ વ સલામત પહુંચા દે તો હમ અપની યહ નઝર પૂરી કર દેંગે. ઔર મૈંને યહ નઝર માની થી કિ યહ અશરફ઼િયોં કી થૈલી હરમે પાક કે મુજાવિરોં મેં સે ઉસ્કો દૂંગા જિસ પર સબસે પહલે મેરી નઝર પળેગી, તો સબસે પહલે મૈં આપ સે હી મિલા હૂં લિહાઝા યહ આપકી નઝર હૈ. મૈંને કહા, ઈસકો ખોલો ! તો ઉસ્ને ઉસ્કો ખોલા તો ઉસ્મેં સફ઼ેદ આટે કે મીઠે કેક, છિલે હુએ બાદામ ઔર શકરપારે થે. તો મૈંને હર એક મેં સે એક-એક મુટ્ઠીભર લિયા ઔર કહા, યહ બાક़ી મેરી તરફ઼ સે અપને બચ્ચોં કે લિયે હદિયા લે જાઓ ! મૈંને તુમ્હારી નઝર કો કુબૂલ કિયા. ફિર મૈંને અપને દિલ મેં કહા કિ તેરા રિઝ્ક़ દસ રોઝ સે તેરે પાસ ખિંચા હુઆ ચલા આ રહા થા ઔર તૂ ઉસ (રિઝ્ક़) કો બાહર વાદી મેં તલબ કરતા ફિરતા હૈ ?! ❑ ❑ ❑

ઝિક્રે ઈલાહી કી બરકતેં

અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ﷻ કુર્આને મજીદ મેં ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ:

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اذْكُرُوا اللّٰهَ ذِكْرًا كَثِيْرًا ۝ وَّ سَبِّحُوْهُ بُكْرَةً وَّ اَصِيْلًا ۝

તર્જુમા : અય ઈમાનવાલો ! અલ્લાહ કો બહુત યાદ કરો ઔર સુબ્હો–શામ ઉસકી પાકી બોલો. *(કંન્ઝુલ ઈમાન : સૂરએ અહઝાબ: આયત : ૪૨)*

★ લફ્ઝે ઝિક્ર કી વુસ્અત ★

ઝિક્ર કે મઅ્ના હૈં યાદ કરના, યાદ રખના, ચર્ચા કરના વગૈરા. નિહાયત છોટા–સા લફ્ઝ હૈ લેકિન કૂજે મેં સમુન્દર કે મિષ્લ અપને અંદર તમામ ઈબાદાત વ મુઆમલાત કો સમોએ હુએ જિસકો હમ યૂં બયાન કર સકતે હૈં કિ હર વહ અમલ જો અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે પ્યારે હબીબ ﷺ કે હુક્મ કી તામીલ મેં ઉન્કી રઝા વ ખુશ્નૂદી કે લિયે કિયા જાયે ઝિક્ર હૈ. ચાહે ઉસ્કા તઅલ્લુક ઈબાદાત સે હો જૈસે નમાઝ, રોઝા, હજ વ ઝકાત વગૈરા યા મુઆમલાત સે મુતઅલ્લિક હો જૈસે વાલિદૈન કી ખિદમત, ઉન્કી ઈતાઅત વ ફર્માબદારી, પળોસિયોં, રિશ્તેદારોં, યતીમોં ઔર મોહતાજોં સે હુસ્ને સુલૂક ઔર હૂસૂલે મઆશ કે લિયે હલાલ વ હરામ કા ઈમ્તિયાઝ કરતે હુએ મેહનત વ મશક્કત કરના વગૈરા–વગૈરા યહ સબ ઝિક્ર હૈં.

કુર્આને પાક મેં ખુદાએ વહદહૂ લા શરીક ને મુતઅદ્દિદ મકામાત પર અપને મહબૂબ ﷺ કો ઝિક્ર કરને કા હુકમ કિયા, જિન મેં ચંદ આયાત મુલાઈઝા કીજિયે.

ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ :–

وَاذْكُرْ رَّبَّكَ فِىْ نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَّ خِيْفَةً وَّ دُوْنَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَ الْاٰصَالِ وَلَا تَكُنْ مِّنَ الْغٰفِلِيْنَ

તર્જુમા : ઔર યાદ કરો અપને રબ કો અપને દિલ મેં આજિઝી કરતે હુએ ઔર ડરતે–ડરતે ઔર ગાફિલોં મેં ન હોના.

ઔર સૂરએ મુઝમ્મિલ મેં ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :

"وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَ تَبَتَّلْ اِلَيْهِ تَبْتِيْلًا" ઔર અપને રબ કા નામ યાદ કરો ઔર સબસે ટૂટ કર ઉસી કે રહો. ઔર સૂરએ દહર મેં ઈર્શાદે બારી હૈ : وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَّ اَصِيْلًا ઔર રબ કા નામ સુબ્હો–શામ યાદ કરો.

ચુનાંચે મહબૂબે મુકર્રમ ﷺ ને મૌલા ﷻ કે હુકમ કી તામીલ મેં ઉસ્કા ઐસા ઝિક્ર કિયા કિ સારી કાયનાત ઝૂમ ઉઠી, ઝમીન કે ચપ્પા–ચપ્પા પર "اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّااللّٰه" કી સદાએં ગૂંજને લગીં. ! وَاللّٰهِ الْعَظِيْم ઉન્કી હર અદા ઝિક્રે ઈલાહી થી, ઉન્કી જલ્વત મેં અલ્લાહ ﷻ કે ઝિક્ર કી ગુંજ હોતી, ઉન્કી ખલ્વત મેં અલ્લાહ ﷻ કે ઝિક્ર કી રિફાકત હોતી, ઉન્કી ઝબાને મુબારક ઝાકિર થી, ઉન્કા કલ્બે મુનવ્વર ઝિક્ર સે લબરેઝ થા, ઉન્કા રોંગટા – રોંગટા ઉન્કે રબ કા ઝિક્ર કરતા થા, વહ કિસી લમ્હા અપને રબ કે ઝિક્ર સે ગાફિલ ન હુએ, હત્તા કિ સોતે તબ ભી કલ્બે સલીમ ઝિક્ર મેં મસ્રૂફ રહતા. ઈસી કૈફિયત કો ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا ને બતાયા "اِنَّ عَيْنَىَّ تَنَامَانِ وَ لَا يَنَامُ قَلْبِىْ" યાની આંખેં તો સોતી હૈં લેકિન મેરા દિલ નહીં સોતા.

ઈર્શાદ બારી તઆલા હૈ :–

"فَاذْكُرُوْنِىْٓ اَذْكُرْكُمْ وَ اشْكُرُوْا لِىْ وَلَا تَكْفُرُوْنِ" પસ તુમ મુઝે યાદ કરો મૈં તુમ્હેં યાદ કરૂંગા ઔર શુક્ર અદા કિયા કરો મેરા ઔર મેરી નાશુક્રી ન કિયા કરો. *(સૂરએ બકરહ: પારા–૨, આયત : ૧૫૨)*

ઝાકિરીન કે લિયે કિતના બળા એજાઝ હૈ કિ અલ્લાહ અહકમુલ હાકિમીન ઉન્કા ઝિક્ર ફર્માતા હૈ. બઈ–સૂરત કિ બંદે હર હાલ ઔર હર લમ્હા અપને રબ્બે કરીમ કો યાદ કરતે હૈં, વહ અપને ફઝ્લ વ કરમ સે ઉન્કે હર હાલ કો દુરૂસ્ત રખતા હૈ. ઔર હર લમ્હા અપને ઈન્આમાત સે નવાઝતા રહતા હૈ. નીઝ ઈસ તરહ કિ હમ તો સિર્ફ ઝમીન પર ઉસ્કા ઝિક્ર કરતે હૈં ઔર વહ માલિકે અર્શો–કુર્સી અપની નૂરાની મખ્લૂક મલાઈકા મેં હમારા ઝિક્ર ફર્માતા હૈ ઔર ઉન્હેં ગવાહ બના કર હમારી બખ્શિશ વ

મગ્ફિરત કા એલાન ફર્માતા હૈ.

મશહૂર સહાબીએ રસૂલ હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે એક તવીલ હદીષ બુખારી શરીફ મેં હૈ, જિસકા તર્જુમા પેશ કિયા જાતા હૈ, યકીનન ! આપ ઉસ્કો પઢકર ઝૂમ ઉઠેંગે. ગૌર કીજિયે, અલ્લાહ કે ફઝ્લો–કરમ પર નાઝ કીજિયે ઔર ઝાકિરીન મેં સે હો જાઈયે.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : અલ્લાહ ﷻ કે કુછ ફિરિશ્તે રાસ્તોં મેં ઝિક્ર કરનેવાલોં કી તલાશ મેં ઘૂમતે રહતે હૈં. જબ વહ ઝાકિરીન કી કિસી જમાઅત કો પાતે હૈં તો એક દૂસરે કો પુકારતે હૈં કિ આઓ ! અપને મક્સદ કી તરફ, (યાની મિલ ગએ હૈં જિન્હેં હમ તલાશ કર રહે થે) ફિર વહ ફિરિશ્તે ઝાકિરીન કો અપને પરોં મેં ઢાંપ લેતે હૈં (મહબ્બત વ ઉલ્ફત કે તૌર પર) ફિર વહ અપને રબ કે દરબાર મેં હાઝિર હોતે હૈં તો અલ્લાહ ﷻ ઉન્સે પૂછતા હૈ હાલાંકિ અલ્લાહ અપને બંદો કા હાલ જાનતા હૈ (લેકિન ફિરિશ્તોં સે અપને ઝાકિરીન બંદો કી તઅરીફ સુનના પસંદ ફર્માતા હૈ) અય ફિરિશ્તો ! તુમ ને મેરે બંદોં કો કિસ હાલ મેં પાયા ? ફિરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈં يُسَبِّحُوْنَكَ، وَيُكَبِّرُوْنَكَ وَيَحْمَدُوْنَكَ وَيُمَجِّدُوْنَكَ રબ ! તેરી તસ્બીહ બયાન કર રહે થે, તેરી બળાઈ બયાન કર રહે થે, તેરી તઅરીફે બયાન કર રહે થે, તેરી બુઝુર્ગી બયાન કર રહે થે. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ફર્માતા હૈ : هَلْ رَاَوْنِى؟ કયા ઉન્હોંને મુઝે દેખા હૈ ? ફિરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈં : "مَارَأَوْكَ" નહીં ! મૌલા ઉન્હોંને તુઝે નહીં દેખા.

અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ : "كَيْفَ لَوْرَأَوْنِىْ؟" અગર વહ મુઝે દેખ લેતે તો ઉન્કા ક્યા હાલ હોતા ? ફિરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈં, અગર યહ તુઝે દેખ લેતે તો વહ ઔર ઝયાદા તેરી ઈબાદત કરતે ઔર ઝયાદા બુઝુર્ગી બયાન કરતે ઔર ઝયાદા તસ્બીહ બયાન કરતે.

અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ : "فَمَايَسْئَلُوْنَ" વહ મુઝ સે ક્યા માંગ રહે થે ? ફિરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈ: મૌલા ! વહ તુઝ સે જન્નત માંગ રહે થે, અલ્લાહ ﷻ ફર્માતા હૈ: ક્યા ઉન્હોંને જન્નત દેખી હૈ ? ફિરિશ્તે અર્ઝ કરતે

હૈં, નહીં બક્સમ રબ ! ઉન્હોંને જન્નત નહીં દેખી. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ફર્માતા હૈ, અગર વહ જન્નત દેખ લેતે તો ઉન્કા ક્યા હાલ હોતા ? ફિરિશ્તે કહતે હૈ અગર વહ જન્નત દેખ લેતે તો વહ ઉસ્કી બહુત હિર્સ કરતે, ઉસ્કે બહુત તલબગાર હો જાતે ઔર ઉસ્કી તરફ ઉન્કી રગ્બત ઔર ઝયાદા હો જાતી.

અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ: વહ કિસ ચીઝ સે પનાહ માંગ રહે થે ? ફિરિશ્તે અર્ઝ કરતે હૈં : مِنَ النَّار જહન્નમ કી આગ સે. અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ: ક્યા ઉન્હોંને જહન્નમ કો દેખા હૈ ? ફિરિશ્તે અર્ઝ ગુઝાર હોતે હૈં, નહીં ! બક્સમ અય રબ ! ઉન્હોંને દેખા નહીં. અલ્લાહ ફર્માતા હૈ અગર વહ ઉસે દેખ લેતે તો ઉન્કા ક્યા હાલ હોતા ? ફિરિશ્તે કહતે હૈં: અગર વહ ઉસે દેખ લેતે તો વહ ઉસસે મઝીદ ભાગતે ઔર ઝયાદા ડરતે." ફિર અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ : فَاُشْهِدُكُمْ اَنِّىْ غَفَرْتُ لَهُمْ (અય ફિરિશ્તો !) મૈં તુમ્હેં ગવાહ બનાતા હૂં કિ મૈંને ઉન સબકો બખ્શ દિયા. ફિરિશ્તે કહતે હૈં, અય અલ્લાહ ! ઉનમેં એક શખ્સ થા જો ઝિક્ર નહીં કર રહા થા બલ્કિ અપની કિસી ઝરૂરત કે લિયે ઉન્કે પાસ આયા થા. અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ : لَا يَشْقٰى جَلِيْسُهُمْ ઉન્કે પાસ બૈઠને વાલા ભી મહરૂમ નહીં રહતા. *(બુખારી શરીફ : ૨/૯૪૮)*

★ જન્નત કી તરફ લે જાનેવાલા અમલ ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ ઉન્હોંને ફર્માયા કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

" اَوَّلُ مَنْ يُدْعَىٰ اِلَى الْجَنَّةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الَّذِيْنَ يَحْمَدُوْنَ اللّٰهَ فِى الْبَأْسَآءِ وَالضَّرَآءِ "

જિન્હેં કયામત કે દિન સબસે પહલે જન્નત કી તરફ બુલાયા જાયેગા વહ હોંગે જો ખુશી વ ગમ મેં અલ્લાહ કી હમ્દ કરતે હૈં. *(મિશ્કાત : ૨૦૧)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈન્સાન અક્સર ખુશી કે મૌકે પર અલ્લાહ ﷻ કો ભૂલ જાતા હૈ, જબ કિ હોના યહ ચાહિયે કે કિ

ખુશી કે વક્ત અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર ઝ્યાદા કરે ઔર અપને મઅ્બૂદે હક્ફીક્ફી કા શુક્ર બજા લાએ. ઈસી લિયે ઔલિયાએ કિરામ رضوان الله تعالى عليهم اجمعين અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર ખુશી વ ગ્મ મેં ઝ્યાદા કરતે તાકિ અલ્લાહ ﷻ રાઝી હો જાયે, ઈન્સાન ખુશી ઔર ગ્મ મેં અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર કરે તો અલ્લાહ ﷻ ઉસ બંદે સે ગ્મ દૂર ઔર ખુશિયોં મેં ઈઝાફા કરતા હૈ ઈસલિયે કિ ખુશી ઔર ગ્મ દોનોં અલ્લાહ ﷻ કી તરફ સે હૈં, જબ બંદા યહ માન લેતા હૈ ઔર તય કર લેતા હૈ કિ અલ્લાહ ﷻ જિસ ચીઝ સે રાઝી, મૈં ભી ઉસ ચીઝ સે રાઝી, તો બંદા જબ કમઝોર હોકર ઉસ્કી રઝા પર રાઝી રહતા હૈ તો અલ્લાહ ﷻ ઐસે બંદે પર કરમ કી નઝર ફર્મા કર જન્નત કા મુઝ્દએ જાંફઝા સુના દેતા હૈ.

અલ્લાહ ﷻ સરકાર ﷺ કે સદક્ફે વ તુફૈલ હમ સબકો હર હાલ મેં ઝિક્ર કરને કી તૌફીક્ફ અતા ફર્માયે.

★ સો હજ કા ષવાબ ★

હઝરત અબ્ર બિન શુએબ رضی الله عنه સે રિવાયત હૈ, વહ અપને વાલિદ સે વહ અપને દાદા સે રાવી હૈં, ઉન્હોંને ફર્માયા કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : જો સુબ્હ કો સો બાર "سُبْحَانَ اللّٰه" પઢે ઔર શામ કો સો બાર તો ઉસ્કી તરહ હોગા જો સો હજ કરે. ઔર જો સુબહ કો સો બાર "اَلْحَمْدُ لِلّٰه" પઢે.ઔર સો બાર શામ કો તો ઉસ જૈસા હોગા જો અલ્લાહ ﷻ કી રાહ મેં સૌ ઘોળે ખૈરાત કરે, ઔર જો સુબહ કો સો બાર "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه" પઢે ઔર સો બાર શામ કો તો ઉસ્કી તરહ હોગા જો ઔલાદે હઝરત ઈસ્માઈલ عليه السلام સે સૌ ગુલામ આઝાદ કરે. ઔર જો સો બાર સુબહ કો "سُبْحَانَ اللّٰه" પઢે. ઔર સો બાર શામ કો તો કોઈ ઉસસે ઝ્યાદા નેકિયાં ઉસ દિન ન કર સકેગા સિવાએ ઉસ્કે જો ઈતની હી બાર યહ કલિમાત કહ લે યા ઈસસે ઝ્યાદા. *(મિશ્કાત : ૨૦૨)*

મેરે પ્યારે આક્ફા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સો બાર સુબ્હ ઔર સો બાર શામ "سُبْحَانَ اللّٰه" પઢને પર જો સો હજ કા મુઝ્દએ જાંફઝા સુનાયા ગયા હૈ, ઈસકા મતલબ યહ હૈ કિ જો બંદએ મોમિન સુબહ

"سُبْحَانَ اللّٰه" ઔર શામ મેં સો બાર "سُبْحَانَ اللّٰه" પઢે તો ઉસે સો નફલી હજ કા ષવાબ મિલેગા. ખ્યાલ રહે કિ હજ કા ષવાબ મિલના ઔર હૈ હજ કી અદાયગી ઔર હૈ. યહાં ષવાબ કા ઝિક્ર હૈ ન કિ અદાએ હજ કા. ઈસલિયે કોઈ યહ ન સમઝે કિ સો બાર "سُبْحَانَ اللّٰه" સુબહ ઔર શામ કો પઢ લિયા જાયે તો સો હજ હો જાયેંગે. લિહાઝા હઝારોં રૂપયે ખર્ચ કરને ઔર તકલીફ ઉઠા કર જાને કી ઝરૂરત હી ક્યા હૈ ? નહીં ! ઐસા નહીં ! બલ્કિ હજ તો અદા કરને સે હી હોગા. જિસ તરહ તબીબ કહતા હૈ કિ એક ગરમ કિયે હુએ મુનક્ક્ફા મેં એક રોટી કી તાક્ફત હૈ, મગર પેટ રોટી હી સે ભરતા હૈ, કોઈ શખ્સ દો વક્ફત મેં તીન–તીન મુનક્ક્ફા ખાકર ઝિંદગી નહીં ગુઝાર સકતા. યક્ફીનન ! મઝકૂરા તસ્બીહાત મેં ષવાબ બેપનાહ હૈ. ઈસ ક્ફિસ્મ કે ષવાબ કા ઝિક્ર કુર્આને મુક્ફદસ મેં ભી કિયા ગયા હૈ :

"مَثَلُ الَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ اَمْوَالَهُمْ فِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ اَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِىْ كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِّائَةُ حَبَّةٍ"

યાની જો લોગ રાહે ખુદા મેં અપને માલ ખર્ચ કરતે હૈં ઉન્કે ખર્ચ કરને કી મિષાલ ઉસ દાને કી તરહ હૈ જિસસે સાત બાલિયાં પૈદા હોં, હર બાલી સે સો દાને ઔર અલ્લાહ જિસે ચાહે ઈસસે ભી ઝ્યાદા અતા ફર્માએ.

અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં કિસ ચીઝ કી કમી હૈ ? વહ કરીમ હૈ, રહીમ હૈ, વહ જવ્વાદ હૈ, વહ ગફ્ફાર હૈ, ઈસ લિયે ઉસ્કે કરમ પર ભરોસા કરના ચાહિયે ઔર યક્ફીન રખના ચાહિયે.

મેરે પ્યારે આક્ફા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સુબહ શામ સો બાર "અલ હમ્દુ લિલ્લાહ" પઢને વાલે કો અલ્લાહ તઆલા જિહાદ કે લિયે સો ઘોળ ખૈરાત કરને કે બરાબર ષવાબ અતા ફર્માયેગા, ઈસસે મુરાદ યહ હૈ કિ જિહાદ વગૈરા કા મક્ફસદ એઅ્લાએ કલિમતુલ હક્ફ ઔર અલ્લાહ કે ઝિક્રકી ઈશાઅત હો, મોમિન મુલ્કગીરી કે લિયે નહીં લળતા બલ્કિ ઝિક્ર કી રૂકાવટેં દૂર કરને કે લિયે લળતા હૈ ઔર હમ્દે ઈલાહી યક્ફીનન ! સો જિહાદોં સે અફઝલ હૈ. ઔર યહ ફર્માયા ગયા કિ સુબહ વ શામ

સો–સોબાર "લા ઈલાહ ઈલ્લલ્લાહ" પઢે તો ઔલાદે હઝરત ઈસ્માઈલ عليه السلام માં સે સો ગુલામ આઝાદ કરને કે બરાબર ષવાબ હૈ. ઔલાદે હઝરત ઈસ્માઈલ عليه السلام ફર્માને કી વજહ યહ હૈ કિ ઔલાદ હઝરત ઈસ્માઈલ عليه السلام સે મુરાદ અહલે અરબ હૈ કિ વહ સબ ઉન્કી ઔલાદ હૈં ચૂંકિ અરબ હુઝૂર રહમતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ સે કુર્બ રખતે હૈં ઈસલિયે ઉન પર એહસાન કરના અફઝલ હૈ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ પ્યારે દીવાનો ! થોળી સી કુર્બાની સે અગર ઈતના અઝીમ અજર મિલતા હો તો સુસ્તી નહીં કરના ચાહિયે ! અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો અપને અવ્કાત ઝિક્રે ઈલાહી મેં ગુઝારને કી તૌફીક નસીબ ફર્માએ ! આમીન.

★ ઝબાન કા સહીહ ઈસ્તેમાલ કરો ★

હઝરત ઉમ્મે હબીબહ رضی اللہ عنہا રિવાયત કરતી હૈ કી રસૂલે આ'ઝમ ﷺ ને ફર્માયા : ઈબ્ને આદમ કા હર કલામ ઉસકે લિયે વબાલ હૈ, ઉસકો ઉસકા કોઈ નફા નહીં મિલતા સિવાયે નેકી કા હુક્મ કરને ઔર બુરાઈ સે રોકને ઔર ઝિક્રે ઈલાહી કે.

મેરે પ્યારે આકા عليه الصلوٰة والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! ઝબાન કો બંદ રખના યહ નિહાયત હી મુશ્કિલ અમ્ર હૈ લિહાઝા ઝબાન સે કોઈ ઐસા જુમ્લા ન નિકાલેં જિસકા દુન્યા વ આખિરત આખિરત મેં કોઈ ફાયદા ન હો, ઔર હર વહ કલામ જિસમેં ભલાઈ ન હો વહ વબાલ હૈ. ઔર બેહતરીન કલામ ઝબાન સે અદા હોને વાલે કૌન હૈ ? તો ફર્માયા કિ નેકી કા હુકમ કરના, બુરાઈ સે રોકના ઔર અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર કરના. તો મેરે પ્યારે આકા કે પ્યારે દીવાનો ! નેકી કા હુકમ દેતે રહો ઔર બુરાઈયોં સે રોકતે રહો સાથ હી સાથ અલ્લાહ કા ઝિક્ર કરતે રહો.

★ મહફિલ મેં ફિરિશ્તોં કી હાઝરી ★

હઝરત અબૂ હૂરૈરા વ અબૂ સઈદ رضی اللہ عنہما સે મરવી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : જબ કોઈ જમાઅત ઝિક્રે ઈલાહી કે લિયે બૈઠતી હૈ તો

ફિરિશ્તે ઉન્કો ઘેર લેતે હૈં, રહમત ઉન્કો ઢાંપ લેતી હૈ, સુકૂન વ ઈત્મિનાનકી દૌલત ઉન્કે લિયે નાઝિલ હોતી હૈ. અલ્લાહ તઆલા ઉન્કા તઝ્કિરા ઉન ફિરિશ્તોં મેં ફર્માતા હૈ જો ઉસસે ક઼રીબ હોતે હૈં. *(મુસ્લિમ શરીફ: જિલ્દ દોમ: સફહા : ૩૪૫)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દુન્યા મેં ઈન્સાન દોસ્ત વ અહબાબ સે મિલ કર બૈઠના ઔર કુછ ન કુછ ગુફ્તગૂ કરના પસંદ કરતા હૈ. કોઈ દુનિયવી ગુફ્તગૂ કરતા હૈ, કોઈ લહવો–લઈબ કી બાતેં કરતા હૈ, ગ઼રઝે કિ હર શખ્સ અપને સાથિયોં કે ઝૌક઼ કે મુતાબિક઼ ગુફ્તગૂ કરતા હૈ. લેકિન વહ ખુશનસીબ બંદે જો મિલ કર સિર્ફ ઈસલિયે બૈઠતે હૈં કિ અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસ્કે પ્યારે હબીબ ﷺ કા ઝિક્ર કરેં તો અલ્લાહ ﷻ કે માસૂમ ફિરિશ્તે જો રહમત કે ફિરિશ્તે હૈં ઉન્હેં ઘેર લેતે હૈં, રહમતે ઈલાહી ઉન્કો ઢાંપ લેતી હૈ, સુકૂન વ ઈત્મિનાન કી દૌલત ઉન્કે લિયે નાઝિલ હોતી હૈ ઔર અલ્લાહ ﷻ ઉન્કા તઝ્કિરા ફિરિશ્તોં કે દરમિયાન ફર્માતા હૈ. દુઆ કરેં અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો યહ શર્ફ નસીબ ફર્માએ.

★ મોતિયોં કે મિમ્બર ★

હઝરત અબૂ દરદા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કા ઈર્શાદ હૈ કિ ક઼યામત કે દિન અલ્લાહ તઆલા બઅઝ કૌમોં કા હશ્ર ઈસ તરહ ફર્માએગા કિ ઉન્કે ચેહરોં પર નૂર ચમકતા હોગા, વહ મોતિયોં કે મિમ્બરોં પર હોંગે, લોગ ઉન પર રશ્ક કરતે હોંગે. વહ અંબિયા ઔર શોહદા ન હોંગે. કિસી ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ઉનકા હાલ બયાન ફર્મા દીજિયે તાકિ હમ ઉન્કો પહચાન લેં. હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : યહ વહ લોગ હોંગે જો અલ્લાહ તઆલા કી મહબ્બત મેં મુખ્તલિફ જગહોં સે, મુખ્તલિફ ખાનદાનોં સે આકર એક જગહ જમા હો ગયે હોં ઔર અલ્લાહ ﷻ કે ઝિક્ર મેં મશ્ગૂલ હોં. *(અત્તર્ગ઼ીબ વત્તરહીબ : ૧/૬૦૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ કે ઝિક્ર કે લિયે સફર કરના ચાહિયે ઔર અલ્લાહ ﷻ કે ઝિક્ર કી મહફિલ મેં હાઝરી દેની ચાહિયે, યહ ન દેખેં કિ અપની ઝાત બિરાદરી વાલે હોં, અપને

મોહલ્લા વગૈરા મેં હોં તભી જાયેંગે, નહીં ! બલ્કિ અલ્લાહ ﷻ તૌફીક દે તો જહાં ભી ઉસ્કા ઔર ઉસ્કે પ્યારે હબીબ ﷺ કા ઝિક્ર હો વહાં જાયેં. હાં ! અલબત્તા ! સુન્ની સહીહુલ અકીદા કી મહફિલ મેં હી જાયેં. ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઉસ્કા અજ્જે અઝીમ મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે ફર્માન કે મુતાબિક યહ મિલેગા કિ ઐસે લોગોં કે ચેહરોં પર નૂર ચમકતા હોગા, વહ મોતિયોં કે મિમ્બરોં પર હોંગે ઔર લોગ ઉન પર રશ્ક કરેંગે. સુબ્હાનલ્લાહ ! અલ્લાહ ﷻ અપને હબીબ ﷺ કે સદકા વ તુફૈલ હમેં ભી ઉન ખુશનસીબોં મેં શામિલ ફર્માએ.

★ અઝાબ સે નજાત કા ઝરિયા ★

હઝરત મઆઝ બિન જબલ رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં કિ ઈબ્ને આદમ કા કોઈ અમલ ઐસા નહીં જો ઉસ્કો અઝાબે ઈલાહી સે નજાત દિલા દે સિવાએ ઝિક્રે ઈલાહી કે. *(ઈબ્ને માજા : ૨૬૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈમાન કી પુખ્તગી કે સાથ હમેં અલ્લાહ કા ઝિક્ર કરના ચાહિયે ઈસલિયે કિ આમાલ કી કુબૂલિયત કા દારો–મદાર ઈમાન પર હૈ ઔર ઈમાન કે સાથ અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર નજાત કા ઝરિયા હૈ. મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં મુતલક નજાત કા ઝરિયા અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર ફર્માયા ગયા હૈ યાની દુન્યા વ આખિરત કી તક્લીફોં સે અગર નજાત ચાહિયે તો અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર કરના ચાહિયે.

★ મહફિલે ઝિક્ર મેં બૈઠને કા હુક્મ ★

હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન સહલ બિન હનીફ رضی اللہ عنہ હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ કે દૌલત–કદા મેં થે કિ આયત :

"وَاصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِيْنَ يَدْعُوْنَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَ الْعَشِيِّ وَالْاِبْكَارِ"

નાઝિલ હુઈ જિસકા તર્જુમા યહ હૈ: "અપને આપકો ઉન લોગોં કે પાસ બૈઠને કા પાબંદ કીજિયે જો સુબહ વ શામ અપને રબ કો પુકારતે હૈં." રસૂલે આ'ઝમ ﷺ ઈસ આયત કે નાઝિલ હોને પર ઉન લોગોં કી તલાશ મેં નિકલે, એક જમાઅત કો દેખા કિ અલ્લાહ ﷻ કે ઝિક્ર મેં મશ્ગૂલ

હૈ, બઅઝ લોગ ઉનમેં બિખરે બાલ વાલે ઔર ખુશ્ક ખાલોં વાલે ઔર સિર્ફ એક કપળે વાલે હૈં, જબ રહમતે આલમ ﷺને ઉન્કો દેખા તો ઉન્કે પાસ બૈઠ ગયે ઔર ઈર્શાદ ફર્માયા કિ તમામ તઅરીફેં અલ્લાહ હી કે લિયે હૈં જિસને મેરી ઉમ્મત મેં ઐસે લોગ પૈદા ફર્માએ કિ ખૂદ મુઝે ઉન્કે પાસ બૈઠને કા હુક્મ કિયા. *(તબરાની શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે યહ બાત સમઝમેં આઈ કે અલ્લાહ ﷻ કે ઝિક્રમેં મસ્રૂફ રહનેવાલોં કે પાસ બૈઠના ચાહિયે, ઉન્કી સોહબત સે ઈસ્તિફાદા કરના ચાહિયે. ઔર યકીનન દુન્યા વ આખિરત કા ફાયદા ઉન્કે પાસ હૈ જો સુબહ વ શામ અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર કરતે હૈં, જભી તો અલ્લાહ ﷻને બૈઠને કા હુકમ ફર્માયા, લેકિન કમ નસીબી યહ હૈ કિ આજ મુસલમાન ફિલ્મી તઝ્કિરે કરનેવાલોં કી મહફિલ તલાશ કરતા હૈ ઔર યહી નહીં બલ્કિ અલ્લાહ ﷻ કે ઝિક્ર સે ગાફિલ રહનેવાલોં સે મિલને ઔર ઉનસે તઅલ્લુકાત રખને પર ફખ્ર મહસૂસ કરતા હૈ !

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ડરો અપને અલ્લાહ ﷻ સે ! બચો ઐસી મહફિલોં સે જહાં અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસ્કે પ્યારે હબીબ ﷺ કા ઝિક્ર ન હોતા હો, ક્યા જવાબ દોગે અલ્લાહ ﷻ કો મૈદાન હશ્ર મેં ? જબ વહ સવાલ ફર્માએગા કિ તુમને અપની ઝિંદગી કિન કામોં મેં ગુઝારી. સરકાર ﷺ ઝાકિરીન(અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર કરનેવાલોં) કે પાસ તશરીફ લે જાતે હૈં તો ઉન મુકદ્દસ બંદો કી કૈફિયત યહ થી કિ ઉન્કે બાલ બિખરે હુએ, ખુશ્ક ખાલોંવાલે ઔર સિર્ફ એક કપળે વાલે થે. કુર્બાન જાઈયે ઉન્કી અઝમતોં પર કિ અલ્લાહ ﷻ કે ઝિક્ર મેં વહ ઈતને મસ્રૂફ હોતે કિ બાલ સંવારને, નીઝ ખાને પીને લિબાસ વગૈરા મેં બકદ્રે ઝરૂરત અવકાત ખર્ચ કરતે, બકિયા અવકાત વહ અપને મઅ્બૂદે બરહક કે ઝિક્ર મેં સર્ફ કરતે. ઈસી લિયે તો ઐસે મુકદ્દસ અફરાદ કો દેખ કર અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ ﷺને અલ્લાહ ﷻ કા શુક્ર અદા ફર્માયા.

★ ઝબાન કો ઝિક્રે ઈલાહી સે તર રખો ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન બુસર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ એક શખ્સ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી બારગાહ મેં હાઝિર હુઆ ઔર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ઈસ્લામ કે મુઝ પર બહુત સે અહકામ હૈં, આપ મુઝે ઐસી બાત બતા દેં જિસ પર મૈં તકિયા કરૂં. તબ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : તુમ્હારી ઝબાન અલ્લાહ તઆલા કી યાદ મેં હમેશા તર રહે. *(ઈબ્ને માજા : ૨૬૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین નેકિયોં કે મુતઅલ્લિક ફિક્રમંદ રહતે થે, ઈસી લિયે ઈસ્લામી અહકામ કી બજા–આવરી કે સાથ વહ મઝીદ નેક કામોં મેં ગુઝારને કે ખ્વાહિશમંદ રહતે થે. સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કે સવાલાત સે હમ ગુનહગારોં કા ફાયદા હો ગયા કિ હમેં ભી ઝિંદગી કે લમ્હાત ગુઝારને કા તરીકા નસીબ હો ગયા.

મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં મેરે પ્યારે આકા ﷺને ઝિક્રે ઈલાહી સે ઝબાન તર રખને કા હમેશા કે લિયે હુક્મ ફર્માયા, ઈસસે મુરાદ યહ હૈ કિ તુમ દિલ વ ઝબાન કો કભી ખાલી મત રખો, જબ દુન્યવી કામોં સે ફરાગ઼ત મિલે તો અપને અલ્લાહ جل جلالہ કે કામો મેં મશગૂલ હો જાઓ કિ યહ ઝિક્ર દોનોં જહાન મેં તુમ્હારે લિયે કામયાબી કા સબબ બન જાયેગા.

★ દિલ સખ્ત હોને કા સબબ ★

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : કિ અપની ગુફ્તગૂ ઝિક્રે ઈલાહી સે ખાલી ન રખો ક્યોંકિ તુમ્હારી ઝ્યાદા ગુફ્તગૂ કા ઝિક્રે ઈલાહી સે ખાલી હોના શક઼ાવતે ક઼લ્બી કી નિશાની હૈ ઔર સખ્ત દિલી અલ્લાહ તઆલા સે દૂરી કા સબબ હોતી હૈ. *(તિર્મિઝી શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈન્સાન કી ઝબાન સિર્ફ રાત કે સોતે વક઼્ત હી ખામોશ રહતી હૈ વરના વહ મુસ્તકિલ ચલતી રહતી હૈ. મુખ્તલિફ લોગોં સે મુલાકા઼ત કે વક઼્ત ઈન્સાન અચ્છી બુરી બાતેં કરતા

હી રહતા હૈ, લેકિન મેરે પ્યારે આકા ﷺને અપની ગુફ્તગૂ મેં ઝિક્રે ઈલાહી કી તાકીદ ફરમા કર ઝિક્રે ઈલાહી હાસિલ કરને કા તરીકા઼ બતા દિયા હૈ ઔર ઈન્સાન કો ચાહિયે કિ વહ ભી ફુઝૂલ વ બેમક઼સદ બાતેં ન કિયા કરે કિ ઈસસે દિલ સખ્ત હોતા હૈ ઔર અલ્લાહ جل جلالہ કી દૂરી હાથ આતી હૈ. શૈતાન યહી ચાહતા હૈ કિ સરકાર ﷺ કે દીવાને ફુઝૂલ બાતેં કરકે અલ્લાહ عزوجل સે દૂર હો જાયેં, અબ અગર હમ અપની ઝબાન કો ઝિક્રે ઈલાહી મેં મસ્રૂફ રખેંગે તો શૈતાન ઝલીલ હોગા, ઔર અલ્લાહ جل جلالہ રાઝી હો જાયેગા. કોશિશ કરેં કિ કોઈ ભી ગુફ્તગૂ ઝિક્રે ઈલાહી સે ખાલી ન હો, ચાહે મવાકેઅ્ કે એતબાર સે સિર્ફ "مَاشَآءَ اللّٰهُ، سُبْحَانَ اللّٰهِ، اِنْ شَاءَ اللّٰهُ، اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ" હી કહ લિયા જાયે તબ ભી રહમતે ઈલાહી સે ઉમ્મીદ હૈ કિ હમ શક઼ાવતે ક઼લ્બી સે મહફૂઝ હો જાયેંગે. દૌરાને ગુફ્તગૂ અલ્લાહ جل جلالہ ઔર સરકારે મદીના ﷺ કા ઝિક્ર ઝરૂર કર લિયા કરેં. અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ બેહતરીન ખઝાના ★

હઝરત ષૌબાન رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ જબ આયતે કરીમા : " وَالَّذِيْنَ يَكْنِزُوْنَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ " નાઝિલ હુઈ તો હમ રસૂલુલ્લાહ કે સાથ સફરમેં થે. ઈસ મૌક઼ે પર બઅઝ સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ને અર્ઝ કિયાઃ યહ આયત તો સોને ઔર ચાંદી કે બારે મેં નાઝિલ હુઈ હૈ અગર હમેં યહ પતા ચલ જાતા કિ કૌન–સા માલ બેહતર હૈ તો હમ ઉસી કો લેતે. તો હુઝૂર સૈયદે આલમ ﷺને ફર્માયા : બેહતરીન દૌલત યાદે ઈલાહી મેં મશગૂલ રહને વાલી ઝબાન ઔર શુક્ર અદા કરનેવાલા દિલ હૈ ઔર મુસલમાન કી વહ બીવી જો ઉસ્કે ઈમાન પર મદદ કરનેવાલી હો. *(અત્તરગ઼ીબ : ૧/૬૦૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ કે દૌર કા ઈન્સાન દુન્યા કી દૌલત કો સબસે બળા ખઝાના સમઝતા હૈ ઔર ઉસી કો જમા કરને કી ફિક્ર મેં લગા રહતા હૈ, અગર દૌલત ન મિલે તો શિકવા ઔર શિકાયત કરતા હુઆ નઝર આતા હૈ. ઈન્સાન યહી સોચતા હૈ કિ દૌલત

હો ઔર ફૈશન પરસ્ત બીવી હો તો ગોયા સબ કુછ મિલ ગયા લેકિન હમારે આકા ﷺ ફર્માતે હૈં, બેહતરીન માલ વ દૌલત યહ હૈ કિ ઝબાન ઝિક્રે ઈલાહી મેં મશગૂલ હો ઔર હર હાલ મેં બંદા અપને મૌલા ﷻ કા શુક્ર અદા કરતા હો, ઔર એસી બીવી નસીબ હો જો તકાઝએ ઈમાની પર મદદ કરતી હો. માડર્ન બીવી કે બજાયે નેક સીરત બીવી કો તલાશ કરના ચાહિયે ઔર ઔરતોં કો ભી ચાહિયે કિ ગુનાહોં કી તરફ અપને ખાવિંદ કો જાને સે રોકેં ઔર ઉન્કે અંદર મહબ્બતે રસૂલ ﷺ પૈદા કરેં ઔર ખૂદ ભી નેકિયાં કરેં ઔર અપને શૌહર કો ભી નેકિયોં કી તરફ માઈલ કરેં. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો સરકારે મદીના ﷺ કે સદકા વ તુફૈલ ઝિક્ર કરનેવાલી ઝબાન ઔર શુક્ર કરનેવાલા દિલ ઔર ઈમાન કે તકાઝોં પર મદદ કરનેવાલી બીબી નસીબ ફર્માએ.

★ અલ્લાહ ﷻ કા સાથ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં, રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : જબ બંદા ઝિક્રે ઈલાહી કે લિયે અપને હોંટોં કો હિલાતા હૈ ઔર ઝિક્ર કરતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉન્કે સાથ હોતા હૈ. *(બુખારી શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ હમ ગુનહગારોં પર કિતના કરમ ફર્માતા હૈ કિ વહ અપના સાથ અતા ફર્માના ચાહતા હૈ, હમ અગર અપને હોંટોં કો ઔર ઝબાન કો ઝિક્રે ઈલાહી કે લિયે ઝુંબિશ દેતે હૈં તો અલ્લાહ ﷻ કા કરમ ઔર ઉસ્કી રહમત નસીબ હો જાતી હૈ. ઈસી લિયે બુઝુર્ગાને દીન ફર્માતે હૈં કિ ઝિક્રે ઈલાહી કે બગૈર જો સાઅત ગુઝરતી હૈ ઉસ્કે લિયે કલ બરોઝે કયામત બંદા અફસોસ કરેગા, કાશ ! મૈંને યહ વક્ત અપને અલ્લાહ કે ઝિક્ર મેં ગુઝારા હોતા. લિહાઝા અપને અવકાત કી કદ્રો–કીમત કો સમઝેં ઔર ઝિક્રે ઈલાહી કરકે ઉસ્કા કરમ ઔર ઉસ્કી રહમત હાસિલ કરેં. આજ કા મુસલમાન જિતના વક્ત લિબાસ જિસ્મ વગૈરા સંવારને મેં લગાતા હૈ ઉતના વક્ત અલ્લાહ કે ઝિક્ર કે લિયે સર્ફ નહીં કરતા. ખુદારા ! ખુદારા ! ઐસી મહફિલોં કો તલાશ કરો જહાં અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર હોતા હો ઔર અંબિયાએ કિરામ ઔર બુઝુર્ગાને

દીન કા ઝિક્ર હોતા હો. ખુદારા ! કુછ વક્ત અપને અલ્લાહ ﷻ ઔર સરકાર રહમતે આલમ ﷺ કે ઝિક્ર કે લિએ કુર્બાન કરો કિ ઈસકા ફાયદા દુન્યા વ આખિરત દોનોં મેં આપ દેખેંગે.

★ હુઝૂર ﷺ કી શફાઅત ★

કલિમએ તૈયિબા સરકારે મદીના ﷺ કી શફાઅત હાસિલ કરને કા ઝરિયા હૈ. કયામત કે રોઝ અલ્લાહ ﷻ કે હુકમ સે અંબિયાએ કિરામ ઔર ઔલિયા અલ્લાહ ઔર શોહદાએ એઝામ આમ મુસલમાનોં કી શફાઅત કરેંગે. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ઉન્કી શફાઅત સે બેશુમાર ગુનાહગારોં કો બખ્શ દેગા. શફાઅત કા અવ્વલીન હક મેરે આકા શાફએ યૌમુન્ નુશૂર عليہ الصلوٰۃ والسلام કો હાસિલ હોગા ઔર જિસ શખ્સને કલિમા પઢા હોગા સરકાર ﷺ ઉસ્કી શફાઅત ફર્માએંગે, ઉસ્કે મુતઅલ્લિક રહમતે આલમ عليہ الصلوٰۃ والسلام કા ફર્માને આલીશાન હસ્બે ઝૈલ હૈ :–

હઝરત અબૂ હૂરેરા رضی اللہ عنہ ને એક મર્તબા રસૂલુલ્લાહ ﷺસે પૂછા, યા રસૂલલ્લાહ ! કયામત કે દિન આપકી શફાઅત કા હકદાર કૌન હોગા ? તો રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા કિ અય અબૂ હુરૈરા (رضی اللہ عنہ) ! મુઝે અહાદીષ પર તુમ્હારી ખ્વાહિશ કો દેખકર યહી ગુમાન હુઆ થા કિ ઈસ બાત કો તુમ સે પહલે દૂસરા કોઈ ન પૂછેગા. ફિર રહમતે આલમ ﷺને ફર્માયા કિ કયામત કે રોઝ મેરી શફાઅત ઉસે નસીબ હોગી જો ખુલૂસ દિલ સે કલિમએ તૈયિબા "لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ" પઢેગા. *(બુખારી શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કલિમએ તૈયબા બંદએ મોમિન કો હુઝૂર ﷺ કી શફાઅત કા હકદાર બના દેતા હૈ. મૈદાને મહશર મેં જહાં કોઈ કિસી કે કામ ન આયેગા વહાં પર રહમતે આલમ ﷺ કલિમા પઢને વાલોં કી શફાઅત ફર્માયેંગે. સરકાર રહમતે આલમ ﷺ કી શફકત કા અંદાઝા કોઈ ક્યા કર સકતા હૈ? હઝારોં શફકતેં હુઝૂર ﷺ કી શફકતોં કે સામને હેચ હૈં. દુન્યા વ આખિરત મેં અલ્લાહ ﷻ કે બાદ સબસે ઝયાદા હમારે હુઝૂર ﷺ કી કરમ નવાઝિયાં હૈં. લિહાઝા

"لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ" ઈખ્લાસ સે પઢકર હુઝૂર ﷺ કી શફાઅત કે હક़દાર બનેં. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો તૌફીક़ નસીબ ફર્માએ.

★ મૌત કે વક़્ત કલિમે કી બરકત ★

મૌત કે વક़્ત આલમે સકરાત મેં કલિમએ તૈયિબા નસીબ હોના મૌત કી સખ્તિયોં કો દૂર કરતા હૈ. કલિમા પઢને સે ખાતિમા ઈમાન પર હોતા હૈ, જાન આસાની સે નિકલ જાતી હૈ. હઝરત યહયા બિન તલ્હા બિન અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હઝરત તલ્હા رضی اللہ عنہ કો અફ્સુર્દા દેખકર લોગોંને કહા, ક્યા બાત હૈ ? ઉન્હોંને કહા, બેશક ! મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે સુના હૈ કિ મુઝે એક કલિમા માલૂમ હૈ તો જો શખ્સ ઉસે મૌત કે વક़્ત પઢે તો ઉસસે મૌત કી તકલીફ રફા (દૂર) હોગ જાએ, ચેહરે કા રંગ ચમકને લગે ઔર આસાની દેખે. મગર વહ કલિમા પૂછને કી જુર્અત નહીં હુઈ. હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા : બેશક ! મુઝે માલૂમ હૈ ! તો ઉન્હોંને પૂછા ક્યા હૈ ? હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા કિ હમેં માલૂમ હૈ ! કિ કોઈ કલિમા ઉસસે બઢકર નહીં જો હુઝૂર ﷺ ને અપને ચચા (અબૂ તાલિબ) કો પેશ કિયા થા, વહ હૈ : "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" હઝરત તલ્હા رضی اللہ عنہ ને કહા તો ક્યા યહી હૈ ? ફારૂક़ે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા: વલ્લાહ ! યહી હૈ. *(બૈહક़ી)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મૌત કે વક़્ત કી તકલીફ નિહાયત હી સખ્તરીન હોતી હૈ. ફર્માયા ગયા કિ જિસ્મ પર તલવાર કી ૩૬૦ ઝર્બેં લગાઈ જાયેં તો ઈતની તકલીફ નહીં હોતી જિતની જિસ્મ સે રૂહ નિકલતે વક़્ત હોતી હૈ. કલિમએ તૈયિબા યાની "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ" મૌત કે વક़્ત હોને વાલી તકલીફ સે નજાત કા ઝરિયા હૈ, લિહાઝા કલિમએ તૈયિબા કે વિર્દ કી આદત બના લેં તાકિ મરતે વક़્ત મૌત કી તકલીફ સે નજાત મિલ જાયે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો મૌત કી તક્લીફ સે મહફૂઝ રખે ઔર ઈમાન પર મદીના શરીફ મેં મૌત નસીબ ફર્માએ.

★ નૂર કે સુતૂન કી સિફારિશ ★

કલિમા પઢને વાલોં કે હક़ મેં દીગર ચીઝેં ભી મગ़્ફિરત કી સિફારિશ કરતી હૈં. યહ કિતના બળા એઝાઝ હૈ જો કલિમા પઢને વાલે કો હાસિલ હૈ. હમારે પ્યારે આક़ા રહમતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ ઈસ્કી ફઝીલત યૂં બયાન ફર્માતે હૈં કિ હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલે કાયનાત علیہ الصلوٰۃ والسلام ને ઈર્શાદ ફર્માયા : બેશક ! અર્શે મુઅલ્લા કે સામને એક નૂર કા સુતૂન હૈ જબ કોઈ "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" કહતા હૈ તો વહ સુતૂન હિલને લગતા હૈ. અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ: રૂક જા ! વહ અર્ઝ કરતા હૈ, કૈસે રૂક જાઉં ? ક્યોંકિ કલિમા પઢને વાલે કી અભી તક મગફિરત નહીં હુઈ ! ફિર હુક્મે ઈલાહી હોતા હૈ કિ અચ્છા, મૈંને ઉસ્કી મગફિરત કર દી, તો વહ સુતૂન રૂક જાતા હૈ.

ઈસસે બઢકર સઆદત ઔર ક્યા હોગી કિ કલિમા પઢનેવાલા જબ કલિમા તૈયિબા પઢતા હૈ તો અર્શે આ'ઝમ કે ક़રીબ નૂર કા સુતૂન ઉસ બંદએ મોમિન કી બખ્શિશ કરવાને કે લિયે હરકત મેં આ જાતા હૈ. મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ કી અતા–કર્દા ઝબાન કો ઝિક્રે ઈલાહી કે લિયે મસ્રૂફ રખો તાકિ હમારી બખ્શિશ કે લિયે અલ્લાહ ﷻ કી મખ્લૂક़ બેક़રાર હો જાયે. અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો ઈસ્કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ અર્શ કી સિફારિશ ★

એક ઔર રિવાયત મેં હૈ કિ અલ્લાહ ﷻ કે મુક़દ્દસ રસૂલ તાજદારે કાયનાત ﷺ મિમ્બર પર વઅ્ઝ ફર્મા રહે થે કિ એક અઅ્રાબી હાઝિર હુએ (દિહાત કે રહનેવાલે) ઔર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મૈં ગુનહગાર હૂં ઔર ગુનાહ ભી બહુત રખતા હૂં. આપને બૈઠને કે લિયે ફર્માયા, જબ આપ વઅઝ કે ફારિગ હુએ તો આપને ઉસ અઅ્રાબી કો યાદ ફર્માયા. વહ હાઝિર હુએ ઔર અપના હાલ અર્ઝ કિયા, આપને ફર્માયા: ક્યા તેરે ગુનાહ સિતારોં સે ભી ઝયાદા હૈં ? ઉસને કહા, હાં ! ફિર

આપને ફર્માયા : ક્યા તેરે ગુનાહ સહરા કી રેત સે ભી ઝયાદા હૈં ? ઉસને કહાં, હાં ! ફિર આપને ફર્માયા, ક્યા તેરે ગુનાહ બારિશ કે ક़તરોં સે ભી ઝયાદા હૈં ? ઉસ્ને કહા, હાં ! ફિર આપને ફર્માયા : ક્યા તેરે ગુનાહ દરખ્તોં કે પત્તોં સે ભી ઝયાદા હૈં ? ઉસ્ને કહા, હાં ! ફિર આપને ફર્માયા : ક્યા તરને ગુનાહ ખુદા કી રહમત સે ભી ઝયાદા હૈં ? વહ શખ્સ ઈસકે જવાબ મેં ખામોશ હો ગયા ઔર રોને લગા. આપને ફર્માયા: કુછ ગ़મ ન કર, યહ કલિમા પઢ્હ "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" ખુદા તેરે સબ ગુનાહ બખ્શ દેગા, અગર્ચે કિતને હી ક્યોં ન હોં. ઔર ફર્માયા : જો કોઈ રાત દિન મેં યહ કલિમા પઢ્હતા હૈ ઔર "લા" કે મદ કો ખીંચતા હૈ તો અલ્લાહ ﷻ ઉસ્કે ચાર હઝાર ગુનાહ માફ ફર્મા દેતા હૈ ઔર ફર્માયા: જબ બંદા યહ કલિમા પઢ્હતા હૈ અર્શ કો ઝુંબિશ હોતી હૈ. હુક્મે રબ્બાની હોતા હૈ, અય અર્શ ! સાકિન હો જા ! અર્શ અર્ઝ કરતા હૈ, અય અલ્લાહ ! કલિમા પઢ્હને વાલે કો બખ્શ દે તાકિ મૈં સુકૂન કી હાલત મેં રહૂં. રબ્બે ક़દીર ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ: મૈંને બખ્શ દિયા !

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અગર હમ અપની ઝિંદગી કા હિસાબ લગાયેં કિ ઝિંદગી ભર મેં કિતને ગુનાહ કિયે, તો મૈં સમઝતા હૂં કિ ઐસા મહસૂસ હોગા કિ પૂરી ઝિંદગી ગુનાહોં મેં ગુઝરી હૈ લેકિન અલ્લાહ ﷻ કે પ્યારે હબીબ ﷺ અલ્લાહ ﷻ કી રહમત કો ગુનાહોં સે ઝયાદા બયાન ફર્માકર હમ ગુનહગારોં કો તસલ્લી અતા ફર્મા રહે હૈં કિ તુમ્હારે ગુનાહોં સે અલ્લાહ ﷻ કી રહમત ઝયાદા હૈ, સચ્ચે દિલ સે કલિમા પઢ્હ લો, અલ્લાહ ﷻ તુમ્હારે જુમ્લા ગુનાહોં કો માફ ફર્મા દેગા ઔર પૂરે કલિમે કી બાત તો બહુત બુલંદ હૈ સિર્ફ "લા"કી મદ કો અગર ખીંચ કર અદા કરેગા તો મેરા મૌલા ﷻ ઉસ્કે એવઝ મેં ચાર હઝાર ગુનાહ માફ ફર્મા દેગા. યહાં કલિમા તૈયિબા પઢ્હને સે મુરાદ યહ હૈ કિ કલિમા તૈયિબા પઢ્હને વાલા સચ્ચે દિલ સે તૌબા કરે ઔર આઈન્દા ગુનાહ ન કરને કા અહદ કરે.

★ જહન્નમ કી આગ સે બચને કા ઈલાજ ★

હઝરત ફારૂક़ે આઝમ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ

કો ફર્માતે હુએ સુના કિ મૈં એક ઐસા હુક્મ જાનતા હૂં જો કોઈ ઉસે દિલ સે હક़ સમઝ કર પઢ્હ લેં ઔર ઉસી હાલત મેં મર જાયે તો વહ આગ સે બચ જાયેગા ઔર વહ હૈ "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" *(અલ-હાકિમ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસસે મુરાદ યહ હૈ કિ જો કલિમા તૈયિબા યાની "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ" પઢ્હને કે સાથ અલ્લાહ ﷻ હી કો અપના મઅ્બૂદે હક़ીક़ી માને, ઉસી કો રઝ્ઝાક़ માને, ઉસી કો ખાલિક़ માને, ગ़રઝે કિ અલ્લાહ ﷻ કે મુતઅલ્લિક़ જો અક़ીદા હોના ચાહિયે વહ અક़ીદા રખે ઔર ઈસી કે સાથ હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ કો અલ્લાહ ﷻ કા આખિરી રસૂલ માને ઔર ઈસી પર ક़ાયમ રહતે હુએ ઈસ દુન્યા સે કૂચ કરે તો ઈન્શાઅલાહ ! જહન્નમ સે બચ જાયેગા. અલ્લાહ ﷻ હૂઝૂર ﷺ કે સદક़ા વ તુફૈલ હમેં ઈસ્તિક़ામત ફિદ્દીન નસીબ ફર્માએ.

★ જહન્નમ હરામ હો જાયે ★

હઝરત ઉતબાન બિન માલિક رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા કિ જો શખ્સ અલ્લાહ કી રઝા કી ખાતિર કલિમા "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" પઢ્હતા હુઆ ક़યામત કે દિન આયેગા ઉસ પર જહન્નમ હરામ હોગી.

મેરે પ્યારે આક़ા علیہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે હમેં યહ સમઝ મેં આયા કિ કલિમા તૈયિબા અલ્લાહ ﷻ કો રાઝી કરને કે લિયે પઢ્હના ચાહિયે, બલ્કિ હર કામ અલ્લાહ ﷻ કી રઝા હી કે લિયે કરના ચાહિયે કિ રિયાકારી ઉસે સખ્ત નાપસંદ હૈ, બલ્કિ રિયાકાર કો જન્નત કી ખુશ્બૂ તક મયસ્સર ન હોગી. જો બંદએ મોમિન દુન્યા મેં સારા કામ અલ્લાહ ﷻ કી રઝા કે લિયે કરતા હોગા નીઝ કલિમા તૈયિબા કા વિર્દ કરતા હોગા વહ બંદએ મોમિન ક़યામત કે દિન ભી અલ્લાહ કી રઝા કે લિયે કલિમા પઢ્હતા હુઆ આયેગા ઔર અલ્લાહ ﷻ અપને ફઝ્લો–કરમ સે ઉસ પર જહન્નમ હરામ ફર્મા દેગા.

★ અલ્લાહ જહન્નમ હરામ ફર્મા દેગા ★

હઝરત અનસ બિન માલિક رضی اللہ عنہ કહતે હૈં કિ હુઝૂર સૈયિદે આલમ ﷺ ઈસ હાલ મેં કિ હઝરત મઆઝ رضی اللہ عنہ સવારી પર હુઝૂર ﷺ કે પીછે થે આપને ફર્માયા : અય મઆઝ ! رضی اللہ عنہ ઉન્હોંને કહા, લબ્બૈક યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ફિર આપને ફર્માયા : અય મઆઝ ! ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા, લબ્બૈક યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ તીસરી મર્તબા ભી ઐસા હી ફર્માયા. ફિર ઈર્શાદ ફર્માયા: અય મઆઝ ! જો કોઈ સચ્ચે દિલ સે ઈસ બાત કી ગવાહી દે કિ સિવાએ ખુદા કે કોઈ ઈબાદત કે લાઈક નહીં ઔર મુહમ્મદ ﷺ અલ્લાહ કે રસૂલ હૈં, અલ્લાહ ﷻ ઉસ પર જહન્નમ કી આગ હરામ કર દેગા. હઝરત મઆઝ رضی اللہ عنہ ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ક્યા મૈં લોગોંકો ઈસકી ખબર કર દૂં તાકિ વહ ખુશ હો જાયેં. આપને ફર્માયા, ઈસ વક્ત અગર તુમ ખબર કર દોગે તો લોગ ઈસી પર ભરોસા કર લેંગે (ઔર અમલ નહી કરેંગે) હઝરત મઆઝ رضی اللہ عنہ ને યહ હદીષે મુબારક અપને વિસાલ કે વક્ત બખૌફે ગુનાહ બયાન કર દી. *(બુખારી શરીફ : ૧/૨૪)*

મેરે પ્યારે આકા عليه الصلوة والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત મઆઝ બિન જબલ رضی اللہ عنہ કો તીન મર્તબા પુકારને કી વજહ યહ થી કી જો કુછ બયાન કિયા જા રહા હૈ ઉસકી અહમયિત વાઝેહ હો જાયે ઔર હઝરત મઆઝ બિન જબલ رضی اللہ عنہ ને આખિરી ઉમ્રમેં લોગોં તક યહ હદીષ શરીફ પહુંચા દી તાકિ ઈલ્મ છુપાને કા ગુનાહ ઉન પર ન હો, લિહાઝા ફરાઈઝ કી અદાયગી કે સાથ–સાથ ઈસે ભી અપને મામૂલ મેં શામિલ કર લો.

★ જન્નત કી કુંજી ★

કલિમએ તૈયિબા જન્નત કી કુંજી હૈ જિસકે પાસ યહ કુંજી હોગી વહ જન્નત મેં દાખિલ હો જાયેગા. ઈસકે મુતઅલ્લિક હદીષ શરીફ મેં હૈ કિ હઝરત મઆઝ બિન જબલ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" કા ઈકરાર જન્નત કી કુંજી હૈ. *(અહમદ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે

યહ બાત વાઝેહ હો જાતી હૈ કિ બેઈમાન કો જન્નત નસીબ નહીં હોગી, જન્નત તો કલિમએ તૈયિબા પઢનેવાલોં મોમિનોં કે લિયે હૈ જો બંદએ મોમિન સિદ્ક દિલ સે કલિમએ તૈયિબા પઢે ઔર ઉસ પર કાયમ રહે ઔર ઉસી આલમ મેં અગર દુન્યા સે કૂચ કર જાયે તો વહ જન્નત કા હકદાર હો જાતા હૈ. કલિમએ તૈયિબા કો જન્નત કી કુંજી ઈસલિયે ફર્માયા ગયા તાકિ કલિમએ તૈયિબા પઢને વાલે કો યહ બાત માલૂમ હો જાયે કિ કલિમએ તૈયિબા પર કાયમ રહને સે અલ્લાહ ﷻ ઉસે ઉસ નેઅ્મત કા હક્કદાર કરેગા જિસ્કો ન કભી દેખા હૈ ઔર ન વહ નેઅમતેં દુન્યામેં મયસ્સર હો સકતી હૈં. લિહાઝા ઝબાન સે કલિમએ તૈયિબા કે વિર્દ કે સાથ અલ્લાહ ﷻ કી નેઅ્મતોં કા યકીન ભી રખેં.

★ પત્થરોં કી ગવાહી ★

એક દફા કા ઝિક્ર હૈ કિ હઝરત ઈબ્રાહીમ વાસતી رحمۃ اللہ علیہ મૈદાને અરફાત મેં થે કિ ઉન્હોંને હાથ મેં સાત પત્થર લેકર કહા, અય પત્થર ! ગવાહ હો જા કિ "اِنِّیْ اَشْهَدُ اَنْ لَّآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا رَّسُوْلُ اللّٰهِ" મૈં ગવાહી દેતા હૂં કિ અલ્લાહ કે સિવા કોઈ મઅ્બૂદ નહીં ઔર મુહમ્મદ અલ્લાહ કે રસૂલ હૈં. ઉસ રાત જબ ઈબ્રાહીમ વાસતી رحمۃ اللہ علیہ સો ગયે તો ઉન્હોંને દેખા કિ કયામત કાયમ હો ચુકી હૈ, હિસાબ વ કિતાબ કિયા જા રહા હૈ, કુછ લોગોં કે બાદ ઉનકી બારી આઈ, ઉન્કા હિસાબ લિયા ગયા, નાકામ હો જાને કી વજહ સે વહ નારે જહન્નમ કે મુસ્તહિક હુએ. ફિરિશ્તે ઉન્કો ગિરિફ્તાર કરકે જહન્નમ કી તરફ રવાના હો ગયે ઔર જહન્નમ કે એક દરવાઝે પર આ ગયે તો ઉન સાત પત્થરોં મેં સે એક પત્થર એક દરવાઝે પર ગિર પળતા હૈ ઔર રાસ્તા મસ્દૂદ (બંદ) હો જાતા હૈ. અઝાબ કે ફિરિશ્તે ઉસ પત્થર કો હટાને કી કોશિશ કરતે હૈં મગર વહ ઝરા ભી નહીં હટતા. દૂસરે ઔર તીસરે હત્તા કિ સાતોં દરવાઝોં પર યહ વાકિઆ પેશ આતા હૈ, આખિર કાર ફિરિશ્તે ઉન્કો અર્શે મુઅલ્લા કે પાસ લે જાતે હૈં તો અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ, તૂ ને ઈન પત્થરોં કો ગવાહ બનાયા થા, પત્થરોં ને તેરા હક ઝાએઅ્ નહીં કિયા. અય મેરે

બંદે ! મૈં ખૂદ તેરે ઈક્રારે તૌહીદ વ રિસાલત કી ગવાહી દેતા હૂં ઔર બદલે મેં તુઝે જન્નત કા હક્દાર બનાતા હૂં. જબ મૈં જન્નત કે દરવાઝે પર પહુંચા તો જન્નત કે દરવાઝે બંદ થે ઈતને મેં "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" કી મુબારક સદા આઈ ઔર જન્નત કે દરવાઝે ખુલ ગયે ઔર મૈં જન્નત મેં દાખિલ હો ગયા.

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર બુંલદ આવાઝ સે કરતે રહો તાકિ જહાં તક ઝિક્રે ઈલાહી કી આવાઝ પહુંચે વહ દરો–દીવાર કલ બરોઝે ક્યામત હમારે હક્ મેં ગવાહી દેં.

★ આસ્માનોં કી કુંજી ★

કલિમએ તૈયિબા કા એક એ'જાઝ યહ ભી હૈ કિ ઈસકે પઢનેવાલે કી ઈઝ્ઝત ઔર તક્રીમ કે લિયે આસ્માન કે દરવાઝે ખુલ જાતે હૈં. હદીષે પાક મેં હૈ :

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયાઃ કિ કોઈ બંદા ઐસા નહીં કિ વહ કલિમએ તૈયિબા પઢે તો ઉસ્કે લિયે આસ્માન કે દરવાઝે ન ખુલ જાયેં હત્તા કિ કલિમા સીધા અર્શ તક પહુંચતા હૈ બશર્તે કિ વહ કબીરા ગુનાહોં સે બચા હો. *(તિર્મિઝી શરીફ)*

મેરે પ્યારે આક્રા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! ગોયા કલિમએ તૈયિબા આસ્માન કે દરવાઝો કી કુંજી હૈ ઔર કલિમએ તૈયિબા સીધા અર્શ તક પહુંચતા હૈ. અગર કોઈ બંદા ગુનાહે કબીરા સે બચે ઔર કલિમએ તૈયિબા પઢે તો ઉસ્કે લિયે આસ્માન કે દરવાઝે ખુલ જાતે હૈં લિહાઝા કલિમએ તૈયિબા કી કષરત કરો ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઈસકા ફાઈદા દોનોં જહાન મેં મયસ્સર હોગા ઔર યહ કલિમા અર્શ તક પહુંચ કર હમારી બખ્શિશ કી સિફારિશ કરેગા.

★ ઈમાન તાઝા રહતા હૈ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલે આ'ઝમ ﷺ ને

ઈર્શાદ ફર્માયાઃ કિ અપના ઈમાન તરો–તાઝા કરતે રહો, સહાબાએ કિરામને અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ હમ અપને ઈમાન કો કિસ તરહ તાઝા કરેં ? ઈર્શાદ ફર્માયા : "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" કષરત સે પઢા કરો.

ઈમાન કી તરો–તાઝગી સે મુરાદ અલ્લાહ ﷻ કી તરફ રૂજૂઅ્ કરના હૈ યાની ઈમાન કા તક્રાઝા હૈ કિ દિલ મેં હુબ્બે ઈલાહી ઔર ખૌફે ઈલાહી હો કિ ઈન્સાન અલ્લાહ કો છોળ કર કિસી ઔર તરફ મુતવજ્જેહ ન હો ઔર યહ બાત ઉસ વક્ત પૈદા હોગી જબ ઈન્સાન બાર–બાર કલિમા પઢેગા. ઈસી લિયે ફર્માયા ગયા કિ કલિમે કી કષરત કિયા કરો કિ ઈસસે ઈમાન મેં તરો–તાઝગી પૈદા હોતી હૈ.

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈન્સાન કી ઝબાન સે ગ્લતી સે પતા નહીં કૈસે–કૈસે જુમ્લે નિકલ આયેં, બસા અવક્રાત ગ્લતી સે ઈન્સાન કી ઝબાન સે કુફ્ર તક નિકલ જાતા હૈ ઔર ઉસે હોશ તક નહીં રહતા, ઔર ઉસે માલૂમ ભી નહીં હોતા કિ દૌલતે ઈમાન ખત્મ હો ચુકી હૈ. અબ ખુદા નાખ્વાસ્તા ઉસી હાલત મેં વહ દુન્યા સે કૂચ કર ગયા તો ઉસ્કી મૌત કુફ્ર પર હોગી. લિહાઝા રહમતે આલમ ﷺ કે ફર્માન પર અમલ કરતે હુએ કલિમએ તૈયિબા કી કષરત કિયા કરો તાકિ ઈમાન તરો–તાઝા હોતા રહે. ઈસલિયે કમ અઝ કમ રાત કો સોતે વક્ત ઔર સુબહ ઉઠને કે બાદ ભી કલિમએ તૈયિબા પઢને કી આદત બનાયેં, ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઈસકા ફાઈદા ભી આપકો દોનોં જહાં મેં નઝર આયેગા કિ હમ સોએં તો આખિરી કલિમા હમારી ઝબાન પર કલિમએ તૈયિબા હો ઔર ઉઠેં તો પહલા કલિમા ઝબાન પર કલિમએ તૈયિબા હો, ઈસસે હમારા મૌલા ઝરૂર રાઝી હોગા. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો તૌફીક્ નસીબ ફર્માએ.

★ સબસે બેહતર શાખ ★

રહમતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : ઈમાન કી સત્તર સે ઝયાદા શાખેં હૈં ઉનમેં સબસે બેહતર "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" પઢના હૈ ઔર સબસે છોટી શાખ તક્રલીફ– દેહ ચીજોં કો લોગોં કે રાસ્તે સે દૂર કર દેના ઔર શર્મો–હયા ઈમાન કી શાખ મેં સે એક શાખ હૈ. *(બુખારી શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હર નેક અમલ કા દારો મદાર ઈમાન પર હૈ. ઈમાન દર હકીકત અસ્લ હૈ ઔર નેક આમાલ ઉસકી શાખ.

રહમતે આલમ ﷺને ફર્માયા કિ ઈમાન કી સત્તર શાખેં હૈં ઉન્મેં સબસે બેહતર કલિમા "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" હૈ યાની ષવાબ મેં બેહદ ઝયાદા હૈ, ઈસલિયે કિ ઈસમેં બંદા અલ્લાહ તઆલા કે અલાવા હર કિસી કે મઅ્બૂદ હોને કા ઈન્કાર કરતા હૈ ઔર હુઝૂર ﷺકો અલ્લાહ તઆલા કા રસૂલ માનતા હૈ. ઔર ઈમાન કી સબસે છોટી શાખ રાસ્તે સે તકલીફ–દેહ ચીઝોં કો દૂર કરના હૈ ઔર શર્મો હયા કો ભી અપનાયેં.

★ ઈમાન તાઝા કરો ★

હદીષ શરીફ મેં હૈ: હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં કિ એક રોઝ તાજદારે કાયનાત ﷺ અરફાત કે પહાળ પર તશરીફ ફર્મા હુએ. મૈં આપકી ખિદમત મેં હાઝિર થા. આપને દોગાના નમાઝ પળહી ઔર કિબ્લા કી તરફ મુંહ કરકે "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" પળહના શુરૂ કિયા, આપ કલિમા પળહતે જા રહે થે ઔર ચશ્મે મુબારક સે આંસૂં બહતે થે, યહાં તક કિ આપકી દાળહી મુબારક ઔર સીનાએ અન્વર સે બહતે હુએ ઝમીન પર ટપકતે થે. આપકે રોને સે મૈં ભી રોતા થા, થોળી દેર આપ ખામોશ હુએ ઔર મેરી તરફ દેખકર ફર્માયા : અય અનસ ! મૈં તુમ્હારી આંખે તર દેખતા હૂં ? મૈંને અર્ઝ કિયા, સરકાર ! આપકો રોતા હુઆ દેખકર મૈં ભી રોને લગા. ખુશખબરી હૈ ઉસ શખ્સ કે લિયે જિસ કી ઝબાન અલ્લાહ ﷻ કે ઝિક્ર મેં તર રહે ઔર ઉસ્કી આંખોં સે આંસૂ જારી રહેં (કયોંકિ ઈસસે દિલોં મેં ઈમાન તાઝા રહતા હૈ).

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કલિમએ તૈયિબા હો યા અલ્લાહ ﷻ કા ઔર કોઈ ભી ઝિક્ર, બંદએ મોમિન કો ચાહિયે કિ નિહાયત કી ખુશૂઅ્ વ ખુઝૂઅ્ કે સાથ કરે, ખૌફે ખુદા ﷻ કો પેશે નઝર રખે ઔર કોશિશ કરે કિ ઝિક્રે ઈલાહી કરતે વક્ત આંખેં અશ્કબાર હો જાયેં કિ યહ ભી મેરે આકા ﷺ કી સુન્નતે મુબારકા હૈ ઔર મેરે પ્યારે આકા રહમતે આલમ ﷺ કી હર અદા ઈબાદત હૈ. હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ કો ગિર્યા વ

ઝારી કરતે દેખ કર આપ રોને લગે તો મેરે પ્યારે આકા ﷺને ઉન્કો ખુશખબરી અતા ફર્મા દી કિ ઝિક્રે ઈલાહી કે વક્ત આંખોં કા અશ્કબાર હોના અલ્લાહ ﷻ ઔર મુઝકો પસંદ હૈ.

★ શૈતાન કે ફરેબ સે બચને કા તરીકા ★

શૈતાન ને ઈન્સાનોં કો ગુનાહોં મેં મુબ્તલા કરને કે લિયે ઉસ્કે ચારોં તરફ ફરેબોં કે જાલ બિછા રખે હૈં, ઉસ્કે મકરો–ફરેબ સે બચને કે લિયે કલિમએ તૈયિબા બહુત અક્સીર હૈ.

હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક رضی اللہ عنہ સરકારે દો આલમ ﷺ સે નકલ ફર્માતે હૈં કિ "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" ઔર ઈસ્તિગ્ફાર કો બહુત કષરત સે પળહા કરો. શૈતાન કહતા હૈ કિ મૈંને લોગોં કો ગુનાહોં સે હલાક કિયા ઔર ઉન્હોંને મુઝે "لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" ઔર ઈસ્તિગ્ફાર સે હલાક કર દિયા. જબ મૈંને યહ દેખા તો મૈંને ઉન્કો હવાએ નફ્સ સે હલાક કિયા ઔર વહ અપને કો હિદાયત પર સમઝતે રહે. *(જામિઉસ્સગીર)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! શૈતાન જો હમારા સબસે બળા દુશ્મન હૈ વહ એક લમ્હા કે લિયે હમસે ગાફિલ નહીં, લેકિન તઅજ્જુબ હૈ કિ હમ ઉસસે બિલ્કુલ ગાફિલ હૈં, ઉસને ચારોં તરફ સે મકરો–ફરેબ કે જાલ ફૈલા રખા હૈ કિ હમ કિસી તરહ ઉસ્કે દામે ફરેબ મેં આ જાયેં લેકિન હમારે આકા કી રહમતોં પર કુર્બાન કિ આપને ઉસ્કે કરેબ સે બચને કા સામાન ભી અતા ફર્માયા દિયા કિ કલિમએ તૈયિબા ઔર ઈસ્તિગ્ફાર કી કષરત શૈતાન કો હલાક કરને કા બેહતરીન હથિયાર હૈ.

★ કલિમએ નજાત ★

હઝરત ઉષ્માને ગની رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે વિસાલ કે વક્ત સહાબએ કિરામ કો ઈસ કદ્ર સખ્ત સદમા પહુંચા થા કિ બઅઝ સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કે દિલ મેં મુખ્તલિફ ખયાલાત પૈદા હુએ. હઝરત ઉષ્માને ગની رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ મૈં ભી ઉન્હીં લોગોંમેં થા. હઝરત ઉમર ફારૂકે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ મેરે પાસ તશરીફ લાયે ઔર મુઝે

સલામ કિયા મગર મુઝે મુત્લક़ પતા ન ચલા. ઉન્હોંને હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ સે ઈસ્કી શિકાયત કી. ઉસ્કે બાદ દોનોં હઝરાત એક સાથ તશરીફ લાયે ઔર સલામ કિયા. હઝરત અબૂબકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ ને દરયાફ્ત ફર્માયા કિ તુમને અપને ભાઈ ઉમર رضی اللہ عنہ કે સલામ કા જવાબ ન દિયા (ક્યા બાત હૈ ?) મૈંને અર્ઝ કિયા કિ મૈંને તો ઐસા નહીં કિયા ! હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા : ઐસા હી હુઆ હૈ. મૈંને અર્ઝ કિયાઃ કે મુઝે તો આપકે આને કી ખબર ભી નહીં હુઈ કે આપ કબ આયે ઔર ન હી સલામકા પતા ચલા ! હઝરત અબ્ર બક્ર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ ને ફર્માયાઃ સચ હૈ ઐસા હી હુઆ હોગા. ગાલિબન તુમ કિસી સોચ મેં બૈઠે હોંગે ! મૈંને અર્ઝ કિયા, વાક़ઈ મૈં ગહરી સોચમેં થા. હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ ને દર્યાફ્ત કિયા, "ક્યા થા ?" મૈંને અર્ઝ કિયા કિ સરકાર ﷺ કા વિસાલ હો ગયા ઔર હમને યહ ભી ન પૂછા કિ ઈસ કામ કી નજાત કિસ ચીઝ મેં હૈ ? હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ ને જવાબ દિયા, મૈં પૂછ ચુકા હું ! મૈં ઉઠા ઔર મૈંને કહા, તુમ પર મેરે માં–બાપ કુર્બાન વાક़ઈ તુમ હી યહ દરયાફ્ત કરને કે ઝ્યાદા મુસ્તહિક़ થે. હઝરત અબૂ બકર رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા, મૈંને હુઝૂર ﷺ સે દરયાફ્ત કિયા થા કિ ઈસ ક़ામ કી નજાત ક્યા હૈ ? તો અપને ઈર્શાદ ફર્માયાઃ જો શખ્સ ઉસ કલિમે કો કુબૂલ કર લે જિસકો મૈંને અપને ચચા (અબૂ તાલિબ) કો પેશ કિયા થા ઔર ઉન્હોંને રદ કર દિયા થા, વહી કલિમએ નજાત હૈ. *(અહમદ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્બાન હો જાઓ સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કી અઝમતોં પર કિ હમ ગુનહગારોં પર ઉન્કે કિસ ક़દર એહસાનાત હૈં કિ ઉન્કે દિલ મેં હમેશા નજાત કી ફિક્ર રહતી થી ઔર ઉન્કે સવાલાત સે હમેં સામાને નજાત મિલા. અગર વહ સવાલ ન ફર્માતે તો હમેં ઈન આમાલ કી ખબર કૈસે હોતી ? સૈયદના અબૂ બકર رضی اللہ عنہ કે સવાલ પર કિ ઈસ કામ કી નજાત ક્યા હૈ ? તો હુઝૂર ﷺ ને કલિમાકે કુબૂલ કરને કો ફર્માયા. મુરાદ ઈસસે યહ હૈ કિ અલ્લાહ ﷻ હી કો વહદહૂ લા શરીક ઔર ઈબાદત કે લાઈક માને ઔર હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ કો અલ્લાહ કા રસૂલ માને. લિહાઝા ઈસ્તિક़ામત કે સાથ દીન પર ક़ાયમ રહેં ઔર કલિમએ તૈયિબા ઝબાન પર જારી રખેં.

★ હિકાયત ★

હઝરત જુનૈદ બગદાદી رحمۃ اللہ علیہ કા કહના હૈ કિ એક મર્તબા મૈં ફરીઝએ હજ અદા કરને કે લિયે ઘર સે નિકલ ખડા હુઆ ઔર અપની સવારી કો રુખે ક़िબ્લા દૌળાના શુરૂ કિયા. મગર મેરી સવારી વિલાયતે રૂમ કે એક શહર કુસ્તુનતુનિયા કી જાનિબ ચલ પળી. મૈંને ઉસે કા'બા મુઅઝ્ઝમાયા જાનિબ લે જાને કી બહુત કોશિશ કી મગર વહ કુસ્તુનતુનિયા હી કી જાનિબ બળ્હતી રહી, યહાં તક કિ મૈં કુસ્તુનતુનિયહ પહુંચ ગયા. વહાં લોગોં કે એક જમ્મે ગ़ફીર પર નઝર પળી જો એક દૂસર સે મહવે કલામ થે (બાતેં કર રહે થે). મૈંને બઅઝ લોગોં સે સૂરતે હાલ માલૂમ કી તો ઉન્હોંને જવાબ દિયા, હમારે બાદશાહ કી બેટી પર દીવાનગી કા દૌરા પળા હૈ ઔર કિસી તબીબ કી તલાશ કી જા રહી હૈ, મૈંને કહા કિ મૈં ઉસ લળકી લા ઈલાજ કર દૂંગા. વહ લોગ મુઝે મહલ મેં લે ગએ. જબ મૈં દરવાઝે કે કરીબ પહુંચા તો અંદર સે આવાઝ આઈ, અય જુનૈદ ! તૂ અપની સવારી કો કબ તક હમારી તરફ આને સે રોકતા રહેગા જબ કિ વહ તુમ્હેં હમારી તરફ લા રહી હૈ ! જબ મૈંને અંદર ક़દમ રખા તો એક હસીન વ જમીલ ઔરત કે સરાપા પર નઝર પળી જો કિ પા–બઝંજીર થી. ઉસ ઔરત ને મુઝ સે કહાઃ હઝરત ! મેરે વાસ્તે દવા તજવીઝ ફર્માયેં જિસસે મૈં સેહતયાબ હો જાઉં ઔર મેરી દીવાનગી જાતી રહે. મૈંને ઉસસે "لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" પળ્હને કો કહા, ઉસ્ને બઆવાઝે બુલંદ કલિમા શરીફ પળ્હા, પળ્હતે હી જંજીર ટૂટ કર ગિર પળી. બાદશાહ બળા હૈરાન હુઆ ઔર કહને લગા, વલ્લાહ ! કિતના કામયાબ હકીમ હૈ કિ એક પલ મેં મેરી બેટી કી બીમારી દૂર કરકે અચ્છા કર દિયા. મૈંને બાદશાહ સે કહા તુમ ભી કલિમા શરીફ પળ્હો. (તુમ્હારે દિલ સે કુફ્ર કી બીમારી ખત્મ હો જાયેગી) ઉસ્ને કલિમા શરીફ પળ્હા ઔર મુસલમાન હો ગયા. કલિમા શરીફ કા યહ કમાલ દેખ કર બેશુમાર લોગ ઉસી વક़્ત હલ્ક़ા બગ़ોશે ઈસ્લામ હો ગએ. *(નુઝ્હતુલ મજાલિસ)*

મેરે પ્યારે આક્વા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જબ એક કાફિર કલિમાએ તૈયિબા પઢે તો ઉસ્કો ઈમાન કી દૌલત મિલ જાયે તો અગર એક મોમિન કલિમએ તૈયિબા પઢે તો ક્યા ઉસે જહન્નમ સે નજાત નહીં મિલ સકતી ઔર ક્યા વહ અલ્લાહ ﷻ કી રહમતોં સે માલા–માલ નહીં હો સકતા ? યક્વીનન ! હો સકતા હૈ. લિહાઝા કલિમએ તૈયિબા કી કષરત કરેં ઔર ઈસકે ફવાઈદ સે માલા–માલ હોં. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો તૌફીક્વ ફર્માએ.

★ સબસે ભારી કલિમા ★

અલ્લાહ ﷻ ચૂંકિ હર ચીઝ પર ગાલિબ હૈ ઈસલિયે ઉસ્કા નામ ઝમીન વ આસ્માન કી હર ચીઝ પર ગલ્બા રખતા હૈ. ઉસ્કે નામ કે બરાબર કોઈ ચીઝ નહીં લિહાઝા જો ઈસ કલિમે કા ઝિક્ર કરે વહ ઝમીન વ આસ્માન કી હર ચીઝ પર ગાલિબ હો સકતા હૈ.

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : ઉસ ઝાત કી કસમ જિસકે કબ્ઝે મેં મેરી જાન હૈ ! અગર ઝમીન વ આસ્માન ઔર જો કુછ ઉન્કે અંદર હૈ ઔર જો ઉન્કે દરમિયાન હૈ ઔર જો કુછ ઉન્કે નીચે હૈ, અગર વહ તમામ તરાઝૂ કે એક પલળે મેં રખ દિયા જાયે ઔર કલિમા દૂસરે પલળે મેં તો ફિર ભી વહ વઝન મેં બઢ જાયેગા. *(તબરાની શરીફ)*

મેરે પ્યારે આક્વા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ કે નામ સે બઢ કર કિસ કા નામ હો સકતા હૈ ? યક્વીનન ! જિસ પલળે મેં મેરે મૌલા ﷻ કા ઝિક્ર ઔર ઉસ્કે પ્યારે હબીબ ﷺ કા ઝિક્ર હો ભલા વહ ભારી ન હોગા તો કૌન–સા પલઢા ભારી હોગા ?! લિહાઝા કલિમએ તૈયિબા કા ઝિક્ર કષરત સે કિયા કરો તાકિ કલ બરોઝે કયામત નેકિયોં કા પલળા ભારી હો જાયે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો તૌફીક્વ નસીબ ફર્માએ.

★ અલ્લાહ ﷻ બેહતર મજમે મેં યાદ ફર્માતા હૈ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ રહમતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ علیہ الصلوٰۃ والسلام ને ઈર્શાદ ફર્માયા: અલ્લાહ તઆલા ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ : "મૈં અપને બંદે કે ગુમાન કે નઝદીક હોતા હૂં, જો મુઝ સે રખે. જબ

બંદા મુઝે યાદ કરતા હૈ તો મૈં ઉસ્કે સાથ હોતા હૂં, અગર બંદા મુઝે અપને દિલ મેં યાદ કરતા હૈ તો મૈં ભી ઉસે અકેલે હી યાદ કરતા હૂં ઔર મુઝે મજમેં મેં યાદ કરતા હૈ તો મૈં ઉસસે બેહતર મજમે મેં યાદ કરતા હૂં" *(મુસ્લિમ શરીફ)*

યાની બંદએ મોમિન અલ્લાહ ﷻ સે જૈસી ઉમ્મીદ રખેગા અલ્લાહ ﷻ ઉસસે વહી મામલા ફર્માએગા. મતલબ યહ હૈ કિ બંદા ઝિક્રે ઈલાહી વ દુઆ વગૈરા કી કુબૂલિયત કી ઉમ્મીદ કરેગા તો અલ્લાહ ﷻ અપને ફઝલો–કરમ સે ઉસ્કી દુઆ કુબૂલ ફર્માયેગા.

મેરે પ્યારે આક્વા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આમાલે ખૈર ભી કરો ઔર અલ્લાહ સે ખૈર કી ઉમ્મીદ ભી રખો કિ બંદએ મોમિન ઝિક્રે ઈલાહી કરતે વક્વત અલ્લાહ ﷻ સે બહુત કરીબ હોતા હૈ. જો હર વક્વત ઝિક્રે ઈલાહી કરતા રહે વહ ગોયા અલ્લાહ ﷻ સે હર વક્વત બહુત કરીબ રહતા હૈ. ઔર દિલ મેં અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર કરને સે મુરાદ કિ બંદએ મોમિન આહિસ્તા યાની ઝિક્રે ખફી કરે તો અલ્લાહ ﷻ કે વહાં ભી ઝિક્રે ખફી હોતા હૈ ઔર બંદએ મોમિન અગર ચંદ મોમિનીન કે સાથ મિલ કર બુલંદ આવાઝ સે અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર કરે તો અલ્લાહ ﷻ કે વહાં એલાનિયા ઝિક્ર હોતા હૈ જિસે ફિરિશ્તે, અંબિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام સુનતે હૈં. સુબ્હાનલ્લાહ !

હમ મુસલમાનોં કો ચાહિયે કિ અપને અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર બુલંદ આવાઝ સે સરકાર ﷺ કે દીવાનોં કે સાથ મિલ કર કરેં તાકિ હમારા ઝિક્ર અંબિયા ઔર ઔલિયાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કે મજમે મેં હો.

"!الحمدللہ" ઈસ ફઝીલત કો હાસિલ કરને કે લિયે હર હફ્તા તહરીકે **સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી** કે હફ્તાવારી ઈજતિમાઅ મેં બુલંદ આવાઝ સે સરકાર ﷺ કે ગુલામ અપને મઅબૂદે હક્વીક્વી કા ઝિક્ર કરતે હૈં, આપ ભી ઝિક્રે ઈલાહી કી ઈસ મહફિલ મેં ઝરૂર શિરકત ફર્મા કર મઝકૂરા ફઝીલત સે માલા–માલ હોં.

★ નજાત કા બેહતરીન અમલ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ આપ ફર્માતે હૈં કિ

તાજદારે કાયનાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયાઃ જો દિન મેં સો (૧૦૦) બાર "سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهٖ" પઢે તો ઉસકી તમામ ખતાએં બખ્શ દી જાતી હૈં અગચે સમુન્દર કે જાગ કે બરાબર હોં. *(બુખારીઃ૨/૯૪૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો! "سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهٖ" (૧૦૦) મર્તબા એક હી સાથ પઢેં યા થોડા સુબહ, યા થોળા શામ. પર બહરહાલ બેહતર યહ હૈ કિ સુબહ વ શામ પઢેં જિસ તરહ ભી પઢેં મગર ઝરૂર પઢેં ઔર ગુનાહોં સે માફી કા પરવાના હાસિલ કરેં. ગુનાહોં સે માફી સે મુરાદ ગુનાહે સગ઼ીરા હૈં જો અલ્લાહ ﷻ કે હુકૂક઼ સે મુતઅલ્લિક઼ હૈં. હુકૂક઼ે શરઈય્યહ ઔર હુકૂક઼ે ઈબાદ ઈસસે અલાહેદા હૈ. લિહાઝા ફૌત શુદા નમાઝ, રોઝે ઔર બંદોં કે ક઼ર્ઝ બગ઼ૈરા મઝકૂરા વઝીફે સે માફ ન હોંગે, વહ તો અદા હી કરને હોંગે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો ઝિક્રે ઈલાહી કે સાથ નમાઝ રોઝા વગ઼ૈરા કી પાબંદી કે સાથ હુકૂકુલ ઈબાદ અદા કરને કી તૌફીક઼ નસીબ ફર્માએ.

★ રોઝાના હઝાર નેકિયાં કમાઓ ★

હઝરત સઅદ બિન અબી વક્કાસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હમ રહમતે આલમ કે પાસ થે, તો તાજદારે કાયનાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયાઃ ક્યા તુમ મેં સે કોઈ ઈસસે આજિઝ હૈ કિ રોઝાના એક હઝાર નેકિયાં કર લિયા કરે, હમનશીનોં મેં સે કિસી ને પૂછા, કોઈ રોઝાના હઝાર નેકિયાં કૈસે કર સકતા હૈ ? રહમતે આલમ ﷺને ફર્માયા : એક સો (૧૦૦) મર્તબા પઢ "سُبْحَانَ اللّٰهِ" લિયા કરો. ઉસકે લિયે હઝાર નેકિયાં લિખી જાયેંગી ઔર ઉસકી હઝાર ખતાયેં માફ કી જાયેંગી. *(મુસ્લિમ, મિઅત)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કા કિતના કરમ હૈ કિ હમ જૈસે નાતવાં લોગોં કો કમ ઝિક્ર કરને પર ભી બેશુમાર નેકિયાં અતા ફર્માને કા મુઝદએ જાંફઝા સુના દિયા, ઔર યહી નહીં બલ્કિ હઝાર ગુનાહોં કી માફી કા પરવાના ભી અતા ફર્મા દિયા, અગર ઈસકે બાવુજૂદ હમ ઝિક્રે ઈલાહી ન કરેં તો

કિતને કમ નસીબ હોંગે. લિહાઝા રોઝાના કમ અઝ કમ સો (૧૦૦) મર્તબા "سُبْحَانَ اللّٰهِ" પઢકર અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર કર લિયા કરો. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો અપને ઝિક્ર કી તૌફીક઼ નસીબ ફર્માએ.

★ મૌલા કા બેહિસાબ કરમ ★

હઝરત અબૂઝર ગિફારી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ તાજદારે કાયનાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ, જો એક નેકી કરે ઉસે દસ (૧૦)ગુના ષવાબ હૈ ઔર ઝયાદા ભી દૂંગા ઔર જો એક બુરાઈ કરે તો એક બુરાઈ કા બદલા ઉસી કે બરાબર હી હૈ યા ઉસે બખ્શ દૂં. ઔર જો મુઝ સે એક બાલિશ્ત ક઼રીબ હોતા હૈ તો મૈં ઉસસે એક ગઝ ક઼રીબ હો જાતા હૂં, ઔર જો મુઝ સે એક ગઝ કરીબ હોતા હૈ મૈં ઉસસે એક બાઅ્ ક઼રીબ હો જાતા હૂં. જો મેરે પાસ ચલતા હુઆ આતા હૈ તો મૈં ઉસ્કી તરફ દૌળતા હૂં ઔર જો કિસી કો મેરા શરીક ન ઠહરાએ ફિર ઝમીન ભર ગુનાહ લેકર મુઝ સે મિલે તો મૈં ઉતની હી બખ્શિશ કે સાથ ઉસે મિલૂંગા.

યાની મેરા મૌલા ﷻ નેકી કરનેવાલે મુસલમાન કો એક કા દસ ગુના બલ્કિ બઅઝ સૂરતોં મેં અપને ફઝલો–કરમ સે બેહિસાબ અતા ફર્માએગા જો હમારે વહમો–ગુમાન સે માવરા હૈ. ખયાલ રહે કિ એક કા દસ ગુના આમ હાલાત મેં હૈ જૈસા કિ અલ્લાહ ﷻ કા ફર્માન હૈ : "مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهٗ عَشْرُ اَمْثَالِهَا" યાની જો એક નેકી લાયે તો ઉસ્કે લિયે ઈસ જૈસી દસ હૈં ઔર કભી ઝમાના યા જગહ કી ખુસૂસિયત સે એક નેકી કા બદલા સાત સો (૭૦૦) યા પચાસ હઝાર (૫૦,૦૦૦) બલ્કિ એક લાખ (૧,૦૦,૦૦૦) યા ઈસસે ભી ઝાઈદ હૈ. જૈસા કે મદીના મુનવ્વરા કી એક નેકી પચાસ હઝાર (૫૦,૦૦૦) કે બરાબર ઔર મક્કા મુકર્રમા કી એક નેકી એક લાખ (૧,૦૦,૦૦૦) કે બરાબર. ઔર ગુનાહ કા મામલા યહ હૈ કિ આમ હાલાત મેં મોમિન કે એક ગુનાહ કા બદલા એક હી હૈ યા વહ ભી અતાએ ઈલાહી સે બખ્શ દિયા જાએ. કરીમ કા કરમ બેહિસાબ ! કયા કહના !

"سُبْحَانَ اللّٰهِ" જબ ઈન્સાન દોનોં હાથ સીધા કરકે ફૈલા દે તો દાહિને હાથ કી ઉંગલી સે બાયેં હાથ કી ઉંગલી કી મિક્દાર તબ બાઅ્ કહતે હૈ. મઝકૂરા હદીષ મેં મિષાલ કે લિયે ફર્માયા ગયા હૈ, મતલબ યહ હૈ કિ અગર તુમ ઈખ્લાસ કે સાથ થોળે અમલ કે ઝરિયે કુર્બે ઈલાહી હાસિલ કરો તો અલ્લાહ ﷻ અપની રહમત સે બહુત ઝયાદા કરમ કે સાથ બખ્શેગા, લિહાઝા નેક આમાલ કિયે જાઓ, થોળા યા ઝ્યાદા ન દેખો, હમારે આમાલ અગર્ચે ઐસે ન હોં કિ ઉન્સે જલ્દ કુર્બે ઈલાહી હાસિલ હો સકે ફિર ભી રબ તઆલા અપને ફઝ્લો–કરમ સે જિસે ચાહતા હૈ ઉસે જલ્દ હી અપની બારગાહકા કુર્બ અતા ફર્માતા હૈ. યહ મહઝ રબ્બે ક્દીર કી રહમતે કામિલા કી વજહ સે હૈ, વરના હમારે આમાલ ઐસે કહાં ? ઔર અગર કોઈ મોમિન અલ્લાહ કા શરીક કિસી કો ન ઠહરાએ યાની કુફ્રો–શિર્ક સે બચતા રહે તો કિતના હી ગુનહગાર ક્યોં ન હો મેરા પરવરદિગાર જલ્દ યા બદેર ઉસ્કો બખ્શ દેગા. મક્સદ યહ હૈ કિ કોઈ બળે સે બળા ગુનાહગાર ભી રહમતે ઈલાહી સે ના ઉમ્મીદ ન હો બલ્કિ અલ્લાહ ﷻ કી રહમત પર ઉમ્મીદ રખ કર તૌબા કર લે, અલ્લાહ ગફૂર વ રહીમ હૈ અપને ફઝ્લો–કરમ સે ઔર અપને પ્યારે હબીબ ﷺ કે સદક્રે મેં બખ્શ દેગા.

★ સોના ચાંદી ખૈરાત કરને સે બેહતર અમલ ★

હઝરત અબૂ દર્દા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ તાજદારે કાયનાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયાઃ ક્યા મૈં તુમ્હેં એસે બેહતરીન આમાલ ન બતા દૂં જો અલ્લાહ ﷻ કે નઝદીક બહુત સુથરે ઔર તુમ્હારે દર્જે બુલંદ કરનેવાલે ઔર તુમ્હારે લિયે સોના ચાંદી ખૈરાત કરને સે ભી બેહતર હોં ઔર તુમ્હારે લિયે ઈસસે ભી બેહતર હો કિ તુમ દુશ્મન સે જિહાદ કરો કિ તુમ ઉનકી ગર્દને મારો ઔર વહ તુમ્હેં શહીદ કરેં. સહાબાએ કિરામને અર્ઝ કિયા હાં ! (સિખા દિજિયે) રહમતે આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, વહ અમલ અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર હૈ. *(મિર્આત : ૩/૩૧૧)*

હમારે પ્યારે આક્રા ﷺને મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે ગુરબા કી હૌસલા અફઝાઈ ફર્માઈ ઔર ઉન્હેં તસલ્લી ભી દી કિ ઉમરા તો સોના

ચાંદી ખૈરાત કરતે હૈં, યક્રીનન ! નિયત કી દુરૂસ્તગી કે સાથ ઉન્કો ઉસ્કા અજ્ર તો મિલેગા લેકિન અગર ગ્રીબ ષવાબ હાસિલ કરના ચાહે તો માયૂસ ન હો કિ ઉસસે ભી અફઝલ એક ચીઝ હૈ ઔર વહ હૈ અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર. અય ગરીબો ! તુમ યહ ન સોચના કિ માલદાર ખૈરાત કરકે ષવાબ મેં આગે નિકલ જાયેગા, તુમ અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર કરો યહ ઉસસે ભી અફઝલ હૈ. ઔર જિહાદ કે બારે મેં જો ફર્માયા ઈસસે વહ જિહાદ મુરાદ હૈ જો અલ્લાહ ﷻ કે ઝિક્ર કે બગૈર હો, વરના વહ જિહાદ જિસમેં હાથોં મેં તલવાર ભી હો ઔર ઝિક્રે ઈલાહી ઝબાન પર હો ઉસ જિહાદ કી ફઝીલત કા ક્યા કહના ?

★ કૌન–સા અમલ અફઝલ હૈ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન બુસર رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ એ આદમી તાજદારે કાયનાત ﷺ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુઆ. અર્ઝ કિયા, કૌન શખ્સ અચ્છા હૈ ? રહમતે આલમ ﷺને ફર્માયા : મુઝદા હો ઉસે જિસકી ઉમ્ર લંબી હો, ઔર આમાલ અચ્છે હોં. અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! કૌન–સા અમલ અફઝલ હૈ ? રહમતે આલમ ﷺને ફર્માયા કે દુન્યા કો ઈસ હાલ મેં છોળો કિ તુમ્હારી ઝબાન ઝિક્રે ઈલાહી સે તર હો. *(અહમદ, તિર્મિઝી, મિર્આત)*

ઝબાન ઝિક્રે ઈલાહી સે તર હોને કા મતલબ યહ હૈ કિ અપની ઝિંદગી મેં બકષરત અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર કરતે રહો તાકિ મૌત કે વક્ત અલ્લાહ ﷻ કા નામ બઆસાની આપ કી ઝબાન પર જારી હો. જૈસે તર લકળી કો આગ નહીં જલા સકતી ઈસી તરહ ઝિક્રે ઈલાહી સે તર ઝબાન કો ઈન્શાઅલ્લાહ ! દોઝખ કી આગ ન જલાએગી. પતા ચલા કિ ઝબાન સે ઝિક્રે ઈલાહી કરના ચાહિયે ન કિ લુગવિયાત મેં ઉસે મશગૂલ રખના ચાહિયે. તબરાની મેં મરફૂઅન હદીષ નક્લ ફર્માઈ ગઈ હૈ કિ તાજદારે કાયનાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : હર ખુશ્ક વ તર ચીઝ કે પાસ અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર કરો તાકિ યહ ચીઝેં તુમ્હારે ઈમાન કી ગવાહ બનેં.

★ જન્નત કી કિયારિયોં સે કુછ ચુન લિયા કરો ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ તાજદારે કાયનાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જબ તુમ જન્નતકી رضی اللہ عنہ કિયારિયોં સે ગુઝરો તો કુછ ચુન (ચર) લિયા કરો, લોગોંને પૂછા, જન્નત કી કિયારિયાં ક્યા હૈં ? ફર્માયા, ઝિક્ર કે હલ્કે. *(મિઅાત : ૩૧૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ કે પ્યારે હબીબ عليہ الصلوٰۃ والسلام ને ઝિક્ર કી મહફિલ કો જન્નત કી કિયારિયાં ક઼રાર દિયા. અબ શાયદ હી કોઈ મોમિન ઐસા હો જો જન્નત કી કિયારિયોં કી તલાશ ન કરે ઔર જબ જન્નત કી કયારિયાં મિલ જાયેં તો કુછ ઉસ મેં સે હાસિલ ન કરે યાની ઝિક્રે ઈલાહી ન કરે ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે ચંદ બાતેં સમઝ મેં આઈ, વહ યહ કિ ઝિક્રે ઈલાહી કે જલસોં મેં જાના, ઝિક્રે ઈલાહી કે લિયે હલ્કે લગાના, મીલાદ શરીફ કી મહફિલ કા ઈન્એક઼ાદ કરના (કિ ઉસ મેં અલ્લાહ ﷻ કી શાન ઔર ઉસ્કે પ્યારે મહબૂબ ﷺ કા ઝિક્ર હોતા હૈ) કિ ઝિક્રે રસૂલ ભી ઝિક્રે ઈલાહી હી હૈ. લિહાઝા ઐસી પાકીઝા મહફિલોં કો તલાશ કરકે ઉસ્મેં શરીક હોકર અપની આખિરત સંવાર લેના ચાહિયે. ઝિક્ર કે હલ્કોં કી તલાશ મેં લગે રહો ઈસલિયે કિ તન્હા ઝિક્ર કરને સે અફઝલ મજમે કે સાથ ઝિક્ર કરના હૈ કિ અગર એક કા કુબૂલ હોગા તો ઉસ્કે સદકે મેં અલ્લાહ ﷻ સબકા ઝિક્ર કરના કુબૂલ ફર્માએગા.

★ અફઝલ કલિમાત ★

હઝરત સમુરા બિન જુન્દુબ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ તાજદારે કાયનાત عليہ الصلوٰۃ والسلام ને ફર્માયા: અફઝલ કલિમાત ચાર હૈં : "سُبْحَانَ اللّٰهِ، اَلْحَمْدُلِلّٰهِ، لَااِلٰهَ اِلَّااللّٰه" ઔર "اَللّٰهُ اَكْبَر" એક રિવાયત મેં યૂં હૈ કિ અલ્લાહ ﷻ કો ચાર કલિમાત પ્યારે હૈં, "سُبْحَانَ اللّٰهِ، اَلْحَمْدُلِلّٰهِ، لَااِلٰهَ اِلَّااللّٰه" ઔર "اَللّٰهُ اَكْبَر" *(મુસ્લિમ શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! તસ્બીહ કે મઅના હૈં અલ્લાહ ﷻ કો તમામ ઉયૂબ વ નકાઈસ સે પાક જાનના યા પાક બયાન

કરના. અસ્માએ ઈલાહી વિર્દ કરનેવાલે પર ઈસ નામ કી તજલ્લી વારિદ હોતી હૈ તો "سُبْحَانَ اللّٰهِ" કા વિર્દ કરે તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! ખૂદ યહ બંદા બુરાઈયોં સે પાક હોતા ચલા જાયેગા. તસ્બીહ બહુત આ'લા ઝિક્ર હૈ ઈસી સે નમાઝ શુરૂ કરતે હૈં "سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ" સે, રૂકૂઅ મેં, "سُبْحَانَ رَبِّیَ الْعَظِیْم" સજદે મેં "سُبْحَانَ رَبِّیَ الْاَعْلٰی" ઔર તઅજ્જુબ ખેઝ બાત પર "سُبْحَانَ اللّٰهِ" કહતે હૈં.

મેરે પ્યારે આકા ﷺને મઝકૂરા ચારોં કલિમાત કો અફઝલ ફર્માયા ક્યોંકિ ઈન કલિમાત મેં અલ્લાહ ﷻ કી બેશુમાર તઅરીફેં મઝકૂર હૈ. "سُبْحَانَ اللّٰهِ" કા મઅ્ના હૈ અલ્લાહ ﷻ સારે ઉયૂબ સે પાક હૈ. "اَلْحَمْدُلِلّٰهِ" કા મઅ્ના હૈ તમામ તઅરીફેં અલ્લાહ ﷻ કે લિયે હૈં. "لَااِلٰهَ اِلَّااللّٰه" યહ વહ કલિમા હૈ જિસે પઢકર બંદા મુસલમાન હોતા હૈ. "اَللّٰهُ اَكْبَر" અલ્લાહ ﷻ સબસે બડા હૈ ગોયા. "اَللّٰهُ اَكْبَر" કહનેવાલા બંદા અલ્લાહ તઆલાકી કિબ્રિયાઈ ઔર હર એક સે ઉસ્કી બડાઈ કા એતિરાફ કરતા હૈ, યહ કલિમાત અલ્લાહ ﷻ કી જામેઅ્ સિફાત હૈં. અલ્લાહ ﷻ સરકાર ﷺ કે સદકે વ તુફૈલ હમ સબકો ઈન અફઝલ કલિમાત કે વિર્દ કી તૌફીક઼ નસીબ ફર્માએ.

★ જન્નત મેં દરખ્ત ★

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ ફર્માતે હૈં, કિ તાજદારે કાયનાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"مَنْ قَالَ سُبْحَانَ اللّٰهِ الْعَظِیْمِ وَبِحَمْدِهٖ غُرِسَتْ لَهٗ نَخْلَةٌ فِی الْجَنَّةِ"

યાની જો "سُبْحَانَ اللّٰهِ الْعَظِیْمِ وَبِحَمْدِهٖ" પઢે ઉસ્કે લિયે જન્નત મેં દરખ્ત લગાયા જાયેગા. *(રવાહુ તિર્મિઝી)*

મેરે પ્યારે આકા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ કી રહમતોં પર કુર્બાન જાઓ કિ એક "سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهٖ" પઢને પર જન્નત મેં હમારે લિયે દરખ્ત લગાયા જાતા હૈ. દરખ્ત લગાને કી વજહ યહ હૈ કિ દરખ્ત સે ઈન્સાન કો બેપનાહ ફાઈદા હોતા હૈ. દરખ્ત કભી

સાયે કા કામ દેતા હૈ ઔર કભી વહ મેવા દેતા હૈ. કભી ફલ ફૂલ હોતે હૈં જિનસે ખુરાક વ લઝ્ઝત હાસિલ કી જાતી હૈ. તમામ દરખ્તોં મેં ખજૂર કા દરખ્ત બહુત હી મુફીદ ઔર લઝીઝ હૈ ઔર હદીષ શરીફ મેં તાદાદ કા તઅય્યુન નહીં, લિહાઝા યહ યકીન રખના ચાહિયે કિ અગર હમ એક મર્તબા ભી યહ જુમ્લા કહેંગે તો અલ્લાહ તઆલા કે ફઝ્લો–કરમ સે જન્નત મેં હમ એક દરખ્ત કે મુસ્તહિક્ હોંગે. વહ દરખ્ત ભી ખજૂર કા હોગા ક્યોંકિ નખ્લા ખજૂર હી કે દરખ્ત કો કહા જાતા હૈ ઔર ખજૂર હુઝૂર ﷺ કી પસંદીદા ગિઝા હૈ. લિહાઝા જો ગુલામ અપને આકા વ મૌલા ﷺ કે હુકમ કી તામીલ કરતે હુએ રબ કી તસ્બીહ કરેંગે ઉન્કે લિયે મહબૂબ ﷺકે પસંદીદા ફલ કે દરખ્ત લગાયે જાયેંગે. ઈસ તસ્બીહ કા એક ફાઈદા હૈ કિ જો શખ્સ ઈસે સુબહ કો તીન મર્તબા પઢે વહ બર્સ, જુઝામ ઔર જુનૂન સે મહફૂઝ રહેગા, ઈન્શાઅલ્લાહ !

★ સો ગુનાહ માફ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ, ફર્માતે હૈં કિ રહમતે આલમ ﷺને ફર્માયા: જો એક દિન મેં સો (૧૦૦) મર્તબા યહ કહે : "لَا اِلٰهَ اِلَّااللّٰهُ وَحْدَهٗ لَا شَرِيْكَ لَهٗ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَ هُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيْرٌ" ઉસ્કે લિયે દસ ગુલામ આઝાદ કરને કે બરાબર હોગા. ઔર ઉસ્કે લિયે સો (૧૦૦) નેકિયાં લિખી જાયેંગી ઔર ઉસ્કે સો ગુનાહ માફ કિયે જાયેંગે, ઔર ઉસ રોઝ દિન ભર ઉસ્કી શૈતાન સે હિફાઝત હોગી હત્તા કિ શામ પા લે, ઔર કોઈ શખ્સ ઉસસે બેહતર અમલ ન કર સકેગા ઉસ્કે સિવા જો ઝયાદા પઢ લે.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમારે નામએ આમાલ ગુનાહોં સે ભરે હુએ હૈં. યહ તો અલ્લાહ ﷻ કા કરમ હૈ કિ છોટે સે અમલ કે સબબ હમારે બેશુમાર ગુનાહોં કો માફ ભી ફર્મા દેતા હૈ ઔર બેશુમાર નેકિયાં ભી અતા ફર્માતા હૈ, ઔર યહી નહીં બલ્કિ શૈતાન સે ઉસ દિન હમારી હિફાઝત ભી ફર્માતા હૈ. મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં જો દિન ભર શૈતાન સે હિફાઝત કા ઝિક્ર હૈ ઉસ્કી વજહ યહ હૈ કિ બંદા દિન મેં ચૂંકિ

જાગતા હૈ ઔર બેદારી મેં શૈતાન ઝયાદા ગુનાહ કરાતા હૈ ઈસલિયે દિન કા ઝિક્ર ફર્માયા અગર્ચે મઝકૂરા કલિમાત કિસી ભી વક્ત પઢના દુરૂસ્ત હૈં, લેકિન સુબહ કે વક્ત ઝયાદા અફઝલ હૈ તાકિ દિન ભર શૈતાન સે મહફૂઝ રહે. યહ તાસીર તો સિર્ફ સો (૧૦૦) બાર પઢને કી હૈ અગર ઈસસે ઝયાદા પઢે તો ઝયાદા ફાયદા હોગા.

★ ફિરિશ્તોં કી તસ્બીહ ★

હઝરત અબૂઝર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રહમતે આલમ ﷺસે પૂછા ગયા કિ કૌન–સા કલામ અફઝલ હૈ ? રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા: અલ્લાહ ﷻને અપને ફિરિશ્તોં કે લિયે જો તસ્બીહ મુન્તખબ ફર્માઈ હૈ વહ યહ હૈ : "سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهٖ" *(મુસ્લિમ શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ શરીફ મેં ફિરિશ્તોં કી તસ્બીહ કા ઝિક્ર ફર્માયા ગયા હૈ કિ સારે ફિરિશ્તે "سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهٖ" પઢા કરતે હૈં. ફિરિશ્તોં કા યહ પઢના અલ્લાહ ﷻ કી અઝ્મત વ આ'લા શાન ભી ઝાહિર હોતી હૈ કિ તાજદારે કાયનાત ﷺ ફિરિશ્તોં કી ઈબાદત કો ભી જાનતે હૈં ઔર ઉન્કે હાલાત સે ભી બાખર હૈ જો આસ્માન મેં રહતે હૈં. પતા ચલા કિ જો રસૂલ ﷺ અર્શવાલોં કે હાલાત સે બાખબર હોં વહ ફર્શવાલોં કે હાલાત સે ક્યોં બેખબર હોંગે ?

સરે અર્શ પર હૈ તેરી ગુઝર દિલે ફર્શ પર હૈ તેરી નઝર
મલકૂતો–મલક મેં કોઈ શય નહીં વહ જો તુઝપે અયાં નહીં

લિહાઝા ઐસે પ્યારે–પ્યારે અમલ કરો જિન્હેં દેખકર હમારે પ્યારે આકા عليہ الصلوٰۃ والسلام રાઝી હો જાયેં. અલ્લાહ ﷻ હમેં ફિરિશ્તોં કી તસ્બીહ પઢને કી તૌફીક્ નસીબ ફર્માએ.

★ જન્નત કા એક ખઝાના ★

હઝરત અબૂ મૂસા અશઅરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ, ફર્માતે હૈં કિ હમ રહમતે આલમ ﷺ કે સાથ એક સફર મેં થે તો લોગ બુલંદ આવાઝ

સે તક્‌બીર કહને લગે, ઈસ પર રહમતે આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા: અય લોગો ! અપની જાનો પર નરમી કરો, તુમ લોગ ન બહરે કો પુકારતે હો ન ગાઈબ કો, તુમ સમીઅ વ બસીર કો પુકાર રહે હો જો તુમ્હારે સાથ હૈ. જિસે તુમ પુકાર રહે તો વહ તુમ મેં સે હર એક કી સવારી કી ગર્દન સે ભી ઝયાદા ક્‌રીબ હૈ.

અબૂ મૂસા અશઅરી (رضی اللہ عنہ) ફર્માતે હૈં કિ મૈં હુઝૂર ﷺ કે પીછે થા. અપને દિલ મેં કહ રહા થા "لَا حَوْلَ وَلَا قُـوَّةَ اِلَّا بِاللّٰه" તો હુઝૂર ﷺને ફર્માયા: અય અબ્દુલ્લાહ બિન ક્વૈસ ! ક્યા મૈં તુમકો જન્નત કે ખઝાનોં મેં સે એક ખઝાને પર રહબરી ન કરૂં ? મૈંને અર્ઝ કિયા, હાં ! યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ફર્માયા : "لَا حَوْلَ وَلَا قُـوَّةَ اِلَّا بِاللّٰه" *(મુસ્લિમ શરીફ: ૨/૩૪૬)*

મેરે પ્યારે આક્વા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રહમતે આલમ ﷺને જો બુલંદ આવાઝ સે તક્‌બીર કે લિયે મના ફર્માયા ઉસકી વજહ યહ ન થી કિ ઝિક્ર બિલજહર (બુલંદ આવાઝ સે ઝિક્ર) મના હૈ, બલ્કિ ઈસલિયે મના ફર્માયા થા કિ સહાબએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ પર સફર કરતે હુએ યહ નારે તકલીફ કા બાઈષ થે ઈસી લિયે ફર્માયા: અપની જાનોં પર નરમી કરો. ઔર અશિઅતુલ લમ્આત મેં હૈ કિ યહ સફર ગ઼ઝવએ ખૈબર કા થા કિ સરકાર ﷺ મએ સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કે ખૈબર ફતહ ફર્માને તશરીફ લે જા રહે થે. ઈસ સફર મેં હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ કા ઈરાદા યહ થા કિ ખૈબર પર હમ અચાનક જા પળે. લોગોં કો ઈસ હમલે કી ખબર ભી ન હો સકે તાકિ દુશ્મનાને ઈસ્લામ તૈયારી ન કર સકેં ઔર બહુત કમ ખૂન–ખરાબા હો ઔર ખૈબર ફતહ હો જાયે. ઈસ નારે સે યહ મક્‌સદ ફૌત હો જાતા વરના બહુત મવાક્વેઅ પર જહાં ઝિક્ર બિલજહર કે મવાનેઅ્ ન હોતે તો સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین બલ્કિ ખૂદ હુઝૂર علیہ الصلوٰۃ والسلام બુલંદ આવાઝ સે ઝિક્રે ઈલાહી કિયા કરતે. ચુનાંચે બાજઅમાત નમાઝ કે બાદ બુલંદ આવાઝ સે ઝિક્ર કરતે થે. વહ મવાનેઅ્ મષલન્ વહાં કોઈ નમાઝ પળ્હ રહા હો યા કોઈ મોઅ્તકિફ સો રહા હો તો ઐસી સૂરત મેં ઝિક્ર બિલજહર મના હૈ.

હઝરત અબૂ મૂસા અશઅરી رضی اللہ عنہ અપને દિલ મેં "لَا حَوْلَ وَلَا قُـوَّةَ اِلَّا بِاللّٰه" પળ્હ રહે થે તો ગૈબ કી ખબર બતાને વાલે આક્વા ઉન્કી કૈફિયતે દિલ સે બાખબર હોકર ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં : "لَا حَوْلَ" શરીફ જન્નતકા ખઝાના હૈ ઈસલિયે કિ ઈસમેં ઈન્સાન ઈન્તિહાઈ બેકસી ઔર બેબસી કા ઈકરાર ઔર અલ્લાહ ﷻ કી કુદરતકા એતરાફ કરતા હૈ, યહી બંદગી કા મદાર હૈ. "حَوْلَ" કે મઅ્ના હૈં ઝાહિરી તાક્વત ઔર "قُـوَّةَ" કા મઅ્ના હૈ બાતિની કુવ્વત, યાની બંદે મેં બગૈર રબ તઆલા કી મદદ કે ન ઝાહિરી તાક્વત હૈ ન બાતિની કુવ્વત. અલ્લાહ ﷻ કે કરમ કે બગૈર બંદા ન ગુનાહોં સે બચ સકતા હૈ ન નેકિયાં કર સકતા હૈ. હુઝૂર ﷺને ઈન કલિમોં કો ખઝાના ઈસલિયે ફર્માયા કિ યહ કલિમે જન્નતી નેઅ્મતોં કે ખઝાને મિલને કા સબબ હૈં.

મેરે પ્યારે આક્વા علیہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! રહમતે આલમ ﷺ કે સદક્વે મેં હમે જન્નત કા ખઝાના મિલ ગયા ઈસલિયે ઈસ ખઝાને કી ક્વદ્ર કરો, ઔર ક્વદ્ર યહ હૈ કિ કષરત સે ઈસકો પળ્હા કરો. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો તૌફીક્વ અતા ફર્માઈએ.

★ સબ્રકા ષવાબ ★

અહમદ વ બૈહક્વી ને હઝરત ઈમામ હુસૈન رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કી હૈ, જબ પુરાની મુસીબત યાદ આયે તબ ભી "اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ" પળ્હ લે નએ સબ્ર કા ષવાબ પાયેગા.

મેરે પ્યારે આક્વા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈન્સાન ખુશી ઔર ગમ કે અય્યામ કો ફરામોશ નહીં કર સકતા, ઉસે ખુશી કે દિન ભી યાદ આતે રહતે હૈં ઔર ગમ કે અય્યામ ભી યાદ આતે રહતે હૈં. લિહાઝા ખુશી કે લમ્હાત યાદ આયેં તો "اَلْحَمْدُ لِلّٰه" પળ્હ લે, ઔર માઝી કી કોઈ મુસીબત યાદ આયે તો ઉસ પર "اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ" પળ્હ લે. યક્વીનન સબ્ર કા ષવાબ અલ્લાહ ﷻ અતા ફર્માએગા.

★ મુસીબત મેં ઝિક્રે ઈલાહી કા નિરાલા અંદાઝ ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ દુન્યા મુસીબતોં કા ઘર હૈ. ઈન્સાન પર ઈસ દુન્યા મેં છોટી, બળી, બેશુમાર મુસીબતેં આતી હૈં, લેકિન કુર્બાન જાઈયે રહમતે આલમ ﷺ કે કરમ પર કિ છોટી સે છોટી ઔર બળી સે બળી મુસીબતોં કા ઈલાજ ઔર ઉન્હેં દૂર કરને કા તરીકા હમ સિયાહકારોં કો અતા ફર્માયા હૈ. અય કાશ ! હમ ઈસ પર અમલ પૈરા હોકર મુસીબતોં સે નજાત પાને કી કોશિશ કરતે.

હુઝૂર તાજદારે મદીના ﷺ ચિરાગ ગુલ હોને, નાલૈન કા તસ્મા ટૂટ જાને ઔર હાથ પર ફાંસ લગ જાને પર "اِنَّالِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ" પઢતે થે ઔર ફર્માતે થે કિ યહ ભી મુસીબત હૈ. સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ ને અર્ઝ કિયા કિ હુઝૂર ! યહ તો મામૂલી બાતેં હૈં ! હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા કિ કભી મામૂલી બાત ભી બળી હો જાતી હૈ. *(દુર્રે મન્સૂર, અઝીઝી વગૈરા)*

રહમતે આલમ عليه الصلوٰة والسلام કે શૈદાઈયો ! આપ અંદાઝા લગાયેં કિ અગર હમારે યહાં લાઈટ ચલી જાયે તો પતા નહીં કૈસે–કૈસે નાઝેબા જુમલે ઝબાન સે હમ નિકાલતે હૈં, લેકિન ઐસે મૌકે પર હમેં અપની ઝબાન કો કિન જુમલોં કે લિયે ઝુંબિશ દેની ચાહિયે ? યાદ રખો, ઐસે મૌકે પર ગલત જુમલે નિકાલને કે બજાયે "اِنَّالِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ" પઢના મેરે આકા عليه الصلوٰة والسلام કી સુન્નતે મુબારકા હૈ. ઈસી તરહ જૂતે કે તસ્મે ટૂટ જાયેં યા'ની જૂતે કી રસ્સી ટૂટ જાયે તો ભી ચિળચિળેપન કા શિકાર હો કર અલ્લાહ ﷻ કે નાપસંદીદા જુમ્લોં કો અદા કરને કે બજાએ "اِنَّالِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ" પઢેં. ઐસે મૌકે પર "اِنَّالِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ" પઢના મેરે આકા ﷺ કી સુન્નતે મુબારકા હૈ. ઈસી તરહ હાથ મેં ફાંસ લગ જાયે તબ ભી "اِنَّالِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ" પઢના મેરે આકા ﷺ કી સુન્નતે મુબારકા હૈ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો આકાએ નેઅ્મત, રહમતે આલમ ﷺ કી સુન્નતોં પર અમલ કરને કી તૌફીક નસીબ ફર્માએ.

★ ઘર જન્નત મેં ★

બૈહકી મેં હૈ કિ જિસમેં ચાર બાતેં હોં ઉસ્કા ઘર જન્નત મેં હૈ. એક યહ કિ હર કામ મેં અલ્લાહ ﷻ સે ઈલ્તિજા કરે. દૂસરા યહ કિ મુસીબત પર "اِنَّالِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ" પઢે. તીસરા યહ કિ નેઅ્મત પર "اَلْحَمْدُ لِلّٰه" પઢે."اِنَّالِلّٰهِ" પઢે.ચૌથા યહ કિ ગુનાહ પર "اَسْتَغْفِرُاللّٰه" પઢે. ઈસી તરહ હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ, આપને ફર્માયા "سُبْحَانَ اللّٰهِ" સારી મખ્લૂક કી ઈબાદત હૈ. ઔર "اَلْحَمْدُلِلّٰهِ" કલિમાએ શુક્ર હૈ ઔર "لَااِلٰهَ اِلَّااللّٰه" ઈખ્લાસ કા કલિમા હૈ ઔર "اَللّٰهُ اَكْبَر" આસ્માન ઔર ઝમીન કે દરમિયાન કી ફિઝા કો ભર દેતા હૈ. ઔર જબ બંદા કહતા હૈ "لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰه" તો અલ્લાહ ﷻ ફર્માતા હૈ, મેરા બંદા મુતીઅ્ હો ગયા ઔર ખૂદ કો મેરે સુપુર્દ કર દિયા.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ કી સારી મખ્લૂક ઉસ્કી તસ્બીહ કરતી હૈ. ખૂદ અલ્લાહ ﷻ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ "وَاِنْ مِّنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ" હર ચીઝ અલ્લાહ ﷻ કી તસ્બીહ કરતી હૈ. ઔલિયા અલ્લાહ ઈન તસ્બીહાત કો સુનતે હૈં. સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ખાતે વક્ત લુકમે કી તસ્બીહ સુનતે થે. યહાં તક કિ સબ્ઝહ કી તસ્બીહ કી બરકત સે અઝાબે કબ્ર મેં તખ્ફીફ હોતી હૈ. લિહાઝા "سُبْحَانَ اللّٰهِ" પઢકર દીગર મખ્લૂક કે સાથ ખૂદ ભી ઈબાદત મેં શરીક હો જાયેં ઔર કલિમએ "اَلْحَمْدُلِلّٰهِ" કલિમાએ શુક્ર હૈ લિહાઝા અલ્લાહ ﷻ કા શુક્ર "اَلْحَمْدُلِلّٰهِ" પઢકર અદા કરેં. ઔર ફર્માયા ગયા કિ "لَااِلٰهَ اِلَّااللّٰه"સે મુરાદ પૂરા કલિમા હૈ ઔર યહ પૂરા કલિમા ઈખ્લાસ કા કલિમા હૈ યાની ઈસ કલિમાએ તૈયિબા કી બરકત સે દુન્યા મેં કુફ ઔર આખિરત મેં દોઝખ સે રિહાઈ મિલતી હૈ ઔર "اَللّٰهُ اَكْبَر" આસ્માન વ ઝમીન કે દરમિયાન કી ફિઝા કો ભર દેતા હૈ. દર હકીકત યહ હમેં સમઝાને કે લિયે હૈ કિ હમારી કોતાહ નઝરેં ઈસ આસ્માન વ ઝમીન તક હી મહદૂદ હૈં વરના રબ તઆલા કી કિબ્રિયાઈ કે મુકાબિલ આસ્માનો–ઝમીન કી ક્યા હકીકત હૈ ?! ઉસ્કી મિલકિયત આસ્માન વ ઝમીન તક હી હમદૂદ

નહીં ઔર "لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰه" પઢનેવાલા ગોયા અલ્લાહ ﷻ કા ઈતાઅત ગુઝાર બંદા હો ગયા ઔર અપને આપકો મૌલા ﷻ કે સુપુર્દ કરનેવાલા હો ગયા.

"سُبْحَانَ اللّٰه" જબ અલ્લાહ ﷻ ફર્મા દે કિ યહ મેરા બંદા ફર્માબરદાર ઔર મેરી પનાહ મેં હૈ તો ઉસે દારૈન કી તકલીફ કૈસે પહુંચ સકતી હૈ ?! લિહાઝા મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા કલિમાત કો ઝબાન પર જારી કરકે નેકિયોં કો જમા કરો ઔર અલ્લાહ ﷻ કે ઈતાઅત ગુઝાર બંદે બન જાઓ.

★ શૈતાન ઘર સે ભાગ જાતા હૈ ★

હદીષ શરીફ મેં હૈ કિ "اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ" સે શૈતાન માયૂસ હો જાતા હૈ ઔર ઉસ્કો વહાં સે ભાગના હી પળતા હૈ ઔર હાયે વાયે કરને સે શૈતાન કી શિર્કત હો જાતી હૈ.

બંદા જબ મુસીબત મેં ગિરફતાર હોતા હૈ, ખાસ તૌર પર કિસી કા ઈન્તિકાલ હો જાયે તો ઔરતેં ઔર મર્દ હઝરાત હાયે ઔર વાયે વગૈરા જૈસે અલ્ફાઝ અપની ઝબાન પર જારી કરતે હૈં ઔર ઉન્હેં યહ ખ્યાલ ભી નહીં હોતા કિ ઈસ તરહ ઈઝહારે ગમ મેં શૈતાન ઉનકે સાથ શરીક હો જાતા હૈ, લિહાઝા અગર આપ યહ ચાહતે હૈં કિ શૈતાન ભાગ જાયે ઔર ઉસ્કી શિર્કત ન હો તો મુસીબત ઔર ગમ કે વક્ત હાયે વાયે કહને કે બજાયે "اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ" ઝરૂર પઢ લિયા કરેં, ઈન્શાઅલ્લાહ ! ગમ હલ્કા ભી હોગા ઔર ઝિક્રે ઈલાહી કા ષવાબ ભી મિલેગા.

★ ઝિક્રે ઈલાહી સે ગફલત કા નતીજા ★

ઝિક્રે ઈલાહી કી અહમિયત ઔર ઉસ્કે ફવાઈદ કે બાદ અબ મુખ્તસરન ઉસસે ગફલત કા અંજામ ઔર ઉન લોંગો કી સઝા ભી મુલાહઝા હો જો રબ્બે કરીમ કે ઝિક્ર સે મુંહ મોળ કર, દુન્યા કે એશો–ઈશ્રત મેં મુબ્તલા હો જાતે હૈં. યહ વહ લોગ હૈં જો શરીઅત કી પાબંદી તો દરકિનાર ઉન્કી ઝબાન પર મુદ્દતોં અલ્લાહ ઔર ઉસ્કે રસૂલ ﷺ કા નામ તક નહીં

આતા. કાશ ! વહ અલ્લાહ ઔર ઉસ્કે રસૂલ ﷺ કે ઈર્શાદાત કો પઢ કર તૌબા કર લેં ઔર અપને દિલ સે ગુનાહોં કી સિયાહી સાફ કરને કે લિયે અલ્લાહ કે ઝિક્ર મેં મસ્રૂફ હો જાયેં તો ચંદ હી દિન મેં ઉન્કા ક્લ્બ રોશન ઔર મુનવ્વર હોગા ઔર વહ અપને આપકો અહકામે શરઅ કી તરફ માઈલ પાને લગેંગે.

મુનાફિકીન કા હાલ બયાન કરતે હુએ અલ્લાહ તઆલા ફર્મા રહા હૈ કે ઉનમેં દીગર ઓયૂબ કે સાથ એક ઐબ યહ ભી હૈ કિ વહ અલ્લાહ કા ઝિક્ર બહુત કમ કરતે હૈં. ઈર્શાદ હોતા હૈ :

اِنَّ الْمُنٰفِقِيْنَ يُخٰدِعُوْنَ اللّٰهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ ۚ وَاِذَا قَامُوْٓا اِلَى الصَّلٰوةِ قَامُوْا كُسَالٰى ۙ يُرَآءُوْنَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُوْنَ اللّٰهَ اِلَّا قَلِيْلًا O

તર્જુમા : બેશક ! મુનાફિકીન (અપને ગુમાન મેં) ધોકા દે રહે હૈં અલ્લાહકો ઔર અલ્લાહ સઝા દેના વાલા હૈ ઉન્હેં (ઈસ ધોકાબાઝી કી) ઔર જબ ખળે હોતે હૈં નમાઝ કી તરફ કાહિલ બનકર લોગોં કો દિખાને કે લિયે ઔર અલ્લાહ કા ઝિક્ર નહીં કરતે મગર થોળા. *(સૂરએ નિસા: ૧૪૨)*

વહ તો બિલ્કુલ હી ગુમરાહ હૈં જિન્હેં અલ્લાહ કા ઝિક્ર સુનાયા જાતા હૈ લેકિન ફિર ભી ઉન્કે દિલ ઝિક્રે ઈલાહી કી તરફ માઈલ નહીં હોતે. ઐસે લોગોં કે લિયે "વૈલ" હલાકત ઔર ઝિલ્લત વ ખ્વારી હૈ દુન્યા મેં ભી ઔર આખિરત મેં ભી. તો મતલબ યહ હોગા કિ યહ લોગ અલ્લાહ કે ઝિક્ર સે ગાફિલ હોકર દુન્યા કી અય્યાશી મેં ખૂબ મસ્ત હૈં, ઉન્હેં અલ્લાહ કો યાદ કરને કી ફુર્સત હી નહીં. અગર કોઈ આલિમે દીન યા મુબલ્લિગ ઉન્હેં મહફિલે ઝિક્ર મેં શિર્કત કી દઅ્વત દેતા હૈ યા તૌબા વ ઝિક્ર કી નસીહત કરતા હૈ તો યહ નિહાયત હી મુતકબ્બિરાના અંદાઝ મેં ઉસે ઘૂરતે હૈ ઔર ઉસ્કી દઅ્વત કો ઠુકરા દેતે હૈં. જબ કિ હકીકત યહ હૈ કિ ઝિક્ર સે ગફલત કે બાઈષ ઉન્કે દિલ મુર્દા હો ચુકે હૈં ઔર ઉન્કે ઘર કબ્રસ્તાન હો ચુકે હૈં, યહ ખુદ તરહ–તરહ કી આફાત વ બલિયાત મેં મુબ્તલા રહતે હૈં, બેચૈન હૈં, મુઝતરિબ હૈં કિસી નાસેહ કી નસીહત પર ગૌર કરને કે

લિયે આમાદા નહીં હોતે. દર્જ ઝૈલ આયાત પર ગૌર કીજિયે ઔર પનાહ માંગિયે ઝિક્રે ઈલાહી મેં ગફલત સે. ફર્માને ફલાહી હૈ : وَمَنْ يَّعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمٰنِ نُقَيِّضْ لَهٗ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهٗ قَرِيْنٌ۔ જો રહમાન કે ઝિક્ર સે મુંહ ફેરે હમ ઉસ પર એક શૈતાન કો મુસલ્લત કર દેતે હૈં વહ ઉસ્કા સાથી બન જાતા હૈ.

આજ મુસલમાનોં કો બઆસાની ગુનાહોં કી તરફ જો શૈતાન લે જાતા હૈ ઉસ્કા સબબ રહમાન કે ઝિક્ર સે ગફલત ઈખ્તિયાર કરના હૈ. અય સરકારે મદીના عليه الصلوٰة والسلام કે દીવાનો ! ક્યા તુમ યહ પસંદ કરતે હો કિ શૈતાન તુમ્હારા સાથી બને ? મુઝે યકીન હૈ કિ હરગિઝ નહીં પસંદ કરોગે. તો ખુદારા ઝિક્રે ઈલાહી સે ગાફિલ ન હો તાકિ કલ બરોઝે કયામત રહમાન કે મહબૂબોં કા સાથ નસીબ હો ઔર અલ્લાહ કે મહબૂબોં કા સાથ જિસકો નસીબ હો જાયે ઉસ્કી દુન્યા વ આખિરત દોનોં સંવર જાએંગી. ઈન્શાઅલ્લાહ !

★ શૈતાન મુસલ્લત હો જાતા હૈ ★

પરવરદિગારે આલમને ઈર્શાદ ફર્માયા હૈ :–

اِسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَاَنْسٰهُمْ ذِكْرَ اللّٰهِ اُولٰٓئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ اَلَآ اِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُوْنَ۔

તસલ્લુત જમા લિયા ઉન પર શૈતાન ને તો ઉસ્ને અલ્લાહ કા ઝિક્ર ઉન્હેં ભૂલા દિયા. યહી લોગ શૈતાન કા ટોલા હૈં, બગૌર સુનો શૈતાન કા ટોલા હી નુકસાન ઉઠાને વાલા હૈ. *(સૂરએ મુજાદિલહ: ૧૯)*

ઔર ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ : وَمَنْ يُّعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهٖ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ઔર જો મુંહ મોળેગા અપને રબ્બે કરીમ કે ઝિક્ર સે તો વહ ઉસે દાખિલ કરેગા સખ્ત અઝાબ મેં. *(સૂરએ જિન્ન)*

❑ ❑ ❑

હુકૂકે વાલિદૈન

રબ્બે કદીર ને અપની મુકદ્દસ કિતાબ કુર્આને મજીદ મેં મુતઅદ્દિદ મકામાત પર વાલિદૈન કે સાથ હુસ્ને સુલૂક, ઉન્કી તાઝીમ વ તૌકીર, ઉન્કી ઈતાઅત વ ફર્માબરદારી ઔર ઉનકી ખિદમત કરને કા હુકમ સાદિર ફર્માયા. ચુનાંચે સૂરતુલ અસ્રા મેં ખુદાએ વહદહૂ લાશરીક ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :

وَ قَضٰى رَبُّكَ اَلَّا تَعْبُدُوْٓا اِلَّآ اِيَّاهُ وَ بِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا ؕ اِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ اَحَدُهُمَآ اَوْ كِلٰهُمَا فَلَا تَقُلْ لَّهُمَآ اُفٍّ وَّ لَا تَنْهَرْهُمَا وَ قُلْ لَّهُمَا قَوْلًا كَرِيْمًا۝ وَ اخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَ قُلْ رَّبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيٰنِيْ صَغِيْرًا۝

તર્જુમા : ઔર તુમ્હારે રબ ને હુકમ ફર્માયા કિ ઉસકે સિવા કિસી કો ન પૂજો ઔર માં–બાપ કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરો, અગર તેરે સામને ઉનમેં એક યા દોનોં બુઢ્ઢાપે કો પહુંચ જાયેં તો ઉન્સે હૂં ન કહના ઔર ઉન્હેં ન ઝિળકના ઔર ઉનસે તાઝીમ કી બાત કહના ઔર ઉનકે લિયે આજીઝી કા બાઝૂ બિછા નરમ દિલી કે ઔર અર્ઝ કર કિ અય મેરે રબ ! તૂ ઈન દોનોં પર રહમ કર જૈસા કિ ઈન દોંનો ને મુઝે છુટપન મેં પાલા. *(સૂરએ અસ્રા : પારા:૧૫, આયત:૨૩, તર્જુમા અઝ: કન્ઝુલ ઈમાન)*

એક જગહ ઔર ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

وَاِذْ اَخَذْنَا مِيْثَاقَ بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ لَا تَعْبُدُوْنَ اِلَّا اللّٰهَ ؕ وَبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا۔

ઔર જબ હમને બની ઈસ્રાઈલ સે અહદ લિયા કિ અલ્લાહ કે સિવા કિસી કો ન પૂજો ઔર માં–બાપ કે સાથ ભલાઈ કરો. *(પારા : ૧/૮૩, કન્ઝુલ ઈમાન)*

દૂસરી જગહ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

وَوَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ ۚ حَمَلَتْهُ اُمُّهٗ وَهْنًا عَلٰى وَهْنٍ وَّ فِصٰلُهٗ فِيْ عَامَيْنِ اَنِ اشْكُرْ لِيْ وَلِوَالِدَيْكَ ؕ اِلَيَّ الْمَصِيْرُ○ وَاِنْ جَاهَدٰكَ عَلٰۤى اَنْ تُشْرِكَ بِيْ مَا لَيْسَ لَكَ بِهٖ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوْفًا ۪ وَّاتَّبِعْ سَبِيْلَ مَنْ اَنَابَ اِلَيَّ ۚ ثُمَّ اِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَاُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ○

તર્જુમા : ઔર હમને આદમી કો ઉસકે માં–બાપ કે બારે મેં તાકીદ ફ઼રમાઈ, ઉસ્કી માં ને ઉસે પેટ મેં રખા, કમઝોરી પર કમઝોરી ઝેલતી હુઈ ઔર ઉસ્કા દૂધ છુટના દો બરસ મેં હૈ. યહ કિ હક़ માન મેરા ઔર અપને માં–બાપ કા, આખિર મુઝી તક આના હૈ. ઔર અગર વહ દોનોં તુઝ સે કોશિશ કરેં કિ મેરા શરીક ઠહરા ઐસી ચીઝ કો જિસકા તુઝે ઈલ્મ નહીં, તો ઉન્કા કહના ન માન ઔર દુન્યા મેં અચ્છી તરહ ઉન્કા સાથ દે ઔર ઉસ્કી રાહ ચલ જો મેરી તરફ઼ રુજૂઅ્ લાયા, ફિર મેરી હી તરફ઼ તુમ્હેં ફિર આના હૈ, તો મૈં બતા દુંગા જો તુમ કરતે થે. *(પારા : ૨૧/૧૪–૧૫)*

એક જગહ યૂં ઈર્શાદ ફ઼રમાતા હૈ :

وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوْا بِهٖ شَيْئًا وَّبِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا ઔર અલ્લાહ કી બંદગી કરો ઔર ઉસ્કા શરીક કિસી કો ન ઠહરાઓ ઔર માં–બાપ સે ભલાઈ કરો. (*સૂરએ નિસાઅ્ આયત : ૩૬, કન્ઝુલ ઈમાન*)

એક ઔર મક़ામ પર ઈસ તરહ ફ઼રમાતા હૈ :

قُلْ مَاۤ اَنْفَقْتُمْ مِّنْ خَيْرٍ فَلِلْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَبِيْنَ وَ الْيَتٰمٰى وَالْمَسٰكِيْنِ وَابْنَ السَّبِيْلِ ؕ وَمَا تَفْعَلُوْا مِنْ خَيْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ بِهٖ عَلِيْمٌ○

તર્જુમા : તુમ ફ઼રમાઓ ! જો કુછ માલ નેકી મેં ખર્ચ કરો તો વહ માં–બાપ ઔર ક઼રીબ કે રિશ્તેદારોં ઔર યતીમોં ઔર મોહતાજોં ઔર રહગીર કે લિયે હૈ, ઔર જો ભલાઈ કરો બેશક ! અલ્લાહ ઉસે જાનતા હૈ. *(પારા : ૨/૨૧૫ કન્ઝુલ ઈમાન)*

એક ઔર મક़ામ પર ઈસ તરહ ફ઼રમાતા હૈ :

وَ وَصَّيْنَا الْاِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا ؕ وَاِنْ جَاهَدٰكَ لِتُشْرِكَ بِيْ مَا لَيْسَ لَكَ بِهٖ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ؕ اِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ فَاُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ○

તર્જુમા : ઔર હમને આદમી કો તાકીદ કી અપને માં–બાપ કે સાથ ભલાઈ કી ઔર અગર વહ તુઝ સે કોશિશ કરેં કિ તૂ મેરા શરીક ઠહરા જિસકા તુઝે ઈલ્મ નહીં તો ઉન્કા કહના ન માન, મેરી હી તરફ઼ તુમ્હારા ફિરના હૈ તો મૈં બતા દૂંગા જો તુમ કરતે થે. *(અનકબૂત, આયત : ૮)*

યહ આયત ઔર સૂરએ લુક़માન નીઝ સૂરએ અહક़ાફ઼ કી આયતેં હઝરતે સઅદ બિન વક્ક़ાસ رضی اللہ عنہ કે હક़ મેં વ બક़ૌલ ઈબ્ને ઈસ્હાક़ હઝરત સઅદ બિન માલિક ઝુહરી رضی اللہ عنہ કે હક़ મેં નાઝિલ હુઈ. ઉન્કી માં હમના બિન્તે અબી સુફ઼યાન બિન ઉમૈયા બિન અબ્દે શમ્સ થી. હઝરત સઅદ رضی اللہ عنہ સાબિક़ીન અવ્વલીન મેં સે થે ઔર અપની વાલિદા કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરતે થે. જબ આપ ઈસ્લામ લાયે તો આપ કી વાલિદા ને કહા કિ તૂ ને યહ ક્યા નયા કામ કિયા ? ખુદા કી ક़સમ ! અગર તૂ ઈસસે બાઝ ન આયા તો મૈં ન ખાઉં ન પિઉં યહાં તક કિ મર જાઉં ઔર તેરી હમેશા કે લિય બદનામી હો ઔર તુઝે માં કા ક़ાતિલ કહા જાયે. ફિર ઉસ બુઝ્હિયા ને ફાક़ા કિયા ઔર શબાના–રોઝ ન ખાયા ન પિયા ન સાએ મેં બૈઠી, ઈસસે ઝઈફ઼ હો ગઈ. ફિર એક રાત દિન ઔર ઈસી તરહ રહી. હઝરત સઅદ رضی اللہ عنہ ઉસ્કે પાસ આયે ઔર આપને ઉસસે ફ઼રમાયા કિ અય માં ! અગર તેરી સો જાનેં હોં ઔર એક–એક કરકે સભી નિકલ જાયેં તો મૈં અપના દીન છોળને વાલા નહીં, તૂ ચાહે ખા, ચાહે મત ખા. જબ વહ હઝરત સઅદ رضی اللہ عنہ કી તરફ઼ સે માયૂસ હો ગઈ તો ખાને પીને લગી. ઈસ પર યહ આયત નાઝિલ ફ઼રમાઈ ઔર હુકમ દિયા કિ વાલિદૈન કે સાથ નેક સુલૂક કિયા જાયે ઔર અગર વહ કુફ઼ વ શિર્ક કા હુકમ દેં તો ન માના જાયે. *(ખઝાઈનુલ ઈર્ફ઼ાન)*

હઝરત સઅદ رضی اللہ عنہ કો અલ્લાહ તઆલા جل جلالہ ને ખુસૂસન ઔર બાક़ી જુમલા એહલે ઈસ્લામ કો તાકીદ ફ઼રમાઈ કિ માં–બાપ કે સાથ એહસાન વ મુરવ્વત કરો ઔર ઉનકી ખિદમત મેં કોતાહી ન કરો ઔર શિર્ક ઔર નાફ઼રમાનિએ શરઅ કે સિવા બાક़ી જિન ઉમૂર મેં વહ રાઝી હોં, ઉન્હેં રાઝી કરેં. હાં ! જબ વહ શિર્ક યા હુક़્મે શરઅ કે ખિલાફ઼ ફ઼રમાયેં તો ઉન્કા કહના ન માનેં.

બુલબુલે શીરાઝ હઝરત શૈખ સઅદી رحمۃ اللہ علیہ ને ક્યા ખૂબ ફર્માયા :

चूं नबूद खुवैश रा दियानती-तक़्वा
क़तअे रहम बेहतर अज़ मवद्दते कुर्बा

યાની જબ રિશ્તેદારોં મેં દિયાનત વ તક્વા ન હો ઐસે રિશ્તેદારોં સે ક્તઅે રહમી હોતી હો તો કોઈ હર્જ નહીં.

એક ઔર મક્ામ પર ફર્માને ખુદાવંદી હૈ :–

وَ وَصَّيۡنَا الۡاِنۡسَانَ بِوَالِدَيۡهِ اِحۡسَانًا ؕ حَمَلَتۡهُ اُمُّهٗ كُرۡهًا وَّوَضَعَتۡهُ كُرۡهًا ؕ وَحَمۡلُهٗ وَفِصٰلُهٗ ثَلٰثُوۡنَ شَهۡرًا ؕ

तर्जुमा : ઔર હમને આદમી કો હુક્મ દિયા કિ અપને માં–બાપ કે સાથ ભલાઈ કરે, ઉસ્કી માં ને ઉસે પેટ મેં રખા તકલીફ સે, ઉસે જની તક્લીફ સે. *(पारा:२८/१५ कन्ज़ुल ईमान)*

મેરે પ્યારે આક્ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આમ તૌર પર કુર્આને કરીમ મેં તૌહીદ, દલાઈલે તૌહીદ ઔર ફરાઈઝે ઝિંદગી કે ઝિક્ર કે બાદ હુકૂકે વાલિદૈન કી તરફ ઝોરદાર અલ્ફાઝ મેં તવજ્જોહ દિલાઈ જાતી હૈ. યહાં ભી મુશ્રિકીન કી ગ્લતફહમિયોં કે ઈઝાલે કે બાદ ઔર એહલે ઈસ્તિક્ામત કી કામરાનિયોં કે બાદ ક્ારિઈન કી તવજ્જોહ વાલિદૈન કી ખિદમત ઔર દિલજોઈ કી તરફ મબ્ઝૂલ કરાઈ જા રહી હૈ.

અલ્લામા ઈબ્ને મન્ઝૂર લિખતે હૈં કિ જબ વસીયત કા ફાઈલ અલ્લાહ તઆલા હો તો ઈસકા મઅ્ના ફર્ઝ કરના હોતા હૈ :

"لِاَنَّ الۡوَصِيَّةَ مِنَ اللّٰهِ اَنَّمَا هِيَ فَرۡضٌ" *(लिसानुल अरब)*

ઈસ આયત મેં અગર્ચે માં–બાપ દોનોં કે સાથ હુસ્ને સુલૂક ઔર ઉનકી ખિદમત ઔર હર તરહ સે દિલજોઈ કા હુક્મ બાર–બાર દિયા જા રહા હૈ. બઈ–હમા ઈસ આયત સે સરાહતન માલૂમ હોતા હૈ કિ માં કા હક્ બાપ સે કઈ ગુના ઝયાદા હૈ. યહાં ઉન તકાલીફ ઔર મશક્કતોં કા મુફસ્સલ તઝકિરા હૈ જો બચ્ચે કે સિલસિલે મેં સિર્ફ માં બર્દાશ્ત કરતી હૈ. જિસ રોઝ રહમે માદર મેં હમલ ક્રાર પકળતા હૈ ઉસ વક્ત સે માં કી સારી જિસ્માની કુવ્વતેં જનીન કી પરવરિશ ઔર નિગહદાશ્ત મેં સર્ફ હોને

લગતી હૈં. ઉસ્કી અપની સેહત કા નિઝામ બુરી તરહ મુતઅષ્ષિર હોતા હૈ, નીંદ, ભૂખ ઔર મામૂલાત મેં નુમાયાં ફર્ક્ રોનુમા હો જાતા હૈ. તબીઅત ગિરાં ઔર અફ્સુર્દા રહતી હૈ ઔર આએ દિન ઈન મશક્કતોં મેં ઈઝાફા હોતા જાતા હૈ પૈદાઈશ કે લમ્હે તો માં કો જાંકુની કી કૈફિયત સે દોચાર કર દેતે હૈં. ઈન જાનલેવા મરહલોં સે ગુઝરને કે બાદ ફિર એક તવીલ રિયાઝત કા અમલ શુરૂ હો જાતા હૈ, દૂધ પિલાના, સુબહ વ શામ ઉસ્કી નિગેહદાશ્ત કરતે રહના, બીમારી કી સૂરત મેં રાત–રાત ઉસકો ગોદ મેં ઉઠાએ રખના, ઉસ્કી આરામ કી ખાતિર અપના આરામ બળી ખુશી ઔર મહબ્બત સે કુર્બાન કર દેના સિર્ફ માં કા હિસ્સા હૈ. ઈન તમામ મશક્કતો કા ઝિક્ર કરકે બતા દિયા કિ માં કા હક્ બાપ સે ઝયાદા હૈ. આપ ઈસકી મઝીદ તફસીલ અગલે સફહાત મેં મુલાહઝા ફર્માયેંગે. (ઈન્શાઅલ્લાહ !)

★ अल्लाहकी रज़ा वालिदैनकी रज़ा में है ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"رِضَى الرَّبِّ فِيْ رِضَى الْوَالِدَيْنِ وَسَخَطُ الربِّ فِيْ سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ"

યાની અલ્લાહ કી રઝામંદી માં–બાપ કી રઝામંદી મેં હૈ ઔર અલ્લાહકી નારાઝગી માં–બાપ કી નારાઝગી હૈ. *(तिर्मिज़ी : २/१२)*

મેરે પ્યારે આક્ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ ને અલ્લાહ عزوجل કો રાઝી કરને કા એક તરીક્ા બતા દિયા કે અગર તુમ ચાહતે હો કિ અલ્લાહ તુમ સે ખુશ હો જાયે તો આસાન તરીક્ા યહ હૈ કિ તુમ અપને માં–બાપ કો ખુશ રખો, માં–બાપ કો ખુશ રખના, ઉન્કો રાઝી રખના કોઈ મુશ્કિલ બાત નહીં હૈ. બહુત સારે લોગ, સારી દુન્યાકો ખુશ રખને કી ફિક્ર મેં તો લગે રહતે હૈં, લેકિન વાલિદૈન કે મામલે મેં નિહાયત હી લાપરવા હોતે હૈં. ઈસી તરહ દોસ્તોં કી નારાઝગી પર ફિક્રમંદ હોતે હૈં ઔર વાલિદૈન કી નારાઝગી પર કોઈ અફ્સોસ નહીં કરતે ! ઉન્હેં હુઝૂર ﷺ કે મઝકૂરા ફર્માન સે સબક્ હાસિલ કરના ચાહિયે કિ વાલિદૈન SLGFZfh ULNZv CS‡LS‡T V <, FC عزوجل કી નારાઝગી હૈ ઔર ઉનકો ખુશ

કરના દર અસલ અલ્લાહ કો ખુશ કરના હૈ, ઔર જિસસે અલ્લાહ રાઝી હો જાયે ઉસકો દોનોં જહાન કી ખુશિયાં હાસિલ હો ગયીં. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા હુઝૂર ﷺ કે સદકા વ તુફૈલ હમ સબકો અપને વાલિદૈન કો ખુશ રખને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ વાલિદ કી ઈતાઅત અલ્લાહકી ઈતાઅત હૈ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા: طَاعَةُ اللّٰهِ طَاعَةُ الْوَالِدِ وَ مَعْصِيَةُ اللّٰهِ مَعْصِيَةُ الْوَالِدِ વાલિદ કી ઈતાઅત અલ્લાહ ﷻ કી ઈતાઅત હૈ ઔર બાપ કી નાફર્માની ખુદાએ વહદહૂ લા શરીક કી નાફર્માની હૈ. *(તબરાની)*

મેરે પ્યારે આકા عليہ الصلوۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! આજ કે દૌર મેં વાલિદ કી બાત કો માનને મેં લોગ બહુત હી સુસ્તી ઔર તઅમ્મુલ કરતે હૈં, ઉન્હેં વાલિદ કે દર્જે કા ઈલ્મ નહીં હોતા, અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ને વાલિદકી બાત માનને કો રબ કી બાત માનને કા દર્જા દેકર ઔર વાલિદ કી બાત ન માનને કો રબ કી નાફર્માની કા દર્જા દેકર અપની ઉમ્મત કો આગાહ ફર્મા દિયા કિ વાલિદ કે હુકમ કો મામૂલી ન સમઝો. લિહાઝા હમેં ઈસ બાત કા ખ્યાલ રખના ચાહિયે કિ વાલિદ કી હર જાઈઝ બાત માનને કી કોશિશ કરેં ઔર ઉન્કી નાફર્માની કે વબાલ સે અપને આપ કો બચાયેં. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો વાલિદ કી ઈતાઅત કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ વાલિદૈન ઔલાદ કે લિયે જન્નત હૈં ★

હઝરત અબૂ ઉમામા رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કિ એક શખ્સને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી બારગાહ મેં હાઝિર હોકર અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ ﷺ વાલિદૈનકા ઔલાદ પર ક્યા હક હોતા હૈ ? ઈર્શાદ ફર્માયા : هُمَا جَنَّتُكَ وَنَارُكَ વહ દોનોં તેરી જન્નત યા દોઝખ હૈં. *(મિશ્કાત શરીફ : ૪૨૧)*

મેરે પ્યારે આકા عليہ الصلوۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! તાજદારે કાયનાત ﷺ ને વાલિદૈન કો "જન્નત યા દોઝખ" ફર્મા કર અપને ઉમ્મતિયોં કો

ખબરદાર કર દિયા કિ વાલિદૈન તુમ્હારે લિયે બહુત બડી નેઅ્મત હૈં જિસ તરહ દુનિયા મેં વહ તુમ્હારી રાહત કા ઝરિયા હૈં કિ તુમ્હારી પૈદાઈશ સે પહલે તુમ્હારે લિયે ઘર, રિઝક, ઈલાજ વ મુઆલજા, નિગહદાશ્ત વગૈરા ઈન સારી ચીઝોં કા ઈન્તિઝામ કરતે હૈં ઈસી તરહ અગર તુમ ઉન્કી ખિદમત કરો, ઉન્કા ખ્યાલ રખો, ઉન્કો ખુશ રખો તો યહ તુમ્હારે લિયે હુસૂલે જન્નત કા ઝરિયા બન જાયેંગે. ઔર અગર તુમને ઉનકો નારાઝ રખા તો ઉન્કી નારાઝગી સે ઉન્કા કુછ નહીં બિગડેગા બલ્કિ એહસાન ફરામોશી કે બદલે મેં તુમ જહન્નમ કે હકદાર બન જાઓગે. લિહાઝા હમેં ચાહિયે કિ હમ વાલિદૈન કો ખુશ કરકે ઉન્કી ખિદમત કરકે જન્નત કે હકદાર બનેં.

★ માં કે કદમોં મેં જન્નત ★

હઝરત મુઆવિયા બિન જાહિમા رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ જાહિમા رضی اللہ عنہ ને હુઝૂરે અકદસ ﷺ કી ખિદમત મેં અર્ઝ કિયા: મૈં જિહાદ પર જાના ચાહતા હૂં, આપકી ખિદમત મેં મશવરે કે લિયે હાઝિર હુઆ હૂં. આપ ﷺ ને ફર્માયા, તેરી વાલિદા હૈં ? અર્ઝ કિયા, હાં ! ફર્માયા : "فَالْزَمْهَا فَإِنَّ الْجَنَّةَ عِنْدَ رِجْلِهَا" અપની વાલિદા કી ખિદમત કરો જન્નત ઉસ્કે કદમોં તલે હૈ. *(મિશ્કાત શરીફ : ૪૨૧)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જિહાદ યકીનન બહુત બડી ઈબાદત હૈ, લેકિન અગર માં ઘર મૌજૂદ હૈ ઔર ઈસ હાલ મેં હૈ કિ ઉસ્કો ખિદમત કે લિયે ઔલાદ કી ઝરૂરત હૈ તો ચાહિયે કિ અપની માં કી ખિદમત કરે, ઉસ્કે કદમોં કો ચૂમે કિ અલ્લાહ ﷻ ને માં કે કદમોં કે નીચે જન્નત રખ દિયા હૈ. જિસ તરહ અલ્લાહ કી રાહ મેં જાન દેકર જન્નત મિલ સક્તી હૈ, ઈસી તરહ અગર કોઈ અપની માં કી ખિદમતકે લિયે અપના માલ, વક્ત, જાન ખર્ચ કરે તો અલ્લાહ ઉસે જન્નત કા મુસ્તહિક બના દેગા. ઔર જન્નત માં કે કદમોં સે દૂર નહીં હૈ બલ્કિ કદમોં કે નીચે હૈ. ખુદારા ! અગર માં ઝિંદા હો તો રોઝ ઉન્કે કદમોં કો ચૂમ કર જન્નત કી ચૌખટ ચૂમને કા મઝા લેતે રહો. અલ્લાહ હમ સબ પર વાલિદા કા સાયા દરાઝતર ફર્માએ.

★ માં–બાપ કા દીદાર હજ્જે મક़બૂલ કે બરાબર ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મર્વી હૈ કિ રસૂલે આ'ઝમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :

"مَا مِنْ وَلَدٍ بَارٍّ يَنْظُرُ اِلٰى وَالِدَيْهِ نَظْرَةَ رَحْمَةٍ اِلَّا كَتَبَ اللّٰهُ لَهٗ بِكُلِّ نَظْرَةٍ حَجَّةً مَّبْرُوْرَةً"

માં–બાપ કે સાથ હુસ્ને સુલૂક કરને વાલી ઔલાદ જબ ભી મહબ્બત કી નઝર સે વાલિદૈન કો દેખે તો હર નઝર કે બદલે અલ્લાહ તઆલા હજ્જે મક़બૂલ કા ષવાબ લિખ દેતા હૈ.

સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ને અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ અગર કોઈ અપને વાલિદૈન કી ઝિયારત દિન મેં સો બાર કરે તો ? ફર્માયા : "اَللّٰهُ اَكْبَرُ وَاَطْيَبُ" અલ્લાહ બહુત બળા હૈ ઔર નિહાયત હી તક़દુસ વાલા હૈ. *(મિશ્કાત બાબુલ બિર્રિ વસ્સિલતિ:૪૨૧)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મા–બાપ કે દીદાર કી ફ઼ઝીલત રહમતે આલમ ﷺ ને બયાન ફર્માઈ કિ મહબ્બત ભરી એક નઝર પર હજ્જે મક़બૂલ કા ષવાબ. અલ્લાહુ અકબર ! હજ્જે મક़બૂલ કી જઝા સિવાએ જન્નત કે કયા હો સકતી હૈ ? અગર હજ મક़બૂલ હો ગયા તો બંદા ગુનાહોં સે ઐસા પાક હો ગયા જૈસે આજ હી અપની માં કે શિકમ સે પૈદા હુઆ. ગોયા માં–બાપ કો મહબ્બત કી નઝર સે દેખના ગુનાહોં સે છુટકારે કા ઝરીઆ હૈ ઔર હુસૂલે જન્નત કા ભી ઝરીઆ હૈ. કાશ ! કિ આજ કા મુસલમાન ઈસ હદીષે પાક કી અહમિયત સમઝતા ઔર મહબ્બત કી નઝર સે માં–બાપ કે દીદાર કી સઆદત હાસિલ કરતા. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો મહબ્બત કે સાથ વાલિદૈન કે દીદાર કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ વાલિદ કી દુઆ ★

માં–બાપ ઔલાદ કે લિયે બારગાહે ખુદાવંદી મેં જો ભી દુઆ કરેં અલ્લાહ તઆલા ઉસે કુબૂલ ફર્માતા હૈ. ચુનાંચે હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા: તીન આદમિયોં કી દુઆ

કુબૂલ હોતી હૈ : "دَعْوَةُ الْوَالِدِ وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ وَ دَعْوَةُ الْمَظْلُوْمِ" વાલિદ કી દુઆ ઔલાદ કે લિયે, મુસાફિર કી દુઆ ઔર મઝલૂમ કી દુઆ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! એક બાપ જો ભી દુઆ અપની ઔલાદ કે લિયે કરેગા ઉસમેં રિયા કા દખલ નહીં હોગા બલ્કિ દિલ સે દુઆ કરેગા ઔર જો દુઆ દિલ સે હો વહ બારગાહે સમદિયત મેં કુબૂલ હોતી હૈ. શાયદ હી દુન્યા મેં કોઈ ઐસા બાપ હો જો અપને બચ્ચોં કે લિયે ઈખ્લાસ ન રખતા હો, હર બાપ કે લિયે ઔલાદ આંખોં કી ઠંડક હુઆ કરતી હૈ, બાપ બળે નાઝોં સે અપને બચ્ચોં કી પરવરિશ કરતા હૈ ઔર ઉન્કે લિયે દુ:ખોં કો સહતા ઔર બર્દાશ્ત કરતા હૈ. અબ ઔલાદ જવાન હોને કે બાદ બાપ કી ઝરૂરત ઔર ઉન્કી શફ઼્ક़ત સે અપને આપકો બેનિયાઝ સમઝને લગતી હૈ ઔર ઉન્કી દુઆઓં સે ભી બેનિયાઝ હોકર ઉન્કી દુઆ લેને કી કોશિશ નહીં કરતી. ઉન્કો બાપ કી અહમિયત બતાઈ જા રહી હૈ કિ જિસ તરહ બચપન મેં તુમ્હારે બાપ તુમ પર શફ઼ીક़ થે વૈસે હી આજ ભી ઉન્કી દુઆ તુમ્હારે લિયે નિહાયત હી અહમ હૈ, અગર આજ વહ તુમ્હારી ખિદમત નહીં કર સકતે તો કોઈ બાત નહીં તુમ ઉન્કી ખિદમત કરકે ઉન્સે દુઆ લો, ઉન્કી દુઆ તુમ્હારી બિગળી બના દેગી. અલ્લાહ હમ સબકો રહમતે આલમ ﷺ કે સદક़ા વ તુફ઼ૈલ અપને વાલિદ કી દુઆ લેને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ. આમીન

★ માં કા હક़ ઝયાદા હૈ ★

બાપ કે મુક़ાબલે મેં માં કે એહસાનાત ઝયાદા હૈં ઈસલિયે પરવરદિગાર આલમ ને માં કા હક़ બાપ સે ઝયાદા મુતઅય્યન કિયા હૈ ઔર માં કે સાથ ખુસૂસી હુસ્ને સુલૂક કી તાકીદ ફર્માઈ હૈ.

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ એક મર્તબા એક શખ્સ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી ખિદમતે બાબરકત મેં હાઝિર હુઆ. ઉસ્ને સવાલ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ સબસે ઝયાદા મેરી ખિદમત કા મુસ્તહિક़ કૌન હૈ ? આક़ા ﷺ ને ફર્માયા: તેરી માં. ઉસ્ને અર્ઝ કિયા: ફિર કૌન ? આપને ફર્માયા: તેરી માં. સાઈલ ને અર્ઝ કિયા, ફિર કૌન ? ઈર્શાદ હુઆ :

તેરી માં. દર્યાફ્ત કિયા ઉસ્કે બાદ ? રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : "તેરા બાપ". *(સહીહ બુખારી : મિશ્કાત : ૪૧૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાક સે માં કી ફઝીલત રોઝે રોશન કી તરહ અયાં હૈ કિ ખુદાએ વહદહૂ લા શરીક ઔર ઉસ્કે મહબૂબ ﷺ કી નઝર મેં માં કી કિતની અઝમત ઔર કિતના બુલંદ મકામ હૈ ? સાઈલ ને એક હી સવાલ ચાર મર્તબા દોહરાયા, તીન મર્તબા ઝબાને નબવી સે જવાબ મિલતા હૈ વહ "માં" હૈ ઔર ચૌથી મર્તબા ઝબાને નબવી પર આતા હૈ કિ વહ "બાપ" હૈ.

ગૌર કીજિયે ! હુઝૂરે અન્વર ﷺને એહસાન ઔર હુસ્ને સુલૂક કા સબસે ઝયાદા મુસ્તહિક માં કો ક૨ાર દિયા ઔર ચૌથી દફા બાપ કો. ઉસકી વજહ યહ હૈ કિ વહ નૌ માહ તક હમલ કા બોઝ ઉઠાતી હૈ ઔર જનને કી તકલીફ વ મશક્કત બર્દાશ્ત કરતી હૈ, ફિર દો સાલ તક બચ્ચે કો દૂધ પિલાતી હૈ. યહ દૂધ ક્યા હૈ ? દર–હકીકત ઉસ્કા ખૂન હૈ જો બચ્ચે કો ખુશી–ખુશી પિલાતી હૈ, ફિર અપને પાસ સુલાતી ઔર ઉસ્કા બૌલો–બરાઝ ધોતી હૈ, અગર બચ્ચા બિસ્તર પર પેશાબ કર દે તો ગીલી જગહ પર ખૂદ સોતી હૈ ઔર બચ્ચે કો ખુશ્ક જગહ સુલાતી હૈ, સારી રાત ઉસ્કી બીમારી કા ગમ સહતી હૈ ઔર હઝારહા તકાલીફ બર્દાશ્ત કરતી હૈ. યહી વહ સબબ હૈ કિ ઈસ્લામને વાલિદા કા હક ઔલાદ પર ઝયાદા રખા હૈ.

મહબૂબાએ મહબૂબે રબ્બિલ આલમીન, ઝૌજએ રસૂલ, ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા સિદીકા رضی اللہ عنہا બયાન કરતી હૈં કિ મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺકી ખિદમત મેં અર્ઝ કિયા, "ઔરત પર કિસ કા હક ઝયાદા હૈ ? ફર્માયા, ઉસ્કે ખાવિંદ કા. ફિર મૈંને અર્ઝ કિયા "اَیُّ النَّاسِ اَعْظَمُ حَقًّا عَلَی الرَّجُلِ قَالَ اُمُّہٗ" મર્દ પર સબસે ઝયાદા હક કિસ કા. હૈ ? ફર્માયા ઉસ્કી વાલિદા કા. *(મુસ્નદે બઝઝાર, અલમુસ્તદરક લિલહાકિમ)*

ઈમામે અહલે સુન્નત, મુજદ્દિદે દીને મિલ્લત, ઈમામ અહમદ રઝા મુહદ્દિષે બરેલવી કુદ્દિસ સિર્રહૂ ફર્માતે હૈં, "ઈસ ઝયાદતી કે મઅ્ના યહ હૈં કી ખિદમત દેને મેં બાપ પર માં કો તરજીહ દે, મષલન્ સો રૂપિયે હૈં

ઔર કોઈ ખાસ વજહ માનેઅ્ તફઝીલે માદર નહીં તો બાપ કો પચ્ચીસ દે ઔર માં કો પછત્તર, યા માં–બાપ દોનોં ને એક સાથ પાની માંગા તો પહલે માં કો પિલાએ ફિર બાપ કો, યા દોનોં સફર સે આએ હૈં તો પહલે માં કે પાંવ દબાએ ફિર બાપ કે. ઔર અગર ઈત્તેફાક સે ખુદા–નાખ્વાસ્તા દોનોં મેં તનાઝોઅ્ હો તો માં કા સાથ દેકર બાપ કો તકલીફ ન દે યા ઉસ પર કિસી તરહ કી ઝયાદતી ન કરે ઔર ન હી ઉસ (બાપ) કી શાન મેં કોઈ બેઅદબી કરે. ક્યોંકિ યહ સબ બાતેં હરામ ઔર અલ્લાહ તઆલા કી નાફર્માની હૈં. તો ઉસ ઝગળે કી સૂરત મેં ઉસે માં બાપ કિસી કા સાથ દેના હર્ગિઝ જાઈઝ નહીં બલ્કિ ઔલાદ કો ચાહિયે કિ ઐસે હાલાત મેં નમાઝોં કી પાબંદી કરકે રબ કી બારગાહ મેં ઉન્કી સુલહ કી દુઆ કરે.

અગર કોઈ માં ચાહતી હૈ કિ બેટા બાપ કો કિસી તરહ તકલીફ પહુંચાએ ઔર બેટા નહીં માનતા તો વહ નારાઝ હોતી હૈ, ઈસ સૂરત મેં બેટે કો માં કી બાત ન માનને મેં કોઈ ગુનાહ ભી નહીં. ક્યોંકિ બાપ કો તકલીફ દેના અલ્લાહ ﷻ કી નાફર્માની હૈ. વહ નારાઝ હોતી હૈ તો હોને દે ઔર હર્ગિઝ ન માને. એસે હી બાપ કી તરફ સે માં કે મામલે મેં ઉન્કી ઐસી નારાઝિયાં કુછ કાબિલે લિહાઝ ન હોંગી કિ ઉન્કી નિરી ઝયાદતી હૈ કિ ઉસસે અલ્લાહ તઆલા કી નાફર્માની ચાહતે હૈં, બલ્કિ હમારે ઉલમાએ કિરામ ને યૂં તકસીમ ફર્માઈ હૈ કિ ખિદમત મેં માં કો તરઝીહ હૈ જિસ્કી મિષાલેં હમ લિખ આયે ઔર તાઝીમ બાપ કી ઝયાદા હૈ કિ વહ ઉસ્કી માં કા ભી હાકિમ હૈ. *(ફતાવા રિઝવિય્યહ, હિસ્સા અવ્વલ)*

★ માં કી મમ્તા ★

માં કો અપની ઔલાદ સે બેહદ મહબ્બત હોતી હૈ, વહ સબ કુછ બર્દાશ્ત કર લેતી હૈ લેકિન ઔલાદ કો કોઈ તકલીફ પહુંચે તો બર્દાશ્ત નહીં કર સકતી, માં કો અપની ઔલાદ જાન સે ઝયાદા પ્યારી હોતી હૈ.

રસૂલે કરીમ عليہ الصلوٰۃ والسلام કે ઝમાને મેં કિસી સહાબીને કિસી બાત પર અપની બીબી કો તલાક દેદી ઔર ચાહા કિ અપના બચ્ચા ભી લે લેં. માં કા બુરા હાલ થા, એક તો શૌહર કે છૂટને કા સદમા દૂસરે યહ ગમ કિ

યહ જિગર કા ટુકળા, ગ़મ દૂર કરને કા સહારા ભી છિન જાયેગા. ગ़મ સે નિઢાલ, પરેશાન હાલ, રહમતે આલમ ﷺ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુઈ ઔર અપની બિપતા (દાસ્તાને ગ़મ) બળે હી દર્દ ભરે અલ્ફાઝ મેં સુનાઈ, "અય અલ્લાહ કે રસૂલ ! ﷺ મેરે શૌહર ને મુઝે તલાક़ દે દી ઔર મૈં ઉન્કી સર્પરસ્તી સે મહરૂમ હો ગઈ, અય અલ્લાહ કે રસૂલ ! ﷺ અબ વહ મુઝ સે મેરે "નન્ને" કો છીનના ચાહતે હૈં !" અય રહમતે આલમ ! ﷺ યહ મેરા પ્યારા બચ્ચા હૈ, મેરા પેટ ઈસ્કી આરામગાહ હૈ, મેરી છાતિયાં ઈસકા મશ્કીઝા હૈ ઔર મેરી ગોદ ઈસકા ઘરૌંદા હૈ, મુઝે ઈસસે આરામ વ સુકૂન હૈ. અય અલ્લાહ કે રસૂલ ! ﷺ મૈં ઈસ સદમે કો કૈસે બર્દાશ્ત કરૂંગી ? રહમતે આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયાઃ કુર્અહ અંદાઝી કર લો, બાપ ને આગે બળકર કહા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ યહ મેરા બચ્ચા હૈ. મેરે બચ્ચે કા ભલા ઔર કૌન દાવેદાર હો સકતા હૈ ? આપ ને લળકે કી તરફ મુખાતબ હોકર ફર્માયા : બેટે તુમ જિસ કા હાથ ચાહો પકળ લો, લળકે ને માં કા હાથ પકળ લિયા. રહમતે આલમ ﷺ ને લળકે કી માં સે ફર્માયાઃ જાઓ ! જબ તક તુમ દૂસરા નિકાહ ન કર લો તુમ સે ઈસકો કોઈ નહીં છીન સકતા. *(ઈસ્લામ ઔર એહતરામે વાલિદૈન)*

★ માં કે કલેજે સે મમ્તા ભરી આવાઝ ★

બયાન કિયા જાતા હૈ કિ એક શખ્સ એક બદકાર ઔરત પર આશિક़ હો ગયા ઔર ઉસને ઉસસે શાદી કરને કા ખ્યાલ કિયા. ઉસ બદકાર ઔરત ને યહ શર્ત રખી કિ અગર તુમ અપની માં કા સીના ચાક કરકે ઉસકા કલેજા મેરે પાસ લાઓ તો મૈં શાદી કે લિયે રાઝી હૂં. વહ બદબખ્ત ઈન્સાન ઉસ બદકાર ઔરત કે દામે ફરેબ મેં આકર એક રાત અપની માં કો છુરી સે હલાક કરકે, સીના ચીરકર કલેજા નિકાલ કર ઉસ બદકાર ઔરત કે પાસ જાને કે લિયે રવાના હો જાતા હૈ. રાસ્તે મેં ઠોકર ખા કર ગિર પળતા હૈ ઔર હાથ સે કલેજા ભી દૂર જા ગિરતા હૈ તો ઉસ કલેજે સે આવાઝ આતી હૈ, બેટા ! કહીં ચોટ તો નહીં લગી ?! યહ હૈ માં કી મહબ્બત જિસકી મિષાલ નહીં મિલતી કિ મરને કે બાદ ભી અપની ઔલાદ કી તકલીફ કો ગવારા નહીં કરતી.

★ માં કા હક્ક़ ★

એક શખ્સ ને અપની માં કો કંધે પર સવાર કરકે સાત હજ કરાએ સાતવેં હજ પર ખ્યાલ આયા કિ શાયદ મૈંને માં કા હક़ અદા કર દિયા. રાત કો ખ્વાબ મેં દેખા કિ કોઈ કહને વાલા કહ રહા હૈ કિ જબ તૂ બચ્ચા થા ઔર સર્દી સખ્ત થી, તૂ માં કે પાસ સો રહા થા, તૂ ને પાખાના કર દિયા, તેરી માં ને બિસ્તર ઉઠા કર ધો દિયા. ગ़રીબી કી વજહ સે દૂસરા બિસ્તર ન થા તેરી માં ઉસી ગીલે બિસ્તર પર કળકતી સર્દી મેં લેટ ગઈ ઔર તુઝકો રાત ભર અપને સીને પર લિટાએ રખા, તૂ કહતા હૈ હક़ અદા હો ગયા ?! એ નાદાન ! અભી તો તૂ ઉસ એક રાત કા ભી હક़ અદા નહી કર સકા. *(તાલીમુલ અખ્લાક़)*

હદીષ શરીફ મેં હૈ કિ એક સહાબી رضی اللہ عنہ ને હાઝિર હોકર અર્ઝ કિયાઃ યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ એક રાહ મેં ઐસે ગર્મ પત્થરોં પર કિ ગોશ્ત ઉન પર ડાલા જાતા તો કબાબ બન જાતા, મૈં છે મીલ તક અપની માં કો અપની ગર્દન પર સવાર કરકે લે ગયા હૂં, કયા અબ ઉસ્કા હક़ અદા હો ગયા ? રસૂલે કરીમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયાઃ તેરે પૈદા હોને મેં જિસ ક़દ્ર દર્દો કે ઝટકે ઉસને ઉઠાએ હૈં, શાયદ ઉનમેં સે એક ઝટકે કા બદલા હો સકે. *(તબરાની)*

મેરે પ્યારે આક़ા علیہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! હમારી વિલાદત કે વક़્ત દર્દ કે જો ઝટકે માં ને બર્દાશ્ત કિયે હૈં, રહમતે આલમ ﷺ ઉસ દર્દ કી અહમિયત કો બયાન ફર્મા રહે હૈં ઔર સહાબીએ રસૂલ ﷺ કી ખિદમત પર કુર્બાન જાઈયે કિ છે મીલ તક કંધે પર ઉઠા કર લે જા રહે હૈં ઔર વહ ભી સખ્ત ચિલચિલાતી ધૂપ મેં કિ કાશ ! મેરી વાલિદા કા હક़ અદા હો જાયે ! લેકિન રસૂલે આ'ઝમ ﷺ ઉસ ખિદમત કી અહમિયત ઔર માં કે દર્દ, દોનોં કા મક़ામ બતા રહે હૈં તાકિ હર બચ્ચા અપની માં કે દર્દ ઔર તકલીફ કો મહસૂસ કરે ઔર પૂરી ઝિંદગી ઉન્કે ક़દમોં સે લિપ્ટા રહે ઔર હક़ કી અદાયગી મેં કોતાહી ન કરે. રબ્બે ક़દીર عزوجل હમ સબકો અપની વાલિદા કે મક़ામ કો સમઝને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ માં કે સાથ સુલૂક ★

સય્યદના હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہما કહતે હૈં કિ એક શખ્સને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! મુઝ સે એક બળા ગુનાહ સરઝદ હો ગયા હૈ, કયા મેરે લિયે તૌબા કી કોઈ સૂરત હૈ ? આકા ﷺને ઉસસે દરયાફત ફર્માયા કિ તુમ્હારી માં ઝિંદા હૈ ? ઉસ શખ્સ ને કહા નહીં ! આપને ફર્માયા: કયા તુમ્હારી ખાલા હૈ ? ઉસને કહા, હાં ! હુઝૂરે અકરમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : "ઉસકે સાથ ભલાઈ કરો." *(તિર્મિઝી : જિલ્દ: ૨, સફહા:૧૨)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ વાકિ્આ સે માં કી અઝમત વ હુર્મત કા અંદાઝા હો સકતા હૈ કિ અગર ઈન્સાન બળ સે બળા ગુનાહ કર લે તો ઉસકે અઝાબ સે બચને ઔર ખુદા કો રાઝી કરને કી શકલ પ્યારે મુસ્તફા જાને રહમત عليہ الصلوٰۃ والسلام ને યહ બતાઈ કિ માં કે સાથ નેક સુલૂક કિયા જાયે. ઔર યહ ખુદા કી ખાસ રહમત હૈ કિ અગર માં દુન્યા સે કૂચ કર ગઈ તો માં કી બહન કે સાથ હુસ્ને સુલૂક કરકે ઈન્સાન અપની આખિરત સંવાર સકતા હૈ. ઈસ સે કરાબતદારોં સે હુસ્ને સુલૂક કી અહમિયત ભી સમઝ મેં આતી હૈ.

★ રઝાઈ માં કે સાથ સુલૂક ★

હઝરત અબૂ તુફૈલ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ :

"رَاَیْتُ النَّبِیَّ یُقَسِّمُ لَحماً بِالْجِعِرَّانَةِ اِذْ اَقْبَلَتْ اِمْرَأَةٌ حَتّٰی دَنَتْ اِلیٰ النَّبِیِّ فَبَسَطَ لَهٗ رِدَاءَهٗ فَجَلَسَتْ عَلَیْهِ فَقُلْتُ مَنْ هِیَ؟ قَالُوْا هِیَ اُمُّهٗ الَّتِی اَرْضَعَتْهُ"

યાની મૈંને મકામે 'જિઈર્રાના' મેં રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો દેખા કિ ગોશ્ત બાંટ રહે હૈં, ઈતને મેં એક ખાતૂન આયીં ઔર નબી કરીમ ﷺ કે બિલ્કુલ કરીબ ચલી ગયીં. આપ ﷺને ઉન્કે લિયે અપની ચાદરે મુબારક બિછા દી, મૈંને લોગોં સે પૂછા, યહ કૌન સાહિબા હૈં ? લોગોં ને બતાયા કિ યહ નબીએ અકરમ ﷺ કી વાલિદા હૈ, ઈન્હોંને આપ કો દૂધ પિલાયા હૈ. *(મિશ્કાત શરીફ : ૪૨૦)*

મેરે પ્યારે આકા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! રહમતે આલમ

ﷺકી ઝિંદગી હમારે લિયે ઉસ્વએ હસના હૈ.ક અલ્લાહ ﷻને સરકાર રહમતે આલમ ﷺકે નકશે કદમ પર ચલને કા હુકમ દિયા, લેકિન હમારા હાલ યહ હૈ કિ જો ચીઝ નફસ કે લિયે આસાન હૈ. ઉસે ઈખ્તિયાર કર લેતે હૈં ઔર જો ચીઝ નફસ પર ગિરાં હૈ ઉસ્કો છોળ દેતે હૈં ઔર બહાના બાઝી શુરૂ કર દેતે હૈં. આપ અંદાઝા લગાઈયે કિ તાજદારે કાયનાત ﷺ રઝાઈ માં કા એહતેરામ ઔર ખિદમત કા અંદાઝ બતા રહે હૈં. રઝાઈ માં કૌન હૈ ? અપની હકીકી માં કે અલાવા બચ્ચા જિસ ઔરત કા દૂધ પીતા હૈ વહ ઉસ્કી રઝાઈ માં કહલાતી હૈ. આજ સરકાર રહમતે આલમ ﷺ કી મહબ્બત કે દાવેદાર હકીકી માં સે કૈસા સુલૂક કર રહે હૈં ઈસકા એહતિસાબ ઉન્હેં ખૂદ કરના ચાહિયે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો તાલીમાતે રસૂલ ﷺ પર અમલ કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ માં કે કદમોં કો બોસા દેને કી ફઝીલત ★

એક રોઝ એક શખ્સ ને હઝરત અબૂ ઈસ્હાક رحمۃ اللہ علیہ સે ઝિક્ર કિયા કિ મૈંને રાત કો ખ્વાબ મેં આપ કી દાળ્હી યાકૂત ઔર જવાહેરાત સે મુરસ્સા દેખી હૈ. હઝરત અબૂ ઈસ્હાક رضی اللہ عنہ ફર્માને લગે, તૂ ને સચ કહા, રાત કો મૈંને અપની માં કે કદમ ચૂમે થે યહ ઉસ્કી બરકત હૈ. ફિર એક હદીષે પાક સુનાઈ કિ શહંશાહે કૌનૈન ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં, "અલ્લાહ ﷻને લૌહે મહફૂઝ પર યહ લિખ દિયા હૈ :–

"اِنِّیْ اَنَا اللّٰهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنَا مَنْ رَضِیَ وَالِدَاهُ فَاَنَا عَنْهُ رَاضٍ" યાની મૈં હી ખુદા હૂં, મેરે સિવા કોઈ ઈબાદત કે લાઈક નહીં, જિસ શખ્સ કે વાલિદૈન ઉસસે રાઝી હૈં મૈં ભી ઉસસે રાઝી હૂં. *(નુઝહતુલ મજાલિસ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હિકાયત ઔર હદીષ શરીફ સે યહ બાત ષાબિત હોતી હૈ કિ માં કે કદમોં કા બોસા લેને પર દાળ્હી જો સુન્નતે રસૂલ હૈ વહ યાકૂત વ જવાહરાત સે મુરસ્સા હો જાતી હૈ ઔર રબ્બે કદીર ﷻને લૌહે મહફૂઝ પર અપને મઅ્બૂદે બરહક હોને કે સાથ ઈસ બાત કા ભી ઝિક્ર ફર્મા દિયા કિ વાલિદૈન કો ખુશ રખને વાલો ! બઝાહિર તુમ્હારે અમલ સે વાલિદૈન રાઝી હોતે હૈં, લેકિન દર

હકીકત તુમ ઉન્કો ખુશ કરકે મેરી ખુશી કે હકદાર બન રહે હો. લિહાઝા તુમકો ચાહિયે કિ વાલિદૈન કી રઝામંદી વ ખુશનૂદી હાસિલ કરને મેં કોતાહી ન કરેં.

★ ફિરિશ્તે ઝિયારત કો આયેં ★

હુઝૂરે અકદસ સૈયિદે આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયાઃ "જો ષવાબ કી નિયત સે માં–બાપ યા ઉન દોનોં મેં સે એક કી ઝિયારતે કબ્ર કરે તો હજ્જે મબરૂર કા ષવાબ પાયેગા ઔર જો માં–બાપ યા ઉન દોનોં મેં સે કિસી એક કી કબ્ર કી ઝિયારત કષરત સે કરતા હો તો ફિરિશ્તે ઉસ્કી કબ્ર કી ઝિયારત કો આયેંગે.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વાલિદૈન જબ બકૈદે હયાત હોં તો ઝમીન કે ઉપર અપની ઔલાદ કી રાહત કા ઝરિયા હોતે હૈં ઔર ફર્માબર્દાર ઔલાદ કભી વાલિદૈન કી ખિદમત કરકે, કભી ઉન્કી ઝિયારત કરકે, કભી ઉન્કો ખુશ કરકે બેશુમાર નેકિયોં કી હકદાર બન જાતી હૈં, ઈસી તરહ વાલિદૈન કી અઝમત કો ઔર ઉન્કી ખિદમત કો તાજદારે કાયનાત ﷺને ઉન્કે ઈન્તિકાલ કે બાદ ભી ઝરૂરી કરાર દેતે હુએ વાલિદૈન કી કબ્રોં કી ઝિયારત કરનેવાલોં કો સિર્ફ ફાતિહા પઢને કા ષવાબ નહીં બલ્કિ હજ્જે મબરૂર કા ષવાબ મિલને કી બશારતે ઉઝમા અતા ફર્માઈ, ઔર કરમ બાલાએ કરમ યહ કિ જબ વાલિદૈન કી કબ્ર કી ઝિયારત કરનેવાલા ઈસ દુન્યા સે કૂચ કરેગા તો ઉસ્કી કબ્ર કી ઝિયારત કે લિયે અલ્લાહ ﷻ કે માસૂમ ફિરિશ્તે તશરીફ લાયેંગે. સુબ્હાનલ્લાહ ! રબ્બે કદીર ﷻ અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે સદકા વ તુફૈલ હમ સબકો અપને વાલિદૈન કી ખિદમત બગરઝે ષવાબ વ હક જાનતે હુએ કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ વાલિદા કી ખિદમત કા સિલા ★

હઝરત બાયઝીદ બુસ્તામી رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કિ સખ્તરીન સર્દી કી રાતોં મેં એક રાત મેરી વાલિદા માજિદા ને પાની તલબ કિયા, જબ પાની લાયા તો વાલિદા માજિદા સો ચુકી થીં, મૈંને અદબન જગાના પસંદ ન કિયા ઔર બેદારી કે ઈન્તિઝાર મેં ખડા રહા, જબ બેદાર હુઈ તો ઉન્હોંને

પાની માંગા, મૈંને પ્યાલા પેશ કર દિયા. મેરી ઉંગલી પર એક કતરા પાની ગિરા ઔર સર્દી કી શિદ્દત સે વહ જમ ગયા, મૈંને ઉતારના ચાહા તો માસ ઉખળ પળા ઔર ખૂન જારી હો ગયા. વાલિદા માજિદા ને દેખા તો પૂછા, યહ ક્યા હૈ ? મૈંને તમામ માજરા બયાન કર દિયા. આપ દુઆ ફર્માને લગીં, ઈલાહી ! મૈં ઈસ પર રાઝી હૂં તૂ ભી રાઝી રહ. આપ જબ અપની વાલિદા કે શિકમે મુબારક મેં થે તો ઉન્હોંને કભી મુશ્તબહ ખાના ન ખાયા.

હઝરત બાયઝીદ બુસ્તામી رحمۃ اللہ علیہ મઝીદ ફર્માતે હૈં કિ મૈં વીસ વરસ કા થા કિ વાલિદા માજિદા ને મુઝે બુલાયા ઔર અપને સાથ સુલાયા. મૈંને બતૌરે તકિયા વાલિદા કે સર કે નીચે હાથ રખ દિયા જો સુન્ન હો ગયા, મૈંને અદબ વ અહતેરામ કો મલહૂઝ રખતે હુએ હાથ કો નિકાલના મુનાસિબ ન સમઝા તાકિ વાલિદા કી નીંદ ઔર આરામ મેં ખલલ વાકેઅ્ ન હો, ઈસ દૌરાન મેં સૂરએ ઈખ્લાસ કા વઝીફા કરતા રહા યહાં તક કિ દસ હઝાર મર્તબા મૈંને "قُلْ هُوَاللّٰهُ اَحَدٌ" પઢા ઔર વાલિદા કે હક કી મુહાફઝત કે લિયે અપને હાથ સે બેનિયાઝ હો ગયા. (યાઅની ફિર મૈં ઉસ હાથ કે મફલૂજ હોને કે બાઈષ કામ ન લે સકા) આપ કે વિસાલ કે બાદ કિસી દોસ્તને ખ્વાબ મેં દેખા કિ આપ જન્નત મેં બળે મઝે સે ટહલ રહે હૈં, ઔર અલ્લાહ તઆલા કી તસ્બીહ મેં મહવે પરવાઝ હૈં. પૂછા ગયા, આપ કો યહ મકામ કૈસે નસીબ હુઆ ? ફર્માયા, વાલિદૈન કે સાથ હુસ્ને સુલૂક, ખિદમત ગુઝારી ઔર ઉન્કી સખ્ત બાતોં પર સબ્ર વ ઈસ્તિકામત કી વજહ સે, કયોંકિ નબીએ કરીમ ﷺને ફર્માયાઃ જો શખ્સ અપને વાલિદૈન ઔર રબ્બુલ આલમીન કા ફર્માબર્દાર હોગા ઉસ્કા મકામ આ'લા ઈલ્લિય્યીન મેં હૈ. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૧/૬૩૧)*

★ હઝરત મૂસા عليہ السلام કી જન્નત મેં રિફાકત ★

અલ્લામા ઈબ્ને જૌઝી رضی اللہ عنہ અપની મશહૂર તાલીફ "કિતાબુલ મુનજ્જમ ફી તવારીખિલ ઉમમ" મેં તહરીર ફર્માતે હૈં કિ હઝરત મૂસા عليہ السلام ને દુઆ કી, ઈલાહી ! મુઝે મેરા રફીકે જન્નત દુન્યા હી મેં દિખા દે !

ઈર્શાદ હુવા, ફલાં શહર જાઈયે, વહાં એક ક़સ્સાબ સે મુલાક़ાત કરેં, વહી તુમ્હારા જન્નત કા સાથી હૈ. હઝરત મૂસા عليه السلام ઉસ્કે પાસ પહુંચે, ઉસને આપકો દેખતે હી અર્ઝ કિયાઃ અય નૌજવાન ! કયા તુમ મેરી દઅ્વત કુબૂલ કરોગે ? આપને ફર્માયા, હાં ! વહ અપને ઘર લે ગયા, ઉસ્ને આપકે સામને ખાના ચુના, જબ ખાને લગે તો વહ એક લુક़્મા ખૂદ ઉઠાતા ઔર દો લુક़્મે ક़રીબ હી પળી ઝબીલ મેં ડાલ દેતા. ઈસી અસના મેં દરવાઝા ખટકા વહ ઉઠા ઔર હઝરત મૂસા عليه السلام ને ઝંબીલ મેં દેખા કિ ઉસ્કે વાલિદૈન નિહાયત બુઝ્હે ઔર નહીફ તરીન હાલત મેં હૈં. હઝરત મૂસા عليه السلام કો દેખકર દોનોં મુસ્કરાએ ફિર આપ કી રિસાલત કી તસ્દીક़ કરકે ઈમાન કી દૌલત સે મુશર્રફ હોતે હી ફૌત હો ગયે.

વહ નૌજવાન વાપસ પલટા, ઝંબીલ મેં દેખા કિ ઉસ્કે માં–બાપ ફૌત હો ચુકે હૈ. વહ મુસ્કુરાયા, ફિર ઉસ્ને હઝરત મૂસા عليه السلام કે હાથ ચૂમે ઔર આપ પર ઈમાન લે આયા. કહને લગા, અય મૂસા ! عليه السلام આપ અલ્લાહ કે નબી ઔર રસૂલ હૈં. આપને ફર્માયાઃ તુઝે કૈસે માલૂમ હુવા ? કહા, ઈન દોનોં ને જો ઈસ ઝંબીલ મેં હૈં. યહ મેરે માં–બાપ હૈં, યહ ઈતને બુઝ્હે હો ચુકે થે કિ મૈં ઉન્હેં અકેલે નહીં છોળતા થા, જહાં જાતા સાથ લિયે ફિરતા. જબ તક ઈન્હેં. ખિલા પિલા ન લેતા ખૂદ નહીં ખાતા થા, જબ યહ શિકમ સૈર હોકર ખાના ખા લેતે રોઝાના દુઆ ફર્માતે : "ઈલાહી ! હમારે ઈસ બેટે કો જન્નત મેં હઝરત મૂસા عليه السلام કા સાથ નસીબ ફર્મા ઔર હમારી ઉસ વક़્ત તક જાન ન નિકલે જબ તક તેરે કલીમ કી ઝિયારત ન કર પાયેં." આપને ફર્માયાઃ કિ અય જવાન ! ફિર તુઝે બશારત હો કિ તેરે વાલિદૈન કી દુઆ તેરે હક़ મેં અલ્લાહ તઆલા ને કુબૂલ ફર્મા લી હૈ. *(નુઝહતુલ્ મજાલિસ : ૧/૬૩૬)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વાલિદૈન કી દિલ સે ખિદમત કરને કા સિલા ક્યા મિલતા હૈ. કિતને સાહિબે અક़્લ થે વહ વાલિદૈન જિન્હોંને હઝરત મૂસા عليه السلام કી રિફાક़ત કી દુઆ અપની ઔલાદ કો દી, દર અસલ વાલિદૈન કે દિલ સે દુઆ કા અઝ ખૂદ નિકલના યહ મૌક़ૂફ હૈ ઉન્કી ખુશ્નૂદી ઔર ઉન્કી ખિદમત પર, ક़સ્સાબ કો હઝરત કલીમ કી

દઅ્વત મેં ભી વાલિદૈન કી ભૂખ કા ખ્યાલ થા ઔર ઉસ ક़સ્સાબ ને અપને વાલિદૈન કે લિયે ઉસ ખાને મેં સે કુછ હિસ્સા રખા ઔર ઉન્કો પેશ કિયા તો અલ્લાહ તઆલા ﷻ ને હઝરત કલીમ عليه السلام કા ઉસે જન્નત કા સાથી બના દિયા. મૌલા તઆલા સરકાર રહમતે આલમ ﷺ કે સદક़ા વ તુફૈલ વાલિદૈન કી ખિદમત કરને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ માં કી દુઆ ★

હઝરત મૂસા عليه السلام ઈન્તાકિયા સે શામ કા ઈરાદા કરકે બાહર નિકલે, ચલતે–ચલતે થક ગએ તો અલ્લાહ તઆલા ને વહી ફર્માઈ, મેરે કલીમ ! ઈસ પહાળ કી વાદી મેં અતરાફ વ અકનાફ સે આએ હુએ લોગ મૌજૂદ હૈં, ઈનમેં મેરા એક ખાસ બંદા ભી હૈ, ઉસસે સવારી તલબ કરેં, આપને ઉસે નમાઝ પળ્હતે દેખા, જબ વહ ફારિગ़ હુઆ તો આપને કહા, એ બંદએ ખુદા ! મુઝે સવારી ચાહિયે, ઉસને આસ્માન કી તરફ નિગાહ ઉઠાઈ તો બાદલ કા એક ટુકળા આતા દિખાઈ દિયા, ઉસ્ને કહા, નીચે આ, ઔર ઈસ ઈન્સાન કો જહાં ચાહતા હૈ પહુંચા દે.ચુનાંચે હઝરત મૂસા عليه السلام ઉસ પર સવાર હુએ ઔર ચલ દિયે. અલ્લાહ તઆલાને ફર્માયા : અય મેરે કલીમ ! તુમ્હેં માલૂમ હોના ચાહિયે કિ યહ મર્તબા ઈસે કૈસે હાસિલ હુઆ ? સુનિયે ! યહ મર્તબા મૈંને ઈસે માં કી ખિદમત કે સિલે મેં દિયા. ઉસકી માં ને બવક़્તે અજલ દુઆ માંગી થી, ઈલાહી ! ઈસને મેરી ઝરૂરિયાત કા ખયાલ રખા ઈસલિયે તેરે હુઝૂર મેરી દુઆ હૈ કિ તુઝસે યહ જો ભી તલબ કરે ઈસે અતા ફર્માના. અગર યહ મુઝસે આસ્માન કો ઝમીન પર ઉલટ દેને કી ભી દરખ્વાસ્ત કરે તો મન્ઝૂર કર લૂંગા. *(નુઝહતુલ્ મજાલિસ : ૧/૬૩૫)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ ઔલાદ કે હક़ મેં માં કી દુઆ કો કિસ તરહ કુબૂલ ફર્માતા હૈ ઈસકા અંદાઝા આપને મઝકૂરા વાક़િએ સે બખૂબી લગા લિયા હોગા. ખુશનસીબ હૈ વહ શખ્સ જો વાલિદૈન કી ખિદમત કરકે મૌલા ﷻ કી રહમતોં કા હક़દાર બનતા હૈ.

★ ઉમ્ર મેં બરક્ત ★

હઝરત મઆઝ رضی الله عنه સે રિવાયત હૈ કિ નબીએ કરીમ ﷺ કા

ફર્માને આલીશાન હૈ : "مَنْ بَرَّ وَالِدَيْهِ طُوْبٰى لَهٗ زَادَ اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ فِيْ عُمُرِهٖ" જો માં–બાપ કી તાબેદારી કરતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકી ઉમ્ર મેં ઈઝાફા ફર્માતા હૈ. *(અત્તરગ્રીબ વત્તરહીબ : ૧/૨૬૮)*

મેરે પ્યારે આકા عليه الصلوة والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! કૌન અપની ઉમ્ર મેં બરકત નહી ચાહતા ? કોઈ દવા કે ઝરિયે તો કોઈ દુઆ કે ઝરિયે, સબ મુતમન્ની હૈં. લેકિન તાજદારે કૌનૈન ﷺ કા ફર્માન યકીની હૈ. આકાએ કાયનાત عليه الصلوة والسلام ને જબ ઈર્શાદ ફર્મા દિયા કિ વાલિદૈન કી ઈતાઅત વ ફર્માબરદારી સે અલ્લાહ ﷻ ઉમ્રમેં બરકતેં અતા ફર્માતા હૈ તો ઈસ પર હર સાહિબે ઈમાન કો યકીન હોના ચાહિયે. લિહાઝા જિસ કિસી કો અપની ઉમ્ર મેં બરકત ઔર કામયાબી દરકાર હો ઉસે ચાહિયે કિ વાલિદૈન કી તાબેદારી વ ફર્માબદારી કરે. ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઉમ્ર મેં બરકતોં કે અલાવા ઉસકી ઔલાદ ભી ઉસકી ફર્માબર્દાર હોગી.

ઔર ઈસી તરહ હઝરત વહબ બિન મુનબ્બહ عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَ الرِّضْوَانُ સે મર્વી હૈ કિ અલ્લાહ તઆલાને હઝરત મૂસા عليه السلام પર વહી નાઝિલ ફર્માઈ કિ અય મૂસા ! عليه السلام અપને વાલિદૈન કા એહતેરામ કિયા કરો, ઈસલિયે કે જો વાલિદૈન કા એહતેરામ કરેગા મૈં ઉસકી ઉમ્ર મેં ઈઝાફા કરતા હૂં ઔર ઉસે ઐસી ઔલાદ અતા કરતા હૂં જો ઉસકી ફર્માબર્દારી કરે, ઔર જો વાલિદૈન કી નાફર્માની કરતા હૈ ઉસકી ઉમ્ર કમ કર દેતા હૂં ઔર ઉસકી ઔલાદ ભી ઉસકી નાફર્માની કરતી હૈ.

★ ઔલાદ કા માલ વાલિદૈન કા હોતા હૈ ★

મર્વી હૈ કિ એક શખ્સ ને હુઝૂરે અકરમ ﷺ કી ખિદમત મેં હાઝિર હોકર અર્ઝ કિયા કિ ઉસસે બાપ ઉસકા માલો–અસ્બાબ છીન લેતા હૈ. હુઝૂર ﷺ ને ઉસકે બાપ કો બુલાયા તો વહ લાઠી કે ઝરીઆ ચલતા હુવા બારગાહે રિસાલત મેં હાઝિર હુવા, આપને ઉસસે માજરા પૂછા તો ઉસ્ને અર્ઝ કિયા કિ જબ યહ કમઝોર ઔર મૈં કવી થા ઔર મૈં દૌલતમંદ ઔર યહ ફકીર થા તો મૈં ઈસે માલો–અસ્બાબ સે નહીં રોકતા થા, અબ મૈં ઝઈફ ઔર યહ કવી ઔર યહ દૌલતમંદ ઔર મૈં ફકીર હૂં લેકિન મુઝસે

અપને માલ કે મુતઅલ્લિક બખીલી કરતા હૈ ! હુઝૂર બુઝ્હે કી બાત સુનકર રો પળે ઔર ફર્માયા કિ તેરી બાત જિસ પત્થર ઔર ઢેલે ને સુની સબ રોએ. ઉસકે બાદ ઉસ શિકાયત કરનેવાલે જવાબ કો ફમાયા : اَنْتَ وَمَالُكَ لِاَبِيْكَ તૂ ઔર તેરા તમામ માલ તેરે બાપ કા હૈ. *(તફ્સીર રૂહુલ બયાન : જિલ્દ હશ્તુમ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમેં કભી ભી અપને બચપન કો ફરામોશ નહીં કરના ચાહિયે, ઝરા સોચો કિ જબ હમ છોટે થે તો કિતને કમઝોર ઔર નાતવાં થે, કોઈ કામ ખૂદ ન કર સકતે ઔર ન અપની આરઝૂઓંકી તકમીલ ખૂદ કર પાતે થે, ઉસ વક્ત હમારે વાલિદૈન હી હમારી આરઝૂઓં ઔર તમન્નાઓં કી તકમીલ કે લિયે જદ્દો–જિહદ ઔર કુર્બાનિયાં દેતે રહે. અબ અગર વહ બુઝ્હાપે મેં કમઝોર હૈં તો હમારી ઝિમ્મેદારી હૈ કિ ઉન્કી આરઝૂઓં કી તકમીલ મેં કોતાહી ન કરેં, આખિર હમેં તો બુઝ્હા હોના હૈ, આજ જબ વાલિદૈન કે બુઝ્હાપે પર હમ ઉન્કા ખ્યાલ રખેંગે તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! જબ હમ બુઝ્હે હોંગે તો હમારી ઔલાદ ભી હમારા ખ્યાલ રખેગી. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો અપને વાલિદૈન પર માલ વ જાન કુર્બાન કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ વાલિદૈન કી નાફર્માની કા અંજામ ★

વાલિદૈન કી નાફર્માની યહ હૈ કિ ઉન્કી ઈતાઅત વ ફર્મા બર્દારી ન કી જાયે, ઉન્કે હુકૂક અદા ન કિયે જાયેં ઔર ઐસે કામ કિયે જાયેં જો ઉન્કો નારાઝ કરનેવાલે હોં ઔર ઉન્કો ઈઝા પહુંચાઈ જાયે, ખ્વાહ ઉફ કહ કર યા તહકીર કી નઝર સે દેખ કર યા ઉનકી ઈહાનત કે ઝરિયે હો. અલ્લાહ ﷻ કે મુકદ્દસ કલામ, કુર્આને મજીદ મેં નાફર્માની કે મામલે મેં બહુત સખ્તી આઈ હૈ ઉન્સે તંગ દિલ ઔર ઉફ તક કહને સે રોકા હૈ.

ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ : "فَلَا تَقُلْ لَّهُمَآ اُفٍّ وَّ لَا تَنْهَرْهُمَا" તો તુમ ઉન્સે "ઉફ"ભી ન કહના ઔર ન ઉન્હેં ઝિળકના. ઔર જો લોગ વાલિદૈન કે લિયે ઐસા જુમ્લા નિકાલતે હૈં ઉન્કે બારે મેં સખ્ત વઈદ આઈ હૈ. ચુનાંચે ઈર્શાદ હૈ :–

"وَالَّذِیْ قَالَ لِوَالِدَیْهِ اُفٍّ لَّكُمَا اَتَعِدٰنِنِیْۤ اَنْ اُخْرَجَ وَ قَدْ خَلَتِ الْقُرُوْنُ مِنْ قَبْلِیْ وَهُمَا یَسْتَغِیْثٰنِ اللّٰهَ وَیْلَكَ اٰمِنْ"

તજુમા : જિસને અપને માં–બાપ સે કહા, ઉફ ! તુમ સે દિલ પક ગયા ! ક્યા મુઝે વાદા દેતે હો કિ ફિર ઝિંદા કિયા જાઉંગા ?! હાલાંકિ મુઝ સે પહલે સંગતેં ગુઝર ચુકી હૈં. ઔર વહ દોનોં અલ્લાહ સે ફરિયાદ કરતે હૈં તેરી ખરાબી હો ઈમાન લા. *(પારા : ૨૬/૧૭)*

વાલિદૈન કા નાફર્માન કિસ કિસ્મ કે અઝાબ મેં મુબ્તલા હોતા હૈ ? અબ અહાદીષ કી રોશની મેં મુલાહેઝા ફર્માયેં.

★ જન્નત કી ખુશ્બૂ સે મહરૂમ ★

મોહસિને ઈન્સાનિયત, રહમતે આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ માં–બાપ કી નાફર્માની સે બચો ઈસલિયે કિ જન્નત કી ખુશ્બૂ હઝાર બરસ કી રાહ તક આતી હૈ ઔર વાલિદૈન કા નાફર્માન ઉસ્કી ખૂશ્બૂ ન સૂંઘ સકેગા. ઔર ઈસી તરહ રિશ્તા તોળનેવાલા, બુળ્હા ઝાની, ઔર તકબ્બુર સે તેહબંદ ટખ્ને સે નીચે પહનને વાલા ભી જન્નત કી ખુશ્બૂ ન પા સકેગા. બેશક ! કિબ્રિયાઈ તો સિર્ફ અલ્લાહ હી કો લાઈક્ હૈ. *(મદારિકુત્તંઝીલ)*

મેરે પ્યારે આકા عليه الصلوة والسلام કે પ્યારે ! ઈત્ર, ફૂલ, મુશ્ક વગૈરા કી ખુશ્બૂ ઈન્સાન કો રાહત વ સુકૂન અતા કરતી હૈ. યહ દુન્યા કા હાલ હૈ. અલ્લાહ ﷻ ને જન્નત કો ઈતના હસીન બનાયા કિ ઉસ્કી ખુશ્બૂ દુન્યા કી ખુશ્બૂ કી તરહ નહીં કિ ચંદ મિનટ ઔર ચંદ કદમ તક આતી હો બલ્કિ તાજદારે કાયનાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : હઝાર બરસ કી દૂરી સે જન્નત કી ખુશ્બૂ આતી હૈ, મગર કિતના કમ નસીબ હૈ વહ શખ્સ જો વાલિદૈન કી નાફર્માની કા મુસ્તકિબ હોકર જન્નત કી ખુશ્બૂ સે મહરૂમ રહેગા, ઔર જબ ખુશ્બૂ નહીં મિલેગી તો જન્નત કહાં સે મિલેગી ? અલ્લાહ ﷻ રહમતે આલમ ﷺ કે સદકા વ તુફૈલ જન્નત કી ખુશ્બૂ ઔર જન્નત કા હકદાર બનાએ ઔર જુમ્લા ગુનાહોં સે બચાએ.

★ વાલિદૈન કો રૂલાના મના હૈ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما કહતે હૈં કિ વાલિદૈન કો પરેશાન રખના ઔર રૂલાના ગુનાહે કબીરા હૈ :

"بُكَاءُ الْوَالِدَیْنِ مِنَ الْعُقُوْقِ وَ الْكَبَائِرِ" વાલિદૈન કો રૂલાના વાલિદૈન કી નાફર્માની હૈ ઔર કબીરા ગુનાહોં મેં સે હૈ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺકે પ્યારે દિવાનો ! ખબરદાર ! અપને વાલિદૈન કો કભી મત રૂલાના ઔર ન કભી પરેશાન કરના ઔર હર્ગિઝ કોઈ ઐસા કામ ન કરના જો ઉન્કી દિલઆઝારી કા સબબ બને, વરના અલ્લાહ ﷻ નારાઝ હો જાયેગા ઔર દામન પર ગુનાહે કબીરા કા દાગ્ લગ જાયેગા.

★ વાલિદૈન કો મારનેવાલે કી સઝા ★

મશહૂર સહાબીએ રસૂલ હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ سे મર્વી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા: સાત આદમી ઐસે હૈં જિન્કી તરફ અલ્લાહ તઆલા નઝરે રહમત ન ફર્માએગા ન ઉન્કા તઝકિયા ફર્માએગા ઔર ઉન્કો લોગોં કે સાથ જમા ફર્માએગા, મગર યહ કિ વહ લોગ તૌબા કર લેં, જો તૌબા કરતા હૈ અલ્લાહ ﷻ ઉસ્કી તૌબા કુબૂલ ફર્માતા હૈ. મુશ્તઝની કરનેવાલા, લવાતત કરનેવાલા, શરાબી, વાલિદૈન કો મારને વાલા હત્તા કિ ઉન્હેં ફર્યાદ રસી કરની પળે, પળોસિયોં કો ઈતની ઈઝા પહુંચાને વાલા કિ વહ ઉસે લાનત મલામત કરને લગેં ઔર પળોસી કી બીવી સે ઝિના કરનેવાલા. *(રવાહુલ્ બૈહકી ફી–શોઅબિલ્ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જિન સાત ગુનહગારોં પર અલ્લાહ તબારક વ તઆલા નઝરે રહમત નહીં ફર્માએગા ઉન્કે ગુનાહ આપને સુન લિયે. ઉન્મેં કા હર ગુનહગાર ઐસા હૈ કિ જિસ પર તફસીલન કિતાબ લિખી જા સકતી હૈ મગર ચૂંકિ મૌઝૂ વાલિદૈન કે મુતઅલ્લિક્ હૈ ઈસલિયે ઈસી કે હવાલે સે અર્ઝ કરતા હૂં કિ વાલિદૈન જો અપની ઔલાદ કો નિહાયત હી મેહનત વ મશક્કત સે પરવરિશ કરતે હૈં અગર કોઈ બચ્ચા ઉન્હેં મારતા હૈ યહાં તક કિ વહ મદદ તલબ કરને પર મજબૂર હો જાયેં, એસે ઝાલિમ શખ્સ પર અલ્લાહ ﷻ અપની નઝરે રહમત ભી

નહીં ફર્માએગા. મુઝે બતાઓ અગર રબ કી નઝરે રહમત હી રૂઠ જાયે તો કૌન હૈ જો હમકો મહશર કી પરેશાનિયોં ઔર હોલનાકિયોં સે બચા સકેગા ? લિહાઝા અલ્લાહ ﷻ કી રહમત વાલી નઝર કા હકદાર બનના ચાહતે હૈં તો ઝરૂરી હૈ કિ અગર મઝકૂરા ગુનાહોં મેં સે કિસી ગુનાહ કા ઈર્તિકાબ હો ગયા તો આઈન્દા ન કરને કે ઈરાદે સે સચ્ચે દિલ સે તૌબા કર લો. વહ ગફૂરુર્રહીમ હૈ, ઝરૂર અપને બંદે કી ખતા માફ ફર્મા દેગા. મૌલા ﷻ હમ સબકો અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે સદકા વ તુફૈલ ઈન સાત ગુનાહોં સે બચાએ ઔર અપની બેકરાં રહમત કા હકદાર બનાએ.

★ રિઝ્ક મેં તંગી કા સબબ ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : اِذَا تَرَكَ الْعَبْدُ اَلدُّعَاءَ لِلْوَالِدَيْنِ فَاِنَّه يَنْقَطِعُ عَنْهُ الرِّزْقُ યાની આદમી જબ માં–બાપ કે લિયે દુઆ કરના છોળ દેતા હૈ તો ઉસકા રિઝક રોક દિયા જાતા હૈ. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કૌન નહીં ચાહતા કિ વહ દૌલતમંદ બન જાયે ? હર એક ચાહતા હૈ મગર અમલ કિન નુસ્ખોં પર કરતા હૈ ? ઉન નુસ્ખોં પર અમલ કરતા હૈ જો દુન્યા કા આમ આદમી બતાતા હૈ ઔર રહમતે આલમ ﷺ કે બતાએ હુએ નુસ્ખોં પર અમલ નહીં કરતા. કિતને તઅજ્જુબ કી બાત હૈ. ઈન્સાન અપની તંગીએ રિઝક કી વજહ મુખ્તલિફ ચીઝોં કો સમઝતા હૈ, કભી ઉસકી નઝર અપને વાલિદૈન કે લિયે દુઆ ન કરને પર નહીં જાતી. લિહાઝા રહમતે આલમ ﷺ કે ફર્માન કો ખાનાએ દિલ મેં મહફૂઝ કર લો ઔર આજ હી સે હર નમાઝ કે બાદ અપને વાલિદૈન કે લિયે દુઆ કરના શુરૂ કર દો ઔર ઈસ દુઆ કો અપને ઉપર લાઝિમ કર લો :

رَبِّ اجْعَلْنِیْ مُقِیْمَ الصَّلٰوةِ وَمِنْ ذُرِّیَّتِیْ رَبَّنَا وَ تَقَبَّلْ دُعَاءِ ○ رَبَّنَا اغْفِرْلِیْ وَلِوَالِدَیَّ وَلِلْمُؤْمِنِیْنَ یَوْمَ یَقُوْمُ الْحِسَابُ ○

તર્જુમા : અય મેરે રબ ! મુઝે નમાઝ કાયમ કરનેવાલા રખ ઔર કુછ મેરી ઔલાદ કો, અય હમારે રબ ! હમારી દુઆ સુન લે, અય હમારે

રબ ! મુઝે બખ્શ દે ઔર મેરે માં–બાપ કો ઔર સબ મુસલમાનોં કો જિસ દિન હિસાબ કાયમ હોગા. *(પારા : ૧૩/૩૯)*

ઈન્શાઅલ્લાહ ! રોઝી મેં બરકત ભી હોગી ઔર કભી તંગી કા સાયા ભી નહીં આએગા. રબ્બે કદીર ﷻ અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે ફર્માન પર અમલ કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ રોઝે કયામત સબસે સખ્ત અઝાબ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મર્વી હૈ કિ રસૂલે અકરમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ કયામત કે રોઝ સબસે સખ્ત અઝાબ ઉસ શખ્સ કો દિયા જાયેગા જિસને કિસી નબી કો કત્લ કિયા હો યા ઉસે કિસી નબી ને કત્લ કિયા હો યા ઉસ્ને અપને વાલિદૈન મેં સે કિસી કો કત્લ કિયા હો ઔર તસ્વીર બનાને વાલે કો ઔર ઐસે આલિમ કો જો અપને ઈલ્મ સે ફાયદા ન ઉઠાએ. *(રવાહુલ બૈહકી ફી શ?અબિલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુછ કૌમેં ઐસી ગુઝરી હૈં જિનકે દામન પર અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام કે કત્લ કા દાગ લગા હૈ જૈસે યહૂદ, ઔર કુછ એસે સરકશ વ બાગી ઝમીન પર ગુઝરે હૈં જો અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام સે મુકાબલે કે દરપે રહે ઐસે લોગોં કો જંગ વગૈરા મેં અબિયાએ કિરામ ને કત્લ કિયા, ઉન્કા ઠિકાના તો જહન્નમ હૈ હી લેકિન સાથ હી સાથ વાલિદૈન કે કાતિલ કે હવાલે સે સખ્ત તરીન અઝાબ કી વઈદ તાજદારે કાયનાત ﷺને સુનાકર યહ વાઝેહ ફર્મા દિયા કિ અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام કો કત્લ કરનેવાલા કિતના જાબિર ઔર સખ્ત દિલ હોગા જબ કિ અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام તો ઉન્કો જન્નત કા રાસ્તા ઔર સુકૂન કી દૌલત દેને કે લિયે તશરીફ લાએ થે. ઈસી તરહ વાલિદૈન ભી ઔલાદ કે સુકૂન કે લિયે ન જાને કિતની તકાલીફ ઔર પરેશાનિયાં બર્દાશ્ત કરતે હૈં ઔર ઉન્કી ખુશી બચ્ચોં કો ખુશ દેખને મેં હોતી હૈ લેકિન ઝાલિમ બેઢા અગર વાલિદૈન જૈસે મોહસિનીન કા કાતિલ બન જાયે તો રબ્બે કદીર ભી ઐસે એહસાન ફરામોશ કો સખ્ત તરીન અઝાબ મેં ગિરફતાર ફર્મા કર જુર્મ કા બદલા અતા ફર્માતા હૈ. લિહાઝા

ખબરદાર ! કભી ઐસે ભયાનક જુર્મ કા તસવ્વુર ભી ન આને પાએ. રબ્બે કદીર ﷻ સબકો ઈસ કબીહ જુર્મ કે ઈર્તિકાબ સે બચાએ.

★ ખાતિમા ખરાબ હોને કા અંદેશા ★

માં–બાપ કે નાફર્માન કો દુન્યા મેં જો સબસે બળી સજા મિલેગી વહ યહ હૈ કિ ઉસે મરતે વક્ત કલિમા પઢના નસીબ ન હોગા. જૈસા કિ દર્જે ઝૈલ હદીષ સે માલૂમ હોતા હૈ.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉબય ઔફા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હમ લોગ નબીએ કરીમ ﷺ કી બારગાહ મેં હાઝિર થે, એક શખ્સ આપકી બારગાહ મેં આયા ઔર અર્ઝ કિ એક જવાન મૌતો–હયાત કી કશ–મકશ ઔર જાંકુની કે હાલ મેં હૈ, ઉસે તલ્કીન કી ગઈ કિ વહ "لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" પઢે મગર ન પઢ સકા. સરકાર ﷺને પૂછા ક્યા વહ નમાઝ પઢતા થા ? તો અર્ઝ કિયા, હાં ! યહ સુનકર રસૂલે પાક ﷺખળે હો ગયે, તો સાથ મેં હમ લોગ ભી ખળે હો ગયે. આપ ઉસ જવાન કે પાસ તશરીફ લે ગયે ઔર ફર્માયા કહો "لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" વહ બોલા યહ કલિમા પઢને કી તાકત મેરી ઝબાન મેં નહીં, મૈં ઉસસે આજિઝ હૂં, સરકાર ﷺને ઈસકી વજહ પૂછી તો ઉન્હોંને ખૂદ હી બતાયા કિ વહ અપની વાલિદા માજિદા કી નાફર્માની કરતે થે. તો સરકાર ﷺને પૂછા, ક્યા ઈન્કી વાલિદા ઝિંદા હૈં ? સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ને બતાયા, હાં ! ઝિંદા હૈં, તો આપને ફૌરન ઉન્કી વાલિદા કો તલબ કિયા. વહ હાઝિર હુઈ તો આપ ﷺને પૂછા, ક્યા યહ તેરા બેટા હૈ ? વહ બોલી, હાં !

"فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَرَأَيْتِ لَوْ اُجِّجَتْ نَارٌ ضَخْمَةٌ فَقِيْلَ لَكِ اِن شَفَعْتِ لَهٗ خَلَّيْنَا عَنْهُ وَ اِلَّا حَرَّقْنَاهُ بِهٰذِهِ النَّارِ أَ كُنْتِ تَشْفَعِيْنَ لَهٗ"

રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : અગર આગ ભળકા દી જાયે ઔર તુઝસે કહા જાયે કિ તુમ ઈસકે લિયે સિફારિશ કરો તો હમ ઈસે છોળ દેંગે વરના ઈસી આગ મેં ઈસે જલા ડાલેંગે, તો કયા તુમ અપને બેટે કી સિફારિશ કરોગી ? માં બહરહાલ માં હૈ, વહ બેટે કી ના ફર્માની વ ઈઝા રસાની તો બર્દાશ્ત કર સકતી હૈ મગર ઉસે કભી યહ ગવારા ન હોગા કિ

ઉસ્કા લાલ ઉસ્કે લિયે આગ કે દહકતે અંગારોં મેં જલાયા જાયે. રહમતે આલમ ﷺ કે સવાલ કે તૈવર સે હી ઉસ ખાતૂન ને અચ્છી તરહ મહસૂસ કર લિયા કિ ઉસ્કે બેટે કે સાથ ક્યા હોનેવાલા હૈ, વહ સમઝ ગઈ કિ મેરા બેટા દુન્યા કી આગ મેં નહીં બલ્કિ ઈસસે ભી અઝિયતનાક જહન્નમ કી આગ મેં મેરી વજહ સે જલાયા જાયેગા, વહ ફૌરન પુકાર ઉઠી "يَارَسُوْلَ اللّٰهِ اِذْ اَشْفَعُ" અય રસૂલલ્લાહ ! ﷺ અબ તો મૈં સિફારિશ કરૂંગી.

સૈયિદે આલમ ﷺને ફર્માયા : તુમ ઈસ પર અલ્લાહ ઔર મુઝે ગવાહ બનાઓ કિ તુમ ઈસ જવાન સે ખુશ હો, વહ બોલીં, અય પરવદિગાર ! મૈં તુઝે ઔર તેરે રસૂલ કો ગવાહ બનાતી હૂં. ફિર રસૂલે મુજતબા ﷺને ઉસ જવાન સે ખિતાબ કરકે ફર્માયા પઢો "لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ" ઉન્હોંને ઈસ દફા પૂરા કલિમા પઢ દિયા તો ઉસ વક્ત રસૂલે પાક علیہ الصلوٰۃ والسلام ને ફર્માયા "اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِىْ اَنْقَذَهٗ مِنَ النَّارِ" અલ્લાહ ﷻ કા શુક્ર હૈ કિ ઉસ્ને ઈસ જવાન કો જહન્નમ સે બચા લિયા. *(અત્તરગ્રીબ વત્તરહીબ:૨/૨૭૬–૨૭૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! પતા ચલા કે વલી હો યા સહાબી હર એક કો માં કી નાફર્માની કી સઝા ઔર ઈતાઅત કી જઝા મિલતી હૈ. લિહાઝા હમેં ચાહિયે કિ મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે સબક હાસિલ કરેં ઔર હુસ્ને ખાતિમા કે લિયે વાલિદૈન કી ફર્માબર્દારી કરતે રહેં. માં બહરહાલ માં હોતી હૈ, બચ્ચા હઝાર માં કો સતાએ લેકિન અગર બચ્ચે કી તકલીફ કા ખ્યાલ આ આયે તો માં અપને બચ્ચોં કી સારી ગલતિયોં કો માફ ફર્મા દેતી હૈ.

★ ફર્ઝ વ નફ્લ ગૈર મકબૂલ ★

હઝરત અબૂ ઉમામા બાહિલી સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલે અકરમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"ثَلٰثَةٌ لَا يَقْبَلُ اللّٰهُ مِنْهُمْ صَرْفًا وَّ لَا عَدْلًا عَاقٌّ وَّ مَنَّانٌ وَ مُكَذِّبٌ بِقَدَرٍ"

યાની તીન શખ્સ હૈં કિ અલ્લાહ તઆલા ન ઉન્કે નફલ કુબૂલ કરે

ઔર ન ફર્ઝ, માં બાપ કો ઈઝા દેનેવાલા ઔર સદકા દેકર ફકીરોં પર એહસાન રખનેવાલા ઔર તકદીર કા ઝુઠલાનેવાલા. *(અત્તરગીબ વત્તરહીબ : ૨/૨૭૫)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આદમી ખૂબ નફલી કામોં મેં મસ્રૂફ રહતા હૈ ઔર ઈસ બાત કા ખ્યાલ નહીં કરતા કિ માં–બાપ કો ઉસ્કી ખિદમત કી ઝરૂરત હૈ યા નહીં, જિસસે ઉન્કા દિલ દુ:ખતા હૈ. ઈસી તરહ અગર કોઈ ફરાઈઝ કા પાબંદ હૈ ઔર અપને માં–બાપ કો સતાતા ભી રહતા હૈ, ઉન્કો ઝબાનોં–અમલ સે ઈઝા ભી દેતા રહતા હૈ ઔર અપને આપકો બહુત હી ફરાઈઝ વગૈરા કા પાબંદ જાનતા હૈ, ઉસે મઝકૂરા હદીષ સે સબક હાસિલ કરના ચાહિયે કિ પરવરદિગાર માં–બાપ કો સતાને વાલે કે ફરાઈઝ વગૈરા કુબૂલ નહીં ફર્માતા. અલ્લાહ હમ સબકો અપને વાલિદૈન કી ખિદમત કરને ઔર ફરાઈઝ વ નવાફિલ કી પાબંદી કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ નાફર્માન કો ફૌરી સઝા દી જાતી હૈ ★

હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક રઝિયલ્લાહુ અન્હુ સે રિવાયત હૈ કિ અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : તમામ ગુનાહોં મેં અલ્લાહ જિસે ચાહે બખ્શ દેતા હૈ મગર માં કી નાફરમાની વ ઈઝારસાની નહીં બખ્શતા, વહ ઉસ નાફરમાન કી ઝિંદગી મેં હી ઉસ્કી સઝા દે દેતા હૈ. *(મિશ્કાત : ૪૨૧)*

બલ્કિ કુછ વાકિઆત સે યહ અંદાઝા હોતા હૈ કિ બેટા બેકુસૂર સહી, અગર ઉસ્કી અદના કોતાહી ઔર ગફલત કી વજહ સે વાલિદૈન નારાઝ હો જાયેં તો રબ્બે કદીર બેટે પર ઈતાબ ફર્માતા હૈ, જૈસા કિ આનેવાલે વાકિઆત સે આપ અંદાઝા લગાયેંગે.

★ હઝરત જુરૈજ કી ઈબ્રતનાક કહાની ★

એક દફા ગૈબદાં નબી અલયહિસ્સલાતુવસ્સલામ ને અગલી ઉમ્મતોં કે મશહૂર વ મઅરૂફ વલી હઝરત જુરૈજ રઝિયલ્લાહુ અન્હુ કા વાકિઆ બયાન ફર્માયા કિ વહ ઈબાદત ગુઝાર થે. અપને ઈબાદત ખાને હી મેં અલ્લાહ કી તસ્બીહ વ

તહમીદ ઔર ઉસ્કે ઝિક્ર મેં મશગૂલ રહતે થે. એક દિન જબ વહ નમાઝ મેં મસ્રૂફ થે ઉન્કી વાલિદા ઉન્હેં બુલાને આયીં ઔર જુરૈજ કહ કર આવાઝ દિયા, યહ દિલ મેં સોચને લગે, બારે ઈલાહા ! મેરી માં હૈ ઔર મેરી નમાઝ ! (મૈં કયા કરૂ) માં કા કહના માનૂં યા નમાઝ પઢું ? કુછ દેર ઈસી કશમકશ મેં પરેશાન રહે આખિર સોચ બીચાર કર એક ફૈસલા કિયા ફિર નમાઝ મેં મશગૂલ હો ગએ ઔર માં ઈન્તિઝાર કરકે ચલી ગઈ. વહ દૂસરે રોઝ ફિર ઉન્હેં બુલાને આઈ ઔર આવાઝ દિયા, અય જુરૈજ ! મગર આજ ભી વહી કુછ સોચ કર નમાઝ મેં લગ ગયે (ઔર માં કી બાત ન સુની. માં કો બેટે કે ઈસ બર્તાવ સે બળા રંજ પહુંચા) ઉસને ખુદાએ સમીઅ્ કી બારગાહ મેં યહ દુઆ કર દી :–

"اَللّٰهُمَّ لَا تُمِتْهُ حَتّٰى يَنْظُرَ اِلٰى وُجُوْهِ الْمُوْمِسَاتِ" યાની ઈલાહી ! જુરૈજ જબ તક કિસી બદકાર કા મુંહ ન દેખ લે ઉસ વફાત ન દેના.

બની ઈસ્રાઈલ મેં જુરૈજ ઔર ઉન્કી ઈબાદત કા ખૂબ ચર્ચા હો ચલા થા. એક ફાહિશા ઔરત (જો હુસ્નો–જમાલ મેં યકતા હોને કી વજહ સે) જિસકે હુસ્ન કી કહાવત કહી જાતી થી, જુરૈજ કે સામને અપને નાપાક ઈરાદે કે સાથ આઈ મગર જુરૈજ ને ઉસ્કી તરફ તવજ્જોહ ન કી. તો વહ એક ચર્વાહે કે પાસ આઈ, ઉસ બેહયા ને ઉસે અપને ઉપર કાબૂ દિયા તો વહ ઉસ્કે સાથ બદી મેં મુલવ્વિસ હુઆ, જિસકે સબબ યહ હામિલા હો ગઈ. જબ બચ્ચા પૈદા હુઆ તો ઉસને કહા કિ યહ બચ્ચા જુરૈજ કા હૈ. ઈતના સુનતે હી લોગ બર્હમ હો ગયે ઔર આકર જુરૈજ કા ઈબાદત ખાના ઢા દિયા ઔર ઉન્હેં મારને લગે. જુરૈજ ને પૂછા, તુમ લોગ યહ કયા કર રહે હો ? ઉન્હોંને કહા: તુમ ઝિનાકાર હો, ફલાં ફાહિશા કે શિકમ સે તેરી બદકારી કે બાઈસ બચ્ચા પૈદા હુઆ હૈ. જુરૈજ ને પૂછા, વહ બચ્ચા કહાં હૈ ? લોગ ઉસે લેકર આયે તો જુરૈજ ને ઉનસે મોહલત લેકર નમાઝ પઢી, ફિર બચ્ચે કે પાસ આયા "فَطَعَنَ فِىْ بَطْنِهٖ وَ قَالَ يَا غُلَامُ مَنْ اَبُوْكَ قَالَ فُلَانٌ الرَّاعِىْ" ઉસકે પેટ મેં ઉંગલી મારા ઔર કહા, અય બચ્ચે ! તુમ કિસકે નુત્ફે સે હો ? ઉસ્ને કહા, ફલાં ચરવાહે કા. લોગ જુરૈજ કી કરામત વ પાકદામની

દેખકર બેહદ નાદિમ વ શર્મિન્દા હુએ ઔર જુરૈજ કો બોસા દેને ઔર ઉન્કી બુઝુર્ગી સે બરકત હાસિલ કરને લગે. ઉન્હોંને કહા, હમ તેરા ઈબાદત ખાના સોને કા બનવાયેંગે ! જુરૈજ ને કહા, નહીં ! ઈસે પહલે કી તરહ મિટ્ટી કા બના દો. તો ઉન્હોંને વૈસા હી બના દિયા. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

હઝરત જુરૈજ નફલ નમાઝ પઢ્હ રહે થે, વહ નમાઝ મુખ્તસર કરકે માં કે હુકમ કી બજાઆવરી કે લિયે હાઝિર હો સકતે થે, મગર ઉન્હોંને ઐસા ન કરકે માં કો તકલીફ પહુંચાઈ ઔર ઉસ્કે નતીજે મેં ઉન્હેં ઐસે શર્મનાક હાલાત કા સામના કરના પળા કિ ઉન જૈસે તારિકુદ્ દુન્યા કે લિયે ઈસસે ઝયાદા શર્મનાક વાકિ઼આ નહીં હો સકતા.

યહાં પર સઝા કી તઅય્યીન કુદરત ને નહીં કી બલ્કિ ખૂદ માં ને હી કી થી. ફિર અમલ વ જઝા મેં યકગુના મુનાસિબત ઝરૂર પાઈ જાતી હૈ. ઉન્હોંને થોળી દેર નમાઝ મૌકૂફ કરકે માં કા મુંહ દેખના પસંદ ન કિયા તો ઉસકે બદલે મેં ઉન્હેં મજબૂર હોકર એક બદઝાત ફાહિશા કા મુંહ ભી દેખના પળા. ઉન્હોંને અપની માં કે સાથ કુછ ઈસ તરહ સુલૂક કિયા થા જૈસે વહ ઉસ ગ઼રીબ કે ફર્ઝન્દ નહીં હૈં, ઔર ઈસી બાત સે ઉસ્કે આબગીનએ દિલ કો ઠેસ પહુંચી થી. તો ઈસી જિન્સ કે ઈતાબ સે ઉન્કે ભી આબગીનાએ દિલ કો ઠેસ પહુંચાઈ ગઈ.

મેરે પ્યારે આકા઼ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત જુરૈજ બિલા શુબ્હા અલ્લાહ કે વલી થે ઔર ખુદાએ વહદહૂ લા શરીક કી ઈબાદત મેં મસ્રૂફ હોને કી વજહ સે ઉન્હોંને અપની માં કી મામૂલી–સી નાફર્માની કી થી, મગર કુદરત ને ઉન્હેં ભી માફ નહીં કિયા, બલ્કિ દુન્યા હી મેં ઉન પર ઈતાબ ફર્માયા. ફિર હમ જૈસે સિયાહકાર, ખ્તાશિઆર અપને માલ ઔર એહલો–અયાલ કે લિયે માં–બાપ કો બળી સે બળી અઝિય્યત દે કર ખુદાએ કહ્હાર વ જબ્બાર કે ગ઼ઝબ વ અઝાબ સે કયોંકર બચ સકતે હૈં ? લિહાઝા હમેં ભી ચાહિયે કિ વાલિદૈન કી ફર્માબર્દારી મેં કોતાહી ન કરેં.

★ સર ગધે કા ★

હઝરત અવ્વામ બિન હૌશબ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં, મૈં એક મોહલ્લે મેં

ગયા ઉસ્કે કિનારે પર કબ્રસ્તાન થા. અસ્ર કે વક઼્ત એક કબ્ર શક઼ હુઈ ઔર ઉસ્મેં સે એક આદમી નિકલા જિસ્કા સર ગધે કા ઔર બાકી઼ બદન ઈન્સાન કા થા. ઉસને તીન આવાઝેં ગધે કી તરહ લગાઈ ફિર કબ્ર બંદ હો ગઈ. એક બુઢ્હિયા બૈઠી સૂત કાત રહી થી. એક દૂસરી ખાતૂન ને મુઝસે કહા, ઈસ બળી બી કો દેખતે હો ? મૈંને કહા, હાં ! ઈસ્કા કયા મામલા હૈ ? કહા યહ ઈસ કબ્ર વાલે કી માં હૈ, વહ શરાબ પીતા થા, જબ શામ કો આતા, માં નસીહત કરતી, અય બેટે ! ખુદા સે ડર, કબ તક ઈસ નાપાક ચીઝ કો પિયેગા ? શરાબી જવાબ દેતા, તૂ ગધી કી તરહ ચિલ્લાતી હૈ ! યહ શખ્સ અસ્ર કે બાદ મરા જબ સે હર રોઝ બાદે અસ્ર ઈસકી કબ્ર ફટતી હૈ ઔર યૂં હી તીન આવાઝેં ગધે કી તરહ લગાતા હૈ ઔર ફિર કબ્ર બંદ હો જાતી હૈ. *(અત્તરગ઼ીબ વત્તરહીબ: ૨/૨૭૭)*

મેરે પ્યારે આકા઼ عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! ખબરદાર ! અપને વાલિદૈન કે મુતઅલ્લિક઼ અપની ઝબાન કો મોહતાત રખો, વરના અંજામ આપને પઢ્હ લિયા. અલ્લાહ ﷻ અપને હબીબ ﷺ કે સદકા઼ વ તુફૈલ હમેં અપની ઝબાન કો વાલિદૈન કે હવાલે સે મુહતાત રખને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ માં કી બદ દુઆ કા હૈરતનાક અષર ★

એક બુઝુર્ગ ને મક્કા મુઅઝ્ઝમા જાને કા ઈરાદા કિયા. ઉન્કી એક માં થી જો ઉન્કે મક્કા જાને પર ખુશ ન થીં. યહ બુઝુર્ગ મન્નત વ સમાજત કે બાવુજૂદ ઉન્હેં રાઝી ન કર સકે ઔર મક્કા કે લિયે રવાના હો ગયે. ઈધર ઉન્કી માં ને બારગાહે ઈલાહી મેં ગિર્યા વ ઝારી કે સાથ બદ દુઆ કી કિ પરવરદિગારે આલમ ! મેરે બેટે ને મુઝે જુદાઈ કી આગ મેં જલાયા હૈ તૂ ઉસ પર કોઈ અઝાબ નાઝિલ ફર્મા દે.

યહ બુઝુર્ગ રાત કે વક઼્ત શહર મેં પહૂંચે તો ઈબાદત કે લિયે મસ્જિદ મેં તશરીફ લે ગયે. અજીબ ઈત્તેફાક઼ ! ઉસી રાત એક ચોર કિસી કે ઘર મેં દાખિલ હુઆ, માલિક મકાન કો ચોર કે આને કા ઈલ્મ હુઆ તો જલ્દી સે મસ્જિદ કી તરફ ભાગા. લોગોં ને ઉસ્કા પીછા કિયા વહ ચોર મસ્જિદ કે દરવાઝે કે પાસ આકર ગ઼ાયબ હો ગયા, લોગ યહ સમઝ કર કિ વહ

મસ્જિદ હી મેં ગયા હૈ, વહાં દેખા કિ યહી બુઝુર્ગ ખળે હોકર નમાઝ પઢ્હ રહે હૈં, ઉન્હેં પકળ કર હાકિમે શહર કે પાસ લે ગયે, હાકિમ ને ઉન્કે હાથ પૈર કાટને કા ઔર આંખોં કો નિકાલને કા ફ઼ર્માન સાદિર કિયા. તો લોગોંને ઉન્કે હાથ પૈર કાટ દિયે, આંખેં નિકાલ દીં ઔર શહર મેં એલાન કર દિયા કિ "યહ ચોર કી સઝા હૈ." ઉન બુઝુર્ગને ફ઼ર્માયા :

"لَا تَقُوْلُوْا ذٰلِكَ بَلْ قُوْلُوْا هٰذَا جَزَاءُ مَنْ قَصَدَ طَوَافَ مَكَّةَ بِلَااِذْنِ اُمِّهٖ"

યહ મત કહો કિ યહ ચોર કી સઝા હૈ બલ્કિ યહ કહો કિ યહ માં કી ઈજાઝત કે બગૈ઼ર તવાફ઼ે મક્કા કા ઈરાદા કરનેવાલે કી સઝા હૈ.

જબ લોગોં કો માલૂમ હુઆ કિ યહ તો એક બુઝુર્ગ હૈં ઔર ઉન્કે હાલ સે વાકિ઼ફ હુએ તો રોને લગે ઔર ઉન્હેં ઉન્કે ઈબાદત ખાને કે પાસ લાકર છોળ ગયે. ઉન્કા તો યહ હાલ હૈ. ઉધર ઉન્કી માં ઉસી ઈબાદત ખાને કે અંદર યહ દુઆ કર રહી થીં :–

"يَا رَبِّ اِنِ ابْتَلَيْتَ اِبْنِىْ بِبَلَاءٍ اَعِدْهُ اِلَىَّ حَتّٰى اَرَاهُ" એ પરવરદિગાર ! અગર તૂને મેરે બેટે કો કિસી મુસીબત મેં મુબ્તલા કર દિયા હૈ તો ઉસે મેરે પાસ લૌટા દે તાકિ મૈં ઉસે દેખ લૂં.

માં તો અંદર યહ દુઆ માંગ રહી થી ઔર બેટા દરવાઝે પર સદા દે રહા હૈ કિ મૈં એક ભૂકા મુસાફ઼िર હૂં મુઝે ખાના ખિલા દીજિયે (ન બેટે કો માલૂમ કિ અપને હી દરવાઝે પર સદા દે રહા હૈ ન માં કો પતા કિ યહ ભૂખા મુસાફ઼िર મેરા હી બેટા હૈ) માં ને કહા દરવાઝે કે પાસ આઓ ! મુસાફ઼िર ને કહા, મેરે પાસ પૈર નહીં હૈં, મૈં કૈસે આઉં ? માં ને કહા, હાથ બઢ્હાઓ ! મુસાફ઼िર ને કહા, મેરે પાસ હાથ ભી નહીં. માં અબ તક પહચાન ન સકી થી. ઉસને કહા, અગર મૈં સામને આકર તુઝે ખાના ખિલાઉં તો મેરે ઔર તેરે દરમિયાન હુર્મત ક़ાયમ હો જાયેગી. યહ બોલે આપ ઈસકા ભી અંદેશા ન કરેં, મૈં નિગાહોં સે મહરૂમ હૂં ! તો માં એક રોટી ઔર કૂઝે મેં ઠંડા પાની લેકર આઈ ઔર ઉસે ખિલાયા, પિલાયા મગર પહચાન ન સકી. અલ્બત્તા મુસાફ઼िર ને પહચાન લિયા, ઉસ્ને અપના ચેહરા માં કે ક़દમોં મેં રખકર અર્ઝ કિયા : "اَنَا اِبْنُكَ الْعَاصِىْ" અય

મહેરબાન માં ! મૈં આપકા નાફ઼ર્માન બેટા હૂં, અબ માં ભી પહચાન ગઈ ઔર બેટે કી યહ રૂહ–ફ઼ૈસા અઝિય્યત દેખકર સીને કે અંદર ઉસ્કા દિલ ટુક઼ળે–ટુક઼ળે હો ગયા, વહ બિલક઼ ઉઠી ઔર ઝબાન કી રાહ સે ઉસ્કે દિલ કી યહ સદા બુલંદ હુઈ :–

"يَا رَبِّ ! اِذَا كَانَتِ الْحَالَةُ كَذٰلِكَ ـ فَاقْبِضْ رُوْحِىْ وَ رُوْحَهٗ حَتّٰى لَا يَرَى النَّاسُ سِوَادَ وَجْهِنَا"

તર્જુમા : અય પરવરદિગાર ! જબ હાલ ઈતના બુરા હો ગયા તો મેરી ઔર મેરે ફ઼ર્ઝન્દ કી રૂહ ક़બ્ઝ ફ઼ર્મા લે તાકિ હમ લોગોં મેં રૂ–સિયાહ ઔર શર્મિન્દા ન હોં. અભી યહ દુઆ પૂરી ન હુઈ થી કિ માં બેટે દોનોં ફ઼ૌત હો ગએ. *(અઝમતે વાલિદૈન : મુસન્નિફ઼ મુફ઼્તી નિઝામુદ્દીન સાહબ રિઝવી)*

★ અહદે ફ઼ારૂક઼ી કા દર્દનાક વાક઼िઆ ★

હઝરત ઉમર ફ઼ારૂક઼ે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ કે ઝમાને મેં કોઈ સૌદાગર થા. એક રોઝ ઉસ્કી માં ખર્ચ કે લિયે ઉસ્કે પાસ કુછ માંગને આઈ, ઉસ્કી બીવીને કહા, આપકી માં યૂં હી રોઝ રોઝ માંગ કર હમેં મોહતાજ બના દેના ચાહતી હૈ. ગ઼રીબ માં યહ સુનકર રોતી હુઈ ચલી ગઈ ઔર બેટે ને ઉસે કુછ ન દિયા.

એક દફ઼ા યહ લળકા તિજારત કા માલ લેકર કહીં સફ઼ર મેં જા રહા થા. રાસ્તે મેં ડાકૂઓં ને ઉસ્કા સારા માલ વ અસ્બાબ લૂટ લિયા ઔર ઉસ્કા હાથ કાટ કર ઉસી કી ગર્દન મેં લટકા દિયા. ઔર ઉસે રાસ્તે મેં ખૂન મેં લત–પત છોળ કર ચલે ગયે. કુછ લોગ ઉસ્કે પાસ સે ગુઝરે તો ઉસે ઉઠા કર ઉસ્કે ઘર પહુંચા દિયા, જબ ઉસ્કે રિશ્તેદાર ઉસે દેખને આયે તો ઉસ્ને બરમલા અપને જુર્મ કા એતરાફ઼ કર લિયા :

"هٰذَا جَزَائِىْ فَلَوْ كُنْتُ اَعْطَيْتُ اُمِّىْ بِيَدِىْ دِرْهَمًا مَا قُطِعَتْ يَدِىْ وَمَا سُلِبَ مَالِىْ"

યહ મુઝે અપની માં કો તક઼્લીફ઼ દેને કી સઝા હૈ, અગર મૈંને અપને હાથ સે વાલિદા કો એક રૂપિયા ભી દે દિયા હોતા તો ન મેરા હાથ કાટા

જાતા ઔર ન હી મેરા માલ છીના જાતા. ફિર સૌદાગર કે પાસ ઉસ્કી માં આઈ તો ઉસ્ને કહા કિ અય પ્યારે બેટે ! તેરે સાથ દુશ્મનોં કે ઈસ સુલૂક સે મુઝે અફસોસ હૈ ! તો બેટે ને અર્ઝ કિયા, અમ્મી જાન ! મેરે સાથ અય સબ કુછ આપકો તકલીફ દેને કી વજહ સે હુઆ હૈ, આપ મુઝસે ખુશ હો જાઈયે. માં ને કહા : "يَا بُنَيَّ اِنِّيْ رَضِيْتُ عَنْكَ" અય પ્યારે બેટે ! મૈં તુઝસે ખુશ હૂં, જબ રાત આઈ તો અલ્લાહ કી કુદ્રત સે દોબારા ઉસ્કા હાથ પહલે કી તરહ હો ગયા. *(દુરરતુન્ નાસિહીન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝરા કુદરત કા ઈન્સાફ દેખિયે કિ જૈસા જુર્મ હૈ કુદરત ઉસી અંદાઝ કી મુજરિમ કો સઝા દે રહી હૈ. બેટે ને માલ દેને સે બખીલી કી થી તો વહ માલ તબાહ વ બર્બાદ હો ગયા, ઔર હાથ કો દાદો–દહિશ સે રોકા થા તો વહ હાથ કાટ દિયા ગયા. ગર્દન સે "હાથ સટા લેના" બખીલી સે કિનાયા હોતા હૈ તો કટે હુએ હાથ કો ગર્દન મેં લટકા કર ગોયા યહ એલાન કિયા ગયા કિ દેખ લો ! માં–બાપ કે સાથ બખીલી કરને કી યહી સઝા હૈ. અબ ઈસી કે સાથ માં કી ખુશનૂદી કા કરિશ્મા ભી દેખિયે કિ ઈધર માં બેટે સે રાઝી હોતી હૈ ઔર ઉધર ફાદિરે મુત્લક દોબારા બેટે કો હાથ સે નવાઝ દેતા હૈ ! અલ્લાહ ﷻ હમેં વાલિદૈન કો ખુશ રખને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ એક બુઝુર્ગ કા હજ મકબૂલ ન હુવા ★

હઝરત માલિક બિન દીનાર رضی اللہ عنہ એક સાલ હજ કે લિયે તશરીફ લે ગયે. જબ લોગ અરફાત સે વાપસ હુએ તો રાત મેં આપ ને ખ્વાબ મેં દેખા કિ આસ્માન સે દો ફિરિશ્તે ઉતરે, એક ને દૂસરે સે પૂછા, ઈમ્સાલ કિતને લોગોં કા હજ મકબૂલ હુઆ ? દૂસરે ફિરિશ્તે ને જવાબ દિયા, સિવાએ અહમદ બિન મુહમ્મદ બલ્ખી કે સારે હાજિયોં કા હજ મકબૂલ હો ગયા હૈ, ઉન્હોંને રાસ્તે ભર મશક્કત બર્દાશ્ત કી ઔર નતીજા મહરૂમી રહા :

બેચારા કસે શવદ અઝ કૂએ તૂ મહરૂમ
પસ નેસ્ત દર જાએ દિગર દર હમહ બૂમ

હઝરત માલિક બિન દીનાર رضی اللہ عنہ બેદાર હુએ મગર ઈસી ફિક્ર મેં

રાત ભર ઉન્હેં નીંદ ન આઈ. સુબહ તળકે વહ ખુરાસાન કે કાફિલે મેં ગયે ઔર હઝરત અહમદ બલ્ખી કો ઢુંઢને લગે, વહ ઈસી જુસ્તુજૂ મેં ચક્કર લગાતે હુએ એક બળે ખેમે કે પાસ પહુંચે વહાં કા યહ આલમ કિ ખેમે કા પર્દા ગિરા હુઆ હૈ ઔર એક ખૂબસૂરત જવાન મોટા કપળે પહને પૈર મેં બેળી ઔર ગર્દન મેં મહરૂમી કા તૌક ડાલે ખળા હૈ, ઉસ નવજવાન કી નિગાહ હઝરત માલિક પર પળી તો ઉસ્ને આપકો સલામ કિયા ઔર કહા, અય માલિક ! જિસ જવાન કે મુતઅલ્લિક આપ ને ખ્વાબ મેં દેખા હૈ કિ ઉસકા હજ મકબૂલ નહીં હુવા, વહ મૈં હી હૂં ઔર યહ મોટા કપળા, તૌક ઔર બેળી મેરી મહરૂમી કી નિશાની હૈ. હઝરત માલિક કા બયાન હૈ કિ મૈં તો હૈરત મેં પળ ગયા ! મૈંને ઉસ જવાન સે કહા, અલ્લાહુ અકબર ! આપ ઐસે રોશન ઝમીર ઔર સાફ દિલ હૈં, ઔર આપકો કુછ માલૂમ નહીં કિ યહ મહરૂમી આખિર કિસ બિના પર હૈ ? જવાન ને કહા, હાં ! મુઝે માલૂમ હૈ, ઈસ મહરૂમી કી વજહ યહ હૈ કિ મેરે વાલિદ મુઝ સે નાખુશ હૈં. મૈંને કહા કિસી કો મેરે સાથ ભેજ દીજિયે, તાકિ મૈં આપકે વાલિદ કે પાસ જાકર સિફારિશ કરૂં, મુમ્કિન હૈ કિ વહ આપ સે રાઝી હો જાયેં. ઉન્હોંને એક આદમી કે સાથ અપને વાલિદ કે પાસ પહુંચાયા. મૈંને વહાં દેખા કિ એક ઉમ્દા સાઈબાન હૈ જિસમેં શાહાના ફર્શ બિછે હુએ હૈં ઔર ખુશ કલામ બુળ્હા શખ્સ કુર્સી પર જાહો–જલાલ કે સાથ બૈઠા હૈ જિસ્કે સામને બહુત સે લોગ સફ બાંધે ખળે હૈં.

મૈંને જાકર સલામ કિયા ઔર પૂછા કિ અય શૈખ ! કયા આપકા કોઈ બળા લળકા ભી હૈ ? કહા, એક નાલાયક લળકા હૈ ! મૈં ઉસસે ખુશ નહીં હૂં. મૈંને ઉસસે ગુઝારિશ કી કિ આજ કા દિન વહ દિન નહીં હૈ કિ કોઈ શખ્સ કિસી કી ઈઝા રસાની કો દિલ મેં બિઠાએ રખે, આજ તો ઝુલ્મ કે બખ્શને ઔર દુશ્મનોં કે માફ કરને કા દિન હૈ, યહ બાત કોઈ ભલી નહીં લગતી કિ આપ અપને ફર્ઝન્દ કો અઝાબ મેં મુબ્તલા રખેં. મૈં માલિક બિન દીનાર હું, રાત મેં મૈંને ઈસ તરહ કા ખ્વાબ દેખા હૈ, આપકો ખુદા વ રસૂલ કા વાસ્તા ! આપ અપને ફર્ઝન્દ કી ગલતી કો નઝર અંદાઝ કરકે ઉસે માફ કર દેં. વહ બુળ્હા યહ સુનકર ખળા હો ગયા ઔર કહને લગા,

અય શૈખ ! મૈંને તય કર લિયા થા કિ કભી ઉસસે ખુશ ન હોઉંગા, મગર આપ એક બુઝુર્ગ હસ્તી હૈં ઔર બળે અઝીમ શફીઅ્ કા વાસ્તા લાયે હૈં તો મૈં ઉસે માફ કરતા હૂં, મેરા દિલ ઉસસે ખુશ હૈ :

ઠાની થી દિલ મેં અબ ન મિલેંગે કિસી સે હમ
પર ક્યા કરેં કિ હો ગએ મજ્બૂર જી સે હમ

હઝરત માલિક رضی اللہ عنہ કહતે હૈં, મૈંને બુઢ્હે કો દુઆ દી ઔર ઉસ્કા શુક્રિયા અદા કિયા ફિર મૈં ઉસ જવાન કે ખેમે કે પાસ આયા તો હૈરતઝદા રહ ગયા કિ જવાન તૌક઼ ઔર બેળી સે આઝાદ હૈ, મોટા કપળા બદન સે અલગ હૈ ઔર પાકીઝા કપળા ઝેબેતન કિયે હુએ હૈ. વહ ખુશ–ખુશ ખેમે સે બાહર આયા ઔર કહને લગા, અય માલિક ! અલ્લાહ તઆલા આપકો બેહતરીન જઝા અતા ફર્માએ કિ આપને મેરે ઔર મેરે વાલિદ માજિદ કે દરમિયાન સુલહ કરા દી ઔર ઉન્કી ખુશનૂદી કી બરકત સે મેરા હજ ભી મક઼બૂલ હો ગયા. *(અઝમતે વાલિદૈન બહવાલા અખ્લાકે મુહસિની)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જબ અલ્લાહ કે વલી કો વાલિદૈન કી નારાઝગી કી સઝા મિલ સકતી હૈ તો હમ ઔર આપ કિસ શુમારો–કતાર મેં હૈં ? લિહાઝા હમેં ઈસ વાક઼િએ સે દર્સે ઈબરત હાસિલ કરના ચાહિયે.

★ ફર્માંબર્દાર બનને કા તરીક઼ા ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા: જિસ શખ્સ કે વાલિદૈન યા ઉન્મેં સે કિસી એક કા ઈન્તિક઼ાલ હો જાયે ઔર વહ ઉન્કા નાફર્માન હો, ફિર વહ ઉન્કે લિયે મુસ્તક઼િલ ઈસ્તિગ઼ફાર ઔર દુઆ કરતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસે ફર્માબર્દાર લિખ દેતા હૈ. *(બૈહક઼ી)*

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલે અકરમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા: જિસને અપને વાલિદૈન કે ઈન્તિકાલ કે બાદ ઉન્કા ક઼ર્ઝ અદા કર દિયા ઔર ઉન્કી નઝર પૂરી કી ઔર ઉન્કો બુરા ભલા કહલાને કા સબબ ન બના તો વહ ખ્વાહ (ઝિંદગી મેં) ઉન્કા નાફર્માન ક્યોં ન હો તબ ભી ઉન્કા ફર્માબર્દાર લિખ દિયા જાયેગા. *(રવાહુ ઈબ્ને અસાકિર)*

★ મસાઈલ વ આદાબ ★

સાહિબે તફસીરે રૂહુલ બયાન ને આયતે કરીમા "وَقَضٰى رَبُّكَ اَلَّا تَعْبُدُوْۤا اِلَّاۤ اِيَّاهُ" કે તહત ચંદ મસાઈલ વ આદાબ કા ઝિક્ર ફર્માયા જિન્કા સમઝના ઔર યાદ રખના હમારે લિયે નિહાયત હી ઝરૂરી હૈ :

- વાલિદૈન કો નામ લેકર ન બુલાએં, ઈસલિયે કિ યહ ભી મુરવ્વત કે ખિલાફ઼ હૈ બલ્કિ ખુલી ગુસ્તાખી હૈ, અગર આમ ગુફ઼્તગૂ મેં ઉન્કે અસ્મા બતાને કી ઝરૂરત પળે તો નામ બતા સકતા હૈ.
- ઉન્કી આવાઝ પર અપની આવાઝ કો ઉંચા ન કરે ન હી ઉન્કે સામને ઉંચા બોલે, બલ્કિ નર્મ લહઝે ઔર ખુશ કલામી સે બાત કરે, હાં ! અગર વહ બહરે હોં યા ઈફ઼હામો–તફ઼હીમ સિર્ફ઼ ઉંચી આવાઝ મેં હો સકતી હૈ તો ઝરૂરત કે વક઼્ત જાઈઝ હૈ.
- કિસી કે માં–બાપ કો ગાલી ન દે કર્યોંકિ વહ જવાબી હમલા કરકે ઉસ્કે માં–બાપ કો ગાલી દેગા.
- હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما ને ફર્માયા કિ વાલિદૈન કે સાથ ઐસે ઝિંદગી બસર કરે જૈસે એક ઝલીલ ખતાકાર ગુલામ અપને તુર્શ–રૂ ઔર સખ્તગીર આક઼ા કે સાથ ઝિંદગી બસર કર હૈ, યાની જૈસે ગુલામ મઝકૂર અપને આક઼ા મઝકૂર કે સામને ચાપલૂસી ઔર ખુશામદ કરકે વક઼્ત બસર કરતા હૈ ઐસે હી ઔલાદ કો માં–બાપ કે સામને ઝિંદગી બસર કરની ચાહિયે, યાની માં–બાપ કો ગૈઝ–ગઝબ સે ન દેખે.
- માં–બાપ કી તરફ઼ મહબ્બત, શફ઼્ક઼ત ઔર નિહાયત હી મેહરબાની સે દેખે.
- અપને માં–બાપ કી ખિદમત ખૂદ કરે, કિસી દૂસરે કે સુપુર્દ ન કરે.
- ઈન્સાન કો અપને માં–બાપ કી ઔર ઉસ્તાઝ ઔર પીરો–મુર્શિદ કી ખિદમત સે આર ન કરની ચાહિયે, ઈસી તરહ બાદશાહ, હાકિમે વક઼્ત ઔર મેહમાન કા હુક઼્મ હૈ.
- બાપ કે લિયે નમાઝ કા ઈમામ ભી ન બને અગર્ચે બેટા ઉસસે ઝયાદા

ફ़ક़ીહ હો. હાં ! અગર વહ દીન કે અહકામ ઔર ઉન્કે મસાઈલ સે વાક़िફ़ નહીં તો જાઈઝ હૈ.

- ★ માં–બાપ કે આગે ભી ન ચલે, હાં ! અગર રાસ્તા સાફ़ કરને કી ઝરૂરત દરપેશ હો તો જાઈઝ હૈ.
- ★ માં–બાપ કે સામને કિસી ભી ઉંચી જગહ પર ન બૈઠે કિ ઈસસે માં–બાપ કી ઈહાનત હોતી હૈ.
- ★ કિસી મામલે મેં માં–બાપ સે સબક़ત ન કરે, મષલન્ ખાને પીને, બૈઠને ઔર ગુફ્તુગૂ વગ़ૈરા મેં.
- ★ અગર બાપ બદમઝહબ હૈ વહ ઉસે અપની ઈબાદતગાહ મેં લે જાના ચાહતા હૈ તો ન જાયે, હાં અગર બાપ ઉસે કિસી મઝહબી ચીઝ અપને યહાં ઉઠા લાને કા હુકમ દે તો ઉસે કરે.
- ★ ઈમામ અબૂ યૂસુફ़ رضی اللہ عنہ ને ફ઼ર્માયા, "અગર ઉસે માં–બાપ હુકમ ફ઼ર્માયેં કિ હાંડી કે નીચે આગ જલાયે હાલાંકિ ઉસ હાંડી મેં ખિનઝીર કા ગોશ્ત પકાયા જા રહા હૈ તો આગ જલાને મેં હરજ નહીં."
- ★ માં–બાપ સે આર કરકે અપને આપકો કિસી દૂસરે મશહૂર વ મઅ્રૂફ़ શખ્સિયત કી તરફ़ મન્સૂબ ન કરે, ઈસલિયે કિ લા'નત કા મૂજિબ હૈ. હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયાઃ "અપને આપકો દૂસરી ઝાત મેં મન્સૂબ કરને વાલે પર અલ્લાહ ઔર ફ઼िરિશ્તોં ઔર તમામ લોગોં કી લા'નત હો, ઉસ્કી ન કોઈ ઈબાદત (ફ઼રાઈઝ) ન નેકી (નવાફ़िલ) ક઼ુબૂલ હોગી."
- ★ અગર માં–બાપ હર દોનોં યા ઉન મેં સે એક કાફ़िર હો તો ઉન્કે લિયે ઈસ્લામ ક઼ુબૂલ કરને કી દુઆ કરેં.

ફ઼ાઈદા : કાશફ઼ી ને લિખા હૈ કે ઔલાદ કો અપને માં–બાપ કે લિયે દુઆ માંગને કે મુખ્તલિફ़ તરીક़े હૈં, અગર વહ મુસલમાન હૈં તો ઉન્કે લિયે બહિશ્ત કી અગર કાફ़िર હૈ, તો ઉન્કે લિયે ઈમાન વ ઈસ્લામ કી દુઆ માંગે. *(તફ़્સીર રૂહુલ બયાન)*

★ બાદ ઈન્તિક़ાલ હુસ્ને સુલૂક કે તરીક़े ★

ખાલિક़े કાયનાત عزوجل ઔર ઉસ્કે પ્યારે મહબૂબ મુહમ્મદે અરબી ﷺ ને જિસ તરહ વાલિદૈન કી ઝિંદગી મેં ઉન્કે સાથ હુસ્ને સુલૂક ઔર ઉન્કી ઈતાઅત વ ફ઼ર્માબર્દારી કા હુકમ દિયા હૈ, બાદ વફ઼ાત ભી ઉન્કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરને કા હુકમ સાદિર ફ઼ર્માયા હૈ. વાલિદૈન કે ઈન્તિક़ાલ કે બાદ ઉન્સે હુસ્ને સુલૂક યહ હૈ કિ ઉન્કી તજહીઝ વ તકફ़ીન નીઝ ઉન્કી જાઈઝ વસિયતોં પર અમલ કરેં. ચુનાંચે હઝરત અબૂ ઉસૈદ માલિક બિન રબીઆ સાઅદી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ એક અન્સારી رضی اللہ عنہ ને હુઝૂરે અક़્દસ ﷺ કી ખિદમતે અક़્દસ મેં હાઝિર હોકર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ માં–બાપ કે ઈન્તિક़ાલ કે બાદ ઉન્કે સાથ નેકી કરને કા તરીક़ા બાક़ી હૈ જિસે મૈં બજા લાઉં ? ફ઼ર્માયા : હાં ! ચાર બાતેં હૈં :–

૦૧. ઉન્કી નમાઝે જનાઝા પઢ્હના.

૦૨. ઉન્કે લિયે દુઆએ મગફ़िરત કરતે રહના.

૦૩. ઉન્કી વસિયત પર અમલ કરતે રહના.

૦૪. ઉન્કે દોસ્તોં કી ખાતિરદારી ઔર મેહમાન નવાઝી કરતે રહના ઔર જો રિશ્તા સિર્ફ઼ ઉન્હીં કી જાનિબ સે હો ઉન્કો નેક બર્તાવ કે સાથ ક़ાયમ રખના. યહ વહ નેકિયાં હૈં જિનકા કરના ઉન્કી મૌત કે બાદ ભી ઉન્કે સાથ નેકી કરના હી હૈ. *(ફ઼તાવા રિઝવિય્યહ, બહવાલા અલજામિઉલ કબીર)*

મેરે પ્યારે આક़ા કે પ્યારે દીવાનો ! વાલિદૈન કા હક़ ઉન્કે ઈન્તિકાલ કે બાદ ભી બાક़ી રહતા હૈ જિસ્કા ખ્યાલ હમેશા રખના ચાહિયે. અલ્લાહ عزوجل અપને પ્યારે મહબૂબ عليه الصلوة والسلام કે સદક़ા વ તુફ़ૈલ હમેં મઝકૂરા બાતોં પર અમલ કરનેકી તૌફ़ીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

★ માં–બાપ કે લિયે દુઆએ મગ઼ફ़िરત ★

હઝરત અબૂ ઉસૈદ માલિક બિન જુરારહ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા :–

"اِسْتِغْفَارُ الْوَلَدِ لِاَبَوَيْهِ بَعْدَ الْمَوْتِ مِنَ الْبِرِّ" માં–બાપ કે સાથ હુસ્ને સુલૂક મેં સે એક યહ હૈ કિ ઔલાદ ઉન્કે ઈન્તિકાલ કે બાદ ઉન્કે લિયે દુઆએ મગફિરત કરતી રહે. *(જામિઉલ અહાદીષ : ૩/૨૦૬)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વાલિદૈન કે મરને કે બાદ હુસ્ને સુલૂક કા તરીકા રહમતે આલમ ﷺને બતા દિયા કિ ઉન્કે લિયે દુઆએ મગફિરત કરેં.

★ માં–બાપ કી તરફ સે સદકા કરો ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, જબ તુમ મેં સે કોઈ શખ્સ કુછ નફલ ખૈરાત કરે તો ચાહિયે કિ ઉસે અપને માં–બાપ કી તરફ સે કરે કિ ઉસ્કા ષવાબ ઉન્હેં મિલેગા ઔર ઉસ્કે ષવાબ મેં કુછ ન ઘટેગા. *(જામિઉલ અહાદીષ : ૩/૨૦૬)*

એક ઔર મકામ પર સરકારે દો આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા: વાલિદૈન કે મરને કે બાદ નેક સુલૂક સે યહ હૈ કિ તૂ અપની નમાઝ કે સાથ ઉન્કે લિયે નમાઝ પઢ્હે ઔર અપને રોઝોં કે સાથ ઉન્કે લિયે રોઝે રખે. *(જામિઉલ અહાદીષ : ૩/૨૦૭)*

આ'લા હઝરત ઈમામ અહમદ રઝા મુહદ્દિષે બરેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ ફતાવા રિઝવિય્યહ મેં રકમતરાઝ હૈં :

એક સહાબીએ રસૂલ ﷺને હાઝિર હોકર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મૈં અપને માં–બાપ કે સાથ ઝિંદગી મેં નેક સુલૂક કરતા થા અબ વહ મર ગયે ઉન્કે સાથ નેક સુલૂક કરને કી ક્યા રાહ હૈ ? ઈસ પર હુઝૂર ﷺને મુંદર્જાવાલા ઈર્શાદ ફર્માયા.

નીઝ ઈસ હદીષ કા મતલબ યહ હૈ કિ જબ અપને ષવાબ મિલને કે લિયે કુછ નફલ નમાઝ પઢ્હે યા રોઝે રખે તો કુછ નફલ ઉન્કી તરફ સે પઢ્હે ઔર ષવાબ પહુંચાએ. યા નમાઝ રોઝા જો અમલ નેક કરે સાથ હી ઉન્હેં ષવાબ પહુંચને કી નિયત કરે કિ ઉન્હેં ભી મિલેગા ઔર તેરા ભી કમ ન હોગા. *(જામિઉલ અહાદીષ)*

★ વાલિદૈન કી તરફ સે હજ ★

હઝરત ઝૈદ બિન અર્કમ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : ઈન્સાન જબ અપને વાલિદૈન કી તરફ સે હજ કરતા હૈ વહ હજ ઉસ્કી ઔર ઉન સબકી તરફ સે કુબૂલ કિયા જાતા હૈ ઔર ઉનકી રૂહેં આસ્માન મેં ઉસસે શાદ હોતી હૈં ઔર યહ શખ્સ અલ્લાહ ﷻ કે નઝદીક માં–બાપ કે સાથ હુસ્ને સુલૂક કરનેવાલા લિખા જાતા હૈ.

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જો અપને માં–બાપ કી તરફ સે હજ કરે ઉન્કી તરફ સે હજ અદા હો જાયેગા ઔર ઉસે દસ હજ કા ષવાબ ઝયાદા હોગા.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અગર અલ્લાહ ﷻ દૌલત સે નવાઝે તો ઝરૂર ઉન્કી તરફ સે હજ કરકે ઉન્કો ખુશ કરેં. મૌલા તઆલા હમ સબકો તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ માં–બાપ કા કર્ઝ અદા કરો ★

હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન સમુરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જો શખ્સ અપને માં–બાપ કે બાદ ઉન્કી કસમ સચ્ચી કરે ઔર ઉન્કા કર્ઝ અદા કરે ઔર કિસી કે માં–બાપ કો બુરા ભલા ન કહે કિ જવાબ મેં વહ ઉસ્કે માં–બાપ કો બુરા ભલા કહેગા. લિહાઝા અગર કોઈ અપને માં–બાપ કો બુરા ભલા કહલવાને સે બચાએ તો યહ વાલિદૈન કે સાથ નેકોકાર લિખા જાતા હૈ અગર્ચે વહ ઉન્કી ઝિંદગી મેં નાફર્માન થા. ઔર જો ઉન્કી કસમ પૂરી ન કરે ઔર ઉન્કા કર્ઝ અદા ન ઉતારે ઔર ઔરોં કે વાલિદૈન કો બુરા કહકર ઉન્હેં બુરા કહલવાએ, વહ નાફર્માન લિખા જાતા હૈ અગર્ચે વહ ઉન્કી હયાત મેં ફર્માબર્દાર થા.

મેરે પ્યારે આકા علیہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! ખુદારા ! કિસી કે ભી માં–બાપ કો બુરા ન કહો વરના જવાબન વહ આપ કે માં–બાપ કો બુરા ભલા કહેગા ઔર વહ બેકુસૂર આપ કી વજહ સે ગાલિયાં સુનેંગે. ઐસા કરને વાલા અગર સૌમો–સલાત કા પાબંદ ભી હૈ તબ ભી વહ માં–બાપ કા નાફર્માન લિખા જાયેગા.

★ વાલિદૈન કી ક़બ્રો કી ઝિયારત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા: જો અપને માં–બાપ યા ઉન્મેં સે એક કી ક़બ્ર કી જમ્આ કે રોઝ ઝિયારત કરે વહ અપને માં–બાપ કે સાથ અચ્છા બર્તાવ કરનેવાલા લિખા જાતા હૈ.

અમીરુલ મોમિનીન હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : જો શખ્સ બરોઝે જુમ્આ અપને વાલિદૈન યા ઉન્મેં સે કિસી એક કી ક़બ્ર કી ઝિયારત કરે ઔર વહાં યાસીન પઢે વહ બખ્શ દિયા જાયેગા.

બુલબુલે શીરાઝ હઝરત શૈખ સઅ્દી رضی اللہ عنہ ને કયા ખૂબ ફર્માયા:

સાલહા બર તૂ ગુઝરદ કિ ગુઝર, ન કુની સૂએ તુર્બતે પિદર
તૂ બજાએ પિદર ચે કરદી ખૈર તા હમાં ચશમદારી અઝ પિસ્રત

યાની બહુત સાલ ગુઝરને પર ભી તૂ કભી અપને માં–બાપ કી ક़બ્ર પર ફાતિહા ખ્વાની કે લિયે નહીં ગયા ! બતા જબ તૂને અપને માં–બાપ કે સાથ ભલાઈ નહીં કી તો ફિર અપની ઔલાદ સે કિસ મુંહ સે ભલાઈ કી ઉમ્મીદ રખતા હૈ ?

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્બાન જાઈયે રહમતે આલમ ﷺ કી ઈનાયતોં પર કિ આપને બકષરત ષવાબ મિલને કી બશારત અતા ફર્માઈ. વાલિદૈન કી ક़બ્ર કી ઝિયારત પર હજ્જે મબ્રૂર કા ષવાબ ઔર ઝિયારત કરનેવાલે કી ક़બ્ર કી ઝિયારત કો ફિરિશ્તે આયેંગે, ઈસસે બઢ્હકર સઆદત ઔર કયા હોગી ? ખુદારા ! ઉન્કે ઈન્તિક़ાલ કે બાદ ઉન્કો મત ભૂલો બલ્કિ ઉન્કી ક़બ્ર કી ઝિયારત કો જાયા આયા કરો ઔર ઉન્કે ઈસાલે ષવાબ કે લિયે ફાતિહા ખ્વાની કરતે રહો. ઈન્શાઅલ્લાહ ! મરને કે બાદ આપકી ક़બ્ર કી ઝિયારત કે લિયે આપકી ઔલાદ આયેગી. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો અપને મર્હૂમ વાલિદૈન કી ક़બ્રોં પર હાઝિરી દેકર ઉન્કે લિયે ઈસાલે ષવાબ કરતે રહને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ

મિયાં-બીવી કે હુકૂક़

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ્લામ મેં હુકૂકુલ ઈબાદ કી બડી અહમિયત હૈ, હુકૂકુલ ઈબાદ કી અદાયગી પર કુર્આન વ અહાદીષ મેં બડી બશારતેં મૌજૂદ હૈં ઔર બંદોં કે હુકૂક़ અદા ન કરને પર સખ્ત વઈદેં હૈં. હુકૂકુલ ઈબાદ તો બહુત હૈં, યહાં હમ ચંદ કે હુકૂક़ ઈખ્તિસાર કે સાથ ઝિક્ર કરતે હૈં.

★ મર્દ પર ઔરત કે હુકૂક़ ★

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! બાનિએ ઈસ્લામ ﷺ કી તશરીફ આવરી સે ક़બ્લ દુન્યા મેં હર શખ્સ અપને હુકૂક़ ઔર ફરાઈઝ સે ગ़ાફિલ થા, મર્દ ઔરતોં સે અપને સારે હુકૂક़ અદા કરવાતે થે મગર ઔરતોં કો એક લૌન્ડી કી હૈસિયત સે રખતે થે, ન ઉન્કે હુકૂક़ કી અદાયગી કરતે થે ઔર ન હી ઉન્હેં કોઈ ક़દ્રો–મંઝિલત દેતે થે. મઝહબે ઈસ્લામ કી જલ્વાગરી હોતે હી સારી ઈન્સાનિયત કો ઉસ્કે હુકૂક़ સે આશના કરા દિયા ગયા, મર્દોં કો ઉન્કે હુકૂક़ બતાએ ગયે, ઔરતોં કો ઉન્કે હુકૂક़ દિલાએ ગયે ઔર ઉન્કે હુકૂક़ કી હિફાઝત કે લિયે ક़ાનૂને ઈલાહી આસ્માન સે નાઝિલ હુઆ.

મર્દ પર નિકાહ કે બાદ ઔરત કે હુકૂક़ કી અદાયગી લાઝિમ હો જાતી હૈ કિ અગર વહ ઉસ્મેં કોતાહી બર્તતા હૈ યા ઉસે ફરામોશ કરતા હૈ તો ઈસ્લામી નુક़્તએ નઝર સે અઝાબે ખુદાવંદી કા સઝાવાર હોગા ઔર જહન્નમ કે અઝાબ કા મુસ્તહિક़ હોગા. મર્દ પર ઔરત કે કયા–કયા હુકૂક़ બનતે હૈં કુર્આન વ હદીષ મેં ઈસ્કી મુકમ્મલ વઝાહત હૈ. પઢેં ઔર અમલ કરને કી કોશિશ કરેં.

★ ભલાઈ કરો ★

અલ્લાહ ﷻ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

"وَ عَاشِرُوْهُنَّ بِالْمَعْرُوْفِ فَاِنْ كَرِهْتُمُوْهُنَّ فَعَسٰى اَنْ تَكْرَهُوْا شَيْئًا وَّ يَجْعَلَ اللّٰهُ فِيْهِ خَيْرًا كَثِيْرًا"

અપની બીવિયોં કે સાથ નેકી ઔર ભલાઈ કે સાથ ઝિંદગી ગુઝારને કા હુકમ ફર્માયા. શૌહર પર લાઝિમ હૈ કિ અપની બીવી કે સાથ અચ્છા બર્તાવ કરે, શૌહર પર બહૈસિયતે શૌહર અપની બીવી ઔર બચ્ચોં કે ખાને, કપડે ઔર રહાઈશ કી ઝિમ્મેદારી હૈ. *(સૂરએ નિસાઅ : ૧૯)*

★ દોનોં બરાબર ★

ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ : "وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِىْ عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوْفِ" ઔર ઔરતોં કા હક़ મર્દો પર ઐસા હી હૈ જૈસા ઔરતોં પર હૈ દસ્તૂર કે મુતાબિક़. *(સૂરએ બ़કરહ : ૨૨૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليه الصلوٰة والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ્લામ અદલ વ મુસાવાત કા મઝહબ હૈ. ઈસ્લામને જિસ તરહ ઔરતોં પર ઉન્કે શૌહરોં કે હુકૂક़ રખે હૈં ઈસી તરહ શૌહરોં પર ભી ઔરતોં કે હુકૂક़ રખે હૈં. આજ ઈસ્લામ પર લોગ ઈલ્ઝામ તરાશિયાં કરતે હૈં ઔર ઈસ બાત કા પ્રોપેગંડા કરતે હૈં કિ ઈસ્લામ ને ઔરતોં સે ઉન્કે હુકૂક़ છીન લિયે હૈ, ઉન્કો પાબંદે સલાસિલ કર દિયા હૈ. મૈં અર્ઝ કરના ચાહતા હૂં કિ કુર્આને મુક़દ્દસ કી સિર્ફ મઝકૂરા આયત કો ઈન્સાફો–દિયાનત કી નિગાહ સે પઢ લેં તો દુશ્મનાને ઈસ્લામ કી આંખ ખુલ જાએ કિ ઈસ્લામ ને જિસ તરહ ઔરતોં પર મર્દો કે હુકૂક़ રખે હૈં ઈસી તરહ મર્દો કો ભી ઔરતોં કે હુકૂક़ કી અદાયગી કા હુકમ ફર્માયા હૈ. ઈસ્લામ ને તો ઔરત કો વહ ઈઝ્ઝત ઔર મક़ામ દિયા હૈ કિ દૂસરે કિસી મઝહબ મેં ઉસે વહ મક़ામ હાસિલ હી નહીં.

મઝકૂરા આયત કી તફ્સીર મેં સાહિબે તફ્સીરે નઈમી લિખતે હૈ: ઈસ્લામ સે પહલે અરબ બલ્કિ હિન્દુસ્તાન મેં ભી ઔરત મિષ્લ માલે મવેશી સમઝી જાતી થી કિ શૌહર ફક़ત અપની ખિદમત કે લિયે ખાના કપડા દેકર ઉન્સે ગુલામોં કા સા બર્તાવ કરતે થે, બલ્કિ ઉન્હેં જાયદાદ કી તરહ ઈસ્તેમાલ કરતે થે. ઈસ્લામ ને ઔરત કો નીચે સે ઉપર ઉઠાયા, ઉસ્કે હુકૂક़ ભી क़ાયમ કિયે મગર ચૂંકિ બિલ્કુલ બરાબરી क़ાયમ કરને મેં

ઘર કા ઈન્તિઝામ क़ાયમ નહીં રહ સકતા, મુલ્કી વ ખાનગી ઈન્તિઝામ કે લિયે કોઈ અફ્સર ઝરૂર હોના ચાહિયે અગર મુલ્ક મેં કોઈ બાદશાહ ન હો, સબ બરાબર હોં તો ઉસ્કી બર્બાદી યક़ીની હૈ. ઐસે હી અગર કોઈ ઘર મેં હાકિમ ન હો, સબ યક़સાં હોં તો ઘર કી તબાહી લાઝમી હૈ. ઈસલિયે મર્દોં કો ઔરતોં કા હાકિમ બનાયા क़યોંકિ મર્દ મેં કુવ્વતે શુજાઅત અક़્લ વગૈ़રા ઝયાદા હોતી હૈ, નીઝ ઉસ્કે ઝિમ્મે બીવી કા સારા ખર્ચ, બઅઝ હુકૂક તો મુશ્તરક હૈં ઔર બઅઝ ખાસ. હુકૂક़ મુશ્તરકા દો क़िસ્મ કે હૈં : એક હુકૂક़ શરઈ જિસ્કા દાવા કિયા જા સકતા હૈ ઔર જિનકે અદા કરને પર હાકિમ મજબૂર કર સકતા હૈ. દૂસરે હુકૂક़ અખ્લાકી કિ જિનકા અદા કરના ઝરૂરી મગર ઉન્કા અદાલત મેં દાવા નહીં હો સકતા. ઔરત કે હુકૂક़ શરઈ મર્દ પર ચાર क़िસ્મ કે હૈં : ૧. ખાના, કે જૈસા ખૈદ ખાએ ઉસે ભી ખિલાએ. ૨–કપડા, કે જૈસા ખૂદ પહને ઉસે ભી પહનાએ ઔર હસ્બે હૈસિયત ઉસે આરામ મેં રખે. ૩–મકાન, કે હસ્બે હૈસિયત ઉસે રહને કે લિયે જગહ દે. ૪–મુજામઅત.

મર્દ કે લિયે ઝરૂરી હૈ કિ બીમારી મેં ઉસ્કા ઈલાજ કરાએ, કભી કભી ઉસ્કો માયકે વાલોં સે મિલાતા રહે. સય્યદના અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی الله عنهما ફર્માતે હૈં કિ મૈં અપની બીવી કો રાઝી કરને કે લિયે અચ્છા લિબાસ પહનતા હૂં કિ જબ મૈલે કપડોં મેં વહ મુઝે બુરી માલૂમ હોતી હૈ તો મૈં ઉસે કબ અચ્છા માલૂમ હૂંગા.

હદીષ શરીફ મેં હૈ કિ અગર તુમ क़યામત મેં મુઝસે કુર્બ ચાહતે હો તો અપની બીવિયોં કો રાઝી રખો, બલ્કિ ઉસ્કી ખુશ્નૂદી કે લિયે ઉસ્કે માયકે વાલોં બલ્કિ ઉસ્કી સહેલિયોં સે ભી સુલૂક કરો. હુઝૂર صلى الله عليه وسلم હઝરત ખદીજા رضی الله عنها કી વફાત કે બાદ ઉન્કી તરફ સે કુર્બાની કરતે જિસ્કા ગોશ્ત ખદીજા કી સહેલિયોં મેં તક़્સીમ ફર્માતે થે. લિહાઝા મર્દ કો ચાહિયે કિ બીવી કે ઈન્તિક़ાલ કે બાદ તીજા, દસ્વાં, ચાલીસ્વાં, બરસી, સદક़ા વગૈ़રા ઉસ્કે ઈસાલે ષવાબ કે લિયે કરે. યહ ભી બેહતર હૈ કિ ઝિંદગી મેં અપની બીવી કો જિન ઔરતોં સે મહબ્બત વ મેલ હો વહ ફાતિહા કા ખાના ઉન્હેં ભેજે, ઉસે બાદ વફાત અચ્છાઈ સે યાદ કરે, ઉસ્કે લિયે હમેશા દુઆએ

મગફિરત કરે, ઉસ્કે માં–બાપ વ અહલો–અયાલ क़राબત કા હમેશા અહતેરામ કરે. જબ કિ હુઝૂર ﷺને હઝરત ખદીજા رضی اللہ عنہا કી સહેલિયોં સે યહ સુલૂક કિયા તો બીવી કે માં–બાપ વ એહલે क़राબત તો ઝયાદા સુલૂક કે હક़દાર હૈ. ખુલાસા યહ કિ હર એક દોનોં કો ખુશ રખને કી ઈન્તિહાઈ કોશિશ કરેં. *(तफ़्सीरे नईमी : २/४९७)*

★ सबसे अच्छा कौन ? ★

રસૂલે મક़બૂલ ﷺને ફર્માયા :–

"خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِاَهْلِهٖ وَ اَنَا خَيْرُكُمْ لِاَهْلِىْ" તુમ મેં સબસે બેહતર વહ હૈ જો અપની બીવી કે લિયે બેહતર હો ઔર મૈં અપની બીવિયોં કે લિયે તુમ મેં સબસે બેહતર હૂં. *(कीमियाए सआदत : २९२)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺકે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ કા મફ़હૂમ બિલ્કુલ વાઝેહ હૈ કિ જો શખ્સ અપની બીવી કે લિયે બેહતર હો વહ સબસે બેહતર ઈન્સાન હૈ. क़યોંકિ બીવી મર્દ કે ઝેરેદસ્ત હોતી હૈ, ઉસ પર ઉસ્કો હાકિમ બના દિયા ગયા હૈ તો અકષર ઐસા હોતા હૈ કિ લોગ અપને તસર્રુફ़ાત (અધિકારો) કા બેજા ઈસ્તેમાલ કરના શુરૂઅ કર દેતે હૈં. ઈસી લિએ ફર્માયા ગયા કિ જો અપની બીવી કી નઝર મેં બેહતર હો યાની ઉસ્કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરકે ઉસ્કે દિલ મેં અપને લિયે જગહ બના લે વહ સબસે બેહતરીન ઈન્સાન હૈ. ઔર ફિર રહમતે આલમ عليہ الصلوٰۃ والسلام ને અપની મિષાલ ભી પેશ ફર્માઈ કિ મૈં તુમ મેં અપની બીવિયોં કે લિયે સબસે બેહતર હૂં કિ હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺને અપની તમામ અઝવાજે મુતહ્હરાત કે સાથ હમેશા રિફ़્ક़ વ નરમી કા બર્તાવ કિયા હૈ, કભી કિસી કી હક़તલફી ન હોને દી ઔર તમામ અઝ્વાજ કે દરમિયાન અદ્લો–મુસાવાત કા ખાસ ખયાલ ફર્માયા હૈ. આપ ઉન કી દિલજોઈ ભી ફર્માતે થે. આપ કી ઝાત ઝિંદગી કે હર મર્હલે મેં હમારે લિયે રહનુમા વ રહબર હૈ લિહાઝા અપની બીવિયોં કે હુકૂક़ કી અદાયગી મેં ભી હમેં રહમતે આલમ ﷺ કી ઝાત કો દેખના ચાહિયે ઔર આપ કે બતાએ હુએ રાસ્તે પર અમલ કરના ચાહિયે.

★ औरत की मिषाल ★

હઝરત આઈશા સિદ્દીક़ા رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"اَلْمَرْأَةُ كَالضِّلَعِ اِنْ اَقَمْتَهَا كَسَرْتَهَا وَ هِىَ يُسْتَمْتَعُ بِهَا عَلٰى عِوَجٍ"

ઔરત પસ્લી કી તરહ હૈ, અગર તુમ ઉસ્કો સીધા કરોગે તો તોળ દોગે, ઉસસે ઉસ્કી કજી કે સાથ હી ફાયદા ઉઠાયા જા સકતા હૈ. *(इब्ने माजा : १७७)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! યહ હક़ીક़ત બિલ્કુલ વાઝેહ હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા ને મર્દ કી પસ્લી સે ઔરત કો પૈદા ફર્માયા, પસ્લી ટેળ્હી રહતી હૈ, જિસ તરહ ટેળ્હી હડ્ડી કો સીધા કરના મુશ્કિલ કામ હૈ ઈસી તરહ ઔરત કો બિલ્કુલ સીધા રખના બહુત મુશ્કિલ અમ્ર હૈ. રસૂલે ગિરામી વક़ાર ﷺ કે ફર્માન કે મુતાબિક़ ઔરત સે ઉસ્કી કજી કે સાથ હી ફાયદા ઉઠાયા જા સકતા હૈ.

★ तीन बातें ★

લોગોં ને સુના કિ જનાબ રહમતુલ લિલ્–આલમીન ﷺ વફાત શરીફ़ કે વક़્ત આહિસ્તા–આહિસ્તા યહ તીન બાતેં ફર્માતે થે : નમાઝ પળ્હો, લોન્ડી, ગુલામોં કે સાથ ભલાઈ કિયા કરો ઔર ઔરતોં કે બારે મેં અલ્લાહ હી અલ્લાહ હૈ. યહ તુમ્હારી क़ૈદ મેં હૈં, ઉન્કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરો. *(कीमियाए सआदत : २९२)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ કી આખરી નસીહત વ વસિયત મઝકૂરા તીન બાતેં હૈં, ગોયા હુઝૂર રહમતે આલમ عليہ الصلوٰۃ والسلام કો અપની ઉમ્મત કે તઅલ્લુક़ સે ઈન તીન બાતોં કા ઝયાદા ખદશા થા, ઈસી લિયે આપ વિસાલ શરીફ़ કે વક़્ત ભી ઈન તીન ચીઝોં કી તાકીદ ફર્મા રહે થે. આજ હમારે દરમિયાન યહ તીનોં બાતેં આમ હો ચુકી હૈં, હમ નમાઝોં સે દિન બદિન ગાફ़िલ હોતે ચલે જા રહે હૈં, અપને ઝેરદસ્તોં ઔર અપને નૌકરોં પર ઝુલ્મ વ ઝયાદતી કી આદત બન ચુકી હૈ. ગોયા રહમતે આલમ ﷺ આજ સે ચૌદહ સો સાલ પહલે હી યહ દેખ રહે થે કિ એક દૌર ઐસા આનેવાલા હૈ જિસ મેં યહ

તીન બાતેં આમ હો જાયેંગી લિહાઝા આપને અપની વફ़ાત કે વક़્ત ભી ઈન તીન બાતોં કી વસિયત ફ़રમાઈ. હમ અગર મહબ્બતે રસૂલ કે દાવેદાર હૈં તો હમારા ફ़રીઝા બનતા હૈ કિ આપકી ઝબાને મુબારક સે નિકલે હુએ હર હર લફ़ઝ કો અમલી જામા પહનાયેં.

★ અય્યૂબ عليه السلام કા ષવાબ ★

રસૂલે મક़બૂલ ﷺ ને ફ़રમાયા : જો શખ્સ અપની બીવી કી બદખસ્લતી પર સબ્ર કરે ઉસ્કો ઈતના ષવાબ મિલેગા જિતના હઝરત અય્યૂબ عليه السلام કો ઉન્કી મુસીબત પર મિલા. *(કીમિયાએ સઆદત : ૨૬૨)*

★ ઈમામે ग़ઝાલી رحمة الله عليه કી નસીહત ★

હુજ્જતુલ ઈસ્લામ ઈમામે ग़ઝાલી رحمة الله عليه નિકાહ કે આદાબ બયાન ફ़રમાતે હુએ ઈર્શાદ ફ़રમાતે હૈ : અપની બીવિયોં કે સાથ મઝાહ ઔર ખુશ્તબઈ કરે, ઉન્સે રૂકા ન રહે ઔર ઉન્કી અક़્લ કે મુવાફ़िક़ રહે. ઈસલિયે કિ કોઈ શખ્સ અપની ઔરત કે સાથ ઈતની ખુશ્તબઈ ન કરતા જિતની રસૂલે મક़બૂલ ﷺ કરતે થે, હત્તા કિ બીબી આઈશા સિદ્દીક़ા رضى الله عنها કે સાથ દૌળ કી, દેખેં કિ કૌન આગે નિકલ જાતા હૈ ? હુઝૂર ﷺ આગે નિકલ ગયે, દોબારા દૌળને કા ઈત્તિફ़ાક़ હુઆ, હઝરત બીબી આઈશા رضى الله عنها આગે નિકલ ગઈ, હુઝૂર عليه الصلوٰة والسلام ને ફ़રમાયા કિ યહ પહલે કા બદલા હો ગયા ! યાની અબ હમ તુમ બરાબર હો ગએ.

એક દિન હબશિયોં કી આવાઝ સુની કિ ખેલતે ઔર કૂદતે હૈં, હઝરત બીબી આઈશા رضى الله عنها સે ફ़રમાયા: તુમ ચાહતી હો કિ દેખો ? વહ બોલીં, હાં ! આપ નઝદીક તશ્રીફ़ લાયે ઔર હાથ ફૈલાયા, હઝરત સિદ્દીક़ા આપકે બાઝૂ પર ઠુળી (હડપચી) રખકર દેર તક દેખતી રહીં. આપને ફ़રમાયા : આઈશા અભી બસ ન કરોગી ? જબ વહ ચુપ રહીં, તીન બાર આપને ફ़રમાયા, તબ ઉન્હોંને બસ કિયા.

બુઝુર્ગોંને ફ़રમાયા કિ મર્દ કો ચાહિયે કિ જબ ઘર મેં આએ તો હંસતે હુએ આયે, જબ બાહર જાયે તો ચુપ જાયે ઔર જો કુછ પાયે ખાએ જો ન ખાએ ઉસે ન પૂછે.

ઠટ્ઠા ઔર ખેલ ઈસ દર્જા ન બળ્હાએ કિ ઉસ્કા ડર જાતા રહે ઔર બુરે કામોં મેં ઔરતોં કી મુવાફ़ક્ત ન કરે બલ્કિ જબ કોઈ કામ આદમિયત ઔર શરીઅત કે ખિલાફ़ દેખે તો તંબીહ કર દે. *(કીમિયાએ સઆદત : ૨૬૩)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈમામે ગઝાલી رضى الله عنه કી મઝકૂરા નસીહતેં હમારે લિયે ક़ાબિલે અમલ હૈં ઔર અગર શૌહર ઈન નસીહતોં પર અમલ કરને લગ જાયે તો અઝદવાજી ઝિંદગી બહુસ્નો ખૂબી ગુઝર જાયેગી. ઈમામે ग़ઝાલી رضى الله عنه ને અપની નસીહતોં પર હુઝૂર સરવરે આલમ ﷺ કી ઝિંદગી મુબારક કો બતૌરે મિષાલ પેશ ફ़રમાયા તાકિ સરવરે આલમ ﷺ કી અઝદવાજી ઝિંદગી કો દેખકર આપ કી ઉમ્મત ઉસ પર અમલ કરતે હુએ અપની અઝદવાજી ઝિંદગી મુસર્રત વ ખુશી કે સાથ ગુઝાર સકે. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત અપને હબીબ ﷺ કે ઉસ્વએ હસ્ના પર હમ સબકો અમલ કી તૌફ़ીક़ અતા ફ़રમાએ.

★ ઔરતોં પર મર્દો કે હુકૂક़ ★

અય ઈસ્લામ કી મુક़દ્દસ શાહઝાદિયો ! અલ્લાહ તઆલા ને શૌહરોં કો બીવિયોં પર હાકિમ બનાયા હૈ ઔર બહુત બળી બુઝુર્ગી દી હૈ. ચુનાંચે કુર્આને મુક़દ્દસ મેં અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત عزوجل ને ઈર્શાદ ફ़રમાયા : اَلرِّجَالُ قَوَّامُوْنَ عَلَى النِّسَآءِ મર્દ ઔરતોં પર હાકિમ હૈ.

ઈસ્લામ કી મુક़દ્દસ શાહઝાદિયો ! એક હાકિમ કા ઓહદા કિતના બુલંદ હોતા હૈ કિ અગર વહ શરીઅતે મુતહ્હરા કી રૌશની મેં અપની હુકૂમત ચલા રહા હૈ ઔર ઉસ્કી રિઆયા મેં સે કોઈ ઉસસે બગ़ાવત કરે તો ઉસ્કી સઝા મૌત હૈ. અલ્લાહ عزوجل ને ઈસ આયત મેં ઔરતોં પર મર્દોં કો હાકિમ ક़રાર દિયા. ઈસકા મતલબ યહ હૈ કિ મર્દ અગર ઔરત કે હુકૂક़ કી અદાયગી કરતા હૈ ઔર ઔરત ઉસ્કે હુક़્મ કે ખિલાફ़ અમલ કરતી હૈ તો કલ બરોઝે ક़યામત ઐસી ઔરત ઝરૂર બિઝ્ઝરૂર અઝાબે ખુદાવંદી કી હક़દાર હોગી. ઈસલિયે હર ઔરત પર ફ़ર્ઝ હૈ કિ વહ અપને શૌહર કા હુક़્મ માને ઔર ખુશી–ખુશી અપને શૌહર કે હર હુકમ કી તાબેદારી કરે. ક़યોંકિ અલ્લાહ તઆલાને શૌહર કા બહુત બળા હક़ બનાયા

હૈ. યાદ રખો કિ શૌહર કો રાઝી વ ખુશ રખના બહુત બળી ઈબાદત હૈ ઔર શૌહર કો નાખુશ ઔર નારાઝ રખના બહુત બળા ગુનાહ હૈ.

★ નેક ઔરત કૌન ? ★

અલ્લાહ ﷻ ઈર્શાદ ફ઼ર્માતા હૈ :–

"فَالصّٰلِحٰتُ قٰنِتٰتٌ حٰفِظٰتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللّٰهُ" નેક ઔરતેં (ખાવિંદ કી) ફ઼ર્માબરદારી કરતી હૈં ઔર ખાવિંદ કી ગૈ઼ર મૌજૂદગી મેં (ઉસ્કે માલ વ ઈઝ્ઝત કી) હિફ઼ાઝત કરતી હૈ જિસ તરહ અલ્લાહ ﷻ ને હિફ઼ાઝત કા હુકમ દિયા હૈ. *(સૂરએ નિસા : ૩૪)*

અલ્લાહ ﷻ ને ઈસ આયત મેં નેક ઔરતોં કી સિફ઼ત બયાન ફ઼ર્માઈ હૈ કિ નેક ઔરતેં વહ હૈં જો અપને શૌહરોં કી ફ઼ર્માબર્દારી કરતી હૈં ઔર ખાવિંદ કી ગૈ઼ર મૌજૂદગી મેં ઉસ્કે માલ ઔર ઉસ્કી ઈઝ્ઝત વ આબરૂ કી હિફ઼ાઝત કરતી હૈં, ઔર અપની જાનિબ સે કોઈ ઐસા અમલ નહીં કરતી હૈં જો શૌહર કે નુક़્સાન યા ઉસ્કી ઈઝ્ઝત પર આંચ જાને કા સબબ બને. બીવી પર ફ઼ર્ઝ હૈ કિ વહ અપને ખાવિંદ કી ફ઼ર્માબર્દારી ઔર ઈતાઅત કરે ઔર ખાવિંદ કી ગૈ઼ર મૌજૂદગી મેં ઉસ્કે માલો–દૌલત ઔર ઈઝ્ઝત વ આબરૂ કી ભી હિફ઼ાઝત કરે. ઉસ્કી ઈઝ્ઝત વ આબરૂ કી હિફ઼ાઝત સે મુરાદ યહ ભી હૈ કિ અપની પાકદામની કી હિફ઼ાઝત કરે.

★ શૌહર કી નાશુક્રી કી સઝા ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફ઼ર્માયા :–

"اُرِيْتُ النَّارَ فَاِذَا اَكْثَرُ اَهْلِهَا النِّسَآءُ يَكْفُرْنَ قِيْلَ اَيَكْفُرْنَ بِاللّٰهِ قَالَ يَكْفُرْنَ الْعَشِيْرَ وَ يَكْفُرْنَ الْاِحْسَانَ لَوْ اَحْسَنْتَ اِلٰى اِحْدَاهُنَّ الدَّهْرَ ثُمَّ رَأَتْ مِنْكَ شَيْئًا قَالَتْ مَا رَأَيْتُ مِنْكَ خَيْرًا قَطُّ"

મુઝે જહન્નમ કી આગ દિખાઈ ગઈ, જહન્નમ મેં ઉન ઔરતોં કી તાદાદ ઝયાદા થી જો નાશુક્રી કરતી હૈં. પૂછા ગયા, કયા અલ્લાહ તઆલા કી નાશુક્રી કરતી હૈં ? ફ઼ર્માયા : ખાવિંદ કી નાફ઼ર્માની કરતી હૈં ઔર ઉસકે

એહસાનાત કા શુક્ર નહીં કરતીં. અગર તુમ સારી ઉમ્ર ઉન્કે સાથ એહસાન કરતે રહો ઔર સિર્ફ઼ એક દિન વહ તુમ સે કોઈ નાપસંદીદા ચીઝ દેખેં તો કહતી હૈં કિ મુઝે તુમ સે કભી ભલાઈ નહીં પહુંચી ! *(બુખારી : ૧/૯)*

ઔરતોં મેં અક્સર નાશુક્રી ઔર શૌહરોં કી નાફ઼ર્માની કી આદત પાઈ જાતી હૈ. સરકારે દો આલમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા કિ જહન્નમ મેં સબસે ઝયાદા વહ ઔરતેં હોંગી જો અપને શૌહરોં કી નાફ઼ર્માની ઔર નાશુક્રી કરતી હૈં. લિહાઝા હમારી ઈસ્લામી બહનોં કો હમેશા અપને શૌહરોં કી ઈતાઅત વ ફ઼ર્માબર્દારી ઔર ઉન્કી શુક્રગુઝારી કરતે રહના ચાહિયે તાકિ જહન્નમ કે દહકતે હુએ શોલોં સે મહફ઼ૂઝ હો સકેં.

★ ફ઼िરિશ્તોં કી લઅ્નત ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા :–

"اِنَّ حَقَّ الزَّوْجِ عَلٰى زَوْجَتِهٖ اِنْ سَأَلَهَا نَفْسَهَا وَ هِيَ عَلٰى ظَهْرِ بَعِيْرٍ اَنْ لَّا تَمْنَعَهٗ نَفْسَهَا وَ مِنْ حَقِّ الزَّوْجِ عَلَى الزَّوْجَةِ اَنْ لَّا تَصُوْمَ تَطَوُّعًا اِلَّا بِاِذْنِهٖ فَاِنْ فَعَلَتْ جَاعَتْ وَعَطِشَتْ وَ لَا يُقْبَلُ مِنْهَا وَ لَا تَخْرُجَ مِنْ بَيْتِهَا اِلَّا بِاِذْنِهٖ فَاِنْ فَعَلَتْ لَعَنَتْهَا مَلٰئِكَةُ السَّمَاءِ وَ مَلٰئِكَةُ الرَّحْمَةِ وَ مَلٰئِكَةُ الْعَذَابِ حَتّٰى تَرْجِعَ"

બીવી પર ખાવિંદ કા હક़ યહ હૈ કિ જબ ખાવિંદ ઉસે (મુઆ઼રબત કે લિયે) બુલાએ તો ફ઼ૌરન આ જાયે, ખ્વાહ ઉસ વક़્ત વહ સફ઼ર કે લિયે ઊંટ કી પુશ્ત પર હો. ઔર બીવી પર ખાવિંદ કા હક़ યહ હૈ કિ ઉસ્કી ઈજાઝત કે બગૈ઼ર નફ઼લી રોઝે ન રખે, ઔર અગર રખે તો વહ કુબૂલ નહીં હોંગે, વહ સિર્ફ઼ ભૂખ ઔર પ્યાસ હૈ. ઔર ઘર સે ઉસ્કી ઈજાઝત કે બગૈર ન નિકલે, અગર ગઈ તો આસ્માન કે ફ઼िરિશ્તે, રહમત કે ફ઼िરિશ્તે ઔર અઝાબ કે ફ઼िરિશ્તે સબ ઉસ પર લાનત કરેંગે જબ તક વહ લૌટ કર નહીં આતી. *(મઝમઉઝ ઝવાઈદ : ૩૦૭)*

ઈસ હદીષ મેં અલ્લાહ કે પ્યારે રસૂલ عليہ الصلوٰۃ والسلام ને કિતને વાઝેહ અંદાઝ મેં શૌહર કી અહમિયત ઔર ઔરત પર ઉસ્કે હુકૂક़ કો બયાન

ફર્માયા હૈ કિ એક ઔરત શૌહર કી ઈજાઝત કે બગૈ़ર નફ્લી ઈબાદત ભી નહીં કર સકતી ઔર અગર નફ્લ રોઝા રખતી ભી હૈ તો ષવાબ સે મહરૂમ રહેગી. ઔર અગર કોઈ ઔરત શૌહર કી ઈજાઝત કે બગૈ़ર ઘર સે બાહર નિકલતી હૈ તો જબ તક વહ ઘર વાપસ લૌટ કર ન આ જાયે અલ્લાહ કે માસૂમ ફિરિશ્તે ઉસ પર લઅ્નત ભેજતે રહતે હૈં. ઔર ફિરિશ્તોં કી લાનત (અલ્લાહુ અકબર !) વહ ફિરિશ્તે જો ગુનાહોં સે બિલ્કુલ પાક વ સાફ઼ હોતે હૈં, જો હમેશા અલ્લાહ ﷻ કી ઈતાઅત વ ફર્માબર્દારી મેં મશગૂલ રહતે હૈં વહ જિસ પર લઅ્નત કર દેં કયા અલ્લાહ ઉસ પર રહમત કી નઝર ફર્માએગા ?! નહીં ! હર્ગિઝ નહીં ! લિહાઝા ઈસ્લામી બહનેં ઈસ હદીષ સે સબક़ સીખેં ઔર અપને શૌહરોં કી क़દ્ર કરેં, ઉન્કી ઈજાઝત કે બગૈ़ર ઘર સે क़દમ બાહર ન નિકાલેં ઔર હમેશા ઉન્કે હુકૂક़ કી અદાયગી કરતી રહેં તાકિ ફિરિશ્તોં કી લઅ્નત ઔર અલ્લાહ ﷻ કે અઝાબ સે મહફ઼ૂઝ રહ સકેં.

★ શૌહર કી ઈતાઅત લાઝિમ ★

હઝરત આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા :–

"لَوْ اَمَرْتُ اَحَدًا اَنْ يَّسْجُدَ لِاَحَدٍ لَاَمَرْتُ الْمَرْأَةَ اَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا وَلَوْ اَنَّ رَجُلًا اَمَرَ اِمْرَأَةً اَنْ تُنْقِلَ مِنْ جَبَلٍ اَحْمَرَ اِلٰى جَبَلٍ اَسْوَدَ وَمِنْ جَبَلٍ اَسْوَدَ اِلٰى جَبَلٍ اَحْمَرَ لَكَانَ نَوْلُهَا اَنْ تَفْعَلَ"

અગર મૈં કિસી કો કિસી કે સજ્દે કા હુકમ દેતા તો ઝરૂર ઔરતોં કો હુકમ દેતા કિ વહ અપને શૌહરોં કો સજ્દા કરેં. ઔર અગર કોઈ શખ્સ અપની બીવી કો હુકમ દે કિ સુર્ખ પહાળ કો સિયાહ કર દે ઔર સિયાહ પહાળ કો સુર્ખ કર દે તો ઉસ પર યહ હક़ બનતા હૈ કિ વહ ઐસા કરે. *(ઈબ્ને માજા : ૧૩૩)*

નસાઈ ને અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કી હૈ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : અગર કિસી શખ્સ કો કિસી મખ્લૂક़ કે લિયે સજ્દા કરને કા હુકમ દેતા તો ઔરત કો હુકમ દેના કિ વહ અપને શૌહર કો સજ્દા કરે. *(બહારે શરીઅત : ૭/૬૮૪)*

ઈસ્લામ કી મુક़દ્દસ શાહઝાદિયો ! સજ્દા બંદગી કી કૈફ઼િયત કા નામ હૈ કિ ઉસસે બેહતર ઈબાદત કી કોઈ કૈફ઼િયત હો હી નહીં સકતી, સજ્દા મસ્જૂદ કી અઝમતે શાન કા એલાન હોતા હૈ, સજ્દા અપની નિયાઝમંદી કા ષબૂત હોતા હૈ, સજ્દા અપની આજિઝી કા એલાન હોતા હૈ, હાલતે સજ્દા મેં બંદા અપની મુક़દ્દસ પેશાની કો અલ્લાહ કી બારગાહ મેં ઝુકા દેતા હૈ. બાનિએ ઈસ્લામ ﷺ કા ફર્માન કિ અગર મખ્લૂક़ મેં કિસી કો સજ્દે કા હુકમ હોતા તો વહ ઔરતોં કો હોતા કિ અપને શૌહરોં કો સજ્દા કરેં. ઔર એક હદીષ મેં રહમતે આલમ ﷺ ને ઉસ્કી વજહ ભી બયાન ફર્માઈ કિ ઉસ્કી વજહ યહ હૈ કિ અલ્લાહ ﷻ ને મર્દોં કા હક़ ઔરતોં કે ઝિમ્મે કર દિયા હૈ ઔર હુઝૂર ﷺ કા યહ ફર્માના કિ અગર શૌહર અપની બીવી કો હુક્મ દે કિ વહ સુર્ખ પહાળ કો સિયાહ ઔર સિયાહ પહાળ કો સુર્ખ કર દે તો ઔરત પર લાઝિમ હૈ કિ વહ ઐસા કરે. ઈસસે યહ અંદાઝા લગાયા જા સકતા હૈ કિ ઔરતોં પર શૌહરોં કી ફર્માબર્દારી કિસ क़દર લાઝિમ હૈ કિ કિતના દુશ્વાર કામ હૈ પહાળ કે રંગ કો તબદીલ કરના. ઈસ હદીષ સે ઉન ઔરતોં કો નસીહત હાસિલ કરના ચાહિયે જો અપને શૌહરોં કી क़દ્ર નહીં કરતી હૈં ઔર ઉન્કી હુક़્મે અદૂલી કરતી હૈં.

★ અલ્લાહકા હક़ અદા ન હુવા ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઔફ़ા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"وَالَّذِىْ نَفْسِىْ بِيَدِهٖ لَا تُؤَدِّى الْمَرْأَةُ حَقَّ رَبِّهَا حَتّٰى تُؤَدِّىَ حَقَّ زَوْجِهَا"

क़સમ હૈ ઉસ ઝાત કી જિસ કે દસ્તે કુદ્રત મેં મરી જાન હૈ ! ઔરત ખુદા કા હક़ ઉસ વક़્ત તક અદા નહીં કર સકતી જબ તક કિ અપને શૌહર કા હક़ અદા ન કરે. *(ઈબ્ને માજા : ૧૨૩)*

ઈસ્લામ કી મુક़દ્દસ શાહઝાદિયો ! ઈસ હદીષ મેં શૌહર કે હુકૂક़ કી અહમિયત કો કિતને અચ્છે અંદાઝ મેં બયાન કિયા ગયા હૈ કિ અગર કોઈ ઔરત અપને શૌહર કે હુકૂક મેં કોતાહી કરતી હૈ તો ગોયા ઉસને અલ્લાહ કે હુકૂક़ કો પામાલ કિયા. ઈસસે પતા ચલતા હૈ કિ ઔરત કે લિયે નફ્લ

નમાઝ સે બેહતર શૌહર કી ખિદમત હૈ કિ અગર કોઈ ઔરત શૌહર કી ખિદમત તર્ક કરકે નફ્લ નમાઝ મેં મશગૂલ રહતી હૈ તો ઉસ્કા યહ નમાઝ પળ્હના કુછ સૂદમંદ ન હોગા. હત્તા કિ એક રિવાયત મેં યહ ભી મિલતા હૈ કિ અગર ઔરત શૌહર કી ઈજાઝત કે બગૈ़ર કોઈ નફ્લી ઈબાદત કરે તો ગુનહગાર હોગી.

ચુનાંચે હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : શૌહર કા હક़ ઔરત પર યહ હૈ કિ અપને નફ્સ કો ઉસસે ન રોકે સિવા ફર્ઝ કે, કિસી દિન બગૈ़ર ઉસ્કી ઈજાઝત કે રોઝા ન રખે અગર ઐસા કિયા યાની બગૈ़ર ઈજાઝત રોઝા રખ લિયા તો ગુનહગાર હુઈ ઔર બિદ્દૂને ઈજાઝત ઉસ્કા કોઈ અમલ મક़બૂલ નહીં, અગર ઔરતને કર લિયા તો શૌહર કો ષવાબ હૈ ઔર ઔરત પર ગુનાહ. ઔર બગૈ़ર ઈજાઝત ઉસ્કે ઘર સે ન જાયે, અગર ઐસા કિયા તો જબ તક તૌબા ન કરે અલ્લાહ ઔર ફિરિશ્તે ઉસ પર લઅ़નત કરતે હૈં. અર્ઝ કિયા ગયા અગર્ચે શૌહર ઝાલિમ હો ?! ફર્માયા, અગર્ચે શૌહર ઝાલિમ હો. *(બહારે શરીઅત : ૭/૬૮૫)*

★ શૌહર કી ઈતાઅત કા સિલા જન્નત ★

હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ़ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"اِذَا صَلَّتِ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا وَ صَامَتْ شَهْرَهَا وَ حَفِظَتْ فَرْجَهَا وَ اَطَاعَتْ زَوْجَهَا قِيْلَ لَهَا ادْخُلِيْ مِنْ اَيِّ اَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتِ"

ઔરત જબ નમાઝ પળ્હે ઔર માહે રમઝાન કે રોઝે રખે ઔર અપની ઈફ્ફત કી મુહાફ઼ઝત કરે ઔર શૌહર કી ઈતાઅત કરે, તો ઉસસે કહા જાયેગા કિ જન્નત કે જિસ દરવાઝે સે ચાહે દાખિલ હો જા. *(મજ્મઉઝ઼ ઝવાઈદ : ૪/૩૦૬)*

ઈસ્લામ કી મુક़દ્દસ શાહઝાદિયો ! દુન્યા મેં ઈન્સાન કોઈ ભી નેકી કરતા હૈ તો ઉસ્કે દિલ મેં જન્નત પાને કી તમન્ના રહતી હૈ ઔર ઈસ હદીષ મેં ઔરત કે લિયે ઐસી નેકિયોં કા ઝિક્ર હૈ કિ અગર કોઈ ઔરત

ઈન નેકિયોં કી પાબંદ હો તો ઉસ્કે લિયે જન્નત કે સારે દરવાઝે ખોલ દિયે જાતે હૈં કિ જિસ દરવાઝે સે ચાહે વહ જન્નત મેં દાખિલ હો સકતી હૈ : ૧. નમાઝે પંજગાના કી પાબંદી. નમાઝ હર મુસલમાન આક़िલ વ બાલિગ़ પર ફર્ઝ હૈ, ઈસ્કી અદાયગી કે બગૈ़ર છુટકારા નહીં, અગર કોઈ શખ્સ ઈસમેં કોતાહી બરતતા હૈ તો અલ્લાહે કે ગ़ઝબ કા શિકાર હોગા. હત્તા કિ જો લોગ નમાઝ કો સુસ્તી સે પળ્હતે હૈં ઉન્કે બારે મેં કુર્આને મુક़દ્દસ મેં ઈર્શાદ ફર્માયા ગયા કિ ઉન નમાઝિયોં કે લિયે વૈલ (જહન્નમ કી એક વાદી) હૈ જો અપની નમાઝ સુસ્તી સે અદા કરતે હૈં, તો જબ સુસ્તી સે અદા કરનેવાલે જહન્નમ કે સઝાવાર હો સકતે હૈં તો જો લોગ સિરે સે નમાઝ હી નહીં પળ્હતે ઉન્કા ક્યા હાલ હોગા ?! (૨) રમઝાન કે રોઝે. માહે રમઝાનુલ મુબારક કે રોઝે ભી હર મુસલમાન આક़िલ વ બાલિગ़ પર ફર્ઝ હૈં કિ બગૈ़ર ઉ઼ઝ઼ૂર અગર કોઈ ઉસે છોળ દે તો સખ્ત અઝાબ મેં મુબ્તલા હોગા. (૩) અપની ઈફ્ફત કી હિફાઝત કરે. યાની ગૈ़ર મહરમોં કે સામને બેપર્દગી ન કરે, શરીઅત કે દાયરે મેં રહતે હુએ ઝિંદગી ગુઝારે ઔર બદકારી ઔર ઉસ્કે તમામ દવાઈ સે દૂર રહે. (૪) અપને શૌહર કી ઈતાઅત કરે. યાની શૌહર કે તમામ હુકૂક़ કી અદાયગી કરતી રહે, ઉસ્કે હુક़્મ પર અમલ કરતી રહે ઔર કભી ઉસકે દિલ કો તક़લીફ઼ ન પહુંચાએ, તો ઐસી ઔરત જન્નત કી મુસ્તહિક़ હૈ.

★ નમાઝ કુબૂલ નહીં હોતી ★

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : તીન શખ્સ હૈં જિન્કી નમાઝ કુબૂલ નહીં હોતી ઔર ઉન્કી નેકી બુલંદ નહીં હોતી. ભાગા હુઆ ગુલામ જબ તક અપને આક़ાઓં કે પાસ લૌટ ન આએ ઔર અપને કોઈ ઉન્કે કાબૂ મેં ન દે દે, વહ ઔરત જિસ્કા શૌહર ઉસ પર નારાઝ હૈ ઔર નશા વાલા જબ તક હોશ મેં ન આયે. *(બહારે શરીઅત : ૭/૬૮૫)*

મઝકૂરા હદીષ મેં ફર્માયા ગયા કિ તીન શખ્સ ઐસે હૈં કિ ખ્વાહ વહ કિતની હી નેકી ક્યોં ન કરે અલ્લાહ عزوجل કી બારગાહ મેં ઉન્કી નેકિયાં ગૈર મક़બૂલ ઔર કલ ક़યામત કે દિન ઉન્કી નેકિયાં ઉન્કે મુંહ માર દી જાયેંગી.

ઈસસે અંદાઝા લગાયા જા સકતા હૈ કિ જો ઔરતેં અપને શૌહરોં કી નાફ़ર્માની કરતી હૈં ઔર ઉન્કે દિલોં કો તકલીફ़ પહુંચાતી હૈ ઔર ઉન્હેં નારાઝ રખતી હૈં ઉનકા કયા હશ્ર હોગા કે ઉન્કી કી હુઈ સારી નેકિયાં બર્બાદ ઔર ગ़ૈર મક़બૂલ હો જાતી હૈં. લિહાઝા ઔરતોં કી ઝિમ્મેદારી હૈ કિ વહ હમેશા અપને શૌહરોં કો રાઝી રખને કી કોશિશ કરેં તાકિ ઉન્કે આમાલ મકબૂલ હો સકેં ઔર બરોઝે ક़યામત શર્મિન્દગી સે બચ સકેં. દુન્યાવી એતેબાર સે ભી શૌહરોં કી નારાઝગી બાઈસે ઝરર હૈ. આપને મુશાહેદા કિયા હોગા કિ જો ઔરતેં અપને શૌહરોં કે હુકૂક़ કી અદાયગી નહીં કરતી હૈં ઔર ઉન્હેં નારાઝ રખતી હૈં ઉન્કી ઝિંદગી ચૈન વ સુકૂન સે મહરૂમ હો જાતી હૈ ઔર આયે દિન ઘર મેં ઝગળા, લળાઈ હોતી રહતી હૈ ઔર ઝિંદગી જહન્નમ કા નમૂના બન જાતી હૈ. લિહાઝા ઔરતેં અગર અપની ઝિમ્મેદારિયોં કા એહસાસ કરેં ઔર અપને શૌહરોં કો રાઝી રખને કી હર મુમકિન કોશિશ કરેં તો ઉન્કી દુન્યાવી ઝિંદગી ભી સંવર જાયેગી ઔર આખિરત મેં ભી અજ્રો-ષવાબ કી મુસ્તહિક़ હો સકેંગી.

★ મર્દોં કે હુકૂક़ કી તફ્સીલ ★

સાહિબે તફ્સીરે નઈમી તહરીર ફ઼ર્માતે હૈં : મર્દ કે ભી ઔરત પર કુછ શરઈ હુકૂક़ હૈં જિસકે અદા ન કરને પર મર્દ ઔરત કા ખર્ચા બંદ કર સકતા હૈ. (૧) ઔરત કો ઝરૂરી હૈ કિ મર્દ કો અપને પર કાબૂ દે, બશર્તે કી કોઈ શરઈ ખરાબી હૈઝ વગ઼ૈરા ન હો. (૨) ઔરત કો લાઝિમ હૈ કિ શૌહર કે ઘર મેં ઉસે ન આને દે જિસ્કે આને સે શૌહર નારાઝ હૈ. વહ હુકૂક़ે શરઈ થે. રહે હુકૂક़ે અખ્લાકી વહ બેશુમાર હૈં :

ઔરત મર્દ કે લિયે ખાના તૈયાર કરે, બવક્તે ઝરૂરત ઉસ્કે કપળે સિયે ઔર ધોએ બલ્કિ હર તરહ ઉસે રાઝી કરને કી કોશિશ કરે. હદીષ શરીફ઼ મેં હૈ કિ અગર ગ઼ૈરે ખુદા કો સજ્દા કરના જાઈઝ હોતા તો મૈં ઔરતોં કો હુકમ દેતા કિ અપને શૌહરોં કો સજ્દા કરેં. ઉસ્કે ઘર કો આરાસ્તા રખે, ઉસ્કી રઝા કે લિયે બનાવ સિંગાર કરે, ઉસ્કી ઈજાઝત કે બગ઼ૈર નફ઼લી રોઝે ઔર નફ઼લી નમાઝ મેં મશગૂલ ન હોં, ગરઝે કિ ઉસ્કી હોકર રહે.

★ ડાકટર લારેંસ કા ખદ્શા ★

સિડની કે એક મશહૂર માહિરે નફ઼્સિયાત ઔર નુજૂમી ડાકટર લારેંસ ને કહા કિ દુન્યા મેં પાગલપન કી સબસે બળી વજહ ઝગળાલૂ બીવિયાં હૈં. કિસી ને ઈસ હક़ીક़ત કી તફ્સીલ ચાહી તો ડાકટર સાહબને બતાયા કિ અળતાલીસ ફ઼ીસદ પાગલ મર્દ અપની ઝગળાલૂ બીવિયોં કી વજહ સે પાગલ હુએ હૈં, કયોંકિ યહ મર્દ હસ્સાસ હોતે હૈં ઈસલિયે વહ ન તો અપની બીવિયોં કો ઝદો-કૂબ કરતે હૈં ઔર ન હી ઝિળકતે હૈં, જિસ્કા લાઝમી અષર ઝેહની પરેશાનિયોં કી સૂરત મેં ઉન પર પળતા હૈ, ફ઼िર ઉન્હોંને ખદ્શા ઝાહિર કિયા કિ આઈન્દા બીસ સાલ કે અંદર ચાલીસ ફ઼ીસદ શૌહર અપની બીવિયોં કે હાથોં પાગલ હો જાયેંગે. *(માહે તયબહ, જુલાઈ : ૧૯૬૩)*

અય ઈસ્લામ કી મુક़દ્દસ શાહઝાદિયો ! ઔરત કી તખ્લીક़ શૌહર કી તસ્કીન કી ખાતિર હુઈ હૈ. હઝરત આદમ عليه السلام કો જન્નત મેં વહશત મહસૂસ હુઈ તો અલ્લાહ عزوجل ને ઉન્કી બાયીં પસ્લી સે હઝરત હવ્વા કો પૈદા ફ઼ર્માયા તાકિ ઉન્કી વહશત ખત્મ હો જાયે. ઈસી તરહ નિકાહ કા હુકમ ભી ઈસી લિયે હૈ તાકિ મર્દ સુકૂન કી ઝિંદગી ગુઝાર સકેં. ચુનાંચે ખૂદ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત નિકાહ કે મક़સદ કો વાઝેહ ફ઼ર્માતે હુએ ઈર્શાદ ફ઼ર્માતા હૈ : "لِتَسْكُنُوْٓا اِلَيْهَا" તાકિ તુમ ઉન (ઔરતોં) સે સુકૂન હાસિલ કર સકો. અગર આજ કે દૌર મેં ઔરત તરહ-તરહ કી બેજા ફ઼ર્માઈશોં ઔર મર્દોં સે છોટી-છોટી બાતોં પર ઉલઝને કી વજહ સે ઉન્કે સુકૂન કો સલ્બ કરને કા ઝરિયા બન જાતી હૈં. ઉસ્કી તખ્લીક़ તો ઈસલિયે હુઈ થી કિ મર્દ દિન ભર કા થકા હારા શામ કો જબ ઘર વાપસ આયે તો ઔરત કી મુસ્કુરાહટ ઉસ્કે દિન ભર કી થકાન કો દૂર કર દે, મગર આજ હાલ યહ હો ગયા હૈ કિ મર્દ દિન ભર કા થકા હારા જબ ઘર વાપસ આતા હૈ ઔર ઔરત કી ફ઼ર્માઈશોં કો પૂરા કરને મેં ઝરા ભી કમી રહ જાતી હૈ તો વહ અપને શૌહર પર બરસ પળતી હૈ. યાદ રખો ! શૌહર કી નારાઝગી અલ્લાહકી નારાઝગી કા સબબ બન જાતી હૈ ઔર શૌહર કી ખુશનૂદી જન્નત કે એ'જાઝ કા બાઈષ

હૈ. લિહાઝા અપને શૌહરોં કો રાઝી રખને કી કોશિશ કરો ઔર અગર ઉન્સે તુમ્હારે હુકૂક़ કી અદાયગી મેં કોઈ કમી ભી હો જાતી હૈ તો ખુદા કે વાસ્તે ઝગળા સે ગુરેઝ કરતે હુએ મહબ્બત વ નરમી કે સાથ ઉન્સે અપને હુકૂક़ તલબ કિયા કરો કિ ઈસસે શૌહર કે દિલ મેં તુમ્હારે લિયે મહબ્બત કા ગોશા ભી બાક़ી રહેગા ઔર તુમ્હારે હુકૂક़ ભી તુમ્હેં મિલ જાયેંગે ઔર ખુદા કી રઝા ભી તુમ્હેં હાસિલ હોગી. ઔર અગર તુમ ઝગળા લળાઈ પર આમાદા હો જાઓગી તો શૌહર કા ઝેહની સુકૂન ભી ખત્મ હો જાયેગા ઔર ખુદા કી નારાઝગી ભી હાથ આયેગી.

★ ઈન ચીઝોં કા લિહાઝ કરેં ★

ઈસ્લામ કી મુક़દ્દસ શાહઝાદિઓ ! જબ તક શાદી નહીં હોતી ઔરત અપને માં–બાપ કી બેટી કહલાતી હૈ મગર શાદી હો જાને કે બાદ ઔરત અપને શૌહર કી બીવી બન જાતી હૈ ઔર અબ ઉસ્કે ફ઼રાઈઝ, ઉસ્કી ઝિમ્મેદારિયાં પહલે સે ઝયાદા બઢ જાતી હૈં, વહ તમામ હુકૂક़ વ ફ઼રાઈઝ જો બાલિગ़ હોને કે બાદ ઔરત પર લાઝિમ હો ગયે થે અબ ઉન્કે અલાવા શૌહર કે હુકૂક़ કા ભી બળા બોઝ ઔરત કે સર પર આ જાતા હૈ જિસકા અદા કરના હર ઔરત કે લિયે બહુત હી બળા ફ઼રીઝા હૈ.

બીવિયોં પર શૌહરોં કે હુકૂક़ બહુત હૈં મગર ઉન્મેં સે ચંદ દર્જ–ઝૈલ ચંદ ચીઝેં બહુત ઝયાદા ક़ાબિલે લિહાઝ હૈં :–

- ઔરત બગ़ૈર અપને શૌહર કી ઈજાઝત કે ઘર સે બાહર કહીં ન જાયે ન અપને રિશ્તેદારોં કે ઘર, ન કિસી દૂસરે કે ઘર.
- શૌહર કી ગ़ૈર મૌજૂદગી મેં ઔરત પર ફ઼ર્ઝ હૈ કિ શૌહર કે મકાન ઔર માલ ઔર સામાન કી હિફ઼ાઝત કરે ઔર બગૈર શૌહર કી ઈજાઝત કે કિસી કો ભી ન મકાન મેં આને દે ન શૌહર કી કોઈ છોટી બળી ચીઝ કિસી કો દે.
- શૌહર કા મકાન ઔર માલ વ સામાન યહ સબ શૌહર કી અમાનતેં હૈં ઔર બીવી ઈન સબ ચીઝોં કી અમીન હૈ. અગર ઔરત ને અપને શૌહર કી કિસી ચીઝ કો જાન બુઝકર બર્બાદ કર દિયા તો ઔરત

પર અમાનત મેં ખયાનત કરને કા ગુનાહ લાઝિમ હોગા. ઔર ઉસ પર ખુદા કા બહુત બળા અઝાબ હોગા.

- ઔરત હર્ગિઝ હર્ગિઝ કોઈ ઐસા કામ ન કરે જો શૌહર કો ના પસંદ હો.
- બચ્ચોં કી નિગહદાશ્ત, ઉન્કી તરબિયત ઔર પરવરિશ ખુસૂસન શૌહર કી ગૈર મૌજૂદગી મેં ઔરત કે લિયે બહુત બળા ફ઼રીઝા હૈ.
- ઔરત કો લાઝિમ હૈ કિ મકાન, સામાન, ઔર અપને બદન ઔર કપળોં કી સફ઼ાઈ સુથરાઈ કા ખાસ તૌર પર ધ્યાન રખે. ફૂહળ, મૈલી કુચૈલી ન બની રહે બલ્કિ બનાવ સિંગાર સે રહા કરે તાકિ શૌહર સબકો દેખકર ખુશ હો જાયે.

હદીસ શરીફ઼ મેં હૈ કિ બેહતરીન ઔરત વહ હૈ કિ જબ ઉસ્કા શૌહર કિસી બાત કા હુકમ દે તો વહ ઉસ્કી ફ઼ર્માબર્દારી કરે ઔર અગર શૌહર ઉસ્કી તરફ઼ દેખે તો વહ અપને બનાવ સિંગાર ઔર અપની અદાઓં સે શૌહર કા દિલ ખુશ કર દે ઔર અગર શૌહર કિસી બાત કી ક़સમ ખા જાયે તો વહ ઉસ્કી ક़સમ પૂરી કર દે ઔર અગર શૌહર ગ़ાયબ રહે તો વહ અપની ઝાત ઔર શૌહર કે માલ મેં હિફ઼ાઝત ઔર ખૈર ખ્વાહી કા કિરદાર અદા કરતી રહે. *(મિશ્કાત શરીફ઼ : ૨૬૮)*

★ ક़સમ પૂરી કર દી ★

હઝરત અય્યૂબ رضی اللہ عنہ કી બીવી કા નામ રહમત થા, યહ આપ કી બળી ફ઼ર્માબર્દાર થીં. હઝરત અય્યૂબ જબ બીમાર હુએ, તમામ જિસ્મ શરીફ઼ પર આબલે પળ ગયે, બદન મુબારક સબકા સબ ઝખ્મોં સે ભર ગયા, સબ લોગોંને આપકો છોળ દિયા મગર આપકી બીવીને આપકો ન છોળા. વહ આપકી ખિદમત કરતી રહી ઔર યહ હાલત કઈ સાલ તક રહી. એક રોઝ આપ બાઝાર ગયીં તો રાસ્તે મેં શૈતાન તબીબ બન કર લોગોં કા ઈલાજ કર રહા થા ઔર એલાન કર રહા થા કિ મેરે પાસ હર મર્ઝ કા ઈલાજ હૈ. બીબી રહમત ન જાન સકીં કિ યહ શૈતાન હૈ, અપને મુક़દ્દસ શૌહર કે ગમ મેં ઉન્કા ઈલાજ દર્યાફ઼્ત કરને કો ઉસ્કે પાસ ચલી ગયીં ઔર કહા, મેરે શૌહર બીમાર હૈં ઔર યહ ઉન્હેં શિકાયત

હૈ. શૈતાન ને ઈસી ગર્ઝ કે લિયે તો તબીબ કા ભેસ બદલા થા ! બીબી રહમત સે કહને લગા કિ મૈં ઉન્કા ઈલાજ કર સકતા હૂં, વહ બિલ્કુલ અચ્છે હો જાયેંગે મગર શર્ત યહ હૈ કિ જબ વહ અચ્છે હો જાયેં તો મુઝ સે ઈતના કહ દેં કિ તૂ ને મુઝે શિફા દિયા હૈ, બસ મેરી ફીસ સિર્ફ યહી હૈ ઔર કુછ નહીં. બીબી રહમત ખુશી ખશી ઘર આયીં ઔર હઝરત અય્યૂબ عليه السلام કો સારા કિ़સ્સા સુના દિયા. હઝરત અય્યૂબ عليه السلام જાન ગયે કિ યહ તબીબ કે ભેસ મેં શૈતાન હૈ. આપ ગુસ્સે મેં આ ગયે ઔર જલાલ મેં આકર ફર્માયા : તુમ ઉસ્કે પાસ કયોં ગયીં ? મૈં અચ્છા હો ગયા તો બખુદા ! તુમ્હેં સો કોળે મારૂંગા. ફિર આપ જબ અચ્છે હો ગયે તો જિબ્રીલે અમીન હાઝિર હુએ ઔર કહા કિ આપકી બીવી ને આપકી બળી ખિદમત કી હૈ ઔર આપ ને ઉસે સો કોળે મારને કી ક़સમ ખા રખી હૈ, અબ ઈસ ક़સમ કો યૂં પૂરા કીજિયે કિ અપને હાથ મેં એક ઝાળૂ લિજિયે જિસકી સો શાખેં હોં, ઉસે એક દફા માર દીજિયે આપકી ક़સમ પૂરી હો જાયેગી. ઈસી વાકિ़એ કો અલ્લાહ ﷻ ને કુર્આને મુક़દ્દસ મેં ઈસ તરહ બયાન ફર્માયા : "خُذْ بِيَدِكَ ضِغْثًا فَاضْرِبْ بِهٖ وَ لَا تَحْنَثْ" અપને હાથ મેં એક ઝાળુ લેકર ઉસસે માર દે ઔર ક़સમ ન તોળ. *(સૂરએ સાદ : ૨૩/૪૪)*

ચુનાંચે આપ ને ઐસા હી કિયા ઔર આપકી ક़સમ પૂરી હો ગઈ.

અય ઈસ્લામ કી મુક़દ્દસ શાહઝાદિયો ! ખાવિંદ કી ખિદમત વ ઈતાઅ़ત સે ખુદા ખુશ હોતા હૈ, ઔરતોં કો હઝરત બીબી રહમત કે કિર્દાર સે સબક़ હાસિલ કરના ચાહિયે ઔર અપને ખાવિંદ કી ખિદમત વ ઈતાઅત મેં કમર બસ્તા રહના ચાહિયે. દેખિયે યહ શૌહર કી ખિદમત કા એ'જાઝ થા કિ હઝરત અય્યૂબ عليه السلام ને સૌ કોળે મારને કી ક़સમ ખા લી થી મગર શૌહર કી ખિદમત કી બરકત સે અલ્લાહ ﷻ ને કિસ ક़દર આસાન અંદાઝ મેં હઝરત અય્યૂબ عليه السلام કી ક़સમ કી પૂરા ભી ફર્મા દિયા ઔર ઉન્કી બીવી કો સો કોળે ખાને સે ભી બચા લિયા. જો ઔરતેં અપને શૌહરોં કી ખિદમત કરને લગેં તો અલ્લાહ ﷻ ઈસી તરહ આસાની કે સાથ ઉન્હેં જહન્નમ કે દહકતે હુએ શોલોં સે નજાત અતા ફર્મા દેગા.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْم عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْم

સિલએ રહમી કી ફ઼ઝીલત

મેરે પ્યારે આકા़ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ ને કરાબત દારોં કે સાથ હુસ્ને સુલૂક કરને નીઝ ઉન્કા ખ્યાલ રખને કો અપની રઝામંદી કા ઝરિયા બતાયા ઔર ક़તએ રહમી કો અપની નારાઝગી નીઝ રૂએ ઝમીન પર નાકામી કા સબબ બતાયા હૈ. આઈયે કુર્આન વ હદીષ કે ઝરીઆ ઈસ અહમ ઉન્વાન કો સમઝ કર દિલ મેં ઉતારને ઔર કિરદાર મેં સજાને કી કોશિશ કરેં.

ફર્માને બારી તઆલા હૈ :–

"وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِیْ تَسَآءَلُوْنَ بِهٖ وَالْاَرْحَامَ" ઔર અલ્લાહ સે ડરો જિસકે નામ માંગતે હો ઔર રિશ્તોં કા લિહાઝ રખો. *(પારા : ૪, રૂકૂઅ : ૧૧, સૂરએ નિસા, કન્ઝુલ ઈમાન)*

એક ઔર જગહ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

فَهَلْ عَسَيْتُمْ اِنْ تَوَلَّيْتُمْ اَنْ تُفْسِدُوْا فِی الْاَرْضِ وَتُقَطِّعُوْٓا اَرْحَامَكُمْ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ فَاَصَمَّهُمْ وَاَعْمٰٓى اَبْصَارَهُمْ

તો ક્યા તુમ્હારે લચ્છન (અંદાઝ) નઝર આતે હૈં કે અગર તુમ્હેં હુકૂમત મિલે તો ઝમીન મેં ફસાદ ફૈલાઓ ઔર અપને રિશ્તે કાટ દો, યહ હૈં વહ લોગ જિન પર અલ્લાહને લઅ્નત કી ઔર ઉન્હેં હક્ક़ સે બહરા કર દિયા ઔર ઉનકી આંખેં ફોળ દીં. *(પારા : ૨૬, રૂકૂઅ : ૭, કન્ઝુલ ઈમાન)*

اَلَّذِيْنَ يَنْقُضُوْنَ عَهْدَ اللّٰهِ مِنْۢ بَعْدِ مِيْثَاقِهٖ ۠ وَيَقْطَعُوْنَ مَآ اَمَرَ اللّٰهُ بِهٖٓ اَنْ يُّوْصَلَ وَيُفْسِدُوْنَ فِی الْاَرْضِ ؕ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ۝

વહ જો અહદ કો તોળ દેતે હૈં પક્કા હોને કે બાદ ઔર કાટતે હૈં ઉસ ચીઝ કો જિસ કો જોળને કા ખુદા ને હુકમ દિયા હૈ ઔર ઝમીન મેં ફસાદ ફૈલાતે હૈં વહી નુક़સાન મેં હૈં. *(પારા : ૧, બક़રહ : ૨૭, કન્ઝુલ ઈમાન)*

★ સિલએ રહમી ઔર કુશાદગિએ રિઝ્ક़ ★

હઝરત અનસ બિન માલિક رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને

ઈર્શાદ ફર્માયા : જો ચાહે કિ ઉસ્કે રિઝ્ક़ મેં ફ઼રાખી ઔર ઉસ્કી ઉમ્ર મેં દરાઝી હો તો ઉસે ચાહિયે કિ સિલએ રહમી કરે. *(બુખારી શરીફ઼ : ૨/૮૮૫)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليه الصلوة والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ શરીફ઼ મેં માલદાર બનને કા અમલ બતાયા ગયા હૈ ઔર સાથ હી સાથ ઉમ્ર મેં બરકત કા સબબ ભી બતાયા ગયા. આજ મુસલમાનોં કા હાલ યહ હૈ કિ રિશ્તેદારોં સે અચ્છે સુલૂક કરને, ઉન્કો ગાહે બગાહે તોહફ઼ા તહાઈફ઼ દેને, ઉન્કી માલી મદદ કરને કે બજાએ, અપને દોસ્ત વ અહબાબ વગ़ૈરા કા ખ્યાલ કરતે હૈં. જબ કિ હુઝૂર ﷺને વાઝેહ લફ઼ઝોં મેં બતા દિયા કિ રિઝ્ક़ મેં ફ઼રાખી ઔર ઉમ્ર મેં બરકત રિશ્તેદારોં કે સાથ અચ્છે સુલૂક સે હી હોગી. મુસલમાનો ! ઝરા તજર્બા કરકે દેખો, ઈન્શાઅલ્લાહ ! માલા–માલ હો જાઓગે. અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો તાજદારે કાયનાત ﷺ કે ફ઼ર્માન પર અમલ કરને કી તૌફ઼ીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

★ કોઇ રિશ્તેદારી તોળે તો આપ જોળો ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર رضی الله عنهما સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફ઼ર્માયા : બદલા ચુકાનેવાલા સિલએ રહમી કરનેવાલા નહીં હૈ. સિલએ રહમી કરનેવાલા વહ હૈ કિ જબ ઉસસે રિશ્તેદારી તોળી જાયે તબ ભી વહ સિલએ રહમી કરે. *(બુખારી શરીફ઼ : ૨/૮૮૬)*

મઝકૂરા હદીષ સે યહ બાત સમઝ મેં આઈ કિ કોશિશ કરેં કિ રિશ્તદારોં સે હમારા રિશ્તા કિસી ભી ક़ીમત પર ટૂટને ન પાયે, અગર કોઈ રિશ્તેદાર હમ સે અચ્છા સુલૂક કરે ઔર હમ ભી અચ્છા સુલૂક કરેં તો યહ અચ્છી બાત હૈ, લેકિન સહીહ મઅ્નોં મેં સિલએ રહમી યહ હૈ કિ અગર હમારા રિશ્તેદાર હમ સે અચ્છા સુલૂક ન ભી કરે તબ ભી હમ ઉસસે અચ્છા સુલૂક કરેં. ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઈસ્કી બરકતેં નઝર આયેંગી.

★ ग़ઝબે ખુદાવંદી ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی الله عنه કહતે હૈં કિ મુસ્તફ઼ા જાને રહમત ﷺને ફ઼ર્માયા : રહમ, રહમાન સે નિકલા હૈ, લિહાઝા ખુદાએ પાકને ઉસ્કો કહ દિયા હૈ, જો તુઝે જોળેગા મૈં ઉસસે લગાવ રખૂંગા ઔર જો તુઝે તોળેગા મૈં

ઉસે છોળ દૂંગા. *(બુખારી શરીફ઼ : ૨/૮૮૫)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليه الصلوة والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ ને રિશ્તા તોળનેવાલોં પર કિતના જલાલ ફ઼ર્માયા કિ જો રિશ્તા તોળેગા મૈં ઉસે છોળ દૂંગા ઔર જો રિશ્તા જોળેગા યાની રિશ્તેદારોં સે બનાએ રખેગા મૈં ઉસ્કો અપની રહમત મેં પનાહ અતા ફ઼ર્માઉંગા. અગર અલ્લાહ ﷻ હી કિસી કો છોળ દે તો ઉસ્કો કૌન પનાહ દે સકતા હૈ ? ઔર અલ્લાહ જિસે નિભા લે ઉસે કિસી કે છોળને ન છોળને સે કયા ફ઼ર્ક પળેગા. લિહાઝા અગર હમ યહ ચાહતે હૈં કિ મૌલા હમકો નિભા લે તો હમેં ચાહિયે કિ હમ રિશ્તેદારોં સે હમેશા અચ્છે તઅલ્લુક़ાત ક़ાયમ રખેં, મૌલા ઝ઼રૂર હમકો નિભા લેગા.

★ સિલએ રહમી કષરતે માલ કા ઝરિયા ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی الله عنه સે મર્વી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફ઼ર્માયા કિ તુમ લોગ અપને નસબોં કો યાદ રખો જિસસે અપને રિશ્તેદારોં કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરતે રહો, કયોંકિ રિશ્તેદારોં કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરના ખાનદાન મેં મહબ્બત, માલ મેં કષરત ઔર ઉમ્ર મેં બરકત અતા કરતા હૈ. *(તિર્મિઝી શરીફ઼)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليه الصلوة والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! પતા ચલા કિ હમેં અપને રિશ્તેદારોં કે હવાલે સે માલૂમાત રખની ચાહિયે કિ કૌન રિશ્તે મેં આતા હૈ ? કૌન કહાં રહતા હૈ ? હમારે આબા વ અજદાદ કૌન થે ? યહ સબ જાનના ભી હુઝૂર ﷺ કે ફ઼ર્માન પર અમલ કરના હૈ. આજ હમારા હાલ તો યહ હૈ કિ હમ અપને બચ્ચોં કો ભી નહીં બતાતે કિ હમારે કિતને રિશ્તેદાર હૈં ઔર કહાં–કહાં હૈં ઔર કયા–કયા કર રહે હૈં ? રિશ્તેદારોં સે મુલાક़ાત ઔર ઉન્સે હુસ્ને સુલૂક કે સબબ મહબ્બત પૈદા હોતી હૈ ઔર અલ્લાહ ﷻ હુસ્ને સુલૂક કી વજહ સે માલ મેં કષરત ઔર ઉમ્રમેં બરકત અતા ફ઼ર્માએગા.

નિહાયત હી મઅઝિરત કે સાથ તહરીર કરતા હૂં કિ અગર ગુર્બત કી વજહ સે હમારે રિશ્તેદાર કા રહન સહન અચ્છા ન હો ઔર ચેહરે કા

ખદ્દો–ખ્યાલ નીઝ ઈલ્મી મક़ામ બુલંદ ન હો તો હમ ઉસ્કો અપના રિશ્તેદાર માનને કે લિયે તૈયાર નહીં હોતે ઔર ન હી ઉસ્કા તઆરૂફ કરાતે હૈં ઔર ન ઉસ્કો ઈઝ્ઝત દેતે હૈં !

યાદ રખેં ! ઉન્કી હક़ તલફી સે ઉન્કે દિલ કો ઠેસ પહુંચેગી ઔર ઉન્કી નારાઝગી કે સબબ મૌલા ﷻ નારાઝ હોગા. લિહાઝા ખુદારા ! રિશ્તેદાર ખ્વાહ કિતના હી ग़रીબ ઔર કમઝોર કયોં ન હો, અગર સુન્ની સહીહુલ અક़ીદા મુસલમાન હૈ તો ઝરૂર ઉસ્કે સાથ હમેં હુસ્ને સુલૂક કરના ચાહિયે.

હઝરત અસ્મા બિન્તે અબૂ બક્ર رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ, આપ ફર્માતી હૈં કિ કુરૈશ સે મુઆહેદા કે દિનોં મેં મેરી વાલિદા મેરે પાસ આયીં ઔર વહ ઝરૂરતમંદ હૈં તો કયા મૈં ઉન્સે સિલએ રહમી કરૂં ? સરકાર રહમતે આલમ ﷺને ફર્માયા : હાં ! ઉન્સે સિલએ રહમી કરો. *(મિશ્કાત : ૪૧૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા علیہ الصلوۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષે પાક સે માં કી અઝમત કા પતા ચલતા હૈ ઔર ઉન્કે હુકૂક़ કા ભી અંદાઝા હોતા હૈ. હઝરત અસ્મા رضی اللہ عنہا કી વાલિદા જબ કાફિરા થીં ઉસ વક़્ત ભી હુઝૂર ﷺને ઉન્કી ઝરૂરિયાત પૂરી કરને કી ઈજાઝત દી ઔર આજ હાલ યહ હૈ કિ માં મુસલમાન ઔર પરહેઝગાર ભી હૈ જબ ભી ઉસ્કી ઝરૂરિયાતકા ખ્યાલ નહીં રખતે. મૈં યહ નહીં કહતા કિ બીવી કા ખ્યાલ ન રખો, ઝરૂર રખો લેકિન માં કો કભી નઝર અંદાઝ ન કરો. અગર સબ કે હુકૂક़ સહીહ તૌર પર અદા કિયે જાયેં તો ઘર કે અંદર ઔર બાહર હર જગહ ઈત્મિનાન વ સુકૂન હી નઝર આયેગા ઔર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે રહમતોં કા નુઝૂલ ભી હોગા. મૌલા ﷻ હમ સબકો મુસ્તહિક़ીન કે હુકૂક़ અદા કરને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ બુરી મૌત સે હિફાઝત ★

હઝરત અલી બિન અબૂ તાલિબ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જો શખ્સ યહ ચાહે કિ ઉસ્કી ઉમ્ર મેં ઝયાદતી ઔર ઉસ્કે રિઝક़ મેં કુશાદગી કર દી જાયે ઔર ઉસ્કો બુરી મૌત સે મહફૂઝ

કર દિયા જાયે તો વહ અલ્લાહ તઆલા સે ડરે ઔર સિલએ રહમી કરે. *(અત્તરગ़ીબ વત્તરહીબ : ૨/૨૭૮)*

ઔર હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ ઉન્હોંને નબીએ રહમત ﷺ કો ફર્માતે હુએ સુના :–

"اِنَّ الصَّدَقَةَ وَ صِلَةَ الرَّحِمِ يَزِيْدُ اللّٰهُ بِهِمَا فِى الْعُمُرِ وَ يَدْفَعُ بِهِمَا مَيْتَةَ الشَّرِّ وَ يَرْفَعُ بِهِمَا الْمَكْرُوْهَ وَ الْمَحْذُوْرَ"

બેશક ! સદક़ા ઔર સિલએ રહમી કે ઝરીઆ અલ્લાહ તઆલા ઉમ્ર મેં ઝયાદતી ફર્માતા હૈ, બુરી મૌત સે હિફાઝત ફર્માતા હૈ, ઔર દુ:ખ, મુસીબત દૂર ફર્માતા હૈ. *(અત્તરગ़ીબ વત્તરહીબ : ૨/૨૭૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા علیہ الصلوۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! સદક़ા ઔર સિલએ રહમી કે એવઝ મેં ઉમ્ર મેં ઈઝાફા હોતા હૈ ઔર બુરી મૌત સે હિફાઝત કે સાથ, દુ:ખ ઔર મુસીબત કી દૂરી કા ઈલાજ ભી હૈ. પતા ચલા કિ અમલ એક હૈ લેકિન ફવાઈદ બેશુમાર. આજ હી અહદ કર લો કિ રિશ્તેદારોં કે સાથ હુસ્ને સુલૂક કિયા કરેંગે. રબ્બે ક़દીર હમ સબકો તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ બેહતરીન ઈન્સાન ★

હઝરત દુર્રહ બિન્તે અબૂ લહબ رضی اللہ عنہا સે મર્વી હૈ, આપ કહતી હૈં કિ મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી ખિદમતે બાબરકત મેં અર્ઝ કિયા: યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ સબસે અચ્છા ઈન્સાન કૌન હૈ ? તો આક़ાએ કાયનાત ﷺને ફર્માયા : જો સબસે ઝયાદા રબ તઆલા સે ડરે ઔર સબસે ઝયાદા સિલએ રહમી કરે ઔર નેકિયોં કા હુકમ દે ઔર બુરાઈયોં સે રોકે. *(અત્તરગીબ વત્તરહીબ : ૨/૨૭૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા علیہ الصلوۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! આજ માલો–ઝર કી ફરાવાની, ઈક़્તિદાર ઔર શોહરત કે બાવુજૂદ હમ કો બુરા સમઝા જાતા હૈ, વજહ કયા હૈ ? ઈસ્કી સબસે બળી વજહ યહ હૈ કિ તાજદારે કાયનાત ﷺને જિન ખૂબિયોં કી બુનિયાદ પર ઈન્સાન કો સબસે અચ્છા ઈન્સાન કહા હૈ વહ ખૂબિયાં હમારે અંદર નહીં હૈં, વહ ખૂબિયાં યહ હૈં : ૧. ખૌફે ખુદા રખના. ૨. રિશ્તેદારોં કે સાથ સબસે ઝયાદા હુસ્ને સુલૂક કરના.

૩. નેકિયોં કા હુકમ દેના. ૪. બુરાઈયોં સે મના કરના.

★ રહમાન ઔર સિલએ રહમી ★

હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન ઔફ़ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો ફ઼ર્માતે હુએ સુના કિ અલ્લાહ عزوجل ને ફ઼ર્માયા : મૈં હી અલ્લાહ ઔર મૈં હી રહમાન હૂં, મૈંને રહમ કો પૈદા કિયા ઔર ઉસ્કા નામ અપને નામ સે બનાયા તો જિસને ઉસ્કો જોળા મૈં ઉસસે લગાવ રખૂંગા ઔર જિસને ઉસ્કો તોળા મૈં ઉસ્કો છોળુંગા. *(અત્તરગીબ : ૨/૨૮૦)*

મેરે પ્યારે આકા़ عليه الصلوة والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તઆલા કે નામોં મેં સે એક નામ "اَلرَّحْمٰن" હૈ જિસ્કે મઅ્ના હૈં નિહાયત મહેરબાન ઔર અલ્લાહ "اَلرَّحِمُ"ને જિસ્કા મઅ્ના હૈ રિશ્તેદારી ઉસે અપને નામ "اَلرَّحْمٰن"સે બનાયા, તો ઈસ હદીષે પાક કા મફ઼હૂમ યહ હુઆ કિ જિસને રહમ યાની રિશ્તેદારી કો ખત્મ કિયા તો ઉસ્ને અલ્લાહ કી રહમત કો અપને સે દૂર કર લિયા. બતાઓ ! અગર કિસી સે અલ્લાહ કી રહમત રૂઠ જાયે તો હૈ કોઈ જો અપને હિફ઼ઝ વ અમાન મેં લે ?

★ તીન આમાલ પર જન્નત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા: જિસ કિસી કે અંદર તીન બાતેં હોંગી અલ્લાહ તઆલા ઉસસે હિસાબ મેં આસાની પૈદા ફ઼ર્માએગા ઔર ઉસ્કો અપની રહમત સે જન્નત મેં દાખિલ ફ઼ર્માએગા. લોગોંને અર઼્ કિયા : અય અલ્લાહ કે રસૂલ ! ﷺ આપ પર મેરે માં–બાપ કુર્બાન ! વહ કયા હૈ ? તો સરકાર عليه الصلوة والسلام ને ફ઼ર્માયા : જો તુમ્હેં મહરૂમ કરે તુમ ઉસે અતા કરો ઔર જો તુમ પર ઝુલ્મ કરે ઉસે તુમ માફ઼ કર દો, તો જબ તુમ ઐસા કરોગે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા તુમ્હેં જન્નત મેં દાખિલ ફ઼ર્માએગા.

ઈસ હદીષ શરીફ઼ મેં જન્નત મેં લે જાને વાલે તીન આમાલ કા ઝિક્ર કિયા ગયા હૈ, બઝાહિર યહ તીનોં આમાલ બહુત આસાન હૈં લેકિન ઈન પર અમલ કરના થોળા મુશ્કિલ હૈ, લેકિન અગર જન્નત મેં જાને કા શૌક़

હો તો કોઈ મુશ્કિલ નહીં. અગર હમેં કોઈ મહરૂમ રખતા હૈ તો ઉસે અતા કરને મેં હિચકિચાતે હૈં બલ્કિ હમ ઈસ ઈન્તિઝાર મેં રહતે હૈં કિ કોઈ વક़્ત આયે ઔર હમ ઉસ્કો મઝા ચખાયેં ! યૂં હી કોઈ રિશ્તેદાર ખુશી કે મૌક़े પર ભૂલ જાયે યા ક़સ્દન દઅ્વત ન દે તો હમ ભી ઉસ્કે સાથ વૈસા હી સુલૂક કરતે હૈં, ઔર અગર કોઈ ઝુલ્મ કર બૈઠે તો હમ ભી ઉસ્કા ઈન્તિક़ામ લેના ચાહતે હૈં. કાશ ! હમારે દિલોં મેં યહ બાત નક़્શ હો જાયે કિ યહ દુન્યા ચંદ દિન કી હૈ ઔર અફ઼વો–દરગુઝર સે કામ લેકર જન્નત મેં દાખિલા હાસિલ કર લેને કી કોશિશ કરતે તો કિતના અચ્છા હોતા.

મેરે પ્યારે આકા़ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ તો ગુલામાને રસૂલ હૈ, હમારે આકા़ વ મૌલા ﷺ ને અપની ઝાત કે લિયે કભી કિસી સે ઈન્તિક़ામ ન લિયા. આઓ ! દુઆ કરેં કિ પરવરદિગાર હમ સબકો અપને મહબૂબ عليه الصلوة والسلام કે ઉસ્વએ હસના પર અમલ કી તૌફ़ીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

★ આમાલ ગૈ़ર મક़્બૂલ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો ફ઼ર્માતે હુએ સુના કિ બેશક ! બની આદમ કે આમાલ હર જુમેરાત કો મુઝ પર પેશ કિયે જાતે હૈં, પસ ક़તએ રહમી કરનેવાલે કા અમલ કુબૂલ નહીં કિયા જાતા. *(અત્તરગીબ વત્તરહીબ:૨/૨૮૪)*

મેરે પ્યારે આકા़ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સદક़ાત વ ખૈરાત અગર રિશ્તેદારોં કી હક़–તલ્ફ઼ી કે સાથ કિયા જાયે તો મૌલા جل جلاله ઐસે આમાલ કો કુબૂલ નહી ફ઼ર્માતા. લિહાઝા નેક આમાલ કરો ઔર રિશ્તેદારોં કે હુકૂક़ ભી અદા કરો, મૌલા ઝરૂર કુબૂલ ફ઼ર્માએગા. અલ્લાહ عزوجل હમ સબકો રિશ્તા જોળને કી તૌફ़ીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

★ બદતરીન ગુનાહ ★

ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا સે મર્વી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફ઼ર્માયા : જિબ્રઈલ પંદ્રહવીં શાબાન કી રાત કો મેરે પાસ આયે ઔર કહા, આજ કી રાત અલ્લાહ તઆલાને બનૂ કલ્બ કી બક़્રિયોં કે બાલ કે બરાબર ગુનહગારોં કો બખ્શ દેતા હૈ લેકિન મુશ્રિક,

કીના પરવર, રિશ્તા તોળનેવાલા, તકબ્બુર સે અપને તહબંદ કો ઘસીટ કર ચલને વાલા, વાલિદૈન કા નાફ઼ર્માન ઔર શરાબી, ઈન તમામ કો નહીં બખ્શા જાતા. *(અત્તરગીબ:૨/૨૮૪-૨૮૫)*

શાબાનુલ મુઅઝ્ઝમકી પંદ્રહવીં શબ કિતની મુક़દ્દસ શબ હૈ ? ઈસ મુબારક રાત મેં રહમતે ખુદાવંદી અપને બંદો પર કિસ હદ તક સાયા ફ઼િગન રહતી હૈ, ખૂદ રબ્બે ક़દીર આસ્માને દુન્યા પર નુઝૂલે ઈજલાલ ફ઼ર્માતા હૈ ઔર નિદા ફ઼ર્માતા હૈ કિ હૈ કોઈ બખ્શિશ કા તલબગાર કિ ઉસે બખ્શ દિયા જાયે ? હૈ કોઈ ગુનાહોં સે માફ઼ી તલબ કરનેવાલા કિ ઉસે માફ઼ કર દિયા જાયે ? ચુનાંચે ઈસ રાત ન જાને કિતને ગુનહગારોં કી બખ્શિશ ફ઼ર્મા દેતા હૈ લેકિન કિતને કમ નસીબ હૈ વહ જો મઝ્કૂરા ગુનાહોં મેં મુબ્તલા હૈં કિ ઉન્કી બખ્શિશ ઈસ રાત ભી નહીં હોતી. અલ્લાહ હમ સબકો અપને હિફ઼્ઝો-આમાન મેં રખે.

★ તીન મહરૂમ ઈન્સાન ★

હઝરત અબૂ મૂસા અશઅરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફ઼ર્માયા : તીન આદમી જન્નત મેં દાખિલ નહીં હોંગે. ૧. શરાબી, રિશ્તે કો તોળનેવાલા. ૩. જાદૂગર. *(અત્તરગીબ વત્તરહીબ : સફ઼હા : ૨૮૫)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાક મેં જિન તીન લોગોં કા ઝિક્ર હૈ વહ શરાબ પીને વાલે, રિશ્તા તોળને વાલે ઔર જાદૂગર હૈં. આપ દેખેં કિ શરાબી નશે મેં ન જાને કિતને પાક-બાઝોં કી ઈઝ્ઝત વ આબરૂ સે ખેલ જાતા હૈ ઔર ઉસ્કી બુરી આદત કે સબબ ઘર કા સુકૂન તબાહ વ બર્બાદ હો જાતા હૈ. યહી હાલ રિશ્તા તોળનેવાલોં કા હૈ કિ ટૂટે હુએ રિશ્તે કી વજહ સે એક દૂસરે કે દિલ મેં કદુરત ઔર નફ઼રત પૈદા હો જાતી હૈ ઔર નતીજા યહ હોતા હૈ કિ દો ખાનદાનોં કા સુકૂન વ ઈત્મિનાન ગ़ારત હો જાતા હૈ, ઔર જાદૂગર કી તબાહી તો રૌશન હૈ કિ વહ કિસી ન કિસી કો તબાહ વ બર્બાદ કરતા હી હૈ. આજ બેશુમાર લોગ જાદૂકી વજહસે તબાહ વ બર્બાદ હો રહે હૈં. અલ્લાહ તઆલા ને ઈન બુરે આમાલ કે મુરતકિબ લોગોં કે બારે મેં ફ઼ર્માયા કિ યહ જન્નત મેં દાખિલ નહીં હો સકતે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો સારે બુરે આમાલ સે બચાયે.

★ ક़તએ રહમી ઔર ખુદા કા ગ़ઝબ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફ઼ર્માયા : જબ અલ્લાહ મખ્લૂક़ ﷻ કી પૈદાઈશ સે ફ઼ારિગ़ હો ગયા તો ક़રાબત ને ખળે હોકર અર્ઝ કિયા, મૈં તુઝ સે ક़તએ રહમી કી પનાહ ચાહતી હૂં. રબ તઆલાને ફ઼ર્માયા : કયા તૂ ઈસ બાત પર રાઝી હૈ કિ જિસ ને તુઝ સે તઅલ્લુક़ જોળા મૈં ઉસસે તઅલ્લુક़ જોળુંગા ઔર જો તુઝ સે તઅલ્લુક તોળેગા મૈં ઉસસે તઅલ્લુક તોળુંગા ? ઉસને કહા, મૈં રાઝી હૂં. ફ઼િર હુઝૂર ﷺ ને આયતે કરીમા તિલાવત ફ઼ર્માઈ જિસ કા તર્જુમા યૂં હૈ : "તો કયા તુમ્હારે યહ લચ્છન નઝર આતે હૈં કિ અગર તુમ્હેં હુકૂમત મિલે તો ઝમીન મેં ફ઼સાદ ફ઼ૈલાઓ ઔર અપને રિશ્તે કાટ દો, યહ હૈં વહ લોગ જિન પર અલ્લાહને લઅનત કી ઔર ઉન્હેં હક़ સે બહરા કર દિયા ઔર ઉન્કી આંખે ફોળ દી" *(પારા : ૨૬, રૂકુઅ : ૭)*

★ જાનવરોં સે હુસ્ને સુલૂક ★

હઝરત સહલ બિન હંઝલહ رضی اللہ عنہ કા બયાન હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ عليہ الصلوٰۃ والسلام એક ઉંટ કે પાસ સે ગુઝરે જિસકી પીઠ ઉસ્કે પેટ સે લગી હુઈ થી. સરકાર ﷺ ને ફ઼ર્માયા કિ ઈન બેજાન મવેશિયોં કે બારે મેં અલ્લાહ સે ડરો ! અચ્છી હાલત મેં છોળો. *(અબૂ દાઉદ)*

ઔર હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન જાફ઼ર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબીએ રહમત ﷺ એક અન્સારી કે બાગ़ મેં દાખિલ હુએ જહાં એક ઊંટ બંધા હુઆ થા. જબ ઊંટ ને નબીએ પાક ﷺ કો દેખા તો દર્દનાક આવાઝ નિકાલી ઔર દોનોં આંખોં સે આંસૂ બહને લગે. હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ ઉસ્કે ક़રીબ ગયે ઔર શફ઼્ક़ત સે ઉસ્કી કૌહાન ઔર દોનોં કન્પટ્ટિયોં પર હાથ ફેરા તો ઉસ્કો સુકૂન હો ગયા. ફ઼િર આપને પૂછા કિ ઈસ ઊંટ કા માલિક કૌન હૈ ? તો એક અન્સારી નૌજવાન આયા ઔર ઉસ્ને કહા, અય અલ્લાહ કે રસૂલ ! યહ ઊંટ મેરા હૈ. આપને ફ઼ર્માયા : કયા તૂ અલ્લાહ સે નહી ડરતા હૈ ? ઈસ બેઝબાન જાનવર કે બારે મેં જિસકો અલ્લાહ ﷻ ને તેરે ઈખ્તિયાર મેં દે દિયા હૈ ?! યહ ઊંટ અપને આંસૂંઓં ઔર આવાઝ કે

ઝરીઆ મુઝ સે શિકાયત કર રહા હૈ કિ તૂ ઈસ્કો ભૂખા રખતા હૈ ઔર મુસલસલ કામ લેતા હૈ.

★ ઔરત અઝાબ કી શિકાર ★

હઝરત ઈબ્ને ઉમર ઔર હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہما રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફ઼ર્માયા : એક ઔરત કો એક બિલ્લી કે બંદ રખને કી વજહ સે અઝાબ દિયા ગયા ક઼ર્યોંકિ બંદ રખને કી વજહ સે વહ ભૂખ સે મર ગઈ થી, ઔર વહ ઔરત ન તો ઉસ્કો ગિઝા દેતી થી ઔર ન ઉસ્કો આઝાદી દેતી થી કિ વહ ખૂદ ઝમીની જાનવરોં સે અપની ગિઝા હાસિલ કર લેતી. *(મુસ્લિમ શરીફ : ૨/૩૨૯)*

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ علیہ الصلوٰۃ والسلام ને ફ઼ર્માયા : મુઝ પર દોઝખ પેશ કી ગઈ તો મૈંને ઉસ્મેં બની ઈસ્રાઈલ કી એક ઔરત દેખી જિસ્કો ઉસ્કી બિલ્લી કે બાઈષ અઝાબ દિયા જા રહા થા જિસકો વહ બાંધે હુઈ થી, ન ખાના ખિલાતી ઔર ન છોળતી કિ ઝમીન કે જાનવરોં મેં ખાતી, યહાં તક કિ વહ ભૂખી મર ગઈ, ઔર મૈંને અમ્ર બિન ખઝાઈ કો દેખા કિ વહ જહન્નમ મેં અપની આંતો કો ઘસીટ રહા હૈ વહ પહલા શખ્સ હૈ જિસને સાંઢ છોળા થા. *(મિશ્કાત : ૪૫૬)*

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફ઼ર્માયા :

"مَا مِنْ مُّسْلِمٍ غَرَسَ غَرْسًا فَاَكَلَ مِنْهُ اِنْسَانٌ اَوْ دَآبَّةٌ اِلَّا كَانَ لَهٗ بِهٖ صَدَقَةً"

મુસલમાન કોઈ દરખ્ત લગાતા હૈ યા ખેત બોતા હૈ ઔર ઉસસે કોઈ ઈન્સાન યા પરિન્દા ફાયદા હાસિલ કરતા હૈ તો વહ ઉસ્કે લિયે સદક઼ા બન જાતા હૈ. *(બુખારી શરીફ :૨/૮૮૯)*

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ નબીએ કરીમ ﷺ કે સાથ અરફ઼ાત સે વાપસ હુએ, દૌરાને સફ઼ર સરકાર ﷺને પીછે સે ઊંટોં કો મારને ઔર ઉન્હેં તેઝ હાંકને કી આવાઝેં સુનીં તો આપ ને કોળે સે ઈશારા કરકે ફ઼ર્માયા : અય લોગો ! આરામ સે ચલો, ઊંટોં કો દૌળાના અજ્જ કા બાઈષ નહીં હૈ. *(બુખારી શરીફ)*

હઝરત શદ્દાદ બિન અવસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ

ﷺને ફ઼ર્માયા : બેશક ! અલ્લાહ તઆલા ને હર ચીઝ પર એહસાન કરના ઝરૂરી ક઼રાર દિયા હૈ. લિહાઝા જબ કિસી ચીઝ કો જાન સે ખત્મ કરના હો તો ઉસે અચ્છી તરહ ખત્મ કર દો ઔર જબ ઝબહ કરો તો અચ્છી તરહ ઝબહ કરો ઔર તુમ અપની છુરી અચ્છી તરહ તેઝ કર લિયા કરો ઔર ઝબીહા (જાનવર) કો આરામ દિયા કરો. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

હઝરત અબૂ ઉમામા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા: જિસ શખ્સને રહમ કિયા અગર ઝબહ કિયે જાનેવાલે જાનવર પર હી હો, અલ્લાહ તઆલા ક઼યામત કે દિન ઉસ પર રહમ ફ઼ર્માએગા. *(તબરાની)*

★ બદકાર ઔરત કી બખ્શિશ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફ઼ર્માયા, એક બદકાર ઔરત સિર્ફ઼ ઈસ વજહ સે બખ્શી ગઈ કિ વહ ઐસી જગહ સે ગુઝરી જહાં એક કુત્તા પ્યાસ કી શિદ્દત સે ઝબાન નિકાલે ખળા હાંપ રહા થા, યહ દેખ કર ઉસ ઔરત ને અપના મોઝા નિકાલ કર ઉસમેં અપની ચાદર બાંધી ઔર ગળ્હે સે પાની નિકાલા ઔર ઉસ્કો પિલા દિયા. ઈસ અમલ કી વજહ સે ઉસ્કી બખ્શિશ હો ગઈ. ઈસ મૌક઼ે પર સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ને દર્યાફ઼્ત કિયા કિ જાનવર કે સાથ ભલાઈ કરને મેં હમકો ષવાબ મિલતા હૈ ? તો સરકાર ﷺને ફ઼ર્માયા: હર જાનદાર કે સાથ ભલાઈ કરને મેં સદક઼ે કા અજ્જ મિલતા હૈ. *(મિશ્કાત : ૧૬૮)*

★ બારગાહે રસૂલ ﷺ મેં ચિળયા કી ફ઼ર્યાદ ★

હઝરત અબ્દુર્રહમાન ઈબ્ને અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہ અપને વાલિદે ગિરામી સે રિવાયત કરતે હૈં કિ એક સફ઼ર મેં હમ રસૂલુલ્લાહ رضی اللہ عنہ કે સાથ થે, પસ સરકાર ક઼ઝાએ હાજત કે લિયે તશરીફ઼ લે ગયે, તો હમને એક ચિળયા દેખી જિસકે દો બચ્ચે થે, હમને ઉસ્કા એક બચ્ચા પકળ લિયા, પસ ચિળયા આઈ ઔર અપને પર બિછાને લગી. નબીએ રહમત علیہ الصلوٰۃ والسلام તશરીફ઼ લાયે તો ફ઼ર્માયા કિ ઈસકો બચ્ચે કી વજહ સે કિસને પરેશાન કિયા હૈ ? ઈસ્કા બચ્ચા ઉસે દે દો. ફ઼િર આપને ચૂટિંયો કી એક

જગહ મુલાહેઝા ફ઼ર્માઈ જિસ્કો હમને જલા દિયા થા, ફ઼ર્માયા કિ ઈસકો કિસ્ને જલાયા ? હમને અર્ઝ કિયા, હમને ! ફ઼ર્માયા : બંદો કે લિયે મુનાસિબ નહીં હૈ કિ વહ કિસી કો આગ કી સઝા દેં. *(અબૂ દાઉદ)*

હઝરત અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબી પાક ﷺ એક મંઝિલ પર ઉતરે, આપ કી જમાઅત મેં સે એક આદમી ને ચિળ યા કા એક અંડા ઉઠા લિયા, ચિળયા આઈ ઔર રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે સર પર ફળ ફળાનેલગી, આપને ફ઼ર્માયા : તુમ મેં સે કિસને ઈસ્કે અંડોં કે બારે મેં ઈસ્કો દુઃખ પહુંચાયા ? એક આદમીને અર્ઝ કિયાઃ મૈંને યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ઈસ્કે અંડો કો ઉઠાયા હૈ, તો નબી પાક عليہ الصلوٰۃ والسلام ને ફ઼ર્માયા : ઈસ પર રહમ કરતે હુએ ઈસ્કે અંડે વાપસ કર દો. *(અલ-અદબુલ મુફ઼રદ)*

★ અચ્છી વસિયત ★

હઝરત અબૂ ઝર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ મુઝે મેરે હબીબે લબીબ ﷺ ને ચંદ અચ્છી ચીઝોં કી વસિયત ફ઼ર્માઈ ઔર વહ યહ કિઃ **૧.** મૈં અપને સે ઉપર વાલે કો નહીં બલ્કિ નીચે વાલે કો દેખૂં. **૨.** મૈં યતીમોં સે મહબ્બત રખૂં. ઉન્સે કરીબ રહૂં. **૩.** મૈં સિલએ રહમી કરૂં અગર્ચે રિશ્તેદાર પીઠ ફેર જાયે. **૪.** મૈં અલ્લાહ તઆલા કે મામલે મેં કિસી સે ન ડરૂં. **૫.** સચ્ચી બાત અગર્ચે તલ્ખ હો મૈં કહતા રહૂં. **૬.** "لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰہ" કષરત સે પઢતા રહૂં કયોંકિ યહ જન્નત કે ખઝાનોં મેં સે એક ખઝાના હૈ. *(અત્તરગ़ીબ વત્તરહીબ : ૨/૨૮૦)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત અબૂ ઝર رضی اللہ عنہ કો હુઝૂર ﷺ ને જો વસિયત ફ઼ર્માઈ સિર્ફ઼ ઈન્હીં વસીયત પર એક કિતાબ લિખી જા સકતી હૈ, વસિયત મેં હર બાત ઈતની જામેઅ હૈ કિ ઉસ્કે ફ઼ઝાઈલ પર કુર્આન વ સુન્નત શાહિદ હૈં મગર મઝકૂરા વસિયત પર અગર ઉમ્મતે મુસ્લિમા કા અમલ દેખા જાયે તો ઈલ્લા માશાઅલ્લાહ શાયદ હી કુછ લોગ આમિલ નઝર આયેં. ૧. હમારી આદત યહ હૈ કિ હમ કભી અપને સે ગ़રીબ કો નહીં દેખતે, છોટોં કો કમઝારોં કો નહીં

દેખતે બલ્કિ બળોં કો દેખતે હૈં ઔર અંદર અંદર પિઘલતે રહતે હૈં. જબ આપ અપને સે નીચે વાલે કો દેખેંગે તો ઈન્શા અલ્લાહ ! શુક્ર કા જઝ્બા પૈદા હોગા. **૨.** યતીમોં કે સાથ મહબ્બત બહુત પસંદીદા અમલ હૈ, ઉનકા ઈસ્તેહસાલ નહીં બલ્કિ ઉન્કો ખુશ કરના ઉન્કે ક़રીબ રહના ચાહિયે તાકિ ઉન્કો અપની યતીમી કા એહસાસ ન હો. **૩.** રિશ્તેદારોં સે અચ્છા સુલૂક કરના ચાહિયે, ખ્વાહ વહ નારાઝ રહેં, સતાયેં, પરેશાન કરેં મગર હમકો હુસ્ને સુલૂક હી કરના હૈ. **૪.** અલ્લાહ عزوجل ને જો ફ઼ર્મા દિયા હૈ વહી હક़ હૈ, દુન્યા આપ કો કુછ ભી કહે, વક़્ત આન પળે અલ્લાહ કી રઝા ઔર બંદો કી રઝા કા, તો બેખૌફ઼ હોકર અલ્લાહ કે ફ઼ર્માન કા ખ્યાલ કરેં ઔર કિસી સે અલ્લાહ કે મામલે મેં ન ડરેં. **૫.** સચ્ચી બાત તો હમેશા તલ્ખ લગતી હૈ લેકિન હમ કો સચ્ચી બાત કહને મેં હિચકિચાના નહીં ચાહિયે ચાહે કિસી કો બુરી લગે યા અચ્છી લગે **૬.** "لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰہ" કી કષરત કરના ચાહિયે કિ યહ જન્નત કે ખજાનોં મેં સે એક ખજાના હૈ. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત હમ સબકો મઝકૂરા બાતોં પર અમલ કરને કી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

★ બુરાઈ કે બદલે ભલાઈ ★

હઝરત હુઝૈફ઼ા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ને ફ઼ર્માયાઃ ઉન લોગોં મેં સે ન બનો જો કહતે હૈં કિ અગર લોગ હમારે સાથ ભલાઈ કરેંગે તો હમ ભી ભલાઈ કરેંગે ઔર અગર વહ હમ પર ઝ્યાદતી કરેંગે તો હમ ભી ઝયાદતી કરેંગે, બલ્કિ તુમ ઈસ બાત કે આદી બનો કિ અગર લોગ તુમ્હારે સાથ ભલાઈ કરેં તો તુમ ભલાઈ કરો ઔર અગર વહ તુમ્હારે સાથ ઝયાદતી કરેં તો તુમ ઝયાદતી ન કરો.

હઝરત ઉબાદા બિન સામિત رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ રસૂલે પાક ﷺ ને ફ઼ર્માયાઃ મૈં તુમ્હેં વહ બાતેં ન બતલાઉં જિનકે ઝરિયે અલ્લાહ عزوجل દર્જાત બુલંદ ફ઼ર્માતા હૈ ?! સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ને અર્ઝ કિયા, ઝરૂર બતલાએં અય અલ્લાહ કે રસૂલ ! ﷺ તો સરકાર ﷺ ને ફ઼ર્માયા : જો તુમ સે એઅરાઝ કરે તુમ ઉસે દરગુઝર કરો ઔર જો તુમ પર ઝુલ્મ

કરે તુમ ઉસે માફ કરો ઔર જો તુમ કો મહરૂમ કરે તુમ ઉસે અતા કરો ઔર જો તુમ સે તઅલ્લુક઼ાત ખત્મ કરે તુમ ઉસસે તઅલ્લુક઼ાત જોળો. *(અત્તરગ઼ીબ વત્તરહીબ : ૨/૨૮૩)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કિતના એહસાન હૈ આક઼ાએ કરીમ عليه الصلوة والسلام કા કિ આપ ને દરજાત કી બુલંદી કા ઝરિયા ભી બતા દિયા ઔર વહ ભી ઈતના આસાન કિ હર કોઈ અગર ચાહે તો અમલ કર સકતા હૈ, બસ ! થોળી સી કોશિશ કરની હૈ ફિર દેખિયે ઈન્શાઅલ્લાહ ! કરમ હી કરમ હોગા. અલ્લાહ ﷻ રહમતે આલમ કે સદક઼ા વ તુફ઼ૈલ હમ સબકો મઝકૂરા બાતોં પર અમલ કા હૌસલા ઔર કુવ્વત અતા ફર્માએ.

★ ખુદાકી રહમત કા ઝરિયા ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی الله عنهما સે મર્વી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : એક ક઼ૌમ ઐસી હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કે શહરોં કો આબાદ કરતા હૈ ઔર ઉસ્કે માલ કો બળ્હાતા હૈ ઔર જબ સે ઉન્હેં પૈદા ફર્માયા, કભી ઉન્કો નારાઝગી કી નિગાહ સે નહીં દેખા, પૂછા ગયા વહ કયોં ? અલ્લાહ કે રસૂલ ! ﷺ તો સરકાર ને ફર્માયા : ઉસ ક઼ૌમ કી સિલએ રહમી કી વજહ સે. *(અત્તરગ઼ીબ વત્તરહીબ : ૨/૨૭૯)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કિતના બળા ઈન્આમ હૈ રિશ્તેદારોં સે હુસ્ને સુલૂક કા ! ખાલિક઼ે કાયનાત શહરોં કો ભી આબાદ ફર્માએ ઔર માલ ભી બળ્હાએ ઔર કરમ બાલાએ કરમ નારાઝગી કી નઝર કભી ન ડાલે. બતાઓ ! ઉસસે બળ્હકર ભી કોઈ ફાઈદા હો સકતા હૈ. કયા અબ ભી હમ અપને આપ કો રિશ્તેદારોં સે અચ્છે સુલૂક કે લિયે આમાદા ન કરેંગે ? આજ હી રિશ્તેદારોં કો મનાને ઔર હુસ્ને સુલૂક કરને મેં લગ જાઓ, ઈન્શાઅલ્લાહ ! મૌલા હમ પર ભી કરમ ફર્માએગા. આઈયે દુઆ કરેં કિ અય અલ્લાહ ! જિન લોગોં પર તૂ સિર્ફ કરમ કી નઝર ડાલતા હૈ ઉનમેં હમારા ભી શુમાર ફર્મા દે ઔર ઉન આમાલ કો ઈખ્તિયાર કરને કી તૌફીક઼ અતા ફર્મા જિન સે તૂ રાઝી હો ઔર તેરે હબીબ ﷺ રાઝી હોં.

★ પસંદીદા અમલ ★

હઝરત અબૂ યઅલા رضی الله عنه ને બનૂ ખષ્અમ કે એક શખ્સ સે રિવાયત કિયા હૈ કિ ઉસ્ને કહા કિ મૈં હુઝૂર عليه الصلوة والسلام કી ખિદમત મેં હાઝિર હુઆ, આપ ઉસ વક઼્ત સહાબા કી એક જમાઅત કે દરમિયાન તશરીફ઼ ફર્મા થે. મૈને પૂછા કિ આપ ને રસૂલે ખુદા હોને કા દાવા કિયા હૈ. સરકાર ﷺ ને ફર્માયા : હાં ! મૈંને અર઼્ કિયા, અય અલ્લાહ કે રસૂલ ! ﷺ મુઝે બતાઈયે કૌન સા અમલ અલ્લાહકો પસંદ હૈ ? સરકાર ﷺ ને ફર્માયા : અલ્લાહ પર ઈમાન લાના. મૈંને અર઼્ કિયા : ફિર કૌન સા ? ફર્માયા, સિલએ રહમી કરના. મૈંને અર઼્ કિયા : ફિર કૌન સા અમલ અલ્લાહ કો સબસે ઝયાદા પસંદ હૈ ? ફર્માયા : કિ નેકિયોં કા હુક઼્મ દેના ઔર બુરાઈયોં સે રોકના. ફિર મૈં અર઼્ ગુઝાર હુઆ, અય અલ્લાહ કે રસૂલ ! કૌન સા અમલ અલ્લાહ તઆલા કો સબસે ઝયાદા નાપસંદ હૈ ? સરકાર ﷺ ને ફર્માયા : અલ્લાહ તઆલા કે સાથ કિસી કો શરીક ઠહરાના, ફિર મૈંને પૂછા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ઔર કૌન સા ? ફર્માયા ક઼તએ રહમી કરના, ફિર મૈંને અર઼્ કિયા ઈસ્કે બાદ કૌન સા ? ફર્માયા : બુરાઈયોં કી તરગ઼ીબ દેના ઔર નેકી સે રોકના. *(અત્તરગ઼ીબ વત્તરહીબ : ૨/૨૭૮)*

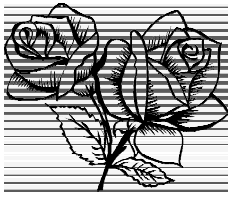
મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ મેં ઉન આમાલ કા ઝિક્ર હૈ જો અલ્લાહ ﷻ કે નઝદીક ઝયાદા પસંદીદા હૈં. હમારા હાલ યહ હૈ કિ હમ અપને મુહિબ્બીન વ મોઅ્તક઼ીદીન, દોસ્ત વ અહબાબ, બીવી, બચ્ચોંકી પસંદ કા તો ખ્યાલ કરતે હૈં મગર અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસ્કે પ્યારે મહબૂબ ﷺ કી પસંદ કા ખ્યાલ નહીં કરતેં. આઈયે, આજ નિયત કરેં કિ જો આમાલ અલ્લાહ ﷻ કો સબસે ઝયાદા પસંદ હૈં ઉન્હેં ઈખ્તિયાર કરેંગે ઔર વહ આમાલ જો અલ્લાહ ﷻ કો નાપસંદ હૈં ઉન્સે પરહેઝ઼ કરેંગે.

અલ્લાહ ﷻ અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કી ઝુલ્ફોં કે તસદ્દુક઼ હમ સબકો અમલે ખૈર કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ જન્નત સે કરીબ, જહન્નમ સે દૂર ★

હઝરત અબૂ અય્યૂબ અન્સારી رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ હિ રસૂલે પાક ﷺ ઊંટની પર સવાર હોકર સહાબાએ કિરામ કે સાથ સફ઼ર મેં તશરીફ઼ લે જા રહે થે કિ એક બદદૂ ને આકાર આપ કી ઊંટની કી મહાર પકળ લી ઔર કહાઃ હુઝૂર ! મુઝે ઐસા અમલ બતલાઈયે જો મુઝે જન્નત સે ક़રીબ ઔર જહન્નમ સે દૂર કર દે. આપ ઠહર ગયે ઔર સહાબાએ કિરામ કી તરફ઼ દેખ કર ફ઼ર્માયા : અલ્લાહ તઆલા કો વહદહૂ લા શરીક જાન કર ઉસ્કી ઈબાદત કર, નમાઝ પઢ, ઝકાત દે, ઔર સિલએ રહમી કર ઔર મેરી ઊંટની કી મહાર છોળ દે. જબ બદ્દૂ ચલા ગયા તો આપ ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : અગર યહ ઈન બાતોં પર અમલ કરતા રહા તો જન્નત મેં જાયેગા. *(અત્તરગ़ીબ વત્તરહીબ : ૨/૨૭૯)*

સુબ્હાનલ્લાહ ! મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સવાલ બદવીને કિયા ઔર ફ઼ાયદા ક़યામત તક કે ઉન મુસલમાનોં કા હો ગયા જો અમલ કરેંગે, ઉન્કે સવાલ પર ક़ુર્બાન જાઈયે કિ જન્નત સે ક़રીબ કરને વાલે આમાલ ઔર જહન્નમ સે દૂર કર દેને વાલે આમાલ કા સવાલ કરતે હૈં. સરકાર રહમતે આલમ ﷺ કે કરીબ હોને કે બાવુજૂદ યહ સવાલ કર રહે હૈં, ઈસસે યહ સમઝ મેં આતા હૈ કિ આક़ાએ કાયનાત ﷺને તસવ્વુરે આખિરત કિતના પિલા દિયા થા ? સાઈલ કે સવાલ પર રહમતે આલમ ﷺને જો જવાબ ઈનાયત ફ઼ર્માયા ઉસે આપ મુલાહઝા કર ચુકે. દુઆ કીજિયે કિ રબ્બે ક़દીર હમ સબકો અમલ કી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

પળોસિયોં કે હુકૂક़

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ :–

وَاعْبُدُوا اللّٰهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهٖ شَيْئًا وَّ بِالْوَالِدَيْنِ اِحْسَانًا وَّ بِذِى الْقُرْبٰى وَ الْيَتٰمٰى وَالْمَسٰكِيْنِ وَالْجَارِ ذِى الْقُرْبٰى وَ الْجَارِ الْجُنُبِ وَ الصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ وَ ابْنِ السَّبِيْلِ وَمَا مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ مُخْتَالًا فَخُوْرًا ۝

તર્જુમા : ઔર અલ્લાહ કી બંદગી કરો ઔર ઉસ્કા શરીક કિસી કો ન ઠહરાઓ ઔર માં–બાપ સે ભલાઈ કરો ઔર રિશ્તેદારોં ઔર યતીમોં ઔર મોહતાજોં, પાસ કે હમસાએ સે ઔર કરવટ કે સાથી ઔર રાહગીર ઔર અપની બાંદી ગુલામ સે. બેશક ! અલ્લાહ કો ખુશ નહીં આતા કોઈ ઈતરાનેવાલા બળાઈ મારનેવાલા. *(પારા : ૫/૩૬)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ عزوجل ને અપની ઈબાદત કે સાથ વાલિદૈન, રિશ્તેદારોં, યતીમોં, મોહતાજોં ઔર પળોસિયોં કે સાથ ભલાઈ કા હુક़્મ દિયા હૈ. ઈસસે અંદાઝા હોતા હૈ કિ ઉન્સે ભલાઈ કી કિતની અહમિયત હૈ ? વાલિદૈન, રિશ્તેદાર, યતીમ વ મોહતાજ, યહ તો સમઝ મેં આતે હૈં કિ ઈન્સે સુલૂક હોના ચાહિયે લેકિન પળોસી કે સાથ ભલાઈ કે હુકમ કી વજહ કયા હૈ ? વજહ યહ હૈ કિ હર એતેબાર સે પળોસી હમ સે ક़રીબ હોતા હૈ ઔર હર વક़્ત ક़રીબ હોતા હૈ. અગર આજ હમને ઉસ્કે સાથ ભલાઈ કી તો અલ્લાહ ન કરે અગર કલ કોઈ હાદષા હોગા તો વહ હમારે ભી કામ આયેગા ઔર હમારે ઘરવાલોં કે ભી કામ આયેગા. આયતે શરીફ઼ા કી મઝીદ વઝાહત તાજદારે કાયનાત ﷺ કે ફ઼રામીન સે માલૂમ કરેં.

હુઝૂર રહમતે દો આલમ ﷺને ફ઼ર્માયા : મુઝે ક़સમ હૈ ઉસ ઝાત કી જિસકે ક़બઝએ ક़ુદરત મેં મેરી જાન હૈ ! હમસાયગાન કે હુક़ૂક़ સિર્ફ વહી અદા કર સકતા હૈ જિસ પર અલ્લાહ તઆલા કા રહમ વ કરમ હો ઔર તુમ મેં બહુત થોળે લોગ હૈં જો હમસાયગાન કે હુક़ૂક़ જાનતે હૈં. (હમસાયગાન કે હુક़ૂક़ યહ હૈં) કિ જિસ ચીઝ કી ઉન્હેં ઝરૂરત હો ઉસે

પૂરા કરો, અગર क़र्ज़ चाहते हैं तो क़र्ज़ दो, अगर उन्हें ख़ुशी हासिल हो तो उन्हें मुबारकबाद पेश करो अगर कोई तकलीफ़ लाहिक़ हो तो ईઝહારे अफ़सोस करो, अगर बीमार हो तो तबअ् पुरसी करो अगर मर જાયें तो જનાઝા भी पढ़ो और दफ़नाने तक साथ रहो. *(तफ़्सीरे रूहुल बयान : ૩/૫૩૦)*

★ પળોસી કી તીન क़िस्में ★

आक़ाએ कायनात ﷺને ईर्शाद फ़र्माया : पળોસી तीन क़िस्म के हैं, हर એક के अलाहेदा–अलाहेदा अहकाम हैं. बअઝ के तीन हक़, बअઝ के दो हक़ हैं और बअઝ का એક हक़ है. जो પળોસી मुस्लिम हो और रिश्तेदार हो उसके तीन हक़ हैं. हक़्क़े हमसायगी और हक़्क़े ईस्लामी और हक़्क़े क़राबत व रिश्तेदारी. मुस्लिम પળોસી के दो हक़ हैं, हक़्क़े जवार (પળોસ) और हक़्क़े ईस्लाम. और काफ़िर પળોસી का सिर्फ़ એક हक़ है, हक़्क़े जवार (પળોસ). हमने अर्ज़ किया, या रसूलल्लाह ! ﷺ ईन्को अपनी क़ुर्बानियों में से दें ? फ़र्माया : मुश्रिकीन को अपनी क़ुर्बानियों में से कुछ न दो.

हुज़ूर रहमते आलम ﷺने ईर्शाद फ़र्माया : जानते हो मुफ़लिस कौन है ? सहाबाએ किराम رضوان الله تعالى عليهم اجمعينને अर्ज़ किया, हमारे यहां तो मुफ़लिस वह है जिसके पास मालो–ज़र न हो. फ़र्माया, मेरी उम्मत में मुफ़लिस वह है जो क़यामत के दिन नमाઝ, रोઝे, ઝકात लेकर आये और यूं आये कि उस्ने उसे (પળોસી को) गाली दी हो, उसे ઝिना की तोहमत लगाई हो, उसका माल खाया, उस्का खून गिराया, उसे मारा तो उस्की नेकियां उसे दे दी गयीं, फ़िर अगर नेकियां ख़त्म हो चुकीं और हक़ बाक़ी हैं तो उन्के गुनाह लेकर उस्के उपर डाले गये फ़िर जहन्नम में फ़ेंक दिया गया. العياذ بالله تعالى

मेरे प्यारे आक़ा ﷺ के प्यारे दीवानो ! आम तौर पर गाली गलोच, तोहमत और ઝिना वग़ैरा जैसे कबाईर का ईरतिकाब પળોસી के साथ पेश आते हैं, आक़ाએ कायनात ﷺने ईबादत व रियाઝत में ઝिंदगी गुઝारने वाले शख़्स को भी तंबीह फ़र्माई है कि यह न समઝना

कि तुम्हारे नामએ आमाल में नेकियां हैं तो जो चाहो कर गुઝरो और પળોસિયોં के साथ बुरा सुलूक करो, उन्के माल, उन्की जान वग़ैरा पर बुरी नઝर डालो.

ख़बरदार ! सारी नेकियां ઝमीन पर ही रह जायेंगी और क़यामत के दिन मઝકૂરा गुनाहों की वजह से मुफ़लिस बनकर रब के हुઝૂर तुम्हारी हाઝिरी होगी. लिहाઝा बचो ईन गुनाहों के ईरतिकाब से जिन्का ઝिक्र ईस हदीषे पाक में किया गया है.

हઝરत अबू शुरैह ख़ुઝाई رضی الله عنهसे रिवायत है कि नबीએ करीम ﷺने ईर्शाद फ़र्माया :–

"مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُحْسِنْ اِلٰى جَارِهٖ" यानी जो शख़्स अल्लाह और यौमे आख़िरत पर ईमान रखता है चाहिये कि वह अपने પળોસી के साथ नेक सुलूक करे. *(ईब्ने माજह)*

मेरे प्यारे आक़ा ﷺ के प्यारे दीवानो ! मઝકૂरा हदीष शरीफ़ में अल्लाह جل جلاله और रोઝे જઝा पर ईमान रखनेवालों को गोया ताकीद की जा रही है कि अगर तुम मोमिन हो तो ईसका ईઝहार अपने आमाल से भी करो, सिर्फ़ ઝबानी दावा न हो बल्कि પળોસિયોં के साथ नेक सुलूक करके बताओ कि हमारा दीन પળોસિયોં के साथ प्यार व महब्बत से पेश आने की तालीम देता है. तारीख में ऐसे बेशुमार वाक़िआत मिलते हैं जिन में પળોસિયોં के साथ हुस्ने सुलूक की वजह से उन्हें ईस्लाम की दौलत हासिल हो गई.

★ પળોસી वरासत का हक़दार ★

हઝरत आईशा सिद्दीक़ा رضی الله عنهاसे रिवायत है कि नबीએ मोहतरम ﷺने फ़र्माया :–

"مَا زَالَ جِبْرَئِيْلُ يُوْصِيْنِىْ بِالْجَارِ حَتّٰى ظَنَنْتُ اَنَّهٗ سَيُوَرِّثُهٗ"

मुઝे जिब्रईल पળોસી के बारे में ताकीद करते रहे यहां तक कि मैंने गुमान किया कि वह उसे वरासत में शरीक कर देंगे. *(बुख़ारी : ૨/૮૮૯)*

હઝરત મુજાહિદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ મૈં હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہ કે પાસ થા ઔર ઉન્કા ગુલામ બકરી કી ખાલ ઉતાર રહા થા. ઉન્હોંને અપને ગુલામ સે ફર્માયા ! જબ તૂ ઈસ કામ સે ફારિગ़ હો જાના તો સબસે પહલે ઈસ્કા ગોશ્ત હમારે યહૂદી પળોસી કો દેના, ગુલામ ને કહા, કયા આપ યહૂદી કો હદિયા દિલા રહે હૈં ?! અલ્લાહ તઆલા આપકી ઈસ્લાહ ફર્માએ ! હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما ને ફર્માયા : કિ બિલા શુબ્હા મૈંને નબીએ કરીમ علیہ الصلوٰۃ والسلام કો પળોસી કે બારે મેં ઈતની તાકીદ ફર્માતે હુએ સુના કિ હમ ડર ગયે કિ ઈસકો અન્क़રીબ બારિશ હી બના દિયા જાયેગા. *(અલઅદબુલ મુફ્રદ)*

★ ઈમાન કા તક़ાઝા ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما કા બયાન હૈ કિ મૈંને અલ્લાહ કે રસૂલ علیہ الصلوٰۃ والسلام કો ફર્માતે હુએ સુના: મોમિન વહ નહીં જો અપના પેટ ભરે ઔર ઉસ્કા પળોસી ઉસ્કે બાઝૂ મેં ભૂકા રહે. *(બૈહક़ી મિશ્કાત)*

મેરે પ્યારે આક़ા علیہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! સારે આમાલ કા દારોમદાર ઈમાન પર હૈ ઔર અગર ઈમાન કામિલ હૈ તો રબ્બે क़દીર બંદે કો કામયાબી અતા ફર્માતા હૈ. યાદ રખેં કિ ઈમાન કો કમાલ સિર્ફ નમાઝ, રોઝા, હજ વ ઝકાત હી સે હાસિલ નહીં હોતા બલ્કિ કમાલે ઈમાન કે લિયે ઝરૂરી હૈ કિ અપને પળોસિયોં કી પરેશાનિયોં કો ભી જાનેં ઔર હત્તલ ઈમ્કાન દૂર કરને કી કોશિશ કરેં. મઝકૂરા હદીષે પાક કી રૌશની મેં યહ બાત સમઝ મેં આઈ કિ અગર અલ્લાહ جل جلالہ ને શિકમ સૈર હોને કી તૌફીક़ અતા ફર્માઈ હૈ તો હમ યહ ભી દેખ લેં કિ કહીં ઐસા તો નહીં કિ હમ પળોસી કે હક़ કી અદાયગી મેં ગાફિલ હૈં ઔર હમારા પળોસી ગૈ़રત વ શરમિંદગી કી વજહ સે ઝિક્ર નહીં કરતા.

★ શોરબે કી ખુશ્બૂ ઔર પળોસી ★

હઝરત અબૂ ઝર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા કિ અય અબૂઝર ! જબ શોરબા પકાઓ તો પાની ઝયાદા ડાલા કરો ઔર અપને પળોસિયોં કા ખ્યાલ રખો. *(મુસ્લિમ : ૨/૩૨૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તાજદારે કાયનાત ﷺ ને શોરબે મેં પાની ઝયાદા ડાલને કા હુકમ ફર્મા કર પળોસિયોં કી દિલજોઈ કરને કી તાલીમ ફર્માઈ હૈ ઈસલિયે કિ શોરબે કી ખુશ્બૂ જબ પળોસી કો પહુંચેગી તો ઉસ્કા ઔર ઉસ્કે બચ્ચોં કા દિલ ઉસ્કે હુસૂલ કી તમન્ના કરેગા. રહમતે આલમ ﷺ ને પળોસી કી આરઝૂ કા ખ્યાલ કરને કી તાકીદ ફર્માઈ તાકિ વહ ખુશ હો જાયે. ઉસ્કી ખુશી સે ઈન્શાઅલ્લાહ ! પરવરદિગાર ભી ખુશ હોગા.

★ પળોસી દામન થામ લેંગે ★

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہما ને ફર્માયા : હમ પર એક ઐસા ઝમાના ગુઝરા હૈ કિ દીનારો–દિર્હમ કા સબસે ઝયાદા મુસ્તહિક़ મુસલમાન ભાઈ કો સમઝા જાતા થા. ફિર અબ ઐસા ઝમાના આ ગયા કિ દીનારો–દિર્હમ મુસલમાન ભાઈ સે ઝયાદા મહબૂબ હો ગયે હૈં. મૈંને નબીએ અકરમ ﷺ સે સુના હૈ કિ क़યામત કે દિન કિતને હી પળોસી હોંગે જિન્હોંને અપને અપને પળોસિયોં કો પકળ રખા હોગા ઔર બારગાહે ખુદાવંદી મેં શિકાયત કરતે હુએ અર્ઝ કરેંગે કિ અય રબ ! ઈસને મુઝે છોળકર અપના દરવાજા બંદ કર લિયા થા ઔર મુઝે અપને એહસાન વ સુલૂક સે મહરૂમ રખા થા. *(દુર્રે મન્સૂર)*

અલ્લાહુ અકબર ! મેરે પ્યારે આક़ા علیہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! એક ઝમાના ઐસા ભી ગુઝરા હૈ કિ ઉસ વક़્ત સબસે ઝયાદા અહમિયત મુસલમાન કી થી, મુસલમાન કે દિર્હમો–દીનાર કી કોઈ અહમિયત ન થી, લેકિન અબ તો દિર્હમો–દિનાર કે એવઝ મેં મુસલમાનકી ન જાન વ માલ વ આબરૂ કી અહમિયત હૈ ન ઉસ્કા કોઈ વક़ાર, બલ્કિ ચંદ દિર્હમો–દિનાર કી ખાતિર મુસલમાનકી જાન લેને સે ભી ગુરેઝ નહીં કિયા જાતા. અલ્લાહ અપને હિફ્ઝો–અમાન મેં રખે ઔર સહીહ સમઝ અતા કરે.

સાથ હી સાથ રસૂલે ગિરામી વકાર ﷺ કા લરઝા દેનેવાલા ઈર્શાદે ગિરામી કિ क़યામત કે હોલનાક દિન પળોસી અપને પળોસી કો પકળ રખા હોગા ઔર શિકાયત બારગાહે સમદિયત મેં હોગી કિ અય રબ !

ઈસને મુઝે છોળ કર અપના દરવાઝા બંદ કર લિયા થા ઔર મુઝે અપને એહસાન વ સુલૂક સે મહરૂમ રખા થા. બતાઓ ! ઉસ વક़્ત રબ કે હુઝૂર કયા જવાબ દોગે ? પળોસી કે લિયે દરવાઝા બંદ કરને સે મુરાદ યહ હૈ કિ પળોસી કો ન ઉન્કી ખુશી કા ખ્યાલ થા ઔર ન ઉન્કી મુશ્કિલાત કી ફ઼िક્ર થી ઔર ન હી પળોસી ઉન્કા પુર્સાને હાલ થા.

મુસલમાનો ! અગર પળોસી કા ખ્યાલ રખોગે તો મૌલા કે કરમ કી બારિશેં હોંગી ઔર હુસૂલે રઝાએ ઈલાહી કા ઝરિયા ભી હોગા. ક़યામત કે હોલનાક અઝાબ સે બચના હો તો પળોસિયો કે સાથ ઝરૂર હુસ્ને સુલૂક કરો.

★ ખુદા કે નઝદીક બેહતરીન કૌન ? ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہما ફ઼ર્માતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફ઼ર્માયાઃ બેહતરીન દોસ્ત ખુદા કે નઝદીક વહ હૈં જો અપને દોસ્તોં કે લિયે બેહતરીન હૈં ઔર બેહતરીન પળોસી ખુદાએ તઆલા કે નઝદીક વહ હૈં જો પળોસિયોં કે હક़ મેં બેહતરીન હૈ. *(તિર્મિઝી)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તાજદારે કાયનાત ﷺ જિસકો બેહતરીન ફ઼ર્માયેં વહ યક़ીનન બેહતર હી હૈ. મઝકૂરા હદીષે પાક કી રૌશની મેં દોસ્તોં ઔર પળોસિયોં કે સાથ તઅલ્લુક़ કે બારે મેં બતાયા જા રહા હૈ. એક શખ્સ કો દોસ્ત ઔર પળોસી હી સબસે ઝયાદા જાનતે હૈં અગર દોસ્ત ઔર પળોસી કે સાથ અચ્છા સુલૂક હૈ, ઉન્કે સાથ મુઆમલાત અચ્છે હૈં ઔર પળોસી કુર્બત કી ખુશી ઔર ગ़મી મેં શરીક રહતા હો, ઔર ઈતના ખ્યાલ રખતા હો કિ દોસ્ત ઔર પળોસી ગવાહી દેં કિ અલ્લાહ جل جلالہ ને બળા કરમ કિયા કિ ઈતના અચ્છા દોસ્ત ઔર પળોસી અતા ફ઼ર્માયા, તો યક़ીનન વહ બેહતરીન હૈ, ઈસમેં કોઈ શક કી ગુંઝાઈશ નહીં હૈ. અલ્લાહ جل جلالہ હમ સબકો બેહતરીન દોસ્ત ઔર પળોસી બનને કી તૌફ़ીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

★ પળોસી કૌન હૈ ? ★

હઝરત હસન رضی اللہ عنہ સે પૂછા ગયા, પળોસી કૌન હૈ ? તો ઉન્હોંને

ફ઼ર્માયા, ચાલીસ ઘર આગે, ચાલીસ ઘર પીછે, ચાલીસ દાહિને, ચાલીસ બાયેં તરફ़. *(અલ્અદબુલ્ મુફ્રદ)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ સે પતા ચલા કિ કમ અઝ કમ ચારોં તરફ़ સે ચાલીસ–ચાલીસ ઘરવાલોં કે સાથ હુસ્ને સુલૂક કરના ઝરૂરી હૈ ઔર ન કરને પર મુઆખેઝા હોગા, મગર ઈન મેં સે ભી સબકે અલગ–અલગ દરજાત હૈં ઔર બઅઝ બઅઝ સે ઝયાદા હક़્દાર હૈ. ચુનાંચે હઝરત અબૂ રાફ़ેઅ رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફ઼ર્માયાઃ વહ પળોસી ઝયાદા હક़્દાર હૈ જો ક़રીબ હૈ. *(બુખારી)*

પળોસિયોં મેં જિસ્કા ઘર ઝયાદા ક़રીબ હો વહ દૂસરે પળોસિયોં કે મુક़ાબલે મેં ઝયાદા હક़્દાર હૈ, લિહાઝા હુસ્ને સુલૂક़, સદક़ા વ ખૈરાત ઔર તઆવુન કે વક़્ત પહલે ઉસ્કા ખ્યાલ રખના ચાહિયે, ઐસા ન હો કિ દૂર દરાઝ કે લોગ આપ કે સદક़े વ ખૈરાત ઔર આપ કી જૂદો–સખા સે મુસ્તફ઼ીઝ હો રહે હોં ઔર પળોસી કે ઘર મેં ચૂલહા ભી ન જલે.

★ તોહફ़े કા હક़્દાર કૌન ? ★

ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીક़ા رضی اللہ عنہا બયાન ફ઼ર્માતી હૈં કિ મૈંને રસૂલે અકરમ ﷺસે પૂછા : મેરે દો પળોસી હૈં કિસે તોહફ़ા ભેજૂ ? તો સરકાર ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : જિસકા દરવાઝા ઝયાદા ક़રીબ હો. *(બુખારી : ૨/૮૯૦)*

★ સબસે પહલા મુક़દ્દમા ★

હઝરત ઉક़્બા બિન આમિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફ઼ર્માયા : ક़યામત મેં સબસે પહલા ઝગળા પેશ કરનેવાલે દો પળોસી હોંગે. *(અત્તરગીબ વત્તરહીબ : ૨/૨૯૨)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! ક़યામત કા માહૌલ દિલ દહલા દેનેવાલા હોગા, નફ઼્સી–નફ઼્સી કી કૈફ़િયત હોગી, કોઈ કિસી કા પુર્સાને હાલ ન હોગા, આમાલે સાલિહા કી ક़िલ્લત દામન ગીર હોગી,

મઅબૂદે બર્હક़ કે જલાલ કી વજહ સે હર કોઈ લર્ઝ઼ રહા હોગા, ઐસે મેં બતાઓ પહલા ઝગળા દો પળોસી કા પેશ હોગા, સોચો ! અગર હમ ને અપને કિસી પળોસી કો સતાયા હોગા યા કિસી મામલે મેં ઝગળા કિયા હોગા તો ઉસ વક़્ત કિતની પરેશાની હોગી ? અગર ખુદા નાખ્વાસ્તા હમ સે હમારે કિસી પળોસી કી દિલ આઝારી હુઈ હો તો આજ હી ઉસસે માફી તલબ કર લેં ઔર યહ બાત હમેશા કે લિયે અપને નિહાં ખાનએ દિલ મેં મહફૂઝ઼ કર લેં કિ વહ ગુનાહ જો બંદો કે હુકૂક़ સે મુતઅલ્લિક़ હૈં ઉસ વક़્ત તક ખુદાએ ક़હહાર વ જબ્બાર માફ નહીં ફર્માએગા જબ તક કિ વહ બંદા માફ ન કર દે. પરવરદિગારે આલમ હમ સબકો આપસ મેં ઈત્તેહાદ વ ઈત્તેફાક સે ઝિંદગી બસર કરને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ ભલાઈ ઔર બુરાઈ કી કસૌટી ★

હઝરત ઈબ્ને મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ એક શખ્સ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી બારગાહ મેં હાઝિર હોકર અર્ઝ ગુઝાર હુઆ કિ યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મુઝે કૈસે ઈલ્મ હો કિ મૈંને ભલાઈ કી હૈ યા બુરાઈ કી હૈ ? તો આક़ા ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : જબ તુમ અપને પળોસી કો કહતે હુએ સુનો કિ તુમ ને ભલાઈ કી હૈ તો વાક़ઈ તુમ ને ભલાઈ કી હૈ, ઔર જબ તુમ અપને પળોસી કો કહતે હુએ સુનો કિ તુમ ને બુરા સુલૂક કિયા હૈ તો વાક़ઈ તુમ ને બુરા સુલૂક કિયા હૈ. *(મિશ્કાત શરીફ : ૨૨૪)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! જિસકે અમલ કે બારે મેં રહમતે આલમ ﷺ ને યહ ફર્મા દિયા હો કિ પળોસી કી ગવાહી હી પર તુમ્હારી નેકી ઔર બુરાઈ કા દારો–મદાર હૈ તો હમેં ચાહિયે કિ અપને નેક હોને કી સનદ તાજદારે કાયનાત ﷺ કે ફર્માન કી રૌશની મેં અપને પળોસી સે હાસિલ કરેં. યહ ઉસી વક़્ત મુમકિન હૈ જબ પળોસી કે સાથ હમારા સુલૂક અચ્છા હો. લિહાઝા હમકો ચાહિયે કિ અપને પળોસી કે સાથ હુસ્ને સુલૂક કરકે ભલાઈ કી સનદ હાસિલ કરેં. પરવરદિગારે આલમ અપને હબીબ કે સદક़ા વ તુફૈલ હમેં અપને પળોસિયોં કે સાથ હુસ્ને સુલૂક કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ વહ શખ્સ મોમિન નહીં ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ કહતે હૈં કિ નબીએ કરીમ ﷺ ને ફર્માયા: ખુદા કી ક़સમ ! વહ મોમિન નહીં, ખુદા કી ક़સમ ! વહ મોમિન નહીં, ખુદા કી ક़સમ ! વહ મોમિન નહીં ! સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ને અર્ઝ કિયા કિ કૌન યા રસૂલુલ્લાહ ! ﷺ તો સરકાર ﷺ ને ફર્માયા : જિસકી ઈઝા રસાની સે ઉસ્કા પળોસી મહફૂઝ઼ વ મામૂન ન હો. *(બુખારી શરીફ : ૨/૮૮૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! યક़ીનન ! વહ મોમિને કામિલ નહીં હો સકતા જિસને પળોસિયોં કો તકલીફ પહુંચાઈ હો. અગર હમ ઔર આપ મોમિન વ મુસલમાન હોને કે દાવેદાર હૈં તો હમેં ચાહિયે કિ હમ અપને પળોસી કો રાહત દેં, ઔર ઉસ ચીઝ઼ કા ખ્યાલ રખેં કિ હમારે પળોસી કો હમારી ઝાત સે કોઈ અઝિય્યત ન પહુંચે, બલ્કિ વહ હમારે પળોસ મેં અપને આપકો સબસે ઝયાદા મામૂન સમઝે, ઈન્શાઅલ્લાહ ! પળોસી કો ખુશ રખને કા બદલા ઝરૂર અઝ ઝરૂર હમેં મિલેગા. રબ્બે ક़દીર હમેં પળોસિયોં કો અઝિય્યત દેને સે બચને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ ખુદાએ તઆલા સે જંગ ★

હઝરત અનસ બિન માલિક رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ સરકારે કૌનો–મકાં ﷺ કા ફર્માને આલી શાન હૈ, "જિસને અપને પળોસી કો ઈઝા પહુંચાઈ ઉસને મુઝે તક़્લીફ દી, ઔર જિસને મુઝે તક़્લીફ દી ઉસ્ને ખુદા કો તક़્લીફ દી ઔર જિસને અપને પળોસી સે લડાઈ કી ઉસ્ને મુઝસે લળાઈ કી ઔર જિસને મુઝ સે લળાઈ કી ઉસ્ને અલ્લાહ جل جلالہ સે લળાઈ કી. *(અત્તરગ़ીબ વત્તરહીબ : ૨/૨૯૨)*

મેરે પ્યારે આકા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! હમ મેં સે કૌન હૈ જો અલ્લાહ جل جلالہ ઔર ઉસ્કે પ્યારે મહબૂબ કો અઝિય્યત પહુંચાને ઔર ઉન્સે લળાઈ કરને કી જુર્અત વ હિમ્મત રખતા હો ? બંદા કભી ખ્વાબ વ ખ્યાલ મેં ભી યહ નહીં સોચ સકતા કિ અલ્લાહ عزوجل ઔર ઉસ્કે પ્યારે

મહબૂબ ﷺ સે લળોં યા ઉન્હેં અઝિયત દેં ! અબ આપ બતાયેં કિ અગર કોઈ પળોસી કો અઝિય્યત પહુંચાએ તો હુઝૂરે અક़્દસ ﷺને ફ઼ર્માયા, ઉસ્ને મુઝે અઝિયત પહુંચાઈ ઔર જો કોઈ પળોસી સે લળાઈ કરે ગોયા ઉસ્ને હુઝૂર ﷺસે લળાઈ કી. હમેં ચાહિયે કિ અપને પળોસી કો અઝિય્યત દેને ઔર ઝગળા કરને સે પરહેઝ કરેં, વરના હુઝૂર ﷺ કો અઝિય્યત દેને કા બાઈષ હોગા.

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ કહતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફ઼ર્માયા : જો શખ્સ અલ્લાહ ઔર યૌમે આખિરત પર યક़ીન રખતા હો વહ અપને મેહમાનોં કી તાઝીમ કરે ઔર જો શખ્સ અલ્લાહ ઔર યૌમે આખિરત પર યક़ીન રખતા હો વહ અપને પળોસિયોં કો ન સતાએ. *(બુખારી : ૨/૮૮૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ ઔર યૌમે આખિરત પર ઈમાન કી બાત ફ઼ર્મા કર યહ વાઝેહ કર દિયા ગયા કિ ક़યામત મેં જબ રબ્બે ઝુલજલાલ કે હુઝૂર હાઝિરી હોગી ઉસ વક़્ત બંદે સે પળોસિયોં કે હવાલે સે સવાલ પૂછા જાયેગા. અગર ઉન્કો અઝિય્યત દી હોગી યા ઉન્કો સતાયા હોગા તો નિહાયત હી સખ્તરીન અઝાબ મેં ગિરફતાર હોગા. ઔર અગર ઉન્સે હુસ્ને સુલૂક સે પેશ આયા હોગા તો વહ ઉસ્કે બેહતર હોને કી ગવાહી દેંગે, મૌલા ઉન્કી ગવાહી કો કુબૂલ ફ઼ર્મા કર ઉસે જન્નત કા હક़્દાર બના દેગા. ઔર મઝકૂરા હદીષે પાક સે યહ ભી માલૂમ હુવા કિ પળોસી કો વહી સતાયેગા જિસ્કો આખિરત મેં જવાબદેહી કા તસવ્વુર ન હો યા ફિર અલ્લાહ ﷻ કી પકળ ઔર ઉસ્કી ઝાત સે બેખૌફ઼ હો. મુસલમાનો ! આખિરત મેં જવાબદેહી કા તસવ્વુર કરકે અપને પળોસિયોં કે સાથ અચ્છા સુલૂક કરો તાકિ રોઝે મહશર જહાં અવ્વલીન વ આખરીન જમા હોંગે વહાં કી રુસ્વાઈ સે બચ જાઓ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકે લિયે આખિરત કો આસાન બનાએ ઔર મહશર કી રુસ્વાઈ સે બચાયે.

★ જન્નત મેં ન જાયેગા ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ આક़ાએ નામદાર મદની તાજદાર ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા :–

"لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَّا يَأْمَنُ جَارُهٗ بَوَآئِقَهٗ" વહ શખ્સ જન્નત મેં દાખિલ નહીં હોગા જિસ કી શરારતોં સે ઉસ્કા પળોસી મહફ઼ૂઝ ન હો. *(મિશ્કાત શરીફ : ૪૨૨)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! તાજદારે કાયનાત ﷺ કા ફ઼ર્માન હક़ હૈં, જન્નત ઔર ઉસ્મેં દાખિલે કે ક़ાનૂન તો મેરે આક़ા ﷺને ફ઼ર્માયે હૈં ઔર ઉસ્મેં જાને સે કૌન રોકા જાયેગા ઈસકી વઝાહત ભી ફ઼ર્મા દી, અગર હુઝૂર عليہ الصلوٰۃ والسلام આગાહ ન ફ઼ર્માતે તો હમેં ક़યોં કર ખબર હોતી ? હુઝૂર ﷺ કે ફ઼ર્માન કી રૌશની મેં પતા ચલા કિ પળોસિયોં કો અઝિય્યત દેનેવાલા અગર બેતૌબા મર ગયા તો જન્નત મેં દાખિલ ન હોગા.

હમ સબ જન્નત કે તલબગાર હૈં લેકિન અફ઼સોસ ! પળોસિયોં કે હવાલે સે હમારા ક़્યા હાલ હૈ ? હમેં ઈસકા જાએઝા લેના પળેગા, અગર પળોસી મામૂન વ મહફ઼ૂઝ હૈં તો અલ્લાહ ﷻ કે ફ઼ઝ્લો કરમ ઔર સરકાર માલિકે જન્નત ﷺ કે સદક़ા વ તુફ઼ૈલ જન્નત કે હક़્દાર બન જાયેંગે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો જન્નતી બનાએ ઔર જહન્નમ સે બચાયે.

★ ઈબાદત ગુઝાર ખાતૂન મગર જહન્નમી ! ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ એક મર્તબા એક શખ્સ બારગાહે નબવી મેં અર્ઝ ગુઝાર હુઆ, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ફુલાની ઔરત કે બહુત નમાઝ પઢને, રોઝે રખને, ઔર ખૈરાત કરને કા ચર્ચા હૈ, મગર વહ અપની ઝબાન સે અપને પળોસી કો તકલીફ઼ દેતી હૈ. તો સરકાર ﷺને ફ઼ર્માયા : "વહ જહન્નમી હૈ" ! અર્ઝ ગુઝાર હુઆ કિ યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ફુલાની ઔરત કમ રોઝે રખને, કમ સદક़ા કરને ઔર નમાઝ પઢને મેં મશહૂર હૈ, વહ પનીર કે ટોકળે હી ખૈરાત કરતી હૈ લેકિન અપની ઝબાન સે પળોસી કો તકલીફ઼ નહીં પહુંચાતી, સરકાર ﷺને ફ઼ર્માયા "વહ જન્નતી હૈ." *(અત્તરગ़ીબ વત્તરહીબ : ૨/૨૯૩)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષે મુબારકા કઈ ગોશોં પર હમારી તવજ્જોહ મબજૂલ કરાતી હૈ. પહલી ચીઝ તો યહ હૈ કિ હમ નમાઝ, રોઝા હજ વ ઝકાત વગ़ૈરહ હી કો નજાત

કા ઝરિયા સમઝતે હૈં, જબ કિ ઈન ઈબાદાત કી અદાયગી કે સાથ અગર પળોસી કો સતાના શામિલ હો તો ઈન ઈબાદતોં કા કોઈ સિલા નહીં મિલેગા. (મુરાદ યહ હૈ કિ જબ યહ નફ્લ હોં) યહ બાત ઝેહન મેં રખના ચાહિયે કિ હમ મુસલમાનોં કી પહચાન યહી થી કિ હમારી ઝાત સે કભી પળોસી કો તકલીફ઼ ન પહુંચતી થી, બલ્કિ હમારે પળોસ મેં રહનેવાલા હમારે હુસ્ને સુલૂક સે મુતઅષ્ષિર હો કર કુફ઼ વ શિર્ક કી વાદી સે નિકલ કર દામને ઈસ્લામમેં પનાહ લે લેતા થા, લેકિન હમ હુસ્ને અખ્લાક़ જૈસી પાકીઝા તાલીમ કો ભૂલ ગયે, ઈસ્લામ કી પાકીઝા તાલીમાત સે કિનારા કશી કા નતીજા હમારે સામને હૈ કિ આજ દુન્યા મેં કહીં ભી હમારા કોઈ મક़ામ નહીં, ઔર હો ભી કયોં કર ?! જબ ઈબાદત વ રિયાઝત કી કષરત કે બાવુજૂદ પળોસી કો સતાને સે હુઝૂર ﷺ જહન્નમ કા હક़દાર બતા દેં ! તો યહાં હાલ બહુત બુરા હૈ કિ હમારે નામાએ આમાલ મેં નેકિયોં કી ક़िલ્લત હૈ ઔર પળોસિયોં કો સતાને કે જુર્મ ભી ષાબિત હૈં. ખુદારા ! પળોસિંયો કો તકલીફ઼ દેને સે ગુરેઝ કરો ઔર જહન્નમ કે અઝાબ સે પનાહ માંગો.

★ ક़યામત કી નિશાની ★

હઝરત અબૂ મૂસા رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : ક़યામત ઉસ વકત તક ક़ાયમ ન હોગી જબ તક કિ આદમી અપને પળોસિયોં કો ઔર ભાઈયોં કો ઔર અપને બાપ કો ક़ત્લ ન કરે. *(અલ્અદબુલ્ મુફ઼રદ)*

હઝરત અબૂ આમિર હમસી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હઝરત ષૌબાન رضی اللہ عنہ ફર્માતે થે કિ જો ભી દો આદમી તીન દિન સે ઝયાદા ક़તએ તઅલ્લુક રખે, ફિર ઉનમેં એક મર જાયે યા દોનોં ઉસી હાલત (બાહમ નારાઝગી કી હાલત) મેં મર જાયેં તો દોનોં હલાક હોંગે. ફિર ફર્માયા : જો ભી કોઈ પળોસી અપને પળોસી પર ઝુલ્મ ઔર ઝયાદતી કરેગા યહાં તક કિ ઉસે અપને ઘર સે નિકલ જાને પર મજબૂર કર દે તો યહ તકલીફ઼ દેનેવાલા હલાક હો જાયેગા, યાની અઝાબે આખિરત મેં મુબ્તલા હોગા. *(અલ્અદબુલ્ મુફ઼રદ)*

મેરે પ્યારે આક़ા કે પ્યારે દીવાનો ! આજ હમ દેખતે હોંગે કિ લોગ કભી કભી અપને પળોસિયોં પર ઈતના ઝુલ્મ કરતે હૈં કિ પળોસી તંગ આકર ઘર બદલ દેતા હૈ ઔર નક़લે મકાની પર મજબૂર હો જાતા હૈ. ઐસા કરને વાલે શખ્સ કે બારે મેં ખૂદ સહાબીએ રસૂલ ને ફર્માયા કિ વહ હલાક હો જાયેગા. લિહાઝા હમેં પળોસી કે મામલે મેં બહુત હી એહતિયાત રખના ચાહિયે ઔર અઝિય્યત દેને સે ગુરેઝ કરના ચાહિયે. અલ્લાહ ﷻ સરકાર રહમતે આલમ ﷺ કે સદક़ા વ તુફ઼ૈલ હમ સબ પર નઝરે કરમ ફર્માયે.

★ હઝરત ઈમામ હસન رضی اللہ عنہ ઔર પળોસી ★

હઝરત ઈમામ હસન رضی اللہ عنہ કા પળોસી યહૂદી થા, ઉસ્કે ઘર કી દીવાર શક़ હો ગઈ જિસ્કી વજહ સે કૂળા કરકટ આપ કે મુક़દ્દસ ઘર મેં જમા હો જાતા. યહૂદી કી ઔરત ને યહૂદી કો ઈસ બાત કી ઈત્તેલા દી, તો યહૂદી હઝરત ઈમામ હસન رضی اللہ عنہ કી બારગાહ મેં માફી માંગને કે લિયે હાઝિર હુવા તો આપને ફર્માયા કિ મેરે નાના જાન નબીએ રહમત ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ અપને પળોસી કી ઈઝ્ઝત કરો, પળોસી કો કિસી ક़िસ્મ કી તકલીફ઼ ન પહુંચાઓ. યહ કલિમાત સુનતે હી યહૂદી મુસલમાન હો ગયા. *(હુકૂકુલ ઈબાદ : ફ઼ક़રી)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! એક હોતા હૈ પળોસી કી હક़ીક़ત જાનના ઔર દૂસરા હોતા હૈ પળોસી કે હુકૂક़ અદા કરના. ઈમામ હસન પળોસી કો જાનતે ભી થે ઔર ઉન્હોંને અમલ કરકે બતાયા ભી. દેખા આપને કિ ઈસ્લામી તાલીમ પર અમલ કા અષર કયા હુવા કિ અલ્લાહ ﷻ ને યહૂદી કો ઈસ્લામ કી દૌલત સે માલા–માલ ફર્મા દિયા. કાશ ! હમ ગુલામાને હસ્નૈન કરીમૈન હોને કે દાવેદાર કિરદારે હસ્નૈન કરીમૈન કો અપનાને કી કોશિશ કરતે.

★ સુલતાન બાયઝીદ ઔર પળોસી ★

એક રાત હઝરત બાયઝીદ બુસ્તામી એક લમ્હા ભી આંખ ન લગા સકે, સોતે ભી તો કૈસે કે રાત ભર સાથ વાલે મકાન સે એક બચ્ચે કે રોને

કી મુસલસલ આવાઝ આ રહી થી. એક તો રોના ઔર વહ ભી બચ્ચે કા રોના, રકીકુલ ક़લ્બ લોગોં કે લિયે તો સૌહાને રૂહ હોતા હૈ.

ખુદા ખુદા કરકે સુબહ હુઈ તો સુલ્તાન બાયઝીદ બુસ્તામી યહૂદી પળોસી કે દરવાઝે પર ખળે દરવાઝા ખટખટા રહે થે. અંદર સે આવાઝ આઈ કિ ઘર મેં કોઈ મર્દ મૌજૂદ નહીં હૈ. સુલતાન ને અપના તઆરૂફ કરાયા ઔર ખૈરિયત દર્યાફ્ત કી. યહૂદી કી બીવી ને બતાયા કિ મેરા શૌહર કઈ માહ કે સફ઼ર પર ગયા હુઆ હૈ, ઈસ અરસે મેં મેરે યહાં વિલાદત હુઈ હૈ, રાત ભર વહી બચ્ચા રોતા રહા. સુલતાન ને બચ્ચે કે રોને કી વજહ દર્યાફ્ત કી તો ઔરત ને બતાયા કિ ઘર મેં અંધેરા રહતા હૈ, મૈં પર્દા નશીન ઔરત હૂં ઔર મેરા હાલ યહ હૈ કિ ગ़રીબી ને ઘેર રખા હૈ. ન કોઈ તેલ લાને વાલા હૈ ન તેલ મંગાને કે લિયે પૈસે, થોળા બહુત પૈસા જો મેરે શૌહર ને જાતે વક़્ત રખ દિયા થા ઉસી પર ગુઝારા હૈ.

ફ઼જ્ર કી અઝાન હો ચુકી થી, ઔરત કા જવાબ સુન કર હઝરત સુલતાન બાયઝીદ મસ્જિદ ચલે ગયે. ઉસ દિન ઐસા લગા કિ ઔરત કે ઘર મેં બહાર આ ગઈ હો, ઝરૂરત કી હર ચીઝ સુલતાન બાયઝીદ કે ઘર સે પહુંચને લગી, શામ હોતી તો અલ્લાહ કા યહ વલી જિસે દુન્યા આજ તક સુલતાનુલ આરેફીન કે નામ સે જાનતી ઔર માનતી હૈ, હાથ મેં તેલ કી કુપ્પી લિયે યહૂદી કે દરવાઝે પર ખળા રહતા કિ કહીં ઉસ્કા મકાન તારીક ન હો જાયે ઔર ઉસ્કા બચ્ચા અંધેરે મેં કહીં રોને ન લગે. કઈ મહીને યહ સિલસિલા ચલતા રહા હત્તા કિ યહૂદી સફ઼ર સે વાપસ આ ગયા. વહ સોચતા આયા થા કિ ઘર મેં તો બહુત તકલીફ઼ હુઈ હોગી, લેકિન જબ ઉસ્કી બીવીને બતાયા કિ તકલીફ઼ ઉઠાને કી નૌબત ન આઈ ઔર સુલતાન ઔર ઉન્કે ઘર વાલે મુસલસલ ઉસ્કી ઔર ઉસ્કે બચ્ચે કી દેખ–ભાલ કરતે રહે, તો યહૂદી બહુત ખુશ હુઆ, શુક્રિયા અદા કરને સુલતાનકી બારગાહ મેં હાઝિર હુઆ, તો આપ ને ફ઼ર્માયા : "મેરે અઝીઝ ! શુક્રિયે કી ઝરૂરત નહીં ! મૈં ને તો અપના ફ઼ર્ઝ અદા કિયા, અગર મૈં યહ ન કરતા તો સખ્ત ગુનહગાર હોતા કયોંકિ હમારે દીન મેં પળોસી કે બળે

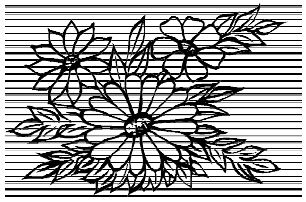
હુકૂક़ હૈં." યહૂદી ને સુલતાન બાયઝીદ કા હાથ થામ કર અર્ઝ કિયા, "હુઝૂર ! મુઝે ભી ઉસી દીન કી ચાદર મેં છુપા લો ઔર ઉસી કા કલિમા પળ્હા દો જિસ કી ગુલામી કે સબબ આજ તુમ ઈસ બુલંદ મર્તબે પર ફાઈઝ હો."

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ફરોગ़ે ઈસ્લામ મેં હુસ્ને અખ્લાક़ કી બળી અહમિયત રહી. સુલતાનુલ આરિફીન ને તો યહૂદી પળોસી કે સાથ યહ સુલૂક કિયે લેકિન હમ મુસલમાન પળોસી બલ્કિ રિશ્તેદાર પળોસી કે સાથ ભી ઐસા નહીં કરતે ! ઐસે મેં બતાઓ ! લોગ કહાં સે ઈસ્લામ કી અઝમત કો તસ્લીમ કરેંગે ?! આજ હમેં અપને બુઝુર્ગોં કે કિરદાર કો અપનાને કી ઝરૂરત હૈ, ઉન્કે નક़્શે ક़દમ પર ચલને કી ઝરૂરત હૈ ઔર પળોસિયોં સે હુસ્ને સુલૂક કી ઝરૂરત હૈ. સચ કહા કિસી શાયર ને :–

ન કિતાબોં સે ન કાલેજ કે દર સે પૈદા
દીન હોતા હે બઝુર્ગોં કી નઝર સે પૈદા

અલ્લાહ હમ સબકો પળોસિયોં કે સાથ હુસ્ને સુલૂક કરને કી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માયે.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ

ગ़ીબત કી મઝમ્મત

ખાલિકે અર્દો–સમા ને કુર્આને કરીમ મેં ગ़ીબત કી સખ્ત મઝમ્મત ફર્માઈ હૈ ઔર ઉસે અપને મુર્દાર ભાઈ કા ગોશ્ત ખાને સે તશ્બીહ દી હૈ. ચુનાંચે ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ :–

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اجْتَنِبُوْا كَثِيْرًا مِّنَ الظَّنِّ ۫ اِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ اِثْمٌ وَّلَا تَجَسَّسُوْا وَلَا يَغْتَبْ بَّعْضُكُمْ بَعْضًا ؕ اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَّاْكُلَ لَحْمَ اَخِيْهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوْهُ ؕ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ؕ اِنَّ اللّٰهَ تَوَّابٌ رَّحِيْمٌ۝

તર્જુમા : અય ઈમાન વાલો ! બહુત ગુમાન સે બચો, બેશક ! કોઈ ગુમાન ગુનાહ હો જાતા હૈ ઔર ઐબ ન ઢુંઢો ઔર એક દૂસરે કી ગ़ીબત ન કરો, ક્યા તુમ મેં કોઈ પસંદ રખેગા કિ અપને મરે ભાઈ કા ગોશ્ત ખાએ, તો યહ તુમ્હેં ગવારા ન હોગા ઔર અલ્લાહ સે ડરો, બેશક ! અલ્લાહ બહુત તૌબા કુબૂલ કરનેવાલા મહેરબાન હૈ. *(પારા :૨૬/૧૧, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મુફસ્સિરે શહીર સદરૂલ અફાઝિલ હઝરત અલ્લામા સૈયિદ નઈમુદ્દીન સાહબ ક़िબ્લા મુરાદાબાદી رحمۃ اللہ علیہ ઈસ આયત કી તફસીર મેં ફર્માતે હૈ, "કોઈ અપને મરે હુએ ભાઈ કા ગોશ્ત ખાના પસંદ નહીં કરતા તો મુસલમાન ભાઈ કી ગ़ીબત ભી ગવારા નહીં હોની ચાહિયે ક્યોંકિ ઉસ્કો પીઠ પીછે બુરા કહના ઉસ્કે મરને કે બાદ ઉસ્કા ગોશ્ત ખાને કે મિષ્લ હૈ ક્યોંકિ જિસ તરહ કિસી કા ગોશ્ત કાટને સે ઉસ્કો ઈઝા હોતી હૈ ઈસી તરહ ઉસકી બદગોઈ સે ક़લ્બી તકલીફ હોતી હૈ. ઔર દર હક़ીક़ત ગોશ્ત સે ઝયાદા આબરૂ પ્યારી હોતી હૈ. *(ખઝાઈનુલ ઈર્ફાન)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ શાયદ કોઈ ઐસા મિલે જો ગ़ીબત કે ગુનાહ મેં મુબ્તલા ન હો, હર દો કી મુલાક़ાત પર કિસી તીસરે કી ગ़ીબત કી જાતી હૈ, ગોયા ગ़ીબત કોઈ ગુનાહ હી ન હો, આજ કલ આપસ મેં નારાઝગી, દિલ આઝારી, ખૂન ખરાબા ઔર દુશ્મની યહ સબ ઈસી વજહ સે હૈ. હમ ઈન બુરાઈયોં કો કોઈ અહમિયત નહીં દેતે ઔર ઈનમેં ગિરિફ્તાર હોતે ચલે જાતે હૈં, જબ કિ કુર્આન વ હદીષ કે

મુતાબિક़ જો અપને ભાઈ કી ગ़ીબત કરતા હૈ તો ગોયા ઉસ્કા ગોશ્ત ખાતા હૈ. એક સલીમુત્તબઅ ઔર હસ્સાસ શખ્સ કે લિયે ગ़ીબત સે બચને કે લિયે "اَيُحِبُّ اَحَدُكُمْ اَنْ يَّاْكُلَ لَحْمَ اَخِيْهِ مَيْتًا" કા જુમલા કાફી હૈ.

★ ગીબત ક્યા હૈ ? ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા: તુમ્હેં માલૂમ હૈ કિ ગ़ીબત કયા હૈ ? લોગોંને અર્ઝ કિયા, અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસ્કે રસૂલ ﷺ ખૂબ જાનતે હૈં. ઈર્શાદ ફર્માયા : ગ़ીબત યહ હૈ કિ તૂ અપને ભાઈ કા ઉસ ચીઝ કે સાથ ઝિક્ર કરે જો ઉસે બુરી લગે. કિસી ને અર્ઝ કિયા, જો મૈં કહતા હૂં અગર મેરે ભાઈ મેં વહ મૌજૂદ હો તબ તો વહ ગ़ીબત નહીં હોગી ? ફર્માયા, જો કુછ તુમ કહતે હો અગર ઉસ્મેં મૌજૂદ હૈ જબ હી તો ગ़ીબત હૈ ! ઔર જબ તુમ ઐસી બાત કહો જો ઉસ્મેં ન હો તો યહ બોહતાન હૈ. *(સહીહ મુસ્લિમ શરીફ)*

★ ગીબત ઝિના સે ભી બદ્તર ★

હઝરત અબૂ સઈદ વ જાબિર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : "اَلْغِيْبَةُ اَشَدُّ مِنَ الزِّنَا" ગ़ીબત ઝિના સે ભી ઝયાદા સખ્ત ચીઝ હૈ. લોગોંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ગ़ીબત ઝિના સે સખ્ત ક્યોં કર હૈ ? આક़ા ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : મર્દ ઝિના કરતા હૈ ફિર તૌબા કર લેતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કી તૌબા કુબૂલ ફર્મા લેતા હૈ ઔર ગીબત કરને વાલે કી મગફિરત ન હોગી જબ તક વહ ન માફ કર દે જિસ્કી ગીબત કી હૈ. *(રવાહુલ બૈહક़ી ફી શોઅ્બિલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! ઝિના જૈસે ફેઅ્લે બદ સે હોનેવાલી બર્બાદી સે કૌન બેખબર હૈ ? સબ જાનતે હૈં કિ ઝિના કી વજહ સે રિઝ્ક મેં તંગી ઔર ચેહરે કા નૂર ઝાઈલ હો જાતા હૈ, દો ખાનદાન તબાહ વ બર્બાદ હો જાતે હૈં. ઝાની કી ઈઝ્ઝત મુઆશરે મેં કુછ નહીં હોતી, આક़ાએ કાયનાત ﷺ ને ગ़ીબત કો ઝિના સે ભી બદતરીન ફર્માયા. આપ અંદાઝ લગાયેં કિ ગીબત કે નુકસાનાત કિતને ઝયાદા હોંગે ઔર ઈસ્કી સઝા કિતની સખ્ત હોંગી ?! લિહાઝા ચંદ લમ્હોં કી ઝબાની લઝ્ઝત

કે લિયે ગીબત કરકે અપની આખિરત બર્બાદ નહીં કરના ચાહિયે.

★ હદીષે મેઅરાજ ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : મૈં શબે મેઅ્રાજ મેં ઐસી ક़ૌમ પર ગુઝરા જો અપને ચેહરે ઔર સીને છીલતે થે. મૈંને કહા, યહ કૌન હૈં ? બુલબુલે સિદ્રા ને કહા, યહ વહ લોગ હૈં જો લોગોં કે ગોશ્ત ખાતે ઔર ઉન્કી ઈઝ્ઝત વ આબરૂ પર હમલા કરતે થે. *(અત્તરગીબ વત્તરહીબ : ૨/૩૭૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ગીબત કી સઝા કિતની સખ્તરીન હૈકિ ક़યામત કે દિન અપને હી હાથોં સે અપને ચેહરે ઔર સીને છીલતે હોંગે ક્યોં ? ઈસ લિયે કિ જબ વહ કિસીકી ગ़ીબત કિયે હોંગે તો ઉસ શખ્સ કો રૂસ્વા ઔર ઉસ્કે દિલ કો ઝખ્મી કિયે હોંગે. ઈસલિયે ક़યામત કે દિન ગીબત કરનેવાલે કે ચેહરે ઔર સીને કો સઝા દી જાયેગી તાકિ ઉસે ઉસ્કી તકલીફ કા એહસાસ હો.

★ ગ़ીબત કી બદ્બૂ ★

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કિ હમ હુઝૂર સૈયિદે આલમ અરવાહુના ફિદાહુ ﷺ કી ખિદમતે બાબરકાત મેં હાઝિર થે. અચાનક એક બદબૂ ઉઠી, રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : જાનતે હો યહ બદ્બૂ કયા હૈ ? ફિર ખૂદ હી ઈર્શાદ ફર્માયા : યહ ઉન લોગોં કી બદ્બૂ હૈ જો મુસલમાનોં કી ગ़ીબત કરતે હૈં. *(અત્તરગ़ીબ વત્તરહીબ : ૨/૩૮૦)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! તાજદારે કાયનાત ﷺ ને ગ़ીબત કરનેવાલોં કી ઝબાન સે નિકલને વાલે અલ્ફાઝ કો બદ્બૂ ફર્માયા : ઈસલિયે કિ જબ દો લોગ ગ़ીબત કરતે હૈં ગોયા એક દૂસરે સે મિલ કર ઉસ્કી નફ઼રત વ કદૂરત દિલ મેં પૈદા કરતે હૈં, જિસ્કી વજહ સે ઉસ શખ્સ કા વક़ાર મજરૂહ હોતા હૈ ઔર વહ નફ઼રતોં કો શિકાર હો જાતા હૈ ઔર મુઆશરે મેં નફ઼રતોં કા ફૈલાવ હોતા હૈ, જિસે હુઝૂર ﷺ ને બદબૂ સે તાબીર ફર્માયા. લિહાઝા હમેં ચાહિયે કિ ઈસ બુરાઈ સે બચેં ભી ઔર

દૂસરોં કો બચાને કી કોશિશ ભી કરેં. અલ્લાહ عزوجل હમ સબકો તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ અબ ક્યોં મહસૂસ નહીં હોતી ? ★

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ ચૂંકિ હુઝૂર ﷺ કે અહદે મુબારક મેં ગ़ીબત કમ કી જાતી થી ઈસલિયે ઉસકી બદબૂ આતી થી, મગર અબ ગીબત ઈતની આમ હો ચુકી હૈ કિ મશામ (દિમાગ़ મેં સૂંઘને કી કુવ્વત) ઉસકી બદબૂ કે આદી હો ગયે હૈં કિ વહ ઉસે મહસૂસ હી નહીં કર સકતે. ઉસ્કી મિષાલ ઐસી હૈ જૈસે કોઈ શખ્સ ચમળા રંગેને વાલોં કે ઘર મેં દાખિલ હો તો વહ ઉસ્કી બદ્બૂ સે એક લમ્હા ભી નહીં ઠહર સકેગા, મગર વહ લોગ વહીં ખાતે પીતે ઔર સોતે હૈં ઔર ઉન્હેં બૂ મહસૂસ હી નહીં હોતી ! કયોંકિ ઉન્કે મશામ ઈસ ક़िસ્મ કી બૂ કે આદી હો ચુકે હૈં ઔર યહી હાલ અબ ઈસ ગ़ીબત કી બદબૂ કા હૈ. *(મુકાશફ઼તુલ્ કુલૂબ)*

અલ્લાહુ અકબર ! મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ શાયદ હી કોઈ મહફ઼िલ ગ़ીબત સે ખાલી હો, ફ઼िર ભી કસ્રતે ગ़ીબત કી વજહ સે બદબૂ કા એહસાસ ભી નહીં હોતા. આજ હમ લોગ અપને પ્યારે આકા ﷺ કી તાલીમાત સે કિતને દૂર હો ચુકે હૈં કિ બુરાઈ કો બુરાઈ માન કર ઔર ઉસ્કી સઝા કે બારે મેં જાન કર ભી બચને કી કોશિશ નહીં કરતે. કાશ ! હમારે દિલોં મેં ઝરા–સા ભી ખૌફ઼ ખુદા પૈદા હો જાયે તો યક़ીનન ! ઈન બુરાઈયોં સે નફ઼રત પૈદા હો જાયેગી. અલ્લાહ عزوجل અપને અચ્છોં કે સદક़े હમેં ભી અચ્છા બનાએ ઔર બુરાઈયોં સે બચાયે.

★ પીપ, ખૂન ઔર મવાદ કી ક़ૈ ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને લોગોં કો એક દિન કે રોઝે કા હુકમ દિયા ઔર ફર્માયા કિ મેરી ઈજાઝત કે બગ़ૈર કોઈ ભી રોઝા ઈફ઼તાર ન કરે, યહાં તક કિ જબ શામ હો ગઈ તો લોગ આના શુરૂ હો ગયે ઔર હર શખ્સ હાઝિર હોકર અર્ઝ કરતા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ

મૈનેં દિન મેં રોઝા રખા મુઝે ઈજાઝત દીજિયે કિ મૈં ઈફ્તાર કરૂં. આપ ઉસે ઈજાઝત મર્હમત ફર્મા દેતે. ઈસી તરહ લોગ આતે ગયે ઔર ઈજાઝત લેતે ગયે, યહાં તક કિ એક આદમી ને આકર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મેરે ઘર કી દો જવાન ઔરતોં ને રોઝા રખા હૈ, વહ આપ કી ખિદમત આતે હુએ શર્માતી હૈં, ઉન્હેં ઈફ્તાર કી ઈજાઝત દે દીજિયે. હુઝૂરે અકૃદસ ﷺને અપના રૂખે અનવર ફેર લિયા, ઉસ્ને ફિર અર્ઝ કિયા, આપ ﷺને ફિર મુંહ ફેર લિયા, ઉસ્ને ફિર અર્ઝ કિયા તો આપને ફર્માયા : વહ શખ્સ કૈસે રોઝેદાર હો સકતા હૈ જિસ્કા દિન લોગોં કા ગોશ્ત ખાતે ગુઝર જાયે ? તુમ જાઓ ઉન્સે કહો કિ અગર તુમ રોઝાદાર હો તો કિસી તરહ કૈ કરો. ચુનાંચે ઉન્મેં સે હર એક ને ખૂન કે લોથળે કી કૈ કી. ઉસ શખ્સને હુઝૂરે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺકી ખિદમત મેં હાઝિર હોકર સારા માજરા બયાન કિયા. આપને ઈસ બાત કો સુનકર ફર્માયા, અગર યહ ચીઝ ઉન્કે પેટ મેં મૌજૂદ રહતી તો ઉન્હેં આગ જલાતી.

એક રિવાયત કે અલ્ફાઝ કુછ ઈસ તરહ હૈં કિ જબ હુઝૂર ﷺને ઉસસે મુંહ ફેર લિયા તો વહ કુછ દેર બાદ દોબારા હાઝિર હુઆ ઔર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ વહ દોનોં મર ચુકી હૈં યા મરને કે કરીબ હૈ. હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : ઉન્હેં મેરે પાસ લાઓ ! જબ વહ આ ગયીં તો આપને પ્યાલા મંગવા કર ઉન્મેં સે હર એક સે ફર્માયા, ઈસમેં કૈ કરો ! ચુનાંચે એક ને પીપ, ખૂન ઔર બદ્બૂદાર મવાદ સે પ્યાલા ભર દિયા. ફિર આપને દૂસરી સે ભી કૈ કરને કો કહા તો ઉસ્ને ભી વૈસે હી કૈ કી. આપને ફર્માયા : ઈન દોનોં ને અલ્લાહ કે હલાલ કર્દા રિઝ્ક સે રોઝા રખા ઔર અલ્લાહકી હરામ કર્દા અશિયા સે ઈફ્તાર કિયા, ઉન્મેં સે એક દૂસરે કે પાસ જા બૈઠી ઔર યહ દોનોં મિલ કર લોગોં કા ગોશ્ત ખાતી રહીં યાની ગીબત કરતી રહીં. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ)*

અલ્લાહુ અકબર ! મેરે પ્યારે આકા عليه الصلوة والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! બતાઓ ઉસ્સે બેહતર ભી કોઈ તરીકા હો સકતા હૈ, જિસસે ગ़ીબત કી અસલિયત ઔર ઉસ્કી હકીકત કો સમઝાયા જાયે ? ગ़ૌર કરેં કિ મુંહ સે

ભી નહીં ખાયા ગયા ઔર પેટ સે ગોશ્ત ઔર પીપ વગૈરા કૈ મેં નિકલ રહા હૈ ! ગોયા ગ़ીબત કરનેવાલે બઝાહિર લફ્ઝોં સે ગ़ીબત કરતે હૈં લેકિન હકીકતન અપને ભાઈયોં કા ગોશ્ત ખાતે હૈં, જિસકો તાજદારે કાયનાત ﷺને કૈ મેં નિકલવા કર બતા દિયા. ઉસ્કે બાદ ભી અગર આજ કા મુસલમાન ન સમઝે ઔર મુર્દાર ભાઈ કા ગોશ્ત ખાતા રહે તો કિતને અફ્સોસ કી બાત હૈ ? બહર—કૈફ હમ હુઝૂર ﷺ કે ઉમ્મતી હૈં ઔર અપને આકા ﷺ કે ફર્માન પર અમલ કરને કા જઝબા હમારે અંદર હોના ચાહિયે. આઈયે હમ દુઆ કરેં કિ રબ્બે કરીમ અપને મહબૂબ ﷺ કે સદકા વ તુફૈલ હમેં ગ़ીબત સે બચાએ.

★ મુર્દાર ગધે કા ગોશ્ત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે હઝરતે માઈઝ અસલમી رضی اللہ عنہ કો જબ સંગસાર કિયા ગયા તો દો શખ્સ આપસ મેં ગુફ્તુગૂ કરને લગે, એક ને દૂસરે સે કહા, ઈસે તો દેખો ! અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ને ઈસકી પર્દાપોશી કી થી કિ ઈસ્કે જુર્મ પર કોઈ ગવાહ નહીં થા મગર ઈસ્કે નફ્સ ને ન છોળા, કુત્તે કી તરહ સંગસાર કિયા ગયા... હુઝૂર ﷺને ઉન દોનોં કી બાતોં કો સુન કર સુકૂત ફર્માયા : કુછ દેર તક ચલતે રહે કિ રાસ્તે મેં મરા હુઆ ગધા મિલા જો પાંવ ફૈલાએ હુઆ થા. હુઝૂર ﷺને ઉન દોનોં સે ફર્માયા : જાઓ ! ઈસ મુર્દાર ગધે કા ગોશ્ત ખાઓ ! ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા, યા નબીયલ્લાહ ! ﷺ ઈસે કૌન ખાએગા ? ઈર્શાદ ફર્માયા : જો તુમને અપને ભાઈ કી ગ़ીબત કી વહ ઈસ મુર્દા ગધે કે ખાને સે ભી ઝયાદા સખ્ત હૈ ! કસમ હૈ ઉસ ઝાત કી જિસકે કબ્ઝએ કુદરત મેં મેરી જાન હૈ વહ યાની માઈઝ અસ્લમી رضی اللہ عنہ ઈસ વક્ત જન્નત કી નહરોં મેં ગોતે લગા રહે હૈં. *(અબૂ દાઉદ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ عزوجل ને હઝરત માઈઝ અસ્લમી رضی اللہ عنہ કો તૌફીક અતા ફર્માઈ ઔર ઉન્હોંને દુન્યા કી સઝા કો પસંદ ફર્માયા ઔર આખિરત કી તકલીફ સે બચ ગયે. ઈસ સચ્ચે તાઈબ ઔર ફિક્રે આખિરત મેં સરશાર ખુદા કે બંદે કી જબ ગ़ીબત કી ગઈ તો ગ़ીબત કરનેવાલોં કો હુઝૂર ﷺ ને મુર્દાર ગધે કા ગોશ્ત ખાને કા

હુકમ દિયા ઔર હઝરત માઈઝ કે બારે મેં ભી બતા દિયા કિ ઈસ સચ્ચે તાઈબ ઔર ફિક્રે આખિરત મેં સરશાર કા મક़ામ કયા હૈ ? પતા ચલા કિ અગર અલ્લાહ કિસી કો તૌબા કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ તો ઉસ તૌબા કરનેવાલે કો ભી કભી બુરા ન કહા જાયે, ઈસલિયે કે સચ્ચે દિલ સે તૌબા કરનેવાલે પર મૌલા કરમ કી નઝર ફર્માતા હૈ. હમેં ચાહિયે કિ હમ અપની ઝબાન કી હિફાઝત કરેં, અપને આપકો બહુત ઝયાદા પારસા ઔર દૂસરોં કો હકીર ન સમઝેં કિ ઈસમેં અલ્લાહ ઔર ઉસ્કે રસૂલ ﷺ કી નારાઝગી હૈ. અલ્લાહ હમ સબકો ઐસી બુરાઈયોં સે ખુસૂસન ગ़ીબત સે બચને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ ગ़ીબત કી ક़દ્રે તફ્સીલ ★

આક़ાએ નામદાર મદની તાજદાર ﷺ કે નઝદીક હર વહ બાત ગ़ીબત મેં દાખિલ હૈ કિ ગર સુનને વાલા સુન લેતા તો ઉસ્કો બુરી લગતીં. ચુનાંચે હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ વહ કહતી હૈં કિ મૈંને નબીએ અકરમ ﷺ સે કહા : સફ઼િયહ કે લિયે યહ કાફી હૈ કિ વહ ઐસી હૈં (યાની પસ્તા ક़દ). ઈસ પર હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : તુમને ઐસા કલિમા કહા કિ અગર વહ સમુન્દર મેં મિલાયા જાયે તો સમુન્દર પર ભી વહ ગાલિબ આ જાયે. *(અહમદ, તિર્મિઝી)*

યાની યહ ભી ગ़ીબત મેં શુમાર હૈ ઔર ઈસ્કી નહૂસત કા આલમ યહ હૈ કિ અગર સમુન્દર મેં ડાલ દિયા જાયે તો ઉસ્કો મુતઅષ્ષિર કર દે. ઈસસે ષાબિત હુઆ કિ કિસી પસ્તા ક़દ કો નાટા, ઠિંગના ઔર બૌના કહના ભી ગ़ીબત મેં દાખિલ હૈ જબ કિ બિલા ઝરૂરત હો, ઔર ઝરૂરત યહ હો કિ એક હી નામ કે કઈ અફ્રાદ હોં તો શનાખ્ત કે તૌર પર કહ સકતે હૈં, મગર આમ હાલાત મેં ઐસા કહના જાઈઝ નહીં, યૂં હી કિસી કી આંખ મેં ખરાબી હોતી હૈ તો ઉસ્કો કાના ઔર પાંવ સે માઝૂર હો તો લંગળા કહતે હૈં, યહ ભી ગ़ીબત હૈ. ઔર ઝાહિર કરને કી ઝરૂરત હો તો યૂં કહના મુનાસિબ હૈ કિ ફુલાં શખ્સ જિસ્કી આંખ મેં કુછ ખરાબી હૈ યા જિસ્કા પાંવ કુછ ખરાબ હૈ. ગ़રઝેકિ હત્તલ–ઈમ્કાન મોમિન ભાઈ કો તકલીફ઼ દેને ઔર ઉસ્કા મઝાક़ ઉળાને સે પરહેઝ કરે. *(કુતુબે ફ઼िક़્હ)*

★ બદન કી ગ़ીબત ★

યહ હૈ કિ મષલન્ કહા જાયે, યહ કિતના લમ્બા તળંગા હૈ, કાલા ધુવાં હૈ, બિલ્લી કી આંખોંવાલા હૈ વગ઼ૈરા. યહ બદન કી ગ़ીબત હૈ.

★ અખ્લાક़ કી ગ़ીબત ★

મષલન્ કોઈ અપને મુસલમાન ભાઈ કે બારે મેં યૂં કહે કિ બદખૂ હૈ, મુતકબ્બિર હૈ, ઝબાન દરાઝ હૈ, બુઝદિલ હૈ, નિકમ્મા હૈ વગ઼ૈરા.

★ લિબાસ કી ગ़ીબત ★

ખુલે ચોલે, ફ઼કીરોં વાલા રખતા હૈ, બળે ભળકીલે લિબાસ પહનતા હૈ. ગ़રઝેકિ હર વહ બાત ગીબત મેં દાખિલ હૈ કિ અગર સુનને વાલા સુન લે તો ઉસ્કો બુરી લગે.

★ ગીબત યા હક़ીક़ત બયાની ★

તબરાની ને મુઆવિયા બિન હૈદા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કિયા હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : "لَيْسَ لِلْفَاسِقِ غِيْبَةٌ" યાની ફાસિક़ વ કાફિર કે ઐબ બયાન કરના ગીબત નહીં. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ)*

ઈસી તરહ મઝલૂમ કા હાકિમ કે સામને કિસી ઝાલિમ કે ઝાલિમાના ઉયૂબ કો બયાન કરતા તાકિ ઉસ્કી દાદરસી હો સકે, મુફ્તી કે સામને ફત્વા તલબ કરને કે લિયે કિસી કે એબ પેશ કરના. મગર ઈસ સૂરત મેં બેહતર યહ હૈ કિ નામ ન લે બલ્કિ યૂં કહે કિ એક શખ્સ ને એક શખ્સ કે સાથ યહ કિયા, બલ્કિ ઝૈદ વ અમર સે તાબીર કર લે. જૈસા કિ ઈસ ઝમાને મેં ઈસ્તિફ્તા કી યહી સૂરત હૈ, ફિર ભી અગર નામ લે લિયા જબ ભી જાઈઝ હૈ, ઈસમેં ક़બાહત નહીં, જૈસા કિ હદીષે પાક મેં મઝકૂર હૈ. હિન્દાને હઝરત અબૂ સુફ્યાન رضی اللہ عنہ કે મુતઅલ્લિક़ હુઝૂર ﷺ કી ખિદમત મેં શિકાયત પેશ કી કિ વહ બખીલ હૈં, ઈતના નફ઼્કા નહીં દેતે જો મેરે ઔર મેરે બચ્ચોં કે લિયે કાફી હો મગર જબ કિ મૈં ઉન્કી લાઈલ્મી મેં કુછ લે લૂં. ઈર્શાદ ફર્માયા, તુમ ઈતના લે સકતી હો જો તુમ્હારે ઔર બચ્ચોં કે લિયે કાફી હો. *(રદ્દુલ મુહતાર, બહારે શરીઅત)*

ઈસી તરહ મુસલમાનોં કો ફિત્ના વ ફસાદ બચાને કે લિયે કિસી કા એબ ઝાહિર કરના ઔર જો શખ્સ ખુલે આમ ફિસ્ક़ વ ફુજૂર ઔર તરહ તરહ કે ગુનાહોં કા મુરતકિબ હો મષલન્ ચોરી, ડાકા ઝની, ખયાનત ઔર ઝિના જૈસી બુરાઈયાં કિસી મેં હોં તો ઉસ્કા બયાન કર દેના ઈસ નિયત સે કિ લોગ નુક़સાન સે મહફૂઝ રહેં, અગર ઈસસે મુઆશરે કી ઈસ્લાહ મક़સૂદ હો તો યહ ગ़ીબત નહીં.

★ ગ़ીબત કા કફ્ફારા ★

બયહક़ી ને દઅવાતે કબીર મેં હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કિયા હૈ કિ હુઝૂર علیہ الصلوٰۃ والسلام ને ફર્માયા : ગીબત કા કફ્ફારા યહ હૈ કિ જિસ્કી ગીબત કી હૈ ઉસ્કે લિયે ઈસ્તિગ़ફાર કરે ઔર યૂં કહે "اَللّٰھُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلَہ" અય અલ્લાહ ! હમેં ઔર ઉસે બખ્શ દે.

★ હિકાયતે સઅ્દી رضی اللہ عنہ ★

બુલબુલે શીરાઝ હઝરત શૈખ સઅ્દી رضی اللہ عنہ અપની મશહૂરે ઝમાના કિતાબ "ગુલિસ્તાં" મેં અપના વાક़िઆ બયાન કરતે હુએ તહરીર ફર્માતે હૈં કિ મૈં અભી બચ્ચા થા, સન્ને શઉર કો ન પહુંચા થા લેકિન હાલ યહ થા કિ મૈં ઈબાદત બહુત કરતા થા, શબ–ખેઝી ઔર ઝોહદો–ઈબાદત પર હરીસ થા, પરહેઝગાર ભી ગઝબકા થા. એક શબ જબ કિ વાલિદ મર્હૂમ કી ખિદમત મેં થા, સારી રાત ઈબાદત મેં ગુઝાર દી ઔર તિલાવતે કુર્આન કરતા રહા. ચંદ લોગ હમારે क़रીબ મઝે સે સો રહે થે, મૈંને અપને વાલિદ સે કહા કિ ઈન મેં સે કોઈ ભી ઐસા નહીં જો ઉઠકર નફ્લ નમાઝ પઢ્હ લે! ખ્વાબે ગફલત મેં ઐસે ગર્ક़ હૈં ગોયા મુર્દા હૈં ! વાલિદે ગિરામી ને ફર્માયા : બેટે ! અગર તુમ સારી રાત સોતે તો ઈસ ઈબાદત સે બેહતર થા જિસે તુમને ઉન્કી ગ़ીબત કરકે જાએઅ કર દિયા.

ન બીનદ મુદઈ જુઝ ખ્વેશતન રા
કિ દારદ પર્દએ પિંદાર દર પેશ
અગર ચશ્મે દિલત રા બકુશાઈ
ન બીની હેચ કસ આજિઝતર અઝ ખ્વેશ

યાની મુદ્દઈ સિર્ફ ખૂદ કો દેખતા હૈ ઈસ ગુમાન સે જો ઉસ્કે અંદર હૈ અગર દિલ કા દરવાઝા ખોલો તો અપને સે કિસી કો આજિઝ ન દેખોગે. *(ગુલિસ્તાં)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ અલ્લાહ કે વહ નેક બંદે થે જો રઝાએ ઈલાહી કે લિયે ઈબાદત કરતે થે લેકિન અગર ઐસા લફ્ઝ જિસસે ખૂદ સતાઈ ઔર દૂસરે કો હક़ીર જાનને વાલી બાત મુંહ સે નિકલ જાતી તો ફૌરન તાઈબ હો જાતે ઔર લોગોં કો તૌબા કી જાનિબ રાગ़िબ કર દેતે, ઔર અગર ગલતી સે કિસી કો હકીર જાન ભી લિયા તો ઉસ્કા એહસાસ હોતે હી રુજૂઅ્ ભી કર લિયા કરતે. લેકિન હમારા હાલ તો યહ હૈ કિ હમ કિસી સે અપને કો કમ નહીં સમઝતે ઔર ઈબાદત વ રિયાઝત ન કરકે ભી આબિદ વ ઝાહિદ કહલવાના પસંદ કરતે હૈં ઔર અપની તઅરીફ અપને મુંહ કરને કી આદત બના ચુકે હૈં. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા હમેં નેક બનાએ ઔર નફ્સે અમ્મારા કી શરારતોં સે મહફૂઝ ફર્માએ.

★ ગીબત સે બચને કા એક આસાન તરીક़ા ★

મુહક્કિ़કે અલલ્–ઈત્લાક़ સય્યદના શૈખ અબ્દુલ હક़ મુહદ્દિષે દહેલ્વી رضی اللہ عنہ તહરીર ફર્માતે હૈં કિ તાજદારે મદીના ﷺ કા ફર્માને આલીશાન હૈ, જબ કિસી મજલિસ મેં બૈઠો તો કહો : "بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَصَلَّی اللّٰہُ عَلٰی مُحَمَّدٍ" ઈસ કી બરકત સે અલ્લાહ તુમ પર એક ફિરિશ્તા મુક़રર ફર્મા દેગા જો તુમકો ગ़ીબત સે બચાયે રખેગા ઔર જબ મજલિસ સે ઉઠો તો પઢ્હ લિયા કરો : "بِسْمِ اللّٰہِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ وَصَلَّی اللّٰہُ عَلٰی مُحَمَّدٍ" કિ ઈસકી બરકત સે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા લોગોં કો તુમ્હારી ગ़ીબત કરને સે બાજ રખેગા. *(જઝ્બુલ્ કુલૂબ ઈલા દિયારિલ મહબૂબ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા અમલ ખૂદ ભી કરેં ઔર ઈસે યાદ કર લેં ઔર ઘરવાલોં, નીઝ દોસ્ત વ અહબાબ કો ભી ઈસ અમલ કા આદી બના દેં. અલ્લાહ عزوجل દોનોં જહાન મેં ઈસકા સિલા અતા ફર્માયેગા. અલ્લાહ عزوجل હમ સબકો અમલ કી તૌફીક અતા ફર્માયે.

તકબ્બુર કી મઝમ્મત

તકબ્બુર ઔર ખૂદ–બીની ફઝાઈલ સે દૂર કર દેતે હૈં ઔર રઝાઈલ કે હુસૂલ કા સબબ બનતે હૈં ઔર ઈન્સાન કી ઝિલ્લત વ રૂસ્વાઈ ઔર રઝાલત કે લિયે ઈતના કાફી હૈ કિ તકબ્બુર ઉસે નસીહત સુનને નહીં દેતા ઔર વહ અચ્છી આદતોં કે કુબૂલ કરને સે પસો–પેશ કરતા હૈ.

અલ્લાહ ﷻને કુર્આને મજીદ મેં મુતઅદ્દિદ આયાત મેં તકબ્બુર કી મઝમ્મત કી હૈ ઔર મુતકબ્બિર કો બુરા ગર્દાના હૈ. ચુનાંચે ઈર્શાદ હૈ : "سَاَصْرِفُ عَنْ اٰيٰتِیَ الَّذِیْنَ یَتَكَبَّرُوْنَ فِی الْاَرْضِ بِغَیْرِ الْحَقِّ" અલબત્તા મૈં ઝરૂર ઉન લોગોં કો અપની આયાત સે ફેર દૂંગા જો ઝમીન મેં નાહક़ તકબ્બુર કરતે હૈ. *(પારા : ૯/૪૬ અઝ : કન્ઝુલ ઈમાન)*

દૂસરી જગહ ઈર્શાદ હૈ : "اِنَّهٗ لَا یُحِبُّ الْمُتَكَبِّرِیْنَ" વહ તકબ્બુર કરનેવાલોં કો પસંદ નહીં ફ઼ર્માતા. એક દૂસરે મક़ામ પર ફ઼ર્માને ઈલાહી હૈ : "اِنَّ الَّذِیْنَ یَسْتَكْبِرُوْنَ عَنْ عِبَادَتِیْ سَیَدْخُلُوْنَ جَهَنَّمَ دَاخِرِیْنَ" વહ જો મેરી ઈબાદત સે તકબ્બુર કરતે હૈં બહુત જલ્દ જહન્નમ મેં ઝલીલ હોકર દાખિલ હોંગે. *(પારા:૨૪/૬૦ તર્જુમા અઝ: કન્ઝુલ ઈમાન)*

પ્યારે આક़ા ﷺ કે ફ઼ર્મૂદાત

★ જન્નત સે મહરૂમ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા :–

"لَا یَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِیْ قَلْبِهٖ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ مِّنْ كِبْرٍ"

જિસ શખ્સ કે દિલ મેં રાઈ કે દાને કે બરાબર તકબ્બુર ઔર ગુરૂર હોગા વહ જન્નત મેં દાખિલ નહીં હોગા, ઔર જિસ શખ્સ કે દિલ મેં રાઈ કે દાને કે બરાબર ઈમાન હોગા વહ જહન્નમ મેં નહીં જાયેગા. *(મુસ્લિમ શરીફ : ૧/૬૫)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ જો કુછ ટૂટી ફૂટી ઈબાદત યા અચ્છાઈ કરને કી સઆદત અલ્લાહ ﷻ અતા ફ઼ર્માતા હૈ વહ સબ બંદા જન્નત કે હુસૂલ કી ગર્ઝ સે હી કરતા હૈ, કાશ ! ઈસકે કિસી નેક અમલ કો અલ્લાહ ﷻ કુબૂલ ફ઼ર્માએ ઔર જન્નત કા મુઝદએ જાંફ઼ઝા ઉસે અતા ફ઼ર્માએ. લેકિન અગર આબિદ કો અપની ઈબાદત વ તક़્વા ઔર ઝોહદ પર ગુરૂર વ તકબ્બુર પેદા હો જાયે ઔર વહ અકળને લગે, લોગોં મેં અપની બળાઈ કા તલબગાર રહે ઔર લોગોં સે ગુલામાના સુલૂક કરે તો અલ્લાહ ﷻ ઉસકી ઈબાદત વ રિયાઝત નહીં દેખતા હૈ, બલ્કિ જો તકબ્બુર કરે ખ્વાહ માલ વ ઈક़્તિદાર કી વજહ સે યા શોહરત કી વજહ સે અલ્લાહ ﷻ ઉસે જન્નત મેં નહીં જાને દેગા. લિહાઝા હર ઉસ અમલ સે બચના ચાહિયે જો જન્નત મેં જાને સે રોકતા હો. તકબ્બુર યક़ીનન ! જન્નત મેં જાને સે રોકનેવાલા અમલ હૈ, લિહાઝા હમ અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં દુઆ કરેં કિ પરવરદિગાર હમ સબકા ખાતિમા ઈમાન પર ફ઼ર્માએ ઔર તકબ્બુર સે બચાએ.

★ મુતકબ્બિર પર નઝરે રહમત ન હોગી ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : તીન લોગ ઐસે હૈં કિ રોઝે ક़યામત ન અલ્લાહ ઉન્સે કલામ ફ઼ર્માયેગા ન ઉન્હેં પાક કરેગા ન ઉન્કી તરફ઼ નઝરે રહમત ફ઼ર્માએગા : બુઢ્ઢા ઝાની, ઝૂઠા બાદશાહ ઔર તકબ્બુર કરનેવાલા ફ઼કીર. *(મુસ્લિમ શરીફ઼)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ અગર ક़યામત કે દિન નઝરે રહમત ન ફ઼ર્માએ તો બંદે કી નજાત કૈસે હોગી ઔર ઉસે કિસ કી પનાહ મિલેગી ? હર કોઈ ચાહેગા કિ ક़યામત કે હોલનાક દિન રબ કી રહમત ઉસકી તરફ઼ માઈલ હો ઔર અલ્લાહ ﷻ હમસે કલામ ફ઼ર્માએ, લેકિન તીન કમ નસીબોં સે અલ્લાહ કલામ ન ફ઼ર્માયેગા : **૧.** બુઢ્ઢા ઝાની, ઝિના તો હર ઉમ્ર મેં ગુનાહે કબીરા હૈ લેકિન બિલખુસૂસ બુઢ્ઢાપે મેં ઈન્સાન કો અલ્લાહ ﷻ સે ઝયાદા ડરના ચાહિયે, ઈસ લિયે કિ વહ ઉમ્ર

કી ઉસ મંઝિલ પર ક़દમ રખ ચુકા હોતા હૈ જહાં લોગ એહતેરામ કી નિગાહ સે દેખતે હૈં ઔર ઉસ પર એ'તેમાદ કરતે હૈં અગર ઉન્કા એ'તેમાદ તોળ કર અપની ઉમ્ર કા લિહાઝ રખે બગૈ़ર વહ ઝિના કા મુરતકિબ હોતા હૈ તો અલ્લાહ ﷻ ઉસ પર રહમત કી નઝર કૈસે ફ઼ર્માયેગા ? **૨.** ઔર ઐસે હી ઝુઠા બાદશાહ, ઉસ પર લોગ એ'તેમાદ કરતે હૈં કિ યહ બાદશાહ હોકર ભી ઝૂઠ કૈસે બોલેગા, લેકિન બાદશાહ ઝૂઠ બોલ કર ધોકા દેતા હૈ તો મૌલા ક़યામત કે દિન ઉસ પર નઝરે રહમત નહીં ફ઼ર્માયેગા. **૩.** તકબ્બુર કરનેવાલા ફ઼કીર, તકબ્બુર ઔર ઘમંડ કિસીકે લિયે ઝેબ નહીં દેતા, લેકિન જો શખ્સ ઈફ઼લાસ ઔર ગુર્બતસે પરેશાન હોનેકે બાવજૂદ અકળતા હો ઔર તવાઝોઅકે બજાએ ઘમંડ વ તકબ્બુર કરતા હો, જૈસા કિ આજ હમ અકષર લોગોં કો દેખતે હૈં. તો ઐસે લોગોં પર ક़યામત કે દિન અલ્લાહ નઝરે રહમત નહીં ફ઼ર્માયેગા ઔર ન કલામ ફ઼ર્માયેગા. અલ્લાહ ﷻ કી નઝરે રહમત ઔર કલામ સે બંદે કો રાહત વ જન્નત મિલેગી. ઉસ હોશ–રૂબા માહૌલ મેં મઝકૂરા બાલા અફ઼રાદ અલ્લાહ ﷻ કી નઝરે કરમ સે મહરૂમ રહેંગે ઔર ખુદાઈ ક़હહાર કે અઝાબ મેં ગિરિફ઼્તાર હોંગે.

★ મુતકબ્બિર કુત્તે ઔર ખિંઝીર સે ભી ઝ્યાદા ઝલીલ ★

હઝરત ફ઼ારૂક़ે આઝમ رضی اللہ عنہ ને મિમ્બર પર ખળે હોકર ફ઼ર્માયા : અય લોગો ! તવાઝોઅ ઈખ્તિયાર કરો ! મૈંને હુઝૂર અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ કો ફ઼ર્માતે હુએ સુના હૈ, કિ જો ખુદા કી રઝા હાસિલ કરને કે લિયે તવાઝોઅ ઈખ્તિયાર કરતા હૈ, ખુદાએ રફીઅ્ ઉસે બુલંદ ફ઼ર્મા દેતા હૈ, યહાં તક કિ વહ અપને આપ કો છોટા સમઝતા હૈ મગર લોગોં કી નઝરોં મેં બળા સમઝા જાતા હૈ. ઔર જો ઘમંડ કરતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસે પસ્ત કર દેતા હૈ, યહાં તક કિ વહ લોગોં કી નઝરોં મેં ઝલીલ વ ખ્વાર હોતા હૈ ઔર અપને તઈન્ ખૂદ કો બળા સમઝતા હૈ, હાલાંકિ અંજામકાર એક દિન વહ લોગોં કી નિગાહ મેં કુત્તે ઔર સુવ્વર સે ભી બદતર હો જાતા હૈ. *(રવાહુલ બૈહક़ી)*

પતા ચલા કિ બુલંદ વહ નહીં હોતા જો ખૂદ અપને આપકો બુલંદ સમઝે બલ્કિ બુલંદ વહ હોતા હૈ જિસે અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત બુલંદી અતા ફ઼ર્માયે. ખૂદ કો બુલંદ સમઝને વાલે કો અલ્લાહ તઆલા કુત્તે ઔર સુવ્વર સે ભી બદ્તર બના દેતા હૈ. જિસ તરહ ઈન્સાન કુત્તે ઔર સુવ્વર કો ઝલીલ સમઝ કર કભી પત્થર મારતે હૈં, કભી અપની આબાદી સે નિકાલને કી તરકીબેં સોચતે હૈં, વૈસા હી અંજામ મુતકબ્બિર શખ્સ કા હોતા હૈ. ઝરા સોચો ઔર ગ़ૌર કરો ! કિ ખૂદ કો બળા સમઝ કર કયા હાસિલ હોગા ? ઈસસે બેહતર હૈ કિ આજિઝી ઔર ઈન્કેસારી કરેં, ઈન્કેસારી કા દામન થામે રહેં ઔર કભી યહ ખયાલ હમારે દિલ મેં ન આયે કિ "હમ ભી કુછ હૈ ! "ખબરદાર ! અલ્લાહ ન કરે કિ ઐસા ખ્યાલ હમારે દિલ મેં આયે. યાદ રખો ! જિસ દિન ઐસા ખ્યાલ હમારે દિલ મેં આયેગા ઉસી દિન હમ અપની તબાહી ઔર બર્બાદી કો દઅ્વત દે ચુકે હોંગે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો મુતવાઝેઅ બનાએ.

★ મુતકબ્બિર જહન્નમી હૈ ★

હઝરત હારિષ બિન વહબ સે મર્વી હૈ, ફ઼ર્માયા : મૈંને હુઝૂર ﷺ કો ફ઼ર્માતે હુએ સુના, કયા મૈં તુમ્હેં દોઝખિયોં કે મુતઅલ્લિક़ ન બતાઉં ? ફ઼િર આપને ખૂદ બતાયા, હર મુતકબ્બિર ઔર દુરૂશ્ત–ખૂ યાની બુરી આદતવાલા શખ્સ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ ને જન્નત ઔર દોઝખ દોનોં પૈદા ફ઼ર્માઈ ઔર દોનોં મેં ઈન્સાન જાયેંગે. દોઝખ મેં જો ડાલે જાયેંગે ઉન્કે હવાલે સે તાજદારે કાયનાત ﷺ ને ફ઼ર્મા દિયા કિ દુરૂશ્ત–ખૂ યાની બુરી આદત, બુરે અખ્લાક़, તુર્શ લબો લેહજે મેં કલામ કરનેવાલા ઔર મુતકબ્બિર શખ્સ યાની ખૂદ કો બળા સમઝનેવાલા, જૈસા કિ આજ કલ બહુત સારે લોગ દૌલત કી ફ઼રાવાની કી વજહ સે ગ़રીબો કો હક़ીર સમઝતે હૈં ઔર હમેશા ઉન્કી ખ્વાહિશ યહી રહતી હૈ કિ ગ़રીબ ઉન્કે સામને સજદા–રેઝ હોં ! معاذاللہ અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ને ઐસે લોગોં કો દોઝખી ક़રાર દિયા હૈ. લિહાઝા ખુદા નાખ્વાસ્તા હમ મેં સે જિસ કિસી

કે અંદર યહ બુરાઈયાં હોં વહ ઉન્સે બાઝ આકર સચ્ચે દિલ સે તૌબા કર લેં તાકિ તાજદારે કાયનાત ﷺ કી ખુશી હાસિલ હો સકે. અલ્લાહ હમ સબકો તૌફીક़ અતા ફર્માએ કિ હમ સબ હમેશા મુતવાઝેઅ્ બનકર રહેં.

★ તકબ્બુર સિર્ફ અલ્લાહ કો ઝેબા હૈ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે બયાન કરતે હૈં કિ હદીષે કુદસી મેં હૈ, કિબ્રિયાઈ ઔર બળાઈ મેરી ચાદર હૈ ઔર અઝમત મેરા ઈઝાર હૈ, જો શખ્સ ઈન દોનોં મેં સે કિસી પર મેરે સાથ ઝગળા કરેગા મૈં ઉસે જહન્નમ મેં ડાલ દૂંગા ઔર ઝરા ભી પરવાહ ન કરૂંગા. *(મુસ્લિમ : ૨/૩૨૯)*

ઈસી હદીષ મેં એક મિષાલ કે ઝરિયે એક બળી હક़ીક़ત કો હમારે ઝેહન વ દિમાગ़ મેં બસાને કી કોશિશ કી ગઈ હૈ. મફ્હૂમ યહ હૈ કિ કિબ્રિયાઈ ઔર અઝમત ખુદા કી ઐસી સિફ્ત હૈ જો ઉસકે લિયે ખાસ હૈ, બંદો કે લિયે જો ચીઝ ઝેબ દેતી હૈ વહ અઝમત વ બુઝુર્ગી નહીં બલ્કિ વહ આજિઝી વ ઈન્કેસારી હૈ. ઈસ હદીષ મેં ફર્માયા ગયા, જો શખ્સ ઈન દોનોં મેં સે કિસી ચીઝ પર ઝગળા કરેગા મૈં ઉસે જહન્નમ મેં ડાલ દૂંગા. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો કિબ્રો–નુખ્વ્વત જૈસી મઝમૂમ આદતોં સે બચાયે. આમીન.

રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને એક મર્તબા અપની હથેલી પર લુઆબે દહન લગા કર ફર્માયા : અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ, અય ઈન્સાન ! તૂ ગુરૂર કર રહા હૈ હાલાંકિ મૈંને તુઝે ઈસ જૈસે પાની સે પૈદા કિયા હૈ, યહાં તક કિ જબ મૈંને તુઝે મુકમ્મલ કર દિયા તો તૂ રંગ બેરંગી કપળે પહન કર ઝમીન પર દન્દનાતા ફિર રહા હૈ ! હાલાંકિ તુઝે ઉસી ઝમીન મેં જાના હૈ. તૂ ને માલ જમા કરકે ઉસે રોક લિયા, મગર જબ મૌત તેરે સામને આ જાતી હૈ તો તૂ સદક़ા કરને કી ઈજાઝત તલબ કરતા હૈ, અબ સદક़ા કરને કા વક़્ત કહાં ?! *(મુકાશફ્તુલ કુલૂબ)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! જિન ચીઝોં કી વજહ સે ઈન્સાન મગ़રૂર હોતા હૈ. દુન્યા સે કૂચ કે વક़્ત ઉન્હીં ચીઝોં સે નફ્રત પૈદા હો જાતી હૈ. ઈન્સાન માલ કી વજહ સે મગરૂર હુઆ, અબ માલ દે

કર ઈત્મિનાન હાસિલ કરના ચાહતા હૈ ઔર આરઝૂ કરતા હૈ કિ કાશ ! માલ કો મૌત સે પહલે સદક़ા વ ખૈરાત કરતા રહતા ઔર ગુરૂર ન કરતા તો મૌત કે વક़્ત બેચૈની ન હોતી. ઝરા સોચો તો સહી કિ વહ ઈન્સાન આખિર ગુરૂર કિસ બાત પર કરે જિસ કી હક़ીક़ત યહ હૈ કિ વહ એક નાપાક ક़તરે સે પૈદા કિયા ગયા. મૌલા હમ સબકો દોનોં જહાન મેં ઈઝ્ઝત વ સુર્ખરૂઈ નસીબ ફર્માએ ઔર હર બુરાઈ સે બચાયે.

★ તીન અશ્ખાસ પર જહન્નમ કા મખ્સૂસ અઝાબ ★

નબીએ કરીમ ﷺ ફર્માતે હૈં કિ જહન્નમ સે એક ગર્દન નિકલેગી જિસ્કે દો કાન, દો આંખેં ઔર કુવ્વતે ગોયાઈ રખને વાલી ઝબાન હોગી, વહ કહેગી : મુઝે તીન શખ્સોં પર મુક़ર્રર કિયા ગયા હૈ, હર સરકશ મુતકબ્બિર કે લિયે, અલ્લાહ કે સાથ શરીક ઠહરાનેવાલે કે લિયે ઔર તસ્વીરેં બનાનેવાલે કે લિયે.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જહન્નમ કે અઝાબ કે તસુવ્વર હી સે દિલ દહલ જાતા હૈ ઔર મઝીદ બરાં મખ્સૂસ ક़िસ્મ કે અઝાબ મખ્સૂસ લોગોં પર. મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં જિન આમાલ કા ઝિક્ર કિયા ગયા હૈ ઉન્મેં સે કિબ્ર ઔર તસ્વીર કશી કા અમલ ક़ૌમે મુસ્લિમ મેં બહુત ઝયાદા પાયા જાતા હૈ. અલ્લાહ રહમો કરમ ફર્માયે. આજ કલ હર એક અપને આપકો બહુત બળા સમઝતા હૈ, ચાહે વહ કુછ ભી ન હો. કુરૂને ઉલા કે મુસલમાન જો સહીહ મઅ્નોં મેં મુસલમાન થે વહ અપને આપકો કુછ નહીં સમઝતે થે.

અગર આખિરત કે અઝાબ સે બચના હો તો બાઝ આ જાઓ, ઐસે આમાલ સે ઔર આજ હી સે અપને મઅ્બૂદે બરહક़ કી બારગાહ મેં તૌબા કર લો વહ ગફૂર વ રહીમ હૈ ઝરૂર રહમત હી નઝર ફર્માયેગા અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો ઈન આમાલે બદ સે મહફૂઝ ફર્માએ.

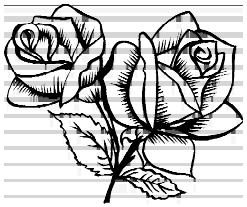
★ મુતકબ્બિર ચ્યૂંટિયોં કે માનિન્દ હોંગે ★

હઝરત ઉમ્મ બિન શુએબ رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં કિ રસૂલે રહમત ﷺ ને ફર્માયા : મૈદાને મહશર મેં તકબ્બુર કરનેવાલોં કો ઈસ તરહ

લાયા જાયેગા કિ ઉન્કી સૂરતેં તો ઈન્સાનોં કી હોંગી મગર ઉન્કે કદ ચ્યૂંટિયોં કે બરાબર હોંગે ઔર હર તરફ સે ઝિલ્લત વ રૂસ્વાઈ ઉન પર છા રહી હોગી ઔર યહ લોગ ઘસીટતેં હુએ જહન્નમ કી તરફ લાયે જાયેંગે ઔર જહન્નમ કે ઉસ કૈદખાને મેં કૈદ કર દિયે જાયેંગે જિસકા નામ "બૂલસ" (ના ઉમ્મીદી) હૈ ઔર વહ ઐસી આગ મેં જલાયે જાયેંગે જિસ્કા નામ "નારૂલ અનૂયાર" હૈ ઔર ઉન્હેં દોઝખિયોં કા પીપ પિલાયા જાયેગા. *(અત્તરગીબ વત્તરહીબ : ૨/૬૩૨)*

મેરે પ્યારે આકા عليه الصلوة والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! તાજદારે કાયનાત ﷺને મુતકબ્બિર કા અંજામ બતા દિયા. કિતના એહસાન હૈ હમ પર સરકાર ﷺ કા કિ જિન ગુનાહોં કે સબબ આખિરત મેં ઝિલ્લત વ રૂસ્વાઈ હોગી ઉન્કી નિશાનદેહી દુન્યા હી મેં ફર્મા દી. દુન્યા મેં ગર્દન ઊંચી કરકે ચલનેવાલા ઈન્સાન કલ બરોઝે કયામત ઉસ્કા કદ ચ્યૂંટી જૈસા હોગા ઔર ઉસે ઝિલ્લત વ રૂસ્વાઈ કે અઝાબ મેં ગિરિફ્તાર કિયા જાયેગા. અલ્લાહ ﷻ તકબ્બુર કો બેહદ ના પસંદ કરતા હૈ.

અગર આજ સે પહલે તકબ્બુર મેં મુબ્તલા થે તો આજ હી તૌબા કર લો કિ ઈન્શાઅલ્લાહ ! અબ કભી તકબ્બુર ન કરેંગે. અલ્લાહ ﷻ કરીમ હૈ વહ અપને બંદો કી તૌબા પસંદ ભી ફર્માતા હૈ. ઉસ્કા ફર્માન હૈ : "اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِيْنَ" અલ્લાહ કો તૌબા કરનેવાલે બંદે પસંદ હૈં. રબ્બે કદીર અપને પ્યારે મહબૂબ عليه الصلوة والسلام કે સદકા વ તુફૈલ હમ સબકે સગીરા વ કબીરા ગુનાહોં કો માફ ફર્માયે.

ઝૂઠ કી લાનત

ઝૂઠ બહુત બળા ઐબ ઔર બદતરીન ગુનાહે કબીરા હૈ. હમારે મુઆશરે મેં અન ગિનત બુરાઈયાં મહઝ ઝૂઠ કી વજહ સે પરવાન ચળ્હતી હૈં. ઝૂઠ બઝાહિર એક ગુનાહ હૈ લેકિન ઈસસે હઝારોં ગુનાહ જન્મ લેતે હૈં. ઝૂઠે આદમી પર કોઈ એતેમાદ ઔર ભરોસા નહીં કરતા ઔર ન ઉસ્કી કિસી બાત કા કોઈ એતેબાર હોતા હૈ. જો આદમી ઝૂઠા હોતા હૈ ઉસ્કી સચ બાત ભી મશકૂક વ મુશ્તબહ હો જાતી હૈ. ગર્ઝ ઝૂઠા આદમી દુન્યા મેં ભી બેઅતેબાર વ ઝલીલ હોતા હૈ ઔર આખિરત મેં ભી અઝાબે નાર કા મુસ્તહિક હોતા હૈ.

ઝૂઠ કી બુરાઈ ઔર ઝૂઠ કી મઝમ્મત કે લિયે યહી કાફી હૈ કિ કુર્આને હકીમ મેં મુતઅદ્દિદ જગહોં પર "ઝૂઠોં પર અલ્લાહ કી લાનત"કા ઝિક્ર કિયા ગયા હૈ. ચુનાંચે ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ : "فَنَجْعَلْ لَّعْنَتَ اللّٰهِ عَلَى الْكٰذِبِيْنَ" તો ઝૂઠોં પર અલ્લાહ કી લાનત ડાલેં. *(સૂરએ આલે ઈમરાન)*

લા'નત કા કયા મતલબ હૈ ? ઈસ્કા મતલબ યહ હૈ કિ બંદા ઝૂઠ બોલકર અલ્લાહ ﷻ કી રહમત સે દૂર હો જાતા હૈ.

કષીર અહાદીષે કરીમા ઝૂઠ કી મઝમ્મત ઔર ઝૂઠે શખ્સ કે મલઊન વ મર્દૂદ હોને કે બારે મેં મૌજૂદ હૈં, જિન મેં સે ચંદ અહાદીષ કા ઝિક્ર કિયા જાતા હૈ.

★ મોમિન ઝૂટા નહીં હો સકતા ★

હઝરત સફવાન બિન સુલૈમ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર સૈય્યિદે આલમ ﷺસે દર્યાફત કિયા ગયા : કયા મોમિન બુઝદિલ હોતા હૈ ? હુઝૂર ﷺને ફર્માયાઃ હાં ! (હો સકતા હૈ), ફિર ગર્ઝ કિયા ગયા, મોમિન બખીલ હો સકતા હૈ ? ફર્માયા હાં ! હો સકતા હૈ. ફિર પૂછા ગયા, મોમિન કઝઝાબ (ઝૂટા) હો સકતા હૈ ? મદની તાજદાર ﷺને ફર્માયાઃ નહીં, મોમિન ઝૂઠા નહીં હો સકતા ! *(ઈમામ માલિક, મિશ્કાત)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જો મોમિન હોગા વહ યક़ીનન ! ઝૂઠ સે અપને આપકો બચાયેગા, કયોંકિ મોમિન અલ્લાહ સે ડરતા હૈ, ઉસ્કી રહમત કા તલબગાર હોતા હૈ. મોમિન પર લોગોં કા એતબાર હોતા હૈ. અગર એક કલિમા પઢ્હનેવાલા ઝૂઠ બોલે તો લોગ ઈસ્લામ કી તાલીમ પર કીચળ ઉછાલેંગે ઔર ઝૂઠ બોલનેવાલે કી ઈઝઝત વ વક़ાર ભી મજરૂહ હોગા. ઔર વાક़ઈ ઝૂઠ ઈતના બુરા ફેઅલ હૈ કિ મુઆશરે મેં ઝૂઠે કી કોઈ ઈઝઝત નહીં હોતી. તાજદારે કાયનાત ﷺ કે ફર્માન કે મુતાબિક़ ઈમાન ઔર ઝૂઠ દોનોં કિસી બંદે મેં જમા હોં ઐસા નહીં હો સકતા. ઈસી લિયે રહમતે આલમ ﷺને ફર્માયા : મોમિન કા બુઝદિલ હોના મુમ્કિન હૈ, મોમિન કા બખીલ હોના મુમ્કિન હૈ લેકિન મોમિન કઝ્ઝાબ નહીં હો સકતા. અલ્લાહ ન કરે સદબાર ન કરે લેકિન હમારી ઝબાન સે ઝૂઠ નિકલ જાતા હો તો ડરના ચાહિયે કિ હમારા ઈમાન ખતરે મેં પળ જાતા હૈ. લિહાઝા ઝૂઠ સે બચના ગોયા ઈમાન કો બચાના હૈ. અલ્લાહ ﷻ સાદિકુલ વઅ્દિલ અમીન ﷺ કે સદક़ા વ તુફૈલ ઝૂઠ સે બચને કી હમ સબકો તૌફીક़ અતા ફર્માયે ઔર ઈમાન કી હિફાઝત ફર્માયે.

★ ફિરિશ્તા એક મીલ દૂર ચલા જાતા હૈ ★

હઝરત ઈબ્ને ઉમર

ને ફર્માયા : જબ બંદા ઝૂઠ બોલતા હૈ તો ઉસ્કી બદ્બૂ સે ફિરિશ્તા એક મીલ દૂર ચલા જાતા હૈ. *(તિર્મિઝી)*

મેરે પ્યારે આક़ા

કરતે હૈં હર ઈન્સાન કે સાથ હોતે હૈં, ઈસ્કે અલાવા ઝિક્રે ઈલાહી ઔર ઝિક્રે રસૂલ કી મહફિલ મેં ભી શરીક હોતે હૈં, બાઝાર મેં ભી ફિરિશ્તેં હોતે હૈં. લેકિન બંદા જબ ઝૂટ બોલતા હૈ તો ઉસ્કે મુંહ સે ઐસી બદ્બૂ નિકલતી હૈ કિ ફિરિશ્તે એક મીલ દૂર હટ જાતે હૈં. ગૌ૰ કરેં કિ જબ ઝૂટ બોલને વાલે કે સાથ રહમત નહીં રહેગી તો બરકત કહાં સે રહેગી ? લિહાઝા ખુદારા ! અપને આપકો હલાકત સે બચાઓ ઔર અલ્લાહ કી રહમત વ બરકત કે હુસૂલ કે લિયે અપને દામન કો ઝૂઠ કે દાગ़ સે બચાઓ. અલ્લાહ અપને સચ્ચે નબી

★ ઝૂટ અલામતે નિફાક़ હૈ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર બિન આસ

સૈયિદે આલમ

વહ પક્કા મુનાફિક़ હૈ ઔર જિસ્કે અંદર ઈન મેં સે એક પાઈ જાયે ઉસ્કે અંદર નિફાક़ કી એક ખસ્લત મૌજૂદ હૈ, જબ તક કિ વહ ઉસે તર્ક ન કર દે. વહ ખસ્લતેં યહ હૈં :

૧. જબ ઉસ્કો અમાનત દી જાયે તો ઉસ્મેં ખયાનત કરે. **૨.** જબ બાત કરે તો ઝૂટ બોલે. **૩.** જબ અહદ કરે તો અહદ શિકની કરે. **૪.** જબ ઝગળા કરે તો બેહૂદા બાતેં યાની ગાલી ગલૌચ કરે. *(બુખારી : ૧/૧૦)*

મેરે પ્યારે આક़ા

ઝિક્ર હદીષ શરીફ મેં કિયા ગયા હૈ. મુનાફિક़ કા ઠિકાના ક़યામત મેં કયા હોગા, પહલે ઈસે જાન લેં તાકિ નિફાક़ સે બચને કી કોશિશ કરેં.

કુર્આને મુક़દ્દસ મેં રબ્બે ક़દીર

"બેશક ! મુનાફિક़ીન જહન્નમ કે સબસે નીચલે દર્જે મેં હૈં." *(કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આક़ા

અલામતેં આજ તક़રીબન ઉમ્મતે મુસ્લિમહ કે અકષર અફ્રાદ મેં નઝર આતી હૈં. પહલી અલામત ખયાનત કી બલા હૈ જો હમારે દરમિયાન આમ હૈ, લોગ અમાનતોં મેં ખયાનત કો ગુનાહ તસવ્વુર હી નહીં કરતે. દૂસરી અલામત વાદા ખિલાફી હૈ જો તિજારત કે મૈદાન સે લેકર હર મહાઝ પર આમ હૈ. તીસરી અલામત ઝૂટ હૈ, યહ તો આજ કે દૌર મેં ફન્ન કા દર્જા પા ચુકી હૈ, મઆઝલ્લાહ ! ઔર ચૌથી અલામત ઝગળે મેં બેહૂદા ગોઈ હૈ, યહ ભી ક़ૌમે મુસ્લિમ મેં એક આમ બાત હો ગઈ હૈ, ઈસકો ભી લોગ બુરા નહીં સમઝતે હાલાંકિ સબ મોમિન હોને કા દાવા કરતે હૈં. લેકિન અગર યહ બુરાઈયાં હમ મેં હૈં તો ફર્માને રસૂલ

સે બળા કમબખ્ત કોઈ નહીં કિ નિફાક़ કી નિશાનિયાં હમ મેં પાઈ જા રહી હૈં. ઈસલિયે હમકો ચાહિયે કિ મઝકૂરા ચારોં ખસ્લતોં સે તૌબા કરેં ઔર દુઆ

કરેં કે અલ્લાહ આઈન્દા ભી હમ સબકો નિફ઼ાક़ કી જુમ્લા અલામતોં સે બચાયે ઔર રહમતે આલમ

★ સબસે બળા ઝૂટ ★

હઝરત ઈબ્ને ઉમર

ને ફર્માયા : સબસે બળા ઝૂટ યહ હૈ કિ કોઈ શખ્સ અપની આંખોં કો વહ ચીઝ દિખાયે જો ઉન્હોંને નહીં દેખીં. *(બુખારી શરીફ)*

★ ઝૂટ ગુનાહે કબીરા હૈ ★

હઝરત અબૂ બક્ર સે મર્વી હૈ કિ રસૂલે સાદિક़

ક્યા મૈં ગુનાહે કબીરા મેં સે ઝયાદા બળે–બળે ગુનાહોં કો ન બતા દૂં ? તો મૈંને અર્ઝ કિયા, ક़્યોં નહીં ?! આપને ઈર્શાદ ફર્માયા : બળે ગુનાહોં મેં સે ઝયાદા બળે ગુનાહ યહ હૈ :–

- ❑ ખુદા કે સાથ કિસી કો શરીક ઠહરાના.
- ❑ માં–બાપ કી નાફ઼રમાની ઔર ઉન્કી ઈઝા રસાની.

યહ ફ઼ર્માતે વક़્ત હુઝૂર તાજદારે અરબો–અજમ

લગા કર લેટે હુએ થે, અચાનક ઉઠ કર બૈઠ ગયે ઔર ઈર્શાદ ફર્માયા : યાની ખબરદાર ! ઔર ઝૂટ બાત. ફિર ઈસી લફ઼્ઝ કો ઈતની દેર તક દોહરાતે રહે કિ હમ લોગોંને અપને દિલ મેં કહા કિ કાશ ! હુઝૂર ઈસ બાત કે ફ઼ર્માને સે ખામોશ હો જાતે ઔર ઈસસે આગે કોઈ દૂસરી બાત ફ઼ર્માતે. *(બુખારી શરીફ, જિલ્દ:૧)*

મેરે પ્યારે આક़ા કે પ્યારે દીવાનો ! તાજદારે કાયનાત ગુનાહે કબીરા કા ઝિક્ર કરતે હુએ જબ ઝૂટ કા ઝિક્ર ફર્માયા તો કિસ તરહ અચાનક બૈઠ ગયે ઔર આગાહ કરતે હુએ ઔર ખબરદાર કરતે હુએ ઝૂઠ કો ગુનાહે કબીરા મેં બતાયા કિ ઉમ્મત કે દિલ મેં ઝૂઠ બોલને સે નફ઼રત પૈદા હો ઔર ઈસ ગુનાહે કબીરા સે અપને આપ કો બચાયે. મેરે પ્યારે આક़ા

કરમે ખુદાવંદી હોતા હૈ.

★ હઝરત લુકમાન કી નસીહત ★

આપને અપને બેટે સે બતૌર નસીહત ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા કિ ઝૂઠ મત બોલના, અગર્ચે ઝૂટ ચિળયા કે ગોશ્ત કી તરહ લઝીઝ હોતા હૈ લેકિન ઝરા સે ઝૂટ કી બુરાઈ ઝૂટ બોલનેવાલે કો હલાક઼ વ બર્બાદ કર દેતી હૈ.

મેરે પ્યારે આક़ા

અપને બેટોં કો ઝૂટ સે બચને કી નસીહત ફ઼ર્માતે હૈં, જબ કિ હમ અપને બચ્ચોં કો ખૂદ ઝૂટ બોલાના સિખાતે હૈં ! અલ્લાહ કી પનાહ ! હઝરત લુક़માન ને મિષાલ ભી કિતની અચ્છી દી કિ ઝૂટ ચિળયા કે ગોશ્ત કી તરહ લઝીઝ હોતા હૈ લેકિન મામૂલી ઝૂટ કી બુરાઈ ઝૂટ બોલને વાલે કો હલાક઼ કરકે રખ દેતી હૈ. જિસ તરહ ગોશ્ત કી લઝ્ઝત થોળી દેર કે લિયે હૈ યૂં હી ઝૂટ કી લઝ્ઝત ભી થોળી દેર કે લિયે હૈ. કાશ ! હમ સમઝને કી કોશિશ કરતે ઔર ઝૂટ સે બચ કર ખૂદ કો તબાહ હોને સે બચાતે. ઈસસે યહ ભી માલૂમ હુઆ કિ ઘર કે તમામ બળોં કી ઝિમ્મેદારી હૈ કિ વહ અપને બચ્ચોં કો ઝૂટ કી આફ઼તોં સે આગાહ કરતે રહેં તાકિ બચ્ચોં કો ઝૂટ કી બુરાઈ કા પતા ચલ સકે. મૌલા

ફ઼ર્માયે ઔર ઝૂટ સે બચને કી તૌફ઼ીક़ અતા ફ઼ર્માયે.

★ સબસે બળી ખયાનત ★

હઝરત સુફ઼યાન બિન અસદ હઝરમી

રસૂલે કરીમ

અપને ભાઈ સે કોઈ બાત કહે ઔર વહ તુઝે સચ્ચા જાન રહા હો હાલાંકિ તૂ ઉસસે ઝૂટ બોલ રહા હૈ. *(બુખારી શરીફ, અબૂ દાઊદ)*

મેરે પ્યારે આક़ા

રૌશની મેં દેખા જાયે તો બહુત કમ લોગ ઈસસે મહફ઼ૂઝ નઝર આયેંગે. હમ કોશિશ કરે કિ હર ક़िસ્મ કી ખયાનત સે અપને આપકો બચાયેં ઈસમેં હમારા ફ઼ાઈદા હૈ ઔર વહ યહ હૈ કિ દોનોં જહાં કી રુસ્વાઈયોં સે મૌલા બચા લેગા. ઔર ખૂબ–ખૂબ ઈઝ્ઝત ઔર બરકતોં સે નવાઝેગા, અલ્લાહ હમ સબકો તૌફ઼ીક़ અતા ફ઼ર્માયે.

★ ઝૂટ સે બચને કી બરકત ★

સૈયિદુલ ઔલિયા, પીરાને પીર, હઝરત શૈખ અબ્દુલ ક़ાદિર જીલાની [redacted] જબ વાલિદા માજિદા સે રુખ્સત હોકર બગ़દાદ જાનેવાલે એક ક़ાફ़िલે મેં શામિલ હો ગયે. આપ કા ક़ાફ़िલા હમદાન કે મશહૂર શહર તક તો બખૈરિયત પહુંચ ગયા લેકિન જબ હમદાન સે આગે કોહિસ્તાની ઈલાક़े મેં પહુંચા તો સાઠ ડાકૂઓં કે એક જત્થે ને ક़ાફ़िલે પર હમલા કર દિયા, ઈસ જત્થે કા સરદાર એક તાકતવર કઝ્ઝાક અહમદ બદવી થા. ક़ાફ़िલે કે લોગોં મેં ઈન ખૂંખાર ક़ઝ્ઝાકોં કે મુક़ાબિલે કી સકત ન થી, ક़ઝ્ઝાકોં ને ક़ાફ़िલે કા તમામ માલ વ અસ્બાબ લૂટ લિયા ઔર ઉસે તક़સીમ કરનેકે લિયે એક જગહ ઢેર કર દિયા. હઝરત ગૌષુલ આ'ઝમ [redacted] ઈત્મિનાન સે ખળે રહે. લળકા સમઝ કર કિસી ને આપ સે તઅર્રુઝ ન કિયા. ઈત્તિફ़ાક़ન એક ડાકૂ કી નઝર ઉન પર પળી ઔર આપ સે પૂછા, કયોં લળકે તેરે પાસ ભી કુછ હૈ ? હુઝૂર ગૌષે આ'ઝમ [redacted] ખૌફ़ો–હિરાસ કે ઈત્મિનાન સે જવાબ દિયાઃ હાં ! મેરે પાસ ચાલીસ દીનાર હૈં. ડાકૂ કો આપકી બાત પર યક़ીન ન આયા ઔર વહ આપ પર એક નિગાહે ઈસ્તિહઝા ડાલતા હુઆ ચલા ગયા. ફ઼िર એક દૂસરે ડાકૂ ને પૂછા, લળકે તેરે પાસ કુછ હૈ ? આપ ને ઉસે ભી વહી જવાબ દિયા કિ હાં ! મેરે પાસ ચાલીસ દીનાર હૈં. ઉસ રહઝન ને ભી આપ કી બાત હંસી મેં ઉળા દી ઔર અપને સરદાર કે પાસ ચલા ગયા. પહલા ક़ઝ્ઝાક़ વહાં પહલે હી મૌજૂદ થા ઔર લૂટ કે માલ કી તક़સીમ હો રહી થી, ઉન દોનોં ડાકૂઓં ને સરસરી તૌર પર ઉસ લળકે કા વાક़િઆ અપને સરદાર કો સુનાયા. સરદાર ને કહા કિ ઉસ લળકે કો ઝરા મેરે સામને લાઓ, દોનોં ડાકૂ ભાગતે ગયે ઔર ગૌષે આઝમ કો પકળકર અપને સરદાર કે પાસ લે ગયે.

ડાકૂઓં કે સરદાર ને ઉસ ફ़क़ીર મનુશ નૌજવાન લળકે કો દેખ કર પૂછા, સચ બતા તેરે પાસ કયા હૈ ? આપ ને જવાબ દિયા કિ મૈં પહલે ભી તેરે દો સાથિયોં કો બતા ચૂકા હૂં કિ મેરે પાસ ચાલીસ દીનાર હૈં. સરદાર ને કહા : કહાં હૈ ? આપ ને ફ़ર્માયા, મેરી બગ़લ કે નીચે ગુદળી મેં સિલે હુએ હૈં.

સરદાર ને ગુદળી કો ઉધેળ કર દેખા તો ઉસમેં વાક़ઈ ચાલીસ દીનાર નિકલે. ડાકૂઓં કા સરદાર ઔર ઉસ્કે સાથી યહ માજરા દેખ કર સકતે મેં આ ગયે ! ક़ઝ્ઝાક़ોં કે ક़ાઈદ અહમદ બદવી ને ઈસ્તેઅઝાબ કે આલમ મેં કહા : લળકે તુમ્હેં માલૂમ હૈ કિ હમ રહઝન હૈં ફ़िર ભી તુમ હમ સે મુત્લક़ન ન ડરે ઔર ઈન દીનારોં કા ભેદ હમ પર ઝાહિર કર દિયા, ઈસ્કી કયા વજહ હૈ ? સય્યદના ગૌષે આ'ઝમ [redacted] પાકબાઝ઼ ઔર ઝઈફ઼ુલ ઉમ્ર વાલિદા ને ઘર સે ચલતે વક़્ત નસીહત કી થી કિ હમેશા સચ બોલના ઔર ઝૂટ કભી ઝબાન પર ન લાના. ભલા વાલિદા કી નસીહત મૈં ચાલીસ દીનાર કો બચાને કી ખાતિર કયોં ફ़રામોશ કર સકતા હૂં ?

યહ અલ્ફ़ાઝ઼ નહીં બલ્કિ હક़ વ સદાક़ત કે તર્કશ સે નિકલા હુઆ તીર થા જો અહમદ બદવી કે સીને મેં પૈવસ્ત હો ગયા, ઉસ પર રિક્ક़ત તારી હો ગઈ, નદામત કે આંસૂંઓં ને દિલ કી શક़ાવત ઔર સિયાહી ધો ડાલી, રોતે હુએ બોલા, આહ બચ્ચે ! તુમને અપની માં કે અહદ કા ઈતના પાસો–લિહાઝ઼ રખા ! ઔર મુઝ પર અફ઼સોસ હૈ કિ ઈતને સાલોં સે અપને ખાલિક़ કા અહદ તોળ રહા હૂં ! યહ કહ કર વહ ઈતના રોયા કિ હિચકિયાં બંધ ગયીં. ફ़िર સય્યદના ગૌષે આ'ઝમ કે ક़દમોં પર બેઇખ્તિયાર ગિર પળા ઔર રહઝની સે તૌબા કી, ઉસ્કે સાથિયોં ને યહ માજરા દેખા તો ઉન્કે દિલ ભી પિઘલ ગયે ઔર સબને બયક ઝબાન હોકર કહા, અય સરદાર ! તૂ રહઝની ઔર ડકૈતી મેં હમારા ક़ાઈદ થા ઔર તૌબા મેં ભી હમારા પેશરવ હૈ. *(સીરત ગૌસે આઝમ)*

મેરે પ્યારે આક़ા [redacted] ખૂબ–ખૂબ નસીહત હાસિલ કરની ચાહિયે, સિર્ફ઼ "ગૌષ કા દામન નહીં છોળેંગે" કે નારે સે હી નહીં બલ્કિ ગૌષે આ'ઝમ કે કિરદાર સે ઉન્કી મહબ્બત કા ષબૂત દેને કી કોશિશ કરની ચાહિયે. અલ્લાહ હમ સબકો સય્યદના ગૌષુષ્ષક़લૈન [redacted]

હસદ કી મઝમ્મત

કુર્આને કરીમ મેં ખુદાએ વહદહૂ લા શરીક કા ફર્માને આલીશાન હૈ:

તર્જુમા : ઔર ઉસ્કી આરઝૂ ન કર જિસસે અલ્લાહ ને તુમ મેં એક કો દૂસરે પર બળાઈ દી. મર્દો કે લિયે ઉનકી કમાઈ કા હિસ્સા હૈ ઔર ઔરતોં કે લિયે ઉન્કી કમાઈ કા હિસ્સા, ઔર અલ્લાહ સે ઉસ્કા ફઝ્લ માંગો, બેશક ! અલ્લાહ સબ કુછ જાનતા હૈ. *(પારા : ૫, રૂકૂ :૨ કન્ઝુલ ઈમાન)*

ઔર દૂસરી જગહ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :

તર્જુમા : "ઔર તુમ કહો, મૈં પનાહ માંગતા હૂં હસદ વાલે કે શર સે જબ વહ મુઝ સે જલે." હસદ કરનેવાલા હસદ કી વજહ સે જિતના નુક્સાન ભી મુમ્કિન હો પહુંચાના ચાહતા હૈ ઔર ઉસ્મેં કોઈ કસર બાકી નહીં રખતા, અપની સારી તાક઼ત સર્ફ કર દેતા હૈ. ઈસલિયે અલ્લાહ પનાહ માંગને કા હુકમ દિયા ગયા તાકિ ઉસ્કી પનાહ મેં આને કે બાદ કોઈ શર ક઼રીબ ન આ સકે. હસદ કિસે કહતે હૈં, ઈસે સમઝતે ચલેં કિ ઈસ ગુનાહે અઝીમ સે બચને કી કોશિશ કર સકેં.

ગુસ્સા સે કીના પૈદા હોતા હૈ ઔર કીના સે હસદ, હસદ સિર્ફ નેઅ્મત ઔર અતાએ ખુદાવંદી પર હોતા હૈ. અલ્લાહ તઆલા અપને કિસી બંદે પર જબ કોઈ ઈન્આમ ફર્માતા હૈ તો ઉસ્કે ભાઈ કી દો હાલતેં હોતી હૈં, એક યહ કિ વહ ઉસ નેઅ્મત કો નાપસંદ કરતા હૈ ઔર ઉસકે ઝવાલ કી ખ્વાહિશ કરતા હૈ યહ હાલતે હસદ હૈ.

ગોયા હસદ કહતે હૈં નેઅ્મત કો નાપસંદ કરના ઔર ઉસ્કે ઝવાલ કી ખ્વાહિશ કરના. દૂસરી હાલત યહ હૈ કિ ન ઉસ્કી નેઅ્મત કી ઝવાલ કી

ખ્વાહિશ કરતા હૈ ઔર ન ઉસ્કે વુજૂદ કે બાક઼ી રહને કો બુરા જાનતા હૈ, લેકિન યહ ઝરૂર ચાહતા હૈ કિ ઉસે ભી ઐસી નેઅ્મત મિલ જાયે ઈસ્કા નામ ગિબ્તા ઔર રશ્ક હૈ. ઔર રશ્ક કરના જાઈઝ હૈ જબ કિ હસદ કરના સખ્ત હરામ હૈ.

હઝરત અબૂ હુરૈરા સે રિવાયત હૈ કિ નબીએ કરીમ ઈર્શાદ ફર્માયા : હસદ સે અપને આપકો બચાઓ ઈસલિયે કિ હસદ નેકિયોં કો ઈસ તરહ ખા જાતા હૈ જિસ તરહ આગ લકળી કો ખા જાતી હૈ. *(અબૂ દાઉદ)*

મેરે પ્યારે આક઼ા
પુરફિતન દૌર મેં કિતના દુશ્વાર હૈ આપ બખૂબી જાનતે હૈં, બલ્કિ બુરાઈયોં કે ઈસ સૈલાબ મેં આદમી નેકી કરના ભી ચાહે તો વહ ભી બહુત મુશ્કિલ હૈ, અગર બળી મુશ્કિલ સે નેકી કર ભી લે તો ઉસ્કા બચાના બહુત મુશ્કિલ અમ્ર હૈ. મોહસિને ઈન્સાનિયત
કરનેવાલે આમાલ કી નિશાનદેહી ફર્મા કર હમ પર એહસાન ફર્માયા હૈ.

મઝકૂરા મિષાલ સે આપ સમઝ સકતે હૈં કિ જિસ તરહ આગ લકળી કો જલાને મેં કોઈ કસર બાકી નહી રખતી, ઈસી તરહ હસદ ભી નેકિયોં કો જલાને મેં કોઈ કસર કમી નહીં રખતા. ઈસીલિયે અગર નેકિયોં કી હિફાઝત મક઼્સૂદ હો તો હસદ જૈસે બુરે અમલ સે અપને આપકો બચાઓ. પરવરદિગાર અપને પ્યારે મહબૂબ
સે હમ સબકો બચાયે.

હઝરત અનસ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર રસૂલુલ્લાહ ફર્માયા : એક દૂસરે કે સાથ બુગ્ઝ ઔર હસદ ન રખો, ન એક દૂસરે કે સાથ દુશ્મની કરો ઔર ન ક઼તએ–તઅલ્લુકી. ઔર અય ખુદા કે બંદો ! આપસ મેં એક દૂસરે કે ભાઈ–ભાઈ બન જાઓ. ઔર કિસી મુસલમાન કે લિયે હલાલ નહીં કિ વહ દૂસરે મુસલમાન સે તીન દિન સે ઝયાદા તઅલ્લુક઼ાત મુન્ક઼તઅ કરે. *(બુખારી)*

મેરે પ્યારે આક઼ા

કાયનાત

હો રહે હૈં. બુગ્ઝ સે મના ફર્માયા, હસદ સે મના ફર્માયા, દુશ્મની ઔર ક્તએ તઅલ્લુક્ સે મના ફર્માયા, મગર આજ આપસ મેં બુગ્ઝ વ હસદ, દુશ્મની ઔર ક્તએ તઅલ્લુક્ જૈસી બુરાઈયાં મુઆશરે કા એક હિસ્સા બન ચુકી હૈં. આજ કા મુસલમાન અપની ઝાતી મુન્ફઅત કે લિયે ઈતના લાલચી હો ચુકા હૈ કિ હરામ કરદા ચીઝોં કા ખ્યાલ તક નહીં કરતા. કાશ ! હમ હુઝૂર કે ફર્માન કે આમિલ બન જાતે તો વહી પ્યારે આક્ા હમ પર કરમ કી નઝર ફર્મા દેતે. રહમતે આલમ ને મુસલમાનોં કો ભાઈ–ભાઈ બનને કા હુકમ દિયા ઔર તીન રોઝ સે ઝયાદા ક્તએ તઅલ્લુક્ કો હરામ ફર્મા કર આગાહ ફર્મા દિયા કિ અગર મેરે હો તો તીન રોઝ કે અંદર–અંદર આપસ કી સારી રંજિશોંકો મિટા દો.

હઝરત અબૂ હુરૈરા સે મર્વી હૈ કિ તાજદારે મદીના સરવરે ક્લ્બોસીના પેશ કિયે જાતે હૈં, પીર ઔર જુમેરાત કો, પસ હર બંદે કી મગ્ફિરત હો જાતી હૈ સિવાએ ઉસ બંદે કે જો અપને કિસી મુસલમાન ભાઈ સે બુગ્ઝ વ કીના રખતા હો, ઉસ્કે મુતઅલ્લિક્ હુકમ દિયા જાતા હૈ કિ ઈન દોનોં કો છોળે રહો (યાની ફિરિશ્તે ઉન્કે ગુનાહોં કો ન મિટાએ) યહાં તક કિ વહ બાઝ આ જાયેં.

મેરે પ્યારે આક્ા

બંદો કે આમાલ પેશ કિયે આતે હૈં. કરીમ કી શાને કરીમી તો દેખિયે કિ વહ સબકો બખ્શ દેતા હૈ, સિવાએ ઉન દો શખ્સોં કે જો આપસ મેં બુગ્ઝ વ કીના રખતે હૈં, ઉન્કી બખ્શિશ નહીં ફર્માતા. ઈસસે બઢ્હકર ઉન્કી કમ નસીબી કયા હોગી કિ કરીમ તો બખ્શના ચાહતા હૈ લેકિન બુગ્ઝ વ કીના બખ્શિશ કે લિયે માનેઅ્ હૈ.

પતા ચલા કિ બુગ્ઝ વ કીના યહ ઈતના બુરા ફેઅ્લ હૈ કિ અલ્લાહ ઈસે સખ્ત નાપસંદ ફર્માતા હૈ ઔર ઈસ મર્ઝ મેં મુબ્તલા રહનેવાલોં પર ઈતના નારાઝ હોતા હૈ કિ ફિરિશ્તોં કો ઉન્કે હાલ પર છોળને કા હુકમ દે દેતા હૈ જબ તક વહ બાઝ ન આ જાયેં.

★ હસદ ઔર બુગ્ઝ સાબિક્ા ઉમ્મતોં કી બીમારી હૈ ★

હઝરત જુબૈર ને કહા કિ હુઝૂર ઉમ્મતોં કી બીમારી તુમ્હારી તરફ ભી આ ગઈ હૈ, વહ બીમારી હસદ વ બુગ્ઝ હૈ જો મૂંડનેવાલી હૈ મેરા મતલબ યહ નહીં કિ વહ બાલ મૂંડતી હૈ બલ્કિ વહ દીન કો મૂંડતી હૈ. *(અત્તરગ્રીબ : ૨/૩૯૭)*

અલ્લાહુ અકબર ! મેરે પ્યારે આક્ા ઉમ્મતોં ને દીન કા પૂરા નક્શા હી બદલ કર રખ દિયા થા, આપ દેખેં કિ ઉન્હોનેં હઝરત ઈસા મઝી કે મુતાબિક્ આસ્માની કિતાબોં મેં રદ્દો–બદલ કિયા, બલ્કિ બુગ્ઝ વ હસદ કી ઈન્તિહા કા યહ આલમ કિ હુઝૂર તાજદારે મદીના મુતઅલ્લિક્ જો બશારતેં ઉન્કી કિતાબોં મેં મૌજૂદ થીં ઉનકા ભી ઈન્કાર કર દિયા. અઝમતે રિસાલત કા ઈન્કાર યહૂદો–નસારા ને મહઝ બુગ્ઝ વ હસદ કી વજહ સે કિયા થા ઔર ઈસ તરહ ઉન્હોંને દીન કો મૂંડને કા કામ અંજામ દિયા.

તાજદારે કાયનાત હોને કે અસ્બાબ કો બયાન ફર્મા દિયા ઔર દીન કી હિફાઝત કે લિયે ઉસૂલ ભી અતા ફર્મા દિયા હૈં. અલ્લાહ અપને પ્યારે મહબૂબ કે સદક્ા વ તુફૈલ હમ સબ પર કરમ કી નઝર ફર્માયે ઔર હમારે ઈમાન કી હિફાઝત ફર્માયે.

★ હાસિદીન અલ્લાહ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : બેશક ! અલ્લાહ કી નેઅ્મતોં કે દુશ્મન હૈં ! અર્ઝ કિયા ગયા, વહ કૌન લોગ હૈં ? ફર્માયા, વહ લોગ જો લોગોં સે ઉન્કી નેઅ્મતોં કી વજહ સે જલતે હૈં જો અલ્લાહ ફઝ્લો–કરમ સે અતા કી હૈં. *(તબરાની અવસત)*

મેરે પ્યારે આક્ા બીમારી આમ હૈ, અગર કિસી કો તરક્કી યા ઈઝ્ઝત હાસિલ હો જાયે તો

કભી રિશ્તેદારોં કો જલન કભી દોસ્તોં કો જલન હોને લગતી હૈ ઔર ઉસ નેઅ્મત કે ઝવાલ કી દુઆ ઔર ઈન્તેઝાર કરતે હૈં. કાશ ! થોળી સી અક્લ ઈસ્તેમાલ કરતે તો કભી નેઅ્મતોં કે મિલને પર હસદ ન કરતે, ઈસલિયે કિ યહ નેઅમતેં દેને વાલા તો વહ અલ્લાહ હૈ જિસકી શાન યહ હૈ કિ જિસે ચાહે ઈઝ્ઝત દેતા હૈ, જિસે ચાહતા હૈ માલ દેતા હૈ ઔર જિસે ચાહતા હૈ ખુશી દેતા હૈ. ઔર બંદા જલન કરકે ગોયા અતાએ ખુદાવંદી પર એતરાઝ કર રહા હૈ. ખબરદાર ! આજ હી સે હસદ વ કીના કો અપને દિલોં સે ખત્મ કરો તાકિ અલ્લાહ
માલા માલ ફર્મા દે.

★ મુસલમાન કી મુસીબત પર ખુશ હોનેવાલા ★

હઝરત વાસિલા બિન ઉસ્ક઼ા સે મર્વી હૈ કિ હુઝૂર
ફર્માયા : અપને ભાઈ કી મસીબત પર ખુશ મત હો ! અલ્લાહ તઆલા ઉસે નજાત દેગા ઔર તુઝે મુબ્તલા કર દેગા. *(તિર્મિઝી)*

મેરે પ્યારે આક઼ા
ઝેવા નહીં દેતા કિ વહ અપને મુસલમાન ભાઈ કો તકલીફ઼ મેં દેખકર ખુશ હો અગર્ચે યહ હમેં હઝાર તકલીફ઼ પહુંચાતા હો, કયોંકિ ઉસ મુસીબત સે જો તકલીફ઼ પહુંચતી હૈ ઉસ્કો સિર્ફ઼ વહી મહસૂસ કરતા હૈ. બલ્કિ કામિલ મોમિન વહી હૈ જો મોમિન ભાઈ કે લિયે વહી પસંદ કરે જો અપને લિયે પસંદ કરે.

યાદ રખેં ! અગર કિસી મુસલમાન કો તકલીફ઼ મેં દેખકર ઉસ્કે લિયે અગર નજાત કી દુઆ કી ગઈ તો વહ કરીમ હૈ આપ કી દુઆ સે ઉસ્કો મુસીબત સે નજાત દેકર આપ પર આને વાલી મુસીબત કો ટાલ દેગા. ઠીક કહા હૈ કિસી ને કિ કર ભલા તો હો ભલા. અલ્લાહ ન કરે અગર કિસી કો મુસીબત મેં મુબ્તલા દેખ કર ખુશ હુએ તો ડરો કિ કહીં ઐસા ન હો કિ અલ્લાહ
દે. લિહાઝા ખૂદ કો મુસીબત સે બચાના હૈ તો દૂસરોં કી મુસીબત સે ખુશ નહીં હોના ચાહિયે. પરવરદિગારે આલમ જુમ્લા મુસલમાનોં કો ખુશિયાં અતા કરે, ઉન્કે સદક઼ે મેં હમ સબકો ભી અતા કરે.

★ હુઝૂર ★

હઝરત અબૂ આમિર અશઅરાની સે મર્વી હૈ કિ હુઝૂર
ઈર્શાદ ફર્માયા : મુઝે અપની ઉમ્મત પર સબસે ઝયાદા ખૌફ઼ ઈસ બાત કા હૈ કિ ઉનમેં માલ ઝયાદા હો જાયે ઔર આપસ મેં હસદ કરકે કુશ્તો–ખૂન કરેં. *(ઈહયાઉલ્ ઉલૂમ)*

હસદ કા સબબ હુઝૂર
યહ ભી કિ હસદ કે સબબ આપસ મેં ખૂન ખરાબા હોગા, ચુનાંચે આજ યહી હો રહા હૈ, રહમતે આલમ
વહ આજ ઉમ્મત મેં નઝર નહીં આ રહી હૈ ? યક઼ીનન ! આજ ચંદ રૂપિયોં કે લિયે, યા કિસી કો તરક઼્ક઼ી કરતે દેખ કર, યા કિસી કે પાસ માલ કી ફ઼રાવાની દેખ કર ઉસે તબાહ વ બર્બાદ કરને કી પૂરી કોશિશ કી જાતી હૈ, ઔર રોઝ બરોઝ યહ ઉમ્મત ખૂન ખરાબે કા શિકાર હોતી જા રહી હૈ. કાશ ! હસદ જૈસી બદતરીન બીમારી સે આજ કા મુસલમાન બચ જાયે તો મૈં સમઝતા હૂં કિ બહુત સારે મસાઈલ હલ હો જાયેંગે ઔર આપસ મેં ઉલ્ફ઼ત વ મહબ્બત નીઝ ઈત્મિનાન કી દૌલત હાસિલ હો જાયે. આઓ ! હમ દુઆ કરેં કિ અલ્લાહ
ખુશ દેખ કર ખુશ હોને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માયે.

★ દુન્યા મેં જન્નત કી બશારત ★

હઝરત અનસ
દોઆલમ
રાસ્તે સે તુમ્હારે સામને જન્નતી આયેગા. ઈતને મેં એક અન્સારી સહાબી નમૂદાર હુએ, ઉન્કે બાયેં હાથ મેં જૂતે થે ઔર દાળ્હી કે બાલોં મેં સે વુઝૂ કા પાની ટપક રહા યા, ઉન્હોંને હમ લોગોં કો સલામ કિયા. દૂસરે રોઝ ભી રસૂલુલ્લાહ
આયે, ઔર તીસરે દિન ભી યહી વાક઼િયા હુઆ. જબ સરવરે આલમ તશરીફ઼ લે ગયે તો હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર બિન આસ
ઉન અન્સારી સહાબી કા પીછા કિયા ઔર ઉનસે કહા, મેરે ઔર મેરે

વાલિદૈન કે દરમિયાન કુછ ઈખ્તિલાફ હો ગયા હૈ ઔર મૈંને ક़સમ ખા લી હૈ કિ મૈં તીન દિન તક ઉન્કે પાસ નહીં જાઉંગા, આપ ઈજાઝત દે દેં તો યહ તીન રાતેં આપકે પાસ ગુઝાર લૂં ?

રાવી કહતે હૈં કિ હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર બિન આસ તીન રાતેં ઉન્કે ઘર ગુઝારીં. ઉન્હોંને દેખા કિ વહ રાત કો થોળી દેર કે લિયે ભી નમાઝ કે વાસ્તે નહીં ઉઠતે થે, અલબત્તા જબ કર્વટ બદલતે તો અલ્લાહ કા નામ ઝરૂર લેતે મગર સુબહ કી નમાઝ તક વિસ્તર પર હી લેટે રહતે થે. તાહમ મૈંને ઈસ અરસે ઉન્કી ઝબાન સે ખૈર કે અલાવા કુછ નહીં સુના. જબ તીન રોઝ ગુઝર ગયે ઔર મુઝે ઉન્કે આમાલ કે મામૂલી હોને કા યક़ીન હો ગયા તો મૈંને ઉન્સે કહા, અય બંદએ ખુદા ! મેરે ઔર વાલિદ કે દરમિયાન ન કોઈ નારાઝગી થી ઔર ન હી બેબનાવ, મગર મૈંને રસૂલુલ્લાહ

ઈસલિયે યહ ખ્વાહિશ પૈદા હુઈ કિ તુમ્હારે આમાલ તો દેખૂં જિન કી બિના પર તુમ્હેં દુન્યા હી મેં જન્નતી હોને કી બશારત વ ખુશ–ખબરી દી ગઈ હૈ. ઈન તીન દિનોં મેં મૈંને તો આપ કો કુછ ઝયાદા અમલ કરતે હુએ નહી દેખા ! ફિર તુમ ઈસ દર્જે તક કયોં કર પહુંચે ? ઉન્હોંને જવાબ દિયા : મેરે આમાલ તો બસ યહ હૈં જો તુમને દેખે.

જબ મૈં જાને લગા તો ઉન્હોંને આવાઝ દેકર બુલાયા ઔર કહને લગે કિ મૈં અપને દિલ મેં કિસી મુસલમાન કે લિયે કદુરત, કીના, નહીં રખતા હૂં ઔર ન કિસી સે હસદ કરતા હૂં કિ અલ્લાહ ને ઉસે નેઅ્મત કયોં અતા કી હૈ. હઝરત અબ્દુલ્લાહ કહતે હૈં કિ મૈંને ઉન્સે કહા કિ તુમ્હારી ઈન્હીં ખૂબિયોં ને તુમ્હેં ઈસ દર્જે તક પહુંચાયા હૈ ઔર યહ બાતેં હમારે દાયરએ તાક़ત સે બાહર હૈં. *(અત્તરગ़ીબ વત્તરહીબ : ૨/૩૯૭)*

★ અર્શે ઈલાહી કે સાયે મેં ★

રિવાયત હૈ કિ હઝરત મૂસા કલીમુલ્લાહ જબ બારી તઆલા સે બાતેં કરને કે લિયે કોહે તૂર પર ગયે તો એક આદમી કો અર્શ કે સાયે મેં દેખા, આપકો ઉસ શખ્સ કે રૂત્બે પર રશ્ક આયા ઔર જનાબ બારી તઆલા મેં અર્ઝ કિયા કિ મુઝે ઈસકા નામ માલૂમ હો જાયે. ઈર્શાદ હુઆ કે નામ

કયા બતલાયેં હમ તુમ્હેં ઈસકે આમાલ બતલાતે હૈં ! વહ કિસી સે હસદ નહીં કરતા થા, અપને વાલિદૈન કી નાફ઼રમાની નહીં કરતા થા ઔર ચુગલખોરી નહીં કરતા થા. *(ઈહ્યાઉલ્ ઉલૂમ : જિલ્દ : ૩)*

મેરે પ્યારે આક़ા કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત કલીમુલ્લાહ નબી હોકર ઉસ બંદે કે મર્તબે પર રશ્ક કર રહે હૈં ! ઉસ બંદે કી ક़िસ્મત પર કુર્બાન, અર્શ કે સાયે મેં જગહ પાનેવાલે ઉસ ખુશનસીબ કી આદત કા સદક़ા અલ્લાહ તઆલા હમેં ભી અતા ફ઼ર્માએ ઔર હસદ વ ચુગલખોરી સે બચને કે સાથ–સાથ વાલિદૈન કી ફ઼ર્માબર્દારી કરને કી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માયે.

★ હસદ કા વબાલ ★

ઈમામે ગઝાલી અપની મશહૂરે ઝમાના તસ્નીફ઼ ઈહ્યાઉલ્ ઉલૂમ મેં તહરીર ફ઼ર્માતે હૈં કિ બકર બિન અબ્દુલ્લાહ એક શખ્સ બાદશાહ કે પાસ જાતા ઔર ઉસ્કે સામને જાકર યહ જુમ્લા કહા કરતા, "મોહસિન કે સાથ એહસાન કે જવાબ મેં અચ્છા સુલૂક કરો, બદી કરને વાલે કે લિયે તો ઉસ્કી બદી કાફ઼ી હૈં." એક શખ્સ કો ઈસકી જુર્અત ઔર બાદશાહ કે યહાં ઉસ્કે મર્તબે પર હસદ હુઆ ઔર ઉસ્ને બાદશાહ સે ચુગલી કી કિ ફુલાં શખ્સ જો ખળા હોકર આપકે સામને યહ જુમ્લા કહા કરતા હૈ, આપ સે નફ઼રત કરતા હૈ ઔર યૂં કહતા હૈ કિ બાદશાહ ગંદાદેહન (બદબૂદાર મુંહ) હૈ. બાદશાહ ને ઉસસે પૂછા, ઈસ્કી તસ્દીક़ કી સૂરત કયા હૈ ? ચુગલખોર ને કહા: જબ વહ દરબાર મેં ખળે હોકર યહ જુમ્લા કહતા હૈ તો અપની નાક પર હાથ રખ લેતા હૈ તાકિ આપ કે મુંહ કી બદબૂ ઉસે પરેશાન ન કરે. બાદશાહ ને કહા, હમ ઉસ્કા ઈમ્તિહાન લેંગે અગર વહ ઐસા હી કરતા હૈ જૈસા તૂ ને કહા તો ઉસે દર્દનાક સઝા દેંગે. એક તરફ઼ ચુગ઼લખોર ને બાદશાહ કો ભળકાયા તો દૂસરી તરફ઼ ઉસ હક़–ગો કો ઐસા ખાના ખિલાયા કિ જિસમેં લહસુન ઝયાદા થા. હસ્બે મામૂલ દરબાર મેં પહુંચા, બાદશાહ ને ઉસે ક़રીબ બુલાયા, ઉસને ઈસ ખ્યાલ સે કિ કહીં બાદશાહ સલામત મેરે મુંહ કી બદબૂ સૂંઘ ન લેં અપને

મુંહ પર હાથ રખ લિયા. ઉસ્કી ઈસ હરકત સે બાદશાહ કો ચુગલખોર કી બાત પર યકીન આ ગયા. ઉસી વક્ત અપને આમિલ કો ખત લિખા, જબ યહ શખ્સ તેરે પાસ મેરા ખત લેકર પહુંચે તો ઉસે કત્લ કર દે ઔર ઉસકી ખાલ મેં ભુસ ભર કર હમારે પાસ ભેજ દે. વહ શખ્સ ખત લેકર રવાના હુઆ. રાસ્તે મેં ઉસે વહી હાસિદ ચુગલખોર મિલા, ઉસ્ને દર્યાફત કિયા કિ તુમ યહ કયા લિયે જા રહે હો ? ઉસને જવાબ દિયા કિ યહ બાદશાહ સલામત કા ખત હૈ કુલાં આમિલ કે નામ ઈસમેં મેરે લિયે ઈન્આમ કી સિફારિશ કી ગઈ હૈ. ચુગલખોર કો લાલચ આ ગયા ઔર ઉસ્ને કહાઃ યહ ખત મુઝે દે દો તુમ્હારે બજાએ મૈં ઈન્આમ હાસિલ કરૂંગા. ઉસ્ને બાદશાહ કા ખત ઉસ્કે હવાલે કર દિયા. ચુગલખોર આમિલ કે પાસ પહુંચા, ઉસ્ને ખત પઢકર બતલાયા કિ ઈસ્મેં તુઝે કત્લ કરને ઔર તેરી ખાલ મેં ભુસ ભર કર ભેજને કા હુકમ હૈ. અબ ઉસ્કી આંખે ખુલી, ઉસ્ને કહા, યહ ખત મેરે લિયે નહીં હૈ, તુમ બાદશાહ સે રૂજૂઅ્ કર સકતે હો. આમિલ ને ઉસ્કી એક ન સુની ઔર બાદશાહ કે હુકમ કી તામીલ કરતે હુએ ઉસ્કી ગર્દન માર દી.

ઈધર વહ શખ્સ અપની આદત કે મુતાબિક દરબાર મેં પહુંચા, બાદશાહ કો બળી હૈરત હુઈ, ખત કે મુતઅલ્લિક ઈસ્તિફસાર કિયા તો ઉસને કહા કિ કુલાં દરબારી ને મુઝ સે દરખ્વાસ્ત કી થી કિ મૈં બાદશાહ કા ખત ઉસે હિબા કર દૂં, મૈંને ઉસે દે દિયા થા. બાદશાહ ને ઉસે ખત કા મઝમૂન બતાયા ઔર કહા કિ ઉસ શખ્સ ને કહા થા કિ તૂ મુઝ સે નફરત કરતા હૈ, નીઝ યહ કિ મૈં ગંદાદેહન હૂં, ચુનાંચે મૈંને તુઝે કરીબ બુલાયા થા ઔર તૂ ને અપની નાક પર હાથ રખ લિયા થા. ઉસને ઈસ ઈલ્ઝામ કી તરદીદ કી ઔર લહસુન મિલા હુઆ ખાના ખાને કા વાકિએ સુનાયા ઔર બતલાયા કિ મૈંને અપને મુંહ પર હાથ ઈસલિયે રખ લિયા થા કિ કહીં મેરે મુંહ કી બદબૂ આપકો પરેશાન ન કરે. બાદશાહ ને કહા, તુમ અપની જગહ બૈઠો ,ઉસને અપને કિયે હુએ કી સઝા પા લી ઔર તુમ સચ કહા કરતે થે કિ બદી કરનેવાલે કે લિયે ઉસ્કી બદી કાફી હૈ. *(ઈહયાઉલ્ ઉલૂમ : ૩)*

મેરે પ્યારે આકા

શખ્સ કો પરેશાન કરને કા અંજામ ? હમેશા ઈસ બાત કા ખ્યાલ રખેં કિ દુન્યા મેં કોઈ ભી ઈન્સાન કિસી કા બુરા સોચ કર યા બુરા કરકે ઈત્મિનાન કી ઝિંદગી નહીં ગુઝાર સકતા. તારીખ મેં એક નહીં બેશુમાર વાકિઆત આપ કો મિલેંગે ઔર આપ કભી નહીં દેખેંગે કિ કિસી કા ભલા ચાહનેવાલા ઈન્સાન પરેશાન હો, અલ્લાહ

સુકૂન વ ઈત્મિનાન કી દૌલત અતા કરતા હૈ ઔર બુરા ચાહનેવાલે કી ઐસી પકળ કરતા હૈ કિ દુન્યા પુકાર ઉઠતી હૈ કિ યહ ઈસી લાયક થા લિહાઝા હમેં ચાહિયે કિ મઝકૂરા વાકિએ સે ઈબ્રત હાસિલ કરેં ઔર હમેશા લોગોં કા ભલા ચાહને કી કોશિશ કરેં. અલ્લાહ

અતા ફર્માયે.

★ બુઝુર્ગોં સે હસદ ★

એક મર્તબા શૈતાન સે હઝરત નૂહ

એક એહસાન કા બદલા ચુકાના ચાહતા હૂં. હઝરત નૂહ

ફર્માયા : મલઊન ! મૈંને તુઝે અપને પાસ ભટકને તક ન દિયા ફિર તુઝ પર મેરા કોઈ એહસાન કૈસા ? શૈતાન બોલા, આપ ને અપની સરકશ ફૌમ કો ડૂબો કર આયે દિન કી મુસીબત સે મુઝે બચા લિયા. હર રોઝ કી કશમકશ ઔર ઈગ્વા કી તરકીબોં સે મુઝે નજાત મિલ ગઈ હૈ. ઈસકે એવઝ મૈં યહ નસીહત કરતા હૂં કિ બુઝુર્ગોં કે હસદ સે બચના ચાહિયે. મૈં આદમ

ગયા હૂં ઔર અબદી જહન્નમી બન ગયા હૂં. ઉનકી બળાઈ વ અઝમત પર મૈંને હસદ કિયા ઔર ઉન્કે આગે ન ઝુકા ઔર હમેશા કે લિયે મલઊન બન ગયા. *(સચ્ચી હિકાયાત)*

મેરે પ્યારે આકા

સચ બાત કહ દેતા હૈ. દેખા આપ ને શૈતાન મર્દૂદ ને હઝરત આદમ

સે હસદ કિયા તો પરવરદિગાર

ઉસ્કી તસ્બીહ વ તહમીદ કી પરવાહ કી, ન ઉસ્કા ફિરિશ્તોં કા પઢાના

દેખા બલ્કિ અલ્લાહ કી જાનિબ સે હઝરત આદમ
ઈઝ્ઝત સે હસદ કરને કે એવઝ શૈતાન કો હમેશા કે લિયે મર્દૂદ વ મલઊન ક૨ાર દિયા ગયા. ઈસસે યહ બાત સમઝ મેં આઈ કિ હસદ ઈતના બળા ગુનાહ હૈ કિ ઉસ્કી વજહ સે બંદે કે સારે આમાલ ઝાએઅ્ હો જાતે હૈં ઔર બંદા મૌલા કે અઝાબ કા હક૬દાર બન જાતા હૈ.

★ એક સાલ પહલે જહન્નમ મેં ★

રિવાયત હૈ કિ છે આદમી હિસાબ વ કિતાબ સે એક સાલ પહલે દોઝખ મેં જાયેંગે. દર્યાફત કિયા ગયા, યા રસૂલલ્લાહ !
લોગ હૈં ? ઈર્શાદ ફર્માયા : ઉમરા (હાકિમ) ઝુલ્મકી વજહ સે, અરબ અસબિયત કી વજહ સે, દહેક૬ાન (રઈસ) તકબ્બુર કી વજહ સે ઔર તાજિર ખયાનત કે બાઈસ ઔર ગંવાર જહાલત કે ઝરીઆ ઔર ઉલમા હસદ કી વજહ સે. *(અબૂ મન્સૂર દૈલમી)*

★ સિર્ફ દો ચીઝોં મેં હસદ જાઈઝ હૈ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર
રસૂલ
શખ્સ જિસે અલ્લાહને માલ દિયા હૈ ઔર ફિર ઉસે રાહે હક૬ મેં ખર્ચ કરને પર મુસલ્લત કર દિયા હૈ, ઔર દૂસરા વહ શખ્સ જિસે અલ્લાહ ને ઈલ્મ અતા કિયા હૈ, વહ ઉસ પર અમલ કરતા હૈ ઔર લોગોં કો તઅલીમ દેતા હૈ. *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

★ હસદ સે બચને કા તરીક૬ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા સે મર્વી હૈ કિ હુઝૂર
ફર્માયા : તીન બાતેં ઐસી હૈં જિન સે કોઈ ખાલી નહીં હૈ :

૧. ઝન્ન : લિહાઝા જબ કોઈ ગુમાન દિલ મેં આયે તો ઉસે સહીહ ન સમઝો.

૨. બદફાલી : લિહાઝા જબ બદફાલી હો તો અપને કામ મેં લગે રહો.

૩. હસદ : જબ હસદ પૈદા હો તો ઉસ્કી ખ્વાહિશ ન કરો. ઔર હઝરત ઈમામ મુહમ્મદ ગઝાલી
મેં સે એક બહુત બળી બીમારી હૈ ઔર ઈસ્કા ઈલાજ યહ હૈ કિ હસદ કરને વાલા ઠંડે દિલ સે યહ સોચ લે કિ મેરે હસદ કરને સે હર્ગિઝ હર્ગિઝ કિસી કી નેઅમત વ દૌલત બર્બાદ નહીં હો સકતી, ઔર મૈં જિસ પર હસદ કર રહા હૂં મેરે હસદ સે ઉસ્કા કુછ બિગળ નહીં સકતા. બલ્કિ મેરે હસદ કા નુક૬સાન દીન વ દુન્યા મેં મુઝકો હી પહુંચ રહા હૈ કિ મૈં ખ્વાહ–મખ્વાહ દિલ કી જલન મેં મુબ્તલા હૂં ઔર હર વક૬ત હસદ કી આગ મેં જલતા રહતા હૂં. મેરી નેકિયાં ક૬યામત મેં ઉસ્કો મિલ જાયેંગી. ફિર યહ ભી સોચે કિ જિસ પર હસદ કર રહા હૂં, ઉસ્કો ખુદાવંદે કરીમ ને યહ નેઅમતેં દી હૈં ઔર મૈં ઉસ પર નારાઝ હોકર હસદ મેં જલ રહા હૂં તો મૈં ખુદાવંદે કરીમ કે ફેઅ્લ પર અતેરાઝ કરકે અપના દીન વ ઈમાન બર્બાદ કર રહા હૂં. યહ સોચ કર ફિર અપને દિલ મેં ઈસ ખયાલ કો જમાએ કિ અલ્લાહ તઆલા અલીમ વ હકીમ હૈ, જો શખ્સ જિસકા અહલ હોતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસ્કો વહી અતા ફર્માતા હૈ. મૈં જિસ પર હસદ કર રહા હૂં અલ્લાહ તઆલા કે નઝદીક ચૂંકિ વહ ઈન નેઅ્મતોં કા અહલ થા ઈસલિયે અલ્લાહ તઆલાને ઉસ્કો યહ નેઅ્મતેં અતા ફર્માયીં. ઈસ તરહ હસદ કા મર્ઝ દિલ સે નિકલ જાએગા ઔર હાસિદ કો હસદ કી જલન સે નજાત મિલ જાએગી.

★ કલિમા પઢને કી તૌફીક૬ ન મિલી ★

હઝરત ફુઝૈલ બિન અયાઝ
થી. આપ ઉસ્કે પાસ તશરીફ લે ગએ ઔર ઉસ્કે સરહાને બૈઠ કર યાસીન શરીફ પઢના શુરૂ કર દી. શાગિર્દ ને નઝઅ્ કી હાલત મેં અર્ઝ કી : ઉસ્તાઝે ગિરામી ! ઈસે મત પઢિયે (ક્યોંકિ ફાઈદા ન હોગ) ઉસ્તાઝ ને થોળી દેર ખામોશ રહકર કી તલ્ક૬ીન કી, શાગિર્દ ને કહા, મૈં અભી નહીં પઢ સકતા ઈસલિયે કે મૈં ઈસસે બરીઉઝ્ઝિમ્મા હું, યહ કહકર વહ મર ગયા.

હઝરત ફુઝૈલ બિન અયાઝ رضی اللہ عنہ ઘર લૌટે. શાગિર્દ કી ઈસ ગ़લતી પર ચાલીસ રોઝ તક રોતે રહે ઔર ઈસ ગ़મ સે ઘર સે બાહર ન નિકલે. ચાલીસવેં રોઝ ખ્વાબ મેં દેખા કિ ઉન્કે શાગિર્દ કો જહન્નમ કી તરફ લે જા રહે હૈં. હઝરત ફુઝૈલ બિન અયાઝ رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા: કમ્બખ્ત ! તૂ કૌનસી નહૂસત કે સબબ જહન્નમ કા મુસ્તહિક़ હો ગયા હાલાંકિ તૂ મેરા શાગિર્દ થા તુઝસે ઐસી ઉમ્મીદ ન થી ! અર્ઝ કી, મુઝ સે તીન ગુનાહ સર્ઝદ હુએ હૈં :—

- ચુગલખોરી, કિ મૈં અપને દોસ્તોં કો કુછ કહતા ઔર આપકો કુછ.
- હસદ, કિ મૈં હમેશા અપને હમજોલિયોં સે હસદ કરતા રહા.
- મુઝે એક બીમારી થી, મૈંને કિસી ડાકટર સે ઈલાજ પૂછા તો ઉસને કહા, સાલ મેં એક મર્તબા શરાબ પી લિયા કર વરના બીમારી તુઝે હરગિઝ ન છોળેગી. ચુનાંચે ઉસ તબીબ કે કહને પર મૈં સાલ મેં એકબાર શરાબ પી લિયા કરતા થા. *(તફ્સીરે રૂહુલ બયાન : જિલ્દ : ૩)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત ફુઝૈલ બિન અયાઝ رضی اللہ عنہ અલ્લાહ કે વલી થે. ઉન્કી તલ્ક़ીન કે બાવુજૂદ ઉસ શખ્સ કી ઝબાન પર કલિમા જારી ન હુઆ ઔર વહ જહન્નમી હો ગયા. અંદાઝા લગાયેં કિ જો તીન બુરાઈયાં ઉસ શખ્સ કે અંદર થીં ઉન્કા અંજામ કિતના ભયાનક હુઆ. દિલ મેં જલન, ચુગ़લખોરી ઔર શરાબ યહ અલ્લાહ ﷻ કો કિસ હદ તક ના પસંદ હૈં કિ ઈન તીન જુર્મોં કી વજહ સે મુજરિમ કો વલી કી તલ્ક़ીન કે બાવુજૂદ કલિમા ઝબાન પર જારી ન હુઆ. ઈસલિયે હમકો ચાહિયે કિ હમ હમેશા ગુનાહોં સે બચને કી કોશિશ કરેં ઔર અપના ઈહતિસાબ કરતે રહેં. યાદ રખેં કિ સહીહ મઅનોં મેં કામયાબી ઈમાન પર ખાતિમા હૈ. અલ્લાહ ﷻ ઈમાન પર ઝિંદા રખે ઔર ઈમાન હી પર ખાતિમા ફર્માએ ઔર અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો મઝકૂરા તીન ગુનાહોં સે હમેશા બચાએ.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ

વસ્ફે રુખ ઉન્કા કિયા કરતે હૈં, શરહે વશમ્સો દુહા કરતે હૈં
ઉન્કી હમ મદહો ષના કરતે હૈં, જિન કો હમ મહમૂદ કહા કરતે હૈં

માહે શક ગશ્તાકી સૂરત દેખો, કાંપકર મહરકી રજઅત દેખો
મુસ્તફા પ્યારેકી કુદરત દેખો, કૈસે એઅ્જાઝ હુવા કરતે હૈં

તૂ હૈ ખુર્શિદે રિસાલત પ્યારે, છુપ ગએ તેરી ઝિયા મેં તારે
અંબિયા ઔર હૈં સબ માહ પારે, તુઝ સે હી, નૂર લિયા કરતે હૈં

અય બે ખિર્દીએ કુફ્ફાર ! રખતે હૈં ઐસે કે હક્ક़ મેં ઈન્કાર ?!
કે ગવાહી હો ગર ઉસ્કો દરકાર, બે ઝબાં બોલ ઉઠા કરતે હૈં !

અપને મૌલા કી હૈ બસ શાને અઝીમ, જાનવર ભી કરેં જિન્કી તા'ઝીમ
સંગ કરતે હૈં અદબ સે તસ્લીમ, પેળ સજદે મેં ગિરા કરતે હૈં

રિફ્અતે ઝિક્ર હૈ તેરા હિસ્સા, દોનોં આલમમેં હૈ તેરા ચર્ચા
મુર્ગેફિરદોસ પસ અઝ હમ્દે ખુદા, તેરી હી મદહો ષના કરતે હૈં

ઉંગલિયાં પાઈ વોહ પ્યારી પ્યારી, જિન સે દરયા એ કરમ હૈ જારી
જૌશ પર આતી હૈ જબ ગમ ખ્વારી, તિશ્ને સૌરાબ હુવા કરતે હૈં

હાં યહી કરતી હૈં ચિળ્યાં ફર્યાદ, યહીંસે ચાહતી હૈ હિરની દાદ,
ઈસી દર પર શુતુરાને નાશાદ, ગિલાએ રંજો અ્ના કરતે હૈં

આસ્તીન રહમતે આલમ ઉલ્ટે, કમરે પાકપે દામન બાંધે
ગિરનેવાલોંકો કૂચાએ દોઝખસે સાફ, અલગ ખીંચ લિયા કરતે હૈં

ટૂટ પળતી હૈં બલાએં જિન પર, જિનકો મિલતા નહીં કોઈ યાવર,
હર તરફસે વો પુર અરમાં ફિરકર, ઉનકે દામનમેં છુપા કરતે હૈં

લબપે આ જાતા હૈ જબ નામે જનાબ, મુંહમેં ઘુલ જાતા હૈ શહદે નાયાબ
વજદમેં હો કે હમ અય જાં બેતાબ, અપને લબ ચૂમ લિયા કરતે હૈ

લબ પે કિસ મુંહસે ગમે ઉલ્ફત લાએં, ક્યા બલા દિલ હૈ અલમ જિસકા સુનાએં
હમ તો ઉન્કે કફે પા પર મિટ જાએં, ઉનકે દર પર જો મિટા કરતે હૈં

અપને દિલકા હૈ ઉન્હીંસે આરામ, સોંપે હૈં અપને ઉન્હીંકો સબ કામ
લૌ લગી હૈ કે અબ ઈસ દરકે ગુલામ, ચારાએ દર્દ **'રઝા'** કરતે હૈં

اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ
وَعَلٰى آلِكَ وَاَصْحَابِكَ يَا حَبِيْبَ اللّٰهِ

બરકાતે શરીઅત

(હિસ્સા : દોમ)

:: મુઅલ્લિફ ::

હાફિઝ વ ક़ારી મૌલાના
મુહમ્મદશાકિર અલી નૂરી સાહબ
(અમીરે સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી)

ફઝાઈલે 'બિસ્મિલ્લાહ'

"بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કી ફઝીલતેં, બરકતેં ઔર ખૂબિયાં બહુત ઝયાદા હૈં, હમ યહાં ઈખ્તિસાર કે સાથ ઉસકી ચંદ ખૂબિયાં ઔર બરકતોં કો કુર્આન વ અહાદીષ કે ઝરીઆ વાઝેહ કરતે હૈં તાકિ મુસલમાન ઉસકી બરકતોં સે અચ્છી તરહ ફાયદા ઉઠા સકેં.

★ કુર્આન કી કુંજી ★

કુર્આને મુક़દ્દસ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી અઝીમ કિતાબ હૈ. યહ બરકતવાલી કિતાબ હૈ. ઉસકી આયતેં મો'મિનોં કે લિયે શિફા હૈં, ઉસકે એક એક હર્ફ મેં દસ દસ નેકિયાં અલ્લાહ جَلَّ جَلَالُهٗ ને મુક़ર્રર ફર્માઈ હૈં. કુર્આને મુક़દ્દસ દુન્યા વ આખિરત કી પરેશાનિયોં કા ઈલાજ હૈ. કુર્આને મુક़દ્દસ રહમતોં કા ખઝાના હૈ લેકિન ઈસ અઝીમ રહમતવાલે ખઝાને સે માલા માલ હોના હો તો પહલે સચ્ચે દિલસે "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" પઢો ફિર ઈસ ખઝાને કો ખોલો ઔર ઝયાદા સે ઝયાદા અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી રહમતોં કો હાસિલ કરો.

સુબ્હાનલ્લાહ ! જબ કુર્આને મુક़દ્દસ જૈસી અઝીમ કિતાબ બગૈર "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કો નહીં ખુલતી તો દૂસરે જાઈઝ કામ કી બરકતેં બગૈર "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કે કૈસે હાસિલ હો સક્તી હૈં.

★ જાઈઝ કામ કી ઈબ્તિદા ★

મેરે પ્યારે આક़ા صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم કે પ્યારે દીવાનો ! હર જાઈઝ કામ સે પહલે "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" ઝરૂર પઢ લિયા કરો. ઈસકા ફાયદા યહ હોગા કિ અગર ખુદા નખ્વાસ્તા ઉસ કામ મેં કોઈ ઐબ ઔર નક્સ રહનેવાલા હો તો "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કી બરકતસે વહ નક્સ યા એબ દૂર હો જાયેગા ઔર અલ્લાહ તઆલા કી રહમત આપ પર સાયા ફિગન હોગી ઔર ખુદાએ ક़દીર ઉસ કામ મેં બરકતેં ફર્મા દેગા.

સચ હૈ :–

રહમતે હક્ક બહાના મી જોયદ
રહમતે હક્ક બહા, નમી જોયદ

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝરા ગૌર તો કરો હમારે આકા ﷺ કો હમ ગુનહગારોં કા કિતના ખ્યાલ હૈ કિ કિસી તરહ ઉમ્મત કી બખ્શિશ હો જાયે. લેકિન હમ કિતને ગાફિલ હૈં કિ અપને આકા ﷺ કે ફર્માન કા ખ્યાલ નહીં રખતે. અફસોસ ! આજ હમ અપને બચ્ચોં કો અંગ્રેજી લિખના પઢના તો ઝરૂર સિખાતે હૈં લેકિન કુર્આન શરીફ પઢના ઔર લિખના નહીં સિખાતે. અગર હમેં યા હમારી ઔલાદ કો અરબી પઢના આતા તો મઝકૂરા હદીષે પાક પર અમલ પૈરા હોકર અપની નજાત તલાશ કરતે ઔર "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" અદબ કે સાથ લિખતે તો આકા ﷺ કે ફર્માન કે મુતાબિક પરવરદિગાર ﷻ હમેં બખ્શ દેતા.

★ હઝરત મૂસા عليه السلام કા ઈલાજ ★

હઝરત મૂસા કલીમુલ્લાહ عليه السلام એક બાર અલીલ હો ગયે ઔર શિકમમેં શદીદ દર્દ હુવા.આપને અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં ઈસકા ઝિક્ર કિયા, અલ્લાહ ﷻ ને હઝરત મૂસા عليه السلام કો જંગલ કી એક ઘાસ બતાઈ. હઝરત મૂસા عليه السلام ને ઉસે ખાયા, અલ્લાહ કે ફઝ્લસે મૂસા عليه السلام કો શિફા મિલ ગઈ. ફિર દોબારા હઝરત મૂસા عليه السلام ઉસી મઝ્મેં મુબ્તલા હુએ, આપને ફિર વહી ઘાસ ખાઈ લેકિન ઈસ મર્તબા મઝ્ બળ્હ ગયા, આપને અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહમેં અર્ઝ કિયા, અય પરવરદિગાર ! મૈંને પહલે ઈસે ખાયા તો ફાયદા હુઆ ઔર અબ ખાયા તો મઝ્ બળ્હ ગયા ! અલ્લાહ તઆલાને ફર્માયા, ઈસકી વજહ યહ હૈ કિ પહલી બાર ઘાસ કે લિયે તુમ મેરે હુકમ સે ગયે થે લિહાઝા શિફા મિલી ઔર દૂસરી બાર તુમ ખૂદ ગયે ઈસ લિયે મઝ્ મેં ઈઝાફા હો ગયા, ક્યા તુમ્હેં માલૂમ નહીં કિ પૂરી દુન્યા ઝહરે કાતિલ હૈ ઔર ઉસકા તિર્યાક (ઈલાજ) મેરા નામ હૈ.
(તફ્સીરે કબીર, ૧/૧૭૧)

ઈસ લિયે કિ જો શખ્સ અપને જાઈઝ કામ કી ઈબ્તિદા મેં અપને રબ કો ન ભૂલા તો ભલા ઉસકી રહમત ઉસે કૈસે છોળ સક્તી હૈ ?! હદીષ શરીફ મેં હૈ કિ હુઝૂરે અકદસ સૈયદે આલમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા, જો ભી અહમ કામ "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" સે શરૂ ન કિયા જાયે વહ કામ નાકિસ ઔર અધૂરા રહતા હૈ.

લિહાઝા જો ભી અપને કામ કો મુકમ્મલ કરના ચાહે વહ અપને કામ કી ઈબ્તિદા "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" સે હી કરે.

★ બખ્શિશ કા ઝરિયા ★

હઝરત અલી رضی الله عنه સે મરવી હૈ કિ એક શખ્સને "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" બળી ઉમ્દગી ઔર ખૂબી સે લિખા ઉસકી વજહ સે ઉસકી બખ્શિશ હો ગઈ. *(દુર્રે મન્સૂર)*

મેરે પ્યારા આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" તો પઢતે હી હૈં લેકિન ઉમ્દગી ઔર ખૂબી સે એક બાર પઢ લેં તો બખ્શિશ કા ઝરિયા બન જાયે. લિહાઝા જબ ભી "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" પઢેં તો નિહાયત હી ઉમ્દગી ઔર ખૂબી સે પઢા કરેં. ઈસમેં ખુદાએ કરીમ કે તીન અસ્માએ હુસ્ના હૈં. ઈસ ઈસ્મે ઝાત "اللّٰه" ઔર અસ્માએ સિફાત "الرَّحْمٰن" ઔર "الرَّحِيْم" ઈન અસ્મા કો ઉમ્દગી ઔર ખૂબી સે પઢના દર હકીકત અલ્લાહ તઆલા કી તાઝીમ હૈ, ઔર જો દિલ સે અલ્લાહ તઆલા કી તા'ઝીમ કરેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસે અપને કુર્બે ખાસ સે ઝરૂર સરફરાઝ ફર્માએગા.

★ નિરાલા અંદાઝ ★

હઝરત અનસ رضی الله عنه સે રિવાયત હૈ કી મદની આકા રહમતે આલમ ﷺ ને ફર્માયા, જો શખ્સ અલ્લાહ ﷻ કી તા'ઝીમ કે લિયે "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કો ઉમ્દા શકલ મેં તહરીર કરેગા અલ્લાહ ઉસે બખ્શ દેગા. *(દુર્રે મન્સૂર)*

★ હલાકત સે હિફ઼ાઝત ★

મરવી હૈ કે ફ઼िરઔનને અપની ખુદાઈ કે દાવેસે પહલે એક મહલ બનવાયા થા ઔર ઉસકે બાહર દરવાઝે પર "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" લિખને કા હુકમ દિયા થા. ફ઼िર જબ ઉસને ખુદાઈ કા દાવા કિયા ઔર ઉસકે પાસ હઝરત મૂસા عليه السلام ભેજે ગયે. હઝરત મૂસા عليه السلامને ઉસકો ખુદાએ વાહિદ પર ઈમાન લાને કી દા'વત દી લેકિન ઉસકી સરકશી ઔર શિર્ક વ કુફ઼્ર કો દેખ કર બારગાહે ઈલાહી મેં અર્ઝ કિયા, અય પરવરદિગાર ! મૈં બાર બાર ઈસકો તેરી તરફ઼ બુલાતા હૂં લેકિન ઈસમેં મુઝે કોઈ ભલાઈ નઝર નહીં આતી. અલ્લાહ તઆલાને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા, અય મૂસા ! તુમ ઉસકી હલાકત ચાહતે હો ?! અય મૂસા ! તુમ ઉસકે કુફ઼્ર કો દેખ રહે હો ઔર મૈં અપના નામ દેખ રહા હૂં જો ઉસને અપને દરવાઝે પર લિખ રખા હૈ.

ઈમામે રાઝી ફ઼ર્માતે હૈં કિ ઈસમેં નુક઼્તા યહ હૈ કિ જિસને કલિમએ "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" અપને બાહરી દરવાઝે પર લિખ લિયા વહ હલાકત સે બેખૌફ઼ હો ગયા, ખ્વાહ વહ કાફ઼िર હી ક્યોં ન હો ! તો ભલા ઉસ મુસલમાન કા ક્યા આલમ હોગા જિસને "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કો સારી ઝિંદગી અપને ક઼લ્બ કી હયાત કા ઝરિયા બનાએ રખા. *(તફ઼્સીરે કબીર, ૧/૧૭૧)*

મેરે પ્યારે આકા઼ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ અકષર મુસલમાન શિકાયત કરતે હૈં લેકિન ઉસકા સબબ તલાશ નહીં કરતે. કિતને અફ઼સોસ કી બાત હૈ કિ આજ મુસલમાનોં કે ઘરોં કે બાહરી દરવાઝોં પર અપને નામ કી પ્લેટ તો લગતી હોતી હૈ લેકિન અલ્લાહ તઆલા કે નામ કી પ્લેટ નહીં લગી હોતી. હમેં ચાહિયે કિ ખૂબસૂરત તરીક઼ે સે "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" લિખ્વા કર ઉસકી તખ્તી બાહર દરવાઝે પર લગા દેં, ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઘર કી ભી હિફ઼ાઝત હોગી ઔર ઘરવાલોં કો ભી હિફ઼ાઝત હોગી.

★ તબાહી સે છુટકારા ★

શેરે ખુદા હઝરત અલી رضی اللہ عنہ સે મન્કૂલ હૈ કિ હુઝૂરે અક઼્દસ ﷺને ફ઼ર્માયા, જબ તુમ તબાહીમેં પળ જાઓ તો :–

"بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ"

પળ્હો, ઈસલિયે કિ અલ્લાહ તઆલા ઈસસે કઈ તરહ કી મુસીબતેં દૂર ફ઼ર્માતા હૈ.

મેરે પ્યારે આકા઼ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સબસે બળી તબાહી માલ વ દૌલત કી કિલ્લત નહીં બલ્કે ઈન્સાન કા ગુનાહોં કે દલદલમેં ફ઼ંસના સબસે બળી તબાહી હૈ. અગર તબાહી ઔર ઝિલ્લત વ ખારી કે દલદલસે બાહર નિકલના ચાહતે હો તો "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કો અપના વઝીફ઼ા બના લો.

ઔર હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ હઝરત ઉષ્માન બિન અફ઼્ફ઼ાન ﷺને "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કે બારે મેં હુઝૂર ﷺસે દર્યાફ઼્ત કિયા તો આપને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા, યહ અલ્લાહ તઆલા કે નામોં મેં સે એક નામ હૈ ઔર ઈસકે ઔર અલ્લાહ તઆલા કે ઈસ્મે અકબર કે દરમિયાન આંખ કી સિયાહી ઔર સફ઼ેદી જિતના ફ઼ાસલા હૈ. *(દુર્રે મન્સૂર, તફ઼્સીર અબૂ હાતિમા વગૈરા)*

તાજદારે મદીના રાહતે ક઼લ્બો સીના ﷺસે મરવી હૈ કિ આપને હઝરત અબૂબક઼્ર رضی اللہ عنہ કો અપની અંગૂઠી મરહમત ફ઼ર્માઈ ઔર ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા કિ ઈસમેં "لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" નક઼્શ કર લાઓ. હઝરત અબૂબક઼્ર رضی اللہ عنہ ને વહ અંગૂઠી નક઼્કા઼શ કો દી ઔર ઉસસે ફ઼ર્માયા, ઈસમેં "لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ" નક઼્શ કર દો. નક઼્કા઼શને ઉસમેં "لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ" નક઼્શ કર દિયા. હઝરત અબૂબક઼્ર رضی اللہ عنہ સરકારે મદીના ﷺ કી ખિદમતમેં અંગૂઠી લેકર હાઝિર હુએ, તાજદારે દો આલમ ﷺને ઉસમેં "لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ اَبُوْبَكْرٌ صِدِّيْقٌ" મુનક઼્કા઼શ દેખા. સરકારે દો આલમ ﷺને ફ઼ર્માયા, અય અબૂબક઼્ર ! યહ

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ હમ અપને બચ્ચોં કો દુન્યવી તા'લીમ તો દિલાતે હૈં જિસકા ફાયદા તો સિર્ફ દુન્યા મેં હો સક્તા હૈ આખિરત મેં નહીં, લેકિન અગર હમ અપને બચ્ચોં કો દીની તા'લીમ કે લિયે મદ્રસે મેં ભેજતે હૈં તો બચ્ચે કી ઝુબાનસે નિકલે હુએ પહલે લફ્ઝ કી બરકત સે બખ્શિશ કા પરવાના મિલ જાતા હૈ. લિહાઝા અપને બચ્ચોં કો દીન કી તરફ માઈલ કરો ઔર આખિરત સંવારો.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ અચ્છી તરહ જાનતે હૈં કિ હઝરત જિબ્રઈલ عليه السلام જબ પહલી મર્તબા વહીયે ખુદા લેકર હુઝૂર પુર નૂર ﷺ કી બારગાહે બેકસ પનાહ મેં હાઝિર હુએ ઔર અર્ઝ કિયા, "اِقْرَأْ" તો આપને જવાબ મેં ઈર્શાદ ફર્માયા, "مَا اَنَا بِقَارِئٍ" મૈં નહીં પઢતા. લેકિન જબ મઝીદ અર્ઝ કિયા, "اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِىْ خَلَقَ" યા'ની પઢો અપને રબ કે નામ સે જિસને પૈદા કિયા,તો આપ પઢને લગે.

લેકિન અય શમ્એ રિસાલત કે પરવાનો ! હમને અપના મામૂલ કુછ ઔર હી બના લિયા હૈ. હમારી ફિક્રેં બદલ ગઈ હૈં, અપને પ્યારે નબી ﷺ કે બતાએ હુએ અઝીમ તરીકોં કો હમને ભૂલા દિયા હૈ, જિસકા ખમ્યાઝા યહ હૈ કિ હમ ભી ભૂલી હુઈ દાસ્તાં બન ગયે હૈં, દુન્યાને હમેં ભૂલા દિયા, હમ બેયારો મદદગાર હોકર રહ ગયે હૈં.

★ કામિલ વુઝૂ ★

જબ કોઈ ઈમાન વાલા મર્દ યા ઔરત વુઝૂ કરને સે કબ્લ "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" પઢ લેતા હૈ તો વહ આ'ઝાએ વુઝૂ પાની સે ધુલ જાતે હૈં, સાથ હી સાથ ઉન્કે ગુનાહ ભી ઝળ જાતે હૈં ઔર આ'ઝાએ વુઝૂ કે સિવા બદન કે દૂસરે હિસ્સે પર જહાં વુઝૂ કા પાની નહીં પહુંચતા અલ્લાહ તઆલા ઉસે અપને રહમો–કરમ કે પાની સે ધો દેતા હૈ.

અય શમ્એ રિસલાત કે પરવાનો ! દેખા આપ ને "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કી બરકત ? હમેં ઔર આપ કો ચાહિયે કિ વુઝૂ કરને સે કબ્લ "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" નીઝ હર ઉઝ્વ કો ધોતે વક્ત

"لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ" સે જાઈદ ઈબારત કૈસી હૈ ? હઝરત અબૂ બક્ર رضی اللہ عنہ ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મુઝે યહ બાત પસંદ ન થી કિ મૈં આપ કે ઈસમે ગિરામી કો અલ્લાહ તઆલા કે ઈસ્મે ગિરામી સે અલગ કરતા, લેકિન બાકી હિસ્સા "ابوبکرصدیق" ઉસકે લિયે મૈંને નહીં કહા થા. હઝરત અબૂબક્ર رضی اللہ عنہ કો નિદામત હુઈ, ઈતને મેં હઝરત જિબ્રઈલે અમીન عليه السلام હાઝિર હુએ ઔર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ અબૂ બક્ર કા નામ તો મૈંને લિખાયા હૈ ! ઉસકી વજહ યહ હૈ કિ ઉન્હોંને આપ કે નામે મુબારક કો અલ્લાહ તઆલા કે મુકદ્દસ નામ સે જુદા કરના પસંદ ન ફર્માયા તો અલ્લાહ તઆલાને ભી ઉન્કે નામ કો આપ કે નામે નામીસે જુદા કરના પસંદ નહીં ફર્માયા. *(તફ્સીરે કબીર, ૧/૧૭૧)*

તાજદારે મદીના ﷺને ફર્માયા, જો શખ્સ એહતરામ ઔર તા'ઝીમ કે સબબ ઝમીન સે કોઈ કાગઝ ઉઠાતા હૈ જિસમેં "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" લિખા હો તો વહ અલ્લાહ કે નઝદીક સિદ્દીકીન મેં લિખા જાતા હૈ ઔર ઉસકે વાલિદૈન કે અઝાબ મેં કમી કી જાતી હૈ. *(દુર્રે મન્સૂર)*

મેરે પ્યારા આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તઆલા કા નામ લિખા હુઆ કાગઝ તા'ઝીમ કે સબબ ઝમીન સે ઉઠાયા જાયે તો સિદ્દીકીન કા દરજ્જા હાસિલ હોતે હૈ, લિહાઝા અખ્બાર વગૈરા મેં જો નામે બારી તઆલા લિખે હોતે હૈં ઉનકી તા'ઝીમ કરના ચાહિયે બલ્કે જહાં કહીં ભી ઐસા પરચા નઝર આએ યા અખ્બાર નઝર આએ તો ઉસકો ફૌરન ઉઠા લેં, ઉસે ઊંચી જગહ ઔર પાક વ સાફ ઔર બુલંદ જગહ પર રખ દેં યા મસ્જિદ કે સંદૂક કે અહતિયાત સે ડાલ દેં.

★ જહન્નમ સે નજાત ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ તાજદારે મદીના ﷺને ફર્માયા, જબ ઉસ્તાદ બચ્ચે સે કહતા હૈ, "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કહો, હુઝૂર ﷺ ફર્માતે હૈં કિ ઉસ્તાદ, બચ્ચે ઔર ઉસકે વાલિદૈન કે લિયે જહન્નમ સે નજાત લિખ દી જાતી હૈ. *(દુર્રે મન્સૂર)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બળે બળે તબીબ જિસ બીમારી કે ઈલાજ સે આજિઝ હૈં ઉન બીમારિયોં કા ઈલાજ અલ્લાહ ﷻ કે કલામ મૈં હૈ. અય કાશ ! હમારા લગાવ કુર્આને મુકદ્દસ સે હો જાતા ઔર અપની બીમારીયોં કા ઈલાજ દવાઓં કે સાથ–સાથ હમ અલ્લાહ કે કલામ સે ભી કરતે જો યકીનન ! શાફી હૈ. લેકિન અફસોસ ! હમારા ઈમાન ઈતના કમઝોર હો ગયા હૈ કિ તબીબોં કી દવા પર તો ભરોસા હોતા હૈ લેકિન અલ્લાહ કે કલામ પર કામિલ ભરોસા નહીં હોતા જિસકી વજહ સે તાસીર નઝર નહીં આતી. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો કુર્આને મુકદ્દસ સે ફૈઝ હાસિલ કરને ઔર "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" પઢને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ ઝહર બેઅષર ★

કિસી ને હઝરત ખાલિદ ઈબ્ને વલીદ رضی اللہ عنہ સે કોઈ નિશાની તલબ કરતે હુએ કહા કિ આપ ઈસ્લામ કી દઅ્વત દે રહે હૈં, હમેં કોઈ નિશાની દિખાઈયે તાકિ હમ ઈસ્લામ કુબૂલ કર સકેં. હઝરત ખાલિદ رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા, મેરે પાસ ઝહરે કાતિલ લાઓ ! ઉસ્કા એક તશ્ત લાયા ગયા. આપને ઉસ્કો અપને હાથ મેં લિયા ઔર "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" પઢકર સબ પી ગયે ઔર અલ્લાહ ﷻ કે ફઝ્લ સે સલામતી કે સાથ ઉઠ ખળે હુએ. યહ દેખ કર મજૂસિયોં ને કહા કિ યહ દીન હક હૈ. *(તફ્સીરે કબીર)*

સુબ્હાનલ્લાહ ! કયા ઈમાન થા ઈન બુઝુર્ગો કા ઈમાન ઔર ઝાતે બારી તઆલા પર કિતના એ'તમાદ થા ! અલ્લાહ ઈન બુઝુર્ગોં કે ઈમાન કે સદકે હમેં ભી નસીબ ફર્માયે ઔર સહાબએ કિરામ કે ફુયૂઝ વ બર્કાત સે મુસ્તફીઝ ફર્માયે.

★ હિજાબ હૈ ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ તાજદારે મદીના ﷺ ને ફર્માયા : જબ બની આદમ અપને કપળે ઉતારતે હૈં ઉસ વક્ત અગર વહ

"بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" ઝરૂર–ઝરૂર પઢ લિયા કરેં. અલ્લાહ તઆલા અપને હબીબ ﷺ કે સદકે ઔર તુફૈલ મેં હમારે ગુનાહોં કો માફ ફર્મા દેગા.

★ ઈમાન કી દૌલત નસીબ હુઈ ★

સય્યદના હઝરત સુલૈમાન عليہ السلام સે જબ હુદહુદ ને મલિકએ સબા બિલ્કીસ કે તખ્તે શાહી ઔર ફર્મારવાઈ ઔર કુફ્રો–ઈલ્હાદ કા ઝિક્ર કિયા તો સય્યદના હઝરત સુલૈમાન عليہ السلام ને બિલ્કીસ કો ખત લિખ કર ઈસ્લામ કી દઅ્વત દી ઔર ઈતાઅત ગુઝારી કા હુકમ દિયા. ઈસ ખત કી ઈબ્તિદા આપ ને "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" સે ફર્માઈ, જિસકા તઝકિરા બિલ્કીસ ને અપને દરબારિયોં મેં ઈસ તરહ કિયા, અલ્લાહ તઆલા ને ઈસકા ઝિક્ર કુર્આન મેં ફર્માયા : તર્જુમા : (બિલ્કીસ) બોલી, અય સરદારો ! બેશક ! મેરી તરફ એક ઈઝ્ઝતવાલા ખત ડાલા ગયા, બેશક ! વહ સુલૈમાન કી તરફ સે હૈ ઔર બેશક ! વહ અલ્લાહ કે નામ સે હૈ જો નિહાયત મેહરબાન રહમવાલા હૈ. ઔર ઈસ તરહ બિલ્કીસને અલ્લાહ કે નામ ઔર ઉસ્કે નબી કે ભેજે હુએ ખત કી તઅઝીમ કી તો અલ્લાહ તઆલાને ઉસે ઈસ તઅ્ઝીમ કી બરકત સે ઈમાન કી દૌલત નસીબ ફર્માઈ ઔર સૈયદના સુલૈમાન عليہ السلام કી ઝૌજિયત મેં દાખિલ હોને કા મૌકા નસીબ ફર્મા કર કુર્બતે નબી સે સરફરાઝ ફર્મા દિયા. *(તફ્સીરે કબીર)*

★ ઈલાજે દર્દે સર ★

કૈસર શાહે રૂમ ને હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ કી ખિદમત મેં લિખા કિ મુઝે મુસ્તકિલ દર્દે સર રહતા હૈ, આપ મેરે લિયે કોઈ દવા ભેજિયે. હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને ઉસ્કે પાસ એક ટોપી ભેજી. જબ ભી ઉસ ટોપી કો વહ અપને સર પર રખતા ઉસ્કા દર્દે સર જાતા રહતા ઔર જબ ઉસે ઉતાર દેતા ફિર દર્દે સર શુરૂ હો જાતા. ઈસસે ઉસ્કો હૈરત હુઈ, ઉસ્ને ટોપી કી તલાશી લી તો ઉસ્કે અંદર એક કાગ્ઝ મિલા જિસ પર "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" લિખા હુઆ થા. *(તફ્સીરે કબીર : ૧/૧૭૩)*

ﷺને અપની ઈઝઝત વ જલાલ કી કસમ કે સાથ ફર્માયા, જિસ ચીઝ પર ભી ઉસકા નામ લિયા જાયેગા વહ ઉસ્મેં બરકત દેગા ! સુબ્હાનલ્લાહ ! *(દુર્રે મન્સૂર)*

અલ્લાહ તઆલા હમેં અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે સદકે મેં હર જાઈઝ કામ પર "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" પઢ્હને કી તૌફીક રફીક બખ્શે ઔર ઝયાદા સે ઝયાદા બરકતેં હાસિલ કરને કી તૌફીક અતા ફર્માયે.

★ વહ શખ્સ મલઊન હૈ ★

હઝરત ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ તાજદારે મદીના ﷺ કા ગુઝર એક ઐસી બસ્તી સે હુઆ જહાં ઝમીન પર એક તહરીર થી. સરકાર ﷺને અપને સાથ કે એક શખ્સ સે ફર્માયા, ઝમીન પર ગિરે હુએ ઈસ કાગઝ પર ક્યા લિખા હૈ ? ઉસ્ને કહા "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" સરકાર ને ફર્માયા : જિસને યહ કિયા (ગિરાયા) વહ મલઊન હૈ. "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કા જો મકામ હૈ વહી ઉસે દો. *(અબૂ દાઊદ, દુર્રે મન્સૂર)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસસે ષાબિત હુઆ કિ "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કી તૌહીન કરનેવાલા મલઊન હૈ. લિહાઝા ખુદારા ! "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" લિખા હુઆ કાગઝ ઝમીન પર ન ફેકેં બલ્કિ કહીં નઝર આયે તો ઉસે અદબ ઔર તઅઝીમ કે સાથ બુલંદ મકામ પર રખેં.

★ તસ્મિયહ લિખને કી વસિયત ★

એક બુઝુર્ગ "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ"ને લિખા ઔર વસીયત કી કે યહ ઉન્કે કફન મેં રખા જાયે. ઉન્સે પૂછા ગયા, ઈસમેં ક્યા ફાયદા હૈ ? ઉન્હોંને ફર્માયા, મૈં કયામત કે દિન અર્ઝ કરૂંગા, અય મેરે અલ્લાહ ! ﷻ તૂ ને એક કિતાબ ભેજા ઉસકા ઉન્વાન "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" રખા લિહાઝા તૂ અપની કિતાબ કે ઉન્વાન કે લિહાઝ સે મેરે સાથ મામલા ફર્મા ઔર બખ્શ દે. *(દુર્રે મન્સૂર)*

"بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" પઢ્હ લેં તો યહ ઉન્કી શર્મગાહોં ઔર જિન્નોં કી નિગાહોં કે દરમિયાન પર્દા બન જાતા હૈ. ઈસ તરહ શૈતાની નિગાહેં ઈન્સાની શર્મગાહો તક પહુંચ નહીં સકતીં.

ઈસમેં ઈશારા યહ હૈ કિ દુન્યા કે અંદર જબ યહ ઈસ્મે ઈલાહી ઈન્સાન ઔર દુશ્મન જિન્નોં કે દરમિયાન હિજાબ ઔર પર્દા બન સકતા હૈ તો ક્યા યહી ઈસ્મે ઈલાહી આખિરત મેં બંદએ મોમિન ઔર અઝાબ કે ફિરિશ્તો કે દરમિયાન હિજાબ ન બન સકેગા ?! *(દુર્રે મન્સૂર)*

હઝરત બુરૈદા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ તાજદારે મદીના ﷺને ફર્માયા, મસ્જિદ સે નિકલને સે પહલે મૈં ઝરૂર એક ઐસી આયત યા સૂરત બતાઓ જો હઝરત સુલૈમાન કે બાદ મેરે અલાવા કિસી ઔર નબી પર નાઝિલ નહીં હુઈ.

રાવી કહતે હૈં કિ હુઝૂર ﷺ ચલે ઔર મૈં હુઝૂર ﷺ કે પીછે હો લિયા. હુઝૂર મસ્જિદ કે દરવાઝે પર પહુંચે ઔર અપના એક પાંવ મસ્જિદ કી દેહલીઝ સે બહાર કર ચુકે અભી દૂસરા પાંવ મસ્જિદ કી દેહલીઝ કે અંદર હી થા કિ મૈંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ﷺ ! મુઝે ઈશતિયાક હૈ ! (વહ બાત રહ ગઈ) ઉસ વક્ત હુઝૂર ﷺ અપને ચેહરએ મુબારક કે સાથ મેરી તરફ મુતવજ્જેહ હુએ ઔર ફર્માયા, નમાઝ મેં કિસ ચીઝ સે કુર્આન શુરૂ કરતે હો ? મૈંને કહા "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" સે. સરકાર ﷺને ફર્માયા : યહી તો વહ આયત હૈ જો હઝરત સુલૈમાન કે બાદ મેરે અલાવા કિસી નબી પર નાઝિલ નહીં હુઈ. ઈસકે બાદ હુઝૂર ﷺ મસ્જિદ સે બાહર તશરીફ લે ગયે.

★ હુસૂલે બરકાત કા ઝરિયા ★

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ જબ "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" નાઝિલ હુઈ, બાદલ મશ્રિક કી તરફ ભાગા, હવા ઠહર ગઈ, સમન્દર મેં જોશ આ ગયા, ચૌપાયોં ને તવજ્જોહ કે સાથ અપને કાન સે સુના, શૈતાનોં પર આસ્માન સે પત્થર બરસે ઔર અલ્લાહ

بسم الله الرحمن الرحيم
١ ٢ ٣ ٤

ઔર બિસ્મિલ્લાહ કી "મીમ" સે પાની જારી હૈ ઔર અલ્લાહ કી "હા" સે દૂધ જારી હૈ ઔર રહમાન કી "મીમ" સે શરાબે તહૂર જારી હૈ ઔર રહીમ કી "મીમ"સે શહદ. અંદર સે આવાઝ આઈ, અય મેરે મહબૂબ ! આપ કી ઉમ્મત મેં સે જો શખ્સ "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" પઢ્હે વહ ઈન ચારોં કા મુસ્તહિક્ હોગા. *(તફ્સીરે નઈમી : ૧/૪૧)*

★ "بِسْمِ اللّٰه" **ક્યોં ?** ★

૦૧. જિસ કામ કી ઈબ્તિદા અચ્છી હો ઉસ્કી ઈન્તિહા ભી અચ્છી હોતી હૈ. બચ્ચે કે પૈદા હોતે હી ઉસ્કે કાન મેં અઝાન દી જાતી હૈ તાકિ ઉસ્કી ઈબ્તિદા અલ્લાહ કે નામ પર હો ઔર ઉસ્કી તમામ ઝિંદગી બખૈરિયત ગુઝારે.

૦૨. દુકાનદાર અપની પહલી બિકરી કે વક્ત ઝયાદા ભાવ તાવ નહીં કરતા તાકિ સારા દિન તિજારત કે લિયે અચ્છા ગુઝરે. ઈસી તરહ મુસલમાન કે લિયે યહ ઝરૂરી હૈ કિ અપને હર જાઈઝ કામકી ઈબ્તિદા અલ્લાહ તઆલા કે નામ સે કરે તાકિ બખૈરો–ખૂબી અંજામ કો પહુંચે.

૦૩. હુકૂમત કે માલ પર કોઈ હુકૂમત કી અલામત લગા દી જાતી હૈ તાકિ કોઈ ચોર ઉસ્કો લેતે વક્ત ખૌફ કરે ઔર ચુરા ન સકે, ક્યોંકિ હુકૂમત કે માલ કી ચોરી એક કિસ્મ કી બગાવત હૈ. ઈસી તરહ મુસલમાન કો ચાહિયે કિ અપને હર જાઈઝ કામ કી ઈબ્તિદા મેં "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" પઢ્હ લે તાકિ વહ રબ્બુલ આલમીન કી નિશાની બન જાયે ઔર શૈતાન ચોર ઉસ્મેં અપના દખલ ન દે સકે. ઔર હદીષે પાક મેં ભી આયા હૈ કિ જિસ જાઈઝ કામ કી ઈબ્તિદા મેં "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" ન પઢી જાયે તો ઉસ્મેં શૈતાન શરીક હો જાતા હૈ. ઔર "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કે પઢ્હ લેને સે વહ કામ મહફૂઝ હો જાતા હૈ.

★ તીન હઝાર નામ ★

તફ્સીરે કબીર કે શુરૂ મેં "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કે તહત હૈ કિ હક્ તઆલા કે તીન હઝાર નામ હૈં જિન મેં સે એક હઝાર કો મલાઈકા જાનતે હૈં ઔર એક હઝાર કો સિર્ફ અંબિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام જાનતે હૈં ઔર એક હઝાર મેં સે તીનસો નામ તૌરાત શરીફ મેં ઔર તીનસો નામ ઈન્જીલ શરીફ મેં ઔર તીનસો નામ ઝબૂર શરીફ ઔર નિન્નાનવે નામ કુર્આને પાક મેં હૈં ઔર એક નામ વહ હૈ જિસકો સિર્ફ હક્ તઆલા હી જાનતા હૈ. લેકિન "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ"મેં હક્ તઆલા કે જો તીન નામ આયે હૈં ઉન તીન મેં તીન હઝાર કે મઅ્ના પાયે જાતે હૈં, લિહાઝા જિસને ઈન તીનોં નામોં સે હક્ તઆલા કો યાદ કર લિયા ગોયા ઉસ્ને તમામ નામોં સે ઉસ્કો યાદ કર લિયા. *(તફ્સીરે નઈમી)*

★ ચાર નહરેં ★

સાહિબે તફ્સીરે રૂહુલ બયાન "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કે તહત એક હદીષ નક્લ ફર્માઈ હૈ કિ જબ હુઝૂર ﷺ મેઅ્રાજ મેં તશરીફ લે ગયે ઔર જન્નતોં કી સૈર ફર્માઈ તો વહાં ચાર નહરેં મુલાહેઝા ફર્માયીં. એક પાની કી, દૂસરી દૂધ કી, તીસરી શરાબે તહૂર કી ઔર ચૌથી શહદ કી. જિબ્રઈલે અમીન عليه السلام સે દર્યાફ્ત કિયા, યહ નહરેં કહાં સે આ રહી હૈં ? હઝરત જિબ્રઈલે અમીન عليه السلام ને અર્ઝ કિયા, મુઝે ખબર નહીં. દૂસરે ફિરિશ્તે ને કહા ઈન ચારોંકા ચશ્મા મૈં દિખાતા હૂં. એક જગહ લે ગયા. વહાં એક દરખ્ત થા જિસકે નીચે એક ઈમારત બની હુઈ થી ઔર દરવાઝે પર કુફ્લ (તાલા) લગા હુવા થા ઔર ઉસ્કે નીચે સે ચારોં નહરેં નિકલ રહી થીં. ઈર્શાદ ફર્માયા, દરવાઝા ખોલો ! અર્ઝ કિયા, ઈસકી ચાબી હમારે પાસ નહીં બલ્કિ આપ કે પાસ હૈ, યાની "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" હુઝૂર ﷺ ને "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" પઢ્હકર કુફ્લ કો હાથ લગાયા દરવાઝા ખુલ ગયા. અંદર જાકર મુલાહેઝા ફર્માયા કિ ઈસ ઈમારત મેં ચાર સુતૂન હૈં ઔર હર સુતૂન પર લિખા હુઆ મુલાહેઝા ફર્માયા.

૦૪. આદમી જિસ કા ઝિક્ર ઝયાદા કરતા હૈ ઉસ્કો ઉસી કે સાથ રખા જાતા હૈ. ઈન્સાન "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" ઝયાદા પઢ્હે તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! દોનોં જહાન મેં રહમતે ઈલાહી ઉસ્કે સાથ રહેગી. ક્યોંકિ ઈન્સાન સુબ્હ સે લેકર રાત તક બેશુમાર જાઈઝ ઔર નાજાઈઝ કામ કરતા હૈ ઔર અગર જાઈઝ કામ કી ઈબ્તિદા મેં "بِسْمِ اللّٰه" પઢ્હે તો સુબ્હ સે શામ તક રબ કા ઝિક્ર ઉસ્કી ઝબાન પર જારી રહેગા જિસ કી વજહ સે રહમતે ઈલાહી ઉસ્કે સાથ રહેગી. અલબત્તા નાજાઈઝ કામ કી ઈબ્તિદા મેં "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" પઢ્હના નાજાઈઝ ઔર હરામ હૈ.

૦૫. દુન્યા કે સારે કામ ઈન્સાન કે લિયે ઝહરે ક़ાતિલ હોતે હૈં ક્યોંકિ યહ રબ તઆલા સે ગ़ાફ઼िલ કરને વાલે હૈં ઔર ઉસ્કા તિર્યાક़ રબ ﷻ કા નામ હૈ. તો જો ઈન્સાન રબ્બ ﷻ કે નામ સે અપને કામ શુરૂ કરેગા ખુદા ચાહે તો ઉસ્કા કોઈ કામ ઝિક્રે ઈલાહી વ ખૌફ઼े ખુદા સે ગ़ફ઼લત પૈદા ન કરેગા.

૦૬. જબ કોઈ ફ़ક़ીર કિસી અમીર કે દરવાઝે પર જાતા હૈ તો ભીક માંગને કી ગરઝ સે ઉસ્કી તઅરીફ઼ શુરૂ કર દેતા હૈ જિસસે અમીર યહ સમઝતા હૈ કિ યહ ભિકારી હૈ, મેરી તઅરીફ઼ કરકે મુઝસે માંગના ચાહતા હૈ તો ગોયા ફ़ક़ીર કા યહ કહના કિ ઘરવાલા બળા સખી ઔર દાતા હૈ, મતલબ ઉસ્કા કુછ યહ હોતા હૈ કિ દિલવા દે. ઈસી તરહ જબ કોઈ ઈન્સાન કામ શુરૂ કરતા હૈ તો ચાહતા હૈ કિ રબ તઆલા સે તૌફ़ીક़ માંગે. તો સાફ઼–સાફ઼ નહીં કહતા બલ્કિ રબ્બ તઆલા કી તઅરીફ઼ેં કરતા હૈ ઔર ઉસસે મક़સૂદ યહ હોતા હૈ કિ મેરે ઈસ નામ લેને કી લાજ રખતે હુએ તૂ હી ઈસ બેળે કો પાર લગાનેવાલા હૈ. લિહાઝા રબ્બ તઆલા કી રહમત જોશ મેં આતી હૈ, બંદે કે સવાલ કો "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કી બરકત સે પૂરા ફ઼ર્મા દેતા હૈ. *(તફ઼સીરે નઈમી)*

તફ઼સીરે અઝીઝી મેં હૈ કિ ઔલિયા અલ્લાહ મેં સે એક વલી ને

મરતે વક़્ત વસિયત કી થી કિ મેરે કફ઼ન મેં "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" લિખ કર રખ દેના. લોગોંને ઈસ્કી વજહ પૂછી તો ઉન્હોંને જવાબ દિયા કિ યહ ક़યામત કે દિન મેરી દસ્તાવેઝ હોગી જિસકે ઝરિયે મૈં રહમતે ઈલાહી કી દરખાસ્ત કરૂંગા.

★ "بِسْمِ اللّٰه" કે ૧૯ હુરૂફ઼ ★

તફ઼સીરે કબીર વગૈ઼રા મેં હૈ કિ "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" મેં ૧૯ હુરૂફ઼ હૈં ઔર દોઝખ પર અઝાબ કે ફ़िરિશ્તે ભી ૧૯ હૈં, ઉમ્મીદ હૈ કિ ઈસ્કે એક–એક હર્ફ઼ કી બરકત સે એક–એક ફ़िરિશ્તે કા અઝાબ દૂર હો જાયેગા. દૂસરી ખૂબી યહ હૈ કિ દિન રાત મેં ચૌવીસ ઘંટે હૈં જિન મેં સે પાંચ ઘંટે પાંચ નમાઝોં ને ઘેર લિયે હૈં ઔર ઉન્નીસ ઘંટોં કે લિયે "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કે ઉન્નીસ હુરૂફ઼ અતા ફ઼ર્માયે ગયે હૈં જો "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કા વિર્દ કરતા હૈ ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઉસ્કા હર ઘંટા ઈબાદત મેં શુમાર હોગા ઔર હર વક़્ત કે ગુનાહ માફ઼ હોંગે. *(તફ઼સીરે નઈમી)*

★ તરાઝૂ કા પલ્લા ★

તાજદારે મદીના ﷺને ફ઼ર્માયા કિ ઐસી કોઈ દુઆ રદ નહીં હોતી જિસ્કે આગ़ાઝ મેં "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" હો. આપને ફ઼ર્માયા ક़યામત કે દિન બિલા શુબ્હા મેરી ઉમ્મત "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" કહતી હુઈ આગે બઢ્હેગી ઔર મીઝાન મેં ઉસ્કી નેકિયાં વઝની હો જાયેંગી. ઉસ વક़્ત દૂસરી ઉમ્મતેં કહેંગી કિ ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા કે તરાઝૂ મેં કિસ કદર વઝની આમાલ હૈં ? અંબિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام ઉન્કે જવાબ મેં ફ઼ર્માયેંગે કિ ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા કે કલામ કા આગાઝ અલ્લાહ કે તીન ઐસે નામોં સે હૈ કિ ઉન્કો અગર તરાઝૂ કે એક પલ્લે મેં રખ દિયા જાયે ઔર તમામ મખ્લૂક़ કી બુરાઈયાં (ગુનાહ) દૂસરે પલ્લે મેં રખ દી જાયેં તબ ભી યક़ીનન ! નેકિયાં હી ભારી હોંગી. *(ગુનિયહ)*

મિલી ઔર ખાના ભી મિલા. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! પતા ચલા કિ અગર હમ ઝરા સી ગફલત બર્તે ઔર "بِسْمِ اللّٰه" ન પઢેં તો શૈતાન અપની ઝુર્રિયત (ઔલાદ) કે સાથ હમારે ઘર મેં ભી ઘુસ આતા હૈ ઔર ખાને મેં ભી શરીક હો જાતા હૈ જિસસે ખાને કી બરકત ભી ચલી જાતી હૈ ઔર પૂરે ઘર મેં બેબરકતી રહતી હૈ. ઔર અગર "بِسْمِ اللّٰه" પઢના હમારા મામૂલ રહા તો હમારે ખાનેં મેં ભી બરકતેં નાઝિલ હોંગી, ઘર ભી ખૈરો-બરકત સે મામૂર રહેગા ઔર શૈતાન કી ઝુર્રિયત સે મકાન વ સામાન સબ મહફૂઝ હો જાયેંગે.

લિહાઝા હમેં "بِسْمِ اللّٰه" પઢને કી આદત ડાલની ચાહિયે તાકિ ઉસ્કી બરકતેં ઝયાદા સે ઝયાદા હાસિલ કર સકેં ઔર હરગિઝ ઈસસે ગફલત ન બરતેં વરના શૈતાન હમારે કામ મેં શરીક હો જાયેગા.

"بِسْمِ اللّٰه" રીફ કે ફવાઈદ વ ફઝાઈલ બહુત ઝયાદા હૈં, તવાલત કે ખૌફ સે હમને ઉનમેં સે કુછ યહાં ઝિક્ર કિયા, ઈસ ઉમ્મીદ પર કિ હમારે ઈસ્લામી ભાઈ બહન ઈસકી ઈફાદિયત વ અહમિયત કો સમઝેંગે ઔર ઈસકે પઢને લિખને કી જાનિબ પૂરી તવજ્જોહ દેંગે ઔર ખૈરો-બરકત સે માલા-માલ હોંગે. રબ્બે પાક અપને હબીબ ﷺ કે સદકે મેં હમારી ઈસ કોશિશ કો કુબૂલ ફર્માયે ઔર હમારે લિયે ઝરયિએ નજાત બનાયે.

★ "بِسْمِ اللّٰه" સે મુતઅલ્લિક મસાઈલ ★

"بِسْمِ اللّٰه" કુર્આને મુકદ્દસ કી પૂરી આયત હૈ મગર કિસી સૂરત કા જુઝ નહીં બલ્કિ સૂરતોં મેં ફાસિલા કરને કે લિયે ઉતારી ગઈ હૈ ઈસી લિયે નમાઝ મેં ઈસ્કો આહિસ્તા હી પઢતે હૈં. હાં જો હાફિઝ તરાવીહ મેં પૂરા કુર્આને પાક ખત્મ કરે વહ ઝરૂર કિસી ન કિસી સૂરત કે સાથ "بِسْمِ اللّٰه" ઝોર સે પઢે.

★ ખાને ઔર ઘર મેં દાખિલ હોને સે પહલે ★

ખાને સે કબ્લ ઔર ઘર મેં દાખિલ હોને સે પહલે "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" પઢને કી હદીષ શરીફ મેં બળી તાકીદેં વારિદ હૈં. રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા, જિસ ખાને પર "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" ન પઢી જાયે શૈતાન કે લિયે વહ ખાના હલાલ હો જાતા હૈ.

યાની બિસ્મિલ્લાહ ન પઢને કી સૂરત મેં શૈતાન ઉસ ખાને મેં શરીક હો જાતા હૈં. જૈસા કિ હઝરત અબૂ અય્યૂબ رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં કિ હમ હુઝૂર ﷺ કી ખિદમત મેં હાઝિર થે કિ ખાના પેશ કિયા ગયા. ઈબ્તિદા મેં ખાને મેં ઈતની બરકત હુઈ કિ હમને ઈતની બરકત કિસી ભી ખાને મેં નહીં દેખી થી, મગર આખિર મેં બળી બે-બરકતી દેખી. હમને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ઐસા કયોં હુઆ ? ઈર્શાદ ફર્માયા : હમ સબને ખાને કે વક્ત "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" પઢી થી, ફિર એક શખ્સ બગૈર "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" પઢે ખાને કે લિયે બૈઠ ગયા ઉસ્કે સાથ શૈતાન ને ખા લિયા. *(શરહુસ્સુન્નહ)*

ઈસ હદીષે પાક સે યહ ભી માલૂમ હુવા કિ એક સાથ ચંદ આદમી ખાના ખાયેં ઔર ઉનમેં સે એક ને ભી "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" ન પઢી તો પૂરે ખાને કી બરકત ચલી જાતી હૈ ઔર ઉસ એક કે ન પઢને કી વજહ સે શૈતાન ખાને મેં શરીક હો જાતા હૈ. લિહાઝા "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" બુલંદ આવાઝ સે પઢેં તાકિ સાથવાલોં કો ભી યાદ આ જાએ.

ઈસી તરહ હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂરે અકદસ ﷺને ફર્માયા : જબ કોઈ શખ્સ મકાન મેં આયા ઔર દાખિલ હોતે વક્ત ઔર ખાને કે વક્ત ઉસને "بِسْمِ اللّٰه" પઢ લી તો શૈતાન અપની ઝુર્રિયત (ઔલાદ) સે કહતા હૈ કિ ઈસ ઘર મેં ન તુમ્હેં રહને કો મિલેગા ન ખાના. ઔર અગર ઘર મેં દાખિલ હોતે વક્ત "بِسْمِ اللّٰه" ન પઢી તો અપની ઝુર્રિયત સે કહતા હૈ, અબ તુમ્હેં રહને કી જગહ મિલ ગઈ ઔર ખાને કે વક્ત "بِسْمِ اللّٰه" ન પઢી તો કહતા હૈ કિ રહને કી ભી જગહ

મસ્અલા : સિવા સૂરએ તૌબા કે બાકી હર સૂરત "بِسۡمِ اللّٰہ" સે શુરૂ કરે લેકિન અગર કોઈ શખ્સ સૂરએ તૌબા સે હી તિલાવત શુરૂ કરે તો વહ તિલાવત કે લિયે "بِسۡمِ اللّٰہ" પઢ લે.

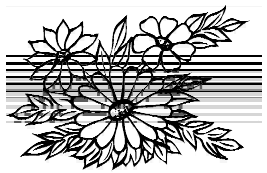
મસ્અલા : હર જાઈઝ કામ "بِسۡمِ اللّٰہ" સે શુરૂ કરના મુતસ્તહબ હૈ, નાજાઈઝ કામ પર પઢના મના હૈ. અગર કોઈ શખ્સ "بِسۡمِ اللّٰہ" કહકર શરાબ પિયે, ચોરી કરે, ગીબત કરે, ઝૂઠ બોલે તો કુફ્ર કા અંદેશા હૈ. શામી મેં હૈ કિ હુક્કા પીતે વક્ત ઔર બદ્બૂદાર ચીઝેં (લહેસન પ્યાઝ વગૈરા) ખાતે વક્ત "بِسۡمِ اللّٰہ" ન પઢના બેહતર હૈ.

મસ્અલા : નંગે હોકર, પાખાને મેં પહુંચ કર "بِسۡمِ اللّٰہ" પઢના મના હૈં.

મસ્અલા : નમાઝી નમાઝ મેં જબ કોઈ સૂરત પઢેં, આહિસ્તા "بِسۡمِ اللّٰہ" પઢના મુસ્તહબ હૈ.

મસ્અલા : જો જાઈઝ કામ ભી બગૈર "بِسۡمِ اللّٰہ" કે શુરૂ કિયા જાયેગા ઉસ્મેં બરકત ન હોગી.

મસ્અલા : જબ મુર્દે કો કબ્ર મેં ઉતારા જાયે તો ઉતારને વાલે યહ પઢતે જાયેં "بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ".

તિલાવતે કુર્આન કે ફઝાઈલ

ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલે અકરમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ કુર્આને પાક અલ્લાહ તઆલા કે અલાવા હર ચીઝ સે અફઝલ હૈ. કુર્આને પાક કો દીગર કલામોં પર ઈસી તરહ બરતરી હૈ જૈસે ખુદાએ તઆલા કો મખ્લૂક પર. જો શખ્સ કુર્આને પાકકી તઅઝીમ કરતા હૈ વહ યકીનન ! અલ્લાહ તઆલા કી તઅઝીમ કરતા હૈ ઔર જો કુર્આને પાકકી તઅઝીમ નહીં કરતા વહ યકીનન અલ્લાહ તઆલા કો કોઈ હૈસિયત નહીં દેતા. ઔર અલ્લાહ તઆલા કે નઝદીક કુર્આનકી ઈઝ્ઝત વ તૌકીર ઔલાદ કે લિયે વાલિદ કી ઈઝ્ઝત વ તૌકીર કી તરહ હૈ. કુર્આન ઐસા શફાઅત કરનેવાલા હૈ જિસકી શફાઅત કુબૂલ હોગી ઔર ઐસા મુખાલિફ હૈ જિસકી મુખાલફત સુની જાયેગી. જો શખ્સ કુર્આન કો અપને આગે કરેલા કુર્આન ઉસે જન્નત મેં લે જાયેગા ઔર જો ઉસે પસે પુશ્ત ડાલેગા ઉસે જહન્નમ મેં પહુંચા દેગા. હામિલીને કુર્આન કો અલ્લાહ કી રહમત ઘેરે હુએ હોતી હૈ, વહ અલ્લાહ તઆલા કે નૂર કા લિબાદા ઓઢે હુએ હોતે હૈં ઔર કલામે ઈલાહી કી તાલીમ હાસિલ કરનેવાલોં સે જો અદાવત વ દુશ્મની કરતા હૈ વહ બિલા શુબ્હા અલ્લાહ તઆલા સે અદાવત રખતા હૈ, ઔર જો ઉન્સે દોસ્તી કરતા હૈ વહ યકીનન! અલ્લાહ તઆલા સે દોસ્તી રખતા હૈ. અલ્લાહ તઆલા ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ: અય કિતાબુલ્લાહ કો અપને પાસ રખનેવાલો ! અલ્લાહ તઆલા તુમ્હેં અપની કિતાબ કી તઅઝીમ કે લિયે દઅવત દે રહા હૈ. તુમ ઉસ્કી દઅવત પર લબ્બૈક કહો, વહ તુમ સે મઝીદ મહબ્બત ફર્માયેગા ઔર તુમકો અપની મખ્લૂક મેં મકબૂલ વ મહબૂબ બના દેગા. ઔર કુર્આન કી તિલાવત કરનેવાલે સે આખિરત કી મુસીબત ફર્માતા હૈ. ઔર યકીનન ! કિતાબુલ્લાહ કી એક આયત સુનનેવાલે કી જઝા એક પહાળ સોને સે ભી બેહતર હૈ. ઔર કિતાબુલ્લાહ કી એક આયત તિલાવત કરનેવાલે કા અજ્ર ઝેરે આસ્માન કી હર ચીઝ સે બેહતર હૈ. ઔર બિલા શુબ્હા કુર્આન સે એક સૂરત હૈ જિસે અલ્લાહ તઆલા કે યહાં "અઝીમ" કહા જાતા હૈ. સાહિબે

કા ઉઠાના, છૂના ઔર ઉસ્કા દેખના યહ સબ ઈબાદત હૈ.

કુર્આન દેખકર પઢને કે ફઝાઈલ અપને મકામ પર આયેંગે યહાં સિર્ફ દો રિવાયતોં પર ઈકિતફા કિયા જા રહા હૈ.

★ દો હઝાર દર્જા ★

તબરાની ને "મોઅજમ" મેં ઔર બૈહકીને "શોઅબુલ ઈમાન" મેં હઝરત અવસ સકફી સે રિવાયત કિયા હૈ કિ નબીએ કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, "કુર્આને પાક હિફ્ઝ સે પઢના એક હઝાર દર્જા રખતા હૈ ઔર દેખ કર પઢના દો હઝાર કા દર્જા રખતા હૈ." એક ઔર હદીષ શરીફ મેં હૈ કિ, "કુર્આને મજીદ દેખ કર પઢના વહી દર્જા રખતા હૈ જો ફઝીલત ફર્ઝ કો નફલ પર હાસિલ હૈ."

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ખળે રહ કર બૈઠ કર બલ્કિ હમેશા અપને રબ્બ ﷻ કે કલામ કો પઢતે રહને કી કોશિશ કરો.

★ તિલાવત કી મિકદાર ★

તિલાવત કિસ મિકદાર મેં કરના ચાહિયે, સહાબાએ કિરામ ઔર અસ્લાફે એઝામ رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ કા તરીકા ઈસમેં મુખ્તલિફ રહા હૈ. બઅઝ હઝરાત રાત દિનમેં એક ખત્મે તિલાવત કરે, બઅઝ દો ખત્મ ઔર બઅઝ તીન ખત્મ તક તિલાવત કરતે ઔર બઅઝ એક માહ મેં એક ખત્મ તિલાવત કરતે. લેકિન આમ લોગોં કે લિયે તીન દિન સે કમ મેં ખત્મ કરના ખિલાફે ઔલા હૈ. હુઝૂર ﷺ રહમતે આલમ ﷺકા ઈર્શાદે પાક હૈ : "لَمْ يَفْقَهْ مَنْ قَرَاَ الْقُرْآن فِى اَقَلَّ مِنْ ثَلٰثٍ" જિસને તીન દિન સે કમ મેં કુર્આન ખત્મ કિયા ઉસ્ને ઉસ્કો સમઝા નહીં. *(તિર્મિઝી : ૨/૧૨૩)*

ઈસ હદીષે પાક કા મિસ્દાક યહી હૈ કિ આમ તૌર પર ઝહેન કી જો કૈફિયત હોતી હૈ વહ યહી હૈ કિ તીન દિન સે કમ મેં પઢનેવાલા કુર્આન સમઝ ન સકેગા. ઈસી કો હુઝૂર ﷺને બયાન ફર્માયા ગોયા ઈસ મેં આમ હાલ કી ખબર દી ગઈ હૈ. લેકિન ખાસાને ખુદા, ઔલિયા અલ્લાહ કી શાન નિશાલી હૈ, વહ હઝરાત કુર્આને અઝીમ કમ સે કમ વકત મેં યૂં

સૂરત (ઈસ્કા હાફિઝ ઔર ઈસ્કી નિગહદાશ્ત કે મુતાબિક અમલ કરનેવાલે) કો "શરીફ" કહા જાતા હૈ. યહ સૂરત કયામત કે દિન સાહિબે સૂરત કે લિયે કબીલએ રબીઆ વ મુઝર કે અફરાદ સે ઝયાદા લોગોં કે હક મેં શફાઅત કરેગી ઔર યહ સૂરત "યાસીન" હૈ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્આને મુકદ્દસ કી તઅઝીમ કરો ઔર ઈસ્કી તિલાવત કરો, ઈન્શાઅલ્લાહ ! દુન્યા વ આખિરત મેં કામિયાબી નસીબ હોગી.

★ તિલાવત કે આદાબ ★

તિલાવત કરને વાલા કિબ્લા–રૂ સર ઝુકા કર અદબ ઔર વકાર કે સાથ ઉસ્તાદકે સામને બૈઠનેકી તરહ બૈઠકર તિલાવત કરે. મસ્જિદમેં નમાઝકે અંદર ખળે હોકળ કુર્આન પઢનેમેં સબસે ઝયાદા ષવાબ હૈ. બિસ્તર પર લેટ કર હિફ્ઝ સે કુર્આન પઢને મેં ભી ષવાબ હૈ મગર કમ, જૈસા કિ અલ્લાહ તઆલા કે ઈસ ફર્માન સે માલૂમ હોતા હૈ :–

"اَلَّذِيْنَ يَذْكُرُوْنَ اللّٰهَ قِيَا ماً وَّ قُعُوْداً وَّعَلٰى جُنُوْ بِهِمْ وَيَتَفَكَّرُوْنَ فِى خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ"

તર્જુમા : વહ જો અલ્લાહ તઆલા કો ખળે, બૈઠે ઔર અપને પહલૂઓં પર લેટે યાદ કરતે હૈં ઔર આસ્માન વ ઝમીન કી તખ્લીક પર ગૌર કરતે હૈં. *(આલે ઈમરાન : ૧૯૧, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયતે કરીમા મેં અલ્લાહ તઆલાને તીનોં હાલતોં મેં ઝિક્ર કરનેવાલોં કી મદહ ફર્માઈ હૈ મગર ખળે હોકર ઝિક્ર કરનેવાલોં કો સબ પર મુકદ્દમ કિયા હૈ, ફિર બૈઠ કર ઔર ફિર સો કર ઝિક્ર કરનેવાલોં કા તઝકિરા કિયા હૈ.

હઝરત અલી رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા : જો શખ્સ નમાઝ મેં ખળે હોકર કુર્આન પઢતા હૈ ઉસ્કે લિયે હર હર્ફ પર સૌ નેકિયાં હૈં ઔર જો શખ્સ નમાઝ કે બાહર બાવુઝૂ પઢતા હૈ ઉસ્કે લિયે ૨૫ નેકિયાં હૈં ઔર જો શખ્સ બગૈર વુઝૂ પઢતા હૈ ઉસ્કે લિયે દસ નેકિયાં હૈં. કુર્આન દેખકર તિલાવત કરના હિફ્ઝ સે તિલાવત કરને સે અફઝલ હૈ, ઈસલિયે કિ કુર્આન

ખત્મ ફ઼ર્માતે હૈં કિ આયત પૂરી સેહત કે સાથ અદા ભી કરતે ઔર ખૂદ સમઝતે ઔર દિલ મેં મહફ઼ૂઝ ભી રખ લેતે હૈં, જૈસા કિ મર્વી હૈ કિ સય્યદના ઈમામે આ'ઝમ رحمۃ اللہ علیہ હર રાત એક કુર્આને મજીદ ખત્મ ફ઼ર્માતે ઔર મસાઈલે શરઈય્યહ કા ભી ઈન આયતોં સે ઈસ્તિમ્બાત ફ઼ર્માતે યહ ઉન્કી કરામત હૈ. બઅઝ હઝરાત દસ દિન મેં ખત્મ કરતે ઔર બઅઝ સાત દિન મેં. અક્સર સહાબા ઔર અસ્લાફ઼ કિરામ رضی اللہ عنہم કા ઈસ પર અમલ રહા હૈ.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ ભી અપને અસ્લાફ઼ કે નક઼્શે ક઼દમ પર ચલતે હુએ કમ અઝ કમ કુર્આને મુક઼દ્દસ કો હફ઼્તે મેં એક બાર તો ઝરૂર ખત્મ કર લિયા કરેં. ઈન્શાઅલ્લાહ ! ક઼લ્બ કો ઈત્મિનાન નસીબ હોગા.

★ હિસ્સોં મેં તિલાવત કરના ★

જો હફ઼્તે મેં એક બાર ખત્મ કર સકે વહ કુર્આને મુક઼દ્દસ સાત હિસ્સોં મેં તક઼્સીમ કરે કિ યહી સહાબાએ કિરામ رضی اللہ عنہ કી સુન્નત હૈ.

મર્વી હૈ કિ હઝરત ઉષ્માન رضی اللہ عنہ જુમ્આ કી શબ મેં "સૂરએ બક઼રહ" સે શુરૂઅ કરકે "સૂરએ માઈદા" તક પઢતે ઔર સનીચર કી શબ મેં "સૂરએ અન્આમ" સે "સૂરએ હૂદ" તક ઔર ઈતવાર કી શબ મેં "સૂરએ યૂસુફ઼"સે "સૂરએ મર્યમ" તક ઔર મંગલ કી શબ મેં "સૂરએ અન્ક઼બૂત" સે "સૂરએ ક઼સસ" તક ઔર મંગલ કી શબ મેં "સૂરએ અન્ક઼બૂત" સે "સૂરએ સાદ" તક. ઔર બુધ કી શબ મેં "સૂરએ તન્ઝીલ" સે "સૂરએ રહમાન" તક ઔર જુમેરાત કી શબ મેં "સૂરએ વાક઼િઆ" સે "સરએ નાસ" તક ઈસ તરહ કુર્આન ખત્મ કર દેતે.

★ દૌરાને તિલાવત રોના ★

તિલાવત કે સાથ રોના મુસ્તહબ હૈ. હુઝૂર ﷺ ને ફ઼ર્માયા કિ તુમ કુર્આન કી તિલાવત કરો ઔર ઉસ્કે સાથ રોયા કરો ઔર અગર ન રો સકો તો રોને જૈસા અંદાઝ ઈખ્તિયાર કર લિયા કરો.

અલ્લાહ તઆલા ફ઼ર્માતા હૈ : "يَخِرُّوْنَ لِلْاَذْقَانِ يَبْكُوْنَ" વહ એહલે

ઈમાન રોતે હુએ સજ્દા રેઝ હો જાતે હૈં. *(બની ઈસ્રાઈલ : કન્ઝુલ ઈમાન)*

બુખારી વ મુસ્લિમ શરીફ઼ કી હદીષ હૈ કિ હઝરત ઈબ્ને મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ તાજદારે કાયનાત ﷺ કી બારગાહ મેં ક઼િરાઅત કર રહે થે ઉસ વક઼્ત હુઝૂર ﷺ કી આંખે અશ્કબાર થીં. *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

પરવરદિગાર عزوجل અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે સદક઼ે હમેં તિલાવતે કુર્આને પાક મેં રોને કી તૌફીક઼ અતા ફ઼ર્માએ.

★ હુક્કૂક઼ે આયાત કા લિહાઝ રખના ★

સજ્દા કી આયત આયે તો તિલાવત કરનેવાલા સજ્દા કરે. ચુનાંચે હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રહમતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ ને ફ઼ર્માયા: જબ ઈબ્ને આદમ આયતે સજ્દા પઢતા હૈ ફિર સજ્દા કરતા હૈ તો શૈતાન રોતા હુઆ અલગ હો જાતા હૈ ઔર હાય હલાકત ! કહતા હૈ.

એક રિવાયત મેં હૈ કિ વહ કહતા હૈ કિ હાય મેરી હલાકત ! ઈબ્ને આદમ કો સજ્દા કા હુકમ દિયા ગયા વહ સજ્દા રેઝ હો ગયા ઔર ઉસ્કો જન્નત મિલ ગઈ. મુઝે સજ્દા કા હુકમ કિયા ગયા તો મૈંને ઈન્કાર કિયા ઈસલિયે મેરે હિસ્સે મેં જહન્નમ હૈ. *(અત્તરગ઼ીબ : ૧/૫૭૭)*

★ ચૌદહ સજ્દે ★

૧. સૂરએ અઅરાફ઼ ૨. સૂરએ રઅદ ૩. સૂરએ નહલ ૪. સૂરએ બની ઈસ્રાઈલ ૫. સૂરએ મર્યમ ૬. સૂરએ હજ ૭. સૂરએ ફ઼ુર્કાન ૮. સૂરએ અલિફ઼ લામ મીમ તન્ઝીલ ૯. સૂરએ સાદ ૧૦. સૂરએ નમલ ૧૧. સૂરએ હા મીમ ૧૨. સૂરએ નજ્મ ૧૩. સૂરએ ઈન્શિક઼ાક઼ ૧૪. સૂરએ ઈક઼રા.

આયતે સજ્દા પઢતે યા સુનતે હી ફૌરન સજ્દા કર લે અગર કોઈ ચીજ માનેઅ્ હો તો ઉસકે વક઼્ત સિર્ફ઼ યહ આયત પઢ લે : "سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَاِلَيْكَ الْمَصِيْرُ" ઔર બાદ મેં જબ ભી મૌક઼ા મિલે ફૌરન સજ્દા કર લે.

★ સજ્દા કૈસે કરે ★

યહ વહ સજ્દા હૈ જો આયતે સજ્દા પઢ્હને યા સુનને સે વાજિબ હો જાતા હૈ, ઈસ્કા સુન્નત તરીકા યહ હૈ કિ ખડા હો કર "اَللّٰهُ اَكْبَر" કહતા હુવા સજ્દે મેં જાયે ઔર કમ સે કમ તીન મર્તબા سُبْحَانَ رَبِّيَ الْاَعْلٰى કહે ફિર "اَللّٰهُ اَكْبَر" કહતા હુઆ ખડા હો જાયે.

★ સજ્દા કબ કરે ★

સજ્દએ તિલાવત કે લિયે તકબીરે તહરીમા કે સિવા વહ તમામ શરાઈત હૈ જો નમાઝ કે લિયે હૈં. મષલન્ તહારત, ઈસ્તિકબાલે કિબ્લા, નિય્યત, વક્ત, સતરે ઔરત વગૈરા.

મસ્અલહ : અગર આયતે સજ્દા નમાઝ હી મેં તિલાવત કી ગઈ તો સજ્દએ તિલાવત ફૌરન નમાઝ હી મેં કરના વાજિબ હૈ.

★ સજ્દા કબ ન કરે ★

તુલૂએ આફતાબ યાની સૂરજ નિકલને કે વક્ત, ગુરૂબે આફતાબ યાની સૂરજ ડૂબને કે વક્ત ઔર નિસ્ફુન્ નહાર યાની ઝવાલ કે વક્ત સજ્દાએ તિલાવત કરના જાઈઝ નહીં. ઉસ વક્ત અગર કિસી તિલાવત કે દૌરાન આયતે સજ્દા આ જાયે તો ઉન અવકાત કે ગુઝરને કે બાદ સજ્દા કરે.

★ તિલાવત કી ઈબ્તિદા ★

તિલાવત કી ઈબ્તિદા "اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ" સે ઔર ઉસ્કે બાદ "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" ભી મુસ્તહબ હૈ.

★ તઅવ્વુઝ કબ પઢ્હે ? ★

"اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ" **તર્જુમા** : અલ્લાહ કી પનાહ ચાહતા હું શૈતાન મરદૂદ સે.

કુર્આને અઝીમ કી તિલાવત સે પહલે ચૂંકિ ઈસ્તિઆઝહ

("اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ") કા હુકમ હૈ જૈસા કિ ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ : "اِذَا قَرَاْتَ الْقُرْاٰنَ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ" યાની જબ તુમ કુર્આન પઢ્હો તો પનાહ માંગો અલ્લાહ કી શૈતાન મર્દૂદ સે. ઈસી લિયે કુર્આને પાક કી ઈબ્તિદા સે પહલે "اَعُوْذُ بِاللّٰهِ" પઢ્હને કા હુકમ હૈ. ઈસકે પઢ્હ લેને સે અલ્લાહ તઆલા કા હિફઝો–અમાન હાસિલ હોતા હૈ ઔર શૈતાની મકર વ ફરેબ સે નજાત મિલ જાતી હૈ. જિસે શૈતાની વસ્વસે ઝયાદા આતે હૈં ઉસે ચાહિયે કિ ઈસકા કષરત સે વિર્દ કરે.

★ ફઝાઈલે તઅવ્વુઝ ★

હઝરત ઈમામે હુસૈન رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં, જો હુઝૂરે કલ્બ કે સાથ "اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ" પઢ્હે તો રબ તઆલા ઉસ્કે ઔર શૈતાન કે દરમિયાન તીન સો પર્દે હાઈલ કર દેતા હૈ. *(તફ્સીરે નઈમી)*

ઔર "બુસ્તાનુત તફાસીર" મેં હૈ કિ હુઝૂર ગમખ્વારે ઉમ્મત શફીએ રોઝે મહશર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જો શખ્સ રોઝાના દસ બાર "اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ" પઢ્હ લિયા કરે, હક્ તઆલા ઉસ પર એક ફિરિશ્તા મુકર્રર કર દેતા હૈ જો કિ ઉસ્કો શૈતાન સે બચાતા હૈ. *(તફ્સીરે નઈમી)*

ઔર હદીષે પાક મેં હૈ કિ એક શખ્સ પર ગુસ્સા બહુત વારિદ થા ઔર મુંહ સે ઝાગ નિકલ રહે થે, હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : અગર યહ શખ્સ "اَعُوْذُ بِاللّٰهِ" પઢ્હ લે તો ઈસ્કી યહ હાલત દૂર હો જાયે. *(ઈઝન)*

★ મસાઈલે તઅવ્વુઝ ★

મસ્અલા : શુરૂ તિલાવત મેં "اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ" પઢ્હના વાજિબ હૈ. *(બહારે શરીઅત)*

મસ્અલા : જબ કોઈ શાગિર્દ ઉસ્તાઝ સે કુર્આને અઝીમ યા કોઈ દૂસરી કિતાબ પઢ્હતા હો તો ઉસ્કે લિયે "اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ" આહિસ્તા પઢ્હના સુન્નત નહીં. *(શામી)*

મસ્અલા : નમાઝ મેં ઈમામ ઔર મુન્ફરિદ કે લિયે ષના સે ફારિગ હો કર "اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ" આહિસ્તા પઢના સુન્નત હૈ. *(શામી)*

મસ્અલા : શૈતાન ચૂંકિ અલ્લાહ વ રસૂલ عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ઔર એહલે ઈમાન કા દુશ્મન હૈ ઈસલિયે ઉસસે બેઝારી કા ઈઝહાર કરના એહલે ઈમાન કા શેવહ હૈ.

મસ્અલા : અઝાઝીલ કા નામ લેના ભી કુર્આન ને ગવારા નહીં કિયા બલ્કિ શૈતાન, રજીમ, મલઉન વગૈરાહ અલ્ક઼ાબે બદ સે ઝિક્ર કિયા. ઈસસે માલૂમ હુઆ કિ ખુદા વ રસૂલ عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ કે દુશ્મન કી ઈહાનત અલલ્ એલાન જાઈઝ વ દુરૂસ્ત ઔર તાલીમે કુર્આન કે મુતાબિક઼ હૈ.

★ તિલાવત કૈસે ખત્મ કરેં ★

તિલાવત સે ફારિગ હોતે વક઼્ત ઈન કલિમાત કો અદા કરના બેહતર હૈ :–

"صَدَقَ اللّٰهُ الْعَظِيْمُ وَبَلَّغَنَا رَسُوْلُهُ الْكَرِيْمُ اَللّٰهُمَّ انْفَعْنَا بِهٖ وَبَارِكْ لَنَا فِيْهِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ وَاَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الْحَيَّ الْقَيُّوْمَ"

તર્જુમા : અલ્લાહ તઆલા ને સચ ફર્માયા ઔર ઉસકે રસૂલ ﷺ ને હમ તક ઉસે પહુંચાયા. અય અલ્લાહ ! جَلَّ جَلَالُهٗ હમેં ઈસસે નફા દે ઔર હમારે લિયે ઈસમેં બરકત દે. તમામ હમ્દો–ષના અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કે લિયે જો સારે આલમ કા રબ હૈ ઔર મૈં અલ્લાહ جَلَّ جَلَالُهٗ હ઼્યો ક઼્યૂમ સે મગફિરત કા સવાલ કરતા હૂં.

★ નમાઝ મેં તિલાવત ★

ઈતની આવાઝ સે તિલાવત કરના કિ ખૂદ સુન સકે વાજિબ હૈ સિર્રી નમાઝોં મેં યાની ઝોહર, અસ્ર મેં ભી ઈસી તરહ પઢના વાજિબ હૈ કિ સિર્ફ ખૂદ સુન સકે ઔર અગર ઈસ તરહ ન પઢેગા તો નમાઝ સહીહ ન હોગી ઔર જેહરી નમાઝેં યાની મગરિબ, ઈશા ઔર ફજ્ર મેં ઈતની

આવાઝ મેં તિલાવત કરના મુસ્તહબ હૈ કિ અપને અલાવા ભી કોઈ સુન સકે. ઔર અગર નમાઝ બાજમાઅત અદા કી જા રહી હૈ હો તો ઈમામ પર ઈન નમાઝોં મેં ઈતની આવાઝ સે પઢના કિ પહલી સફ઼ કે ચંદ મુક઼્તદી ઈમામ કી ક઼िરાઅત કો સુન લેં, યહ વાજિબ હૈ.

★ ખુશ આવાઝી સે તિલાવત ★

હઝરત બરાઅ્ બિન આઝિબ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર તાજદારે કાયનાત ફ઼ખ્રે મૌજૂદાત ﷺ ને ફર્માયા : "زَيِّنُوا الْقُرْاٰنَ بِاَصْوَاتِكُمْ" તુમ અપની (અચ્છી) આવાઝ સે કુર્આન કો મુઝૈયન કરો. *(અત્તરગીબ : ૧/૫૮૨)*

મર્વી હૈ કિ સરકાર ﷺ એક શબ હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا કા ઈન્તેઝાર ફર્મા રહે થે કિ ઉમ્મુલ મોમિનીન હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا તાખીર સે હાઝિર હુઈ, હુઝૂર ﷺ ને દર્યાફ઼્ત કિયા કૈસે તાખીર હુઈ ? ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ﷺ ! મૈં ક઼िરાઅત સુન રહી થી, મૈંને ઉસસે અચ્છી આવાઝ નહીં સુની. તાજદારે કાયનાત ﷺ ઉઠકર તશરીફ઼ લે ગયે ઔર ઉસ શખ્સ સે બહુત દેર તક સુનતે રહે ફ઼िર વાપસ તશરીફ઼ લાયે ઔર ફર્માયા કિ યહ અબૂ હુઝૈફ઼ા કે મૌલા સાલિમ હૈં. અલ્લાહ તઆલા કી હમ્દો સતાઈશ હૈ કિ જિસને મેરી ઉમ્મત મેં ઐસે શખ્સ કો પૈદા ફર્માયા હૈ.

ઈસી તરહ રહમતે આલમ ﷺ ને અપને એક સહાબી હઝરત મૂસા رضی اللہ عنہ સે એકબાર ક઼िરાઅત સુની તો ફર્માયા કિ ઈન્કો આલે દાઊદ કી ખુશ આવાઝીકા એક હિસ્સા મિલા હૈ. *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

જબ હઝરત મૂસા رضی اللہ عنہ કો હુઝૂર ﷺ કે યહ તઅરીફ઼ી કલિમાત પહુંચે તો ઉન્હોંને હુઝૂર ﷺ કી બારગાહ મેં હાઝિર હોકર અર્ઝ કિયા, અગર મુઝે માલૂમ હોતા કિ સરકાર સુન રહે હૈં તો મૈં ઔર હસીન વ જમીલ આવાઝ મેં પઢતા. *(ઈહયાઉલ્ ઉલૂમ)*

★ મઅ્મૂલી સમઝનેવાલે કો તંબીહ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ

ﷺને ફર્માયા :–

"مَنْ قَرَأَالقُرْاٰنَ ثُمَّ رَاٰی اَنَّ اَحَدًا اُوْتِیَ اَفْضَلَ مِمَّا اُوْتِیَ فَقَدِ اسْتَصْغَرَ مَا اَعْظَمَهُ اللّٰهُ تَعَالٰی"

જિસને કુર્આન પઢા ફિર ઉસને યહ સમઝા કિ ઉસ્કો જો ષવાબ મિલા હૈ ઉસસે બઢકર કિસી કો ષવાબ મિલ સકતા હૈ, તો ઉસને યકીનન! ઉસકો મામૂલી સમઝા જિસકો અલ્લાહ તઆલાને અઝીમ કિયા હૈ. *(તબરાની)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો! તિલાવતે કુર્આન કા ઈતના અઝીમ ષવાબ હૈ કિ તિલાવત કરનેવાલે ને અગર યહ સમઝા કિ ઉસ્કે જૈસા ષવાબ કિસી ઔર ઈબાદત પર મિલા, તો ઉસ્ને ઉસ્કો મામૂલી સમઝા જિસકો અલ્લાહ તઆલા ને અઝીમ કિયા હૈ. ઈસસે માલૂમ હુઆ કિ તિલાવત અઝીમ તરીન ઈબાદત હૈ.

ઔર ઈસ હદીષ મેં સખ્ત તંબીહ કી ગઈ હૈ કિ તિલાવતે કુર્આન કે અજરો ષવાબ કો હરગિઝ હરગિઝ મામૂલી ન સમઝે બલ્કિ અલ્લાહ તઆલા ને ઉસ્કા જબરદસ્ત સવાબ મુકર્રર ફર્માયા હૈ. પરવરદિગાર અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે સદકા વ તુફૈલ હમેં તિલાવતે કુર્આન કે ષવાબે અઝીમ સે માલા માલ ફર્માયે ઔર હમેં કુર્આને મુકદ્દસ કી શફાઅત નસીબ ફર્માયે.

★ કુર્આન કા ઈન્આમ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ તાજદારે કાયનાત ﷺને ફર્માયા :–

"يَجِيْئُ صَاحِبُ الْقُرْاٰنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُوْلُ الْقُرْاٰنُ يَا رَبِّ حَلِّهٖ فَيُلْبَسُ تَاجَ الْكَرَامَةِ ثُمَّ يَقُوْلُ يَارَبِّ زِدْهُ فَيُلْبَسُ حُلَّةَ الْكَرَامَةِ ثُمَّ يَقُوْلُ يَارَبِّ اِرْضَ عَنْهُ فَيُقَالُ لَهٗ اِقْرَأْ وَارْقَ وَيُزَادُ بِكُلِّ اٰيَةٍ حَسَنَةٌ"

યાની કુર્આને પાક કી તિલાવત કરનેવાલા કયામત કે દિન આએગા કુર્આન કહેગા, અય પરવરદિગાર! ઈસે આરાસ્તા ફર્મા દે. ચુનાંચે ઉસે ઈઝઝતો–શર્ફ કા તાજ પહનાયા જાયેગા. ફિર વહ કહેગા, એ

પરવરદિગાર! ઈસે ઔર નવાઝ દે, ઉસકે બાદ ઉસે ઈઝઝતો–શર્ફ કા જોળા પહનાયા જાયેગા. ફિર વહ કહેગા, અય રબ! ઈસસે રાઝી હો જા! અલ્લાહ તઆલા ઉસસે રાઝી હો જાયેગા. ફિર કુર્આન મુકદ્દસ કી તિલાવત કરનેવાલે સે કહા જાયેગા, તુમ કુર્આન પઢતે જાઓ ઔર બુલંદી પર ચઢતે જાઓ! યહાં તક કિ વહ હર આયત કે સાથ એક દર્જા બઢતા ચલા જાયેગા. *(તિર્મિઝી : ૨/૧૧૯)*

રોઝે કયામત કુર્આને પાક કી તિલાવત કરને વાલોં કો યહ એ'ઝાઝ હાસિલ હોગા કિ કુર્આન કી સિફારિશ સે ઉનકો ઈઝ્ઝતો શર્ફ કે તાજ ઔર એ'ઝાઝ કે લિબાસ સે આરાસ્તા કિયા જાયેગા ઔર ઉન્હેં હુકમ કિયા જાયેગા કિ જન્નત કે બુલંદ દરજોં મેં ચઢતે ચલે જાયેં. દૂસરી રિવાયત મેં હૈ કિ હર આયત કે સાથ એક દર્જા બુલંદ હોગા.

★ મોમિન ઔર મુનાફિક કી તિલાવત ફર્ક ★

હઝરત અબૂ મૂસા અશ્અરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રહમતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺને ફર્માયા :–

"مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِیْ يَقْرَأُ الْقُرْاٰنَ كَمَثَلِ الْاُتْرُجَّةِ رِيْحُهَا طَيِّبٌ وَّطَعْمُهَا طَيِّبٌ وَّمَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِیْ لَايَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ التَّمْرَةِ لَارِيْحَ لَهَا وَطَعْمُهَا حُلْوٌوَمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِیْ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الرَّيْحَانَةِ رِيْحُهَا طَيِّبٌ وَّطَعْمُهَا مُرٌّ وَّمَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِیْ لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ لَيْسَ لَهَا رِيْحٌ وَّطَعْمُهَا مُرٌّ"

યાની ઉસ મોમિન કી મિષાલ જો કુર્આન કી તિલાવત કરતા હૈ ઉતરૂજજહ કી તરહ હૈ જિસકી ખુશ્બૂ પાકીઝા ઔર મઝા ઉમ્દા હોતા હૈ, ઔર ઉસ મોમિન કી મિષાલ જો કુર્આન કી તિલાવત નહીં કરતા ખજૂર કી તરહ હૈ જિસકી કોઈ ખુશ્બૂ નહીં હોતી ઔર મઝા શીરીં હોતા હૈ, ઔર ઉસ મુનાફિક કી મિષાલ જો કુર્આન પઢતા હૈ ફૂલ કી તરહ હૈ, જિસકી ખુશ્બૂ પાકીઝા ઔર મઝા તલ્ખ હોતા હૈ, ઔર ઉસ મુનાફિક કી મિષાલ જો કુર્આન નહીં પઢતા હંઝલ (ઈંદ્રાઈન) કી તરહ હૈ જિસમેં ખુશ્બૂ ભી

નહીં હોતી ઔર ઉસ્કા મઝા ભી તલ્ખ હોતા હૈ. *(મુસ્લિમ : ૧/૨૬૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઉતરૂજજહ એક બહુત હી ઉમ્દા કિસ્મ કા મેવા હોતા હૈ. ઈસ હદીષ મેં કુર્આને પાક કી તિલાવત કરનેવાલે મોમિન કો ઉતરૂજજહ કી તરહ બતાયા ગયા હૈ. અલ્લામા અયની ઉસ્કી દલીલ પેશ કરત હૈં કિ યહ તમામ મમાલિક કે ફલોં મેં સબસે બેહતર ઔર ઉમ્દા ફલ હૈ. ઉસ્કે બહુત સે અસ્બાબ હૈં, યહ પસંદીદા અવસાફ કા જામેઅ્ હોતા હૈ, ઉસ્કી બહુત સી ખુસૂસિયાત હૈં : મષલન્ યહ બળા ઔર ખૂબસૂરત હોતા હૈ, છૂને મેં નર્મ ઔર મુલાયમ, રંગ બાઈષે કશિશ કિ દેખને વાલે ખુશ હો જાયેં, ખાને સે પહલે તબીઅત ઉસ્કી ખ્વાહિશમંદ હોતી હૈ. ખાનેવાલે કો ખાને કી લઝ્ઝત સે મહસૂસ કરને કે સાથ–સાથ ઉમ્દા ખુશબૂ, મેદા કી નર્મી ઔર હઝમ કી કુવ્વત દેતા હૈ, બયક વક્ત યહ મેવા ચાર હવાસ દેખને, ચખને, સૂંઘને ઔર છૂને કે ફાઈદે દેતા હૈ. ઈસકે અલાવા ઉસકી તાષ્ષિરાતી ખુસૂસિયાત ઔર ફવાઈદ તિબ્બ કી કિતાબોં મેં દેખે જા સકતે હૈં.

★ ઉમ્મત કો બશારત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ તાજદારે મદીના ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"اِنَّ اللّٰہَ تَعَالٰی قَرَأَطٰہٰ وَیٰسٓ قَبْلَ اَنْ یَخْلُقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ بِاَلْفِ عَامٍ فَلَمَّا سَمِعَتِ الْمَلٰئِکَۃُ الْقُرْاٰنَ قَالَتْ طُوْبٰی لِاُمَّۃٍ یُّنَزَّلُ ھٰذَا عَلَیْھَا وَطُوْبٰی لِاَجْوَافٍ تَحْمِلُ ھٰذَا وَطُوْبٰی لِاَلْسِنَۃٍ تَتَکَلَّمُ بِھٰذَا"

તર્જુમા : બિલા શુબ્હા અલ્લાહ عزوجل ને આસ્માન વ ઝમીન કો પૈદા કરને સે એક હઝાર સાલ પહલે સૂરએ "તાહા વ યાસીન" પઢી. જબ ફિરિશ્તોં ને કુર્આન સુના તો ઉન્હોંને કહા, ઉસ ઉમ્મતકો બશારત હો જિસ પર કુર્આન નાઝિલ હોગા ઔર ઉનકે સીનોં કે લિયે ખૈરો–ખૂબી હો જો ઈસે અપને અંદર મહફૂઝ કરેગેં ઔર ઉન ઝબાનોં કે લિયે ખુશખબરી હો જિન સે કુર્આની અલ્ફાઝ અદા હોંગે. *(મિશ્કાત શરીફ : ૧૮૭)*

હઝરત અલ્લામા મુલ્લા અલી ક઼ારી رضی اللہ عنہ લિખતે હૈં કિ અલ્લાહ

તઆલા કે કુર્આન પઢને કા મતલબ યહ હૈ કિ ઉસીને ઈસે ઝાહિર ફર્માયા ઔર ઈસકી તિલાવત કા ષવાબ બયાન ફર્માયા. ઈસ હદીષ સે જહાં કુર્આને પાક કી અઝમત સાબિત હોતી હૈ વહીં ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા કી ફઝીલત ભી ષાબિત હોતી હૈ કિ ફિરિશ્તોં ને આસમાન વ ઝમીન કી તખ્લીક઼ સે એક હઝાર સાલ પહલે ઈસ કુર્આન કી હામિલ ઉમ્મત કો મુબારકબાદ પેશ કી ઔર હાફિઝે કુર્આન કો બશારત દી ઔર જિન ઝબાનોં સે કુર્આની અલ્ફાઝ નિકલતે હૈં ઉન્હેં ભી ખુશખબરી દી.

સુબ્હાનલ્લાહ ! કિતના એહસાન હૈ તાજદારે મદીના ﷺ કા કિ ઉન્કે સદક઼ે મેં કુર્આન મિલા ઔર ઉન્કે સદક઼ે મેં રહમાન મિલા ઔર ફિરિશ્તે ભી સરકાર ﷺ કે સદક઼ે મેં ઈસ ઉમ્મત પર રશ્ક કરતે હૈં.

★ નૂર કા તાજ ★

હઝરત બુરૈદા સે મરવી હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા : જો કુર્આન પઢેગા, ઉસ્કી તાલીમ હાસિલ કરેગા ઔર ઉસ્કે મુતાબિક઼ અમલ કરેગા ઉસ્કે વાલિદૈન કો ક઼યામત કે દિન નૂર કા એક તાજ પહનાયા જાયેગા જિસકી રૌશની આફ઼તાબ કી રૌશની કી તરહ હોગી ઔર ઉસકે વાલિદૈન કો દો ઐસે જોળે પહનાએ જાયેંગે જિનકી ક઼ીમત સારી દુન્યા ન હો સકેગી, તો વહ દોનોં કહેંગે, હમેં ક્યોં પહનાયા ? તો કહા જાએગા, તુમ્હારે બેટે કે કુર્આન પઢને કી વજહ સે. *(અત્તરગીબ વત્તરહીબ : ૧/૫૭૬)*

કિતને ખુશનસીબ હૈં વહ વાલિદૈન જિનકી ઔલાદ કુર્આને મુક઼દ્દસ પઢતી ઔર ઉસ્કે મુતાબિક઼ અમલ કરતી હૈ જિસકી વજહ સે ઉન્હેં ક઼યામત કે દિન યહ અઝીમુશ્શાન એ'ઝાઝ મિલેગા.

★ ચૌદવીં કે ચાંદ કે મિષ્લ ★

તબરાની ને હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કી હૈ કિ રહમતે આલમ ﷺ ને ફર્માયા : જો અપની ઔલાદ કો કુર્આન કી તાલીમ દે ઔર વહ ઉસ્મેં ગૌરો–ફિક્ર કરેં. અલ્લાહ તઆલા ઉન્કે અગલે પિછલે ગુનાહ બખ્શ દેગા. ઔર જો અપની ઔલાદ કો ચંદ આયતોં કી તાલીમ દેંગે અલ્લાહ તઆલા ઉન્કો ક઼યામત કે દિન ચૌદવીં કે ચાંદ કી શક્લ મેં

ઉઠાયેગા ઔર ઉસકી ઔલાદ સે કહા જાયેગા, પઢો ! ચુનાંચે જૈસે જૈસે વહ આયત પઢેગી અલ્લાહ તઆલા ઉન્કે વાલિદૈન કો હર આયત કે સાથ એક દર્જા બુલંદ ફ઼ર્માયેગા ઔર વહ વહાં તક પહુંચેગે જહાં તક કુર્આન કા હિસ્સા ઉન્કા સાથ દેગા. *(જમ્અુલ ફ઼વાઈદ)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જિન કી ઔલાદ કુર્આન કી તાલીમ હાસિલ કરતી હૈ ઔર ઉસ્કે મુતાબિક઼ અમલ કરતી હૈ ઉન્કો ક઼યામત કે દિન એસા તાજ પહનાયા જાયેગા કિ વહ તાજ અગર દુન્યા મેં નમૂદાર હો જાયે તો હમારી આંખે ઉસ્કી તાબ ન લા સકેં ઔર ઐસે જોળે પહનાયે જાયેંગે જો ક઼ીમત મેં પૂરી દુન્યા સે બઢ઼ કર હોંગે ઔર ઉન્કે અગલે પિછલે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાયેંગે ઔર વહ કલ ક઼યામત કે દિન ચૌદવીં કે ચાંદ કી શકલ મેં ઉઠાયે જાયેંગે ઔર હર આયત કે સાથ ઉન્કે દર્જે બુલંદ હોંગે. લેકિન યહાં તસ્વીર કા દુસરા રુખ ભી હૈ વહ યહ હૈ કિ જિન લોગોં કી ઔલાદ ઈસ અઝીમ સઆદત સે મહરૂમ રહી વહ ખૂદ ભી ઈસ બળે એ'ઝાઝ સે મહરૂમ હોંગે (અલ્લાહ કી પનાહ !) વહ માં–બાપ ગૌર ફ઼ર્માયેં જો દુન્યાવી માલ કે હુસૂલ કે લિયે અપની ઔલાદ કો કુર્આન કી તાલીમ સે હટા કર દૂસરી રાહોં પર લગા દેતે હૈં. વહ ખૂદ ભી ઈસ મહરૂમી કા શિકાર હોતે હૈં ઔર અપની ઔલાદ કી મહરૂમી કે જિમ્મેદાર ભી બનતે હૈં.

★ દઅવતે ફ઼િક્ર ★

બુખારી શરીફ઼ કી રિવાયત મેં હૈ :–

"كُلُّكُمْ رَاعٍ وَ كُلُّكُمْ مَسْئُوْلٌ عَنْ رَعِيَّتِهٖ" યાની તુમ મેં કા હર શખ્સ જિમ્મેદાર હૈ ઔર જિનકી જિમ્મેદારી ઉન્કે સર હૈ ઉન્કે બારે મેં ઉન્સે સવાલ હોગા. લિહાઝા હર શખ્સ પર અપની ઔલાદ કી તાલીમ વ ઈસ્લાહ કી ઝિમ્મેદારી આઈદ હોતી હૈ. જિન લોગોં ને અપની ઔલાદ કો કુર્આન કી તાલીમ ઔર ઉલૂમે દીનિયા કી તરફ઼ મુતવજ્જેહ કિયા ક઼યામત કે દિન ઉન્કે સરોં પર નૂર કા તાજ ભી હોગા ઔર વહ અપની ઝિમ્મેદારી સે સુબુકદોશ ભી હો જાયેંગે. ઔર જિન લોગોં ને અપની ઔલાદ કો ગલત રાહોં પર લગાયા બઝાહિર ઉન્કો બહુત સારી દૌલત તો હાસિલ હો ગઈ,

દુન્યાવી એ'ઝાઝાત ભી મિલ ગયે લેકિન અગર ઈસ્લામી તાલીમાત કી રૂહ બાકી ન રહી ઔર બેરાહ રવી કે શિકાર હો ગયે તો ઈસકા ખ્મ્યાઝા ખૂદ ઔલાદ કે સાથ–સાથ વાલિદૈન કો ભી ભુગતના હોગા.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ હદીષે પાક હમ સબકો દઅવતે ફ઼िક્ર દે રહી હૈ કિ હમ અપની ઔલાદ કો વક઼્તી ખુશી કી રાહ પર ગામઝન કરતે હૈં યા દાઈમી સઆદત કે રાસ્તે પર ચલાતે હૈં ?

★ ક઼બ્ર કા સાથી ★

બઝ્ઝાઝ કી રિવાયત હૈ કિ કુર્આન કા પઢનેવાલા જબ ઈન્તિક઼ાલ કર જાતા હૈ ઔર ઉસ્કે અહલે ખાના તજહીઝો–તક઼્ફીન મેં મસ્રૂફ઼ હોતે હૈં ઉસ વક઼્ત કુર્આન હસીનો– જમીલ શક઼્લ મેં આતા હૈ ઔર ઉસ કુર્આન પઢનેવાલે કે સર કે પાસ ઉસ વક઼્ત તક ખળા રહતા હૈ જબ તક વહ કફ઼ન મેં લપેટ ન દિયા જાએ. ફ઼िર જબ વહ કફ઼ન મેં લપેટ દિયા જાતા હૈ તો કુર્આન કફ઼ન કે ક઼રીબ ઉસ્કે સીને પર હોતા હૈ. ફ઼िર જબ ઉસ્કો ક઼બ્ર કે અંદર રખ દિયા જાતા હૈ ઔર મિટ્ટી ડાલ દી જાતી હૈ ઔર ઉસસે ઉસ્કે ખ્વેશ વ અક઼ારિબ રૂખ્સત હો જાતે હૈં તો ઉસ્કે પાસ મુન્કર નકીર આતે હૈં ઔર ઉસે ક઼બ્ર મેં બિઠાતે હૈં, ઈતને મેં કુર્આન આતા હૈ ઔર ઉસ મય્યિત ઔર ઉન ફ઼िરિશ્તોં કે દરમિયાન હાઈલ હો જાતા હૈ, વહ દોનોં ફ઼िરિશ્તે કુર્આન સે કહતે હૈં, હટો ! તાકિ હમ ઈસસે સવાલ કરેં ! તો કુર્આન કહતા હૈ કિ રબ્બે કા'બા કી ક઼સમ ! યહ નહીં હો સકતા. બિલા શુબ્હા યહ મેરા સાથી ઔર દોસ્ત હૈ ઔર ઉસકી હિમાયત વ હિફ઼ાઝત સે કિસી હાલ મેં બાઝ નહીં આ સકતા, (ઈસ્કી પૂરી હિમાયત કરતા રહૂંગા) અગર તુમહેં કિસી ઔર ચીઝ કા હુકમ દિયા ગયા હૈ તો તુમ ઉસ હુકમ કી તામીલ કે લિયે જાઓ ઔર મેરી જગહ છોળ દો ! કયોંકિ મૈં જબ તક ઉસે જન્નત મેં દાખિલ ન કર લૂંગા ઉસસે રૂખ્સત નહીં હો સકતા. ઈસકે બાદ કુર્આન અપને સાથી કી તરફ઼ દેખેગા ઔર કહેગા કિ મૈં કુર્આન હૂં જિસે તુમ આવાઝ યા બિલા આવાઝ પઢતે થે. *(મુસ્નદે બઝાઝ)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્આન કી જિસને કમા

હક્કહૂ કદર કી, ઉસસે શગૂફ રખા, ઉસ્કા મુતાલિઆ કિયા, ઉસ્કી તિલાવત કી ઔર ઈખ્લાસ કે સાથ અમલ કિયા તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! કુર્આન યકીનન! ઉસ્કા હિમાયતી ઔર સિફારિશી હોગા, લેકિન અગર કુર્આન પઢનેવાલે મેં યહ બાતેં ન રહીં તો કુર્આન ઉન્કે ખિલાફ જંગ કરેગા ! اللہ اکبر ! જૈસા કિ હદીષે મુબારકા મેં હૈ : "اَلْقُرْآنُ حُجَّةٌ لَكَ اَوْ عَلَيْكَ" કુર્આન તેરે મુવાફિક યા તેરે ખિલાફ હુજ્જત ષાબિત હોગા. *(મિશ્કાત શરીફ મિશ્કાત)*

યાની જિસને કુર્આન કે હુકૂક અદા ન કિયે, કુર્આને પાક અલ્લાહ તઆલા કે સામને ઉસકે ખિલાફ જંગ કરેગા. ! العیاذ باللہ

★ શફાઅત કુબૂલ હોગી ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ફખ્રે આદમ વ બની આદમ ﷺને ફર્માયા :–

"اَلصِّيَامُ وَالْقُرْآنُ يَشْفَعَانِ لِلْعَبْدِ يَقُوْلُ الصِّيَامُ رَبِّ اِنِّى مَنَعْتُهُ الطَّعَامَ وَالشَّرَابَ بِالنَّهَارِ فَشَفِّعْنِى فِيْهِ وَيَقُوْلُ الْقُرْآنُ رَبِّ مَنَعْتُهُ النَّوْمَ بِاللَّيْلِ فَشَفِّعْنِى فِيْهِ فَيُشَفَّعَانِ"

યાની રોઝા ઔર કુર્આન બંદે કે લિયે શફાઅત કરેંગે. રોઝા કહેગા, અય મેરે રબ ! મૈંને ઈસકો દિન મેં ખાને પીને સે રોક રખા થા ઈસલિયે ઈસ્કે હક મેં મેરી શફાઅત કુબૂલ ફર્મા. ચુનાંચે દોનોં કી શફાઅત કુબૂલ કી જાયેગી. *(અત્તરગીબ વત્તરહીબ : ૧/૫૭૫)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કયામત કા દિન કિતના હૌલનાક હોગા ઈસકા સહીહ અંદાઝા નહીં કિયા જા સકતા, હર શખ્સ નફ્સી–નફ્સી પુકાર રહા હોગા, ઐસે નાઝુક વક્ત મેં દો કિસ્મ કે લોગોં કે લિયે દો ઈબાદતોં કી શફાઅત કુબૂલ હોગી : ૧. રોઝે કી શફાઅત રોઝાદાર કે લિયે ૨. કુર્આને પાક કી શફાઅત તિલાવત કરનેવાલે કે લિયે.

દરબારે ઈલાહી જિસ્કા હાલ દુન્યાવી દરબાર જૈસા ન હોગા બલ્કિ "اَلْمُلْكُ يَوْمَئِذٍ لِلّٰهِ" ઈક્તેદાર વ બાદશાહી ઉસ દિન સિર્ફ અલ્લાહ હી કી હોગી, કોઈ બગૈર ઈજાઝત દમ મારનેવાલા ન હોગા. ઐસે દરબાર મેં

રોઝાદાર કે લિયે રોઝા અર્ઝ કરેગા, ઐ રબ ! મૈંને ઈસકે લિયે દિન મેં ખાને પીને વગૈરા પર પાબંદી લગા રખી થી ઔર વહ ખંદા પેશાની કે સાથ ઉન્કા પાબંદ રહા ઈસલિયે ઉસે બખ્શ દે ઔર જન્નત મેં ઠિકાના મરહમત ફર્મા દે. ઈસી તરહ કુર્આન, તિલાવત કરને વાલે કે લિયે બારગાહે ઈલાહી મેં અર્ઝ કરેગા, અય મેરે રબ ! મૈંને રાત કી મીઠી નીંદ સે ઈસે બેદાર રખા, યહ રાતોં કો જાગ કર મેરી તિલાવત મેં મશગૂલ રહતા થા, ઈસલિયે ઈસસે દર ગુઝર ફર્મા ઔર જન્નતુલ ફિરદૌસ મેં ઈસકા ઠિકાના બના. તાજદારે કાયનાત ﷺ ફર્માતે હૈં કિ દોનોંકી શફાઅત કુબૂલ હોગી ઔર વહ લોગ જન્નત મેં દાખિલ હોંગે.

ઈસ હદીષે મુબારકા મેં દો અઝીમ ઈબાદતોં કા તઝકિરા ફર્માયા ગયા, ખુસૂસન રાત કી તન્હાઈ મેં તિલાવતે કુર્આન સે બંદા કે જન્નત કે મુસ્તહિક હોને કા મુઝદએ જાંફિઝા સુનાયા ગયા. અલ્લાહ તઆલા હમેં ઈન દોનોં ઈબાદતોં કી પાબંદી કરકે શફાઅત કે મુસ્તહિક હોને કી તૌફીક અતા ફર્માયે.

★ કુર્આન દેખકર પઢને કી ફઝીલત ★

હઝરત ઉષ્માન બિન અબ્દુલ્લાહ બિન અવસ સકફી رضی اللہ عنہ ને અપને દાદા સે રિવાયત કી હૈ કિ સરકારે કૌનો–મકાં ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"قِرَاءَةُ الرَّجُلِ الْقُرْآنَ فِى غَيْرِ الْمُصْحَفِ اَلْفُ دَرَجَةٍ وَقِرَائَتُهُ فِى الْمُصْحَفِ تَضْعُفُ عَلٰى ذٰلِكَ اِلٰى اَلْفَىْ دَرَجَةٍ"

યાની કિસી શખ્સ કા કુર્આન બગૈર દેખે પઢના એક હઝાર દર્જા રખતા હૈ, ઔર ઉસ્કા કુર્આન દેખકર પઢના ઉસસે બઢકર દો હઝાર તક પહુંચ જાતા હૈ. *(મિશ્કાત : ૧૮૯)*

કુર્આન દેખકર પઢને મેં દોગુના ષવાબ હૈ. અલ્લામા તૈયબી ઉસ્કી વજહ બતાતે હૈં કિ કુર્આન કા દેખના, ઉસ્કા ઉઠાના, ઉસ્કા છૂના, કુર્આન પર ગૌર વ ફિક્ર કા મૌકા ફરાહમ હોના ઔર ઉસ્કે મઅના વ મફહૂમ કા સમઝના, ઈન સબકી વજહ સે ઉસ્કા ષવાબ દોગુના હો જાતા હૈ. *(મિર્કાત શરહે મિશ્કાત)*

યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ઉન દિલોં કી સફાઈ કૈસે હોગી ? સરકારને ફર્માયાઃ મૌત કો ખૂબ–ખૂબ યાદ કરને સે હોગી.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મૌત એક ખામોશ વાઈઝ હૈ, હર કદમ ઔર મોળ પર રૂશ્દો–હિદાયત કા દર્સ દેતી હૈ, ફૂંક–ફૂંક કર કદમ રખને કી તલકીન કરતી હૈ, ગલત રવી ઔર ખ્વાહિશાતે અફસાની મેં ગિરફતાર હોને સે રોકતી હૈ. દૂસરી મશહૂર હદીષે મુબારકા મેં હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : "اَكْثِرُوْا ذِكْرَ هَاذِمِ اللَّذَّاتِ" તુમ લઝ્ઝતોં કો ખત્મ કર દેને વાલી મૌત કો ખૂબ યાદ કરો. *(મિર્કાત શર્હે મિશ્કાત)*

અલ્લાહ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ :–

"اَلَّذِیْ خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَیٰوةَ لِیَبْلُوَكُمْ اَیُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا" વહ ઝાત જિસને મૌત વ ઝિંદગી પૈદા કી તાકિ તુમ્હેં આઝમાએ કિ કૌન અમલ મેં બેહતર હૈ. *(સૂરએ મુલ્ક : કન્ઝુલ ઈમાન)*

ઈસકી એક તફસીર યહ કી ગઈ હૈ : "તુમ મેં કા કૌન મૌત કો સબસે ઝયાદા યાદ કરનેવાલા હૈ." જિસકા મતલબ યહ હુઆ કિ ખાલિકે કાયનાત ને મૌત વ ઝિંદગી ઈસલિયે પૈદા કી તાકિ તુમસે ઈમ્તિહાન લે કિ તુમ મેં સે કૌન લોગ મૌત કો ઝયાદા યાદ કરતે હૈં ઔર ઉસકી વજહ સે અચ્છે અમલ કરતે હૈં ઔર બુરે અમલ સે બચતે હૈં.

હુઝૂર ﷺને દિલ કી સફાઈ કે લિયે દૂસરી દવા તિલાવતે કુર્આન તજવીઝ ફર્માઈ. ઈસમેં ક્યા શુબ્હા કિ કુર્આન બોલતા હુઆ વાઈઝ હૈ, કુર્આન કા હર લફ્ઝ સહીહ રાસ્તે પર ચલને ઔર ગલત–રવી સે બાઝ રહને કા સબક દેતા હૈ, હર જગહ કુર્આન અચ્છાઈયોં કા હુકમ દેતા હૈ ઔર બુરાઈયોં સે રોકતા હૈ. દૂસરે મૌકે પર સરકારે મદીના ﷺને ફર્માયા, મૈંને તુમ મેં દો (માનેઅ) મના કરનેવાલી ચીઝોં કો છોળા, એક બોલનેવાલી ઔર એક ખામોશ રહ કર મના કરનેવાલી. બોલને વાલી ચીઝ કુર્આન હૈ, ઔર ખામોશી સે આગાહી દેનેવાલી ચીઝ મૌત હૈ. યહી દોનોં ઐસે વાઈઝ હૈં કિ એક ચુપચાપ રહકર વઅઝ કહતા હૈ, દૂસરા અપને હર–હર લફ્ઝ સે દર્સ વ નસીહત પેશ કરતા હૈ. ઔર ઈન્હીં દોનોં

★ દિલોં કા ઈલાજ ★

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ સરકારે મદીના ﷺને ફર્માયા :–

"اِنَّ هٰذِهِ الْقُلُوْبَ تَصْدَأُ كَمَا يَصْدَأُ الْحَدِيْدُ اِذَا اَصَابَهُ الْمَاءُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ قِيْلَ وَمَا جِلَاؤُهَا قَالَ كَثْرَةُ ذِكْرِ الْمَوْتِ وَتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ"

બેશક ! દિલોં કો ભી ઝંગ લગ જાતા હૈ જિસ તરહ લોહે કો ઝંગ લગ જાતા હૈ જબ ઉસે પાની લગ જાયે. અર્ઝ કિયા ગયા ઉન્કી સફાઈ કિસ તરહ હોતી હૈ ? ફર્માયા : મૌત કો કષરત સે યાદ કરના ઔર કુર્આન કી તિલાવત કરના. *(મિશ્કાત : ૧૮૯)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જબ દિલ ખ્વાહિશાત મેં ડૂબ જાતે હૈં ઔર તરહ તરહ કે ગુનાહ કરતે હૈં ઔર વહ અલ્લાહ કી યાદ સે ગાફિલ હો જાતે હૈં ઔર અપના મક્સદે ઝિંદગી ફરામોશ કર જાતે હૈં તો ઉન્કી કૈફિયત યહ હો જાતી હૈ કિ ઉન પર તેહ–બતેહ ઝંગ ચઢ્હ જાતા હૈ ઔર યહ ઝંગ પૂરે જિસ્મ કે ફસાદ કા સબબ બન જાતા હૈ. જૈસા કિ તાજદારે કાયનાત ﷺને એક દૂસરી હદીષે મુબારકા મેં ફર્માયા :

"જિસ્મ મેં એક ટુકળા હૈ, અગર વહ દુરૂસ્ત હોતા હૈ તો પૂરા જિસ્મ દુરૂસ્ત હોતા હૈ, સુન લો ! યહ ટુકળા દિલ હૈ." એક ઔર મૌકે પર સરકાર ﷺને ફર્માયા : "બિલા શુબ્હા મોમિન જબ કોઈ ગુનાહ કરતા હૈ તો ઉસ્કે દિલ મેં એક સિયાહ નુક્તા હો જાતા હૈ, ફિર અગર વહ તૌબા ઈસ્તિગફાર કર લેતા હૈ તો ઉસ્કા દિલ કલઈ કી તરહ સાફ હો જાતા હૈ. ઔર અગર વહ ગુનાહ ઔર ઝયાદા કરતા હૈ તો વહ નુક્તા બઢ્હ જાતા હૈ, ઈસ હદ તક કિ ઉસ્કા દિલ ઉસસે ઢક જાતા હૈ. ઈસી કો અલ્લાહ તઆલા ને અપની કિતાબ મેં "ران" કહા હૈ. *(તિર્મિઝી)*

ઈસી લિયે સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ ને ઈસ ઝંગ કા ઈલાજ ઔર ઈસકી સફાઈ કી દવા દર્યાફત કી, કર્યોંકિ ઉન્હોંને સમઝ લિયા થા કિ અગર દિલ ઝંગ આલૂદ હોંગે તો ઉન મેં અલ્લાહ તઆલા કી તજલ્લિયાત ઔર અન્વાર કા અક્સ કૈસે આ સકેગા. ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા :

★ ઝમીન ખા નહીં સકતી ★

એક હદીષે મુબારકા મેં ફર્માયા ગયા કિ જબ હાફિઝે કુર્આન મર જાતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઝમીન કો હુકમ દેતા હૈ કિ તૂ ઉસ્કે ગોશ્ત (પોસ્ત) ન ખાના, ઝમીન અર્ઝ કરતી હૈ, મેરે મઅ્બૂદ ! મૈં ઉસ્કા ગોશ્ત કૈસે ખા સકતી હૂં જબ કિ ઉસ્કે સીને મેં તેરા કલામ મૌજૂદ હૈ. *(કન્ઝુલ ઈમાન)*

એક ઔર હદીષે મુબારકા મેં ફર્માયા ગયા કિ કુર્આન કે હુફ્ફાઝ અલ્લાહ તઆલા કે દોસ્ત હૈં, જો ઉન્સે દુશ્મની કરેગા વહ ગોયા અલ્લાહ તઆલા સે દુશ્મની કરેગા, ઔર જો ઉન્સે દોસ્તી કરેગા વહ ગોયા અલ્લાહ તઆલા સે દોસ્તી કરેગા. *(કન્ઝુલ ઈમાન)*

★ કુર્આન મુશ્ક કી તરહ હૈ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ તાજદારે કાયનાત ﷺ ને ફર્માયા :–

"تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ فَاقْرَؤُهُ فَاِنَّ مَثَلَ الْقُرْآنِ لِمَنْ تَعَلَّمَ فَقَرَاَ وَقَامَ بِهٖ كَمَثَلِ جِرَابٍ مَحْشُوٍّ مِسْكًا تَفُوحُ رِيحُهٗ كُلَّ مَكَانٍ وَمَثَلُ مَنْ تَعَلَّمَهٗ فَرَقَدَ وَهُوَ فِى جَوْفِهٖ كَمَثَلِ جِرَابٍ اُوْكِىَ عَلٰى مِسْكٍ"

યાની અય લોગો ! તુમ કુર્આન કી તાલીમ હાસિલ કરો ઔર ઉસ્કો પઢો ઈસલિયે કિ કુર્આન કી મિષાલ ઉસ શખ્સ કે લિયે જો ઉસ્કી તાલીમ હાસિલ કરતા હૈ ફિર ઉસે પઢતા હૈ ઔર ઉસ્કા એહતમામ કરતા હૈ, ઉસ થૈલી કી સી હૈ જો મુશ્ક સે ભરી હુઈ હો, જિસકી ખુશ્બૂ હર તરફ ફૈલ રહી હો. ઔર ઉસ શખ્સ કી મિષાલ જો ઉસ્કી તાલીમ હાસિલ કરતા હૈ ફિર ઉસસે ગાફિલ હોકર સો જાતા હૈ ઈસ તરહ કિ કુર્આન ઉસ્કે સીને મેં હોતા હૈ, ઉસ થૈલી કી તરહ હૈ જિસકી મુશ્ક (થૈલી કે મુંહ) કો બંદ કર દિયા ગયા હો. *(મિશ્કાત : ૧૮૭)*

જો શખ્સ કુર્આન કા ઈલ્મ હાસિલ કરતા હૈ ફિર ઉસ્કી તિલાવત કરતા હૈ ઔર રાત કો નમાઝે તહજ્જુદ વગૈરા મેં ઉસે પઢતા હૈ, ઐસે

સે દિલ કા ઝંગ દૂર હોતા હૈ ઔર ફિર દિલ સાફ વ શફ્ફાક હોતા હૈ. યહી દોનોં ઈન્સાન કે દિલ કો સાફ વ શફ્ફાક નિખરા હુઆ આઈના બના સકતે હૈં તાકિ મોમિન કે દિલ મેં અન્વારો– તજલ્લિયાતે ઈલાહી કા અકસ ઉતર સકે.

★ સિફારિશ કુબૂલ હોગી ★

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ તાજદારે મદીના ﷺ કા ઈર્શાદ હૈ :–

"اَلْقُرْآنُ شَافِعٌ مُّشَفَّعٌ وَّمَاحِلٌ مُّصَدَّقٌ مَّنْ جَعَلَهٗ اِمَامَهٗ قَادَهٗ اِلَى الْجَنَّةِ وَمَنْ جَعَلَهٗ خَلْفَ ظَهْرِهٖ سَاقَهٗ اِلَى النَّارِ"

યાની કુર્આન શફાઅત કરનેવાલા હૈ, ઉસ્કી શફાઅત કુબૂલ હોગી. ઔર મુખાલિફત ભી કરનેવાલા હૈ ઉસ્કી મુખાલિફત ભી કુબૂલ હોગી. જો શખ્સ ઉસે અપના પેશવા બનાયેગા ઉસ્કો વહ જન્નત મેં લે જાયેગા ઔર જો ઉસ પસે–પુશ્ત ડાલેગા ઉસ્કો વહ જહન્નમ મેં પહુંચાયેગા. *(અત્તરગીબ વત્તરહીબ : ૧/૫૭૨)*

હદીષે પાક કા મક્સૂદ યહ હૈ કિ કુર્આન કી કમા હક્કહૂ જિસને કદ્ર કી, ઉસ્કે આદાબ મલહૂઝ રખે, અમલ કે મૈદાન મેં ઉસને ઉસ્કો અપના રહબર બનાયા ઔર ઉસ્કી તાલીમાત વ અહકામ પર પૂરી તરહ અમલ પૈરા હુઆ, ઐસે શખ્સ કી કુર્આન શફાઅત કરેગા ઔર ઉસે જન્નત મેં દાખિલ કરેગા. ઔર જિસને કુર્આન સે બે એતેનાઈ બર્તી, ઉસે પસે–પુશ્ત ડાલ દિયા, ઉસસે કોઈ તઅલ્લુક્ન રખા, ન ઉસ્કી તિલાવત સે કોઈ દિલચસ્પી રખી, ન ઉસ્કી તાલીમાત વ અહકામ પર અમલ કિયા ઐસે શખ્સ કો કુર્આન જહન્નમ રસીદ કરેગા ! જૈસા કિ ઈસસે પહલે ગુઝર ચુકા કિ કુર્આન બંદે કે હક્ મેં જંગ કરેગા યા ઉસ્કે ખિલાફ મારિકા–આરા હોગા.

એક હદીષે મુબારક મેં ફર્માયા ગયા : "જિસે અલ્લાહ તઆલાને હિફ્ઝે કુર્આન કી નેઅમત અતા ફર્માઈ, ફિર ઉસ્ને યહ ખ્યાલ કિયા કિ કિસી કો ઈસસ બેહતર કોઈ ચીઝ મિલી તો ઉસ્ને અલ્લાહ તઆલા કી સબસે બેહતર નેઅ્મત કે બારે મેં ગલત ખયાલ કાયમ કિયા." *(કન્ઝુલ ઈમાન)*

ફ़ારી કી ક़िરાઅત સે અલ્લાહ તઆલા કા ખૌફ़ ઔર ઉસ્કી ખશિય્યત ઝાહિર હો યહી ખુશ આવાઝી કા સહી મેઅયાર હૈ.

ચુનાંચે હઝરત ઈબ્ને તાઉસ رضی اللہ عنہ અપને વાલિદે ગિરામી સે રિવાયત કરતે હૈં કિ હુઝૂર ﷺસે પૂછા ગયા, સબસે અચ્છી આવાઝ સે કુર્આન પઢ્હને વાલા કૌન હૈ ? હુઝૂરને ફ઼ર્માયા :–

"اَلَّذِیْ اِذَا سَمِعْتُمُوْهُ رَاَیْتُمُوْهُ خَشِیَ اللّٰهَ" વહ શખ્સ કિ જબ ઉસસે (કુર્આન) સુનો તો ખ્યાલ હો કિ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ડરતા હૈ.

ઈમામે ગિઝાલી رضی اللہ عنہ ને ઈહયાઉલ ઉલૂમ મેં યહ હદીષ રિવાયત કી હૈ "لَا یُسْمِعُ الْقُرْآنَ اَحَدٌ اَشْهٰی مِمَّنْ یَّخْشَی اللّٰهَ عَزَّوَجَلَّ" યાની કિસી સે ભી ઈતના ઉમ્દા કુર્આન નહીં સુના જા સકતા જિતના ઉસ શખ્સ સે જો અલ્લાહ તઆલા સે ડરતા હો.

★ કુર્આન પઢ્હને કે વક્ત રોના ચાહિયે ★

હઝરત સઅદ બિન અબી વક્ક़ાસ رضی اللہ عنہ ને બયાન કિયા, મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો ફ઼ર્માતે સુના હૈ :–

"اِنَّ هٰذَا الْقُرْآنَ نُزِّلَ بِحُزْنٍ فَاِذَا قَرَأْتُمُوْهُ فَابْكُوْا فَاِنْ لَّمْ تَبْكُوْا فَتَبَاكُوْا وَتَغَنَّوْهُ فَمَنْ لَّمْ یَتَغَنَّ بِالْقُرْآنِ فَلَیْسَ مِنَّا"

યાની યક़ીનન ! યહ કુર્આન ગ઼મ કે સાથ નાઝિલ હુઆ. ઈસ લિયે જબ તુમ કુર્આન પઢ્હો તો રોયા કરો, અગર તુમ ન રો સકો તો રોને કી કોશિશ હી કરો ઔર તુમ ઉસે ખુશ આવાઝી સે પઢ્હો ક્યોંકિ જો કુર્આન ખુશ આવાઝી સે ન પઢ્હે વહ હમ મેં સે નહીં. *(ઈબ્ને માજા : ૯૫)*

કુર્આન ઈસ તરહ પઢ્હના ચાહિયે કિ આવાઝ સે સોઝ વ દર્દ ઔર હુઝ્નો–ગમ ઝાહિર હો ઔર દૌરાને તિલાવત રોના ભી ચાહિયે. અગર તિલાવત કરનેવાલે મેં ઈતની રિક્ક़ત પૈદા ન હો કિ વહ રો સકે તો રોને કી કોશિશ કરની ચાહિયે.

ઔર હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ,

કુર્આન કી મિષાલ એક ઐસી મુશ્ક સે ભરી હુઈ થૈલી કી સી હૈ જિસકી ખૂશ્બૂ હર તરફ઼ હોતી હૈ. ઔર ઉસ શખ્સ કી મિષાલ જો ઉસ્કી તાલીમ હાસિલ કરતા હૈ ફ઼िર ગાફ઼िલ હોકર રાત કો સોતા હૈ ઔર કુર્આન ઉસ્કે સીને મેં મહફ़ૂઝ હોતા હૈ, મુશ્ક કી ઉસ થૈલી કી તરહ હૈ જિસકા મુંહ બંદ કર દિયા ગયા.

★ અચ્છી આવાઝ ઔર કુર્આન ★

હઝરત ફ़ુઝાલા બિન ઉબૈદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રહમતે આલમ ﷺને ફ઼ર્માયા :–

"اَللّٰهُ اَشَدُّ اُذُنًا لِلرَّجُلِ الْحَسَنِ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ مِنْ صَاحِبِ الْقَیْنَةِ اِلٰی قَیْنَتِهٖ"

યાની યક़ીનન ! અલ્લાહ તઆલા અચ્છી આવાઝ સે કુર્આન પઢ્હને વાલે સે જિસ તવજ્જોહ વ ઈલ્તિફ़ાત સે સુનતા હૈ, ગાને વાલી લૌંડી સે ઉસ્કા માલિક ક્યા ઈસ તવજ્જોહ સે (ગ़िના) સુનતા હોગા.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! લૌંડી કા માલિક લૌંડી સે જાઈઝ ક़िસ્મકા ગ़िના સુન સકતા હૈ ચૂંકિ ગ़िના કી આવાઝ કી તરફ઼ મિલાન ફ઼િતરી હોતા હૈ ઈસલિયે લૌંડી કા આક़ા પૂરી યક્સૂઈ કે સાથ ઉસ્કી તરફ઼ મુતવજ્જેહ હોકર ગ़िના સુનતા હૈ. ઈસ હદીષે મુબારકા મેં ફ઼ર્માયા ગયા કિ લૌંડી કા માલિક જિસ તરહ પૂરી તવજ્જોહ કે સાથ લૌંડી કા ગ़िના સુનતા હૈ ઉસસે કહીં ઝયાદા તવજ્જોહ સે ખુશ આવાઝી કે સાથ કુર્આન પઢ્હને વાલે કી તરફ઼ અલ્લાહ તઆલા મુતવજ્જેહ હોકર સુનતા હૈ.

★ અચ્છી આવાઝ કા મેઅ્યાર ★

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફ઼ર્માયા :

"اِنَّ مِنْ اَحْسَنِ النَّاسِ صَوْتًا بِالْقُرْآنِ الَّذِیْ اِذَا سَمِعْتُمُوْهُ یَقْرَأُ اَحْسِبْتُمُوْهُ یَخْشَی اللّٰهَ"

યાની બિલા શુબ્હા લોગોં મેં સબસે અચ્છી આવાઝ સે કુર્આન પઢ્હનેવાલા વહ શખ્સ હૈ જિસકો તુમ જબ પઢ્હતે સુનો તો તુમ યહ ખ્યાલ કરો કિ અલ્લાહ તઆલા સે ડર રહા હૈ. *(અત્તરગીબ વત્તરહીબ : ૧/૫૮૩)*

ઉન્હોંને કહા :–

"قَالَ لِیْ رَسُوْلُ اللّٰہِ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَسَلَّمَ وَھُوَ عَلَی الْمِنْبَرِ اِقْرَأْ عَلَیَّ الْقُرْآنَ قُلْتُ أَ اَقْرَأُ عَلَیْکَ وَعَلَیْکَ اُنْزِلَ قَالَ اِنِّی اُحِبُّ اَنْ اَسْمَعَہٗ مِنْ غَیْرِیْ فَقَرَأْتُ سُوْرَۃَ النِّسَآءِ حَتّٰی اَتَیْتُ اِلٰی ھٰذِہِ الآیَۃِ "فَکَیْفَ اِذَا جِئْنَا مِنْ کُلِّ اُمَّۃٍ م بِشَھِیْدٍ وَّ جِئْنَا بِکَ عَلٰی ھٰؤُلَاءِ شَھِیْداً" قَالَ حَسْبُکَ الاٰنَ فَالْتَفَتُّ اِلَیْہِ فَاِذَا عَیْنَاہُ تَذْرُفَانِ"

યાની મુઝ સે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઉસ વક્ત ફર્માયા જબ આપ મિમ્બર પર તશરીફ ફર્મા થે, મુઝે કુર્આન સુનાઓ ! મૈંને અર્ઝ કિયા, ક્યા મૈં આપકો કુર્આન સુનાઉં જબ કિ કુર્આન આપ હી પર નાઝિલ હુઆ હૈ ? હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : કિસી ઔર હી સે સુનના ચાહતા હૂં. ફિર મૈંને સૂરએ નિસાઅ પઢના શુરૂ કિયા, જબ મૈં ઈસ આયત તક પહુંચા, "તો ક્યા હાલ હોગા જબ હમ હર ફ઼ૌમ સે એક ગવાહ લાયેંગે ઔર હમ આપ કો અય નબી ! ઉન લોગોં પર ગવાહ બનાયેંગે" હુઝૂર ﷺને ફર્માયા, બસ ! ઈતના હી કાફી હૈ. મૈંને હુઝૂર ﷺકી તરફ નિગાહ ઉઠાઈ તો ક્યા દેખતા હૂં કિ હુઝૂર ﷺ કી આંખોં સે આંસૂં જારી હૈં. *(બુખારી શરીફ)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જબ હુઝૂર ﷺને હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ કો કુર્આન પઢને કા હુકમ દિયા તો હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ ને મઅ્ઝિરત કી કે હુઝૂર ﷺ પર કુર્આન ઉતરા હૈ, લિહાઝા હુઝૂર હી પઢને કા હક઼ અદા કર સકતે હૈં. ક્યોંકિ હિકમત હકીમ કી ઝબાન પર જારી હો તો ઝયાદા શીરીં હોતી હૈ. ઔર હબીબ કા કલામ હબીબ કી ઝબાન પર ઝયાદા બેહતર હોતા હૈ. ઈસી લિયે કુર્આન વ અહાદીષ પઢાને કે સિલસિલે મેં અસ્લાફે કિરામ કા તરીક઼ા યહી હોતા હૈ કિ વહ કુર્આન વ હદીષ ખૂદ પઢતે ઔર શાગિર્દોંસે સુનતે ઔર વહ ઉન્કો તેઝી કે સાથ મહફૂઝ કરતે.

લેકિન સરકાર ﷺ ઉસ વક્ત સુનને કી ખ્વાહિશ મે થે, ઈસ લિયે ફર્માયા કિ મૈં કિસી ઔર હી સે સુનના ચાહતા હૂં. ઈસકી વજહેં મુખ્તલિફ હો સકતી હૈં, જિન મેં એક યહ ભી હૈ કિ કુર્આન સુનના ભી સુન્નતે રસૂલ

હો જાયે. ગોયા કુર્આન પઢના ભી ઈબાદત ઔર સુનના ભી ઈબાદત બન જાયે. ઈસલિયે બઅઝ કા કહના હૈ કિ સુનના પઢને સે અફ઼ઝલ હૈ.

હઝરત અલ્લામા મુલ્લા અલી ક઼ારી رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં, વહ ઉસ વક્ત હોગા જબ સુનના તાલીમ દેને કે લિયે કામિલ તરીન અંદાઝ મેં હો. ઈસી સે મુતઅખ્ખિરીન ને યહ તરીક઼ા ઈખ્તિયાર કિયા કિ વહ કુર્આન વ હદીષ શાગિર્દોં સે સુનતે હૈં. *(મિર્ક઼ાત)*

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہما ફર્માતે હૈં, તઅમીલે હુકમ કે લિયે મૈંને સૂરએ નિસાઅ્ પઢની શુરૂ કી, જબ આયતે કરીમા : "فَکَیْفَ اِذَا جِئْنَا مِنْ کُلِّ اُمَّۃٍ بِشَھِیْدٍ وَّ جِئْنَا بِکَ عَلٰی ھٰؤُلَاءِ شَھِیْداً" મૈં ને પઢી યાની ઉસ વક્ત કા આલમ કયા હોગા જબ હમ હર ક઼ૌમ સે એક ગવાહ ઉસ ક઼ૌમ કે નબી કો લાયેંગે ઔર અંબિયા કે લિયે આપકો ગવાહ બનાયેંગે." પિછલે અંબિયાએ કિરામ અપની કૌમોં કે કુફ઼ વ તુગ઼યાન, બાતિલ અક઼ાઈદ ઔર બદ અઅ્માલી કે ખિલાફ઼ જબ અલ્લાહ તઆલા કે હુઝૂર ગવાહી દેંગે તો હુઝૂર ﷺ ઉન અંબિયા કી ગવાહી પર મોહરે તસ્દીક઼ સિબ્ત કરેંગે.

આયતે કરીમા કી દૂસરી તફ઼સીર યહ હૈ કિ રોઝે ક઼યામત હર નબી અપની અપની ક઼ૌમ કે હક઼ મેં યા ઉન્કે ખિલાફ઼ ગવાહ હોંગે. જબ ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા પિછલી ક઼ૌમો કે ખિલાફ઼ ગવાહી દેગી ઉસ વક્ત હુઝૂર અપની ઉમ્મત કે હક઼ મેં ગવાહી દેંગે ઔર ઉનકી ગવાહી કી તૌસીક઼ કરેંગે. *(અશિઅતુલ લમ્આત)*

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં, જબ મૈં આયતે કરીમા તક પહુંચા તો સરકાર કી આંખેં અશ્કબાર હો ગયીં ઔર ફર્માયા, બસ કરો ! ઈતના હી કાફી હૈ ! ઈસલિયે કિ મૈં ઈસ આયત પર ગૌરો–ફિક્ર કર રહા હું, આંખે બેક઼ાબૂ હોતી જા રહી હૈં, કુર્આન સુનને કા મેરા હાલ નહીં રહ ગયા. જબ હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ ને હુઝૂર ﷺકી તરફ નિગાહ ઉઠા કર દેખા તો તાજદારે કાયનાત આબદીદા થે.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમેં ભી અદાએ સુન્નતકી

નિય્યત સે રોના ચાહિયે ઔર અગર રોના ન આએ તો રોનેવાલોં જૈસી આવાઝ કર લેની ચાહિયે કિ ઈસ પર ભી અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત અજ્જ અતા ફર્માયેગા.

★ વીરાન ઘર ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ સરકારે મદીના સુરૂરે કૂલ્બો–સીના ﷺને ફર્માયા :–

"اِنَّ الَّذِیْ لَیْسَ فِیْ جَوْفِهٖ شَیْءٌ مِّنَ الْقُرْاٰنِ كَالْبَیْتِ الْخَرِبِ" બિલા શુબ્હા વહ શખ્સ જિસકે સીને મેં કુર્આન કા કોઈ હિસ્સા નહીં વહ વીરાન ઘર કી તરહ હૈ. *(તિર્મિઝી : ૨/૧૧૯)*

જો દિલ કુર્આન સે ખાલી હૈ વહ એક વીરાન ઘર હૈ. હઝરત અલ્લામા મુલ્લા અલી કારી رضی اللہ عنہ ઈસકી વજહ તહરીર ફર્માતે હૈં કિ દિલોં કી આબાદી ઈમાન ઔર તિલાવતે કુર્આન સે હોતી હૈ ઔર બાતિન કી ઝીનત હક્ ઔર સહીહ અકાઈદ ઔર અલ્લાહ તઆલા કી નેઅ્મતોં પર ગૌરો–ફિક્ર કરને સે હોતી હૈ ઔર જબ યહ બાતેં ન હોંગી તો દિલ વીરાને મેં હોંગે. *(મિર્કાત)*

જિન ઘરોં મેં ઈન્સાન આબાદ નહીં રહતે વહ ઘર જિન્નોં ઔર શૈતાનોં કા બસેરા બન જાતે હૈં ! ગોયા હદીષ શરીફ મેં યહ લતીફ ઈશારા ભી હૈ કિ જિન દિલોં મેં કુર્આન નહીં ઉન પર શૈતાનોં કા દૌર–દૌરા હો જાતા હૈ. જિસ સીને મેં કુર્આન હોતા હૈ વહ આબાદ વ આરાસ્તા હોતા હૈ. ઔર જો દિલ કુર્આન સે ખાલી હોતા હૈ તો વહ વીરાન ઘર કી તરહ હો જાતા હૈ.

ઈસી તરહ એક દૂસરી હદીષ મેં ફર્માયા ગયા હૈ કિ જો ઘર કુર્આન સે ખાલી હૈ વહ સબસે ખાલી ઘર હૈ, જૈસા કિ હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ :–

"اِنَّ اَصْغَرَ الْبُیُوْتِ بَیْتٌ لَیْسَ فِیْهِ شَیْءٌ مِّنْ كِتَابِ اللّٰهِ" યકીનન ! ઘરોં મેં સબસે ખાલી ઘર વહ હૈ જિસમેં અલ્લાહ ﷻ કી કિતાબ કા કોઈ હિસ્સા નહીં.

જિસ ઘર મેં કુર્આન નહીં ઔર ન હી ઉસમેં કિસી ઔર તરહ કુર્આન

કી તિલાવત હોતી હૈ વહ દુન્યા કે ઘરોં મેં સબસે ખાલી ઘર હૈ. ઈમામે ગિઝાલી رضی اللہ عنہ હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ કા ક઼ૌલ નક઼્લ કરતે હૈં, બિલા શુબ્હા વહ ઘર જિસમેં કુર્આન કી તિલાવત કી જાતી હૈ વહ એહલે ખાના કે સાથ વસીઅ હો જાતા હૈ, ઉસ્કી ખૈરો બરકત બઢ જાતી હૈ, ઉસ્મેં ફિરિશ્તે આતે ઔર શૈતાન નિકલ ભાગતે હૈં. ઔર વહ ઘર જિસમેં કિતાબુલ્લાહ કી તિલાવત નહીં હોતી વહ એહલે ખાના કે સાથ તંગ હો જાતા હૈ, ઉસ્કી ખૈરો–બરકત કમ હો જાતી હૈ ઔર ઉસસે ફિરિશ્તે ચલે જાતે હૈં ઔર ઉસ્મેં શૈતાન આ જાતે હૈં. *(ઈહયાઉલ ઉલૂમ)*

★ કુર્આન સે ગફ઼લત કા નતીજા ★

હઝરત અબૂ મૂસા અશઅરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ સરકારે મદીના ﷺને ફર્માયા :–

"تَعَاهَدُوْا الْقُرْاٰنَ فَوَالَّذِیْ نَفْسِیْ بِیَدِهٖ لَهُوَ اَشَدُّ تَفَصِّیًا مِّنَ الْاِبِلِ فِیْ عِقْلِهَا"

યાની તુમ કુર્આન સે તઅલ્લુક રખો ઉસ્કો મુસ્તક઼િલ પઢતે રહો, ઉસ ઝાત કી ક઼સમ જિસકે ક઼બઝએ કુદરત મેં મેરી જાન હૈ, યક઼ીનન ! કુર્આન પૈરોં મેં બંધન લગે હુએ ઊંટો સે નિકલ ભાગને મેં કહીં ઝયાદા તેઝ હૈ. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺકે પ્યારે દીવાનો ! કુર્આન ઝેહનોં સે બહુત તેઝી સે નિકલ જાતા હૈ. ઈસી મફ઼હૂમ કો એક મોઅષ્ષિર મિષાલ કે ઝરિયે સમઝાયા ગયા હૈ કિ જિન ઊંટો કે પાંવ રસ્સી સે બંધે હોં ઉન્હેં અગર થોળી મોહલત મિલ જાયે તો કિતની તેઝી સે કિસી તરફ઼ નિકલ ભાગતે હૈં, ઈસી તરહ કુર્આન ભી ઝેહનોં સે બહુત તેઝી સે નિકલતા હૈ, ઈસલિયે તુમ ઉસસે બરાબર તઅલ્લુક રખો, ઉસ્કો મુસલસલ ઔર મુસ્તક઼િલ પઢતે રહો, ઉસસે હમેશા વાબસ્તગી ઔર રબ્ત બાક઼ી રખો, વર્ના જહાં તઅલ્લુક ટૂટા વહ ઝેહન સે નિકલા ! હાફ઼िઝે કુર્આન ઈસ હદીષ કો આસાની સે સમઝતે હૈં, ઈસ્કા તો હમ આપ મુશાહિદા ભી કરતે હૈં. લિહાઝા બિલા નાગ઼ા તિલાવતે કુર્આન કી પાબંદી કરતે રહના ચાહિયે તાકિ કુર્આને પાક હમેશા કે લિયે ઝેહનોં મેં મહફ઼ૂઝ રહે.

★ ફઝાઈલે સૂરએ બક़રહ ★

સહીહ મુસ્લિમ મેં હઝરત અબૂ હુરૈરહ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : અપને ઘરોં કો મક़ાબીર ન બનાઓ, શૈતાન ઉસ ઘરસે ભાગતા હૈ જિસમેં સૂરએ બક़રહ પઢી જાતી હૈ. *(મિશ્કાત : ૧૮૪)*

ઔર અબૂ ઉમામા બાહલી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો મૈંને યહ ફર્માતે સુના કિ કુર્આન પઢો ક્યોંકિ વહ ક़યામત કે દિન અપને અસ્હાબ કે લિયે શફીઅ્ હોકર આયેગા. દો ચમકદાર સૂરતેં સૂરએ બકરહ ઔર આલે ઈમરાન કો પઢો કિ યહ દોનોં ક़યામત કે દિન ઈસ તરફ આયેંગી ગોયા દો અબ્ર હૈં યા દો સાઈબાન હૈં યા સફ બસ્તા પરિન્દોં કી દો જમાઅતેં, વહ દોનોં અપને અસ્હાબ કી તરફ સે ઝગળા કરેંગી યાની ઉનકી શફાઅત કરેંગી. સૂરએ બક़રહકો પઢો કે ઉસકા લેના બરકત ઔર ઉસ્કા છોળના હસ્રત હૈ ઔર એહલે બાતિલ ઉસ્કી ઈસ્તેતાઅત નહીં રખતે. *(મુસ્લિમ : ૧/૨૭૧)*

★ ફઝાઈલે આયતુલ કુર્સી ★

સહીહ મુસ્લિમ મેં હઝરત ઉબૈ બિન કઅબ رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : અય અબુલ મુનઝિર ! (યહ હઝરત ઉબૈ બિન કઅબ કી કુન્નિયત હૈ) તુમ્હારે પાસ કુર્આન કી સબસે બળી આયત કૌન સી હૈ ? મૈંને કહા : અલ્લાહ ﷻ વ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ઝયાદા જાનતે હૈં. હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : અય અબુલ મુનઝિર ! તુમ્હેં માલૂમ હૈ કિ કુર્આન કી કૌન આયત તુમ્હારે પાસ સબસે બળી હૈ ? મૈંને અર્ઝ કિયા : اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ (યાની આયતુલ કુર્સી) હુઝૂર ﷺને મેરે સીને પર હાથ મારા ઔર ફર્માયા : અબુલ મુનઝિર ! તુમકો ઈલ્મ મુબારક હો. *(મુસ્લિમ : ૧/૨૭૧)*

સહીહ બુખારી મેં હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ, કહતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઝકાતે રમઝાન યાની સદક़એ ફિત્ર કી હિફાઝત મુઝે સુપુર્દ ફર્માઈ થી. એક આને વાલા આયા ઔર ગલ્લા ભરને લગા મૈંને

★ ફઝાઈલે સૂરએ ફાતિહા ★

હઝરત અબૂ સઈદ બિન મુઅલ્લા رضی اللہ عنہ સે સહીહ બુખારી મેં રિવાયત હૈ, કહતે હૈં : મૈં નમાઝ પઢ્હા રહા થા ઔર નબીએ કરીમ ﷺને મુઝે બુલાયા, મૈંને જવાબ નહીં દિયા (જબ નમાઝ સે ફારિગ હુઆ) હુઝૂર ﷺકી ખિદમત મેં હાઝિર હુઆ ઔર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મૈં નમાઝ પઢ્હ રહા થા. ઈર્શાદ ફર્માયા કિ કયા અલ્લાહ ﷻ ને નહીં ફર્માયા હૈ : "اِسْتَجِیْبُوْا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُوْلِ اِذَا دَعَاكُمْ" અલ્લાહ વ રસૂલ કે પાસ હાઝિર હો જાઓ જબ યહ તુમ્હેં બુલાયેં. ફિર ફર્માયા : મસ્જિદ સે બાહર જાને સે પહલે કુર્આન મેં જો સબસે બળી સૂરત હૈ વહ બતા દૂંગા ઔર હુઝૂર ﷺને મેરા હાથ પકળ લિયા. જબ નિકલને કા ઈરાદા હુઆ તો મૈંને અર્ઝ કિયા, હુઝૂરને યહ ફર્માયા થા કિ મસ્જિદ કે બાહર જાને સે પહલે કુર્આન કી સબસે બળી સૂરત કી તાલીમ કરૂંગા. ફર્માયા કિ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ વહી સબએ મસાની ઔર કુર્આને અઝીમ હૈ જો મુઝે મિલા હૈ. તિર્મિઝી ને હઝરત અબૂ હુરૈરા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને હઝરત ઉબૈ બિન કઅબ رضی اللہ عنہ સે પૂછા કિ નમાઝ મેં તુમ કિસ તરહ પઢ્હતે હો ? ઉન્હોંને ઉમ્મુલ કુર્આન યાની સૂરએ ફાતિહા કો પઢ્હા. હુઝૂર ﷺને ફર્માયા: કસમ હૈ ઉસ ઝાત કી જિસકે દસ્તે કુદ્રત મેં મેરી જાન હૈ ! ન ઈસકે મિષ્લ તૌરાત મેં કોઈ સૂરત ઉતારી ગઈ ન ઈન્જીલ મેં, ન ઝબૂર મેં, ન કુર્આન મેં, વહ સબએ મસાની ઔર કુર્આને અઝીમ હૈ જો મુઝે મિલા. *(તિર્મિઝી : ૨/૧૧૫)*

ઈસી તરહ સહીહ મુસ્લિમ મેં હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મર્વી હૈ. આપ કહતે હૈં, હઝરત જિબ્રઈલ رضی اللہ عنہ હુઝૂર ﷺ કી ખિદમત મેં હાઝિર થે. ઉપર સે એક આવાઝ આઈ. ઉન્હોંને સર ઉઠાયા ઔર કહા કિ આસ્માન કા યહ દરવાઝા આજ હી ખોલા ગયા, આજ સે પહલે કભી ઝમીન પર નહીં ઉતરા થા. ઉસને સલામ કિયા ઔર યહ કહા કે હુઝૂર કો બશારત હો ! કે દો નૂર હુઝૂરકો દિએ ગયે, હુઝૂર સે પહલે કિસી નબી કો નહીં મિલે, વહ દો નૂર યહ હૈં, સૂરએ ફાતિહા ઔર સૂરએ બક़રહ કા ખાતિમા, જો હુરૂફ આપ પઢ્હેંગે વહ દિયા જાયેગા. *(મુસ્લિમ : ૧/૨૭૧)*

★ સૂરએ બક્ફરહ કી આખિરી દો આયતેં ★

સહીહ બુખારી વ મુસ્લિમ મેં હઝરત અબૂ મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : સૂરએ બક્ફરહ કી આખિરી દો આયતેં જો શખ્સ રાત મેં પઢ લે યહ ઉસ્કે લિયે કાફી હૈં.

ઔર સૂરએ બક્ફરહ કી આખિરી દો આયતેં અલ્લાહ તઆલા કે ખઝાને મેં સે હૈં જો અર્શ કે નીચે હૈ. અલ્લાહ ﷻને મુઝે દો આયતેં દીં ઈન્હેં સીખો ઔર અપની ઔરતોં કો સિખાઓ કિ યહ રહમત હૈ ઔર અલ્લાહ સે નઝદીકી ઔર દુઆ હૈ. *(દારમી)*

★ સૂરએ કહફ કે ફઝાઈલ ★

સહીહ મુસ્લિમ મેં હઝરત અબૂ દાઊદ رضی اللہ عنہ સે મર્વી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા, સૂરએ કહફ કી પહલી દસ આયતેં જો શખ્સ યાદ કરે વહ દજ્જાલ સે મહફૂઝ રહેગા. *(મુસ્લિમ, ૨૭૧)*

ઔર જો શખ્સ સૂરએ કહફ જુમ્આ કે દિન પઢેગા ઉસકે લિયે દો જુમ્આ કે માબૈન નૂર રોશન હોગા.

★ સૂરએ યાસીન કે ફઝાઈલ ★

હર ચીઝ કે લિયે દિલ હૈ ઔર કુર્આન કા દિલ યાસીન હૈ. જિસને યાસીન પઢી દસ મર્તબા કુર્આન પઢા, અલ્લાહ ઉસકે લિયે લિખેગા. *(તિર્મિઝી, ૨/૧૧૬)*

અલ્લાહ તઆલાને ઝમીન વ આસ્માન પૈદા કરનેસે હઝાર બરસ પહલે તાહા વ યાસીન પઢા. જબ ફરિશ્તોંને સુના યહા કહા, મુબારક હો ઉસ ઉમ્મત કે લિયે જિસ પર યહ ઉતારા જાયે ઔર મુબારક હો ઉન જૌફોં કે લિયે જો ઉસકે હામિલ હોં ઔર મુબારક હો ઉન ઝબાનોં કે લિયે જો ઈસકો પઢેં. *(મિશ્કાત શરીફ, ૧૮૭)*

જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કી રઝા કે લિયે "યાસીન" પઢેગા ઉસકે અગલે ગુનાહોં કી મગફિરત હો જાયેગી, લિહાઝા ઈસકો અપને મુર્દોં કે પાસ પઢો. *(બૈહકી)*

ઉસે પકડ લિયા ઔર યહ કહા કિ તુઝે હુઝૂર ﷺકી ખિદમત મેં પેશ કરૂંગા ! કહને લગા, મૈં મોહતાજ વ અયાલદાર હૂં, સખ્ત હાજતમંદ હૂં. મૈંને ઉસે છોળ દિયા. જબ સુબહ હુઈ હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : અબૂ હુરૈરા ! તુમ્હારા રાત કા કૈદી ક્યા હુઆ ? મૈંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ઉસને શદીદ હાજત ઔર અયાલ કી શિકાયત કી, મુઝે રહમ આ ગયા, છોળ દિયા. ઈર્શાદ ફર્માયા : વહ તુમ સે ઝૂઠ બોલા ઔર વહ ફિર આયેગા. મૈંને સમઝ લિયા કિ વહ ફિર આયેગા ક્યોંકિ હુઝૂર ﷺને ફર્મા દિયા હૈ. મૈં ઉસ્કે ઈન્તિઝાર મેં થા વહ આયા ઔર ગલ્લા ભરને લગા. મૈંને ઉસે પકડ લિયા ઔર યહ કહા કિ મૈં તુઝે રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે પાસ પેશ કરૂંગા. ઉસ્ને કહા, મુઝે છોળ દો, મૈં મોહતાજ અયાલદાર હું, અબ નહીં આઉંગા ! મુઝે રહમ આ ગયા, ઉસે છોળ દિયા, સુબહ હુઈ તો હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : અબૂ હુરૈરા ! તુમ્હારા કૈદી ક્યા હુઆ ? મૈંને અર્ઝ કિયા, ઉસ્ને હાજતે શદીદા ઔર અયાલદારી કો શિકાયત કી, મુઝે રહમ આયા, ઉસે છોળ દિયા. હુઝૂર ﷺને ફર્માયા, વહ તુમ સે ઝૂટ બોલા, વહ ફિર આયેગા ! મૈં ઉસ્કે ઈન્તિઝાર મેં થા, વહ આયા ઔર ગલ્લા ભરને લગા. મૈંને પકડા ઔર કહા તુઝે હુઝૂર ﷺ કે પાસ પેશ કરૂંગા, તીન મર્તબા હો ચુકા હૈ, તૂ કહતા હૈ નહીં આયેગા ફિર આતા હૈ ! ઉસ્ને કહા, મુઝે છોળ દો મૈં તુમ્હેં ઐસે કલિમાત સિખાતા હૂં જિસમેં અલ્લાહ તુમકો નફા દેગા. જબ તુમ બિછૌને પર જાઓ તો આયતુલ કુર્સી اَللّٰهُ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَیُّ الْقَیُّوْمُ આખિર આયત તક પઢ લો. સુબહ તક અલ્લાહ ﷻકી તરફ સે તુમ પર નિગહબાન હોગા ઔર શૈતાન તુમ્હારે ફરીબ નહીં આયેગા. મૈંને ઉસે છોળ દિયા. જબ સુબહ હુઈ હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : તુમ્હારા કૈદી ક્યા હુઆ ? મૈંને અર્ઝ કિયા, ઉસ્ને કહા કિ ચંદ કલિમાત તુમકો સિખતા હૂં અલ્લાહ તઆલા તુમ્હેં ઉસસે નફા દેગા. હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : યહ બાત ઉસને સચ કહી ઔર વહ બળા ઝૂઠા હૈ ! ઔર તુમ્હેં માલૂમ હૈ કિ તીન રાતોં સે તુમ્હારા મુખાતબ કૌન હૈ ? મૈંને અર્ઝ કિયા, નહીં ! હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : કિ વહ શૈતાન હૈ ! *(મિશ્કાત શરીફ : ૧૮૫)*

ફૈઝાને દુરૂદો સલામ

مَوْلَایَ صَلِّ وَ سَلِّمْ دَائِماً اَبَداً عَلٰی حَبِیْبِکَ خَیْرِ الْخَلْقِ کُلِّهِمِ

મુશ્કિલ જો સર પર આ પળી તેરે હી નામ સે ટલી
મુશ્કિલ કુશા તેરા હી નામ તુઝ પર દુરૂદ ઔર સલામ

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સરકારે મદીના, રહમતે આલમ, ફખ્રે આદમ વ બની આદમ ﷺ પર સલાતો સલામ બકષરત ભેજા કરો કિ યહી વહ વાહિદ અમલ હૈ જો સુન્નતે ઈલાહિયા હૈ કિ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ﷻ અપને હબીબ પર બકષરત દુરૂદો સલામ કે ફૂલ નિછાવર ફર્માતા હૈ ઔર ઉસકે ફિરિશ્તે ભી યહી ગુલદસ્તા પેશ કરતે હૈં ઔર અલ્લાહ ﷻ હમ સે ભી મુતાલિબા કરતા હૈ કિ હમ ભી ઉસકી ઈતાઅત વ ફર્માંબરદારી કરૈં ઔર પ્યારે મહબૂબ ﷺ પર દુરૂદો સલામ પઢૈં.

ચુનાંચે ફર્માને બારી તઆલા હૈ :–

"اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِکَتَهٗ یُصَلُّوْنَ عَلَی النَّبِیِّ یٰٓاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَیْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِیْماً"

"બેશક ! અલ્લાહ ઔર ઉસકે તમામ ફિરિશ્તે દુરૂદ ભેજતે હૈં ઉસ ગૈબ બતાનેવાલે (નબી) પર, અય ઈમાનવાલો ! તુમ ભી ઉન પર દુરૂદ ઔર ખૂબ સલામ ભેજો." *(સૂરએ અહઝાબ, પારા–૨૨, કન્ઝુલ ઈમાન)*

★ આયતે કરીમા કા પસ મંઝર ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ્લામ કો મિટાને કે લિયે કુફ્ફાર કે સારે હરબે નાકામ હો ચુકે થે, મક્કા કે બેબસ મુસલમાનોં પર ઉન્હોંને મઝાલિમ કે પહાળ તોળે લેકિન ઉનકે જઝબાએ ઈમાન કો કમ ન કર સકે. ઉન્હોંને અપને વતન, ઘરબાર, અહલો અયાલ કો ખુશી સે છોળના ગવારા કિયા લેકિન દામને મુસ્તફા والثنا علیه التحیة કો મઝબૂતી સે પકળે

★ સૂરએ "હા" મીમ" ઔર સૂરએ "અલ્ મુઅ્મિન" ★

જો શખ્સ સૂરએ "હા મીમ" ઔર સૂરએ "અલ્ મુઅ્મિન" કો "اِلَیْهِ الْمَصِیْرُ" તક ઔર આયતુલ કુર્સી સુબહ કો પઢ્હ લેગા શામ તક મહફૂઝ રહેગા ઔર જો શામ કો પઢ્હ લેગા સુબહ તક મહફૂઝ રહેગા.

★ સૂરએ દુખાન કી ફઝીલત ★

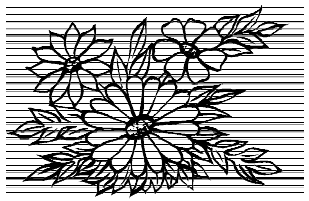
જો શખ્સ "હા મીમ અદ્–દુખાન" શબે જુમ્આ મેં પઢ્હેગા ઉસકી મગફિરત હો જાયેગી. *(તિર્મિઝી, ૨/૧૧૭)*

★ સૂરએ "ઈખ્લાસ" કે ફઝાઈલ ★

જો એક દિન મેં દો સો મર્તબા "قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ" પઢ્હેગા ઉસકે પચાસ બરસ કે ગુનાહ મિટા દિયે જાયેંગે મગર યહ કિ ઉસ પર કર્ઝ હો. *(તિર્મિઝી, ૨/૧૧૭)*

જો શખ્સ સોતે વક્ત બિછૌને પર દાહિની કરવટ લેટ કર સો મર્તબા "قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ" પઢ્હેગા, કયામત કે દિન રબ તઆલા ઉસસે ફર્માયેગા, અય મેરે બંદે ! અપની દાહિની જાનિબ જન્નતમેં ચલા જા. *(તિર્મિઝી, ૨/૧૧૭)*

નબીએ કરીમ ﷺને એક શખ્સ કો "قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ" પઢ્હતે સુના તો ફર્માયા કિ જન્નત વાજિબ હો ગઈ. *(ઈમામ માલિક, તિર્મિઝી, ૨/૧૧૭)*

કરીમા મેં ગૌર ફર્મા લેં તો પતા ચલેગા કિ અલ્લાહ કે કલામ કા આગાઝ "اِنَّ" સે હુઆ હૈ. અરબી ઝબાનમેં "اِنَّ" ઈઝાલએ શક કે લિયે આતા હૈ. અબ યહાં સવાલ યહ પૈદા હોતા હૈ કિ વહ કૌન લોગ થે જિનકે શક ઔર તરદુદ કે ઈઝાલા કો ઈસ કલામે કદીમ મેં મલહૂઝ રખા ગયા હૈ ઔર "اِنَّ" કે ઝરિયે ઉનકે શક ઔર તરદુદ કા ઈઝાલા કિયા ગયા હૈ. યહ બાત સબ જાનતે હૈં કિ જિસ ઝમાનેમેં ઈસ આયતે કરીમા કા નુઝૂલ હુઆ ઉસ વક્ત તીન કિસ્મ કે લોગ થે :–

પહલા ગિરોહ ઈસ્લામ કે માનનેવાલે યાની સહાબાએ કિરામ કા થા. દૂસરા ગિરોહ ઈસ્લામ કા ઈન્કાર કરનેવાલા યાની કુફ્ફાર વ મુશ્રિકીન કા થા ઔર તીસરા ગિરોહ મુનાફિકીન કા થા જો અંદર સે કાફિર વ મુર્તદ ઔર ઉપર સે ઈસ્લામ કે દાવેદાર થે. કુર્આન ઔર સાહિબે કુર્આન ﷺ પર સહાબાએ કિરામ કા ઈમાન તો ઈતના પુખ્તા થા કિ વહાં શક ઔર તરદુદ કી કોઈ ગુંજાઈશ હી નહીં. અબ રહ ગયે ખુલે કુફ્ફાર વ મુશ્રિકીન તો વહ સિરે સે ઈસ આયતે કરીમા મેં મુખાતબ હી નહીં હૈં, ઈસલિયે કે ઉનકે કુફ્ર કે સબબ ઉનકે ઈન્કાર વ શક કે ઈઝાલે કા કોઈ સવાલ હી નહીં પૈદા હોતા. અબ રહ ગયા એક ગિરોહ મુનાફિકીન કા કિ યહ તબકા ઐસા હૈ કિ એક તરફ તો વહ કુર્આન પર ઈમાન લાને કા મુદઈ ભી થા ઔર દૂસરી તરફ અપને દિલોં મેં કુફ્ર ઔર હુઝૂર ﷺ કી અઝમત કે ઈન્કાર કા અકીદા ભી છુપા કર રખતા થા ઔર ઈસ તબકે કે અફરાદ કી અબ ભી કમી નહીં હૈ. બહરહાલ ઉસ દૌર કે મુનાફિકીન હોં યા બાદ કે આનેવાલે, ઈસી ખસ્લત કે લોગોં કો ઈસ આયતે કરીમા મેં મુતનબ્બહ કિયા ગયા હૈ કિ જબ સબકા હાકિમ વ માલિક ઔર ઉસકે તમામ ફિરિશ્તે હમેશા સરકારે દો આલમ ﷺ પર દુરૂદ ભેજતે હૈં તો સલ્તનતે ઈસ્લામિયા કી વફાદાર રિઆયા કા ફર્ઝ ક્યા હોના ચાહિયે ઔર ઉસકે મહબૂબ કી અઝમત ઉનકે દિલોં મેં કિસ કદર રાસિખ હોની ચાહિયે ઔર કિસ દર્જા દુરૂદો સલામ કા ઉન્હેં અહતેમામ કરના ચાહિયે. જબ કિ સરાહત કે સાથ દરબારે સુલ્તાની સે હુક્મ ભી સાદિર હો ગયા તો અબ શક કી ક્યા ગુંજાઈશ રહ ગઈ ? ઈતની તાકીદ કે બાદ ભી અગર કિસી કા દિલ નબીએ

રહે. કુફ્ફારને બળે કરોં ફર કે સાથ મદીના તૈયિબા પર બાર બાર કોશિશ કી લેકિન ઉન્હેં હર બાર અહલે ઈમાન કી મુખ્તસર સી જમાઅત સે શિકસ્ત ખા કર વાપસ આના પળા. અબ ઉન્હોંને હુઝૂર ﷺકી ઝાતે અકદસ વ અત્હર પર તરહ તરહ કે બેજા ઈલ્ઝામાત તરાશને શુરૂ કર દિયે તાકિ લોગ રુશ્દો હિદાયત કી ઈસ શમઅ્ સે નફરત કરને લગેં ઔર ઈસ તરહ ઈસ્લામ કી તરક્કી રુક જાયે. અલ્લાહ તઆલાને યહ આયત નાઝિલ ફર્મા કર ઉનકી ઉન ઉમ્મીદોં કો ખાક મેં મિલા દિયા કિ યહ મેરા ઐસા હબીબ ઔર ઐસા પ્યારા રસૂલ હૈ જિસકી વસ્ફો–ષના મૈં ખૂદ કરતા હૂં ઔર મેરે સારે ફિરિશ્તે અપની નૂરાની ઔર પાકીઝા ઝબાનોં સે ઉસકી જનાબ મેં હદિયા પેશ કરતે હૈં. તુમ (કાફિર) ચંદ લોગ અગર મેરે મહબૂબ કી શાનમેં હરઝાગોઈ કરતે ભી રહો તો સુનો ! જિસ તરહ તુમ્હારે પહલે મન્સૂબે ખાક મેં મિલ ગયે ઔર તુમ્હારી કોશિશેં નાકામ હો ગયીં ઈસી તરહ ઈસ નાપાક મુહિમ મેં ભી તુમ ખાઈબ વ ખાસિર રહોગે. *(મુલખ્ખસ અઝ તફ્સીરે ઝિયાઉલ કુર્આન)*

ઈસી આયતે કરીમા કે તહત અલ્લામા અન્વારુલ્લાહ હૈદરાબાદી رحمۃ اللہ علیہ મુસન્નિફે અન્વારે અહમદીનેં ચંદ નુકાત તહરીર કિયે હૈં જિન સે રબ કી બારગાહ મેં સરકાર ﷺકી અઝમત વ તકરીમ ઝાહિર હોતી હૈ. એક બંદએ મો'મિન કે લિયે યહ ઝરૂરી હૈ કિ દુરૂદો સલામ પળ્હને સે કબ્લ સરકાર ﷺ કી અઝમત કો જાને ઔર કલ્બો જિગર મેં ઉનકી અઝમત કો બિઠા લે ઔર ફિર દુરૂદો સલામ પળ્હે, વલ્લાહ ! લુત્ફ આયેગા ઔર ઈશ્ક ભી બળ્હેગા. *(ઈન્શાઅલ્લાહ !)*

★ પહલા નુક્તા ★

આયતે કરીમા :–

"اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْماً"

યા'ની બેશક ! અલ્લાહ ઔર ઉસકે તમામ ફિરિશ્તે દુરૂદ ઔર ખૂબ સલામ ભેજતે હૈં ઉસ ગૈબ બતાનેવાલે (નબી) પર, અય ઈમાનવાલો ! તુમ ભી ઉન પર દુરૂદ ઔર ખૂબ સલામ ભેજો ! અગર આપ ઈસ આયતે

અકરમ ﷺ કી અઝમત કે આગે ન ઝુકે તો સમઝ લિજિયે કે ઉસકે અંજામ પર બદ્‌બખ્તી કી મોહર લગ ગઈ હૈ. *(અલ્લાહ કી પનાહ !)*

★ દૂસરા નુક્તા ★

અગર આપ ઈસ આયતે કરીમા મેં ગૌર ફર્માયેં તો પતા ચલેગા કિ ઈસ આયતે કરીમા મેં અલ્લાહ તઆલાને દુરૂદ ભેજનેવાલે ફિરિશ્તોં કા ઝિક્ર કિયા તો ઉન્હેં અપની તરફ મંસૂબ કરકે અપના ફિરિશ્તા કહા હૈ, હાલાંકિ દેખા જાયે તો સારે ફિરિશ્તે અલ્લાહ હી કે હૈં મગર જહાં હઝરત આદમ عليه السلام કે સજદે કા ઝિક્ર કિયા વહાં સિર્ફ "فَسَجَدَ الْمَلٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ اَجْمَعُوْنَ" ફર્માયા કિ સારે ફિરિશ્તોંને આદમ عليه السلام કો સજદા કિયા વહાં ફિરિશ્તોં કા તઝકિરા અપની તરફ મંસૂબ ફર્મા કર નહીં ફર્માયા.

ઈસ અંદાઝે બયાન સે દરબારે ખુદાવંદી મેં હબીબે પાક સાહિબે લૌલાક ﷺ કે ઉસ મક઼ામે તક઼ર્રુબ કા પતા ચલતા હૈ કિ જો ફિરિશ્તે ઉન પર દુરૂદ ભેજતે હૈં વહ ભી અપને હો ગયે. યહ શાન સિર્ફ મહબૂબ હી કી હો સકતી હૈ કિ જિસે ઉનકી તરફ કિસી તરહ કી નિસ્બત હાસિલ હો જાયે વહ ભી મહબૂબ હો જાયે. ઔર ખાસ બાત યહ હૈ કિ જબ લફ્‌ઝે સલાત કી નિસ્બત અલ્લાહ તઆલા કી તરફ હો તો ઉસકા મઅના યહ હોતા હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા ભરી મહફિલમેં અપને મહબૂબ કરીમ ﷺ કી તઅરીફ વ ષના કરતા હૈ. હુઝૂર ખૂદ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈ : "فَهِيَ مِنْهُ عَزَّوَجَلَّ ثَنَاءٌ عَلَيْهِ عِنْدَ الْمَلٰٓئِكَةِ وَ تَعْظِيْمٌ" *(રવાહુલ બુખારી)*

ઔર અગર લફ્‌ઝે સલાત કી નિસ્બત મલાઈકા કી તરફ હો તો સલાત કા મઅ્‌ના દુઆ હૈ કિ મલાઈકા અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહમેં ઉસકે પ્યારે રસૂલ ﷺ કે દરજાત કી બુલંદી ઔર મક઼ામાત કી રિફઅત કે લિયે દુઆ મેં મસરૂફ રહતે હૈં. સુબ્હાનલ્લાહ ! દુરૂદ પઢનેવાલે બંદે પર અલ્લાહ તઆલા હમેશા અપની બરકતેં નાઝિલ ફર્માતા રહતા હૈ ઔર ઉસકે ફિરિશ્તે દુરૂદ પઢને કી બરકતોં સે પઢનેવાલે કી રિફઅતે શાન કે લિયે દુઆએં માંગતે રહતે હૈં. તો અય ઈમાનવાલો ! તુમ ભી મેરે મહબૂબ

કી રિફઅતે શાન કે લિયે દુઆ માંગા કરો કિ અય અલ્લાહ ! અપને રસૂલ કે ઝિક્ર કો બુલંદ ફર્મા, ઉનકે દીન કો ગલ્બા દે ઔર ઉનકી શરીઅત કો બાકી રખ, ઉનકી શાન ઈસ દુન્યામેં બુલંદ ફર્મા ઔર રોઝે મહશર ઉનકી શફાઅત કુબૂલ ફર્મા ઔર ઉનકે દરજાત કો બુલંદ ફર્મા.

★ ઉમ્મત કો દુરૂદ કા હુક્મ ક્યોં ? ★

ઈમામ ફખ્રુદ્દીન રાઝી رحمة الله عليه "અસ્રારુત તંઝીલ"મેં લિખતે હૈં કિ હુઝૂરે અકરમ ﷺ પર દુરૂદ પઢને કે લિયે હુક્મ ફર્માને કી હિક્મત યહ હૈ કિ રૂહે ઈન્સાની અપને જિબિલ્લી ઝોઅ્‌ફ કી વજહ સે અન્વારે તજલ્લિયે ઈલાહી કે કુબૂલ કરને કી ઈસ્તેઅ્‌દાદ હાસિલ કર લે, લેકિન જિસ વક઼્ત યહ ફૈઝાન હાસિલ કરને કા તઅલ્લુક઼ અપને ઔર અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام કી અરવાહ કે દરમિયાન મઝબૂત હો જાતા હૈ તો આલમે ગૈબ કે ફૈઝાન કે અન્વાર વારિદ હોના શુરૂ હો જાતે હૈં. જિસ તરહ આફતાબ કી કિરનેં મકાન કે રોશનદાન સે અંદર ઝાંકતી હૈં તો મકાન કી દીવારેં ઔર ફર્શ તો રોશન નહીં હોતે. હાં ! અગર ઉસ મકાન કે અંદર પાની કા તશ્ત યા એક આઈના રખ દિયા જાયે તો રોશનદાનસે આઈ હુઈ યહ આફતાબ કી કિરનેં ઉસ પર પળની શુરૂ હો જાયેં તો ઉસકે અક્સ સે છત ઔર દરો દીવાર ચમક ઉઠતે હૈં. ઈસ તરહ અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام કી અરવાહ હૈં, જિનમેં હુઝૂરે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ કી રૂહે મુનવ્વર કો યહ ખુસૂસિયત હાસિલ હૈ કિ વહ કાયનાત કી હર શય કા ઈદરાક કર લેતી હૈ. ગોયા ઉસમેં કાયનાત કી હર શય કા અક્સ મૌજૂદ હૈ ઔર ઉમ્મત કી અરવાહ અપની જિબલ્લત ઔર ઝોઅફ કી વજહ સે ઝુલ્મતાબાદ મેં પળે હોતે હૈં વહ હુઝૂર ﷺ કે આફતાબ સે રોશનતર રૂહે અન્વર કે ઉન ઝર્રાત સે ફાયદા હાસિલ કરકે અપને અંદર ઈસ્તેઅ્‌દાદ પા લેતે હૈં. યહ ઈસ્તિફાદા સિર્ફ દુરૂદે પાક કે ઝરિયે સે હોતા હૈ ઈસી લિયે હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને ફર્માયા, "اَوْلَى النَّاسِ بِيْ فِيْ يَوْمِ الْقِيٰمَةِ اَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلٰوةً" કિયામત કે દિન મુઝ સે સબસે ઝયાદા ક઼રીબ વહ શખ્સ હોગા તો મુઝ પર સબસે ઝયાદા દુરૂદ પઢતા હૈ. *(અઝ : મઆરિજુન નુબુવ્વત, ૧/૩૧૮)*

★ ફિરિશ્તે દુરૂદ ક્યોં ભેજતે હૈં ? ★

ફિરિશ્તોં કો દુરૂદે પાક પઢાને મેં યહ હિકમતથી કિ ઉન્હેં હુઝૂર ﷺકી કદરો મંઝિલત સે આગાહ કર દિયા જાયે ઔર વહ અપને આપ કો હુઝૂરે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺકા ખાદિમ મુતીઅ વ ફર્માબરદાર સમઝને લગેં. દૂસરી હિકમત યહ થી કિ ઈન્સાન મસાઈબ વ તકાલીફ મેં ફંસા હુઆ થા, ફિરિશ્તોં કો યહ વહમ ઔર ખદશા લગા રહતા થા કિ ઉનકા હશ્ર ભી ઈબ્લીસ, હારૂત વ મારૂત જૈસા ન હો જાયે. ઉન્હોંને ઈત્મિાને કલ્બ ઔર પનાહે ખુદાવંદી હાસિલ કરને કે લિયે હુઝૂર ﷺ પર દુરૂદે પાક પઢના અપના શિઆર બના લિયા તાકિ વહ હમેશા કે લિયે ઉન ખતરાત સે મહફૂઝ હો જાયેં. *(મઆરિજુન નબુવ્વત, ૧/૩૧૮)*

★ ફઝાઈલે દુરૂદ અહાદીષ કી રૌશની મેં ★

હઝરત અનસ બિન માલિક رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ عَشْرَصَلَوٰتٍ وَحَطَّ عَنْهُ عَشْرَخَطِيْئَاتٍ"

યાની જિસને મુઝ પર એક મર્તબા દુરૂદે પાક પઢા અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર દસ રહમતેં નાઝિલ ફર્માતા હૈ ઔર દસ ગુનાહ મહવ ફર્મા દેતા હૈ. *(તિર્મિઝી, બહવાલા જામિઉલ અહાદીષ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તાજદારે કાયનાત ﷺ પર એક બાર દુરૂદ શરીફ કે એવઝ અલ્લાહ ﷻ જો દસ રહમતેં નાઝિલ ફર્માતા હૈ વહ અપની શાન કે મુતાબિક નાઝિલ ફર્માતા હૈ. દેખિયે ! સખી જબ કુછ દેગા તો અપની શાન કે મુતાબિક હી દેગા ઔર જબ ખતા માફ ફર્માએગા તો વહ ભી અપની શાન કે મુતાબિક હી તો માફ ફર્માયેગા. દર હકીકત મૌલાએ કરીમ કો અપને મહબૂબ ﷺ સે ઈતની મહબ્બત હૈ કે ઉસકી રહમત અપને મહબૂબ કી ઉમ્મત કે બખ્શને કે મુખ્તલિફ બહાનેં ઢૂંઢતી રહતી હૈ તાકિ ઉમ્મત કી નજાત પર મહબૂબ કી આંખો કો ઠંડક હો. ઈન બહાનોં મેં સબસે મોઅષ્ષિર, મુફીદ ઔર રબ કી રહમત કો મુતવજ્જેહ કરનેવાલા અમલ દુરૂદે મુબારકા હૈ જિસ પર જુમ્લા ઔલિયાએ કામિલીન

ઔર ઉલમાએ મુતકદ્દિમીન વ મુતઅખ્ખિરીન પાબંદ રહે, લિહાઝા અપને દફ્તર સે અગર ગુનાહોં કો મિટાના હો ઔર અપને નામાએ આમાલ મેં નેકિયોં કો બઢાના હો તો દુરૂદ શરીફ કી કષરત કરો.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍوَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

ઔર હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા :–

"مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ صَلَاةً وَّاحِدَةً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ عَشْرَ صَلَوَاتٍ وَحُطَّتْ عَنْهُ عَشْرُ خَطِيْئَاتٍ وَرُفِعَتْ لَهٗ عَشْرُ دَرَجَاتٍ"

યા'ની જિસને મુઝ પર એક બાર દુરૂદે પાક પઢા અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર દસ રહમતેં ભેજતા હૈ ઔર ઉસકે દસ ગુનાહ મિટા દેતા હૈ ઔર ઉસકે દસ દર્જે બુલંદ ફર્માતા હૈ. *(મિશ્કાત : ૮૬)*

સુબ્હાનલ્લાહ ! આજ હર કોઈ બુલંદી ચાહતા હૈ, હર શોઅબે મેં બુલંદી ચાહતા હૈ, હર મકામ પર બુલંદી ચાહતા હૈ, અય બુલંદી કે તલબગારો ! આઓ ! મેરે મહબૂબ ﷺ પર સિદ્ક દિલ સે દુરૂદે પાક પઢને કી આદત બના લો, ઈન્શાઅલ્લાહ ! દુન્યા હી મેં નહીં બલ્કિ આખિરત મેં ભી બુલંદી હાસિલ હો જાયેગી.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍوَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અમ્ર رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ, ઉન્હોંને કહા કિ :

"مَنْ صَلّٰى عَلَى النَّبِيِّ صَلّٰى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاحِدَةً صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ مَلٰئِكَتُهٗ سَبْعِيْنَ صَلَاةً"

જો નબીએ કરીમ ﷺ પર એક બાર દુરૂદે પાક પઢે ઉસ પર અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે ફિરિશ્તે સત્તર બાર રહમતેં નાઝિલ ફર્માતે હૈં. *(મિશ્કાત શરીફ : ૮૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રિવાયત કે મુતાબિક અલ્લાહ એક મર્તબા દુરૂદ શરીફ પઢને કે એવઝ સત્તર બાર રહમતેં નાઝિલ ફર્માતા હૈ, ગોયા મૌલા ﷻ અપને મહબૂબ ﷺસે ઈતના પ્યાર

ફર્માતા હૈ કિ જો શખ્સ ઉસકે મહબૂબ પર એક બાર દુરૂદ પઢે તો રબ્બે ક઼દીર ઉસ દુરૂદ પઢનેવાલે બંદે સે ઈસ તરહ પ્યાર ફર્માતા હૈ કિ ઉસ પર સત્તર રહમતેં નાઝિલ ફર્માતા હૈ. પતા ચલા કિ દુરૂદ શરીફ઼ ઐસા અમલ હૈ કિ જો કોઈ ઉસકી કષરત કરે અલ્લાહ કી રહમત ઉસ પર બરસને કે લિયે તૈયાર રહતી હૈ.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

કન્ઝુલ ઉમ્માલ મેં હૈ કિ હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ જિબ્રઈલ عليه السلام ને મુઝે ખબર દી કિ જો ઉમ્મતી મુઝ પર દુરૂદ પઢતા હૈ ઉસકે બદલે મેં અલ્લાહ તઆલા દસ નેકિયાં લિખતા હૈ ઔર ઉસકે દસ ગુનાહ મિટાતા હૈ ઔર દસ બાર ઉસકે દર્જે બુલંદ ફર્માતા હૈ. ઔર એક ફિરિશ્તા દુરૂદ પઢનેવાલે કે હક્ક઼મેં વહી અલ્ફાઝ કહતા હૈ જો વહ આપકે હક્ક઼ મેં કહતા હૈ. હુઝૂર ﷺને દર્યાફ઼્ત ફર્માયા કિ વહ ફિરિશ્તા ક્યા હૈ ? ઉન્હોંને જવાબ દિયા કિ હક્ક઼ તઆલાને જબ સે આપકો પૈદા કિયા ઉસી વક઼્ત સે વહ ફિરિશ્તા ઈસ કામ પર મુક઼ર્રર હૈ કિ આપકા જો ઉમ્મતી આપ પર દુરૂદ પઢે વહ ફિરિશ્તા જવાબમેં કહે કિ તુઝ પર ભી ખુદા અપની રહમત નાઝિલ ફર્માયે.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપ ખૂદ દેખેં કિ દુરૂદ શરીફ઼ પઢને કા હુક્મ સન ૨ હિ.સ. મેં સાદિર હુઆ લેકિન દુરૂદ પઢને કા સિલા દેને કે લિયે વહ ફિરિશ્તા પહલે હી સે મૌજૂદ હૈ. ઈસસે યહ બાત ઝાહિર હોતી હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા કે દરબાર મેં દુરૂદ શરીફ઼ કી કૈસી ક઼દ્રો-ક઼ીમત હૈ ઔર ઉસકી અઝમતે શાન કે ઈઝહાર કે લિયે હક઼ તઆલાને કિતના એહતમામ કિયા હૈ. *(અન્વારે અહમદી)*

★ કષ્રતે દુરૂદ કી ફ઼ઝીલત ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસ્ઊદ رضی اللہ عنہما સે મરવી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :-

" اِنَّ اَوْلَى النَّاسِ بِىْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اَكْثَرُهُمْ عَلَىَّ صَلٰوةً " યા'ની ક઼યામત કે દિન મુઝ સે ઝયાદા ક઼રીબ વહ શખ્સ હોગા જો મુઝ પર ઝયાદા દુરૂદો

સલામ પેશ કરતા હોગા. *(અત્તરગ઼ીબ વત્તરહીમ : ૨/૬૬૬)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દુન્યા મેં ઈન્સાનોં કા યહ મિઝાજ હૈ કિ બળોં કે ક઼રીબ ઔર છોટોં સે દૂર રહને કી કોશિશ કરતે હૈં. આપ દેખતે હૈં કિ માલદારોં, ઈક઼્તિદાર કી મસ્નદ પર બૈઠનેવાલોં સે હર કોઈ ક઼રીબ હોને કી કોશિશ કરતા હૈ. લેકિન યાદ રખેં દુન્યા કે નામ નિહાદ બળે લોગોં સે ક઼રીબ હોકર ઈન્સાન કે હાથ ક્યા આતા હૈ ? કુછ રૂપયે, કુછ શોહરત ઔર કભી ઈક઼્તિદાર કી કુરસી. લેકિન દુન્યા મેં બળે કહલાનેવાલે યા સમઝે જાનેવાલે અકષર ખૂદ હી કંગાલ હોતે હૈં લેકિન અલ્લાહ ﷻને ઈન્સાનોં મેં સબસે ઝયાદા બળા જિસે બનાયા હૈ વહ હૈં હમારે પ્યારે આક઼ા ﷺ જિનકી શાન યહ હૈ : "وَلَلْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لَّكَ مِنَ الْاُوْلٰى" કિ હર લમ્હા જિનકા મર્તબા બુલંદ હોતા હી જાતા હૈ. વહ રસૂલે આ'ઝમ ﷺ ફર્માતે હૈં કિ ક઼યામત મેં મુઝસે ઝયાદા ક઼રીબ વહ હોગા જો મુઝ પર ઝયાદા દુરૂદ શરીફ઼ પઢતા હોગા. સુબ્હાનલ્લાહ ! કિતના આસાન કર દિયા હુઝૂર ﷺને ઉમ્મતી કો ખૂદસે ક઼રીબ હોના. દુરૂદ શરીફ઼ કી કષરત કરનેવાલા ઈન્શાઅલ્લાહ ! વહાં સબસે ઝયાદા ક઼રીબ હોગા જહાં પર હર કોઈ નફ઼્સી ! નફ઼્સી ! કહ રહા હોગા.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

ઔર હઝરત હિબ્બાન رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ :-

"اِنَّ رَجُلاً قَالَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَجْعَلُ ثُلُثَ صَلٰوتِىْ عَلَيْكَ قَالَ نَعَمْ اِنْ شِئْتَ قَالَ اَلثُّلُثَيْنِ قَالَ نَعَمْ قَالَ فَصَلَاتِىْ كُلُّهَا قَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِذَنْ يَّكْفِيْكَ اللّٰهُ مَا هَمَّكَ مِنْ اَمْرِ دُنْيَاكَ وَاٰخِرَتِكَ"

યા'ની રસૂલુલ્લાહ ﷺકી બારગાહમેં હાઝિર હોકર એક શખ્સને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મૈં અપની તિહાઈ દુઆ હુઝૂર કે લિયે કરતા હૂં. ફર્માયા, અગર તૂ ચાહે ! અર્ઝ કી દો તિહાઈ ? ફર્માયા હાં ! અર્ઝ કી કુલ દુઆ કે એવઝ દુરૂદ મુક઼ર્રર કરતા હૂં ! ફર્માયા, ઐસા કરેગા

તો ખુદા તેરે દુન્યા વ આખિરત કે સબ કામ બના દેગા. *(અત્તરગીબ, ૧/૬૬૬)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ કે ઝૌક વ શૌક કા અંદાઝા લગાયેં કિ તાજદારે કાયનાત પર જિતના ભી વક્ત હૈ ઉસમેં દુરૂદ શરીફ પઢને કી ખ્વાહિશ ઝાહિર કરતે હૈં ઔર આકાએ કાયનાત ﷺ સહાબી કી તમન્ના ઔર ઉનકે અમલ સે ખુશ હોકર ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં, અગર મુકમ્મલ વક્ત દુરૂદ પઢને પર ખર્ચ કરોગે તો મેરા રબ દુન્યા વ આખિરત કે સબ કામ બના દેગા.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દોનોં જહાં મેં અગર અપને કામ બનાના હૈ તો અપને કીમતી અવકાત કો ફુઝૂલ ગોઈમેં નહીં બલ્કિ પ્યારે આકા ﷺ પર દુરૂદ પઢને મેં ખર્ચ કરો. ઈન્શાઅલ્લાહ ! દોનોં જહાન કે કામ આસાન હો જાયેંગે.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ સોને કા કલમ, ચાંદી કી દવાત ★

કન્ઝુલ ઉમ્માલમેં હઝરત દયલમી કે હવાલે સે મન્કૂલ હૈ જિસકે રાવી હઝરત અલી رضی اللہ عنہ હૈં, વહ હુઝૂરે અકરમ ﷺ સે રિવાયત કરતે હૈં કિ અલ્લાહ તઆલા કે કુછ મખ્સૂસ ફિરિશ્તે હૈં જો જુમ્આ કી રાત ઔર દિન કે વક્ત આસ્માન સે નાઝિલ હોતે હૈં ઔર ઉનકે હાથોં મેં સોને કા કલમ ઔર ચાંદી કી દવાત ઔર કાગઝ ભી હોતે હૈં ઔર ઉનકા કામ સિર્ફ યહ હૈ કિ હુઝૂરે અકરમ ﷺ પર પઢા જાનેવાલા દુરૂદ શરીફ લિખતે રહેંગે. *(બહવાલા અન્વારે અહમદી, રૂહુલ બયાન : ૨૦૨)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જુમ્અતુલ મુબારકા કો દુરૂદ શરીફ પઢને કી બહુત સી ફઝીલતેં હદીષે મુબારકા મેં મૌજૂદ હૈં જિન મેં સે એક હદીષ શરીફ આપને મુલાહેઝા કિયા કિ સોને કા કલમ ચાંદી કી દવાત ઔર કાગઝ હોતે હૈં ઈસસે યહ ષાબિત હોતા હૈ કિ નબી ﷺ પર દુરૂદ ભેજના યહ મામૂલી અમલ નહીં બલ્કે ઈતના અહમ હૈ કિ

ઈસકો સોને કે કલમ સે ઔર ચાંદી કી દવાત વ કાગઝ પર ભી લિખા જાના ચાહિયે. ઈસસે અઝમત ઝાહિર કરના મકસૂદ હૈ ઔર અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કી શાન ઝાહિર કરના ભી મકસૂદ હૈ.

★ જુમ્આ કો કષરત સે દુરૂદ પઢો ★

હઝરત અબૂ ઉમામા બાહિલી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"اَكْثِرُوْا عَلَيَّ مِنَ الصَّلٰوةِ فِيْ كُلِّ الْجُمُعَةِ، فَمَنْ كَانَ اَكْثَرُهُمْ عَلَيَّ صَلٰوةً كَانَ اَقْرَبُهُمْ مِنِّيْ مَنْزِلَةً"

યાની મુઝ પર હર જુમ્આ કે દિન કષરત સે દુરૂદે પાક પઢો કિ મેરી ઉમ્મત કા દુરૂદ મુઝ પર પેશ હોતા હૈ તો જો મુઝ પર કસ્રત સે દુરૂદે પાક પઢેગા વહ મુઝ સે ઝયાદા કરીબ રહેગા. *(અત્તરગીબ, ૧/૬૬૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝરૂર ઝરૂર યૌમે જુમ્આ ઔર શબે જુમ્આ કો દુરૂદ શરીફ કી કષરત કરો કિ ગુનાહ ભી માફ હોંગે, તંગદસ્તી ભી દૂર હોગી ઔર કરમ બાલાએ કરમ ખૂદ મદની આકા રહમતે આલમ ﷺ દુરૂદ શરીફ બનફસે નફીસ સુનેંગે ઔર પહચાનેંગે ભી, ઈન્શાઅલ્લાહ ! આઓ ! આજ હી અપને પ્યારે મહબૂબ આકા ﷺ કે કરમ કો હાસિલ કરને ઔર શબે જુમ્આ નીઝ યૌમે જુમ્આ મેં કષરત સે દુરૂદ શરીફ પઢને કી નિય્યત કરેં.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

ઈસી તરહ એક હદીષે પાક મેં જુમ્અતુલ મુબારકા કો દુરૂદ શરીફ પઢને કી ફઝીલત ઈસ તરહ બયાન કી ગઈ હૈ, સુનિયે ઔર આદત બના લિજિયે :–

હુઝૂરે અકરમ ﷺ કા ઈર્શાદે ગિરામી હૈ, જો મુઝ પર હર જુમ્આ કે દિન ૮૦ બાર દુરૂદે પાક પઢતા હૈ ઉસકે ૮૦ સાલ કે ગુનાહ બખ્શ દિયે જાતે હૈં ઔર **જો મુઝ પર રોઝાના પાંચ સો બાર દુરૂદ શરીફ પઢતા હૈ વહ કભી તંગદસ્ત ન હોગા.** *(રૂહુલ બયાન, ૧૧/૨૦૨)*

બઅઝ ઉલમા ફર્માતે હૈં કિ શબે જુમ્આ કી ખુસૂસિયાત મેં સે હૈ કિ જો શખ્સ આપ પર ઈસ રાતમેં સલાતો સલામ અર્ઝ કરેગા તો સરકાર ﷺ બનફ્સે નફીસ સલાતો સલામ કા જવાબ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં. *(જઝ્બુલ કુલૂબ, ૨૭૨)*

મુફાખિરુલ ઈસ્લામ મેં હૈ :–

"مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ فِيْ لَيْلَةِ الْجُمُعَةِ مِائَةَ صَلَوَاتٍ قُضِيَ لَهٗ سَبْعِيْنَ حَاجَةً مِنْ اُمُوْرِ الدُّنْيَا وَثَلٰثِيْنَ مِنْ اُمُوْرِ الْاٰخِرَةِ"

યાની જો મુઝ પર શબે જુમ્આ મેં સો મર્તબા દુરૂદ પઢે ઉસકી સો હાજતેં પૂરી હોં, મિન્જુમલા ઉનમેં સત્તર હાજતેં દુનિયવી ઔર તીસ હાજતેં આખિરત કી. *(જઝ્બુલ કુલૂબ, ૨૭૨)*

એક દૂસરી હદીષ મેં આયા હૈ કિ જો શખ્સ જુમ્આ કે દિન એક હજાર મર્તબા ઈસ દુરૂદ કો પઢે જબ તક અપના ઠિકાના બહિસ્ત મેં ન દેખ લેગા દુન્યા સે ખાલી ન ઉઠાયા જાયેગા. ઔર વહ દુરૂદ યહ હૈ :–

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِهٖ اَلْفَ اَلْفَ مَرَّةٍ۔ *(જઝ્બુલ કુલૂબ–૨૭૨)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ અપની હાજતોં કો લેકર હર તરફ જાતે હૈં ઔર ઉમ્મીદેં લગાતે હૈં, કભી એક હાજત પૂરી હુઈ ઔર બાકી નાતમામ, લેકિન યૌમે જુમ્આ કો અગર સો મર્તબા દુરૂદ શરીફ હમને પઢા તો સત્તર હાજતેં દુન્યા કી ઔર તીસ હાજતેં આખિરત કી અલ્લાહ ﷻ પૂરી ફર્માયેગા.

★ જુમ્આ કે રોઝ દુરૂદ પઢને કે સબબ બખ્શિશ ★

હદીષ શરીફમેં હૈ કિ હઝરત ખાલિદ બિન કષીર કે તકિયે કે નીચે સે ઉન્કી રૂહ નિકલને સે પહલે એક ફટા હુઆ કાગઝ મિલા જિસમેં લિખા થા, "بَرَآءَةٌ مِّنَ النَّارِ لِخَالِدِ بْنِ كَثِيْرٍ" યા'ની ખાલિદ બિન કષીર કી જહન્નમ સે નજાત હો ગઈ. ઉનકે ઘરવાલોં સે દર્યાફ્ત કિયા ગયા કિ વહ કૌન સા અમલ કરતે થે જો યહ કરામત હાસિલ હુઈ ? તો ઘરવાલોંને કહા ઉનકા અમલ યહ થા કિ હર જુમ્આ કો હઝાર મર્તબા રસૂલે ખુદા ﷺ

પર દુરૂદ પઢતે થે. *(જઝ્બુલ કુલૂબ, ૨૭૩)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યકીનન ! દુરૂદ શરીફ દોનોં જહાન કી મુસીબતોં કા ઈલાજ હૈ. ખુશનસીબ હૈ વહ શખ્સ જો પૂરે યકીન કે સાથ તાજદારે કાયનાત ﷺ પર દુરૂદ પઢતા હૈ. અભી આપને પઢા કિ યૌમે જુમ્આ કો પાબંદી સે હઝાર મર્તબા દુરૂદ શરીફ પઢને કે એવઝ દુન્યા હી મેં જહન્નમ સે નજાત કી સનદ મિલ ગઈ ઔર ક્યોં ન હો કિ જબ રસૂલે આ'ઝમ ﷺને ફર્મા દિયા તો વહ હક્ક હૈ, ક્યા હમ સબકો નજાત કી ફિક્ર નહીં હૈ ? અગર હૈ તો હર જુમ્આ કો જિતના ઝ્યાદા હો સકે ઉતના દુરૂદ શરીફ પઢકર દોઝખ સે રિહાઈ હાસિલ કરને કી કોશિશ કરેં. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો ઈસકી તૌફીક અતા ફર્માએ.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ કષરતે દુરૂદ કા સિલા ★

હઝરત સુફ્યાન ષૌરી رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા કિ હમ કા'બા કા તવાફ કર રહે થે. એક શખ્સ કો દેખા કિ બજાએ લબ્બૈક પઢને કે હર કદમ પર દુરૂદ શરીફ પઢતા થા. મૈંને કહા, યહ ક્યા તસ્બીહ વ તહલીલ કો છોળ કર તુમ દુરૂદ શરીફ પઢતે હો ? તુમ્હારે પાસ ઈસકા કોઈ શરઈ સૂબૂત હૈ ? ઉસને કહા, અલ્લાહ તઆલા આપકો સેહત વ આફિયત બખ્શે ! આપકા ઈસ્મે ગિરામી ક્યા હૈ ? મૈંને કહા, સુફ્યાન ષૌરી કહતે હૈં. ઉસને કહા, અગર આપ મુસાફિર હોતે ઔર મુઝે યહ યકીન હોતા કિ આપ મેરા રાઝ ફાશ નહીં કરેંગે તો આપકો યહ હાલ બતા દેતા, બહરહાલ હકીકત યહ હૈ કિ મૈં ઔરે મેરે વાલિદ હજ્જ કો આ રહે થે, રાસ્તે મેં મેરે વાલિદ બીમાર હોકર મર ગયે ઔર બદ્કિસ્મતી સે ઉનકા ચહેરા સિયાહ હો ગયા, આંખેં નીલી હો ગયીં ઔર પેટ ફૂલ ગયા, ઈસ પર મૈં ખૂબ રોયા ઔર "اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُوْنَ" પઢા. અફસોસ ! કિ મેરે વાલિદ કી મૌત સફર મેં હુઈ ઔર ઐસી બુરી કિ જિસે બતાયા નહીં જા સક્તા. મૈં અપને વાલિદ કા ચહેરા ચાદર સે ઢાંપ કર સો ગયા. ખ્વાબમેં દેખા કિ એક હસીન વ જમીલ શખ્સ આયા હૈ જિસકી શકલો સૂરત કભી ન દેખી થી ઔર

નિહાયત ખૂબસૂરત લિબાસમેં મબ્લૂસ થા ઔર ખુશ્બૂ સે મુઅત્તર. મેરે વાલિદ કે ક઼રીબ હોકર ઉનકે ચેહરે સે કપળા ઉતાર કર ચેહરે પર હાથ ફેરા તો મેરે વાલિદ કા ચહેરા દૂધસે ઝયાદા સફેદ હો ગયા ઔર ઉનકે પેટ પર હાથ ફેરા તો વહ પહલે કી તરહ હો ગયે. ઉસકે બાદ વહ હસીન વ જમીલ હસ્તી વાપસ જાને લગી. મૈંને બળ્હ કર અર્ઝ કિયા, આપ કો ઉસ ઝાત કી ક઼સમ જિસને આપકો મેરે વાલિદ કે લિયે રહમત બના કર ભેજા, આપ કૌન હૈં ? ફર્માયા, મૈં મુહમ્મદ (ﷺ) હૂં ! અગર્ચે તેરા બાપ બહુત ગુનહગાર થા, લેકિન મુઝ પર દુરૂદ શરીફ બકષરત પળ્હતા થા, જબ ઉસે યહ મુસીબત પહુંચી તો ઉસને મુઝે પુકારા, મૈંને ઉસકી હાજત પૂરી કી. જો મુઝ પર કષરત સે દુરૂદે પાક પળ્હતા હૈ તો મૈં દુન્યા મેં ઉસકી હાજત પૂરી કરતા હૂં. ઉસકે બાદ મૈં બેદાર હુઆ તો દેખા કિ મેરે વાલિદ કા ચહેરા સફેદ ઔર પેટ સહીહ વ સાલિમ થા. હઝરત સુફ્યાન ષૌરીને યહ વાક઼िઆ સુન કર ફર્માયા, તુમ સહીહ કહતે હો. ઔર અપને શાગિર્દોં કો હુક્મ દિયા કિ ઈસ વાક઼िઆ કો ઉમ્મતે રસૂલ કો સુનાયેં ઔર અપની કિતાબોં મેં લિખેં તાકિ લોગ હુઝૂરે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ પર દુરૂદે પાક કી બરકતસે દુન્યા વ આખિરત કે અઝાબ સે નજાત પા લેં. *(રૂહુલ બયાન : ૧૧/૧૮૨)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા વાક઼िઆ સે યહ વાઝેહ હો ગયા કિ હર મુસીબત કા ઈલાજ રહમતે આલમ પર દુરૂદ પળ્હના હૈ. દુન્યા મેં કૌન હૈ જો કિસી ન કિસી મુસીબત મેં ગિરફ્તાર ન હો, યહ દુન્યા હી મુસીબતોં કા ઘર હૈ, યહાં પર હમ ઈમ્તિહાન દેને કે લિયે ભેજે ગયે હૈં ઔર તખ્લીક઼ે ઈનસાની કા મક઼સદ અલ્લાહ તઆલાને કુર્આને પાક મેં વાઝેહ ફર્મા દિયા હૈ : "اَلَّذِیْ خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَیٰوۃَ لِیَبْلُوَکُمْ اَیُّکُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا" કિ મૌત વ ઝિંદગી કી તખ્લીક઼ કા મક઼સદ તુમકો આઝમાના હૈ કિ તુમ મેં કૌન હૈ જો બેહતરીન અમલ કરતા હૈ. યક઼ીનન ! હમારે આમાલે સાલિહા ક઼ાબિલે ક઼દ્રો મંઝિલત હૈં લેકિન જો અમલ ખૂદ અલ્લાહ તઆલા કા હો વહ અમલ કિતના અચ્છા હોગા ? વહ અમલ જો અલ્લાહ ﷻ કરતા હૈ વહ દુરૂદ

શરીફ હૈ લિહાઝા દુરૂદે પાક કા આદી ખ્વાહ કિતના હી ગુનહગાર હો ઉસકી બરકતોં સે ઉસ પર અલ્લાહ ﷻ કા કરમ હો હી જાયેગા જૈસા કિ મઝકૂરા વાક઼िઆમેં આપને મુલાહેઝા ફર્માયા.

★ કષરતે દુરૂદ કી તાદાદ ★

ઈમામ શઅ્રાની رضی اللہ عنہ ને કશ્ફુલ ગુમ્મહમેં બયાન કિયા હૈ કિ બઅઝ ઉલમાએ કિરામને ફર્માયા હૈ કિ હુઝૂર ﷺ પર કષરતે દુરૂદ કા મતલબ હર રાત સાત સો બાર ઔર દિનમેં સાત સો બાર હૈ. ઔર એક આલિમને કહા કિ કષરતે દુરૂદ રોઝાના સાળે તીન સો બાર ઔર સાળે તીન સો બાર રાત મેં હૈ. *(અફ્ઝલુસ્ સલવાત : ૩૯-૪૦)*

હઝરત શૈખ અબ્દુલ હક્ક઼ મુહદ્દિષ દહેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કિ એક તાદાદ મખ્સૂસ મેં હર રોઝ કા વઝીફા કરે તો બહેતર હૈ કિ હઝાર સે કમ ન હો, અગર યહ ન હો સકે તો પાંચ સો પર ઈક્તિફા કરે, યહ ભી ન હો સકે તો ફિર સો સે કમ કભી ન કરેં. બઅઝને તીન સો કો પસંદ કિયા હૈ. મો'મિન કષરતે દુરૂદ કી આદત કરતા હૈ તો ફિર ઉસ પર આસાન ભી હો જાતા હૈ.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દુરૂદ કે મુઅલ્લિક઼ તાદાદ કી તઅય્યીન સે દર હક઼ીક઼ત એક આદત બનાના મક઼સૂદ હૈ. અગર કોઈ શખ્સ કિસી કામ કે કરને કી આદત બના લે તો વહ કામ ઉસ પર આસાન હો જાતા હૈ ઔર બુઝુર્ગાને દીન કા મન્શા હર એક મુસલમાન કો દુરૂદ કા આદી બના કર ઉનકી આખિરત સંવારના હોતા હૈ. લિહાઝા કોશિશ કરેં કિ રોઝાના કમ અઝ કમ ૧૦૦ તા ૩૦૦ મર્તબા ઝરૂર દુરૂદ શરીફ પળ્હે. ઈન્શાઅલ્લાહ ! રફ્તા ! રફ્તા કષરતે દુરૂદ શરીફ કી આદત પળ જાયેગી. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો કષરતે દુરૂદ કી તૌફીક઼ અતા ફર્માયે.

★ બુઝુર્ગાને દીન ઔર દુરૂદ શરીફ કી કષરત ★

શૈખ મુહમ્મદ અબુલ મવાહિબ શાઝલી رحمۃ اللہ علیہ જલીલુલ ક઼દ્ર બુઝુર્ગ ઉલમાએ રાસિખીન સે હૈં. આપ દિન મેં હઝાર બાર, ઔર રાત મેં હઝાર બાર દુરૂદે પાક પળ્હતે. ઈમામ શઅ્રાની رحمۃ اللہ علیہ ને અપની "તબક઼ાત"

ઔર હઝરત શૈખ અબ્દુલ હક્ક મુહદ્દિષે દહેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ મદારિજુન્નબુવ્વત મેં લિખતે હૈં કિ મુઝે કષરતે દુરૂદે પાક કી બરકત સે હુઝૂર ﷺ કી બારગાહમેં ઈસ તરહ હાઝિરી નસીબ હોતી હૈ જિસ તરહ સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ કો હુઝૂરી મિલતી થી. *(શિફાઉલ કુલૂબ : ૧૫૪, ૧૫૫, આબે કૌષર)*

★ દીદાર કા શરફ ★

હઝરત મસ્ઊદ રાઝી رحمۃ اللہ علیہ જો કિ મુલ્કે ફારસ કે સુલહા મેં સે થે ઉનકા કામ યહ થા કિ વહ મૌકિફ (મજદૂરોં કે ઠહરને કી જગહ)મેં જાતે ઔર જિતને મજદૂર મિલ જાતે ઉનકો અપને મકાનમેં લે આતે. ઉન મજદૂરોં કો યહ ગુમાન હોતા કિ શાયદ કોઈ તામીર વગૈરા કા કામ લિયા જાયેગા, લેકિન હઝરત મૌસૂફ ઉનકો બિઠા કર ફર્માતે, "દુરૂદે પાક પઢો", ઔર ખૂદ ભી સાથ બૈઠ કર પઢતે ઔર જબ અસ્ર કે વક્ત છૂટ્ટી કા વક્ત આતા ઉનકો પૂરી મજદૂરી દેકર રુખ્સત ફર્માતે. આપકો સરકાર ﷺ સે ઈશ્ક઼ો મહબ્બત કી બિના પર આલમે બેદારી મેં ભી સરકારે કૌનો મકાં ﷺ કે દીદાર કા શર્ફ હાસિલ હુઆ થા. *(આબે કૌષર : ૧૮૬)*

★ ફિરિશ્તા ક઼યામત તક દુઆએ મગફિરત કરતા હૈ ★

આક઼ાએ નામદાર મદની તાજદાર અરવાહુના ફિદાહુ ﷺ ને ફર્માયા કિ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ને એક ફિરિશ્તા પૈદા ફર્માયા જિસકે દોનોં બાઝૂઓં કા દરમિયાની ફાસલા મશ્રિક વ મગ઼રિબ કો ઘેરે હુએ હૈ ઔર ઉસકા સર ઝેરે અર્શ હૈ ઔર દોનોં પાંવ તહતુષ્ષરા મેં હૈં, રૂએ ઝમીન પર આબાદ મખ્લૂક઼ કે બરાબર ઉસકે પૈર હૈં, મેરી ઉમ્મત મેં સે જબ કોઈ મર્દ યા ઔરત મુઝ પર દુરૂદ પઢતે હૈં તો ઉસ ફિરિશ્તે કો ઈઝ્ને ઈલાહી હોતા હૈ કિ વહ અર્શ કે નીચે બહરે નૂર મેં ગોતા ઝન હો, વોહ ગોતા લગાતા હૈ ઔર બાહર નિકલ કર જબ વહ અપને બાઝૂઓં (પરોં) કો ઝાળતા હૈ તો ઉસકે પરોં સે જિસ ક઼દર ક઼તરાત ટપકતે હૈં ઉનમેં હર એક ક઼તરે સે અલ્લાહ તઆલા એક એક ફિરિશ્તા પૈદા ફર્માતા હૈ જો ક઼યામત તક ઉસ દુરૂદ પઢનેવાલે કે લિએ દુઆએ મગફિરત કરતે હૈં.

મેં કહા કિ આપ બકષરત દુરૂદ પઢા કરતે થે. આપ સરકાર ﷺ કી બકષરત ઝિયારત કિયા કરતે થે. આપને બેદારી કે આલમ મેં ભી અપની આંખો સે ૭૨૫ હિ.સ. મેં જામે અઝહર કે મૈદાન મેં સરકાર ﷺ કો દેખા, સરકાર ﷺ ને અપના દસ્તે અક઼દસ આપકે દિલ પર રખા યહ સારી બરકતેં કષરતે દુરૂદ કી વજહ સે થીં. *(સઆદતુદ્દારૈન)*

ઈમામ શઅ્રાની رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કિ હઝરત નૂરુદ્દીન શૌફી رحمۃ اللہ علیہ ઉન બુઝુર્ગોં મેં સે હૈં જો બેદારી મેં સરકાર ﷺ કી ઝિયારત કિયા કરતે થે. આપ જહાં જાતે મજલિસે "અસ્સલાતુ અલન્નબી" ક઼ાયમ કરતે. મક્કા, મદીના, બૈતુલ મુક઼દ્દસ, મિસ્ર, શામ, યમન વગૈરા મેં ઈસ મજલિસ કે મૂજિદ આપ હી હૈં, હત્તા કિ હિ.સ. ૭૯૭ મેં જામેઅ, અઝહર મેં ભી આપને મજલિસે "અસ્સલાતુ અલન્નબી" મનાઈ.

આપ ખૂદ ફર્માતે હૈ કિ મૈં બચપન મેં હી દુરૂદે પાક કા શૌક઼ીન યા આપ ફર્માતે હૈં કિ મૈં બચ્ચોં કો જમા કરતા ઔર સુબહ કા ખાના દેતા ઔર કહતા ઈસે ખાઓ ઔર હમ સબ મિલ કર સરકાર ﷺ પર દુરૂદ ભેંજે. હમ દિન કા અકષર હિસ્સા દુરૂદે પાક પઢને મેં ગુઝારતે. આપ હર રોઝ દસ હઝાર બાર નિહાયત અદબ સે દુરૂદે પાક પઢતે. ઈમામ શઅ્રાની رحمۃ اللہ علیہ ખૂદ ફર્માતે હૈં કિ જબ સે મૈંને અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કા ઝિક્ર ઔર સરકાર ﷺ પર બકષરત દુરૂદ પઢા હૈ મેરા સીના ખોલ દિયા ગયા. પસ જિસને અલ્લાહ جَلَّ جَلَالُہٗ ઔર ઉસકે રસૂલ ﷺ કે ઝિક્ર કો અપના શુગ઼્લ બનાયા વહ અલ્લાહ તઆલા કે ફઝ્લો કરમ સે દોનોં જહાં મેં કામયાબ હુવા.

આપ ફર્માતે હૈં કિ સિલસિલાએ તરીક઼ત મેં કષરત સે દુરૂદે પાક પઢના ચાહિયે, દુરૂદ પઢતે પઢતે હી હુઝૂર ﷺ કી બારગાહમેં રસાઈ હાસિલ હોતી જાતી હૈ, દુરૂદ કી કષરત સે આલમે બેદારી મેં સરકાર ﷺ કી ઝિયારત નસીબ હોતી હૈ.

ઈમામ જલાલુદ્દીન સિયૂતી رحمۃ اللہ علیہ અપને હી બારેમેં ફર્માતે હૈં કિ મૈનેં આલમે બેદારી મેં ૭૫ મર્તબા સરકાર ﷺ કી ઝિયારત કી હૈ. *(મીઝાને કુબ્રા)*

પાક પળહનેવાલે કા તઆરુફ કરાયા જાતા હૈ ઔર વહ લોગ ઉસ દુરૂદ પળહનેવાલો પર ૨૨ બાર દુરૂદ પળહતે હૈં. ફિર આસ્માને સોમ કે લોગોં કો ઉસ દુરૂદ સે વાકિફ કરાયા જાતા હૈ ઔર વહાં કે લોગ ઈસી તરહ ઉસ શખ્સ પર હઝાર બાર દુરૂદ શરીફ પળહતે હૈં. ઔર ઉસ દુરૂદ કો આસ્માને ચહારુમ કે લોગોં કો સુનાયા જાતા હૈ તો વહ દો હઝાર બાર દુરૂદે પાક પળહતે હૈં. ઉસ દુરૂદ કો જબ આસ્માને પંજુમ કે લોગ સુનતે હૈં તો વહ જવાબમેં પાંચ હઝાર બાર દુરૂદે પાક પળહતે હૈં, જબ આસ્માને શશુમ વાલે ઉસ દુરૂદો સલામ કો સુનતે હૈં તો છ હઝાર બાર દુરૂદો સલામ પળહતે હૈં. આસ્માને હફ્તુમ કે લોગ ઉસ દુરૂદ કે જવાબ મેં સાત હઝાર બાર દુરૂદ પળહતે હૈં. ઉસકે બાદ અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ, ઈન તમામ દુરૂદો સલામ કા ષવાબ મેરે ઉસ બંદે કો અતા કિયા જાયે જિસને મેરે હબીબ ﷺ પર દુરૂદ પળહા થા. મૈં એલાન કરતા હૂં કિ ઉસકે તમામ ગુનાહ બખ્શ દિયે ગયે. યહ એ'ઝાઝ વ બરકાત મેરે નબી ﷺ પર દુરૂદ ભેજને કી વજહ સે હૈ. *(મઆરિજુન નબુવ્વત : ૧/૨૯૬)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કિતના કરમ હૈ અલ્લાહ ﷻ કા ઔર કિતના ફૈઝાન હૈ રહમતે આલમ ﷺ પર દુરૂદ પળહને કા. મઝકૂરા હદીષ શરીફ પળહ કર દુરૂદ શરીફ પળહને કા જઝબા પૈદા હોના ઈમાન કી નિશાની હૈ. યકીનન ! એક મો'મિન કે લિયે ઈસસે બળહ કર ઔર ક્યા સઆદત હો સક્તી હૈ કિ ઈધર વહ દુરૂદ પળહે ઔર ઉધર સાતોં આસ્માનોં પર ફિરિશ્તે ઉસકે દુરૂદ કો સુનકર ઉસકે લિયે સલામતી કી દુઆ કરેં ઔર અલ્લાહ ﷻ અપને હબીબ કે સદકે વ તુફૈલ દુરૂદ પળહનેવાલે કી બખ્શિશ ફર્મા દે. આઈયે હમ અપને પ્યારે આકા પર મહબ્બત સે એક બાર દુરૂદ શરીફ પળહ લેં ઔર દુઆ કરેં કિ અલ્લાહ તઆલા હમકો મરતે દમ તક દુરૂદ શરીફ પળહને કી તૌફીક અતા કરે.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ સરકાર ﷺ કા તોહફા ★

અમીરુલ મો'મિનીન હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ મૈંને

ઔર હઝરત મઆઝ બિન જબલ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા કિ હક્ક તઆલાને મુઝે વહ રુતબે દિયે હૈં જો કિસી નબી કો નહીં મિલે હૈં, ઔર મુઝકો સારે નબિયોં પર ફઝીલત દી ઔર મેરી ઉમ્મત કે કઈ આલા દર્જે મુકર્રર ફર્માએ કિ વહ મુઝ પર દુરૂદ પળહતે હૈં ઔર મેરી કબ્ર કે પાસ "મંતૂશ" નામી એક ફિરિશ્તા મુતઅય્યન ફર્માયા. વહ ઈતના તવલીલુ કામત ઔર અઝીમુલ જુસ્સહ હૈ કિ ઉસકા સર અર્શે ઈલાહી કે નીચે ઔર ઉસકા પાંવ તહતુષ્ષરા મેં હૈ ઔર ઉસકે ૮૦ હઝાર બાઝૂ હૈં, ૮૦ હઝાર પર હૈં ઔર હર પર કે નીચે ૮૦ હઝાર રોંગટે હૈં ઔર રોંગટે કે નીચે એક ઝબાન હૈ જિસસે વહ અલ્લાહ તઆલા કી તસ્બીહ વ તહમીદ કરતા હૈ ઔર ઉસ શખ્સ કે હક્ક મેં દુઆએ મગફિરત કરતા હૈ જો મુઝ પર દુરૂદ પળહે. *(અન્વારે અહમદી, ૭૪-૭૫)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સુબ્હાનલ્લાહ ! કિતના અઝીમ ફૈઝાન હૈ દુરૂદે પાક કા કિ ફિરિશ્તોં મેં ભી જો અઝીમુલ જુસ્સા ફિરિશ્તા હૈ વહ દુઆએ મગફિરત કરેગા. અગર ઈસકે બાવુજૂદ કોઈ સુસ્તી કરે તો કિતના કમનસીબ હૈ. આઈયે હમ અહદ કરેં કિ ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઝિંદગી કી આખરી સાંસ તક દુરૂદે મુબારકા કી પાબંદી કરેંગે.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષે પાક સે યહ ભી માલૂમ હુઆ કિ અગર કોઈ શખ્સ સિદ્કે દિલ સે રહમતે આલમ ﷺ પર દુરૂદ પળહે તો માસૂમ ફિરિશ્તે ઉસકી મગ્ફિરત કી દુઆ કરતે હૈં ઔર ફિરિશ્તે દુઆ કરેં તો અલ્લાહ ﷻ ઝરૂર બખ્શ દેગા.

★ આસ્માનોંમેં તઆરુફ ★

ઈમામે અજલ સિરાજુલ મિલ્લત વદ્દીન અબૂ અહમદ ઝૈદ બિન ઝૈદ رحمۃ اللہ علیہ ને લિખા હૈ કિ હઝરત રિસાલત મઆબ ﷺ ને ફર્માયા, જો શખ્સ મુઝ પર એક બાર દુરૂદે પાક ભેજતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર દસ બાર દુરૂદ પળહતા હૈ. ઉસકે બાદ આસ્માને દુન્યા કે રહનેવાલોં કો ઉસ શખ્સ કે દુરૂદ સે મુતઆરફ કરાયા જાતા હૈ ઔર ઉન્હેં ઉસ દુરૂદ કે પળહને મેં શરીક કિયા જાતા હૈ. ફિર આસ્માને દોમવાલોં સે ઉસ દુરૂદે

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં રહમતે આલમ ﷺને અપની નારાઝગી કા ઈઝહાર ફર્માયા હૈ. જિસ અમલ સે હુઝૂર ﷺ નારાઝ હોતે હૈં ઉસકી નિશાનદેહી ફર્માતે હુએ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કિ જિસકે સામને મેરા ઝિક્ર કિયા જાયે ઔર મુઝ પર દુરૂદ ન પઢે ઉસકી નાક ખાક આલૂદ હો.

અલ્લાહુ અકબર ! પતા ચલા કિ જબ ભી રહમતે આલમ કા ઝિક્ર કિયા જાયે ઝરૂર હમ કો હુઝૂર ﷺ પર દુરૂદ પઢના ચાહિયે વરના આપ કી ખુશી જિસ તરહ હમારે લિયે જન્નત કી ઝમાનત હૈ વૈસે હી આપ કી નારાઝગી હમારી તબાહી કા ઝરિયા હૈ. (અલ્લાહ કી પનાહ !) અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો ઉન તમામ ચીઝોં સે બચાયે જિનસે હમારે આકા ﷺ નારાઝ હોતે હોં,મષલન્ માં બાપ કી ખિદમત મેં કોતાહી ઔર માહે સિયામ મેં રોઝેસે ગફલત ઔર ઝિક્ર રસૂલ ﷺ સુન કર દુરૂદ શરીફ પઢને મેં સુસ્તી વગૈરા.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ બળા બખીલ કૌન ? ★

હઝરત અલી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલે કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, "اَلْبَخِيْلُ الَّذِىْ مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهٗ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَىَّ" યા'ની બળા કંજૂસ વહ હૈ જિસકે પાસ મેરા ઝિક્ર હો ઔર વહ મુઝ પર દુરૂદ ન પઢે." *(મિશ્કાત શરીફ, ૮૭)*

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂરે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ જિસ મજલિસ મેં લોગ જમા હોં ઔર જનાબ રિસાલત મઆબ ﷺ પર દુરૂદે પાક ન પઢેં તો ઉસ મજલિસ પર કયામત તક હસ્રત બરસતી રહતી હૈ. અગર વહ અહલે મજલિસ કિસી દૂસરી નેકી કી વજહ સે બહિશ્ત મેં દાખિલ હો જાયેંગે તો ઉનકે દરજાત ઔર ષવાબ સે મહરૂમ રહેંગે જો દુરૂદ પઢનેવાલોં કો હાસિલ હોંગે.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ અપની મજલિસ મેં

એક દિન આકાએ નામદાર મદની તાજદાર સરકાર ﷺ કી બારગાહમેં અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ આપ કી ઉમ્મત કા તોહફા તો દુરૂદે પાક હૈ જો આપ કી ખિદમત મેં પેશ કિયા જાતા હૈ. આપ કી તરફ સે ઉસ તોહફે કે જવાબમેં ક્યા અતા કિયા જાયેગા ? આપને ફર્માયા, ઉમર ! તુમને બહુત અચ્છા સવાલ કિયા હૈ :–

"اَلصَّلٰوةُ مِنْ اُمَّتِىْ عَلَىَّ تُحْفَةٌ لِّىْ وَتُحْفَةُ اُمَّتِىْ مِنِّىْ غَدًا فِى الْجَنَّةِ"

મેરી ઉમ્મત કા તોહફા તો મુઝ પર દુરૂદે પાક હૈ ઔર મૈં ઉસે કલ બરોઝે કયામત અપની જાનિબ સે જન્નત તોહફા દૂંગા. *(મઆરિજુન નબુવ્વત : ૩૦૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં ઉમ્મત કે દુરૂદ પઢને કા બદલા અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ ﷺને જન્નત કી સૂરત મેં અતા કરને કા વાદા ફર્માયા. રહમતે આલમ ﷺ જો વાદા ફર્મા દેં ઉસ પર સારે ઉમ્મતિયોં કો યકીન હૈ કિ વહ યકીનન ! પૂરા ફર્માયેંગે. લિહાઝા દુરૂદ પઢો ઔર આખિરત મેં રહમતે આલમ કે સદકે મેં જન્નત હાસિલ કરો.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ ખાક આલૂદ હોના ★

રસૂલે અકરમ ﷺને ફર્માયા :–

"رَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ ذُكِرْتُ عِنْدَهٗ فَلَمْ يُصَلِّ رَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ دَخَلَ عَلَيْهِ رَمَضَانُ ثُمَّ انْسَلَخَ قَبْلَ اَنْ يُّغْفَرَ لَهٗ وَرَغِمَ اَنْفُ رَجُلٍ اَدْرَكَ عِنْدَهٗ اَبَوَاهُ الْكِبَرَ اَوْ اَحَدُهُمَا فَلَمْ يُدْخِلَاهُ الْجَنَّةَ"

યા'ની ઉસકી નાક ખાક આલૂદ હો જિસકે પાસ મેરા ઝિક્ર હો ઔર મુઝ પર દુરૂદ ન પઢે, ઉસકી નાક ગર્દ આલૂદ હો જિસ પર રમઝાન આયે ફિર ઉસકી બખ્શિશ સે પહલે ગુઝર જાયે ઔર ઉસકી નાક ખાક આલૂદ હો જિસકે સામને ઉસકે મા બાપ યા ઉનમેં સે એક બુઢાપા પાયેં ઔર ઉસે જન્નતમેં ન પહુંચાયેં. *(મિશ્કાત શરીફ : ૮૬)*

દુન્યાભર કી બાતેં કરતે હૈં ઔર થકતે નહીં લેકિન દુરૂદ શરીફ પઢનેમેં કોતાહી ઔર કાહિલી કરતે હૈં, જિસકા નુકસાન આખિરતમેં પતા ચલેગા. મઝકૂરા રિવાયત સે યહ બાત સમઝ મેં આઈ કિ મજલિસ મેં ઝરૂર દુરૂદ પઢ લેના ચાહિયે તાકિ મહશર મેં અફસોસ ન હો ઔર અલ્લાહ ﷻ દુરૂદ શરીફ કી વજહ સે આખિરત મેં દરજાત બુલંદ ફર્માએ. જબ દુરૂદ શરીફ કી વજહ સે આખિરત મેં દરજાત બુલંદ હોંગે તો ક્યા દુન્યા મેં નહીં હોંગે ? કાશ ! અપની આદત બના લેં ઔર દુરૂદ શરીફ કી કષરત કરેં.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

તાજુલ મુઝક્કિરીન મેં લિખા હૈ કિ હઝરત ઈબ્ને મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા કિ મૈંને હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ સે સુના હૈ કિ આપને ઈર્શાદ ફર્માયા, કયામત કે દિન એક જમાઅત કો હુક્મ હોગા કિ ઉન્હેં બહિશ્ત મેં ભેજા જાયે, મગર વહ બહિશ્ત કા રાસ્તા ભૂલ જાયેંગે. સહબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ ને સુનકર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ વહ કૌન લોગ હોંગે ? આપને ઈર્શાદ ફર્માયા, યહ વહ લોગ હોંગે જિનકે સામને મેરા નામ લિયા ગયા મગર વહ દુરૂદે પાક ન પઢ સકે. مَنْ نَسِيَ الصَّلٰوةَ عَلَيَّ فَقَدْ اَخْطَأَ طَرِيْقَ الْجَنَّةِ યાની જો શખ્સ મુઝ પર દુરૂદ પાક પઢના ભૂલ ગયા વહ જન્નત કા રાસ્તા ભૂલ ગયા. *(મઆરિજુન્નબુવ્વત : ૨૯૮, નુઝહતુલ મજાલિસ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બહિશ્ત મિલ જાને કા હુક્મ તો મિલ જાયેગા લેકિન રાહે જન્નત પર ચલ ન સકેંગે. ઔર બહિશ્ત કા રાસ્તા ભૂલ જાયેંગે વહ લોગ જો રસૂલુલ્લાહ ﷺ કા ઝિક્ર સુનકર દુરૂદ શરીફ નહીં પઢતે. આપ ગૌર કરેં કે અચ્છી મહફિલ મેં બૈઠે ભી હૈં આર અચ્છી બાતેં સુન ભી રહે હૈં લેકિન જબ તાજદારે કાયનાત કા ઝિક્ર કિયા જાયે ઔર દુરૂદ ન પઢા જાયે તો ઈતના બળા ખસારા હોગા કિ બહિશ્ત કા રાસ્તા ન મિલેગા. લિહાઝા જબ ભી કિસી મહફિલ મેં યા કિસી શખ્સ સે નબી કરીમ ﷺ કા નામે પાક સુનો તો કમ અઝ કમ ﷺ ઝરૂર કહ લિયા કરો તાકિ બરોઝે હશ્ર ઈસ નુકસાન સે બચ સકો.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ સરકારે કે દીદાર સે મહરૂમ ★

હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"لَا يَرٰى وَجْهِيَ ثَلَاثَةُ اَقْوَامٍ اَحَدُهَا الْعَاقُّ لِوَالِدَيْهِ وَالثَّانِيْ تَارِكُ سُنَّتِيْ وَا لثَّالِثُ مَنْ ذُكِرْتُ عِنْدَهٗ فَلَمْ يُصَلِّ عَلَيَّ"

તીન ગિરોહ કયામત કે દિન મેરે દીદાર સે મહરૂમ હોંગે :–

(૧) વાલિદૈન કા નાફર્માન (૨) મેરી સુન્નત કા તારિક. (૩) જો મેરા નામ સુને ઔર મુઝ પર દુરૂદ ન પઢે. *(રૂહુલ બયાન, ૧૧/૧૮૮)*

મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં હુઝૂર ﷺ ને તીન કમનસીબોં કા ઝિક્ર ફર્માયા હૈ જો અપની બેઅમલી કી વજહ સે હુઝૂર ﷺ કે દીદાર સે મહરૂમ હોંગે. એક ગુલામ કે લિયે અપને આકા કે દીદારસે બઢ્હ કર દૌલત ક્યા હોગી ? હમકો ચાહિયે કિ હમ ઉન આમાલ સે પરહેઝ કરેં જો દીદારે રસૂલ ﷺ સે મહરૂમ કર દેં યાની વાલિદૈન કી નાફર્માની, સુન્નત કો તર્ક કરના, ઔર તાજદારે કાયનાત ﷺ કા નામ સુન કર દુરૂદ ન પઢના. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો મઝકૂરા તીનોં ગુનાહોં સે બચાયે ઔર વાલિદૈન કી ફર્માંબરદારી, સુન્નત કી અદાયગી ઔર દુરૂદ શરીફ કી તિલાવત કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ ચાર ચીઝેં ઝુલ્મ હૈં ★

હદીષ શરીફમેં હૈ :–

"اَرْبَعٌ مِّنَ الْجَفَاءِ اَنْ يَّبُوْلَ الرَّجُلُ وَ هُوَ قَائِمٌ وَاَنْ يَّمْسَحَ جَبْهَتَهٗ قَبْلَ اَنْ يَّفْرُغَ وَاَنْ يَّسْمَعَ النِّدَآءَ فَلَا يَشْهَدُ مِثْلَ يَشْهَدُ الْمُؤَذِّنُ وَاَنْ اَذْكُرَ عِنْدَهٗ فَلَا يُصَلِّيْ عَلَيَّ۔"

(૧) ખળે હોકર પેશાબ કરના (૨) નમાઝ કી ફરાગત સે પહલે માથે સે મિટ્ટી ઝાળના (૩) અઝાન સુનના ઔર નમાઝ કે લિયે હાઝિર ન હોના. (૪) મેરા નામ સુનના ઔર મુઝ પર દુરૂદ ન પઢના. *(રૂહુલ બયાન, ૧૧/૧૮૮)*

શફીએ ઉમ્મત રસૂલે રહમત રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા, જો કૌમ ભી કિસી મજલિસ મેં બૈઠી હૈ ફિર વહ નબી ﷺ પર દુરૂદ પઢે બગૈર મુન્તશિર હો જાતે હૈં વહ મુર્દાર કી બદ્તરીન બદબૂ પર ખળે હોતે હૈં. *(શિફા શરીફ-૪૫૧, કદીમ નુસ્ખા)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે પતા ચલા કિ દુરૂદ શરીફ ખુશબૂ હૈ. લિહાઝા કિસી ભી મજલિસ કો દુરૂદ શરીફ કે બગૈર ખત્મ ન કરો. બલ્કિ દુરૂદ શરીફ પઢ કર મોઅત્તર કરો, ઈન્શાઅલ્લાહ ! દુરૂદ શરીફ કી બરકત સે મેહફિલ ભી મોઅત્તર હોગી ઔર કબ્ર ભી મોઅત્તર હોગી.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા, જિસ શખ્સ કે પાસ મેરા ઝિક્ર કિયા ગયા ઔર ઉસને મુઝ પર દુરૂદ ન ભેજા તો વહ આગ મેં દાખિલ હુઆ.

★ વહ બદ્બખ્ત હૈ ★

રસૂલે કરીમ ﷺને ફર્માયા, જિસકે સામને મેરા ઝિક્ર કિયા ગયા ઔર ઉસને મુઝ પર દુરૂદ ન ભેજા વહ બદ્બખ્ત હુઆ.

★ ઉસકા મુઝ સે કોઈ તઅલ્લુક્ નહીં ★

રસૂલે રહમત નૂરે મુજસ્સમ ﷺને ફર્માયા, જિસકે સામને મેરા ઝિક્ર કિયા ગયા ઔર મુઝ પર દુરૂદો સલામ ન પઢા ઉસકા મુઝ સે ઔર મેરા ઉસસે કોઈ તઅલ્લુક્ નહીં. ફિર હુઝૂર ﷺને ફર્માયા, અય અલ્લાહ ! જો મેરે સાથ હુઆ ઉસકે સાથ હો ઔર જો મુઝ સે મુન્કતઅ્ હુઆ તૂ ઉસસે મુન્કતઅ્ હો. *(અફઝલુસ્સલાત અલા સૈયદસ્સાદાત : ૫૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝિક્રે આકા સુનકર અગર કોઈ દુરૂદ નહીં પઢતા તો હુઝૂર ﷺ કો કિતની તકલીફ પહુંચતી હૈ ઈસકા અંદાઝા મઝકૂરા હદીષ શરીફસે લગાયેં કિ તાજદારે કાયનાત ﷺ અલ્લાહ કે હુઝૂર ઉસ ગાફિલ શખ્સ કે મુતઅલ્લિક્ નારાઝગી કા ઈઝહાર ઈસ તરહ ફર્માતે હૈં કિ મેરા ઉસસે કોઈ તઅલ્લુક્ નહીં ઔર અય

અલ્લાહ ! જો મુઝ સે મુન્કતઅ્ હુઆ તૂ ઉસસે મુન્કતઅ્ હો જા, અલ્લાહુ અકબર ! હુઝૂર ﷺ કી કોઈ દુઆ અલ્લાહ તઆલા રદ નહીં ફર્માતા. લિહાઝા અગર હમ ચાહતે હૈં કિ હમારે પ્યારે આકા ﷺસે હમારે તઅલ્લુકાત મુન્કતઅ્ ન હો તો ઝરૂર બિઝૂઝરૂર ઝિક્રે આકા સુન કર દુરૂદ પઢ લિયા કરેં ઔર આપ ﷺ કી નારાઝગી સે બચને કા સામાન કરેં.

★ દુરૂદ ન ભેજનેવાલે સે હુઝૂર ﷺકા એઅ્રાઝ ★

એક શખ્સ હુઝૂર ﷺ પર દુરૂદ શરીફ નહીં ભેજતા થા. એક રાત ઉસને ખ્વાબ મેં હુઝૂર ﷺકો દેખા, આપને ઉસકી તરફ તવજ્જોહ ન ફર્માઈ. ઉસ આદમીને અર્ઝ કિયા, હુઝૂર ! મુઝ સે નારાઝ હૈં ! ઈસલિયે તવજ્જોહ નહીં ફર્માઈ ? આપને જવાબ દિયા, નહીં ! મૈં તુમ્હેં પહચાનતા હી નહીં હૂં ! અર્ઝ કિયા, હુઝૂર ! મુઝે કૈસે નહીં પહચાનતે હલાંકિ ઉલમા કહતે હૈં કિ આપ અપને ઉમ્મતિયોં કો ઉનકે માં બાપ સે ભી ઝયાદા પહચાનતે હૈં.

આપને ફર્માયા, ઉલમાને સચ કહા હૈ ! તૂને મુઝ પર દુરૂદ ભેજ કર મેરી યાદ નહીં દિલાઈ, મેરા કોઈ ઉમ્મતી મુઝ પર દુરૂદ ભેજતા હૈ મૈં ઉસે ઉતના હી પહચાનતા હૂં. ઉસ શખ્સ કે દિલ મેં યહ બાત બૈઠ ગઈ ઔર ઉસને રોઝાના એક સો મર્તબા દુરૂદ ભેજના શુરૂ કર દિયા. કુછ મુદ્દત બાદ હુઝૂર ﷺ કે દીદાર સે ફિર ખ્વાબ મેં મુશર્રફ હુવા, આપને ફર્માયા, અબ મૈં તુઝે પહચાનતા હૂં ઔર તેરી શફાઅત કરૂંગા કિ વહ રસૂલે ખુદા કા મુહિબ્બ બન ગયા થા. *(મઆરિજુન નુબુવ્વત, ૧/૩૨૮)*

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ ઝબાન ગૂંગી હો ગઈ ★

એક શખ્સ જબ કભી નબીએ કરીમ ﷺ કા ઝિક્રે પાક સુનતા તો દુરૂદે પાક પઢને મેં બુખ્લ કરતા તો ઉસકી ઝબાન ગૂંગી હો ગઈ ઔર આંખોં સે અંધા હો ગયા ફિર વહ હમ્મામા કી નાલી મેં ગિર ગયા ઔર પ્યાસા મર ગયા. نَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُوْرِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا *(સઆદતુદ્દારૈન : ૧૪૪)*

હોને કી આરઝૂ કિસકો નહીં હૈ, યકીનન ! હર સાહિબે ઈમાન કી આરઝૂ હૈ, લેકિન ઉસકા કુર્બ કૈસે હાસિલ હો ? તો મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે માલૂમ હુઆ કિ અલ્લાહ ﷻ હઝરત મૂસા عليه السلام કો ઈર્શાદ ફર્મા રહા હૈ કિ આંખસે જિતની કરીબ રૌશની ઔર દિલ સે વસ્વસા જિતના કરીબ હૈ ઉસસે ભી અગર કરીબ તર હોના હો તો તાજદારે કાયનાત ﷺ પર દુરૂદો સલામ પઢના વઝીફા બના લો, કુર્બ કી દૌલત નસીબ હો જાયેગી.

★ ચાર સો હજ્જ કે બરાબર ષવાબ ★

હઝરત અલી رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં કિ જબ રસૂલે ખુદા ﷺને ફર્માયા, જો શખ્સ ફરીઝએ હજ્જ અદા કરે ઉસકે બાદ જિહાદ કરે તો યહ ચાર સો હજ્જ કે બરાબર હૈ. અબ વહ લોગ જો હજ્જ કી ઈસ્તેતાઅત ઔર જિહાદ કી કુવ્વત નહીં રખતે થે શિકસ્તા દિલ હુએ, હક્ક સુબ્હાનહૂ વ તઆલાને અપને રસૂલ ﷺ પર વહી ભેજી કિ જો શખ્સ આપ ﷺ પર દુરૂદ શરીફ ભેજે ઉસકા સવાબ ચાર સો હજ્જ કે બરાબર હૈ. ઈસકો અબૂ હફ્સ બિન અબ્દુલ મજીદ સાયશીને "મજાલિસુલ મક્કિયા"મેં રિવાયત કિયા હૈ. *(નુઝહતુલ મજાલિસ, /૩૧૪)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ ગરીબોં પર અલ્લાહ ﷻકા કિતના એહસાન હૈ કિ ગુર્બત ઔર કમઝોરી કી વજહ સે અગર કોઈ હજ્જ ઔર જિહાદ જૈસે અહમ ફરીઝે કો અદા નહીં કર સક્તા ઔર ચાર સો હજ્જ કા ષવાબ હાસિલ નહીં કર સક્તા તો ઉસકો ભી અલ્લાહ ﷻને મહરૂમ નહીં રખા બલ્કિ ફર્મા દિયા કે અય ષવાબ કે તલબગારો ! આઓ ! મેરે મહબૂબ ﷺ પર દુરૂદ પઢ લો ઔર અપને દામનમેં ચાર સો હજ્જ કા ષવાબ જમા કર લો.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ હર બાલ દુઆએ મગફિરત કરતા હૈ ★

હઝરત મકાતિલ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈ :–

અર્શ કે નીચે એક ફિરિશ્તા હૈ ઔર ઉસકા સર અર્શ સે મુત્તસિલ હૈ ઔર ઉસકે સર કી ચોટી તૂલ વ અર્ઝ મેં અર્શ કી કુશાદગી તક ફૈલી હુઈ

મેરે પ્યારે આકા ﷺકે પ્યારે દીવાનો ! હમને બહુત સે નામ નિહાદ મુસલમાનોં કો દેખા હૈ જો દુરૂદ શરીફ કે હવાલે સે કુછ ન કુછ બકવાસ કરતે રહતે હૈં. મષલન ઈતને દુરૂદ ક્યોં પઢતે હો ? ઔર અઝાન સે પહલે ક્યોં પઢતે ? હો ફુલાં વક્ત ક્યોં પઢતે હો ? વગૈરા. ઉનકો મઝકૂરા વાકિઆ સે સબક હાસિલ કરના ચાહિયે ઔર બુખ્લ સે બચના ચાહિયે. તાકિ ખાતિમા અચ્છા હો ઔર બુરી મૌત સે અલ્લાહ ﷻ બચા લે. યાદ રખો ! દુરૂદ શરીફ કી કષરત કરનેવાલે કા ખાતિમા ઈન્શાઅલ્લાહ ! બેહતર હી હોગા ઔર બખીલ કા ખાતિમા બુરા હોગા.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ અલ્લાહ તઆલા કા કુર્બ ★

કિતાબ મિસ્બાહુઝ ઝુલામ મેં હઝરત કઅબ અહબાર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ હક્ક તઆલાને હઝરત મૂસા عليه السلام પર વહી ભેજી કે અય મૂસા ! દુન્યામેં તેરી તઅરીફ કરનેવાલે ન રહેં તો એક કતરા બારિશ કા આસ્માનસે ન ભેજૂંગા ઔર એક દાના સબ્ઝી કા ઝમીન સે ન ઉગાઊંગા. ઈસી તરહ બહુત સી ચીઝેં ઝિક્ર કીં. યહાં તક કિ ફર્માયા, અય મૂસા ! ક્યા તુમ ચાહતે હો કિ મૈં તુમ સે કરીબ તર હો જાઉં જૈસા કિ તુમ્હારા કલામ તુમ્હારી ઝબાન સે કરીબ હૈ યા જિસ તરહ કિ વસ્વસા તુમ્હારે કલ્બ કા તુમ્હારે દિલ સે, તુમ્હારી રૂહ તુમ્હારે બદન ઔર તુમ્હારી રૌશનીએ ચશ્મ તુમ્હારી આંખ સે ?! મૂસા عليه السلام ને અર્ઝ કિયા કિ અય મેરે રબ ! મૈં યહી ચાહતા હૂં. અલ્લાહ તઆલાને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ મુહમ્મદ ﷺ પર કષરત સે દુરૂદ પઢા કરો તબ તુમ્હેં યહી નિસ્બત હાસિલ હો જાએગી.

એક રિવાયત મેં આયા હૈ કિ અય મૂસા ! ક્યા તુમ ચાહતે હો કિ કયામત કે દિન તિશનગી સે તુમ કો તકલીફ ન પહુંચે ?! મૂસા عليه السلام ને અર્ઝ કિયા, અય અલ્લાહ ! ઐસા હી ચાહતા હૂં ! હુકમે બારી હુઆ કિ મુહમ્મદ ﷺ પર કષરત સે દુરૂદ પઢા કરો. હાફિઝ અબૂ નુઐમને હિલયહ મેં ઈસકો રિવાયત કિયા હૈ. *(જઝબુલ કુલૂબ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ સે કરીબ

★ જાંકની મેં આસાની ★

અમીરુ મો'મિનીન સૈયદના હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ કી ખિલાફત કે ઝમાનેમેં એક માલદાર આદમી થા જિસકા કિરદાર અચ્છા નહીં થા લેકિન ઉસે દુરૂદે પાક પઢને કા બહુત શૌક થા. કિસી વક્ત યહ દુરૂદે પાક સે ગાફિલ નહીં રહતા થા. જબ ઉસકા આખિરી વક્ત આયા ઔર જાંકની તારી હુઈ તો ઉસકા ચહેરા સિયાહ હો ગયા ઔર બહુત ઝયાદા તંગી લાહિક હુઈ, હત્તા કિ જો દેખતા ડર જાતા તો ઉસને જાંકની કી હાલતમેં નિદા દી, અય અલ્લાહ કે મહબૂબ ! મૈં આપ સે મહબ્બત રખતા હૂં ઔર દુરૂદે પાક કી કષરત કરતા હૂં.

ઉભી ઉસને યહ નિદા પૂરી નહીં કી થી કિ અચાનક એક પરિંદા આસ્માનસે આયા ઔર ઉસને અપના પર ઉસકે આધે ચહેરે પર ફેર દિયા. ફૌરન ઉસકા ચહેરા ચમક ગયા ઔર કસ્તૂરી કી સી ખૂશ્બુ મહક ગઈ ઔર વહ કલિમએ તૈયિબા પઢતે હુએ દુન્યા સે રુખ્સત હો ગયા. ઔર જબ ઉસકી તજહીઝ વ તકફીન કરકે કબ્ર કી તરફ લે ગયે ઔર ઉસે લહદ મેં રખા તો હાતિફ (ગૈબ કી આવાઝ દેનેવાલા)સે આવાઝ સુની, હમને ઈસ બંદે કો કબ્રે મેં રખને સે પહલે કિફાયત કી ઔર ઉસ દુરૂદે પાકને જો મેરે હબીબ ﷺ પર પઢતા થા, ઉસે કબ્ર સે ઉઠ કર જન્નત પહુંચા દિયા હૈ.

યહ સુનકર લોગ મુતઅજ્જિબ હુએ ઔર ફિર જબ રાત હો ગઈ તો કિસીને દેખા કિ વહ ઝમીન વ આસ્માન કે દરમિયાન ચલ રહા હૈ ઔર પઢ રહા હૈ :–

"اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا

आपका नामे नामी अय सल्लि अला
हर जगह हर मुसीबत में काम आ गया

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દેખા આપને પ્યારે આકા ﷺ પર દુરૂદ પઢને કા ફાયદા કિ જાંકની કે વક્ત દુરૂદે મુબારકા કિતના કામ આ ગયા ?! લિહાઝા આઓ ! હમ અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહમેં

હૈ. ઉસ પર જિતને બાલ હૈં ઉન પર મરકૂમ હૈ :–

"لَآ اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ" જબ કોઈ ઈન્સાન નબીએ કરીમ ﷺ પર સલાતો સલામ પેશ કરતા હૈ તો ઉસ ફિરિશ્તે કા એક એક બાલ ઉસ દુરૂદ શરીફ કે પઢનેવાલે કે લિયે દુઆએ મગફિરત કરતા રહતા હૈ. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૨/૪૦૯)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કિતના એહસાન વ કરમ હૈ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કા કિ દુરૂદ શરીફ પઢનેવાલોં કે લિયે માસૂમ ફિરિશ્તોં સે દુઆ કરાતા હૈ તાકિ દુરૂદ શરીફ પઢનેવાલા બખ્શ દિયા જાયે. કાશ ! હમ અપની ઝબાન કો દુરૂદ શરીફ કે વિર્દ સે તર રખતે ઔર મગફિરત કે હક્કદાર બન જાતે. અલ્લાહ ﷺ હમ સબકો દુરૂદ શરીફ કી કષરત કી તૌફીક અતા કરે.

★ મૌત કી તલ્ખી સે નજાત ★

કિસી સાલેહને ખ્વાબમેં એક નેક બખ્ત કો દેખા ઔર દર્યાફ્ત કિયા, તૂને મૌત કી તલ્ખી કો કૈસા પાયા ? ઉસને કહા કિ મુઝે તો કિસી કિસ્મ કી તલ્ખી વગૈરા કા પતા નહીં ચલા, ક્યોંકિ ઉલમાએ કિરામસે મૈંને સુન રખા થા કિ નબીએ કરીમ ﷺકી ઝાતે અકદસ પર બકષરત દુરૂદ શરીફ પઢનેવાલે કો અલ્લાહ તઆલા મૌત કી સખ્તી સે અમનમેં રખેગા ઔર સલાતો સલામ તો મેરા મામૂલ રહા, ઈસી વજહ સે બવક્તે નઝઅ તલ્ખી મહસૂસ તક ન હુઈ. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૨/૪૦૨)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્આને મુકદ્દસ ઔર અહાદીષે મુબારકા મેં મૌત કી તલ્ખી ઔર નઝઅ કે વક્ત કી તકલીફોં કા જો ઝિક્ર હૈ ઉસે પઢ કર બદન કે રોંગટે રોંગટે કાંપ ઉઠતે હૈં, લેકિન મેરે કરીમ ﷻને ઉસ ડર ઔર ખૌફ કો દૂર કરને ઔર સકરાત કી આસાની કે લિયે તરીકા બતાયા કિ મેરે પ્યારે મહબૂબ પર ખૂબ દુરૂદ પઢો, ખૂબ સલામ પઢતે રહો. દુરૂદ શરીફ કી બરકત સે હર તકલીફ દૂર કર દૂંગા ઔર રાહત અતા ફર્મા દૂંગા.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

દુઆ કરેં કિ મૌલા હમ સબકો જાંકની કે વક્ત કલિમા નસીબ ફર્માએ ઔર હમેં દુરૂદ પઢને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ ક઼બ્ર કે સવાલ કે જવાબમેં આસાની ★

શૈખ અહમદ બિન અબીબક્ર રુવાદ સૂફી મુહદ્દિષ હઝરત શિબ્લી رحمۃ اللہ علیہ કે હવાલે સે અપની કિતાબ મેં બયાન કરતે હૈં કિ મેરે પળોસ મેં એક શખ્સ ઈન્તિક઼ાલ કર ગયા થા મૈંને ઉસકો ખ્વાબ મેં દેખા ઔર પૂછા કિ ખુદાવંદે તઆલાને તેરે સાથ ક્યા મામલા કિયા ? કહને લગા ક્યા પૂછતે હો, બળે બળે ખૌફનાક મંઝર મેરે સામને આયે, મુનકર નકીર કે સવાલ કે જવાબ કા વક઼્ત તો મુઝ પર નિહાયત કી દુશ્વાર હુવા, મૈંને દિલ મેં કહા કિ શાયદ મેરા ખાતિમા ઈમાન પર નહીં હુવા હૈ ! આવાઝ આઈ, દુન્યામેં તૂને ઝબાન કો બેકાર રખા યહ સખ્તી ઉસી વજહ સે હૈ. જબ અઝાબ કે ફિરિશ્તેને મેરી તરફ આને કા ક઼સ્દ કિયા તો એક હસીન વ જમીલ શખ્સ ખુશ્બૂમેં મોઅત્તર મેરે ઔર ફિરિશ્તોં કે દરમિયાન હાઈલ હુવા, મુઝકો ઈમાન કી મહબ્બત યાદ દિલાઈ, મૈંને કહા, અલ્લાહ તુઝ પર રહમ કરે તૂ કૌન હૈ ? ઉસને કહા, મૈં વહ શખ્સ હૂં જો તૂ ને રસૂલે ખુદા ﷺ પર કષરત સે દુરૂદ પઢા હૈ મૈં ઉસી સે પૈદા કિયા ગયા હૂં ઔર મુઝે હુક્મ દિયા ગયા હૈ કિ હર સખ્તી ઔર બેચૈની મેં મૈં તેરા મદદગાર હોઉં. *(જઝ્બુલ ક઼ુલૂબ-૨૨૬, નુઝહતુલ મજાલિસ : ૨/૪૧૯)*

★ અહલે ક઼બ્રસ્તાન કી બખ્શિશ ★

હઝરત હાફિઝ સખાવી رحمۃ اللہ علیہ સે રિવાયત હૈ કિ એક ઔરત હઝરત ખ્વાજા હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુઈ ઔર અર્ઝ કિયા, યા શૈખ ! મેરી બેટી ફૌત હો ગઈ હૈ, મૈં ઉસે ખ્વાબમેં દેખના ચાહતી હૂં. તો હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ ને ફર્માયા, ચાર રકઅત નફ્લ પઢ ઔર અમલ ઈશા કી નમાઝ કે બાદ હો, ફિર લેટ જા ઔર નબી કરીમ ﷺ પર દુરૂદ પઢતી રહ યહાં તક કિ તૂ સો જાયે. ઉસને ઐસા હી કિયા. ઉસને લળકી કો ખ્વાબમેં દેખા ઈસ હાલમેં કિ વહ અઝાબ વ ઉક઼ૂબત મેં થી ઔર ઉસ

પર તારકોલ કા લિબાસ થા ઔર દોનોં હાથ બંધે હુએ થે ઔર દોનોં પાંવ આગ કી ઝંજીર સે જકળે હુએ થે. જબ વહ બેદાર હુઈ તો હઝરત હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ કી ખિદમતમેં હાઝિર હુઈ ઔર તમામ ક઼िસ્સા ઉનકો બતાયા, ઉન્હોંને બતાયા કિ કોઈ ખૈરાત કર, મુમ્કિન હૈ અલ્લાહ ઉસે બખ્શ દે. ઔર હઝરત હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ ઉસ રાત સોએ તો ઉન્હોંને દેખા કિ એક તખ્ત પર એક ખૂબસૂરત લળકી બૈઠી હુઈ હૈ ઔર ઉસકે સર પર નૂર કા તાજ હૈ, ઉસને કહા, અય હસન ! ક્યા આપ મુઝે પહચાનતે હૈં ? ઉન્હોંને કહા, નહીં ! ઉસને કહા, મૈં ઉસ ઔરત કી લળકી હૂં જિસે આપને નબી કરીમ ﷺ પર દુરૂદ પઢને કો કહા થા. હઝરત ખ્વાજા હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ ને ઉસસે કહા કિ તેરી વાલિદાને તેરા હાલ ઈસસે મુખ્તલિફ઼ બયાન કિયા થા ! ઉસને કહા, વહ ઐસા હી થા જૈસા કિ ઉસને બયાન કિયા. હમ સત્તર હઝાર નુફૂસ અઝાબ મેં થે જૈસા કિ મેરી વાલિદાને બયાન કિયા, એક નેક આદમી કા હમારે ક઼બ્રસ્તાનસે ગુઝર હુઆ ઔર ઉસને એક મર્તબા નબીએ અકરમ ﷺ પર દુરૂદ ભેજા ઔર ઉસકા ષવાબ હમેં બખ્શ દિયા. અલ્લાહ તઆલાને ઉસે ક઼ુબૂલ ફર્મા લિયા ઔર હમ સબકો ઉસ અઝાબ ઔર ઉક઼ૂબત સે ઉસ નેક મર્દ કી બરકતસે આઝાદ કર દિયા ઔર મુઝે યહ હિસ્સા મિલા જો આપને દેખા ઔર મુશાહિદા કિયા. ઈમામ ક઼ર્તબીને અપને તઝકિરે મેં ઈસે દૂસરે અલ્ફાઝસે બયાન કિયા હૈ. *(અફ઼ઝલુસ્સલવાતુ અલા સૈયદસ્સાદાત-૭૧)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! એક દુરવેશ, કિસી અજનબી ક઼બ્રસ્તાન સે ગુઝરેં ઔર સરકાર ﷺ પર દુરૂદ શરીફ઼ પઢે તો સારે ક઼બ્રસ્તાનવાલોં સે અઝાબ ઉઠા લિયા જાયે તો વહ ખુદા કા બંદા જો અપની જિંદગી કે પચાસ સાલ સિદ્દ્કો સફા કે સાથ દિન રાત આક઼ા ﷺ પર દુરૂદ પઢે અગર ઉસે અઝાબે આખિરત સે આઝાદી ઔર બશારતે શફાઅતે રસૂલ મયસ્સર આયે તો ઈસમેં કૌન સી તઅજ્જુબ કી બાત હૈ.

★ પુલ સિરાત પર નૂર અતા હોગા ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :-

"لِلْمُصَلِّیْ عَلَیَّ نُوْرٌ عَلَی الصِّرَاطِ وَمَنْ کَانَ عَلَی الصِّرَاطِ مِنْ اَهْلِ النُّوْرِ لَمْ یَکُنْ مِنْ اَهْلِ النَّارِ"

મુઝ પર દુરૂદ પળ્હનેવાલે કો પુલ સિરાત પર અઝીમુશ્શાન નૂર અતા હોગા ઔર જિસકો પુલ સિરાત પર નૂર અતા હોગા વહ અહલે દોઝખ સે ન હોગા. *(દલાઈલુલ ખૈરાત-૯, બહવાલા આબે કૌષર-૨૫)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! પુલ સિરાત દોઝખ પર બના હૈ ઔર દોઝખ કી આગ સુર્ખ નહીં બલ્કિ સખ્ત સિયાહ હૈ જિસકી વજહ સે પુલ સિરાત પર ઘટાટોપ તારીકી હોગી. અબ ગૌર કરેં કિ ઉસ મુસીબત કે મૌકે પર દુરૂદ શરીફ પળ્હનેવાલે પર અલ્લાહ ﷻ કિતના કરમ ફર્માએગા કિ ઉસે ઐસા નૂર અતા ફર્મા દેગા જિસકી વજહ સે પુલ સિરાત પાર કરના આસાન હો જાયેગા. લિહાઝા ઝમીન પર દુરૂદ શરીફ પળ્હો ઔર પુલ સિરાત પર નૂર હાસિલ કરો.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰی آلِ سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

"નવાદિરુલ ઉસૂલ" સે હઝરત ઈમામ અલી હકીમ તિર્મિઝી رحمۃ اللہ علیہ ને હઝરત અબ્દુર્રહમાન બિન સુમરા رضی اللہ عنہ કી હદીષ બયાન કી હૈ કિ એક દિન હુઝૂર ﷺ ઘર સે બાહર આયે. ફર્માને લગે, કલ રાત મુઝે એક અજીબો ગરીબ ખ્વાબ દિખાઈ દિયા હૈ. મૈંને અપની ઉમ્મત કા એક આદમી પુલ સિરાત સે ગુઝરતે દેખા જો કાંપ રહા થા, ઉફતાં વ ખેઝાં જા રહા થા. ઈતને મેં દુરૂદે પાક કા વહ તોહફા જો ઉસને અપની ઝિંદગી મેં મુઝ પર ભેજા થા આ પહુંચા, ઉસકા હાથ પકળા ઔર પુલ સિરાત પાર કરા દિયા. *(મતાલિઉલ મુસર્રાત-૧૨૪)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! પુલ સિરાત સે બળ્હકર તકલીફદેહ રાસ્તા ઔર કૌન હો સક્તા હૈ ! લેકિન રહમતે આલમ ﷺ પર પળ્હા જાનેવાલા દુરૂદ ઉસ મુસીબત કે મૌકે પર રાહત કા સબબ બન જાયેગા. ખુદારા ! દુરૂદ શરીફ કી આદત બનાઓ, જબ દુરૂદ શરીફ આખિરત મેં રાહત કા સબબ બન સક્તા હૈ તો ક્યા દુન્યા મેં નહીં બન સક્તા ? યકીનન ! બન સક્તા હૈ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો કષરતે દુરૂદ શરીફ કી

તૌફીક અતા કરે ઔર દુરૂદ કો દુન્યા વ આખિરત કી રાહત કા સબબ બનાએ.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰی آلِ سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

"ઝહરતુર્રિયાઝ" મેં લિખા હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા કિ અલ્લાહ તઆલાને એક ફિરિશ્તા પૈદા ફર્માયા હૈ, ઉસકા નામ ઈઝરાઈલ હૈ, કયામત કે દિન યહ ફિરિશ્તા અપને પર ફૈલાએગા ઔર પુલ સિરાત પર બિછાએગા ઔર એલાન કરેગા જિસ શખ્સને હુઝૂર ﷺ પર દુરૂદ પળ્હા થા મેરે પરોં પર સે ગુઝરતા જાયે. *(મઆરિજુન્નબુવ્વત, ૧/૩૦૭)*

સુબ્હાનલ્લાહ ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે યહ બાત સમઝ મેં આઈ કિ દુરૂદ શરીફ કી બરકત સે દુરૂદ શરીફ પળ્હનેવાલે કે લિયે અલ્લાહ મા'સૂમ ફિરિશ્તે કો પૈદા ફર્મા કર ઉસકી ખિદમત કે લિયે મુકર્રર ફર્મા દેગા. કિતના ફયઝ હૈ દુરૂદે મુબારકા કા ! અલ્લાહ ﷻ હમ પર કરમ ફર્માએ ઔર હમ અપની પૂરી ઝિંદગી દુરૂદ શરીફ પળ્હને મેં ગુઝાર દેં ઔર દમે આખિર ભી દુરૂદ શરીફ ઝબાન પર હો.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰی آلِ سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ દુરૂદે પાક ઝરિયએ નજાત ★

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા, કયામત કે દિન મેરી ઉમ્મત કે એક શખ્સ કો આતિશે દોઝખ મેં ડાલને કા હુક્મ હોગા, વહ રોતે હુએ કહેગા, ! يَا مَلٰئِكَةَ الرَّحْمٰنِ મુઝે કહાં ફેંકને કા હુક્મ દિયા ગયા હૈ ? વહ કહેંગે કિ જહન્નમ મેં ! વહ કહેગા કિ ચંદ લમ્હાત મુઝે મોહલત દો તાકિ મૈં અપની હાલત પર રો સકૂં. ફિરિશ્તે કહેંગે, અય શખ્સ ! યહ ગિરયાએ નિદામત તો તુઝે અપની ઝિંદગી મેં કરની ચાહિયે થી તાકિ તુઝે કોઈ ફાયદા હોતા, આજ રોને સે ક્યા હાસિલ હોગા ? વહ શખ્સ કહેગા, મૈં હઝરત આદમ عليہ السلام કી ઔલાદ મેં સે હૂં, આતિશે દોઝખ બર્દાશ્ત કરને કી કુવ્વત નહીં રખતા. મૈં હુઝૂર ﷺ કી ઉમ્મત મેં સે હૂં મુઝે અપને અલ્લાહ ﷻ સે યહ ગુમાન ભી નહીં થા. ફિરિશ્તે પૂછેંગે, અય અલ્લાહ કે બંદે ! તુમ્હે અપને અલ્લાહ સે ક્યા

"لَوْلَا اَنْتَ وَصَلَوَاتِیْ عَلَیْكَ طُوِیْتُ فِی النَّارِ مَعَ مَنْ هَوٰی" અગર આજ આપ ન હોતે, આપ કી શફાઅત મેરી દસ્તગીરી ન કરતી, મેરા દુરૂદ આપ કી ઝાત પર ન હોતા તો મૈં દૂસરે દોઝખિયોં કી તરહ આતિશે જહન્નમ મેં હોતા ઔર સદિયોં ઈસ દર્દ વ બલા મેં રહતા. *(તફ્સીરે ઝિયાઉલ કુર્આન-૯૨૬)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા વાકિઆ સે અંદાઝા લગા લિયા હોગા કિ દુરૂદ શરીફ ઔર રહમતે આલમ ﷺ કિસ તરહ મહશર મેં દસ્તગીરી ફર્માયેંગે. વહ લોગ જો ગાના ઔર ગઝલેં ગાતે હૈં ઔર બેહૂદા અશ્આર કી કૈસિટસ ખરીદ કર સુનતે ઔર ગુનગુનાતે હૈં, કાશ ! ઉનકો યહ બાત સમઝ મેં આ જાતી કિ ગાને ઔર ગઝલોં સે તબાહી કે અલાવા કુછ હાથ નહીં આતા, જબ કિ દુરૂદ શરીફ ઔર તિલાવતે કુર્આને મુકદ્દસ મેં દોનોં જહાન કી કામયાબી હૈ. ખુદારા ! ગાને ઔર ગઝલોં સે ઝબાન કી હિફાઝત કરતે હુએ ઝબાન કો દુરૂદ શરીફ સે તર રખને કી કોશિશ કરે.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ ગુલામ આઝાદ કરને સે બેહતર ★

હઝરત અબૂબક્ર رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ નબીએ કરીમ ﷺ પર દુરૂદ પઢના ગનાહોં કો ઈસસે ઝયાદા મિટાતા હૈ કિ ઠંડા પાની આગ કો બુઝાએ. આપ પર સલામ ભેજના ગુલામોં કો આઝાદ કરને સે અફઝલ હૈ. *(શિફા શરીફ, ૪૪૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ગુનાહોં કી સઝા આગ મેં જલના હી તો હૈ ! ક્યા હમ ગુનહગાર નહીં ? ક્યા હમારે દામન પર ગુનાહોં કે દાગ ઔર ધબ્બે નહીં ? મેરે અઝીઝો ! સગીરા વ કબીરા ગુનાહોં સે હમારા પૂરા દફ્તર સિયાહ હૈ, ઐસે મેં અલ્લાહ ﷻ અગર ગિરફ્ત ફર્માએ તો અંજામ કિતના ભયાનક હોગા ? લિહાઝા આઓ ઔર ઉસ ફઝ્લો રહમત કી બરસાત સે ગુનાહોં કી આગ કો ઠંડા કર લો યા'ની દુરૂદ શરીફ પઢો ઔર ગુલામ આઝાદ કરને કે ષવાબ હાસિલ કરો.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

ગુમાન થા ? વહ કહેગા, મુઝે અપને અલ્લાહ ﷻ સે યહ ઉમ્મીદ થી કિ મુઝે યહૂદો નસારા કે સાથ જહન્નમ મેં નહીં રખેગા. ફિરિશ્તે કહેંગે વહ દેખો હુઝૂર ﷺ બારગાહે ઈલાહી મેં ખળે હૈં ઉન્હેં પુકાર તાકિ વહ તેરી શફાઅત કર સકેં વરના તુઝે هَاوِيَه (દોઝખ) મેં ફેંક દિયા જાએગા. બંદા નિહાયત બેખુદી મેં ચલા જાયેગા ઔર મૈદાને હશ્રમેં હુઝૂર ﷺ તક ફરિયાદ પહુંચાએગા. હુઝૂર ﷺ ઉસકી દર્દનાક આવાઝ સુનકર ઉસકી તરફ મુતવજ્જોહ હોંગે, ઉસે ફિરિશ્તોં કે કબ્ઝે મેં પાયેંગે ઔર અઝાબ કે મલાઈકાને ઉસે જકળા હોગા. હુઝૂર ﷺ ફર્માયેંગે, ઈસે મેરે હવાલે કરો તાકિ ઈસકે આમાલ કો દોબારા તૌલા જા સકે, ઉસકે હાલાત કી છાન-બીન કરૂં, ફિરિશ્તે કહેંગે, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ હમ અલ્લાહ કે ફર્માંબરદાર બંદે હૈં, યહા જો કુછ હમ કર રહે હૈં ઉસકે હુક્મ કે તહત હો રહા હૈ, જબ તક અલ્લાહ કા ફર્માન ન હો હમ ઈસે આઝાદ નહીં કર સક્તે.

હઝૂર ﷺ ઉસ વક્ત સજદે મેં ગિર જાયેંગે ઔર અર્ઝ કરેંગે, યા અલ્લાહ ! ﷻ આજ તેરે ફિરિશ્તે મેરે ઔર તેરે એક બંદે કે દરમિયાન હાઈલ હો રહે હૈં. અલ્લાહ તઆલા કા ઈર્શાદ હોગા, અય ફિરિશ્તો ! મેરે બંદે કો મેરે પયગંબર કે હવાલે કર દો ! હુઝૂર ﷺ ઉસ ગુનહગાર ઉમ્મતી કો લેકર મીઝાન કે પાસ તશરીફ લાયેંગે, સહીફાઅ બૈઝા નિકાલેંગે, ઉસમેં નૂર કે કલમ સે લિખા હોગા, નેકિયોં કી ચિટ્ઠી મીઝાન મેં રખેંગે જિસસે બુરાઈયાં દબ કર રહ જાયેંગી, ફર્માને ઈલાહી આયેગા, ઈસે બહિશ્ત મેં લે જાઓ ! જબ ઉસે બંદે કો બહિશ્ત કી તરફ લે જાયા જાયેગા તો સરકાર દો આલમ ﷺ બહિશ્ત કે દરવાઝે પર ખળે નઝર આયેંગે, આપ મુસ્કુરા કર ફર્માયેંગે, મુઝે પહચાનતે હો ? વહ કહેગા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મેરે માં બાપ આપ પર કુર્બાન હોં ! "وَمَا اَحْسَنَ وَجْهَكَ وَمَا اَطْيَبَ رِيْحُكَ" ફર્માએંગે, મૈં હી તુમ્હારા પૈગંબર મુહમ્મદ ﷺ હૂં ! વહ સહીફા જિસમેં નેકિયોં કા દફ્તર થા જો તુમહારી સારી બુરાઈયોં પર છા ગયીં વહ દુરૂદે પાક થા જો તુમ દુન્યાવી ઝિંદગી મેં મેરે લિયે પઢા કરતે થે. વહ શખ્સ ઉસી વક્ત હુઝૂર ﷺ કી બારગાહ મેં ગિર જાયેગા, કદમ બોસી કા શર્ફ હાસિલ કરેગા ઔર કહેગા,

★ ફિરિશ્તા કી બખ્શિશ ★

એક દિન હઝરત જિબ્રઈલ عليه السلام હુઝૂર ﷺ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુએ ઔર કહને લગે, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મૈંને આજ એક અજીબો ગરીબ વાકિ઼આ દેખા હૈ. આપને દર્યાફ્ત ફર્માયા, વહ ક્યા વાકિઆ હૈ ? હઝરત જિબ્રઈલ عليه السلام ને બતાયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મુઝે કોહે કાફ જાને કા ઈત્તિફાક઼ હુવા, મુઝે વહાં આહો–ફગાં ઔર રોને ચિલ્લાને કી આવાઝેં સુનાઈ દીં, મૈં ઉસ આવાઝ કી તરફ હો લિયા, તો મુઝે એક ફિરિશ્તા દિખાઈ દિયા કિ ઉસસે પહલે મૈંને ઉસે આસ્માન પર નિહાયત એ'ઝાઝો ઈકરામ સે દેખા થા. વહ એક નૂરાની તખ્ત પર બૈઠા થા, સત્તર હઝાર ફિરિશ્તે ઉનકે ગિર્દા ગિર્દ રહતે ઔર ઉસકી ખિદમત મેં સફબસ્તા હોતે. ઉસ ફિરિશ્તે સે સાંસ નિકલતા તો અલ્લાહ તઆલા ઉસ સાંસ કે બદલે એક ફિરિશ્તા તખ્લીક઼ ફર્માતા થા. આજ જબ મૈંને ઉસે વાદિયે કોહે ક઼ાફ મેં સરગરદાં ખસ્તા હાલ શિકસ્તા બાલ રોતે હુએ દેખા તો ઉસકા હાલ પૂછા, કહને લગા કિ શબે મેઅરાજ મૈં અપને તખ્ત પર બૈઠા થા કિ હુઝૂર ﷺ કા મેરે પાસ સે ગુઝર હુવા તો મૈંને હુઝૂર ﷺ કી તઅઝીમ વ તકરીમ કી પરવાહ ન કી. અલ્લાહ તઆલા કો મેરા યહ તકબ્બુર પસંદ ન આયા તો મુઝે ઈસ ઝિલ્લત ઔર નામુરાદી મેં ફેંક દિયા ગયા, ઔજે અફ્લાક સે ખાક કી પસ્તી મેં ગિરા દિયા ગયા, જિબ્રઈલ ! ખુદા કે લિયે તુમ મેરે લિયે શફાઅત કરો ! બારગાહે ઈલાહી સે મેરે ગુનાહ કી માફી હાસિલ કરો તાકિ મૈં ઉસી મક઼ામ પર મામૂર હો જાઉં. યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મૈંને બારગાહે ઈલાહીમેં ઉસ ફિરિશ્તે કી માફી કી દરખાસ્ત કી, નિહાયત આહોઝારી સે શફાઅત કી. અલ્લાહ તઆલાને ફર્માયા કિ અય જિબ્રઈલ! ઉસ ફિરિશ્તે કો બતા દો કિ અગર વહ કિસી ક઼िસ્મ કી રિઆયત ચાહતા હૈ તો મેરે નબી ﷺ પર દુરૂદ પઢ્હે, તાકિ ઉસે પહલી સઆદત વ ફઝીલત હાસિલ હો જાયે. યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ઉસને યહ સુનતે હી આપ કી ઝાતે બાબરકત પર દુરૂદ લામહદૂદ ભેજના શુરૂ કિયા થા કિ મેરે દેખતે દેખતે ઉસકો બાલો પર નુમૂદાર હુએ, સતહે ખાક સે ઉળ કર આસ્માન કી બુલંદિયોં પર જા પહુંચા, ઔર અપની મસ્નદે એ'ઝાઝો ઈકરામ સે

નવાઝા ગયા. હક઼ીક઼ત યહ હૈ કિ હુઝૂર ﷺ કી પર દુરૂદે પાક હી ઝરીઆએ નજાત ઔર બાઈષે એ'ઝાઝો ઈકરામ હૈ. *(મઆરિજુન્નબુવ્વત, ૧/૩૧૭)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સુબ્હાનલ્લાહ ! ફિરિશ્તા અગર તઅઝીમે રિસાલત મઆબ ﷺમેં કોતાહી કરે તો વહ ભી સઝા કા હક઼્દાર હો જાયે. આજ તઅઝીમે હુઝૂર ﷺ કો શિર્ક વ બિદઅત કા નામ દેકર ગુસ્તાખ બનાને કી મુહિમ ચલ રહી હૈ. ઈસલિયે કિ ઈમાન મુસલમાન કી સબસે બળી કુવ્વત હૈ ઔર ઈમાન મહબ્બતે રસૂલ ﷺ કા નામ હૈ, અગર કિસીને ગુસ્તાખી કી તો ગોયા વહ અપના ઈમાન ગવાં બૈઠા, અબ વહ સિવાએ ઝલીલ વ રુસ્વા હોને કે કુછ નહીં હો સક્તા. ફિરિશ્તેને તઅઝીમ નહીં કી ઈસલિયે સઝા પાઈ લેકિન ઉસે અપની ગલતી પર પશેમાની હુઈ ઔર તૌબા વ ગિરયા વ ઝારી કરતા રહા તો મૌલાને ઉસકે લિયે બખ્શિશ કા સામાન બશક્લે દુરૂદ શરીફ અતા ફર્માયા. જિસકી વજહ સે વહ પહલેવાલે મક઼ામ પર બહાલ હો ગયા. અય ગુલામાને રસૂલ ! ﷺ આજ હમ સબ કુછ અપના ગવાં બૈઠે હૈં, ફિર અઝમતે રફ઼તા કો હાસિલ કરના ચાહતે હો તો દુરૂદ શરીફ કી કષરત કરો, મૌલા عَزَّوَجَلَّ કરમ ફર્મા કર ઉસ મક઼ામ પર બહાલ ફર્મા દેગા.

★ ક઼र्ઝ અદા હો ગયા ★

હુઝૂરે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ફિદાહુ અબી વ ઉમ્મી ﷺકી ઉમ્મત કે એક ઝાહિદ પર પાંચ સો દિર્હમ ક઼र्ઝ થા, મગર ઉસકે હાલાત ઐસે થે કિ ક઼र्ઝ અદા નહીં કર સક્તા થા. ઉસને હુઝૂર ﷺકો ખ્વાબ મેં દેખા તો અપની પરેશાની કા ઈઝહાર કિયા. આપને ફર્માયા, તુમ અબુલ હસન કેસાઈ કે પાસ જાઓ ઔર મેરી તરફ સે કહો કિ વહ તુમ્હેં પાંચ સો રૂપયે દે વહ નીશાપુર મેં એક સખી મર્દ હૈ, હર સાલ દસ હઝાર ગુરબા કો કપળે પહનાતા હૈ. અગર વહ કોઈ નિશાની તલબ કરે તો કહના કિ તુમ હર રોઝ હુઝૂર ﷺ કી બારગાહ મેં સો બાર દુરૂદ કા તોહફા ભેજતે હો મગર કલ તુમને યહ તોહફા નહીં ભેજા ઔર દુરૂદ નહીં પઢ્હા. ઉસ દુરવેશને અબુલ હસન કેસાઈ કે પાસ જાકર અપના હાલે ઝાર બયાન

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ગૌર કરો કિ એક મછલી જો હુઝૂર ﷺ પર દુરૂદ પઢતી હૈ તો સૈયાદ કે હાથ સે આઝાદ રહતી હૈ તો એક મો'મિન દિનો રાત વુજૂદે મસ્ઊદ પર દુરૂદ પઢે ઔર દોઝખ કે ફિરિશ્તોં સે નજાત પા જાયે તો ઈસમેં ક્યા તઅજ્જુબ હૈ ?! *(મઆરિજુન્નબુવ્વત, ૧/૨૨૯)*

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ દોઝખસે નજાત ★

ઈમામે તબ્રાનીને "અવસત"મેં નબીએ કરીમ ﷺકી એક હદીષ નક્લ ફર્માઈ હૈ જિસમેં હુઝૂર ﷺને ફર્માયા, જો શખ્સ મુઝ પર દુરૂદ પઢતા હૈ ઉસકી પેશાની પર લિખ દિયા જાતા હૈ કિ યહ શખ્સ આજ સે નિફાક્ સે પાક કર દિયા ગયા હૈ, ઉસે દોઝખ કી આગ સે નજાત મિલ ગઈ હૈ ઔર યહ મૈદાને મહશરમેં શોહદા કે મજમા મેં ઉઠાયા જાયેગા. *(શિફાઉલ કુલૂબ)*

લિહાઝા અય ઈસ્લામ કે મુકદ્દસ શાહઝાદો ! આપ ભી દુરૂદ શરીફ પઢો કિ કરમે મુસ્તફા ﷺ સે શોહદા કી જમાઅત મેં ઉઠો.

★ બુરે અમલ સે નજાત કા ઝરિયા ★

એક આદમીને જંગલ મેં એક સૂરતે બદ કો દેખ કર પૂછા કિ તૂ કૌન હૈ ? ઉસને જવાબ દિયા, તેરા બુરા અમલ હું ! ઉસને પૂછા તુઝસે નજાત કી ભી કોઈ સૂરત હૈ ? ઉસને કહા, હુઝૂર ﷺ પર દુરૂદે પાક પઢના. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ–૮૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! પતા ચલા કિ બુરે અમલસે નજાત કા ઝરિયા દુરૂદ શરીફ હૈ. લિહાઝા થોળા સા વક્ત કુર્બાન કીજિયે ઔર બુરે અમલ સે નજાત હાસિલ કીજિયે.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ હશ્ર મેં શદીદ પ્યાસ સે નજાત ★

અલ્લાહ તઆલાને એક બાર હઝરત મૂસા عليه السلام પર વહી ભેજી કિ

કિયા ઔર હુઝૂર ﷺ કા પયગામ ભી દિયા. મગર અબુલ હસનને ઉસકી તરફ કોઈ ખાસ તવજ્જોહ ન દી. ફિર ઉસને પૂછા તુમ્હારે પાસ ઈસ વાકિ઼આ કી નિશાની હૈ ? દુરવેશને બતાયા, હા ! મુઝે હુઝૂર ﷺને તુમ્હારી તરફ ભેજા હૈ ઔર યહ નિશાની દી હૈ. અબુલ હસન યહ સુનતે હી તખ્ત સે ઝમીન પર ગિર પળા ઔર અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહમેં સજદાએ શુક્ર અદા કિયા ઔર કહા, અય દુરવેશ ! વહ મેરે ઔર ખુદા કે દરમિયાન એક રાઝ થા, કોઈ દૂસરા ઈસસે વાકિ઼ફ ન થા, વાક઼ઈ કલ રાત મૈં દુરૂદે પાક કી દૌલત સે મહરૂમ રહા.

અબુલ હસનને હુકમ દિયા કિ ઈસ દુરવેશ કો દો હઝાર પાંચ સો દિર્હમ દિયે જાયેં. ફિર અર્ઝ કિયા કિ હઝાર દિરહમ હુઝૂર ﷺ કી તરફ સે પયગામ વ બશારત લાને કા શુકાના હૈ, હઝાર દિરહમ યહાં ક઼દમ રંજા ફર્માને કા શુકાના હૈ ઔર પાંચ સો દિરહમ હુઝૂર ﷺ કે હુકમ કી તામીલ હૈ, ઉસને મઝીદ કહા કિ જબ ભી આપ કો કોઈ મુશ્કિલ દરપેશ હો મેરે પાસ ચલે આઓ. *(મઆરિજુન્નબુવ્વત, ૧/૨૨૯)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ક઼ર્ઝખ્વાહ હો ક઼ર્ઝ કી અદાયગી મેં તાખીર હો જાયે તો આપ જાનતે હૈં કિ ઈઝ્ઝત ચલી જાતી હૈ. લેકિન મેરે આકા ﷺ ઐસે કરમ ફર્મા હૈં કિ સચ્ચે દિલ સે દુરૂદ શરીફ પઢનેવાલે કિ આબરૂ ચલા લેતે હૈં ઔર ઈઝ્ઝત સે માલા માલ ભી કર દેતે હૈં જૈસા કિ મઝકૂરા વાકિ઼આ સે આપને અંદાઝા લગાયા હોગા. આઈયે હમ અપના મામૂલ બનાયેં ઔર રોઝાના બિલા નાગા દુરૂદ પઢે, પઢિયે દુરૂદ શરીફ :–

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ દુરૂદ પઢનેવાલી મછલિયાં ★

"ઝહરતુર્રિયાઝ"મેં એક હદીષ હૈ કિ હુઝૂર ﷺને ફર્માયા, કિ મૈંને જિબ્રઈલ عليه السلام સે યહ સુના કિ કોહે ક઼ાફ કે ઉસ પાર એક દરયા હૈ જિસમેં બેઅદદ બેહિસાબ મછલિયાં હૈં વહ સિર્ફ રસૂલે પાક ﷺ પર દુરૂદ પઢતી રહતી હૈં. જો શખ્સ ઉસ મછલી કો પકળતા હૈ ઉસકે હાથ શલ હો જાતે હૈં ઔર મછલી ભી ઉસકે હાથમેં આકર પત્થર બન જાતી હૈ.

મૈં ચાહતા હૂં કિ હશ્ર મેં શદીદ પ્યાસ સે મહફૂઝ રહને કા નુસ્ખા બતા દૂં. હઝરત મૂસા عليه السلام ને અર્ઝ કિયા, યા ઈલાહી ! મૈં ઝરૂર ઐસા નુસ્ખા ચાહતા હું ! ફર્માયા, મેરે હબીબ પર કષરત સે દુરૂદે પાક પઢા કરો. *(મુસ્નદે ઈમામ અહમદ બહવાલા શિફાઉલ કુલૂબ–૧૯૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દુન્યા કી ધૂપ મેં આદમી પ્યાસ સે કિતના પરેશાન હોતા હૈ. તો આખિરત કી ગરમી ! اَللّٰہُ اَکْبَر લેકિન ! વહાં પર નબી હો યા વલી હર એક કો મેરે આકા ﷺ કી હાજત હોગી. અલ્લાહ عزوجل ને હઝરત મૂસા عليه السلام સે ઈર્શાદ ફર્માયા કિ કયામત કી શદીદ પ્યાસ સે મહફૂઝ રહના હો તો મેરે મહબૂબ પર દુરૂદ પઢો. હુઝૂર ﷺ સિર્ફ હમારે હી નબી નહીં બલ્કિ નબિયોં કે ભી નબી હૈં, લિહાઝા દુરૂદ શરીફ સબકે કામ આયેગા.

اَللّٰھُمَّ صَلِّ عَلٰی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰی آلِ سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ બુલંદ આવાઝ સે દુરૂદ પઢા કરો ★

નબીએ કરીમ ﷺ ને ફર્માયા :–

"مَنْ صَلّٰی صَلٰوۃً وَجَھَرَ بِھَا شَھِدَ لَہٗ کُلُّ حَجَرٍ مَّدَرٍ وَّرَطْبٍ وَّیَابِسٍ"

યા'ની જો બુલંદ આવાઝ સે સલાતો સલામ પેશ કરતે હૈં ઉનકે લિયે ઝમીન કી હર ચીઝ પત્થર, મિટ્ટી, ખુશ્ક વ તર ગવાહ બન જાતે હૈં. *(નુઝહતુલ મજાલિસ, ૨/૪૦૩)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મહફિલ મેં જબ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કા નામે નામી ઈસ્મે ગિરામી આયે તો બુલંદ આવાઝ સે દુરૂદ શરીફ પઢેં. બુલંદ આવાઝ સે મકસૂદ યહ હો કિ દૂસરા સુને તો ઉસે ભી પઢને કા શૌક પૈદા હો, ઔર જંગલ વ બયાબાન સે ગુઝરો તો દુરૂદ શરીફ બુલંદ આવાઝ સે પઢો તાકિ વહ ગવાહ બન જાયેં, લિહાઝા પઢ લીજિયે એક બાર બુલંદ આવાજ સે :–

اَللّٰھُمَّ صَلِّ عَلٰی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰی آلِ سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ સરકાર ﷺ કા નામ સુનકર દુરૂદ પઢા કરો ★

"રૌઝતુલ ઉલમા" મેં આયા હૈ કિ ઈમામ હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ ને અબૂ ઈસ્મા બિન નૂહ બિન મરયમ કો ઉનકી વફાત કે બાદ ખ્વાબ મેં દેખા ઔર દર્યાફ્ત કિયા કિ અલ્લાહ તઆલાને તુમ્હારે સાથ ક્યા સુલૂક કિયા ? ઉસને કહા, અલ્લાહ તઆલાને મુઝે બખ્શ દિયા. પૂછા કિસ નેકી પર ? ઉસને બતાયા કિ જબ કભી ભી કોઈ હુઝૂર ﷺ કી હદીષ બયાન કરતા થા તો મૈં આપ કી ઝાતે અકદસ પર દુરૂદ પઢ લિયા કરતા થા, અલ્લાહ તઆલાને મુઝે ઉસકી બરકતસે બખ્શ દિયા. *(મઆરિજુન્નબુવ્વત)*

હદીષ શરીફમેં હૈ કિ દુરૂદ શરીફ પઢતે વક્ત આવાઝ બુલંદ કરો ઈસ લિયે કિ બુલંદ આવાઝ સે દુરૂદ શરીફ પઢના સૈકલ હૈ યા'ની ઉસસે મુનાફિકત કા ઝંગ ઔર મુખાલિફત કી ગુબાર ઉળતી હૈ ઔર કુલૂબ કો જિલા નસીબ હોતી હૈ. *(રહુલ બયાન, ૧૧/૨૦૬)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ عزوجل ને હમ બંદો કો ઝબાન અપને ઔર અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે ઝિક્ર હી કે લિયે અતા ફર્માઈ હૈ. લિહાઝા દુરૂદ શરીફ બુલંદ આવાઝ સે પઢને કે લિયે કહા જાયે યા ફિર આયતે દુરૂદ આયે તો બુલંદ આવાઝ સે દુરૂદ શરીફ પઢ કર દિલ કો જિલા બખ્શેં.

اَللّٰھُمَّ صَلِّ عَلٰی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰی آلِ سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ બખ્શિશ હો ગઈ ★

એક શખ્સ જો કિ આઝાદ તબઅ્ નફ્સાની ખ્વાહિશાત કા પૈરૌકાર થા વહ ફૌત હો ગયા. બાદ વફાત કિસી સૂફી બુઝુર્ગને ખ્વાબમેં દેખા, પૂછા ક્યા હાલ હૈ ? ઉસને કહા, મુઝે અલ્લાહ તઆલાને બખ્શ દિયા હૈ. પૂછા, કિસ સબબ સે બખ્શિશ હુઈ ? ઉસને કહા, મૈંને એક મુહદ્દિષ કે યહાં એક હદીષ બા સનદ પઢી. હઝરત શૈખ મુહદ્દિષને સૈયદ આલમ ﷺ પર બુલંદ આવાઝ સે દુરૂદે પાક પઢા ઔર જબ અહલે મજલિસને સુના તો ઉન્હોંને ભી દુરૂદે પાક પઢા, તો અલ્લાહ તઆલાને દુરૂદે પાક કી બરકત સે હમ સબકો બખ્શ દિયા. *(અલ કૌલુલ બદીઅ્ બહવાલા આબે કૌષર–૨૨૨)*

ઈમામ અબ્દુર્રહમાન સફવી رحمۃ اللہ علیہ કે ક્વૌલ કે મુતાબિક વહ મુહદ્દિષ હદીષ શરીફ બયાન ફર્મા રહે થે કિ જો શખ્સ નબીએ કરીમ ﷺ પર દુરૂદ બુલંદ આવાઝ સે દુરૂદે પાક પઢેગા ઉસકે લિયે જન્નત વાજિબ હો જાતી હૈ, યહ સુનકર ઉસને બુલંદ આવાઝ સે દુરૂદ પઢા.

નીઝ આપને "અલ મૌરિદુલ અઝાબ" કે હવાલે સે એક હદીષ નક્વલ કી હૈ કિ જો શખ્સ બખુશી બુલંદ આવાઝ સે મુઝ પર દુરૂદો સલામ પેશ કરતા હૈ, બુલંદો બાલા આસ્માનોં મેં ફિરિશ્તે મુસ્કુરા મુસ્કુરા કર બુલંદ આવાઝ સે સલામ પેશ કરતે હૈં. નીઝ ઈમામે નવવી رحمۃ اللہ علیہ ને કિતાબુલ અઝકાર મેં બુલંદ આવાઝ સે દુરૂદો સલામ પઢને કો મુસ્તહબ લિખા હૈ. હઝરત ખતીબ બગદાદી વગૈરાને ઈસકી તસ્રીહ ફર્માઈ હૈ. *(નુઝહતુલ મજાલિસ, ૨/૪૧૯)*

મેરે પ્યારે આક્વા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દુરૂદે પાક બુલંદ આવાઝ સે પઢના ચાહિયે મગર યાદ રહે મોઅતદલ ઔર મુતવસ્સિત બુલંદ આવાઝ હો. આવાઝ દિલકશ, નરમ વ મુલાયમ, ઔર ખુશ ગુલૂ હોના ચાહિયે, બુલંદ આવાઝ કા યહ મતલબ નહીં કિ અઝાન કી તરહ પઢા જાયે. *(શિફાઉલ કુલૂબ–૩૫૩)*

★ દુરૂદ લિખને કા અજ્ર ★

હુઝૂર ﷺ કી હદીષ હૈ :–

"مَنْ صَلّٰى عَلَيَّ فِيْ كِتَابٍ لَمْ تَزَلِ الصَّلَاةُ جَارِيَةً لَّهٗ مَادَامَ اِسْمِيْ فِيْ ذَالِكَ الْكِتَابِ"

યા'ની જો મુઝ પર દુરૂદ શરીફ પઢકર કિતાબ મેં લિખે તો તક જબ વહ દુરૂદ ઉસ કિતાબ મેં લિખા રહેગા ઉસે ષવાબ મિલતા રહેગા. *(રૂહુલ બયાન, ૧૧/૧૯૩)*

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અલ હકમ રિવાયત કરતે હૈં કિ મૈંને હઝરત ઈમામે શાફઈ رحمۃ اللہ علیہ કો ખ્વાબમેં દેખા, મૈંને ઉન્હેં કહા કિ ખુદાને આપ કે સાથ ક્યા સુલૂક કિયા ? ફર્માયા, અલ્લાહને મુઝ પર રહમ ફર્માયા ઔર બખ્શ દિયા ઔર જન્નત મેરે લિયે ઈસ તરહ આરાસ્તા કી જૈસે

દુલ્હન કો આરાસ્તા કિયા જાતા હૈ ઔર મુઝ પર મોતી નિછાવર કિયે જિસ તરહ દુલ્હન પર કિયે જાતે હૈં. મૈંને પૂછા, મૈં કિસ વજહ સે ઈસ કમાલ કો પહુંચા, મુઝે ક્વાઈલને કહા, તેરી કિતાબુ રિસાલામેં ઈસી દુરૂદ કી વજહ સે :–

"وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّدٍ عَدَدَ مَاذَكَرَهُ الذَّاكِرُوْنَ وَغَفَلَ عَنْ ذِكْرِهِ الْغَافِلُوْنَ"

સુબહ હુઈ મૈંને રિસાલે કો દેખા તો મામલા ઉસી તરહ થા જૈસે મૈંને ખ્વાબમેં દેખા થા. *(અફઝલુસ્સલવતુ અલા સૈયિદિસ્સાદાત–૯૮)*

મેરે પ્યારે આક્વા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસસે પતા ચલા કિ દુરૂદ શરીફ પઢના ઔર લિખના દોનોં બાઈષે નજાત ઔર હુસૂલે ષવાબ કા સબબ હૈં. અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો દુરૂદ પઢને ઔર લિખને કી તૌફીક્વ અતા ફર્માયે.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍوَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

ઔર હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન સાલેહ رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કિ મૈંને એક મુહદ્દિષ કો ખ્વાબમેં દેખા ઔર ઉન્સે પૂછા, ખુદાને આપ કે સાથ ક્યા સુલૂક કિયા ? ઉન્હોંને જવાબ દિયા, ખુદાએ તઆલાને મેરી મગફિરત ફર્મા દી. મૈંને પૂછા, કિસ બાત કે સદક્વા મેં ? ઉન્હોંને ફર્માયા, મૈં હમેશા અપની તહરીરોં મેં હુઝૂર ﷺ કે ઈસ્મે મુબારક કે સાથ ﷺ લિખા કરતા થા ઉસકે સદક્વે મેં અલ્લાહ તઆલાને મેરી મગફિરત ફર્મા દી. *(શરહુસ્સુદૂર)*

★ પૂરા દુરૂદ લિખા જાયે ★

હઝરત હમઝા કનાની رحمۃ اللہ علیہ કા બયાન હૈ કિ મૈં હદીષ શરીફ લિખા કરતા થા ઔર હુઝૂરે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ કે નામે મુબારક કે સાથ સિર્ફ "صلی اللہ علیہ" લિખા કરતા થા. એક રાત ખ્વાબ મેં હુઝૂર ﷺ ઈર્શાદ ફર્મા રહે થે કિ, "مَالَكَ لَاتُتِمُّ الصَّلٰوةَ عَلَيَّ" યા'ની ક્યા બાત હૈ કિ તુમ મુઝ પર પૂરા દુરૂદ નહીં લિખતે ? જબ મૈં ખ્વાબ સે બેદાર હુઆ તો મૈંને હમેશા કે લિયે નામે અક્વદસ કે સાથ "صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" લખને કા ઈલ્તિઝામ કર લિયા. *(મઆરિફે ઈસ્મે મુહમ્મદ–૩૮૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દુરૂદ શરીફ પઢને ઔર લિખને મેં કિતના વક્ત લગતા હૈ અગર થોળી સી હરકત સે ઈતની બરકત મિલતી હો તો કિસ કદર ખુશનસીબી કી બાત હૈ ? ઈસલિયે હમેશા દુરૂદો સલામ પઢને લિખને કી આદત બનાયેં. ઈન્શાઅલ્લાહ ! કરમ હી કરમ હોગા ઔર સુસ્તી ઔર કોતાહી કા અંજામ આપને સુન લિયા. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો દુરૂદ પઢને ઔર લિખને કી તૌફીક દે ઔર બુખ્લ સે બચાયે.

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

★ યહ ના પસંદ હૈ ★

રૂહુલ બયાન મેં હૈં કિ હુઝૂર નબીએ કરીમ ﷺ કે લિયે રમ્ઝો ઈશારા મકરૂહ હૈ. મષલન એક દો હર્ફ પર ઈક્તિફા કિયા જાયે યા લિખા જાયે જૈસે "عم" યા બઅઝ લોગ લિખતે હૈં, "صلعم" ઔર ઈસસે હુઝૂર ﷺ કી તરફ ઈશારા હોતા હૈ.

મસ્અલા : સલાતો સલામ મેં કિસી એક હર્ફ કો હઝૂફ કરકે એક પર ઈક્તિફા કરના ભી મકરૂહ હૈ. *(રૂહુલ બયાન : ૧/૧૯૩)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ખબરદાર ! અપને પ્યારે આકા ﷺ કે નામે પાક કે સાથ દુરૂદો સલામ લિખને મેં કોતાહી કતઈ તૌર પર ન કરેં બલ્કિ ખુશી ખુશી લિખેં ઔર ખુશી ખુશી પઢેં ઔર દિલ મેં સુરૂર ભી મહસૂસ કરેં. યકીન જાનિયે કિ અલ્લાહ તઆલા દુરૂદે મુબારકા કી બરકતોં સે ઝરૂર દોનોં જહાન મેં સુરૂર કી દૌલત અતા ફર્માયેગા. ઈન્શાઅલ્લાહ !

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ

ઔર હાફિઝ ઈબ્ને સલાહ ને કહા હૈ કિ જનાબ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કા ઈસ્મે ગિરામી લિખતે વક્ત રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે સાથ સલાતો સલામ લિખને પર ઈસરાર કરે ઔર ઉસકે બાર બાર આને સે આઝુર્દા ન હો, ક્યોંકિ યહ સબસે બળા ફાઈદા હૈ. ઔર અવામ ઔર કાહિલ લોગોં કે તરીકે સે બચો કિ યહ "صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" કે બજાએ "صلعم" લિખતે હૈં.

મેરે પ્યારા આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ દઅ્વતે દીન કે નામ પર કાયમ હોને વાલી બહુત સી તંઝીમેં ઔર નામ નિહાદ મૌલવી હુઝૂર ﷺ પર પૂરા દુરૂદ લિખને કે બઝાએ સિર્ફ "ص" યા "صلعم" યા ,,ص,, પર ઈક્તિફા કરતે હૈં, ઉન્હેં ઈસ હિકાયત સે દર્સે ઈબ્રત હાસિલ કરકે અપની ઈસ્લાહ કરની ચાહિયે.

★ કાતિબ કી બખ્શિશ ★

કૂફા મેં એક ઐસા શખ્સ થા જો કિતાબત કિયા કરતા થા, મગર ઉસકા તરીકા યહ થા કિ અગર કિસી કી કિતાબ લિખતા ઔર ઉસમેં કહીં હુઝૂર ﷺ કા નામે પાક આ જાતા તો અપની તરફ "صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" સે કા ઈઝાફા કર દેતા થા ઔર ઝબાન પર દુરૂદે પાક લાતા. ઉસકી મૌત કે બાદ લોગોં ને ઉસકો ખ્વાબ મેં દેખા તો પૂછા કિ અલ્લાહ તઆલાને તુમ્હારે સાથ ક્યા મામલા કિયા ? તો ઉસને કહા કિ મુઝે બખ્શ દિયા ગયા ઔર બખ્શિશ કા સબબ સિર્ફ યહ થા કિ હુઝૂર ﷺ કે ઈસ્મે મુબારક કે સાથ દુરૂદે પાક લિખ દિયા કરતા થા ઔર ઉસમેં મૈંને કભી કોતાહી ન કી થી. *(મઆરિજુન્નબુવ્વત : ૧/૩૨૧)*

★ હાથ સળ ગયા ★

બયાન કરતે હૈં કિ એક શખ્સ બુખ્લ કી વજહ સે સલાત કા લફ્ઝ હુઝૂર સૈયદે કાયનાત ﷺ કે નામે પાક કે સાથ નહીં લિખતા થા. ઉસકે હાથ મેં મર્ઝે આકિલા હો ગયા યાની હાથ સળના શુરૂ હો ગયા.

★ ઝબાન કટ ગઈ ★

શિફાઉષ્ષિકામ મેં હૈ કિ એક કાતિબ થા. કિતાબત કરતે વક્ત જહાં નબીએ અકરમ ﷺ કે નામે નામી ઈસ્મે ગિરામી કે સાથ "صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" લિખા હોતા વહ ઉસકી જગહ સિર્ફ "صلعم" લિખતા તો ઉસકે મરને સે પહલે હાથ કટ ગયા. *(સઆદતુદ્ દારૈન : ૧૩૧)*

એક શખ્સ હુઝૂર ﷺ કે ઈસ્મે ગિરામી કે સાથ સિર્ફ "صلعم" લખતા થા ઉસકી મૌત સે પહલે ઝબાન કટ ગઈ. *(આબે કૌષર : ૨૪૮)*

કરતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા, "મેરે સાથ સવાર કે પ્યાલે વાલા મામલા ન કરો, સવાર અપના પ્યાલા ભર કર રખ દેતા હૈ ઔર અપના સામાન ઉઠા લેતા હૈ, જબ અગર ઉસે પાની પીને કી હાજત હો તો પી લેતા હૈ યા વુઝૂ કી હાજત હો તો વુઝૂ કર લેતા હૈ વરના ઉસે ઉંડેલ દેતા હૈ. તુમ દુઆ કી ઈબ્તિદા, વસ્ત ઔર આખિર મેં મેરા ઝિક્ર કરો યાની મુઝ પર દુરૂદ શરીફ ભેજો.

ઔર હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ :–

"كُنْتُ أُصَلِّىْ وَالنَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاَبُوْبَكْرٍ وَعُمَرُ مَعَهٗ فَلَمَّا جَلَسْتُ بَدَأْتُ بِالثَّنَاءِ عَلَى اللّٰهِ تَعَالٰى ثُمَّ صَلٰوةً عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ دَعَوْتُ لِنَفْسِىْ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَلْ تُعْطَى سَلْ تُعْطَى"

યાની મૈં નમાઝ પઢ રહા થા ઔર નબીએ કરીમ ﷺ ઔર અબૂ બકર વ ઉમર رضی اللہ عنہما આપ કે સાથ થે. જબ મૈં બૈઠા તો હમ્દ સે ઈબ્તિદા કી ફિર નબીએ કરીમ ﷺ પર દુરૂદ શરીફ પઢા, ફિર મૈંને અપને લિયે દુઆ કી તો નબીએ કરીમ ﷺને ફર્માયા, માંગ ! દિયા જાયેગા, માંગ દિયા જાયેગા. *(તિર્મિઝી શરીફ)*

રિવાયત હૈ હઝરત ફુઝાલા બિન ઉબૈદ رضی اللہ عنہ સે, વહ ફર્માતે હૈં કિ રસૂલે અકરમ ﷺ તશરીફ ફર્મા થે કિ એક આદમી આયા ઉસને નમાઝ પઢી ફિર કહા, ઈલાહી ! મુઝે બખ્શ દે ઔર મુઝ પર રહમ કર. સરકાર ﷺને ફર્માયા, અય નમાઝી ! તૂને જલ્દી કી જબ તૂ નમાઝ પઢ કર બૈઠે તો અલ્લાહ કી હમ્દ કર જિસ કે વહ લાઈક હૈ ઔર મુઝ પર દુરૂદ ભેજ ફિર દુઆ કર. ફર્માતે હૈં કિ ઉસકે બાદ દૂસરે શખ્સ ને નમાઝ પઢી ફિર અલ્લાહ કી હમ્દ કી ઔર નબીએ કરીમ ﷺ પર દુરૂદ ભેજા તો નબીએ કરીમ ﷺ ને ફર્માયા, હે નમાઝી ! માંગ, કુબૂલ હોગી. *(મિશ્કાત શરીફ : ૮૬)*

સરકાર મુસ્તફા ﷺ ને ફર્માયા, વહ દુઆએં આસ્માન કી તરફ પરવાઝ કરતી હૈં જિન દુઆઓં કે સાથ દુરૂદ કે પર હોંગે, વહ બારગાહે ઈલાહી મેં પહુંચેગી. *(મઆરિજુન્ નુબુવ્વત : ૧/૩૩૩)*

ઔર ઉસ શખ્સ કે લિયે હુઝૂર ﷺ કા યહ ઈર્શાદ કાફી હૈ કિ જિસ શખ્સ ને કિતાબ મેં મુઝ પર દુરૂદ શરીફ લિખા જબ તક કિતાબ મેં મેરા નામ લિખા હૈ ઉસકે લિયે મલાઈકા ઈસ્તિગફાર કરતે રહેંગે. *(અફ્ઝલુસ્ સલવાતુ અલા સૈયિદિસ્ સાદાત : ૫૪)*

ઈબ્ને મહમૂદ ને અપના વાકિ્આ બયાન કિયા હૈ કિ મૈં અહાદીષ લિખા કરતા થા. જબ હુઝૂર ﷺ કા નામ આતા થા તો મૈં "صلعم" કા લફ્ઝ લિખા કરતા થા. મુઝે એક રાત હુઝૂર નબીએ કરમ ﷺ કી ઝિયારત હુઈ, આપને ફર્માયા, હમારે દુરૂદ કે બગૈર તુમ્હારા લિખના ફુઝૂલ હૈં. મૈં ઉસકે બાદ પૂરા દુરૂદ લિખને લગા. *(શિફાઉલ્ કુલૂબ : ૩૨૬)*

મુહદ્દિષે જલીલ હઝરત શૈખ અબ્દુલ હક્ક મુહદ્દિષ દહેલ્વી رحمۃ اللہ علیہમઝકૂરા બાલા વાકિ્આ કે તહત ફર્માતે હૈં કિ સરકાર ﷺને ફર્માયા કિ તૂ ચાલીસ નેકિયોં સે કિસ વાસ્તે અપને આપકો મહરૂમ રખતા હૈ ?! યાની લફ્ઝ "وسلم" મેં ચાર હુરૂફ હૈં ઔર હર હર્ફ કે એવઝ મેં દસ નેકિયાં હૈં તો ઈસ હિસાબ સે ઈસ લફ્ઝ કે ષવાબ મેં ચાલીસ નેકિયાં હુઈ ઔર ઈસી કબૂલ મેં યહ ભી દાખિલ હૈ કિ બઅઝ લોગ રમ્ઝો ઈશારા પર ઈક્તિફા કરતે હૈં, જૈસે બઅઝ લખનેવાલે "صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" કી અલામત "ص و م، صلعم" બના દેતે હૈં ઔર عليه السلام કી તરફ ઈશારા "عين ، ميم" સે કરતે હૈં. વઅલા હાઝલ કયાસ. *(જઝબુલ કુલૂબ : ૨૭૬)*

★ દુરૂદ કે બગૈર દુઆ મુઅલ્લક્ રહતી હૈ ★

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં :–

"اِنَّ الدُّعَاءَ مَوْقُوْفٌ بَيْنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ لَا يَصْعَدُ مِنْهَا شَيْئٌ حَتّٰى تُصَلِّىَ عَلٰى نَبِيِّكَ"

યાની દુઆ ઝમીન વ આસ્માન કે દરમિયાન ઠહરી રહતી હૈ, ઉસસે કોઈ ચીઝ નહીં ચઢતી હત્તા કિ તુમ અપને નબી પર દુરૂદ ભેજો. *(મિર્અતુલ મનાજીહ : ૨/૧૦૮, મિશ્કાત શરીફ)*

ઈમામ બૈહકી શોઅબુલ ઈમાન મેં હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત

પળહો, ઈસલિયે કિ તુમ મેરે સામને અપને અસ્મા ઔર અપને આબા કે અસ્મા ઔર ક़બાઈલ વ આમાલ કે અસ્મા કે સાથ પેશ કિયે જાતે હો.

ફાઈદા : હસીન વ જમીલ કા મઅ્ના યહ હૈ કિ હુઝૂર ﷺ કી મહબ્બત મેં દિલ કી ગહરાઈયોં સે દુરૂદ પળહા જાએ. *(રૂહુલ બયાન : ૧૧/૧૮૧)*

દુરૂદ પળહને સે ક़લ્બ હબીબે ખુદા ﷺ કી મુહબ્બત વ અઝમત દિલ મેં પૈદા કરેં ક્યોંકિ જો દિલ મહબ્બત વ અઝમત સે ખાલી હૈ ઉસકે દુરૂદ પળહને કા વઝન મચ્છર કે બરાબર નહીં હૈ. બઅઝ રિવાયત મેં આતા હૈ :–

"ثَلَا ثَةُ اَشْيَاءٍ لَّا تَزِنُ عِنْدَ اللّٰهِ جَنَاحَ بَعُوْضَةٍ اَحَدُهَا الصَّلٰوةُ بِغَيْرِ خُضُوْعٍ وَّخُشُوْعٍ وَالثَّانِى الذِّكْرُ بِالْغَفْلَةِ لِاَنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى لَا يَسْتَجِيْبُ دُعَاءَ قَلْبٍ غَافِلٍ وَالثَّالِثُ الصَّلٰوةُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ غَيْرِ حُرْمَةٍ وَّنِيَّةٍ"

યાની તીન ચીઝોં કી ખુદા કે નઝદીક કોઈ હૈસિયત નહીં.

અવ્વલ : ખુશૂઅ્ ઔર ખુઝૂઅ્ કે બગૈર નમાઝ પળહના યાની બગૈર તવજ્જોહ કે.

દોમ : ગફલત કે સાથ ઝિક્ર ! યા'ની ખુદાએ તઆલા કી યાદ મહઝ ઝબાન સે કરના.

સોમ : અઝમત વ ખુલૂસ કે બગૈર સરકાર ﷺ પર દુરૂદ પળહના. *(દુર્રતુન્ નાસિહીન : ૮૬)*

અદબ સે ક़લ્બ કો હાઝિર કરકે દુરૂદ શરીફ પળહના ચાહિયે, ઉસ દૌરાન ગ़ફલત ઔર સુસ્તી કો ક़રીબ ન આને દેં બલ્કે યહ તસવ્વુર કરે કિ હુઝૂર પુર નૂર ﷺ મજલિસ મેં હાઝિર હૈં ઔર સરકાર ﷺ કી અઝમત કો સામને રખેં હત્તા કિ નમાઝ મેં દુરૂદ કે વક़્ત યહી કૈફિયત હો.

ઔર હુજ્જતુલ ઈસ્લામ ઈમામ ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ઈસ મક़ામ પર યૂં દાદે તહક़ીક़ દેતે હૈં કિ જિસ વક़્ત તૂ અત્તહિય્યાત કે બાદ યહ અર્ઝ કરે "اَلسَّلَا مُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ" ઉસ વક़્ત નબીએ કરીમ ﷺ કો અપને દિલ

★ વરના દુઆ વાપસ ★

દુઆ કે વક़્ત ઝરૂરી હૈ કિ હમ્દ કે બાદ નબીએ કરીમ ﷺ ઔર આલે નબી ﷺ પર દુરૂદ પળહેં.

હદીષ શરીફ મેં હૈ કે :–

"مَامِنْ دُعَآءٍ اِلَّابَيْنَهٗ وَبَيْنَ اللّٰهِ حِجَابٌ حَتّٰى يُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ مُحَمَّدٍ فَاِذَا فَعَلَ ذٰلِكَ اِنْفَرَقَ الْحِجَابُ وَدَخَلَ الدُّعَاءُ وَاِذَا لَمْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ رَجَعَ الدُّعَاءُ"

યાની જબ તક મુહમ્મદ ﷺ ઔર આપ કી આલ પર દુરૂદ શરીફ ન પળહા જાયે ઉસ વક़્ત તક બંદે કી દુઆ ઔર અલ્લાહ તઆલા કે દરમિયાન હિજાબ રહતા હૈ. જબ મુહમ્મદ ﷺ ઔર ઉનકી આલ પર દુરૂદ શરીફ પળહા જાતા હૈ તો વહ હિજાબ ફટ જાતા હૈ ઔર ક़બૂલિયતે હક્ક़ મેં દુઆ દાખિલ હો જાતી હૈ, વરના દુઆ વાપસ આ જાતી હૈ. *(રૂહુલ બયાન : ૧૧/૧૯૯)*

હઝરત અબૂ સુલૈમાન رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં જિસ દુઆ કે અવ્વલ વ આખિર દુરૂદ હોતા હૈ વહ જનાબે ઈલાહી મેં મક़બૂલ હોતી હૈ. દુન્યા મેં દૂસરે નેક આમાલ જો મક़બૂલે બારગાહે ઈલાહી હોં યા ન હોં મગર દુરૂદે પાક ઐસી ચીઝ હૈ જો હર હાલ મેં મક़બૂલે બારગાહ હોતા હૈ. હઝરત ક़ાઝી અયાઝ رحمۃ اللہ علیہ ને "કિતાબુશ્શિફા" મેં લિખા હૈ : "اَلدُّعَاءُ بَيْنَ الصَّلٰوتَيْنِ لَا يُرَدُّ" યા'ની દો દુરૂદોં કે દરમિયાન કી દુઆ કભી રદ નહીં હોતી. *(શિફાઉલ ક़ુલૂબ : ૧૧૬)*

★ દુરૂદ કૈસે પળહેં ? ★

સરકારે દો આલમ ﷺ ને ફર્માયા :–

"اِذَا صَلَّيْتُمْ عَلَيَّ فَاَحْسِنُوْاعَلَيَّ الصَّلٰوةَ فَاِنَّكُمْ تُعْرَضُوْنَ عَلَيَّ بِاَسْمَآ ئِكُمْ وَاَسْمَاءِ اٰبَا ئِكُمْ وَعَشَائِرِ كُمْ وَاَعْمَالِكُمْ"

યાની જબ તુમ મુઝ પર દુરૂદ પળહો તો હસીન વ જમીલ સૂરત મેં

ફર્માયા, નહીં ! યહ હર ઉસ શખ્સ કે લિયે હૈ જો સલાત ભેજે ખ્વાહ ગફલત કે સાથ હો ઔર અલ્લાહ તઆલા પહાળોં કી માનિંદ મલાઈકા અતા કરતા હૈ જો ઉસકે લિયે દુઆ માંગતે ઔર ઈસ્તિગફાર કરતે હૈં. લેકિન જબ વહ હુઝૂરે ક઼લ્બ સે દુરૂદ ભેજે તો ઉસકે અજ્ર કો અલ્લાહ કે સિવા કોઈ નહીં જાનતા. *(અફઝલુસ્ સલવાતુ અલા સૈયિદિસ્ સાદાત : ૧૫૦)*

★ સૈયદના કા ઈઝાફા ★

ઈમામ શમ્સુદ્દીન રમ્લી ને ફર્માયા કિ લફ્ઝ સૈયદ કે સાથ દુરૂદ પઢના અફઝલ હૈ. ઈસમેં હુકમ કી તામીલ ઔર અદબ હૈ. ઈમામ અહમદ બિન હજર رحمۃ اللہ علیہ ને "જવાહિરુલ મુનઝ્ઝમ" મેં કહા હૈ કિ લફ્ઝ મુહમ્મદ કે પહલે સૈયદના કે બઢાને સે કોઈ હરજ નહીં બલ્કિ હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ કે સાથ અદબ હૈ અગર્ચે ફર્ઝ નમાઝ મેં હો. *(અફઝલુસ્ સલવાત : ૭૩)*

રદ્દુલ મુહ્તાર મેં અલ્લામા શામી رحمۃ اللہ علیہ ને ભી ઈસકો જાઈઝ ક઼રાર દિયા. હઝરત શૈખ અયાશી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કિ નમાઝ મેં હુઝૂર કે નામે નામી કે સાથે લફ્ઝ "سَيِّدِنَا" બઢા દેના રહમતે ખુદાવંદી કો અપની તરફ મુતવજ્જેહ કરના હૈ. *(શિફાઉલ ક઼લૂબ : ૧૦૦)*

ઔર દુર્રે મુખ્તાર મેં હૈ કિ લફ્ઝે સૈયદના કા ઈઝાફા કરના મુસ્તહબ હૈ. ઈસકી દલીલ બુખારી ઔર મુસ્લિમ કી હદીષ હૈ કિ સરકાર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "اَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ" "ક઼યામત કે દિન મૈં તમામ ઈન્સાનોં કા સરદાર હૂં." "اَنَاسَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَلَا فَخْرَ" "યા'ની ક઼યામત કે દિન મૈં આદમ عليه السلام કી તમામ ઔલાદ કા સરદાર હૂં. મૈં યહ ફખ્રિયા નહીં કહ રહા હૂં બલ્કિ ઈઝહારે હક઼ીક઼ત કર રહા હૂં. *(સીરતે ઝિયાઉન્નબી : ૫/૯૨૫)*

★ તમામ ઈબાદાત સે અફઝલ ★

દુરૂદ શરીફ તમામ નફ્લી ઈબાદતોં સે અફઝલ હૈ. *(જઝબુલ ક઼લૂબ)*

ઔર હઝરત અબ્દુલ અઝીઝ દબ્બાગ़ رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કિ નબીએ

મેં હાઝિર કર ઔર હુઝૂર ﷺ કી ઝાતે અક઼્દસ કો પેશે નઝર રખતે હુએ યહ અર્ઝ કર, અય નબીએ કરીમ ! ﷺ આપ પર અલ્લાહ કી રહ઼મતેં ઔર બરકતેં હો ઈસ નાચીઝ કી તરફ સે યહ સલામે અક઼ીદત પેશ હૈ. ઝબાન સે યહ કહે ઔર દિલ મેં યહ યક઼ીને કામિલ રખે કિ તેરા યહ સલામ હુઝૂરે અકરમ ﷺ કી ખિદમત મેં પેશ કિયા જા રહા હૈ ઔર વહ અપની શાયાને શાન તુમ્હેં ઈસ સલામ કા જવાબ ઈર્શાદ ફર્માયેંગે. *(સીરતે ઝિયાઉન્ નબી : ૫/૯૨૪)*

બઅઝ મશાઈખ ને ફર્માયા કિ સરકાર ﷺ પર દુરૂદો સલામ તાઅતો કુર્બત વ વસીલા વ ઈસ્તિજાબત હૈ. જબ બંદા સરકાર ﷺ કે તક઼ર્રુબ વ વસીલા કી નિય્યત સે પઢતા હૈ તો ઉસે સરકાર ﷺ કી કુર્બત નસીબ હોતી હૈ, જૈસે ચાંદ કે ક઼ર્બ સે સૂરત કા કુર્બ હાસિલ હોતા હૈ ક્યોંકિ ચાંદ સૂરજ કા આઈના હૈ ઔર સૂરજ કે અનવાર ચાંદ પર ચમકતે હૈં.

★ નિયાઝમંદાના તરીક઼ા ★

હઝરત વાસતી رحمۃ اللہ علیہ ને ફર્માયા કિ હુઝૂર સરવરે આલમ ﷺ પર દુરૂદ નિહાયત નિયાઝમંદાના તરીક઼ે સે પઢા જાયે, ઉસમેં ગિન્તી કો દખલ ન દિયા જાયે. ઈસલિયે કિ આક઼ા ﷺ કે સાથ હિસાબ કૈસા ? (મગર ઈસ નિય્યત સે કિ મુતઅય્યન અદદ સે કમ ન હો તો કોઈ મુઝાઈક઼ા નહીં) ઔર સાથ મેં યહ યાદ રહે કિ દિલ મેં કભી યહ તસવ્વુર ભી ન લાયે કિ ઈસ સે મૈં અપને આક઼ા ﷺ કા હક્ક઼ અદા કર રહા હૂં બલ્કિ તસવ્વુર કરે કિ ઈસકે સદક઼ે મેં રહ઼મત સે માલા માલ હો જાઉંગા. *(મુલખ્ખસ અઝ રૂહુલ બયાન : ૧૧/૧૮૦)*

★ હુઝૂરે ક઼લ્બ કે સાથ દુરૂદ પઢને કા અજ્ર ★

દુરૂદ શરીફ ઐસી ઈબાદત હૈ જો બગ઼ૈર હુઝૂરે ક઼લ્બ સે પઢે તબ ભી મક઼બૂલ હૈ. જૈસા કિ હઝરત અબુલ મવાહિબ શાઝલી رحمۃ اللہ علیہ ને સરકાર ﷺ કો ખ્વાબ મેં દેખા તો અર્ઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ અલ્લાહ તઆલા ઉસ શખ્સ પર દસ બાર સલાત ભેજતા હૈ જો આપ પર એક બાર દુરૂદ ભેજે, ક્યા યહ ઉસ શખ્સ કે લિયે હૈ જો હુઝૂરે ક઼લ્બ સે ભેજે ?

શૈખ સનૂસી رحمۃ اللہ علیہ સુગ્રાવી મેં ફર્માતે હૈં, મૈંને બઅઝ ઐસે સૂફિયા દેખે જિન્હેં મુર્શિદે કામિલ ન મિલ સકા મગર ઐસે સૂફિયા ને કષરત સે વહ મક઼ામ હાસિલ કર લિયા જો મુર્શિદે કામિલ કી રહનુમાઈ મેં હાસિલ હોતે હૈં. *(શિફાઉલ કુલૂબ : ૨૦૦)*

★ કુર્બે ખુદા કી દૌલત ★

હઝરત અલ્લામા યૂસુફ رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં :–

બારગાહે ખુદાવંદી મેં પહુંચને કા ક઼રીબ તરીન રાસ્તા નબીએ કરીમ ﷺ પર દુરૂદ ભેજના હૈ. જિસ શખ્સને ખુસૂસિયત કે સાથ સરકાર ﷺ પર દુરૂદ નહીં ભેજા ઔર ઈસકે બાવુજૂદ બારગાહે ખુદાવંદી મેં દાખિલ હોના ચાહતા હૈ તો દુરૂદ ન પઢ્હને કી વજહ સે બારગાહે ખુદવંદી કા હિજાબ ઉસ બંદે કો દાખિલ નહીં હોને દેતા. *(અફઝલુસ્ સલવાત : ૪૧)*

★ ઝોલિયાં ભરતી હૈં ★

ઔર હઝરત શૈખ અબ્દુલ હક્ક઼ મુહદ્દિષ દહેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ ને રિવાયત કી હૈ કિ એક બુઝુર્ગને બયાન કિયા કિ "اَللّٰهُمَّ" સે લેકર "وَاٰلِهٖ وَاَصْحَابِهٖ" દુરૂદે પાક એક ઐસા સમંદર હૈ જિસકા કોઈ કિનારા નહીં હૈ, જિસમેં અહલે મુહ઼બ્બત ગ઼ોતાઝની કરકે લાઅ્લો જવાહિરાત સે ઝોલિયાં ભરતે રહતે હૈં. ઈસ દરયાએ રહ઼મત મેં જિસ ક઼દર ગહરાઈ મેં જાયેગા ઉતની હી દૌલતે રૂહાનિયત હાસિલ હોગી. *(શિફાઉલ કુલૂબ : ૩૫૭)*

હઝરત આરિફ સાવી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે દુરૂદે પાક ઈન્સાન કો બગૈ઼ર મુર્શિદ કે અલ્લાહ તઆલા તક પહુંચા દેતા હૈં ક્યોંકિ બાક઼ી અઝકાર (વઝાઈફ) મેં શૈતાન દખલ અંદાઝી કર લેતા હૈ ઈસલિયે મુર્શિદ કે બગૈરચારા નહીં લેકિન દુરૂદે પાક મેં મુર્શિદ ખૂદ સૈયદે આલમ ﷺ હૈં લિહાઝા શૈતાન દખલ અંદાઝી નહીં કર સકતા. *(આબે કૌષર : ૨૮)*

★ રહ઼મત કે સત્તર દરવાઝે ★

ઈમામ સખાવી رحمۃ اللہ علیہ શૈખ મઝદુદ્દીન ફિરોઝાબાદી સે સહીહ સનદ સે નક઼લ કરતે હૈં. ઈમામ સમરકંદી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કિ મૈંને હઝરત

કરીમ ﷺ પર દુરૂદ ક઼તઈ તૌર પર કુબૂલ હૈ ઈસમેં કો શક્કો શુબ્હા નહીં કિ નબીએ પાક ﷺ પર દુરૂદ તમામ આમાલ સે અફઝલ હૈ જો જન્નત કે અતરાફ રહતે હૈં. *(અફઝલુસ્ સલવાત : ૧૪)*

હઝરત અબુલ લૈષ સમરકંદી رحمۃ اللہ علیہ ને ફર્માયા, અગર તુમ માલૂમ કરના ચાહો કિ દુરૂદ શરીફ બાક઼ી ઈબાદાત સે અફઝલ હૈ તો ઈસ આયત પર ગ઼ૌર કરો કિ બાક઼ી ઈબાદાત કા અલ્લાહ તઆલાને બંદો કો હુકમ દિયા લેકિન દુરૂદ શરીફ પહલે ખુદ ભેજા ફિર ફિરિશ્તોં કો હુકમ દિયા ફિર તમામ ઈમાનદારોં કો નબીએ કરીમ ﷺ પર દુરૂદ શરીફ ભેજને કા હુકમ દિયા. *(મતાલિઉલ મસર્રાત : ૭૮)*

હઝરત અલ્લામા સખાવી رحمۃ اللہ علیہ હઝરત ઈમામ ફાકિહાની رحمۃ اللہ علیہ સે નક્લ કરતે હૈં કિ અગર આક઼िલ સે કહા જાયે કિ તુઝે કૌન સી ચીઝ ઝયાદા પસંદ હૈ, તમામ મખ્લૂક઼ાત કી નેકિયાં તેરે નામાએ આમાલ મેં હોં યા અલ્લાહ તઆલા કી તરફ સે તુઝ પર સલાત ? (રહમત) તો વહ અલ્લાહ તઆલા સે સલાત કે અલાવા કિસી ચીઝ કો પસંદ ન કરેગા. *(અફઝલુસ્ સલવાત : ૩૨)*

★ ઝિક્રે ઈલાહી સે અફઝલ ★

"રિયાઝુલ હસન" મેં હૈ કિ દુરૂદ શરીફ઼ ઝિક્રે ઈલાહી સે ભી આ'લા હૈ ઈસકી દલીલ યહ હૈ કિ ઝિક્રે ખુદાવંદી કે બારે મેં ફર્માયા ગયા : "فَاذْكُرُوْنِىْٓ اَذْكُرْكُمْ" તુમ મુઝે યાદ કરો મૈં તુમ્હારા ચર્ચા કરુંગા. મગર દુરૂદે પાક કે મામલે મેં ફર્માયા ગયા, તુમ એક બાર દુરૂદે પાક પઢ્હો મૈં દસ બાર દુરૂદે પાક પઢ્હુંગા યાની અગર તુમ મેરી હમ્દો ષના કરોગે તો મૈં ભી તુમ્હારી એક બાર હમ્દ કરુંગા, લેકિન અગર તુમ મેરે હબીબ ﷺ કી હમ્દો ષના કરોગે તો મૈં તુમ્હારી દસ બાર હમ્દો ષના કરુંગા, ક્યોંકિ મહબૂબ ﷺ કા નામે મુબારક મુહિબ્બ કે પાસ લેના ઔર ઉસકે અવસાફ઼ બયાન કરના, નઅતો ષના પઢ્હના, દુરૂદ ભેજના, મરાતિબ મેં કહીં ઝયાદા હૈ ઈસ બાત સે કિ ખૂદ ઉસકી ઝાત કી તઅરીફ઼ કી જાયે, ક્યોંકિ મહબૂબ કી તઅરીફ઼ મુહિબ્બ કી બનિસ્બત ઝયાદા પસંદીદા હુઆ કરતી હૈ. *(મઆરિજુન્ નબુવ્વત : ૧/૩૨૬)*

મુનીર મેં શૈખ અબૂ મૂસા ઝરીર رضی اللہ عنہ સે નક્લ કરકે લિખતે હૈં કિ હમ એક જમાઅત કે સાથ કશ્તી મેં બૈઠે થે, અચાનક બાદે મુખાલિફ જો નિહાયત તેઝ ઔર સખ્ત આંધી કી શક્લ મેં થી ચલી, જિસને કશ્તી કો તહો બાલા કર દિયા, મલ્લાહોં ને એલાન કર દિયા કિ બચને કી સૂરત મુશ્કિલ હૈ, કિશ્તીવાલોં સે આહો ફુગાં કા શોર ઉઠા ઔર સબને મૌત કે મુંહ મેં જાને કી તૈયારી શુરૂ કર દી, મુઝે ઉસી અસ્ના મેં નીંદ આ ગઈ, ખ્વાબ મેં સરકાર ﷺ કી ઝિયારત કા શર્ફ મિલા ઔર મુઝે ફર્માયા, અય અબૂ મૂસા ! કશ્તીવાલોં સે કહિયે કે દુરૂદે મઝકૂરા કો હઝાર બાર પઢેં નજાત મિલ જાયેગી. મૈંને બેદાર હોકર કશ્તીવાલોં સે કહા, તો સબને પઢના શુરૂ કર દિયા, અભી તીન સો બાર હી પઢા થા કિ હવા ઠહર ગઈ ઔર કશ્તી બસલામત કિનારે લગી. વહ દુરૂદ યહ હૈ :–

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّسَلِّمْ صَلٰوةً تُنَجِّيْنَا بِهَا مِنْ جَمِيْعِ الْاَ هْوَالِ وَالْآفَاتِ وَتَقْضِىْ لَنَا بِهَا جَمِيْعَ الْحَاجَاتِ وَتُطَهِّرُنَا بِهَا مِنْ جَمِيْعِ السَّيِّئَاتِ وَتَرْفَعُنَا بِهَا عِنْدَكَ اَعْلَى الدَّرَجَاتِ وَتُبَلِّغُنَا بِهَا اَقْصَى الْغَايَاتِ مِنْ جَمِيْعِ الْخَيْرَاتِ فِى الْحَيَاتِ وَبَعْدَ الْمَمَاتِ۔

–(*રૂહુલ બયાન : ૧૧/૨૧૩*)

★ એક રિક્કત અંગેઝ વાકિઆ ★

ઈમામ તબ્રાની ને એક નિહાયત રિક્કત અંગેઝ વાકિઆ નક્લ કિયા હૈ જો હુઝૂર કે મશ્હૂર સહાબી હઝરત ઝૈદ બિન ષાબિત رضی اللہ عنہ સે મન્કૂલ હૈ.

વહ બયાન કરતે હૈં કે એક દિન સુબ્હ કે વક્ત હમ હુઝૂર ﷺ કે હમરાહ ઘર સે નિકલે, મદીને કે એક ચૌરાહે પર પહુંચે તો દેખા કે એક દેહાતી અપને ઊંટ કી મુહર થામે હુએ સામને સે ચલા આ રહા હૈ, જબ વહ હુઝૂર ﷺ કે કરીબ પહુંચા તો ઈસ તરહ સલામ અર્ઝ કિયા, "اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَاَيُّهَا النَّبِىُّ وَ رَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهٗ" હુઝૂર ﷺ ને ઉસકે સલામ કા જવાબ મર્હમત ફર્માયા. ઈસી દરમિયાન એક શખ્સ દૌળતા

ખિઝર ઔર હઝરત ઈલ્યાસ عليهما السلام સે સુના કે ફર્માતે થે કિ હમને રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે સુના કિ જો મો'મિન "صلى الله علىٰ محمد" કહેગા લોગ ઉસે દોસ્ત રખેંગે અગર્ચે વહ ઉસસે બુગ્ઝ રખતે હોં. ઔર અલ્લાહ કી કસમ ! લોગ ઉસે દોસ્ત નહીં રખેંગે જબ તક અલ્લાહ તઆલા ઉસે દોસ્ત ન રખે ઔર હમને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો મિમ્બર પર યહ કહતે હુએ સુના કે જિસ શખ્સને "صلى الله علىٰ محمد" કહા ઉસને અપને નફ્સ પર રહમત કે સત્તર દરવાઝે ખોલે. (*અફ્ઝલુસ્ સલવાત : ૮૦*)

★ દુરૂદ ગીબત સે બચાતા હૈ ★

ઔર ઈસી સનદ સે હૈ નબીએ કરીમ ﷺ ને ફર્માયા : જો શખ્સ કિસી મજલિસ મેં બૈઠે ઔર કહે :

"بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّدٍ" તો હક્ક તઆલા એક ફિરિશ્તે કો ઈસ બાત પર મોઅક્કિલ કરતા હૈ કિ વહ તુમ કો ગીબત સે બાઝ રખે ઔર વહ શખ્સ જબ મજલિસ સે ઉઠે તો કહે : "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّدٍ" તો હક્ક તઆલા લોગોં કો ઉસકી ગીબત સે મના કર દેતા હૈ.

★ સરકાર ﷺ કે દીદાર સે મુશર્રફ હોગા ★

હઝરત ખિઝર વ ઈલ્યાસ عليهما السلام ને ફર્માયા કિ એક આદમી રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી ખિદમત મેં મુલ્કે શામ સે આયા ઔર અર્ઝ કિયા કે યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મેરા બાપ બહુત બુઢ્ઢા હૈ ઔર ઝઈફ હોકર નાબીના ભી હો ગયા હૈ, ચલને કી કુવ્વત નહીં જો યહાં આયે ઔર ઉસકી દિલી ખ્વાહિશ હૈ કિ વહ આપ કે દીદાર સે મુશર્રફ હો. હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા કે ઉસસે કહ દેના કિ શબ કો એક હફ્તે તક "صلى الله علىٰ محمد" કહા કરે, હમેં ખ્વાબ મેં દેખા લેગા. ઔર કહના કે મુઝ સે ઈસ હદીષ કો રિવાયત કરે. ઉસને ઐસા હી કિયા ઔર હુઝૂર ﷺ કો ખ્વાબ મેં દેખા. (*જઝબુલ કુલૂબ : ૨૬૮*)

★ તુફાન સે બચાતા હૈ ★

શિફાઉષ્ષિસ્કામ મેં હૈ કિ હઝરત ફાકિહાની અપની કિતાબ ફઝ્રે

"اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِهٖ وَسَلِّمْ" કહા ઔર વહ ખળા થા તો બૈઠને સે પહલે ઔર બૈઠા થા તો ખળે હોને સે પહલે ઉસકે ગુનાહ માફ હો જાયેંગે. *(બહવાલા ફઝાઈલે દુરૂદ : ૮૧)*

★ બેહિસાબ ષવાબ ★

એક દિન હઝરત રિસાલત મઆબ ﷺ મસ્જિદ મેં તશરીફ ફર્મા થે, અસ્હાબે કિરામ ઔર અહબાબે ઈઝામ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ ઈર્દ ગિર્દ હલ્કા બનાએ બૈઠે થે કે એક અઅ્રાબી આયા ઔર આતે હી સલામ કહા : "اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَااَهْلَ الْقُرٰى الْمَشَائِخُ وَالْكِرَامُ السَّادِجُ" હુઝૂર ﷺને ઉસ આનેવાલે કો હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ પર તરજીહ દેતે હુએ અપને પાસ બિઠાયા. હઝરત સિદ્દીક़ અકબર رضی اللہ عنہને કહા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મુઝે યહ યક़ીન હૈ કે આપ તમામ રૂએ ઝમીન પર મુઝે સબસે અઝીઝ રખતે હૈં મગર આજ આપને ઈસ શખ્સ કો અપને क़रीब બિઠા લિયા હૈ ઈસ તક़્દીમ વ તરજીહ કી ક્યા વજહ હૈ ? હુઝૂર ﷺને બતાયા કે અય અબૂ બકર ! અભી હઝરત જિબ્રઈલ علیہ السلام ને ખબર દી હૈ કે યહ અઅ્રાબી મુઝ પર દુરૂદો સલામ ભેજતા રહતા હૈ ઔર ઉન અલ્ફાઝ મેં દુરૂદ પળહતા હૈ કે આજ તક કિસી દૂસરેને નહીં ઈસ્તેમાલ કિયે થે. હઝરત અબૂ બકર رضی اللہ عنہને દર્યાફ્ત કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ વહ કૌન સા દુરૂદે પાક હૈ ? આપને ફર્માયા :–

"اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى آلِ مُحَمَّدٍ فِى الْاَوَّلِيْنَ وَالْآخِرِيْنَ وَفِى الْمَلٰئِكَةِ الْاَعْلٰى اِلٰى يَوْمِ الدِّيْنِ"

હઝરત અબૂ બકર رضی اللہ عنہને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મુઝે ઈસ દુરૂદે પાક કે ષવાબ કે બારે મેં ઈર્શાદ ફર્માયેં. આપને ફર્માયા, અગર દુન્યા ભર કે તમામ સમંદર સિયાહી બન જાયેં, દુન્યા કે તમામ દરખ્ત क़लम બન જાયેં, તમામ મલાઈકા કાતિબ બન જાયેં, સમંદર ખાલી હો જાયેંગે, क़લમ તૂટ જાયેંગે મગર ઈસ દુરૂદે પાક કા ષવાબ લિખા ન જા સકેગા. *(મઆરિજુન્નબુવ્વત : ૧/૩૦૫, ૩૦૬)*

હુઆ આયા ઔર હુઝૂર ﷺ કે સામને ખળે હોકર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ યહ દેહાતી મેરા ઊંટ ચુરા કર લિયે જા રહા હૈ, ઈસ પર ઊંટને અપને મુંહ સે એક આવાઝ નિકાલી જિસે સુનતે હી આપ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કે તૂ મેરે સામને સે દફા હોં જા, ઊંટ ખૂદ હી ગવાહી દે રહા હૈ કે તૂ ઝૂઠા હૈ ! જબ વહ ચલા ગયા તો હુઝૂર ﷺને ઉસ દેહાતી સે ફર્માયા કે જિસ વક़્ત તૂ મેરી તરફ આ રહા થા ઉસ વક़્ત તૂ ક્યા પળહ રહા થા ? ઉસને અર્ઝ કિયા, મેરે માં બાપ આપ પર કુર્બાન હોં ! ઉસ વક़્ત મૈં યહ દુરૂદ શરીફ પળહ રહા થા :–

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ حَتّٰى لَا تَبْقٰى مِنَ الصَّلٰوةِ شَىْءٌ

اَللّٰهُمَّ سَلِّمْ عَلٰى مُحَمَّدٍ حَتّٰى لَا يَبْقٰى مِنَ السَّلَامِ شَىْءٌ

اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ حَتّٰى لَا تَبْقٰى مِنَ الْبَرَكَةِ شَىْءٌ

اَللّٰهُمَّ ارْحَمْ عَلٰى مُحَمَّدٍ حَتّٰى لَا تَبْقٰى مِنَ الرَّحْمَةِ شَىْءٌ

યહ સુનકર હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ મૈંને દેખા કિ તેરે મુંહ સે નિકલે હુએ દુરૂદ કે અલ્ફાઝ વસૂલ કરને કે લિયે આસ્માનોં સે ઈતને ફિરિશ્તે નાઝિલ હુએ કે મદીના કે આસ્માન કા સારા ઉફ़ક़ ફિરિશ્તોં સે ભર ગયા. *(અન્વારે અહમદી : ૬૮)*

★ હાજત રવાઈ કે લિયે ★

ઈમામ મુસ્તગ़્ફિરી હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہما સે રાવી હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા, જિસને મુઝ પર હર દિન, રાત મેં સો મર્તબા દુરૂદ શરીફ ભેજા ઉસકી સો હાજતેં પૂરી કી જાયેંગી, તીસ દુન્યા કી ઔર બાક़ી આખિરત કી. *(મતાલિઉલ મસર્રાત : ૧૪૦)*

★ ખળે હોને સે પહલે બખ્શિશ ★

શુરૂહે દલાઈલ મેં હૈ કે ઉસ્તાઝ અબૂ બકર મુહમ્મદ જબર رحمۃ اللہ علیہ ને હઝરત અનસ બિન માલિક رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કિયા હૈ કિ જનાબ રિસાલત મઆબ ﷺને ફર્માયા, જિસ શખ્સને

પળહ લેતા હૂં ઔર આખિર શબ મેં ભી તીન બાર પળહ લેતા હૂં. ઈસ તરહ સે મેરા ગુમાન થા કે ગોયા મૈંને રાત કો સાઠ હઝાર બાર દુરૂદ શરીફ પળહા. જબ ઈસ શખ્સને હુઝૂર ﷺ કા પયગામ પહુંચાયા હૈ તો મુઝે ઈસ દુરૂદ કી તસ્દીક હો ગઈ ઔર ઉલમા કા ફર્માન ભી સહીહ ષાબિત હુઆ. વહ દુરૂદે પાક યહ હૈ :–

"اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ مَّا اخْتَلَفَ الْمَلَوَانِ وَتَعَاقَبَ الْعَصْرَانِ وَكَرَّ الْجَدِيْدَانِ وَاسْتَقْبَلَ الْفُرْقَدَانِ وَبَلِّغْ رُوْحَهٗ وَاَرْوَاحَ اَهْلِ بَيْتِهٖ مِنَّا التَّحِيَّةُ وَالسَّلَامُ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ كَثِيْراً" (રૂહુલ બયાન : ૧૧/૨૧૧–૨૧૨)

★ કબ દુરૂદ ભેજના મુસ્તહબ હૈ ★

બઅઝ મવાકે઼અ્ ઐસે હૈં જિન મેં દુરૂદે પાક મુસ્તહબ હોને કે બારે મેં નસ વારિદ હૈ. ઉનમેં સે ચંદ યહ હૈં. જુમ્આ કા દિન ઔર જુમ્આ કી રાત. બઅઝને હફ્તા, ઈતવાર ઔર જુમેરાત કા ઈઝાફા કિયા કે ઈન તીનોં કે બારે મેં નસ વારિદ હૈ. સુબહ ઔર શામ કે વક઼્ત મસ્જિદ મેં દાખિલ હોતે ઔર ખારિજ હોતે વક઼્ત, રૌઝાએ મુબારકા કી ઝિયારત કે વક઼્ત, સફા ઔર મરવહ પર, પહલે અત્તહિય્યાત મેં ક્યોંકિ ઈસમેં નબીએ કરીમ ﷺ કા ઝિક્ર હૈ. લિહાઝા દુરૂદ શરીફ મુસ્તહબ હૈ યા વાજિબ, હઝરાતે શાફઈય્યાને ઈસકી તસ્રીહ કી હૈ. ઔર માલિકિયા કે નઝદીક આખિરી અત્તહિય્યાત મેં દુઆ સે પહલે, ખુત્બાએ જુમ્આ ઔર દૂસરે ખુત્બોં મેં મોઅઝ્ઝિન કી ઈજાબત (મોઅઝ્ઝિન કે સાથ વહી કલિમાત કહને) કે બાદ ઈક઼ામત કે વક઼્ત, દુઆ કી ઈબ્તિદા, દર્મિયાન ઔર આખિર મેં, શાફઈય્યા કે નઝદીક દુઆએ ક઼ૂનૂત કે બાદ ઔર તકબીરાતે ઈદૈન કે દરમિયાન, નમાઝે જનાઝા મેં, તલ્બિયા સે ફારિગ હોકર, મુલાકાત કે વક઼્ત, રૂખ્સત હોતે વક઼્ત, વુઝૂ કે વક઼્ત, જબ કોઈ ચીઝ ભૂલ જાયે. એક ક઼ૌલ કે મુતાબિક઼ છીંક આને પર, વાઅઝ ઔર તબ્લીગે઼ ઈલ્મ કે વક઼્ત, હદીષ શરીફ પળહને સે પહલે ઔર બાદ મેં, ઈસ્તિફ્તા ઔર ઉસકા જવાબ લિખતે વક઼્ત, હર મુસન્નિફ, મુદર્રિસ, દર્સ દેને વાલે, ખતીબ, પૈગ઼ામે નિકાહ દેને વાલે, શાદી કરને વાલે ઔર નિકાહ પળહાને વાલે કે લિયે, રસાઈલ મેં

★ સાઠ હઝાર દુરૂદ કા ષવાબ ★

હઝરત સુલતાન મહમૂદ ગઝનવી قُدِّسَ سِرُّهُ الْعَزِيْز કી ખિદમત મેં એક શખ્સ હાઝિર હુવા ઔર અર્ઝ કિયા કિ મૈં અરસાએ દરાઝ સે હુઝૂર સરવરે આલમ ﷺ કી ઝિયારત કા ઈશ્તિયાક઼ રખતા હૂં ઔર ખ્વાહિશ થી કિ કભી ખ્વાબ મેં ઝિયારત હો ઔર દિલ કે તમામ દર્દ સુનાઉં, તમામ રાત મૈંને આંખે બંદ રખીં ઈસ ઉમ્મીદ પર કે મુમ્કિન હૈ દીદાર હો. ક઼ઝાએ ઈલાહી સે મુઝે સઆદત મિલી કે ગુઝિશ્તા શબ દીદારે હબીબે ખુદા ﷺ સે મુશર્રફ હુઆ હૂં. ઉસ રૂખ્સારે જહાંઆરા કો દેખા જો ચૌદવીં રાત ઔર લૈલતુલ ક઼દ્ર કી રૂહ કી માનિંદ થા. હુઝૂર કો મસ્રૂર પાકર મૈંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મૈં હઝારોં દિર્હમ કા મક઼રુઝ હૂં, ઉસકી અદાયગી સે આજિઝ હૂં, ડરતા હૂં અગર મૌત આ જાએ તો વહ ક઼ર્ઝ મેરી ગર્દન પર હોગા. હુઝૂર ﷺને ફર્માયા, મહમૂદ સુબકતગીન કે પાસ જાઓ વહ તુમ્હારા કર્ઝ ઉતાર દેગા. મૈંને અર્ઝ કિયા, વહ કબ એતમાદ કરતે હૈં ! ઉનકે લિયે કોઈ નિશાની દીજીયે. આપને ફર્માયા, ઉસે જાકર કહો, અય મહમૂદ ! તુમ રાત કો અવ્વલ હિસ્સે મેં તીસ હઝાર બાર દુરૂદ પળતે હો ઔર ફિર બેદાર હોકર રાત કે આખિરી હિસ્સેમેં તીસ હઝાર બાર પળહતે હો, ઉસ નિશાની કે બતાને સે વહ તુમ્હારા ક઼ર્ઝ ઉતાર દેગા.

મહમૂદ ગઝનવી ને જબ યહ પૈગ઼ામ સુના તો રોને લગા ઔર તસ્દીક઼ કરતે હુએ ઉસકા ક઼ર્ઝ ઉતાર દિયા ઔર હઝાર દિર્હમ ઔર પેશ કિયા. અરકાને દૌલત મુતઅજ્જિબ હુએ કે ઈસ શખ્સને એક મુહાલ અમ્ર સુનાયા હૈ લેકિન આપને ઈસકી તસ્દીક઼ કર દી, હાલાંકિ હમ આપ કી ખિદમત મેં હાઝિર હોતે હૈં આપને કભી ઈતની મિક઼દાર મેં દુરૂદ શરીફ નહીં પળહા ઔર ન હી કોઈ રાત મેં ઈતની બાર દુરૂદ શરીફ પળહ સકતા હૈ ! સુલતાન મહમૂદને ફર્માયા, તુમ સચ કહતે હો લેકિન મૈંને ઉલમાસે સુના હૈ કે જો શખ્સ દર્જ ઝૈલ દુરૂદ શરીફ એક બાર પળહતા હૈ તો ગોયા વહ હઝારબાર દુરૂદ શરીફ પળહતા હૈ. મૈં અવ્વલ શબ મેં ઈસ દુરૂદ શરીફ કો તીન બાર

☆ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُوْلِكَ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ وَ عَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ وَّاَزْوَاجِهٖ اُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِيْنَ وَذُرِّيَّتِهٖ وَاَهْلِ بَيْتِهٖ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ فِى الْعَالَمِيْنَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ ○

☆ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُوْلِكَ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ وَ عَلٰى اٰلِ مُحَمَّدٍ وَّاَزْوَاجِهٖ اُمَّهَاتِ الْمُؤْمِنِيْنَ وَذُرِّيَّتِهٖ وَاَهْلِ بَيْتِهٖ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَعَلٰى اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ فِى الْعَالَمِيْنَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ وَّكَمَا يَلِيْقُ بِعَظْمَتِهٖ وَ شَرَفِهٖ وَكَمَا لَهٗ وَرِضَاكَ عَنْهُ وَكَمَا تُحِبُّ وَتَرْضٰى لَهٗ عَدَدَ مَعْلُوْمَاتِكَ وَمِدَادَ كَلِمَاتِكَ وَرِضٰى نَفْسَاتِ وَزِنَةَ عَرْشِكَ اَفْضَلَ صَلٰوةٍ وَّاَكْمَلَهَا وَ اَتَمَّهَا كُلَّمَا ذَكَرَكَ الذَّاكِرُوْنَ وَغَفَلَ عَنْ ذِكْرِكَ الْغَافِلُوْنَ وَسَلِّمْ تَسْلِيْمًا كَذَالِكَ وَعَلَيْنَامَعَهُمْ۔ (જઝબુલ કુલૂબ : ૨૭૭)

★ ઝરૂરી હિદાયત ★

બેહતર યહ હૈ કિ જબ દુરૂદ શરીફ પઢે તો લફ્ઝે "સલાત" કે સાથ "સલામ" ભી જરૂર પઢે, ખુસૂસન ઉસ આયત કી તિલાવત કે બાદ જિસમેં દુરૂદો સલામ પઢને કા હુકમ હૈ. હઝરત ઈબ્રાહીમ નસફી કહતે હૈં કે મૈંને નબીએ કરીમ ﷺ કી ખ્વાબ મેં ઝિયારત કી તો મૈંને હુઝૂર નબીએ કરીમ ﷺ કો કુછ અપને સે નારાઝ પાયા, મૈંને જલ્દી સે હાથ બઢા કર નબીએ કરીમ ﷺ કે દસ્તે મુબારક કો બોસા દિયા ઔર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મૈં તો હદીષ કે ખિદમતગારોં મેં સે હૂં ! અહલે સુન્નત સે હૂં ! મુસાફિર હૂં ! હુઝૂર ﷺને તબસ્સુમ ફર્માયા ઔર યહ ઈર્શાદ ફર્માયા કે જબ તૂ મુઝ પર દુરૂદ ભેજતા હૈ તો સલામ ક્યોં નહીં ભેજતા. હઝરત ઈબ્રાહીમ નસફી કહતે હૈં કે ઉસકે બાદ સે મેરા મામૂલ હો ગયા કે મૈં દુરૂદ શરીફ મેં صلوة "સલાત" કે સાથે سلام "સલામ" ભી લિખને લગા યા'ની "صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" "સલ્લલ્લાહુ અલૈહિ વસલ્લમ."

બિસ્મિલ્લાહ શરીફ કે બાદ, બઅઝ હઝરાત કિતાબ કો ખત્મ ભી દુરૂદ શરીફ હી પર કરતે હૈં, તમામ અહમ ઉમૂર સે પહલે, નબીએ કરીમ ﷺ કા ઝિક્ર કરને યા ઝિક્ર શરીફ સુનને કે વક્ત યા લિખને કે વક્ત, ઉન હઝરાત કે નઝદીક જો ઉસ વક્ત વાજિબ ક્રરાર નહીં દેતે, હઝરત ઈમામ હસન બસરી, ઈમામ શઅ્બી ઔર ઈમામ અહમદ બિન હંબલ કે નઝદીક નફ્લી નમાઝ મેં આપ કા ઝિક્ર હો તો દુરૂદ શરીફ મુસ્તહબ હૈ, નબીએ કરીમ ﷺ કે ઝિક્ર શરીફ કે વક્ત દુરૂદ શરીફ પઢને કે બારે મેં બહુત હદીષેં વારિદ હૈં. ઈમામ બુખારી رضی اللہ عنہ ને કહા, અઝહર યહ હૈ. કવાશીને ફર્માયા કિ અદબ ઔર અહતિયાત કા તક્ઝા યહ હૈ કિ જબ ભી નબીએ કરીમ ﷺ કા ઝિક્ર કિયા જાયે તો દુરૂદે પાક પઢા જાયે. *(બહવાલા મતાલિઉલ મસર્રાત : ૮૩, ૮૪)*

★ કૌનસા દુરૂદ અફ્ઝલ હૈ ? ★

દુરૂદ શરીફ કે વહ અલ્ફાઝ જો અહાદીષ મેં આયે હૈં કોઈ શક નહીં કે ઉનકા પઢના ઈસ એતબાર સે કે વહ અલ્ફાઝ નબીએ કરીમ ﷺ કી ઝબાને અક્દસ સે નિકલે હુએ હૈં અફ્ઝલ હૈં. બઅઝ ઉલમા ને કહા કે તમામ દુરૂદોં મેં અફ્ઝલ વહ દુરૂદ હૈ જો અત્તહિય્યાત કે બાદ નમાઝ મેં પઢા જાતા હૈ ઔર વહ દુરૂદ સહીહ હદીષોં મેં મખ્સૂસ કૈફિયતોં કે સાથ આયા હૈ. હર મક્સદ કે હુસૂલ કે લિયે કાફી હૈ. સબસે મશહૂર યહ દુરૂદ શરીફ હૈ :–

"اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّ عَلٰى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَ عَلٰى آلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ ○ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّ عَلٰى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَ عَلٰى آلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ"

ઔર યહી દુરૂદ શરીફ જો મુખ્તલિફ અલ્ફાઝ કે સાથ મુખ્તલિફ રિવાયતોં મેં આયા હૈ ઉનકો હઝરત ઈમામ નવવી رحمۃ اللہ علیہ ને એક જગહ જમા ફર્માયા હૈ. જિનકી તા'લીમ સરકારે દો આલમ ﷺને દી હૈ લિહાઝા ઉન તમામ દુરૂદોં કો ભી ઝરૂર પઢના ચાહિયે ક્યોં કિ યહ સરકાર ﷺ કી ઝબાને અક્દસ સે નિકલે હુએ અલ્ફાઝ હૈં.

કુછ ઔર અલ્ફાઝે દુરૂદ મઅ ફઝાઈલ

★ દુરૂદે રિઝવિય્યહ્ ★

صَلَّى اللّٰهُ عَـلَى النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ وَاٰلِهٖ صَلَّى اللّٰهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلٰوةً وَّسَلَامًا عَلَيْكَ يَارَسُوْلَ اللّٰهِ

★ ફઝાઈલ વ ફવાઈદ દુરૂદે રિઝવિય્યહ્ ★

ઈસકે ચાલીસ ફાઈદે હૈં જો સહીહ ઔર મોઅ્તબર હદીષોં સે ષાબિત હૈં. યહાં મુશ્તે નમૂના ચંદ ઝિક્ર કિયે જાતે હૈં.

- જો શખ્સ રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે મહબ્બત રખેગા, જો અઝમત તમામ જહાન સે જ્યાદા દિલ મેં રખેગા, જો ઉનકી શાન ઘટાને વાલોં સે, ઉનકે ઝિક્રે પાક મિટાને વાલોં સે દૂર રહેગા, દિલ સે બેઝાર હોગા ઐસા કોઈ મુસલમાન ઈસ દુરૂદ શરીફ કો પઢેગા અલ્લાહ તઆલા તીન હઝાર નેઅ્મતેં ઉસ પર ઉતારતા રહેગા.
- ઉસ પર દો હઝાર બાર અપના સલામ ભેજેગા.
- પાંચ હઝાર નેકિયાં ઉસકે નામાએ આમાલ સે લિખ દેગા.
- ઉસકે પાંચ હઝાર ગુનાહ માફ ફર્માએગા.
- ક્યામત મેં રસૂલુલ્લાહ ﷺ ઉસસે મુસાફા કરેંગે.
- ઉસકે માથે પર યહ લિખ દેગા કે યહ મુનાફિક્ નહીં.
- ઉસકે માથે પર તહરીર ફર્મા દેગા કે યહ દોઝખ સે આઝાદ હૈ.
- અલ્લાહ તઆલા ઉસે ક્યામત કે દિન શહીદોં કે સાથ રખેગા.
- ઉસકે માલ મેં તરક્કી દેગા.
- ઉસકી ઔલાદ ઔર ઔલાદ કી ઔલદ મેં બરકત દેગા.
- દુશ્મનોં પર ગલ્બા દેગા.
- દિલોં મેં ઉસકી મહબ્બત રખેગા.
- કિસી દિન ખ્વાબ મેં બરકતે ઝિયારતે અક્દસ સે મુશર્રફ હોગા.

- ઈમાન પર ખાતમા હોગા.
- ક્યામત મેં રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી શફાઅત ઉસકે લિયે વાજિબ હોગી.
- અલ્લાહ ﷻ ઉસસે ઐસા રાઝી હોગા કે કભી ઉસસે નારાઝ ન હોગા.
- ઈસ દુરૂદ શરીફ કી તમામ સુન્નિયોં કે લિયે ઈજાઝત ફર્માઈ બશર્તે કિ બદ્મઝહબોં સે બચેં.

★ દુરૂદે રિઝવિય્યહ પઢને કા તરીકા ★

ઈસ મક્બૂલ દુરૂદ કો અકષર હઝરાત દુરૂદે જુમ્આ ભી કહતે હૈં. બાદ નમાઝે જુમ્આ મદીના મુનવ્વરા કી જાનિબ મુંહ કરકે દસ્તબસ્તા ખડ હોકર સો બાર પઢે. બેહતર હૈ દો ચાર દસ બીસ હઝરાત મિલ કર પઢેં. યહ એક દુરૂદ દસ કે બરાબર હૈ ઔર દુરૂદ કા ષવાબ દસ ગુના હૈ, ગોયા જો ઈસ દુરૂદ કો એક બાર પઢે સો દુરૂદ કા ષવાબ પાએ. ઈસ તરહ દસ અફરાદ મિલકર એક એક બાર પઢેં તો હર એક ફર્દ એક હઝાર કા ષવાબ પાએ, એક હઝાર ગુનાહ મિટેં, એક હઝાર નેકિયાં મિલેં, એક હઝાર્ દરજા બાર ઉસ પર રહ્મત હો. યહ તો સિર્ફ એક બાર પઢને કા ષમરહ હૈ, ઈસી તરહ હર એકને સો સો બાર પઢા તો કિતના અજર મિલેગા ?!

જિન હઝરાત તક યહ ચીઝ પહુંચે ઉન્હેં ચાહિયે કિ અપને દોસ્ત વ અહબાબ રિશ્તેદારોં ઔર નમાઝે જુમ્આ પઢને વાલે હમરાહિયોં કો ભી ઈસ તરફ તવજ્જોહ દિલાયેં તાકિ દુરૂદ પઢને વાલોં કી જમાઅત કષીર હો જાયા કરે, ક્યોંકિ જિતને ઝ્યાદા અફરાદ શામિલ હોંગે ઉનકા દસ ગુના ષવાબ હર એક કો મિલેગા ઔર જો તવજ્જોહ દિલાયેગા ઉસકો ઉન સબકા દસ ગુના હોકર ઉસ તન્હા કો ષવાબ મિલેગા ઔર પઢનેવાલોં કે ષવાબ સે કુછ કમ ન હોગા.

ઈસકો યૂં સમઝિયે કે દસ અફરાદને શામિલ હોકર એક એક બાર પઢા તો હર એક કો એક હઝાર કા ષવાબ મિલા ઔર જિસને દૂસરોં કો તવજ્જોહ દિલાઈ ઉસકો ઉન સબકા દસ ગુના હોકર દસ હઝાર કા ષવાબ મિલેગા. મૌલા તઆલા તૌફીક્ બખ્શે. આમીન

જબ દુરૂદ ખત્મ કરે તો દુઆ કે લિયે જિસ તરહ હાથ ઉઠાએ જાતે હૈં

ઉઠા કર દુઆએ શજરે મન્ઝૂમ, ઈમામ યા કોઈ એક ફર્દ પળ્હે ઔર સબ આમીન કહેં. ઉસકે બાદ ફાતિહા પળ્હ કર હુઝૂર સૈયદે આલમ ﷺ વ સહાબાએ કિરામ વ દીગર બુઝુર્ગાને દીન કી રૂહ કો ષવાબ બખ્શેં. ઉસકે બાદ મુનાજાત મન્ઝૂમ પળ્હેં ઔર અપને લિયે દુઆ કરેં. સાથ મેં તમામ સુન્ની મુસલમાનોં કે લિયે ભી ઈમાન પર ખાતિમા ઔર બખ્શિશ કી દુઆ કરેં.

મદીના મુનવ્વરા કા રુખ યહાં સે મગ્રિબ ઔર શુમાલ પળતા હૈ ઈસલિયે ક્વિબ્લે સે દાહિને હાથ તિરછે હોકર ખળે હોં તો આપ કા રુખ મદીના મુનવ્વરા કી જાનિબ હો જાયેગા.

★ દુરૂદે શિફા ★

"اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ طِبِّ الْقُلُوْبِ وَدَوَآئِهَا وَعَافِيَةِ الْاَبْدَانِ
وَشِفَآئِهَا وَنُوْرِ الْاَبْصَارِ وَ ضِيَآئِهَا وَعَلٰى اٰلِهٖ وَصَحْبِهٖ وَسَلِّمْ"

તર્જુમા : યા અલ્લાહ ! દુરૂદ ભેજ હમારે સરદાર હઝરત મુહમ્મદ ﷺ પર જો દિલોં કે તબીબ ઔર ઉનકી દવા હૈં ઔર જિસ્મ કી આફિયત ઔર ઉનકી શિફા હૈં ઔર આંખોં કા નૂર ઔર ઉનકી ચમક હૈં ઔર આપ કી આલ વ અસ્હાબ પર દુરૂદો સલામ ભેજ. *(જવાહિરુલ બહાર : ૩/૪૦)*

★ દુરૂદ હલ્લલ્ મુશ્કિલાત ★

"اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ قَدْ ضَاقَتْ حِيْلَتِىْ
اَدْرِكْنِىْ يَارَسُوْلَ اللّٰهِ"

તર્જુમા : યા અલ્લાહ ! ﷻ હમારે સરદાર હઝરત મુહમ્મદ ﷺ પર દુરૂદો સલામ ઔર બરકતેં ભેજ, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ દસ્તગીરી કીજિયે મેરા હીલા ઔર કોશિશ તંગ આ ચુકે હૈં.

ફઝીલત : મુફ્તીએ દમિશ્ક આફંદી رحمۃ اللہ علیہ એક દફા સખ્ત મુશ્કિલાત મેં ગિરફ્તાર હો ગએ, વહાં કા વઝીર ઉનકા સખ્ત દુશ્મન હો ગયા, વહ રાત કો નિહાયત દર્જા કરબો બલા મેં થે કે આંખ લગ ગઈ, નબીએ કરીમ ﷺ તશરીફ લાયે, તસલ્લી દી ઔર યહ દુરૂદ શરીફ

સિખાયા કે જબ તૂ ઈસકો પળ્હેગા, અલ્લાહ કરીમ તેરી મુશ્કિલ હલ ફર્મા દેગા, આંખ ખુલ ગઈ, યહ દુરૂદ શરીફ પળ્હા તો મુશ્કિલ હલ હો ગઈ. *(અફ્ઝલુસ્ સલવાત : ૧૫૪)*

★ પળ્હને કા તરીક્વા ★

ઈસકે પળ્હને કા તરીક્વા યહ હૈ કે ઈશા કી નમાઝ કે બાદ તાઝા વુઝૂ કર કે દો રકઅત નમાઝ નફ્લ પળ્હે. પહલી રકઅત મેં અલ્હમ્દુ શરીફ કે બાદ સૂરએ "قُلْ يٰۤاَيُّهَاالْكٰفِرُوْن" ઔર દૂસરી રકઅત મેં બાદ "اَلْحَمْدُ" સૂરએ ઈખ્લાસ પળ્હે. ફારિગ હો કર ક્વિબ્લા રૂ ઐસી જગહ બૈઠે જહાં સો જાના હો, ઔર સિદક્વ દિલ સે તૌબા કરતે હુએ એક હઝારબાર اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الْعَظِيْمَ પળ્હે. ઈસકે બાદ દોઝાનૂ મોઅદ્બાના બૈઠ કર યહ તસવ્વુર બાંધ લે કે રસૂલે કરીમ ﷺ કે હુઝૂર મેં હાઝિર હૂં ઔર અર્ઝ કર રહા હૂં, સો બાર, દો સો બાર, તીન સો બાર, ગરઝેકિ પળ્હતા જાયે, જબ નીંદ કા ગ્લબા હો તો ઉસી જગહ દાયીં કરવટ પર ક્વિબ્લા કી તરફ મુંહ કર કે સો જાયે. જબ પિછલી રાત જાગે તો ફિર ઉસી જગહ મોઅદ્બાના બૈઠ કર સુબ્હ કી નમાઝ તક દુરૂદ શરીફ પળ્હતા રહે. પળ્હતે વક્વત અપની હાજત યા હલ્લે મુશ્કિલાત કા તસવ્વુર રખે, ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆલા ! એક રાત મેં યા તીન રાતોં મેં મુરાદ બર આયેગી, આખરી રાત જુમ્આ હો તો બેહતર હૈ.

★ દુરૂદે કમાલિયહ્ ★

"اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدِنِ النَّبِيِّ الْكَامِلِ وَعَلٰى اٰلِهٖ
كَمَا لَانِهَايَةَ لِكَمَالِكَ وَعَدَدَ كَمَالِهٖ" (અફ્ઝલુસ્ સલવાત : ૧૯૧)

ફઝીલત : એક બાર પળ્હનેસે સત્તર હઝાર મર્તબા દુરૂદ શરીફ પળ્હને કા ષવાબ મિલતા હૈ.

અગર કિસી કો નિસ્યાન કી બીમારી હો તો નમાઝે મગ્રિબ ઔર ઈશા કે દરમિયાન બિલા તાદાદ ઈસ દુરૂદ શરીફ કો પળ્હા કરે ઈન્શાઅલ્લાહ ! યહ બીમારી દૂર હો જાયેગી ઔર હાફિઝા બળ્હ જાયેગા.

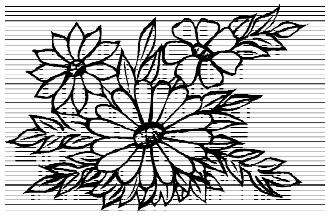
★ દુરૂદે સઆદત ★

"اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ عَدَدَ مَافِىْ عِلْمِ اللّٰهِ صَلٰوةً دَآئِمَةً م بِدَوَامِ مُلْكِ اللّٰهِ"

"યા અલ્લાહ ! દુરૂદ ભેજ હમારે સરદાર મુહમ્મદ ﷺ પર, ઉસ તાદાદ કે મુતાબિક જો અલ્લાહ કે ઈલ્મ મેં હૈ, ઐસા દુરૂદ જો અલ્લાહ તઆલા કે દાઈમી મુલ્ક કે સાથ દવામી હો."

ફઝીલત : ઈમામ સુયૂતી رحمۃ اللہ علیہ ને લિખા હૈ કે ઈસ દુરૂદ શરીફ કો એક બાર પઢા જાય તો લાખ બાર દુરૂદ શરીફ પઢને કા ષવાબ મિલતા હૈ. *(અફઝલુસ્ સલવાત : ૧૪૯)*

હમ ગ઼રીબોં કે આકા પે બેહદ દુરૂદ
હમ ફ઼કીરોં કી સરવત પે લાખોં સલામ

અમ્ર બિલ્ મઅરૂફ વ નહી અનિલ્ મુન્કર

અલ્લાહ તઆલા ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

وَلْتَكُنْ مِّنْكُمْ اُمَّةٌ يَّدْعُوْنَ اِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ○

તર્જુમા : ઔર તુમ મેં એક ઐસા ગિરોહ હોના ચાહિયે કે ભલાઈ કી તરફ બુલાએ ઔર અચ્છી બાત કા હુકમ દે ઔર બુરી બાત સે મના કરે, ઔર યહીં લોગ ફલાહ પાનેવાલે હૈં. *(સૂરએ નિસાઅ, પારા : ૪)*

મેરે પ્યારા આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ દીને ઈસ્લામ જિસને આલમે બશરિયત કી તક઼દીર બદલ દી ઉસકી તબ્લીગ઼ વ ઈશાઅત એક અહમતરીન ફરીઝા હૈ. અગર ઈસ મિલ્લત મેં ઐસે અફરાદ ન હોં જો ઈસ પૈગામે રહ઼મત કો દુન્યા કે ગોશે ગોશે તક પહુંચાને કે લિયે અપને આપ કો વક઼ફ કર દેં તો યહ આલમગીર પૈગ઼ામે હિદાયત ચંદ મુલ્કોં મેં મહદૂદ હોકર રહ જાયેગા ઔર યહ પૈગામ સે ભી નાઈન્સાફી હોગી ઔર ક઼ૌમોં પર ઝુલ્મ ભી હોગા જો ધુપ અંધેરોં મેં ભટક રહી હૈં, જિનકી જિંદગી કી તારીક રાતેં કિસી રૌશન ચિરાગ કે લિયે તરસ રહી હૈં, નીઝ વહ ક઼ૌમ ઔર મુલ્ક જિસને ઈસ દીન કો કુબૂલ કર લિયા હૈ ઉસકે આઈનાએ દિલ પર ભી ગફલત કી ગર્દ પળ સકતી હૈ, ઉનકી ગરમિએ અમલ ભી સુસ્તી કી શિકાર હો સકતી હૈ. ઈસકે લિયે જિસ બળી સે બળી માલી કુર્બાની, ઈમાની ફરાસત, ક઼લ્બી બસીરત, રૂહાની તર્બિયત કી ઝરૂરત હૈ વહ પૂરી હોની ચાહિયે અગર મિલ્લત અપને ઈસ અહમ તરીન ફરીઝે કો અદા ન કરેગી વહ અલ્લાહ તઆલા કી જનાબમેં અપની ઈસ કોતાહી કે લિયે જવાબદેહ હોગી.

તારીખ શાહિદ હૈ જબ તક ઐસે અફરાદ તૈયાર હોતે રહે ગુલશને ઈસ્લામ મેં ફસ્લે બહાર રહી, જબ તક મદારિસે ઈસ્લામિયા ગિઝાલી, રાઝી, સઅ્દી ઔર બૈઝાવી, ઔર ખાનક઼ાહે રૂમી, હજવૈરી, અજમેરી, ઝકરિયા મુલતાની, શૈખ સરહિંદી رضی اللہ عنہم وعن مشائخہم وخلفائہم وامثالہم

ઐસી ફખ્રે રોઝગાર હસ્તિયાં તૈયાર કરતી રહીં કુફ્ર કે ઝુલ્મત કદે ઈસ્લામ કે નૂર સે રૌશન હોતે રહે, હક્ક, બાતિલ કે કિલોં કો મુસખ્ખર કરતા રહા, લેકિન અબ મૌજૂદા હાલ ઈતના દર્દ અંગેઝ હૈ કે ન મુઝ મેં બયાન કરને કી હિમ્મત ઔર ન આપ મેં સુનને કી તાબ. ઔર અય અલ્લાહ ! હમ પર રહમ ફર્મા, અય ગુંબદે ખઝરા કે મકીન ! ચારહસાઝી ફર્માઈયે. *(મુલખ્ખસ અઝ ઝિયાઉલ કુર્આન : ૧)*

★ ઉમ્મત કી ઝિમ્મેદારી ★

અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ :–

كُنْتُمْ خَيْرَاُمَّةٍ اُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَاْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَ تَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ تُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ ○

તર્જુમા : "તુમ બેહતર હો ઉન સબ ઉમ્મતોં મેં જો લોગોં મેં ઝાહિર હુઈ ભલાઈ કા હુકમ દેતે હો ઔર બુરાઈ સે મના કરતે હો ઔર અલ્લાહ પર ઈમાન રખતે હો." *(સૂરએ નિસાઅ, પારા : ૪)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા આયતે કરીમા કી રૌશની મેં યહ બાત સમઝ મેં આઈ કે ઉમ્મતે મુહમ્મદિયહ કો કિસી ખાસ મકસદ કે લિયે ભેજા ગયા, વહ ખાસ મકસદ ભલાઈ કા હુકમ દેના ઔર બુરાઈ સે રોકના હૈ. આજ ઈસ મકસદ કી તકમીલ યહ ઉમ્મત કરતી નઝર નહીં આતી બલ્કિ ભલાઈ સે નફરત ઔર બુરાઈ સે મહબ્બત ઈસ ઉમ્મત મેં નઝર આતી હૈ. ઐસે મેં હમારી ઝિમ્મેદારી હૈ કે હમ અપને ઈસ મકસદ કો સમઝેં ઔર ભલાઈ કા હુકમ દેને ઔર બુરાઈ સે રોકને કી કોશિશ કરેં, વરના જો કૌમ અપને મકસદ કો ભૂલ જાતી હૈ વહ કૌમ ભૂલા દી જાતી હૈ. આજ હમારા જો હાલ હૈ ઉસમેં અમ્ર બિલ્ મઅરૂફ વ નહીં અનિલ મુન્કર સે ગફલત કા ભરપૂર દખલ હૈ. લિહાઝા હમેં ચાહિયે કે હમ ભલાઈ કા હુકમ દેતે રહેં ઔર બુરાઈ સે રોકતે રહેં. પરવરદિગાર ﷻ હમ પર ઝરૂર કરમ કી નઝર ફર્માયેગા ઔર દોનોં જહાં મેં સુર્ખરૂઈ અતા ફર્માયેગા. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો દઅ્વતે ઈલલ્–ખૈર કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ હઝરત લુકમાન કી નસીહત ★

એક ઔર મકામ પર અલ્લાહ તઆલા ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

"يٰبُنَيَّ اَقِمِ الصَّلٰوةَ وَاْمُرْ بِالْمَعْرُوْفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاصْبِرْعَلٰى مَآ اَصَابَكَ اِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُوْرِ"

(લુકમાનને અપને બેટે સે કહા) અય મેરે બેટે ! નમાઝ કાયમ રખ ઔર અચ્છી બાત કા હકમ દે ઔર બુરી બાત સે મના કર, ઔર જો ઉફતાદ તુઝ પર પળે ઉસ પર સબ્ર કર, બેશક ! યહ હિમ્મત કે કામ હૈં. *(પારા : ૨૧, રૂકૂઅ : ૧૧, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા આયતે કરીમા મેં હઝરત લુકમાન કે બારે મેં મઝકૂર હૈ કે આપ ને અપને બેટે સે ઈર્શાદ ફર્માયા, નમાઝ કાયમ રખ ઔર અચ્છી બાત કા હુકમ દે ઔર બુરી બાત સે મના કર. પતા ચલા કે બહૈસિયતે બાપ અપની ઔલાદ કો હક્ક કામોં કે લિયે આમાદા ઔર પાબંદ કરના ચાહિયે જિસ મેં નમાઝ કાયમ કરના ઔર ભલાઈ કા હુકમ દેના વગૈરા શામિલ હૈ.

લેકિન અફસોસ સદ્ અફસોસ ! આજ અગર બેટા દીન કે રાસ્તે પર ચલતા હૈ તો માં બાપ કો અચ્છા નહીં લગતા ! દીન કી દઅ્વત લોગોં કો પેશ કરને લગ જાયે તો ભી અચ્છા નહીં લગતા ! આજ હાલાત ઈતને ખરાબ હો ગયે હૈં કે અલ્લાહ રહમો કરમ ફર્માએ ! કુછ માં બાપ કુર્આને મુકદ્દસ કી તિલાવત તો કરતે હૈં લેકિન અપની ઔલાદ કો ઉસકા પાબંદ બનાને કી કોશિશ ભી નહીં કરતે, જિસસે બચ્ચા અપના મનમાની કરને લગતા હૈ ઔર આખિરકાર વાલિદૈન કો શર્મિન્દગી ઉઠાની પળતી હૈ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો અપની ઔલાદ કી તર્બિયત કુર્આન વ હદીષ કે ફરમૂદાત કી રૌશની મેં કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ. આમીન

★ ખૂદ કો ભૂલતે હો ? ★

અલ્લાહ તઆલા ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

"اَ تَاْمُرُوْنَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ اَنْفُسَكُمْ وَاَنْتُمْ تَتْلُوْنَ الْكِتَابَ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ"

તર્જુમા : ઔર લોગોં કો ભલાઈ કા હુકમ દેતે હો ઔર અપની જાનોં કો ભૂલતે હો હાલાંકિ તુમ કિતાબ પઢહતે હો, તો ક્યા તુમ્હેં અક્કલ નહીં. *(પારા : રુકૂઅ : ૫, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા આયતે કરીમા સે હમકો યહ સબક મિલા કે હમ હક્ક બાતોં કા લોગોં કો હુકમ દેં ઔર ઉસકે મુતાબિક ખૂદ ભી અમલ કરેં, અવામ કો નસીહત કરને સે પહલે ખૂદ કો નસીહત કરેં, અવામ કી આખિરત કા ફાઈદા સોચને કે સાથ અપને અંજામ પર ભી ગૌર કરના ચાહિયે. આમ તૌર પર હમારા હાલ યહ હૈ કે હમ લોગોં કો નસીહત કરતે વક્ત ખૂદ કો ભૂલ જાતે હૈં.

આયતે કરીમા સે ઈશારતન માલૂમ હોતા હૈ કે વહ શખ્સ બહુત કમ અક્લ હૈ જો દુન્યા કે ગોશે ગોશે મેં લોગોં કો દઅ્વતે દીન દેતા ફિરે લેકિન ખૂદ અપની ઈસ્લાહ કી જાનિબ તવજ્જોહ ન દે. અલ્લાહ તઆલા હમકો હુઝૂર ﷺ કે સદકા વ તુફૈલ કુર્આને મુકદ્દસ કે અહકામાત પર અમલ કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ મુસલમાન મર્દ વ ઔરત કી ઝિમ્મેદારી ★

ફર્માને બારી તઆલા હૈ :–

"وَالْمُؤْمِنُوْنَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَآءُ بَعْضٍ يَأْمُرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَ يَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَ يُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ وَ يُطِيْعُوْنَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ ؕ اُولٰٓئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللّٰهُ ؕ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ"

તર્જુમા : "ઔર મુસલમાન મર્દ ઔર મુસલમાન ઔરતેં એક દૂસરે કે રફીક હૈં, ભલાઈ કા હુકમ દેં ઔર બુરાઈ સે મના કરેં ઔર નમાઝ કાયમ રાખેં ઔર ઝકાત દેં ઔર અલ્લાહ વ રસૂલ عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ કા હુકમ માનેં, યહીં હૈં જિન પર અન્કરીબ અલ્લાહ રહમ ફર્માએગા." *(પારા : ૧૦, રુકૂઅ : ૧૫)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! એક મુસલમાન કી દૂસરે મુસલમાન સે દોસ્તી સિર્ફ ઝબાની જમાખર્ચ કા મામલા નહીં હોના ચાહિયે

બલ્કે મો'મિનીન વ મો'મિનાત ઈશ્કે રસૂલ ﷺ કા મુઝાહિરા અપને અમલ સે કરતે હૈં કે વહ ઈન્સાનોં કો અચ્છાઈ કી તરફ બુલાના અપના ફર્ઝ મન્સબી સમઝતે હૈં ઔર મુઆશરે સે બુરાઈ કો જળ સે ઉખાળ ફેંકના અપના મકસદે ઝીસ્ત માનતે હૈં ઔર હર એક કો ભલાઈ કા પૈકર દેખના ચાહતે હૈં, ખ્વાહ ઉસકે લિયે લોગોં કી તરફ સે હઝારહા મુસીબતોં કો ઝેલના પળે ક્યોંકે તાજદારે મદીના ﷺ કી તમન્ના યહી થી. હુઝૂર ﷺ સે મહબ્બત કરનેવાલા અપને આકા ﷺ કી ખુશી કો અપની કુલ કાયનાત સમઝતા હૈ ઔર ઉસકો હાસિલ કરને કે લિયે જાન તક કુર્બાન કર દેતા હૈ. ક્યા ઈમામ હુસૈન رضی اللہ عنہ ને બુરાઈ કે ખાતિમે કે લિયે અપના ઘર બાર કુર્બાન નહીં કિયા ઔર જાન દેકર દુન્યાવાલોં કે સામને હક્ક વ બાતિલ કો ઉજાગર નહીં કિયા ? કાશ ! હમ ભી ઉનકે નક્શે કદમ પર ચલતે ઔર હમારી ઝિંદગી અચ્છાઈયોં કા હુકમ દેને ઔર બુરાઈયોં સે રોકને મેં ગુઝરતી.

★ બુરે કામ સે ન રોકને કા અંજામ ★

અલ્લાહ તઆલા ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

"كَانُوْا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُّنْكَرٍ فَعَلُوْهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوْا يَفْعَلُوْنَ"

તર્જુમા : "જો બુરી બાત કરતે આપસ મેં એક દૂસરે કો ન રોકતે ઝરૂર બહુત હી બુરે કામ કરતે થે." *(પારા : ૬, રુકૂઅ : ૧૪, તર્જુમા : અઝ : કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ મર્દ હોં યા ઔરત ઈલ્લા માશાઅલ્લાહ ! જહાં જમા હુએ, ગલત બાતેં, ગંદી બાતેં, ખિલાફે શરીઅત બાતેં કરતે થકતે નહીં. અબ ઐસે મેં એક મો'મિન કી ઝિમ્મેદારી યહ હૈ કે બુરી બાત કરનેવાલોં કો રોકે, ઉન્હેં સમઝાએ, ઉનકો અલ્લાહ جَلَّ جَلَالُهٗ કા ખૌફ દિલાએ તાકિ વહ બુરી બાતોં સે બાઝ આ જાયેં, અગર રોકને કે બજાએ ખૂદ ભી ઉસમેં શામિલ હો ગયા તો વહ ભી બુરી બાત કરનેવાલે કી તરહ હો જાયેગા. અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ હમ સબકો કુર્આને મુકદ્દસ કે બતાએ હુએ રાસ્તે પર ચલને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ કમઝોર તરીન ઈમાન ★

દાઈયે આ'ઝમ નબીએ અકરમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, તુમ મેં સે જો કોઈ બુરાઈ દેખે ઉસે ચાહિયે કે કુવ્વતે બાઝૂ સે મિટા દે ઔર અગર ઈસકી તાકત ન હો તો ઝબાન સે રોકે ઔર અગર યહ ભી ન કર સકે તો ઉસે દિલ સે બુરા સમઝે ઔર યહ કમઝોર તરીન ઈમાન હૈ. *(મુસ્લિમ શરીફ, ૧/૫૧)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તાજદારે કાયનાત ﷺ કે ફર્માન કા મન્શા યહ હૈ કે મુઆશરા પુરઅમન રહે, મુઆશરા મેં જિતની ભી બુરાઈયાં, ઝઘળે ઔર ફસાદ પૈદા હોતે હૈં વહ સબ કે સબ અમ્ર બિલ્ મઅ્રૂફ ઔર નહીં અનિલ મુન્કર ન કરને કે સબબ હોતે હૈં. ઈસલિયે ફર્માયા જા રહા હૈ કિ જિસ તરહ મુમ્કિન હો અગર કુવ્વતે બાઝૂ સે મિટા સકતે હો તો ઉસસે મિટાઓ. ઈસલિયે કભી કભી ઐસા ભી હતા હૈ કે કિસી આલિમ કી નસીહત સે કોઈ બુરાઈ નહીં છોળતા લેકિન અગર કોઈ તાકતવર, સરમાએદાર કહ દે તો બાત માન લેતા હૈ ઔર અપને દામન કો બુરાઈ સે બચા લેતા હૈ. બહરહાલ બાઝૂઓં કી કુવ્વત હો યા ઝબાન કી ચાશની, જિસ તરહ સે મુમ્કિન હો બુરાઈ સે રોકના હર મો'મિન કી ઝિમ્મેદારી હૈ બલ્કિ યહ કહૂં તો બેજા ન હોગા કે ઈસી મેં ઈમાન કી બકા ઔર તહફ્ફુઝ હૈ. અગર કુવ્વતે બાઝૂ ઔર ઝબાન સે કોઈ બુરાઈ નહીં રોક સકતા તો ફર્માયા ગયા કે ઈતના તો કર હી સકતે હો કે દિલ સે બુરા જાનો, ઈસલિયે કે એક કમઝોર ઈન્સાન મઝકૂરા દોનોં તરીકોં સે જબ બુરાઈ ન રોક સકેગા યા ઉસકી તાકત નહીં તો ડર હૈ કે કહીં વહ ખૂદ ભી બુરાઈ સે મુલવ્વિસ ન હો જાયે, ઈસલિયે ફર્માયા ગયા કે કમ સે કમ તુમ ખૂદ ઉસકો બુરા જાનો યહ ઈમાન કા સબસે કમઝોર તરીન દર્જા હૈ.

આજ મુઆશરા કા જાયઝા લેં તો કમઝોર ઈમાન વાલોં કી તાદાદ ભી બરાએ નામ નઝર આતી હૈ, ક્યા યહ સચ નહીં હૈ કે લોગ બુરાઈ કો દિલ સે બુરા ભી નહીં જાનતે ! બલ્કિ યહ કહતે નઝર આતે હૈં કે સબ ચલતા હૈ. મઆઝલ્લાહ ! યા કહ દેતે હૈં કે અલ્લાહ માફ ફર્મા દેગા. ખુદારા ! અપને હાલેઝાર પર રહમ કરો ઔર અપને ઈમાન કે તહફ્ફુઝ કે લિયે બુરાઈયોં કો દિલ સે બુરા જાનો.

★ ગુનાહ નહીં લિખે જાયેંગે ★

હઝરત સૈયદના અબૂ ઉબૈદા બિન જર્રાહ رضی اللہ عنہ કહતે હૈં કે મૈંને સરકારે દોઆલમ ﷺ સે પૂછા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ખુદાએ ઝુલજલાલ કી બારગાહ મેં કૌન સે શહીદ કી ઈઝ્ઝત ઝયાદા હૈ ? પ્યારે આકા ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, વહ જવાન જો ઝાલિમ હાકિમ કે સામને ગયા ઔર ઉસે નેકી કા હુકમ દિયા ઔર બુરાઈ સે રોકા ઔર ઉસી પાદાશ મેં ઉસે કત્લ કર દિયા ગયા, ઔર અગર ઉસે કત્લ નહીં કિયા ગયા તો વહ જબ તક ઝિંદા રહેગા ઉસકે ગુનાહ નહીં લિખે જાયેંગે. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ : ૧૨૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝાલિમ હુકમરાં અપની તાકત કે નશે મેં ડૂબ કર જો ચાહે કરતા હૈ, ગરીબોં પર ઝુલ્મ નીઝ હરામ વ હલાલ કા ઈમ્તિયાઝ ખત્મ કર દેતા હૈ બલ્કિ એક કિસ્મ કા ગુરૂર ઉસકે દિલ મેં હોતા હૈ કે મૈં તો હાકિમ હૂં, અપની મર્ઝી ચલાઉંગા ઔર ખ્વાહિશાતે નફ્સ પૂરી કરૂંગા. ઉસકે ગલત કામ ઔર તાકત વ ઈક્તિદાર કી વજહ સે કોઈ ઉસે બુરાઈ પર, ઝુલ્મ પર રોકતા નહીં કે કહીં વ કત્લ ન કર ડાલે, સખ્તતર સઝાઓં મેં ગિરફતાર ન કર દે યા કહીં મુલાઝિમત સે બરતરફ ન કર દે ઔર રિઆયતેં છીન ન લે, લિહાઝા હર કોઈ ખૌફઝદા રહતા હૈ. લેકિન હાકિમ કે બહક જાને કા નુકસાન યહ હોતા હૈ કે રિઆયા કે ભી બહકને કે ઈમ્કાનાત હોતે હૈં ઔર પૂરા મુઆશરા તબાહ વ બરબાદ હો સકતા હૈ. "اَلنَّاسُ عَلٰى دِيْنِ مُلُوْكِهِمْ" કિ લોગ અપને બાદશાહ કે દીન પર હોંગે. અગર બાદશાહ મેં બુરાઈ હોગી તો રિઆયા મેં ભી બુરાઈ હોગી ઐસે મેં અગર કોઈ બંદએ મો'મિન જાલિમ હાકિમ કે જુલ્મ કી પરવાહ કિયે બગૈર ઉસકે સામને હક્ક બાત કહ દે ઔર નેકી કા હુકમ દે ઔર બુરાઈયોં સે રુકને કે લિયે કહે તો કતએ નઝર ઈસસે કે અંજામ ક્યા હોગા તો ફર્માયા ગયા કે નેકી કા હુકમ દેને ઔર બુરાઈ સે રોકને કે બદલે ઉસે કત્લ કિયા જાયે યા કત્લ ન કિયા જાયે તો જબ તક વહ ઝિંદા રહેગા ઉસકે ગુનાહ નહીં લિખે જાયેંગે યાની અગર ગુનાહ ન દાનિસ્તા હો જાયે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસે માફ ફર્મા દેગા.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસકા મતલબ યહ નહીં હૈ કે એક બાર ઝાલિમ વ જાબિર હાકિમ હો નસીહત કરકે પૂરી ઝિંદગી ગુનાહ મેં ગુઝારો બલ્કિ નાસેહ કો ભી અપને આપ કો ગુનાહ સે બચાના હોગા.

★ બેરહમ હાકિમ ★

સહાબિએ રસૂલ હઝરત અબૂ દર્દા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે ઉન્હોંને કહા, નેકી કા હુકમ દેતે રહના ઔર બુરાઈ સે રોકતે રહના, નહીં તો અલ્લાહ તઆલા તુમ પર ઐસા હાકિમ મુકર્રર કર દેગા જો તુમ્હારે બુઝુર્ગોં કા એહતરામ નહીં કરેગા, તુમ્હારે બચ્ચોં પર રહમ નહીં કરેગા, તુમ્હારે બળે બુલાયેંગે લેકિન ઉનકી બાત નહીં માની જાયેગી, વહ મદદ તલબ કરેંગે લેકિન ઉનકી મદદ નહીં કી જાયેગી, વહ બખ્શિશ તલબ કરેંગે મગર ઉન્હેં બખ્શા નહીં જાયેગા. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ : ૧૧૮)*

આજ દુન્યા ભર કે મુસલમાન મસાઈબ વ આલમ કે ભંવર મેં ફંસે હુએ હૈં, કહીં જાયદાદ વ અમલાક તબાહ હો રહી હૈં તો કહીં માલ વ ઔલાદ, ગ઼ર્ઝેકિ દુન્યા ભર કે મુસલમાનોં કો કહીં ભી ઈત્મિનાન કી દૌલત હાસિલ નહીં હો રહી હૈ. ઈસકી વાહિદ વજહ યહ હૈ કે હમેં યાદ હી ન રહા કે હમારા મક઼સદે ઝીસ્ત ક્યા હૈ ઔર હમ યહ ફરામોશ કર ચુકે હૈં કે હમેં ક્યોં પૈદા કિયા ગયા ? આજ ભી અગર હમ ભલાઈ કા હુકમ દેના ઔર બુરાઈ સે રોકના શરૂ કર દેં તો પરવરદિગાર હમ કો હમારા ખોયા હુવા વક઼ાર દોબારા અતા ફર્મા દેગા ઔર ફિર સે હમ ઈત્મિનાન વ સુકૂન કી ઝિંદગી ગુઝારને લગેંગે. અલ્લાહ جَلَّ جَلَالُہٗ હમ સબકો ભલાઈ કા હુકમ દેને ઔર બુરાઈ સે રોકને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ. *(સબસે અફઝલ શહીદ)*

★ સબસે અફઝલ શહીદ ★

હઝરત સૈયદના હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે મહબૂબ ખુદા ﷺને ફર્માયા, મેરી ઉમ્મત મેં સબસે અફઝલ શહીદ વહ શખ્સ હૈ જો ઝાલિમ હાકિમ કે સામને ગયા ઉસે નેકી કા હુકમ દિયા ઔર બુરાઈ સે રોકા ઔર ઉસી વજહ સે શહીદ કર દિયા ગયા. તો ઐસે શહીદ કા ઠિકાના

જન્નત મેં હઝરત સૈયદના હમ્ઝા ઔર હઝરત સૈયદના ઈમામ જાફરે તૈયાર رضی اللہ عنہما કે દરમિયાન હોગા. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ : ૧૧૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝાલિમ વ જાબિર હુકમરાં કે સામને કલિમએ હક્ક઼ કહ દેના યહ કોઈ મામૂલી કામ નહીં હૈ ઔર ન હી હર કસો નાકસ કે બસ કી બાત હૈ, ઈસ વજહ સે ઈસકા સિલા ભી બહુત અઝીમ રખા ગયા હૈ. અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કે નેક બંદે કિસી કી પરવાહ નહીં કરતે, હક્ક઼ બાત કહને મેં ખૌફ મહસૂસ નહીં કરતે જૈસા કે હમારે અસ્લાફ કી ઝિંદગી ઈસ પર ગવાહ હૈ.

★ મો'મિન પર ફર્ઝ હૈ ★

પ્યારે આકા મુસ્તફા જાને રહમત ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કે જો ભી રસૂલ દુન્યા મેં તશરીફ લાયે ઉનકે હવારી યાની અસ્હાબ હોતે થે જો ઉસ રસૂલ કે બાદ અલ્લાહ جَلَّ جَلَالُہٗ કી કિતાબ ઔર ઉસ્કે રસૂલ ﷺ કી સુન્નત કે મુતાબિક઼ કામ કરતે થે, યહાં તક કે ઉન અસ્હાબ કે બાદ ઐસે લોગ આયે જો મિમ્બરોં પર બૈઠ કર નેક ઔર અચ્છી બાત કરતે થે લેકિન ખૂદ બુરે મુઆમલાત કિયા કરતે થે. તો ઉસ વક઼્ત હર મો'મિન પર ફર્ઝ હૈ ઔર ઉસ પર હક્ક઼ હૈ કે ઐસે લોગોં કે સાથ હાથોં સે જિહાદ કરે ઔર અગર હાથોં સે જિહાદ ન કર સકે તો ઝબાન સે કરે ઔર અગર ઝબાન સે ભી ન કર સકે તો વહ કમઝોર ઈમાનવાલા હૈ. *(કીમિયાએ સઆદત)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તાજદારે કાયનાત ﷺ કે મઝકૂરા ફર્માન કી રૌશની મેં યહ બાત સમઝ મેં આઈ કે નેકિયોં કી દઅ્વત દેનેવાલા ઔર બુરાઈ સે રોકનેવાલા અગર ખૂદ અપને દામન કો નેકિયોં સે નહીં બચાતા હૈ ઔર બુરાઈયોં સે આલૂદા કરતા હૈ તો હમ પર ફર્ઝ હૈ કે હમ સે જિસ તરહ મુમ્કિન હો ઉસકી ઈસ્લાહ કરેં. અગર હાથ સે મુમ્કિન હો તો હાથ સે ઔર ઝબાન સે મુમ્કિન હો તો ઝબાન સે, ક્યોંકિ અગર દાઈ ખૂદ બેઅમલી કા શિકાર હોગા તો લોગ ભી ઉસકે નક઼્શે ક઼દમ પર ચલ પળેંગે ઔર આખિર કાર મુઆશરા બુરાઈ કે દલદલ મેં ફંસ જાયેગા, અગર દોનોં તરીક઼ોં સે યાની હાથ ઔર ઝબાન સે નહીં

રોકે સકતે તો કમ અઝ કમ ઉસકે ગ़લત કામોં કો દિલ સે બુરા જાનેં કે યહ ઈમાન કા સબસે અદના દર્જા હૈ. અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહમેં દુઆ હૈ કે મૌલા તબારક વ તઆલા હમ પર કરમ કી નઝર ફર્માએ ઔર નેકિયોં કે ફરોગ ઔર બુરાઈયોં કે સદ્દેબાબ કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

સૈયદના હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે હુઝૂર રહ़મતે આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કે જબ મેરી ઉમ્મત દુન્યા કો બળી ચીઝ સમઝેગી તો ઈસ્લામ કી હૈબત ઉનકે દિલોં સે નિકલ જાયેગી ઔર જબ અમ્ર બિલ્ મઅ્રૂફ વ નહી અનિલ મુન્કર કો છોળ દેગી તો વહી કી બરકાત સે મહરૂમ હો જાયેગી, ઔર જબ આપસ મેં ગાલી ગલૌચ કરેગી તો અલ્લાહ ﷻ કી નિગાહ સે ગિર જાયેગી. *(તિર્મિઝી)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ મુસલમાનોં મેં મઝકૂરા તીનોં ખામિયાં નઝર આતી હૈં, દુન્યા સે ઈતની મહબ્બત પૈદા હો ગઈ હૈ કે ઉસસે બઢ્હ કર કિસી ચીઝ કો સમઝતે નહીં બલ્કે ઐસા લગતા હૈ કે દુન્યા મેં હમેશા રહના હૈ ઔર દુન્યા સે જાના હી નહીં હૈ. સારી કુવ્વત વ તવાનાઈ તલબે દુન્યા કે પીછે ખર્ચ કરતે હૈં ઔર આખિરત ફરામોશી કા હાલ તો યહ હૈ કે મરને કા તસવ્વુર ઔર મર કર જવાબ દેને કા તસવ્વુર તક દિલ સે નિકલ ચુકા હૈ. આપ રોઝમર્રા કી ઝિંદગી મેં નુમાયાં તૌર પર યહ ચીઝ દેખ રહે હોંગે. ઉસી તરહ કિસી કો બુરાઈ કરતે દેખ કર ન રોકના ઔર કિસી કો ભલાઈ કી તરફ ન બુલાના ઔર ન ભલાઈ કા હુકમ દેના, યહ ભી હમારી ક़ૌમ કી આદત બન ચુકી હૈ. ઔર આપસ મેં ગાલી ગલૌચ ભી હમારી પહચાન હૈ, બલ્કિ હમારે બચ્ચે બચ્ચે ઔર ઔરતેં ભી ગાલી ગલૌચ કી આદી હૈં. ઈલ્લા માશાઅલ્લાહ ! જિસકી વજહ સે અલ્લાહ ﷻને અપની નઝરોં સે ગિરા દિયા ઔર જબ અલ્લાહ ﷻ કિસી કો અપની નઝરો સે ગરા દે તો ફિર કોઈ ઉઠા નહીં સકતા.

આજ દુન્યા કો બળી ચીઝ સમઝને કી વજહ સે ઈસ્લામ કી હૈબત હમારે દિલ સે નિકલ ગઈ ઔર અમ્ર બિલ્ મઅરુફ વ નહી અનિલ મુન્કર સે કોતાહી કી વજહ સે હમ કુર્આને મુક़દ્દસ કી બરકતોં સે મહરૂમ હો ગયે

ઔર ગાલી ગલૌચ આમ હોને કી વજહ સે અલ્લાહ ﷻ કી નઝરોં સે ગિર ગયે. ખુદારા ! મઝકૂરા તીનોં કોતાહિયોં કો દૂર કરો ઔર અપને મુસ્તક़્બિલ કો બેહતર બનાને કી કોશિશ કરો.

★ દુઆ કુબૂલ ન હોગી ★

ઉમ્મુલ મો'મિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીક़ા رضی اللہ عنہا ફર્માતી હૈં કે સરકારે દો આલમ ﷺ એક મર્તબા દૌલત કદા પર તશરીફ લાએ તો મૈંને ચેહરાએ અન્વર પર એક ખાસ અષર દેખકર મહસૂસ કિયા કે કોઈ અહમ મામલા પેશ આયા હૈ. હુઝૂર રહ્મતુલ્ લિલ્ આલમીન સૈયદુલ મુરસલીન ﷺને કિસી સે ગુફ્તગૂ ન ફર્માઈ ઔર વુઝૂ ફર્મા કર મસ્જિદ મેં તશરીફ લે ગયે. મૈં હુઝરે કી દીવાર સે સુનને કે લિયે ખળી હો ગઈ કે કયા ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં ? આક़ાએ દો જહાં મહબૂબે ખુદા ﷺ મિમ્બર પર તશરીફ ફર્મા હુએ ઔર હમ્દો ષના કે બાદ ઈર્શાદ ફર્માયા, અય લોગો ! રબ્બે ઝુલજલાલ કા ઈર્શાદ હૈ કિ અમ્ર બિલ મઅ્રૂફ વ નહી અનિલ્ મુન્કર કરતે રહો, મુબાદા વહ વક़્ત આ જાયે કે તુમ દુઆ માંગો ઔર કુબૂલ ન હો, તુમ સવાલ કરો ઔર સવાલ પૂરા ન કિયા જાયે, તુમ અપને દુશ્મનોં કે ખિલાફ મદદ ચાહો ઔર તુમ્હારી મદદ ન કી જાયે. હુઝૂર શફીઉલ મુઝનબીન ﷺ યહ કલિમાતે મુબારકા ઈર્શાદ ફર્માને કે બાદ મિમ્બર સે નીચે તશરીફ લે આયે. *(અત્તરગ़ીબ, ૨/૨૧૪)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ હમ જિન મુસીબતોં મેં ભી ઘિરે હુએ હૈં વહ હમ સબ પર અ़યાં હૈં, હમ રો રો કર દુઆએં કર રહે હૈં લેકિન હમારી દુઆ બાબે ઈજાબત સે ટકરાતી નહીં. હમ નુસ્રતે ઈલાહી કા સવાલ કરતે હૈં લેકિન અલ્લાહ ﷻ કી તરફ સે મદદ નહીં હોતી, આખિર ઐસા ક્યોં ? ઈસ હદીષ શરીફ મેં તાજદારે કાયનાત ﷺને ઈસકી વજહ બયાન ફર્મા દી હૈ કે હમ હક્ક़ બાતોં કા હુકમ ઔર બુરી બાતોં સે રોકને કી ઝિમ્મેદારી પૂરી નહીં કર રહે હૈં તો અલ્લાહ ﷻ હમારી દુઆ કુબૂલ નહીં ફર્માતા.

કાશ ! ક़ૌમે મુસ્લિમ કા હર ફ઼ર્દ ઈસ ઝિમ્મેદારી કો નિભાને લગ

જાયે તો મૌલા કી રહ્મત કો પ્યાર આ જાયેગા. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકી દુઆએં કુબૂલ ભી ફર્માએગા ઔર ગૈબ સે હમારી મદદ ભી ફર્માએગા.

★ નેકિયોં કા હુકમ દેતે રહો ★

મશહૂર સહાબીએ રસૂલ હઝરત સૈયદના અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે હમને અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ક્યા હમેં નેકી કા ઉસ વક્ત હુકમ કરના ચાહિયે જબ હમ મુકમ્મલ તૌર પર નેકિયોં પર અમલ કરેં, ઔર બુરાઈયોં સે ઉસ વક્ત રોકના ચાહિયે જબ હમ મુકમ્મલ તૌર પર બુરાઈયોં સે કિનારા કશ હો જાયેં ? રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા, તુમ નેકિયોં કા હુકમ દેતે રહો અગર્ચે મુકમ્મલ તૌર પર અમલ ન કર સકો ઔર બુરાઈયોં સે રોકતે રહો અગર્ચે મુકમ્મલ તૌર પર ગુનાહોં સે કિનારા કશ ન હો સકે હો. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ : ૧૨૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે યે બાત સમઝ મેં આઈ કે નેકી કા હુકમ દેતે રહના ચાહિયે ઔર બુરાઈ સે રોકતે રહના ચાહિયે, ઈસલિયે કે જબ નેકી કા હુકમ દેતે રહેંગે તો એક ન એક દિન ઝરૂર નેકી કા ખ્યાલ ભી પૈદા હોગા ઔર બુરાઈ સે રોકતે રહેંગે તો દિલ ઝરૂર બુરાઈ સે રુકને કો કહેગા. લિહાઝા હમેં હર હાલ મેં અપને દામન કો બુરાઈ સે રોકના ચાહિયે ઔર ક઼ૌમ કો બુરાઈ સે રુકને કી દઅ્વત દેના ચાહિયે ઔર નેકી કા હુકમ દેના ચાહિયે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો નેકી કા હુકમ દેને ઔર બુરાઈ સે રોકને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ દાઈએ દીન સબ્ર લાઝિમ કર લે ★

એક નેક શખ્સને અપને બેટે કો નસીહત કી કે જબ તુમ મેં સે કોઈ નેકિયોં કા હુકમ દેના ચાહે તો ઉસે ચાહિયે કે અપને નફ્સ કો સબ્ર કા આદી બનાએ ઔર અલ્લાહ ﷻ સે ષવાબ કી ઉમ્મીદ રખે ક્યોંકિ જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા પર એતમાદ કરતા હૈ વહ કભી તકલીફોં મેં મુબ્તલા નહીં હોતા. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ : ૧૨૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! નેકી કા હુકમ દેતે વક઼્ત કિસી ભી ક઼િસ્મ કી ફિક્ર ન કરેં કે લોગ ક્યા સોચેંગે, ક્યા બોલેંગે ? અય

મઝહબે ઈસ્લામ કે પાસ્બાનો ! રાહે દઅ્વતો તબ્લીગ મેં આપ કો બેશુમાર પરેશાનિયોં કા સામના કરના પળેગા, કભી અંદાઝે દઅ્વત કા તમસ્ખુર ઉળાયા જાયેગા તો કભી દઅ્વત કે મુતાબિક઼ અમલ મેં કમી વગૈરા સે તઅ્ના સુનને કી નૌબત ભી આયેગી, લિહાઝા હર ચીઝ કો બર્દાશ્ત કરને કા જઝબા અપને અંદર પૈદા કરો, સબ્ર કા દામન થામે રખો, હર મુસીબત સે અલ્લાહ ﷻ મહફૂઝ રખેગા. નીઝ દોનોં જહાં કી બરકતોં સે નવાઝેગા, લેકિન ખબરદાર ! લોગોં કે તઅ્ને સુનકર દઅ્વત કા કામ બંદ નહીં કરના બલ્કે હર તકલીફ કો બર્દાશ્ત કરકે કામ કરતે રહના હૈ. દોનોં જહાં કી સુર્ખ્રુઈ અલ્લાહ ﷻ અતા કરેગા. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો હિમ્મત ઔર સબ્ર અતા ફર્માએ.

★ જન્નત સંવારી જાતી હૈ ★

હઝરત અબૂઝર ગિફારી رضی اللہ عنہ કહતે હૈં, હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક઼ رضی اللہ عنہ ને સુલતાને કૌનૈન ﷺ સે દર્યાફ્ત કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મુશ્રિકીન સે લળને કે અલાવા ભી કોઈ જિહાદ હૈ ? હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા, અય અબૂ બકર ! અલ્લાહ તઆલા કી ઝમીન પર ઐસે મુજાહિદીન રહતે હૈં જો શોહદા સે અફઝલ હૈં, ઝમીન પર ચલતે ફિરતે હૈં, રિઝ્ક઼ પાતે હૈં, અલ્લાહ તઆલા મલાઈકા મેં ઉન પર ફખ્ર કરતા હૈ, ઉનકે લિયે જન્નત સંવારી જાતી હૈ જૈસે ઉમ્મે સલમહ رضی اللہ عنہا કો નબીએ કરીમ ﷺ કે લિયે સંવારા ગયા થા. હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક઼ رضی اللہ عنہ ને પૂછા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ વહ કૌન લોગ હૈં ? શહંશાહે કૌનૈન ﷺ ને ફર્માયા, વહ નેકી કા હુકમ કરનેવાલે, બુરાઈયોં સે રોકનેવાલે, અલ્લાહ તઆલા કે લિયે દુશ્મની ઔર અલ્લાહ તઆલા કે લિયે મહબ્બત કરનેવાલે હૈં. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ : ૧૧૮)*

★ દરયા ઔર ક઼તરા ★

યારે ગ઼ાર હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક઼ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે રસૂલે ખુદા ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા કે કોઈ ક઼ૌમ ઐસી નહીં હૈ જિસમેં ગુનાહ ન હોતા હો ઔર વહ ઈસ બાત સે ઈન્કાર કરેં કે અલ્લાહ તઆલા ઉન પર

અઝાબ નાઝિલ કરનેવાલા હૈ જો સબ લોગોં કો અપની લપેટ મેં લે લેગા. હુઝૂરે અકૃદસ ﷺને યહ ભી ફર્માયા કે તમામ નેક કામ જિહાદ કે મુકાબિલે મેં ઐસે હૈં જૈસે બળે દરયા કે સામને એક કૃતરા ઔર અમ્ર બિલ્ મઅ્રુફ (અચ્છી બાતોં કા હુકમ દેને) કે મુકાબિલ મેં ઐસે હૈં જૈસે દરયાએ અઝીમ કે મુકાબિલે મેં એક કૃતરા. *(કીમિયાએ સઆદત)*

★ ખલીફતુલ્લાહ عزوجل ★

હઝરત હસન બસરી رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કે જો અચ્છી બાતોં કા હુકમ દે, બુરાઈયોં સે રોકે વહ અલ્લાહ તઆલા કા ખલીફા હૈ ઔર ઉસકે મહબૂબ ﷺ કા ભી ઔર ઉસકી કિતાબ કા ભી ખલીફા હૈ. અગર મુસલમાનોંને તબ્લીગ છોળ દી તો ઉન પર ઝાલિમ બાદશાહ મુસલ્લત હોંગે ઔર ઉનકી દુઆએં કુબૂલ ન હોંગી. *(તફ્સીરે નઈમી)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ પૂરી દુન્યા મેં ઝાલિમ હુકમરાનોં કા દૌર દૌરા હૈ ઔર મુસલમાનોં પર મુસલ્લત હોનેવાલે ભી ઝાલિમ હુકમરાં હૈં, ઝાલિમ હુકમરાં કી વજહ સે દુન્યાભરમેં મુસલમાનોં પર ઝુલ્મ વ ઝયાદતી કા તૂફાન આયા હુઆ હૈ ઔર બેચારગી કા શિકાર મુસલમાન મુસીબતોં કા મુકાબલા અપની તાકૃત વ બિસાત કે મુતાબિક કરતા ભી હૈ ઔર કહીં લાચાર વ બેબસ હોકર ઝુલ્મ બર્દાશ્ત કરતા નઝર આતા હૈ. ઝાલિમ હુકમરાનોં કે મુસલ્લત હોને કી વજહ મેરે આકા ﷺને જો બાત બતાઈ હૈ વહ યહ હૈ કે અચ્છી બાતોં કે હુકમ દેને ઔર બુરી બાતોં સે રોકને કી ઝિમ્મેદારી સે જબ મુસલમાન કોતાહી કરેંગે તબ ઐસા હોગા. આજ હમ દેખ રહે હૈં કે અમ્ર બિલ મઅ્રુફ વ નહી અનિલ મુન્કર સે કોતાહી કી વજહ સે હમ ઝાલિમોં કે હાથોં કે ખિલૌના બન ગયે હૈં, હમેં ચાહિયે કે હમ અમ્ર બિલ્ મઅરૂફ વ નહી અનિલ્ મુન્કર કે ફરીઝા કો સહીહ તૌર પર અદા કરને કી કોશિશ કરેં, ઈન્શાઅલ્લાહ ! જાલિમ હુકમરાનોં સે રિહાઈ મિલ જાયેગી.

★ બેહતરીન જિહાદ ★

સૈયદના હઝરત અબૂ બકર رضی اللہ عنہ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કે અય લોગોં !

ભલાઈ કા હુકમ દો, બુરાઈ સે મના કરો તુમ્હારી ઝિંદગી બખૈર ગુઝરેગી.

સૈયદના અલી كرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કે તબ્લીગ બેહતરીન જિહાદ હૈ. *(તફ્સીરે કબીર)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બેહતરીન ઝિંદગી ગુઝારને કે લિયે સૈયદના અબૂ બકર સિદ્દીક رضی اللہ عنہ ને જો નુસ્ખાએ કીમિયા અતા ફર્માયા વહ ભલાઈ કા હુકમ દેના ઔર બુરાઈ સે રોકના હૈ, યકીનન ઐસે ઈન્સાન કી ઝિંદગી બખૈર ગુઝરતી હૈ ક્યોંકિ લોગોં કા ભલા ચાહના ઉનકો અચ્છી બાતોં કી તા'લીમ દેના ઔર ઉનકે અંદર સે બુરાઈયોં કી મહબ્બત કો નિકાલના, ઉસકે લિયે કોશિશ કરના, સમઝાના, ઈન કામોં કી વજહ સે લોગોં કે દિલો મેં ઉસ બંદે કે લિયે મહબ્બત પૈદા હોતી હૈ ઔર હર કોઈ ઉસસે દિલી લગાવ રખતા હૈ, ઉસકે હર કામ કો આસાન કરને કી કોશિશ કરતા હૈ, આપને દેખા હોગા કિ મુઆશરે મેં ઐસે લોગોં કી બેપનાહ ઈઝ્ઝત હોતી હૈ ઔર હર કોઈ ઉનકી ખિદમત કરને કો સઆતમંદી સમઝતા હૈ, બશર્તે કે ઈખ્લાસ સે સારા કામ કરતા હો. અલ્લાહ عزوجل હમ સબકો દઅ્વત કી જિમ્મેદારી બહુસ્નો–ખૂબી અંજામ દેને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ તીન સો હૂરોં સે શાદી ★

આકાએ દો જહાં ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, મુઝે ઉસ ઝાત કી કૃસમ જિસકે કબઝાએ કુદરત મેં મેરી જાન હૈ ઐસા શખ્સ (યાની નેકી કા હુકમ કરને ઔર બુરાઈ સે રોકનેવાલા) જન્નત મેં તમામ બાલા ખાનોં સે ઉપર, વહાં તક કે શોહદા કે બાલા ખાનોં સે ભી ઉપર એક બાલા ખાના હોગા જિસકે ઉપર સબ્ઝ ઝમર્રુદ કે તીન સો દરવાઝે હોંગે ઔર દરવાઝા નૂર સે મામૂર હોગા ઔર વહાં પર તીન સો પાક દામન હૂરોં સે ઉસકી શાદી કી જાયેગી જબ વહ કિસી એક હૂર કી જાનિબ મુતવજ્જેહ હોગા વહ કહેગી, આપ કો વહ દિન યાદ હૈ જબ આપને નેકી કા હુકમ દિયા થા ઔર બુરાઈ સે રોકા થા ! દૂસરી કહેગી, આપ કો વહ જગહ યાદ હૈ જહાં આપને નહી અનિલ મુન્કર ઔર અમ્ર બિલ મઅરૂફ કિયા થા. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ : ૧૧૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! નેકી કા હુકમ દેનેવાલે કે લિયે અલ્લાહ ﷻ ને કિતના બુલંદ મક़ામ રખા હૈ, શોહદા કે બાલા ખાનોં સે ભી ઉપર ઉસકે લિયે બાલા ખાના હોગા. સુબ્હાનલ્લાહ ! રહ़મતે આલમ ﷺ કા ફ़ર્માન હક્ક़ હૈ, દઅ્વત ઈલલખૈર કે બદલે મેં ઈન્શાઅલ્લાહ ! જન્નત ભી મિલેગી ઔર વહ ભી બુલંદ મક़ામત કે સાથ, જો ભી વાદા મેરે આક़ા ﷺ ને ફ़ર્માયા હૈ સબ કુછ મિલેગા, આખિરત મેં જબ યહ સિલા મિલેગા તો દુન્યા મેં ભી નેકી કી દઅ્વત કા સિલા અલ્લાહ ﷻ ઝરૂર અતા ફ઼ર્માએગા, નેકી કી દઅ્વત ઔર નેકિયોં પર અમલ ઔર બુરાઈ સે નફ઼રત ઔર બુરાઈ સે રોકને કા કામ કરકે દેખો, ઈન્શાઅલ્લાહ ! દારૈન કી ઈઝ્ઝત ઝરૂર હાસિલ હોગી. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો તૌફીક़ અતા કરે. આમીન

★ ભલાઈ કી કુંજિયાં ★

હઝરત સહલ બિન સાઅદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર સરવરે કાયનાત ﷺ ને ફ઼ર્માયા, યહ ખૈર કે ખઝાને હૈં ઔર ઈન ખઝાનોં કી કુંજિયાં ઈન્સાન હૈં. ઉસ બંદે કો ખુશખબરી હો જિસકો અલ્લાહ તઆલાને ખૈર ખ્વાહી કો ખોલને કી ઔર બુરાઈ કો બંદ કરને કી કુંજી બનાયા હૈ, ઔર ઉસ બંદે કે લિયે હલાકત હૈ જિસકો અલ્લાહ તઆલાને બુરાઈ કો ખોલને ઔર ભલાઈ કો બંદ કરને કી કુંજી બનાયા હૈ. *(ઈબ્ને માજા)*

મઝકૂરા હદીષ શરીફ઼ સે યહ બાત સમઝ મેં આઈ કે અગર કોઈ બંદા ભલાઈ કા હુકમ દેતા હૈ તો ગોયા વહ ખૈર કે ખઝાને કો ખોલતા હૈ ઔર બુરાઈ સે રોકતા હૈ તો ગોયા ઉસ બંદે કો અલ્લાહ ﷻ ને બુરાઈ બંદ કરને કી કુંજી બના દિયા હૈ. પરવરદિગાર ﷻ ને જબ હમ કો ભલાઈ કે ખઝાને કી કુંજી બના હી દિયા હૈ તો આઓ ! હમ ભલાઈ કે ખઝાને કો ખોલેં ઔર બુરાઈ કો બંદ કર દેં. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો તૌફીક़ અતા કરે.

★ હર કલિમા કે એવઝ એક સાલ કી ઈબાદત ★

હઝરત સૈયદના મૂસા કલીમુલ્લાહ عليہ السلام ને અર્ઝ કિયા, અય રબ !

ઉસ શખ્સ કા બદલા ક્યા હોગા જિસને અપને ભાઈ કો બુલાયા, ઉસે નેકી કા હુકમ દિયા ઔર બુરાઈ સે રોકા ? અલ્લાહ ﷻ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા કે ઉસકે હર કલિમે કે બદલે એક સાલ કી ઈબાદત લિખ દી જાતી હૈ ઔર મેરી રહ़મત કો ઉસે જહન્નમ મેં જલાતે હુએ શર્મ આતી હૈ. *(મુકાશફ़તુલ કુલૂબ)*

અલ્લાહ ﷻ કા કિતના કરમ ઔર એહસાન હૈ કે એક કલિમે કે એવઝ મેં એક સાલ કી ઈબાદત કા ષવાબ ઔર કરમ બલાએ કરમ ઐસે બંદે કો જો ભલાઈ કા હુકમ દે ઔર બુરી બાતોં સે રોકે મૌલા કી રહ़મત કો ઉસે જહન્નમ મેં જલાને પર શર્મ આતી હૈ. ક્યા અબ ભી ષવાબ હાસિલ કરને ઔર જહન્નમ સે બચને કે લિયે ભલાઈ કા હુક્મ નહીં દોગે ઔર બુરાઈયોં સે નહીં રોકોગે ? આઓ ! નિય્યત કરેં ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઝરૂર આજ હી સે ઈસકી કોશિશ કરેંગે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો તૌફીક़ અતા કરે.

★ પૂરા ષવાબ ★

સૈયદના હઝરત અબૂ હુરૈરહ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે સરવરે કાયનાત ﷺ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા, હિદાયત કી તરફ઼ બુલાનેવાલે કે લિયે ઉસકી પૈરવી કરનેવાલોં કે બરાબર ષવાબ મિલતા હૈ જબ કે ઉસકે ષવાબ મેં કુછ કમી નહીં હોતી ઔર બુરાઈ કી તરફ઼ બુલાનેવાલે કો ઈતના હી ગુનાહ જિતના ઉસકી પૈરવી કરનેવાલોં કો હોતા હૈ, જબ કે ઉનકે ગુનાહોં મેં કુછ ભી કમી નહીં હોતી. *(તિર્મિઝી : ૨/૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! નેકી કી દઅ્વત કા ફ઼ાઈદા આપને મુલાહઝા ફ઼ર્માયા. અલ્લાહુ અકબર ! આપ કી નસીહત પર અગર કોઈ અમલ કરતા રહા, દૂસરોં તક આપસે સુના હુઆ પૈગ़ામ પહુંચાતા રહા ઔર જો જો ઉસ પર અમલ કરતેં રહેંગે, ઉન સબકા ષવાબ અલ્લાહ તઆલા આપ કો અતા ફ઼ર્માએગા, ઐસે હી બુરાઈ કે હવાલે સે ફ઼ર્માયા ગયા કે અગર કોઈ આપ કે કહને પર બુરા અમલ કરતા રહા ઔર જો ભી ઉસ પર અમલ કરતે રહેંગે, આપ કો ઉન સબકા ગુનાહ હોગા. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો સિર્ફ઼ નેકી કરને ઔર નેકી કા હુકમ દેને કી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માએ ઔર બુરાઈ સે બચને ઔર દૂસરોં કો બચાને કી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માએ. આમીન

★ પચાસ મુસલમાનોં કે આમાલ કે બરાબર અજર ★

અચ્છી બાત કા હુકમ કરો ઔર બુરી બાત સે મના કરો યહાં તક કે જબ તુમ યહ દેખો કે બુખ્લ કી ઈતાઅત કી જાતી હૈ ઔર ખ્વાહિશે નફ્સાની કી પૈરવી કી જાતી હૈ, ઔર દુન્યા કો દીન પર તરજીહ દી જાતી હૈ ઔર હર શખ્સ અપની રાય પર ઘમંડ કરતા હૈ, ઔર ઐસા અમ્ર દેખો કે તુમ્હેં ઉસસે ચારા ન હો તો અપને નફ્સ કો લાઝિમ કર લે યાની ખૂદ કો બુરી ચીઝોં સે બચાઓ ઔર અવામ કે મામલે કો છોળો (યાની ઐસે વક્ત મેં અમ્ર બિલ્ મઅરૂફ વ નહી અનિલ મુનકર ઝરૂરી નહીં) તુમ્હારે આગે સબ્ર કે દિન આયેંગે જિન મેં સબ્ર કરના ઐસા હૈ જૈસા કે મુટ્ઠી મેં અંગારા લેના. અમલ કરનેવાલે કે લિયે ઉસ ઝમાને મેં અમલ કરનેવાલે પચાસ અશ્ખાસ કે બરાબર અજર હૈ. લોગોંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મુસલમાન મેં સે પચાસ કા અજર ઉસ એક કો મિલેગા ? ફર્માયા, મગર તુમ મેં સે પચાસ કે બરાબર અજર મિલેગા. *(તિર્મિઝી, ઈબ્ને માજા)*

★ અફ્ઝલુલ જિહાદ ★

હઝરત સૈયદના અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ રસૂલે અકરમ ﷺને ફર્માયા, "اَفْضَلُ الْجِهَادِ كَلِمَةُ عَدْلٍ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ" યાની જાબિર હાકિમ કે સામને કલિમએ હક્ક બેહતરીન જિહાદ હૈ. *(તિર્મિઝી શરીફ : ૨/૪૦)*

★ રાસ્તે કા હક્ક ★

સૈયદના અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે આકાએ દોજહાં ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, રાસ્તોં મેં બૈઠને સે બચો ! સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ હમારે લિયે મજલિસ કાયમ કરના (બઅઝ અવકાત) ઝરૂરી હોતા હૈ જિસમેં હમ આપસ મેં ગુફતગૂ કરતે હૈં. રસૂલે અકરમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, અગર મજલિસ કાયમ કરના ઝરૂરી હી હૈ તો રાસ્તે કા હક્ક અદા કરો. સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ ને અર્ઝ કિયા, અય અલ્લાહ કે હબીબ ! ﷺ રાસ્તે કા હક્ક ક્યા હૈ ? આપને ઈર્શાદ ફર્માયા, નીચી

નિગાહ રખના, લોગોં કો તકલીફ દેને સે બાઝ રહના, સલામ કા જવાબ દેના ઔર નેકી કા હુકમ કરના ઔર બુરાઈ સે રોકના. *(મુસ્લિમ શરીફ : ૨/૨૧૩)*

આજ જહાં દેખો વહાં નૌજવાનોં કા ટોલા નઝર આતા હૈ, ચૌરાહે સે લેકર સ્કૂલ, કોલેજ વગૈરા કી સીળિયોં તક ઔર રાહગીર કો જુમ્લે કસના, નીઝ ઔરતોં કો છેળના, આવારગી કરના યહ સબ બુરાઈયાં પાઈ જાતી હૈં, મેરે આકા ﷺને જો રાસ્તે પર બૈઠતેં હૈં ઉન્હેં યહ ઝિમ્મેદારી બતાઈ કે અગર બૈઠના હો તો નિગાહેં નીચી રખેં, લોગોં કો તકલીફ ન દેં, સલામ કા જવાબ દેં, નેકી કા હુકમ દેં ઔર બુરાઈ સે રોકેં, યહ રાસ્તે કા હક્ક હૈ.

★ મુસલમાન દૂસરે મુસલમાન કા આઈના હૈ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે સરકારે દો જહાં ﷺને ફર્માયા, તુમ મેં સે હર શખ્સ અપને મુસલમાન ભાઈ કા આઈના હૈ અગર ઉસમેં કોઈ બુરાઈ દેખો તો ઉસકો દૂર કર દે. *(તિર્મિઝી શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મુસલમાન કો દેખ કર ઈસ્લામી તા'લીમ કા અંદાઝા લગતા હૈ, અગર એક મુસલમાન અચ્છી તરહ ઝિંદગી ગુઝારે ઔર કાનૂને ઈલાહી કા ખ્યાલ રખે ઔર રહમતે આલમ ﷺ કે ફર્માન કે મુતાબિક અમલ કરે તો ઉસે દેખ કર દૂસરે મુસલમાન કો ભી સંવરને ઔર ઈસ્લામ કે ઉસૂલ વ અહકામ કી પાબંદી કરને કા જઝબા પૈદા હોગા. ઈસ લિયે ફર્માયા ગયા કે એક મુસલમાન દૂસરે મુસલમાન કા આઈના હૈ, જિસ તરહ આઈના પર દાગ લગા હો તો હમ ઉસકો ફૌરન સાફ કર દેતે હૈં, તાકિ હમારા ચેહરા સાફ નઝર આયે, યૂં હી મુસલમાન મેં અગર કોઈ કમી દેખેં તો ઉસકો દૂર કરને કી કોશિશ કરેં, અલ્લાહ ﷺ હમ સબકો તૌફીક અતા કરે.

★ સબકો અઝાબ ★

ચંદ મખ્સૂસ લોગોં કી વજહ સે અલ્લાહ ﷻ સબ લોગોં કો અઝાબ નહીં કરેગા મગર જબ કે વહાં બુરી બાત કી જાયે ઔર વહ લોગ મના

કરને પર ક़ાદિર હોં ઔર મના ન કરેં, તો અબ આમો ખાસ સબકો અઝાબ હોગા. *(મિશ્કાત શરીફ : ૪૩૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ બહુત સારી જગહોં પર હમ બુરાઈ રોકને પર ક़ાદિર હોને કે બાવજૂદ રોકતે નહીં, મહઝ ઈસ વજહ સે કે હમારે ઔર ઉનકે તઅલ્લુક़ાત ખરાબ ન હોં, ખબરદાર ! તાજદારે કાયનાત ﷺ કે ફ઼ર્માન કી રૌશની મેં અઝાબે ઈલાહી કા જબ નુઝૂલ હોગા તો ઉસકી ઝદ મેં સિર્ફ ગુનહગાર હી નહીં બલ્કે વહ નેકોકાર ભી હોંગે જો તાક़ત રખને કે બાવજૂદ બુરાઈ સે રોકને કી કોશિશ નહીં કરતે થે, લિહાઝા અઝાબે ઈલાહી સે બચના હો તો અપની ઈસ્તેતાઅત કે મુતાબિક ઝરૂર બુરાઈ સે રોકને કી જદ્દો જોહદ કરો.

★ મલઊન હોને કા સબબ ★

બની ઈસરાઈલને જબ ગુનાહ કિયે, ઉનકે ઉલમાને મના કિયા મગર વહ બાઝ ન આયે, ફ઼िર ઉલમા ઉનકી મજલિસોં મેં બૈઠને લગે ઔર ઉનકે સાથ ખાને પીને લગે, ઉલમા કે દિલ ભી ઉન્હીં કે જૈસે કર દિયે ગૈર ઔર સૈયદના દાઉદ વ સૈયદના ઈસા عليه السلام કી ઝબાન સે ઉન સબ પર લઅ્નત કી, ઈસ વજહ સે કે ઉન્હોંને નાફ઼ર્માની કી ઔર હદ સે તજાવુઝ કરતે થે. ઉસકે બાદ હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા, ખુદા કી ક़સમ ! તુમ યા તો અચ્છી બાતોં કા હુકમ કરોગે ઔર બુરી બાતોં સે રોકોગે ઔર ઝાલિમ કે હાથ પકળ લોગે ઔર ઉનકો હક્ક़ પર રોકોગે ઔર હક્ક़ પર ઠહરાઓગે, યા અલ્લાહ તઆલા તુમ સબ કે દિલ એક તરહ કે કર દેગા, ફ઼िર તુમ સબ પર લઅ્નત કર દેગા જિસ તરહ ઉન સબ પર લઅ્નત કી. *(અબૂ દાઉદ)*

★ શહર કો ઝેરો ઝબર કર દિયા ★

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફ઼ર્માયા :

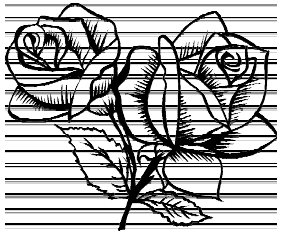
"اَوْحَى اللّٰهُ عَزَّوَجَلَّ اِلٰى جِبْرَئِيْلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ اَنِ اقْلِبْ مَدِيْنَةَ كَذَاوَكَذَا بِاَهْلِهَا، فَقَالَ يَارَبِّ اِنَّ فِيْهِمْ عَبْدَكَ فُلَانًا لَمْ يَعْصِكَ طَرْفَةَ عَيْنٍ قَالَ فَقَالَ اَقْلِبْهَا عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ فَاِنَّ وَجْهَهٗ لَمْ يَتَمَعَّرْ فِىْ سَاعَةٍ قَطُّ"

અલ્લાહ તઆલાને જિબ્રઈલ عليه السلام કી તરફ વહી ફ઼ર્માઈ કે ફ઼લાં બસ્તી કો ઉસકે બાશિદોં પર ઉલટા દો ! અર્ઝ ગુઝાર હુએ કે, અય રબ ! ઉસમેં તેરા ફ઼ુલાં બંદા ભી હૈ જિસને આંખ ઝપકને કી દેર ભી તેરી નાફ઼ર્માની નહીં કી ! ફ઼ર્માયા કે ઉસ પર ઔર દૂસરે સબ પર ઉલટા દો ક્યોંકિ મેરી ખાતિર ઉસકા ચેહરા એક સાઅત ભી મુતગૈયિર નહીં હુઆ થા. *(મિશ્કાત શરીફ : ૪૩૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અગર હમ ખૂદ તો નેકિયોં કે આદી હૈં ઔર લોગોં કો બુરાઈ કરતે દેખ કર ઉન બુરાઈયોં સે ઘિન ન કરેં ઔર ઉન્હેં રોકને કી જિદ્દો જુહદ અપની ઈસ્તેતાઅત કે મુતાબિક़ ન કરેં તો અલ્લાહ عزوجل જો હશ્ર બુરે લોગોં કા ફ઼ર્માએગા વહી નેક બંદોં કા ભી ફ઼ર્માએગા. લિહાઝા હમારી ઝિમ્મેદારી યહ હૈ કે સિર્ફ ખૂદ હી નેક ન રહેં બલ્કે અપને સાથ સાથ પૂરે મુઆશરે કો નેકી કે માહોલ સે આરાસ્તા કરને કી કોશિશ કરેં, જૈસા કિ ફ઼ર્માને બારી તઆલા હૈં : "يَاَيُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوْا قُوْا اَنْفُسَكُمْ وَ اَهْلِيْكُمْ نَارًا" ''અય ઈમાનવાલો ! અપની જાનોં ઔર અપને અહલો અ़યાલ કો જહન્નમ કી આગ સે બચાઓ.''

અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત અપને હબીબ પાક ﷺ કે સદક़ા વ તુફ઼ૈલ સે હમ સબકો ઈસ્લાહે મુઆશરા કા ફ઼રીઝા બહુસ્નો ખૂબી અંજામ દેને કી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માએ. આમીન

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ

દાઈયાને દીન કે અવસાફ

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જો ખુશ બખ્ત વ ખુશનસીબ ઔર સાહિબે અક़્લ અપની ઝિંદગી કા મક़્સદ સમઝ લેતે હૈં ઔર દઅ્વતે દીન કા ફ़રીઝા અંજામ દેને કે લિયે કમર બસ્તા હો જાતે હૈં ઐસે ખુશનસીબ લોગોં કે લિયે ઉનકી પહલી કોશિશ અપની ઈસ્લાહ કે લિયે હો, ઈસલિયે કે જબ તક ખૂદ ઉનકે અંદર ખાસ ખૂબિયાં ઔર સુન્નતે રસૂલ ﷺ પર અમલ કા જઝબા પૈદા ન હોગા ઉસ વક़્ત તક ઉન સે ઈસ બાત કી ઉમ્મીદ નહીં કી જા સકતી કે વહ દૂસરોં કે દિલ ઔર દૂસરોં કી ઝિંદગી બદલનેમેં કામયાબ હો સકેંગે. લિહાઝા ઝરૂરી હૈ કે અપને આપ કી ઈસ્લાહ પર તવજ્જોહ દી જાયે.

એક કામિયાબ મુબલ્લિગ બનને કે લિયે ઝરૂરી હૈ કે જહાં એક તરફ़ વહ ઝાતી તૌર પર સુન્નતે રસૂલ ﷺ કા પાબંદ, બાકિરદાર ઔર નેક હો, વહીં દૂસરી તરફ઼ ઉસકે અંદર વહ સિફ઼ાત ભી મૌજૂદ હો જો ઉસે ઈસ ક़ાબિલ બનાયે કે વહ દૂસરોં કે સાથ રહ કર ઉન નેક સિફ઼ાત કો અપને કિરદાર કે ઝરિયે દૂસરોં મેં મુન્તક़िલ કર સકે. દઅ્વત કે રાસ્તે મેં યહ બહુત અહમ ઝરૂરત હૈ ઈસલિયે કે વહ શખ્સ દઅ્વતો તબ્લીગ़ કે મૈદાનમેં સહીહ મઅનોં મેં ક़દમ નહીં રખ સકતા ઔર ન હી કામયાબી સે હમકિનાર હો સકતા હૈ જો ખૂદ અપને કિરદાર મેં અચછા ન હો.

આઈયે માલૂમ કરેં કે વહ કૌન કૌન સી સિફ઼ાત ઔર ખૂબિયાં હૈ જો દાઈયે ઈસ્લામ કી ઝિંદગી ઔર ઉસકે કિરદાર મેં ઔસી જાઝબિય્યત ઔર નિખાર પૈદા કર દે કે અવામ ઉન્હેં દેખ કર, ઉનકે સાથ રહ કર મહબ્બતે રસૂલ ઔર ઈતાઅ़તે રસૂલ મેં દીવાને હો જાયેં, દાઈ કી સિફ઼ાત મેં એક બળી સિફ઼ત ઈખ્લાસ હૈ.

★ ઈખ્લાસ ★

ઈખ્લાસ સે મુરાદ યહ હૈ કે હમારા ઉઠનેવાલા હર ક़દમ મહઝ અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે હબીબ ﷺ કી ખુશનૂદી કે લિયે હો. શોહરત કી ખ્વાહિશ,

ઈઝ્ઝત કી તમન્ના, ઈક़્તેદાર કી લાલચ ઔર કિસી ખિતાબ કે ખ્યાલ સે દિલ પાક હો. ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ : "وَاللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ اَحَقُّ اَنْ يُّرْضُوْهُ" "ઔર અલ્લાહ વ રસૂલ عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ કા હક્ક़ ઝાઈદ થા કે ઉસે રાઝી કરતે." *(પારા : ૧૦, આયત : ૬૨, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દુન્યા તઅરીફ़ કરે યા ગાલી દે ઈસસે બેનિયાઝ હોકર યહ તસવ્વુર દિલ મેં જમા લેં કિ હમારા મરના, જીના સબ કુછ રબ્બે કા'બા કે લિયે હૈ ઔર દીને ઈસ્લામ કે ગ़લબે કે લિયે હૈ. અગર અલ્લાહ ﷻ અપને પ્યારે હબીબ ﷺ કે સદક़ા વ તુફ़ૈલ મેં કામયાબી સે હમકિનાર ફ઼ર્માએ ઔર ગુમગશ્તગાને રાહે હિદાયત સહીહ રાહ પર ચલ પળેં ઔર પિછલે ગુનાહોં સે તાઈબ હો જાયેં તો ઈસે અપની ખૂબી ન સમઝેં બલ્કિ યહ અક़ીદા દિલ મેં રહે કે દિલોં કો ફ઼ેરનેવાલા તો ખુદાએ અઝીઝ વ ક़દીર હી હૈ, યહ તો ઉસકા કરમ હૈ કે ઉસને હમેં પૈગ़ામ પહુંચાને કા ઝરિયા બનાયા. સારી ખૂબિયાં તો અલ્લાહ ﷻ હી કે લાઈક़ હૈં.

યાદ રખેં કે કામયાબી ઔર નાકામી મિન જાનિબિલ્લાહ હૈ, કામિયાબી પર અલ્લાહ ﷻ કા શુક્ર અદા કરેં નાકામી પર મઝીદ મેહનત ઔર કોશિશ કરેં, ઔર નાકામીકે અસ્બાબ ભી તલાશ કરેં, ઈખ્લાસમેં કમી, અમલ મેં કોતાહી, મક़્સદ ફ઼રામોશી, ઈબાદત મેં સુસ્તી, નાકામી સે હમકિનાર હોનેવાલી ચીઝેં હૈં, વરના અલ્લાહ ﷻ તો કિસી કી કોશિશ કો રાયગાં નહીં ફ઼ર્માતા, ચુનાંચે ઉસી કા ફ઼ર્માન હૈ : "وَاَنْ لَّيْسَ لِلْاِنْسَانِ اِلَّا مَاسَعٰى" "ઔર યહ કે આદમી ન પાયેગા મગર અપની કોશિશ." *(સૂરએ નજ્મ, પારા : ૨૭, આયત : ૩૮, કન્ઝુલ ઈમાન)*

નાકામી પર બદ્દિલ યા માયૂસ હોના મો'મિન કા શેવા નહીં, ઈન્શાઅલ્લાહ ! ખાલિક़े કાયનાત ઝરૂર જલ્દ યા બદેર કામયાબી સે હમકિનાર ફ઼ર્માએગા, ઉસકા વાદા હક્ક़ હૈ : "وَاَنْتُمُ الْاَعْلَوْنَ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ" "તુમ્હીં ગાલિબ આઓગે અગર ઈમાન રખતે હો." *(સૂરએ આલે ઈમરાન, પારા : ૪, રૂકૂઅ : ૫, આયત : ૧૩૯, કન્ઝુલ ઈમાન)*

હમ ખાલિસ અલ્લાહ ﷻ વ રસૂલ ﷺકી રઝા વ ખુશ્નૂદી કે લિયે સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી કે લિયે સરગરમ રહેં ઔર સઈયે પૈહમ વ જોહદે મુસલ્સલ સે ઈસે આમ વ ફાઈઝુલ મરામ કરેં. અલ્લાહ ﷻ કી રઝા કે અલાવા ઔર કુછ હમારા મતલૂબ વ મક્સૂદ ન હો. કુર્આને મુક્દસમેં ઈતાઅત શિઆરી કે બારે મેં ફર્માયા ગયા હૈ : "مُخْلِصِيْنَ لَه الدين" *(સૂરએ બય્યિનહ, આયત : ૪, રુકૂઅ : ૩૦)*

માલૂમ હુવા કે હમારા હર અમલ ખાલિસ અપને મઅ્બૂદે બરહક્ક કે લિયે હો, ઝાહિરી યા બાતિની તૌર પર કિસી ભી ચીઝ કા દખલ ન હો: "اِلَّا ابْتِغَآءَ وَجْهِ رَبِّهِ الا عْلٰى" યાની ખુદાએ બરતર કી ઝાત કી ખુશ્નૂદી કે સિવા કોઈ ગરઝ ન હો.

અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام ને અપની દઅ્વત ઔર તબ્લીગ કે સિલસિલે મેં હમેશા યહી એલાન ફર્માયા કે હમ જો કુછ કર રહે હૈં ઉસસે હમકો કોઈ દુન્યવી ગરઝ ઔર ઝાતી મુઆવેઝા મતલૂબ નહીં : "وَمَااَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍاِنْ اَجْرِىَ اِلَّا عَلٰى رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ" ઔર મૈં ઈસ પર તુમ સે કોઈ અજર નહીં ચાહતા, મેરા અજર તો ઉસ પર હૈ જો સારી દુન્યા કા પરવરદિગાર હૈ. હઝરત નૂહ عَلَيْهِ السَّلَام ને ભી યહી એલાન ફર્માયા : "وَيٰقَوْمِ لَااَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًااِنْ اَجْرِىَ اِلَّاعَلَى اللّٰهِ" ઔર અય મેરી ક઼ૌમ ! મૈં તુમ સે ઈસ પર દૌલત કા ખ્વાહાં નહીં, મેરી જઝા તો ખુદા હી પર હૈ. *(સૂરએ હૂદ, પારા : ૧૨, આયત : ૨૮, રુકૂઅ : ૩)*

હમારે હુઝૂર તાજદારે કાયનાત ફખ્રે મૌજૂદાત ﷺ જિનકે સદક઼ા વ તુફૈલ હમેં દાઈયે દીન હોને કી ઈઝ્ઝત અતા કી ગઈ, ઉનકી ક઼લ્બી કૈફિયત કો બયાન કરને કા હુકમ અલ્લાહ ﷻ ને ખૂદ ઉન્હેં અતા ફર્માયા : "قُلْ مَا سَاَلْتُكُمْ مِنْ اَجْرٍفَهُوَلَكُمْ اِنْ اَجْرِىَ اِلَّاعَلَى اللّٰهِ وَهُوَعَلٰى كُلِّ شَىْءٍ شَهِيْدٌ" "તુમ ફર્માઓ, મૈંને તુમ સે ઈસ પર કુછ અજર માંગા હો તો વહ તુમ્હીં કો, મેરા અજર તો અલ્લાહ હી પર હૈ ઔર વહ હર ચીઝ પર ગવાહ હૈ." *(સૂરએ સબા, પારા : ૨૨, આયત : ૪૭, કન્ઝુલ ઈમાન)*

યા'ની વહ અહકમુલ હાકિમીન જો આલિમુલ્ ગૈ઼બ વશશહાદહ્ હૈ વહ મેરી નિય્યતોં કો ભી જાનતા હૈ કે મેરી કોશિશ બેગરઝ ઔર સિર્ફ અલ્લાહ ﷻ કે લિયે હૈ.

ઈસી તરહ એક ઔર મક઼ામ પર મોહસિને આ'ઝમ ﷺકો લોગોં કો દઅ્વત ઈલલ્લાહ કે મક઼સદ કી વજહ બતા દેને કા હુકમ દિયા ગયા : "قُلْ مَااَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ اَجْرٍاِلَّامَنْ شَآءَ اَنْ يَّتَّخِذَاِلٰى رَبِّهٖ سَبِيْلًا" યાની તુમ ફર્માઓ ! ઈસ પર મૈં તુમ સે કુછ ઉજરત નહીં માંગતા મગર જો ચાહે કે અપને રબ કી તરફ઼ રાહ લે. *(સૂરએ ફુર્ક઼ાન, પારા : ૧૯, આયત : ૫૭, કન્ઝુલ ઈમાન)*

યા'ની મેરી ઈસ કાવિશ, જિદ્દો જુહદ કી વજહ અગર તુમ જાનના ચાહતે હો તો જાન લો કે ઈસકે સિવા કુછ નહીં કે તુમ લોગ હક્ક઼ કો કુબૂલ કર લો.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા આયતોં કી રૌશની મેં યહ બાત અચ્છી તરહ ઝેહન મેં બૈઠ ગઈ હોગી કે દઅ્વત કે કામ મેં ઈખ્લાસ સબસે ઝયાદા ઝરૂરી હૈ. દુન્યા મેં ભી ઈખ્લાસ હી કામિયાબી કી બુન્યાદ હૈ. કોઈ બઝાહિર કિતના હી બળા નેકી કા કામ કર લે લેકિન અગર ઉસકી નિય્યત કે મુતઅલ્લિક઼ યહ માલૂમ હો જાયે કે ઉસકા મક઼સદ ઝાતી મન્ફ઼અત યા શોહરત યા નુમાઈશ થા, તો ઉસ કામ કી ક઼દ્રો ક઼ીમત ફૌરન નિગાહોં સે ગિર જાયેગી. હમેં સરકાર આ'લા હઝરત ઈમામે ઈશ્ક઼ો મહબ્બત ઈમામ અહમદ રઝા ખાં ફાઝિલે બરેલ્વી رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْه કા યહ શેઅર હમેશા દિલો દિમાગ મેં બસાઈ રખના ચાહિએ :–

કામ વહ લે લીજિયે તુમકો જો રાઝી કરે
ઠીક હો નામે 'રઝા' તુમ પે કરોળોં દુરૂદ

★ ફિક્રે ઈસ્લામી ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મુબલ્લિગ કે લિયે યહ ભી ઝરૂરી હૈ કે લોગોં કો દીન કી બાતેં સમઝાતે હુએ યહ બાત બતાએ કે દીન મહઝ ચંદ રુસૂમાત કા નામ નહીં હૈ બલ્કિ મુબલ્લિગ કો ચાહિયે કે વહ

અપની ગુફ્તગૂ મેં ઈસ્લામ કા ઐસા તઆરુફ પેશ કરે કે સામઈન કે દિલોં મેં ઈસ્લામ કા તસવ્વુર પૂરે નિઝામે ઝિંદગી કી હૈસિયત સે બૈઠ જાયે, હમારી ફિક્ર ખાલિસ ઈસ્લામી ફિક્ર હો, હમારી ફિક્રો સોચ મેં કહીં સે ગૈર ઈસ્લમી ફિક્ર દાખિલ ન હોને પાએ. હમેં હર વક્ત ઈસ બાત કા ખ્યાલ રખના ચાહિયે કે ઈસ્લામ એક મુકમ્મલ નિઝામે હયાત હૈ, ઝિંદગી કા કોઈ ગોશા ઉસકે દાઈરે સે ખારિજ નહીં. વહ અખ્લાક્ સંવારને કા પૈગામ ભી દેતા હૈ ઔર અદલો ઈન્સાફ કા કાનૂન ભી ફરાહમ કરતા હૈ, વહ રિઝ્કે હલાલ હાસિલ કરને કે તરીકે ભી બતાતા હૈ ઔર ઉસકે ઉસૂલ ભી મુહૈયા કરતા હૈ. ઈસ્લામ ઈન્સાની ઝિંદગી કે હર ગોશે કો સૈરાબ કરતા હૈ, કિસી ગોશે કો તિશ્ના નહીં છોળતા.

અહકામે ઈસ્લામી કી માલૂમાત ફરાહમ કરને કે લિયે કુર્આને હકીમ ઔર હદીષે રસૂલ ﷺસે તઅલ્લુક્ કો મઝબૂત કરના હોગા, હમારા મઝહબ વહમો ગુમાન કા મઝહબ નહીં, અગર અલ્લાહ ﷻને ફહમો બસીરત અતા ફર્માઈ હૈ કે અપને મસાઈલ ખૂદ કુર્આન વ હદીષ સે હલ કર સકેં તો اَلحمدللّٰہ વરના અલ્લાહ ﷻને જિન ખુશનસીબોં કો મારિફતે કુર્આન વ હદીષ કી દૌલત અતા ફર્માઈ હૈ ઉનસે ઈસ્તિફાદા કરેં.

ફિક્રે ઈસ્લામી તિજારત કી મંડી સે લેકર ઘરેલૂ ઝિંદગી તક છાઈ હુઈ રહની ચાહિયે ઔર ઉસ પર સદ ફીસદ ઈત્મિનાન હોના ચાહિયે. ઔર ઈસ્લામી ફિક્ર કો હર જાનિબ મુસલ્લત કરને કી તગો દૌ કરની ચાહિયે. ફિક્રે ઈસ્લામી કો અમલી જામા પહનાને કે લિયે ઉલમાએ રબ્બાનિય્યીન સે મુલાકાત, ઝાહિદીન કી હમ નશીની નીઝ ઈન હઝરાત કા એહતરામ ઔર ઉનકી ખૂબિયોં કી તઅરીફ નિહાયત કી કારઆમદ ષાબિત હોગી. ઔલિયા અલ્લાહ કે આસ્તાનોં પર હાઝરી ઔર ઉનકે હાલાતે ઝિંદગી કા મુતાલિઆ કામયાબી કા ઝીના સાબિત હોગા. ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆલા !

દુન્યા કે કિસી ભી ખિત્તે મેં મુસલમાન ઔર ઈસ્લામ કી સરબુલંદી કે લિયે ક્યા હોના ચાહિયે યા વહાં પર મુસ્લિમ સરગરમિયાં ક્યા હૈં ? ઔર ઈસ્લામ કે લિયે ક્યા હો રહા હૈ ? ઈસકી માલૂમાત ફરાહમ કરને કી કોશિશ કરેં. નીઝ તહરીર કે અફકારો નઝરિયાત કો લોગોં તક પહુંચાને

કી ફિક્ર હમેશા દામનગીર રહના ચાહિયે. ઈસ લિયે કે હમ જિસ તહરીક સે વાબસ્તા હૈં ઉસકે ઝરિયે ઈસ વક્ત આલમી સતહ પર અહયાએ સુન્નત ઔર ઈત્તિબાએ રસૂલ ﷺ કી દઅ્વત વ તબ્લીગ કા કામ શુરૂ હો ચુકા હૈ. દુન્યા કે મુખ્તલિફ મમાલિક આજ ભી બેતાબી સે દાઈયાને દીન કા ઈન્તિઝાર કર રહે હૈં. فالحمدللّٰہ علیٰ ذالک

યાદ રખેં ! અગર હમને અપને કરીબ હોનેવાલે મુસલમાન ભાઈયોંકે અઝહાન વ કુલૂબ કો ઈસ્લામી ફિક્ર સે મુઝૈયન નહીં કિયા તો ઈન્દલ્લાહ ઝરૂર હમ સે મુવાખેઝા હોગા. લિહાઝા હમ હર આનેવાલે કો સંવારને કી કોશિશ કરેં, નીઝ ઉસે અચ્છી તરહ તહરીક કો સમઝને કા મૌકા દેં. પહલી મુલાકાત મેં ન આપ ઉસે મુકમ્મલ સમઝ સકતેં હૈં ઔર ન વહ આપ કો. વહ જિતના આપ સે કરીબ હોગા ઉસકે દિલ મેં ઈસ્લામ કી મહબ્બત પુખ્તા હોતી ચલી જાયેગી ઔર મઆસી વ મનાહી સે નફરત પૈદા હોતી ચલી જાયેગી.

ઈસ તરહ સાથિયોં મેં ઈઝાફા હોગા ઔર તિશ્નગાને દીન કો મહબ્બતે રસૂલ ﷺ કે જામ સે સૈરાબ ભી કિયા જા સકેગા ઔર યહ ઉસી વક્ત મુમ્કિન હૈ જબ હમ ખૂદ અપની દઅ્વત કા અમલી નમૂના બન જાયેં.

"સબસે અચ્છા ઈન્સાન વહ હૈ જિસકી નઝર અપને ઐબોં પર હો ઔર ઉન્હેં દૂર કરને કી કોશિશ કરે."

હમ એક તબીબ કે ફરાઈઝ અંજામ દેં કે તબીબ મરીઝ સે નહીં મર્ઝ સે નફરત કરતા હૈ, અગર મુઆશરા મેં કોઈ મુસલમાન બુરાઈયોં મેં ઝિંદગી ગુઝાર રહા હૈ ઉસકી દુન્યા ઔર આખિરત સંવારને કે લિયે કોશાં હો જાયેં, વહ કૈસા ભી હૈ પ્યારે આકા કા ઉમ્મતી તો હૈ.

અગર આપ કી નસીહત સે ઉસકી ઈસ્લાહ હો જાયે તો જબ તક વહ દીવાનગીએ ઈશ્કે રસૂલ ﷺમેં જિએગા આપ કે લિયે બખ્શિશ કી દુઆએં કરતા રહેગા.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ્લામ અપને માનનેવાલોં

કો યહી સબક़ દેતા હૈ કે તુમ અપને ભાઈ કે લિયે વહી પસંદ કરો જો અપને લિયે પસંદ કરતે હો. હમ સોચતે હૈં કે જન્નત કે હક્કદાર બન જાયેં તો અપને ઉન ઈસ્લામી ભાઈયોં કો ભી ઈશ્ક़ કી રાહ પર ગામઝન કરને કી કોશિશ કરેં જો બુરાઈયોં મેં મુબ્તલા હૈં. ઔર અગર અલ્લાહ ﷻ ને કુછ ઈબાદત કી તૌફીક़ દી હૈ તો ઉસ પર નાઝાં ન હોં બલ્કિ ખુદા કા શુક્ર અદા કરેં.

★ ઈષાર ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ક્યા સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ કે ઈષાર વ કુર્બાની કે વાક़िઆત આપ કી નિગાહોં કે સામને નહીં હૈં ? ક્યા ઉન પાકબાઝ લોગોં ને અપની જાન, માલ ઔર ઔલાદ કો ઝરૂરત પળને પર રાહે ખુદા મેં કુર્બાન નહીં કર દિયા ? ગ़ૌર ફર્માઈયે ! ખલીફએ અવ્વલ હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ કે ઈષાર વ કુર્બાની કે જઝબએ સાદિક़ પર કે એક મર્તબા અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ ﷺ ને સહાબા સે માલ કી કુર્બાની તલબ ફર્માઈ તો યારે ગ़ાર હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ અપને ઘર કી સારી જાયદાદ લેકર હાઝિર હો ગયે, સરકાર ﷺ ને પૂછા, અબૂ બક़ર ! ક્યા છોળ કર આએ હો ? સિદ્દીક़ે અકબર رضی اللہ عنہ કે જવાબ પર કુર્બાન જાઓ ! અર્ઝ કરતે હૈં, ઘર મેં અલ્લાહ ઔર રસૂલ કો છોળ આયા હૂં ! ગોયા આપ યૂં ફર્મા રહે થે :

પરવાને કો ચિરાગ़ તો બુલબુલ કો ફૂલ બસ
સિદ્દીક़ કે લિયે હૈ ખુદા કર રસૂલ બસ

લિહાઝા ! એક મુબલ્લિગ કી બાવક़ાર ઝિંદગી કે લિયે ઝરૂરી હૈ કે બવક़્તે ઝરૂરત ઈષાર વ કુર્બાની પેશ કરને મેં સુસ્તી ન કરે. ઈસસે માલૂમ હુવા કે મુબલ્લિગ કી બહુત સી સિફ્તોં મેં એક અહમ સિફ્ત ઈષારો કુર્બાની ભી હૈ.

યાદ રખેં ! દુન્યા કા કોઈ ભી નિઝામ બગ़ૈર ઈષારો કુર્બાની કે ક़ાયમ ન હો સકા અગર હમ એશકદોં મેં બૈઠ કર નિઝામે ઈસ્લામ ક़ાયમ કરના ચાહતે હૈં, તો ઐસા હરગિઝ નહીં હો સકતા, દીન કી રાહ મેં જાનો માલ ઔર વક़્ત કી કુર્બાની દેના દીન પર કોઈ એહસાન નહીં બલ્કિ ઉસ કુર્બાની

કો કુબૂલ કરના રબ્બ ﷻ કા હમ બંદો પર એહસાન હૈ, ઈસલિયે કે ખુદા કી ઝાત બેઐબ હૈ ઔર હમ ઉસકી બારગાહ મેં અપની જાનિબ સે ઐબદાર નઝરાના પેશ કરતે હૈં ક્યોંકિ હમ તો સરાસર ખતાકાર હૈં, ફિર ભી ઉસકા અઝીમ એહસાન હૈ કે અપને દીન કે કામ કે લિયે ઉસને હમેં તૌફીક़ મરહમત ફર્માઈ અગર રાહ મેં આનેવાલી મુસીબતોં કા હમને ખંદા પેશાની સે ઈસ્તિક़બાલ કિયા ઔર સબ્ર વ શુક્ર કી રાહ પર ગામઝાન રહે, યહાં તક કે વક़્ત આને પર હમને અપની જાન જાંફરીં કે સુપર્દ કર દી તો યહ હમારી ઝિંદગી કી મેઅ્રાજ હોગી. ઈસલિયે કે જો બિસ્તર પર મરતે હૈં વહ મર હી જાતે હૈં ઔર જો ઉસકી રાહ મેં જાન દેતે હૈં વહ જાન દેકર ભી ઝિંદા રહતે હૈં ઔર દાઈમી અજ્ર કે હક્કદાર હોતે હૈં ઔર યહ બાત ઝહેન મેં રહે કે રાહે ખુદા મેં દી ગઈ કુર્બાની કે ઝાએઅ હોને કા તો ષવાબ હી નહીં હોતા. યહાં તો અજ્ર હી અજ્ર હૈ.

બલ્કે હક़ીક़ત તો યહ હૈ કે હમારી જાન ઔર હમારા માલ સબ કુછ તો અહકમુલ હાકિમીન કી અમાનત હૈ, જૈસા કે રબ્બ તબારક વ તઆલા કુર્આન મજીદ મેં ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

"اِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰى مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ"યા'ની બેશક ! અલ્લાહને મુસલમાનોં સે ઉનકે માલ ઔર જાન ખરીદ લિયે ઈસ બદલે પર કે ઉનકે લિયે જન્નત હૈ. *(સૂરએ તૌબા)*

હમ તો દર હક़ીક़ત ઈન દોનોં ચીઝોં (જાન વ માલ) કી નિગરાની કે લિયે હૈં, જહાં જહાં કે લિયે હમેં ઉનકે ઈસ્તેમાલ કા હુકમ મિલા હૈ વહાં વહાં ઉનકો ઈસ્તેમાલ કરેં તાકિ યૌમે હિસાબ મેં શમિન્દગી ન હો. અગર હમ અમાનતે ઈલાહી કી ઝિમ્મેદારી કો બહુસ્નો ખૂબી અંજામ દે ચુકે તો ખાલિક़ે જન્નત કે વાદે કે મુતાબિક़ જન્નત કે હક્કદાર બન જાયેંગે. ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆલા !

★ ઈલ્મ ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મુબલ્લિગ़ દઅ્વતે દીન કે અઝીમ જઝ્બે કો લેકર અપની ઔર અપને ઈસ્લામી ભાઈયોં કી

ઈસ્લાહ કા અઝીમ કામ અંજામ દેને મેં હર તરહ કી કુર્બાનિયાં દે રહા હો ઔર દાઈ કી બહુત સી સિફાત ઉસમેં મૌજૂદ ભી હોં તો ઈસકે બાવજૂદ મુબલ્લિગ કે દઅવત કે નિઝામ કો આગે બઢાને કે લિયે એક અહમ ઝરૂરત ઈલ્મ ભી હૈ.

રહ્મતે આલમ ﷺ કે ફર્માન કે મુતાબિક઼ ઈલ્મે દીન હમારા બેહતરીન સાથી હૈ. ઈર્શાદે રિસાલત હૈ : "عَلَيْكُمْ بِالْعِلْمِ فَاِنَّ الْعِلْمَ خَلِيْلُ الْمُؤْمِنِ" "ઈલ્મ કો અપને ઉપર લાઝિમ કર લો કે ઈલ્મ બેહતરીન દોસ્ત હૈ."

ઈલ્મ ઐસા હૈ જો ક઼બ્ર કી તારીક વાદી મેં ફિરિશ્તોં કે જવાબ કે લિયે ભી કામ આતા હૈ. દાઈ સે મુખાતબ કી કાફી ઉમ્મીદેં વાબસ્તા હોતી હૈં. સામઈન અપની મુખ્તલિફ઼ પરેશાનિયોં કા હલ દીન કે દાઈરે મેં ચાહતે હૈં. અગર ઉનકી પરેશાનિયોં કા ઈલાજ કુર્આનો હદીષ કી રૌશની મેં ન કિયા જાયે તો વહ તિશ્ના ચલે જાયેંગે. ઈસ તરહ અજર સે મહરૂમી હોગી. લિહાઝા મુબલ્લિગ઼ કો હમેશા તહસીલે ઈલ્મ મેં સરગરદાં રહના ચાહિયે, કભી અપને આપ કો મુકમ્મલ ન સમઝે કે હમારે ઔર આપ કે આક઼ા વ મૌલા ﷺ કા ફર્માન હૈ : "اُطْلُبُوا الْعِلْمَ مِنَ الْمَهْدِ اِلَى اللَّحْدِ" "માં કી ગોદ સે લેકર ક઼બ્ર કી ગોદ તક ઈલ્મ હાસિલ કરતે રહો."

હમારા દફ઼્તર હો યા મકાન ઉસકી ઝીનત દીની કિતાબોં સે હો ન કે બેશક઼ીમત શો પીસ સે, ઔર યહ કિતાબેં બરાએ ઝીનત ન હોં બલ્કે બરાએ મુતાલિઆ હોં, ઔર મુતાલિઆ બરાએ મુતાલિઆ ન હો બલ્કે બરાએ અમલ હો, યહીં તકાઝએ દીને મતીન વ મંશાએ શર્એ મુબીન હૈ.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રોઝમર્રા કે મામૂલાત મેં સે કુછ વક઼્ત મખ્સૂસ કર લો જો તહસીલે ઈલ્મ યા મુતાલિઆ કે લિયે હો ઔર ઈલ્મે નાફે઼્ કે લિયે દુઆ કરો. ઔર તાજદારે કાયનાત ﷺ કી સુન્નત સમઝ કર ઈલ્મ મેં ઈઝાફ઼ા કી દુઆ કરતે રહો : "رَبِّ زِدْنِيْ عِلْمًا" ઔર અર્ઝ કરો કે અય મેરે રબ્બ ! મુઝે ઈલ્મ ઝયાદા દે. ઈન્શાઅલ્લાહ ! રહ્મતે આલમ ﷺ કા સદક઼ા મિલ જાયેગા, ફરાઈઝ કી અદાયગી કે બાદ ઈબાદાત મેં સબસે બેહતરીન ઈબાદત ઈલ્મ હાસિલ કરના હૈ.

હુઝૂર હાફિઝે મિલ્લત અલ્લામા અશશાહ અબ્દુલ અઝીઝ મુહદ્દિષ મુરાદાબાદી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَ الرِّضْوَانُ (બાની : અલ જામિઅ્તુલ અશરફિયા–મુબારકપુર) ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કે દાઈયાને દીન કે લિયે બેહતરીન વઝીફ઼ા કિતાબોં કા મુતાલઆ હૈ. ઔર હુઝૂર સૈયદુલ ઉલમા સૈયદ આલે મુસ્તફ઼ા મારહરવી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَ الرِّضْوَانُ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કે દાઈયાને દીન કો રોઝાના કમ અઝ કમ દીની કિતાબોં કે દો સો સફ઼હાત કા મુતાલિઆ કરના ચાહિયે.

યાદ રહે, કુર્આન વ સુન્નત કી રૌશની મેં ઈલ્મ કે બગ઼ૈર દઅ્વત કા કામ ભટકના ઔર ભટકાના હૈ. કુર્આને હકીમ કા તર્જુમા કન્ઝુલ ઈમાન, કુતુબે અહાદીષ વ તફ઼ાસીર, તારીખે ઈસ્લામ, સીરતે તાજદારે કાયનાત ﷺ, ઉલમાએ અહલે સુન્નત બિલખુસૂસ આ'લા હઝરત ઈમામ અહમદ રઝા ખાં ફ઼ાઝિલે બરેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ કી તસ્નીફ઼ કરદા કિતાબોં કા મુતાલિઆ કરેં. યાદ રહે કે કુર્આને મુક઼દ્દસ કી રૌશની મેં બુઝુર્ગતર વહી હૈ જો સાહિબે તક઼્વા હો. ચુનાંચે રબ ﷻ કા ફર્માન હૈ :

"اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَاللّٰهِ اَتْقٰكُمْ" યાની બેશક ! અલ્લાહ કે યહાં તુમ મેં ઝયાદા ઈઝ્ઝતવાલા વહ જો તુમ મેં ઝયાદા પરહેઝગાર હૈ. *(પારા : ૨૬, આયત : ૧૨, કુન્ઝુલ ઈમાન)*

ઔર તક઼્વા બગૈર ઈલ્મ કે હાસિલ નહીં હો સક઼્તા, ચાહે દસ દર્સગાહ સે મિલે યા મિન જાનિબિલ્લાહ મિલે યા બુઝુર્ગોં કી નઝર સે મિલે. અપની ઝિંદગી ઈસ રાહ મેં લગા દો તાકિ ઈલ્મ કી રૌશની કે ઝરિયે દુન્યા કો ઉજાલે મેં લા સકો.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હુસૂલે ઈલ્મ કે લિયે આપ કી સહૂલત કો પેશે નઝર હમ ઝૈલ મેં કિતાબોં કી ફ઼ેહરિસ્ત પેશ કર રહે હૈં જિનકે મુતાલિએ સે ન સિર્ફ઼ ઈલ્મ બઢેગા બલ્કિ અક઼ીદા ઔર ઈમાન ભી મઝબૂત હોતા ચલા જાયેગા. અલ્લાહ તઆલા અપને હબીબ ﷺ કે સદક઼ા વ તુફ઼ૈલ હમારે દિલોં મેં મુતાલિએ કા શૌક઼ પૈદા ફર્માએ ઔર હમેં ઈલ્મે નાફે઼્ અતા ફર્માએ.

★ બરાએ મુતાલિઆ ★

કન્ઝુલ ઈમાન વ ખઝાઈનુલ ઈર્ફાન	ઝરૂરી
બહારે શરીઅત હિસ્સા અવ્વલ	ઝરૂરી
તમ્હીદે ઈમાન	ઝરૂરી
ફ઼ાનૂને શરીઅત	ઝરૂરી
તજલ્લિયુલ યક઼ીન	ઝરૂરી
સુરૂરુલ કુલૂબ	ઝરૂરી
જઝ્બુલ કુલૂબ	ઝરૂરી
બહારે શરીઅત (હિસ્સા : ૧૬)	ઝરૂરી
અખ્બારુલ અખ્યાર મુતરજિમ	ઝરૂરી
તક્મીલુલ્ ઈમાન મુતરજિમ	ઝરૂરી
તહક઼ીક઼ાત અવ્વલ વ દોમ	ઝરૂરી
ફ઼તાવા અફ઼ીકા	ઝરૂરી
સીરતે રસૂલે અરબી ﷺ	ઝરૂરી
સીરતુલ મુસ્તફા ﷺ	ઝરૂરી
મુબારક રાતેં	ઝરૂરી
મુકાશફ઼તુલ કુલૂબ	ઝરૂરી
કીમિયાએ સઆ઼દત	ઝરૂરી
નફ઼હાતુલ ઉન્સ બઝ્મે ઔલિયા	ઝરૂરી
અઝમતે વાલિદૈન	ઝરૂરી
જન્નતી ઝેવર (બરાએ ખ્વાતીન)	ઝરૂરી

અમલ

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દાઈયે દીન કા અવસાફ઼ મેં બહુત નુમાયાં વસ્ફ઼ ઉસ્કા અપના ઝાતી અમલ હૈ ઔર યહી વસ્ફ઼ દઅ્વત કી રાહ મેં મુઆવિન હોતા હૈ, મુબલ્લિગ઼ કા અમલ ખૂદ એક દઅ્વત હૈ, ઈસલિયે કે ઈલ્મ બગૈર અમલ કે ઐસે હી હૈ જૈસે દરખ્ત બગૈ઼ર ફ઼લ હો, યહ કિતની બળી મુનાફ઼િક઼ત હોગી કે હમ કહેં કુછ ઔર કરેં કુછ ! ખાલિક઼ કાયનાત ﷻ ને ઈર્શાદ ફ઼રમાયા : "اَتَاْمُرُوْنَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ اَنْفُسَكُمْ" યા'ની ક્યા લોગોં કો ભલાઈ કા હુકમ દેતે હો ઔર અપની જાનોં કો ભૂલતે હો. *(સૂરએ બક઼રહ, આયત : ૪૩)*

હમારે લિયે ઝરૂરી હૈ કે હમ જો દઅ્વત લોગોં કો દેં ઉસ દઅ્વત કા અવ્વલીન મુખાતબ અપની ઝાત કો બનાયેં, અપને વજૂદ કો મુકમ્મલ ઈસ્લામી વુજૂદ મેં રંગ ડાલેં. હમારા એક એક અમલ ઈસ્લામ કે દાઈરે મેં હો. અગર હમને અપની ઝાત કો દઅ્વત સે મહરૂમ રખા ઔર સારી કાયનાત મેં દીન કી દઅ્વત પહુંચાને મેં સરગરદાં રહે તો યહ અપની દઅ્વત કા મઝાક઼ ઉળાના નહીં તો ઔર ક્યા હૈ ? ઔર ખુલી હુઈ મુનાફ઼િક઼ત નહીં તો ઔર ક્યા હૈ ? ઔર ઐસા કરને કે દારૈન મેં રુસ્વાઈ કે અલાવા ઔર ક્યા હાથ આયેગા ?

દાઈ કા કિરદારક઼ૌમ કે લિયે નમૂનએ અ઼મલ હોતા હૈ. દાઈ કી બેઅમલી ઔર સુસ્તી કો દલીલ બના કર અગર કોઈ જાહિલ બેઅમલી કા શિકાર હો ગયા તો અંજામ કિતના ખતરનાક હોગા ઉસકા અંદાઝા બખૂબી લગાયા જા સકતા હૈ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો અપને પ્યારે હબીબ ﷺ કે સદક઼ા વ તુફ઼ૈલ મેં દારૈન કી રુસ્વાઈ સે બચાએ.

★ અચ્છી સોહબત ★

અલ્લાહ ﷻ કુર્આને મજીદમેં ઈર્શાદ ફ઼રમાતા હૈ : "يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَكُوْنُوْا مَعَ الصّٰدِقِيْنَ" "અય ઈમાનવાલો ! અલ્લાહસે ડરો ઔર સચ્ચોં કે સાથ હો જાઓ." *(સૂરએ તૌબા, પારા : ૧૧, આયત : ૧૧૮, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દાઈ કી ઝિંદગી મેં યહ વસ્ફ જિસકો હમ અચ્છી સોહબત કહતે હૈં બેપનાહ ઝરૂરી હૈ, ક્યોંકિ દાઈ કો દેખનેવાલે લોગ ઉસકે માહોલ કો, કુર્બો જવાર કો યાની દાઈ કે સાથ ઉઠને બૈઠનેવાલોં પર ગહરી નિગાહ રખ્તે હૈં, અગર ઉનકી નિગાહોં કો દાઈ કી સોહબત મેં રહનેવાલે નેક, પારસા, બાકિરદાર અફ઼રાદ હૈં તો ખૂદ બખૂદ અવામ પર ઐસે દાઈ કી દઅ્વત કા અષર નુમાયાં હોને લગતા હૈ. ઔર યહી દીન કા મક़્સૂદ ભી હૈ. ઈલ્મ પર અમલ કી તરફ઼ ઉભારનેવાલી ચીઝ સાલિહીન કી સોહબત હૈ, અચ્છી સોહબત કી બુન્યાદ પર અચ્છા જઝબા પૈદા હોતા હૈ. તહરીક કે કામયાબ ઔર ઝયાદા બાઅમલ સાથિયોં કી તરફ઼ નઝર હોની ચાહિયે ઔર ઉનકી સોહબત સે ઈસ્તેફ઼ાદા કરના ચાહિયે. તાકિ કઝ–રવી, કોતાહી ઔર નફ્સ કી શરારતોં સે બચને કા હુનર પૈદા હો સકે. હક્ક़ બાત ઔર અચ્છાઈ કો કુબૂલ કરને મેં તઅમ્મુલ નહીં કરના ચાહિયે કે યહ સઆદતમંદો કી નિશાની હૈ, બેજા ઝિદ હટધર્મી તબાહી કા પેશ ખેમા હૈ.

ચંદ સાઅ़ત સોહબતે બાઔલિયા
બેહતર અઝ સદ સાલા તાઅ़તે બેરિયા

ઉલમાએ બાઅમલ કી સોહબત સે ઝરૂર ઈસ્તેફ઼ાદા કરના ચાહિયે ઔર ઉનકે દર્સ મેં શિરકત કે લિયે વક़્ત નિકાલના ચાહિયે તાકિ કુર્આન વ હદીષ કે રૂમૂઝ વ અસરાર સે વાક़િફ઼િય્યત હાસિલ હો, ઈસલિયે કે હિકમતો દાનાઈ કી એક બાત કભી અરસએ દરાઝ કે લગે હુએ ઝંગ કો દૂર કરને કા સબબ બન જાતી હૈ. ઐસી મહફ઼िલોં સે ઈજતેનાબ કરેં જહાં ઝમીર કો જગાને કે બજાએ સુલાયા જાતા હો તાકિ તઝીએ અવક़ાત કરનેવાલોં મેં શુમાર ન હો ઔર દિલ મુર્દા ન હો.

યાદ રખેં ! દર્સ ઔર મહફ઼िલ સે મુરાદ ઉલમાએ હક્ક़ ઔર ઉલમાએ અહલે સુન્નત કી મહફ઼िલ ઔર દર્સ હૈ, વરના વહ લોગ જિનકા દિયા બુઝ ચુકા હો ઐસોં કી ઝબાન સે ફ़ીલો ફ़ાલ બેમક़્સદ હોગા, ઈસલિયે કે અંધેરે કા મુસાફ઼िર ઉજાલા નહીં દે સકતા.

★ ઈસ્તેક़ામત ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દઅ્વતે દીન કી રાહ મેં ઈસ્તેક़ામત ભી એક અહમ વસ્ફ઼ હૈ, દાઈ કી ઝિંદગી મેં કામયાબ દઅ્વત કો બુન્યાદ મુબલ્લિગ કે કામ સે દિલચસ્પી કે સાથ સાથ ઈસ્તેક़ામત હી મંઝિલે મક़્સૂદ તક પહુંચાને મેં મદદગાર હોતી હૈ. ઈસ રાહ મેં હઝાર તકલીફ઼ હો ફિર ભી દઅ્વત કા કામ કિસી સૂરત સે ન રુકે ન સુસ્ત હો, ક્યોંકિ દીન કી રાહ મેં આઝમાઈશ વ ઈબ્તેલા સે ભી ગુઝરના પળતા હૈ. કભી અલમો મસાઈબ કે પહાળ ટૂટ પળતે હૈં ઔર કભી અપને પરાએ કી તઅ્ના ઝની ક़ુલ્બો જિગર મેં લર્ઝા પૈદા કર દેતી હૈ, કભી દાઈયાને દીન કો ખરીદને કી કોશિશ કી જાતી હૈ, કભી મકરો ફ઼રેબ કે જાલે ઈસ તરહ બુન દિયે જાતે હૈં કે આદમી ઉસકો સમઝ નહીં સકતા. કભી મુસલસલ તગો દૌ કે બાવુજૂદ ખાતિર ખ્વાહ કામયાબી ન મિલને પર તબીઅત મેં ઈન્તિશાર પૈદા હો જાતા હૈ, ગર્ઝે કે મુખ્તલિફ઼ તરીક़ોં સે દાઈયે દીન આઝમાયા જાતા હૈ, લેકિન કામયાબ વહી દાઈયે દીન હો સકતા હૈ જિસકે પાએ સબાત મેં લગઝિશ ન આયે બલ્કિ તુફ઼ાન અપના રુખ મોળ દે, તઅ્ના દેનેવાલે સોચને પર મજબૂર હો જાયેં કે ઈસે દઅવત સે કિસી સૂરત સે નહીં રોકા જા સકતા. ઈસ્તેક़ામત કા મુઝાહિરા કરનેવાલે કો ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆ़લા ! અહકમુલ હાકિમીન કી મદદ મિલેગી. અલ્લાહ ﷻ કા વાદા હૈ : "وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِيْنَ" યાની હમારે જિમ્મએ કરમ પર હૈ મુસલમાનોં કી મદદ ફ઼ર્માના." *(સૂરએ રૂમ, પારા : ૨૧, આયત : ૪૭, કન્ઝુલ ઈમાન)*

જબ આપ ઈસ્તેક़ામત કા કોહે ગિરાં બન જાયેંગે તો આપ દેખેંગે કે જો મુખાલિફ઼ત કે પહાળ તોળ રહે થે વહી દસ્તો બાઝૂ બન કર દીન કે ફ઼રોગ દેનેમેં મુઆવિન ષાબિત હોંગે. કોઈ ભી તહરીક બગૈર ઈસ્તેક़ામત કે કામયાબી સે હમકિનાર નહીં હો સકતી.

★ મહ़બ્બતે રસૂલ ﷺ ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ વસ્ફ઼ કમાલે ઈમાન

કી અલામત હૈ, આમ મો'મિન કી ઝિંદગી મેં યહ વસ્ફ પાયા જાના રૂહ કી અલામત હૈ ક્યોંકિ ઈસ વસ્ફ કા તઅલ્લુક઼ ઈમાન સે હૈ તો અગર આમ મો'મિન કી ઝિંદગી મેં ઈસ વસ્ફ કા હોના ઝરૂરી હૈ તો દાઈ કી ઝિંદગી મેં યહ વસ્ફ બદર્જએ અતમ્મ હોના લાઝિમ હૈ કે યહ વસ્ફ જિતના ઝયાદા પાયા જાયેગા દઅ્વત મેં ઉતના હી દર્દ, નિખાર ઔર તાસીર પૈદા હોતી જાયેગી. ઔર અસ્લ બાત તો યહ હૈ કે ઈસ્લામ કા બુન્યાદી મક઼સદ ભી યહી હૈ કે મો'મિન કા દિલ મહબ્બતે રસૂલ ﷺકા ખજાના બના રહે, ચુનાંચે ઝાતે રિસાલત મઆબ ﷺસે મહબ્બત કિસ હદ તક હોની ચાહિયે. ખૂદ પૈગ઼મ્બરે આ'ઝમ ﷺ કી ઝબાને ફૈઝે તર્જુમાન સે સુનિયે, ઈર્શાદ ફ઼ર્માતે હૈ :–

"لا یُؤْمِنُ اَحَدُکُمْ حتّٰی اَکُوْنَ اَحَبَّ اِلَیْہِ مِنْ وَّالِدِہٖ وَوَلَدِہٖ وَالنَّاسِ اَجْمَعِیْنَ"

"તુમ મેં સે કોઈ મો'મિન નહીં હો સકતા જબ તક કિ મૈં ઉસકે માં બાપ ઉસકી ઔલાદ ઔર બક઼િયા તમામ ઈન્સાનોં કે મુકાબિલે મેં ઉસકે નઝદીક ઝયાદા મહબૂબ ન હો જાઉં." *(મુસ્લિમ શરીફ, ૧/૪૮)*

સહાબાએ કિરામ ઔર ઔલિયાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰہِ تَعَالٰی عَلَیْہِمْ اَجْمَعِیْنَ મેં ઈતાઅતે ઈલાહી ﷻ વ ઈતાઅતે રસૂલ ﷺકા અઝીમ જઝ્બા થા, ઉસકી વજહ ક્યા થી ? ઉસકી સબસે બળી વજહ યહ થી કે વહ અપને પ્યારે આક઼ા ﷺસે બેપનાહ મહબ્બત કરતે થે ઔર ઉન્હેં હમેશા યહ ખૌફ઼ દામનગીર રહતા કે મહબ્બત રુસ્વા ન હોને પાએ, કોઈ યહ ન કહે કે આશિક઼ે રસૂલ ﷺ ઐસા કર રહા હૈ. લિહાઝા રસૂલે આ'ઝમ ﷺ કી મહબ્બત કો ખૂબ ખૂબ અપને દિલ મેં જાગુઝીં કર લો ઔર યહ મહબ્બત ઝિક્રે રસૂલ ﷺ સે પૈદા હોતી હૈ. મહબ્બતે રસૂલ ﷺમેં ઈઝાફ઼ા કે લિયે મો'જિઝાત વ કમાલાત હુઝૂરે અકરમ ﷺ કા મુતાલિઆ કરેં ઔર ઉનકા ઝિક્ર કરેં. નીઝ ખાલિક઼ે કાયનાત ﷺને જિસ તરહ કુર્આને મજીદ મેં અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કી શાન બયાન કી હૈ ઔર જો આદાબ બારગાહે રસૂલે અકરમ ﷺકે બયાન ફ઼ર્માએ હૈં ઉન્હેં અચ્છી તરહ સે પળ્હેં. આ'લા હઝરત કા રિસાલા તજલ્લિયુલ યક઼ીન ઔર શૈખ અબ્દુલ હક્ક઼ મુહદ્દિષ દહેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ કી કિતાબ જઝબુલ કુલૂબ કા મુતાલિઆ

ભી ઉસકે લિયે બહુત મુફીદ હૈ.

ઈસી તરહ ઈશ્કે઼ રસૂલ ﷺ મેં મઝીદ ઈઝાફ઼ા વ પુખ્તગી કે લિયે નઅ્તે પાક બેહતરીન ઝરીઆ હૈ. મહબ્બતે આલા યહ હૈ કે જબ કોઈ કામ અહકામે રસૂલ સે ટકરાતા હો યા હુઝૂર ﷺ કી નારાઝગી કા સબબ બનતા હો અગર્ચે ઉસમેં માલ કી ફ઼રાવાની, ઝાહિરી ઈઝ્ઝત વ શોહરત ઔર બુલંદી હાસિલ હોતી હો, ઉસકી તરફ઼ ક઼દમ બઢ્હને સે રુક જાયેં તો સજદએ શુક્ર બજા લાયેં કે અલ્લાહ ﷻને અપને મહબૂબ કી મુહબ્બત સે આપ કે સીને કો મુનવ્વર કર દિયા હૈ, ઔર અગર ક઼દમ ફ઼िસલ જાયેં તો ડરના ચાહિયે કે જિસ મહબ્બત કા તક઼ાઝા હમ સે અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે હબીબ ﷺને કિયા હૈ વહ મહબ્બત તકમીલ તક નહીં પહુંચી.

આઈયે ! ચંદ સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰہِ تَعَالٰی عَلَیْہِمْ اَجْمَعِیْنَ કી કૈફ઼િયતે મહબ્બતે રસૂલ ﷺ કો પળ્હેં તાકિ દઅ્વત કી રાહ મેં હમારે હૌસલે બુલંદ હોં ઔર હુસૂલે મહબ્બતે રસૂલ ﷺ આસાન હો જાએ.

હઝરત ઝૈદ બિન ખાલિદ رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો ફ઼ર્માતે હુએ સુના કે, "અગર મુઝે અપની ઉમ્મત કે મશક્ક઼ત મેં પળને કા અંદેશા ન હોતા તો મૈં લોગોં કો હર નમાઝ કે વક઼્ત મિસ્વાક કા હુકમ દેતા ઔર ઈશા કી નમાઝ કો તિહાઈ રાત તક મોઅખ્ખર કર દેતા." ઈસકે બાદ હઝરત ઝૈદ બિન ખાલિદ رضی اللہ عنہ કા મામૂલ હો ગયા કે જબ નમાઝ કે લિયે મસ્જિદ મેં આતે તો ઉનકે કાનોં પર મિસ્વાક હોતી જિસ તરહ લિખનેવાલા ક઼લમ કો કાન પર રખ લેતા હૈ. જબ નમાઝ કા ઈરાદા ફ઼ર્માતે તો મિસ્વાક દાંતોં મેં ઘુમા લેતે ઔર ફ઼िર ઉસે અપની જગહ પર રખ લેતે. *(તિર્મિઝી, અબૂ દાઊદ)*

હઝરત ઝૈદ બિન ખાલિદ رضی اللہ عنہ કો રહ્મતે આલમ ﷺને મિસ્વાક કા હુકમ નહીં દિયા થા બલ્કિ અપની પસંદ કા ઈઝહાર ફ઼ર્માયા થા તો હઝરત ઝૈદ رضی اللہ عنہ ને અપને મહબૂબ ﷺ કી પસંદ કો ઝિંદગી ભર કે લિયે મહબૂબ બનાએ રખા તાકિ રઝાએ મહબૂબ હાસિલ હો જાયે. યહ કૈફ઼િયત હઝરત ઝૈદ رضی اللہ عنہ હી કી નહીં બલ્કિ હર સહાબિયે રસૂલ رِضْوَانُ اللّٰہِ تَعَالٰی عَلَیْہِمْ اَجْمَعِیْنَ કા યહી હાલ થા. અલ્લાહ હમેં ભી ઈન

ઉશ્શાક़ાને રસૂલ કા સદક़ા અતા ફર્માએ.

હઝરત ઈબ્ને હંઝલા રિવાયત કરતે હૈં કે એક મૌક़े પર હુઝૂરે અકરમ ﷺને ફર્માયા કે ખુઝૈમ અસદી رضی اللہ عنہ ક્યા ખૂબ આદમી હૈં સિવાએ દો બાતોં કે કે ઉનકે ગેસૂ બહુત લંબે હૈ ઔર તેહબંદ ઘિસટતા હૈ.

હઝરત ખુઝૈમ رضی اللہ عنہ કો જબ યહ બાત માલૂમ હુઈ તો ઉન્હોંને ઉસ્તરા લિયા ઔર ગેસૂ કાટ કર કાન કે બરાબર કર લિયે ઔર તેહબંદ પિંડલી તક ચળહા લી. *(અબૂ દાઊદ શરીફ)*

મહબ્બતે રસૂલ ﷺ કા જો ષબૂત સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ ને પેશ કિયા હૈ કોઈ પૈરોકર કિસી મુક़્તદા કે લિયે પેશ નહીં કર સક્તા. ઔર યહી વજહ થી કે અહલે બાતિલ સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ કી દીવાનગીએ ઈશ્ક़ે રસૂલ ﷺ કે આગે સર ખમીદા નઝર આતે યા મૈદાને છોળ કર ભાગ જાતે.

લિહાઝા દાઈયે દીન કે લિયે ઝરૂરી હૈ કે મહબ્બતે રસૂલ ﷺ કો અપને દિલ મેં ખૂબ ખૂબ જાગુઝીં કર લે ઔર જૈસા કે પહલે બયાન હુઆ કે મહબ્બતે રસૂલ ઝિક્રે રસૂલ વ નઅ્તે રસૂલ ﷺસે પૈદા હોતી હૈ, ઔર ફિર બાત ભી સહીહ હૈ, જો જિસસે ઝયાદા મહબ્બત કરતા હૈ ઉસી કા ઝિક્ર ઝયાદા કરતા હૈ. હમ રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે દાવએ મહબ્બત કરતે હૈં તો હમેં ભી આપ હી કા ઝિક્ર કષરત સે કરના હોગા.

વારફ્તગી ઔર શગૂફ્તગી કી ઝરૂરત હૈ, મહબ્બતે રસૂલ મેં મર મિટને કી ઝરૂરત હૈ, હાં ! ઝિક્રે રસૂલ ﷺસે ફિક્રે રસૂલ ﷺ કી તરફ़ ક़દમ બળહાયે, ફિક્રે રસૂલ ﷺસે સુન્નતે રસૂલ ﷺકી તરફ़ ક़દમ બળહાયે, સુન્નતે રસૂલ ﷺસે અઝમતે રસૂલ ﷺકી ક़દમ બળહાયે ક़દમ બળહાતે રહિયે ઔર ફિર સારે આલમ પર છા જાઈયે.

★ ક્યા ઐસા હો સકતા હૈ ★

હાં ! હો સકતા હૈ ઔર હુઆ ભી હૈ. જાગને કી ઝરૂરત હૈ, બેદાર હોને કી ઝરૂરત હૈ. સુલાનેવાલોં કે હાથ ઝટકને કી ઝરૂરત હૈ, સબ તૌક़ ગલે સે નિકાલ કર રહ્મતે આલમ ﷺકી ગુલામી કા તૌક़ ડાલને કી

ઝરૂરત હૈ. ફિર દેખિએ ટાટ પર બૈઠ કર ભી શાહી કી જા સકતી હૈ. બસ ! આક़ાએ કૌનો મકાં ﷺકે હો જાઈયે, સારા જહાં આપ કા બન જાયેગા.

★ બદ્મઝહબોં સે દૂરી ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ કલ કઈ એક બદ્મઝહબ ફિર્કે પાએ જાતે હૈં જૈસે દેવબંદી, વહાબી, સુલહ કુલ્લી, ગૈર મુક़લ્લિદ, જમાઅ્તે ઈસ્લામી, તબ્લીગી જમાઅ્ત, રાફઝી, ક़ાદિયાની, મુન્કિરીને હદીષ ઈનસે ઘિન કરેં ઔર ઈનકો અપને સે દૂર રખેં, હદીષે પાક મેં હૈ કે હુઝૂરે અક़દસ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"اِيَّاكُمْ وَاِيَّاهُمْ لَا يُضِلُّوْنَكُمْ وَلَا يَفْتِنُوْنَكُمْ" ઈનસે દૂર હો ઔર ઈન્હેં અપને સે દૂર રખો, કહીં યહ તુમ્હેં ગુમરાહ ન કર દેં ઔર કહીં યહ તુમ્હેં ફિત્ને મેં ન ડાલ દેં. *(મુસ્લિમ શરીફ : ૧/૧૦)*

એક દૂસરી હદીષે પાક મેં હૈ કે ન ઉનકે સાથ ખાઓ, ન પિઓ, ન બૈઠો, ન શાદી બ્યાહ કરો, ન ઉનકે સાથ નમાઝ પળહો, ન ઉનકી જનાઝે કી નમાઝ પળહો. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૧૧/૩૨૪)*

ઉનકી સોહબત ઈમાન વ અક़ીદે કે લિયે ઝહરે ક़ાતિલ હૈ. લિહાઝા ઉનસે દૂર રહના ઝરૂરી હૈ. યૂંહી ઝૂઠ, ચુગલી, ગીબત, હસદ, બુગ્ઝ, કીના, હિર્સ વ તમઅ્, લળાઈ, ઝગળા વગૈરા સે લાઝિમી તૌર પર ઈજ્તિનાબ કરેં. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કે અલ્લાહ તઆલા હમેં બુરાઈયોં કે સાથ સાથ બદ્મઝહબોં કી સોહબત સે બચને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ. આમીન

★ બાહમી ઉખુવ્વત ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યૂં તો જુમ્લા મો'મિનીન આપસ મેં ભાઈ ભાઈ હૈં લેકિન ચૂંકિ આપકી ઝિમ્મેદારી મો'મિન ભાઈ સે બળ્હ કર હૈ ઔર ચૂંકિ આપ ઉસ તહરીક સે વાબસ્તા હૈં જિસકી દઅ્વત કા મક़સદ બાહમી ઉખુવ્વત હૈ ઈસલિયે એક હી તહરીક સાથ હોને કી વજહ સે યહ ભાઈચારગી કા રિશ્તા ઔર ઝયાદા ક़વી હૈ. તહરીક કે સાથિયોં મેં ભાઈચારગી કે નિઝામ કો ક़ાયમ કરેં. એક દૂસરે કી ખુશી ઔર એક

દૂસરે કે ગ़મ મેં શરીક હોં. અપને સાથિયોં કી ખૂબી બયાન કરેં ઔર કમી કો દૂર કરેં, એક દૂસરે કી ઐબ જોઈ કે બઝાએ એબ પોશી કરેં. રિશતાએ ઉખુવ્વત કો તોળને કી હઝાર કોશિશેં કી જાયે લેકિન સીસા પિલાઈ દીવાર કી તરહ ખળે હો જાયેં. અગર કિસી સાથી સે દિલ આઝારી હુઈ હો તો અફ્વો દરગુઝર કી આદત ઈખ્તિયાર કરેં. અપને કામયાબ સાથિયોં કે લિયે દિલ મેં મહબ્બત પૈદા કરેં ઔર ઉનકી ખૂબિયોં કો અપના કર ખૂદ ભી કામયાબી કી રાહ કે મુસાફિર બનેં. યહ ન હો કે શૈતાની વસાવિસ કે શિકાર હોકર દિલ મેં કીના રખેં. અપને હર ભાઈ કી તકલીફ઼ વ રાહત કા ખ્યાલ રખેં. તહરીકી મફ઼ાદ પર અપને ઝાતી મફ઼ાદ કો કુર્બાન કરેં ઔર હઝાર કામયાબી કી મંઝિલોં કો છૂ લેને કે બાવજૂદ અપને રવૈય્યે મેં કહીં સે કોઈ ભી તકબ્બુર યા અપને દીગર સાથિયોં કો હક़ીર સમઝને કા જઝબા પૈદા ન હોને દેં.

ઔર યહ બાત હમેશા દિલો દિમાગ મેં રહે કે કોઈ ભી શખ્સ અગર મહબ્બત વ એતેમાદ કરતા હૈ તો દીન કી વજહ સે કરતા હૈ, વરના હમ મેં ઔર આમ ઈન્સાનોં મેં કોઈ ફ઼ર્ક़ નહીં. લિહાઝા ખાતિમા બિલખૈર સે પહલે અપને આપ કો કામયાબ તસવ્વુર કરના યહ સરાસર બેવકૂફ઼ી હૈ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો શૈતાની શરારતોં સે મહફ઼ૂઝ રખે ઔર ઈખ્લાસ વ ભાઈચારગી કે સાથ દીને મતીન કી ખિદમત કી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

બાહમી ઉખુવ્વત કો પારા પારા કરનેવાલી ચીઝ તસવ્વુર હૈ જિસકી મુઝમ્મત કુર્આનો હદીષ મેં સરાહત કે સાથ મૌજૂદ હૈ લિહાઝા ઈસસે પરહેઝ કરેં.

★ ખુશતબઈ ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! એક સાફ઼ સુથરે મુઆશરે કે લિયે ખુશ મિઝાજી વ ખુશતબઈ ઝરૂરી હૈ, લિહાઝા કભી કભી અચ્છા મિજાઝ કર લિયા કરેં. ઈસસે સાથિયોં મેં મહબ્બત વ ઉખુવ્વત પૈદા હોગી. ખુશ મિઝાજ બનેં, સબસે અચ્છી તરહ પેશ આયેં. એક દાઈ કે લિયે ઈસકી ભી ઝરૂરત હૈ. મગર યાદ રહે કે મિજાઝ કી ગુંજાઈશ કહીં હમેં બેઅદબ ન બના દે, લિહાઝા ઈસ સિલસિલે મેં ભી સુન્નતે રસૂલ ﷺ

કો મદ્દે નઝર રખના દાઈ કે લિયે ઝરૂરી હૈ. હુઝૂરે અકરમ ﷺ કે મઝાહ વ મુલાઅબત કે આષાર કે બરકાત હદ વ શુમાર સે બાહર હૈં.

એક મર્તબા હઝરત ઉમ્મે સલમા رضی اللہ عنہا કી સાહિબઝાદી જો કે હુઝૂર ﷺકી રબીબહ થીં, વહ હુઝૂર કે પાસ આયીં. આપ ગુસ્લ ફ઼ર્મા કર તશરીફ઼ લાયે હી થે. આપને મઝાહન ઉનકે ચેહરે પર પાની કે છીંટે મારે, ઉસકી બરકત સે આપકે ચેહરે પર હુસ્નો જમાલ રોનુમા હુવા જો કભી ન ઢલા, શબાબ કા આલમ હમેશા બક़રાર રહા.

હુઝૂરે અકરમ ﷺ કે મઝાહી વાક़િઆત મેં સે એક વાક़િઆ યહ ભી હૈ કે દેહાતોં મેં એક શખ્સ "ઝાહિર" નામ કા થા. કભી કભી વહ હુઝૂર ﷺ કી ખિદમત મેં દેહાત કી ઐસી તરકારિયાં હદિયે મેં લાયા કરતા થા જો હુઝૂર ﷺ કો પસંદ થીં. ઔર હુઝૂર ﷺ ઉસકી વાપસી પર શહર કી ચીઝેં મષલન્ કપળા વગૈરા ઈનાયત ફ઼ર્માયા કરતે થે ઔર હુઝૂર ઉસકો દોસ્ત રખતે થે. ફ઼ર્માતે થે કે "ઝાહિર" સે હમારા દોસ્તાના હૈ, હમ ઉસકે શહરી દોસ્ત હૈં. એક રોઝ હુઝૂર બાઝાર તશરીફ઼ લે ગયે તો ઝાહિર કો ખળા દેખા, હુઝૂર ﷺને ઉસકી પુશ્ત સે અપના દસ્તે મુબારક ઉસકી આંખોં પર રખ કર ઉસે અપની જાનિબ ખીંચા ઔર લિપટા લિયા ઔર અપના સીના મુબારક ઉસકી પુશ્ત સે મિલા દિયા. વહ હુઝૂર કો નહીં દેખ સકા થા, કહને લગા યહ કૌન હૈ ? ઔર જબ પહચાન લિયા કે હુઝૂર હૈં તો અપની પુશ્ત કો હુઝૂર કે સીનએ મુબારક સે ઔર મિલા દિયા ઔર નહીં ચાહા કે જુદા હો. ફિર હુઝૂર ﷺને ફ઼ર્માયા કે કોઈ હૈ જો ઈસ ગુલામ કો ખરીદે ?! ઝાહિર ને કહા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ આપને મુઝે ખોટા ઔર કમ કીંમત માલ તસવ્વુર કિયા હૈ. ફ઼ર્માયા, તુમ ખુદા કે નઝદીક તો ખોટે નહીં હો બલ્કે ગિરાં બહા હો. *(મદારિજુન્ નુબુવ્વત : ૧/૮૯-૯૦)*

★ ફ઼िક્રે આખિરત ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈખ્લાસ વ લિલ્લાહિયત કે સાથ મિલ્લતે ઈસ્લામિયા કો દીન કી ક़દરોં સે આશના કરને કે સાથ સાથ ફ઼िક્રે આખિરત કા જઝબા ભી દિલોં મેં પૈદા કરના ચાહિયે ઈસલિયે કે જબ દાઈ કે દિલો દિમાગ પર આખિરત કી ફ઼िક્ર છાઈ હુઈ હોગી તો વહ

અપને હર અમલ કી જઝા વ સઝા ક્યા મિલેગી ઈસકા ખ્યાલ રખેગા, બલ્કિ આ'લા દર્જે કે મુખ્લિસ દાઈ કે દિલો દિમાગ પર અજર કા તસવ્વુર નહીં રહતા બલ્કિ હમેશા મૌલા ﷻ કી રઝા ઔર અપને ગુનાહોં પર નઝર રહતી હૈ.

અજિલ્લા સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ ફિક્રે આખિરત મેં લરઝાં વ તરસાં રહતે. હઝરત સૈયદના અબૂ બકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં અગર અહકમુલ હાકિમીન ક़યામત મેં યહ ઈર્શાદ ફર્માએ કે મૈંને સબકો બખ્શ દિયા, સિવાએ એક કે. તો મૈં સોચુંગા કે વહ એક મૈં હી હૂં ! ઔર અગર ક़યામત મેં રબ ઈર્શાદ ફર્માએ કે સબકો જહન્નમ મેં ડાલ દો સિવાએ એક કે. તો મૈં સોચુંગા કે વહ એક મૈં હી હૂં !

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપ અંદાઝા લગા સકતે હૈં કે બાદ અઝ અંબિયા સબસે અફ઼ઝલ વ આ'લા ઝાત કી ફિક્રે આખિરત કા ? અગર હમેં અપને મક़સદ મેં કામયાબ હોના હૈ તો કામયાબ દાઈયોં કી રાહોં ઔર તરીક़ોં પર હી ચલના હોગા, અચ્છોં કે સદક़ે મેં અલ્લાહ ﷻ હમેં અચ્છા ઔર કામયાબ બના દેગા. انشاء اللہ

★ ઈતાઅતે અમીર ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈતાઅતે અમીર, યહ વસ્ફ ભી દાઈ કી કામયાબી કી અલામત હૈ. તહરીક કે હર સાથી કો અપને અમીર પર કામિલ એતમાદ હો, ઉસકી સલાહિયતોં પર ભી ભરોસા હો ઔર ઈખ્લાસ વ દિલસોઝીકી તરફ સે ભી ઈત્મિનાન હો, ઉસકી ઈઝ્ઝત વ એહતેરામ કે જઝબે સે સીના સરશાર હો.

યાદ રહે કે અમીર પર એતમાદ કે બગૈર તહરીક કા કારવાં મંઝિલ કી તરફ રવાં દવાં હોને કે બઝાએ થક કર રાસ્તે હી મેં બિખર જાતા હૈ. માઝી કી સેંકળો તહરીકેં ઈસ બાત કી શાહિદ હૈં જો અ़દમે એતમાદ કી વજહ સે કામયાબી સે નાકામી મેં તબદીલ હો ગયીં, દીન ઔર શરીઅત કે મામલે મેં અમીર કી ઈતાઅ़ત લાઝમી હૈ.

અમીર કી તરફ સે સાદિર હોનેવાલે અહકામ કો ફૈસલા કુન જાને.

ઉનમેં બહષ વ મુબાહિષા યા નુક્તાચીની કી ઝરા ભી ગુંજાઈશ ન સમઝે. ઔર ખૈર ખ્વાહી મેં કોઈ દક़ીક़ા ફ઼રો ગુઝાશ્ત ન કરે, અગર કોઈ ફૈસલા નઝરે ષાની કે લાઈક़ હો તો મશવરા ઝરૂર દે ઔર અપની રાય સે ઝરૂર મુત્તલા કરે, લેકિન અદબ ઔર ઈખ્લાસ કા દામન હાથોં સે ન છૂટને પાએ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યાદ રખેં ! અમીર ઔર દઅ્વત કે સિપાહિયોં કે દરમિયાન એતમાદ ઔર ઈત્મિનાન કી જિતની ઉમદા ઔર ખુશગવાર ફિઝા ક़ાયમ હોગી તહરીક़ કા નિઝામ ઉતના હી મઝબૂત હોગા. ઈસલિયે કે મોહસિને આ'ઝમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : "اِنْ اُمِّرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ مُجَدَّعٌ يَقُوْدُكُمْ بِكِتَابِ اللّٰهِ فَاسْمَعُوْا لَهٗ وَاَطِيْعُوْا" અગર કોઈ નકટા ગુલામ ભી અમીર બના દિયા જાયે જો તુમ્હેં કિતાબુલ્લાહ કે મુતાબિક़ લે ચલે તો તુમ ઉસકી બાત સુનો ઔર ઉસકી ઈતાઅત કરો. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

એક ઔર મક़ામ પર રસૂલે આ'ઝમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : "اِسْمَعُوْا وَاَطِيْعُوْا وَاِنْ تُعْمَلَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبْشِيٌّ كَاَنَّ رَأْسَهٗ زَبِيْبَةٌ" સુનો ઔર ઈતાઅત કરો અગર્ચે એક હબ્શી ગુલામ હી તુમ્હારા ઝિમ્મેદાર બના દિયા જાએ જિસકા સર કિશ્મિશ કે માનિંદ છોટા ઔર બદનુમા હો.

મઝકૂરા બાલા અહાદીષ કી રૌશની મેં પતા ચલા કે અગર ઈન્સાનોં કી સરબરાહી કી ઝિમ્મેદારી કિસી ઐસે શખ્સ કે સુપુર્દ હો જો કિસી વજહ સે જચતા ન હો. બહુત સે લોગ ઉસે અપને સે કમતર ઔર હક़ીર સમઝતે હૈં ઈસકે બાવુજૂદ ઉમ્મત કી ઈજતિમાઈયત ઔર ઉસકે વસીઅ્તર મફ઼ાદ કે પેશે નઝર ઐસા શખ્સ ભી અમીર મુક़ર્રર કિયા ગયા હો તો ઉસકી ઈતાઅત કો લાઝિમ ક़રાર દિયા ગયા. યહી નહીં બલ્કિ અગર અમીર કી તરફ સે કિસી ઐસે રવૈયે કા ઈઝહાર હો ઔર વહ કોઈ ઐસા તર્ઝે અમલ ઈખ્તિયાર કરે જો આદમી કો નાપસંદ હો ઐસી હાલત મેં ભી અમીર કી ઈતાઅત સે હાથ ખીંચના રવા નહીં હૈ. ઈલ્લા યહ કે વ રવૈયા ખિલાફે શરઅ હો તો ઉસ પર તંબીહ કા હર મુસલમાન કો હક્ક़ હૈ.

જો શખ્સ અમીર કા મુતીઅ્ વ ફર્માંબરદાર ન રહા ઔર મર ગયા તો ઐસે શખ્સ કી મૌત હુઝૂર ﷺને જહાલત કી મૌત ક૨ાર દિયા હૈ. ઈર્શાદે રિસાલત હૈ, જો કોઈ અપને અમીર કી તરફ સે કોઈ ઐસી ચીઝ દેખે જો ઉસે નાપસંદ હો તો ચાહિયે કે સબ્ર કરે, ઈસલિયે કે જો કોઈ જમાઅત સે એક બાલિશ્ત દૂરી ભી ઈખ્તિયાર કરતા હૈ ઔર ઉસકો ઉસી હાલત મેં મૌત આ જાતી હૈ તો ઉસકી મૌત જાહિલિયત કી મૌત હોતી હૈ.

યહ ચંદ અવસાફ જિનકા અબ તક ઝિક્ર હુઆ હર દાઈએ દીન કી ઝિંદગી મેં, કિરદાર મેં, અમલ મેં બેપનાહ ઝરૂરી હૈં, ઈન અવસાફ કે અલાવા ભી કુછ ઔર અવસાફ હૈં જો તફસીલ તલબ હૈં, હમને ઈન્હીં પર ઈક્તિફા કિયા હૈ. રબ્બે ક૬ીર હમારે ઝાહિર વ બાતિન કો એક ફર્મા દે ઔર દાઈ કી ઝિંદગી મેં સહાબાએ કિરામ કી ઝિંદગી કા સદક૬ા અતા ફર્માએ.

★ બુઝુર્ગોં કી નસીહતેં ★

મેરે પ્યારે આક૬ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બુઝુર્ગાને દીન કે અક૬વાલ, અફઆલ હમારે લિયે નમૂનએ અમલ હોતે હૈં ઔર ઉન્હીં કી રૌશની મેં હમ મંઝિલે મક૬સૂદ તક પહુંચ સકતે હૈં ઈસીલિયે હમે ચંદ બુઝુર્ગાને દીન કે અક૬વાલે ઝરીં પેશ કરતે હૈં, મુલાહઝા હોં :–

★ બાબે મદીનતુલ ઈલ્મ હઝરત અલી كرم الله تعالى وجهه الكريم કે અક૬વાલે ઝરીં ★

- કિસી હરીસ કો અપના મુશીર ન બનાઓ ક્યોંકિ વહ તુમ સે વુસ્અતે ક૬લ્બ ઔર ઈસ્તિગ૬ના (બેનિયાઝી) છીન લેગા.
- કિસી જાહ પસંદ કો અપના મુશીર ન બનાઓ ક્યોંકિ વહ તુમ્હારે અંદર હિર્સો હવસ પૈદા કરકે તુમ્હેં ઝાલિમ વ આમિર બના દેગા.
- તંગ દિલી, બુઝદિલી ઔર હિર્સ ઈન્સાન સે ઉસકા ઈમાન સલ્બ કર લેતી હૈ.
- ઐસે મુશીર બેહતર હૈં જિન્હેં ખુદાને ઝિહાનત વ બસીરત દી. જિનકે દામન દાગે૬ ગુનાહ ઔર કિસી ઝાલિમ કી ઈઆનત સે પાક હોં.

- કારખાનએ કુદરત મેં ફિક્ર કરના ભી ઈબાદત હૈ.
- ઝમાને કે લમ્હે લમ્હે મેં આફાત પોશીદા હૈ, મૌત એક બેખબર સાથી હૈ.
- નિદામત ગુનાહોં કો મિટા દેતી હૈ ઔર ગુરૂર નેકિયોં કો.
- જલ્દ માફ કરના ઈન્તિહાઈ શરાફત, ઔર ઈન્તિક૬ામ મેં જલ્દી ઈન્તિહાઈ રઝાલત હૈ.
- બુરા આદમી કિસી કે સાથ નેક ગુમાન નહીં કરતા કે વહ હર એક કો અપની તરહ સમઝતા હૈ.
- મીઝાને અમલ કો ખૈરાત કે વઝન સે ભારી કરો.
- જો લોગ મુર્દાર દુન્યા કે સબબ ભાઈબંદ બનેં ઐસી ભાઈબંદી દુન્યા કી હિર્સ મેં એક દૂસરે પર હમલા કરને સે માનેઅ્ નહીં હોતી.
- જો શખ્સ અપને અક૬વાલ મેં હયાદાર હો વહ અપને અફઆલ મેં ભી હયાદાર હોગા.
- જિસકે ખયાલાત ખરાબ હોતે હૈં વહ દૂસરોં કે હક્ક૬ મેં જ્યાદા બદઝન હોતા હૈ.
- દુન્યાદારોં કી દોસ્તી મામૂલી ઔર અદના બાત પર ટૂટ જાતી હૈ.
- નેક કામ મેં કિસી કે પીછે હોના, બુરે કામ કી પેશવાઈ સે બેહતર હૈ.
- ક૬્ર મિલે યા ન મિલે તૂ અપની નેકી બંદ ન કર.

★ ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા رضی الله عنه કી અનમોલ નસીહતેં ★

- જિન પર દાઈયે દીન અગર અમલ કરે તો દારૈન મેં સુર્ખુરૂઈ હાસિલ હો સકતી હૈ.
- તુમ બાદશાહ સે ઐસા અમલ રખો જૈસે આગ સે રખતે હો, કે ઉસસે દૂર રહતે હુએ ફાઈદા ઉઠાઓ, બહુત ક૬ીબ ન જાઓ.
- અવામ કે સામને સિર્ફ ઉસી બારે મેં બાત કરો જિસકે બારે મેં તુમ સે સવાલ કિયા જાએ, ઉનકે સામને ન હંસો, નુ મુસ્કુરાઓ.

- બાઝારોં મેં ઝયાદા ન જાઓ ઔર દૂસરોં કી દુકાનોં મેં ન બૈઠો ઔર ન રાસ્તોં મેં ઠહરો.
- ઘર કે અલાવા કિસી જગહ બૈઠના ચાહો તો મસ્જિદ મેં આ બૈઠો.
- સસુરાલ મેં બીવી કે સાથ રિહાઈશ ઈખ્તિયાર ન કરના ઔર દો બીવિયોં કો એક ઘર મેં જમા ન કરના.
- હક્કગોઈ મેં કિસી કી પરવાહ ન કરના ખ્વાહ બાદશાહે વક્ત ક્યોં ન હો.
- ખૂદ કો અવામ ઔર અપને ગિર્દો પેશ વાલોં સે ઝયાદા ઈબાદત ગુઝાર બનાઓ.
- અહલે ઈલ્મ કે શહર મેં જાઓ તો આમી બન કર જાઓ તાકિ વહાં કે અહલે ઈલ્મ તુમકો અપના હક્ક માનેવાલા ન સમઝ લેં ઔર ન ઉનકી મૌજૂદગી મેં મસ્અલહ બતાઓ ન ઉનકે અસાતિઝા પર તઅ્ન કરો.
- ઝયાદા હંસને ઔર ઔરતોં કે સાથ ઝયાદા બાતેં કરને સે દિલ મુર્દા હો જાતા હૈ.
- રાસ્તા ચલને મેં વકાર વ તમાનિયત ઈખ્તિયાર કરો. કામોં મેં જલ્દી ન કરો ઔર જો શખ્સ તુમ્હેં પીછે સે પુકારે ઉસ પર તવજ્જોહ ન દો.
- ગુફ્તગૂ મેં ઝયાદા ચીખ પુકાર ન કરો. લોગોં કે દરમિયાન અલ્લાહ ﷻ કા ઝિક્ર કરો તાકિ લોગ સીખેં.
- નમાઝોં કે બાદ અપને લિયે કુછ વિર્દ મુકર્રર કર લો, હર માહ ચંદ દિન રોઝે કે લિયે ખાસ કર લો ઔર અપને નફ્સ કી નિગરાની કરો.
- જબ તુમ્હેં કિસી કી બુરાઈ કા ઈલ્મ હો તો ઉસકા તઝકિરા ન કરો, ઉસકી અચ્છાઈ તલાશ કરો ઔર ઉસી સે ઉસકા ઝિક્ર કરો.
- કુર્આને મુકદ્દસ કી તિલાવત, કુબૂરે મશાઈખ, મુબારક મકામાત કી ઝિયારત કષરત સે કરો.
- બુખ્લ સે ગુરેઝ કરના, ક્યોંકિ બુખ્લ ઈન્સાન કો રુસ્વા કરતા હૈ, ઔર ન લાલચી ઔર ઝૂઠા બનના બલ્કિ અપની મુરવ્વત હર મામલે મેં મહફૂઝ રખના.

- બળોં કો હોતે હુએ ઉસ વક્ત તક નશિસ્ત મેં બરતરી ઈખ્તિયાર ન કરો જબ તક વહ તુમ્હેં ખુદ પેશકશ ન કરેં.

મઝકૂરા નસીહતેં ઉન સો નસીહતોં મેં સે હૈં જો ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા رضی اللہ عنہ ને ઈમામ અબૂ યૂસુફ رضی اللہ عنہ કો ઈર્શાદ ફ઼માઈ થીં.

★ સૈયદના ગૌષે આ'ઝમ શૈખ અબ્દુલ ક઼ાદિર જીલાની رضی اللہ عنہ કે અક઼વાલે ઝરીં ★

- મહબ્બતે દુન્યા કે અલાવા અગર હમારા કોઈ ગુનાહ ન ભી હો ફિર ભી હમ દોઝખ કે હક્કદાર હૈં.
- દુન્યાદાર દુન્યા કે પીછે દૌળ રહે હૈં ઔર દુન્યા અહલુલ્લાહ કી પીછે.
- રહને કે લિયે મકાન, પહનને કે લિયે લિબાસ ઔર પેટ ભરને કે લિયે રોટી ઔર બીવી દુન્યાદારી નહીં, દુન્યાદારી યહ હૈ કે દુન્યા હી કી તરફ મુંહ હો ઔર અલ્લાહ કી તરફ પીઠ.
- મખ્લૂક઼ તીન તરહ કી હૈ : ફિરિશ્તા, શૈતાન ઔર ઈન્સાન. ફિરિશ્તા ખૈર હી ખૈર હૈ ઔર શૈતાન શર હી શર હૈ, ઈન્સાન મખ્લૂત હૈ જિસમેં ખૈર વ શર્ દોનોં હૈં. જિસ પર ખૈર કા ગલ્બા હોતા હૈ વહ ફિરિશ્તોં મેં મિલ જાતા હૈ ઔર જિસ પર શર કા ગ઼લ્બા હો વહ શૈતાન હૈ.
- મો'મિન અપને અહલો અયાલ કો અલ્લાહ પર છોળતા હૈ ઔર મુનાફિક઼ ઝરો માલ પર.
- અપની મુસીબત કો છુપાઓ અલ્લાહ તઆલા કી કુર્બત નસીબ હોગી.
- ઝિક્ર જબ ક઼લ્બ મેં જગહ બના લેતા હૈ તો બંદા અલ્લાહ તઆલા કી યાદ મેં દાઈમી મશગૂલ હો જાતા હૈ, ચાહે ઉસકી ઝબાન ખામોશ હો.
- તન્હાઈ મેં ખામોશ રહના બહાદુરી નહીં, મજલિસ મેં ખામોશ રહને કી કોશિશ કરો.

- બેહતરીન અમલ, લોગોં કો દેના હૈ લોગોં સે લેના નહીં.
- લોગોં કે સામને મોઅઝ્ઝઝ્ બને રહો, અગર અપના ઈફ્લાસ ઝાહિર કરોગે તો લોગોં કી નિગાહોં સે ગિર જાઓગે.
- મિયાના રવી નિસ્ફ રિઝ્ક઼ હૈ ઔર અચ્છે અખ્લાક઼ નિસ્ફ દીન.
- વહ ઈન્સાન કિતના કમ નસીબ હૈ જિસકે દિલ મેં જાનદારોં પર રહમ કી આદત નહીં.
- તેરે સબસે બળે દુશ્મન તેરે બુરે હમનશીન હૈં.
- તમામ અચ્છાઈયોં કા મજમૂઆ અમલ સીખના, અમલ કરના, ઔર દૂસરોં કો સિખાના હૈ.
- જો અલ્લાહ તઆલા સે આશના હુવા ઉસને ખ્લક़ે ખુદા કે સાથ તવાઝોઅ્ કા બરતાવ કિયા.
- જબ અમલ મેં તુઝે હલાવત ન મિલે તો યૂં સમઝ તૂને ઉસે કિયા હી નહીં.
- જબ તક તેરા ઈતરાના ઔર ગુસ્સા કરના બાક़ી હૈ ખૂદ કો અહલે ઈલ્મ મેં શુમાર ન કર.
- ઝાલિમ અપને ઝુલ્મ સે મઝ્લૂમ કી દુન્યા ખરાબ કરતા હૈ ઔર અપની આખિરત.
- અક़્લમંદ પહલે ક़ૂલ્બ સે મશવરા કરતા હૈ ફિર ઝબાન સે બોલતા હૈ.
- ઈસ બાત કી કોશિશ કરો કિ ગુફ્તગૂ કા આગાઝ તેરી જાનિબ સે ન હો, તૂ સિર્ફ જવાબ દેનેવાલા રહે.
- જિસે કોઈ ઈઝા ન પહુંચે ઉસમેં કોઈ ખૂબી નહીં.
- બેઅદબ ખાલિક़ વ મખ્લૂક़ દોનોં કા મઅ્તૂબ વ મગ़્ઝૂબ હૈ.
- મુસ્તહિક़ સાઈલ અલ્લાહ તઆલા કા હદિયા હૈ જો બંદે કી તરફ ભેજા જાતા હૈ.
- તૂ નફ્સ કી તમન્ના પૂરી કરને મેં લગા હૈ ઔર નફ્સ તુઝે બરબાદ કરને મેં.

- જો નફ્સ કો દુરુસ્ત કરના ચાહે વહ ઉસે સુકૂત ઔર હુસ્ને કલામ કી લગામ દે.
- મૈં ઐસે મશાઈખ કી સોહબત મેં રહા હૂં કિ ઉનમેં સે કિસી એક કે દાંત કી સફેદી ભી નહીં દેખી.
- બદ્ગુમાની તમામ ફાઈદોં કે રાસ્તે બંદ કર દેતી હૈ.
- ઈલ્મ કા તક़ાઝા અમલ હૈ અગર તુમ ઈલ્મ પર અમલ કરતે તો દુન્યા સે ભાગતે. ક્યોંકિ ઈલ્મ મેં કોઈ ચીઝ નહીં જો હુબ્બે દુન્યા પર દલાલત કરે.
- અહલુલ્લાહ કે નઝદીક મખ્લૂક़ કી હૈસિયત ઔલાદ જૈસી હૈ.

★ ચંદ ઔર ગુઝારિશાત ★

- ફરાઈઝ વ સુનન કી પાબંદી ઉનકે વક़્તોં પર કરો.
- રોઝાના તિલાવતે કુર્આને મુક़દ્દસ કે લિયે કુછ હિસ્સા મુતઅય્યન કર લો, કોશિશ કરો કે ખત્મે કુર્આને મુક़દ્દસ તીન માહ સે ઝયાદા ઔર તીન દિન સે કમ મેં ન હો.
- કુર્આન કી કુછ આયતોં કા તર્જુમા કન્ઝુલ ઈમાન સે ઝરૂર રોઝાના પઢ્હેં, સાથ હી ઉસકા તફસીરી હાશિયા ભી પઢ્હેં.
- ઝબાન સે સચ કે અલાવા કોઈ બાત ન નિકલે કભી ભૂલ સે ભી ઝૂઠ ન બોલો.
- વાદે કે પક્કે બનો હાલાત કૈસે હી ક્યોં ન હો, વાદા ખિલાફી સે પરહેઝ કરો.
- બાવક़ાર બનો, સંજીદગી કા દામન હાથોં સે કભી છૂટને ન પાએ, હાં ! દિલ આવેઝ તબસ્સુમ ઔર સંજીદા તફરીહ પુરવકાર મતાનત કે ખિલાફ નહીં. અલબત્ત કષરતે મઝાહ વક़ાર વ ઈઝ્ઝત કો ગિરા દેતા હૈ નીઝ સાથિયોં મેં બોઅ્દ પૈદા કરતા હૈ.
- હસ્સાસ બનો, અચ્છાઈ ઔર બુરાઈ કા અષર લો (અચ્છાઈ સે ખુશી ઔર બુરાઈ સે રંજ હો), તવાઝોઅ્ ઔર ઈન્કેસારી કા દામન

હાથોં સે ન છૂટે, અલબત્તા ચાપલૂસી ઔર બેગૈરતી સે પરહેઝ કરેં.

- ગુસ્સા મેં ભી સહીહ ફૈસલા લેને કી આદત ઈખ્તિયાર કરો, કિસી કી અચ્છાઈયોં કો અદાવત કી નિગાહ સે ન દેખો ચાહે ઉસકી ઝાત સે તુમ્હેં કિતની હી અઝિય્યત પહુંચી હો. ઔર ન મહબ્બત મેં કિસી કી બરાઈયોં કો અચ્છાઈયોં કે તરાઝૂ મેં રખો.
- હક્કગો બનો ચાહે ઉસકી ઝદ તુમ્હારી ઝાત યા તુમસે મુતઅલ્લિક્ તુમ્હારે અઝીઝ પર હી ક્યોં ન પળ રહી હો.
- મખ્લૂક્ે ખુદા કી ખિદમત મેં બળ્હ ચળ્હ કર હિસ્સા લો, ખિદમત કે મૌક્ે કો ગનીમત જાનો, ઈસ પર અલ્લાહ કા શુક્ર અદા કરો, મરીઝ કી અયાદત કરો, પરેશાન હાલ કે સાથ હમદર્દી કરો. ઔર યાદ રખો ! કિયે ગયે એહસાન કા તઝકિરા કભી ન કરો કી રહ્મતે આલમ ﷺ કા મફ્હૂમ હૈ કે એહસાન જતાનેવાલે પર ખુદાવંદે કુદુસ ક્યામત કે દિન રહ્મત કી નઝર ન ફર્માએગા.
- અફ્વો દરગુઝર કી આદત ઈખ્તિયાર કરો ઈન્સાન ઔર હૈવાન સબકે સાથ શફ્કત કરો.
- ઈસ્લામ કે ઈજતેમાઈ આદાબ કા હમેશા ખયાલ રખો છોટોં પર શફ્કત ઔર બળોં કી તઅઝીમ કરો. ઐબજોઈસે પરહેઝ કરો. ગીબત સે ઝબાન કી હિફાઝત કરો. સબસે બેહતર ઈન્સાન વહ હૈ જો અપને ઐબ તલાશ કરે.
- બેહતર સે બેહતર લિખને પળ્હને કી કોશિશ કરો, રોઝાના અખબાર કા મુતાલિઆ નીઝ આલમી હાલાત કી ખબરોં કે ઝરિયે તજઝિયા કરો.
- મુસ્તક્લિ તૌર પર મઆશી જદ્દો જેહદ જારી રખો અગર્ચે તુમ બેઅહતિયાજ હો તાકિ તુમ્હારી ઝાત સે લોગોં કો ફાઈદા પહુંચે ઔર તુમ બેસહારોં કા સહારા બન સકો.
- તુમ્હારે અંદર યહ જઝબા ઝરૂર હો કિ અપની ડયૂટી નિહાયત ખુશ અસ્લૂબી સે અંજામ દે સકો, કોતાહી ઔર ખિલાફ વરઝી સે પરહેઝ કરો.

- હલાલ વ જાઈઝ પેશે કે અલાવા કોઈ નાજાઈઝ વ હરામ પેશે કા તસવ્વુર ભી દિલો દિમાગ મેં ન આને પાએ ખ્વાહ ઉસકે પીછે કિતના હી પાકીઝા મક્સદ પોશીદા હો.
- હુકૂકુલ ઈબાદ કી અદાયગી મેં હદ દર્જા અહતિયાત રખો. વાલિદૈન, અહલો અયાલ ઔર રિશ્તેદારોં કે હુકૂક્ કી અદાયગી મેં કોતાહી દારૈન મેં શર્મિન્દગી કા સબબ બન જાતી હૈ.
- કારોબાર હો યા મુલાઝિમત અપને માલ કા કુછ હિસ્સા તહરીક કે ફરોગ કે લિયે ખાસ કરો ઔર ગુરબા વ મસાકીન કે લિયે ભી મુતઅય્યન કરો, ખ્વાહ તુમ્હારી આમદની થોળી હી ક્યોં ન હો.
- ઈસ્લામી અખ્લાક્ કે અહયા કે લિયે ભરપૂર મેહનત કરો. હમારા અખ્લાક્ બાતિલ મઝહબવાલોં સે હમેં મુમતાઝ કર દે ઔર ઈસ્લામ કી મહબ્બત ઔર સચ્ચાઈ કા યક્ીન લોગોં કે દિલોં મેં જા ગુઝીં હો જાયેં. અંદાઝે સલામ વ કલામ સે લેકર તઆમો મનામ તક ઈસ્લામી રંગ નુમાયા હો.
- આખિરત કી તૈયારી ઔર સઝા વ જઝા કે તસવ્વુર કો હમેશા અપને ઝેહન મેં રખો. યાદ રખો ! દિલ મેં છુપી હુઈ હર બાત કો અહકમુલ હાકિમીન જાનતા હૈ. કોઈ અમલ ઉસસે પોશીદા નહીં, ચાહે ઘર કી તારીક કોઠરી મેં કિયા હો યા દિન કે ઉજાલે મેં.
- સેહત કા ભરપૂર ખ્યાલ રખો. કસ્લ વ લાગરી સે બચને કે લિયે તિબ્બી મુઆએના કરાઓ, હમેશા ચાક્ો ચૌબંદ રહને કી કોશિશ કરો .ઈસકે લિયે વક્ત પર આરામ વ તઆમ અચ્છે મુઆવિન ષાબિત હોંગે ઔર તેઝ મશરુબાત સે પરહેઝ ભી મુઆવિન ષાબિત હોંગે. તંબાકુનોશી, ગુટખા, તંબાકુવાલે પાન, બકષરત ચાય સેહત કે લિયે ઝરર રસાં હૈં, ઈન સબસે બચના ઝરૂરી હૈ.
- તાજદારે કાયનાત ﷺ કે એહસાનાત કો હમેશા યાદ રખો ઔર મહબ્બતે રસૂલ ﷺમેં જીને ઔર મરને કા અઝમ રખો.
- અદાયગીએ સલાત મેં ઝૌક્ વ શૌક્ વ ઈત્મિનાન કા ખ્યાલ રખો ઔર ઉમ્મત કા ભરપૂર ખ્યાલ રખો. જમાઅત કી પાબંદી કા ભી

ખ્યાલ રખો. જિહાદ કા જઝબા ઝરૂર રખો તાકિ વક્તે જિહાદ રાહે ખુદા મેં નઝરાનાએ–જાં પેશ કર કે કામયાબ હો સકો.

- બકષરત તૌબા વ ઈસ્તિગફાર વ દુરૂદ શરીફ કા વિર્દ કિયા કરો. કબાઈર ગુનાહ તો બહુત દૂર રહે સગાઈર સે ભી ઈજતિનાબ કરો, સોને સે પહલે એહતિસાબ ઝરૂર કર લિયા કરો તાકિ દિન ભર કી અચ્છાઈયાં ઔર બુરાઈયાં સામને આ જાયેં.
- વક્ત કી કદર કરો ઈસલિયે કે ગયા વક્ત ફિર હાથ નહીં આતા, ચંદ લમ્હાત ભી રાયગાં ન જાયેં ઈસકા ખ્યાલ રખો.
- ઝયાદા તર બાવુઝૂ રહને કી આદત બનાઓ કે ઈસસે ગુનાહોં સે બચને ઔર નેકિયોં કો કરને કા જઝબા પૈદા હોતા હૈ.
- બુરે દોસ્તોં ઔર મઅૂસિયત કી જગહોં કે કરીબ તક ન જાઓ.
- ઝમીન કે એક એક ગોશે મેં તહરીક કે કામ કે લિયે કોશાં રહો, કિયાદત કી રહનુમાઈ મેં હી કદમ આગે બઢાઓ. અપને જુમ્લા હાલાત કી ઈત્તિલ્લા તહરીક કે કાઈદ કો દેતે રહો, ઉનકી ઈજાઝત કે બગૈર કોઈ ઐસા કદમ ન ઉઠાઓ જો બુન્યાદી તૌર પર તુમ્હારે હાલાત કે સાથ સાથ તુમ્હારે લિયે ભી નુકસાનદેહ હો. તુમ્હારી હૈસિયત એક ફૌજી સી હો જો બેતાબી સે અપને કમાંડર કે હુકમ કા ઈન્તિઝાર કર રહ હો. હુકમે અદૂલી ઔર કિયાદત પર શુબ્હા વ તરદુદ તહરીક કો બેજાન કર દેગી ઔર શીરાઝા મુન્તશિર હો જાયેગા.

الحمدلله ! યહ ચંદ ગુઝારિશાત મક્કા મુકર્રમા મેં બૈઠ કર અપને મુખ્લિસ સાથિયોં કે લિયે સિર્ફ રઝાએ ઈલાહી વ રઝાએ રસૂલ ﷺ કે લિયે તરતીબ દી ગઈ હૈં તાકિ તોશએ આખિરત ભી બન જાયે ઔર ઈસ્લામ કી અઝમત સે દુન્યા આશના હો સકે.

ફઝાઈલે ઈલ્મ વ ઉલમા

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈલ્મ ખુદા કી એક ઐસી અઝીમ નેઅ્મત હૈ કે જિસ નેઅ્મત કે સબબ બંદા નુકતએ ઉરૂજ કો પહુંચતા હૈ ઔર યહ વહ ઈલ્મ હૈ જો આવારા પેશાની કો મઅ્બૂદે હકીકી કી બારગાહ મેં બંદગી કા અંદાઝ સિખાતા હૈ ઔર ફિર ઈલ્મ કી બુન્યાદ પર ઈન્સાન અપને રબ કી ઐસી મઅ્રિફત ઔર ખશિય્યત હાસિલ કરતા હૈ કે જિસકા ઝિક્ર ખુદ રબ્બે જુલજલાલ ફર્માતા હૈ :–

"اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا" "અલ્લાહ સે ઉસકે બંદોં મેં વહી ડરતે હૈં જો ઈલ્મવાલે હૈં. *(તર્જુમા : અઝ કન્ઝુલ ઈમાન)*

રબ કે ફઝ્લ ઔર પ્યારે આકા ﷺ કી અતાને બંદે કો ઈલ્મ કે સબબ વહ મકામ અતા ફર્માયા કે બંદા ઈસી ઈલ્મ કી દૌલત આનેવાલી નસ્લોં તક પહુંચાને કા અલમ બરદાર બના દિયા ગયા ઔર ઈસ ઝિમ્મેદારી કો નિભાનેવાલે કો તકર્રુબે ઈલાહી ઔર નિયાબતે રસૂલ ﷺ કે અઝીમ મન્સબ સે નવાઝા ગયા. ઈલ્મ કે હવાલે સે કુર્આને પાક મેં બહુત સી આયતેં મૌજૂદ હૈં જો હમારી ઝિંદગી કો હિદાયત કે નૂર સે રૌશન કર રહી હૈં. હમ ચંદ આયતોં કા ઝિક્ર મુનાસિબ સમઝ રહે હૈં.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દુન્યા મેં ઈન્સાનોં કી રુશ્દો હિદાયત કે લિયે ખાલિકે કાયનાતને મોહસિને ઈન્સાનિયત, સરકારે દોઆલમ ﷺ કો અપના નાયબે મુત્લક બના કર મબ્ઊષ ફર્માયા તાકિ ભટકી હુઈ કૌમ કો ઈલ્મો ઈર્ફાન કે ઝરિયે રાહે હિદાયત મિલ સકે. ચુનાંચે કુર્આને પાક ખૂદ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

"رَبَّنَا وَ ابْعَثْ فِيْهِمْ رَسُوْلًا مِّنْهُمْ يَتْلُوْا عَلَيْهِمْ اٰيٰتِكَ وَ يُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَ الْحِكْمَةَ وَ يُزَكِّيْهِمْ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ"

"અય રબ ! હમારે ! ઔર ભેજ ઈનમેં એક રસૂલ ઈન્હીં મેં સે કે ઈન પર તેરી આયતેં તિલાવત ફર્માએ ઔર ઈન્હેં તેરી કિતાબ ઔર પુખ્તા

ઈલ્મ સિખાએ ઔર ઈન્હેં ખૂબ સુથરા ફર્મા દે. બેશક ! તૂ હી ગ़ાલિબ હિકમતવાલા.'' *(સૂરએ બક़રહ, આયત : ૧૨૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયતે કરીમા મેં ઈસ બાત કી વઝાહત કર દી ગઈ હૈ કે નબીએ આખિરુઝ્ ઝમાં ﷺ કી બઅ્ષત કે તીન મક़ાસિદ હૈં : (૧) કલામુલ્લાહ કી તિલાવત ફર્મા કર તૌહીદો રિસાલત કી તબ્લીગ़ ફર્માના (૨) ઈલ્મો હિકમત કી તા'લીમ ફર્માના (૩) નુફૂસે ઈન્સાનિયા કો ગુનાહોં ઔર બુરાઈયોં સે પાક ફર્માના. માલૂમ હુવા કે ઈલ્મે દીન ભી વહ અઝીમ મક़સદ હૈ જિસકી તકમીલ કે લિયે ખાલિક़ે કાયનાતને અપને મહબૂબે મુકર્રમ ﷺકો દુન્યા મેં મબ્ઊષ ફર્માયા. લેકિન ! અફસોસ ! સદ્ અફસોસ ! હમ ઈલ્મે દીન સે કિસ ક़દર દૂર હોતે જા રહે હૈં કે હમ અપને બચ્ચોં કો દુન્યવી ઉલૂમ સે આરાસ્તા કરને કી ફ઼िક્ર તો કરતે હૈં લેકિન નહીં સોચતે કે ઉન્હેં ઉલૂમે દીનિયહ સે કૈસે આરાસ્તા કિયા જાએ. અલ્લાહ તઆલા હમકો ઈલ્મે દીન હાસિલ કરને ઔર બચ્ચોં કો દીની ઉલૂમ સે આરાસ્તા કરને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ ઈલ્મ એક અઝીમ દૌલત ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ખાલિક़ે કાયનાત ﷺ સાહિબે ઈલ્મ હી કો ઝમીન પર હુકમરાની કે લિયે મુન્તખબ ફર્માતા હૈ, ઈલ્મ કે ઝરિયે ઈન્સાન કો બેશુમાર કમાલાત વ મનાસિબ હાસિલ હોતે હૈં તાકિ વહ ઝમીન પર પેશ આનેવાલે મસાઈલ કો બખૂબી હલ કર સકે. ચુનાંચે બની ઈસ્રાઈલ કે એક હુકમરાં હઝરત તા'લૂત કા તઝકિરા ફર્માતે હુએ રબ્બે ક़દીર ﷻ યૂં ઝિક્ર કરતા હૈ :–

''وَ قَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ اِنَّ اللّٰهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوْتَ مَلِكًا ؕ قَالُوْۤا اَنّٰى يَكُوْنُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَ نَحْنُ اَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَ لَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِّنَ الْمَالِ ؕ قَالَ اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰىهُ عَلَيْكُمْ وَ زَادَهٗ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَ الْجِسْمِ ؕ وَ اللّٰهُ يُؤْتِيْ مُلْكَهٗ مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَ اللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ ؕ

''ઔર ઉનસે ઉનકે નબીને ફર્માયા : બેશક ! અલ્લાહને તાલૂત કો

તુમ્હારા બાદશાહ બના કર ભેજા હૈ. બોલે ઉસે હમ પર બાદશાહી ક્યોં કર હોગી ઔર હમ ઉસસે ઝયાદા સલ્તનત કે મુસ્તહિક़ હૈ ઔર ઉસે માલ મેં ભી વુસ્અત નહીં દી ગઈ. ફર્માયા, ઉસે અલ્લાહને તુમ પર ચુન લિયા ઔર ઉસે ઈલ્મ ઔર જિસ્મ મેં કુશાદગી ઝયાદા દી ઔર અલ્લાહ અપના મુલ્ક જિસે ચાહે દે ઔર અલ્લાહ વુસ્અતવાલા ઈલ્મવાલા હૈ.'' *(સૂરએ બક़રહ, આયત : ૨૪૭, પારા : ૨, ક઼ન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપ ગ़ૌર કરેં ! હઝરત તાલૂત જો કિ મામૂલી કારોબાર કરતે થે. અલ્લાહ તઆલાને ઉન્હેં બની ઈસ્રાઈલ કા બાદશાહ બના દિયા, ઉન્હેં યહ એ'જાઝ ક્યોં અતા કિયા ગયા ? ક્યા ઉનકે પાસ માલ કી ફ઼રાવાની થી ? ક્યા વહ બહુત હી આ'લા હસબ વ નસબવાલે થે ? હરગિઝ નહીં ! બલ્કિ અલ્લાહ તઆલાને ઉન્હેં સલ્તનત કે લિયે મુન્તખબ ફર્માયા તો ઉસકી વજહ વહી હૈ કે ઉનકે પાસ ઈલ્મ કી અઝીમ દૌલત મૌજૂદ થી. વહ તબહ્હુરે ઈલ્મી સે ફ઼ૈઝયાબ થે, જૈસા કે મઝકૂરા આયતે કરીમા સે વાઝેહ હૈ. યહીં સે યહ દર્સ મિલ જાતા હૈ કે દુન્યા કી અઝીમ નેઅ્મત ભી ઈલ્મ કે સદક़े મેં અતા કર દી જાતી હૈ. ઈલ્મ વહ અઝીમ સરમાયા હૈ કે જિસ કે સબબ બાદશાહતેં અતા કી જાતી હૈં. આપ સોચેં, જો ખાલિક़ે કાયનાત ઈલ્મ કી બુન્યાદ પર સલ્તનત અતા કર સક્તા હૈ તો ક્યા વહ ઈલ્મે દીન હાસિલ કરનેવાલોં કો રોઝગાર સે મહરૂમ રખેગા ? હરગિઝ નહીં, જો લોગ યહ સોચ રખતે હૈં ઉન્હેં અપની ફ઼िક્ર પર નઝરે ષાની કર લેની ચાહિયે ઔર અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે મહબૂબ ﷺ કી રઝા કી ખાતિર ઈલ્મે દીન કે હુસૂલ મેં કોશિશ કરની ચાહિયે. અલ્લાહ તઆલા અપને મહબૂબ ﷺ કે સદક़े મેં હમેં તમામ ઉમ્ર ઈલ્મે દીન કે હુસૂલ મેં કોશિશ કરને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ ફ઼ઝ્લે અઝીમ ★

અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

''وَ اَنْزَلَ اللّٰهُ عَلَيْكَ الْكِتٰبَ وَ الْحِكْمَةَ وَ عَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ ؕ وَ كَانَ فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ عَظِيْمًا''

તર્જુમા : "ઔર અલ્લાહને તુમ પર કિતાબ ઔર હિકમત ઉતારી ઔર તુમ્હેં સિખા દિયા જો કુછ તુમ ન જાનતે થે ઔર અલ્લાહ કા તુમ પર બળા ફઝ્લ હૈ." *(સૂરએ નિસાઅ, આ. ૧૧૩, પારા : ૫, કન્ઝુલ ઈમાન)*

હઝરત અલ્લામા ઈબ્ને રાઝી رحمۃ اللہ علیہ ઈસ આયત કી તફસીર મેં ફર્માતે હૈં કે અલ્લાહ તઆલાને ફર્માયા : "ઔર તુમ્હેં સિખા દિયા જો કુછ તુમ ન જાનતે થે ઔર અલ્લાહ કા તુમ પર બળા ફઝ્લ હૈ." તો અલ્લાહને ઈલ્મ કો અઝીમ ફઝ્લ ફર્માયા (આયતે કરીમા : "وَمَنْ يُّؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ اُوْتِىَ خَيْرًا كَثِيْرًا" પારા : ૩, રુકૂઅ : ૫ મેં) હિકમત કો ખૈર કષીર ફર્માયા ઔર હિકમત ઈલ્મ હી હૈ. ઔર યહ ભી ફર્માયા કે રહમાનને અપને મહબૂબ કો કુર્આન સિખાયા. *(પારા : ૨૭, રુકૂઅ : ૧)*

તો ખુદાએ તઆલાને ઈસ નેઅ્મત કો સારી નેઅ્મતોં પર મુકદ્દમ ફર્માયા જિસસે ષાબિત હુઆ કે ઈલ્મ સબસે અફઝલ હૈ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ عزوجل ને અપને મહબૂબે મુકર્રમ ﷺ કો તમામ ઉલૂમ અતા ફર્માયા ઔર ઈસ અતા કો ફઝ્લે અઝીમ સે તાબીર ફર્માયા.ગૌર કરને કા મકામ હૈ કે દુન્યા જિસ કી વુસ્અતોં કા કોઈ ઈન્સાન ઈહાતા નહીં કર સકતા, જિસકી નેઅ્મતોં કા કોઈ અંદાઝા નહીં કર સકતા, ઉસકે તઅ્લ્લુક સે તો અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ : "مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيْلٌ" કે દુન્યા કી દૌલત કલીલ હૈ. લેકિન જબ અતાએ ઈલ્મ કી બાત આઈ તો ઉસને ઈસે ફઝ્લે અઝીમ ઔર ખૈરે કષીર ફર્માયા. અબ જબ હમ અલ્લાહ કી કલીલ (દુન્યાવી) નેઅ્મતોં કો શુમાર નહીં કર સકતે તો ફિર અલ્લાહ કી અઝીમ નેઅ્મત (ઈલ્મ) કા કૈસે અંદાઝા લગા સકતે હૈં ? પતા ચલા કે કોઈ ઈન્સાન ઈલ્મ કી બરકતોં ઔર વુસ્અતોં કો અપને ઈદરાકે તસવ્વુર મેં નહીં લા સકતા. અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ હૈ કે વહ અપને હબીબ પાક ﷺ કે સદકે મેં હમેં ઈલ્મ કી બરકતેં અતા ફર્માએ.

★ ખૌફે ખુદા ઔર ઉલમા ★

અલ્લાહ તઆલા કલામે મજીદ મેં ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :

"اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ غَفُوْرٌ" અલ્લાહ સે ઉસકે બંદોં મેં વહી ડરતે હૈ જો ઈલ્મવાલે હૈં, બેશક ! અલ્લાહ બખ્શનેવાલા, ઈઝ્ઝતવાલા હૈ." *(સૂરએ ફાતિર, આયત : ૨૮, પારા : ૨૨)*

હઝરત ઈમામે રાઝી رحمۃ اللہ علیہ ઈસ આયત કે યાની "اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا" કે તહત ફર્માતે હૈં કે ઈસ આયતે મુબારકા મેં ઈસ બાત પર દલીલ હૈ કે ઉલમા જન્નતી હૈં. *(તફસીરે કબીર, ૧/૨૭૯)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ આયતે મુબારકા ભી ઈલ્મ વ ઉલમા કી ફઝીલત પર વાઝેહ તૌર પર દલાલત કરતી હૈ. આપ દેખેં કે ખૌફે ઈલાહી જો તમામ નેકિયોં કી અસલ ઔર ગુનાહોં સે બચને કા સબસે બળા ઝરિયા હૈ. જો કિસી કે દિલ મેં જગહ બના લે તો સારી દુન્યા ઉસસે ખાઈફ હો જાયે. ઉસી કે તઅલ્લુક સે રબ તઆલા ફર્માતા હૈ કે ઉસકે બંદોં મેં સે અગર સહીહ મઅ્નોં મેં કિસી કો યહ અઝીમ દૌલત હાસિલ હૈ તો વહ અહલે ઈલ્મ હૈં, જો હકીકતન ખશિય્યતે ઈલાહી કે પૈકર હોતે હૈં. યહી તો વજહ હૈ કે જબ કભી ઉમ્મત સિરાતે મુસ્તકીમ સે હટ કર દૂસરી રાહ પર ચલને કી કોશિશ કરતી હૈ તો વહ ઉલમા હી તો હોતે હૈં જો ખૂદ ભી ખૌફ કરતે હૈં ઔર સારી કૌમ કે દિલોં મેં ખૌફે ઈલાહી પૈદા કરતે હૈં. અલ્લાહ તઆલા અપને હબીબે પાક ﷺ કે સદકે મેં ઈલ્મે દીન કા એક અઝીમ હિસ્સા અતા ફર્મા કર હમેં ખાશિઈન વ ખાઈફીન મેં સે બનાએ.

★ ઈલ્મ ઝયાદા અતા ફર્મા ★

એક મકામ પર ઔર ઈર્શાદ હુઆ :–

"فَتَعٰلَى اللّٰهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَ لَا تَعْجَلْ بِالْقُرْاٰنِ مِنْ قَبْلِ اَنْ يُّقْضٰٓى اِلَيْكَ وَحْيُهٗ وَ قُلْ رَّبِّ زِدْنِىْ عِلْمًا"

તર્જુમા : "તૂ સબસે બુલંદ હૈ અલ્લાહ સચ્ચા બાદશાહ, ઔર કુર્આન મેં જલ્દી ન કરો અબ તક ઉસકી વહી તુમ્હેં પૂરી ન હો લે. ઔર અર્ઝ કરો કે અય મેરે રબ ! મુઝે ઈલ્મ ઝયાદા દે." *(સૂરએ તાહા : આયત : ૧૧૪, પારા : ૧૬)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયતે કરીમા મેં અલ્લાહ તઆલાને હુઝૂર તાજદારે મદીના ﷺ કો યહ હુકમ ફર્માયા કે અય મહબૂબ ! આપ બાવુજૂદ આલિમે ઉલૂમે કષીરા હોને કે યહ દુઆ કરતે રહેં કે અય મેરે રબ ! મુઝે મઝીદ ઈલ્મ અતા ફર્મા. યહાં સે યહ દર્સ દિયા જા રહા હૈ કે કોઈ ચાહે કિતના બળા આલિમ ક્યોં ન હો જાયે, ઉસ પર યહ ઝરૂરી હૈ કે અપને ખાલિક़ વ માલિક સે યહ દુઆ કરતા રહે કે અય અલ્લાહ ! મેરે ઈલ્મ મેં બરકતેં અતા ફર્મા. મેરે ઈલ્મ મેં જ્યાદતી અતા ફર્મા. ક્યોંકિ ઈલ્મ બહરે નાપૈદે કિનાર હૈ. ઈલ્મ ચાહે કોઈ કિતના હી હાસિલ કર લે વહ ખત્મ હોનેવાલા નહીં.

ચુનાચેં આયતે કરીમા કે નુઝૂલ કે બાદ હુઝૂર રહ़મતે આલમ ﷺ અકષર યહ દુઆ માંગા કરતે થે :–

"اَللّٰهُمَّ انْفَعْنِیْ بِمَا عَلَّمْتَنِیْ وَ عَلِّمْنِیْ مَا یَنْفَعُنِیْ وَ زِدْنِیْ عِلْمًا"

"અય અલ્લાહ ! તૂ ને મુઝે જો ઈલ્મ અતા ફર્માયા હૈ ઉસસે મુઝે નફા પહુંચા ઔર મુઝે ઉસ ચીઝ કા ઈલ્મ દે જો મુઝે નફા દે ઔર મેરે ઈલ્મ મેં ઈઝાફા ફર્મા."

★ અહલે ઈલ્મ કે દર્જાત ★

"یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْۤا اِذَا قِیْلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوْا فِی الْمَجٰلِسِ فَافْسَحُوْا یَفْسَحِ اللّٰهُ لَكُمْ وَ اِذَا قِیْلَ انْشُزُوْا فَانْشُزُوْا یَرْفَعِ اللّٰهُ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا مِنْكُمْ وَ الَّذِیْنَ اُوْتُوا الْعِلْمَ دَرَجٰتٍؕ وَ اللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِیْرٌ"

તર્જુમા : અય ઈમાનવાલો ! જબ તુમ સે કહા, જાયે મજલિસ મેં જગહ દો તો ઉઠ ખળે હો અલ્લાહ તુમ્હારે ઈમાનવાલે કે ઔર ઉનકે જિનકો ઈલ્મ દિયા ગયા દર્જે બુલંદ ફર્માએગા ઔર અલ્લાહ કો તુમ્હારે કામોં કી ખબર હૈ." *(સૂરએ મુજાદિલહ, આયત : ૧૧, પારા : ૨૮, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયતે કરીમા મેં અલ્લાહ તઆલાને ઈસ બાત કી વઝાહત ફર્મા દી હૈ કે અહલે ઈલ્મ હઝરાત કો ઉસને દીગર તમામ લોગોં પર ફૌક़િયત અતા ફર્માઈ હૈ બલ્કિ અહલે

ઈલ્મ કો કઈ દરજોં બુલંદ કિયા. કિતના બુલંદ કિયા ? કિતને મરાતિબ અતા કિયે ? યહ અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે પ્યારે રસૂલ ﷺ બેહતર જાનતે હૈં. આજ દુન્યાવાલે માલદારોં કો દીગર લોગોં કી બનિસ્બત ઝયાદા અહમિયત દેતે હૈં, લેકિન કુર્બાન જાઓ અહલે ઈલ્મ હઝરાત પર કે ઉન્હેં દીગર લોગોં પર અઝમત અતા કરનેવાલા કોઈ ઔર નહીં બલ્કે ખાલિક़ કાયનાત ખૂદ હૈ ! જો લોગ અહલે ઈલ્મ કો હકીર સમઝતે હૈં ઉન્હેં ઈસ આયતે કરીમા સે સબક़ હાસિલ કરના ચાહિયે. ઈસી તરહ એક દૂસરી આયતે કરીમા સે ભી યહી મફ્હૂમ સમઝ મેં અતા હૈ. ઈર્શાદે ખુદાવંદી હૈ : "هَلْ یَسْتَوِی الَّذِیْنَ یَعْلَمُوْنَ وَ الَّذِیْنَ لَا یَعْلَمُوْنَ" ઈલ્મવાલે ઔર બેઈલ્મ કૈસે બરાબર હો સક્તે હૈં ? ઈસમેં યહી બતાયા જા રહા હૈ કિ ઈલ્મવાલે ઔર બેઈલ્મ કભી બરાબર નહીં હો સકતેં. ઈનકા મક़ામ વ મર્તબા ઉનસે કઈ દર્જે અફ્ઝલ હૈ. આપ ખૂદ સોચેં કે ઈલ્મ વહ અઝીમ દૌલત હૈ કે જિસ મેં બક़ા હૈ, જિસકે લિયે ઝવાલ નહીં હૈ, તો ફિર જિસકે પાસ યહ અઝીમ સરમાયા નહીં હૈ વહ ઉસ શખ્સ કે બરાબર કૈસે હો સકતા હૈ જિસકે ક़લ્બ મેં ઈસ બાક़ી ઔર લાઝવાલ નેઅ્મત કા ચિરાગ જગમગા રહા હો. અલ્લાહ તઆલા હમારે ક़ુલૂબ કો મુનવ્વર ફર્માએ ઔર ઝુલ્મતે જહાલત સે મહફૂઝ રખે.

آمِیْن بِجَاہِ النَّبِیِّ الْکَرِیْم عَلَیْہِ اَفْضَلُ الصَّلٰوۃِ وَ التَّسْلِیْم

★ ઈલ્મ ઔર ક़ુર્આન ★

ફર્માને બારી તઆલા હૈ :–

اِقْرَاْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِیْ خَلَقَۚ خَلَقَ الْاِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍۚ اِقْرَاْ وَ رَبُّكَ الْاَكْرَمُۙ الَّذِیْ عَلَّمَ بِالْقَلَمِۙ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ یَعْلَمْؕ

તર્જુમા : "પઢો અપને રબ કે નામ સે જિસને પૈદા કિયા, આદમી કો ખૂન કી ફુટકી સે બનાયા, પઢો ઔર તુમ્હારા રબ હી સબસે બળા કરીમ, જિસને ક़લમ સે લિખના સિખાયા. આદમી કો સિખાયા જો ન જાનતા થા." *(સૂરએ અલક़, આયત : ૧–૫, પારા : ૩૦, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આક़ા કે પ્યારે દીવાનો ! યહ સબકો માલૂમ હૈ કે સૂરએ

ઈક્રરા કી જો આયતેં સબસે પહલે નાઝિલ હુઈ ઉન્હીં મેં "عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَالَمْ يَعْلَمْ" ભી હૈ. કુર્આન કી સબસે પહલે નાઝિલ હોનેવાલી ઈન આયાત મેં ઈલ્મ કા ઝિક્ર કરકે રબ્બે કાયનાત ﷻ ને યહ વાઝેહ ફર્મા દિયા કે ઈસ્લામ તા'લીમ વ તર્બિયત કા દીન હૈ ઔર જો લોગ મુસલમાન હોકર ભી ઈલ્મ સે દૂર હૈં વહ ઈસ્લામી મક્રાસિદ કે ખિલાફ઼ ઝિંદગી ગુઝાર રહે હૈં. હાલાંકિ તા'લીમ વ તઅલ્લુમ કે સબસે ઝયાદા હક્રદાર હમ હી હૈં. લિહાઝા મુસલમાનોં કો ચાહિયે કે જહાલત કી તારીકિયોં કો છોળ કર અબ ઈલ્મ કે ઉજાલે મેં આ જાયેં. અલ્લાહ ﷻ તમામ મુસલમાનોં કો ઈલ્મ કી દૌલત સે માલા માલ ફર્માએ.

★ અલ્લાહ કા ઈન્આમ ★

મુઅલ્લિમે ઈન્સાનિયત સૈયદે આલમ ﷺ ફર્માતે હૈ : "مَنْ يُّرِدِ اللّٰهُ بِهٖ خَيْرًا يُّفَقِّهْهُ فِى الدِّيْنِ" "યાની અલ્લાહ તઆલા જિસકે સાથ ભલાઈ કા ઈરાદા ફર્માતા હૈ ઉસે દીન કી સમઝ અતા ફર્મા દેતા હૈ. *(બુખારી શરીફ, મુસ્લિમ શરીફ, મિશ્કાત શરીફ)*

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યાદ રખેં જિસકે પાસ ઈલ્મ નહીં વહ યક્રીનન ! ખસારે મેં હૈ, ઔર જિસકો અલ્લાહ ﷻ ને ઈલ્મ કી દૌલત અતા ફર્મા દી, મુબારક હો કે અલ્લાહ ﷻ ને ઉસસે ભલાઈ કા ઈરાદા ફર્માયા.

ઔર હુઝૂર સૈયદે આલમ ﷺ ફર્માતે હૈં : જિસે ખુદાને ઈલ્મ સે નવાઝા ગોયા કે અલ્લાહને ઉસે જન્નત અતા ફર્મા દી.

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જિસે જન્નતી કો દેખના હો વહ આલિમે દીન કો દેખે. ઈસલિયે કે આલિમે બાઅમલ કો દેખના હુઝૂર ﷺ કો દેખના હૈ. ઔર આલિમે દીન કો દેખના ભી ઈબાદત હૈ. ઝાહિર સી બાત હૈ કે જિસે દેખને પર મૌલા ઈબાદત કા ષવાબ અતા ફર્માએ વહ જન્નતી નહીં હોગા તો કૌન હોગા ? અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો ઈન ઉલમાએ રબ્બનિય્યીન કા દીદાર અતા ફર્માએ ઔર આલિમે દીન બનને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ ઈસ્લામ કી ઝિંદગી ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ :–

"اَلْعِلْمُ حَيٰوةُ الْاِسْلَامِ وَ عِمَادُ الدِّيْنِ" કે "ઈલ્મ ઈસ્લામ કી ઝિંદગી હૈ ઔર દીન કા સૂતુન હૈ." *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ)*

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રસૂલે આ'ઝમ ﷺ કે મઝકૂરા ફર્માને આલીશાન સે યહ બાત વાઝેહ હોતી હૈ કે ઈસ્લામ કો ઝિંદા રખના હો તો ઈલ્મ હાસિલ કરના ઝરૂરી હૈ. હમ નમાઝ, રોઝા વગૈરા સે ખૂદ કો આબિદ તો બના સકતે હૈં લેકિન ઈસ્લામ કો ગ઼ાલિબ નહીં કર સકતે. ગલ્બએ ઈસ્લામ ઈલ્મ સે હોગા. આજ બાતિલ ક઼ૌમે ભૂક, પ્યાસ બર્દાશ્ત કરકે ભી ઈલ્મ હાસિલ કર રહી હૈ લેકિન ક઼ૌમે મુસ્લિમ જહાલત કી વાદિયોં મેં ભટક રહી હૈ. દુન્યા આજ ક઼વાનીને ઈસ્લામ ઔર આયાતે કુર્આનિયા પર એતરાઝાત કે અંબાર લગા રહી હૈ ઔર હમને ઉસકે જવાબ મેં કોઈ મોઅષ્ષિર ક઼દમ નહીં ઉઠાયા કે જિસકે ઝરિયે હમ તહફ્ફુઝે ઈસ્લામ કી ઝિમ્મેદારી પૂરી કરેં. આઓ ! મિલ્લત કે નૌજવાનો ! ઉઠો ઔર શમ્એ ઈલ્મ કો અપને અપને ઈલાક઼ોં મેં રૌશન કરો તાકિ હમારા મુઆશરા ઈસ્લામ કે મુકમ્મલ ઝાબતે સે રોશનાસ હો સકે.

★ ઈલ્મ ઈબાદત સે બેહતર ★

હઝરત ઉબાદા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે ઈલ્મ ઈબાદત સે બેહતર હૈ ઈસી તરહ હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે બેહતરીન ઈબાદત ઈલ્મ કા હાસિલ કરના હૈ. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ, ૧/૮૦)*

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈબાદત સે આબિદ કો ફાઈદા પહુંચતા હૈ ઔર ઈલ્મ સે બંદગાને ખુદા કો ફાઈદા પહુંચતા હૈ. "ઈલ્મ ઈબાદત સે બેહતર હૈ" સે મુરાદ નફ્લ કામોં મેં મસ્રૂફ઼ રહને સે બેહતર હૈ કે ઈલ્મ હાસિલ કરને મેં લગા રહે. ઈસલિયે કે ઈલ્મ કે સબબ સે ઈન્સાન કો અલ્લાહ ﷻ કા ખૌફ઼, હલાલ વ હરામ કી તમીઝ પૈદા હોતી હૈ જો ઈબાદત કી હિફાઝત કા સબબ હૈ.

ઔર ઉમ્મુલ મો'મિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا ને ફર્માયા : મૈંને રસૂલ ﷺ કો ફર્માતે હુએ સુના, ઈલ્મ કી ઝયાદતી ઈબાદત કી ઝયાદતી સે બેહતર હૈ ઔર દીન કી અસલ પરહેઝગારી હૈ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ફરાઈઝ કે બાદ જિતના વક્ત મિલે કોશિશ કરેં વહ ઝાએઅ્ ન હો બલ્કે ઈલ્મ હાસિલ કરને મેં ગુઝારેં, ક્યોંકિ ઈલ્મ કે સબબ સે પરહેઝગારી ભી પૈદા હોતી હૈ ઔર ઈઝ્ઝત ભી મયસ્સર હોતી હૈ. આજ કે દૌર મેં વહી કામિયાબ હૈ જિસકે પાસ સરમાયાએ ઈલ્મ હૈ ઔર જો મસ્રૂફ હૈ. જાહિલોં કી ન કલ કોઈ ઈઝ્ઝત થી ઔર ન આજ. અપને વક્ત કી કદ્ર કરો ઔર હુસૂલે ઈલ્મ મેં મસ્રૂફ હો જાઓ. ઉન કિતાબોં કા મુતાલઆ કરો જિન કિતાબોં કો પઢને સે દિલો દિમાગ રૌશન હોં, ઔર ઉન કિતાબોં કો પઢને સે ગુરેઝ કરો જિનકી વજહ સે દિલો દિમાગ તારીક હો જાયેં.

★ અંબિયા કી વરાષત ★

હઝરત ઉમ્મે હાની رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ કે સરકારે અકદસ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : "اَلْعِلْمُ مِيْرَاثِى وَمِيْرَاثُ الْاَنْبِيَاءِ قَبْلِىْ" ''ઈલ્મ મેરી મીરાષ હૈ ઔર મુઝ સે પહલે જો અંબિયા ગુઝરે હૈં ઉનકી ભી મીરાષ હૈ.'' *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ, ૭૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હુઝૂરે રહ્મતે આલમ ﷺ ઔર આપ સે કબ્લ જિતને ભી અંબિયા તશરીફ લાયે સબને ઈસ દારે ફાની સે ઝાહિરી તૌર પર પર્દા ફર્માને સે કબ્લ ઈલ્મ કો અપને પીછે છોળા ન કે માલ કો, લિહાઝા જો ઈલ્મ હાસિલ કરતા હૈ વહ ગોયા અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام કી વરાષત કો પા લેતા હૈ.

★ ઈલ્મ ઔર જહાલત મેં ફર્ક ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે સરકારે કૌનૈન ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, થોળા અમલ ઈલ્મ કે સાથ ફાઈદા દેતા હૈ ઔર ઝયાદા અમલ જહાલત કે સાથ ફાઈદા નહીં દેતા. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ, ૮૮)*

ઔર હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ, અલ્લાહ તઆલા કી ઝાત વ સિફાત કા ઈલ્મ બેહતરીન અમલ હૈ. ઈલ્મ કે સાથ અમલ તુઝે થોળા ભી હો તો ઝયાદા ફાઈદા દેગા ઔર જહાલત કે સાથ ન થોળા અમલ ફાઈદા દેગા ઔર ન ઝયાદા. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ, : ૮૬)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી ઝાતો સિફાત કા ઈલ્મ બહુત ઝરૂરી હૈ. ઈસલિયે કે ઉસકી વજહ સે શિર્ક વ શુબ્હાએ શિર્ક વગૈરા સે બંદે કા દામન બચ જાતા હૈ, જો સબસે બેહતરીન અમલ હૈ. આજ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કે લિયે કમ ઈલ્મ કી વજહ સે મુસલમાન ઐસી ઐસી બાતેં અપની ઝબાન સે નિકાલતે હૈં જો ઉસકી શાન કે લાઈક નહીં હોતીં. ઈસ તરહ ગુનહગાર હોતે હૈં ઔર બઅઝ અવકાત કાફિર ભી હો જાતે હૈં.

★ ઈલ્મ ઔર સલ્તનત ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કે સરકાર ﷺને ફર્માયા, હઝરત સુલૈમાન علیہ السلام માલ, સલ્તનત ઔર ઈલ્મ કે દરમિયાન ઈખ્તિયાર દિયે ગયે તો ઉન્હોંને ઈલ્મ કો પસંદ ફર્માયા. તો ઈલ્મ ઈખ્તિયાર કરને કે સબબ સલ્તનત ઔર માલ સે ભી સરફરાઝ કિયે ગયે. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૮૭)*

★ મો'મિન કા દોસ્ત ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કે સરવરે કૌનો મકાં ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :"عَلَيْكُمْ بِالْعِلْمِ فَاِنَّ الْعِلْمَ خَلِيْلُ الْمُؤْمِنِ" ''ઈલ્મ કો લાઝિમ પકળો ઈસલિયે કે ઈલ્મ મો'મિન કા ગહરા દોસ્ત હૈ.'' *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૮૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપને દેખા હોગા કે મુસીબત કે વક્ત અચ્છે અચ્છે દોસ્ત સાથ છોળ દેતે હૈં યહાં તક કે જિસ માલ કો હાસિલ કરને મેં હમ રાત દિન એક કર દેતે હૈં વહ ભી સાથ છોળ દેતા હૈ, લેકિન મેરે આકા ﷺ ફર્માતે હૈં કે ઈલ્મ મો'મિન કા ગહર દોસ્ત હૈ યહ કભી સાથ નહીં છોળતા, ઝમીન કે ઉપર ભી સાથ દેતા હૈ ઔર કબ્ર

મેં ભી સાથ દેગા. લિહાઝા આજ હી સે ઈલ્મ કો દોસ્ત બનાઓ તાકિ ઈસકી દોસ્તી કબ્ર વ હશ્ર હર જગહ હમેં કામ આએ અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો ઈલ્મ હાસિલ કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ ઈલ્મ યા ઈબાદત કી ઝયાદતી ★

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે નબીએ કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : "فَضْلُ الْعِلْمِ اَحَبُّ اِلَیَّ مِنْ فَضْلِ الْعِبَادَاتِ" ''ઈલ્મ કી ઝયાદતી મુઝે ઈબાદત કી ઝયાદતીસે બહુત મહબૂબ હૈ. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૮૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ કે કૌલ કો ગૌર સે પઢો ઔર સુનો કે ઈલ્મ કી ઝયાદતી મુઝે ઈબાદત કી ઝયાદતી સે બહુત મહબૂબ હૈ. આજ અગર કોઈ કિતાબોં કા મુતાલઆ કર રહા હો, દર્સો–તદરીસ મેં મસ્રૂફ હો, કિતાબ લિખને, પઢને મેં લગા હો તો જાહિલ ઈબાદત ગુઝાર ઈન લિખને પઢનેવાલોં કો હિકારત કી નઝર સે દેખતે હૈં, ઉન્હેં યહ માલૂમ નહીં કે જિસે વહ હકીર જાનતે હૈં વહી સહાબિએ રસૂલ કે નઝદીક ઈઝ્ઝતવાલા હૈ. ઈઝ્ઝતવાલા બનના હૈ તો ઈલ્મ કી જાનિબ કદમ બઢાઓ. અલ્લાહ ﷻ ઐસે લોગોં કો અકલે સલીમ અતા ફર્માએ.

★ જન્નત કા રાસ્તા ★

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ :–

"لِكُلِّ شَيْئٍ طَرِيْقٌ وَّ طَرِيْقُ الْجَنَّةِ الْعِلْمُ" ''હર ચીઝ કા એક રસ્તા હૈ ઔર જન્નત કા રાસ્તા ઈલ્મ હૈ.'' *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૮૯)*

હઝરત મુલ્લા અલી કારી رحمۃ اللہ علیہ તહરીર ફર્માતે હૈં :–

"مَنْ سَلَكَ طَرِيْقاً يَطْلُبُ فِيْهِ عِلْماً سَلَكَ اللّٰهُ بِهٖ طَرِيْقاً مِّنْ طُرُقِ الْجَنَّةِ وَ اِنَّ الْمَلٰئِكَةَ لَتَضَعُ اَجْنِحَتَهَا رِضاً لِطَالِبِ الْعِلْمِ"

કિ હદીષ શરીફ યાની ''જો શખ્સ ઈલ્મ કી તલાશ મેં રાસ્તા ચલતા હૈ, અલ્લાહ તઆલા ઉસકો જન્નત કી રાહ ચલાતા હૈ. ઔર તાલિબે ઈલ્મ

કી રઝા હાસિલ કરને કે લિયે ફિરિશ્તે અપને પર કો બિછા દેતે હૈ''. મેં ઈસ બાત કી જાનિબ ઈશારા હૈ કે જન્નત કે રાસ્તે ઈલ્મ કે રાસ્તે મેં મહદૂદ હૈં, ઈસલિયે કે નેક અમલ બગૈર ઈલ્મ કે મુતવસ્સર નહીં.

સુબ્હાનલ્લાહ ! મુઝે બતાઓ ! કૌન જન્નત મેં જાના નહીં ચાહતા ? હર કોઈ જન્નત મેં જાના ચાહતા હૈ. લેકિન ક્યા વહ જન્નત કે રાસ્તે પર ચલતા ભી હૈ ? મુઝે બતાઓ, જન્નત કે રાસ્તે પર ચલોગેં નહીં તો જન્નત મેં જાઓગે કૈસે ? લિહાઝા ! આઓ દુઆ કરેં કે મૌલા ﷻ હમ સબકો જન્નત કે રાસ્તે પર દિન રાત ચલને યાની ઈલ્મ હાસિલ કરને કે તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ ઈલ્મવાલા મરતા નહીં ★

હુઝૂર સૈયદે આલમ ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં :–

"مَنْ صَارَ بِالْعِلْمِ حَيًّا لَمْ يَمُتْ اَبَداً" જો ઈલ્મ સે ઝિંદા હોગા વહ કભી નહીં મરેગા. *(હાશિયા હિદાયા : ૧/૨)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ લાખોં ઉલમા ઔર દાનિશ્વરાને કૌમ ઈસ દુન્યા સે ચલે ગયે, સદિયાં ગુઝર ગયીં લેકિન ઉનકી કિતાબેં આજ ભી મૌજૂદ હૈં જિન સે એક આલમ ફૈઝ હાસિલ કરતા હૈ ઔર અપની પ્યાસ કો બુઝા કર ખિરાજે અકીદત પેશ કરતા હૈ. જિસ તરહ ઉન્કી કિતાબેં બાકી હૈં વૈસે હી ઉનકા નામ ભી બાકી હૈ. યકીનન ! સાદિકુલ વઅ્દિલ અમીન ﷺને સચ ફર્માયા કે જો ઈલ્મ સે ઝિંદા હોગા વહ કભી નહીં મરેગા.

ઈલ્મો હુનર સે પાતી હૈ ઈન્સાનિયત ફરોગ
ઈન્સાન ઝિંદા લાશ હૈ તા'લીમ કે બગૈર

અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો ઝિંદગી કી આખરી સાંસ તક ઈલ્મ સે વાબસ્તા રખે ઔર ખાતિમા બિલખૈર નસીબ ફર્માએ.

★ ઝિલ્લત કા સબબ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે સરકાર ﷺને ફર્માયા, અલ્લાહ તઆલા ઈલ્મો અદબ કો બંદે પર રોક કર ઉસે ઝલીલ કરતા હૈ. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૮૯)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ અગર કિસી બંદે કો ઝલીલ કરના ચાહે તો ઉસ પર વહ ઈલ્મ ઔર અદબ કો રોક દેતા હૈ. આપ દુન્યા મેં દેખેં કે બેઅદબ ઔર બેઈલ્મ કો કભી ઈઝ્ઝત નહીં મિલતી જો બાઅદબ ઔર સાહિબે ઈલ્મ કો મિલતી હૈ.

★ શબ બેદારી સે બેહતર ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કે સરકાર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : "تَدَارُسُ الْعِلْمِ سَاعَةً مِّنَ اللَّيْلِ خَيْرٌ مِّنْ اِحْيَائِهَا" "એક ઘળી ઈલ્મ હાસિલ કરના પૂરી રાત જાગને સે બેહતર હૈ. *(મિશ્કાત : ૩૬)*

હઝરત મુલ્લા અલી ક઼ારી رحمۃ اللہ علیہ તહરીર ફર્માતે હૈં કે ઈસ હદીષ શરીફ઼ કા મતલબ યહ હૈ કે એક સાઅત આપસમેં ઈલ્મ કી તકરાર કરના, ઉસ્તાદ સે પઢના, શાગિર્દ કો પઢાના, કિતાબ તસ્નીફ઼ કરના યા મુતાલિઆ કરના રાત ભર કી ઈબાદત સે બેહતર હૈ. *(મિરક઼ાત શર્હે મિશ્કાત : ૧/૨૫૧)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ ઘંટોં ટી.વી. કે સામને બૈઠ કર (યા મોબાઈલ પર) વક઼્ત ઝાએઅ્ કિયા જાતા હૈ યા ફિર ચૌરાહે પર ખળે હોકર ગપશપ મેં વક઼્ત ગુઝારા જાતા હૈ, હફ઼્તે કી રાત કો ખાસ તૌર પર લહ્વો લઈબ ઔર ગુનાહોં મેં ગુઝારને કી કોશિશ કી જાતી હૈ, અગર કહા જાયે કે હફ઼્તાવારી ઈજતિમાઅ્ મેં આઓ તો બહાનેં બનાતે હૈં. કાશ ! કે ઐસે લોગ રસૂલે આલમ ﷺ કી મઝકૂરા હદીષ શરીફ઼ પર અમલ કરને કી જિદ્દો જોહદ કરતે તો મૌલા ﷻ પૂરી શબ ઈબાદત કરને કા ષવાબ અતા ફર્મા દેતા. આઓ ! ઈરાદા કરેં કે ઈન્શાઅલ્લાહ ! આજ સે હફ઼્તાવારી ઈજતિમાઅ્ મેં શરીક હોકર ઈલ્મે દીન હાસિલ કરને કી કોશિશ કરેંગે.

★ સબસે બળી દૌલત ★

હઝરત મુસ્અબ બિન જુબૈર رضی اللہ عنہ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : ઈલ્મ હાસિલ કરો અગર તુમ્હારે લિયે માલ ભી હોગા તો ઈલ્મ તુમ્હારે લિયે ખૂબસૂરત હોગા ઔર અગર તુમ્હારે લિયે માલ

નહીં હોગા તો ઈલ્મ હી તુમ્હારે લિયે માલ હોગા. *(તફ઼્સીરે કબીર : ૧/૨૭૫)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈલ્મ સબસે બેહતરીન સરમાયા હૈ. હમને દુન્યા મેં સાહિબે ઈલ્મ કો સબસે ઝયાદા ઈઝ્ઝતવાલા પાયા, ઈસલિયે સાહિબે ઈલ્મ કા હર કોઈ મોહતાજ હૈ. અગર ઈલ્મ કે સાથ માલ ભી હો તો બેહતર હૈ વરના ઈલ્મ હી સબસે ક઼ીમતી માલ હૈ. અલ્લાહ ઈલ્મકી નાફ઼ેઅ દૌલત ઔર રિઝ્ક઼ હલાલ મેં વુસ્અત અતા ફર્માએ.

★ જન્નત સાહિબે ઈલ્મ કી તલાશ મેં ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મરવી હૈ કે જો શખ્સ ઈલ્મ કી તલાશ મેં હોગા જન્નત ઉસકી તલાશ મેં હોગી ઔર જો શખ્સ ગુનાહ કી ખોજ મેં હોગા જહન્નમ ઉસકી ખોજ મેં હોગી. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ, :૧/૯૨)*

★ તાલિબે ઈલ્મ કી ફ઼ઝીલત ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તઆલાને સારી કાયનાત મેં ઈન્સાન કો જો ફ઼ઝીલત બખ્શી ઉસકી બહુત બળી વજહ ઈલ્મ હૈ, ફિરિશ્તોં કે મુક઼ાબલે મેં હઝરત આદમ علیہ السلام કી જન્નત મેં જો ફ઼ઝીલત ષાબિત હુઈ ઉસકા સબબ ભી ઈલ્મ હૈ ઔર ઈલ્મ કી રાહ મેં ચલનેવાલે, ઉસકે હાસિલ કરનેવાલે પર અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે ફિરિશ્તે રહ઼મત કા સાયા કિયે હુએ રહતે હૈં, આમ ઈન્સાન કામિયાબી ઢૂંઢતા હૈ લેકિન ઈલ્મ હાસિલ કરનેવાલે કો કામયાબી ઢૂંઢતી હૈ. ઈલ્મ હાસિલ કરનેવાલે કી ફ઼ઝીલત મેં મેરે આક઼ા રહ઼મતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ કી બેશુમાર અહાદીષ મૌજૂદ હૈં જિન મેં સે ચંદ અહાદીષ મઝમૂન કી મુનાસિબત સે પેશ કી જા રહી હૈં, મુલાહઝા હો :અ

★ અલ્લાહ કે રાસ્તે મેં ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે સરકારે અક઼્દસ ﷺને ફર્માયા : જો ઈલ્મ કી તલાશ મેં નિકલા તો વાપસી તક અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે મેં હૈ. *(મિશ્કાત : ૩૪)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ક્યા અલ્લાહ કે રાસ્તે સે બેહતર ભી કોઈ રાસ્તા હૈ ? કિતને તઅજ્જુબ કી બાત હૈ કે આજ કા મુસલમાન સુબ્હ વ શામ શૈતાન કે રાસ્તે પર ચલના ચાહતા હૈ. કાશ ઈલ્મ હાસિલ કરને કે લિયે ઘર સે નિકલતા ઔર ચલતા તો મૌલા ﷻ કે રાસ્તે પર ચલને કા શર્ફ હાસિલ હોતા. અલ્લાહ ﷻ હમેં અપને રાસ્તે કા મુસાફિર બનાએ.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે કાયનાત ﷺને ફર્માયા : જો શખ્સ ઈલ્મ કી તલાશ મેં રાસ્તા ચલતા હૈ તો ઉસકી બરકત સે અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર જન્નત કે રાસ્તે કો આસાન કર દેતા હૈ ઔર જબ કોઈ ક઼ૌમ અલ્લાહ કે ઘરોં મેં સે કિસી ઘર મેં (યાની મસ્જિદ વ મદ્રસા, ખાનક઼ાહ વગૈરા મેં) જમા હોતી હૈ ઔર કુર્આને મજીદ કો પઢતી ઔર પઢાતી હૈ તો ઉન પર ખુદા સકીના નાઝિલ ફર્માતા હૈ, ખુદા કી રહ઼મત ઉનકો ઢાંપ લેતી હૈ, ફિરિશ્તે ઉનકો ઘેર લેતે હૈં ઔર અલ્લાહ તઆલા ઉન લોગોં કા ઝિક્ર ઉન ફિરિશ્તોં મેં કરતા હૈ જો ઉસકે પાસ રહતે હૈં. *(મુસ્લિમ, મિશ્કાત : ૩૩)*

★ ઈન્કારે હદીષ કા ઈબ્રત નાક અંજામ ★

હઝરત મુલ્લા અલી ક઼ારી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે અહમદ બિન શુએબ સે રિવાયત હૈ, ઉન્હોંને બયાન કિયા, હમ ને શહરે બસરા મેં ઈસ હદીષ શરીફ યાની "જો શખ્સ ઈલ્મ કી તલાશ મેં રાસ્તા ચલતા હૈ, અલ્લાહ તઆલા ઉસકો જન્નત કી રાહ ચલાતા હૈ ઔર તાલિબે ઈલ્મ કી રઝા હાસિલ કરને કે લિયે ફિરિશ્તે અપને પર કો બિછા દેતે હૈં" કો એક મુહદ્દિષ સે બયાન કિયા. જબ કિ ઉસ મજલિસ મેં એક બદ્મઝહબ મોઅ્તઝલી ભી બૈઠા હુઆ થા જો ઈલ્મ હાસિલ કરને કે લિયે આયા થા. ઉસને ઈસ હદીષ શરીફ કા મઝાક ઉળાતે હુએ કહા, કલ હમ જૂતા પહન કર ચલેંગે ઔર ઉસસે ફિરિશ્તોં કો પરોં કો રૌંદેગેં જબ અપને કહને કે મુતાબિક઼ દૂસરે દિન વહ જૂતા પહન કર ચલા તો ઘળામ સે ગિર ગયા ઔર ઉસકે પૈરોં મેં મર્ઝે આકિલા પૈદા હો ગયા જિસસે ઉસકે દોનોં પૈર સળ ગયે. *(મિર્ક઼ાત શર્હે મિશ્કાત : ૧/૯૨૨)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જો કુછ રસૂલે આ'ઝમ ﷺને ફર્મા દિયા વહ હક્ક઼ હૈ. અલ્લાહ ﷻ બદ્ અક઼ીદોં કી બદ્ અક઼ીદગી સે હમ સબકી હિફાઝત ફર્માએ. ખુદારા ! ન ઉનસે ઈલ્મ હાસિલ કરો ઔર ન ઉનકો ઈલ્મ સિખાઓ. ન ઉનકે સાથ તઅલ્લુક રખો ઔર ન ઉનસે દોસ્તી કરો. અલ્લાહ ﷻ ગુસ્તાખોં કે મકરો ફરેબ સે હમ સબકો બચાએ. મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બદ્ મઝહબ મોઅતઝલીને હુઝૂર ﷺ કે ફર્માન પર શક કરકે મઝાક ઉળાના ચાહા તો અંજામ આપને સુન લિયા. લિહાઝા જો ભી હુઝૂર ﷺ કા ફર્માન પઢેં યા સુનેં ઉસકે હવાલે સે અપને દિલ મેં કોઈ શક વ તરદ્દુદ પૈદા ન કરેં વરના અંજામ બહુત હી ભયાનક હોગા. મૌલા ﷻ હમ સબ પર કરમ ફર્માએ. ઔર આકા઼એ કાયનાત ﷺ પર કુર્બાન હોને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

તબ્રાનીને કહા કે મૈંને ઈબ્ને યહયા સાજી સે સુના, વહ બયાન કરતે થે કે હમ એક મુહદ્દિષ કે યહાં જાને કે લિયે બસરા શહર કી ગલિયોં મેં ગુઝર રહે થે તો હમારે સાથ એક મસ્ખરા આદમી થા જો અપને દીન મેં મુત્તહિમ થા (જિસ પર તોહમત લગી હો), ઉસને કહા :–

"اِرْفَعُوْا اَرْجُلَكُمْ عَنْ اَجْنِحَةِ الْمَلٰئِكَةِ وَ لَا تُكَسِّرُوْهَا" અપને પૈરોં કો ફિરિશ્તોં કે પરોં સે ઉઠા લો ઉન્હેં ન તોળો, યાની ઈસ હદીષ શરીફ કા મઝાક ઉળાયા. તો ઉસી જગહ પર ઉસકે પૈરોં ને ઉસકો પછાળ દિયા ઔર વહ ઘળામ સે ઝમીન પર ગિર ગયા. *(મિર્ક઼ાત : ૧/૨૨૯)*

સુબ્હાનલ્લાહ ! મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ ઐસે ગુસ્તાખોં કો ઐસી હી સઝા અતા કરે બલ્કિ ઈસસે ભી સખ્ત ! મેરે સરકાર ﷺકા હર ફર્માન હક્ક઼ હૈ, ઈસલિયે કે આકા ﷺ અપની મરઝી સે કુછ ફર્માતે હી નહીં બલ્કે મૌલા જો વહી ફર્માતા હૈ વહી ફર્માતે હૈં. નાદાન કમ અક઼્લ ઔર ગુસ્તાખ હુઝૂર ﷺ કે ફર્માન કા મઝાક઼ ઉળાતે હૈં, વહ ભૂલ જાતે હૈં કે રસૂલે આ'ઝમ ﷺ કા મક઼ામ અલ્લાહ ﷻ કે નઝદીક કિતના અરફા વ આ'લા હૈ. સરકાર કે ગુલામો ! ખુદારા ! કભી ભી હુઝૂર ﷺકે ફર્માન કો હલકા ન સમઝના. જિતના આકા઼ કે ફર્માન કા એહતરામ કરોગે ઉતને હી મોહતરમ ઔર ઈઝ્ઝતવાલે બન

જાઓગે. રબ અપને મહબૂબ ﷺ કે સચ્ચે આશિક़ોં કે સદક़े હમ સબકો સચ્ચા ઔર પક્કા આશિક़े રસૂલ બનાએ. આમીન

★ ગુનાહોં કા કફ્ફારા ★

હઝરત સંજરા અઝદી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : જિસને ઈલ્મ હાસિલ કિયા તો યહ હાસિલ કરના ઉસકે પિછલે ગુનાહોં કા કફ્ફારા હો ગયા. *(તિર્મિઝી, દારમી)*

સુબ્હાનલ્લાહ ! મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ સબ ગુનહગાર હૈં, આક़ાએ કાયનાત ﷺ ને ગુનાહોં સે નજાત કા આસાન તરીક़ા અતા ફર્મા દિયા. ક્યા અબ ભી હમ ઈલ્મ હાસિલ ન કરેંગે ? આઓ ! દીવાનો ! આજ સે રોઝાના કુછ વક़્ત ઈલ્મ હાસિલ કરને કે લિયે નિકાલો, ઈન્શાઅલ્લાહ ! ગુનાહોં કા કફ્ફારા ભી હો જાએગા ઔર ઉસકી ખુશી ભી હાસિલ હોગી. રબ્બે ક़દીર હમ સબ પર કરમ કી નઝર ફર્માએ.

★ ઈલ્મ કા ભૂખા સૈર નહીં હોતા ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે નબીએ કરીમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : દો ભૂખે સૈર નહીં હોતે હૈં, એક ઈલ્મ કા ભૂખા ઈલ્મ સે સૈર નહીં હોતા દૂસરા દુન્યા કા ભૂખા દુન્યા સે સૈર નહીં હોતા. *(બૈહક़ી, મિશ્કાત : ૩૭)*

ઔર હઝરત ઔ़ન رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા : દો ભૂખે કભી સૈર નહીં હોતે ઈલ્મવાલા ઔર દુન્યાદાર, મગર દોનોં બરાબર નહીં, કે ઈલ્મવાલા ખુદાએ તઆલા કી ખુશ્નૂદી બળ્હાતા હૈ ઔર દુન્યાદાર સરકશી મેં બળ્હ જાતા હૈ. ફિર હઝરત અબ્દુલ્લાહને યહ આયત પઢી : "كَلَّا اِنَّ الْاِنْسَانَ لَيَطْغٰى اَنْ رَّاٰهُ اسْتَغْنٰى" યાની ખબરદાર હો, બેશક ! ઈન્સાન સરકશી કરતા હૈ જબ અપને આપ કો બેનિયાઝ સમઝતા હૈ.

રાવીને કહા કે હઝરત અબ્દુલ્લાહને દૂસરે કે લિયે યહ આયતે કરીમા પઢી : "اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا" "યાની અલ્લાહ સે ઉસકે બંદોં મેં ઉલમા હી ડરતે હૈં." *(પારા : ૨૨, રુકૂઅ : ૧૮, મિશ્કાત : ૩૭)*

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે હુઝૂર સૈયદે આલમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : ખૈર યાની ઈલ્મ કી બાતેં સુનને સે મો'મિન કભી સૈર નહીં હોગા યહાં તક કે જન્નત મેં પહુંચ જાયેગા.

હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કે તાલિબે ઈલ્મ લોગોં મેં સબસે ઝયાદા ભૂખા હૈ ઔર ઉન મેં જિસકા પેટ ભરા હૈ વહ ઈલ્મ કો તલાશ નહીં કરતા. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! નબીએ સાદિક़ ﷺ ને સચ ફર્માયા હૈ કે ઈલ્મ ઔર દુન્યા કા તાલિબ કભી સૈર નહીં હોતે, લેકિન આજ ઝયાદા તર તાલિબે દુન્યા હી નઝર આતે હૈં, નસ્લોં કી નસ્લેં ઈત્મિનાન સે જી સકેં, ઈતના હોને કે બાવુજૂદ ભી પેટ નહીં ભરતા. ઈસી તરહ ઈલ્મ કા બેપનાહ હિસ્સા અલ્લાહ જિસે અતા ફર્માએ ઉસકા ભી યહી હાલ હોતા હૈ કે વહ અપને આપ કો તિશ્ના મહસૂસ કરતા હૈ ઔર મઝીદ કી તલબ મેં અપની ઝિંદગી ખપાતા હૈ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો ઈલ્મ કા પ્યાસા બનાએ ઔર ઉસકે તલબ કી તળપ અતા ફર્માએ.

★ ઈલ્મે દીન કી તલાશ ★

હઝરત વાસિલા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : જિસને ઈલ્મે દીન તલાશ કિયા ઔર ઉસે પા લિયા તો ઉસકે લિયે ષવાબ કા દોહરા હિસ્સા હૈ ઔર જિસને ઉસકો નહીં પાયા તો ઉસકે લિયે એક હિસ્સા હૈ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ કિસી આલિમે દીન સે કોઈ મસ્અલહ પૂછને કી ગર્ઝ સે ગયે મગર વહ આલિમે દીન ન મિલે ઔર હમ યૂં હી આ ગયે તો એક નેકી, લેકિન વહ મિલ ગયે ઔર મસ્અલહ કા હલ ભી મિલ ગયા તો અલ્લાહ ﷻ દોહરા ષવાબ અતા ફર્માતા હૈ. કિતના કરમ હૈ તાલિબે ઈલ્મ પર ! અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો તલબે ઈલ્મ કા જઝબાએ સાદિક़ અતા ફર્માએ.

★ શહાદત કી મૌત ★

હઝરત અબૂ ઝર رضی اللہ عنہ ઔર હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે

રિવાયત હૈ જબ કિસી તાલિબે ઈલ્મ કો મૌત આ જાયે ઔર વહ તલબે ઈલ્મ કી હાલત મેં મરે તો વહ શહીદ હૈ. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ, ૧/૭૯)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સુબ્હાનલ્લાહ ! શહાદત કા વહ અઝીમ રુત્બા જિસકો હાસિલ કરને કે લિયે ઝિંદગી કુર્બાન કરના ઝરૂરી હૈ મગર ઈલ્મે દીન તલબ કરને મેં મૌત આને પર તાલિબે ઈલ્મ કો શહાદત કા દર્જા અતા કિયા જા રહા હૈ. આપ અંદાઝા લગાયેં કે સરકારે દો આલમ ﷺને ઈલ્મ હાસિલ કરનેવાલે કી કિતની ફઝીલત બયાન ફર્માઈ હૈ. અલ્લાહ તઆલા હમેં હમેશા ઈલ્મ તલબ કરનેવાલા ઔર ઉસ પર અમલ કરનેવાલા બનાએ રખે.

★ રોઝી અલ્લાહ ﷻકે ઝિમ્મએ કરમ પર ★

હઝરત ઝિયાદ બિન હારિષા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ : "مَنْ طَلَبَ الْعِلْمَ تَكَفَّلَ اللّٰهُ لَهٗ بِرِزْقِهٖ" યાની જિસને ઈલ્મે દીન હાસિલ કિયા અલ્લાહ તઆલાને ઉસકી રોઝી કો અપને ઝિમ્મએ કરમ પર લે લિયા હૈ. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૧/૭૯)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ ઈલ્મ હાસિલ કરનેવાલોં પર કિસ કદર કરમ કી નઝર ફર્માતા હૈ. કે ઉસકી રોઝી ઔર કિફાલત કો અપને ઝિમ્મએ કરમ પર લે લેતા હૈ. વૈસે તો અલ્લાહ હી સબકો રોઝી અતા ફર્માતા હૈ લેકિન જિસને ઈલ્મ હાસિલ કિયા ઉસસે રબ ઈતના ખુશ હોતા હૈ કે ઉસે તસલ્લી દી જા રહી હૈ કે તૂ ફિક્ર ન કર, તેરે મૌલાને તેરી કિફાલત અપને ઝિમ્મએ કરમ પર લે લિયા હૈ. લિહાઝા તૂ સિર્ફ ઈલ્મ હાસિલ કરને પર તવજ્જોહ દે ઔર ફિક્ર ન કર. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકી ઔલાદ કો ભી ઈલ્મ હાસિલ કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ ઝિંદા મુર્દોં કે દરમિયાન ★

હઝરત હસ્સાન رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે ઈલ્મ કા હાસિલ કરનેવાલા જાહિલોં કે દરમિયાન ઐસા હૈ જૈસે ઝિંદા મુર્દોં કે દરમિયાન. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ, ૧/૭૮)*

★ કિસી ભી ઉમ્ર મેં ઈલ્મ હાસિલ કરો ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે જિસને બચપન મેં ઈલ્મ નહીં હાસિલ કિયા ઔર બળી ઉમ્ર કા હોકર ઉસકો હાસિલ કિયા ફિર મર ગયા તો વહ શહીદ મરા. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૧/૯૨)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હુસૂલે ઈલ્મ કે લિયે ઉમ્ર કી કોઈ કૈદ નહીં. બચપન મેં અગર કિસી વજહ સે ઈલ્મ હાસિલ ન કર સકે તો અબ હાસિલ કરો. અગર ઈસી આલમ મેં મૌત વાકેઅ હોગી તો શહાદત કા મર્તબા મૌલા અતા ફર્માએગા. લિહાઝા ઉમ્ર કી પરવાહ કિયે બગૈર ઈલ્મ હાસિલ કરને કી તરફ કદમ બઢાઓ.

★ અંબિયા કે સાથ ★

હઝરત અબૂ અૈયૂબ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે એક દીની મસ્અલહ કે મુસલમાન ઉસકો સીખે, એક સાલ કી ઈબાદત સે બેહતર હૈ ઔર હઝરત ઈસ્માઈલ علیہ السلام કી ઔલાદ કે ગુલામ કો આઝાદ કરને સે બેહતર હૈ. ઔર બેશક ! તાલિબે ઈલ્મ ઔર વહ ઔરત જો અપને શૌહર કી ફર્માંબરદાર હૈ ઔર વહ લળકા જો અપને માં–બાપ કે સાથ ભલાઈ કરતા હૈ યહ સબ અંબિયાએ કિરામ કે સાથ બેહિસાબ જન્નતમેં દાખિલ હોંગે. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૧/૯૧)*

★ જન્નત મેં શહર ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જો શખ્સ જહન્નમ સે અલ્લાહ કે આઝાદ કિયે હુએ લોગોં કો દેખના પસંદ કરે તો વહ તાલિબે ઈલ્મોં કો દેખે. કસમ હૈ ઉસ ઝાત કી જિસકે કબ્ઝએ કુદરત મેં મરી જાન હૈ, કોઈ તાલિબે ઈલ્મ જબ કિસી આલિમ કે દરવાઝે પર આ જાતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકે હર કદમ કે બદલે જન્નત મેં એક શહર તૈયાર કરતા હૈ ઔર વહ ઝમીન પર ઈસ હાલ મેં ચલતા હૈ કે ઝમીન ઉસકે લિયે મગફિરત તલબ કરતી હૈ ઔર સુબ્હ વ શામ ઈસ હાલ મેં કરતા હૈ કે બખ્શા હુઆ હોતા હૈ ઔર મલાઈકા તાલિબે ઈલ્મોં કે લિયે ગવાહી દેતે હૈં કે વહ જહન્નમ સે અલ્લાહ કે આઝાદ કિયે હુએ હૈં. *(તફ્સીરે કબીર : ૧/૨૭૫)*

★ જહન્નમ હરામ ★

હુઝૂર સૈયદે આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જિસ શખ્સ કે કદમ ઈલ્મ કી તલબ મેં ગર્દઆલૂદ હોં અલ્લાહ તઆલા ઉસકે જિસ્મ કો જહન્નમ પર હરામ ફર્માએગા ઔર ખુદાએ તઆલા કે ફિરિશ્તે ઉસકે લિયે મગફિરત તલબ કરેંગે. ઔર અગર ઈલ્મ કી તલબ મેં મર ગયા તો શહીદ હુઆ ઔર ઉસકી કબ્ર જન્નત કે બાગોં મેં સે એક બાગ હોગી ઔર ઉસકી કબ્ર તાહદ્દે નિગાહ કુશાદા કર દી જાયેગી ઔર ઉસકે પળોંસિયોં પર રોશન કર દી જાયેગી. ચાલીસ કબ્રે ઉસકે દાહિને, ચાલીસ ઉસકે બાયેં, ચાલીસ ઉસકે પીછે ઔર ચાલીસ કબ્રે ઉસકે આગે. *(તફ્સીરે કબીર, ૧/૨૮૧)*

★ ઉલમાએ કિરામ કે ફઝાઈલ ★

ઉલમાએ કિરામ કે ફઝાઈલ ઔર ઉનકી ખૂબિયાં હમ બયાન કર સકેં યહ મુમ્કિન નહીં ક્યોંકિ ઉન નાઈબીને રસૂલ કી અઝમત વ ફઝીલત સરવરે કૌનૈન ﷺને બયાન ફર્માઈ હૈ. ઈસ સિલસિલે મેં ચંદ અહાદીષ હમ પેશ કર રહે હૈં. મુલાહઝા કરેં ઔર અપને દિલોં મેં ઉલમાએ કિરામ કી અકીદત વ મહબ્બત પૈદા કરેં.

★ ફિરિશ્તે કા એલાન ★

હુઝૂર નબીએ કરમ રઊફો રહીમ ﷺસે હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં કે અલ્લાહ તઆલાને અર્શ કે નીચે એક નિહાયત ખૂબસૂરત શહર તખ્લીક ફર્માયા હૈ, જિસકે દરવાઝે પર ફિરિશ્તા એલાન કરતા રહતા હૈ કે લોગો ! સુન લો જિસને આલિમ કી ઝિયારત કી ઉસને અંબિયા કી ઝિયારત કી, જિસને નબી કી ઝિયારત કી ગોયા કે ઉસને ખાલિક કી ઝિયારત પાઈ ઔર જિસને રબ કી ઝિયારત કી વહ જન્નત કા મુસ્તહિક હૈ. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૨૯૮–૨૯૯)*

★ હુઝૂર ﷺસે મુલાકાત ★

સાકિએ કૌષર નબીએ બરહક્ક ﷺ ને ફર્માયા : જિસને આલિમ કી ઝિયારત કી ગોયા મેરી હમનશીની કા એઝાઝ હાસિલ કિયા, વહ

જન્નત મેં ભી મેરા હમનશીન હોગા. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૨૯૯)*

હઝરત બહઝ બિન હકીમ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : કે જિસને આલિમોં કા ઈસ્તેકબાલ કિયા તહકીક ઉસને મેરા ઈસ્તેકબાલ કિયા ઔર જો આલિમોં કી મુલાકાત કે લિયે ગયા તો યકીનન ! વહ મેરી મુલાકાત કે લિયે આયા ઔર જો આલિમોં કે સાથ બૈઠા વહ તહકીક મેરે સાથ બૈઠા. ઔર જો મેરે સાથ બૈઠા વહ યકીનન ! મેરે રબ કી બારગાહ મેં બૈઠા. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૧/૯૭)*

સુબ્હાનલ્લાહ ! હમ મેં કૌન હોગા જો રસૂલે આ'ઝમ ﷺ કા હમનશીન બનના ન ચાહતા હો ? જબ હમ સબકી યહ ખ્વાહિશ હૈ તો બસ ઉલમાએ બાઅમલ કી સોહબત કો લાઝિમ પકળેં. અલ્લાહ عزوجل રહમતે આલમ કી હમનશીની કા શર્ફ અતા ફર્માએ. અલ્લાહ હમ સબકો તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ આલિમ ઔર આબિદ મેં ફર્ક ★

હુઝૂર સૈયદે આલમ ફખ્રે આદમ વ બની આદમ علیہ افضل الصلوات والتسلیم ને ફર્માયા : મામૂલી ઈલ્મ રખનેવાલા ભી બકષરત ઈબાદત કરનેવાલે આબિદ સે અચ્છા હૈ.

قُلُوْبُ الْعَالِمِيْنَ عَلَى الْمَعَالِيْ وَ اَيَّامُ الْوَرٰى شِبْهُ اللَّيَالِيْ

યાની અહલે ઈલ્મ કે દિલ બુલંદિયોં પર હૈં ઔર મખ્લૂક કે દિન શબે તારીક બન ગયે. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૩૦૧)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષે પાક સે યહ માલૂમ હુઆ કે ઈલ્મ ઈબાદત સે અફઝલ હૈ. લિહાઝા હમ લોગોં કો ચાહિયે કે જિસકો હુઝૂર ﷺને બેહતર ફર્માયા હમ ઉસકો ઈખ્તિયાર કરને કી કોશિશ મેં લગે રહેં મગર જો ફરાઈઝ હમ પર અલ્લાહને રખે હૈં ઉનકી અદાયગી મેં કોતાહી ભી ન કરેં. અલ્લાહ عزوجل હમ સબકો તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ વરના તૂ હલાક ! ★

નબીએ કરીમ ﷺને ફર્માયા : તૂ આલિમ બન યા તાલિબે ઈલ્મ

બન, યા ઈલ્મ કી મજલિસ મેં શામિલ હો યા ઉલમા યા તલબા સે મહબ્બત કરનેવાલા બન, વરના તૂ હલાક હો જાયેગા. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૩૦૧)*

આજ મુસલમાન ક્યોં હલાક હો રહે હૈં ઈસકી વજહ મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે વાઝેહ હો ગઈ. બેશુમાર મુસલમાન ઈલ્મ, ઉલમા ઉનકે દર્સ ઔર ઉનકી મહબ્બત સે દામન બચાએ હુએ હૈં. આજ ઝરૂરત ઈસ બાત કી હૈ કે અગર અપને આપ કો હલાકત સે બચાના ચાહતે હો તો ઈલ્મ હાસિલ કરો, ઈલ્મ કી મજલિસ મેં શામિલ હો, ઉલમા ઔર તલબા સે મહબ્બત કરો. ઈન્શાઅલ્લાહ ! હલાકત સે બચ જાઓગે.

★ ગુલામ આઝાદ કરને કા અજર ★

હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺને ફર્માયા : જિસ કિસી કે સહારે સે આલિમ ચલેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસે એક એક કદમ પર ગુલામ આઝાદ કરને કા ષવાબ અતા ફર્માએગા, ઔર જો તઅઝીમ વ તકરીમ કે પેશે નઝર આલિમ કે સર કા બોસા લેતા હૈ ઉસકે એક એક બાલ કે બદલે નેકી લિખી જાતી હૈ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે ઉલમા કા મકામ વાઝેહ હુઆ. અબ હમારી ઝિમ્મેદારી હૈ કે હમ ઉનકી કદ કરેં ઔર ઉનકે એહતરામ મેં કોતાહી હરગિઝ ન કરેં, અલબત્ત ઉલમાએ કિરામ કો અપને દિલ મેં યહ ખ્વાહિશ ન રખની ચાહિયે કે લોગ ઉનકા એહતરામ કરેં ! ઈસલિયે કે અગર વહ સાહિબે ઈલ્મ વ અમલ હૈં તો ઉનકી મહબ્બત અલ્લાહ ﷻ લોગોં કે દિલોં મેં પૈદા ફર્મા દેગા.

★ ૯૯૯ રહમતેં ★

નબીએ કરીમ અરવાહુના ફિદાહુ ﷺને ફર્માયા : શબો રોઝ નૌ સો નિન્યાનવે રહમતેં અલ્લાહ તઆલા ઉલમા ઔર તલબા પર નાઝિલ ફર્માતા હૈ ઔર બાકી લોગોં પર એક રહમત, ઉલૂમે દીનિયા કે હુસૂલ મેં જિસે મૌતને આ લિયા ઉસકે ઔર અંબિયા કે દરમિયાન દર્જએ નુબુવ્વત કે અલાવા કોઈ ચીઝ હાઈલ નહીં હોગી. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૩૦૨)*

સુબ્હાનલ્લાહ ! મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તાલિબાને

ઉલૂમે દીનિયા પર અલ્લાહ ﷻ કી કરમ નવાઝી કી બારિશેં તો દેખો કે સબ પર એક રહમત ઔર તાલિબે ઈલ્મ ઔર ઉલમા પર ૯૯૯ રહમતેં નાઝિલ ફર્માતા હૈ. લિહાઝા તલબા ઔર ઉલમા કી સોહબત ઈખ્તિયાર કરો ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઉનકે તુફૈલ કુછ રહમતેં હમ પર ભી બરસ જાયેંગી. પરવરદિગાર હમ સબકો ઉલમાએ બાઅમલ કી સોહબત સે ઈસ્તેફાદા કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ ઉલમા ઉમ્મત કે ચિરાગ ★

નબીએ કરીમ ﷺને હઝરત જિબ્રઈલ عليه السلام સે ઉલમા કી શાન દર્યાફ્ત કી તો ઉન્હોંને કહા : ઉલમાએ કિરામ આપ કી ઉમ્મત કી દુન્યા વ આખિરત કે ચિરાગ હૈં ઔર વહ ખુશનસીબ હૈ જો ઉનકી કદરો મંઝિલત કો પહચાનતા હૈ ઔર ઉનસે મહબ્બત રખતા હૈ. ઔર વહ બદ્નસીબ હૈ જો ઉનસે મુખાસિમત રખતા હૈ. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૩૦૨–૩૦૩)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રહમતે આલમ ﷺને જિબ્રઈલે અમીન عليه السلام સે સવાલ કરકે ઉલમા કે બારે મેં ઉનકી ક્યા રાય હૈ વહ હમ તક પહુંચાઈ, અબ અગર ઈસકે બાવુજૂદ હમ ઉલમાએ અહલે સુન્નત કી કદ્ર ન કરેં તો હમસે બઢ્હકર કમ નસીબ કૌન હોગા ?! યાદ રખેં ! ઉલમા સે મુરાદ ઉલમાએ અહલે સુન્નત હૈં, લિહાઝા ગુસ્તાખ ઉલમા કા એહતરામ નહીં કરના ચાહિયે બલ્કે ઉનસે દૂર રહકર અપને ઈમાન કી હિફાઝત કરની ચાહિયે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ ખુલફા કી ઈઝ્ઝત ★

મુખ્બિરે સાદિક નબીએ કરીમ ﷺને ફર્માયા : મેરે ખુલફા કી ઈઝ્ઝત કિયા કરના, અર્ઝ કિયા ગયા વહ કૌન હૈં ? ફર્માયા : જો મેરી અહાદીષ કા દર્સ દેંગે ઔર મેરી ઉમ્મત તક મેરી બાત પહુંચાયેંગે ઔર જો જુમ્અતુલ મુબારક કે દિન મેરી અહાદીષ મેં ગૌરો ખૌજ કરકે ઉસસે ઉમ્દા મસાઈલ કા ઈસ્તિંબાત કરેગા, ઉસે સત્તર હઝાર ગુલામોં કે આઝાદ કરને કે બરાબર ષવાબ અતા હોગા. નીઝ ઉસે અલ્લાહ તઆલા કી રઝા

ઔર ખુશનૂદી હાસિલ હોગી ઔર ઉસકી મગફિરત યક़ીની હૈ. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૩૦૬)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા ફર્માને રસૂલ ﷺ સે ઉન ઉલમા કા મક़ામ વાઝેહ હુઆ જિનકો રબ્બે ક़દીર ને ફ઼ન્ને હદીષ મેં મહારત અતા ફર્માઈ હૈ. અલ્લાહ ﷻ ઉન મુહદ્દિષીન કે સદક़ા વ તુફ઼ૈલ મેં હમ સબકો ઈલ્મે હદીષ કી દૌલત અતા ફર્માએ ઔર ઉનકે સદક़े વ તુફ઼ૈલ હમ સબકી બખ્શિશ ફર્માએ.

★ ઉમ્મત કે સૂરજ ★

નબીએ કરીમ ﷺને હઝરત જિબ્રઈલ عليه السلام સે સાહિબે ઈલ્મ કી શાન દર્યાફ઼્ત ફર્માઈ તો ઉન્હોંને કહા : આલિમ આપકી ઉમ્મત કે સૂરજ હૈં, જો આલિમ કી ક़દ્રો મંઝિલત કો પહચાનતા હૈ ઔર ઈઝ્ઝત બજા લાતા હૈ ઉસકે લિયે જન્નત કી બશારત હૈ ઔર જો ઉનકી મઅ્રિફ઼ત ઔર શનાસાઈ સે એઅ્રાઝ કરતા હૈ ઔર દુશ્મની રખતા હૈ ઉસકે લિયે તબાહી વ બરબાદી હૈ. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૩૦૭)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષે મુબારકા સે પતા ચલા કે આલિમ સે દિલ મેં બુગ્ઝ નહીં રખના ચાહિયે વરના બરબાદી કા સામના કરના પળેગા. ઉનકા એહતરામ ઔર ઉનકી ઈઝ્ઝત કરકે જન્નત કે હક્ક़દાર બનો ન કે તૌહીન કરકે બરબાદી કો દઅ્વત દો. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો ઉલમાએ ઈસ્લામ કી ઈઝ્ઝત કરને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ મંઝિલે શરાફ઼ત ! ★

પૈગ઼્મ્બરે ઈસ્લામ અરવાહુના ફ઼िદાહુ ﷺને ફર્માયા : જો ઉલૂમે શરઈય્યા હાસિલ કરે ઔર મેરી ઉમ્મત કો સિખાએ, આજિઝી વ ઈંકિસારી ઈખ્તિયાર કરે વહ જન્નત મેં ઈતના ષવાબ પાયેગા કે કોઈ ઉસસે અફ઼ઝલ નઝર નહીં આયેગા. જન્નત મેં ઉસકી મંઝિલ કા નામ મંઝિલે શરાફ઼ત હોગા ઔર જન્નત મેં હર મક़ામ સે હઝૂઝે વાફ઼िર પાયેગા. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૩૦૭)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તિશ્ગાને ઉલૂમે નબવિયા કી પ્યાસ બુઝાના કિતની બળી નેકી હૈ ઔર ઈસકા અજર કિતના બુલંદ હૈ, મઝકૂરા હદીષે મુબારકા મેં આપને મુલાહાઝ કિયા, સાથ હી સાથ અગર સાહિબે ઈલ્મ મુઅલ્લિમે ઈન્સાનિયત, બાઈષે તખ્લીક़ે કાયનાત કી અઝીમ સુન્નત આજિઝી, ઈન્કિસારી ઈખ્તિયાર કરે તો ઉસકો મંઝિલે શરાફ઼ત સે નવાઝા જાયેગા. કાશ ! હમ ઈન ચીઝોં કો સમઝતે ઔર ઈન પર અમલ કરને કી કોશિશ કરતે.

★ મર્તબએ નુબુવ્વત સે ક़રીબ ★

નબીએ કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કે સબ લોગોં સે અફ઼ઝલ મો'મિન આલિમ હૈ કે જબ ઉસકી તરફ઼ રુજૂઅ્ કિયા જાયે તો નફ઼ા દે ઔર જબ ઉસસે બેનિયાઝી બરતી જાયે તો વહ ભી બેનિયાઝ હો જાયે. નીઝ ઈર્શાદ ફર્માયા કે મર્તબએ નુબુવ્વત સે સબસે ઝયાદા કરીબ આલિમ ઔર મુજાહિદ હૈં. ઉલમા ઈસલિયે કે ઉન્હોંને રસૂલોં કે પૈગામાત લોગોં તક પહુંચાએ, ઔર મુજાહિદીન ઈસલિયે કે ઉન્હોંને અંબિયાએ કિરામ કે અહકામાત કો બઝોરે શમસીર પૂરા કિયા ઔર ઉનકે અહકામત કી પૈરવી કી. મઝીદ ઈર્શાદ હૈ કે પૂરે ક़બીલે કી મૌત એક આલિમ કી મૌત સે આસાન હૈ. ઔર ફર્માયા કે ક़યામત કે દિન ઉલમા કી સિયાહી કી દવાતેં શોહદા કે ખૂન કે બરાબર તોલી જાયેંગી. *(મુકાશફ઼તુલ ક़ુલૂબ : ૫૮૬)*

ઈસ હદીષ શરીફ઼ મેં યહ બતાયા ગયા હૈ કે ક़બીલે કી મૌત સે ભી ઝયાદા એક આલિમ કી મૌત બાઈષે તકલીફ઼ હૈ. એક આલિમ કી હયાત આલમ કી હયાત કા સબબ હૈ ઔર એક આલિમ કી મૌત આલમ કી મૌત કા સબબ હૈ. આજ ઉલમા ઉઠતે જા રહા હૈં, ઉલમાએ બાઅમલ અબ ઈસ દારેફ઼ાની સે કૂછ કર રહે હૈં. આઓ ! ઉનસે ઈસ્તેફ઼ાદા કરેં ઔર અપને દામન કો ઈલ્મ સે ભર લેં ઔર આખિરત મેં સુર્ખ઼રુઈ હાસિલ કરને કા સામાન મુહૈયા કરેં.

★ દો ચીઝોં મેં હલાકત ★

હુઝૂર રહ઼મતે આલમ ﷺ કા ફર્માન હૈ કે આલિમ ઈલ્મ મેં કભી

સૈર નહીં હોતા યહાં તક કે જન્નત મેં પહુંચ જાયે. મઝીદ ફર્માયા કે મેરી ઉમ્મત કી હલાકત દો ચીઝોં મેં હૈ, ઈલ્મ કા છોળ દેના ઔર માલ કા જમા કરના. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ : ૫૮૬)*

અલ્લાહુ અકબર ! મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ અપની હલાકત કે અસ્બાબ પર ગૌર કરતે હૈં ઔર વજહ તલાશ કરતે હૈં લેકિન આકાએ કાયનાત ﷺને બહુત પહલે વજહ બયાન ફર્મા દિયા થા. યકીનન ! આજ મુસલમાન જહાલત કે અંધેરે મેં ભટક રહા હૈ ઔર માલ કી લાલચ મેં અંધા હો ચુકા હૈ, જિસને હમેં તબાહ વ બરબાદ કર દિયા. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો ઈલ્મ કે હુસૂલ કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ ચેહરા દેખના ઈબાદત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, પાંચ ચીઝેં ઈબાદત સે હૈં : કમ ખાના, મસ્જિદ મેં બૈઠના, કા'બા દેખના, મુસ્હફ કો દેખના ઔર આલિમ કા ચેહરા દેખના. *(ફતાવા રઝવિય્યહ, ૪/૬૧૬, જામિઉલ અહાદીષ : ૧૭૨)*

ઔર હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : પાંચ ચીઝેં ઈબાદત સે હૈં : મુસ્હફ કો દેખના, કા'બા કો દેખના, માં બાપ કો દેખના, ઝમઝમ કે અંદર નઝર કરના ઔર ઈસસે ગુનાહ ઉતરતે હૈં, ઔર આલિમ કા ચેહરા દેખના. *(ફતાવા રઝવિય્યહ, ૪/૬૧૬, જામિઉલ અહાદીષ : ૧૭૨)*

★ શૈતાન પર ભારી ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"فَقِيْهٌ وَاحِدٌ اَشَدُّ عَلَى الشَّيْطٰنِ مِنْ اَلْفِ عَابِدٍ" દીન કી સમઝ રખનેવાલા એક શખ્સ (આલિમ) શૈતાન પર એક હઝાર આબિદોં કે મુકાબલે મેં ઝયાદા ભારી હૈ. *(ઈબ્ને માજહ : ૨૦)*

★ ઉલમા અંબિયા કે વારિષ ★

હઝરત અબૂ દરદા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : ઉલમા વારિષે અંબિયા હૈં, અંબિયાને દિર્હમ વ દીનાર તરકે મેં ન છોળે, ઈલ્મ અપના વરષા છોળા હૈ. જિસને ઈલ્મ પાયા ઉસને બળા હિસ્સા પાયા. *(જામિઉલ અહાદીષ : ૧૭૩)*

★ ગલતી એક ગુનાહ દો ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા,આલિમ કા ગુનાહ એક ઔર જાહિલ કા ગુનાહ દો. કિસીને અર્ઝ કિયા : યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ કિસ લિયે ? ફર્માયા : આલિમ પર વબાલ ઉસી કા હૈ કે ગુનાહ ક્યોં કિયા, ઔર જાહિલ પર એક અઝાબ ગુનાહ કા ઔર દૂસરા ન સીખને કા. *(ફતાવા રઝવિય્યહ, ૧/૭૪)*

★ કબ્ર મેં ભી નેકિયાં જારી ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ, ઉન્હોંને કહા કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : જબ ઈન્સાન મર જાતા હૈ તો ઉસસે ઉસકા અમલ કટ જાતા હૈ મગર તીન ચીઝોં કા ષવાબ બરાબર જારી રહતા હૈ, સદકએ ઝારિયા ઔર ઈલ્મ જિસસે નફા હાસિલ કિયા જાયે, યા નેક ઔલાદ જો ઉસકે લિયે દુઆ કરે. *(મુસ્લિમ, મિશ્કાત : ૩૨)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ હમ દૌલત જમા કરને મેં કોઈ કોતાહી નહીં કરતે, જબ કે યહ સબ ઝમીન પર હી રહ જાયેંગે. લેકિન હમને અગર ઈલ્મ કે ફરોગ કે લિયે કુછ કામ કિયા યા ખુદ હમને કુછ શાગિર્દોં કો તૈયાર કર દિયા તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! મરને કે બાદ ભી સબકા ષવાબ હમકો મિલતા રહેગા.

★ ક્યા હસદ જાઈઝ હૈ ? ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ, ઉન્હોંને કહા કે નબીએ કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : દો ચીઝોં કે સિવા કિસી મેં હસદ

જાઈઝ નહીં, એક વહ શખ્સ જિસે અલ્લાહને માલ દિયા ઔર વહ ઉસે રાહે હક્ક મેં ખર્ચ કરે. ઔર દૂસરા વહ શખ્સ જિસકો અલ્લાહને દીન કા ઈલ્મ અતા ફર્માયા તો વહ ઉસકે મુતાબિક ફૈસલા કરતા હૈ ઔર ઉસકી તા'લીમ દેતા હૈ. *(બુખારી શરીફ : ૧/૧૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હસદ બંદે કી ફિતરત મેં શામિલ હૈ. બંદા કિસી કો માલ વ જાહ, શોહરત વ બુલંદી પર દેખ કર ઉસકે ઝવાલ કી તમન્ના દિલ મેં પૈદા કરતા હૈ ઔર દિલ હી દિલ મેં યહ ચાહતા હૈ કે યહ નેઅમત ઉસસે ઝાઈલ હોકર મુઝે હાસિલ હો, ઔર ઈસી કા નામ હસદ હૈ, બંદે કો ચાહિયે કે ઐસી તમન્ના કભી ભી અપને દિલ મેં ન લાયે કે ઈસ કિસ્મ કી ખ્વાહિશ સે ઉસકી સારી નેકિયાં તબાહ હો જાતી હૈં. હાં ! યહ તમન્ના ઝરૂર કર સકતા હૈ કે અય અલ્લાહ ! જો નેઅ્મત તૂને ઉસે અતા ફર્માઈ હૈ વહ નેઅ્મત અપને ફઝ્લ સે મુઝે ભી અતા ફર્મા, યહ હસદ નહીં બલ્કિ રશ્ક હૈ.

★ ફર્માંબર્દાર રહો ★

હઝરત ઈમામ ગઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં, અગર આલિમ મુત્તકી ઔર પરહેઝગાર હો ઔર ઉલમાએ સલફ કા મુત્તબેઅ્ ઔર ફર્માંબર્દાર હો ઔર ઐસે ઉલૂમ પઢાતા હો જિસ મેં દુન્યા કે ગુરૂર ઔર ફરેબ સે ડરને કા બયાન હો તો ઐસે આલિમ સે પઢના કૈસા ? ઉસકી સોહબત બાઈષે મન્ફઅત હૈ બલ્કે ઉસકી ઝિયારત ભી મૂજિબે સઆદત હૈ, આદમી અગર વહ ઈલ્મ સીખે જો મુફીદ હોતા હૈ તો સુબ્હાનલ્લાહ ! યહ સબ કામોં સે બેહતર હૈ. ઔર મુફીદ વહ ઉલૂમ હૈં જિનસે દુન્યા કી હિકારત ઔર ઉકબા કી અઝમત કે હાલાત માલૂમ હોં ઔર જિનસે આદમી આખિરત કે મુન્કિરોં ઔર દુન્યાદારોં કી નાદાની ઔર હિમાકત કો જાનતા હૈ. *(કીમિયાએ સઆદત : ૧૩૨)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ ! الحمدللہ ઉલમાએ રબ્બાનિય્યીન કી કમી નહીં જો મુત્તબેએ સુન્નત ભી હૈં, દુન્યા કો હકીર ભી સમઝતે હૈં અલબત્તા ઉનકી તલાશ મુશ્કિલ હૈ. આજ ભી ઐસે ઉલમા

હૈં જો દુન્યા ઔર દુન્યાદારોં કી તરફ લલચાઈ હુએ નિગાહ નહીં ડાલતે બલ્કે ઉનકી નઝર હમેશા રઝાએ ઈલાહી વ રઝાએ રસૂલ હી પર રહતી હૈ. ઐસે બાઅમલ ઉલમા કી સોહબત મેં બૈઠને સે દિલ ભી ઝિંદા હોતા હૈ ઔર આખિરત કી તૈયારી કા જઝબા વ શૌક બેદાર હોતા હૈ, લિહાઝા ઐસે ઉલમા કી સોહબત મેં ઝરૂર બૈઠેં. અલ્લાહ ﷻ ઉલમાએ રબ્બાનિય્યીન કી સોહબત સે ઈસ્તેફાદા કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ અઝાબ ઉઠા લિયા જાતા હૈ ★

હઝરત ઈમામ તફતાઝાની رحمۃ اللہ علیہ શર્હે અકાઈદ મેં બયાન ફર્માતે હૈં કે નબીએ કરીમ ﷺને ફર્માયા : જબ કિસી આલિમ યા મુતઅલ્લિમ કા કિસી શહર યા બસ્તી સે ગુઝર હોતા હૈ તો ચાલીસ દિન તક વહાં કબ્રસ્તાન સે અઝાબ ઉઠા લિયા જાતા હૈ. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૩૦૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જબ આલિમ યા મુતઅલ્લિમ કે કિસી શહર યા બસ્તી સે ગુઝરને પર કબ્રસ્તાનવાલોં પર ઈતના કરમ હો જાતા હૈ, તો જહાં ઉનકા કયામ હો, જિન સે ઉનકી મહબ્બત ઔર દોસ્તી હો ઔર જો ઉનકી ખિદમત મેં લગે હોં ઉન પર મૌલા કા કિતના કરમ હોગા ? લિહાઝા આલિમ ઔર મુતઅલ્લિમ કી ખિદમત કરતે રહો, ઈન્શાઅલ્લાહ ! દોનોં જહાન મેં ઈસકા ફાઈદા હાસિલ હોગા.

★ ઝમીન વ આસ્માન કો સંવારા ગયા ★

રબીઉલ અબરાર મેં હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને આસ્માન કો તીન ચીઝોં સે મુઝૈયન ફર્માયા : આફતાબ વ માહતાબ ઔર તારોં સે, ઔર ઝમીન કો ભી તીન ચીઝોં સે ઝીનત અતા ફર્માઈ, ઉલમા સે, બારિશ સે ઔર અદલો ઈન્સાફ કે પૈકર બાદશાહ સે. *(નુઝહતુલ મજાલિસ, ૩૦૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આસ્માન કી ઝીનત આફતાબ વ માહતાબ ઔર તારોં સે આપ સમઝ સકતે હૈં કે બગૈર આફતાબ વ માહતાબ ઔર તારોં સે આસ્માન ક્યોં કર ખૂબસૂરત નઝર આ સકતા હૈ ? બિલ્કુલ ઈસી તરહ અગર ઝમીન પર બારિશ ન હો તો ઝમીન કે ખઝાને બાહર નહીં આ સકતે. ઈસી તરહ અગર રૂએ ઝમીન

પર ઉલમાએ કિરામ કી મુક़દ્દસ જમાઅત ન હો તો મુઆશરા તબાહો બર્બાદ હો જાયેગા, ક્યોંકિ ઉલમાએ કિરામ અમ્ર બિલ્ મઅરુફ઼ ઔર નહી અનિલ મુન્કર કરતે રહતે હૈં જિસકી વજહ સે ઝમીન પર ફસાદાત, ખૂં–રેઝિયાં, હુક્કૂક઼ કી પામલી વગૈરા બુરે કામ નહીં હોતે, યહ ઉલમા ઝમીન કી ઝીનત હૈં. લિહાઝા ઉલમા કી ક़દ્ર કરો ઔર ઉનસે ફાયદા હાસિલ કરો.

★ હૌઝે કૌષર કા પાની ★

હઝરત નક़ી અલી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં : ઈબાદત ગુઝાર હૌઝે કૌષર સે ખુદ પાની હાસિલ કરેંગે મગર ઉલમાએ કિરામ કો યહ સઆદત નસીબ હોગી કે સાહિબે કૌષર નબીએ મુકર્રમ મહબૂબે આ'ઝમ ﷺ અપને દસ્તે મુબારક સે ભર ભર કર પ્યાલે પિલાયેંગે. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૩૦૦)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા ફર્માન સે આપ અચ્છી તરહ જાન ગયે હોંગે કે ઉલમાએ ઝવિલ એહતરામ કા મર્તબા રહ़મતે આલમ ﷺ કે નઝદીક ક્યા હૈ કે રસૂલે ગિરામી વક़ાર અપને મુક़દ્દસ હાથોં સે ઉન્હેં સૈરાબ ફર્માયેંગે !

★ દો દુશ્મન ★

બુલબુલે શીરાઝ હઝરત અલ્લામા શૈખ સઅ્દી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે દો ઈન્સાન મુલ્ક ઔર દીન કે દુશ્મન હૈં, એક બાદશાહ જો બુર્દબારી સે ખાલી હો ઔર દૂસરા વહ આબિદ જો ઈલ્મ સે ખાલી હો. *(ગુલિસ્તાને સઅ્દી : ૨૪૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ જાહિલ આબિદોં કા ઝોર દિન બદિન બઢ઼તા જા રહા હૈ, હમ દેખ રહે હૈં કે મુઆશરે મેં સાહિબે ઈલ્મ કો કોઈ અહમિયત નહીં દી જાતી, લેકિન અગર ચંદ મામૂલાત કા પાબંદ કોઈ આબિદ હો, ભલે ઉસકા કુર્આન શરીફ઼ પઢ઼ના ભી દુરુસ્ત ન હો ઔર મસાઈલે શરય્યહ સે બિલ્કુલ વાક़ફ઼િયત ન રખતા હો, ઐસે શખ્સ કો લોગ આલિમે દીન સે ઝયાદા ફ઼ૌકિયત દેતે હૈં જબ કે દેખા જાયે તો ઐસા શખ્સ દીન કા દુશ્મન હૈ. ઔર ઐસા બાદશાહ જો

હિલ્મ સે ખાલી હો વહ મુલ્ક કા દુશ્મન હૈ, ઉસસે મુલ્ક તબાહ હોતા હૈ ઔર વહ આબિદ જો ઈલ્મ સે ખાલી હો વહ દીન કા દુશ્મન હૈ. લિહાઝા હમ દુઆ કરેં કે અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો ઈલ્મ વ હિલ્મ કી દૌલત સે માલા માલા ફર્માએ.

★ અહમિયતે ઈલ્મ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન સલામ رضی اللہ عنہ ને હઝરત કઅ્બ رضی اللہ عنہ સે પૂછા કે ઉલમા કે ઈલ્મ હાસિલ કર લેને કે બાદ કૌન સી ચીઝ ઉનકે દિલોં સે ઈલ્મ નિકાલ લેતી હૈ ? હઝરત કઅબ رضی اللہ عنہ ને કહા : લાલચ, હિર્સ ઔર લોગોં કે સામને હાથ ફૈલાના.

કિસી શખ્સને હઝરત ફુઝૈલ رحمۃ اللہ علیہ સે ઈસ ક़ૌલ કી તશરીહ ચાહી તો ઉન્હોંને જવાબ દિયા કે ઈન્સાન લાલચ મેં જબ કિસી ચીઝ કો અપના મતલબ વ મક़સૂદ બના લેતા હૈ તો ઉસકા દીન રુખ્સત હો જાતા હૈ. હિર્સ યહ હૈ કે વહ સબ કુછ હાસિલ કરના ચાહતા હૈ ઔર કભી ઉસ મક़સદ કે હુસૂલ કે લિયે તેરા સાબક़ા મુખ્તલિફ઼ લોગોં સે પળોગા, જબ વહ તેરી ઝરૂરતેં પૂરી કરેંગે તો તેરી નાક મેં નકેલ ડાલ કર જહાં ચાહેંગે લે જાયેંગે. વહ તુઝ સે અપની ઈઝ્ઝત ચાહેંગે ઔર તૂ રુસ્વા હો જાયેગા ઔર ઈસી મહબ્બતે દુન્યા કે બાઈષ જબ ભી તૂ ઉનકે સામને સે ગુઝરેગા ઉન્હે સલામ કરેગા, ઔર જબ વહ બીમાર હોંગે તો અયાદત કો જાયેગા. ઔર યહાં તેરે તમામ અફ઼આલ ખુદા કી રઝા કે લિયે હોંગે. તેરે લિયે બહુત અચ્છા હોતા અગર તૂ ઉનકા મોહતાજ ન હોતા. *(મુકાશફ઼તુલ કુલૂબ : ૨૫૯–૨૬૦)*

★ તઅઝીમે ઉલમા ★

હઝરત અબૂ ઉમામા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે અકરમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : ઉલમા કે હક્ક઼ કો હલકા ન જાનેગા મગર મુનાફ઼िક़ ! *(જામિઉલ અહાદીષ)*

★ મેરી ઉમ્મત સે નહીં ★

હઝરત ઉબાદા બિન સામિત رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ

ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જો હમારે આલિમ કા હક્ક ન પહચાને વહ મેરી ઉમ્મત સે નહીં. *(જામિઉલ અહાદીષ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આલિમે દીન કા મકામ ઔર ઉનકે રુતબે જબ તક હમ નહીં સમઝેંગે ઉસ વક્ત તક ઉનકા હક્ક અદા નહીં કર સકેંગે. યાદ રખેં કે આલિમે દીન કા હક્ક યહ હૈ કે ઉનકા એહતરામ કરેં, અદબ બજા લાયેં, ઉનકી ઝરૂરિયાત કા ખયાલ રખેં ઔર ઉનકી ગીબત ન કરેં, ઉનકે અહકામ જો કુર્આન વ સુન્નત કે મુતાબિક હોં બજા લાયેં. ઉનકી ખિદમત મેં કોતાહી ન કરેં. અગર આલિમ કા હક્ક અદા ન કિયા તો રહમતે આલમ ﷺ નારાઝ હો સકતેં હૈ લિહાઝા હમ પર લાઝિમ હૈ કે હમ ઉનકે હુકૂક હમેશા અદા કરતે રહેં તાકિ અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો ઉસકી તૌફીક અતા ફર્માએ.

હઝરત અબ્દુલ્લાહ સે રિવાયત હૈ કે અમીરુલ મો'મિનીન હઝરત અલી كرم الله وجهه الكريم કહીં તશરીફ ફર્મા હુએ, સાહિબે ખાનાને હઝરત કે લિયે મસ્નદ હાઝિર કી આપ ઉસ પર રોનક અફરોઝ હુએ ઔર ફર્માયા, કોઈ ગધા હી ઈઝ્ઝત કી બાત કુબૂલ ન કરેગા. *(જામિઉલ અહાદીષ, મુન્દુલ ફિરદૌષ : ૫૧૨૧)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જબ કોઈ ઈઝ્ઝત દે તો ઉસકે કુબૂલ કરને સે ઈન્કાર નહીં કરના ચાહિયે. હાં અગર ઉલમા મૌજૂદ હોં ઔર કોઈ દૂસરા મસ્નદ પેશ કરે તો ચાહિયે કે ઉસકો કુબૂલ કરકે ઉલમાએ કિરામ કી ખિદમત મેં પેશ કર દિયા જાયે કે યહ ઉનકા ઝયાદા હક્ક હૈ કે ઈસ તરહ અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે રસૂલ ﷺ ઔર યહ નાઈબે રસૂલ ભી ઉસસે રાઝી હો જાયેંગે ઔર ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઉસ ખિદમત કા સિલા દોનોં જહાં મેં મિલેગા.

★ વહ મુનાફિક હૈ ★

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ رضی الله عنهما સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : તીન શખ્સ હૈં જિનકે હક્ક કો હલકા

ન સમઝેગા મગર મુનાફિક, ખુલા મુનાફિક ! અઝાં જુમ્લા, એક બુઝ્હા મુસલમાન, દૂસરા મુસલમાન બાદશાહે આદિલ, તીસરા આલિમ કે મુસલમાનોં કો નેક બાત બતાયે. *(અલમોઅ્જમુલ કબીર લિત્તબ્રાની : ૮/૨૦૨)*

આરિફ બિલ્લાહ આશિકે રસૂલ સૈયદી વ સનદી આ'લા હઝરત ઈમામ અહમદ રઝા ખાં رحمة الله عليه તહરીર ફર્માતે હૈં :–

અગર આલિમ કો ઈસલિયે બુરા કહતા હૈ કે વહ આલિમ હૈ જબ તો સરીહ કાફિર હૈ, ઔર અગર બવજહે ઈલ્મ ઉસકી તઅઝીમ ફર્ઝ જાનતા હૈ મગર અપની કિસી દુન્યવી ખુસૂમત કે બાઈષ બુરા કહતા હૈ, ગાલી દેતા હૈ, તહકીર કરતા હૈ તો સખ્ત ફાસિક વ ફાજિર હૈ, ઔર અગર બેસબબ રંજ રખતા હૈ, મરીઝુલ કલ્બ, ખબીષુલ બાતિન હૈ ઔર ઉસકે કુફ કા અંદેશા હૈ. *(ફતાવા રઝવિય્યહ : ૯/૯૭૩)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યૂં તો આમ મો'મિન બંદે કે સિલસિલે મેં દિલ કો સાફ રખને કા હુકમ ફર્માયા ગયા, લેકિન ખુસૂસન ઉલમા કી ઈઝ્ઝત ઔર ઉનકે લિયે અપને દિલ કો સાફ રખના ઔર ઉનસે મહબ્બત કરના યહ ઐસે આમાલ હૈં કે ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઈનસે હમારા ખાતિમા બિલખૈર હોગા.

★ આલિમ ઔર જાહિલ ★

સૈયદી વ સનદી આ'લા હઝરત ઈમામ અહમદ રઝા ખાં ફાઝિલે બરેલ્વી رحمة الله عليه ફર્માતે હૈં કે અલ્લાહ ﷻને ઉલમા વ જુહલા કો બરાબર ન રખા, તો મુસલમાનોં પર ભી ઉનકા ઈમ્તિયાઝ લાઝિમ હૈ. ઈસી બાબ સે હૈ, ઉલમાએ દીન કો મજાલિસ મેં સદર મકામ વ મસ્નદે ઈકરામ પર જગહ દેના કે સલ્ફન વ ખલ્ફન શાએઅ વ ઝાએઅ ઔર શર્અન વ ઉર્ફન મન્દૂબ વ મતલૂબ, હાં ! ઉલમા વ સાદાત કો યહ નાજાઈઝ વ મમનૂઅ હૈ કે આપ અપને લિયે સબસે ઈમ્તિયાઝ ચાહે ઔર અપને નફ્સ કો મુસલમાનોં સે બળા જાનેં કે યહ તકબ્બુર હૈ ઔર તકબ્બુર માલિકે જબ્બાર જલ્લત અઝમતુહૂ કે સિવા કિસી કો લાઈક નહીં. બંદે કે હક્ક મેં ગુનાહે અકબર હૈ. "اَلَيْسَ فِيْ جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِيْنَ" ક્યા જહન્નમ મેં નહીં હૈ

ઠિકાના તકબ્બુરવાલોં કા ?! જબ સબ ઉલમા કે આક़ા, સબ સાદાત કે બાપ, હુઝૂર પૂરનૂર સૈયદે આલમ ﷺ ઈન્તેહાઈ દર્જે કે તવાઝોઅ્ ફર્માતે ઔર મક़ામો મજલિસ, ખૂરશો રવિશ કે અમ્ર મેં અપને બંદગાને બારગાહ પર ઈમ્તિયાઝ ન ચાહતે તો દૂસરે કી કયા હક़ીક़ત હૈ ?! મગર મુસલમાનોં કો યહી હુકમ હૈ કે સબસે ઝાઈદ ઉલમા ઔર સાદાત કા એ'ઝાઝ વ ઈમ્તિયાઝ કરેં, યહ ઐસા હૈ કે કિસી શખ્સ કો લોગોં સે અપને લિયે તાલિબે ક़યામ હોના મગર વહ ઔર લોગોં કો મુઅઝ્ઝમે દીની કે લિયે ક़યામ મન્દૂબ, ફિર જબ અહલે ઈસ્લામ ઉનકે સાથ ઈમ્તિયાઝે ખાસ કા બર્તાવ કરેં તો ઉસકો કુબૂલ ઉન્હેં મમ્નૂઅ્ નહીં. *(જામિઉલ અહાદીષ, ફતાવા રઝવિય્યહ : ૧૦/૧૪૦)*

★ ક़યામત મેં રુસ્વાઈ ★

નૂરે મુજસ્સમ સૈયદે આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જિસને આલિમ કી તૌહીન કી, તહક़ીક़ ઉસને ઈલ્મ કી તૌહીન કી, ઔર જિસને ઈલ્મે દીન કી તૌહીન કી, તહક़ીક़ ઉસને નબી ﷺ કી તૌહીન કી, ઔર જિસને નબીએ કરીમ ﷺ કી તૌહીન કી યક़ીનન ઉસને જિબ્રઈલ عليه السلام કી તૌહીન કી, ઔર જિસને જિબ્રઈલ عليه السلام કી તૌહીન કી તહક़ીક़ ઉસને અલ્લાહ કી તૌહીન કી, ઔર જિસને અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી તૌહીન કી ક़યામત કે દિન અલ્લાહ તઆલા ઉસકો ઝલીલ વ રુસ્વા કરેગા. *(તફ્સીરે કબીર : ૧/૨૮૧)*

★ આલિમ કી ઐબજોઈ સબબે હલાકત ★

હઝરત અબૂ ઝર رضی الله عنه સે રિવાયત હૈ કે આલિમ ઝમીન મેં અલ્લાહ તઆલા કી દલીલ વ હુજ્જત હૈ, તો જિસને આલિમ મેં ઐબ નિકાલા વહ હલાક હો ગયા. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૧૦/૭૭)*

હઝરત અલ્લામા ફખ્રુદ્દીન રાઝી رحمة الله عليه તહરીર ફર્માતે હૈં : જિસને આલિમ કો હક़ીર સમઝા ઉસને અપને દીન કો હલ્કા કિયા. *(તફ્સીરે કબીર : ૧૦/૨૮૨)*

★ આલિમ કો 'મૌલવિયા' કહના ★

આ'લા હઝરત ઈમામ અહમદ રઝા رضی الله عنه તહરીર ફર્માતે હૈં કે મજમઉલ અન્હાર મેં હૈ, જો શખ્સ કિસી આલિમ કો 'મૌલવિયા' ઉસકી તહક़ીર કે લિયે કહે વહ કાફિર હૈ. આલિમ કી ખતાગીરી ઔર ઉસ પર એતરાઝ હરામ હૈ, ઔર ઉસકે સબબ રહનુમાએ દીન સે કિનારા કશ હોના ઔર ઈસ્તેફાદા વ મસાઈલ છોળ દેના ઉસકે હક્ક़ મેં ઝહર હૈ. *(ફતાવા રઝવિય્યહ : ૧૦/૩૯૫)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સોચો ! આલિમ કે લિયે તહક़ીર કા લફ્ઝ યાની 'મૌલવિયા' ઈસ્તેમાલ કરના ઈમાન કો બર્બાદ કરતા હૈ, ક્યા આજ મુસલમાન આલિમે દીન કો ઈસ ક़िસ્મ કે અલ્ફાઝ સે બુરા ભલા નહીં કહતે ? ઐસે લોગ અલ્લાહ સે ડરેં ઔર નાઈબીને રસૂલ કી તૌહીન સે અપની ઝબાન કી હિફાઝત કરેં.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આલિમ સે અપના તઅલ્લુક़ હર હાલ મેં જોળે રખના ચાહિયે, ઈસલિયે કે આલિમે દીન સે તઅલ્લુક़, ઉનકે પાસ આમદો રફ્ત સે આપકે ઈલ્મ મેં ઈઝાફા હોગા નીઝ ઉનકી હિકમતભરી બાતેં સુનકર દિલોં મેં નૂર પૈદા હોગા ઔર ગ़फ़लત દૂર હોગી.

હઝરત અલ્લામા સદરુશ્શરીઅહ્ عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَ الرِّضْوَانُ તહરીર ફર્માતે હૈ કે ઈલ્મે દીન ઔર ઉલમા કી તૌહીન બેસબબ યાની મહઝ ઈસ વજહ સે કે આલિમે ઈલ્મે દીન હૈ, કુફ્ર હૈ. *(બહારે શરીઅત : ૯/૧૩૧)*

★ ઉલમા કે પાસ બૈઠના ઈબાદત હૈ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضی الله عنهما સે મરવી હૈ : "مُجَالَسَةُ الْعُلَمَاءِ عِبَادَةٌ" યાની આલિમોં કે સાથ બૈઠના ઈબાદત હૈ. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ, ૧૦/૮૪)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ સોહબતે ઉલમા સે ઈસ્તેફાદા કા જઝબા બિલ્કુલ ખત્મ હો ચલા હૈ બલ્કિ થોળે સે અમલ પર

આજ કા મુસલમાન અપને આપકો સબ કુછ સમઝ બૈઠતા હૈ, ખુદારા ! અપની ઈસ્લાહ કરેં ઔર આલિમે દીન કી સોહબત ઈખ્તિયાર કરેં.

★ ઉલમા કી મજલિસ જન્નત કે બાગ઼ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મરવી હૈ : કે જબ તુમ જન્નત કે બાગોં સે ગુઝરો તો ચર લિયા કરો, અર્ઝ કિયા ગયા જન્નત કે બાગ ક્યા હૈં ? ફર્માયા : આલિમોં કી મજલિસ. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ)*

★ સાલ ભર કી ઈબાદત સે બેહતર ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે શરીઅત કી એક બાત કા સુનના સાલ ભર કી ઈબાદત સે બેહતર હૈ. ઔર ઈલ્મે દીન કી ગુફ્તગૂ કરનેવાલોં કે પાસ એક ઘળી બૈઠના ગુલામ આઝાદ કરને સે બેહતર હૈ.

★ સબસે બળી મજલિસ ઉલમા કી ★

હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે આલિમોં કી મજલિસ સે અલગ ન રહો, ઈસલિયે કે અલ્લાહ તઆલાને રુએ ઝમીન પર આલિમોં કી મજલિસ સે બળ્હ કર કિસી મિટ્ટી કો નહીં પૈદા ફર્માયા. *(તફ્સીરે કબીર : ૧/૨૮૩)*

મેરે પ્યારે આકા઼ صلی اللہ علیہ وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! જબ રુએ ઝમીન પર ઉલમા કી મહફિલ સે બળ્હ કર કોઈ મહફિલ નહીં તો હમારે લિયે ઝરૂરી હૈ કે હમ ઉન મહફિલોં મેં ઝરૂર હાઝરી દેં તાકિ ઉન અઝીમ મહફિલોં મેં શિરકત કી વજહ સે હમ ભી અઝીમ બન જાયેં.

★ કિસ આલિમ કી સોહબત મેં બૈઠેં ★

ગૌષે સમદાની, કુત્બે રબ્બાની હઝરત શૈખ અબ્દુલ ક઼ાદિર જીલાની رضی اللہ عنہ તહરીર ફર્માતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ علیہ وسلم ને ઈર્શાદ ફર્માયા : ઐસે આલિમ કી સોહબત મેં બૈઠો જો પાંચ ચીઝોં કો છુળા કર પાંચ ચીઝોં કી તરગ઼ીબ દે, દુન્યા કી રગ઼બત નિકાલ કર ઝોહદ કી તરગ઼ીબ દે, રિયા સે નિકાલ કર ઈખ્લાસ કી તા'લીમ દે, ગુરૂર છુળા કર તવાઝોઅ્ કી તરગ઼ીબ

દે, કાહિલી સે બચા કર વઅઝો નસીહત કરને કી તરગ઼ીબ દે ઔર જહાલત સે નિકાલ કર ઈલ્મ કી તરગ઼ીબ દે. *(ગુન્યતુત્તાલિબીન, મુતર્જિમ : ૪૫૧)*

ઔર હઝરત ફ઼કીહ અબુલ્લૈષ رحمۃ اللہ علیہ ને ફર્માયા : કે જો શખ્સ આલિમ કે પાસ બૈઠે ઔર ઈલ્મ કી બાત યાદ ન રખ સકે ઉસકે લિયે ભી સાત ખૂબિયાં હૈં.

અવ્વલ : ઈલ્મ હાસિલ કરનેવાલોં કા ષવાબ પાયેગા.

દોમ : જબ તક આલિમ કે પાસ બૈઠા રહેગા ગુનાહ સે બચેગા.

સોમ : જબ ઈલ્મ હાસિલ કરને કે લિયે અપને ઘર સે નિકલેગા ઉસ પર રહ઼મત નાઝિલ હોગી.

ચહારૂમ : જબ ઈલ્મ કે હલ્ક઼ મેં બૈઠેગા ઔર ઉન પર રહ઼મત નાઝિલ હોગી તો ઉસકા ભી ઉસમેં હિસ્સા હોગા.

પંજુમ : જબ તક દીન કી બાતેં સુનેગા ઉસકે લિયે ફર્માંબર્દારી લિખી જાયેગી.

શશુમ : જબ કે વહ સુનેગા ઔર નહીં સમઝોગા તો ઈદરાકે ઈલ્મ સે મહરૂમી કે સબબ ઉસકા દિલ તંગ હોગા. તો વહ ગ઼મ ઉસકે લિયે ખુદાએ તઆલા કી બારગાહ કા વસીલા બન જાયેગા. ઈસ લિયે અલ્લાહ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ : "اَنَا عِنْدَ الْمُنْكَسِرَةِ قُلُوْبُهُمْ لِاَجْلِیْ" યાની મૈં ઉન લોગોં કે પાસ હૂં જિનકે દિલ મેરે લિયે ટૂટને વાલે હૈં. *(હદીષ કુદ્સી)*

હફ્તુમ : વહ મુસલમાનોં સે આલિમોં કી તઅઝીમ ઔર ફાસિક઼ોં કી તૌહીન દેખેગા તો ઉસકા દિલ ફિસ્ક઼ સે નફ્રત કરેગા ઔર ઈલ્મે દીન કી તરફ માઈલ હોગા. ઈસીલિયે નેક લોગોં કે સાથ રસૂલુલ્લાહ صلی اللہ علیہ وسلم ને બૈઠને કા હુકમ ફર્માયા હૈ. *(તફ્સીરે કબીર : ૧/૨૭૭)*

★ આઠ ક઼िસ્મ કે આદમી ★

હઝરત ફ઼કીહ અબુલ્લૈષ رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં, જો શખ્સ આઠ ક઼िસ્મ કે

આદમિયોં કે પાસ બૈઠેગા અલ્લાહ તઆલા ઉસમેં આઠ ચીઝેં બઢા દેગા :

- જો માલદારોં કે પાસ બૈઠેગા ઉસકે દિલ મેં દુન્યા કી મુહબ્બત વ રગ્બત ઝયાદા હોગી.
- જો દુરવેશોં કે સાથ બૈઠેગા ઉસકો અલ્લાહ તઆલા કી તક્સીમે નેઅ્મત પર શુક્ર વ રઝા કી તૌફીક્ હોગી.
- જો બાદશાહોં કે પાસ બૈઠેગા ઉસમેં સખ્તી વ તકબ્બુર ઝયાદા હોગા. *(તફ્સીરે કબીર)*
- જો ઔરતોં કે પાસ બૈઠેગા ઉસમેં શહવત વ જહાલત બઢેગી.
- જો બચ્ચોં કે પાસ બૈઠેગા ઉસમેં હંસી મઝાક્ ઝયાદા હોગા.
- જો ફાસિકોં કે પાસ બૈઠેગા ઉસમેં ગુનાહોં પર જુર્અત બઢેગી.
- જો નેકોં કે પાસ બૈઠેગા ઉસમેં ફરમાંબરદારી કી રગ્બત ઝયાદા હોગી.
- જો આલિમોં કે પાસ બૈઠેગા ઉસકા ઈલ્મ ઔર તક્વા બઢ જાએગા. *(તફ્સીરે ક્બીર)*

★ ઝબાન કી રુકાવટ દૂર ★

હઝરત હસન બિન અલી رضی اللہ عنہما કા ઈર્શાદ હૈ કી જો શખ્સ ઉલમાકી મહફીલ મેં અકષર હાઝિર હોતા હૈ ઉસકી ઝબાન કી રુકાવત દૂર હો જાતી હૈ, ઝહેન કી ઉલઝને ખૂલ જાતી હૈં ઔર જો કુછ હાસિલ કરતા હૈ ઉસકે લિયે બાઈષે મસર્રત હોતા હૈં, ઉસકા ઈલ્મ ઉસકે લિયે એક વિલાયત હૈ ઔર ફાઈદેમંદ હૈ. *(મુક્ાશફ્તુલ ક્લૂબ–૫૮૭)*

★ તિલાવતે કુર્આન સે બેહતર ★

હઝરત અબૂ ઝર رضی اللہ عنہما સે મરવી હૈ કી હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : કી મજલિસે ઈલ્મી મેં હાઝિર હોના હઝાર રકઅ્ત પઢને ઔર હઝાર બીમારોં કી અયાદત કરને ઔર હઝાર જનાઝોં મેં શરીક હોને સે બેહતર હૈ, કીસીને અર્ઝ કિયા : તિલાવતે કુર્આનસે ભી ? આપ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : કુર્આન બગૈર ઈલ્મકે કબ મુફીદ હૈ ? *(ઈહયાઉલ ઉલૂમ–૧/૫૩)*

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺકે પ્યારે દીવાનો ! આપ અપને અવક્રાત કા કુછ હિસ્સા ફહમે કુર્આન કે લિયે ખાસ કર લેં, જિસકે લિયે તર્જુમએ કુર્આન કન્ઝુલ ઈમાન કા પાબંદી કે સાથ મુતાલિઆ કરના બહુત સૂદમંદ ષાબિત હોગા. ઔર ઉલમાએ કિરામ કી મજાલિસ મેં હાઝિરી કો ભી લાઝિમ કર લો ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઈસકા ફાઈદા આપ કો દોનોં જહાન મેં નઝર આયેગા.

★ હુઝૂર ﷺકો મજલિસે ઈલ્મ પસંદ ★

એક દિન હુઝૂરે અકરમ રહ્મતે દો આલમ ﷺ બાહર તશરીફ લાયે, આપને દો મજલિસેં દેખીં તો એક તો અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ માંગતે ઔર ઉસકી તરફ રાગિબ થે, દૂસરી મજલિસવાલે લોગોં કો ઈલ્મ સિખાતે થે. આપને ફર્માયા કે મજલિસે અવ્વલ કે લોગ તો અલ્લાહ તઆલા સે સવાલ કરતે હૈં, અગર વહ ચાહે તો ઉનકો દે ઔર ચાહે તો ન દે, મગર દૂસરી મજલિસવાલે, લોગોં કો તા'લીમ કરતે હૈં ઔર મુઝકો ભી અલ્લાહ તઆલાને તા'લીમ કરનેવાલા હી ભેજા હૈ. ફિર આપ દૂસરી મજલિસવાલોં કે પાસ તશરીફ લે જાકર ઉનકે પાસ બૈઠ ગયે, ઔર ફર્માયા ઉસકી મિષાલ જિસકે સાથ અલ્લાહ તઆલાને મુઝે મબ્ઊષ ફર્માયા હૈ યાની હિદાયત ઔર ઈલ્મ કી મિષાલ બારિશ જૈસી હૈ જો ઝમીન પર બરસતી હૈ. ઝમીન કા એક ક્રિત્અ્ ઐસા હો કે પાની જઝબ કરે ઔર ઘાસ વગૈરા બહુત ઉગાએ ઔર એક ટુકળા ઐસા હો કે પાની રોક રખે, લોગોં કા અલ્લાહ તઆલા ઉસસે નફા દે કે જો પિયેં ઔર ખેતી કો સૈરાબ કરેં. ઔર એક ટુકળા ઐસા હો કે પાની રોક રખે લેકિન ઉસકે લિયે ઘાસ વગૈરા ન ઉગે. *(અહયાઉલ્ ઉલૂમ : ૧/૫૮)*

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈલ્મ કી મહફિલ મેં તશરીફ લે જાકર સરકાર ﷺને યહ વાઝેહ ફર્મા દિયા કે યહ મહફિલ મુઝે દૂસરી તમામ મહફિલોં સે ઝયાદા પસંદીદા હૈ લિહાઝા હમકો ભી ચાહિયે કે સરકાર ﷺ કી પસંદીદા મહફિલ યા'ની તા'લીમ વ તઅલ્લુમ કી મહફિલ મેં હાઝિર હોતે રહેં. અલ્લાહ તઆલા હમ સબકો ઈસકી તૌફીક્ અતા ફર્માએ.

★ હઝરત લુકમાન કી વસીયત ★

હઝરત લુકમાન હકીમને અપને સાહિબઝાદે કો વસીયત કી કે અય બેટે ! ઉલમા કે પાસ બૈઠ ઔર અપના ઝાનૂં ઉનકે ઝાનૂં સે મિલા, ઈસલિયે કે અલ્લાહ તઆલા નૂરે હિકમત સે દિલોં કો ઐસા ઝિંદા કરતા હૈ જૈસે ઝમીન કો બારિશ સે સરસબ્ઝ કરતા હૈ. *(અહયાઉલ ઉલૂમ : ૧/૫૨)*

★ સત્તર મજલિસોં કા કફ્ફારા ★

હઝરત અતા رحمۃ اللہ علیہ કા ક઼ૌલ હૈ કે એક મજલિસે ઈલ્મ કી ગુફ્તગૂ સત્તર મજલિસોં કા કફ્ફારા હોતી હૈ. હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં હઝાર શબેદાર રોઝાદાર આબિદોં કા મર જાના ઐસે આલિમ કી મૌત સે કમ હૈ જો અલ્લાહ તઆલા કે હલાલ વ હરામ મેં માહિર હો. *(અહયાઉલ ઉલૂમ : ૧/૫૩)*

★ ઈલ્મ કી અહમિયત અસ્લાફ કી નઝર મેં ★

હઝરત અલી رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ ઈલ્મ ખઝાને હૈં ઔર ઉનકી કુંજી સવાલ કરના હૈ. સવાલ કરો, અલ્લાહ તઆલા તુમ પર રહમ ફર્માએગા. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૭૬)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્આને મુક઼દ્દસ મેં અલ્લાહ તઆલાને ઈર્શાદ ફર્માયા કે ન જાનને વાલે જાનનેવાલોં સે પૂછ લેં. આજ હમ કોઈ મસ્અલહ નહીં જાનતે તો પૂછને મેં શર્મ મહસૂસ કરતે હૈં. સવાલ પૂછને પર ઈઝ્ઝત નહીં જાયેગી બલ્કિ અલ્લાહ રહમ ફર્માયેગા. આજ હર કોઈ ચાહતા હૈ કે અલ્લાહ ઉસ પર રહમ ફર્માએ તો ઉસકા આસાન તરીક઼ા યહ હૈ કે ઉલમાએ અહલે સુન્નત કે પાસ જાકર દીની દુન્યવી મસાઈલ કા હલ પૂછો ઔર અપની માલૂમાત મેં ઈઝાફા કરો, નીઝ ઉનકે બતાયે હુએ રાસ્તે પર ચલ કર રહ઼મતે ઈલાહી કે હક્ક઼દાર બનો.

★ યતીમ ક઼ૌન ? ★

હઝરત અલી كرم اللہ وجہہ الکریم ને ફર્માયા :–

لَيْسَ الْجَمَالُ بِاَثْوَابٍ تُزَيِّنُنَا اِنَّ الْجَمَالَ جَمَالُ الْعِلْمِ وَ الْاَدَبِ
لَيْسَ الْيَتِيْمُ الَّذِىْ قَدْ مَاتَ وَالِدُهٗ بَلِ الْيَتِيْمُ يَتِيْمُ الْعِلْمِ وَ الْحَسَبِ

યાની જો કપળે હમેં ઝીનત દેતે હૈં ઉનસે હક઼ીક઼ી ખૂબસૂરતી નહીં હૈ બલ્કિ ખૂબસૂરતી ઈલ્મ ઔર અદબ સે હૈ, જિસ બચ્ચે કે વાલિદ કા ઈન્તેક઼ાલ હો જાયે વહ હક઼ીક઼ી યતીમ નહીં બલ્કિ ઈલ્મ ઔર હસબ સે જો ખાલી હૈ વહ હક઼ીક઼ી યતીમ હૈ.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ લિબાસ કે ઝરિયે આદમી અપને કો ખૂબસૂરત ઝાહિર કરના ચાહતા હૈ, જબ કે ઈન્સાન કી ખૂબસૂરતી ઈલ્મ ઔર અદબ સે હૈ. આદમી ઉસકો યતીમ સમઝતા હૈ જિસકે વાલિદ કા ઈન્તેક઼ાલ હો જાતા હૈ લેકિન મૌલાએ કાયનાત હઝરત અલી كرم اللہ وجہہ الکریم ફર્માતે હૈં કે યતીમ વહ હૈ જિસકે પાસ ઈલ્મ વ હસબ નહીં. કાશ ! હમ હઝરત અલી શેરે ખુદા رضی اللہ عنہ કે મઝકૂરા ઈર્શાદ કો સામને રખતે ઔર તાલિબે ઈલ્મ કી હર મુમ્કિન કોશિશ કરકે અપને આપ કો સંવારતે.

★ માલ ફ઼ાની, ઈલ્મ બાક઼ી ★

હઝરત અલી رضی اللہ عنہ હી કા ફર્માને આલીશાન હૈ :–

رَضِيْنَا قِسْمَةَ الْجَبَّارِ فِيْنَا لَنَا عِلْمٌ وَّ لِلْجُهَّالِ مَالٌ
فَاِنَّ الْمَالَ يَفْنِىْ عَنْ قَرِيْبٍ وَاِنَّ الْعِلْمَ بَاقٍ لَّا يَزَالُ

હમ ખુદાએ તઆલા કે ફૈસલે પર રાઝી હૈં કે હમકો ઈલ્મ દિયા ઔર ગંવારોં કો માલ દિયા. ક્યોંકિ માલ અન્ક઼રીબ ફના હો જાયેગા. ઔર ઈલ્મ બાક઼ી રહેગા, ખત્મ નહીં હોગા.

પતા ચલા કે માલદારોં કો એશો ઈશ્રત કી ઝિંદગી ગુઝારતે દેખ કર અફ઼સુરદા હોના સચ્ચે આલિમે દીન કા શેવા નહીં, બલ્કિ મૌલાએ કાયનાત હઝરત અલી كرم اللہ وجہہ الکریم કે ફર્માન કી રોશની મેં જિસે ઈલ્મ કી દૌલત અલ્લાહ عزوجل સે મિલ જાયે ઉસે ખુશ હો જાના ચાહિયે કે અલ્લાહ عزوجل ને

ફના હો જાનેવાલી ચીઝ કે બજાએ બાકી રહનેવાલી ચીઝ ઔર દોનોં જહાન મેં ફાયદા પહુંચાનેવાલી ચીઝ અતા ફર્મા દી.

★ અચ્છી ખસ્લત ★

એક ઔર મકામ પર હઝરત અલી رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા :–

"اَلْعِلْمُ خَلِيْلُ الْمُؤْمِنِ وَ الْحِلْمُ وَزِيْرُهٗ وَ الْعَقْلُ دَلِيْلُهٗ وَ الْعَمَلُ قَائِدُهٗ وَ الرِّفْقُ وَالِدُهٗ وَ الصَّبْرُ اَمِيْرُ جُنُوْدِهٖ فَنَاهِيْكَ بِخَصْلَةٍ تَتَأَمَّرُ عَلٰى هٰذِهِ الْخَصْلَةِ الشَّرِيْفَةِ"

"ઈલ્મ, મો'મિન કા ગહરા દોસ્ત હૈ, બુર્દબારી ઉસકા વઝીર હૈ, અકલ ઉસકી દૌલત હૈ, અમલ ઉસકા પેશવા હૈ, નરમી ઉસકા બાપ હૈ, સબ્ર ઉસકે લશ્કર કા કમાંડર હૈ, તો અપને આપ કો ઉસ ખસ્લત સે રોકે જો કે ઉસ શરીફ ખસ્લત પર ગલ્બા કરે."

★ અફઝલ દૌલત ★

હઝરત અલી رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા કે માલ સે ઈલ્મ, સાત વજહોં સે અફઝલ હૈ :–

૦૧. ઈલ્મ અંબિયા علیہ السلام કી મીરાષ હૈ ઔર માલ ફિરઔન કી મીરાષ હૈ.

૦૨. ઈલ્મ ખર્ચ કરને સે નહીં ઘટના ઔર માલ ઘટતા હૈ.

૦૩. માલ હિફાઝત કા મોહતાજ હોતા હૈ ઔર ઈલ્મ આલિમ કી હિફાઝત કરતા હૈ.

૦૪. જબ આદમી મર જાતા હૈ ઉસકા માલ દુન્યા મેં બાકી રહતા હૈ ઔર ઈલ્મ ઉસકે સાથ કબ્ર મેં જાતા હૈ.

૦૫. માલ, મો'મિન ઔર કાફિર દોનોં કો હાસિલ હોતા હૈ ઔર ઈલ્મે દીન સિર્ફ મો'મિન કો હાસિલ હોતા હૈ.

૦૬. સબ લોગ અપને દીની મામલે મેં આલિમ કે મોહતાજ હૈં ઔર માલદાર કે મોહતાજ નહીં.

૦૭. ઈલ્મ સે પુલસિરાત પર ગુઝરને મેં કુવ્વત હાસિલ હોગી ઔર માલ ઉસમેં રુકાવટ પૈદા કરેગા. *(તફસીરે કબીર : ૨૭૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મૌલાએ કાયનાત હઝરત અલી رضی اللہ عنہ ને ઈલ્મકી ફઝીલત નિહાયત હી ઉમ્દા ઔર આસાન મિષાલોં કે ઝરિયે બતા દી. ક્યા અબ ઈસકે બાદ ભી કોઈ ઈલ્મ હાસિલ કરને મેં સુસ્તી કર સકતા હૈ ? આજ હમ અપની અકલ સે ઈઝ્ઝત કો હાસિલ કરને નિકલ પળે હૈં ઔર ફિર સમઝતે હૈં કે હમ સે ઝયાદા કોઈ અકલમંદ નહીં. ક્યા આજ લોગ નહીં કહતે કે જિસકે પાસ માલ નહીં તો કુછ નહીં. મૈં કહતા હૂં માલ ઝરૂરી હૈ લેકિન વહ ઈલ્મ સે બેહતર નહીં, ઔર ક્યોં બેહતર નહીં વહ આપ મુલાહેઝા કર ચૂકે. મૌલાએ કાયનાત رضی اللہ عنہ સે બેહતર ફાયદામંદ ચીઝ કે બારે મેં કૌન બતા સકતા હૈ ?! લિહાઝા અપની અકલ કો દુરુસ્ત કર લેં ઔર ઈલ્મ કો ફૌકિયત દેને કી કોશિશ કરેં. અલ્લાહ عزوجل હમ સબકો મૌલા અલી رضی اللہ عنہ કે સદકા વ તુફૈલ ઈલ્મે નાફેઅ કી દૌલત અતા કરે.

★ ઈલ્મ ઔર માલ ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કે ઈલ્મ ઔર માલ હર ઐબ સે છુપાતે હૈં ઔર જહાલત વ ગરીબી હર ઐબ કો ખોલતે હૈં. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૭૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમારે બુઝુર્ગાને દીન ઝાહિરી ઠાઠ કે સાથ નહીં રહતે, બલ્કિ નિહાયત હી સાદગી મેં રહતે લેકિન ઉનકી ઝબાને અકદસ સે ઈલ્મો હિકમત કી બાતેં નિકલતીં તો વકત કે બળે સે બળે તાજદાર છુપ જાતે હૈં ઔર માલ અગર હલાલ હૈ ઔર અચ્છે કામોં મેં આદમી ખર્ચ કરતા હૈ, તો ઉસમેં મૌજૂદ બહુત સારી કોતાહિયોં પર પર્દા પળ જાતા હૈ. લિહાઝા ઈલ્મ ઔર માલ દોનોં કો નેક મકસદ કે લિયે હાસિલ કરને કી કોશશ કરો.

★ ઈલ્મ કી મિષાલ ★

હઝરત અલ્લામ ફખ્રુદ્દીન રાઝી رحمۃ اللہ علیہ તહરીર ફર્માતે હૈં :–

અલ્લાહ તઆલા કા ક़ૌલ :–

"اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَسَالَتْ اَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَّابِيًا"

ખુદાને આસ્માન સે પાની ઉતારા તો નાલે અપને અપને લાઈક़ બહ નિકલે તો પાની કી રવ ઉસ પર ઉભરે હુએ ઝાગ ઉઠા લાઈ. *(પારા : ૧૩, રુકૂઅ : ૮)*

ઈસકે બારે મેં બઅઝ મુફસ્સિરીનને ફર્માયા કે اَلسَّيْل સે મુરાદ યહાં ઈલ્મ હૈ. પાંચ વજહ સે હૈ કે ઈલ્મ કો પાની સે તશ્બીહ દી.

૦૧. જૈસે બારિશ આસ્માન સે ઉતરતી હૈ વૈસે હી ઈલ્મ ભી આસ્માન સે ઉતરતા હૈ.

૦૨. ઝમીન કી દુરુસ્તગી બારિશ સે હૈ તો મખ્લૂક़ કી દુરુસ્તગી ઈલ્મ સે હૈ.

૦૩. જૈસે ખેતી ઔર હરયાલી બગ़ૈર બારિશ કે નહીં પૈદા હોતી વૈસે હી આમાલ વ તાઅ़ત કા વુજૂદ બગ़ૈર ઈલ્મ કે નહીં હોતા.

૦૪. જૈસે બારિશ, ગરજ ઔર બિજલી કી ફરઅ્ હૈ વૈસે હી ઈલ્મ ભી વઅ્દા ઔર વઈદ કી ફરઅ્ હૈ.

૦૫. જૈસે બારિશ, નફ઼ા વ નુક़્સાન દોનોં પહુંચાતી હૈ વૈસે હી ઈલ્મ સે નફ઼ા વ નુક़્સાન દોનોં પહુંચતા હૈ. જો ઈલ્મ પર અમલ કરે ઉસકે લિયે વહ ફાયદામંદ હૈ ઔર જો ઉસ પર અમલ ન કરે ઉસકે લિયે નુક़્સાનદેહ હૈ. *(તફ્સીરે કબીર)*

★ મુર્દા દિલ કી ઝિંદગી ★

હઝરત અલ્લામા ફ઼ખ્રુદીન રાઝી رحمۃ اللہ علیہ તહરીર ફર્માતે હૈં : "اَلْقَلْبُ مَيِّتٌ وَّ حَيَاتُهٗ بِالْعِلْمِ" દિલ મુર્દા હૈ ઔર ઉસકી ઝિંદગી ઈલ્મ હૈ.

ઔર હઝરત અલ્લામા ઈબ્ને હજર અસ્ક़લાની رحمۃ اللہ علیہ તહરીર ફર્માતે હૈં : જૈસે બારિશ મુર્દા શહર મેં ઝિંદગી પૈદા કર દેતી હૈ ઐસે હી દીન કે ઉલૂમ મુર્દા દિલ મેં ઝિંદગી ડાલતે હૈં. *(ફ઼તહુલ બારી)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દિલ ભી શહર કી તરહ હૈ, ફ઼ર્ક़ ઈતના હૈ કે શહર મેં ઈન્સાન ઔર ફ઼ના હોનેવાલી ચીઝોં કા બસેરા

હૈ, ઔર દિલ રબ્બે ક़દીર કી જલ્વાગાહ હૈ. લિહાઝા ઉસકો ઝિંદા રખના હો તો દીન કે ઉલૂમ હી સે ઝિંદા રખા જા સકતા હૈ. જિસ તરહ બારિશ સે શહર મેં તરો તાઝગી પૈદા હોતી હૈ વૈસે હી દીન કે ઉલૂમ સે ક़લ્બ ઝિંદા હો જાતા હૈ.

★ અનપઢ કો પઢાને કા અજ્ર ★

નુઝ્હતુલ મજાલિસ મેં લિખા હૈ કે ઈલ્મ કા તલબ કરના અઝ઼ ખૂદ ઈબાદત હૈ. ઈલ્મી મુઝાકિરે, તસ્બીહ વ તક़્દીસ કે માનિંદ હૈં. ઈલ્મી બહષ જિહાદ કી તરહ હૈ, ઔર અનપઢ કો પઢાના સદક़ા હૈ. ઔર અહલ પર સર્ફ કરના અલ્લાહ તઆલા કી કુર્બત કા બાઈષ હૈ. ઈલ્મ સે હલાલ ઔર હરામ કા પતા ચલતા હૈ.

કૌન સી મજલિસ બેહતર ?

સરકાર કૌનો મકાં ﷺને એક મર્તબા સહાબા કે ઝુરમુટ મેં બૈઠે હુએ ઈર્શાદ ફર્માયા : ઈલ્મી મજાલિસ મેં શામિલ હોના હઝાર રકઅત નવાફિલ, હઝાર મરીઝ કી અયાદત ઔર હઝાર જનાઝોં મેં શામિલ હોને સે અફઝલ હૈ. અર્ઝ કિયા ગયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ક્યા કુર્આને કરીમ પઢને સે ભી અફઝલ ? આપને ફર્માયા, કુર્આન પઢના બિલા ઈલ્મ હોગા ? કુર્આન કી તા'લીમ અઝ઼ ખૂદ ઈલ્મ હૈ. *(નુઝ્હતુલ મજાલિસ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ગ़મખ્વારે ઉમ્મત શફીએ રહ़મત ﷺને ઈલ્મ હાસિલ કરને કા કિતના અઝીમ ષવાબ બયાન ફર્માયા હૈ ?! આપ બતાઓ કે ક્યા કોઈ શખ્સ હઝાર રકઅત ઔર હઝાર મરીઝ કી અયાદત આજ કે દૌર મેં કર પાતા હૈ ? તો આપ કહોગે કે નહીં. અબ અગર ઈતના ષવાબ હાસિલ કરના હો તો આજ સે ઈલ્મ હાસિલ કરને કે લિયે કમર કસ લો ઔર નામાએ આમાલ કો નેકિયોં સે ભર લો, અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ હઝરત ઈમામ શાફ઼ઈ رحمۃ اللہ علیہ કે અક़્વાલે ઝર્રીં ★

- જિસને કુર્આન કા ઈલ્મ સીખા ઉસકી ક़ીમત બઢ઼ ગઈ.
- જિસને ઈલ્મે ફ઼िક़્હ સીખા ઉસકી ક़દ્ર બઢ઼ ગઈ.

- ❑ જિસને હદીષ સીખા ઉસકી દલીલ કુવી હો ગઈ.
- ❑ જિસને હિસાબ સીખા ઉસકી અકુલ પુખ્તા હુઈ.
- ❑ જિસને નાદિર બાતેં સીખીં ઉસકી તબીઅત નર્મ હુઈ.
- ❑ જિસને અપની ઈઝ્ઝત નહીં કી ઉસે ઈલ્મને કોઈ ફાયદા ન દિયા. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ : ૫૮૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત ઈમામે શાફઈ رحمۃ اللہ علیہ કે કૌલ કી કિતની જામઈયત હૈ ઔર મુખ્તસર જુમ્લોં મેં હઝરત ઈમામ عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَ الرِّضْوَانُ ને ઈલ્મે કુર્આન, ઈલ્મે ફિકુહ, ઈલ્મે હદીષ, ઈલ્મે રિયાઝી વગૈરા કે ફાયદે બતા દિયે, લેકિન કમનસીબી યહ હૈ કે આજ જિનકે પાસ ઈલ્મે કુર્આન મૌજૂદ હૈ ઉનકો દુન્યા હિકુારત કી નિગાહ સે દેખતી હૈ ઔર જિનકે પાસ દુન્યવી ઉલૂમ હૈં ઉનકો ઈઝ્ઝત કી નિગાહ સે દેખતી હૈ. હમ યહ નહીં કહતે કે દુન્યવી ઈલ્મ સે દામન બચાયા જાયે બલ્કે હમ યહ કહના ચાહેંગે કે દીની વ દુન્યવી દોનોં ઉલૂમ હાસિલ કરો. લેકિન જબ ઈઝ્ઝત વ વકુાર કી બાત આયે તો દોનોં મેં આલિમે કુર્આન કો ઝયાદા ઈઝ્ઝત દી જાયે તાકિ સાહિબે કુર્આન ﷺ ભી ખુશ હો જાયેં ઔર દુન્યવી ઉલૂમ કે માહિરીન કો ભી ઈઝ્ઝત વ એહતરામ સે નવાઝા જાએ.

★ મો'મિન કી છે ખૂબિયાં ★

હઝરત અલ્લામા ફખ્રુદ્દીન રાઝી رحمۃ اللہ علیہ તહરીર ફર્માતે હૈં કે મો'મિન છે ખૂબિયોં કે સબબ ઈલ્મ હાસિલ કરતા હૈ :–

- ❍ અલ્લાહ તઆલાને મુઝે ફરાઈઝ કી અદાયગી કા હુકમ ફર્માયા હૈ ઔર મૈં ઈલ્મ કે બગૈર ઉનકી અદાયગી પર કાદિર નહીં હો સકતા.
- ❍ ખુદાએ તઆલાને મુઝે ગુનાહોં સે દૂર રહને કા હુકમ દિયા હૈ ઔર મૈં ઈલ્મ કે બગૈર ઉસસે બચ નહીં સકતા.
- ❍ અલ્લાહ તઆલાને અપની નેઅ્મતોં કા શુક્ર મુઝ પર લાઝિમ ફર્માયા હૈ ઔર મૈં ઈલ્મ કે બગૈર ઉનકા શુક્ર નહીં કર સકતા.

- ❍ ખુદાએ તઆલાને મુઝે મખ્લૂક કે સાથ ઈન્સાફ કરને કા હુકમ દિયા હૈ ઔર મૈં ઈલ્મ કે બગૈર ઈન્સાફ નહીં કર સકતા.
- ❍ અલ્લાહ તઆલાને મુઝે બલા પર સબ્ર કરને કા હુકમ દિયા હૈ ઔર મૈં ઈલ્મ કે બગૈર ઉસ પર સબ્ર નહીં કર સકતા.
- ❍ ખુદાએ તઆલાને મુઝે શૈતાન સે દુશ્મની કરને કા હુકમ દિયા હૈ ઔર મૈં ઈલ્મ કે બગૈર ઉસસે દુશ્મની નહીં કર સકતા.

–(તફ્સીરે કબીર : ૧/૨૭૮)

★ ના અહલ કો તા'લીમ દેના કૈસા ? ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કે ઈલ્મ કા હાસિલ કરના હર મુસલમાન મર્દ (વ ઔરત) પર ફર્ઝ હૈ, ઔર ના અહલ કો ઈલ્મ સિખાને વાલા ઐસા હૈ જૈસે ખિંઝીર કે ગલે મેં જવાહિરાત, મોતી ઔર સોને કા હાર પહના દિયા હો. *(ઈબ્ને માજહ, મિશ્કાત)*

★ ઈલ્મ હાસિલ કરો જહાં ભી હો ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ :–

"اُطْلُبُوا الْعِلْمَ وَلَوْكَانَ بِالصِّيْنِ" યા'ની ઈલ્મે દીન હાસિલ કરો અગર્ચે મુલ્કે ચીન મેં હો. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૧/૭૯)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાક સે ઈલ્મે દીન કી બેઈન્તેહા અહમિયત ષાબિત હોતી હૈ કે ઉસ ઝમાને મેં જબ કોઈ હવાઈ જહાઝ, રેલ ઔર મોટર નહીં થે, લોગ પૈદલ યા ઊંટ ઔર ઘોળોં પર સફર કરતે થે, કુદમ કુદમ પર મસાઈબ વ આલામ કા સામના કરના પળતા થા, ઐસે હાલાત મેં અરબ સે મુલ્કે ચીન પહુંચના કિતના મુશ્કિલ કામ થા, મગર રહ્મતે આલમ ﷺ ઈર્શાદ ફર્મા રહે હૈં, અગર્ચે તુમકો અરબ સે મુલ્કે ચીન જાના પળે લેકિન ઈલ્મે દીન ઝરૂર હાસિલ કરો ઔર ઉસસે ગ્ફલત હરગિઝ ન બરતો.

★ તલબા કે સાથ નરમી કા બર્તાવ ★

હઝરત અબૂ ઝર رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા, ઈલ્મ હાસિલ કરો ઔર ઈલ્મ કે લિયે હૈબત ઔર વક઼ાર સીખો ઔર, જો લોગ કે તુમ સે ઈલ્મ હાસિલ કરેં ઉનકે સાથ નરમી સે પેશ આઓ. *(તબ્રાની, કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૧/૮૦)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સાહિબે ઈલ્મ કે લિયે ઝરૂરી હૈ કે વહ અલ્લાહ તઆલા કી અઝીમ નેઅ્મત કી ક઼દ્ર કરે. ઈસલિયે કે ઈલ્મ કે સાથ વક઼ાર ઔર મતાનત ન હો તો સાહિબે ઈલ્મ કે પાસ આનેવાલે લોગોં કે ફાયદા ન પહુંચેગા. ઈસકે સાથ હી સાથ તાલિબે ઈલ્મોં પર શફ઼્ક઼ત કા ભરપૂર મુઝાહિરા કરેં તાકિ વહ તા'લીમ કે લિયે મુસ્તઈદ રહેં, તલબા પર જિતની ઝયાદા શફ઼્ક઼ત હોગી ઉતના હી ઝયાદા તલબા કા ઝૌક઼ વ શૌક બળ્હેગા.

★ હુસૂલે ઈલ્મ નફ઼્લ નમાઝ સે બેહતર ★

હઝરત અબૂ ઝર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : જબ કે તૂ ઈલ્મ કા એક હિસ્સા સીખે યહ તેરે લિયે ઈસ બાત સે બેહતર હૈ કે હઝાર રકઅત નફ઼્લ નમાઝ પળ્હે જો મક઼બૂલ હોં. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ : ૧/૯૩)*

★ જાં કુની કે વક઼્ત ઈલ્મ હાસિલ કરને કી તલ્ક઼ીન ★

હઝરત અલ્લામા ઈમામ રાઝી رحمۃ اللہ علیہ તહરીર ફર્માતે હૈં કે હુઝૂર સૈયદે આલમ ﷺ એક સહાબી સે ગુફ઼્તગૂ ફ઼ર્મા રહે થે, તો અલ્લાહ તઆલાને વહી નાઝિલ ફર્માઈ કે યહ શખ્સ જો આપ સે બાત કર રહા હૈ ઉસકી ઉમર સિર્ફ઼ એક સાઅત ઔર બાક઼ી રહ ગઈ હૈ ઔર વહ અસ્ર કા વક઼્ત થા. હુઝૂર ﷺને ઉસ સહાબી કો ઈસ બાત સે આગાહ ફર્માયા તો વહ બેક઼રાર હો ગયે ઔર અઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મુઝે કોઈ ઐસા અમલ બતાઈયે જો ઈસ વક઼્ત મેરે લિયે ઝયાદા મુનાસિબ હો. હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : "اِشْتَغِلْ بِالتَّغْلِيْم" ઈલ્મ હાસિલ કરને મેં મશગૂલ હો

જાઓ ! તો વહ ઈલ્મ હાસિલ કરને મેં મશગૂલ હો ગયે ઔર મગ઼્રિબ સે પહલે ઈન્તેક઼ાલ કર ગયે. રાવીને કહા કે અગર ઈલ્મ સે અફ઼્ઝલ કોઈ ઔર ચીઝ હોતી તો હુઝૂર ﷺ ઉસ વક઼્ત મેં ઉસકે કરને કા હુકમ ફ઼ર્માતે. *(તફ઼્સીરે કબીર : ૧/૨૮૨)*

★ ફ઼રામીને મુહદ્દિષે દેહલવી ★

હઝરત શૈખ અબ્દુલ હક઼્ક઼ મુહદ્દિષ દહેલવી رحمۃ اللہ علیہ તહરીર ફર્માતે હૈં : ઈલ્મ સે મુરાદ વહ ઈલ્મ હૈ જિસકી મુસલમાનોં કો વક઼્ત પર ઝરૂરત પળે, મષલન્ :–

- જબ ઈસ્લામ મેં દાખિલ હુઆ તો ઉસ પર ખુદાએ તઆલા કી ઝાત વ સિફ઼ાત કો પહચાનના ઔર સરકારે અક઼્દસ ﷺ કી નુબુવ્વત કો જાનના વાજિબ હો ગયા. ઔર ઉસ ચીઝ કા ઈલ્મ ઝરૂરી હો ગયા જિસકે બગૈર ઈમાન સહીહ નહીં.
- જબ નમાઝ કા વક઼્ત આ ગયા તો ઉસ પર નમાઝ કે અહકામ જાનના વાજિબ હો ગયા ઔર જબ માહે રમઝાન આ ગયા તો રોઝે કે અહકામ કા સીખના ઝરૂરી હો ગયા.
- જબ માલિકે નિસાબ હો ગયા તો ઝકાત કે મસાઈલ કા જાનના વાજિબ હો ગયા ઔર અગર માલિકે નિસાબ હોને સે પહલે મર ગયા ઔર ઝકાત કે મસાઈલ કો ન સીખા તો ગુનહગાર ન હોગા.
- જબ ઔરત સે નિકાહ કિયા તો હૈઝો નિફ઼ાસ વગૈરે મસાઈલ કા મિયાં બીવી સે તઅલ્લુક઼ હૈ, મુસલમાન પર જાનના વાજિબ હો જાતા હૈ વગૈરા. *(અશિઅતુલ્ લમ્આત : ૧/૧૬૧)*

★ હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ તાજિર કો દુર્રે મારતે ★

હઝરત અલ્લામા ઈમામ ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ તહરીર ફર્માતે હૈં કે હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ દુકાનદારોં કો દુર્રે માર કર ઈલ્મ સીખને ભેજતે થે ઔર ફર્માતે થે કે જો શખ્સ ખરીદો ફરોખ્ત કે અહકામ ન જાને વહ તિજારત ન કરે, કે લાઈલ્મી સે સૂદ ખાએગા ઔર ઉસે ખબર ન હોગી. ઈસી તરહ

હર પેશા કા એક ઈલ્મ હૈ યહાં તક કે અગર હજ્જામ હૈ તો ઉસકો યહ જાનના ઝરૂરી હૈ કે આદમી કે બદન સે ક્યા ચીઝ કાટને કે લાઈક઼ હૈ ઔર ક્યા ચીઝ કાટને કે લાઈક઼ નહીં. ઔર યહ ઉલૂમ હર શખ્સ કે હાલ કે મુવાફિક઼ હોતે હૈં. લિહાઝા બઝઝાર (કપળા બેચનેવાલા) પર હજામત સીખના ફર્ઝ નહીં. *(કીમિયાએ સઆદત : ૧૨૯)*

ફક઼ીહે મિલ્લત મુફ્તી જલાલુદ્દીન અમજદી رحمۃ اللہ علیہ અપની કિતાબ ''ઈલ્મ ઔર ઉલ્મા'' મેં ફર્માતે હૈં કે કુર્આન વ હદીષ સે આલિમોં કી જો બહુત સી ફઝીલતેં ષાબિત હૈં ઉન્સે વહ લોગ મુરાદ હૈં જો હક઼ીક઼ત મેં ઈલ્મવાલે હૈં. ચાહે વહ સનદ યાફ્તા હોં યા ન હોં કે સનદ કોઈ ચીઝ નહીં. ખુસૂસન ઈસ ઝમાને મેં જબ કે જાહિલોં કો આલિમ વ ફાઝિલ કી સનદ દી જા રહી હૈ. આ'લા હઝરત ઈમામ અહમદ રઝા ખાં ફાઝિલે બરેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ તહરીર ફર્માતે હૈં કે સનદ કોઈ ચીઝ નહીં કે બહુતેરે સનદ યાફ્તા મહઝ બેબહરા હોતે હૈં. *(ફતાવા રઝવિય્યહ, ૧૦/૨૩૧)*

ઔર તહરીર ફર્માતે હૈં કે સનદ હાસિલ કરના તો કુછ ઝરૂરી નહીં, હાં ! બાક઼ાયદા તા'લીમ પાના ઝરૂરી હૈ. મદ્રસા મેં હો યા કિસી આલિમ કે મકાન પર. ઔર નીમ મુલ્લા ખતરએ ઈમાન હોગા. *(ફતાવા રઝવિય્યહ, ૧૦/૨૩૧)*

★ ઈલ્મ સે મુરાદ ક્યા હૈ ? ★

કુર્આને પાક, અહાદીષે કરીમા ઔર બુઝુર્ગાને દીન કે અક઼્વાલ જો ફઝીલતે ઈલ્મ સે મુતઅલ્લિક઼ હૈં ઉનસે મુરાદ ઈલ્મે દીન હૈ. જૈસા કે હઝરત મુલ્લા અલી ક઼ારી رحمۃ اللہ علیہ લિખતે હૈં કે શારેહીને હદીષને ફર્માયા : ઈલ્મ સે મુરાદ વહ ઈલ્મે મઝહબ હૈ જિસકા હાસિલ કરના બંદે કે લિયે ઝરૂરી હૈ, જૈસે ખુદાએ તઆલા ﷻકો પહચાનના, ઉસકી વહદાનિયત, ઉસકે રસૂલ ﷺકી નુબુવ્વત કી શનાખ્ત ઔર ઝરૂરી મસાઈલ કે સાથ નમાઝ પઢ્હને કે તરીક઼ે જાનના. મુસલમાન કે લિયે ઈન ચીઝોં કા ઈલ્મ ફર્ઝે ઐન હૈ. ઔર ફતાવા ઈજ્તિહાદ કે મર્તબે કો પહુંચના ફર્ઝે કિફાયા હૈ. *(મિર્ક઼ાત શર્હે મિશ્કાત : ૧/૨૩૩)* ❑ ❑ ❑

ફઝાઈલે તૌબા

ખાલિક઼ે કાયનાત ﷻ કા ફર્માન હૈ :–

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا تُوْبُوْۤا اِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَّصُوْحًا ''અય ઈમાનવાલો ! અલ્લાહ કી તરફ ઐસી તૌબા કરો જો આગે કો નસીહત હો જાએ.'' *(સૂરએ તહરીમ, આયત : ૭, કન્ઝુલ ઈમાન)*

★ તૌબાએ નસૂહ ક્યા હૈ ? ★

હઝરત અબૂ ઝર ગિફારી رضی اللہ عنہ ને હઝરત ઉબય رضی اللہ عنہ સે પૂછા, તૌબાએ નસૂહ ક્યા હૈ ? ફર્માયા : મૈંને હુઝૂર ﷺસે યહી સવાલ કિયા થા તો આપને ફર્માયા : કુસૂર વ ગુનાહ હો ગયા ફિર ઉસ પર નાદિમ હોના અલ્લાહ તઆલા સે મુઆફી ચાહના ઔર ફિર ગુનાહ કી તરફ માઈલ ન હોના. *(તફ્સીરે કબીર : ૫/૧૦૦)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમકો અપની તૌબા કા જાઈઝા લેના ચાહિયે કે હમ કૈસી તૌબા કરતે હૈં ?! અગર હમારી તૌબા તૌબાએ નસૂહ હો તો ઉસકે લિયે હમકો સાબિક઼ા ગુનાહોં સે ઈજિતનાબ કી ઝરૂરત હૈ બલ્કિ કભી ભી ઉન ગુનાહોં કી તરફન પલટેં તાકિ મૌલા કે ફર્માન પર સહીહ અમલ હો સકે.

હઝરત હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ ને ફર્માયા કે તૌબાએ નસૂહ યહ હૈ કે બંદા અપને ગુઝિશ્તા અમલ પર નાદિમ વ શર્મિન્દા હો ઔર ઉસકી તરફ દોબારા ન લૌટને કા પુખ્તા ઈરાદા વ અઝ્મ રખતા હો.

હઝરત જલી رحمۃ اللہ علیہ કહતે હૈં કે તૌબાએ નસૂહ યહ હૈ કે બંદા ઝબાન સે ઈસ્તિગફાર કરે ઔર દિલ મેં નાદિમ હો ઔર અપને આ'ઝા કો આઈન્દા ગુનાહ સે રોકે રખે.

હઝરત ઈમામ નવવી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે તૌબાએ નસૂહ યહ હૈ કે બંદે મેં યહ તીનોં બાતેં પા લી જાયેં :–

૦૧. બંદા ગુનાહ કો તર્ક કર દે.

૦૨. જો ગુનાહ કર ચૂકા ઉસ પર દિલ સે નાદિમ ઔર શર્મિન્દા હો.

૦૩. પુખ્તા અઝ્મ કરે કે ફિર ગુનાહ કભી નહીં કરેગા.

★ તૌબા કી છે શર્તેં ★

મૌલાએ કાયનાત સૈયદના અલી كرم الله وجهه الكريم ને એક અઅ્રાબી કો યહ કહતે હુએ સુના : "اَللّٰهُمَّ اَسْتَغْفِرُكَ وَ اَتُوْبُ اِلَيْكَ" "અય અલ્લાહ ! મૈં તુઝસે ઈસ્તિગ્ફાર ઔર તૌબા ચાહતા હૂં." આપને ફર્માયા : ઐસી ઝબાન સે તૌબા વ ઈસ્તિગ્ફાર ચાહના ઝૂઠોં કા કામ હૈ. ઉસને અર્ઝ કિયા કે ફિર હક્ફ઼ી તૌબા કિસ તરહ હોગી ? આપને ઈર્શાદ ફર્માયા : હક્ફ઼ી તૌબા કી છે શરતેં હૈં :–

૦૧. ગુઝિશ્તા ગુનાહોં પર નદામત.

૦૨. ફરાઈઝ અગર ક્ઝા હો તો ઉનકા ઈઆદા.

૦૩. પુખ્તા ઈરાદા કરના કે ફિર વહ ગુનાહ હર્ગિઝ નહીં કરૂંગા.

૦૪. મઝાલિમ કા રદ, યા'ની લૂટી ઔર ગ્સબ કી હુઈ ચીઝોં કા લૌટાના.

૦૫. હુકૂકુલ ઈબાદ કી અદાયગી યા'ની જિસકે હક્ક઼ મેં ગલતી હુઈ હૈ ઉસકો રાઝી કરના.

૦૬. અપને નફ્સ કો તાઅ્તે ઈલાહી પર ડાલ દેના કે લમ્હા પર ભી મોહલત ન હો જૈસા કે ઉસ ગલતી પર ઉસે સઝા દી જાએ ઔર ઉસે તાઅત કા મઝા ચખાના જૈસે ઉસને મઅ્સિયત કે મઝે લૂટે હૈં.
(તફ્સીરે રૂહુલ બયાન : ૧૪/૫૮૨)

★ તૌબા કા મઅ્ના ★

હુજ્જતુલ ઈસ્લામ હઝરત ઈમામે ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં :–

તૌબા તીન ચીઝોં કા નામ હૈ : પહલી ચીઝ ઈલ્મ, દૂસરી ચીઝ હાલ, તીસરી ચીઝ ફેઅ્લ. ઈનમેં સે પહલા દૂસરે કા સબબ હૈ ઔર દૂસરા તીસરે કા. ઔર યહ અલ્લાહ તઆલા કે અપને નિઝામ કી વજહ સે હૈ કે ઉસને અજ્સામ વ અરવાહ કો જારી રખા હુઆ હૈ, ઈન તીનોં કી તફ્સીલ યૂં હૈ :–

ઈલ્મ સે મક્સદ યહ હૈ કે બંદા માલૂમ કરે કે ગુનાહોં કા અઝાબ ઔર નુક્સાન બહુત બળા હૈ, વહ યહ કે ગુનહગાર ઔર મહબૂબે હક્ફ઼ીક્ફ઼ી કે માબૈન ગુનાહ કી વજહ સે કઈ હિજાબાત દરમિયાન મેં હો જાતે હૈં. જબ કિસી કો ઈસકા યક્ફ઼ીન હો જાએગા કે ગુનાહ સે ઐસે હિજાબાત આળે આતે હૈં તો ઉસે મુફારિક્તે મહબૂબે હક્ફ઼ીક્ફ઼ી કા દિલ પર સદમા હોગા. જિસ ફેઅલ વ અમલ સે સમઝેગા કે યહી મેરી ઔર મેરે મહબૂબે હક્ફ઼ીક્ફ઼ી કી જુદાઈગી કા સબબ હૈ તો ઉસકે ઈર્તેકાબ પર નાદિમ હોગા. ઈસી નદામત કા નામ તૌબા હૈ.

જબ દિલ પર ઉસ નદામત કા ગલ્બા હોગા તો દિલ કી હાલત મેં તબ્દીલી આએગી, ઉસી તબદીલી કા નામ ક્સ્દો ઈરાદા હૈ ઔર ઉસ ક્સ્દો ઈરાદા કા તઅલ્લુક્ તીનોં ઝમાનોં સે હૈ :–

૦૧. ઝમાનએ હાલ સે તો યૂં કે દિલ સે યક્ફ઼ીન કરે કે આઈન્દા યહ ગુનાહ નહીં કરૂંગા.

૦૨. ઝમાનએ મુસ્તક્બિલ સે યૂં કે જબ ઉસને યક્ફ઼ીન કર લિયા કે ઉસી ગુનાહ કી શામત સે તો મહબૂબે હક્ફ઼ીક્ફ઼ી સે દૂરી હુઈ ઈસી લિયે અબ અઝમ બિલ્ જઝ્મ કરે કે ઝિંદગી ભર ઉસ ગુનાહ કે ક્રીબ ભી ન ભટકૂંગા.

૦૩. ઝમાનએ માઝી સે યૂં કે અગર કોઈ શય ક્બિલે ક્ઝા વ તલાફી ફૌત હુઈ તો ઉસકા નુક્સાન પૂરા કરે. બહરહાલ ઈન જુમ્લા ઉમૂર કા મન્શા ઈલ્મ હૈ. યાની ઈમાનો યક્ફ઼ીન ઉસ તસ્દીક્ કી પુખ્તગી કા નામ હૈ કે દિલ પર યહ યક્ફ઼ીન ઈતના ગ્લ્બા પા જાએ કે શક કી ગુંજાઈશ તક ન હો.

ઈસ કૈફિયત કે બાદ નૂરે ઈમાન દિલ પર છા જાતા હૈ. ઈસકા નતીજા યહ નિકલતા હૈ કે દિલ મેં નદામત કી આગ ભળક ઉઠતી હૈ ઔર દિલ પર સદમા ગુઝરતા હૈ. ઈસલિયે નૂરે ઈમાન કી વજહ સે સાલિક કો સમઝ મેં આતા હૈ કે વાક્ઈ મૈં મહબૂબે હક્ફ઼ીક્ફ઼ી સે મહબૂબ હો ગયા.

તૌબા અલ્લાહ તઆલા કી જનાબ મેં રૂજૂઅ્ કા નામ હૈ, યહી સાલિકોં કે રાસ્તે કી ઈબ્તિદા ઔર વાસિલીન કી ગિરા માયા મતાઅ્ હૈ. સાલિકીન

સબસે પહલે ઈસી પર કદમ રખતે હૈં. તૌબા, રાહ સે રુ–ગર્દાનોં કે લિયે મિફતાહે ઈસ્તિકામત હૈ, મુતરબ્બિયીન કે લિયે મતલએ બર્ગુઝીદગી હૈ, અંબિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام બિલખુસૂસ હમારે જદ્દે અમ્જદ સૈયદના આદમ علی نبینا علیہ الصلوۃ والسلام કે લિયે સર–ચશ્મએ પસંદીદગી.

આદમ ઝાદે સે ગુનાહ કા સુદૂર હો તો યહ બઈદ અઝ ક્વિયાસ નહીં. ક્યોંકિ યહ ઈન્સાન હૈ. ઈન્સાન સે ખતા હોના મુમ્કિન હૈ. આદમ عليہ السلام સે અઝ રુએ હિક્મત લગઝિશ સાદિર હુઈ તો ઉન્હોંને જબરે નુકસાન કિયા યાની અલ્લાહ તઆલા કી તરફ રુજૂઅ્ ફર્માયા, આદમ ઝાદા તો ઈસકા ઝયાદા મુસ્તહિક હૈ કે વહ ભી રુજૂઅ્ ઈલલ્લાહ કરે.

હઝરત આદમ علی نبینا علیہ الصلوۃ والسلام સે લગઝિશ સાદિર હુઈ ઉસમેં હિક્મત થી લેકિન ઉસકે બાવુજૂદ ઉન્હોંને નદામત કા ઈઝહાર ફર્માયા બલ્કિ મુદ્દત તક અશ્કબાર રહે. ઈસસે વાઝેહ હોતા હૈ કે જિસસે ખતા સરઝદ હો ઔર વહ આદમઝાદગી કા મુદઈ ભી હો ફિર તૌબા કા દરવાઝા ન ખટખટાએ તો વહ ખતાકાર હૈ બલ્કિ ખલફે નાબકાર હૈ.

નુક્તા : સિર્ફ ખૈર કા હોકર રહના તો મલાઈકાએ કિરામ કા ખાસ્સા હૈ ઔર સિર્ફ શર મેં મુન્હમિક હોના શૈતાન સે મખ્સૂસ હૈ. હાં ! શર સે ખૈર કી તરફ રુજૂઅ્ કરના ઈન્સાન કા કામ હૈ, ઈસી લિયે ઈન્સાન કી સિરિશ્ત મેં દોનોં ખસ્લતોં કી આમેઝિશ હૈ. ખૈરે મહઝ કરનેવાલા ફિરિશ્તા કહલાતા હૈ, સિર્ફ શર કા મુર્તકિબ શૈતાન હૈ, હાં શર કી તલાફી કરને કે લિયે રુજૂઅ્ ઈલલ્ ખૈર કરનેવાલા ઈન્સાન હી હૈ.

દાઈમી ખૈર મેં રહકર અપના રિશ્તા ફિરિશ્તે સે ઝોળના મુમ્કિન નહીં, ઈસી લિયે હમ ને ઉસકી બાત નહીં કી. ઈન્સાન કે ખમીર, શર ઔર ખૈર દોનોં મેં શર કા ખૈર સે જુદા હોના દો તરહ સે મુમ્કિન હૈ : (૧) નદામત (તૌબા) સે (૨) આતિશે જહન્નમ સે. બહરહાલ જૌહરે ઈન્સાની મેં ખબાષતે શૈતાની કી મિલાવટ હો જાએ તો ઉસે દો તરહ સે જુદા કિયા જા સકતા હૈ. તૌબા કરે યા ફિર જહન્નમ મેં જાના હોગા. અબ ઈન્સાન ખૂદ હી સોચે કે ઉસે દો આતિશોં (તૌબા કી આગ, જહન્નમ કી આગ) મેં

સે કૌન સી આગ કી બર્દાશ્ત હૈ. ઝાહિર હૈ કે તૌબા કો હી ઈખ્તિયાર કરે, ક્યોંકિ યહ એક આસાન કામ હૈ લેકિન મૌત સે પહલે હી તૌબા હો સકતી હૈ. *(ઈહયાઉલ ઉલૂમ)*

મુબલ્લિગે ઈસ્લામ હઝરત અલ્લામા સૈયદ સઆદત અલી કાદરી ફર્માતે હૈં : તૌબા કે મઅ્ના હૈં રુજૂએ ઈલલ્લાહ, અલ્લાહ કી તરફ લૌટના. બગાવત વ નાફર્માની કી ઝિંદગી, બદ્કારિયોં ઔર બદ્અમલી સે નાદિમ વ શર્મિન્દા હોકર અલ્લાહ કી તરફ રુજૂઅ્ કરના, ઈઝહારે નદામત કરના ઔર આઈન્દા ગુનાહોં કી ઝિંદગી સે બચે રહને કા વાદા કરના તૌબા કહલાતા હૈ. અલ્લાહ તો રબ્બ હૈ વહ પસંદ ફર્માતા હૈ કે અહલે ઈમાન ઉસસે તૌબા કરતે રહેં :–

"وَ تُوْبُوْا اِلَى اللّٰهِ جَمِيْعاً اَيُّهَا الْمُؤْمِنُوْنَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ"

"ઔર અલ્લાહ કી તરફ તૌબા કરતે રહો અય મુસલમાનો ! સબકે સબ ઈસ ઉમ્મીદ પર કે તુમ ફલાહ પાઓ." *(પારા : ૧૮, સૂરએ નૂર, આયત : ૩૦, તર્જુમા : અઝ કન્ઝુલ ઈમાન)*

"اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ التَّوَّابِيْنَ" "બેશક ! અલ્લાહ તૌબા કરનેવાલોં સે મહબ્બત ફર્માતા હૈ. *(આયત : ૨૨, સૂરએ બકરહ, તર્જુમા : અઝ કન્ઝુલ ઈમાન)*

ગોયા તૌબા સિર્ફ ગુનહગારોં કે લિયે નહીં બલ્કિ હર મો'મિન કે લિયે હૈ. અવામ કે લિયે ભી, ખ્વાસ કે લિયે ભી, ઔલિયા વ સાલિહીન કે લિયે ભી ઔર અંબિયા વ મુરસલીન કે લિયે ભી. હર એક કો ઉસકે મકામ કે મુતાબિક તૌબા કા ફાયદા હાસિલ હોતા હૈ. હમ તૌબા કરેં તો ગુનાહ ધુલતે હૈં, ઔલિયા વ સુલહા તૌબા કરેં તો મરાતિબે કુર્બ મેં ઈઝાફા હોતા હૈ, અંબિયા વ મુરસલીન તૌબા કરે તો ઉમ્મત કે ગુનહગારોં કી બખ્શિશ હોતી હૈ. બહરહાલ તૌબા અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કો પસંદ હૈ ઔર વહ તૌબા કરનેવાલોં કો ઉનકી હૈસિયત ઔર ઉનકે મર્તબે કે મુતાબિક તૌબા કા અજર અતા ફર્માતા હૈ. હત્તા કે જિનકે સદકે મેં તૌબા કુબૂલ હોતી હૈ તાઈબ ઔર હઝરત આદમ عليہ السلام કી તૌબા ભી ઉન્હીં કે સદકે મેં કુબૂલ હુઈ થી. ઉન્હેં ભી હુકમ મિલા : "وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ" ઔર ઈસ્તિગફાર કરતે રહિયે. યહ હુકમ ઉસ પ્યારે કે લિયે હૈ જો માસૂમ હૈ, જિસસે ગુનાહ કે ઈરતિકાબ કા

ઈમૂકામ તક નહીં ! પસ યહ હુકમ ઉનકે મન્સબ કે મુતાબિક઼ ઈસ હિકમત પર મબની હે કે મહબૂબ કા ઈસ્તિગ઼ફાર ઉનકે રબ્બ કો બેહદ પસંદ હે. નીઝ આક઼ા ﷺ કા ઈસ્તિગફાર ગુલામોં કી તૌબા કુબૂલ હોને કા વસીલા હોગા. ઔર હર ગુલામ કે લિયે ઈસ્તિગફાર આક઼ા કી સુન્નત બન જાયેગા. પસ માસૂમ નબીને અપને રબ્બ કે હુકમ કી તામીલ કી ઔર ખૂબ તામીલ કી. જૈસા કિ ખૂદ આક઼ા ﷺને બતાયા : રિવાયત હે હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે "اِنِّیْ لَاَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ وَ اَتُوْبُ اِلَيْهِ فِی الْيَوْمِ اَكْثَرَ مِنْ مِائَةِ مَرَّةً" "મૈં અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં દિન મેં સો બાર સે ઝયાદા ઈસ્તિગફાર કરતા હૂં. *(બુખારી શરીફ)*

શારેહે સહીહ મુસ્લિમ હઝરત અલ્લામા ગુલામ રસૂલ સઈદી હઝરત મુલ્લા અલી ક઼ારી કે હવાલે સે લિખતે હૈં કે તૌબા કા મઅ્ના યહ હે કે મઅ્સિયત સે તાઅત કી તરફ, ગફલત સે ઝિક્ર કી તરફ ઔર ગયાબ સે હુઝૂર કી તરફ રુજૂઅ્ કરે. ઔર અલ્લાહ કે તૌબા કરને કા મઅ્ના યહ હે કે દુન્યા મેં બંદે કે ગુનાહ પર સતર કરે બઈ તૌર કે કોઈ શખ્સ ઉસકે ગુનાહ પર મુત્તલા ન હો ઔર આખિરત મેં ઉસકો સઝા ન દે. અલ્લામા તૈયિબીને કહા કે તૌબા કા શરઈ મઅ્ના યહ હે કે ગુનાહ કો બુરા જાન કર અલલ ફૌર તર્ક કર દે. ઉસસે જો તક઼સીર હુઈ હે ઉસ પર નાદિમ હો, ઔર આઈન્દા ઉસ ગુનાહ કો ન કરને કા અઝમે મુસમ્મમ કરે ઔર જો ગુનાહ ઉસસે હો ગયા હે ઉસકા તદારુક ઔર તલાફી કરે.

અલ્લામા નવવી رحمۃ اللہ علیہ ને કહા કે અગર ઉસ ગુનાહ કા તઅલ્લુક઼ હુકૂકુલ ઈબાદ સે હે તો ફિર તૌબા કે કુબૂલ હોને કી યહ ઝાઈદ શર્ત હે કે વહ સાહિબે હક્ક઼ કો ઉસકા હક્ક઼ વાપસ કરે યા ઉસસે માફ કરાએ. અલ્લામા ઈબ્ને હજર અસ્ક઼લાની عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَ الرِّضْوَانُ ને કહા, ઔર અગર ઉસકે ઝિમ્મે હુકૂકુલ્લાહ હૈં તો વહ નવાફિલ ઔર ફુરૂઝે કિફાયા મેં મશગૂલ હોને કે બજાએ ઉન ફૌત શુદા ફરાઈઝ કો અદા કરે, ક્યોંકિ જિસ શખ્સ કી નમાઝેં ઔર રોઝે ક઼ઝા હોં ઔર વહ નવાફિલ મેં મશગૂલ હો તો અદા કરને કી હાલત મેં ભી વહ ફિસ્ક઼ સે ખારિજ નહીં હોગા.

★ તૌબા કબ તક મક઼બૂલ હે ? ★

તૌબા કુબૂલ હોને કી ચંદ શરાઈત હૈં :–

(૧) જબ તક સૂરજ મગ઼રિબ સે તુલૂઅ ન હો ઉસ વક઼્ત તક તૌબા કા દરવાઝા ખુલા હુવા હે, જૈસા કિ હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હે કે સરકાર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"مَنْ تَابَ قَبْلَ اَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَّغْرِبِهَا تَابَ اللّٰهُ عَلَيْهِ"

"જિસને આફ઼્તાબ કે મગ઼રિબ સે તુલૂઅ્ હોને સે પહલે તૌબા કર લી અલ્લાહ તઆલા ઉસકી તૌબા ક઼બૂલ ફર્માએગા. *(સહીહ મુસ્લિમ : ૨/૩૪૯)*

હઝરત અલ્લામા નવવી લિખતે હૈં કે સૂરજ કા મગ઼રિબ સે તુલૂઅ્ હોના તૌબા કુબૂલ હોને કી હદ હે. હદીષે સહીહ મેં હે કે તૌબા કા દરવાઝા ખુલા હુઆ હે ઔર જબ તક તૌબા કા દરવાઝા બંદ ન હો તૌબા કુબૂલ હોતી રહેગી ઔર જબ સૂરજ મગ઼રિબ સે તુલૂઅ્ હોગા તો યહ દરવાઝા બંદ હો જાએગા ઔર જિસને ઉસસે પહલે તૌબા ન કી હો ઉસકી તૌબા કુબૂલ નહીં હોગી.

(૨) ગ઼રગ઼રાએ મૌત ઔર વક઼્તે નઝઅ્ સે પહલે તૌબા કરે, ક્યોંકિ વક઼્તે નઝઅ્ મેં તૌબા કુબૂલ નહીં હોતી ઔર ન વસિયત નાફિઝ હોતી હે. *(શર્હે મુસ્લિમ)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વૈસે તો બહુત સારે લોગ તૌબા કરતે રહતે હૈં બલ્કિ ગાલ પર થપ્પળ લગા લેને કો હી તૌબા સમઝા જાતા હે ! ઔર તૌબા કે હક઼ીક઼ી મફ઼હૂમ સે બહુત કમ લોગ આશના હૈં. રબ્બે ક઼દીર عَزَّوَجَلَّ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "અય ઈમાનવાલો ! ઐસી તૌબા કરો જિસસે તુમ્હેં આગે નસીહત હાસિલ હો જાએ." ઈસ આયતને તૌબા કે હક઼ીક઼ી મફ઼હૂમ કો વાઝેહ કર દિયા કે હક઼ીક઼ી તૌબા વહ હે જિસકે બાદ બંદા ઉસ ગુનાહ કે તસવ્વુર સે ભી કાંપ જાએ જિસકા ઈરતિકાબ કર ચુકા હે. મગર આજ હમારા હાલ યહ હે કે હમ ગુનાહ પે ગુનાહ કિયે જા રહા હૈં. મગર કભી અલ્લાહ કી બારગાહ મેં રુજૂઅ્ કરને ઔર અપને ગુનાહોં સે તૌબા કરને કા ખ્યાલ ભી હમારે દિલ મેં નહીં આતા, ઔર અગર કોઈ

તૌબા કરતા ભી હૈ તો મહઝ ચંદ દિનોં તક અપની તૌબા પર ક़ાયમ રહ પાતા હૈ ઔર ફિર વહી રફતારે બેઢંગી ઈખ્તિયાર કર બૈઠતા હૈ (ઈલ્લા માશાઅલ્લાહ !) મુસલમાનો ! ઈસ આયત કો સમઝો ઔર સચ્ચી તૌબા કરો વરના ચંદ લમ્હે કી લઝ્ઝત ઔર મઝા આખિરત કો બર્બાદ કર દેગી.

જો લોગ તૌબા કરને કે બાદ ભી ગુનાહોં સે પરહેઝ નહીં કરતે ઉનકે બારે મેં તફસીરે રૂહુલ બયાન મેં યહ રિવાયત મઝકૂર હૈ કે જો શખ્સ તૌબા કરને કે બાદ ફિર ઉસી ગુનાહ પર મુસિર રહતા હૈ તો ઉસકા તૌબા કે બાદ કા એક ગુનાહ ક़બ્લે તૌબા કે સત્તર ગુનાહોં પર ભારી હૈ. અલ્લાહુ અકબર ! મુસલમાનો ! ઝરા સોચો કે આજ હમ મેં સે કિતને લોગ તૌબા કરને કે બાદ ગુનાહ સે બચને કી કોશિશ કરતે હૈં ? યાદ રખો ! ઈસ દૌર મેં નેકિયાં કરના ઈતના મુશ્કિલ કામ નહીં હૈ જિતના ગુનાહોં સે બચના મુશ્કિલ હૈ, મગર કુર્બાન જાઈયે મૌલા ﷻ કે કરમ પર કે અગર કોઈ સચ્ચે દિલ સે તૌબા કરતા હૈ તો વહ માફ ભી કર દેતા હૈ. આજ હી મૌલા ﷻ કી બારગાહ મેં સચ્ચે દિલ સે તૌબા કર લેં ઔર આઈન્દા ગુનાહોં સે બચને કા પક્કા ઈરાદા કર લેં ઔર અલ્લાહ કી બારગાહ મેં દુઆ કરેં કે મૌલા હમેં ગુનાહોં સે બચને ઔર તૌબાએ નસૂહ કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ તાઈબ પર રહ઼મત ★

ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ :–

"اِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللّٰهِ لِلَّذِيْنَ يَعْمَلُوْنَ السُّوْٓءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوْبُوْنَ مِنْ قَرِيْبٍ فَاُولٰٓئِكَ يَتُوْبُ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ وَ كَانَ اللّٰهُ عَلِيْمًا حَكِيْمًا"

તર્જુમા : "વહ તૌબા જિસકા કુબૂલ કરના અલ્લાહને અપને ફઝ્લ સે લાઝિમ કર લિયા હૈ વહ ઉન્હીં કી હૈ જો નાદાની સે બુરાઈ કર બૈઠેં ફિર થોળી દેર મેં તૌબા કર લેં, ઐસોં પર અલ્લાહ અપની રહ઼મત સે રુજૂઅ કરતા હૈ ઔર અલ્લાહ ઈલ્મો હિકમતવાલા હૈ. *(પારા : ૪, આયત : ૧૭, સૂરએ નિસાઅ્)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ કા બેપનાહ કરમ હૈ કે ઉસને અઝ ખૂદ બંદે કી તૌબા કુલૂબ કરના અપને ઉપર લાઝિમ

કર લિયા અગર્ચે ઉસ પર કોઈ ચીઝ કિસી બંદે કી તરફ સે વાજિબ નહીં. યહ ઉન લોગોં પર અલ્લાહ ﷻ કા ખાસ કરમ હૈ જો બુરા અમલ કર બૈઠતે હૈં ખ્વાહ ગુનાહે સગીરા હોં યા કબીરા, અગર ગુનાહ કરનેવાલા જહાલત કી વજહ સે ગુનાહ કા મુર્તકિબ હોતા હૈ ફિર મૌત યા સકરાત કે તારી હોને સે પહલે જલ્દી સે તૌબા કર લેતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઐસે શખ્સ પર અપની રહ઼મત સે રુજૂઅ્ હૈ ઔર ઉસકી તૌબા કુબૂલ કરકે ઉસ પર કરમ કી બારિશ નાઝિલ ફર્માતા હૈ.

અલ્લાહ ﷻ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

"وَ لَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِيْنَ يَعْمَلُوْنَ السَّيِّاٰتِ حَتّٰٓى اِذَا حَضَرَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ اِنِّىْ تُبْتُ الْاٰنَ وَ لَا الَّذِيْنَ يَمُوْتُوْنَ وَ هُمْ كُفَّارٌ اُولٰٓئِكَ اَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا"

તર્જુમા : "ઔર વહ તૌબા ઉનકી નહીં જો ગુનાહોં મેં લગે રહતે હૈં યહાં તક કે જબ ઉનમેં સે કિસી કો મૌત આએ તો કહે અબ મૈંને તૌબા કી ઔર ન ઉનકી જો કાફિર મરેં. ઉનકે લિયે હમને દર્દનાક અઝાબ તૈયાર કર રખા હૈ. *(પારા : ૪, આયત : ૧૮, સૂરએ નિસાઅ્)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયતે કરીમા સે ઉન ગુનહગારોં કો સબક़ હાસિલ કરના ચાહિયે જો ગુનાહ કરકે બેબાકી સે ઝિંદગી ગુઝારતે હૈં ઔર તૌબા કી તરફ માઈલ નહીં હોતે, ઉન્હેં યાદ રખના ચાહિયે કે મૌત કે આષાર નમૂદાર હોને સે પહલે તૌબા કર લેની ચાહિયે વરના નઝઅ્ કે આલમ મેં હઝાર મર્તબા ભી કહેં કે મૈં અપને ગુનાહોં સે તૌબા કરતા હૂં, ઉસ વક઼્ત કી તૌબા કુબૂલ નહીં હોગી. ઈસલિયે કે યહ તૌબા ઈજતેરારી હૈ ઈખ્તિયારી નહીં, લિહાઝા ગુનાહોં પે મુસિર રહને કે બજાએ તૌબા પર ઉજલત કરેં, હમારા મૌલા કરીમ હૈ વહ ઝરૂર તૌબા કુબૂલ ફર્માએગા.

★ સાબિક़ા ઉમ્મતોં કી તૌબા કી નૌઈયત ★

وَ اِذْ قَالَ مُوْسٰى لِقَوْمِهٖ يٰقَوْمِ اِنَّكُمْ ظَلَمْتُمْ اَنْفُسَكُمْ بِاتِّخَاذِكُمُ الْعِجْلَ

فَتُوْبُوْا اِلٰى بَارِئِكُمْ فَاقْتُلُوْا اَنْفُسَكُمْ ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ عِنْدَ بَارِئِكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ اِنَّهٗ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ○

તર્જુમા : "ઔર જબ મૂસાને અપની ક़ૌમ સે કહા, અય મેરી ક़ૌમ ! તુમને બછળા બના કર અપની જાનોં પર ઝુલ્મ કિયા હૈ તો અપને પૈદા કરનેવાલે કી તરફ રુજૂઅ્ લાઓ તો આપસ મેં એક દૂસરે કો ક़ત્લ કરો, યહ તુમ્હારે પૈદા કરનેવાલે કે નઝદીક તુમ્હારે લિયે બેહતર હૈ, તો ઉસને તુમ્હારી તૌબા કુબૂલ કી, બેશક ! વહી હૈ બહુત તૌબા કુબૂલ કરનેવાલા મહેરબાન." *(પારા : ૧, સૂરએ બક़રહ, આયત : ૫૩)*

મરવી હૈ કે જબ અલ્લાહ તઆલાને હઝરત મૂસા عليه السلام કો ઉનકે ક़ત્લ કા હુકમ ફર્માયા તો વહ જંગલ મેં નિહાયત હી આજિઝી વ ઈન્કેસારી કે સાથ બૈઠ ગયે ઔર ઉન્હેં કહા કે જો અપને ક़ાતિલ કી તરફ હાથ બળ્હાએગા યા ઉસે દેખેગા યા અપને હાથ પાંવ સે ઉસે હટાના ચાહેગા વહ મલઊન ઔર મરદૂદુત્તો તૌબા હોગા. ફિર વહ અપની ગર્દનોં કો ઉઠાતે તાકિ આસાની સે મારનેવાલે ગર્દન ઉળાયેં, લેકિન મારનેવાલે કે સામને કિસી કા બેટા હોતા, કિસી કા બાપ, કિસી કા ભાઈ, કિસી કા દોસ્ત તો મારનેવાલે સે હાથ રુક જાતે, ઔર મૂસા عليه السلام સે ઉન લોગોંને અર્ઝ કિયા, અબ ક્યા કિયા જાયે ? ઈસ પર અલ્લાહ તઆલાને સિયાહ બાદલ ભેજા તાકિ એક દૂસરે કો ન દેખ સકેં, ચુનાંચે શામ તક ઈસી તરહ ક़ત્લ કરતે રહે, જબ કુશતો ખૂન બકષરત હુઈ તો હઝરત મૂસા عليه السلام ઔર હારૂન عليه السلام ને રબ્બ સે દુઆ માંગી ઔર ગિર્યા વ ઝારી કરતે હુએ અર્ઝ કરને લગે, યા અલ્લાહ ! બની ઈસ્રાઈલ બહુત મારે ગયે અબ ઉન્હેં કુછ તો બાક़ી રખ ! ચુનાંચે અલ્લાહ તઆલાને બાદલ હટા લિયા ઔર તૌબા કુબૂલ ફર્માઈ ઔર ક़ત્લ કરને સે ઉન્હેં રોક દિયા ગયા. ઉસ વક़્ત સત્તર હઝાર અફ઼રાદ ક़ત્લ હો ચૂકે થે. જો મર ગયે વહ શહીદ કે હુકમ મેં ઔર જો બચ ગયે ઉનકે ગુનાહ માફ઼ કર દિયે ગયે ઔર વહી ભેજી કે ક़ાતિલ વ મક़્તૂલ દોનોં બહિશ્ત મેં દાખિલ કિયે જાયેંગે.

- ★ અપની જાનોં કો ક़ત્લ કરના યહ એક નિહાયત હી સખ્ત અમ્ર હૈ, ઉન્હેં ઉસ પર અમલ કરના લાઝિમ થા, ઈસે ઈગ્લાલ સે તાબીર કિયા જાતા હૈ.
- ★ જિસ ઉઝ્વ સે ખતા હો જાતી હૈ ઉસે કાટના ઝરૂરી થા.
- ★ નમાઝ અદા કરના સિવાએ મસ્જિદ કે કિસી જગહ જાઈઝ ન થા.
- ★ પાની કે બગૈ઼ર ઉનકી તહારત નહીં હો સકતી થી.
- ★ રોઝેદાર કો શામ કે ઈફ઼તાર કે બાદ અગર નીંદ આ જાયે તો ફિર ખાના ઉસકે લિયે હરામ હો જાતા.
- ★ ગુનાહોં કી વજહ સે બહુત હી પાક ચીઝેં ઉન પર હરામ હો ગયીં, ઈસી વજહ સે મન્ન વ સલ્વા કી બંદિશ ભી હુઈ.
- ★ ઝકાત તમામ માલ સે ચૌથાઈ હિસ્સા લેના લાઝિમ થી.
- ★ જો ગુનાહ ઉનસે રાત કે વક़્ત સરઝદ હોતા સુબહ કે વક़્ત ઉનકે દરવાઝોં પર લિખ દિયા જાતા.
- ★ મરવી હૈ કે બની ઈસ્રાઈલ જબ નમાઝ કે લિયે ખળે હોતે તો ઊન કા મોટા લિબાસ પહનતે ઔર અપને હાથોં કો ગર્દનો સે બાંધ લેતે.
- ★ યૂં ભી હોતા કે ખોપળી મેં સૂરાખ નિકાલ કર લોહે કી ઝંઝીર ઉસ પર રખકર સુતૂન સે બાંધ દેતે ઔર ઉસ હાલત મેં ઈબાદત કરતે થે.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! લેકિન યહ અલ્લાહ તઆલા કા બેઈન્તિહા ફ઼ઝ્લો એહસાન હૈ કે ઉસને હુઝૂર નબીએ કરીમ ﷺ કે સદક़ે યહ તમામ ઉમૂર વ કુયૂદ હમ સે ઉઠા લિયે, તૌબા ભી અલ્લાહ તઆલા કી નેઅ્મતોં મેં સે એક નેઅ્મત હૈ જો ખુદાવંદે કુદ્દૂસને સિર્ફ઼ ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા على صاحبها الصلوة والسلام કો અતા ફર્માઈ વરના અગલી ઉમ્મતેં ઈસ તરહ કી તૌબા સે મહરૂમ રહીં.

★ તૌબા કે ચાર મરાતિબ ★

- ❐ પહલે મર્તબે કા નામ 'તૌબા' હૈ ઔર સાલિક કી યહ પહલી મંઝીલ હૈ ઔર યહ નફ્સે અમ્મારહ કે લિયે મુક़ર્રર કી ગઈ હૈ, ઔર યહ

અવામ કે લિયે હી હૈ ઈસકા તરીક़ા યહ હૈ કે તમામ બુરાઈયોં સે પરહેઝ કરકે અહકામતે ઈલાહિયા બજા લાને પર મુસ્તઈદ હો જાયે ઔર ફૌતશુદા નમાઝ વગૈરા કો અદા કરે ઔર જિન કે હુકૂક़ દેને હૈં ઉન્હેં વાપસ લૌટા દે. જિન લોગોં કો નારાઝ કિયા હૈ ઉન્હેં રાઝી કર લે ઔર ગુઝિશ્તા બુરે આમાલ પર અફ઼સોસ વ નદામત કરે ઔર પુખ્તા ઈરાદા કરે કે આઈન્દા કિસી બુરાઈ કે નઝદીક ન જાયેગા.

❐ તૌબા કે દૂસરે મર્તબાકા નામ 'ઈનાબહ' હૈ યાની અલ્લાહ કી બારગાહ મેં રુજૂઅ્ કરના. યહ નફ઼્સે લવ્વામા કે લિયે હૈ ઔર હૈ ભી ખ્વાસ મો'મિનીન ઔલિયા અલ્લાહ કે લિયે. ઈસકા તરીક़ા યહ હૈ કે મુકમ્મલ તૌર પર અલ્લાહ તઆલા કી તરફ઼ રુજૂઅ હો ઔર દુન્યા સે રૂગર્દાની ઔર ઉસકે અસ્બાબ સે બિલ્કુલ દૂરી ઔર આદતે સંજીદા કા ઈખ્તિયાર ઔર નફ઼્સ કો બુરી આદત સે બાઝ રખકર ઉસકા તઝ્કિ़યા ઔર ઉસકી ખ્વાહિશાત કી મુખાલિફ઼્ત ઔર ઉસકે સાથ જિહાદ કરને પર મુદાવિમત કરના. ક્યોંકિ નફ઼્સ જબ રુજૂઅ્ ઈલલ્લાહ કા ખૂગર હો જાતા હૈ તો ક़લ્બ કે હુક્મ મેં ઔર ઉસકે અવસાફ઼ મેં મૌસૂફ઼ હો જાતા હૈ ક્યોંકિ રુજૂઅ્ ઈલલ્લાહ ક़લ્બ કી સિફ઼ત હૈ. ચુનાંચે અલ્લાહ તઆલાને ફ઼ર્માયા : "وَجَآءَ رَبَّهٗ بِقَلْبٍ مُّنِيْبٍ"

❐ તીસરે મર્તબે કા નામ રૌબહ હૈ યાની અલ્લાહ કી જાનિબ રગ़્બત કરના ઔર યહ મર્તબા ખ્વાસ ઔલિયા કા હૈ ઔર રગ़્બતે ઈલલ્લાહ શૌક़ે લિકાએ ઈલાહી કી અલામાત સે હૈ. જબ નફ઼્સ રગ़્બતે ઈલલ્લાહ સે તકમીલ પાતા હૈ તો વહ રૂહ કા મક़ામ હાસિલ કર લેતા હૈ ઔર રાગ़िબ ઈલલ્લાહ મુશ્તાક़ે લિક़ાએ ઈલાહી કી અલામાત સે એક અલામત યહ હૈ કે વહ અપની તબઈ આદત કો તન્હાઈ કા આદી કરે ઔર બઝાહિર નશિસ્તો બરખાસ્ત દોસ્તોં સે રખે, મખ્લૂક़ સે દૂર રહે ઔર હક़ સે ઉન્સ પૈદા કરેં ઔર નફ઼્સ સે કૌનૈન કે તઅલ્લુક़ાત ક़તઅ કરને કે લિયે સખ્ત જિહાદ કરે.

❐ ચૌથા મર્તબા યહ નફ઼્સે મુત્મઈન્નહ કો નસીબ હોતા હૈ ઔર યહ મક़ામ ભી સાદાત હઝરાત, અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام ઔર

અખસ્સુલ ખ્વાસ ઔલિયા કા હૈ, જૈસા કે અલ્લાહ તઆલાને ફ઼ર્માયા : "يٰۤاَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِيْۤ اِلٰى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً"

યહ એક જઝબએ ઈનાયતે રબ્બાની હૈ જો અંબિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام ઔર અખસ્સુલ ખ્વાસ ઔલિયા કે નુફ઼ૂસે કુદ્સિયહ કો અનાનિયત સે ખીંચ કર અલ્લાહ કે ખૌફ઼ કી જાનિબ પહુંચાતી હૈ યાની ઉનકે નુફ઼ૂસ તાઅતે ઈલાહી મેં લિક़ાએ રબ્બાની કે લિયે મુતીઅ્ રહતે હૈં.

★ જિન્હોંને તૌબા કી ★

"اِلَّا الَّذِيْنَ تَابُوْا وَ اَصْلَحُوْا وَ اعْتَصَمُوْا بِاللّٰهِ وَ اَخْلَصُوْا دِيْنَهُمْ لِلّٰهِ فَاُولٰٓئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَ سَوْفَ يُؤْتِ اللّٰهُ الْمُؤْمِنِيْنَ اَجْرًا عَظِيْمًا۔

તર્જુમા : "મગર વહ જિન્હોંને તૌબા કી ઔર સંવરે ઔર અલ્લાહ તઆલા કી રસ્સી મઝબૂતી સે થામી ઔર અપના દીન ખાલિસ અલ્લાહ કે લિયે કર લિયા તો યહ મુસલમાનોં કે સાથ હૈં ઔર અન્ક़રીબ અલ્લાહ મુસલમાનોં કો બળા ષવાબ દેગા." *(સૂરએ નિસાઅ્, આયત : ૧૪૬)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા આયતે કરીમા મેં ઉન ખુશ નસીબોં કો બશારત દી ગઈ જો મુનાફ઼िક़ત સે તૌબા કરેં ઔર મુનાફ઼िક़ત કી જિતની બાતેં પાઈ જાતી હૈં તમામ તર્ક કરકે ઝાહિરન વ બાતિનન શરીઅત કી નેક બાતોં પર અમલ કરને લગ જાયેં ઔર અલ્લાહ તઆલા પર ભરોસા ઔર ઉસકે દીન ઔર તૌહીદ કો મઝબૂત પકડેં, ઐસે લોગોં કે લિયે અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ જન્નત મેં બહુત અજર અતા ફ઼ર્માએગા.

★ અલ્લાહ કી ક़સમ ★

ક़ુર્આને પાક મેં એક જગહ હૈ :–

" يَحْلِفُوْنَ بِاللّٰهِ مَا قَالُوْا وَلَقَدْ قَالُوْا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوْا بَعْدَ اِسْلَامِهِمْ وَ هَمُّوْا بِمَا لَمْ يَنَالُوْا وَ مَا نَقَمُوْۤا اِلَّاۤ اَنْ اَغْنٰىهُمُ اللّٰهُ وَ رَسُوْلُهٗ مِنْ فَضْلِهٖ فَاِنْ يَّتُوْبُوْا يَكُ خَيْرًا لَّهُمْ وَ اِنْ يَّتَوَلَّوْا يُعَذِّبْهُمُ اللّٰهُ عَذَابًا اَلِيْمًا فِى الدُّنْيَا وَ الْاٰخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِى الْاَرْضِ مِنْ وَّلِيٍّ وَّ لَا نَصِيْرٍ۝

તર્જુમા : "અલ્લાહ કી ક़સમ ખાતે હૈં કે ઉન્હોંને ન કહા ઔર બેશક ! ઝરૂર ઉન્હોંને કુફ઼ કી બાત કહી ઔર ઈસ્લામ મેં આકર કાફિર હો ગયે જો ઉન્હેં ન મિલા ઔર ઉન્હેં ક્યા બુરા લગા યહી ન કે અલ્લાહ વ રસૂલને ઉન્હેં અપને ફ઼ઝ્લ સે ગ઼ની કર દિયા. તો અગર તૌબા કરેં તો ઉન્કા ભલા હૈ ઔર અગર મુંહ ફેરેં તો અલ્લાહ ઉન્હેં સખ્ત અઝાબ કરેગા. દુન્યા વ આખિરત મેં. ઔર ઝમીન મેં કોઈ ન ઉનકા હિમાયતી હોગા ન મદદગાર." *(સૂરએ તૌબા, આયત : ૭૩, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયતે કરીમા મેં કઈ અઝીમ બાતોં કી તરફ઼ ઈશારા હૈ, અવ્વલ તો યહ કે ઈસમેં મુનાફિક઼ીન કી બુરી ખસ્લતોં કો બયાન કિયા ગયા હૈ જો સરવરે કાયનાત ﷺ સે દિલ મેં બુગ્ઝ વ ઈનાદ રખતે હૈં, મગર જબ આપ કી બારગાહ મેં આતે હૈં તો અલ્લાહ કી ક઼સ્મેં ખાને લગતે હૈં, યહાં તક કે ઉન બદ્બખ્ત ઔર હિરમાં નસીબોંને પ્યારે આક઼ા ﷺ કો શહીદ કરને કા ભી નાપાક મન્સૂબા બના લિયા. મગર જબ યહ રાઝ ફાશ હો ગયા ઔર ઉનસે ઈસ બુરી સાઝિશ કે બારે મેં ઈસ્તિફસાર કિયા ગયા તો વહ ક઼સમ ખાકર કહને લગે કે હમને તો ઐસા નહીં કિયા. મગર ઉસ ઝાતે બારી તઆલા સે યહ સબ કૈસે મખ્ફી રહ સકતા હૈ જિસે એક પલ કે લિયે ભી ન નીંદ આતી હૈ ન ઊંઘ. અઝીં સબબ અલ્લાહને તહદીદન ઔર વારનિંગ દેતે હુએ ઉનસે ઈર્શાદ ફર્માયા કે જાન લો ! અગર તુમ ઈન સબ કામોં સે તૌબા કર લો તો તુમ ફાયદે મેં રહોગે ઔર મૌલા તુમ્હેં માફ ભી કર દેગા લેકિન અગર ઈસી પર અળે રહે, તૌબા ન કિયા તો ફિર ઝીમ્ન મેં કોઈ ભી તુમ્હારા યારો મદદગાર ન રહેગા, લિહાઝા અલ્લાહ કી તરફ઼ રુજૂઅ્ લાઓ.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ સબકો હમેશા ઈન તમામ બુરી આદતોં સે બાઝ રહના ચાહિયે ઔર હમેશા તૌબા કરતે રહના ચાહિયે ઈસી લિયે મેરે આક઼ા ﷺ કા કિતના પ્યારા ફર્માન હૈ કે જબ કિસી ક઼ૌમ મેં ઈસ્તિગફાર કરને ઔર તૌબા કરનેવાલે મૌજૂદ રહેંગે તો વહાં અલ્લાહ કા અઝાબ નહીં આ સકતા. મૌલા ﷻ હમ સબકો તૌબા વ ઈસ્તિગફાર કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ અલ્લાહ ﷻ હી તૌબા કુબૂલ કરતા હૈ ★

" اَلَمْ يَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهٖ وَ يَاْخُذُ الصَّدَقٰتِ وَ اَنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ○

તર્જુમા : "ક્યા ઉન્હેં ખબર નહીં કે અલ્લાહ હી અપને બંદોં કી તૌબા કુબૂલ કરતા ઔર સદક઼ા ખૂદ અપને દસ્તે કુદરત મેં લેતા હૈ. ઔર યહ કે અલ્લાહ કી તૌબા કુબૂલ કરનેવાલા મહેરબાન હૈ." *(સૂરએ તૌબા, આયત : ૧૦૪, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા આયતે કરીમા મેં પરવરદિગારે આલમ ઉન તૌબા કરનેવાલોં કો યક઼ીન દિલાતા હૈ કે અલ્લાહ હી હૈ જો બંદોં કી તૌબા કુબૂલ ફર્માતા હૈ ચૂંકિ એક બંદા જબ ગુનાહ પે ગુનાહ કરતા ચલા જાતા હૈ ઔર ખૂબ અય્યાશી વ બેબાકી મેં અપની ઝિંદગી કે લમ્હાત બસર કરતા રહતા હૈ, મગર જબ પૂરી દુન્યા ઉસે ઠોકર માર દેતી હૈ ઔર હર જગહ વહ ઝલીલ વ રુસ્વા હોતા હૈ તો અબ ઉસે હર તરફ઼ સે માયૂસી ઔર નાઉમ્મીદી હી નઝર આતી હૈ તો જબ કોઈ સાથ દેને કો તૈયાર નહીં હોતા ઐસે હાલાત મેં ભી પરવરદિગાર કી રહ઼મત પુકાર કર કહતી હૈ, બંદે ! માયૂસ હોને કી ઝરૂરત નહીં, તૌબા કુબૂલ કરના તો હમારી હી સિફ઼તે ખાસ્સા હૈ, તુમ તૌબા કરો ઔર સદક઼ાત દો, હમ ઉસકો કુબૂલ ફર્મા કર આ'લા ઈલ્લિય્યીન મેં મક઼ામ અતા ફર્માયેંગે.

★ હઝરત કઅબ બિન માલિક رضی اللہ عنہ કી તૌબા ★

ગઝવએ તબૂક મેં પીછે રહ જાનેવાલોં મેં કુછ લોગ ઐસે ભી થે જિન્હોંને જિહાદ મેં શામિલ ન હોને કી બિના પર ન કોઈ બહાના બનાયા ઔર ન અપને આપકો સુતૂન સે બાંધા બલ્કિ જો અસ્લ વાક઼िઆ થા સાફ઼ સાફ઼ બયાન કર દિયા, ઉનકે બારે મેં હુક્મ હુઆ કે અલ્લાહ તઆલા કે ફૈંસલે કા ઈન્ઝિાર કરો. હુઝૂર ﷺ ને ભી ઉસ જમાઅત સે ક઼તએ તઅલ્લુક઼ ફર્મા લિયા. ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ :–

" وَ آخَرُوْنَ مُرْجَوْنَ لِاَمْرِ اللّٰهِ اِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَ اِمَّا يَتُوْبُ عَلَيْهِمْ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ

યાની ઔર કુછ મૌક઼ૂફ઼ રખે ગયે અલ્લાહ કે હુક્મ પર યા ઉન પર

અઝાબ કરે યા ઉનકી તૌબા કુબૂલ કરે ઔર અલ્લાહ ઈલ્મો હિકમતવાલા હૈ. *(પારા : ૧૧, આયત : ૧૦૫)*

ઉન લોગોં મેં હઝરત કઅબ બિન માલિક, હિલાલ બિન ઉમૈયા ઔર મુરારા બિન રબીઅ્ શામિલ થે, યહ સબ અંસારી થે. હઝરત કઅબ બિન માલિક બેફિક્ર થે કિ હર તરહ કા સામાન મૌજૂદ હૈ, જલ્દ હી જિહાદ મેં શામિલ હો જાઉંગા, હુઝૂર રહ્મતે આલમ ﷺ તીસ હઝાર મુજાહિદીન કે હમરાહ મદીના સે રવાના હો ગયે. આપને તબૂક પહુંચ કર દર્યાફ્ત ફર્માયા કે કઅબ બિન માલિક કો ક્યા હુઆ ? એક શખ્સને જવાબ દિયા કે ઉસકી એશ પસંદી ઔર ગુરૂર ને ઉસે નિકલને નહીં દિયા, દૂસરે શખ્સને જવાબ દિયા તૂ ને બહુત બુરી બાત કહી, ખુદા કી કસમ ! ઉસમેં ભલાઈ કે સિવા કુછ નહીં દેખા.

હઝરત કઅબ બિન માલિક رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કે જબ નબી કરીમ ﷺ તબૂક સે વાપસ તશરીફ લાએ તો હસ્બે મામૂલ આપને મસ્જિદ મેં આ કર દો રકઅત નમાઝ પઢી, ફિર લોગોં સે મુલાકાત કે લિયે બૈઠે, ઉસ મજલિસ મેં મુનાફિકીનને આ આ કર અપને ઉઝ્ર લંબી ચૌળી કસ્મોં કે સાથ પેશ કરના શુરૂ કિયે, યહ ૮૦ સે ઝાઈદ અફરાદ થે, હુઝૂર ﷺને એક એક કી બનાવટી બાતેં સુનીં ઔર ઉનકે ઝાહિર કો કુબૂલ ફર્મા લિયા ઔર ઉનકે બાતિન કો ખુદા પર છોળ કર ફર્માયા, "ખુદા તુમ્હેં માફ ફર્માએ."

હઝરત કઅબ કહતે હૈં કે ફિર મેરી બારી આઈ, મૈંને આગે બઢ્હ કર સલામ અર્ઝ કિયા, આપ મેરી તરફ દેખ કર મુસ્કરાએ ઔર ફર્માયા : તશરીફ લાઈયે ! આપ કો કિસ ચીઝ ને રોક દિયા થા ? મૈંને અર્ઝ કિયા, ખુદા કી કસમ ! અગર મૈં અહલે દુન્યા મેં સે કિસી ઔર કે પાસ હોતા તો ઝરૂર કોઈ ન કોઈ બાત બના કર ઉસકો રાઝી કર લેતા, ક્યોંકિ મુઝે કુવ્વતે મુબાહિષા દી ગઈ હૈ, મગર મૈં આપ કે મુતઅલ્લિક યકીન રખતા હૂં કે અગર ઈસ વક્ત કોઈ ઝૂટા ઉઝ્ર પેશ કરકે આપ કો રાઝી કરને કી કોશિશ કી તો અલ્લાહ આપ કો ખબર કર દેગા, લિહાઝા સચ કહતા હૂં, ચાહે આપ નારાઝ હી ક્યોં ન હોં.

હકીકત યહહૈ કે મેરે પાસ કોઈ ઉઝ્ર નહીં હૈ જિસે પેશ કર સકૂં, મૈં

જાને પર પૂરી તરહ કાદિર થા. ઈસ પર હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : યહ શખ્સ હૈ જિસને સચ બાત કહી, અચ્છા ઉઠ જાઓ ઔર ઈન્તિઝાર કરો યહાં તક કે અલ્લાહ તુમ્હારે મામલે મેં કોઈ હુક્મ નાઝિલ ફર્માએ. મૈં ઉઠા ઔર અપને કબીલે કે લોગોં મેં જા બૈઠા, યહાં સબકે સબ મેરે પીછે પળ ગયે ઔર મુઝે ખૂબ મલામત કી કે તૂને ક્યોં ન કોઈ ઉઝર પેશ કર દિયા ? યહ બાતેં સુન કર મેરા દિલ આમાદા હોને લગા કે વાપસ જા કર કોઈ બાત બના દૂં મગર જબ મુઝે માલૂમ હુઆ કે દો ઔર સાલેહ આદમિયોં (મુરારા બિન રબીઅ્ ઔર હિલાલ બિન ઉમૈયા ને ભી વહી સચ્ચી બાત કહી હૈ જો મૈંને કહી થી) તો મુઝે તસ્કીન હો ગઈ ઔર મૈં અપની સચ્ચાઈ પર જમા રહા.

ઉસકે બાદ નબી કરીમ ﷺને હુક્મ દે દિયા કે હમ તીનોં સે કોઈ બાત ન કરે, વહ દોનોં તો ઘર મેં બૈઠ ગયે મગર મૈં નિકલતા થા, જમાઅત કે સાથ નમાઝ પઢતા થા, બાઝારોં મેં ચલતા ફિરતા થા ઔર કોઈ મુઝ સે બાત ન કરતા થા ! ઐસા માલૂમ હોતા થા કે યહ સર ઝમીન બિલ્કુલ બદલ ગઈ હૈ, મૈં યહાં અજનબી હૂં, ઔર ઈસ બસ્તી મેં મેરા કોઈ વાકિફ કાર નહીં હૈ. મસ્જિદ મેં નમાઝ કે લિયે જાતા તો હસ્બે મામૂલ નબી કરીમ ﷺ કો સલામ કરતા થા મગર બસ ઈન્તિઝાર હી કરતા રહ જાતા કે જવાબ કે લિયે આપ કે હોંટ જુંબિશ કરેં, નમાઝ મેં નઝરેં ચુરા કર હુઝૂર ﷺકો દેખતા થા કે આપ કી નિગાહેં મુઝ પર કૈસી પળતી હૈં.

એક રોઝ મૈં ઘબરા કે અપને ચચા ઝાદ ભાઈ ઔર બચપન કે યાર અબૂ કતાદા કે પાસ ગયા ઔર ઉનકે બાગ કી દીવાર પર ચઢ્હ કર ઉન્હેં સલામ કિયા, મગર ઉસ અલ્લાહ કે બંદેને સલામ કા જવાબ તક ન દિયા ! મૈંને કહા, અબૂ કતાદા ! મૈં તુમ્હેં ખુદા કી કસમ દેકર પૂછતા હૂં કે ક્યા મૈં ખુદા ઔર ઉસકે રસૂલ સે મહબ્બત નહીં રખતા ? વહ ખામોશ રહે, મૈંને ફિર પૂછા, વહ ફિર ખામોશ રહે, તીસરી મર્તબા જબ મૈંને કસમ દેકર યહી સવાલ કિયા તો ઉન્હોંને બસ ઈતના કહા કે અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ બેહતર જાનતે હૈં.

યહ સુનકર મેરી આંખોં સે આંસૂ નિકલ આયે ઔર મૈં દીવાર સે

ઉતર આયા. ઉન્હીં દિનોં મેં એક દફા મૈં બાઝાર સે ગુઝર રહા થા કે શામ કે નબતિયોં મેં સે એક શખ્સ મુઝ સે મિલા ઔર ઉસને શાહે ગ઼સ્સાન કા ખત મુઝે દિયા, મૈંને ખોલ કર પઢા. ઉસમેં લિખા હુઆ થા કે, "મૈને સુના હૈ કે તુમ્હારે સાહબને તુમ પર ઝુલ્મો સિતમ તોડ રખા હૈ, તુમ કોઈ ઝલીલ આદમી નહીં હો, ન ઈસ લાયક઼ હો કે તુમ્હેં ઝાએ કિયા, હમારે પાસે આ જાઓ ! "તુમ્હારી ક઼દ્ર કરેંગે" મૈંને કહા, યહ એક ઔર મુસીબત હૈ ઔર ઉસી વક઼્ત ઉસ ખત કો ચૂલ્હે મેં ઝોંક દિયા.

ચાલીસ દિન ઈસ હાલત પર ગુઝર ગયે થે કે એક દિન નબીએ કરીમ ﷺકા એક આદમી હુક્મ લેકર આયા કે અપની બીવી સે અલાહિદા હો જાઓ, મૈંને પૂછા, ક્યા તલાક઼ દે દૂં ? જવાબ મિલા, નહીં ! બસ અલગ રહો. ચુનાંચે મૈંને અપની બીવી સે કહ દિયા કે તુમ અપને મયકે ચલી જાઓ ઔર ઈન્તિઝાર કરો યહાં તક કે અલ્લાહ ઈસ મામલે કા ફૈંસલા કર દે.

પચાસવેં દિન સુબ્હ કી નમાઝ કે બાદ મૈં અપને મકાન કી છત પર બૈઠા હુઆ થા ઔર અપની જાનસે બેઝાર હો રહા થા કે યકાયક કિસી શખ્સને પુકાર કર કહા, "મુબારક હો કઅબ બિન માલિક !" યહ સુનતે હી મૈં સજદે મેં ગિર ગયા ઔર મૈંને જાન લિયા કે મેરી માફી કા હુક્મ હો ગયા હૈ ! ફિર તો ફૌજ દર ફૌજ લોગ ભાગતે હુએ આ રહે થે ઔર હર એક મુઝે મુબારકબાદ દે રહા થા કે તેરી તૌબા કુબૂલ હો ચૂકી હૈ. મૈં ઉઠા ઔર સીધે મસ્જિદે નબવી કી તરફ ચલ પઢા, મૈંને દેખા કે નબીએ કરીમ ﷺકા ચેહરા ખુશી સે દમક રહા હૈ. મૈંને સલામ કિયા તો ફર્માયા : તુઝે મુબારક હો, યહ દિન જો તેરી ઝિંદગી કા સબસે બેહતરીન દિન હૈ. મૈંને કહા કે યહ માફી હુઝૂર ﷺકી તરફ સે યા ખુદા કી તરફ સે ? ફર્માયા : ખુદા કી તરફ સે ઔર યહ આયતેં પઢીં :–

" وَعَلَى الثَّلٰثَةِ الَّذِيْنَ خُلِّفُوْا حَتّٰى اِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْاَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَ ضَاقَتْ عَلَيْهِمْ اَنْفُسُهُمْ وَ ظَنُّوْا اَنْ لَّا مَلْجَاَ مِنَ اللّٰهِ اِلَّا اِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوْبُوْا اِنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ"

तर्जुमा : "ઔર ઉન તીન પર જો મૌકૂફ઼ રખે ગયે થે યહાં તક કે

જબ ઝમીન ઈતની વસીઅ્ હોકર ઉન પર તંગ હો ગઈ ઔર અપની જાન સે તંગ આએ ઔર ઉન્હેં યક઼ીન હુવા કે અલ્લાહ સે પનાહ નહીં મગર ઉસકે પાસ. ફિર ઉનકી તૌબા કુબૂલ કી તાકિ તાઈબ રહેં, બેશક ! અલ્લાહ હી તૌબા કુબૂલ કરનેવાલા મહેરબાન હૈ. *(પારા : ૧૧, આયત : ૧૧૭)*

હઝરત કઅબ બિન માલિક رضی اللہ عنہ કહતે હૈં, મૈંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલુલ્લાહ ! ﷺ મેરી તૌબા મેં યહ ભી શામિલ હૈ કે મૈં અપના સારા માલ અલ્લાહ કી રાહ મેં સદક઼ા કર દૂં. ફર્માયા : કુછ રહને દો કે યહ તુમ્હારે લિયે બેહતર હૈ. મૈંને હુઝૂર ﷺકે ફર્માન કે મુતાબિક઼ અપના ખૈબર કા હિસ્સા રખ લિયા, બાક઼ી સારા માલ સદક઼ા કર દિયા. ફિર મૈંને ખુદા કી બારગાહ મેં અહદ કિયા જિસ રાસ્તબાઝી ઔર સચ્ચાઈ કે તુફ઼ૈલ અલ્લાહ તઆલાને મુઝે માફી અતા ફર્માઈ હૈ ઉસ પર તમામ ઉમ્ર ક઼ાયમ રહૂંગા. ચુનાંચે આજ તક મૈંને કોઈ બાત જાનબુઝ કર ખિલાફે વાક઼િઆ નહીં કી ઔર ખુદા સે ઉમ્મીદ રખતા હૂં કે આઈન્દા ભી મુઝે ઈસસે બચાએગા.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસસે હમેં યહ સબક઼ મિલતા હૈ કે તૌબા ભી અલ્લાહ કી એક અઝીમ નવાઝિશ હૈ ઔર અગર હમ તૌબા કરતે હૈં તો યક઼ીન જાનિયે કે મૌલાને હમ પર બળા કરમ વ એહસાન કિયા હૈ. લેકિન અફ઼સોસ ! સદ્અફ઼સોસ ! હૈ ઉન લોગોં કે તઅલ્લુક઼ સે જો દિન રાત ખુદા કી નાફ઼ર્માનિયાં કરતે રહતે હૈં ઔર કભી અલ્લાહ કી રઝા કા કોઈ કામ નહીં કરતે, ખુદા ન ખ્વાસ્તા અગર ઉનકી ઉસી હાલતમેં મૌત આ જાયે તો ફિર બતાઓ કે ઉસ રબ્બે ક઼દીર કે ક઼હરો અઝાબ સે ઉન્હેં કૌન બચા સકતા હૈ. લિહાઝા ખુદાએ કરીમને અગર તૌફીક઼ે તૌબા ઈનાયત કી હૈ તો ફૌરન તૌબા કર લેના ચાહિયે. અલ્લાહ હમ સબકો ગુનાહોં કી ઝિંદગી સે બચા કર નેકિયોં મેં બરક઼ત હાસિલ કરને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ હઝરત અબૂ લુબાબા رضی اللہ عنہ કી તૌબા ★

وَ آخَرُوْنَ اعْتَرَفُوْا بِذُنُوْبِهِمْ خَلَطُوْا عَمَلًا صَالِحًا وَّ آخَرَ سَيِّئًا عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَّتُوْبَ عَلَيْهِمْ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ○

તર્જુમા :" ઔર કુછ ઔર હૈં જો ગુનાહોં કે કરીબ હુએ ઔર મિલા એક કામ અચ્છા ઔર દૂસરા બુરા, કરીબ હૈ કે અલ્લાહ ઉનકી તૌબા કુબૂલ કરે, બેશક ! અલ્લાહ બખ્શનેવાલા મહેરબાન હૈ." *(પારા : ૧૧, આયત : ૧૦૧, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તારીખે ઈસ્લામ મેં હઝરત અબૂ લુબાબા رضی اللہ عنہ કી તૌબા કા વાકિઆ બળા મશહૂર હૈ, ક્યોંકિ મસ્જિદે નબવી મેં એક સુતૂન ઉન્હી કે વાકિઆએ તૌબા કી નિસ્બત સે સુતૂને તૌબા કે નામ સે મશહૂર મઅ્રૂફ હૈ.

હઝરત અબૂ લુબાબા બિન અબ્દુલ મુંઝિર ઉન લોગોં મેં સે થે જો બૈઅતે ઉકબા કે મૌકે પર હિજરત સે પહલે મુસલમાન હુએ, ફિર જંગે બદ્ર ઔર જંગે ઉહદ ઔર દૂસરે ગઝવાત મેં બરાબર શરીક રહે લેકિન ! ગઝવએ તબૂક કે મૌકે પર બગૈર કિસી ઉઝરે શરઈ કે ગઝવહ મેં શામિન ન હુએ, જબ રસૂલે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ ગઝવએ તબૂક સે વાપસ તશરીફ લાયે તો ઉન્હેં પીછે રહ જાનેવાલોં કે બારે મેં અલ્લાહ عزوجل કા હુક્મ માલૂમ હુઆ તો ઉસ પર ઉન્હેં સખ્ત નદામત હુઈ, કબ્લ ઈસકે કે કોઈ બાઝ પુર્સ હોતી ઉન્હોંને ખૂદ હી મસ્જિદે નબવી મેં એક સુતૂન સે બાંધ લિયા ઔર દિલ મેં ઈરાદા કિયા કે જબ તક રસૂલે અકરમ ﷺ ખૂદ ઉનકી ખતા કો અલ્લાહ સે માફ કરવા કે અપને મુકદ્દસ હાથોં સે ન ખોલેંગે ઉસ વક્ત તક બંધે રહેંગે. ઈસ પર આપને ઈર્શાદ ફર્માયા કે જબ તક અલ્લાહ તઆલા મુઝે હુક્મ ન ફર્માએ મૈં ઉનકા ઉઝર કુબૂલ ન કરૂંગા ઔર ન હી ઉનકો ખોલુંગા. ચુનાંચે ૧૨ દિનોં કે બાદ ઉનકી તૌબા કુબૂલ હુઈ ઔર ઉન્હેં ખોલા ગયા, ઈસ મૌકે પર મઝકૂરા આયતે કરીમા નાઝિલ હુઈ. ઈસ આયત કે નાઝિલ હોને મેં હઝરત અબૂ લુબાબા رضی اللہ عنہ કી તૌબા કુબૂલ હોને કી તરફ ઈશારા થા તો ઈસ પર અલ્લાહ રસૂલ ﷺ ને ઉન્હેં માફ કર દિયા, માફી કા પરવાના મિલને પર ઉન્હોંને અપને ઘર કા માલો મતાઅ્ જિસકો ઉન્હોંને અલ્લાહ કી રાહ મેં ખર્ચ કરને સે રોકા થા, અલ્લાહ કી રાહ મેં દે દિયા.

★ મો'મિન કી નૌ (૯) સિફાત ★

اَلتَّآئِبُوْنَ الْعٰبِدُوْنَ الْحٰمِدُوْنَ السَّآئِحُوْنَ الرّٰكِعُوْنَ السّٰجِدُوْنَ الْاٰمِرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ وَ النَّاهُوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ الْحٰفِظُوْنَ لِحُدُوْدِ اللّٰهِ وَ بَشِّرِ الْمُؤْمِنِيْنَo

તર્જુમા : "તૌબા કરનેવાલે, ઈબાદત કરનેવાલે, સરાહનેવાલે, રોઝેવાલે, રુકૂઅ્વાલે, સજદાવાલે, ભલાઈ કે બતાનેવાલે ઔર બુરાઈ સે રોકનેવાલે ઔર અલ્લાહ કી હદેં નિગાહમેં રખનેવાલે ઔર ખુશી સુનાઓ મુસલમાનોં કો." *(પારા : ૧૧, સૂરએ તૌબા, આયત : ૧૧૧)*

ઈસ આયતે કરીમા મેં ખુદાવંદે કુદ્દૂસને જિન લોગોં કો અઝીમ બશારત સે સરફરાઝ ફર્માયા હૈ વહ બારગાહે ખુદાવંદી કે મકબૂલ તરીન બંદે હૈં, મગર ઈન તમામ સિફાત મેં સબસે પહલે તૌબા કી અઝમત વ શાન વ અંદાઝા હોતા હૈ. યહાં હમ તૌબા કે કુબૂલ હોને કી ચાર અલામાત ઝિક્ર કરતે હૈં મુલાહઝા હો :–

- અવ્વલ યહ કે જબ વહ તૌબા કર લે તો ફાસિકીન સે કટ કર સાલિહીન કે સાથ લગ જાયે ઔર નેક મજલિસોં મેં દિલચસ્પી સે શરીક હોતા રહે.
- દૂસરી અલામત યહ હૈ કે વહ હર નેક કામ મેં અમલી તૌર પર શામિલ હોતા હો ઔર ખુલૂસ વ લિલ્લાહિયત કે સાથ તમામ તાઆતે ઈલાહી મેં લગ જાયે.
- તીસરી અલામત તૌબા કે કુબૂલ હોને કી યહ હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને જિન ઉમૂર કો અપને ઝિમ્મએ કરમ પર વાજિબ ફર્માયા હૈ ઉનકી ઉસે ઝરા ભર ભી ફિક્ર ન હો, જૈસે અલ્લાહ તઆલાને ફર્માયા હૈ કે હર એક કો રિઝ્ક દેના મેરે ઝિમ્મએ કરમ પર હૈ ફિર ઉસકે લિયે ફિક્ર ક્યોં કરે બલ્કિ ઉન તમામ અસ્બાબ સે બેફિક્ર હો કરકે વહ મશગૂલે ઈબાદત હો જાયે.
- ચોથી અલામત યહ હૈ કે તૌબા કે બાદ વહ અલ્લાહ તઆલા કી તરફ મુતવજ્જેહ હો જાયે ઈસલિયે કે જો અલ્લાહ કી યાદ મેં લગ જાયે

ઉસે અલ્લાહ કે સિવા કિસી ઔર શય મેં ખુશી હાસિલ નહીં હોતી, જૈસા કે ખૂદ હુઝૂર ﷺ હર વક્ત યાદે ઈલાહી મેં મગ્મૂમ વ મહઝૂન રહતે થે.

જબ તૌબા કરનેવાલે મેં મઝકૂરા ચાર અલામતેં પા લી જાયેં તો યહ સમઝ લેના ચાહિયે કે રબ્બે ક઼દીરને અપને કરમ સે ઉસકી તૌબા કુબૂલ ફર્મા લિયા હૈ. લિહાઝા અવામૂન્ નાસ પર ભી યહ લાઝિમ હૈ કે ઉસ પર બદ્ગુમાની કે બજાયે ઉસકે સાથ મહબ્બત કરેં ઔર ઉસકી ષાબિત ક઼દમી કે લિયે પરવરદિગારે આલમ સે દુઆ ભી કરેં, ઉસકે સાબિક઼ા ગુનાહોં કો યાદ દિલા કર શર્મિન્દા ન કરેં, ઈસલિયે કે અલ્લાહ તઆલા ઐસે બંદો કો પસંદ કરતા હૈ ઔર ઉન્હેં અજરે અઝીમ અતા ફર્માતા હૈ. અલ્લાહ તઆલા હમ તમામ કે અંદર મઝકૂરા ચારોં સિફાત પૈદા ફર્માએ ઔર હમેં સચ્ચી તૌબા કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ તૌબા ન કરના મુનાફિક઼ કી અલામત ★

" اَوَلَا یَرَوْنَ اَنَّهُمْ یُفْتَنُوْنَ فِیْ كُلِّ عَامٍ مَرَّةً اَوْ مَرَّتَیْنِ ثُمَّ لَا یَتُوْبُوْنَ وَ لَا هُمْ یَذَّكَّرُوْنَ"○

તર્જુમા : "ક્યા ઉન્હેં નહીં સૂઝતા કે હર સાલ એક દોબાર આઝમાએ જાતે હૈં ફિર ન તૌબા કરતે હૈં ન નસીહત માનતે હૈં." *(સૂરએ તૌબા, પારા : ૧૧, આયત : ૧૨૬, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા આયતે કરીમા મેં ભી તૌબા કા લફ્ઝ હૈ ઔર ઉન મુનાફિક઼ીન કે બારે મેં બતાયા જા રહા હૈ કે જિન પર હર સાલ કોઈ ન કોઈ મુસીબત દરપેશ હો જાતી ઔર ઉન્હેં પરેશાનિયોં કા સામના કરના પળતા, બલાયેં મુકમ્મલ ઘેર લેતીં, ઈસકે બાવુજૂદ ન તૌબા કરતે ઔર ન હી ઉસસે નસીહત હાસિલ કરતે. ઈસસે પતા ચલા કે જો મુસીબત વ પરેશાની આતી હૈ યા તંગદસ્તી ઘેર લેતી હૈ તો ઉસકી વજહ યહ હૈ કે તુમ ઉન મુસીબતોં કો દેખ કર નસીહત હાસિલ કર લો, જબ દુન્યા કી મામૂલી તકલીફ તુમ્હેં ઈસ ક઼દર ગુઝન્દ (તકલીફ) પહુંચાતી હૈ તો ફિર આખિરત કી સઝાઓં કા તુમ કૈસે મુક઼ાબલા કર સકતે હો ? લિહાઝા તુમ તૌબા કર લો ! ઈસલિયે કે અભી તૌબા કા દરવાઝા

ખુલા હૈ. ઔર ઉસ રબ્બે કરીમ કી રહ઼મત કિસ ક઼દીર વસીઅ્ હૈ કે ફર્માયા ગયા, અગર બંદા દિન મેં સો મર્તબા ભી ગુનાહ કરે ઔર હર મર્તબા તૌબા કરે તો મૌલા ઉસકી તૌબા કુબૂલ કરતા જાયેગા. મગર ઈતની સહૂલત હોને કે બાવુજૂદ જો તૌબા નહીં કરતે ઔર ગુનાહોં સે અપને દામન દાગદાર કરતે રહતે હૈં, ફિર વહ કિતને બદ્તરીન બંદે હુએ. અલ્લાહ ﷻ હમકો ઉન સબ બુરે બંદોં સે કોસોં દૂર રખે ઔર દુન્યા કી તકાલીફ સે હમેં સબક઼ હાસિલ કરને ઔર આખિરત કે લિયે સામાન તૈયાર કરનેકી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ તૌબા ફલાહ કી ઝામિન ★

"وَ تُوْبُوْا اِلَى اللّٰهِ جَمِیْعًا اَیُّهَا الْمُؤْمِنُوْنَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ"

તર્જુમા : "ઔર અલ્લાહ કી તરફ તૌબા કરો અય મુસલમાનોં સબકે સબ ઈસ ઉમ્મીદ પર કે તુમ ફલાહ પાઓ." *(સૂરએ નૂર, પારા : ૧૮, આયત : ૩૦, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ કે ઈસ દૌર મેં કૌન ઐસા શખ્સ હોગા જો કામયાબી કે બુલંદ મક઼ામ પર નહીં પહુંચના ચાહતા હો ?! હર કોઈ ઝફરમંદી ઔર અરજુમંદી કા તલબગાર હૈ. મગર યહ સબ કૈસે હાસિલ હો સકતા હૈ જબ કે હમારા દામન ગુનાહોં સે બિલકુલ આલૂદા હો ! લિહાઝા હમેં સબસે પહલે અપને ગુનાહોં સે તાઈબ હોના પળેગા, ફિર દેખો ખુદાવંદે કુદ્દૂસ કૈસે ઈન્આમો ઈકરામ સે નવાઝતા હૈ ?!

તારીખ મેં બેશુમાર ઐસે વાક઼િઆત હૈં કે એક ઈન્સાન ગુનાહોં મેં મુલવ્વિસ અપની ઝિંદગી કે અય્યામ ગુઝારતા રહતા હૈ મગર જબ પૂરી દુન્યા ઉસકે સિયાહ કરતૂત કી બિના પર ઉસસે કિનારા કશી કર લેતી હૈ, ફિર અબ ઉસે એહસાસ હોને લગતા હૈ ઔર જબ ખુદા કી બારગાહ મેં આંસૂ કે ધારે બહાના શુરૂ કર દેતા હૈ તો મૌલા ﷻ કી રહ઼મત કિસ તરહ બળહ કર ઉસે અપની આગોશ મેં લે લેતી હૈ.

મોતી સમઝ કે શાને કરીમી ને ચુન લિયે
ક઼તરે જો થે મેરે અ઼ર્કે ઈન્ફિ઼આલ કે

ઉસકે નદામત કે આંસૂઓં કી રબ્બે ક़દીર કી બારગાહ મેં મોતિયોં સે ઝયાદા ક़દ્રો ક़ીમત હોતી હૈ ઈસી લિયે મૌલા તઆલા તમામ બંદોં કો બારહા તૌબા કી તલ્ક़ીન ફર્મા રહા હૈ કે બાઝ આ જાઓ તમામ ગુનાહોં સે ક़બ્લ ઉસકે કે અલ્લાહ કા અઝાબ આ જાયે, ફિર જબ અઝાબ આ જાયેગા તો તુમ્હેં કોઈ બચા નહીં સકતા હૈ.

★ ગુનાહ નેકિયોં મેં તબ્દીલ ★

اِلَّا مَنۡ تَابَ وَ اٰمَنَ وَ عَمِلَ صَالِحاً فَاُولٰٓئِكَ يُبَدِّلُ اللّٰهُ سَيِّئَاتِهِمۡ حَسَنٰتٍ وَّ كَانَ اللّٰهُ غَفُوۡراً رَّحِيۡماً○

તર્જુમા : "મગર જો તૌબા કરે ઔર ઈમાન લાયે ઔર અચ્છા કામ કરે તો ઐસોં કી બુરાઈયોં કો અલ્લાહ ભલાઈયોં સે બદલ દેગા. ઔર અલ્લાહ બખ્શનેવાલા મહેરબાન હૈ." *(ફુર્ક़ાન, પારા : ૧૯, આયત : ૫૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કિતના કરીમ હૈ મેરા મૌલા કે બંદા ઉસકી નાફ઼ર્માની કરતા હૈ ફિર અગર ઉસકી બારગાહ મેં આજિઝી કે સાથ આંસૂઓં કે ચંદ ક़તરાત નઝર કરકે અપને કિયે પર શિર્મન્દગી કા ઈઝહાર કરતા હૈ તો વહ કરીમ ન યહ કે બખ્શ દેતા હૈ બલ્કિ નામાએ આમાલ કો નેકિયોં કે ઝરીઆ મુનવ્વર ઔર તાબાં કર દેતા હૈ.

આજ દુન્યા કી અદાલત ઔર કચેહરી કા આપ જાયઝા લેં જહાં પર એક મુજરિમ કો પેશ કિયા જાતા હૈ, ફિર ઉસકા જુર્મ ષાબિત હો જાયે, અગર વહ મુન્સિફ઼ સે રો રો કર માફ઼ી માંગના શુરૂ કર દે, આંસૂ બહાયે ઔર કહે કે આઈન્દા ઐસી ગલતી નહીં કરુંગા તો દુન્યા ઉસે બેવકૂફ઼ કહેગી કે જુર્મ સે પહલે હી તુમ્હેં અંજામ સમઝ લેના ચાહિયે થા, અબ તો કુછ નહીં હો સકતા હૈ ! ફિર ઉસે ઉસકો જુર્મ કે મુતાબિક़ સજા દી જાતી હૈ, મગર કુર્બાન જાઓં ખુદાવંદે કુદ્દૂસ કે કરમ પર કે મુજરિમને અગર્ચે હઝારોં જુર્મ ક્યોં ન કિયે હોં, અગર સચ્ચે દિલ સે ઉસકી બારગાહ મેં તૌબા કર લે તો ઉસકે સારે ગુનાહ ધુલ જાતે હૈં. લિહાઝા હમેં ચાહિયે કે અપને ગુનાહોં સે તૌબા કરતે રહેં. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કે વહ હમેં

અપની તાઅ़ત મેં ઝિંદગી બસર કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ ઔર જો ગુનાહ હમ સે હો ગયે હૈં ઉન્હેં મુઆફ઼ ફર્માએ ઔર હમેં મૌત સે પહલે તૌબા કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ ફઝાઈલે તૌબા અહાદીષ ઔર વાક़િઆત કી રૌશની મેં ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ બયાન કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : કે અલ્લાહ ﷻ ફર્માતા હૈ કે મૈં અપને બંદે કે ગુમાન કે સાથ હૂં ઔર જહાં વહ ઝિક્ર કરતા હૈં મૈં ઉસકે સાથ હોતા હૂં ઔર બખુદા અલ્લાહ કો અપને બંદે કી તૌબા પર ઈસસે ઝયાદા ખુશી હોતી હૈ કે જબ તુમ મેં સે કિસી શખ્સ કી જંગલ મેં ગુમશુદા સવારી મિલ જાયે, ઔર અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ કે જો શખ્સ બક़દ્રે એક બાલિશ્ત મેરા કુર્બ હાસિલ કરતા હૈ મૈં બક़દ્રે એક હાથ કરીબ હોતા હૂં ઔર જો બક़દ્રે એક હાથ મેરે ક़રીબ હોતા હૈ મૈં બક़દ્રે ચાર હાથ ઉસકે ક़રીબ હોતા હૂં ઔર જો શખ્સ મેરે પાસ ચલકર આતા હૈ મૈં ઉસકે પાસ દૌળતા હુઆ આતા હૂં. *(મુસ્લિમ શરીફ઼ : ૨/૩૫૪)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ઼ સે યહ બાત અચ્છી તરહ સમઝ મેં આતી હૈ કે અલ્લાહ ﷻ અપને બંદોં કો માફ઼ કર દેના ઔર બખ્શ દેના ચાહતા હૈ, રબ અપની રહ़મત વ કરમ નવાઝી કા ઝિક્ર ફર્મા કર કભી કુર્બ કી દૌલત કભી ખુશી કા ઝિક્ર ફર્મા કર અપને બંદોં કો ગુનાહોં સે નજાત હાસિલ કરને કી નસીહત ફર્માતા હૈ, લિહાઝા હમ જલ્દ તૌબા કરકે ઉસકે કુર્બ કી દૌલત હાસિલ કરને ઔર ઉસકો ખુશ કરને કી કોશિશ કરેં. વહ ખુશ હો ગયા તો ફિર સારી રહ़મતેં વહ હમ પર નિછાવર ફર્મા દેગા.

ઔર હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : તુમ મેં સે કિસી એક શખ્સ કે તૌબા કરને પર અલ્લાહ તઆલા ઈસસે ઝયાદા ખુશ હોતા હૈ કે તુમ મેં સે કિસી શખ્સ કો ઉસ કી ગુમશુદા સવારી મિલ જાએ. *(ઈબ્ને માજહ : ૩૧૩)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કોઈ ચીઝ ગુમ હો જાએ

તો ઈન્સાન કો કિતની તકલીફ હોતી હૈ, આદમી બેચૈન વ બેક़રાર હો જાતા હૈ, બિલકુલ ઈસી તરહ જબ કોઈ અલ્લાહ ﷻ કા બંદા ઉસકે ફર્માન કે ખિલાફ અમલ કરકે શૈતાન સે क़रીબ હો જાતા હૈ તો અલ્લાહ ﷻ નારાઝ હો જાતા હૈ. લેકિન જબ અહસાસે નદામત હોતા હૈ ઔર તૌબા કરતા હૈ તો અલ્લાહ ﷻ કો ખુશી હોતી હૈ, લિહાઝા આઓ ! સચ્ચે દિલ સે તૌબા કરેં ઔર આઈન્દા ગુનાહ ન કરને કા ઈરાદા કરેં. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો સચ્ચી તૌબા કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

ઔર હઝરતે હારિષ બિન સુવૈદ કહતે હૈં કે હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ બીમાર થે, મૈં ઉનકી અયાદત કે લિયે ગયા, ઉન્હોંને મુઝકો દો હદીષેં બયાન કીં, એક અપની તરફ સે ઔર એક રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી તરફ સે. ઉન્હોંને કહા, મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે યહ સુના કે અલ્લાહ તઆલા કો અપને બંદએ મો'મિન કી તૌબા પર ઈસસે ઝયાદા ખુશી હોતી હૈ કે એક શખ્સ કિસી હલાકત ખેઝ સુન્સાન જંગલ મેં અપની સવારી પર જાયે જિસ પર ઉસકે ખાને પીને કી ચીઝેં હોં, વહા સો જાયે ઔર જબ બેદાર હો તો સવારી કહીં જા ચૂકી હો, વહ ઉસ સવારી કો તલાશ કરતા રહે હત્તા કી ઉસકો સખ્ત પ્યાસ લગ જાયે ફિર વહ કહે મૈં વાપસ ઉસી જગહ જાતા હૂં જહાં પર મૈં પહલે થા, મૈં વહાં સો જાઉંગા. હત્તા કે મર જાયે. ફિર વહ બેદાર હોતા હૈ તો ઉસકે પાસ ઉસકી સવારી હોતી હૈ ઔર ઉસ પર ઉસકી ખુરાક ઔર ખાને ઔર પીને કી ચીઝેં રખી હોતી હૈં. તો અલ્લાહ કો બંદએ મો'મિન કી તૌબા કરને પર ઉસ શખ્સ કી સવારી ઔર ઝાદે રાહ (કે મિલને) સે ઝયાદા ખુશી હોતી હૈ. *(મુસ્લિમ શરીફ : કિતાબુત્ તૌબા : ૩૫૪)*

સહાબિએ રસૂલ હઝરત અબૂ અૈયૂબ رضی اللہ عنہ અન્સારી બયાન કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા :–

"لَوْ لَا اَنْ تُذْنِبُوْا لَخَلَقَ اللّٰهُ خَلْقاً يُذْنِبُوْنَ يَغْفِرُ لَهُمْ" "અગર મગ़ફિરત કરને કે લિયે તુમ્હારે ગુનાહ ન હોતે તો અલ્લાહ તઆલા એક ઐસી क़ૌમ કો પૈદા કરતા જિસકે ગુનાહ હોતે ઔર અલ્લાહ તઆલા ઉસકી મગફિરત કરતા.

અલ્લાહ તાલા ફર્માતા હૈ :–

"اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِيْعاً اِنَّه' هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ"

"બેશક ! અલ્લાહ સબ ગુનાહ બખ્શ દેતા હૈ, બેશક ! વહી હૈ બખ્શનેવાલા મહેરબાન." *(પારા : ૨૪, આયત : ૫૩, કન્ઝુલ ઈમાન)*

યહી વહ આયતે મુબારકા હૈ જિસે નબીએ કરીમ ﷺ ને બેહદ પસંદ ફર્માયા ઔર ઈસકે મુતઅલ્લિક़ ઈર્શાદ ફર્માયા : "مَا اُحِبُّ اَنَّ لِيَ الدُّنْيَا وَمَا فِيْهَا بِهٰذِهِ الْاٰيَةِ" ઈસ આયતે મુબારકા કે એવઝ મુઝે દુન્યા ઔર મા ફીહા કી દૌલત ભી દે દી જાએ તબ ભી મૈં ઈસ સૌદે કો પસંદ ન કરૂંગા.

ઈસ આયત કા શાને નુઝૂલ યહ હૈ કે હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما રિવાયત કરે હૈં કે હુઝૂર ﷺ કી ખિદમત મેં ચંદ મુશ્રિક હાઝિર હુએ જિન્હોંને સાબિક़ા મેં બકષરત क़त्લ કિયે થે ઔર બકષરત ઝિના કા ઈરતિકાબ કિયા થા. યહ લોગ અર્ઝ ગુઝાર હુએ કે આપ જો ફર્માતે હૈં ઔર જિસ ચીઝ કી દઅ્વત દેતે હૈં વહ હમેં બહુત પસંદ હૈ લેકિન હમ તો ઈતને ગુનાહ કર ચુકે હૈં જિનકી બખ્શિશ કી હમેં કોઈ ઉમ્મીદ નઝર નહીં આતી. ક્યા આપ હમેં બતા સકતે હૈં કે ઈન ગુનાહોં કા કોઈ કફ્ફારા હો સકતા હૈ ? યાની હમારે ગુનાહ માફ હોને કી સૂરત હો તબ તો હમ ઈસ્લામ કુબૂલ કરેં ઔર અગર ઈસ્લામ કુબૂલ કરને કે બાદ ભી હમેં ઐસે ગુનાહોં કી સઝા ભુગતને કે લિયે જહન્નમ મેં જાના પળે તો અપને આબા વ અજ્દાદ કા દીન છોળને કી હમેં ક્યા ઝરૂરત હૈ ? પસ આયતે મુબારકા નાઝિલ હુઈ ઔર क़યામત તક કે લિયે ગુનાહોં મેં મુલવ્વિસ ઔર અપની જાનોં પર જુલ્મો સિતમ કરનેવાલોં કો મુઝદએ બખ્શિશ સુના દિયા ગયા. *(તફ્સીરે ખઝાઈનુલ ઈર્ફાન)*

મેરે પ્યારે આક़ા કે પ્યારે દીવાનો ! ﷺ ગૌર ફર્માઈએ કે જબ મુશ્રિકીન કે લિયે ઈસ્લામ क़બૂલ કર લેને કે બાદ મુઝદાએ મગ़ફિરત હૈ, તો હમ જો આક़ા ﷺ કે ગુલામ હૈં ઈસ ખુશખબરી કે તો ઝયાદા હક़્દાર હૈં. પસ ગુનાહ કિતને હી હોં, માયૂસ ન હોના ચાહિયે કે રહમતે ઈલાહી સે માયૂસી ભી કુફ્ર હૈ. ઔર માયૂસી અહલે ઈમાન કા શેવા નહીં. દેખિયે

હઝરત યાકૂબ عليه السلام ને ભી અપને બેટોં કો હઝરત યૂસફ عليه السلام કા સુરાગ઼ લગાને કી હિદાયત કરતે હુએ યહી બતાયા થા : "لَا تَيْئَسُ مِنْ رَّوْحِ اللّٰهِ" કિ માયૂસ ન હો જાઓ અલ્લાહ કી રહ઼મત સે નાઉમ્મીદી તુમ્હેં ઝેબ નહીં દેતી. તુમ મો'મિન હો, નબી કી ઔલાદ હો :–

"اِنَّهٗ لَا يَيْئَسُ مِنْ رَّوْحِ اللّٰهِ اِلَّا الْقَوْمُ الْكٰفِرُوْنَ" રહ઼મતે ઈલાહી સે માયૂસ સિર્ફ કાફિર હી હુઆ કરતે હૈં. પસ અહલે ઈમાન કા કામ સિર્ફ તૌબા કરતે રહના હૈ. ઔર જો તૌબા કરતે હૈં ઉનકે લિયે આક़ાએ રહ઼મત ﷺ કા મુઝદા હૈ, રાવી હૈં અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ "اَلتَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَّا ذَنْبَ لَهٗ" ગુનાહ સે તૌબા કર લેનેવાલા ઐસા પાક વ સાફ઼ હો જાતા હૈ જૈસે ઉસને કોઈ ગુનાહ કિયા હી ન થા. *(ઈબ્ને માજહ)*

ઈસી લિયે તો શરઈ હુક્મ હૈ કે જો અપને ગુનાહોં સે અલલ એલાન તૌબા કર ચૂકા અબ ઉસે ગુનાહ કા તઅ્ના દેના જાઈઝ નહીં યા'ની શરાબી યા ચોર કો તૌબા કે બાદ શરાબી યા ચોર કહના જાઈઝ નહીં.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા આયતે કરીમા ઔર શાને નુઝૂલ પઢ઼ કર ઔર સુનકર આપને અંદાઝા લગા લિયા હોગા કે રબ્બે ક઼દીર અપને બંદો કે ગુનાહોં કો ઉસકે તૌબા કરને કી વજહ સે કિસ તરફ઼ માફ઼ ફ઼ર્માતા હૈ ઔર બખ્શિશ કી ચાદર ઉસ પર ડાલતા હૈ. લિહાઝા ! આઓ સચ્ચે દિલ સે તૌબા કર લેં ઔર આઈન્દા ગુનાહ સે બચને કી નિયત કર લેં.

★ દિલ પર સિયાહ નુક઼્તા ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ ફ઼ર્માતે હૈં કે હુઝૂર ﷺ ને ફ઼ર્માયા :–

"اِنَّ الْمُؤْمِنَ اِذَا اَذْنَبَ كَانَتْ نُكْتَةٌ سَوْدَاءُ فِيْ قَلْبِهٖ فَاِنْ تَابَ وَ اسْتَغْفَرَ صَقَلَ قَلْبُهٗ وَ اِنْ زَادَ زَادَتْ فَذٰلِكَ الرَّانُ الَّذِيْ ذَكَرَ اللّٰهُ تَعَالٰى كَلَّا بَلْ رَانَ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ مَّا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ"

મો'મિન જબ ગુનાહ કરતા હૈ તો ઉસકે દિલ પર એક સિયાહ નુક઼્તા

પળ જાતા હૈ, ફિર જબ તૌબા વ ઈસ્તિગફ઼ાર કરતા હૈ તો ઉસકે દિલ કો સાફ઼ કર દિયા જાતા હૈ. ઔર અગર વહ ગુનાહ કરતા હી રહતા હૈ તો વહ નુક઼્તા બઢ઼હતા રહતા હૈ. ફ઼ર્માયા પસ યહી હૈ વહ ઝંગ જિસકા અલ્લાહ તઆલાને ઝિક્ર ફ઼ર્માયા ઉનકે દિલોં પર ઉનકે ગુનાહોં કા ઝંગ લગ ગયા હૈ. *(ઈબ્ને માજહ, બાબા ઝિક્રુલ્ જુનૂબ : ૩૧૩)*

જૈસે ઝંગ લોહે કો ખા કર મિટ્ટી બના દેતા હૈ ઔર ઉસકી સારી સખ્તી વ કુવ્વત કો ખત્મ કર દેતા હૈ ઐસે હી ગુનાહ મો'મિન કે દિલ કી કુવ્વત વ તાક઼ત કા ખાતિમા કર દેતા હૈ ઔર વહ બેહિસ્સ, બેગ઼ૈરત ઔર ઝલીલો ખ઼ાર હોકર ઝિંદગી કે દિન ગુઝારતા હૈ. અલ્લાહ મહફ઼ૂઝ઼ રખે. લેકિન બાત વહી હૈ કે અગર ઈસ હાલ મેં ભી બંદા માયૂસ ઔર નાઉમ્મીદ ન હો ઔર તૌબા કી તૌફીક઼ નસીબ હો જાયેં તો વહ બળા હી મુક઼દ્દરવાલા હૈ કે રબ્બ હી મહેરબાન હૈ, ઉસકે લિયે ગુનાહોં કી સિયાહી દૂર કર દેના ઔર નેકિયોં કે નૂર સે દિલોં કો મુનવ્વર વ રૌશન કર દેના હર્ગિઝ દુશ્વાર નહીં.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આદમી દિલ કી તસ્કીન હી કે લિયે સારે કામ કરતા હૈ, જબ કે દિલ કા સુકૂન ગુનાહોં સે ગ઼ારત હો જાતા હૈ. ઈસલિયે કે જબ બંદા ગુનાહ કરતા હૈ તો દિલ પર સિયાહ નુક઼્તા કર દિયા જાતા હૈ. અબ ઉસ સિયાહ નુક઼્તા કા ઈલાજ દુન્યા કા કોઈ માહિર તબીબ ભી નહીં કર સકતા બલ્કિ ઉસકા ઈલાજ સિર્ફ તૌબા મેં મૌજૂદ હૈ કે બંદા જબ મગ઼્ફિરત કા તાલિબ હોતા હૈ ઔર તૌબા કરતા હૈ તો અલ્લાહ عزوجل ઉસ્કો સિયાહ નુક઼્તે કો મિટા કર રોશની મેં તબ્દીલ ફ઼ર્મા દેતા હૈ, બલ્કિ સચ્ચી તૌબા કી વજહ સે અલ્લાહ ગુનાહોં કો નેકિયોં મેં તબ્દીલ ફ઼ર્મા દેતા હૈ જૈસા કિ હદીષે પાક મેં હૈ.

હઝરત અબૂ ઝર ગિફ઼ારી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે મેરે આક઼ા ﷺ ને ફ઼ર્માયા : "يُؤْتٰى بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ" "ક઼યામતકે દિન અલ્લાહ કે દરબાર મેં એક શખ્સ કો પેશ કિયા જાયેગા" "فَيُقَالُ اَعْرِضُوْا صَغَائِرَ ذُنُوْبِهٖ" "તો કહા જાયેગા કે ઈસકે સગ઼ીરા ગુનાહ પેશ કરો" "فَتُعْرَضُ عَلَيْهِ صَغَائِرُهَا" "તો ઉસકે સામને ઉસકે છોટે ગુનાહ પેશ કિયે જાયેંગે" "وَ تُخْفٰى كَبَائِرُهَا" "ઔર કબીરા ગુનાહોં કો મખ્ફી રખા જાયેગા"

"فَيُقَالُ اَعَمِلْتَ كَذَا وَ كَذَا" "ફિર ઉસસે પૂછા જાયેગા, તૂ ને ઐસા ઐસા કિયા થા ?" "وَهُوَ يُقِرُّ وَ لَا يُنْكِرُ وَهُوَ مُشْفِقٌ مِّنَ الْكَبَائِرِ" "ઔર વહ ઈક્રાર કરતા હી રહેગા ઔર કિસી ગુનાહ કા ઈન્કાર ન કરેગા, જબ કે વહ ખૌફઝદા હોગા અપને બળે ગુનાહોં સે. "فَيُقَالُ اَعْطُوْهُ مَكَانَ كُلِّ سَيِّئَةٍ حَسَنَةً" તો હુક્મ દિયા જાયેગા કે ઉસકી હર બુરાઈ કે બદલે નેકી કા અજ્જ દે દો." "فَيَقُوْلُ اِنَّ لِيْ ذُنُوْباً لَّا اَرَاهَا هٰهُنَا" તો વહ કહેગા, મેરે તો ઔર ભી બહુત ગુનાહ થે જિન્હેં મૈં યહાં નહીં દેખ રહા હૂં (તાકિ મુઝે ઉનકે બદલે મેં ભી નેકિયાં મિલેં). રાવીને બતાયા કે ઈસ ઈર્શાદ કે બાદ હુઝૂર ﷺ મુસ્કુરાએ યહાં તક કે આપ કે દંદાને મુબારક ઝાહિર હો ગયે. યહ હૈ "يُبَدِّلُ اللّٰهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنٰتٍ" કી તફસીર કે તૌબા કરનેવાલોં કી બુરાઈયોં કો ક़યામત કે દિન ઈસ તરહ નેકિયોં મેં બદલ દિયા જાયેગા.

★ તમામ ગુનાહ માફ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન સલામ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે બંદા જબ અલ્લાહ તઆલા કે હુઝૂર તૌબા કરતા હૈ ઔર અપને ગુનાહ પર નદામત મહસૂસ કરતા હૈ તો ઉસકે નાદિમ હોને સે પહલે પહલે ઉસકે તમામ ગુનાહ માફ ફર્મા દિયે જાતે હૈં. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૨૨૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ગુનાહ પર તૌબા કે સાથ નદામત ઝરૂરી હૈ બલ્કિ તૌબા નામ હી નદામત કા હૈ, લિહાઝા અપને ગુનાહોં પર નાદિમ હોં ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઝરૂર મૌલા કરમ કી નઝર ફર્માએગા. બલ્કિ આપને સુના કે દિલ મેં નદામત સે પહલે હી અલ્લાહ عزوجل ગુનાહોં કો માફ ફર્માતા હૈ. અલ્લાહ جل جلالہ અપને ફઝલ સે રહ़મતે આલમ ﷺ કે સદક़ે વ તુફૈલ હમ સબકો સચ્ચી તૌબા કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

હુઝૂર રહ़મતે આલમ ﷺ ફર્માતે હૈં કે ગુનહગાર જો કરતા હૈ ઉસી ગુનાહ કી વજહ સે જન્નત હાસિલ કર લેતા હૈ. અર્ઝ કિયા ગયા યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ વહ કૈસે ? ફર્માયા : જબ ઉસી ગુનાહ પર નાદિમ હો

કર તાઈબ હોતા હૈ તો ઉસે ન સિર્ફ માફ ફર્મા દિયા જાતા હૈ બલ્કિ અલ્લાહ તઆલા ઉસે જન્નત મેં જાને કા હુક્મ ફર્મા દેતા હૈ." *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૨૨૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કિતના કરમ હૈ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કા કે ખતાકારોં કો ભી જન્નત અતા ફર્માતા હૈ ઔર વહ ભી સચ્ચે દિલ સે સિર્ફ તૌબા કર લેને કે એવઝ, જબ કરીમ ઈસ હદ તક કરમ ફર્માને પર આમાદા હૈ તો બંદોં કો ચાહિયે કે અપને કરીમ કી બારગાહ મેં સિદ્દક़ દિલ સે તૌબા કર કે જન્નત કો હાસિલ કરેં સચ હૈ :–

હમ તો માઈલ બકરમ હૈં કોઈ સાઈલ હી નહીં
રાહ દિખલાએં કિસે રહ રવે મંઝિલ હી નહીં

ફર્માને નબવી હૈ, અલ્લાહ તઆલા કા દસ્તે રહ़મત રાત કે ગુનહગારોં કે લિયે સુબહ તક ઔર દિન કે ગુનહગારોં કે લિયે રાત તક દરાઝ રહતા હૈ, ઉસ વક़્ત તક કિ જબ મગ़રિબ સે સૂરજ તુલૂઅ્ હોગા ઔર તૌબા કા દરવાઝા બંદ હો જાએગા (યા'ની ક़યામત તક અલ્લાહ તઆલા બંદોં કી તૌબા કુબૂલ ફર્માએગા). *(મુકાશફ़તુલ કુલૂબ : ૧૩૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ عزوجل કિસ કિસ તરહ સે અપને બંદોં કો તૌબા કી તરફ આમાદા કરતા હૈ. અલ્લાહ جل جلالہ ચાહતા હૈ કે કિસી ભી તરહ બંદા ગુનાહોં સે પાક હો જાયે ઈસલિયે ઝરૂર બિઝઝરૂર તૌબા કે દરવાઝે કો દસ્તક દો ઔર ક़બ્લ અઝ મૌત તૌબા કરકે ગુનાહોં સે માફી હાસિલ કર લો તાકિ મહશર કી રુસ્વાઈ સે બચ જાઓ.

★ આસ્માન કે બરાબર ગુનાહ ★

રસૂલે ખુદા ﷺ કા ઈર્શાદે ગિરામી હૈ કે અગર તુમને આસ્માન કે બરાબર ગુનાહ કર લિયે ઔર ફિર શર્મિન્દા હો કર તૌબા કર લી તો અલ્લાહ તઆલા તુમ્હારી તૌબા કુબૂલ ફર્માએગા. *(મુશાફ़તુલ કુલૂબ : ૧૩૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કષરતે ગુનાહ કે બાવુજૂદ અગર બંદા સચ્ચે દિલ સે તૌબા કર લે તો પરવરદિગાર جل جلالہ અપને કરમ

સે ઉસકે ગુનાહોં કો માફ ફર્મા દેતા હૈ. ઉસકી રહ઼મત કી કોઈ હદ નહીં, બસ ! બંદેને ખ્વાહ કિતને બળે બળે ગુનાહ કિયે હોં ઉસકી રહ઼મત સે નાઉમ્મીદ ન હો.

હઝરત સઈદ બિન મુસૈયિબ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે યહ આયત : "اِنَّهٗ كَانَ لِلْاَوَّابِيْنَ غَفُوْرًا" ઉસ શખ્સ કે બારે મેં નાઝિલ હુઈ જો ગુનાહ કરતા ફિર તૌબા કર લેતા, ફિર ગુનાહ કરતા ઔર ફિર તૌબા કર લેતા થા. *(મુકાશફ઼તુલ કુલૂબ : ૧૪૦)*

★ એક હબશી કી તૌબા ★

હુઝૂર તાજદારે મદીના ﷺ કી ખિદમત મેં એક હબ્શી હાઝિર હુવા ઔર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મૈં ખતાએં કરતા હૂં ક્યા મેરી તૌબા કુબૂલ હોગી ? આપ ﷺને ફર્માયા, હાં. વહ કૂછ દૂર જાકર ફિર વાપસ લૌટ આયા ઔર દર્યાફ઼્ત કિયા કે જબ ગુનાહ કરતા હૂં તો અલ્લાહ તઆલા દેખતા હૈ ? આપ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : હાં, હબશી ને ઈતના સુનતે હી એક ચીખ મારી ઔર ઉસકી રૂહ પરવાઝ કર ગઈ. *(મુકાશફ઼તુલ કુલૂબ : ૧૪૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમારા ખાલિક઼ વ માલિક હમારે ઝાહિર વ બાતિન અફ઼આલો અક઼્વાલ, દિલ કે રાઝોં કો દેખ રહા હૈ, અગર યહ ખયાલ દિલોં મેં રાસિખ હો જાએ તો હમ બેશુમાર ગુનાહોં સે બચ જાયેંગે. અય કાશ ! હમ ગુનાહગારોં કો ભી એસી તૌબા કી તૌફીક઼ મિલ જાએ.

★ ઈબ્લીસ કો મોહલત ★

રિવાયત હૈ કે જબ અલ્લાહ તઆલાને ઈબ્લીસ કો મલઊન ક઼રાર દિયા તો ઉસને ક઼યામત તક કે લિયે મોહલત માંગી, અલ્લાહને ઉસે મોહલત દે દી તો વહ કહને લગા મુઝે તેરી ઈઝ્ઝત વ જલાલ કી ક઼સમ ! જબ તક ઈન્સાન કી ઝિંદગી કા રિશ્તા ક઼ાયમ રહેગા મૈં ઉસે ગુનાહોં પર ઉકસાતા રહૂંગા. રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ﷻ ને ફર્માયા : મુઝે અપની ઈઝ્ઝત વ જલાલ કી ક઼સમ ! મૈં ઉનકી ઝિંદગી કી આખરી સાંસોં તક ઉનકે ગુનાહોં

પર તૌબા કા પર્દા ડાલતા રહૂંગા. *(મુકાશફ઼તુલ કુલૂબ : ૧૪૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સુબ્હાનલ્લાહ ! કિતના કરમ હૈ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કા કિ વહ અપને બંદો કો ઝલીલ વ રુસ્વા હોતે નહીં દેખ સકતા, ઈસી લિયે શૈતાન કો ઉસને ફર્માયા કે ઝિંદગી કી આખિરી સાંસ તક ઉનકે ગુનાહોં પર તૌબા કા પર્દા ડાલતા રહૂંગા યાની બંદે કી તૌબા કો કુલૂબ ફર્માતા રહૂંગા તાકિ ક઼યામત કે દિન શૈતાન કો ઝિલ્લત ઔર બંદે કો ઈઝ્ઝત નસીબ હો.

★ ચાર હઝાર સાલ પહલે ★

હઝરત અલી كرم اللہ وجہہ الکریم સે મરવી હૈ કે હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : "اِنِّىْ لَغَفَّارٌ لِّمَنْ تَابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ عَمَلاً صَالِحاً ثُمَّ اهْتَدٰى" મખ્લૂક઼ કી પૈદાઈશ સે ચાર હઝાર બરસ ક઼બ્લ અર્શ કે ચારોં તરફ઼ લિખ દિયા ગયા થા કે જિસને તૌબા કી ઔર ઈમાન લાયા ઔર નેક અમલ કિયે મૈં ઉસે બખ્શનેવાલા હૂં. *(મુકાશફ઼તુલ કુલૂબ : ૧૪૨)*

★ તૌબા કા દરવાઝા ખુલા રહતા હૈ ★

હઝરત ઈબ્ને મસ્ઊદ رضی اللہ عنہما સે એક શખ્સને દર્યાફ઼્ત કિયા, મૈં ગુનાહ કરકે ઈન્તેહાઈ શર્મિન્દા હૂં, ક્યા મેરે લિયે તૌબા હૈ ? આપને મુંહ ફેર લિયા. જબ દોબારા ઉસ શખ્સ કી તરફ઼ દેખા તો આપ કી આંખોં સે આંસૂ રવાં થે. ફર્માયા : જન્નત કે આઠ દરવાઝે હૈં, ખોલે ભી જાતે હૈં ઔર બંદ ભી કિયે જાતે હૈં, સિવાએ બાબુલ તૌબાકે, કે વહ કભી બંદ નહીં હોતા, અમલ કરતા રહ, ઔર રબ કી રહ઼મત સે નાઉમ્મીદ ન હો. *(મુકાશફ઼તુલ કુલૂબ : ૧૪૧)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતને તૌબા કે દરવાઝે કો ખુલા રખા હૈ લેકિન ચૂંકિ હમેં અપની મૌત કા ઈલ્મ નહીં કે કબ મૌત આ જાયે ઈસલિયે ક઼બ્લ ઈસકે કે મૌત કા ફિરિશ્તા કૂચ કા નક્ક઼ારા બજાએ હમ અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં સચ્ચી તૌબા કર લેં તાકિ અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો જન્નત કા મુસ્તહિક઼ બનાએ.

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મરવી હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જબ બંદા તૌબા કરતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકી તૌબા કુબૂલ કર લેતા હૈ. મુહાફિઝ ફિરિશ્તે ઉસકે માઝી કે ગુનાહોં કો ભૂલ જાતે હૈં, ઉસકે આ'ઝાએ જિસ્માની ઉસકી ખતાઓં કો ભૂલ જાતે હૈં, ઝમીન કા ટુકડા જિસ પર ઉસને ગુનાહ કિયા હૈ ઔર આસ્માન કા વહ હિસ્સા જિસકે નીચે વહ ગુનાહ કિયા હૈ ઉસકે ગુનાહોં કો ભૂલ જાતે હૈં, જબ વહ ક़યામત કે દિન આયેગા તો ઉસકે ગુનાહોં પર ગવાહી દેનેવાલા કોઈ ન હોગા. *(મુકાશફ઼તુલ ક़ુલૂબ)*

★ તૌબા કુબૂલ નહીં ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે ક़યામત કે દિન બહુત સે લોગ ઐસે હોંગે જો ખૂદ કો તાઈબ સમઝ કર આયેંગે મગર ઉનકી તૌબા કુબૂલ નહીં હૂઈ હોગી. ઈસલિયે કે ઉન્હોંને તૌબા કે દરવાઝે કો શર્મિન્દગી સે મુસ્તહકમ નહીં કિયા હોગા. તૌબા કે બાદ ગુનાહ કા અઝ્મ નહીં કિયા હોગા, મઝાલિમ કો અપની તાક़ત સે દફા નહીં કિયા હોગા ઔર આસાન ઉમૂર કે જવાઝ કે સિલસિલે મેં જો કામ ઉન્હોંને કિયે હૈં ઔર ઉનસે તલબે મગ્ફિરત મેં ઉન્હોંને કોઈ એહતમામ નહીં કિયા. ઔર ઉનકે લિયે યહ બાત આસાન હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ઈસસે રાઝી હો જાએ, ગુનાહોં કો ભૂલ જાના બહુત ખતરનાક બાત હૈ, હર અક़્લમંદ કે લિયે ઝરૂરી હૈ કે વહ અપને નફ્સ કા મુહાસિબ કરતા રહે ઔર અપને ગુનાહોં કો ન ભૂલે.

اَيُّهَا الْمُذْنِبُ الْمُحْصِىْ اِثْمَهٗ لَا تَنْسَ ذَنْبَكَ وَاذْكُرْ مِنْهُ سَلَفَا
وَتُبْ اِلَى اللّٰهِ قَبْلَ الْمَوْتِ وَانْزَجَرَا يَا عَاصِيًا وَاعْتَرِفْ اِنْ كُنْتَ مُعْتَرِفًا

યા'ની અય ગુનાહોં કો શુમાર કરનેવાલે મુજરિમ ! અપને ગુનાહોં કો મત ભૂલ ઔર ગુઝિશ્તા ગલતિયોં કો યાદ કરતા રહ, મૌત સે પહલે અલ્લાહ કી તરફ રુજૂઅ્ કર લે. ગુનાહોં સે રુક જા ઔર ગ़લતિયોં કા એતરાફ઼ કર લે. *(મુકાશફ઼તુલ ક़ુલૂબ : ૧૪૨–૧૪૩)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺકે પ્યારે દીવાનો ! હમેં અપને ગુનાહોં કો

કભી નહીં ભૂલના ચાહિયે કે હમારા વુજૂદ ગુનાહોં મેં ડૂબા હુઆ હૈ બલ્કિ ઉસે યાદ રખતે હુએ ગિર્યા વ ઝારી કરતે રહના ચાહિયે, ઈસ ઉમ્મીદ પર કે અલ્લાહ તઆલા કો હમારી નદામત પસંદ આ જાએ ઔર અપને કરમ સે બખ્શ દે, અક़્લમંદ વહ હૈ જો અપને ગુનાહોં પર શર્મિન્દા ભી હો ઔર યાદ કર કે ગિર્યા વ ઝારી ભી કરતા હો.

★ એક નૌજવાન કી ઈબ્રત આમોઝ તૌબા ★

ફ઼ક़ીહ અબુલ્લૈષ رحمۃ اللہ علیہ સે મરવી હૈ કે હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ એક મર્તબા હુઝૂર ﷺ કી ખિદમત મેં રોતે હુએ હાઝિર હુએ, આપને દર્યાફ઼્ત ફર્માયા : અય ઉમર ! ક્યોં રોતે હો ? અર્ઝ કિયા, હુઝૂર દરવાઝે પર ખળે હુએ જવાન કી ગિર્યા વ ઝારીને મેરા જિગર હિલા દિયા હૈ. આપને ફર્માયા : ઉસે અંદર લાઓ, જબ જવાન હાઝિરે ખિદમત હુઆ તો આપને પૂછા, અય જવાન ! તુમ કિસ લિયે રો રહે હો ? અર્ઝ કિયા, હુઝૂર ! ﷺ મૈં અપને ગુનાહોં કી કષ્રત ઔર રબ્બે ઝુલજલાલ કી નારાઝગી કે ખૌફ઼ સે રો રહા હૂં. આપને પૂછા, ક્યા તૂને શિર્ક કિયા હૈ ? કહા, નહીં ! યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ આપને ઈર્શાદ ફર્માયા, અગર તેરે ગુનાહ સાતોં આસ્માન, ઝમીનોં ઔર પહાળોં કે બરાબર હોં તબ ભી અલ્લાહ તઆલા અપની રહ़મત સે બખ્શ દેગા.

જવાન બોલા ! યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મેરા ગુનાહ ઈનસે ભી બળા હૈ ! આપને ફર્માયા : તેરા ગુનાહ બળા હૈ યા કુર્સી ?! અર્ઝ કિયા, મેરા ગુનાહ ! આપને ફર્માયા, તેરા ગુનાહ બળા હૈ યા અર્શે ઈલાહી ? અર્ઝ કી, મેરા ગુનાહ. આપ ને ફર્માયા તેરા ગુનાહ બળા હૈ યા રબ્બે ઝુલજલાલ? અર્ઝ કી, રબ્બે ઝુલજલાલ બહુત અઝીમ હૈ. હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, બિલા શુબ્હા જુર્મે અઝીમ કો રબ્બે અઝીમ હી માફ઼ ફર્માતા હૈ. ફિર આપને ફર્માયા : ફિર તુમ મુઝે અપના ગુનાહ તો બતાઓ ! અર્ઝ કી, હુઝૂર ! મુઝે આપ કે સામને અર્ઝ કરતે હુએ શર્મ આતી હૈ. આપને કહા, કોઈ બાત નહીં તુમ બતાઓ. અર્ઝ કી, હુઝૂર ! મૈં સાત સાલ સે કફન ચોરી કર રહા હૂં, અન્સાર કી એક લળકી ફૌત હો ગઈ. મૈં ઉસકા કફન ચુરાને જા પહુંચા. મૈંને ક़બ્ર ખોદ કર કફન લે લિયા ઔર ચલ પળા.

કુછ હી દૂર ગયા થા કે મુઝ પર શૈતાન ગાલિબ આ ગયા ઔર મૈં ઉલટે ક़દમ વાપસ પહુંચા ઔર લળકી સે બદ્કારી કી. મૈં ગુનાહ કરકે ચંદ હી ક़દમ ચલા થા કે લળકી ખળી હો ગઈ ઔર કહને લગી, અય જવાન ! ખુદા તુઝે ગારત કરે ! તુઝે ઉસ નિગહબાન કા ખૌફ઼ નહીં આયા, જો હર મઝલૂમ કો ઝાલિમ સે ઉસકા હક़ દિલાતા હૈ ! તૂ ને મુઝે મુર્દો કી જમાઅત સે બરહના કર દિયા ઔર દરબારે ખુદાવંદી મેં નાપાક કર દિયા હૈ. હુઝૂર ﷺને જબ યહ સુના તો ફ઼ર્માયા, દૂર હો જા અય બદ્બખ્ત ! તૂ નારે જહન્નમ કા મુસ્તહિક़ હૈ.

જવાન વહાં સે રોતા હુવા અલ્લાહ તઆલા સે ઈસ્તિગફ઼ાર કરતા હુવા નિકલ ગયા. જબ ઉસે ઉસી હાલત મેં ચાલીસ દિન ગુઝર ગયે તો ઉસને આસ્મન કી તરફ઼ નિગાહ કી ઔર કહા કે અય મુહમ્મદ વ ઈબ્રાહીમ (عليهما السلام) કે રબ ! અગર તૂ ને મેરે ગુનાહ કો બખ્શ દિયા હૈ તો હુઝૂર ﷺ ઔર આપ કે સહાબા કો મુત્તલા ફ઼ર્મા વગરના આસ્માન સે આગ ભેજ કર મુઝે જલા દે ઔર જહન્નમ કે અઝાબ સે બચાલે ! ઉસી વક્ત હઝરત જિબ્રઈલ عليه السلام આપ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુએ ઔર કહા, આપ કા રબ આપ કો સલામ કહતા હૈ ઔર પૂછતા હૈ કે મખ્લૂક़ કો તુમને પૈદા કિયા હૈ ? આપને ફ઼ર્માયા, નહીં ! બલ્કિ મુઝે ઔર તમામ મખ્લૂક़ કો અલ્લાહ તઆલાને પૈદા કિયા હૈ ઔર ઉસીને રિઝક़ દિયા હૈ. તબ જિબ્રઈલ عليه السلامને કહા, અલ્લાહ તઆલા ફ઼ર્માતા હૈ, મૈંને જવાન કી તૌબા કુબૂલ કર લી હૈ, પસ હુઝૂર ﷺને જવાન કો બુલા કર ઉસે તૌબા કી ક़બૂલિયત કા મુઝદા સુનાયા. *(મુકાશફ઼તુલ કુલૂબ : ૧૪૩-૧૪૪)*

★ બની ઈસ્રાઈલ કે એક નૌજવાન કી તૌબા ★

રિવાયત હૈ કે બની ઈસ્રાઈલ મેં એક નૌજવાન શખ્સને બીસ સાલ મુતવાતિર અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત કી, ફ઼િર બીસ સાલ ગુનાહોં મેં બસર કિયે. એક મર્તબા આઈના દેખા તો ઉસે દાળી મેં બુઢ્હાપે કે આષાર નઝર આએ. વહ બહુત ગ઼મગીન હુઆ ઔર બારગાહે રબ્બુલ ઈઝ્ઝત મેં ગુઝારિશ કી, અય રબ્બે ઝુલજલાલ ! મૈંને બીસ સાલ તેરી ઈબાદત કી, ફ઼િર બીસ સાલ ગુનાહોં મેં બસર કિયે, અબ અગર મૈં તેરી તરફ઼ લૌટ

આઉં તો મુઝે કુબૂલ કરેગા ? ઉસને હાતિફ઼ે ગૈબી કી આવાઝ સુની વહ કહ રહા થા, તૂને હમ સે મહબ્બત કી તો હમને તુઝે મહબૂબ બનાયા, તૂ ને હમેં છોળ દિયા તો હમને તુમ્હેં છોળ દિયા, તૂ ને ગુનાહ કિયે હમને મોહલત દી, અબ અગર તૂ હમારી બારગાહ મેં લૌટેગા તો હમ તુઝે શર્ફ઼ે ક़બૂલિયત બખ્શેંગે. *(મુકાશફ઼તુલ કુલૂબ : ૧૪૧)*

★ ૧૦૦ આદમિયોં કા ક़ાતિલ ★

રસૂલે કોનૈન ﷺ કા ફ઼ર્માન હૈ કે બની ઈસ્રાઈલ મેં એક શખ્સને ૯૯ આદમિયોં કા ક़ત્લ કિયા, આખિર વહ અપને ગુનાહોં પર નાદિમ હોકર તૌબા કી ગરઝ સે નિકલા ઔર એક ઝાહિદ આબિદ કે પાસ હાઝિર હુઆ, અપના વાક़િઆ બતા કર તૌબા કી ક़બૂલિયત કા રાસ્તા પૂછા, તો ઉસને કહા કે તેરી તૌબા કુબૂલ નહીં હો સકતી, ઉસને ઉસ આબિદ કો ભી ક़ત્લ કર દિયા ઔર ફ઼િર કિસી અલ્લાહવાલે કી તલાશ શુરૂ કર દી, ચુનાંચે એક શખ્સને ઉસે કહા કે તૂ ફ઼લાં ગાંવ ચલા જા કે વહાં એક બુઝુર્ગ આલિમ હૈં, જો તુમ્હેં તૌબા કા તરીક़ા બતાયેંગે. વહ શખ્સ ઉસ ગાંવ કી તરફ઼ રવાના હુઆ, જબ આધી મસાફ઼ત તય કર લી તો ઉસકી મૌત આ ગઈ ઔર ઉસને અપના સીના ઉસ ગાંવ કી તરફ઼ ઝુકા દિયા.

ઉસ વક્ત રહ્મત ઔર મૌત કે ફ઼िરિશ્તે ઉસકે પાસ જમા હો ગયે ઔર અઝાબ કે ફ઼िરિશ્તોંને ઉસે ક़ાતિલ ઔર મુજરિમ ઠહરાયા, લેકિન રહ્મત કે ફ઼िરિશ્તોંને ઉસે તાઈબ બતાયા ક્યોંકિ વહ તૌબા કે લિયે ઉસ ગાંવ કી તરફ઼ જા રહા થા. ચુનાંચે ઉસકી બસ્તી ઔર જિસ બસ્તી કો જા રહા થા દોનોં કા ફ઼ાસલા નાપને કા હુક્મ હુઆ ઔર સાથ હી અલ્લાહને ઉસ આલિમ કી બસ્તી કો ક़રીબ હોને કા હુકમ દિયા, ચુનાંચે વહ ઉસ બસ્તી કે બાલિશ્ત ભર ક़રીબ નિકલા. ઈસ તરહ અલ્લાહ ﷻને ઉસકી બખ્શિશ કે સામાન પૈદા કર દિયે ઔર ઉસકી રૂહ રહ્મત કે ફ઼िરિશ્તે લે ગયે. *(મિશ્કાત : ૨૦૩)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બેશક ! અલ્લાહ ﷻ સે બખ્શિશ તલબ કી જાએ તો વહ અપને ગુનહગાર બંદોં કો માફ઼ ફ઼ર્મા દેતા હૈ, ખ્વાહ ઉસકે ગુનાહ સે ઝમીનો આસ્માન કે દરમિયાન કી ફ઼िઝા ક્યોં ન

ભરી હુઈ હો, અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કો અપને બંદોં કો બખ્શને મેં કોઈ આર નહીં ઔર વહ બખ્શને પર આ જાયે તો ખતાઓં કે સમંદર ભરે હોં તો બખ્શ દે ઔર તાઈબ કો પાક કર દેતા હૈ, બશર્તે કે તૌબા સચ્ચે દિલ સે કી જાયે ઔર મહબ્બતે ઈલાહી મેં દિલ મોજઝન હો, અલ્લાહ ﷻ કી બળાઈ ઔર અઝમત કા ખયાલ દિલ મેં રહે.

★ હઝરત ફુઝૈલ બિન અયાઝ رحمۃ اللہ علیہ કી તૌબા ★

હઝરત ફુઝૈલ બિન અયાઝ رحمۃ اللہ علیہ બળે ઝબરદસ્ત ઔર યગાનએ રોઝગાર વલી ગુઝરે હૈં, ઈબ્તિદા મેં ડાકા ઝની કરતે થે, અલ્લાહને તૌબા કી તૌફીક઼ અતા ફર્માઈ, તૌબા કરતે હી ચૌદહ તબક઼ રૌશન હો ગયે, આપ કા યહ હાલ થા કે એક ઘને જંગલ મેં નિગાહોં સે દૂર ખેમા ઝન રહતે, ઉન કી ટોપી, ટાટ કે કપળે, ગલે મેં તસ્બીહ ઔર નમાઝ કે ઈતને પાબંદ કે કભી બિલા જમાઅત નમાઝ ન પળહતે ઔર સાથિયોં મેં સે જો નમાઝ ન પળહતા ઉસે અપને સે અલાહિદા કર દેતે, જિતને ખુદ્દામ થે વહ ભી નમાઝી થે.

આપ કી તૌબા કા વાક઼િઆ ઈસ તરહ હૈ કે એક રોઝ એક બળા કાફલા ઉધર સે ગુઝરા, ડાકૂ ઉસ પર હમ્લાઆવર હુએ, એક શખ્સ ક઼ાફલે સે અલગ હો કર અપની નક઼દી કિસી મહફૂઝ જગહ જંગલ મેં દફન કરને નિકલ ગયા. ઉસને દેખા કે ખેમા મેં એક શખ્સ તસ્બીહ વ મુસલ્લા સમેત બૈઠા હૈ તો ઉસને ઉસે બુઝુર્ગ સમઝ કર રૂપયે ઉસકે સુપુર્દ કરકે ક઼ાફલે મેં આ ગયા, ક઼ાફલે કે લુટ જાને કે બાદ જબ વહ ખેમા કી તરફ રૂપયે લેને આયા તો દેખા હૈ કે ડાકૂ વહાં બૈઠે લૂટ કા માલ તક઼સીમ કર રહે હૈં .

વહ શખ્સ બહુત પરેશાન હુઆ કે મૈંને અપની નક઼દી અપને હાથોં ડાકૂઓં કે હવાલે કર દી, વહ ખૌફ઼ સે પીછે હી ફિર ગયા, હઝરત ફુઝૈલને દેખ કર આવાઝ દી, વહ શખ્સ ડરતા ડરતા ગયા, પૂછા ક્યોં આયા હૈ ? આહિસ્તા સે રુક રુક કર કહા, અપની અમાનત લેને આયા થા. આપને ઉસકી અમાનત ઉસકે સુપુર્દ કર દી, ડાકૂઓં કે ઈસ્તિફસાર પર આપને વજહ બયાન ફર્માઈ કે ઈસને મેરે મુતઅલ્લિક નેક ગુમાન કિયા થા ઔર મૈં ભી અલ્લાહ પર નેક ગુમાન કરતા હૂં મૈંને ઈસકા ગુમાન સચ કર દિયા

તાકિ અલ્લાહ મેરે ગુમાન કો સચ કર દે.

ઉસકે બાદ દૂસરા ક઼ાફલા ગુઝરા ઔર વહ ભી લૂટ લિયા ગયા, ક઼ાફલે હી કે એક શખ્સને પૂછા, તુમ્હારા સરદાર કહાં હૈ ? જવાબ મિલા કે દરયા કે કિનારે નમાઝ પળહ રહા હૈ. કહા, નમાઝ કા વક઼્ત તો નહીં હૈ ! બોલા, નફ઼્લી નમાઝ પળહ રહા હૈ. પૂછા વહ તુમ્હારે સાથ ખાને મેં શામિલ નહીં ? જવાબ મિલા, રોઝે સે હૈ. કહા, માહે રમઝાન તો નહીં હૈ ! કહા, નફ઼્લી રોઝા રખે હુએ હૈ. યહ શખ્સ મુતઅજ્જિબ હોકર આપ કે પાસ આયા ઔર પૂછા, નમાઝ ઔર રોઝા કી યહ ધૂમ ધામ ઔર ઈસ પર ચોરી ઔર ડાકા ઝની ?! ફર્માયા : ક્યા તૂને કુર્આન કી વહ આયત નહીં પળહી જિસકા મફ઼્હૂમ યહ હૈ, "જિન્હોંને અપને ગુનાહોં કા અતેરાફ઼ કિયા ઔર નેક વ બુરે દોનોં કિસ્મ કે આમાલ કિયે અલ્લાહ તઆલા ક઼ાદિર હૈ કે ઉન્હેં બખ્શ દે."

એક દફ઼ા શબ કે વક઼્ત એક ક઼ાફલા ઉધર સે ગુઝરા. એક શખ્સ ઊંટ પર બૈઠા હુઆ કુર્આન શરીફ઼ કી તિલાવત કર રહા થા. દૌરાને તિલાવત યહ આયત આપ કે કાનોં સે ટકરાઈ :–

"اَلَمْ یَاْنِ لِلَّذِیْنَ آمَنُوْا اَنْ تَخْشَعَ قُلُوْبُهُمْ لِذِكْرِ اللّٰهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ" યે

"યા'ની ક્યા અભી વહ વક઼્ત નહીં આયા કે ઈમાનવાલોં કે દિલ અલ્લાહ કે ખૌફ઼ સે લરઝને લગેં !" એક બર્ક઼ થી જો કૌંદ ગઈ, એક તીર થા જો ક઼લ્બો જિગર મેં પૈવસ્ત હો ગયા, એક ચિંગારી થી જિસને આગ લગા દી. આ ગયા ! આ ગયા ! કહતે હુએ બેતાબાના નિકલ ખળે હુએ, ઝારો ક઼તાર રોતે થે, ઔર જંગલ મેં ઈધર ઉધર દૌળતે ફિરતે થે, ગુઝિશ્તા તમામ ગુનાહોં સે તૌબા કી ઔર જિસ જિસ કા માલ લૂટા થા ઔર ઉસે આપ જાનતે થે ફ઼ર્દન ફ઼ર્દન આપ ઉસકે પાસ પહુંચે ઔર કુસૂર માફ઼ કરવાતે, ઉન્હીં મેં એક શક઼ીયુલ ક઼લ્બ યહૂદી ભી થા. વહ કિસી તરફ઼ માફ઼ કરને પર રાઝી ન હોતા થા, પહલે ઉસને રેત કે એક બળે ટીલે કો ઉઠા કર ફેંક દેને કી શર્ત લગાઈ, જો એક હવાએ ગૈબી સે રાતોં રાત ફના હો ગયા. ફિર બોલા, મૈં ક઼સમ ખા ચુકા હૂં કે જબ તક તૂ મેરા માલ ન દેગા માફ઼ ન કરુંગા, મેરે સરહાને રૂપયોં કી થૈલી રખી હુઈ હૈ વહ ઝમીન સે નિકાલ

કર મુઝે દે દે, આપને ઉસી વક્ત ઉસે નિકાલ કર દે દી, યહૂદી યહ દેખ કર ફૌરન મુસલમાન હો ગયા ઔર બોલા મૈંને તૌરાત મેં દેખા હૈ કે જો શખ્સ તૌબા કરતા હૈ વહ અગર મિટ્ટી પર ભી હાથ રખ દે તો મિટ્ટી સોના હો જાતી હૈ. *(મહફિલે ઔલિયા : ૪૭-૪૯)*

★ હઝરત હબીબ અજમી કી તૌબા ★

હઝરત હબીબ અજમી رحمۃ اللہ علیہ કા શુમાર બળે બળે ઔલિયા મેં હોતા હૈ, ઈબ્તિદા મેં નિહાયત બદ્નામ ઔર સખ્ત દિલ થે. અલ્લાહને બહુત કુછ દે રખા થા મગર જિતની દૌલત બળહતી જાતી થી બુખ્લ વ ક્સાવત મેં ઈઝાફા હોતા જાતા થા, સૂદ પર રૂપયે દેતે થે ઔર બળી ક્સાવત વ સખ્તી સે વસૂલ કરતે થે. હર રોઝ સુબહ ઉઠતે ઔર ક્ર્ઝદારોં કે પાસ તક્ાઝે ઔર સૂદ કી વસૂલી કે લિયે પહુંચ જાતે ઔર બગૈર લિયે વાપસ ન હોતે.

એક દફા એક શખ્સ કે યહાં ગએ, સૂદ કા તક્ાઝા કિયા. ઘરવાલીને કહા, મેરા શૌહર તો બાહર ગયા હૈ મેરે પાસ કુછ મૌજૂદ નહીં હૈ, એક બકરી ઝબહ કી થી અબ બચ્ચોં કે ખાને કે લિયે એક સીરી રખી હુઈ હૈ ઔર કુછ નહીં હૈ. બોલે, મૈં નહીં જાનતા, સિરી મુઝે દે દો. સિરી લાકર બીવી કો દે દી ઔર કહા, યહ સૂદ એક જગહ મિલી હૈ આજ ઈસે પકા. સિરી પક રહી થી એક ફક્ીરને દરવાઝે પર સદા લગાઈ. બોલે, જા ! હમારે યહાં તેરે લિયે કુછ નહીં હૈ જો હમ તુઝકો દેં, ઈસસે તૂ કુછ માલદાર ન હોગા મગર હમ ગ્રીબ હો જાયેંગે. ફક્ીર માયૂસ હોકર ચલા ગયા, બીવીને દેગચી ખોલ કર દેખી તો સીરી કે બજાએ ઝિંદા ખૂન ઉસમેં ભરા હુઆ થા. ઉસને શૌહર સે ઝિક્ર કિયા. યહ દેખ કર આપ બહુત મુતઅષ્ષિર હુએ, દિલ મેં એક ધુંઆ ઉઠા, કિસ્મત બેદાર હો ચૂકી થી, બીવી સે બોલે, "આજ મૈં ન સિર્ફ સૂદ લેને, સૂદ ખાને બલ્કિ તમામ ગુનાહોં સે તૌબા કરતા હૂં."

દૂસરા દિન જુમ્આ કા થા, ઘર સે અપના રૂપયા વાપસ લેને કે લિયે નિકલે, બચ્ચે ખેલ રહે થે, દેખતે હી બોલે, હટો ! એક તરફ હો જાઓ ! હબીબ સૂદખોર આ રહા હૈ, ઐસા ન હો કે ઉસકે પાંવ કી ગર્દ હમ પર

પળે ઔર હમ કિસી મુસીબત મેં મુબ્તલા હો જાયેં. યહ સુન કર દિલ મેં ઔર શોલે ભળક ઉઠે, લોગોં કે પાસ જાને કે બજાએ સીધે હઝરત ખ્વાજા હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ કે પાસ પહુંચે. ઉનકી ચંદ બાતોં ને દિલ કી દુન્યા હી બદલ કર રખ દી,ઉન્હીં કે હાથ પર સિદ્ક્ દિલ સે તૌબા કી. અબ હબીબ વહ હબીબ ન થે બલ્કિ કુછ સે કુછ હો ચૂકે થે ! દિલ મેં રૌશની પૈદા હો ગઈ થી ઔર જાન વ રૂહ મેં એક નઈ આગ લગી ગઈ થી.

વાપસી મેં એક ક્ર્ઝદારને આપ કો દેખા ઔર દેખતે હી ભાગા, મગર આપને ઉસકે ચેહરે પર નઝર નહીં ડાલી. એક બાર આપને ઉસસે પુકાર કર કહા કે અબ ભાગને કા વક્ત ખત્મ હો ચુકા. ઈત્તિફાક્ સે ફિર રાસ્તે મેં ખેલતે હુએ બચ્ચે મિલે, દેખતે હી બોલે, દૂર હટ જાઓ ! હબીબ આ રહે હૈં કે હમારી ગર્દ ઉન પર ન પળે કે યહ તૌબા કર કે પાક હો ચુકે હૈં. આપ પર ઉસી વક્ત રિક્ક્ત તારી હુઈ, બોલે બારે ઈલાહા ! તેરી શાને બંદા નવાઝી પર કુર્બાન ! તુઝ સે સુલહ કિયે એક હી દિન ગુઝરા હૈ કે તૂ ને ઉસકી ખબર અપને દોસ્તોં ઔર બચ્ચોં તક પહુંચા દી ઔર મેરા નામ નેકી કે સાથ મશહૂર કર દિયા ! ઝૂમતે થે ઔર રોતે થે.

સચ્ચે દિલ સે તૌબા કર લેને કે બાદ અલ્લાહ عزوجل ને ઉન્હેં વિલાયત કે અઝીમ મન્સબ સે નવાઝા, પરહેઝગારી કા યહ આલમ થા કે આપ કે ઘર મેં એક કનીઝ તીસ સાલ તક રહી. એક રોઝ ઉસી કનીઝ સે કહા કે ઝરા મેરી કનીઝ કો બુલા દે, તો વહ કનીઝ બોલી, હુઝૂર ! કનીઝ મૈં હી હૂં ! ફર્માયા : ઈસ મુદ્દત મેં હક્ક્ તઆલા કે સાથ ઈતના મસ્રૂફ રહા કે તેરા ચેહરા દેખને કા ખ્યાલ તક ન આયા. *(મહફિલે ઔલિયા, ૫૩-૫૪-૫૭)*

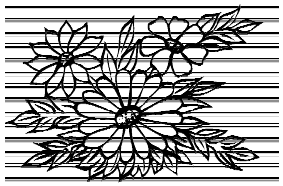
★ તૌબા ન કરના શૈતાની ફેઅ્લ હૈ ★

બઅઝ કહતે હૈં કે શૈતાન ઈસલિયે લઈન હુવા કે ઉસને તૌબા કો વાજિબ નહીં સમઝા. ઔર ન હી અપની ગલતી કા મોઅ્તરિફ હુઆ, બલ્કિ તકબ્બુર ઈખ્તિયાર કિયા ઔર કાફિર હો ગયા. જબ કે હઝરત સૈયદના આદમ عليه السلام કો યહ સઆદત નસીબ હુઈ કે ઉન્હોંને લગઝિશ કા એતિરાફ કિયા, અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં તૌબા કરને લગે ઔર તવાઝોઅ્ કી, રહ્મત સે નાઉમ્મીદ ન હુએ, ઔર ફિર અપને મક્સદ

મેં યહાં તક કામયાબ હુએ કે ખૂદ ખાલિકે કાયનાતને તૌબા કી કબૂલિયત કા એલાન ફર્મા દિયા. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૨૨૮)*

હઝરત ઈમામે ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે તૌબા કરના ફૌરી તૌર પર લાઝિમ હૈં ક્યોંકિ અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ જો લોગ જલ્દ બાઝી કે બાઈષ ગુનાહ કા ઈર્તિકાબ કર બૈઠતેં હૈં ઔર ફિર જલ્દ હી તૌબા કી તરફ આ જાતે હૈં તો ઉનકે ગુનાહ મિટા દિયે જાતે હૈં, જૈસે કે નજાસત કો ખુશ્ક હોને સે પહલે હી સાફ કર લિયા જાતા હૈ, ઈસી તરહ તૌબા ભી જલ્દ કરને સે ગુનાહ કી નજાસત ભી જલ્દ ધુલ જાતી હૈ. અલ્લાહ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ, "બેશક ! નેકી, બુરાઈ કો મિટા દેતી હૈ." લિહાઝા નેકી કે નૂર કે સામને ગુનાહ કી ઝુલ્મત કો ઠહરને કી તાકત નહીં. ગુનાહ તારીકી હૈ ઉસકા ચિરાગ નેકી હૈ ઔર વહ નેકી તૌબા કરના હૈ. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : ૨૨૯)*

રસૂલે કરીમ ﷺ કા ઈર્શાદ હૈ કે અલ્લાહ તઆલા કો તૌબા કરનેવાલે કી આવાઝ સે ઝયાદા કોઈ આવાઝ મહબૂબ નહીં હૈ. જબ વહ અલ્લાહ કો બુલાતા હૈ તો રબ તઆલા ફર્માતા હૈ, મૈં મૌજૂદ હૂં, જો ચાહે માંગ ! મેરી બારગાહ મેં તેરા રુત્બા મેરે બઅઝ ફિરિશ્તોં કે બરાબર હૈ. મૈં તેરે દાયેં, બાયેં, ઉપર હૂં ઔર દિલી ધળકન સે ઝયાદા કરીબ હૂં. અય ફિરિશ્તો ! તુમ ગવાહ હો જાઓ કે મૈંને ઉસે બખ્શ દિયા હૈ. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ : ૧૪૫)*

ફઝાઈલ વ આદાબે મસ્જિદ

ઈબાદાત મેં નમાઝ એક અહમ ઈબાદત હૈ, પહલી ઉમ્મતોં મેં નમાઝ એક મખ્સૂસ મકામ પર હી અદા કી જા સકતી થી હર જગહ ઉસકી ઈજાઝત ન થી લેકિન સરકારે દોઆલમ ﷺ કી ઉમ્મત કો દીગર ઉમ્મતોં કે મુકાબલે મેં જહાં દીગર એઝાઝ હાસિલ હૈં વહાં યહ એઝાઝ ભી હાસિલ હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને ઈસ ઉમ્મત કે લિયે તમામ ઝમીન કો મસ્જિદ બનાયા, લિહાઝા હુઝૂર ﷺકા ઉમ્મતી જહાં કહીં નમાઝ અદા કરે જાઈઝ હૈ.

ઈસ્લામ દીને ફિતરત હૈ ઔર ફિત્રત મુઆશિરત ઔર ઈજિતમાઅ્ કા મુતકાઝી હૈ, ઈસલિયે ઈસ્લામને ઈજિતમાઈયત કો હર જગહ મુકદ્દમ રખા, બાહમી તઅલ્લુક કી તઅરીફ કી ગઈ ઔર ઈન્તિશાર વ ઈફ્તિરાક કો ના પસંદીદગી કી નઝરસે દેખા ગયા. યહી વજહ હૈ કે નમાઝ કે લિયે મસ્જિદ કા એહતિમામ કિયા ગયા જહાં મુસલમાન દિન મેં પાંચ મર્તબા જમા હોકર ન સિર્ફ બારગાહે ખુદાવંદી મેં ઈજિતમાઈ હાઝરી દેતે હૈં ઔર અપની મઅ્રુઝાત મિલ કર પેશ કરતે હૈં બલ્કિ એક દૂસરે કે દુઃખ, સુખ સે આગાહી હાસિલ કરકે મસાઈલ કે હલ કે લિયે મુશ્તરકા જિદ્દો જોહદ કર સકતે હૈં. યહી વહ અસ્બાબ હૈં કે જિન કી બિના પર હુઝૂર શાહે ખૂબાં ﷺને અપને ઈર્શાદાત મેં મસ્જિદ કી ફઝીલત કો વાઝેહ તૌર પર બયાન ફર્મા દિયા હૈ.

★ બળા ઝાલિમ કૌન ? ★

ફર્માને ખુદાવંદી હૈ :–

"وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ مَّنَعَ مَسَاجِدَ اللّٰهِ اَنْ يُّذْكَرَ فِيْهَا اسْمُهٗ وَ سَعٰى فِى خَرَابِهَا اُولٰٓئِكَ مَا كَانَ لَهُمْ اَنْ يَّدْخُلُوْهَا اِلَّا خَآئِفِيْنَ لَهُمْ فِى الدُّنْيَا خِزْىٌ وَّ لَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ اَلِيْمٌ"

તર્જુમા : "ઔર ઉસસે બળ્હકર ઝાલિમ કૌન જો અલ્લાહ કી

મસ્જિદોં કો રોકે નામે ખુદા લિયે જાને સે ઔર ઉનકી વીરાની મેં કોશિશ કરે, ઉનકો ન પહુંચતા થા કે મસ્જિદ મેં જાયેં મગર ડરતે હુએ, ઉનકે લિયે દુન્યા મેં રૂસ્વાઈ હૈ ઔર ઉનકે લિયે આખિરત મેં બળા અઝાબ હૈ.'' *(સૂરએ બકરહ, આયત : ૧૧૪, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયતે કરીમા મેં ઉન લોગોં કો સબસે બળા ઝાલિમ કહા ગયા હૈ જો મસ્જિદોં કો વીરાન કરતે હૈં. વૈસે તો યહ આયતે કરીમા ઉન નસ્રાનિયોં કે તઅલ્લુક સે નાઝિલ હુઈ જિન્હોંને બૈતુલ મુકદ્દસ કી સખ્ત બેહુર્મતી કી થી, તૌરાત કો જલાયા થા, નાપાક જાનવર કો ઝબહ કિયા ગયા, તો ખુદાએ કહ્હારો જબ્બારને અપને ગઝબ કા ઈઝહાર કરતે હુએ ઈર્શાદ ફર્માયા, ક્યા ઉસસે ભી બળા ઝાલિમ કોઈ હો સકતા હૈ જો અલ્લાહ કે ઘરોં કી ઈસ તરહ બેહુર્મતી કરે ?! મગર સાથ હી ઉન તમામ લોગોં કે લિયે ભી ઈસ મેં સખ્ત વઈદ હૈ જો મસ્જિદ મેં ન ખુદ જાતે હૈં ન દૂસરોં કો જાને દેતે હૈં. ઈસ લિયે સરવરે કાયનાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, જબ તુમ દેખો કે શરાબ ખાનોં કે દરવાઝે ખુલે હૈં ઔર મસાજિદ કે દરવાઝે બંદ હૈં તો સમઝ લો કે કયામત કરીબ આ ચુકી હૈ.

★ મસ્જિદ ઈમાન પર ગવાહ ★

''وَ لَا تُبَاشِرُوْهُنَّ وَ اَنْتُمْ عٰكِفُوْنَ فِی الْمَسَاجِدِ تِلْكَ حُدُوْدُ اللّٰهِ فَلَا تَقْرَبُوْهَا كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ اٰيٰتِهٖ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُوْنَ''

તર્જુમા : ''ઔર ઔરતોં કો હાથ ન લગાઓ જબ તુમ મસ્જિદોં મેં એઅ્તિકાફ સે હો, ઔર યહ અલ્લાહ કી હદેં હૈ ઈનકે પાસ ન જાઓ, અલ્લાહ યૂં હી બયાન કરતા હૈ અપની આયતેં કે કહીં ઉન્હેં પરહેઝગારી મિલે.'' *(સૂરએ બકરહ, પારા : ૨, આયત : ૧૮૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺકે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા આયતે કરીમા મેં અલ્લાહ તઆલાને ઉન મુસલમાનોં કો આગાહ ફર્માયા હૈ જો મસ્જિદ મેં એઅ્તિકાફ કી નિયત સે બૈઠતે હૈં કે વહ અપની ઔરતોં સે જિમાઅ્ કરેં ન દીગર શહવતવાલે કામ. ઔર ઈસસે યહ પતા ચલતા હૈ કે મસ્જિદ મેં

અગર કોઈ એઅ્તિકાફ કરે તો ઉસે અલ્લાહ કે તકર્રુબ કી દૌલત નસીબ હોતી હૈ. ઈસી વજહ સે મર્દોં કો અપને ઘર મેં એઅ્તિકાફ કરને સે મના કિયા ગયા હૈ, ક્યોંકિ મસ્જિદ મેં કોઈ સિર્ફ ખામોશ બૈઠા રહે તો ભી મૌલા તબારક વ તઆલા ઉસે નેકિયાં અતા ફર્માતા હૈ બલ્કે સરવરે કાયનાત ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કે જિસ શખ્સ કો તુમ દેખો કે ઉસે મસ્જિદ કી હાઝરી કી આદત હૈં તો ઉસકે ઈમાન કી ગવાહી દે દો.

મસ્જિદ મેં આને કી બળી ફઝીલતેં ઔર બળી સઆદતેં હૈ મગર અફસોસ કે આજ કિતને ઐસે મુસ્લિમ નૌજવાન હૈં જિનકે શબો રોઝ ગુનાહોં કે અડ્ડોં પર ગુઝર રહે હૈં, ચૌરાહે પર ખળે હોકર ઘંટોં ગપ્પિયાં મારના ઉનકી રોઝ કી આદત હૈ મગર એક દિન મસ્જિદ મેં બુલાઓ તો તરહ તરહ કે હીલે બહાનેં બનાને લગતે હૈં.

★ મસ્જિદ કે લિયે ઝીનત ★

''يٰبَنِیْۤ اٰدَمَ خُذُوْا زِیْنَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَّ كُلُوْا وَ اشْرَبُوْا وَلَا تُسْرِفُوْا اِنَّهٗ لَا یُحِبُّ الْمُسْرِفِیْنَ''

તર્જુમા : ''અય આદમ કી ઔલાદ ! અપની ઝીનત લો જબ મસ્જિદ જાઓ ઔર ખાઓ ઔર પિયો ઔર હદ સે ન બઢ્હો. બેશક ! હદ સે બઢ્હનેવાલે ઉસે પસંદ નહીં.''

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયતે કરીમા મેં મસાજિદ મેં જાને કે આદાબ સે આગાહ કિયા જા રહા હૈ કે અય લોગો ! તુમ મસ્જિદ મેં જાઓ તો અચ્છે કપળે પહન લો યા યહ કે જબ નમાઝ કે લિયે ખળે હો તો લિબાસે ફાખિરા પહન કર મુઝૈયન હો જાઓ. ઈસસે યહ પતા ચલતા હૈ કે અલ્લાહ તઆલા કો અચ્છે, પાક ઔર સાફ લિબાસ કે સાથ નમાઝ પઢ્હના ઝયાદા પસંદ હૈ, જૈસા કે ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા رضی اللہ عنہ કે તઅલ્લુક સે યહ રિવાયત મિલતી હૈ કે આપ ને નમાઝ કે લિયે એક મખ્સૂસ લિબાસ તૈયાર કરાયા થા યા'ની એક કમીસ, અમામા શરીફ, ચાદર ઔર શલવાર. ઉસ ઝમાને મેં ઉનકી મજમૂઈ કીમત ડેઢ હઝાર દિરહમ થી ઔર વહ ઉસે દિન રાત નમાઝ કે વક્ત પહના કરતે

ઔર ફર્માતે કે અલ્લાહ તઆલા કો ઉમ્દા લિબાસ કે સાથ મિલના લોગોં કો મિલને સે ઔલા ઔર બેહતર હૈ. જબ કે આજ કલ કુછ લોગ મસ્જિદોં મેં જાતે હી અપને કુરતે કે બટન ખોલ દેતે હૈં, આસ્તીન ઔર નીચે સે પાયજામા ચઢ્હા લેતે હૈં જૈસે કે વહ કિસી સે લઢાઈ કા ઈરાદા રખતે હોં ! અલ્લાહ તઆલા કો ઈસ હાલત મેં મસ્જિદ મેં આના સખ્ત નાપસંદ હૈ ઈસલિયે કે જબ લોગોં કો વહ નાપસંદ તો અલ્લાહ કો કૈસે પસંદ હો સકતા હૈ !

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મસ્જિદ તામીર કરને કી બડી ફઝીલત આઈ હૈ. સરકારે કૌનૈન ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કે ઈન્સાન કી મૌત કે બાદ ઉસકે તમામ આમાલ મુન્કતઅ્ હો જાતે હૈં, જિસને દુન્યા મેં મસ્જિદ તા'મીર કી હો તો ઉસકી કબ્ર મેં ભી નેકિયાં દી જાતી રહેંગી. ફિર સરકાર ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કે જો શખ્સ અલ્લાહ કી રઝા કે લિયે મસ્જિદ બનવાતા હૈ યા ઉસમેં હિસ્સા લેતા હૈ તો મસ્જિદ કી હર ઉંગલી યા હર હાથ કી મિકદાર કે બદલે મેં અલ્લાહ તઆલા ઉસકે લિયે બહિશ્ત મેં ચાલીસ લાખ શહર તૈયાર ફર્માએગા, હર શહર મેં એક એક લાખ ઘર હોંગે ઔર હર ઘર મેં એક લાખ પલંગ બિછે હોંગે ઔર હર પલંગ પર ઉસકે લિયે હૂરેં બિઠાઈ જાયેંગી ઔર ઉન તમામ ઘરોં મેં સે એક ઘર મેં ૪૦ હઝાર દસ્તરખ્વાન ચુને જાયેંગે ઔર હર દસ્તરખ્વાન પર ચાલીસ હઝાર પ્યાલે હોંગે જિન મેં મુખ્તલિફ રંગ ઔર ઝાઈકા કે તઆમ હોંગે ઔર ઉસ બંદે કી હર કુવ્વત જૈસે જિમાઅ્ ઔર ખુર્દોનોશ મેં ઈઝાફા કિયા જાએગા કે વહ ઉન ખાનોં કો ખા કર હઝમ કર સકેગા. *(રૂહુલ બયાન : ૫/૧૨૦)*

★ મસ્જિદ કો ઢા દો ! ★

અલ્લાહ તઆલા કા ફર્માને આલીશાન હૈ :–

"وَالَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا مَسْجِداً ضِرَاراً وَّ كُفْراً وَّ تَفْرِيْقاً بَيْنَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَ اِرْصَاداً لِّمَنْ حَارَبَ اللّٰهَ وَ رَسُوْلَهٗ مِنْ قَبْلُ وَ لَيَحْلِفُنَّ اِنْ اَرَدْنَا اِلَّا الْحُسْنٰى وَ اللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّهُمْ لَكٰذِبُوْنَ"

તર્જુમા : "ઔર જિન્હોંને મસ્જિદ બનાઈ નુકસાન પહુંચાને કો

ઔર કુફ્ર કે સબબ ઔર મુસલમાનોં મેં તફર્રકા ડાલને કો ઔર ઉસકે ઈન્તિઝાર મેં જો પહલે સે અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ કા મુખાલિફ હૈ ઔર વહ ઝરૂર કસ્મેં ખાયેંગે હમને તો ભલાઈ ચાહી ઔર અલ્લાહ ગવાહ હૈ કે વહ બેશક ! ઝૂઠે હૈં." *(સૂરએ તૌબા, પારા : ૧૧, આયત : ૧૦૭)*

ઈસ આયત મેં મસ્જિદે ઝિરાર કે તઅલ્લુક સે ફર્માયા ગયા હૈ, ઈસકી કદરે તફસીલ યહ હૈ કે જબ સરકાર ﷺને મસ્જિદે કુબા મેં કુછ દિન કયામ ફર્માયા ઔર ઉસમેં નમાઝેં પઢ્હીં તો ઉસકી ફઝીલત બઢ્હ ગઈ, અબ ઉસકી બહુત હી તઅઝીમો તકરીમ કી જાને લગી તો ઉસ વક્ત જો મુનાફિકીન થે ઉનસે યહ દેખ કર રહા ન ગયા ઔર હસદ કે મારે ઉન્હોંને કહા કે હમ એક દૂસરી મસ્જિદ તામીર કરેંગે ઔર ઉસ મેં હમ નમાઝ પઢ્હેંગે. લિહાઝા ઉન્હોંને જલ્દી જલ્દી મસ્જિદ કી તામીર શુરૂ કી ઔર ઉસમેં નમાઝ ભી કાયમ કર લી, મગર યહ સબ ઉન્હોંને સરકાર ﷺ કી ઈજાઝત કે બગૈર હી કિયા થા. ઔર દિન ભર ઉસ મસ્જિદ મેં ઉનકા કામ યહી થા કે સરકાર ﷺ કે ખિલાફ મન્સૂબા આરાઈ કરતે થે, ફિર સરકાર કી ગુસ્તાખી મેં દિન કાટતે રહતે થે. લિહાઝા જબ હુઝૂર ﷺ કો હુક્મ હુવા ઔર યહ આયત નાઝિલ હુઈ તો સરકાર ﷺને હઝરત વહશી કો એક જમાઅત કે સાથ ભેજા કે જાકર ઉસ મસ્જિદ કો મુનહદિમ કર દો ! લિહાઝા વહાં પહુંચ કર ઉન્હોંને ઉસ મસ્જિદ કો આગ લગા દી ઔર ઉસકી દીવારેં મુનહદિમ કરકે મૈદાન બના દિયા, યહાં તક કે સરકાર ﷺને યહ હુક્મ દિયા કે ઉસ જગહ પર ગંદગી ઔર ગલાઝત ડાલા કરેં.

ઈસસે યહ ષાબિત હુવા કે જો મસ્જિદ મેરે આકા ﷺ કી ગુસ્તાખી વ દુશ્મની કી બિના પર બનાઈ ગઈ હો ઉસ મસ્જિદ કો મુનહદિમ કર દિયા જાયે, ઈસલિયે કે વહ મસ્જિદ નહીં. લિહાઝા હમ તમામ ખુશ અકીદા મુસલમાનોં કો ઉન ઘિનાવને અકાઈદવાલોં કી મસાજિદ મેં જાને સે પરહેઝ કરના ચાહિયે, જો હમારે આકા ﷺકો અપને બરાબર સમઝતે હૈં ઔર મુર્દા તસવ્વુર કરતે હૈં. (મઆઝલ્લાહ !) અલ્લાહ તઆલા ઉનકે ઐસે ગુમરાહ કુન અકીદોં સે તમામ મુસલમાનોં કી હિફાઝત ફર્માએ ઔર ઉનકે તસલ્લુત મેં જો મસાજિદ હૈં ઉનમેં મુસલમાનોં કો ગલ્બા અતા ફર્માએ.

★ મસાજિદ બનાને કા મક़સદ ★

રબ્બે ક़દીર ﷻને કુર્આને પાકમેં ફર્માયા :–

"وَاَنَّ الْمَسٰجِدَ لِلّٰهِ فَلَا تَدْعُوْا مَعَ اللّٰهِ اَحَدًا" **તર્જુમા** : "ઔર યહ કે મસ્જિદેં અલ્લાહ હી કી હૈં તો અલ્લાહ કે સાથ કિસી કી બંદગી ન કરો." *(પારા : ૨૯, આયત : ૧૮, કન્ઝુલ ઈમાન)*

મઝકૂરા આયતે કરીમા મેં રબ્બે ક़દીર મસાજિદ કી હક़ીક़ી હૈસિયત કો વાઝેહ ફર્મા રહા હૈ કે મસ્જિદેં તો સિર્ફ અલ્લાહ હી કી હૈં લિહાઝા ઉસમેં અલ્લાહ કે અલાવા કિસી દૂસરે કી ઈબાદત ન કરો. લિહાઝા મસાજિદ મેં ग़ૈર દીની કામ ભી બિલ્કુલ જાઈઝ નહીં હૈં. જૈસે આજ કલ કુછ લોગ સિયાસત કી બુન્યાદ પર યહૂદો નસારા કો ભી મસાજિદ મેં બુલાતે હૈં તાકિ વહ ઉનસે ખુશ હો જાયેં, ઐસે લોગ સખ્ત ગુનહગાર હોંગે ઔર યહી લોગ મસ્જિદોં કો વીરાન કરનેવાલે હૈં. ઔર ઈસી આયત કે તહત અલ્લામા ઈસ્માઈલ હક્કી رحمۃ اللہ علیہ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં : કે અલ્લાહ તઆલાને જો યહ ફર્માયા કે મસ્જિદેં અલ્લાહ કી હી હૈં, લિહાઝા અગર મસ્જિદ કિસી ગૈરુલ્લાહ કે નામ પર રખી જાયે ઉસકે બનાને યા ઉસકી મદદ કરને કી વજહ સે તો યહ શિર્ક નહીં હોગા જૈસા કે મસ્જિદે નબવી, મસ્જિદે અક़્સા. દર હક़ીક़ત મસ્જિદેં અલ્લાહ કી હી હૈં મગર મજાઝન કિસી કા નામ રખ દિયા જાતા હૈ. ઈસી તરહ અગર કોઈ સુન્ની, ग़ૌષે આ'ઝમ કા બકરા યા ग़રીબ નવાઝ કા બકરા કહે તો ઉસે મુશ્રિક નહીં કહના ચાહિયે ઈસલિયે કે હક़ીક़ત મેં અલ્લાહ કે નામ પર હી ઝબહ કિયા જાએગા સિર્ફ ઈન્તિસાબ ઉનકે નામ સે કિયા જાતા હૈ.

★ ફઝાઈલે મસ્જિદ અહાદીષ કી રૌશની મેં ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ વહદહૂ લા શરીક જિસકી ઝાત હર ઐબ સે પાક હૈ ઉસને બંદોં કી ઈબાદત કરને કી જગહ કો મસ્જિદ ફર્માયા, કરમ બાલાએ કરમ યહ કે બંદોં કો રફ़અતો બુલંદી કા મક़ામ અતા ફર્માને કે લિયે ફિર ઉન મસ્જિદોં કો અપના ઘર क़રાર દિયા તાકિ બંદા અલ્લાહ કે ઘર મેં હાઝિર હો તો ગોયા વહ અપને ખાલિક़ સે

મુલાક़ાત કર રહા હૈ. યહી વજહ હૈ કે સરકારે દોઆલમ ﷺને ઝમીન પર સબસે અચ્છી જગહ મસ્જિદ કો क़રાર દિયા.

ચુનાંચે હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"خَيْرُ الْبِقَاعِ الْمَسَاجِدُ وَ شَرُّ الْبِقَاعِ الْاَسْوَاقُ" "સબસે બેહતર જગહ મસ્જિદેં હૈં ઔર સબસે બદ્તર જગહ બાઝાર." *(ફ़તાવા રઝવિય્યહ, ૩/૪૩૨)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તાજદારે કાયનાત ﷺને સબસે બેહતર જગહ મસ્જિદ કો ફર્માયા ઔર બદ્તર જગહ બાઝાર કો. ઈસકી વજહ યહ હૈ કે હમારી તખ્લીક़ કા મક़સદ અલ્લાહ તઆલાને વાઝેહ લફ़્ઝોં મેં બયાન ફર્મા દિયા હૈ કે હમને ઈન્સાન ઔર જિન્નાત કો અપની તાઅત વ ફર્માંબરદારી કે લિયે પૈદા કિયા હૈ, ઈસલિયે જો જગહેં ઈસ મક़સદ કો ઝયાદા પૂરા કરતી હૈં વહ અલ્લાહ ﷻ કે નઝદીક મહબૂબ તરીન હૈં ઔર જિન જગહોં મેં ઝિક્રુલ્લાહ ઔર ઈતાઅત વ ફર્માંબરદારી કે બજાએ મઅ્સિયત હોતી હૈ વહ અલ્લાહ તઆલા કે નઝ़દીક બદ્તરીન જગહ હૈ.

આજ હમેં અપના એહતિસાબ કરના ચાહિયે કે હમ કિસ જગહ ઝયાદા વક़્ત ગુઝારતે હૈં, બેહતર જગહ યા બદ્તર જગહ પર. અય ઈસ્લામ કે મુક़દ્દસ શહઝાદો ! સુકૂન વ ઈત્મિનાન મસ્જિદ મેં રખા હૈ, બાઝારોં મેં નહીં, ઈસકા મતલબ યહ નહીં કે આપ તિજારત કે લિયે બાઝાર ન જાયેં ઔર વહાં લોગોં સે મેલ જોલ ન રખેં બલ્કિ મક़સૂદ યહ હૈ કે અપના क़ીમતી વક़્ત બાઝાર મેં ગુઝારને કે બજાએ મસ્જિદ યા ઘરવાલોં મેં ગુઝારને કી કોશિશ કરેં. એક મુસલમાન વહ થે જિનકી હાલત યહ થી કે અગર એક લોહાર હથૌળા ઉપર ઉઠાએ હુએ કિસી લોહે પર મારના ચાહતા મગર દરમિયાન મેં અઝાન કી આવાઝ કાન મેં પળ ગઈ તો ફૌરન હથૌળે કો હાથ સે રખ કર ખાનએ ખુદા કી તરફ ચલ પળતે. ઉન્હીં ખુશનસીબોં કે બારે મેં યહ આયતે કરીમા નાઝિલ હુઈ : "رِجَالٌ لَّا تُلْهِيْهِمْ تِجَارَةٌ وَّلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ" કિ વહ ઐસે લોગ હૈં કે

ઉનકો તિજારત ઔર ખરીદો ફરોખ્ત અલ્લાહ કે ઝિક્ર સે ગાફિલ નહીં કરતી.

અલ્લાહ ﷻ ઉન નુફૂસે કુદ્દસિયા કે નક્શે ક઼દમ પર હમેં ભી ચલને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

દૂસરી જગહ રસૂલે કરીમ રઉફો રહીમ ﷺને ફર્માયા : "مَنْ بَنٰى لِلّٰهِ مَسْجِداً بَنَى اللّٰهُ لَهٗ بَيْتاً فِى الْجَنَّةِ" જિસને અલ્લાહ ﷻ કે લિયે મસ્જિદ બનાઈ અલ્લાહ ઉસકે લિયે જન્નત મેં ઘર બનાતા હૈ. *(મુસ્લિમ શરીફ઼ : ૨૦૨)*

ઔર હઝરત અબૂ ક઼રસાફ઼ા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : મસ્જિદેં બનાઓ ઔર ઉનસે કૂળા કરકટ સાફ઼ કરો, ક્યોંકિ જિસને અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે લિયે ઘર બનાયા અલ્લાહ ઉસકે લિયે જન્નત મેં ઘર બનાતા હૈ. *(શમાઈમુલ અંબર : ૨૧)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મસ્જિદ બનાના ઔર મસ્જિદ સે કૂળા કરકટ સાફ઼ કરના યહ બહુત બળી નેકી હૈ ઈસલિયે કે જબ બંદા અલ્લાહ ﷻ કે ઘર કી સફ઼ાઈ ઉસકી રઝા ઔર બંદોં કી રાહત કે લિયે કરતા હૈ તો રબ તઆલા ભી અપની શાન કે મુતાબિક઼ ઉસકો અજર અતા કરતા હૈ.

★ મસ્જિદ મેં હાઝરી કા અજ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, ઝમીન મેં મસ્જિદેં અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે ઘર હૈં ઔર બેશક ! અલ્લાહ તઆલાને અપને ઝિમ્માએ કરમ પર લે લિયા હૈ કે ઉસકો બુઝુર્ગી અતા ફર્માએ જો ઉસકી બારગાહ મેં હાઝરી કે લિયે મસ્જિદ મેં આએ. *(શમાઈમુલ અંબર : ૨૦)*

સુબ્હાનલ્લાહ ! મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ પર કિસી કા કોઈ હક઼ નહીં, અલ્લાહ ﷻ કા સબ પર હક઼ હૈ, વહ સબસે બરતર વ બાલા હૈ. બાદશાહ હો યા ગદા પર હર કોઈ ઉસકા મોહતાજ હૈ. બાવુજૂદ ઈસકે ઉસને અપને ઝિમ્માએ કરમ પર લે લિયા હૈ કે જો કોઈ ઉસકે ઘર આએગા વહ ઝરૂર ઉસકો બુઝુર્ગી અતા કરેગા. કહીં

હમારી બેઈઝ્ઝતી કી વજહ ઉસકે ઘર સે દૂરી તો નહીં ?! અય ઈઝ્ઝત કે તલબગારો ! ઉસકે વાદે પર ભરોસા કરતે હુએ ઉસકે ઘર આ જાઓ. ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઝરૂર ઈઝ્ઝત વ સરબુલંદી હાસિલ હોગી.

★ મસ્જિદ ન આને પર વઈદ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે અગર તુમ લોગ ઘર મેં નમાઝ પઢતે જૈસે યહ નાખલફ઼ અપને ઘર મેં પઢ રહા હૈ તો તુમ અપને નબી ﷺ કી સુન્નત કે તારિક હોતે ઔર અગર તુમ સુન્નતે મોઅક્કદા કે તર્ક કો અપના આશકારા બના લેતે તો ગુમરાહ હો જાતે. *(ફતાવા રઝવિય્યહ : ૬/૩૮૧)*

ઔર હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ સે રિવાયત હૈ કે જબ અઝાન હો તો ઈન પાંચો નમાઝોં કી હિફાઝત કરો યહ નમાઝેં હિદાયત કી રાહેં હૈં, બેશક ! અલ્લાહ ﷻને અપને મહબૂબ સૈયદે આલમ ﷺકે લિયે રાહેં મુતઐયન ફર્માઈ. હમ તો યહ જાનતે થે કે ઈન નમાઝોં સે ગફ઼લત ખુલા મુનાફિક઼ હી કરેગા. એક વક઼્ત વહ થા જો હમને અપની નિગાહોં સે બઅઝ લોગોં કો દૂસરોં કે સહારે નમાઝ કે લિયે લાયા જાતા ઔર સફ઼ મેં ખળા કિયા જાતા દેખા ઔર આજ તુમને આમ તૌર પર અપને ઘર કો મસ્જિદ બના લિયા, સુનો ! અગર તુમ અપને ઘરોં મેં હી નમાઝ પઢતે રહે ઔર મસ્જિ કો તર્ક કર દિયા તો તુમ અપને નબી કરીમ ﷺ કી સુન્નત કે તારિક હોંગે ઔર અગર ઐસા હુઆ તો તુમ બળે નાશુક઼્રે કહલાઓગે. *(ફતાવા રઝવિય્યહ : ૬/૩૮૧)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષે પાક ને હમારી હાલત હમ પર વાઝેહ કર દી કે હમ ક્યા હૈં. ખુદા કે બંદો ! હુઝૂર ﷺ કે દૌરે પાક મેં મુનાફિક઼ મસ્જિદ કે બજાએ ઘર મેં નમાઝ પઢતા, લેકિન આજ અલ્લાહ રહમો કરમ ફર્માએ કે બેશતર મુસલમાન યા તો નમાઝ હી સે ગાફિલ હૈ યા ફિર ઘર હી મેં નમાઝ પઢ લેતે હૈં. પરવરદિગાર હમ સબકે હાલ પર રહમ ફર્માએ ઔર અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે સદક઼ા વ તુફૈલ નમાઝ મસ્જિદ મેં અદા કરને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ ઔર મુનાફિક઼ીન કી આદત સે બચાએ. (આમીન)

★ नूरे कामिल की बशारत ★

હઝરત બુરૈદા અસ્લમી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"بَشِّرِ الْمَشَّائِيْنَ فِي الظُّلَمِ اِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّوْرِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ"

તારીકિયોં મેં મસ્જિદોં તક કષ્રત સે પયાદા જાનેવાલોં કો રોઝે ક़યામત નૂરે કામિલ કી બશારત દે દો. *(તિર્મિઝી : ૫૩)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મગ़રિબ, ઈશા ઔર ફજર કી નમાઝેં તારીકિયોં મેં અદા કી જાતી હૈં, ઐસે મેં બંદએ મો'મિન તારીકી કા બહાના બના કર બૈઠ નહીં જાતા બલ્કિ મસ્જિદોં મેં કષ્રત સે આતા જાતા હૈ તો મેરા પરવરદિગાર ભી ઉસ પર કરમ કી નઝર ફર્માતા હૈ ઔર અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે ઝરીયાએ નૂરે કામિલ કી બશારત દિલવાતા હૈ. યક़ીનન ! ક़યામત કા હૌલનાક દિન ઔર વહાં કા ખૌફ़ સબસે ઝયાદા ખતરનાક હૈ, લિહાઝા આજ હી અહદ કરો કે હમ મસ્જિદ જાકર નમાઝ બાજમાઅત પઢ઼ેંગે.

★ જન્નત કી કિયારિયાં ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "اِذَا مَرَرْتُمْ بِرِيَاضِ الْجَنَّةِ فَارْتَعُوْا" યાની જબ તુમ જન્નત કી કિયારિયોં પર ગુઝરો તો ઉન મેં ચરો ! હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ કહતે હૈં કે મૈંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ જન્નત કી કિયારિયાં ક્યા હૈં ? ફર્માયા : મસ્જિદેં ! હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ ને ફિર અર્ઝ કિયા, વહ ચરના ક્યા હૈ ? ફર્માયા :–

"سُبْحَانَ اللّٰهِ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ" પઢ઼હા કરો. *(મિશ્કાત શરીફ : ૭૦)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રસૂલે આ'ઝમ ﷺ ને જન્નત કી કિયારિયાં કિસ જગહ કો ક़રાર દિયા ? મસ્જિદ કો ! ઔર વહાં કો ચરના ક્યા હૈ ? ફર્માયા :–

"سُبْحَانَ اللّٰهِ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ" કહના. ઈસ હદીષે પાક કા વાઝેહ મતલબ ઔર મફ़હૂમ યહ હૈ કે જો શખ્સ ખાનએ ખુદા મેં જાકર ઉસકી તસ્બીહ, તહલીલ ઔર અવરાદો વઝાઈફ़ મેં મશ્ગૂલ રહતા હૈ ઔર યહ તસ્બીહ પઢ઼હતા હૈ :–

"سُبْحَانَ اللّٰهِ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ" વહ મરને કે બાદ જન્નત મેં અન્વા વ અક़્સામ કી નેઅ્મતોં સે બહરાવરહોગા.

★ मक़्सूदे तामीरे मसाजिद ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "اِنَّمَا بُنِيَ الْمَسْجِدُ لِذِكْرِ اللّٰهِ وَ الصَّلٰوةِ" યહ મસ્જિદેં ફ़ક़્ત અલ્લાહ તઆલા કે ઝિક્ર ઔર નમાઝ કે લિયે બનાઈ ગઈ હૈં. *(શમાઈમુલ અંબર : ૨૧)*

ઔર હઝરત અબૂ ઝમુરહ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે અમીરુલ મો'મિનીન સૈયદના અબૂ બકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા કે મસ્જિદેં ઝિક્રે ઈલાહી કે લિયે બનાઈ ગઈ હૈં.

ઔર હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : મસ્જિદ મેં હર તરહ કી ગુફ્તગૂ ફુઝૂલ હૈ મગર કુર્આન કી તિલાવત, અલ્લાહ તઆલા કા ઝિક્ર ઔર અચ્છી બાત પૂછના યા ઉસકા જવાબ દેના. *(શમાઈમુલ અંબર : ૨૧)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ઼ને વાઝેહ કર દિયા કે મસ્જિદ મેં અલ્લાહ કે ઝિક્ર ઔર નમાઝ કે અલાવા ઉમૂરે દુન્યા સે પરહેઝ કરના ચાહિયે. ઝિક્ર કે લફ़્ઝ મેં બળી વુસ્અત હૈ, અગર બંદએ મો'મિન દીને ઈસ્લામ યા પૈગંબરે ઈસ્લામ ﷺ કે ઝિક્રે પાક કો મસ્જિદ મેં કરે તો યહ સબ ભી અલ્લાહ કા ઝિક્ર હી શુમાર હોગા. અલબત્તા ! દુન્યા કી બાતોં સે બચના ઝરૂરી હૈ કે મસ્જિદ કા તક़્દુસ પામાલ હોતા હૈ ઔર સખ્ત ગુનાહ ભી હૈ. લિહાઝા મસ્જિદ મેં સિર્ફ઼ ઔર સિર્ફ઼ દીની બાતેં હી હોં ઔર નમાઝ, તિલાવત, દુરૂદ વ સલામ વ બયાન હી હો.

★ મસ્જિદ મેં મમ્નૂઅ્ હૈ ★

હઝરત સાલિમ બિન અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કે અમીરુલ મો'મિનીન હઝરત ઉમર ફારૂક़ رضی اللہ عنہ ને મસ્જિદે નબવી કે કિનારે એક કુશાદા જગહ બનાઈ ઔર ઉસકા નામ બતીહા રખા. ફિર ફર્માયા, જો બાત કરને કા ઈરાદા કરે યા શેઅ્ર કહના ચાહે યા બુલંદ આવાઝ સે બોલના ચાહે તો ઈસ કુશાદા જગહ મેં આએ. *(શમાઈમુલ અંબર : ૧૯)*

મેરે પ્યારે આકા़ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મસ્જિદે નબવી કે કિનારે ઉસ જગહ કો બનાને કી વજહ યહ થી કે ઉસ દૌર મેં રિઆયા કે મસાઈલ ઔર ફૈસલે સબ કુછ મસ્જિદ હી મેં હોતે થે. વુફૂદ કા આના ઔર દીગર ઝરૂરી અહકામ વગૈરા મસ્જિદ હી મેં જારી હોતે, મુસલમાનોં કી તાદાદ દિન બદિન બઢ્હતી ગઈ ઔર મસાઈલ ભી બઢ્હતે ચલે ગએ, લિહાઝા એક ખાસ જગહ બાત કરને કે લિયે મખ્સૂસ કી ગઈ તાકિ દૂસરોં કી ઈબાદતોં મેં ખલલ વાકે़અ્ ન હો બલ્કિ બાતચીત કે લિયે એક ખાસ મકા़મ પર ચલે જાયેં તાકિ મસ્જિદ કા તકદ્દુસ બાકી़ રહે.

★ સારી ઝમીન મસ્જિદ હૈ ★

હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : મુઝે પાંચ ચીઝેં અતા કી ગયીં જો મુઝ સે પહલે કિસી નબી કો ન દી ગયીં.

- ☆ મેરી મદદ ઈસ તરફ ફર્માઈ ગઈ કે એક માહ કી મસાફત સે કુફ્ફાર કે કુલૂબ મેં મેરે લશ્કર કા રોબ ડાલ દિયા ગયા.
- ☆ મેરે લિયે તમામ ઝમીન જાએ સજદા ઔર પાક બના દી ગઈ લિહાઝા મેરા ઉમ્મતી જિસ જગહ નમાઝ કા વક્ત પાએ ઉસી જગહ નમાઝ પઢ્હ લે.
- ☆ મેરે લિયે માલે ગનીમત હલાલ કર દિયા ગયા.
- ☆ દૂસરે અંબિયા કિસી ખાસ કૌમ કી તરફ મબ્ઊષ હુએ થે લેકિન મુઝે તમામ ઈન્સાનોં કી તરફ રસૂલ બના કર ભેજા ગયા.
- ☆ મન્સબે શફાઅત સે મુઝે સરફરાઝ કિયા ગયા. *(જામિઉલ અહાદીષ : ૫૧૮-૫૧૯)*

સુબ્હનલ્લાહ ! રહ़મતે આલમ ﷺ ને પાંચ એઝાઝાત બયાન ફર્માએ જિન મેં એક બળા એઝાઝ યહ હૈ કે હમારે લિયે સારી રુએ ઝમીન મસ્જિદ બના દી ગઈ, લિહાઝા હુઝૂર ﷺ કા ઉમ્મતી જબ જહાં વક્ત હો વહાં નમાઝ અદા કર લે યાની મસ્જિદ વગૈરા કરીબ નહીં હૈ ઔર નમાઝ કા વક્ત હુઆ તો રાસ્તે કે કિનારે પર ભી નમાઝ અદા કર કે ઉસકી નમાઝ હો જાયેગી. લિહાઝા મુસલમાનો ! નમાઝ પઢ્હને મેં ટાલ મટોલ ઔર બહાના બાઝી સે બાઝ આ જાઓ. આકા़ ﷺ કા સદકા़ હૈ કે તમામ ઝમીન કો મસ્જિદ બની દી ગઈ.

★ મસ્જિદે નબવી મેં નમાઝ કી ફઝીલત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :-

صَلٰوةٌ فِیْ مَسْجِدِیْ هٰذَا خَیْرٌ مِّنْ اَلْفِ صَلٰوةٍ فِیْمَا سِوَاهُ اِلَّا الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ

મેરી ઈસ મસ્જિદ મેં એક નમાઝ ઈસકે અલાવા દૂસરી મસ્જિદ કે મુકા़બલે મેં એક હઝાર નમાઝોં સે બેહતર હૈ મગર મસ્જિદે હરામ કે મુકા़બિલે મેં નહીં. *(મિશ્કાત શરીફ : ૬૭)*

મેરે પ્યારે આકા़ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રહ़મતે આલમ ﷺ કા ઈખ્તિયાર તો મુલાહેઝા કરો કે અપની મસ્જિદ કે ષવાબ કો દૂસરી મસ્જિદોં કે ષવાબ કે મુકા़બલે મેં કઈ ગુના બઢ્હા દિયા. રબને અપને ફઝ્લ સે હુઝૂર રહ़મતે આલમ ﷺ કો ઈખ્તિયાર દિયા હૈ કે જિતના ચાહેં ષવાબ બઢ્હા દેં. સુબ્હાનલ્લાહ ! અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો મસ્જિદે નબવી શરીફ ઔર મસ્જિદે હરામ ઔર બૈતુલ મુકદ્દસ મેં નમાઝ કી અદાયગી કી તૌફીક़ ઔર મૌકા़ ઈનાયત ફર્માએ.

★ બૈતુલ મુકદ્દસ મેં નમાઝ કી ફઝીલત ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : જબ હઝરત સુલૈમાન علیہ السلام બૈતુલ મુકદ્દસ કી તામીર સે ફારિગ હુએ તો અલ્લાહ તઆલાને તીન દુઆએં કીં, પહલી દુઆ યહ ફર્માઈ કે લોગોં કે દરમિયાન ફૈસલા કરને કી ઐસી કુવ્વત અતા

હો જો અલ્લાહ તઆલા કે હુક્મ કે મુવાફિક હો, દૂસરી દુઆ યહ કે ઐસી હુકૂમત હો જો બાદ મેં કિસી કો ન મિલે, તીસરી દુઆ યહ ફર્માઈ કે જો ઈસ મસ્જિદે બૈતુલ મુક્દસ મેં ફક્ત નમાઝ કા ઈરાદા કરકે આએ તો વહ ગુનાહોં સે ઐસા પાક હો જાએ જૈસે આજ હી માં કો પેટ સે પૈદા હુઆ. હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, લેકિન દો ચીઝેં અતા ફર્મા દી ગયીં ઔર મુઝે કામિલ ઉમ્મીદ હૈ કે તીસરી ભી અતા ફર્મા દી ગઈ. *(જદુલ મુમ્તાર : ૨/૨૬૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દો ચીઝેં જો બઝાહિર અતા હુઈ વહ વાઝેહ થીં. હુકૂમત ઔર ફૈસલે કી કુવ્વત ઔર તીસરી ચીઝ કે તઅલ્લુક સે ગૈબદાં નબી ﷺને ઉમ્મીદ ઝાહિર કી કે વહ ભી અતા ફર્મા દી ગઈ હોગી ઔર વહ હૈ બૈતુલ મુક્દસ મેં નમાઝ અદા કરને કે ઈરાદે સે આનેવાલે કા ગુનાહોં સે પાક હો જાના. અલ્લાહ હમ સબકો બૈતુલ મુક્દસ મેં નમાઝ અદા કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ મસ્જિદ રોશન કરને કી અહમિયત ★

હઝરત ઈસ્માઈલ બિન ઝિયાદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે અમીરુલ મો'મિનીન હઝરત અલી رضی اللہ عنہ માહે રમઝાનુલ મુબારક મસ્જિદોં કે પાસ સે ગુઝરે તો ઉનમેં ચિરાગ રોશન થે. યહ દેખકર આપને યહ દુઆઈયા કલિમાત કહે, અય અલ્લાહ ! અમીરુલ મો'મિનીન સૈયદના ઉમર ફારૂક رضی اللہ عنہ કી કબ્ર કો ઈસી તરહી રૌશન ફર્મા દે જિસ તરહ ઉન્હોંને હમારી મસ્જિદોં કો રોશન કિયા. *(ફતાવા રઝવિય્યહ : ૩/૫૯૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ સે યહ બાત વાઝેહ હુઈ કે મસ્જિદોં મેં રોશની કરના સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ કો કિતના પસંદ થા, ઔર ક્યોં ન હો અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કા ઘર જબ મુનવ્વર હોગા તો લોગ બઈત્મિનાન વ સુકૂન હુઝૂરિએ કલ્બ કે સાથ ઉસમેં ઈબાદત કરેંગે, નમાઝ કી અદાયગી કે સાથ તિલાવતે કુર્આને મુક્દસ ભી કરેંગે, તારીકી કી વહશત ઔર ખૌફ ભી દિલ મેં ન હોગા. લિહાઝા ! અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ તૌફીક દે તો ઝરૂર બિઝ્ઝરૂર મસ્જિદોં મેં રોશની કા એહતિમામ કરો. ઈન્શાઅલ્લાહ ! મૌલાએ કાયનાત હઝરત

અલી رضی اللہ عنہ કી દુઆ કા કુછ હિસ્સા ઝરૂર મિલ જાએગા.

ઔર હઝરત અનસ બિન માલિક رضی اللہ عنہ કા ફૌલ હૈ કે જો શખ્સ મસ્જિદ મેં ચિરાગ જલાએ જબ તક ઉસ ચિરાગ કી રોશની સે મસ્જિદ મુનવ્વર હોતી હૈ હામિલીને અર્શ તમામ ફિરિશ્તે ઉસકે લિયે મગ્ફિરત કી દુઆ કરતે હૈં. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મુસલમાન આજ કે દૌર મેં બલ્બ, ઝૂમર, ટયૂબ લાઈટ વગૈરા કે ઝરિયે મસ્જિદ કો રોશન કરે તો યકીનન ! વહ ભી મઝકૂરા દુઆ મેં હિસ્સાદાર હો સકતા હૈ ઔર દુઆ ભી મામૂલી મખ્લૂક કી નહીં બલ્કિ અલ્લાહ કે તમામ માસૂમ ફિરિશ્તે ઐસે શખ્સ કે લિયે મગફિરત કી દુઆ કરતે હૈં.

★ મસાજિદ કે દરજાત ★

હઝરત અનસ બિન માલિક رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા : કે આદમી કી નમાઝ ઘર મેં એક નમાઝ હૈ ઔર ઉસકી નમાઝ ઉસ મસ્જિદ મેં જિસમેં જુમ્આ હોતા હૈ પાંચસો નમાઝ કે બરાબર હૈ ઔર ઉસકી નમાઝ મસ્જિદે અક્સા મેં પચાસ હઝાર નમાઝોં કે બરાબર હૈ ઔર ઉસકી નમાઝ મેરી મસ્જિદ મેં પચાસ હઝાર નમાઝોં કે બરાબર હૈ ઔર ઉસકી નમાઝ મસ્જિદે હરામ મેં એક લાખ નમાઝોં કે બરાબર હૈ.

લેકિન મોહલ્લેવાલોં કે લિયે મોહલ્લે કી મસ્જિદ મેં નમાઝ પઢના બનિસ્બત જામે મસ્જિદ કે અફઝલ વ આ'લા હૈ, સલફે સાલિહીન સહાબા વ તાબઈન કા અમલ ઈસ પર શાહિદ હૈ કે સબ પંજગાના નમાઝેં અપને અપને મોહલ્લે કી મસ્જિદ મેં પઢતે થે, ઉનકો છોળ કર જામા મસ્જિદ મેં ન જાતે થે. ઈસસે માલૂમ હુવા કે આમ લોગોં કે લિયે યહ ફઝીલત સિર્ફ નમાઝે જુમ્આ કે સાથ મખ્સૂસ હૈ, અલબત્તા અહલે મોહલ્લા કે લિયે પંજગાના નમાઝોં મેં ભી પાંચ સો નમાઝોં કા ષવાબ હોગા. ઈસ લિયે અલ અશબાહ વન્નઝાઈર મેં હૈ કે મોહલ્લા કી મસ્જિદ (અહલે મોહલ્લા કે લિયે) જામા મસ્જિદ હૈ મગર જબ કે જામા મસ્જિદ કા ઈમામ સુન્ની આલિમ હો તો ફિર જામા મસ્જિદ હી અફઝલ હૈ. *(અલ અશબાહ : ૧૮૫)*

★ મસ્જિદ કી સફાઈ ★

મશહૂર સહાબિએ રસૂલ હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે અકરમ નબીએ મોહતરમ ﷺ ને ફર્માયા :—

"عُرِضَتْ عَلَيَّ اُجُوْرُ اُمَّتِيْ حَتّٰى الْقَذَاةُ يُخْرِجُهَا الرَّجُلُ مِنَ الْمَسْجِدِ وَ عُرِضَتْ عَلَيَّ ذُنُوْبُ اُمَّتِيْ فَلَمْ اَرَ ذَنْباً اَعْظَمَ مِنْ سُوْرَةٍ مِّنَ الْقُرْآنِ اَوْ آيَةٍ اُوْتِيَهَا رَجُلٌ ثُمَّ نَسِيَهَا"

મેરે સામને મેરી ઉમ્મત કે આમાલે ખૈર પેશ કિયે ગએ યહાં તક કે ઉસકે બારે મેં જો કિ કૂળા યા મિટ્ટી મસ્જિદ સે કોઈ નિકાલતા હૈ. ઔર મેરે સામને મેરે ઉમ્મતિયોં કે ગુનાહ પેશ કિયે ગએ લેકિન ઈસસે બળા ગુનાહ મૈંને નહીં દેખા કે કિસી શખ્સને એક સૂરત યા આયત કો યાદ કર કે ઉસકો ભૂલા દિયા હો. *(અત્તરગીબ : ૧/૧૩૯)*

اَللّٰهُ اَكْبَر! મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મસ્જિદ સે કૂળા કરકટ યા મિટ્ટી નિકાલના યહ અમલ ભી બારગાહે રસૂલ ﷺ મેં પેશ કિયા જાતા હૈ. ઝરા સોચો કે રહમતે આલમ ﷺ ને ઈસ અમલ કો આમાલે ખૈર મેં શુમાર ફર્માયા. લિહાઝા અગર મસ્જિદ મેં કભી કૂળા કરકટ યા મિટ્ટી દેખો તો ઉસે ઉઠા કર બાહર ફેંક દો, યહ ન સોચો કે યહ તો સિર્ફ મસ્જિદ કે ખાદિમ કા કામ હૈ બલ્કિ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી રઝા કે લિયે ઉસકે ઘર કો સાફ કરો. ઈન્શાઅલ્લાહ ! અજરે અઝીમ કે હકદાર બન જાઓગે.

★ આદાબે મસ્જિદ ★

હઝરત અબૂ કતાદા رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : "اِذَا دَخَلَ اَحَدُكُمُ الْمَسْجِدَ فَلْيَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ قَبْلَ اَنْ يَجْلِسَ" કિ જબ તુમ મેં કોઈ મસ્જિદ મેં દાખિલ હો તો મસ્જિદ મેં બૈઠને સે પહલે દો રકઅત (તહય્યતુલ મસ્જિદ) અદા કર લે. *(બુખારી શરીફ, મિશ્કાત શરીફ : ૬૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે

યહ બાત વાઝેહ હોતી હૈ કે મસ્જિદ મેં દાખિલ હોતે હી અગર વક્તે મકરૂહ ન હો તો ઝરૂર દો રકઅત તહય્યતુલ મસ્જિદ અદા કર લેં ઈસકે બેશુમાર ફાયદે ઔર ફઝાઈલ મૌજૂદ હૈં, ખૂદ રસૂલે આ'ઝમ ﷺ ઔર સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ ઈસકા ખાસ એહતિમામ ફર્માતે થે.

હઝરત અનસ બિન માલિક رضی اللہ عنہ કા ક્વૌલ હૈ કે ઝમીન કા હર વહ ટુકળા જિસ પર નમાઝ અદા કી જાતી હૈ યા ઝિકે ખુદા કિયા જાતા હૈ વહ ઈદ ગિર્દ કે તમામ કિતઆત પર ફખ્ર કરતા હૈ ઔર ઉપર સે નીચે સાતવીં ઝમીન તક વહ મુસર્રત વ શાદમાની મહસૂસ કરતા હૈ ઔર જબ બંદા કિસી ઝમીન પર નમાઝ પળહતા હૈ તો વહ ઝમીન ઉસ પર ફખ્ર કરતી હૈ. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ : ૫૩૪)*

★ જન્નત મેં લે જાનેવાલા અમલ ★

હુઝૂર નબીએ કરીમ ﷺ કા ઈર્શાદ હૈ કે મસ્જિદ મેં ઝાળુ દેના મસ્જિદ કો પાક સાફ રખના, મસ્જિદ કા કૂળા કરકટ બાહર ફેંકના, મસ્જિદ મેં ખુશ્બૂ સુલગાના બિલખુસૂસ જુમ્આ કે દિન મસ્જિદ કો ખુશ્બૂ મેં બસાના જન્નત મેં લે જાનેવાલે કામ હૈં. *(ઈબ્ને માજહ)*

સુબ્હાનલ્લાહ ! મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમેં ઝરૂર ઝરૂર મઝકૂરા કામ કરને કી કોશિશ કરની ચાહિયે. ખાસ તૌર પર જુમ્આ કે રોઝ મસ્જિદ કો ઈત્ર ઔર મુસલ્લિયોં કો ભી મુઅત્તર કરને કી કોશિશ કરેં ઔર વક્ત નિકાલ કર મસ્જિદ કી સફાઈ ભી કરેં. પ્યારે આકા ﷺ કા વાદા હક્ક હૈ, ઈન્શાઅલ્લાહ ! જન્નત કે હકદાર બન જાઓગે.

ઔર નબીએ કરીમ ﷺ ને યહ ભી ફર્માયા કે મસ્જિદ કા કૂળા કરકટ સાફ કરના હસીન આંખોંવાલી હૂર કા મહર હૈ. *(તબ્રાની)*

ઔર એક રિવાયત મેં હૈ કે જો મસ્જિદ સે અઝિય્યત કી ચીઝ નિકાલે અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ઉસકે લિયે જન્નત મેં ઘર બનાએગા. *(ઈબ્ને માજહ)*

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ કે ઝમાનએ અકદસ મેં મસ્જિદે નબવી શરીફ કચ્ચી ઈંટોં સે બની

હુઈ થી ઔર ઉસકી છત ખજૂર કી શાખોં કી ઔર સુતૂન ખજૂર કે તનોં કે થે. ફિર સૈયદના અમીરુલ મો'મિનીન અબૂ બકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ ને ઉસમેં કુછ ઈઝાફ઼ા નહીં ફ઼ર્માયા. લેકિન અમીરુલ મો'મિનીન સૈયદના ઉમર ફ઼ારૂક़ે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ ને અપને ઝમાનએ ખિલાફ઼ત મેં ઉસકી તામીર ઈસ તરહ કરાઈ કે દીવારેં કચ્ચી ઈંટોં કી, છત ખજૂર કી શાખોં કી ઔર સુતૂન ખજૂર કે તનોં કે થે. યાની યહ તામીર ભી હસ્બે સાબિક़ થી. ફિર અમીરુલ મો'મિનીન સૈયદના હઝરત ઉષ્માને ग़नी رضی اللہ عنہ કા ઝમાના આયા તો આપને ઉસમેં કાફ઼ી તબ્દીલી કી, દીવારેં મુનક્ક़શ પત્થર ઔર ઉન પર ગચ્કારી ઔર સુતૂન મુનક્ક़શ પત્થરોં કે ઔર છત શાખોં કી બનવાઈ. *(જામિઉલ અહાદીષ : ૫૨૧)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ઼ સે યહ પતા ચલા કે ઝરૂરત કે મુતાબિક़ મસ્જિદ કી તૌસીઅ્ ઔર ઈસ્તિતાઅત કે મુતાબિક़ નક़શો નિગાર જાઈઝ હૈ કે ખુલફ઼ાએ રાશિદીન ને યહ કામ અંજામ દિયે. રબ્બે ક़દીર હમેં ભી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

★ અલ્લાહ કો મહબૂબ ★

હમ સબકે આક़ા વ મૌલા ﷺ કા ફ઼ર્માન હૈ કે જબ તુમ મેં સે કોઈ મસ્જિદ સે મહબ્બત કરતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ઉસસે મહબ્બત રખતા હૈ. *(મુકાશફ઼તુલ ક़ુલૂબ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અગર હમ ઔર આપ ચાહતે હૈં કે બારગાહે ખુદાવંદી કે મહબૂબ વ મુક़ર્રબ હો જાયેં તો આજ હી સે મસાજિદ સે મહબ્બત કરને લગ જાયેં. અલ્લાહ عزوجل અપને કુર્બ કી દૌલત સે નવાઝ઼ દેગા. અલ્લાહ તઆલા અપને મહબૂબ ﷺ કે સદક़ા વ તુફૈલ હમેં ઈસકી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

★ મગફિરત કી દુઆ ★

હુઝૂર તાજદારે દોઆલમ ﷺ કા ફ઼ર્માન હૈ કે તુમ મેં કોઈ ફ઼ર્દ જબ તક જાએ નમાઝ઼ પર રહતા હૈ ફિરિશ્તે ઉસકે લિયે મગફિરત વ બખ્શિશ કી દુઆએં કરતે હૈં. ઔર કહતે હૈં, અય અલ્લાહ ! ઈસ પર સલામતી

નાઝિલ ફ઼ર્મા, અય અલ્લાહ ! ઈસ પર રહમ ફ઼ર્મા, ઔર અય અલ્લાહ ! ઈસે બખ્શ દે. યહ દુઆએં ઉસ વક़્ત તક જારી રહતી હૈં જબ તક કે વહ કિસી સે બાત ન કરે.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સુબ્હાનલ્લાહ ! કિતની બળી સઆદત કી બાત હૈ કે અગર આપ મસ્જિદ મેં દાખિલ હોકર એઅતિકાફ઼ કી નિયત કરકે બાવુઝૂ બૈઠે રહેં તો ચાહે આપ નમાઝ઼ ઔર દીગર ઈબાદતેં કરેં યા ન કરેં મૌલા તઆલા હર લમ્હા ષવાબ અતા ફ઼ર્માતા રહેગા.

★ અલ્લાહ કે ઝાઈર (મુલાક़ાતી) ★

મક્કી મદની સરકાર ﷺ કા ફ઼ર્માન હૈ કે અલ્લાહ તઆલા કા યહ ઈર્શાદ બઅઝ ઈલ્હામી કિતાબોં મેં મૌજૂદ હૈ કે ઝમીન પર મસ્જિદેં મેરા ઘર હૈં ઔર ઉનકી તામીર વ આબાદી મેં હિસ્સે લેનેવાલે મેરે ઝાઈર હૈં. બસ, ખુશખબરી ! મેરે ઉસ બંદે કે લિયે જો અપને ઘર મેં તહારત હાસિલ કરકે મેરે ઘર મેં મેરી ઝિયારત કો આતા હૈ. લિહાઝા મુઝ પર હક્ક़ હૈ કે મૈં આનેવાલે ઝાઈર કો ઈઝ્ઝત વ વક़ાર અતા કરૂં. *(મુકાશફ઼તુલ ક़ુલૂબ)*

હુઝૂરે અક़્દસ ﷺ ઈર્શાદ ફ઼ર્માતે હૈં, જિસને ઘર મેં અચ્છી તરહ વુઝૂ કિયા ફિર મસ્જિદ કો આયા વહ અલ્લાહ કા ઝાઈર હૈ ઔર જિસકી ઝિયારત કી જાયે ઉસ પર હક્ક़ હૈ કે ઝાઈર કા ઈકરામ કરે. *(તબ્રાની)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા દોનોં હદીષોં સે યહ બાત સમઝ મેં આતી હૈ કે મસ્જિદ અલ્લાહ عزوجل કે દીદાર કી જગહ હૈ. ઘર સે અલ્લાહ عزوجل કે દીદાર કી નિયત સે જો શખ્સ મસ્જિદ આતા હૈ અલ્લાહ عزوجل પર હક્ક़ હૈ કે વહ ઉસકો ઈઝ્ઝત વ વક़ાર અતા ફ઼ર્માએ. ઔર આક़ા ﷺ કે ફ઼ર્માન : "اَلصَّلٰوةُ مِعْرَاجُ الْمُؤْمِنِيْنَ" સે ભી માલૂમ હોતા હૈ કે બંદએ મો'મિન નમાઝ઼ મેં અલ્લાહ عزوجل સે હમકલામ હોતા હૈ ઔર નિગાહવાલે બસા અવક़ાત દીદારે તજલ્લિયાતે ઈલાહી સે શાદકામ ભી હુએ હૈં, અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત હમારી આંખોં મેં ભી વહ વસ્ફ઼ પૈદા ફ઼ર્મા દે.

★ મસ્જિદ મેં આને કી ફઝીલત ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : જો સુબહ કો અવ્વલ દિન મેં યા આખિર દિન મેં મસ્જિદ કો ગયા અલ્લાહ તઆલા ઉસકી મહેમાની જન્નત મેં કરેગા. (સુબહ કે વક્ત યા આખિર દિન મેં જિસ વક્ત ભી વહ મસ્જિદ ગયા હો). *(બુખારી શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આમ તૌર પર યહાં દોનોં વક્ત આરામ કે હોતે હૈં ઐસે મેં બંદા અપની પ્યારી નીંદ કુર્બાન કરકે અપને ઘર કે બજાએ મૌલા عزوجل કે ઘર કો તરજીહ દેતા હૈ તો વહ કરીમ ભી અપની શાન કે મુતાબિક અજ્ર અતા ફર્માતા હૈ, યાની જન્નત મેં મહેમાની કા વાદા ફર્માતા હૈ. સુબ્હાનલ્લાહ ! મેરા કરીમ જબ મેહમાની ફર્માએગા તો ક્યા શાન હોગી !

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે સરવરે કાયનાત ﷺ કા ઈર્શાદ હૈ, જબ તુમ કિસી ઐસે આદમી કો દેખો જો મસ્જિદ મેં આને કા આદી હો તો ઉસકે ઈમાન કી ગવાહી દો. *(મિશ્કાત : ૬૯)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આઓ આજ સે નિયત કરેં કે ઈન્શાઅલ્લાહ ! મસ્જિદ મેં જાને મેં કોતાહી નહીં કરેંગે ઔર ખૂદ ભી મસ્જિદ જાને કે પાબંદ બનેંગે ઔર અપની ઔલાદ કો, દોસ્ત વ અહબાબ કો ભી મસ્જિદ જાને કા પાબંદ બનાએંગે.

હુઝૂરે અકદસ ﷺ ફર્માતે હૈં : મર્દ કી નમાઝ મસ્જિદ મેં જમાઅત કે સાથ, ઘર મેં ઔર બાઝાર મેં પઢને સે ૨૫ દરજા ઝાઈદ હૈ ઔર યહ યૂં હી હૈ કે જબ અચ્છી તરહ વુઝૂ કરકે મસ્જિદ કે લિયે નિકલા તો જો કદમ ચલતા હૈ ઉસસે દરજા બુલંદ હોતા હૈ ઔર ગુનાહ મિટતા હૈ ઔર જબ નમાઝ પઢતા હૈ તો મલાઈકા બરાબર ઉસ પર દુરૂદ ભેજતે રહતે હૈં. જબ તક કે અપને મુસલ્લા પર હૈ હમેશા નમાઝ મેં હૈ ઔર જબ તક નમાઝ કા ઈન્તિઝાર કર રહા હૈ. *(બુખારી શરીફ)*

હુઝૂર ﷺ ફર્માતે હૈં જો અચ્છી તરહ વુઝૂ કરકે ફર્ઝ નમાઝ કો ગયા ઔર મસ્જિદ મેં નમાઝ પઢી ઉસકી મગફિરત હો જાયેગી. *(નસાઈ)*

★ હર કદમ પર દસ નેકિયાં ★

એક રિવાયત મેં હૈ કે હર કદમ કે બદલે દસ નેકિયાં લિખી જાતી હૈં ઔર જબ સે ઘર સે નિકલતા હૈ વાપસી તક નમાઝ પઢનેવાલોં મેં લિખા જાતા હૈ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મસ્જિદ મેં નમાઝ કે ઈંતિઝાર મેં બૈઠના ઘર સે વુઝૂ કર કે પૈદલ નિકલના અલ્લાહ કી બારગાહ સે બેહિસાબ નેકિયોં કે હાસિલ કરને કા બેહતરીન ઝરિયા હૈ, યકીનન ! યહ નેકિયાં કલ બરોઝે કયામત ખૂબ કામ આયેંગી. લિહાઝા ઝરૂર થોળી સી કુર્બાની દેકર નેકિયોં કા ઝખીરા જમા કરને કી કોશિશ કરેં.

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ કહતે હૈં કે મસ્જિદે નબવી કે ગિર્દ કુછ ઝમીનેં ખાલી હુઈ, બનૂ સલમાને ચાહા કે મસ્જિદ કે કરીબ આ જાયેં, યહ ખબર નબીએ કરીમ ﷺ કો પહુંચી. ફર્માયા, મુઝે ખબર પહુંચી હૈ કે તુમ મસ્જિદ કે કરીબ ઉઠ આના ચાહતે હો ? અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ હાં ! ઈરાદા તો હૈ. ફર્માયા : અય બનૂ સલમા ! અપને ઘરોં હી મેં રહો તુમ્હારે કદમ લિખે જાયેંગે. દોબારા ઈસકો ફર્માયા : બનૂ સલમા કહતે હૈં, લિહાઝા હમકો ઘર બદલના પસંદ ન આયા. *(રવાહુ મુસ્લિમ વગૈરા)*

મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે યહ બાત સમઝ મેં આઈ કે મસ્જિદ કી તરફ જિતને કદમ ચલેંગે ઉતના હી ઝયાદા ષવાબ મિલેગા. ઔર રહમતે આલમ ﷺ કો ભી યહ પસંદ હૈ કે હમ મસ્જિદ કી તરફ પૈદલ ચલેં.

★ હર કદમ પર ષવાબ ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما કહતે હૈં કે અન્સાર કે ઘર મસ્જિદ સે દૂર થે, ઉન્હેં કરીબ આના ચાહા ઈસ પર યહ આયત નાઝિલ હુઈ : "وَ نَكْتُبُ مَا قَدَّمُوْا وَ آثَارَهُمْ" "જો ઉન્હોંને નેક કામ આગે ભેજે વહ ઔર ઉનકે નિશાને કદમ હમ લિખતે હૈં." *(રવાહુ ઈબ્ને માજહ)*

હુઝૂર તાજદારે કાયનાત ﷺ ફર્માતે હૈં : સબસે બળ્હકર નમાઝ મેં ઉસકા ષવાબ હૈ જો ઝયાદા દૂર સે આએ. *(રવાહુલ બુખારી વ મુસ્લિમ)*

હઝરત ઉબૈય બિન કઅબ رضی اللہ عنہ કહતે હૈં, એક અન્સારી કા ઘર મસ્જિદ સે સબસે ઝયાદા દૂર થા ઔર કોઈ નમાઝ ઉનકી ખતા ન હોતી, ઉનસે કહા ગયા, કાશ ! તુમ કોઈ સવારી ખરીદ લો, કી અંધેરે ઔર ગર્મી મેં ઉસ પર સવાર હોકર આઓ. તો ઉન્હોંને જવાબ દિયા, મૈં ચાહતા હૂં કે મેરા મસ્જિદ કો જાના ઔર ફિર ઘર કો વાપસ આના લિખા જાએ. ઈસ પર નબી ﷺને ફર્માયા : અલ્લાહને તુઝે યહ સબ જમા કરકે દે દિયા. *(રવાહુ મુસ્લિમ વગૈરા)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ કો ષવાબ કી કિતની હિર્સ થી કે હર રાહત કો કુર્બાન કર દેતે ઔર તકલીફ ઉઠા કર ષવાબ જમા કરને કી ફિક્ર કરતે. લેકિન આજ હમારા હાલ ખૂબ ઝાહિર હૈ. અય કાશ ! હમ ચંદ કદમ કે ફાસલે પર મસ્જિદ મેં પૈદલ જાકર સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ કે નક્શે કદમ પર ચલને કી કોશિશ કરતે.

★ ગુનાહ મિટાને કા નુસ્ખા ★

હુઝૂરે અકદસ ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કે તકલીફ મેં પૂરા વુઝૂ કરના ઔર મસ્જિદ કી તરફ ચલના ઔર એક નમાઝ કે બાદ દૂસરી નમાઝ કા ઈન્તિઝાર કરના ગુનાહોં કો અચ્છી તરહ ધો દેતા હૈ. *(રવાહુલ બઝ્ઝાર વ અબૂ યઅ્લા)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કોશિશ કરેં કે મસ્જિદ કી તરફ નમાઝ કે લિયે ઘર સે વુઝૂ કરકે ઔર જમાઅત સે પહલે જાકર જમાઅત કા ઈન્તિઝાર ભી કરેં. જમાઅત કા ઈન્તિઝાર ભી ષવાબ ઔર નમાઝ કા ઈન્તિઝાર ભી ષવાબ ઔર સાથ હી સાથ ગુનાહોં સે નજાત કા ભી ઝરિયા હૈ.

★ અલ્લાહ કી ઝમાનત મેં ★

હુઝૂર રહમતે આલમ, નૂરે મુજસ્સમ, ફખ્રે આદમ વ બની આદમ ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં : તીન અશ્ખાસ અલ્લાહ કી ઝમાન મેં હૈં અગર ઝિંદા રહેં તો કિફાયત કરે, મર જાયેં તો જન્નત મેં દાખિલ કરે, જો શખ્સ

ઘર મેં દાખિલ હો ઔર ઘરવાલોં પર સલામ કરે વહ અલ્લાહ કી ઝમાન મેં હૈ, ઔર જો મસ્જિદ કો જાએ અલ્લાહ કી ઝમાન મેં હૈ, ઔર જો અલ્લાહ કી રાહ મેં નિકલા વહ અલ્લાહ કી ઝમાન મેં હૈ. *(રવાહુ અબૂ દાઉદ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા તીનોં અમલ કે આદી બનો ઔર અલ્લાહ ﷻ કી ઝમાનત હાસિલ કરો. યાદ રખો કે અલ્લાહ કે ઝિમ્માએ કરમ સે બેહતર કિસી કા ઝિમ્મા નહીં હો સકતા. ખુશનસીબ હૈં વહ લોગ જિનકે અંદર અલ્લાહ કી ઝમાન હાસિલ કરને કા જઝબા હૈ.

★ ૭૦ હઝાર ફિરિશ્તે મગ્ફિરત કી દુઆ કરતે હૈં ★

હુઝૂરે અકદસ ﷺ ફર્માતે હૈં :–

"اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ بِحَقِّ السَّائِلِيْنَ عَلَيْكَ وَ بِحَقِّ مَمْشَایَ هٰذَا فَاِنِّیْ لَمْ اَخْرُجْ اَشِراً وَّ لَا بِطَراً وَّ لَا رِيَاءً وَّ لَا سُمْعَةً وَّ خَرَجْتُ اِتِّقَاءَ سَخَطِكَ وَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ فَاَسْأَلُكَ اَنْ تُعِيْذَنِیْ مِنَ النَّارِ وَ اَنْ تَغْفِرَ لِیْ ذُنُوْبِیْ اِنَّهٗ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ اِلَّا اَنْتَ"

જો ઘર સે નમાઝ કો જાએ ઔર યહ દુઆ પઢે : યા'ની અય અલ્લાહ ! મૈં તુઝ સે તેરે સાઈલીન ઔર મેરે ઉસ ચલને કે સદકે મેં સવાલ કરતા હૂં, ન તકબ્બુર કે સાથ નિકલા હૂં ન હી બેકાર ઔર ન હી દિખાવે કે લિયે ઔર ન હી શોહરત કે લિયે. મૈં તો તેરે ગઝબ સે નજાત હાસિલ કરને ઔર તેરી રઝાજોઈ કે લિયે નિકલા હૂં લિહાઝા મૈં તુઝ સે સવાલ કરતા હૂં કે તૂ મુઝે જહન્નમ સે નજાત અતા ફર્મા ઔર મેરે ગુનાહોં કો માફ ફર્મા, બેશક ! તૂ હી ગુનાહોં કો બખ્શતા હૈ. આકાએ નામદાર મદની તાજદાર ﷺ ફર્માતે હૈં કે અલ્લાહ ﷻ ઉસકી તરફ મુતવજ્જેહ હોતા હૈ ઔર ૭૦ હઝાર ફિરિશ્તે ઉસકે લિયે ઈસ્તિગફાર કરતે હૈં. *(રવાહુ ઈબ્ને માજહ)*

★ મસ્જિદ મેં આને જાને કી દુઆ ★

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર સૈયદુલ મુરસલીન શફીઉલ મુઝ્નબીન ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જબ કોઈ મસ્જિદ

મેં જાએ તો કહે : "اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِيْ اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ" અય અલ્લાહ ! મેરે લિયે અપની રહમત કે દરવાઝે ખોલ દે. જબ નિકલે તો કહે : "اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ" અય અલ્લાહ ! મૈં તુઝ સે તેરા ફઝ્લ ચાહતા હૂં. *(રવાહુ મુસ્લિમ)*

★ સાત ક઼िસ્મ કે લોગ સાયએ ખુદાવંદી મેં ★

બાઈષે વજહે તખ્લીક઼, સાહિબે કાબા કૌષૈન હુઝૂર અક઼દસ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : સાત શખ્સ ઐસે હૈં જિન પર અલ્લાહ તઆલા ઉસ દિન સાયા ફર્માએગા જિસ દિન ઉસકે સાએ કે સિવા કોઈ સાયા ન હોગા.

૦૧. ઈમામે આદિલ

૦૨. ઔર વહ જિસકી નશો નુમા અલ્લાહ ﷻ કી ઈબાદત મેં હુઈ.

૦૩. વહ શખ્સ જિસકા દિલ મસ્જિદ કો લગા હુવા હૈ.

૦૪. વહ દો શખ્સ જો બાહમ અલ્લાહ ﷻ કે લિયે દોસ્તી રખતે હૈં, ઉસ પર જમા હુએ ઔર ઉસી પર મુતફર્રિક઼ હો ગએ.

૦૫. વહ શખ્સ જિસે કિસી સાહિબે હુસ્નો જમાલ ઔરતને બુલાયા, ઉસને કહ દિયા કે મૈં અલ્લાહ સે ડરતા હૂં.

૦૬. વહ શખ્સ જિસને કુછ સદક઼ા કિયા ઔર ઉસકો ઈતના છુપાયા કે બાયેં કો ખબર ન હુઈ કે દાહિને ને ક્યા ખર્ચ કિયા.

૦૭. વહ શખ્સ જિસને તન્હાઈ મેં અલ્લાહ ﷻ કો યાદ કિયા ઔર આંસૂ બહાએ. *(મિશ્કાત શરીફ઼ : ૬૮)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષે મુબારકા મેં જિન સાત ખુશનસીબોં કા ઝિક્ર હૈ ઉનમેં મસ્જિદ સે દિલ લગાનેવાલે કા ભી ઝિક્ર હૈ. લિહાઝા હમકો ચાહિયે કે હમ મસ્જિદ સે અપના દિલ લગાએ રખેં ઔર એક વક઼્ત કી નમાઝ અદા કર લેને કે બાદ દૂસરી નમાઝ કી નિયત કરકે મઝકૂરા ખૂબિયોં કો ભી અપને અંદર પૈદા કરેં ક઼યામત કે હૌલનાક દિન અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો અપને અર્શ કે સાયે મેં જગહ અતા ફર્માએગા.

★ घरों में मस्जिद ★

उम्मुल मो'मिनीन हज़रत आईशा सिद्दीक़ा رضی اللہ عنہا से रिवायत है के हुज़ूर नबीए करीम ﷺने घरों में नमाज़ की मख्सूस जगह बनाने का हुक्म फ़र्माया और जगह को पाक साफ़ रखने का भी हुक्म दिया. *(मिश्कात : ६८)*

मेरे प्यारे आक़ा ﷺ के प्यारे दीवानो ! सुन्नत है के अपने घर में कोई जगह नमाज़ के लिये मख्सूस कर ली जाए और उसको पाक व साफ़ रखा जाए और उसमें खुश्बू वगैरा लगाई जाए. औरतें अगर एअ्तिकाफ़ करना चाहें तो उसी घर की मस्जिद में कर सकती हैं. ताजदारे कायनात ﷺ के मज़कूरा फ़र्मान से यह भी वाज़ेह होता है के सुन्नत व नफ़्ल नमाज़ और औरतों के लिये नमाज़ की मख्सूस जगह का एहतिमाम करना चाहिये और उसकी सफ़ाई का भी भरपूर एहतिमाम रखना चाहिये, ताकि उस जगह की बरकतों से नीज़ वहां की जानेवाली ईबादतों से अल्लाह ﷻकी रहमत का हुसूल मुम्किन हो. अल्लाह ﷻ अगर कुशादा मकान अता फ़र्माए तो ज़रूर नमाज़ के लिये मख्सूस जगह का एहतिमाम करके रसूले आ'ज़म ﷺ के फ़र्मान पर अमल करें. और अगर कुशादा मकान न भी हो तब भी नमाज़ के लिये किसी जगह को मख्सूस रखें के जब नमाज़ का वक़्त हो उसी जगह पर नमाज़ अदा करें.

★ मुजाहिद फ़ी सबीलिल्लाह ★

हुज़ूर शाफ़ए् यौमुन नुशूर ﷺने फ़र्माया :–

"مَنْ غَدَا اِلَى الْمَسْجِدِ لِيَذْكُرَ اللّٰهَ تَعَالٰى اَوْيُذَكِّرَ بِهٖ كَانَ كَالْمُجَاهِدِ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ"

जो शख्स मस्जिद में अल्लाह का ज़िक्र करने के लिये या उसकी नसीहत करने के लिये जाए तो वह शख्स मुजाहिद फ़ी सबीलिल्लाह है. *(अहयाउल् उलूम)*

हज़रत अबू उमामा رضی اللہ عنہ से मर्वी के सरकारे दो आलम ﷺ

ફર્માતે હૈં કે સુબહ વ શામ મસ્જિદ કો જાના અઝ કિસ્મે જિહાદ કી સબીલિલ્લાહ હૈ. *(રવાહુત્ તબ્રાની)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જિહાદ ફી સબીલિલ્લાહ કિતના બળા કામ હૈ કે મુજાહિદ ઘર, રિશ્તેદાર, કારોબાર ઔર અપની જાન તક કો અલ્લાહ કે લિયે કુર્બાન કરને કે જઝબએ સાદિક લિયે મૈદાને કારઝાર મેં કદમ રખતા હૈ ઔર દુશ્મનોં કે નરગે મેં જાકર ભી અપની જાન જાને આફરીં કે હૈ સુપુર્દ કર દેતા હૈ તો ઉસે મુજાહિદ વ શહીદ હોને કા શર્ફ હાસિલ હોતા હૈ. લેકિન મઅ્બૂદે હકીકી કે નબીએ બરહક્ક ﷺને સુબહ વ શામ મસ્જિદ કો આના જિહાદ ફી સબીલિલ્લાહ કી કિસ્મ મેં શામિલ ફર્માયા. લિહાઝા ચાહિયે કે સુબહ વ શામ મસ્જિદ મેં આતે જાતે રહેં તાકિ જિહાદ ફી સબીલિલ્લાહ કે મિષ્લ ષવાબ કે હક્કદાર હો સકેં.

★ સજદા કી જગહ ગવાહી દેગી ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما કા કૌલ હૈ કે નમાઝી કી મૌત પર ચાલીસ દિન તક ઝમીન રોતી રહતી હૈ. હઝરત અતા ખુરાસાની કા કૌલ હૈ કે બંદા જબ ઝમીન કે કિસી ટુકળે પર સજદા કરતા હૈ તો વહ ટુકળા કયામત મેં ઉસકે અમલ કી ગવાહી દેગા ઔર ઉસકી મૌત કે દિન વહ ટુકળા રોતા હૈ. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ : ૫૩૪)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝમીન કો ઉસ સજદા ગુઝાર કી જુદાઈ ઔર ઉસકે અમલ સે મિલનેવાલે સુકૂન સે મહરૂમી પર અફસોસ હોતા હૈ, લિહાઝા ઉસ સજદા ગુઝાર કે ફિરાક મેં ગિર્યા વ ઝારી કરતી હૈ. લિહાઝા હમેં કોશિશ કરની ચાહિયે કે ઝમીન કે ચપ્પે ચપ્પે પર હમ સજદોં કે નિશાન છોળેં. યહ નિશાન કલ બરોઝે કયામત અલ્લાહ عزوجل કી રઝા કે હુસૂલ કા ઝરિયા ષાબિત હોંગે.

★ ઈન્આમ પાએગા ★

હઝરત હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે જો શખ્સ મસ્જિદ મેં બકષ્રત આતા જાતા હૈ અલ્લાહ તઆલા સાત ઈન્આમાત મેં સે એક ઈન્આમ સે ઝરૂર નવાઝતા હૈ.

- ☆ ઉસે કોઈ ઐસા ભાઈ મિલતા હૈ જિસસે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે બારે મેં ઈસ્તિફાદા હો.
- ☆ રહમતે હક્ક નાઝિલ હોતી હૈ.
- ☆ ઈલ્મે અજીબ મયસ્સર આતા હૈ.
- ☆ રાહે રાસ્ત બતાનેવાલા કલિમા મિલતા હૈ.
- ☆ ઉસસે અલ્લાહ તઆલા કોઈ નિકમ્મી બાત છુળા દેતા હૈ.
- ☆ અલ્લાહ તઆલા કે ખૌફ કી વજહ સે ગુનાહોં કો છોળના નસીબ હોતા હૈ.
- ☆ શર્મ કી વજહ સે ગુનાહોં કો છોળના નસીબ હોતા હૈ. *(ઈહયાઉલ ઉલૂમ : ૪/૬૮૮)*

અહકામે મસ્જિદ

★ ગુમશુદા ચીઝ કી તલાશ ★

હઝર ત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

" مَنْ سَمِعَ رَجُلاً يَّنْشُدُ ضَآلَّةً فِيْ الْمَسْجِدِ فَلْيَقُلْ لَا رَدَّهَا اللّٰهُ عَلَيْكَ فَإِنَّ الْمَسَاجِدَ لَمْ تُبْنَ لِهٰذَا"

જો કિસી શખ્સ કો મસ્જિદ મેં ગુમશુદા ચીઝ તલાશ કરતે સુને તો કહે, અલ્લાહ તુઝે તેરી ચીઝ વાપસ ન દિલાએ કે મસ્જિદેં ઈસલિયે નહીં બનાઈ ગઈ. *(મિશ્કાત શરીફ : ૬૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ મસ્જિદ કે અદબ સે મુતઅલ્લિક હૈ. મસ્જિદ મેં દાખિલ હોતે વક્ત દિલ કો બાંટનેવાલી ચીઝોં કો બાહર હી મહફૂઝ મકામ પર રખ દેના ચાહિયે તાકિ મસ્જિદ મેં સિર્ફ અલ્લાહ جل جلالہ કી ઈબાદત હી મેં દિલ લગા રહે.

★ ખરીદ વ ફરોખ્ત કરના કૈસા ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને

ઈર્શાદ ફર્માયા : જબ તુમ મસ્જિદ મેં કિસી શખ્સ કો ખરીદ વ ફરોખ્ત કરતે દેખો તો કહો, અલ્લાહ તઆલા તેરી તિજારત મેં નફા ન દે. *(મિશ્કાત શરીફ : ૭૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કયામત કી નિશાનિયોં મેં સે યહ ભી એક નિશાની હૈ કે લોગ તિજારત કી બાતેં અલ્લાહ કે ઘર મેં કરેંગે. ઔર આજ યહ બાત બિલ્કુલ આમ (Common) હો ગઈ હૈ, લોગ ઈસકો મોઅયૂબ ભી નહીં સમઝતે. ખુદારા ! અલ્લાહ કે ઘર કે આદાબ કો મલહૂઝ રખો ઔર ખરીદ વ ફરોખ્ત કી બાતેં મસ્જિદ મેં કરને સે પરહેઝ કરો.

★ પ્યાઝ ઔર લહ્સન ખા કર આને કા હુકમ ★

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા કે જિસને ઈસ ગંદે પેળ યા'ની કચ્ચી પ્યાઝ યા કચ્ચે લહસન સે કુછ ખાયા તો વહ મસ્જિદ મેં હમારે પાસ ન આએ. *(ફતાવા રઝવિય્યહ : ૬/૩૮૧)*

ચૂંકિ કચ્ચી પ્યાઝ ઔર લહ્સન ખાને સે મુંહ સે બદબૂ આતી હૈ ઔર રસૂલે આ'ઝમ ﷺ કો ઈસકી બદબૂ બિલ્કુલ પસંદ ન થી ઔર નમાઝિયોં કો ભી નાપસંદ હૈ, લિહાઝા કચ્ચી પ્યાઝ ઔર લહ્સન નીઝ સિગરેટ, બીળી વગૈરા કે ઈસ્તેમાલ કે ફૌરન બાદ મસ્જિદ મેં ન જાયેં, અગર જાના હો તો મિસ્વાક કર લેં યા કમ અઝ કમ અચ્છી તરહ કુલ્લી કર લેં તાકિ બૂ બાકી ન રહે.

ઔર હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : જિસને કચ્ચી પ્યાઝ, લહસન યા ગંદના (એક સબ્ઝી જો લહસન કે મુશાબહ હોતી હૈ) ખાયા વહ હમારી મસ્જિદ મેં ન આએ કે મલાઈક عَلَيْهِمُ السَّلَام ભી ઉસસે ઈઝા પાતે હૈં જિસસે ઈન્સાન તકલીફ પાતે હૈં. *(જામિઉલ અહાદીષ : ૫૦૮)*

ઔર હઝરત મુઆવિયહ બિન કુર્રહ رضی اللہ عنہما અપને વાલિદ સે રિવાયત કરતે હૈં કે રસૂલે કરીમ ﷺ ને ઈન દો સબ્ઝિયોં કે ખાને સે મના

ફર્માયા યાની પ્યાઝ ઔર લહ્સન સે. ઔર ફર્માયા કે ઈન્હેં ખા કર કોઈ હમારી મસ્જિદોં કે કરીબ હર્ગિઝ ન આએ, ઔર ફર્માયા કે અગર ખાના હી ચાહે તો પકા કર ઈનકી બૂ દૂર કર લિયા કરો. *(અબૂ દાઉદ શરીફ)*

★ કચ્ચા ગોશ્ત ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : મસ્જિદ મેં કચ્ચા ગોશ્ત લેકર કોઈ ન આએ. *(જામિઉલ અહાદીષ : ૫૦૮)*

★ દુન્યા કી બાતેં કરના કૈસા ? ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસઉદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : આખિર ઝમાને મેં કુછ લોગ હોંગે કે મસ્જિદ મેં દુન્યા કી બાતેં કરેંગે, અલ્લાહ ﷻ કો ઉન લોગોં સે કુછ કામ નહીં. *(જામિઉલ અહાદીષ : ૫૦૮-૫૦૯)*

ઔર હઝરત વાસિલા બિન અસકઅ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : અપની મસ્જિદોં કો બચાઓ અપને નાસમઝ બચ્ચોં ઔર મજનૂનોં કે જાને ઔર ખરીદો ફરોખ્ત ઔર ઝગળોં ઔર આવાઝ બુલંદ કરને સે. *(ફતાવા રઝવિય્યહ : ૬/૪૦૪)*

ઔર હઝરત ઉબૈદુલ્લાહ બિન હફ્સ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : જિસને અલ્લાહ ﷻ કે દાઈ કી આવાઝ પર લબ્બૈક કહા ઔર અલ્લાહ તઆલા કી મસ્જિદેં અચ્છી તૌર પર તા'મીર કી તો ઉસકે એવઝ અલ્લાહ તઆલા કે યહાં જન્નત હૈ. અર્ઝ કિયા ગયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મસ્જિદોં કી અચ્છી તરહ તઅ્મીર કયા હૈ ? ફર્માયા : ઉસમેં આવાઝ બુલંદ ન કરના ઔર કોઈ બેહૂદા બાત ઝબાન સે ન નિકલના. *(શમાઈમુલ અંબર : ૧૯)*

★ બુલંદ આવાઝ સે બાતેં કરના કૈસા ? ★

હઝરત સઈદ બિન ઈબ્રાહીમ رحمۃ اللہ علیہ સે રિવાયત હૈ કે વહ અપને વાલિદ સે રિવાયત કરતે હૈં કે અમીરુલ મો'મિનીન સૈયદના ઉમર ફારૂક

رضی اللہ عنہ ને એક શખ્સ કી બુલંદ આવાઝ મસ્જિદ મેં સુની તો ઈર્શાદ ફર્માયા, તૂ જાનતા હૈ કે કહાં હૈ ? તૂ જાનતા હૈ કે કહાં હૈ ? યા'ની બુલંદ આવાઝ કો નાપસંદ ફર્માયા. *(શમાઈમુલ અંબર : ૧૯)*

હઝરત સાઈબ બિન યઝીદ સે રિવાયત હૈ કે મૈં મસ્જિદ મેં સોયા હુઆ થા. મુઝે એક શખ્સને કંકરી મારી. મૈંને દેખા કે વહ ઉમર બિન ખત્તાબ رضی اللہ عنہ થે. કહા, જાઓ ! ઉન દો શખ્સોં કો મેરે પાસ લાઓ. ઉન દોનોં કો લાયા, પસ કહા, તુમ કિન લોગોં મેં સે હો ? યા ફર્માયા, તુમ દોનોં કહાં કે હો ? ઉન દોનોં ને કહા, હમ તાઈફ કે રહનેવાલે હૈં. ફર્માયા, અગર તુમ મદીને કે રહનેવાલે હોતે તો મૈં તુમકો સઝા દેતા કે તુમ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી મસ્જિદ મેં આવાઝ બુલંદ કરતે હો. *(બુખારી શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે યહ બાત સમઝ મેં આઈ કે મસ્જિદ મેં દુન્યવી બાતેં ઔર વહ ભી બુલંદ આવાઝ સે કરના આદાબે મસ્જિદ કે ખિલાફ હૈ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો જુમલા મસાજિદ કા એહતિરામ કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ અલામતે મુનાફિક ★

ખલીફતુલ મુસ્લિમીન હઝરત ઉષ્માને ગની رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જિસકો મસ્જિદ હી મેં અઝાન હો ગઈ ઔર વહ બગૈર ઝરૂરત મસ્જિદ સે નિકલા યા મસ્જિદ આને કા ઈરાદા નહીં, તો વહ મુનાફિક હૈ. *(ફતાવા રઝવિય્યહ : ૩/૭૭૪)*

ઔર હઝરત અબુશશઅ્ષા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે એક શખ્સ મસ્જિદે નબવી સે ઉસ વક્ત નિકલા જબ અસરકી અઝાન હો ચુકી થી તો હઝરત અબૂ હુરૈરહ رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા, ઉસને અબુલ કાસિમ સૈયદે આ'લમ ﷺની નાફર્માની કી. *(ફતાવા રઝવિય્યહ, ૩/૭૭૪)*

આ'લા હઝરત ઈમામ અહમદ રઝા મુહદ્દિષે બરેલવી قدس سرہٗ ફર્માતે હૈં કે મસ્જિદ કો બૂ સે બચાના વાજિબ હૈ, લિહાઝા મસ્જિદ મેં મિટ્ટી કા તેલ જલાના હરામ, મસ્જિદ મેં દિયા સલાઈ જલાના હરામ, મસ્જિદ મેં કચ્ચા ગોશ્ત લે જાના જાઈઝ નહીં, હાલાંકિ કચ્ચે ગોશ્ત કી બૂ

બહુત ખફીફ હોતી હૈ તો જહાં સે મસ્જિદ મેં પહુંચે વહાં તક મુમાનઅત કી જાએગી. મસ્જિદ આમ જમાઅત કે લિયે બનાઈ જાતી હૈ ફિર યહ ખ્યાલ ન કરો કે અગર મસ્જિદ ખોલી હૈ તો ઉસમેં કિસી બૂ કા દાખિલ કરના ઉસ વક્ત જાઈઝ હો કે કોઈ આદમી નહીં જો ઉસસે ઈઝા પાએગા, ઐસા નહીં ! બલ્કિ મલાઈકા ભી ઉસ ચીઝ સે ઈઝા પાતે હૈં જિસસે ઈન્સાન ઈઝા પાતા હૈ. મસ્જિદ કો નજાસત સે બચાના ફર્ઝ હૈ. *(ફતાવા રઝવિય્યહ : ૩/૩૮૧)*

સરકાર આ'લા હઝરત ઈમામે ઈશ્ક મુહબ્બ ઈમામ અહમદ રઝા ખાં ફાઝિલે બરેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ કી એક ઔર તહકીક મુલાહેઝા ફર્માએ તાકિ એહતિરામે મસાજિદ કે જઝબે મેં ઔર ઈઝાફા હો જાએ.

મસ્જિદ મેં દુન્યા કી મુબાહ બાતેં કરને કો બૈઠના નેકિયોં કો ઐસે ખાતા હૈ જૈસે આગ લકડી કો. ફતહુલ કદીર મેં હૈ :–

"اَلْكَلَامُ الْمُبَاحُ فِيْهِ مَكْرُوْهٌ يَاْكُلُ الْحَسَنَاتِ" ઈશ્બાહ મેં હૈ :–

"اِنَّهٗ يَاْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَاْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ" મદારિક મેં હદીષ નકલ કી હૈ : "اَلْحَدِيْثُ فِى الْمَسْجِدِ يَاْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَاْكُلُ الْبَهِيْمَةُ الْحَشِيْشَ" મસ્જિદ મેં દુન્યા કી બાત નેકિયોં કો ઈસ તરહ ખાતી હૈ જૈસે ચૌપાયા ઘાસ કો. ગમ્ઝુલ ઉયૂન મેં ખઝીનતુલ ફિકહ સે હૈ :–

"مَنْ تَكَلَّمَ فِى الْمَسَاجِدِ بِكَلَامِ الدُّنْيَا اَحْبَطَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ عَمَلَ اَرْبَعِيْنَ سَنَةً"

જો મસ્જિદ મેં દન્યા કી બાત કરે અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ચાલીસ બરસ કે અમલ અકારત ફર્મા દે.

હદીકએ નદિય્યહ મેં હૈ કે દુન્યા કી બાત જબ કે ફી નફ્સિહી મુબાહ ઔર સચ્ચી હો બિલા ઝરૂર કરની મકરૂહે તહરીમી હૈ. ઝરૂરત ઐસી જૈસે મોઅ્તકિફ અપની હવાઈજે ઝરૂરિયા કે લિયે બાત કરે. ફિર હદીષ મઝકૂર ઝિક્ર કરકે ફર્માયા : મઅ્નએ હદીષ યહ હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ઉનકે સાથ ભલાઈ કા ઈરાદા ન કરેગા ઔર વહ નામુરાદ વ મહરૂમ હૈં.

સુબ્હાનલ્લાહ ! જબ મુબાહ વ જાઈઝ બાત બિલા ઝરૂરતે શરઈય્યહ કરને કો મસ્જિદ મેં બૈઠને પર યહ આફતેં હૈં તો હરામ વ નાજાઈઝ કામ કરને કા ક્યા હાલ હોગા. મસ્જિદ મેં કિસી ચીઝ કા મોલ લેના, બેચના, ખરીદ વ ફરોખ્ત કી ગુફતગૂ કરના નાજાઈઝ હૈ. મગર મોઅ્તકિફ કો અપની ઝરૂરત કી ચીઝ મોલ લેની વહ ભી જબ કે મબીઅ્ (ફરોખ્ત કી જાનીવાલી ચીઝ) મસ્જિદ સે બાહર હી રહે, મગર ઐસી ખફીફ વ નઝીફ વ કલીલ શય જિસકે સબબ ન મસ્જિદ મેં જગહ રૂકે ન ઉસકે અદબ કે ખિલાફ હો ઉસી વક્ત ઉસે અપને ઈફતારો સહરી કે લિયે દરકાર હો તિજારત કે લિયે બૈઅ વ શરા કી મોઅ્તકિફ કો ભી ઈજાઝત હૈ. *(ફતાવા રઝવિય્યહ : ૬/૪૦૩)*

★ મસ્જિદ મેં થૂકને કી મુમાનઅત ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે નબીએ અકરમ ﷺ ને ફર્માયા : મસ્જિદ મેં થૂકના ગુનાહ હૈ ઔર ઉસકા કફ્ફારા દફન કર દેના હૈ. *(બુખારી શરીફ)*

ઔર આપ કી દૂસરી રિવાયત મેં હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને મસ્જિદ કી દીવારે કિબ્લા પર રીંઠ દેખી તો યહ બાત આપ કો નાગવાર માલૂમ હુઈ, જિસકા અષર ચેહરએ મુબારક સે ઝાહિર હુવા. આપ ઉઠે ઔર ઉસકો અપને દસ્તે મુબારક સે સાફ કરકે ફર્માયા : જિસ વક્ત તુમ મેં સે કોઈ નમાઝ કે લિયે ખળા હો તો વહ ઈસ હાલ સે ખાલી નહીં કે અપને રબ સે મુનાજાત કરતા હૈ ઔર બિલા શક ઉસકા રબ ઉસકે ઔર સિમ્તે કિબ્લા કે દરમિયાન હોતા હૈ, લિહાઝા તુમ મેં સે કોઈ સિમ્તે કિબ્લા કો ન થૂકે ઔર યહ અમલ સિર્ફ બાયીં જાનિબ યા પૈરોં કે નીચે કરે, ઉસકે બાદ આપને અપની ચાદર મેં થૂકા ઔર ઉસકો મલકર ફર્માયા ઈસ તરહ કરે. *(બુખારી શરીફ)*

★ આદાબે મસ્જિદ એક નઝર મેં ★

મસ્અલા : ફર્માને નબવી ﷺ હૈ કે જબ તુમ મેં સે કોઈ શખ્સ મસ્જિદ મેં દાખિલ હો તો બૈઠને સે પહલે દો રકઅ્ત નમાઝ અદા કરે. *(મિશ્કાત શરીફ : ૬૮)*

મસ્અલા : કિબ્લે કી તરફ કદ્દન પાંવ ફૈલાના મકરૂહ હૈ. સોતે મેં હો યા બેદારી કી હાલત મેં.

મસ્અલા : મસ્જિદ કી છત પર વતી વ બૌલો બરાઝ હરામ હૈ. યૂંહી જુનુબ ઔર હૈઝ વ નિફાસવાલી ઔરત કો ઉસ પર જાના હરામ હૈ કે વહ ભી મસ્જિદ કે હુક્મ મેં હૈ. મસ્જિદ કી છત પર બિલા ઝરૂરત ચળહના મકરૂહ હૈ. *(દુર્રુલ મુખ્તાર, રદ્દુલ મુહ્તાર)*

મસ્અલા : મસ્જિદ કો રાસ્તા બનાના યાની ઉસમેં સે ગુઝરના નાજાઈઝ હૈ. અગર ઈસકી આદત કર લે તો ફાસિક હૈ.

મસ્અલા : બચ્ચે ઔર પાગલ કો જિન સે નજાસત કા ગુમાન હો મસ્જિદ મેં લે જાના હરામ હૈ વરના મકરૂહ. જો લોગ જૂતિયાં મસ્જિદ કે અંદર લે જાતે હૈં ઉનકો ઈસકા ખ્યાલ કરના ચાહિયે કે અગર નજાસત લગી હો તો સાફ કર લેં ઔર જૂતા પહને મસ્જિદ મેં ચલે જાના સૂએ અદબ હૈ. *(રદ્દુલ મુહ્તાર)*

મસ્અલા : મસ્જિદ કો હર ઘિન કી ચીઝ સે બચાના ઝરૂરી હૈ આજ કલ અક્ષ્ર દેખા જાતા હૈ કે વુઝૂ કે બાદ મુંહ ઔર હાથ સે પાની પોંછ કર મસ્જિદ મેં ઝાળતે હૈં યહ નાજાઈઝ હૈ.

મસ્અલા : કીચળસે પાંવ સના હુઆ હૈ ઉસકો મસ્જિદ કી દીવાર યા સુતૂન સે પોંછના મમનૂઅ્ હૈ. યૂંહી ફૈલે હુએ ગુબાર સે પોંછના ભી નાજાઈઝ હૈ ઔર કૂળા જમા હૈ તો ઉસસે પોંછ સક્તે હૈં. યૂંહી મસ્જિદ મેં કોઈ લકળી પળી હુઈ હૈ કે ઈમારતે મસ્જિદ મેં દાખિલ નહીં ઉસસે ભી પોંછ સક્તે હૈં. ચટાઈ કે બેકાર ટુકળે સે જિસ પર નમાઝ ન પઢતે હોં પોંછ સક્તે હૈં મગર બચના અફઝલ હૈ. *(આલમગીરી, સગીરી)*

મસ્અલા : મસ્જિદ કા કૂળા ઝાળ કર કિસી ઐસી જગહ ન ડાલે જહાં બેઅદબી હો. *(દુર્રુલ મુખ્તાર)*

મસ્અલા : બિલા ઝરૂરત મસ્જિદ કી છત પર ચળ્હના મકરૂહ હૈ.

મસ્અલા : મસ્જિદ મેં ઉંગલિયાં ચટખાના મના હૈ.

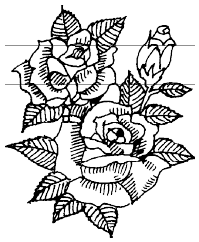
મસ્અલા : મસ્જિદે મોહલ્લા મેં નમાઝ પળ્હના અગર્ચે જમાઅતે કલીલ હો જામા મસ્જિદ મેં અફઝલ હૈ અગર્ચે વહાં બળી જમાઅત હો, બલ્કિ અગર મસ્જિદે મોહલ્લા મેં જમાઅત ન હુઈ હો તો વહાં જાએ ઔર અઝાન વ ઈકામત કહે, નમાઝ પળ્હે, વહ મસ્જિદે જામેઅ્ કી જમાઅત સે અફઝલ હૈ.

મસ્અલા : અઝાન કે બાદ મસ્જિદ સે નિકલને કી ઈજાઝત નહીં. હદીષ મેં હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : કે અઝાન કે બાદ મસ્જિદ સે નહીં નિકલતા મગર મુનાફિક. લેકિન વહ શખ્સ કે કિસી કામ કે લિયે ગયા ઔર વાપસી કા ઈરાદા રખતા હૈ, યા'ની કલ્બ કયામે જમાઅત. યૂંહી જો શખ્સ દૂસરી મસ્જિદ કી જમાઅત કા મુંતઝિમ હો તો ઉસે ચલા જાના ચાહિયે.

–(કુતુબે ફિકહ, બહારે શરીઅત, જિલ્દ : અવ્વલ)

અલ્લાહ ﷻકી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કે જો કુછ હમને આદાબે મસ્જિદ કે મુતઅલ્લિક પળ્હા ઔર સુના ઉસ પર હમ સબકો અમલ કી તૌફીક નસીબ હો ઔર મસ્જિદ સે બરકતેં હાસિલ કરને કા જઝબા ભી હમારે દિલ મેં પૈદા હો. આમીન.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ

اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ
وَعَلٰى آلِكَ وَاَصْحَابِكَ يَا حَبِيْبَ اللّٰهِ

બરકાતે શરીઅત

(હિસ્સા : સોમ)

:: મુઅલ્લિફ ::

હાફિઝ વ ક़ારી મૌલાના
મુહમ્મદશાકિર અલી નૂરી સાહબ
(અમીરે સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી)

ઈખ્લાસે નિયત કા બયાન

ઈસ્લામ ઈસ્લામી ઈબાદતોં ઔર તાઅ़તોં કી બુન્યાદ હૈ ક્યોંકિ ઉસકે બગૈ़ર ઈમાનો અમલ કા વહ અજર નહીં મિલતા જો હક़ીક़ી મઅ્નોં મેં મિલના ચાહિયે. ઈખ્લાસ કે બારે મેં ઈર્શાદે ખુદાવંદી હૈ :–

"وَمَاۤ اُمِرُوْۤا اِلَّا لِيَعْبُدُوا اللّٰهَ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ" "ઔર ઉન લોગોં કો તો યહી હુક્મ હુવા કે અલ્લાહ કી બંદગી કરેં નિરે (ખાલિસ) ઉસી પર અક़ીદા લાતે." *(પારા : ૩૦, સૂરએ બય્યિનહ, આયત : ૫)*

દૂસરી જગહ ઈર્શાદ હોતા હૈ : "وَادْعُوْهُ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ" "ઔર ઉસકી ઈબાદત કરો નિરે (ખાસ) ઉસકે બંદે હોકર." *(પારા : ૮, સૂરએ અઅ્રાફ, આયત : ૨૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ કી ઈબાદત ઔર ઉસકો પુકારના ભી હો તો ઈખ્લાસ કે સાથ યહ અમલ કરના ચાહિયે કે હમારી પૂરી તવજ્જોહ ઉસી કી તરફ હો, રિયાકારી મક़સૂદ ન હો તો ઉસકે અચ્છે અષરાત ભી ઝાહિર હોંગે ઔર રઝાએ ઈલાહી કા હુસૂલ ભી મુમ્કિન હોગા.

★ ઈખ્લાસ કી હક़ીક़ત ★

નિયત કિસી અમલ કે મુહર્રિક ઔર મુતક़ાઝી કો કહતે હૈં, યહ બાઈષ ઔર મુહર્રિક અગર એક હૈ તો ઉસ નિયત કો ખાલિસ કહતે હૈં, ઔર જબ દો યા દો સે ઝયાદા ચીઝેં ઉસ અમલ કા મુહર્રિક યા બાઈષ હોં તો ચૂંકિ શિર્કત હુઈ ઈસલિયે યહ ખાલિસ ન રહી.

ઈસકો ઈસ તરહ સે સમઝેં કે એક શખ્સને ખુદા કે વાસ્તે રોઝા રખા લેકિન ઉસકે સાથ હી ઉસકા મક़સદ ભી હૈ કે ખાના તર્ક કરને સે તંદુરસ્તી હાસિલ હો, સાથ હી અખ્રાજાત મેં કમી વાક़ેઅ હો યા ખાના પકાને કી મહેનત સે નજાત હાસિલ હો, યા યહ કે હજ્જ કે લિયે ગયા તાકિ સફ઼ર ઔર રાસ્તે કી હવા સે કુવ્વત વ તંદુરસ્તી હાસિલ હો ઔર દૂસરે મુલ્કોં કી

સૈરો તફરીહ હો જાએ ઔર વહાં કા લુત્ફ ઉઠાએ યા વુઝૂ ઈસલિયે કિયા તાકિ તાઝગી ઔર ફરહત હાસિલ હો. ઐસે તમામ ખયાલાત ઈખ્લાસ કો બાતિલ કરને વાલે હૈં. ખ્વાહ વહ થોળા હો યા ઝયાદા, બલ્કિ અમલે ખાલિસ વહ હૈ જિસ મેં બઝાહિર અપના કુછ ફાયદા ન હો બલ્કિ વહ મહઝ અલ્લાહ તઆલા કે લિયે હો. *(કીમિયાએ સઆદત)*

★ ખુદા કા મહબૂબ ★

હઝરત અબૂ બકર દક્કાક઼ رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે હર મુખ્લિસ કો અપના ઈખ્લાસ દેખને કી વજહ સે નુકસાન પહુંચતા હૈ. અલ્લાહ તઆલા જબ કિસી કે ઈખ્લાસ કો પસંદ ફર્મા લેતા હૈ તો ફિર ઉસકે ઈખ્લાસ કો અમલ કરનેવાલે કી નઝર સે ગિરા દેતા હૈ. યા'ની મુખ્લિસ અપને ઈખ્લાસ પર નઝર નહીં રખતા, હત્તા કે વહ મુખ્લિસ અપને ઈખ્લાસ કો ઈખ્લાસ હી નહીં સમઝતા, ઈસ તરહ વહ ખુદા કી નઝર મેં મહબૂબ હો જાતા હૈ. *(ગુનિયતુત્ તાલિબીન : ૪૪૮)*

હઝરત સઈદ બિન ઝુબૈર رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા : ઈખ્લાસ યહ હૈ કે બંદા અપની તાઅ઼ત ઔર અમલ કો ખાલિસ અલ્લાહ તઆલા કે લિયે કરે ઔર ઈતાઅ઼ત મેં કિસી કો શરીક ન બનાએ ઔર બંદે કે કિસી અમલ મેં રિયાકારી ન હો. *(અયઝન)*

★ સૂફિયા કા હજ્જ ★

હુજ્જતુલ ઈસ્લામ હઝરત સૈયદના ઈમામે ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં, ઈસ બાત પર ઈજમાઅ્ હૈ કે અગર કોઈ શખ્સ હજ્જ કે રાસ્તે તિજારત કા ક઼સ્દ ભી કરે તો ઉસકા હજ્જ ઝાએઅ ન હોગા અચર્ગે ષવાબ ઉતના ન મિલેગા જિતના ફક઼્ત હજ્જ કે તાલિબ કો મિલતા હૈ, ક્યોંકિ ઉસકા અસ્લ ઈરાદા હજ્જ હૈ ઔર તિજારત ઉસકે તાબેઅ્ હૈ. *(કીમિયાએ સઆદત : ૮૩૮)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ ને સફરે હજ્જ મેં જાને વાલોં કે લિયે તિજારત કો મમનૂઅ્ નહીં ક઼રાર દિયા બલ્કિ ઉસકો જાઈઝ ઠહરાયા, અલબત્તા સૂફિયાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ ચૂંકિ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કી રઝા ઔર ઉસી કી મહબ્બત કો સબ

ચીઝોં પર મુક઼દ્દમ જાનતે હૈં ઔર દિલ કો કિસી ઔર જાનિબ મુતવજ્જેહ કરના પસંદ નહીં કરતે બલ્કિ ઉનકી તમન્ના સિર્ફ યહ હોતી હૈ કે હર નેકી વ ઈબાદત ખાલિસ અલ્લાહ તઆલા હી કે લિયે હો ઔર અમલન્ ભી ઉનકી ઝિંદગી મેં ઈસકે જલ્વે નઝર આતે હૈં લિહાઝા હઝરત ઈમામે ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ને સફરે હજ્જ મેં તિજારત કી નિયત યા તિજારત કો નાજાઈઝ નહીં ઠહરાયા, બલ્કિ ઉન બરકતોં ઔર ષવાબ સે મહરૂમી કા સબબ બતાયા જો ખાલિસ અલ્લાહ કી રઝા મેં જાનેવાલોં કો મિલતા હૈ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો ઈન ઉશ્શાક઼ ઔર તક઼્વા શિઆર બંદોં કે નક઼્શે ક઼દમ પર ચલને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ ઔર હમ સબકો અપની નિયતેં દુરુસ્ત રખને નીઝ મુખ્લિસ હો કર ઝિંદગી ગુઝારને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْم عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْم

★ આમાલ કી રૂહ ★

નિયત આમાલ કી રૂહ હૈ, ઉસી પર અઝાબ વ ષવાબ કા દારો મદાર હોતા હૈ ઔર ખુદાવંદે કુદ્દૂસ હર અમલ મેં નિયત હી કો દેખતા હૈ. ચુનાંચે રસૂલે ખુદા મહબૂબે કિબ્રિયા ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"اِنَّ اللّٰهَ لَا يَنْظُرُ اِلٰى اَجْسَادِكُمْ وَ لَا اِلٰى صُوَرِكُمْ وَ لٰكِنْ يَّنْظُرُ اِلٰى قُلُوْبِكُمْ"

અલ્લાહ તઆલા ન તુમ્હારે જિસ્મોં કો દેખતા હૈ ન તુમ્હારી સૂરતોં કો બલ્કિ તુમ્હારે દિલોં કો દેખતા હૈ. *(અત્તરગ઼ીબ વત્તરહીબ : ૧/૩૩)*

ચૂંકિ તાઅત કા તઅલ્લુક઼ જિસ્મ યા તન સે હૈ ઔર નિયત કા તઅલ્લુક઼ દિલ સે હૈ ઈસલિયે હદીષ શરીફ મેં દિલ કા ઝિક્ર કિયા ગયા.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ દુન્યા કો દિખાને કે લિયે તસન્નોઅ્, રિયાકારી, બનાવટી પરહેઝગારી ઈખ્તિયાર કર સકતે હૈં ઔર દુન્યા કો ધોકા દે સક્તે હૈં, લેકિન યહ યાદ રખેં કે હમારા ઝાહિરી તક઼્દુસ અગર ઈખ્લાસ સે ખાલી હૈ ઔર દુન્યા કે લિયે હૈં તો દોનોં જહાન મેં સિવાએ રૂસ્વાઈ વ ઝિલ્લત કે ઔર કુછ હાથ નહીં આએગા. ઔર અગર ઈબાદતેં કમ હોં મગર ઈખ્લાસ વ લિલ્લાહિયત કે જઝબે સે સરશાર

હોકર કી ગઈ હોં તો ઈન્શાઅલ્લાહુ તઆલા ! દોનોં જહાન મેં ઈઝ્ઝત વ સર બુલંદી હાસિલ હોગી.

★ જન્નત કૈસે મિલે ? ★

ઉલમાએ કિરામ ફર્માતે હૈં કે પહલે અમલ કી નિયત સીખો ફિર અમલ કરો. ઈમામે ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે જબ કોઈ શખ્સ નિયત કો હી નહીં સમઝેગા તો ઉસમેં ઈખ્લાસ ઔર સિદ્ક઼ કા કિસ તરહ ખ્યાલ રખેગા. હઝરત હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કિ ઈન્સાન કો દાઈમી જન્નત ચંદ રોઝ કે અમલ સે હાસિલ ન હોગી બલ્કિ અચ્છી નિયત સે હાસિલ હોગી જિસકી કોઈ ઈન્તિહા નહીં. હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કે લોગોં કો ક઼યામત કે દિન ઉનકી નિયતોં પર ઉઠાયા જાએગા. *(કમિયાએ સઆદત : ૮૧૯)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! નિયત કી અહમિયત ઈસી સે સમઝી જા સક્તી હૈ કે અક્ષર મુહદ્દિષીને કિરામ رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ ને અપની ક઼ુતુબે અહાદીષ મેં સબસે પહલે જિસ હદીષ કો નક઼્લ ફર્માયા વહ નિયત હી સે મુતઅલ્લિક઼ હૈ. સચ ફર્માયા હૈ ઈમામે ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ને કે પહલે નિયત કો સમઝો તાકિ અમલ ક઼ાબિલે ક઼ુબૂલ હો. યાદ રખેં નિયત કી અદમે દુરુસ્તગી પર સારી મેહનતેં રાયગાં હો જાયેંગી. કિતને અફ઼સોસ કી બાત હૈ કે મેહનત ભી કરેં, માલ ભી ખર્ચ કરેં ઔર વક઼્ત ભી સર્ફ કરેં લેકિન નિયત મેં ખરાબી હોને કી વજહ સે સબ કુછ જાએઅ્ વ બર્બાદ હો જાયે. લિહાઝા અલ્લાહ તઆલા કી રઝા ઔર ઈખ્લાસ કો હમેશા પેશે નઝર રખેં ક્યોંકિ જબ વહ રાઝી હો જાયેગા તો દારૈન કી સઆદતેં મયસ્સર હોંગી.

★ અમલ કિયે બગૈર ષવાબ ★

મદની સરકાર ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કે જો શખ્સ નેકી કા ઈરાદા કરે તો ઉસ પર અમલ ન કિયા હો તો ઉસકે લિયે એક નેકી લિખ દી જાતી હૈ ઔર જો નેકી કા કા ઈરાદા કરે ઔર ઉસ પર અમલ ભી કરે તો ઉસકે લિયે દસ નેકિયાં બલ્કિ સાત સો ગુના તક લિખ દી જાતી હૈં. ઔર જો

શખ્સ કિસી બુરાઈ કા ઈરાદા કરે ઔર ઉસ પર અમલ ન કરે તો વહ બુરાઈ નહીં લિખી જાતી જબ તક કે ઉસે ન કર લે. *(તરગ़ીબ : ૧/૩૪)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કિતના અઝીમ એહસાન હૈ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કા કે વહ રહ઼મતે આલમ ﷺ કે સદક઼ા વ તુફ઼ૈલ મહઝ નેકી કે ઈરાદે પર હી ષવાબ સે માલા માલ ફર્મા દેતા હૈ ! યહ સબ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કા સરકારે દો આલમ ﷺ કી નિસ્બત કી વજહ સે ઈસ ઉમ્મત પર કરમ હૈ કે હમ ગુનહગાર સહી લેકિન હૈં તો મહબૂબ ﷺકી ઉમ્મત મેં ! કાશ ! હમ અપની હક઼ીક઼ત સે વાક઼િફ઼ હો જાતે ઔર નેક ઈરાદે કરતે નીઝ અપને આપકો નેક આમાલ કરને મેં મસ્રૂફ઼ રખતે તાકિ બેહિસાબ ષવાબ સે માલા માલ હો સકેં.

★ મો'મિન કી ભલાઈ ★

હુઝૂરે અકરમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : "نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِّنْ عَمَلِهٖ" "મો'મિન કી નિયત ઉસકે અમલ સે બેહતર હૈ." *(રવાહુલ બૈહક઼ી વત્તબરાની ફ઼િલકબીર)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ ફર્માને નબવી ﷺસે માલૂમ હુવા કે વહ અમલ જો દુન્યા કે લિયે યા રિયા કી ગરઝ સે કિયા જાએ ઉસસે બેહતર હૈ કે મો'મિન અપની નિયત હી અચ્છી કર લે કે સિર્ફ નિયત પર ભી અલ્લાહ ﷻ અજર અતા ફર્માએગા. લેકિન અગર નેક અમલ તો કિયા ઔર નેક નિયતી નહીં થી ઔર ન અલ્લાહ ﷻ કી રઝા મક઼્સૂદ થી તો ઐસા અમલ મુંહ પર માર દિયા જાયેગા ઔર નિયત મેં ખોટ કી વજહ સે અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ સે સઝા કા મુસ્તહિક઼ હોગા. લિહાઝા હમેશા અચ્છી નિયત કર લિયા કરે ઔર દુન્યા કે દિખાવે સે પરહેઝ કરેં.

★ હર ક઼દમ પર ચાલીસ નેકિયાં ★

ઈમામે ઈશ્ક઼ો મહબ્બત સૈયદના ઈમામ અહમદ રઝા ખાં ફાઝિલે બરેલ્વી ફર્માતે હૈં કે જો શખ્સ નિયત કી ખૂબિયોં કો જાનતા હૈં યહ એક

એક ફેઅ્લ સે અપને લિયે કઈ કઈ નેકિયાં કર સક્તા હૈ. મષલન્ જબ નમાઝ કે લિયે મસ્જિદ કો જાયે ઔર સિર્ફ યહી મક़્સૂદ હૈ કે નમાઝ પઢ્હુંગા, તો બેશક ! વહ ચલના મહમૂદ, હર હર ક़દમ પર એક એક નેકી લિખી જાએગી ઔર હર હર ક़દમ પર એક એક ગુનાહ મિટા દિયા જાએગા. મગર જો આલિમે નિયત હો યાની નિયત કરને કી ખૂબિયોં સે વાક़िફ હો ઔર કઈ કઈ ફાયદા ઉઠાના ચાહે તો ઈસ ફેઅ્લ મેં કિતની નિયતેં કર સક્તા હૈ. (ઔર બેશુમાર નેકિયાં ઈકટ્ઠા કર સક્તા હૈ) મષલન્ કોઈ નમાઝી મસ્જિદ કી તરફ મન્દર્જા ઝૈલ ઈરાદા કરકે ચલા તો યક़ીનન ઉસે વહી મિલેગા જો ઉસને ઈરાદા કિયા :–

૦૧. અસ્લ મક़્સૂદ યાની નમાઝ કો જાતા હૂં.

૦૨. ખાનાએ ખુદા કી ઝિયારત કરૂંગા.

૦૩. શિઆરે ઈસ્લામ ઝાહિર કરતા હૂં.

૦૪. તહય્યતુલ મસ્જિદ પઢ્હને જાતા હૂં.

૦૫. દાઈએ ઈલલ્લાહ કી ઈજાબત કરતા હૂં, યાની અલ્લાહ તઆલા કી તરફ બુલાનેવાલે (મોઅઝ્ઝિન) કી દઅ્વત કુબૂલ કરતા હૂં.

૦૬. મસ્જિદ સે ખસો ખાશાક (કૂળા કરકટ) દૂર કરૂંગા.

૦૭. મસ્જિદ મેં એઅ્તિકાફ કરને કે લિયે જાતા હૂં. (એક લમ્હા હી ક્યોં ન હો.)

૦૮. અમ્રે ઈલાહી : "خُذُوْا زِيْنَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ" (અપની ઝીનત લો જબ મસ્જિદ મેં જાઓ) કે મુતાબિક़ ખૂબ સંવરુંગા યાની સાફ સુથરે લિબાસ કા એહતિમામ કરૂંગા.

૦૯. વહાં જો ઈલ્મવાલા મિલેગા ઉસસે મસાઈલ પૂછુંગા, દીની કી બાતેં સીખુંગા.

૧૦. જાહિલોં (લા ઈલ્મોં) કો મસ્અલહ બતાઉંગા યાની ઈલ્મી મસાઈલ બતાઉંગા.

૧૧. જો ઈલ્મ મેં મેરે બરાબર હોગા ઉસસે ઈલ્મ કી તકરાર કરૂંગા.

૧૨. ઉલમા કી ઝિયારત કરૂંગા.

૧૩. નેક મુસલમાન કા દીદાર કરૂંગા.

૧૪. મુસલમાનોં સે મેલ (મુલાકાત) કરૂંગા.

૧૫. જો રિશ્તેદાર મિલે ઉસસે કુશાદા પેશાની સે મિલકર સિલાએ રહમી કા બરતાવ કરૂંગા.

૧૬. અહલે ઈસ્લામ (મુસલમાન) કો સલામ કરૂંગા.

૧૭. મુસલમાનોં સે મુસાફ઼હ કરૂંગા.

૧૮. ઉનકે સલામ કા જવાબ દૂંગા.

૧૯. નમાઝ બાજમાઅત મેં મુસલમાનોં (ઈસ્લામ) કી બરકતેં હાસિલ કરૂંગા.

૨૦. મસ્જિદ મેં દુખૂલ (દાખિલ હોને) સે વક़્ત હુઝૂર ﷺ પર સલામ અર્ઝ કરૂંગા.

૨૧. મસ્જિદ સે ખુરૂજ (નિકલને) કે વક़્ત હુઝૂર પર સલામ અર્ઝ કરૂંગા.

૨૨. મસ્જિદ મેં દુખૂલ (દાખિલ હોને) કે વક़્ત હુઝૂર ﷺ વ અઝવાજે મુતહ્હરાત ﷺ (હુઝૂર ﷺકી બીવિયોં) પર દુરૂદ ભેજૂંગા.

૨૩. મસ્જિદ સે ખુરૂજ (નિકલને) કે વક़્ત હુઝૂર ﷺ વ અઝવાજે મુતહ્હરાત ﷺ (હુઝૂર ﷺકી બીવિયોં) પર દુરૂદ ભેજૂંગા.

૨૪. બીમાર કી મિઝાજ પુરસી કરૂંગા.

૨૫. જિસ મુસલમાન કો છીંક આએ, ઔર ઉસને "અલ્ હમ્દુ લિલ્લાહ" (સબ ખૂબિયાં અલ્લાહ તઆલા કે લિયે હૈં) કહા ઉસે "યરહમુકલ્લાહ" (અલ્લાહ તુમ પર રહમ ફ઼ર્માએ) કહૂંગા.

૨૬. અગર કોઈ ગમ્ઝદા મિલે તો તઅ્ઝિયત કરૂંગા.

૨૭. અમ્ર બિલ મઅ્રૂફ઼ કરૂંગા યાની નેકિયોં કી દઅ્વત દેતા રહૂંગા.

૨૮. નહી અનિલ મુન્કર કરૂંગા યાની બુરાઈયોં સે રોકતા રહૂંગા.

૨૯. નમાઝિયોં કો વુઝૂ કે લિયે પાની દૂંગા.

૩૦. અગર મૌક़ા મિલા તો મસ્જિદ મેં અઝાન દૂંગા.

૩૧. અગર મૌક़ા મિલા તો ઈક़ામત ભી કહૂંગા.

૩૨. કોઈ રાસ્તા ભૂલા હોગા તો ઉસે રાસ્તા બતાઉંગા.

૩૩. અંધે કી દસ્તગીરી કરૂંગા.

૩૪. જનાઝા મિલા તો નમાઝે જનાઝા પઢૂંગા.

૩૫. મૌક़ા પાયા તો મૈયત કો દફ્ન કરને કે લિયે क़ब्रस्तान જાઉંગા.

૩૬. દો મુસલમાનોં મેં નઝઅ્ (ઝગળા) હો જાએ તો હત્તલ ઈમ્કાન (જહાં તક હો સકે) સુલહ કરાઉંગા.

૩૭. મસ્જિદ મેં દાખિલ હોતે વક़્ત કી દુઆ :–

"اَلصَّلٰوةُ وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَللّٰهُمَّ افْتَحْ لِىْ اَبْوَابَ رَحْمَتِكَ"

પઢૂંગા. **तर्जुमा** : "યા રસૂલલ્લાહ ﷺ આપ પર દુરૂદો સલામ હો, અય અલ્લાહ ! મેરે લિયે અપની રહમતકે દરવાઝે ખોલ દે."

૩૮. મસ્જિદ સે બાહર નિકલને કી દુઆ :

"اَلصَّلٰوةُ وَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَللّٰهُمَّ اِنِّى اَسْئَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ وَ رَحْمَتِكَ"

પઢૂંગા. **तर्जुमा** : યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ આપ પર દુરૂદો સલામ હો, અય અલ્લાહ ! મૈં તુઝ સે તેરા ફઝલ ઔર તેરી રહ़મત માંગતા હૂં.

૩૯. મસ્જિદ મેં જાતે વક़્ત પહલે દાહિના પાંવ દાખિલ કરૂંગા ઔર મસ્જિદ સે બાહર નિકલતે વક़્ત પહલે બાયાં પૈર બાહર નિકાલને કી સુન્નત પર અમલ કરૂંગા.

૪૦. રાહ મેં પાયા હુઆ કાગઝ (જિસ પર અરબી વગૈરા મેં કુછ લિખા હો ઉસે) ઉઠા કર અદબ સે રખ દૂંગા.

અબ (કોઈ) ચાલીસ હસનાત કે લિયે જાતા હૈ તો ગોયા ચાલીસ (નેકિયોંવાલે આમાલ કી) તરફ ચલતા હૈ, (લિહાઝા) હર क़દમ પર ચાલીસ નેકિયાં ! પહલે હર क़દમ પર એક નેકી થી અબ ચાલીસ નેકિયાં હોંગી. *(અઝાને क़ુશ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપને અંદાઝા લગા દિયા હોગા કી અચ્છી નિયતોં પર અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કિસ क़દર ષવાબ અતા ફર્માતા હૈ. લિહાઝા હમકો ચાહિયે કે અપને દુન્યવી ઔર દીન તમામ ઉમૂર મેં નેક નિયતી કે ઝરીઆ અપની આખિરત કો સંવારેં ઔર ઝયાદા સે ઝયાદા હુસૂલે ષવાબ કી કોશિશ કરેં. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા હમ સબકો હર કામ મેં નેક નિયતી કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

ઈસી તરીક़े પર રોઝમર્રા કી ઝિંદગી કે તમામ મુબાહ (જાઈઝ) કામોં કો ભી ઈખ્લાસે નિયત (નેક નિયતી) કી બિના પર ઈબાદત મેં શુમાર કિયા જા સકતા હૈ. મિષાલ કે તૌર પર :–

- તિજારત યા મુલાઝમત ઈસ ગર્ઝ સે કરે કે અલ્લાહ તઆલાને ઘરવાલોં કે જો હુક़ૂક़ મુઝ પર આઈદ કિયે હૈં હલાલ કમાઈ સે ઉનકે હુક़ૂક़ અદા કરતા રહૂંગા.
- મેડિકલ સાઈન્સ **(Medical Science)** યા ઈન્જિનિયરિંગ **(Engineering)** યા દીગર ઉમદા કોર્સિસ **(Courses)** કે હાસિલ કરને મેં ખિદમતે ખલ્ક़ કી નિયત કરે.
- ઉમ્દા લિબાસ પહનને મેં યહ નિયત હો કે અલ્લાહ તઆલા કી દી હુઈ નેઅ્મતોં કા ચર્ચા કર રહા હૂં.
- બચ્ચોં સે પ્યાર કરને મેં યહ નિયત કરે કે બચ્ચોં પર શફ़ક़ત કરના હમ સબકે પ્યારે આક़ા ﷺ કી પ્યારી સુન્નત હૈ.
- ઘર કા કામ કરે ઔર યહ નિયત કરે કે મહબૂબે ખુદા ﷺ અપને ઘરેલૂ કામ અપને મુક़દ્દસ હાથોં સે અંજામ દિયા કરતે થે.
- અહલે અયાલ કી ખુશ તબઈ, મેહમાનોં કી ખાતિર વ મદારાત કરને મેં યહ નિયત કરે કે યહ ભી પ્યારે આક़ા ﷺ કી પ્યારી સુન્નત હૈ.
- જાઈઝ તફ़રીહાત મષલન્ ઔલિયા અલ્લાહ કે મઝારાત પર હાઝિર હોઉંગા, અલ્લાહ તઆલા કી વસીઅ્ વ અરીઝ રૂએ ઝમીન ઔર પહાળોં કો દેખ કર ઉસકી અઝમત વ શૌકત યાદ કરૂંગા.

- હાથ મેં ઘળી પહને તો ઈસ નિયત સે કે નમાઝ કે અવ્કાત કા ઈલ્મ હોગા ઔર દરસો તદરીસ કે ફરાઈઝ બહુસ્નો ખૂબી વક્ત પર અંજામ દૂંગા.
- મોબાઈલ (Mobile) રખે તો ઉસમેં ભી યહ નિયત રખે કે ઉસકે ઝરીઆ દીની મસાઈલ બતાઉંગા, દૂર દરાઝ તક બસનેવાલોં તક એસ.એમ.એસ. કે ઝરીઆ હફ્તાવારી ઈજ્તિમાઅ્ નીઝ સાલાના સુન્ની ઈજ્તિમાઅ્ વ દીની મહાફિલ વગૈરા કે બારે મેં દઅ્વત દેતા રહૂંગા.
- જેબ મેં ક્લમ (Pen) ઈસલિયે રખે કે અપની તહરીર કે ઝરીઆ ઈસ્લામ કી ઈશાઅત કરું ગા, બિસ્મિલ્લાહ શરીફ, દુરૂદ શરીફ વગૈર લિખું ગા.
- જેબ મેં રૂપિયા (Money) ઈસલિયે રખે કે ગરીબોં, યતીમોં, હાજતમંદો કી હાજત રવાઈ કરું ગા ઔર અલ્લાહ તઆલા કી રાહ મેં ખર્ચ કરું ગા.
- કમ્પ્યુટર (Computer) ઈસલિયે ઈસ્તેમાલ કરે કે ઉસ પર દીની કિતાબોં કી કમ્પોઝિંગ કરૂંગા, ઝિક્ર ખુદા, નઅ્તે રસૂલ ﷺ સુનતા રહૂંગા. કમ્પ્યુટર કે ઝરીઆ ઈસ્લામી બાતેં દૂસરોં તક પહું ચાઉંગા ઔર દઅ્વતો તબ્લીગ કે ફરાઈઝ કી અદાયગી કમ્પ્યુટર સે મદદ લૂંગા.
- ઈત્ર લગાના ઈસ નિયત સે કે મહબૂબે ખુદાને ખુશ્બૂ પસંદ ફર્માઈ હૈ ઔર હમારે આકા ﷺ ભી ખુશ્બૂ લગાયા કરતે, ખાનાએ ખુદા કી તઅઝીમ તક્રીમ, પાસ બૈઠનેવાલોં કો ખુશ્બૂ સે રાહત પહું ચાના વગૈરા.
- અપની બીવી સે મુજામઅ્ત કરને મેં ઔલાદ હોને કી નિયત કરે તાકિ હુઝૂર ﷺ કી ઉમ્મત મેં ઈઝાફા હો યા ઔરત કો રાહત પહું ચાના ઔર ઉસકો ઔર અપને આપ કો ગુનાહ સે બચાને કી નિયત કરે.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમકો અપની નિયત યાની દિલ કે ઈરાદે કો દુરૂસ્ત કરના હૈ. ઈસલિયે કે ઈન્સાન તો સિર્ફ અમલ કો દેખતા હૈ જબ કે અલ્લાહ દિલ કે ઈરાદે ઔર ઝાહિરી અમલ દોનોં કો દેખતા હૈ, લેહાઝા હમકો ચાહિયે કે હમ નિયત કો ભી દુરૂસ્ત કરેં ઔર અમલ કો ભી. અલ્લાહ ﷻ હમ સબ પર કરમ કી નઝર ફર્માએ.

★ નામએ આમાલ મેં લિખો ★

હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : બંદા બહુત સે નેક કામ કરતા હૈ ફિરિશ્તે ઉસકો આસ્માન પર લે જાતે હૈં તો ખુદાવંદે તઆલા ફર્માતા હૈ કે ઈન આમાલ કો ઉસકે નામાએ આમાલ સે મિટા દો ક્યોંકિ ઉસને યહ કામ મેરે લિયે નહીં કિયા ઔર ફુલાં ફુલાં આમાલ ઉસકે નામએ આમાલ મેં તહરીર કર દો. ફિરિશ્તે અર્ઝ કરેંગે, ઈસ બંદે ને તો યહ કામ કિયે નહીં ! તબ હક્ક તઆલા ઈર્શાદ ફર્માએગા, ઉસને દિલમેં ઈન કામોં કી નિયત કી થી. *(કીમિયાએ સઆદત : ૮૧૯)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! પતા ચલા કે અલ્લાહ વહદહૂ લા શરીક કે યહાં ઉન્હીં કામોં કી અહમિયત હૈ જિનમેં ઈખ્લાસ હો, ઔર યહ ભી માલૂમ હુવા કે નેક કામ કી નિયત પર ભી અજ્રો ષવાબ અતા ફર્માતા હૈ, વહ નેક કામ પૂરા હો યા ન હો.

★ સદ્કા કુબૂલ ફર્માયા ★

બની ઈસ્રાઈલ મેં એક મર્તબા ઝબર્દસ્ત ક્હત પળા, એક શખ્સ રેત કે એક તૂદે ક્રીબ સે ગુઝરા ઔર કહને લગા કે અગર ઈસ તૂદે કે બરાબર મેરે પાસ ગેહૂં હોતે તો મૈં ફુક્રા વ મસાકીન મેં તક્સીમ કર દેતા. ઉસ ઝમાને કે રસૂલ પર વહ આઈ ઔર હુક્મ હુવા કે અય નબી ! ઉસ શખ્સ સે કહ દો કે તેરા સદ્કા અલ્લાહ તઆલાને કુબૂલ ફર્માયા હૈ ઔર જિસ ક્દર ગેહૂં હોતે ઉતના ષવાબ તુઝે અતા કિયા ગયા હૈ, ઔર અગર તૂને ઈતના સદકા દિયા હોતા તો ઈતના હી ષવાબ તુઝે મિલતા. *(કીમિયાએ સઆદત : ૮૧૯)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કિતના કરીમ હૈ હમારા

પરવરદિગાર કે એક ગ़રીબ બંદે કે ઈખ્લાસ સે ભરપૂર નિયત કી બુન્યાદ પર ઉસકો ગેહૂં કે દાનોં કી તાદાદ કે બરાબર ષવાબ અતા ફર્મા દિયા. પતા ચલા કે માલ હો યા ન હો નિયત સાફ સુથરી ઔર કામિલ હોની ચાહિયે. અલ્લાહ તઆલા કરીમ અપને બંદોં કી કમઝોરી ઔર ગુર્બત કો દેખ કર ઉસકી નિયત કી લાજ રખ લેતા હૈ ઔર નિયત પર ભી ઉસકો બેહિસાબ ષવાબ અતા ફર્મા દેતા હૈ. (શેઅર) : *યહ કરમ નહીં તો ક્યા હૈ*

સુબ્હાનલ્લાહ ! મેરે કરીમ તેરે કરમે બેહિસાબ કા ક્યા કહના ! અલ્લાહ ﷻ હમ સબ પર કરમ કી યહ બરસાત તાદેર ક़ાયમ રખે.

મહબૂબે કિબ્રિયા સરકારે મદીના રાહતે ક़લ્બો સીના ﷺ કા ઈર્શાદ હૈ કે જો કોઈ નિકાહ કરે ઔર મહર ન દેને કી નિયત રખે વહ ઝાની હૈ, ઔર જો શખ્સ ક़ર્ઝ લે ઔર નિયત યહ કર કે વાપસ નહીં કરેગા તો વહ ચોર હૈ. *(કીમિયાએ સઆદત)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વાક़ઈ આજ બહુત સારે દુલ્હે મહર દેને કી નિયત નહીં રખતે યા ફિર માફ કરાને કી નિયત પહલે સે હી કર લેતે હૈં ઉન્હેં મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે સબક़ હાસિલ કરના ચાહિયે, ઔર સાથ હી સાથ આજ ન જાને કિતને તાજિર ક़ર્ઝ લેતે હૈં ઔર વાપસ કરને મેં ટાલ મટોલ કરતે હૈં યા ફિર વહ ક़ર્ઝ દેના હી ઝરૂરી નહીં સમઝતે, ઉનકો મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે સબક़ હાસિલ કરના ચાહિયે. ઈસલિયે દોનોં કો હુઝૂર ﷺને ઝાની ઔર ચોર ક़રાર દિયા ઔર જિસે હુઝૂર ﷺ ઝાની યા ચોર ફર્માયેં ઉસકો અપની આક़िબત કે બારે મેં ગ़ૌર કરના ચાહિયે. લિહાઝા ખબરદાર ! અપની નિયતોં મેં ખોટ પૈદા ન હોને દેં ઔર બુરી નિયત સે પરહેઝ કરેં કે કહીં અંજામ બહુત હી બુરા ઔર ભયાનક ન હો જાએ.

★ નિયત કી ખરાબી કા અંજામ ★

હઝરત સુલતાન મહમૂદ ગઝનવી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَ الرِّضْوَانُ જો એક મશહૂર બાદશાહ ગુઝરે હૈં, એક મર્તબા સૈર કરતે હુએ એક ઐસે દેહાત જા પહુંચે જહાં ગન્ને કષ્રત સે બોએ જાતે થે. આપ ને કભી ગન્ના દેખા નહીં

થા. એક શખ્સ ને ગન્ના પેશ કિયા. જબ આપને ગન્ન ચૂસા તો આ કો બહુત પસંદ આયા, આપને અપને દિલ મેં સોચા કે ગન્ને કી પૈદાવાર પર લગાન (ટેક્ષ) મુક़र्ररર કરૂંગા તાકિ શાહી ખઝાને મેં એક નઈ આમદની કા ઈઝાફા હો. અબ જો બાદશાહ ને ચૂસા તો ઉસમેં રસ હી નહીં થા ! આપને હૈરાની કે આલમ મેં કિસાનોં સે પૂછા કે યહ અચાનક ગન્ને કા રસ ખત્મ ક્યોં હો ગયા ? આપ કી બાત સુનકર એક બુઝ્હા કિસાન સામને આયા ઔર કહને લગા ઐસા લગતા હૈ કે ઈસ મુલ્ક કે બાદશાહ કી નિયત બિગળ ગઈ હૈ, ઉસને અપની સલ્તનત મેં કોઈ ઐસા નયા ક़ાનૂન જારી કરના ચાહા હૈ જિસસે રિઆયા કો તકલીફ હો, બસ યહી વજહ હૈ કે ગન્ને કા રસ ખત્મ હો ગયા.

બાદશાહ ચૂંકિ આપ હી થે ઔર આપ હી ને લગાન મુક़र्ररર કરને કા ઈરાદા કિયા થા. બસ આપ સમઝ ગયે કે યહ મેરી નિયત કી ખરાબી કા ફલ હૈ, આપને ફૌરન તૌબા કી ઔર ઠાન લી કે હર્ગિઝ લગાન મુક़र्ररર નહીં કરૂંગા. ઉસકે બાદ જો ગન્ના ચૂસા તો રસ ભરા હુઆ મિલા.

★ બાગ મિન્ટોં મેં બરબાદ ★

હઝરત સૈયદના ઈસા عليه السلام કે ઝમાને કે બાદ કા વાક़िઆ હૈ કે યમન કે સનઆ શહર સે દો કોસ કી દૂરી પર એક બાગ થા જિસકા નામ સરવાન થા, ઉસ બાગ કા માલિક બહુત નેક સખી થા. ઉસકા દસ્તૂર થા કિ ફલોં કો તોળતે વક़્ત ફક़ીરોં, મિસ્કીનોં કો બુલાતા ઔર એલાન કરતા કે જો ફલ હવા સે ગિર પળે યા હમારી ઝોલી સે અલગ જા ગિરે વહ સબ તુમ લે લિયા કરો. ઈસ તરહ બાગ કા બહુત સારા ફલ ફુક़રા વ મસાકીન કો મિલ જાયા કરતા થા. બાગ કા માલિક ઈન્તિકાલ કર ગયા, ચૂંકિ ઉસકે તીનોં બેટે જો ઉસ બાગ કે માલિક બને, કન્જૂસ થે, ઉન્હેં યહ ગવારા ન થા કે બહુત સારા ફલ ફુક़રા વ મસાકિન લે જાયેં, લિહાઝા ઉન લોગોં ને યહ મન્સૂબા બનાયા કે સૂરજ નિકલને સે ક़બ્લ હી હમ લોગ બાગ કા ફલ તોળ લેં તાકિ ફુક़રા વ મસાકીન કો ખબર ન હો. ચુનાંચે ઉન લોગોં કી બદનિયતી ને યહ અષર દિખાયા કે નાગહાં રાત હી મેં અલ્લાહ તઆલાને બાગ મેં એક આગ ભેજ દી જિસને પૂરે બાગ કો જલા કર સિયાહ કર ડાલા ઔર

ઉન લોગોં કો ખબર તક ન હુઈ. યહ લોગ અપને મન્સૂબે કે તહત જબ શબ કે આખરી હિસ્સે મેં પહુંચે તો જલે હુએ બાગ કો દેખ કર હૈરાન રહ ગયે, ચુનાંચે એક બોલ પળા કે હમ લોગ રાસ્તા ભૂલ કર દૂસરી જગહ આ ગયે હૈં લેકિન ઉનમેં એક કુછ નેક નફ્સ થા ઉસને કહા, નહીં ! બલ્કિ યહ અલ્લાહ તઆલા કા કહર હૈ જિસને હમ લોગોંકો કો ફલ સે મહરૂમ કર દિયા, લિહાઝા તૌબા કરો ઔર તસ્બીહ પળ્હો, તીનો ભાઈયોં ને તૌબા કી ઔર એક દૂસરો કો મલામત કરને લગે. હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ સે ફર્માયા કે અલ્લાહ તઆલાને ઉનકી તૌબા કો કુબૂલ કર લિયા ઔર બદલે મેં ઉન્હેં એક દૂસરા બાગ ઈનાયત ફર્માયા જિસમેં કષ્રત સે બળે બળે ફલ આને લગે. *(તફ્સીરે સાવી, અજાઈબુલ કુર્આન)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈન્સાન હી સે ગલતી હોતી હૈ લેકિન રબ્બે ઝુલજલાલ અપને બંદોં સે બેઈન્તિહા મહબ્બત ફર્માતા હૈ, અગર કોઈ ગલતી પર નાદિમ વ શર્મિન્દા હો જાએ તો અલ્લાહ ઉસકી તૌબા કો કુબૂલ ભી ફર્મા લેતા હૈ ઔર જો માલ છીન લેતા હૈ ઉસસે બેહતર અતા ફર્મા દેતા હૈ. અલ્લાહ عزوجل હમેં નિયત દુરૂસ્ત રખને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ મુર્દાર સે ઝયાદા બદ્બૂદાર ★

હદીષ શરીફ મેં હૈ કે જિસ કિસીને ભી ગૈરૂલ્લાહ કે લિયે ખુશ્બૂ લગાઈ ક़યામત કે દિન ઉસકી ખુશ્બૂ મુર્દાર સે ઝયાદા બદ્બૂદાર હોગી ઔર જિસને ખુદા કે લિયે લગાઈ ક़યામત કે દિન મુશ્ક સે ઝયાદા ખુશ્બૂદાર હોગી. *(અહયાઉલ્ ઉલૂમ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હર ચીઝ મેં અલ્લાહ عزوجل વ હુઝૂર રહ઼મતે આલમ ﷺ કી ખુશ્નૂદી કે પેશે નઝર રખના ચાહિયે, ખ્વાહ હમ ખુશ્બૂ કો ઈસ્તેમાલ હી ક્યોં ન કરેં જૈસા કે મઝકૂરા હદીષે પાક સે હમેં માલૂમ હુઆ.

★ ક़ર્ઝ અદા હો ગયા ★

રસૂલે કાયનાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જો કિસી સે દૈન (ક़ર્ઝ લેન દેન)

કા મામલા કરે ઔર ઉસકો અદા કરને કી નિયત રખતા હો (ઔર અદા કરને સે પહલે મર ગયા) અલ્લાહ عزوجل ઉસકી તરફ઼ સે રોઝે ક़યામત અદા ફર્માએગા. *(ઈબ્ને માજહ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ક़ર્ઝ કી ઝરૂરત ઈન્સાન કો અપની ઝિંદગી મેં પળતી હૈ ઔર કભી ઐસા ભી હોતા હૈ કે ઈન્સાન ઈતના મક़રૂઝ હૈ કે કોશિશ કે બાવુજૂદ અપના ક़ર્ઝ અદા નહીં કર પાતા તો મૌલા કરીમ ઉસ બંદે કે ક़લ્બ કો દેખતા હૈ કે ઉસકી નિયત ક્યા હૈ ? ક્યા વહ ક़ર્ઝ અદા કરને કા ઈરાદા ભી રખતા હૈ યા નહીં ? અગર ઉસકી નિયત મેં ક़ર્ઝ અદા કરના હૈ તો મેરા કરીમ અપને કરમ સે ક़યામત કે દિન જો હિસાબ વ કિતાબ કા દિન હોગા ઉસકા ક़ર્ઝ અદા ફર્માએગા ઔર વહ મુવાખઝા સે બચ જાએગા.

લિહાઝા હર વહ શખ્સ જો મક़રુઝ હો ઉસે અદાયગી કી કોશિશ કરની ચાહિયે ઔર ક़ર્ઝ અદા કરને કી ફિક્ર મેં લગા રહના ચાહિયે. પરવરદિગારે આલમ (બંદે કી) મજબૂરી સે ક़ર્ઝ અદા ન કર પાને કી સૂરત મેં ક़યામત કે દિન ઉસ બંદે કે ક़ર્ઝ કો અદા ફર્મા દેગા.

★ ૩૦ સાલ સે મુહાસિબા ★

હઝરત યહ્યા બિન મઆઝ રાઝી رحمۃ اللہ علیہ કે મુતઅલ્લિક़ મન્કૂલ હૈ કે આપને દવા ખાઈ, આપ કી બીવીને અર્ઝ કિયા કે આપ ઘર મેં ચંદ ક़દમ ટહલ લેં (તાકિ આપ કી સેહત બેહતર હો જાએ). ફર્માયા, મેરે પાસ ઈસ તરહ ચલને ફિરને કી કોઈ વજહ નહીં, ૩૦ સાલ સે મૈં અપના મુહાસબા કર રહા હૂં કે જો કુછ કરૂં સિર્ફ દીનકી ખાતિર કરું, કિસી ઔર નિય્યતસે ન કરું. પસ ઉસ મુક़ર્રબ ક़ૌમ કા દસ્તૂર હૈ કે જબ તક દીની નિયત મલહૂઝ ન હો, કુછ હરકત નહીં કરતે. *(કીમિયાએ સઆદત : ૩૦૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા વાક़િએ સે યહ બાત સમઝ મેં આઈ કે અલ્લાહવાલે અપને ક़દમોં કો હરકત દેતે વક़્ત ભી અપની નિયતોં કો જાંચતે હૈં ઔર બગૈર અચ્છી નિયત કિયે ક़દમોં કો

જુંબિશ તક ન દેતે, યહાં તક કે દવા પી લેને કે બાદ ભી અગર ચંદ કદમ ચલના ભી હો તો નિયત કા ખ્યાલ ફર્માતે. અય કાશ ! કે હમ ભી અપના મુહાસબા ઈસી તરહ કરને લગ જાયેં તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! આખિરત મેં બેહિસાબ અજરો ષવાબ કે હક્કદાર બન સકતે હૈં. અલ્લાહ ﷻ હમ સબ પર કરમ કી નઝર ફર્માએ ઔર નેક નિયતી ઔર એહતિસાબ કી તૌફીક નસીબ ફર્માએ.

★ ઘર કી ખિળકી ★

મસ્નવી શરીફ મેં મૌલાના રૂમ رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે એક શખ્સને મકાન તામીર કિયા તો મસ્જિદ કી તરફ ઉસને એક ખિળકી રખી, કિસીને પૂછા યહ ખિળકી ક્યોં રખી હૈ ? ઉસને કહા, હવા કે લિયે. ઉસને કહા કે અગર તુમ ઈસ ખિળકી કો લગાતે વક્ત યહ નિયત કર લેતે કે મસ્જિદ કી અઝાન કી આવાઝ સુનાઈ દેગી, તો ઈસ તરહ તુમ્હારી આખિરત બન જાતી ઔર ઈસ નિયત સે તુમકો ષવાબ મિલતા ઔર હવા કો તો બહરહાલ આના હી થા. અબ તુમ્હારે લિયે યહ સિર્ફ હવા દેગી ઔર આખિરત મેં કુછ ન મિલેગા.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દેખા આપને જો આદમી અચ્છી નિયતોં કા આદી બન જાએ ઔર હર કામ મેં અચ્છી નિયત કરતા રહે તો ઉસ નિયત કી વજહ સે દુન્યવી ફવાઈદ તો મિલતે હી હૈં, આખિરત મેં ભી અજર કા હકદાર બન જાતા હૈ. કાશ ! હમ મઝકૂરા વાકિઆ સે સબક હાસિલ કરેં ઔર અચ્છી નિયતોં કે આદી બન જાયેં.

★ અચ્છી નિયતોં કે ફાયદે ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપને બુરી નિયતોં કે સિલસિલે મેં કુર્આની આયાત, અહાદીષ નીઝ અકવાલે ઝર્રીં વ વાકિઆત મુલાહઝા ફર્માએ. આઈયે દેખતે હૈં કે અચ્છી નિયતોં કે ફવાઈદ વ ષમરાત ક્યા ક્યા હૈં ?

પહલે ઝમાને મેં એક બૂઢ્હે ઔર એક જવાનને મિલકર એક ઝમીન ખરીદી ઔર ઉસમેં ગંદુમ (ગેહૂં) બોયા. ખેતી જબ પક કર તૈયાર હુઈ

ઔર કટાઈ હો ચુકી ઔર દોનોં અપના હિસ્સા તકસીમ કરને લગે, બૂઢ્હા શખ્સ અપના હિસ્સા લેતા ઔર ચુપકે સે જવાન કી તરફ સરકા દેતા ઔર દિલ હી દિલ મેં કહતા શાયદ ઉસકી ઉમ્ર મેં બરકત ઔર ઈસકો ઝયાદા ગંદુમ કી હાજત હો, મૈં તો બૂઢ્હા હો ચુકા હૂં, મુઝે ઝયાદા ગંદુમ કી ક્યા ઝરૂરત ? ઔર નૌજવાન ભી અપના હિસ્સા લેતા ઔર બૂઢ્હે કી તરફ સરકા દેતા ઔર યહ કહતા કે બૂઢ્હા ચૂંકિ અયાલદાર (બાલ બચ્ચેવાલા) હૈ, ઈસે ઝયાદા ગંદુમ કી ઝરૂરત પળેગી. જૂં જૂં યહ મામલા આપસે મેં કરતે રહેં, ગંદુમ મેં બરકત હોતી ગઈ યહાં તક કે ખત્મ હી ન હુઆ. જબ યહ દોનોં તકસીમ કરતે કરતે થક ગએ તો દોનોંને અપની અપની નિયત બયાન કી તો પતા ચલા કે યહ નેક નિયતી કી બરકત થી.

સુબ્હાનલ્લાહ ! બાદશાહે વક્ત કો જબ ઈન દોનોં કા મામલા પતા ચલા તો ઉસને ઉનકે ગંદુમ કે ઢેર સે એક દાના મંગવા કર અપને ખઝાને મેં રખા, ઉસકી બરકત સે ઉસકે ખઝાનેં મેં ભી બરકત હો ગઈ. *(નુઝહતુલ મજાલિસ : જિલ્દ અવ્વલ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ વાકિઆ સે માલૂમ હુવા કે અચ્છી નિયતોં મેં અલ્લાહ ﷻને બરકત રખી હૈ ઔર અચ્છી નિયતવાલોં કે સબબ અલ્લાહ ﷻ દૂસરોં કે માલ મેં ભી બરકત પૈદા ફર્મા દેતા હૈ. લિહાઝા મુખ્લિસ લોગોં કે સાથ અપના તઅલ્લુક રખો ઔર ઉનકી સોહબતોં સે ઈસ્તિફાદા કરો.

★ કાતિલ વ મકતૂલ ★

સરકારે દોઆલમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺને ફર્માયા : જબ દો મુસલમાન આપસ મેં તલવારેં લિયે એક દૂસરે પર હમલા આવર હોતે હૈં તો કાતિલ વ મકતૂલ દોનોં જહન્નમી હૈં. (રાવી ફર્માતે હૈં) મૈંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ કાતિલ તો વાકઈ જહન્નમ કા મુસ્તહિક હૈ, મકતૂલ કા ક્યા કુસૂર હૈ ? આપને ફર્માયા, વહ ભી તો મુકાબિલ કો કત્લ કરના ચાહતા થા. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બઝાહિર મકતૂલ (જો

ક़त्ल हो चुका) मઝલૂમ નઝર આતા હૈ, ચૂંકિ ઉસકી નિયત ભી ક़त्ल કરને હી કી થી મગર ઉસે કોઈ મૌક़ા હાથ ન આયા ઈસલિયે વહ ઉસે ક़त्ल ન કર સકા લેકિન ઉસકી નિયત મેં ક़ુસૂર થા ઈસલિયે હુઝૂર ﷺને દોનોં કો જહન્નમી ક़રાર દિયા.

★ ઈમાન ક્યા હૈ ? ★

ઈખ્લાસ હી સે ઈમાન મેં પુખ્તગી પૈદા હોતી હૈ. એક મર્તબા એક સહાબિએ રસૂલ ﷺને અર્ઝ કિયા : "يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ مَا الْاِيْمَانُ قَالَ الْاِخْلَاصُ" "યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ ઈમાન ક્યા હૈ ?" ફર્માયા : ઈખ્લાસ. *(બૈહક़ી)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હુઝૂર ﷺને ઈમાન હી કો ઈખ્લાસ ફર્માયા લિહાઝા અચ્છી તરહ હમકો ઝેહન નશીન કર લેના ચાહિયે કે અલ્લાહ ﷻ કી રઝા ઔર ઉસકે મહબૂબ ﷺ કી રઝા હી કો મુક़દ્દમ રખને મેં ભલાઈ હૈ. કાશ ! કે હમ ઈસી પર અમલ પૈરા હોં ઔર નિયત દુરૂસ્ત કરને કી કોશિશ કરેં તાકિ અચ્છી નિયતોં કી વજહ સે હશ્ર ભી અચ્છા હો.

★ થોળા અમલ કાફ़ી હૈ ★

હઝરત મઆઝ બિન જબલ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કે જિસ વક़્ત રસૂલુલ્લાહ ﷺ મુઝે યમન કા ગવર્નર બના કર ભેજને લગે તો મૈંને અર્ઝ કિયા :–

"يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اُوْصِ قَالَ الْاِخْلَاصُ فِيْ دِيْنِكَ يَكْفِيْكَ الْعَمَلَ الْقَلِيْلَ"

"અય અલ્લાહ કે રસૂલ ! ﷺ મુઝે કુછ વસીયત ફર્માયેં, આપ ﷺને ફર્માયા, અપને દીન મેં ઈખ્લાસ રખો થોળા અમલ ભી તુમકો કાફ़ી હોગ.હહ *(તરગ़ીબ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! પતા ચલા કે દીન કે મામલે મેં ઈખ્લાસ બેહદ ઝરૂરી હૈ મામૂલી નેકી જો ઈખ્લાસ કે સાથ કી જાએ તો વહ ઉન બળી બળી નેકિયોં પર ભારી હૈ જો રિયાકારી કી ગર્ઝ સે કી ગઈ હોં.

★ ઈખ્લાસ કી બરકતેં ★

મુખ્લિસીન પર અલ્લાહ તઆલા કી ક્યા નવાઝિશેં ઔર ઈન્આમાત હૈં મુલાહઝા ફર્માયેં :–

اِلَّا عِبَادَ اللّٰهِ الْمُخْلَصِيْنَ ○ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ مَّعْلُوْمٌ ○ فَوَاكِهُ ۚ وَهُمْ مُّكْرَمُوْنَ ○ فِيْ جَنّٰتِ النَّعِيْمِ ○ عَلٰى سُرُرٍ مُّتَقٰبِلِيْنَ ○ يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِكَاْسٍ مِّنْ مَّعِيْنٍ ○ بَيْضَآءَ لَذَّةٍ لِّلشّٰرِبِيْنَ ○ لَا فِيْهَا غَوْلٌ وَّ لَا هُمْ عَنْهَا يُنْزَفُوْنَ ○ وَعِنْدَهُمْ قٰصِرٰتُ الطَّرْفِ عِيْنٌ ○ كَاَنَّهُنَّ بَيْضٌ مَّكْنُوْنٌ ○ فَاَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلٰى بَعْضٍ يَّتَسَآءَلُوْنَ ○ قَالَ قَآئِلٌ مِّنْهُمْ اِنِّيْ كَانَ لِيْ قَرِيْنٌ ○ يَّقُوْلُ اَئِنَّكَ لَمِنَ الْمُصَدِّقِيْنَ ○ ءَاِذَا مِتْنَا وَ كُنَّا تُرَابًا وَّ عِظَامًا ءَاِنَّا لَمَدِيْنُوْنَ ○ قَالَ هَلْ اَنْتُمْ مُّطَّلِعُوْنَ ○ فَاطَّلَعَ فَرَاٰهُ فِيْ سَوَآءِ الْجَحِيْمِ ○ قَالَ تَاللّٰهِ اِنْ كِدْتَّ لَتُرْدِيْنِ ○ وَ لَوْ لَا نِعْمَةُ رَبِّيْ لَكُنْتُ مِنَ الْمُحْضَرِيْنَ ○ اَ فَمَا نَحْنُ بِمَيِّتِيْنَ ○ اِلَّا مَوْتَتَنَا الْاُوْلٰى وَمَا نَحْنُ بِمُعَذَّبِيْنَ ○ اِنَّ هٰذَا لَهُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ○ لِمِثْلِ هٰذَا فَلْيَعْمَلِ الْعٰمِلُوْنَ ○

તર્જુમા : "મગર જો અલ્લાહ કે ચુને હુએ બંદે હૈં, ઉનકે લિયે વહ રોઝી હૈ જો હમારે ઈલ્મ મેં હૈ, મેવે ઔર ઉનકી ઈઝ્ઝત હોગી ચૈન કે બાગ़ોં મેં, તખ્તોં પર હોંગે આમને સામને, ઉન પર દૌરા હોગે નિગાહ કે સામને બહતી શરાબ કે જામ કા સફ़ેદ રંગ પીનેવાલોં કે લિયે લઝ્ઝત, ન ઉસમેં ખુમાર હૈ ઔર ન ઉસસે ઉનકા સર ફ઼िરે, ઔર ઉનકે પાસ હૈં જો શૌહરોં કે સિવા દૂસરી તરફ़ આંખ ઉઠા કર ન દેખેંગી, બળી આંખોં વાલિયાં ગોયા વહ અંડે હૈં પોશીદા રખે હુએ. તો ઉનમેં એક ને દૂસરે કી તરફ़ મુંહ કિયા પૂછતે હુએ, ઉનમેં સે કહનેવાલા બોલા, મેરા એક હમનશીન થા મુઝ સે કહા કરતા ક્યા તુમ ઈસે સચ માનતે હો ? ક્યા જબ હમ મર કર મિટ્ટી હો જાયેંગે તો ક્યા હમેં જઝા સઝા દી જાયેગી ? કહા, ક્યા તુમ ઝાંક કર દેખોગે ! ફ઼िર ઝાંકા તો ઉસે બીચ ભળકતી આગ મેં દેખા. કહા, ખુદા કી ક़સમ ક़રીબ થા કે તૂ મુઝે હલાક़ કર દે ઔર મેરા રબ ફ઼ઝલ ન કરે તો ઝરૂર મૈં ભી પકળ કર હાઝિર કિયા જાતા. તો ક્યા હમેં મરના નહીં મગર

હમારી પહલી મૌત ઔર હમ પર અઝાબ ન હોગા, બેશક ! યહી બળી કામયાબી હૈ.

રહમતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :

"اِنَّمَا يَنْصُرُ اللّٰهُ هٰذِهِ الْاُمَّةَ بِضَعِيْفِهَا وَ بِدَعْوَتِهِمْ وَ صَلٰوتِهِمْ وَ اِخْلَاصِهِمْ"

"અલ્લાહ તઆલા ઈસ ઉમ્મત કી ઉનકે ઝઈફોં કી દુઆઓં ઔર ઉનકી નમાઝોં ઔર ઉનકે ઈખ્લાસ કી બરકત સે ઈમદાદ ફર્માતા હૈ. *(નસઈ શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઉમ્મતે ઝુઅફા કી દુઆએં ઔર નમાઝ ઈખ્લાસ સે ભરપૂર હોતી હૈં ઈસલિયે કે ઉનકો યકીન હોતા હૈ કે અબ જવાની પલટનેવાલી નહીં, ઔર નેકિયોં કે અલાવા કોઈ ચીઝ કબ્ર વ હશ્ર મેં કામ આને વાલી નહીં, લિહાઝા વહ જો ભી ઈબાદત કરતે હૈં ઈખ્લાસ સે કરતે હૈં. ઈસલિયે ઉનકી દુઆઓં કી બરકત સે અલ્લાહ કી તરફ સે નુસ્રત વ મદદ નાઝિલ હોતી હૈ ઔર ઉમ્મત કી તકદીર સંવર જાતી હૈ. કાશ ! હમ આજ કે ઉસ માહૌલ સે દૂર રહતે જિસમેં બુઝુર્ગોં કી તૌહીન ઔર ઉનકો બોઝ સમઝા જાતા હૈ.

★ અનાર કા એક દાના ★

એક બુઝુર્ગ કો કિસીને ખ્વાબ મેં દેખા ઔર પૂછા કે હક તઆલાને આપકે સાથ ક્યા સુલૂક કિયા ? બુઝુર્ગ ને જવાબ દિયા, જો કુછ મૈંને ખાલિસ રાહે ખુદા મેં કિયા થા ઉસે નેકિયોં કે પલળેં મેં પાયા, ચુનાંચે અનાર કા એક દાના જો મૈંને એક મર્તબા રાહ મેં પળા દેખા તો ઉઠા લિયા થા, નેકિયોં કે પલળે મેં થા ઔર એક બિલ્લી જો મેરે ઘર મેં મર ગઈ થી વહ ભી ઉસી પલળે મેં થી. એક રેશમી ધાગા જો મૈંને અપની ટોપી મેં ટાંક લિયા થા વહ ભી ઉસી પલળે મેં પાયા. લેકિન ! મુઝે યહ દેખ કર હૈરત હુઈ કે ગધા જિસકી કીમત સો દીનાર થી ઔર વહ ભી (બિલ્લી કી તરહ) ઘર મેં હી મરા થા, મુઝે નેકિયોં કે પલળે મેં ન મિલા. આખિર મૈંને ખુદાએ તઆલા સે પૂછ લિયા કે અય અલ્લાહ ! ﷻ બિલ્લી તો નેકિયોં કે પલળે મેં મગર ગધા ક્યોં નહીં ? ઈર્શાદ હુવા, જહાં તૂને ભેજા થા વહીં પહુંચ ગયા.

યાદ હૈ કે તૂને ગધે કો મરતે વક્ત કહા થા : "اِلٰى لَعْنَةِ اللّٰهِ" અગર તૂ ઈસકી જગહ : "فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ" કહ દેતા તો આજ ઉસે ભી નેકિયોં કે પલળેમેં દેખતા. ઈસી તરહ મૈંને એક મર્તબા ખુદા કી રાહ મેં સદકા કિયા થા વહ ભી નેકિયોં કે પલળે મેં ન થા ક્યોંકિ જબ મૈં સદકા દે રહા થા તો લોગ દેખ રહે થે ઔર ઉનકા દેખના મુઝે અચ્છા લગ રહા થા.

યહ બાતેં જબ હઝરત સુફ્યાન ષૌરી رحمۃ اللہ علیہ ને સુના તો ફર્માયા, યહ અનમોલ દૌલત હૈ જો ઉસકે હાથ આઈ યાની ઉસે નુકસાન ઝયાદા ન પહુંચા. *(કીમિયાએ સઆદત)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા વાકિઆ સે માલૂમ હુવા કે હમકો અપની નિયત ઈખ્લાસ સે ભરપૂર રખની ચાહિયે વરના કલ બરોઝે કયામત સિવાએ રુસ્વાઈ કે કુછ હાથ નહીં આએગા.

★ મુખ્લિસ કી નજાત ★

હઝરત અબૂ સુલૈમાન رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે વહ શખ્સ સઈદ હૈ જિસને અપની તમામ ઉમ્ર મેં એક કદમ ભી ઈખ્લાસ કે સાથ ઉઠાયા હો. *(કીમિયાએ સઆદત)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝિંદગી ભર કે અમલ પર ઈખ્લાસ કે સાથ ઉઠાયા જાનેવાલા એક કદમ ભારી હૈ ઔર યહી મુખ્લિસ કી નજાત ઔર નેક નિયતી કા ઝરીઆ બનેગા. અલ્લાહ હમ સબકો ઈખ્લાસ કે સાથ અમલ કરને કે તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ દોનોં બરાબર ★

રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફર્માયા કે દુન્યા ચાર કિસ્મ કે લોગોં કે લિયે હૈ :–

એક વહ બંદા જિસકો અલ્લાહ તઆલાને માલ ઔર ઈલ્મ દિયા હો, વહ ઉસમેં અલ્લાહ તઆલા સે ડરતા હો ઔર સિલએ રહમી કરતા હો ઔર જાનતા હો કે ઈસ માલ ઔર ઈલ્મ મેં અલ્લાહ તઆલા કા હક હૈ, તો યહ اَفْضَلُ الْمَنَازِل (બળે મર્તબેવાલે લોગોં) મેં સે હૈ.

દૂસરા વહ જિસકો અલ્લાહ તઆલાને ઈલ્મ તો દિયા લેકિન વહ માલ સે મહરૂમ હૈ મગર ઉસકી નિયત ખાલિસ હો ઔર વહ કહતા કે અગર મેરે પાસ માલ હોતા તો મૈં ભી ઈસ તરહ અલ્લાહ તઆલા કી રાહ મેં ખર્ચ કરતા જિસ તરહ ફુલાં શખ્સ કિયા કરતા હૈ, તો યહ અપની ખાલિસ નેક નિયતી કી વજહ સે ઔર પહલા શખ્સ ખર્ચ કરનેવાલા ખર્ચ કરને કી વજહ સે દોનોં ષવાબ મેં બરાબર કે શરીક હૈં.

તીસરા વહ શખ્સ જિસકો અલ્લાહ તઆલાને માલ દિયા હો ઔર ઈલ્મ નહીં દિયા તો વહ અપના માલ બેકાઈદગી કે સાથ બેસમઝે બૂઝે ખર્ચ કરતા હો, ન વહ ખુદાએ તઆલા સે ડરતા હો ઔર ન હી હકવાલોં કે હુકૂક અદા કરતા હો ન ઉસમેં અલ્લાહ તઆલા હી કો જાનતા હો બલ્કિ નિડર હોકર શરાબો કબાબ, ખેલ તમાશા ઔર નાચ ગાનોં મેં અપના માલ ઉળાતા હો તો યહ સબસે બુરે મર્તબેવાલા હૈ. (અલ્લાહ કી પનાહ !)

ચૌથા વહ શખ્સ હૈ જિસકો ખુદાએ તઆલાને ન તો માલ દિયા હો, ન હી ઈલ્મ દિયા હો, વહ કહતા હૈ અગર મેરે પાસ માલ હોતા તો મૈં ફુલાં શખ્સ (કિસ્મ સોમ) કી તરફ ખર્ચ કરતા, તો વહ અપની બુરી નિયત કી વજહ સે ખુદ ઔર ઉસસે પહેલા શખ્સ દોનોં ગુનાહોં મેં બરાબર હૈં. *(તિર્મિઝી શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપને રસૂલે આ'ઝમ ﷺ કે ફર્માન સે જાન લિયા કે બંદા અચ્છી નિયત કી વજહ સે અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે નઝદીક કિતના બળા મર્તબા પા લેતા હૈ યાની માલ ખર્ચ કરનેવાલા ઈલ્મવાલે કે બરાબર હો જાતા હૈ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો નેક નિયતી કે સાથ અમલ કી તૌફીક નસીબ ફર્માએ.

★ સબસે અચ્છા અમલ ★

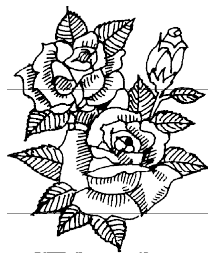
એક દફા અલ્લાહ તઆલાને સૈયદના હઝરત મૂસા رضی اللہ عنہ સે ફર્માયા તુમને કભી મેરે લિયે ભી અમલ કિયા હૈ ? મૂસા عليه السلام ને અર્ઝ કિયા, યા

ઈલાહી ! મૈંને તેરે લિયે નમાઝેં પઢી, રોઝે રખે, સદકાત દિયે, તેરે લિયે સજદે કિયે, તેરી હમ્દ બજા લાયા, તેરી કિતાબ કો પઢા ઔર તેરા ઝિક્ર કરતા રહા.

અલ્લાહ તઆલાને ઈર્શાદ ફર્માયા : અય મૂસા ! નમાઝેં તેરી દલીલ, રોઝે તેરે લિયે ઢાલ, સદકા તેરે લિયે સાયા, તસ્બીહ તેરે લિયે જન્નત મેં દરખ્ત, કિતાબ કા પઢના તેરે લિયે જન્નત મેં હૂરો કુષૂર (મહલ્લાત) કા બાઈષ ઔર મેરા ઝિક્ર તેરા નૂર, બતા તૂને મેરે લિયે ક્યા અમલ કિયા ?! મૂસા عليه السلام ને અર્ઝ કિયા, અય રબ્બે ઝુલજલાલ ! મુઝે બતા વહ કૌન સા અમલ હૈ જો તેરે લિયે કરું ? રબને ફર્માયા : કભી મેરી વજહ સે કિસી સે મહબ્બત કી ? ઔર મેરી વજહ સે કિસી સે દુશ્મની કી ? તબ મૂસા عليه السلام સમઝ ગયે કે સબસે અચ્છા અમલ ઈખ્લાસ હૈ, યાની અલ્લાહ તઆલા હી કે લિયે કિસી સે દોસ્તી ઔર અલ્લાહ તઆલા હી કે લિયે કિસી સે દુશ્મની રખના.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અગર આજ હમ મઝકૂરા વાકિઆ કી રોશની મેં અપના જાઈઝા લેં તો મૈં સમઝતા હૂં કે હમારે નામએ આમાલ મેં કોઈ નેકી ભી ઈખ્લાસ સે ભરપૂર નઝર નહીં આએગી, આઈયે અપને મઅબૂદે બરહક કી બારગાહ મેં સચ્ચી તૌબા કરેં કે હમને માઝી મેં જો કુછ ભી ઈખ્લાસ સે ખાલી અમલ કિયે હોં, અલ્લાહ ﷻ હમારી ઉન કોતાહિયોં કો માફ ફર્માએ ઔર હર નેકી કે મહઝ અપની રઝા વ ખુશ્નૂદી કે લિયે કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ

રિયા વ સુમ્આ પર વઈદેં

રિયા કે મઅ્ના હૈ દિખાવા. અહાદીષે કરીમા મેં ઈસકે સાથ સુમ્આ કા લફ્ઝ ભી ઈસ્તેમાલ હોતા હૈ યાની નામો નુમૂદ. રિયા યાની કોઈ કામ દિખાવે કે લિયે કરના. જૈસે નમાઝ ઈસ નિયત સે પઢના કે લોગ મુત્તક્ફ્રી યા નમાઝી કહેં, યા સદક્ફ્રા દેના તાકિ લોગ દૌલત મંદ ઔર સખી સમઝેં યા કોઈ કામ કરના મષલન ક્ફ્રિરાઅત વ ખુશ ઈલ્હાની સે કુર્આને કરીમ કી તિલાવત કરના તાકિ લોગ ક્ફ્રારી કહેં, યા બયાન વ નઅ્ત સે સામેઈન કો મુતઅષ્ષિર કરને કી કોશિશ કરના તાકિ લોગ બળા આલિમ વ નઅ્ત ખાં સમઝેં. જબ કે મુસલમાન કા હર કામ સિર્ફ અલ્લાહ ﷻ કે લિયે હોના ચાહિયે. લિહાઝા જિસ મુસલમાન કે આમાલ રિયા ઔર સુમ્આ કે લિયે કિયે જાયેં વહ ઝાએઅ્ ઔર બેકાર હોંગે ઔર ઉન પર ઉન્હેં કોઈ અજર વ ષવાબ ન મિલેગા.

મેરે પ્યારે આક્ફ્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વહ આમાલ જિનકો રિયા (દિખાવા) યા સુમ્આ (નામો નુમૂદ) કે લિયે કિયા જાએ બઝાહિર વહ આમાલ અદા તો હો જાતે હૈં લેકિન અમલ કા મક્ફ્રસદ સિર્ફ ઉસકા અદા હો જાના હી નહીં હૈ બલ્કિ અમલ કા મક્ફ્રસદ તો યહ હૈ કે ઉસસે દુન્યવી વ ઉખ્રવી ફવાઈદ વ બરકાત કા હુસૂલ હો. ઔર રિયા વ સુમ્આ કે લિયે અમલ કરનેવાલા ન સિર્ફ ઉસસે મહરૂમ રહતા હૈ બલ્કિ વહ તબાહી ઔર અઝાબે ખુદાવંદી કા શિકાર ભી હો જાતા હૈ. અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને ઉસકે લિયે જહન્નમ કા યહ ઠિકાના મુતઅય્યન ફર્માયા કે જિસ ઠિકાને સે ખૂદ જહન્નમ પનાહ માંગતી હૈ. ચુનાંચે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ:

"فَوَيلٌ لِّلْمُصَلِّيْنَ ،الَّذِيْنَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُوْنَ ،الَّذِيْنَ هُمْ يُرَآءُوْنَ ، وَيَمْنَعُوْنَ الْمَاعُوْنَ"

"તો ઉન નમાઝિયોં કી ખરાબી હૈ જો અપની નમાઝ સે ભૂલે બૈઠે હૈં વહ જો દિખાવા કરતે હૈં ઔર બરતને કી ચીઝ માંગે નહીં દેતે." *(પારા : ૩૦, સૂરએ માઊન, આયત : ૪–૭)*

★ શિર્કે અસગર ક્યા હૈ ? ★

હઝરત મહમૂદ બિન લબીદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા :–

" اِنَّ اَخْوَفَ مَا اَخَافُ عَلَيْكُمُ الشِّرْكُ الْاَصْغَرُ قَالُوْا يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ وَمَا الشِّرْكُ الْاَصْغَرُ قَالَ الرِّيَاءُ"

"તુમ્હારે બારે મેં જિસ ચીઝ સે મૈં ડરતા હૂં વહ શિર્કે અસગર હૈ. સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ શિર્કે અસગર ક્યા ચીઝ હૈ ? ફર્માયા : રિયા (યાની દિખાવે કે લિયે કોઈ કામ કરના). *(રવાહુ અહમદ)*

એક દફા હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને હઝરત મઆઝ رضی اللہ عنہ કો રોતે હુએ દેખા તો ગિર્યા કા સબબ પૂછા, ઉન્હોંને કહા કે મુઝે એક હદીષ રૂલાતી હૈ જો મૈંને હુઝૂર ﷺ સે સુના હૈ આપને ફર્માયા : "اِنَّ اَدْنٰى الرِّيَاءِ شِرْكٌ" "રિયા કા અદ્ના દર્જા શિર્ક હૈ." *(અહયાઉલ્ ઉલૂમ : ૪૯૯)*

મેરે પ્યારે આક્ફ્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ગૌર કીજિયે કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને રિયા કો શિર્કે અસગર ક્ફ્રરાર દિયા, શિર્ક કિતના અઝીમ ગુનાહ હૈ કે કુર્આન ને ઉસે ઝુલ્મે અઝીમ ફર્માયા હૈ ઔર યહ ભી ફર્માયા કે અલ્લાહ તઆલા શિર્ક કો માફ નહીં ફર્માએગા. પરવરદિગારે આલમ હમ સબકો રિયા જૈસે ગુનાહ સે બચને કી તૌફીક્ફ્ર અતા ફર્માએ.

★ ઝલીલ વ રૂસ્વા ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે ઉન્હોંને રસૂલે કરીમ ﷺ કો ફર્માતે હુએ સુના કે જો શખ્સ લોગોં મેં અપને અમલ કા ચર્ચા કરેગા તો ખુદાએ તઆલા ઉસકી રિયાકારી લોગોં મેં મશહૂર કરેગા ઔર ઉસકો ઝલીલ વ રૂસ્વા કર દેગા. *(બૈહક્ફ્રી)*

મેરે પ્યારે આક્ફ્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ અગર હમ મુઆશરે મેં ઝિલ્લત વ રૂસ્વાઈ સે બચના ચાહતે હૈં તો હમારે લિયે ઝરૂરી હૈ કે હમ

અપને હર અમલ ઔર અપની ઈબાદત મેં ખુલૂસ પૈદા કરેં તાકિ હમ મઝકૂરા બાલા હદીષ મેં બયાન કિયે ગએ અઝાબ ઔર વઈદ સે બચ સકેં.

★ રિયા કી હક़ીક़ત ★

હુજ્જતુલ ઈસ્લામ હઝરત સૈયદના ઈમામે ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ઈર્શાદ ફ઼ર્માતે હૈં, લુગત મેં રિયા "રૂયતુન્" સે હૈ જિસકા મઅ્ના દેખના હૈ. ઈસી તરહ સુમ્અહ "સિમાઅ્" સે હૈ, જિસકા મઅ્ના શોહરત હૈ. ઔર રિયા કા શરઈ મઅ્ના હૈ, "લોગોં કો અચ્છી ખસ્લતેં દિખલા કર ઉનકે દિલોં મેં અપની ક़દ્રો મંઝિલત પૈદા કરના."

લેકિન ચૂંકિ જાહો મંઝિલત કા દિલોં મેં પૈદા હોના સિવાએ ઈબાદાત કે ઔર આમાલ સે ભી હો સકતા હૈ ઔર ઈબાદાત સે ભી, રિયા કી તઅરીફ઼ કા ખુલાસા યહ હૈ કે અલ્લાહ કી ઈબાદત સે બંદોં કો ખુશ કરના ઔર અપની તઅરીફ઼ કરવાના. ઈસલિયે ઐસે આમાલ સે બચના લાઝિમ હૈ.

★ કૌન સા બંદા સચ્ચા ? ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફ઼ર્માયા :—

"اِنَّ الْعَبْدَ اِذَا صَلّٰی فِی الْعَلَانِیَةِ فَاَحْسَنَ وَ صَلّٰی فِی السِّرِّ فَاَحْسَنَ قَالَ اللّٰهُ هٰذَا عَبْدِیْ حَقًّا"

બંદા જબ એલાનિયા નમાઝ પઢે તો ખૂબી કે સાથ પઢે ઔળર જબ પોશીદા તૌર પર પઢે તો ભી ખૂબી કે સાથ પઢે, તો ખુદાએ તઆલા ફ઼ર્માતા હૈ કે મેરા યહ બંદા સચ્ચા હૈ યાની રિયાકારી નહીં કરતા હૈ. *(ઈબ્ને માજહ)*

★ શિર્ક ક્યા હૈ ? ★

હઝરત શદ્દાદ બિન અવસ رضی اللہ عنہ ને કહા કે મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો ફ઼ર્માતે હુએ સુના કે જિસ શખ્સને દિખાવે કે લિયે નમાઝ પઢી ઉસને શિર્ક કિયા ઔર જિસને દિખાવે કે લિયે રોઝા રખા ઉસને ભી શિર્ક કિયા

ઔર જિસને દિખાવે કે લિયે સદક़ા કિયા તો ઉસને શિર્ક કિયા. *(અહમદ, મિશ્કાત)*

★ રિયા કા અઝાબ ★

શેરે ખુદા મુશ્કિલ કુશા હઝરત અલી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર ﷺ ને ફ઼ર્માયા, વાદિએ હુઝૂન યા'ની હુઝૂન કી ઘાટી સે પનાહ માંગો. અર્ઝ કિયા ગયા, હુઝૂર ! વહ ક્યા હૈ ? આપ ﷺ ને ફ઼ર્માયા : વહ જહન્નમ કી એક વાદી હૈ જિસસે હર રોઝ જહન્નમ ભી સત્તર મર્તબા પનાહ માંગતી હૈ, યહ વાદી અલ્લાહ તઆલાને રિયાકારોં કે લિયે તૈયાર કર રખ્ખી હૈ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મુલાહેઝા ફ઼ર્માયેં કે યહ હદીષે પાક બાબુલ ઈલ્મ હઝરત અલી رضی اللہ عنہ બયાન ફ઼ર્મા રહે હૈં જિસ મેં બળે વાઝેહ અંદાઝ મેં ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા ગયા કે જહન્નમ મેં એક ઐસા મક़ામ હૈ કે જિસસે ખૂદ જહન્નમ સત્તર મર્તબા પનાહ માંગતી હૈ ઔર ઉસી મક़ામ મેં ઉસ બંદે કો અઝાબ કે લિયે ડાલ દિયા જાએગા જો બંદા કોઈ ભી અમલ દિખાવે કે લિયે કરતા હોગા. અલ્લાહ عزوجل હમ સબકો અપને આમાલ મેં દિખાવા કરને સે બચને કી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

★ નજાત કિસ મેં ? ★

હુઝૂરે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ સે કિસીને સવાલ કિયા યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ નજાત કિસ ચીઝ મેં હૈ ? આપને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : "اَنْ لَّا یَعْمَلَ الْعَبْدُ بِطَاعَةِ اللّٰهِ یُرِیْدُ بِهَا النَّاسَ" ઈન્સાન અલ્લાહ તઆલા કી ઈતાઅત કો કોઈ અમલ કરતે વક़્ત લોગોં કા ખ્યાલ દિલ મેં ન લાએ. *(અહયાઉલ ઉલૂમ : ૪૯૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષ શરીફ઼ મેં ઉમ્મત કો યહ દર્સ દિયા જા રહા હૈ કે જબ બંદા અપને રબ કે હુઝૂર ઈતાઅત વ બંદગી કે લિયે હાઝિર હો તો ઈબાદત મેં ખુલૂસ વ લિલ્લાહિયત પૈદા કરે કે ઈસી મેં બંદે કી નજાત હૈ. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહમેં દુઆ હૈ કે હમેં ખુલૂસે દિલ કે સાથ ઈબાદત વ બંદગી કી તૌફીક અતા ફ઼ર્માએ.

★ પર્દા લટકા દે ★

હઝરત ઈસા રૂહુલ્લાહ عليه السلام ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કે જબ કોઈ રોઝા રખે તો સર ઔર દાળ્હી મેં તેલ ડાલે ઔર હોંટોં પર ભી હાથ ફેર દે તાકિ લોગ યહ ન સમઝેં કે યહ રોઝાદાર હૈ, ઔર જબ કોઈ દાહિને હાથ સે કિસી કો કુછ દે તો બાયેં હાથ કો ખબર ન હો, ઔર જબ નમાઝ પળ્હે તો અપને દરવાઝે પર પર્દા લટકા દે ક્યોંકિ અલ્લાહ તઆલા ષવાબ ભી ઉસી તરહ તક઼્સીમ કરતા હૈ જિસ તરહ રોઝી તક઼્સીમ કરતા હૈ. *(અહયાઉલ્ ઉલૂમ : ૪૯૯)*

ઈસી મઝમુન કી એક દુસરી રિવાયત મેં હૈ કે જિસ દિન અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે અર્શ કે સાયા કે સિવા કોઈ સાયા ન હોગા, અર્શ કે સાયા મેં એક શખ્સ હોગા જિસને કિસી કો દાહિને હાથ સે દિયા ઔર અપને બાયેં હાથ કો ખબર ન હોને દી યાની ખૈરાત છુપા છુપા કર દી. *(અહયાઉલ ઉલૂમ : ૫૦૦)*

★ અચ્છે આમાલ કે બાવુજૂદ જહન્નમ મેં ★

હુઝૂરે અકરમ ﷺને યહ ભી ઈર્શાદ ફર્માયા કે ક઼્યામત કે દિન એક શખ્સ કો લાયા જાએગા ઔર ઉસસે પૂછા જાએગા કે તૂને ક્યા ઈતાઅ઼્ત કી ? વહ જવાબ દેગા કે મૈંને ખુદા કી રાહ મેં અપની જાન કુર્બાન કી ઔર જિહાદ કિયા. અલ્લાહ તઆલા ફર્માએગા કે તૂને ઝૂટ કહા, જિહાદ તો ઈસ વાસ્તે તૂને કિયા તાકિ લોગ કહેં કે ફુલાં શખ્સ બળા બહાદુર હૈ. પસ હુક્મ હોગા કે ઈસકો દોઝખ મેં લે જાઓ. ઉસકે બાદ દૂસરે શખ્સ કો લાયા જાએગા, ઉસસે દર્યાફ઼્ત કિયા જાએગા તૂને ક્યા ઈતાઅત કી ? વહ કહેગા, જો કુછ માલ મેરે પાસ થા વહ મૈંને તેરી રાહ મેં ખૈરાત કર દિયા. હક્ક઼ તઆલા ફર્માએગા, તૂ ઝૂટ બોલતા હૈ, તૂ ને ઈસ વાસ્તે યહા દાદો દહિશ કી થી તાકિ લોગ કહેં કે યહ બહુત સખી હૈ. હુક્મ હોગા ઈસકો દોઝખ મેં લે જાઓ. ફિર એક શખ્સ કો લાયા જાએગા, ઉસસે દર્યાફ઼્ત કિયા જાએગા કે તૂને ક્યા ઈતાઅત કી ? જવાબ દેગા, મૈંને ઈલ્મ હાસિલ કિયા, ઈલ્મે કુર્આન સીખા ઔર ઉસકે હુસૂલ મેં બહુત મેહનત કી. અલ્લાહ

તઆલા ફર્માએગા, તૂ ઝૂટ કહતા હૈ, તૂ ને ઈલ્મ ઈસલિયે હાસિલ કિયા તાકિ લોગ તુઝે આલિમ કહેં. ઈસકો ભી દોઝખ મેં લે જાઓ. હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કે મૈં અપની ઉમ્મત કે મામલે મેં કિસી ચીઝ સે ઈતના નહીં ડરતા જિતના છોટે શિર્ક સે. લોગોંને દર્યાફ઼્ત કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ વહ ક્યા હૈ ? આપને ફર્માયા, વહ રિયા હૈ ઔર ક઼્યામત કે દિન અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ફર્માએગા, અય રિયાકારો ! તુમ ઉન લોગોં કે પાસ જાઓ જિનકે દિખાને કે લિયે મેરી ઈબાદત કિયા કરતે થે ઔર અપને અમલ કી જઝા ઉન્હીં સે માંગો. *(મિશ્કાત શરીફ)*

★ જહન્નમ ઉલમા કે લિયે ! ★

હુઝૂરે અકરમ ﷺ કા ઈર્શાદ હૈ કે, "જુબ્બુલ હુઝ્ન" કે ગળ્હે સે ખુદા કી પનાહ માંગો. લોગોંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ"જુબ્બુલ હુઝ્ન" ક્યા હૈ ? આપને ફર્માયા વહ જહન્નમ કા એક ગાર હૈ જો રિયાકાર આલિમોં કે લિયે બનાયા ગયા હૈ. *(કીમિયાએ સઆદત)*

અલ્લાહુ અકબર ! ઝરા ગૌર ફર્માઈયે કઈ તરફ઼ નાઈબે રસૂલ હોને કા રુત્બા ઔર દૂસરી તરફ઼ જહન્નમ કા વહ ગાર જિસકા નામ "જુબ્બુલ હુઝ્ન" હૈ. પતા ચલા અગર ઈન્સાન કે અમલ મેં દિખાવા આ જાએ તો ઈલ્મ ભી ઉસકી દુન્યા વ આખિરત બર્બાદ હોને સે બચા નહીં સકેગા. આઈયે હમ અહદ કરેં કે ઈન્શાઅલ્લાહ ! આઈન્દા અપને ઝાહિરી વ બાતિની આમાલ મેં રિયાકારી હર્ગિઝ નહીં કરેગે. અલ્લાહ હમ સબકો ઈસ અહદ પર ક઼ાયમ રહને ઔર ખુલૂસે નિયત કી દઅ્વત કો આમ કરને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ ઈબાદત ના મક઼્બૂલ ★

હુઝૂર સરવરે કાયનાત ﷺ કા ઈર્શાદ હૈ કે હક઼ તઆલા ફર્માતા હૈ કે જિસને ઈબાદત કી ઔર દૂસરે કો મેરે સાથ શરીક કિયા, જબ કે મૈં શરીક સે બેનિયાઝ હૂં ઈસી વાસ્તે મૈંને તમામ બંદોં કો એક દૂસરે કા શરીક બના દિયા હૈ. હુઝૂર ﷺ કા ઈર્શાદ હૈ કે ઉસ અમલ કો જિસ મેં ઝર્રા બરાબર ભી રિયા શામિલ હોગી, ખુદાએ ક઼દીર વ જબ્બાર કુબૂલ નહીં

ફર્માએગા. *(કીમિયાએ સઆદત : ૬૧૯)*

હુઝૂરે અકરમ ﷺ કા ઈર્શાદ હૈ કે રિયાકાર કો કયામત કે દિન પુકારા જાએગા ઔર ઉસસે કહા જાએગા, અય રિયાકાર ! અય મક્કાર ! તેરા અમલ ઝાએઅ હુઆ, તેરા અજર બાતિલ હુઆ. ઔર અપના અજર ઔર મઝદૂરી ઉસી સે માંગ જિસકે લિયે તૂને અમલ કિયા થા.

★ હુઝૂર ﷺ રોને લગે ★

હઝરત શદાદ બિન અવસ رضی اللہ عنہ કહતે હૈં કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો એક બાર મૈંને અશ્કબાર પાયા. મૈંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ આપ કિસ વજહ સે રો રહે હૈં ? હુઝૂર ﷺને ફર્માયા કે મુઝે ખૌફ હૈ કે મેરી ઉમ્મત કે લોગ શિર્ક મેં મુબ્તલા હો જાયેંગે, વહ બુત પરસ્તી યા સિતારા પરસ્તી તો નહીં કરેંગે બલ્કિ ઈબાદત રિયા કે સાથ કરેંગે. *(કીમિયાએ સઆદત : ૬૨૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષે પાક સે યહ વાઝેહ હો રહા હૈ કે આજ સે ચૌદહ સો સાલ પહલે રહમતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ અપની નિગાહે નુબુવ્વત સે મુલાહેઝા ફર્મા રહે હૈં કે હમ આજ કે મુસલમાન શિર્ક યાની બુત પરસ્તી મેં મુબ્તલા તો હર્ગિઝ ન હોંગે મગર અપને આમાલ મેં રિયાકારી કે ઝરીઆ ઝરૂર શિર્ક જૈસી લઅ્નત કે શિકાર હોંગે, જિસ પર રહમતે આલમ ﷺ કી ચશ્માને કરમ સે આંસૂ જારી હો ગએ. લિહાઝા આજ હમ આશિકાને રસૂલ ﷺ કે લિયે નિહાયત ઝરૂરી હૈ કે રિયાકારી કી લઅ્નત સે બચેં ઔર અપને અહલો અયાલ, દોસ્ત વ અહબાબ કો બચતે રહને કી તાકીદ કરેં.

★ સબસે તાકતવર કૌન ? ★

જબ હક સુબ્હાનહૂ તઆલાને ઝમીન કો પૈદા ફર્માયા તો ઝમીન કાંપને લગી, અલ્લાહ તઆલાને પહાળોં કો પૈદા ફર્મા કર ઉનકી મેંખેં ઝમીન મેં ઠોંક દીં જિસસે ઝમીન કી કપકપી બંદ હો ગઈ. મલાઈકા ને કહા કે હક તઆલાને ઈન પહાળોં સે ઝયાદા કવી ઔર કોઈ ચીઝ પૈદા નહીં ફર્માઈ. તો અલ્લાહ તઆલાને લોહા પૈદા ફર્માયા, ઉસ પહાળોં મેં

શિગાફ પૈદા કર દિયે, તો મલાઈકા ને કહા કે લોહા પહાળોં સે ઝયાદા કવી તર હૈ તો અલ્લાહ તઆલાને આગ કો પૈદા ફર્માયા. આગને લોહે કો ગલા દિયા, ફિર પાની કો પૈદા ફર્માયા ઔર પાનીને આગ કો બુઝા દિયા, ફિર હવા કો પૈદા ફર્માયા ઔર હવાને પાની કો સાકિન કર દિયા, ઈસ પર મલાઈકા આપસે મેં ઝગળને લગે કે કવી તરીન કૌન સી ચીઝ હૈ ?

મલાઈકા ને કહા, ખુદાએ તઆલા સે દર્યાફ્ત કરના ચાહિયે કે ઉસકી મખ્લૂક મેં કવી તરીન કૌન હૈ ? બારી તઆલાને ઈર્શાદ ફર્માયા કે વહ આદમી તમામ મખ્લૂક સે ઝયાદા કવી હૈ જો અપની દાહિને હાથ સે ખૈરાત દે ઔર બાયેં હાથ કો ખબર ન હો, મૈંને ઉસસે ઝયાદા કિસી મખ્લૂક કો કવી નહીં પાયા. *(કીમિયાએ સઆદત : ૬૨૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સુબ્હાનલ્લાહ ! ગૌર ફર્માએં કે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી રાહ મેં છુપા કર ખર્ચ કરના દુન્યા કી તમામ તાકતવર ચીઝોં સે ઝયાદા મઝબૂત ઔર અલ્લાહ કી બારગાહમેં પસંદીદા અમલ હૈ. અગર આજ હમ દુન્યાવાલોં કી નઝર મેં અપના ખોયા હુવા વકાર, અપના મન્સબ દોબારા હાસિલ કરના ચાહતે હૈં તો હમ પર લાઝિમ હૈ કે હમ ખાલિસ અલ્લાહ કે લિયે, ઉસકી રઝા વ ખુશ્નૂદી કે લિયે અપની સુબહ વ શામ ગુઝારેં ઔર હર વકત અપને ફિક્રો ખ્યાલ મેં ઉસી કા તસવ્વુર જમાએ રહેં. અલ્લાહ عزوجل અપને હબીબ ﷺ કે સદકા વ તુફૈલ હમ સબકો અપની રઝા મેં ગુઝરનેવાલી ઝિંદગી અતા ફર્માએ.

★ નમાઝ ભી કઝા કર લીજિયે ★

બુલબુલે શીરાઝ હઝરત શૈખ મુસ્લિહુદ્દીન સઅ્દી رحمۃ اللہ علیہ એક હિકાયત નકલ ફર્માતે હૈં કે એક ઝાહિદ સાહબ એક બાદશાહ કે મેહમાન હુએ. જબ ખાને કે લિયે બૈઠે તો ઝાહિદ સાહબને ખાના અપની ખુરાક સે બિલકુલ કમ ખાયા ઔર જબ નમાઝ કે લિયે ખળે હુએ તો રોઝમર્રા કી આદત કે ખિલાફ કહીં ઝયાદા ઈબાદત કરતે રહે તાકિ બાદશાહ કા હુસ્ને અકીદત ઉનકે હક મેં ખૂબ ઝયાદા હો જાએ.

જબ ઝાહિદ સાહબ બાદશાહ કે દરબાર સે અપને ઘર વાપસ આએ તો ખાને કે લિયે દસ્તરખાન તલબ કિયા. ઝાહિદ સાહબ કા એક અક્લમંદ લળકા થા ઉસને કહા, અય અબ્બા જાન ! બાદશાહ કે યહાં દઅ્વત મેં ગએ થે, ખાના નહીં ખાએ ? ઝાહિદ સાહબને જવાબ દિયા કે ઉનકે સામને કુછ ભી નહીં ખાયા તાકિ લોગ મુઝે કમ ખાનેવાલા ઔર ઝયાદા ઈબાદત ગુઝાર સમઝેં. લળકે ને જવાબ દિયા, અય અબ્બા જાન ! નમાઝ કી ભી ક઼ઝા પળ્હ લીજિયે કે આપને કોઈ ઐસા કામ નહીં કિયા જો કામ આએ.

★ ટેળ્હી ગર્દન ★

હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને એક શખ્સ કો દેખા કે અપના સર નીચે કિયે હુએ હૈ યાની યહ ઝાહિર કર રહા હૈ કે મૈં પારસા હૂં. હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને ઉસસે ફર્માયા, અય ટેળ્હી ગદર્ન કરને વાલે ! ગર્દન સીધી કર, તવાઝોઅ ઔર ખાકસારી કા તઅલ્લુક઼ દિલ સે હૈ ગદર્ન સે નહીં.

★ મસ્જિદ સે અચ્છા ઘર ★

હઝરત અબૂ ઉમામા બાહિલી رضی اللہ عنہ ને એક શખ્સ કો દેખા કે મસ્જિદ મેં ઝમીન પર સર રખે હુએ રો રહા હૈ. હઝરત અબૂ ઉમામા رضی اللہ عنہ ને ઉસસે કહા કે, અય શખ્સ ! યહ કામ જો તૂ મસ્જિદ મેં કર રહા હૈ અગર અપને ઘર મેં કરતા તો કોઈ તુઝ જૈસા ન હોતા, તૂ બેમિષાલ શખ્સ હોતા.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બેશક ! અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં ગિર્યા વ ઝારી કરના એક નેક અમલ ઔર અલ્લાહ ﷻ કી રઝાજોઈ કી બેહતરીન રાહ હૈ મગર ભીળ ભાળ મેં યહ અમલ કરને સે બેહતર હૈ કે અપને ઘર યા કિસી ઐસી જગહ પર કિયા જાએ જહાં તન્હાઈ હો ઔર લોગોં કી આમદો રફ્ત કા સિલસિલા ન હો. મઝકૂરા વાક઼િઆ સે ઝાહિર હૈ કે ગિર્યા વ ઝારી કરના અચ્છા અમલ તો હૈ લેકિન વહ અમલ અગર તન્હાઈ મેં હોતા તો બેમિષાલ હોતા. યહી વજહ હૈ કે અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ ﷺ ને ફરાઈઝ કો મસ્જિદ મેં બાજમાઅત અદા કરને ઔર સુનન વ નવાફિલ કો અપને ઘર પર અદા કરને કો મુસ્તહસન ક઼રાર દિયા હૈ. અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહમેં દુઆ હૈ કે હમેં ખુલૂસ દિલ સે ઈબાદત

કરને ઔર રિયા સે બચતે રહને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ રિયાકાર કી પહચાન ★

હઝરત અલી رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા કે રિયાકાર (દેખાવા કરનેવાલે) કી તીન અલામતેં હૈં જિનકે ઝરિયે વહ પહચાના જા સકતા હૈ.

અવ્વલ : યહ કે ખલ્વત (તન્હાઈ) મેં તો કાહિલ રહતા હૈ, અમલ નહીં કરતા ઔર લોગોં કે સામને ચુસ્ત વ ચાલાક હો જાતા હૈ.

દોમ : યહ કે જબ ઉસકી તઅરીફ કી જાતી હૈ તો બળ્હ ચળ્હ કર ઈબાદત કરતા હૈ.

સોમ : યહ કે જબ ઉસકી મલામત ઔર સરઝનિશ કી જાએ તો અપને અમલ કો કમ કર દેતા હૈ.

★ અલ્લાહ તઆલા કી નારાઝગી ★

કિસી શખ્સને હઝરત સઈદ બિન મુસૈયિબ رضی اللہ عنہ સે દર્યાફ્ત કિયા કે અગર કોઈ શખ્સ ષવાબ કી ખાતિર ઔર લોગોં સે તઅરીફ કે લિયે અપના માલ કિસી કો દે તો ઉસકા ક્યા હુક્મ હૈ ? ઉન્હોંને જવાબ દિયા કે ક્યા ઉસકા ઈરાદા યહ હૈ કે ખુદાવંદે તઆલા કી ખફ્ગી (નારાઝગી) મેં ગિરિફ઼્તાર હો ? ઉસને કહા, નહીં ! આપ ને ફર્માયા તો જબ વહ યહ કામ કરતા હૈ તો સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા હી કે લિયે કરના ચાહિયે.

★ મુઝ સે બદલા લે ! ★

હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને એક શખ્સ કો દુર્રે મારે ફિર ફર્માયા, અય શખ્સ ! મુઝ સે બદલા લે ઔર મુઝે માર, ઉસને કહા, મૈંને આપ કી ખાતિર ઔર ખુદા કે વાસ્તે આપ કો માફ઼ કિયા. હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા, યહ બાત તુઝે ફાયદા ન દેગી યા તો સિર્ફ મેરે વાસ્તે બખ્શ દે તાકિ મૈં ઈસકા હક઼ પહચાનૂં યા બગ઼ૈર શિર્કત, ખુદા કે વાસ્તે બખ્શ દે. ઉસને કહા કે મૈં મહઝ ખુદા કે લિયે બખ્શ દેતા હૂં.

હઝરત શૈખ ફુઝૈલ رحمۃ اللہ علیہ ને ફર્માયા કે પિછલે ઝમાને કે લોગ તો અપને અમલ મેં રિયા કરતે થે ઔર ઈસ ઝમાને કે લોગ ઉન કામોં મેં

રિયા કરતે હૈં જો કામ યહ કરતે હી નહીં. *(રિયા બેઅમલ)*

★ ગુસ્તાખ બંદા ! ★

હઝરત ક़તાદા رضی اللہ عنہ કા ઈર્શાદ હૈ કે બંદા જબ રિયા (દિખાવા) કરતા હૈ તો અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ કે દેખો મેરા બંદા મુઝ સે કિસ તરહ ઈસ્તિહઝા (ઠટ્ઠા) કર રહા હૈ.

અલ્લાહુ અકબર ! ઈસ હદીષે પાક પર ગૌર કરને પર ઝિંદા દિલ ઈન્સાન કે રોંગટે ખળે હો જાયેંગે. ક્યા કોઈ બંદા, બંદા હોકર મઆઝલ્લાહ ! ખુદા કે સાથ ભી ઈસ્તિહઝા (મઝાક़) કર સકતા હૈ ? મગર, હાં ! અલ્લાહ ! કે મહબૂબ બંદે હઝરત ક़તાદા رضی اللہ عنہ જો બારગાહે રિસાલત કે તર્બિયત યાફ્તા હૈં, બંદે કી રિયાકારી કે અમલ કો અલ્લાહ તઆલા કે સાથ ઈસ્તિહઝા કરને કે બરાબર શુમાર ફર્મા રહે હૈં. અલ્લાહ عزوجل હમેં ઈસ હલાક़ કર દેનેવાલે અમલ સે બચતે રહને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ શિર્ક કી દો ક़िસ્મેં ★

હઝરત શૈખ અબ્દુલ હક્ક़ મુહદ્દિષ દહેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ ઈસ હદીષ કે તહત ફર્માતે હૈં કે જો કામ દિખાવે કે લિયે કરે શિર્ક હૈ. ખુલાસા યહ કે શિર્ક કી દો ક़िસ્મેં હૈં, જલી ઔર ખફી. બુત પરસ્તી કરના ખુલ્લમ ખુલ્લા શિર્ક હૈ (યહ શિર્કે જલી હૈ) ઔર રિયાકાર જો કિ ગૈરે ખુદા કે લિયે અમલ કરતા હૈ વહ ભી પોશીદા તૌર પર બુત પરસ્તી કરતા હૈ (યહ શિર્કે ખફી હૈ) જૈસા કે કહા ગયા હૈ કે હર વહ ચીઝ જો તુઝે ખુદાએ તઆલા સે રોકે વહ તેરા બુત હૈ. *(અશિઅતુલ લમ્આત : ૪/૨૫૦)*

★ કપળે પાક, દિલ નાપાક ! ★

રિયાકાર કે કપળે પાક સુથરે ઔર દિલ નજિસ હોતા હૈ. વહ મુબાહ ચીઝોં મેં રગ્બત કરતા હૈ ઔર કમાને મેં કાહિલી કરતા હૈ ઔર દીન કે બદલે મેં ખાના ખાતા હૈ, પરહેઝગારી ઝરા ભી નહીં કરતા, ખુલા હુવા હરામ ખાતા હૈ ઔર ઉસકા મામલા આમ લોગોં પર મખ્ફી રહતા હૈ ઔર ખાસ બંદગાને ઈલાહી પર મખ્ફી નહીં રહતા. કુલ ઝોહદો ઈતાઅત

ઉસકી ઝાહિરદારી કી હૈ, ઉસકા ઝાહિર આબાદ હૈ ઔર બાતિન વીરાન. *(અલફતહુર રબ્બાની : ૧૩૯)*

★ જન્નત સે મહરૂમી ! ★

હઝરત સૈયદના ઈમામે ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ને ફર્માયા, રિયા સે આનેવાલી મુસીબતોં મેં સે એક મુસીબત જન્નત સે મહરૂમી હૈ, ક્યોંકિ હુઝૂર નબીએ કરીમ ﷺ સે મરવી હૈ કે :–

"اِنَّ الْجَنَّةَ تَكَلَّمَتْ وَ قَالَتْ اَنَا حَرَامٌ عَلٰى كُلِّ بَخِيْلٍ وَّ مُرَاءٍ"

"જન્નતને ગુફ્તગૂ કી ઔર કહા, મૈં બખીલ ઔર રિયાકાર પર હરામ હૂં." *(મિનહાજુલ આબિદીન)*

કિસીને હઝરત ઉબાદા બિન સામિત رضی اللہ عنہ સે પૂછા, અગર મૈં તલવાર સે અલ્લાહ તઆલા કી રાહ મેં લળૂં ઔર નિયત રઝાએ ઈલાહી હો લેકિન લોગોં કી તઅરીફ ભી હો તો ષવાબ મિલેગા ? આપને ફર્માયા કે કોઈ ષવાબ ન મિલેગા. ઉસને તીન બાર પૂછા, આપને વહી જવાબ દિયા. બિલઆખિર આપને ફર્માયા કે અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ કે શિર્ક સે તામામ ગનિયોં કા ગની હૂં, યાની બેપરવાહ હૂં.

એક શખ્સને હઝરત સઈદ બિન મુસૈયિબ رضی اللہ عنہ સે પૂછા કે બઅઝ લોગ નેકી કરકે ચાહતે હૈં કે લોગ ભી તઅરીફ કરેં ઔર ષવાબ ભી મિલે ! આપને ફર્માયા કે ક્યા તુમ ચાહતે હો કે તુમ પર અલ્લાહ કા ગઝબ હો ? ઉસને કહા કે નહીં, આપને ફર્માયા, તો જબ અલ્લાહ તઆલા કે લિયે અમલ કરો તો ઈખ્લાસ સે કરો.

★ બુરે નામ ★

હઝરત હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે મૈં એસે લોગોં કે સાથ રહા હૂં કે ઉનકે દિલ મેં હિક્મત કી ઐસી બાતેં ગુઝરતી થીં કે અગર ઉનકો ઝબાન પર લાતે તો ઉનકો ઔર ઉનકે સાથિયોં કો મુફીદ હોતીં મગર શોહરત કે ખતરે સે નહીં કહતે થે. ઔર જબ રાસ્તે મેં કોઈ મૂઝી દેખતે તો ઉસકે મશહૂર હો જાને કે ખૌફ સે ઉસે અલાહેદા ન કરતે, ઔર સુના હૈ કે રિયાકાર ક़યામત મેં ચાર નામોં સે પુકાર જાએગા :–

૧. અય રિયાકાર !

૨. અય ઝિયાંકાર !

૩. અય મક્કાર !

૪. અય બદ્કાર !

જા જિસકે લિયે અમલ કિયા હૈ ઉસસે અપની ઉજૂરત લે ! હમારે પાસ તેરે લિયે કોઈ ઉજૂરત નહીં.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યક઼ીનન ! અલ્લાહવાલોં કી ઝિંદગી સે ઈમાનવાલોં કો હમેશા હિદાયત વ રહનુમાઈ મિલતી રહતી હૈ. હઝરત હસન બસરી رضی اللہ عنہ કે મઝકૂરા બાલા ફર્માન સે દિલ મેં યહ એહસાસ હોના હર મો'મિન કે લિયે ઝરૂરી હૈ વરના અપને આમાલ મેં ભી અગર રિયાકારી (મઆઝલ્લાહ !) શામિલ હો ગઈ તો કહીં હમારા હી ઉન બુરે નામવાલેં મેં શુમાર ન હો જાએ. ઈસલિયે આજ હી ફિક્ર કરેં ઔર ઉન તમામ હરકતોં ઔર આમાલ સે બચને કી કોશિશ કરેં જિનસે હમારા દુન્યા વ આખિરત કા નુકસાન હોતા હો. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો અપની દુન્યા વ આખિરત સંવારને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ.

★ રિયા વ સુમ્આ કે મુતઅલ્લિક઼ ★

મસ્અલા : રોઝાદાર સે પૂછા, ક્યા તુમ્હારા રોઝા હૈ ? ઉસે કહ દેના ચાહિયે કે હાં હૈ કે રોઝે મેં રિયા કો દખલ નહીં. યહ ન કહે કે દેખતા હૂં ક્યા હોતા હૈ. યાની ઐસે અલ્ફાઝ ન કહે જિન સે માલૂમ હોતા હો કે યહ અપને રોઝે કા છુપાતા હૈ કે યહ બેવકૂફી કી બાત હૈ કે છુપાતા હૈ મગર ઈસ તરહ જિસસે ઈઝહાર હો જાતા હૈ ! યા વહ મુનાફિક઼ીન કા તરીક઼ા હૈ કે લોગોં કે સામને વહ બતાના ચાહતા હૈ કે અપને અમલ કો છુપાતા હૈ. *(દુરરુલ મુખ્તાર, રદ્દુલ મુહતાર)*

મસ્અલા : ઈબાદત કોઈ ભી હો ઉસમેં ઈખ્લાસ નિહાયત ઝરૂરી ચીઝ હૈ યાની મહઝ રઝાએ ઈલાહી કે લિયે અમલ કરના ઝરૂરી હૈ, દિખાવે કે તૌર પર અમલ કરના, બિલ ઈજમાઅ્ હરામ હૈ બલ્કિ હદીષ મેં રિયા કો શિર્કે અસગ઼ર ફર્માયા. ઈખ્લાસ હી વહ ચીઝ હૈ કે ઉસ પર

ષવાબ મુરત્તબ હોતા હૈ. હો સકતા હૈ કે અમલ સહીહ ન હો મગર જબ ઈખ્લાસ કે સાથ કિયા ગયા હો તો ઉસ પર ષવાબ મુરત્તબ હો. મષલન્ લા ઈલ્મી મેં કિસીને નજિસ પાની સે વુઝૂ કિયા ઔર નમાઝ પઢ્હ લી અગર્ચે યહ નમાઝ સહીહ ન હુઈ કે સેહત કી શર્ત તહારત હૈ વહ નહીં પાઈ ગઈ, મગર ઉસને સિદ્કે નિયત ઔર ઈખ્લાસ કે સાથ પઢ્હી હૈ તો ષવાબ કા તરત્તુબ હૈ યાની ઉસ નમાઝ પર ષવાબ પાએગા. મગર જબ કે બાદ મેં માલૂમ હો ગયા કે નાપાક પાની સે વુઝૂ કિયા થા તો ઉસકો અદા કરના હોગા ઔર કભી (નમાઝ કે) શરાઈતે સેહત પાયે જાયેંગે મગર ષવાબ ન મિલેગા, મષલન્ નમાઝ પઢ્હી, તમામ અરકાન અદા કિયે ઔર શરાઈત ભી પાએ ગયે મગર રિયા કે સાથ પઢ્હી તો અગર્ચે ઉસ નમાઝ કી સેહત કા હુક્મ દિયા જાએગા મગર ચૂંકિ ઈખ્લાસ નહીં હૈ, ષવાબ નહીં.

મસ્અલા : કિસી ઈબાદત કો ઈખ્લાસ કે સાથ શુરૂ કિયા મગર અસ્નાએ અમલ મેં રિયા કી મુદાખલત હો ગઈ તો યહ નહીં કહા જાયેગા કે રિયા સે ઈબાદત કી બલ્કિ યહ ઈબાદત ઈખ્લાસ સે હુઈ, હાં ! ઉસકે બાદ જો કુછ ઈબાદત મેં હુસ્નો ખૂબી પૈદા હો ગઈ વહ રિયા સે હોગી ઔર વહ રિયા કી ક઼िસ્મે દોમ મેં શુમાર હોગી. *(રદ્દુલ મુહ્તાર)*

મસ્અલા : રોઝે કે મુતઅલ્લિક઼ બઅઝ ઉલમા કા યહ ક઼ૌલ હૈ કે ઉસમેં રિયા નહીં હોતા. ઈસકા ગાલિબન મતલબ યહ હોગા કે રોઝા ચંદ ચીઝોં સે બાઝ રહને કા નામ હૈ, ઈસમેં કોઈ કામ નહીં કરના હોતા જિસકી નિસ્બત કહા જાયે કે રિયા સે કિયા. વરના યહ હો સકતા હૈ કે લોગોં કો જતાને કે લિયે યહ કહતા ફિરતા હૈ કે મૈં રોઝે સે હૂં યા લોગોં કે સામને મૂંહ બનાએ રહતા હૈ તાકિ લોગ સમઝેં કે ઈસકા ભી રોઝા હૈ, ઈસ તૌર પર રોઝે મેં ભી રિયા કી મુદાખલત હો સકતી હૈ. *(રદ્દુલ મુહતાર)*

મસ્અલા : રિયા કી તરહ ઉજૂરત લેકર કુર્આન મજીદ કી તિલાવત ભી હૈ કે કિસી મૈયત કે લિયે બગ઼ર્ઝે ઈસાલે ષવાબ કુછ લેકર વિલાયત કરતા હૈ કે યહાં ઈખ્લાસ કહાં ?! બલ્કિ તિલાવત સે મક઼સૂદ વહ પૈસે હૈં કે વહ નહીં મિલતે તો પઢ્હતા ભી નહીં. ઈસ પઢ્હને મેં કોઈ ષવાબ નહીં.

ફિર મૈયત કે લિયે ઈસાલે ષવાબ કા નામ ગ़લત હૈ કે જબ ષવાબ હી ન મિલા તો પહુંચાએગા ક્યા ? ઈસ સૂરત મેં પળ્હનેવાલે કો ષવાબ ન મૈયત કો બલ્કિ ઉજૂરત દેનેવાલા ઔર લેનેવાલા દોનોં ગુનહગાર. *(રદ્દુલ મુહતાર)*

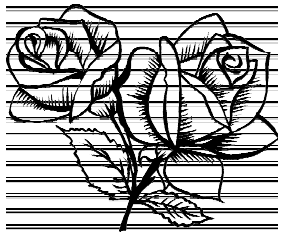
હાં ! અગર ઈખ્લાસ કે સાથ કિસીને તિલાવત કી તો ઉસ પર ષવાબ ભી હૈ ઔર ઉસકા ઈસાલ ભી હો સકતા હૈ ઔર મૈયત કો ઉસસે નફા ભી પહુંચેગા. બઅઝ મર્તબા પળ્હનેવાલોં કો પૈસે નહીં દિયા જાતે મગર ખત્મ કે બાદ મિઠાઈ તક़્સીમ હોતી હૈ અગર ઉસ મિઠાઈ કી ખાતિર તિલાવત કી હૈ તો યહ ભી એક ક़िસ્મ કી ઉજૂરત હી હૈ કે જબ એક ચીઝ મશહૂર હો જાતી હૈ તો ઉસે ભી મશરૂત હી કા હુક્મ દિયા જાતા હૈ. ઉસકા ભી વહી હુક્મ હૈ જો મઝકૂર હો ચુકા. હાં ! જો શખ્સ યહ સમઝતા હૈ કે મિઠાઈ નહીં મિલતી જબ ભી મૈં પળ્હતા, વહ ઈસ હુકમ સે મુસ્તષ્ના હૈ ઔર ઈસ બાત કા ખૂદ વહ અપને હી દિલ સે ફૈસલા કર સકતા હૈ કે મેરા પળ્હના મિઠાઈ કે લિયે હૈ યા અલ્લાહ ﷻ કે લિયે.

પંજ આયત પળ્હનેવાલા અપના દોહરા હિસ્સા લેતા હૈ કે યા'ની એક હિસ્સા ખાસ પંજ આયત પળ્હને કા હોતા હૈ ઔર ન મિલે તો ઝગળતા હૈ ગોયા વ ઝાઈદ હિસ્સા પંજ આયત કા મુઆવેઝા હૈ. ઈસસે ભી યહી નિકલતા હૈ કે જિસ તરહ અજીર કો ઉજૂરત ન મિલે તો ઝગળા કર લેતા હૈ. ઈસી તરહ યહ ભી લેતા હૈ, લિહાઝા બઝાહિર ઈખ્લાસ નઝર નહીં આતા.

મીલાદ ખાં ઔર વાઈઝ ભી દો હિસ્સે લેતે હૈં જબ કે વઅઝ મેં મિઠાઈ તક़્સીમ હોતી હૈ. જિસસે ઝાહિર યહી હોતા હૈ કે એક હિસ્સા અપને પળ્હને ઔર તક़્રીર કરને કા લેતે હૈં અગર વહી હિસ્સા યહ ભી લેતે જો આમ તૌર પર તક़્સીમ હોતા હૈ તો બહુત ખૂબ હોતા કે ઝરા સી મિઠાઈ કે બદલે અજરે અઝીમ કે ઝાએઅ્ હોને કા શુબ્હા ન હોતા. બઅઝ જગહ ખુસૂસિયત કે સાથ ઉનકી દઅ્વતેં ભી હોતી હૈં કે ઉનકો ઉસી હૈસિયત સે ખાના ખિલાયા જાતા હૈ કે યહ પળ્હેંગે, બયાન કરેંગે, યહ મખ્સૂસ દઅ્વત ભી ઉસી ઉજૂરત કી હદ મેં આતી હૈ, હાં ! અગર ઔર લોગોં કી

દઅ્વત ભી હો તો યહ નહીં કહા જાયેગા કે વઅઝ વ તક़્રીર કા મુઆવેઝા હૈ. ઈસી ક़िસ્મ કી બહુત સી સૂરતેં હૈ જિનકી તફ્સીલ કી ચંદાં ઝરૂરત નહીં. યહ મુખ્તસર બયાન દીનદાર, મુત્તબએ શરીઅત કે લિયે કાફી વ વાફી હૈ યહ ખૂદ અપને દિલ મેં ઈન્સાફ કર સકતા હૈ કે કહાં અમલે ખૈર ઉજૂરત હૈ ઔર કહાં નહીં.

મસ્અલા : જો શખ્સ હજ્જ કો ગયા ઔર સાથ મેં અમ્વાલે તિજારત કા ખયાલ ગ़ાલિબ હૈ યાની તિજારત કરના મક़્સૂદ હૈ ઔર વહાં પહુંચ જાઊંગા હજ્જ ભી કર લૂંગા, યા દોનોં પહલૂ બરાબર હૈ યાની સફર હી દોનોં મક़્સૂદ સે કિયા તો ઈન દોનોં સૂરતોં સે ષવાબ નહીં, યાની જાને કા ષવાબ નહીં ઔર મક़્સૂદ હજ્જ કરના હૈ ઔર યહ કે મૌક़ા મિલ જાએગા તો માલ ભી બેચ લૂંગા, તો હજ્જ કા ષવાબ હૈ. ઈસી તરહ અગર જુમ્આ પળ્હને ગયા ઔર બાઝાર મેં દૂસરે કામ કરને કા ભી ખ્યાલ હૈ, અગર અસલી મક़્સૂદ જુમ્આ હી કો જાના હૈ તો ઉસ જાને કા ષવાબ હૈ ઔર અગર કામ કા ખ્યાલ ગ़ાલિબ હૈ યા દોનોં બરાબર હૈં તો જાને કા ષવાબ નહીં. *(રદ્દુલ મુહતાર)*

કસ્બે હલાલ કી અહમિયત

ઈસમે કોઈ શક નહીં કે તલબે રોઝી ઔર કસ્બે મઆશ ઈન્સાની ઝિંદગી કી વહ અહમતરીન ઝરૂરત હૈ, જિસકે બગૈર ઈન્સાન ન સિર્ફ યહ કે અપના કારવાને હયાત આગે નહીં બઢા સક્તા બલ્કિ અગર વહ રોઝી કી જુસ્તજૂ ન કરે તો ભૂખેં મર જાએગા. ઈસીલિયે ખૂદા ખાલિકે ઈન્સો જાં અલ્લાહને "وَابْتَغُوْا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ" ફર્મા કર યહ વાઝેહ ફર્મા દિયા કે તુમ્હેં અપની હયાત વ બકા કે લિયે ખૂદ રિઝ્ક કી જુસ્તજૂ કરની હોગી, તુમ્હેં ખૂદ રોઝી તલાશ કરની હોગી.

લેકિન ! ઈસકા મતલબ યહ નહીં કે જિસ તરહ ચાહો રિઝ્ક કી જુસ્તજૂ કરો, જહાં સે ચાહો રોઝી હાસિલ કરો બલ્કિ ઉસકે હુસૂલ વ તલબ કે જો ઝરાએ હોં વહ ઝાહિરી વ બાતિની ગંદગી સે પાક હોં, જો રોઝી ઉન ઝરાએ સે હાસિલ હો વહ ઝાહિરી તૌર પર સાફ સુથરી હોને કે સાથ બાતિની તૌર પર જાઈઝ વ હલાલ ભી હો. લેકિન અફસોસ ! સદ્ અફસોસ ! હમારે મુઆશરે કે અકષર અફરાદ ઈસકા ખ્યાલ હી નહીં કરતે, દીન સે દૂર હોને કી બુન્યાદ પર હમારે નૌજવાનોં કા મક્સૂદ તો યહ બન ચૂકા હૈ કે ઉનકી જેબેં રૂપયોં, પૈસોં સે ભર જાની ચાહિયેં, ઉનકે અકાઉંટસ ફુલ હો જાયેં. ચાહે રૂપયે પૈસે ઝૂઠ બોલ કર હાસિલ કિયે જાયેં યા ધોકા દેકર નાજાઈઝ તરીકે સે હાસિલ હોં, યા કિસી કા હક્ક માર કર ઈકટ્ઠા કિયા હો.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝહબે ઈસ્લામ ન કિસી ઈન્સાન કો બેકાર બૈઠે રહને કી ઈજાઝત દેતા હૈ ઔર ન હી બેલગામ હોકર કમાને કી, બલ્કિ ઉસને અપને રોશન ઈર્શાદાત કે ઝરિયે હમેં કમાઈ વ કારોબાર કે રહનુમા ઉસૂલ વ કવાનીન અતા કિયે હૈં, ઔર જો ઈન ઉસૂલોં કો પાબંદ હોકર ઝિંદગી ગુઝારતે હૈં ઉન્હેં ષવાબે અઝીમ ઔર અજ્રે અઝીમ કી બશારતેં દેકર ઉનકી હૌસલા અફઝાઈ ભી ફર્માઈ હૈ, ઔર જો કવાનીને ઈસ્લામ સે મુનહરિફ હોકર રોઝી હાસિલ કરતે હૈં, શદીદ વઈદેં નાઝિલ ફર્મા કર ઉનકી સખ્ત મઝમ્મત કી હૈ. નીઝ જો બેકાર

રહતે હૈં ઔર કમાઈ નહીં કરતે ઉન પર નાપસંદગી કા ઈઝહાર કરતે હુએ મુસ્તકબિલ કી તબાહી સે ઉન્હેં બાખબર કિયા હૈ. ચુનાંચે ખાલિકે કાયનાત કા ઈર્શાદ હૈ :–

"يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ كُلُوْا مِمَّا فِى الْاَرْضِ حَلٰلًا طَيِّبًا ۖ وَّ لَا تَتَّبِعُوْا خُطُوٰتِ الشَّيْطٰنِ ؕ اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ"

તર્જુમા : અય લોગો ! ખાઓ જો કુછ ઝમીન મેં હલાલ, પાકીઝા હૈ ઔર શૈતાન કે કદમ પર કદમ ન રખો, બેશક ! વહ તુમ્હારા ખુલા દુશ્મન હૈ. *(સૂરએ બકરહ, પારા : ૨, આયત : ૧૬૮)*

ઈસ આયતે કરીમા મેં અલ્લાહ ﷻને આમ્મ મુસ્લિમીન કો યહ હુક્મ ફર્માયા કે હલાલ વ તૈયિબ કમાઓ ક્યોંકિ હલાલ ખાના બગૈર હલાલ કમાઈ કે નહીં હો સકતા તો હલાલ ખાને કા હુક્મ દર અસ્લ હલાલ કમાને કા હુક્મ હૈ ઔર હરામ કમાના, હરામ ખાના શૈતાન કી પૈરવી કરના હૈ જિસસે અલ્લાહ તઆલા નારાઝ હોતા હૈ, ઔર કોઈ મુસલમાન યહ નહીં ચાહતા કે અલ્લાહ તઆલા ઉસસે નારાઝ હો જાયે, તો ફિર ઉસે ચાહિયે કે હરામ ઔર હરામ રોઝી કમાને સે પરહેઝ કરે.

★ હલાલ ક્યા હૈ ? ★

તફસીરે રૂહુલ બયાન મેં હૈ કે હલાલ વહ હૈ જિસે શરીઅત અચ્છા સમઝે ઔર તૈયિબ વહ હૈ જિસે તબીઅત અચ્છા જાને. યહાં સે યહ બાત સમઝ મેં આતી હૈ કે ઝાહિરી તૌર પર સાફ સુથરી ગિઝા જો દેખને મેં ભલી અચ્છી માલૂમ હો, ખાને મેં લઝીઝ હો, વહ દુન્યાવાલોં કે નઝદીક તો ખાને કે કાબિલ હૈ લેકિન વહ ઈસ્લામ કી નિગાહ મેં ઉસ વક્ત તક ખાને કે લાયક નહીં જબ તક કે વહ હલાલ કમાઈ સે હાસિલ ન હુઈ હો ઔર ઉસમેં મિલે હુએ જમીઅ્ અજ્ઝા હલાલ ન હોં.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા બાલા મઝમૂન કો મદ્દે નઝર રખતે હુએ હમારે લિયે ઝરૂરી હૈ કે આજ કલ કી દઅ્વતોં મેં ખુસૂસન દુન્યાદાર, સિયાસત દાનોં ઔર અમીરોં કી દઅ્વતોં મેં ઈસ બાત કા લિહાઝ રખા જાયે, ક્યોંકિ તૈયિબ કા તો વહ ખ્યાલ ખૂબ રખતે હૈં લેકિન

હલાલ કી ઉન્હેં ઝરા ભી ફિક્ર નહીં હોતી. અલ્લાહ ﷻ હમેં રિઝ્ક़ે હલાલ ખાને કી ઔર રિઝ્ક़ે હરામ સે પરહેઝ કરને કી તૌફીક़ે રફીક़ અતા ફર્માએ.

★ રિઝ્ક़ે હલાલ કે ફાયદે ★

રઈસુલ મુફસ્સિરીન હઝરત અલ્લામા ઈસ્માઈલ હક્કી رحمۃ اللہ علیہ ને રિઝ્ક़ે હલાલ કે ચંદ ફાયદે ક़લમબંદ ફર્માએ હૈં, મુલાહઝા હો :–

૦૧. અસ્લ માલ પર ઝયાદતી અબ કે ઉસ માલ કો તિજારત વ ઝિરાઅત ઔર બાગ़ાત બોને મેં ખર્ચ કરે, ફિર ઉસમેં સદક़ાત હી સદક़ાત નસીબ હોતે હૈં.

૦૨. લગ़્વિયાત ઔર બેહૂદા બાતોં સે હિફાઝત હોતી હૈ જબ કે કમાનેવાલા અપને કામ મેં મશગૂલ હોતા હૈ.

૦૩. કસ્રે નફ્સી યા'ની આજિઝી પૈદા હોતી હૈ ઔર નફ્સ બહોત સી ગલતીયોં કે ઈર્તેકાબસે બચ જાતા હૈ.

૦૪. કષ્રે હલાલ મોહતાજ હોને સે બચને કા ઝરીઆ હૈ વહ મોહતાજી જોકિ દોનોં જહાન મેં ઝલીલ હોને કા સબબ હૈ.

૦૫. જબ ભી કોઈ મઝદૂર અચ્છી મઝદૂરી કે લિયે ચલતા હૈ તો દો નિગરાં ફિરિશ્તે કહતે હૈં : "અલ્લાહ તઆલા તેરે જાને ઔર કારોબાર મેં બરકત દે ઔર તેરે ઈન મામલાત કો તેરે લિયે બહિશ્તકા ઝખીરા બનાએ." નિગરાં મલાઈકા ઔર આસ્માન વ ઝમીન કે ફિરિશ્તે આમીન કહતે હૈં. *(સુબ્હાનલ્લાહ !)*

★ ખાઓ ઔર શુક્ર કરો ! ★

ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ :–

"يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا كُلُوْا مِنْ طَيِّبٰتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ وَ اشْكُرُوْا لِلّٰهِ اِنْ كُنْتُمْ اِيَّاهُ تَعْبُدُوْنَ"

"અય ઈમાનવાલો ! ખાઓ હમારી દી હુઈ સુથરી ચીઝેં ઔર અલ્લાહ કા એહસાન માનો અગર તુમ ઉસી કો પૂજતે હો." *(પારા : ૨, સૂરએ બક़રહ, આયત : ૧૭૨)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયતે કરીમા મેં ફર્માયા જા રહા હૈ કે મુખ્તલિફ અન્વાઅ્ વ અક़્સામ કે ખાને, લઝીઝ ઔર મઝેદાર મેવાજાત સે નફા ઉઠાઓ ઔર હર ઉસ ચીઝ કો ખાઓ જો અલ્લાહ કે નઝદીક તૈયિબ હો ઔર તૈયિબ વહ હૈ જો શર્અન મુબાહ ભી હો, વઝઅન પાક ભી હો ઔર તબઅન લઝીઝ ભી હો, નીઝ ઈન તૈયિબાત સે લુત્ફ અંદોઝ હોને કે બાદ અલ્લાહ તઆલા કો ભૂલ મત જાના ક્યોંકિ અગર ઉસને ઈન તૈયિબાત કો હલાલ કિયા હૈ તો યહ ઉસકા એહસાન હૈ. લિહાઝા અગર ઉસકો અપના મઅ્બૂદ સમઝતે હો તો ઉસકા શુક્ર અદા કરતે રહો ક્યોંકિ યહી બંદગી કા તક़ાઝા હૈ કે જબ ઉસે મુસ્તહિક્ક़ે ઈબાદત માન ચુકે હો તો ફિર શુક્ર બજા લાકર ઈઝહારે બંદગી કરો.

ઈસી લિયે હર મુસલમાનો ચાહિયે કે જબ કભી અલ્લાહ તઆલા કી કિસી નેઅ્મત સે ફાયદા હાસિલ કરે તો ઉસકે શુક્ર મેં લગ જાયે ઔર નાક़્દ્રી ન કરે.

★ રોઝી તલાશ કરને કી તરગ़ીબ ★

ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ :–

"وَ جَعَلْنَا اٰيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّتَبْتَغُوْا فَضْلًا مِّنْ رَّبِّكُمْ" "ઔર હમ ને રખી દિન કી નિશાની દિખાને વાલી કે અપને રબ કા ફઝ્લ તલાશ કરો." *(પારા : ૧૫, સૂરએ બની ઈસ્રાઈલ, આયત : ૧૨)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયત મેં અલ્લાહ તબારક વ તઆલને યહ બયાન ફર્માયા કે હમને દિન કો રોશન ઔર ઉજાલે વાલા ઈસલિયે બનાયા કે તુમ બઆસાની મેરા ફઝ્લ યાની રિઝ્ક़ તલાશ કર સકો. ઈસ આયત સે દો ચીઝોં કા પતા ચલતા હૈ :–

૦૧. યહ કે રિઝ્ક़ કે હુસૂલ કે લિયે કોશિશ ઝરૂરી હૈ, ઘર બૈઠે રિઝ્ક़ નહીં દિયા જાએગા, ઈસલિયે કે અલ્લાહ તઆલાને ફર્માયા : "لِتَبْتَغُوْا" તાકિ ફઝ્લે મૌલા તલાશ કરો.

૦૨. યહ રિઝ્ક़ ફઝ્લે ઈલાહી હૈ, અલ્લાહ તઆલા પર વાજિબ નહીં હૈ લિહાઝા જો રિઝ્ક़ સે મુસ્તફીદ હુઆ ઉસે ચાહિયે કે અલ્લાહ તઆલા કા શુક્ર અદા કરે.

★ યાદ કરો, ફલાહ પાઓ ! ★

ફર્માને ખુદાવંદી હૈ :–

"وَابْتَغُوْا مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثِيْرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ"

"ઔર અલ્લાહ કા ફઝ્લ તલાશ કરો ઔર અલ્લાહ કો બહુત યાદ કરો ઈસ ઉમ્મીદ પર કે ફલાહ પાઓ." *(પારા : ૧૫, સૂરએ બની ઈસ્રાઈલ, આયત : ૧૨)*

ઈસ આયતે કરીમા મેં ભી યહી ફર્માયા જા રહા હૈ કે રિઝ્ક કી તલાશ વ જુસ્તુજૂ કરો, ક્યોંકિ એક કામયાબ ઝિંદગી બસર કરને કે લિયે કમાના ઔર કસ્બે હલાલ કરના બહુત હી ઝરૂરી હૈ. ચુનાંચે ઐસા હી હઝરત ઉમર ફારૂક રضی اللہ عنہ કા ઈર્શાદ ભી હૈ. ફર્માતે હૈં : યહ હર્ગિઝ મુનાસિબ નહીં હૈ કે કોઈ શખ્સ તલબે રિઝ્ક કે લિયે હાથ પૈર ચલાએ બગૈર યહ દુઆ કરતા રહે કે, અય અલ્લાહ ! મુઝે રિઝ્ક અતા ફર્મા. ઉસે માલૂમ હોના ચાહિયે કે આસ્માન સે સોના ચાંદી નહીં બરસતા. *(અહયાઉલ ઉલૂમ)*

ઈસસે માલૂમ હુવા કે જો લોગ કમાઈ કી કોશિશ કિયે બગૈર હાથ પર હાથ ધરે બૈઠે રહતે હૈં ઔર યહ કહતે હૈં કે અલ્લાહ રોઝી દેનેવાલા હૈ, વહ કુર્આન કી રોશની મેં ઔર સહાબા કી નઝર મેં ખતા પર હૈં. યકીનન ! યહ બાત સચ હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ઈન્સાનોં કો બિલા કિસી મેહનત વ મશક્કત કે રોઝી દેને પર કાદિર હૈ લેકિન યહ ઉસકી આદત નહીં હૈ. સુન્નતે ઈલાહિયા યહી હૈ કે લોગ કસ્બે હલાલ કે લિયે મેહનત વ મઝદૂરી કરેં તો વહ ઉન્હેં રિઝ્ક સે નવાઝે.

અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કે કૌમે મુસ્લિમ કો ખુસૂસન નૌજવાનોં કો મેહનત વ મશક્કત કરકે હલાલ રોઝી કમાને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ નાહક્ક ન ખાઓ ! ★

ઈર્શાદે ખુદાવંદી હૈ : "وَلَا تَاْكُلُوْٓا اَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ" "ઔર આપસ મેં એક દૂસરે કા માલ નાહક્ક ન ખાઓ." *(પારા : ૨, સૂરએ બકરહ, આયત : ૧૮૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયતે મુબારકા મેં યહ બતાયા જા રહા હૈ કે હુસૂલે માલ કે હર ઉસ તરીકે સે બચો જિસકી અલ્લાહ તઆલાને ઈજાઝત નહીં ઔર કિસી ભી ઐસે ઝરીઆ સે માલ ન હાસિલ કરો જો અલ્લાહ તઆલા કે નઝદીક બાતિલ હો, વહ ઝરિયા ચાહે ચોરી વ ગસબ કા હો યા રિશ્વત વ સૂદ કા, ખયાનત કે તૌર પર હાસિલ કિયા જાએ યા ઝૂટ બોલ કર. ગરઝ કે હર વહ કારોબાર જો હરામ હો યા હરામ કામ ઉસમેં શામિલ હો સબ ઉસમેં દાખિલ હૈં. લિહાઝા હર મુસલમાન પર ઝરૂરી હૈ કે હલાલ વ હરામ રોઝી મેં તમીઝ રખે ઔર વહ કોશિશ કરે કે ઉસકે અહલે ખાના કે પેટ મેં સિર્ફ વહી ગિઝા જાએ જો હલાલ વ તૈયિબ હો ઔર હર હરામ વ બાતિલ સે બચના અપના શિઆર બના લે. અલ્લાહ તઆલા ﷻ હમ સબકો ઈસ પર અમલ પૈરા હોને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ દો બાતેં ★

મેરે પ્યારે આકઆ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા તમામ આયાતે કુર્આનિયા સે મજમૂઈ તૌર પર દો બાતેં માલૂમ હોતી હૈં :–

પહલી બાત : યહ કે ઈસ્લામ કિસી કો ભી બેકાર રહને કી ઈજાઝત નહીં દેતા બલ્કિ બાર બાર કસ્બે હલાલ વ અક્લે હલાલ કી તાકીદ કરતા હૈ, વજહ યહ હૈ કે બેકાર રહને સે ઈન્સાન ફકીર વ મુફ્લિસ હો જાતા હૈ ઔર કઈ બુરાઈયાં જનમ લેતી હૈં. ચુનાંચે હઝરત લુકમાનને અપને બેટે કો નસીહત કરતે હુએ ફર્માયા થા કે, અય બેટે ! હલાલ કમાઈ કે ઝરીઆ ઈફ્લાસ સે નજાત હાસિલ કરના જો શખ્સ ગિરિફતારે ફક્ર હો ઉસમેં તીન બાતેં પૈદા હો જાતી હૈં.

- દીન મેં નરમી આ જાતી હૈ.
- અક્લ મેં ફુતૂર આ જાતા હૈ.
- મુરવ્વત ઔર લિહાઝ ખ્ત્મ હો જાતા હૈ.

સબસે બદ્તર યહ હૈ કે લોગ ઉસે હકીર સમઝને લગતે હૈં. (અલ્લાહ કી પનાહ !)

દૂસરી બાત : યહ કે દીને ઈસ્લામને કમાને ઔર ખાને કે સિલસિલે મેં મુસલમાનોં કો બેલગામ નહીં છોળા હૈ બલ્કિ યહ પાબંદી આઈદ કર દી હૈ કે હર કમાનેવાલા અપની કમાઈ મેં હલાલ કા ઔર હર ખાનેવાલા અપને ખાનેમેં હલાલ વ તૈયિબ કા ઝરૂર લિહાઝ રખે.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમારે વહ ભાઈ જો ઝરા સી તકલીફ પર નિકમ્મે વ નાકારા બને ઘર મેં બૈઠ જાતે હૈં યા ભીક માંગને કે લિયે મસાજિદ કે દરવાઝોં પર હાઝિર હો જાતે હૈં ઉન્હેં ચાહિયે કે અપને હાથ પૈર કો હરકત મેં લાયેં ઔર કસ્બે હલાલ કી જુસ્તઝૂ કરેં ઔર કુછ લોગ કમાઈ તો કરતે હૈં લેકિન હલાલ વ હરામ મેં તમીઝ નહીં કરતે ઉન્હેં યહ સમઝ લેના ચાહિયે કે ઐસા કરકે વહ શૈતાન કે નક્શે કદમ પર ચલતે હૈં ઔર અલ્લાહ કો નારાઝ કરતે હૈં ઔર ઐસા કરકે વહ દુન્યા મેં તો બઝાહિર ચંદ દિન આસૂદા વ ખુશહાલ રહ સકતે હૈં લેકિન આખિરત કી ખુશહાલી તો ઉસી મેં પોશીદા હૈ કે અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે મહબૂબ ﷺ દુન્યા મેં હમ સે રાઝી રહેં ઔર અક્લે હલાલ વ કસ્બે હલાલ કે બગૈર અલ્લાહ વ રસૂલ عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ કી રઝામંદી નામુમ્કિન હૈ. લિહાઝા ચાહિયે કે કમાઈ કે હર રૂપયે મેં ખાને કે હર લુકમે મેં હલાલ વ જાઈઝા કા ભરપૂર લિહાઝ રખેં.

★ કસ્બે હલાલ અહાદીષ કી રોશની મેં ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺને જિસ તરહ હમેં ઝિંદગી કે મુખ્તલિફ બલ્કિ હર ગોશે કે સિલસિલે મેં વાઝેહ હિદાયાત ઔર રોશન અહકામાત દેકર હમારે લિયે રાહે અમલ મુતઅય્યન ફર્મા દી હૈ યૂં હી કમાને ઔર ખાને કે બારે મેં ભી આપ કી હિદાયાત, આપકે ઈર્શાદાત બહુત હી રોશન ઔર વાજિબુલ અમલ હૈં, યાની ઉન પર અમલ કરના ઝરૂરી હૈ, યાની ઉન પર અમલ કરના ઝરૂરી હૈ. લિહાઝા અબ હમ ઝૈલ મેં આપકે ફાઈદે કે લિયે ચંદ અહાદીષે મુબારકા પેશ કરતે હૈં, ઉન્હેં મુલાહેઝા ફર્માયેં ઔર અપને અંદર અમલ કા જઝબા પૈદા કરને કી કોશિશ કરેં.

★ કસ્બે હલાલ ફર્ઝ હૈ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہما ફર્માતે હૈં કે અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :"طَلَبُ كَسْبِ الْحَلَالِ فَرِيْضَةٌ بَعْدَ الْفَرِيْضَةِ" "હલાલ રોઝી હાસિલ કરના કર્ઝ કે બાદ એક ખાસ ફર્ઝ હૈ." *(મિશ્કાત શરીફ)*

ઈસ હદીષે પાક કા મતલબ યહ હૈ કે જિસ તરહ નમાઝ, રોઝા વગૈરહા ઈબાદાત ફર્ઝ હૈં ઈસી તરહ ઉનકે બાદ રિઝ્કે હલાલ કી તલાશ, હલાલ કમાઈ કી તલબ ભી ફર્ઝ હૈ, લિહાઝા હર મુસલમાન કો ચાહિયે કે નમાઝ, રોઝા વગૈરા કે એહતિમામ કે સાથ સાથ તિજારત વ કારોબાર ઔર હલાલ રોઝી કી ભી ફિક્ર કરે.

ઈસી મફ્હૂમ કી વઝાહત એક ઔર હદીષે પાક મેં ઈસ તરહ કી ગઈ હૈ : "طَلَبُ الْحَلَالِ وَاجِبٌ عَلٰى كُلِّ مُسْلِمٍ" "યાની હલાલ રોઝી હાસિલ કરના હર મુસલમાન પર ઝરૂરી હૈ. *(તબ્રાની)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને બંદોં કો અપની ઈબાદત કે લિયે પૈદા ફર્માયા હૈ તો ઈસ ફર્માન કા સિર્ફ યહ મતલબ નહીં હૈ કે બંદા હર વક્ત મસ્જિદ મેં હી બૈઠા રહે બલ્કિ મઝકૂરા અહાદીષ સે અલ્લાહ તઆલા કે ફર્માન કી ઈસ તરહ વઝાહત હોતી હૈ કે રિઝ્કે હલાલ તલાશ કરના ભી અલ્લાહ તઆલા કી બંદગી મેં હી શામિલ હૈ, જબ કે વહ ઈસ્લામી કાનૂન કે મુતાબિક ઔર સુન્નતે રસૂલ કી રોશની મેં હો.

★ ચૌદહવીં કા ચાંદ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં :–

"مَنْ طَلَبَ الدُّنْيَا حَلَالاً تَعَفُّفًا عَنِ الْمَسْئَلَةِ وَ سَعْياً عَلٰى عِيَالِهٖ وَ تَعَطُّفًا عَلٰى جَارِهٖ لَقِيَ اللّٰهَ وَ وَجْهُهٗ كَقَمَرِ لَيْلَةِ الْبَدْرِ"

જો માલો દૌલત હલાલ તરીકા સે ઈસલિયે કમાઈ કે ભીક માંગને

સે બચે ઔર ઈસલિયે કમાઈ કે અપને અહલો અયાલ કો ખુશહાલ રખે ઔર અપને પળોસી પર મહેરબાની કરે, વહ અલ્લાહ તઆલા સે ઈસ હાલ મેં મુલાકા़ત કરેગા કે ઉસકા ચેહરા ચૌદહવીં કે ચાંદ કી તરહ ચમક રહા હોગા. *(બૈહકી)*

મેરે પ્યારે આકા़ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસમેં કોઈ શક નહીં કે દુન્યા કા માલ ઔર ઉસકી દૌલત આખિરત કી ભલાઈયોં ઔર અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ઔર ઉસકે પ્યારે રસૂલ ﷺ કી રઝામંદી વ ખુશનૂદી મેં રુકાવટ બનને વાલી ચીઝેં હૈં, લેકિન અગર ઈન્સાન હુસૂલે દૌલત મેં અપને અહલ વ અયાલ કી અચ્છી તર્બિયત કે સાથ સાથ યહ નિયત ભી શામિલ કર લે કે વહ જબ કભી કિસી પળોસી કો કોઈ હાજત પેશ આયેગી તો ઉસકી ઝરૂરત પૂરી કરેગા, ઔર મુફ્લિસ વ મોહતાજ કી ઈમદાદ કરેગા તો ઉસકા યહ દૌલત કા હાસિલ કરના ભી ઈબાદત મેં શુમાર હોગા. યહી નહીં બલ્કિ આખિરત મેં સઆદતે અઝીમા કા મુસ્તહિક़ ભી હો જાયેગા.

અલ્લાહ તઆલા હમ તમામ મુસલમાનોં કો હમેશા નેક અઝાઈમ કે સાથ કસ્બે હલાલ ઔર તહસીલે માલ કરકે ઈસ સઆદતે ઉઝમા સે માલા માલ હોને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ ક़લ્બ નૂરાની હો જાતા હૈ ★

હઝરત અબૂ ઐયૂબ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં :–

"مَنْ اَكَلَ الْحَلَا لَ اَرْبَعِيْنَ يَوْمًا نَوَّرَ اللّٰهُ قَلْبَهٗ وَ اَجْرٰى يَنَابِيْعَ الْحِكْمَةِ مِنْ قَلْبِهٖ عَلٰى لِسَانِهٖ"

"જો શખ્સ ચાલીસ દિન તક હલાલ ખાના ખાએ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે દિલ કો મુનવ્વર ફર્મા દેતા હૈ ઔર ઉસકે દિલ સે ઝબાન પર હિકમત કે ચશ્મે જારી ફર્મા દેતા હૈ." *(રૂહુલ બયાન, બહવાલા અબૂ નુઐમ)*

મેરે પ્યારે આકા़ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાક સે માલૂમ હુવા કે અક્લે હલાલ કી બરકત સે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ક़લ્બે ઈન્સાની કો મુનવ્વર ફર્મા કર ઉસે મસ્દરે હિકમત બના દેતા હૈ. ફિર ઉસ

ઈનસાન કો કૈફિયત યહ હો જાતી હૈ કે વહ જો કુછ બોલતા હૈ હિકમત કી બાતેં હોતી હૈં, ઉસકે અંદર દૂરંદેશી પૈદા હો જાતી હૈ લેકિન યહ બરકતેં ઉસે હી હાસિલ હોતી હૈં જો હલાલ રોઝી કા આદી હો. હુઝૂર ﷺ ને જો "اَرْبَعِيْنَ يَوْمًا" (ચાલીસ રોઝ) ફર્માયા હૈ ઉસસે મુરાદ આદત હી હૈ ક્યોંકિ એક ઈન્સાન જબ કોઈ કામ ચાલીસ દિન તક મુસલસલ કરતા હૈ તો ફિર વહ ઉસકા આદી હો જાતા હૈ.

★ અંબિયા ભી કસબ ફર્માતે ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "كَانَ دَاوٗدُ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَا يَاْكُلُ اِلَّا مِنْ عَمَلِ يَدِهٖ" "હઝરત દાઊદ عليہ السلام અપને હાથ કી કમાઈ હી ખાયા કરતે થે." *(બુખારી શરીફ)*

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂરે અક़્દસ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "كَانَ زَكَرِيَّا عَلَيْهِ السَّلَامُ نَجَّارًا" હઝરત ઝકરિયા عليہ السلام બળહઈ (સુતાર) કા કામ કરતે થે.

મેરે પ્યારે આકા़ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા બાલા અહાદીષે મુબારકા કે મુતાલિઆ સે પતા ચલતા હૈ કે અંબિયાએ સાબિક़ીન عَلَيْهِمُ السَّلَام અપને હાથોં સે રોઝી હાસિલ કરતે થે, ખૂદ હમારે આકા़ વ મૌલા તાજદારે અંબિયા ﷺ કા ભી યહી મામૂલ રહા ઔર સહાબાએ કિરામ رِضْوَانُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ તો તિજારત કે લિયે દૂસરે મમાલિક કા સફર ભી ફર્માતે, બાગોં મેં કામ કરતે, મુખ્તલિફ ચીઝોં કી ખરીદો ફરોખ્ત કિયા કરતે, લેકિન આજ અફસોસ હૈ કે ઉન્હીં અંબિયા પર ઈમાન લાને વાલે, ઉસી રસૂલે અકરમ ﷺ કા કલિમા પઢનેવાલે, ઉન્હીં સહાબાએ કિરામ કી ઈક્તિદા વ પૈરવી કરનેવાલે કુછ મુસલમાન કારોબાર, તિજારત ઔર કસ્બે મઆશ સે દૂર ભાગતે નઝર આ રહે હૈં ઔર મસ્જિદોં, દરગાહોં મેં બિલા ઝિઝક ઔર ઈન્તિહાઈ બેશર્મી કે સાથ દસ્તે સવાલ દરાઝ કરતે હુએ મિલતે હૈં, બલ્કિ વહ લોગ જો માંગતે તો નહીં હૈં લેકિન બેકમાએ મસ્જિદ મેં બૈઠ જાતે હૈં, વહ લોગ ભી ક़ાબિલે મઝમ્મત હૈં. હઝરત ઈમામે

અહમદ બિન હંબલ رضی اللہ عنہ સે જબ એક શખ્સને યહ પૂછા કે જો મસ્જિદ મેં બૈઠ જાયે ઔર યહ કહે કે મૈં કુછ ન કરૂંગા, મેરા રિઝ્ક મુઝે મિલના ચાહિયે, આપ કી ઉસકે બારે મેં ક્યા રાય હૈ ? આપ ને ફર્માયા, યહ શખ્સ જહાલત મેં મુબ્તલા હૈ, ક્યા ઉસે સરકારે દો આલમ ﷺ કે ઈસ ઈર્શાદે ગિરામી કા ઈલ્મ નહીં : "جُعِلَ رِزْقِیْ تَحْتَ ظِلِّ رُمْحِیْ" "મેરા રિઝ્ક મેરે નેઝે કે સાય મેં રખા ગયા હૈ." *(રૂહુલ બયાન)*

★ સત્તર દરવાઝે ★

હઝરત અબૂ કબશા અનમારી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"مَنْ فَتَحَ عَلٰی نَفْسِهٖ بَابًا مِّنَ السُّؤَالِ فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْهِ سَبْعِيْنَ بَابًا مِّنَ الْفَقْرِ"

જો શખ્સ અપને ઉપર સવાલ કા એક દરવાઝા ખોલતા હૈ, અલ્લાહ તઆલા ઉસ પર ફક્ર (મોહતાજી) કે સત્તર દરવાઝે ખોલ દેતા હૈ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાક કા મતલબ યહ હૈ કે અગર કોઈ મોહતાજ હો ઔર અપની મોહતાજી દૂર કરને કે લિયે લોગોં સે ભીક માંગે તો ઉસકી મોહતાજી દૂર નહીં હોગી બલ્કિ હુઝૂર ﷺ કે ઈર્શાદ કે મુતાબિક ઉસ પર મોહતાજી કે મઝીદ સત્તર દરવાઝે ખોલ દિયે જાયેંગે. વહ મોહતાજી વ તંગદસ્તી કે જાલોં મેં ઐસા ફંસેગા કે ઉસકે લિયે ઉસસે છૂટકારા હાસિલ કરના બહુત ઝયાદા મુશ્કિલ હો જાયેગા. દસ્તે સવાલ દરાઝ કરનેવાલોં કો ઈસસે ઈબ્રત હાસિલ કરના ચાહિયે.

★ મુસ્તજાબ બન જાઓ ! ★

હઝરત સઅદ બિન અબી વક્કાસ رضی اللہ عنہ ને એક મર્તબા હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺ કી બારગાહ મેં હાઝિર હોકર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ આપ અલ્લાહ તઆલા સે મેરે લિયે દુઆ ફર્મા દીજિયે કે વહ મુઝે મુસ્તજાબુદ્ દઅ્વાત બના દે. તો આપ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "يَا سَعْدُ اَطِبْ مَطْعَمَكَ وَ تَكُنْ مُّسْتَجَابَ الدَّعْوَةِ" ખાને કો તૈયિબ કર લો (યાની હલાલ ખાઓ) તુમ મુસ્તજાબુદ્ દઅ્વાત હો જાઓગે. *(અત્તરૂીબ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! "મુસ્તજાબુદ દઅ્વાત" ઉસ બંદે કો કહા જાતા હૈ જિસકી કોઈ દુઆ કભી રદ હોતી હી ન હો, ઔર યહ અઝીમ મન્સબ ઉસ બંદે કો હાસિલ હોતા હૈ જો અપની ગિઝા મેં સિર્ફ હલાલ શામિલ કરે. આજ હમ મેં અક્ષર લોગ દુઆઓં મેં નાકુબૂલિયત કી શિકાયત કરતે હૈં, કહીં ઐસા તો નહીં કે ઈસકા સબબ યહ હૈ કે ઈસ સિલસિલે મેં હમ સે બેએહતિયાતી હોતી હૈ, બહર હાલ રિઝ્કે હલાલ કી બરકત સે અલ્લાહ તઆલા દિલોં કો મુનવ્વર ફર્મા દેતા હૈ ફિર ઉસ દિલ સે જો દુઆ નિકલતી હૈ વહ બાબે ઈજાબતે ઈલાહી તક પહુંચ જાતી હૈ. અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ હૈ કે અક્લે હલાલ કે ઝરીઆ મુસ્તજાબુદ્ દઅ્વાત બંદોં મેં હમ સબકા શુમાર ફર્માએ. *(આમીન)*

★ કૌન સા કસબ અફઝલ હૈ ★

હઝરત રાફેઅ બિન ખુદૈજ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ, ઉન્હોંને કહા :

"قِيْلَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ اَیُّ الْكَسْبِ اَطْيَبُ قَالَ عَمَلُ الرَّجُلِ بِيَدِهٖ وَ كُلُّ بَيْعٍ مَّبْرُوْرٍ"

સરકારે દો આલમ ﷺ સે અર્ઝ કિયા ગયા : યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ કૌન સા ઝરીઆએ મઆશ સબસે અચ્છા હૈ ? તો આપ ﷺ ને ફર્માયા, આદમી કા અપને હાથ સે કમાના ઔર હર વહ તિજારત જો ખયાનત ઔર ધોકે સે મહફૂઝ હો. *(મિશ્કાત શરીફ : ૩૨)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાક સે યહી દર્સ દિયા જા રહા હૈ કે હર વહ તિજારત ઔર હર વહ કારોબાર અચ્છા હૈ જો કિ ઈસ્લામી નુક્તાએ નઝર સે પાકીઝા હો. યાની કિસી કી હક્તલફી કરકે, ઝૂટ બોલ કર યા ખયાનત કરકે યા ધોકા દેકર ન કમાયા ગયા હો તો ઐસા કારોબાર અચ્છા હૈ. મુસલમાનોં કો ચાહિયે કે ખૂદ કમાયેં, અપને હાથોં સે રોઝી હાસિલ કરેં, દૂસરોં પર તક્યિા કરકે ન બૈઠેં.

★ જન્નત મેં દાખિલ ન હોગા ★

હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ

ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :"لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ جَسَدٌ غُذِيَ بِالْحَرَامِ" "જન્નત મેં કોઈ ઐસા જિસ્મ દાખિલ ન હોગા જિસે હરામ ગિઝા દી ગઈ હો." અલ્લાહુ અકબર !

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! એક હદીષે પાક મેં આયા હૈ કે જો હલાલ ખાએ ઔર સુન્નત પર અમલ કરે ઔર લોગ ઉસકે જુલ્મ વ શર સે મહફૂઝ હોં તો વહ જન્નત મેં દાખિલ હોગા. ઔર મઝકૂરા બાલા હદીષ મેં તો યહ ફર્માયા જા રહા હૈ કે જો જિસ્મ હરામ ગિઝા સે પલતા હોગા, જિસ જિસ્મ કી નશો નુમા દુન્યા મેં માલે હરામ સે હુઈ હોગી, વહ જિસ્મ જન્નત મેં દાખિલ નહીં હોગા. અલ્લાહ તઆલા હમેં અપને હબીબ ﷺ કે સદકે મેં જહન્નમ સે નજાત અતા ફર્માએ ઔર કસ્બે હરામ ઔર અકલે હરામ સે બચને કી તૌફીક બખ્શે.

★ કોઈ નમાઝ મકબૂલ નહીં ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما કી રિવાયત હૈ :–

"مَنِ اشْتَرٰى ثَوْبًا بِعَشَرَةِ دَرَاهِمَ وَ فِيْهِ دِرْهَمٌ حَرَامٌ لَّمْ يَقْبَلِ اللّٰهُ تَعَالٰى لَهٗ صَلٰوةً مَّا دَامَ عَلَيْهِ"

જો શખ્સ દસ દિર્હમ મેં કોઈ કપડા ખરીદે ઔર ઉનમેં એક દિર્હમ હરામ કમાઈ કા હો તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકી કોઈ નમાઝ કુબૂલ નહીં ફર્માએગા જબ તક વહ કપડા ઉસકે જિસ્મ પર રહે. *(મિશ્કાત શરીફ : ૨૪૩)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અગર કિસી કપડે કા દસ્વાં હિસ્સા હરામ કા હો ઔર ઉસે પહન કર નમાઝ પઢી જાએ તો અલ્લાહ તઆલા (હરામ કે દસ્વેં હિસ્સે) કે સબબ નમાઝ નામકબૂલ ફર્માતા હૈ ઔર અગર પૂરા કા પૂરા કપડા માલે હરામ કા હો તો ઉસકા ક્યા હશ્ર હોગા ? યહ મામલા તો કપડે કા હૈ, અગર ઈન્સાન ખૂદ માલે હરામ ખાએ ઔર હરામ ખાનોં સે અપના પેટ ભરે, ઉસકી નમાઝ કા ક્યા હોગા ? ઉસકી ઈબાદતેં કહાં જાયેંગી ? ઈસી લિયે હર મુસલમાન પર યહ ઝરૂરી હૈ કે અપની કમાઈ ઔર ખાને કે અંદર હલાલ વ જાઈઝ

કા ભરપૂર લિહાઝ રખે ઔર એક લુકમએ હરામ ભી અપને પેટ મેં જાને ન દે. નીઝ અપને ઈસ્તેમાલ મેં આને વાલી હર ચીઝ મેં ભી યહ ખ્યાલ રખે કે વહ શરીઅત કે મુતાબિક હલાલ હૈ યા નહીં.

★ મુત્તકી નહીં હો સકતા ★

હઝરત અતિસહ સઅદી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ اَنْ يَّكُوْنَ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ حَتّٰى يَدَعَ مَالَا بَأْسَ بِهٖ حَذْرًا لِّمَا بِهٖ بَأْسٌ"

બંદા ઉસ વક્ત તક મુત્તકી નહીં હો સકતા જબ તક કે કબાહત વાલે કામોં કો ન છોળ દે, ઉન કામોં કો કરને લગ જાએ જિન મેં કોઈ મુઝાઈકા નહીં. *(તિર્મિઝી, મિશ્કાત : ૨૪૨)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! તકવા વહ અઝીમ દૌલત હૈ જિસકે બગૈર અમલ ભી લગ્વ હૈ ઔર ઈલ્મ ભી બેકાર હૈ ઔર ઈખલાસ કી ભી ઉસકે બગૈર કોઈ અહમિયત નહીં. સુલતાનુલ મશાઈખ હઝરત ઈમામે ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં : "اَلنَّاسُ كُلُّهُمْ مَّوْتٰى اِلَّا الْعُلَمَآءُ" "સબ લોગ મુર્દા હૈ સિવાએ ઉલમા કે." "وَ الْعُلَمَآءُ كُلُّهُمْ نِيَامٌ اِلَّا الْعَامِلِيْنَ" "સબ ઉલમા સોએ પળે હૈં સિવા ઉનકે જો બાઅમલ હૈં." "وَالْعَامِلُوْنَ كُلُّهُمْ فِىْ خُسْرَانٍ اِلَّا الْمُخْلِصِيْنَ" "ઔર સબ અમલ વાલે ઘાટે મેં હૈં સિવાએ ઈખ્લાસ વાલોં કે.'

"وَ الْمُخْلِصُوْنَ كُلُّهُمْ عَلٰى خَطَرٍ اِلَّا الْخَائِفِيْنَ" "ઔર તમામ ઈખ્લાસ વાલે ખતરે મેં હૈં સિવાએ ખૌફ રખને વાલોં કે."

માલૂમ હુવા કે ઈલ્મ, અમલ ઔર ઈખલાસ કે સાથ જિસકે અંદર તકવા વ પરહેઝગારી હો વહી શખ્સ કામયાબ હૈ, વહી શખ્સ ખતરે ઔર નુકસાન સે મહફૂઝ હૈ. ઔર અલ્લાહ કે હબીબ ﷺ ફર્માતે હૈં, "વહ શખ્સ હર્ગિઝ મુત્તકી નહીં હો સકતા હૈ જો કબાહત વાલી ચીઝોં સે ન બચતા હો" ઈસસે ભી કસ્બે હલાલ ઔર રિઝ્કે હલાલ કી અહમિયત માલૂમ હોતી હૈ કે તકવા કી અઝીમ દૌલત ભી ઈસકે બગૈર મુમ્કિન હૈ.

★ ચાલીસ દિન કી નમાઝ મક્બૂલ નહીં ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઉદ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈ : "مَنْ اَكَلَ لُقْمَةً مِّنْ حَرَامٍ لَّمْ تُقْبَلْ مِنْهُ صَلٰوةٌ اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً" "જિસ કિસી ને હરામ કા એક લુક્મા ખાયા, ચાલીસ દિનોં તક ઉસકી કોઈ નમાઝ મક્બૂલ નહીં." *(અહયાઉલ ઉલૂમ બહવાલા મુસ્નદુલ ફિરદૌસ લિદૈલમી)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માલ કે બારે મેં ઝયાદા એહતિયાત કી ઝરૂરત હૈ, મુબાદા કહીં કોઈ હરામ લુક્મા પેટ મેં ચલા જાયે તો ચાલીસ દિનોં કી નમાઝેં મરદૂદ હો જાતી હૈં, ઔર જબ તક વહ લુક્મા ઔર ઉસકે આસાર પેટ મેં રહેંગે ઉસ વક્ત તક કોઈ દુઆ ભી કુબૂલ નહીં હોગી બલ્કિ અગર ઉસી હાલત મેં મૌત હો જાએ તો જહન્નમ મેં ભેજ દિયા જાયેગા. અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં : "كُلُّ لَحْمٍ نَّبَتَ مِنْ حَرَامٍ فَالنَّارُ اَوْلٰى بِهٖ" "જો ગોશત હરામ ગિઝા સે બનેગા જહન્નમ ઉસકા ઝયાદા મુસ્તહિક્ હૈ." *(તિર્મિઝી શરીફ)*

લેકિન ! અફસોસ ! સદ્ અફસોસ ! આજ મુસલમાનોં મેં જિસ કદર માલ ઝયાદા હોતા જા રહા હૈ ઉસી કદર બેઅહતિયાતી બઢતી જા રહી હૈ, હરામ વ હલાલ મેં તમીઝ કમ હોતી જા રહી હૈ, યકીનન ! હક્ ફર્માયા થા રસૂલે ખુદા ﷺને :–

"لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَّا يُبَالِى الْمَرْءُ بِمَا اَخَذَ الْمَالَ أَمِنَ الْحَلَالِ اَمْ مِّنَ الْحَرَامِ"

"લોગોં પર ઝરૂર એક ઐસા ઝમાના ઓઅગા કે આદમી પરવાહ ન કરેગા કે જો માલ ઉસને હાસિલ કિયા વહ હલાલ હૈ યા હરામ." *(બુખારી શરીફ : ૧/૨૭૯)*

અલ્લાહ તઆલા હમેં અપને હબીબ ﷺ કે ઈર્શાદાત પર અમલ કરને નીઝ આપ ﷺ કી નાપસંદીદા બાતોં સે બચને કી તૌફીક્ અતા ફર્માએ.

★ રાહે હક્ક્ કા રાહી ★

એક દિન નબીએ કરીમ ﷺ એક જગહ બૈઠે હુએ થે કે એક હટ્ટા કટ્ટા નૌજવાન આપકે કરીબ સે ગુઝરા ઔર બાઝાર મેં એક દુકાન કે

અંદર ચલા ગયા. સહાબાએ કિરામ ને કહા : ઈસ શખ્સ કા યૂં સુબ્હ સવેરે ઉઠના રાહે હક્ મેં નહીં હોતા હૈ. હુઝૂરને ફર્માયા : યૂં ન કહો ક્યોંકિ અગર ઉસકા જાના ઈસ ગરઝ સે હૈ કે યહ અપને આપ કો ઔર અપને બાલ બચ્ચોં કો દુન્યા કી મોહતાજી સે બચાએ યા ઈસલિયે કે અપને માં બાપ કો કિસી કા મોહતાજ ન હોને દે તો સમઝો કે યહ રાહે હક્ક્ મેં જા રહા થા. હાં ! અગર ઉસકા મક્સદ ફખ્ર વ નયાઝ ઔર નામો નુમૂદ કી ખાતિર અમારત વ દૌલત કી તલાશ હૈ તો વહ રાહે શૈતાન પર ગામઝન હૈ. ઔર ફર્માયા કે જો શખ્સ દુન્યા મેં રિઝક્ હલાલ કા મુતલાશી હૈ તાકિ દુન્યા મેં કિસી કા મોહતાજ ન હોને પાએ ઔર હમસાયોં સે નેક સુલૂક સે પેશ આયે, ઉસકા ચેહરા કયામત કે દિન યૂં હોગા જૈસે ચૌદહવીં કા ચાંદ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હલાલ રોઝી કમા કર અપને લિયે, અપની ઔલાદ કે લિયે ઔર હમસાયોં કી ઝરૂરત કે લિયે ખર્ચ કરના ઈતના અફઝલ હૈ કે કયામત કે રોઝ ઉસે અલ્લાહ તઆલા કી કુર્બત વ સઆદત હાસિલ હોગી ઔર યહ કુર્બત વ ફઝીલત સિર્ફ કસ્બે હલાલ કી હી વજહ સે હોગી. લિહાઝા હર મુસલમાન કો ચાહિયે કે મઝકૂરા હદીષે પાક મેં કસબ કે જો મક્સિદ બતાએ ગયે હૈં ઉન્હેં પેશે નઝર રખતે હુએ કારોબાર વ તિજારત કરે તાકિ ઉસકી ઝરૂરત ભી પૂરી હોતી રહેં ઔર ઉસકી આકિબત ભી સંવરતી રહે. ઔર હર્ગિઝ હર્ગિઝ કોઈ મુસલમાન કસ્બે મઆશ મેં કિસી ભી કિસ્મ કી કોતાહી ન કરે ઔર ન હી કોઈ આર મહસૂસ કરે, ક્યોંકિ ખૂદ હમારે પ્યારે આકા મદની તાજદાર ﷺભી કસ્બે હલાલ કે લિયે જદ્દો જોહદ ફર્માતે રહે, હાલાંકિ હમારે સરકાર ﷺકો ક્યા કમી થી ! ફિર ભી આપને બકરિયાં ચરાને કા પેશા ઈખ્તિયાર ફર્માયા, તિજારત ભી ફર્માઈ. ઈસમેં મેહનત મઝદૂરી કરનેવાલોં કે લિયે બળી તસલ્લી ઔર હૌસલા અફઝાઈ હૈ.

★ હઝરત દાઉદ عليه السلام રો પળે ★

હઝરત સૈયદના દાઉદ عليه السلام ઘર સે લિબાસ બદલ કર અજનબી બનકર નિકલતે ઔર જો શખ્સ ભી મિલતા ઉસસે અપને મુતઅલ્લિક્ સવાલ કરતે. એક દિન હઝરત જિબ્રઈલ عليه السلام ઈન્સાની સૂરત મેં ઉન્હેં

મિલે. આપને હસ્બે મામૂલ ઉનસે પૂછા કે, અય નૌજવાન ! તૂ હઝરત દાઉદ عليه السلام કે મુતઅલ્લિક્ કયા કહતા હૈ ? વહ બોલે આદમી તો બહુત અચ્છા હૈ મગર ઉસમેં એક આદત હૈ. કહા, મુસલમાનોં કે બૈતુલ માલ સે ખાતા હૈ, હાલાંકિ અલ્લાહ તઆલા કે યહાં ઉસ શખ્સ સે બળ્હકર કોઈ મહબૂબ નહીં જો હાથોં કી મશક્કત સે ખાતા હો. આપ રોતે હુએ વાપસ આ ગયે ઔર ગિળ ગિળા કર દુઆ માંગને લગે, અય અલ્લાહ ! عزوجل મુઝે કોઈ કામ સિખા દે કે મૈં અપને હાથ સે કામ કિયા કરૂં ઔર મુસલમાનોં કે બૈતુલ માલ સે બેપરવાહ હો જાઉં તો અલ્લાહ તઆલાને આપકો ઝિરહ (લોહે કા લિબાસ જો જંગ કે વક્ત પહના જાતા હૈ) બનાને કા હુનર સિખાયા ઔર લોહે કો આપકે હાથ મેં મોમ કર દિયા જૈસે ગુંદા હુવા નર્મ આટા, ઔર આપ જબ ઉમૂરે મમલિકત ઔર ઘર કી ઝરૂરિયાત સે ફારિગ હોતે તો ઝિરહેં બનાયા કરતે ઔર ઉન્હેં બેચ કર અપને ઔર અપને અહલો અયાલ કે ગુઝર બસર કા ઈન્તિઝામ ફર્માતે.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત દાઉદ عليه السلام ઉમૂરે મમલિકત સંભાલતે થે, ઉન્હેં બૈતુલ માલ સે ખાને કા પૂરા પૂરા હક્ક થા, લેકિન ઈસકે બાવુજૂદ હઝરત જિબ્રીલે અમીન عليه السلام કે જવાબ સે પતા ચલા કે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કો યહ મંઝૂર નહીં થા કે હઝરત દાઉદ عليه السلام બૈતુલ માલ સે ખાયેં, બલ્કે ઉન્હેં હુનર સિખા દિયા ગયા, ફિર વહ ઉસી કે ઝરીઆ કમાઈ કરકે અપને અહલો અયાલ કી પરવરિશ ફર્માતે. અબ ઉન લોગોં કો સોચના ચાહિયે જો બેઉઝર દૂસરોં કે આગે હાથ ફૈલાતે હૈં, ક્યા વહ ઐસા કરકે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે ક્હરો ગઝબ કો દઅ્વત નહીં દે રહે હૈં ? અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ઐસે લોગોં કો સહીહ સમઝ અતા ફર્માએ ઔર કસ્બે મઆશ કરકે અપને ઘર વાલોં કે ક્યામ વ તઆમ કા ઈન્તિઝામ કરને કી તૌફીક્ અતા ફર્માએ.

★ અંબિયા કે સાથ હોગા ★

સરકારે મદીના ﷺ કી બારગાહે બેકસ પનાહ મેં કુછ સહાબાએ કિરામ رضوان الله تعالى عليهم اجمعين હાઝિર થે, કિસીને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! મૈં કપળે કી સિલાઈ કા કામ કરતા હૂં, ઈર્શાદ ફર્માયા :

તુમને ઈસમેં અગર રાસ્તબાઝી (દિયાનતદારી)સે કામ કિયા તો હઝરત ઈદ્રીસ عليه السلام કે સાથ જન્નત મેં દાખિલ હોગે.

દૂસરે ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મૈં મિઅ્માર હૂં, ઈર્શાદ ફર્માયા : અગર તૂને રાસ્તબાઝી સે કામ કિયા તો તૂ હઝરત ઈબ્રાહીમ عليه السلام કે સાથ જન્નત મેં દાખિલ હોગા.

તીસરે ને અર્ઝ કિયા : અય આકા ! મૈં તિજારત કરતા હૂં. ઈર્શાદ હુવા : અગર તૂને દિયાનત દારી સે કામ કિયા તો મેરે સાથ જન્નત મેં દાખિલ હોગા.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માલૂમ હુવા કે કારોબાર ચાહે જો હો, તિજારત ચાહે જિસ ચીઝ કી હો અગર વહ શરીઅત કે મુતાબિક્ હો તો ઉમ્દા હૈ ઔર તિજારત કરનેવાલા ઔર કારોબારી ઉસમેં રાસ્તબાઝી ઔર દિયાનત દારી સે કામ લે તો વહ કામ તિજારત વ કારોબાર ઉસે જન્નત મેં લે જા સકતે હૈં. બલ્કિ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ચાહે તો ઉસે અપને મહબૂબ બંદોં કા સાથ ભી ઈનાયત ફર્માએ.

★ અપાહિજ લોમળી કી રોઝી ★

એક બુઝુર્ગ બયાન કરતે હૈં કે વહ દિલ મેં રોઝી તલબ કરને કા ઈરાદા કરકે ઘર સે નિકલે ઔર જંગલ સે ગુઝરે તો એક મક્ામ પર બયાબાન મેં ક્યા દેખતે હૈં કે એક લોમળી નિહાયત ફર્બા ઔર તરો તાઝા બૈઠી હુઈ હૈ, જિસકે ન હાથ હૈં ન પાંવ ઔર આંખોં સે અંધી ભી હૈ. વહ બુઝુર્ગ ઐસે બેદસ્તો પા ઔર મજબૂર જાનવર કો ઈસ ક્દર તરો તાઝા દેખકર હેરાન હુએ ઔર વહાં બૈઠકર હૈરત સે સોચને લગે ઔર અપને દિલ મેં કહા કે, અય અલ્લાહ ! યહ અપાહજ લોમળી કિસ હીલે સે અપના રિઝક્ પાતી હૈ, હાલાંકિ બઝાહિર કોઈ ઝરિયા રોઝી હાસિલ કરને કા ઈસકે પાસ મૌજૂદ ભી તો નહીં, ન યહ ચલ સકતી હૈ, ન દેખ સકતી હૈ. વહ બુઝુર્ગ ઈસ ક્રિસ્મ કી બાતેં અપને દિલ મેં સોચ હી રહે થે કે ઈતને મેં એક જગહ સે ઝમીન શક્ હુઈ ઔર દો પ્યાલે બરઆમદ હુએ, એક દૂધ સે ભરા હુઆ થા ઔર એક શહદ સે. ઉન બુઝુર્ગને અપને દિલ મેં યહ ખ્યાલ કિયા કે, અય અલ્લાહ ! عزوجل ઈસ ગિઝા તક ખાને કે લિયે યહ

લોમળી કિસ તરહ પહુંચેગી ? અચાનક ક્યા દેખતે હૈં કે ઉસી મક़ામ પર પહાળસે એક બુઝુર્ગ નિહાયત હી ખૂબસૂરત ઔર નૂરાની ચેહરે વાલે નીચે તશરીફ લાએ ઔર ઉન દોનોં પ્યાલોં કો ઉઠા કર લોમળી કે પાસ લે ગયે ઔર દોનોં પ્યાલે ઉસકો પિલા દિયે, જબ વહ નૂરાની ચેહરે વાલે બુઝુર્ગ વાપસ પહાળોં કી તરફ જાને લગે તો ઉન બુઝુર્ગને બળહકર નૂરાની ચેહરે વાલે કા દામન થામ લિયા ઔર પૂછા કે આપ કૌન હૈં ? ઉન્હોંને ફર્માયા કે મૈં અલ્લાહ તઆલા કે ફિરિશ્તોં મેં સે એક ફિરિશ્તા હૂં ઔર યહી ખિદમત મેરે સુપુર્દ હૈ કે હર રોઝ સુબહ વ શામ યહાં આઊં ઔર ઈસ લોમળી કો પેટ ભર ગિઝા ખિલા દૂં. યહ વાક़िઆ દેખકર ઉન બુઝુર્ગને રોઝી તલબ કરને કી તકલીફ કે ખ્યાલ કો દિલ સે નિકાલ દિયા ઔર ઈસી પહાળ પર બૈઠ ગયે ઔર એક ચશ્મે કે કિનારે રહને લગે ઔર નમાઝ, રોઝે મેં મશ્ગૂલ હો ગયે, સાત દિન ગુઝર ગયે મગર ગૈબ સે કોઈ રિઝ્ક़ ન પહુંચા, ફાક़ોં કે સબબ નિહાયત કમઝોર વ નિઢાલ હો ગયે. આખિર કાર અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં દુઆ કી, અય મેરે પરવરદિગાર ! અપની રહ़મત સે મુઝકો કોઈ લુક़માએ ગિઝા તા ફર્મા, મુઝ મેં અબ ભૂક બર્દાશ્ત કરને કી તાક़ત નહીં યા મેરી રૂહ કો ક़બ્ઝ કર લે. તો અલ્લાહ કી તરફ સે જવાબ મિલા, અય શખ્સ ! તૂ અપને હાથ પાંવ કો હરકત દે ઔર રોઝી તલબ કર, મૈં તુઝે તેરા રિઝ્ક़ અતા કરૂંગા. ખૂદ ભી ખા ઔર મોહતાજોં કો ભી ખિલા ઔર અગર ઈસ હાલત મેં ઈસી પહાળ પર સત્તર બરસ ભી બૈઠા રહેગા તો મૈં તુઝકો ગિઝા કા એક દાના ભી ન દૂંગા. ઉસ વક़્ત બુઝુર્ગ કી આંખેં ખુલી ઔર પહાળ સે ઉતર કર તલાશે મઆશ મેં મશ્ગૂલ હો ગયે ઔર જો કુછ કમાતે આધા ખૂદ ખાતે ઔર આધા મોહતાજોં કો ખિલા દેતે. *(તઝકિરતુલ વાઈઝીન)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તબારક વ તઆલા યક़ીનન ! ઈસ બાત પર ક़ાદિર હૈ કે લોગોં કો બગૈર કિસી મેહનત વ મશક્ક़ત કો રોઝી અતા કરે, ઉસકી કુદરત સે કુછ બઈદ નહીં, લેકિન યહ ઉસકી આદત નહીં, ક્યોંકિ ઉસને ઈસ દુન્યા કો આલમુલ અસ્બાબ બનાયા હૈ, યહાં હર ચીઝ વસીલે ઔર ઝરીઆ હી સે હાસિલ હોતી હૈ, લિહાઝા અગર હમેં રોઝી હાસિલ કરની હૈ તો મેહનત વ મઝદૂરી કિયે બગૈર યા

આસ લગાએ બૈઠના કી અલ્લાહ રઝ્ઝાક़ હૈ વહ હમેં રોઝી દેગા, યહ તવક્કુલ નહીં બલ્કિ હિમાક़ત હૈ. ઈસી લિયે હર મુસલમાન કો ચાહિયે કે તવક્કુલ કે સહીહ મતલબ હો સમઝે ઔર કસ્બે મઆશ ઔર મેહનત વ મશક્ક़ત કે બાદ રોઝી હાસિલ હોને કી તવક્કુઅ્ રખે.

★ ફારૂક़ે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ ને ક્ષૈ કર દી ★

હઝરત ઉમર ફારૂક़ رضی اللہ عنہ ને દૂધ પિયા ઔર ઉસે પસંદ ફર્માયા, ફિર પિલાને વાલે સે ફર્માયા કે યહ દૂધ તુમને કહાં સે હાસિલ કિયા ? ઉસને આપકો બતાયા કે મૈં એક પાની કી જગહ સે ગુઝરા જિસકા નામ ભી લિયા તો વહાં ઝકાત કે ઊંટ થે જિન્હેં લોગ પાની પિલા રહે થે ઉન્હોંને મેરે લિયે ઉનકા દૂધ દુહા તો મૈંને અપને બરતન મેં ડાલ લિયા યહ વહી થા. બસ હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને અપના હાથ હલક़ કે અંદર દાખિલ કિયા ઔર ક્ષૈ કર દી. *(બૈહક़ી શોબિલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દેખા આપને, હમારે અસ્લાફ કિસ તરહ મુશ્તબહ ખાને સે બચા કરતે થે, લેકિન ! આજ હમારી યહ કૈફિયત હૈ કે મુશ્તબહ ચીઝ સે બચના તો દરકિનાર હરામ જાનતે હુએ ભી ખા, પી રહે હૈં ! બુઝુર્ગોંને ફર્માયા, જો શખ્સ રોઝ શુબ્હ કા (શંકાસ્પદ) ખાના ખાતા હૈ ઉસકા દિલ સિયાહ ઔર ઝંગઅલૂદ હો જાતા હૈ. *(કીમિયાએ સઆદત)*

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા હમ તમામ મુસલમાનોં કો રિઝક़ે હરામ સે બચાએ ઔર અસ્લાફ કે તર્ઝે અમલ કો આપનાને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

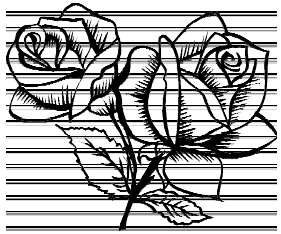
★ કભી દુઆ કુબૂલ ન હોગી ★

હઝરત વહબ બિન મુનબ્બહ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કે હઝરત મૂસા علیہ السلام ને એક શખ્સ કો બળી તઝર્રોઅ ઔર આહો ઝારી સે દુઆ માંગતે દેખા ઔર બારગાહે ખુદાવંદી મેં અર્ઝ કિયા, અય મઅ્બૂદ ! તૂ ઈસ બંદે કી દુઆ કુબૂલ નહીં ફર્માતા ? તો હઝરત મૂસા علیہ السلام કી તરફ વહી આઈ કે, અય મૂસા ! અગર યહ શખ્સ ઈતના રોએ, ઈતના રોએ કે અપને

આપકો હલાક કર દે, ઔર અપના હાથ ઈતના ઉઠાએ કે આસમાન તક પહુંચ જાયે તબ ભી મૈં ઉસકી દુઆ કુબૂલ ન કરુંગા ક્યોંકિ ઉસકે પેટ મેં હરામ હૈ, ઉસકી પુશ્ત પર હરામ હૈ ઔર ઉસકે ઘર મેં હરામ હૈ. *(મજાલિસુસ્ સુન્નહ)*

અલ્લાહુ અકબર ! માલૂમ હુવા કે જો શખ્સ હરામ ખાતા હો વહ ચાહે કિસી તરહ ભી દુઆ કરે ઔર ચાહે જિતને અરસે તક દુઆ માંગતા રહે, ઉસકે હરામ કમાને ઔર હરામ ખાને કી વજહ સે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કભી ઉસકી દુઆ કુબૂલ નહીં ફર્માએગા.

યા અલ્લાહ ! અપને હબીબ સાહિબે લૌલાક ﷺ કે સદકા વ તુફૈલ હમ તમામ મુસલમાનોં કો રિઝ્કે હલાલ ખાને, કમાને કી તૌફીક અતા ફર્મા કર હરામ વ મુશતબહ ચીઝોં સે બચને કી તૌફીક અતા ફર્મા. (આમીન)

અમાનત વ ખયાનત કા બયાન

ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ : "اِنَّ اللّٰهَ يَاْمُرُكُمْ اَنْ تُؤَدُّوا الْاَمٰنٰتِ اِلٰٓى اَهْلِهَا ۙ"

"બેશક ! અલ્લાહ તુમ્હેં હુક્મ દેતા હૈ કે અમાનતેં જિનકી હૈં ઉન્હેં સુપુર્દ કર દો." *(પારા : ૫, સૂરએ નિસાઅ, આયત : ૫૮)*

ઈસી મઝમૂન કે સિલસિલે મેં કુર્આને મુકદ્દસ મેં દૂસરે મકામ પર ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ :–

"يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَخُوْنُوا اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ وَ تَخُوْنُوْٓا اَمٰنٰتِكُمْ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ۝ وَ اعْلَمُوْٓا اَنَّمَآ اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ ۙ وَّ اَنَّ اللّٰهَ عِنْدَهٗٓ اَجْرٌ عَظِيْمٌ" ۝

"અય ઈમાનવાલો ! અલ્લાહ ઔર રસૂલ સે દગા ન કરો ઔર ન અપની અમાનતોં મેં દાનિસ્તા ખયાનત, ઔર જાન રખો કે તુમ્હારે માલ ઔર તુમ્હારી ઔલાદ સબ ફિત્ના હૈં ઔર અલ્લાહ કે પાસ બળા ષવાબ હૈ." *(પારા : ૯, સૂરએ અન્ફાલ, આયત : ૨૭–૨૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયતે કરીમા મેં ઈમાનવાલોં કો ખયાનત સે બાઝ રહને કી હિદાયત દી જા રહી હૈ, ચાહે વહ ખયાનત અલ્લાહ ઔર ઉસકે પ્યારે રસૂલ ﷺ સે હો યા અલ્લાહ કે બંદોં સે. યહ હિદાયત ઈસલિયે જારી ફર્માઈ ગઈ કે ખયાનત એક ઐસા બદ્તરીન અમલ હૈ જો ખાઈન કો અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે રસૂલ ﷺ સે દૂર કર દેતા હૈ ઔર સોસાઈટી મેં ઝલીલ વ ખાર કર દેતા હૈ, ઔર અગર યહ અમલ પૂરી કૌમ મેં આમ ઔર મશહૂર હો જાયે તો ઐસી કૌમ અકવામે આલમ કી નઝરોં મેં નિહાયત કમઝોર કરાર પાતી હૈ જિસે બઆસાની ખરીદા જા સકતા હૈ ઔર ગુલામ બનાયા જા સકતા હૈ. ખાઈન અલ્લાહ ﷻ કી નઝરોં સે ગિર જાતા હૈ ઔર બરોઝે કયામત અલ્લાહ ઉસે સખ્ત સઝા દેગા.

"اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ خَوَّانًا اَثِيْمًا" "બેશક ! અલ્લાહ ! નહીં ચાહતા

કિસી બળે દગ઼ાબાઝ ગુનહગાર કો." *(પારા : ૫, સૂરએ નિસાઅ, આયત : ૧૦૭)*

وَاِمَّاتَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ اِلَيْهِمْ عَلٰى سَوَآءٍ ط اِنَّ اللّٰهَ لَايُحِبُّ الْخَآئِنِيْنَ

"ઔર અગર તુમ કિસી ક़ૌમ સે દગા કા અંદેશા કરો તો ઉનકા અહદ ઉનકી તરફ ફેંક દો બરાબરી પર, બેશક ! દગા વાલે અલ્લાહ કો પસંદ નહીં." *(પારા : ૧૦, સૂરએ અન્ફાલ, આયત : ૫૮)*

★ હક़ીક़તે અમાનત ★

હઝરત સૈયદના ઈમામ ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં :–

અમાનત ઈમાન સે મુશ્તક़ હૈ. જો શખ્સ અમાનતે ખુદાવંદી કી હિફ઼ાઝત કરતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસકે ઈમાન કા મુહાફ઼िઝ હોતા હૈ. ફર્માને નબવી ﷺ હૈ, "ઉસકા ઈમાન નહીં જિસમેં અમાનત નહીં ઔર ઉસકા દીન નહીં જિસમેં અહદ કી પાસદારી નહીં.

ઈમામ ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ કા દૂસરા ક़ૌલ હૈ કે અમાનત અમન સે માખૂઝ હૈ ઔર કોઈ શખ્સ હક્ક़ કો છોળ કર મામૂન નહીં રહતા, અમાનત કી ઝિદ ખયાનત હૈ જો ખૌન સે મુશ્તક़ હૈ જિસકા મઅ્ના હૈ કમ કરના, ક્યોંકિ કિસી ચીઝ મેં ખયાનત કી જાએ તો ઉસમેં કમી વાક़ેઅ્ હો જાએગી.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ક़ૌલે મઝકૂર સે અમાનત વ ખયાનત કી હક़ીક़ત વાઝેહ હો ગઈ અગર કોઈ ઈસ તઅરીફ઼ મેં મઝકૂરા હક़ીક़ત કો ઝહન મેં રખકર અમાનત કી હિફ઼ાઝત કરે તો ઉમ્મીદે કામિલ હૈ કે પરવરદિગારે આલમ ઉસે દોનોં જહાન મેં સુર્ખરુઈ અતા ફર્માએગા. આજ અમાનત મેં ખયાનત આમ હો ચુકી હૈ ઔર લોગ ઉસે બુરા ભી નહીં સમઝતે. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા હમ સબ પર કરમ કી નઝર ફર્માએ ઔર હમેં અમીન બનકર ઝિંદગી ગુઝારને કી તૌફ़ીક़ અતા ફર્માએ.

★ તરફદારી મત કરો ★

ક़ુર્આને મુક़દ્દસ મેં રબ્બે ઝુલજલાલ ઈર્શાદ ફર્મા રહા હૈ :–

وَلَاتَكُنْ لِّلْخَآئِنِيْنَ خَصِيْمًا "ઔર દગાવાલોં કી તરફ સે ન ઝગળો."
(પારા : ૫, સૂરએ નિસાઅ, આયત : ૧૦૫)

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બવાસ્તાએ નબી કરીમ ﷺ હમ મુસલમાનોં કો હુક્મ દિયા ગયા કે જિન લોગોં કા ખાઈન વ બદ્દિયાનત હોના ષાબિત હો જાએ ઉનકી હિમાયત વ તરફ઼દારી હરગિઝ ન કરો, ચાહે વહ તુમ્હારે અપને હોં યા ગૈ़ર હોં, યા ગૈ़ર મુસ્લિમ, અઝીઝ હોં યા દોસ્ત, અમીર હોં યા ગ़રીબ, બાઅષર હોં યા આમ શહરી, કે ઉનકી હિમાયત વ તરફ઼દારી એક તો અદલો ઈન્સાફ઼ કે ખિલાફ઼ હૈ દૂસરે ઈસ તરહ મુઆશરે મેં યહ મર્ઝ બળ્હેગા ઔર યૂં પૂરી ક़ૌમ કા કિરદાર દાગદાર હો જાએગા.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અચ્છી તરહ યાદ રખેં કે અમાનત મેં ખયાનત યહ બહુત બળા ગુનાહ હૈ ઔર ઐસે જુર્મ કે મુર્તકિબ ઈન્સાન કી હિમાયત વ તરફ઼દારી ગુનાહ મેં તઆવુન કે મુતરાદિફ઼ હૈ. અબ ઈસ જુર્મ કા મુર્તકિબ કોઈ ભી હો ઉસકી હિમાયત ઈસ્લામ કી રૂ સે જાઈઝ નહીં બલ્કે ઐસે કી હિમાયત અલ્લાહ કે ફર્માન કે ખિલાફ઼ વરઝી હોગી ઔર રબ કે જલાલ વ ગઝબ કો દઅ્વત દેના હોગા, જબ કે ફર્માને બારી તઆલા હૈ :–

وَتَعَاوَنُوْا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوٰى ص وَلَاتَعَاوَنُوْا عَلَى الْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ

"નેકી ઔર પરહેઝગારી પર એક દૂસરે કી મદદ કરો ઔર ગુનાહ ઔર ઝ્યાદતી પર બાહમ મદદ ન કરો." *(પારા : ૬, સૂરએ માઈદા, આયત : ૨)*

★ અઝીઝે મિસ્રને બુલાયા ★

જબ હઝરત યૂસુફ़ عليہ السلام કો ખબર દી ગઈ કે આપ કો શાહે મિસ્રને તલબ કિયા હૈ તાકિ વહ આપકો હુકૂમત કા અહમ ઓહદા સૌંપે. તો આપને ઉસ એ'ઝાઝ કો કુબૂલ ફર્માને ઔર જેલ સે નિકલને સે પહલે મામલે કી તહક़ીક़ કરાઈ. અઝીઝ કી બીવી ઔર મિસ્ર કી દીગર ઔરતોં સે પૂછા જાએ કે ક્યા વાક़ઈ મૈંને ઉનસે બુરાઈ કા ઈરાદા કિયા થા યા ઉન્હોંને મુઝે વરગ઼લાને કી નાકામ કોશિશ કી થી ?! ઔર જબ બાદ તહક़ીક़ મામલા સાફ઼ હો ગયા, આપકી પાકદામની ષાબિત હો ગઈ તો આપને ફર્માયા કે ઈસ હક़ીક़ત કો સામને લાના મૈંને ઈસ લિયે ઝરૂરી સમઝા,

તાકિ અઝીઝ જાન લે કે મૈંને ઉસકી ગૈર હાઝિરી મેં ખયાનત નહીં કી. યકીનન ! અલ્લાહ કામયાબ નહીં હોને દેતા દગાબાઝોં કી ફરેબકારી કો.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દર્જબાલા ઈબારત સે આપને યહ અંદાઝા લગાયા હોગા કે અંબિયાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કિસ હદ તક લોગોં કે ઝહન કો સાફ ફર્માને કી જિદ્દો જોહદ ફર્માતે ઔર ખાસ તૌર પર ખયાનત કા જો ઈલ્ઝામ હઝરત યૂસુફ عليه السلام પર લગાયા ગયા થા, પહલે આપને ઉસકી વઝાહત તલબ કી ઔર અપને ઉપર લગાયે ગયે ઈલઝામ કી તરદીદ ઝરૂરી સમઝી તાકિ વાઝેહ હો જાએ કે અલ્લાહ عزوجل ને જો કામયાબી અતા ફર્માઈ હૈ વહ અમીન હોને કી વજહ સે, ક્યોંકિ ખાઈન કામયાબ નહીં હો સકતા, લોગોં કી નિગાહોં મેં મહબૂબ નહીં હો સકતા, અવામ ઉસકી બાતોં કો કભી સચ તસ્લીમ નહીં કરતે. લિહાઝા કિસ તરહ એક ખાઈન કો હાકિમ બનાયા જા સકતા હૈ ? લિહાઝા હમેં ચાહિયેં કે ન ખાઈન બનેં ઔર ન ખાઈન કા તઆવુન કરેં.

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે નબીએ કરીમ રઉફો રહીમ ﷺ ને મુનાફિક કી તીન નિશાનિયાં બયાન ફર્માયીં ઉનમેં સે એક યહ કે જબ ઉસકે પાસ અમાનત રખી જાયે તો ખયાનત કરે. *(બુખારી, મુસ્લિમ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મુનાફિક જહન્નમ કે સબસે નિચલે તબકે મેં ડાલા જાયેગા ઔર મુનાફિક કી નિશાનિયોં મેં સે એક નિશાની યહ હૈ કે જબ ઉસકે પાસ અમાનત રખી જાયે તો વહ ખયાનત કરે. લિહાઝા અચ્છી તરહ યાદ રખેં કે અગર આપ કે પાસ કોઈ અમાનત રખી જાએ તો કતઈ તૌર પર ઉસમેં ખયાનત ન કરેં બલ્કિ અમાનત કી હિફાઝત કરકે અલ્લાહ عزوجل કે નઝદીક હિફાઝત કે હક્કદાર બન જાયેં.

અલ્લાહ عزوجل હમ સબકો મુનાફિકોં કી આદતોં સે બચને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ ઈબાદત ના મકબૂલ ! ★

વાલિએ લાહૌરને એક મર્તબા હઝરત બાબા ફરીદુદ્દીન ગંજે શકર

رحمۃ اللہ علیہ કી ખિદમત મેં સો દીનાર આપકે દોસ્ત શહાબુદ્દીન ગઝનવી કે હાથ ભેજે. શહાબુદ્દીન ને પચાસ દીનાર અપને પાસ રખ લિયે ઔર પચાસ હઝરત કો નઝર કિયે. આપને કુબૂલ ફર્મા કર ફર્માયા, શહાબુદ્દીન ખૂબ બિરાદરાના નિસ્ફા–નિસ્ફી તક્સીમ કી, દરવેશોં કે લિયે યહ બાત મુનાસિબ નહીં. શહાબુદ્દીન બળા શર્મિન્દા હુઆ ઔર બકિયા દીનાર પેશ કિયે. આપને તમામ દીનાર ઉનકો દે દિયે. ફર્માયા, યહ બાત સિર્ફ ઈસલિયે કી ગઈ કે ખયાનત બળા ગુનાહ હૈ, ખાઈન કી કોઈ ઈબાદત કુબૂલ નહીં. શહાબુદ્દીનને દોબારા આપ કી બૈઅ્ત કી. *(મુગનિયુલ વાઈઝીન : સફ્હા : ૨૨૪)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ عزوجل કે દોસ્ત દૌલત સે નહીં બલ્કિ લોગોં કો ગુનાહોં સે બચાને સે મહબ્બત રખતે હૈં. આપને મઝકૂરા વાકિએ સે યહ સબક હાસિલ કિયા હોગા કે અલ્લાહ કે વલી સે કોઈ બાત મખ્ફી નહીં રહતી. જબ અલ્લાહ કે વલી સે કોઈ બાત પોશીદા નહીં રહતી તો અલ્લાહ સે ક્યોંકર પોશીદા રહ સકતી હૈ ! વહ તો અલીમ બિઝાતિસ્ સુદૂર ઔર આલિમુલ્ ગૈબ વશ્શહાદા હૈ.

★ ઉસકા ઈમાન નહીં ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ બયાન ફર્માતે હૈં કે હુઝૂર ﷺ ને ખુત્બે કે દૌરાન ફર્માયા : "لَااِیْمَانَ لِمَنْ لَّاۤ اَمَانَةَ لَهٗ وَلَادِیْنَ لِمَنْ لَّاعَهْدَ لَهٗ" ઉસકા ઈમાન નહીં જિસ મેં અમાનત નહીં ઔર જો શખ્સ અહદ કા પાબંદ નહીં ઉસકા ભી ઈમાન કામિલ નહીં.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈમાન કે કમાલ કે લિયે ઝરૂરી હૈ કે હમ અમાનત ઔર ઈફાએ અહદ કો લાઝિમ પકડેં. ખયાનત કરનેવાલા ઔર વાદા ખિલાફી કરનેવાલા કામિલ મો'મિન નહીં હો સકતા, ઔર ઝાહિર સી બાત હૈ કે જબ ઈમાન કામિલ ન હોગા તો કામયાબી ભી નહીં મિલ સકતી. લિહાઝા યાદ રખેં કે વાદા કરેં તો ઉસે નિભાયેં ઔર કોઈ અમાનત રખેં તો ઉસકી હિફાઝત ભી ફર્માયેં. અલ્લાહ عزوجل હમ સબકો વાદા વફા કરને ઔર અમાનત અદા કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ બન્દર ઔર સુવ્વર બના દિયે ગએ ★

હઝરત અમ્માર બિન યાસિર رضی اللہ عنہ ને બતાયા કે હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા કે અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને બની ઈસ્રાઈલ મેં રોટી ઔર ગોશ્ત કી સૂરત મેં આસ્માન સે માઈદા નાઝિલ ફર્માયા ઔર ઉન્હેં હુક્મ દિયા "اَنْ لَا يَخُوْنُوْا وَلَا يَدَّخِرُوْا لِلْغَدِ" "વહ ખયાનત ન કરેં ઔર આને વાલે દિન કે લિયે જમા ન કરેં" "فَخَانُوْا وَادَّخَرُوْا وَرَفَعُوْا لِلْغَدِ" લેકિન ! ઉન્હોંને ખયાનત કી ઔર જમા ભી કિયા ઔર આને વાલે દિન કે લિયે બચા કર રખા, પસ ઉન્હેં બળી ઈબ્રતનાક સઝા દી ગઈ ઔર વહ યહ કિ "فَمُسِخُوْا قِرَدَةً وَّخَنَازِيْرَا" અલ્લાહ તઆલાને ઉન્હેં બન્દર ઔર સુવ્વર બના દિયા.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ગૌર કીજિયે કે ખયાનત કરનેવાલોં કી સૂરત તબદીલ કરકે ઉન્હેં બંદર ઔર સુવ્વર બના દિયા ગયા. (العیاذ باللہ تعالیٰ) ખયાનત કી સઝા અલ્લાહ ﷻ ને કિતની સખ્ત અતા ફર્માઈ ! તો ક્યા જિસ જુર્મ કી સઝા ઈતની સખ્ત્તરીન હો હમ ઉસ જુર્મ કા મુરતકિબ હોના પસંદ કરેંગે ? યકીનન ! જવાબ નફી મેં હોગા. લિહાઝા ખયાનત કે દાગ સે અપને દામન કો બચાયેં ઔર અમાનતદાર બનને કી દુઆ કરેં.

★ ઔલાદ ભી અમાનતે ઈલાહી ★

હઝરત અબૂ તલ્હા رضی اللہ عنہ બાહર સફર મેં થે, આપકી ગૈર હાઝિરી મેં આપકે લળકે કા ઈન્તિકાલ હો ગયા. અબૂ તલ્હા رضی اللہ عنہ જબ ઘર વાપસ આયે તો પૂછા કે લળકા કૈસા હૈ ? આપકી બીવી ઉમ્મે સુલૈમને જવાબ દિયા, આરામ મેં હૈ યહ કહકર અબૂ તલ્હા رضی اللہ عنہ કે આગે ખાના રખા. જબ ખાના ખા કર ફારિગ હુએ તો ઉમ્મે સુલૈમ બોલીં કે એક મસ્અલા તો બતાઈયે, મેરે પાસ અગર કિસી કી અમાનત રખી હો ઔર કુછ દિનોં બાદ વ શખ્સ અપની અમાનત વાપસ તલબ કરે તો ક્યા મુઝે વાપસ દે દેના ચાહિયે યા નહીં ? હઝરત અબૂ તલ્હા ફર્માને લગે, યહ ભી કોઈ પૂછને કી બાત હૈ ? ફૌરન વાપસ કર દેના ચાહિયે. ઉમ્મે સુલૈમ رضی اللہ عنہا ને

કહા કે વાપસ દેકર ઉસકા રંજો ગમ તો નહીં ક રના ચાહિયે ? અબૂ તલ્હા رضی اللہ عنہ બોલે નહીં. વહ બોલીં, તો ફિર સુનિયે ! હમારા લળકા જો ખુદાવંદે કરીમ ને હમેં અમાનત દી થી વહ વાપસ લે લી હૈ ઔર લળકે કા ઈન્તિકાલ હો ગયા હૈ, અબ સબ્ર કીજિયે. હઝરત અબૂ તલ્હા યહ સુનકર સબ્ર કિયે ઔર રાત ગુઝારને કે બાદ સુબહ હુઝૂર ﷺ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુએ ઔર હુઝૂર ﷺ સે સારા માજરા અર્ઝ કિયા. આપને ફર્માયા, ખુદાએ તઆલા આજ રાત તુમ્હારે લિયે બાબરકત કરે. ચુનાંચે અબૂ તલ્હા رضی اللہ عنہ કો ખુદાએ તઆલાને એક લળકા અતા ફર્માયા. જબ પૈદા હુવા તો અબૂ તલ્હા ઉન્હેં હુઝૂર ﷺ કી બારગાહ મેં લાએ, આપને ઉનકી પેશાની પર દસ્તે મુબારક ફેરા ઔર ઉનકા નામ અબ્દુલ્લાહ રખા, અબ્દુલ્લાહ જબ તક ઝિંદા રહે હુઝૂર ﷺ કે દસ્તે મુબારક ફેરને કી જગહ યાની પેશાની બહુત નૂરાની ઔર રોશન નઝર આતી થી. *(હુજ્જતુલ્લાહિ અલલ આલમીન, સફા : ૫૮૦)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ સે યહ બાત વાઝેહ હુઈ કે અમાનત કા લફ્ઝ અપને અંદર બહુત વુસ્અત ઔર જામેઈય્યત રખતા હૈ. અય કાશ ! આજ કી હમારી ખવાતીન કી સોચ વ ફિક્ર હઝરત ઉમ્મે સુલૈમ رضی اللہ عنہا જૈસી હો જાએ ઔર અલ્લાહ કી અમાનત નીઝ રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી અમાનત ઔર અવામ કી અમાનત સમઝ સકેં.

★ ઈરાદા મુલ્તવી કર દિયા ★

હઝરત અમીરે મુઆવિયા رضی اللہ عنہ ઔર રૂમિયોં કે દરમિયાન એક આરઝી મુઆહદા હુઆ. જબ ઉસ મુઆહદે કે ઈખ્તિતામ કા વક્ત કરીબ આને લગા તો હઝરત અમીરે મુઆવિયા رضی اللہ عنہ અપના લશ્કર લેકર રૂમ કી સરહદ કી તરફ બઢને લગે તાકિ જિસ રોઝ મુઆહેદા ખત્મ હો દુશ્મન કો મોહલત દિયે બગૈર ઉસ પર હમ્લા કર દિયા જાએ. એક સવારને દેખા કી વહ સફોં કો ચીરતા હુવા આગે બઢહા ઔર પુકારને લગા "اَللّٰهُ اَكْبَرُ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ، وَفَاءٌ لَّا غَدَرَ" અલ્લાહ બળા હૈ, અલ્લાહ બળા હૈ,

મુઆહદા પૂરા કિયા જાએ ! ધોકા ઔર ખયનાત ન કી જાએ ! લોગોં ને ઉન્હેં પાસ બુલા કર પૂછા, તુમ ઐસા ક્યોં કહ રહે હો ? ઉન્હોંને કહા, મૈંને હુઝૂર ﷺસે સુના કે જિસકા જિસ ક़ૌમ સે મુઆહેદા હો તો ઉસ વક़્ત ન કોઈ ગિરહ ખોલી જાએ ઔર ન બાંધી જાએ જબ તક કે વક़્ત મુક़ર્રરા ન આ જાએ યા કિસી વજહ સે મુઆહદા મન્સૂખ ન કિયા જાએ.

હુઝૂર ﷺ કા ઈર્શાદ સુનતે હી હઝરત મુઆવિયા رضی اللہ عنہ ને ઈરાદા મુલ્તવી કર દિયા ઔર લશ્કરોં કો વાપસ ચલે જાને કા હુક્મ દિયા.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین વાદા ખિલાફી કી ખયાનત કો બળા ગુનાહ તસવ્વુર કરતે ઔર યહી વજહ હૈ કે વહ તો ઈસસે બચતે ઔર દૂસરોં કો બચાને કી જિદ્દો જોહદ ભી ફ઼ર્માતે. મૈદાને સુકૂન હો યા મૈદાને જંગ, હર મક़ામ પર ઈસકા લિહાઝ રખતે. કાશ ! હમ ભી અમાનત કા ઉસી તરહ ખયાલ રખતે જિસ તરહ હમારે અસ્લાફ઼ને ખયાલ રખા તો આજ હમ જિન હાલાત સે દોચાર હૈં ઉનકા સામના ન કરના પળતા.

★ આબિદ બેહતર યા તાજિર ★

એક બુઝુર્ગ સે લોગોં ને પૂછા કે આબિદ બેહતર હૈ યા તાજિર અમાનતદાર ? ઉન્હોંને ફ઼ર્માયા, તાજિર અમાનતદાર બેહતર હૈ ઈસલિયે કે વહ જિહાદ મેં હૈ ક્યોંકિ શૈતાન તરાઝૂ ઔર લેન દેન કે પર્દે મેં ઉસકે દરપૈ રહતા હૈ લેકિન વહ ઉસકે ખિલાફ઼ કરતા હૈ. *(કીમિયાએ સઆદત)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ગોશા નશીન હોકર બૈઠ જાના યા ખૂદ ઈબાદત મેં મસ્રૂફ઼ કર્કા તરકે દુન્યા ઈખ્તિયાર કર લેના કાફી નહીં બલ્કિ ઈબાદત કે સાથ તિજારત ભી હો તાકિ લોગ મામલાતી ઝિંદગી કો દેખકર હમારી હક़ીક़ત કો જાન સકેં. યાદ રખેં ! અગર દુનિયવી મામલાત મેં લોગોંને હમકો સચ જાન લિયા ઔર એતિરાફ઼ કર લિયા તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! દીની મામલાત મેં ઝરૂર બિઝ્ઝરૂર હમારી હક़ીક़ત કે મોઅ્તરિફ઼ હોંગે ઔર અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે ફ઼ર્માંબરદાર ભી હોંગે.

★ અમાનત ઉઠા લી જાએગી ★

હઝરત હુઝૈફ઼ા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા કે અન્ક़રીબ અમાનત ઉઠા લી જાયેગી, લોગ બાહમ તિજારત કરેંગે મગર અમીન કોઈ નહીં હોગા. યહાં તક કે કહા જાએગા ફ઼લાં ક़બીલે મેં ફ઼લાં આદમી અમીન હૈ. યાની અમીન આદમી ઢૂંઢને સે ભી નહીં મિલેગા.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ફ઼ર્માને રસૂલ હક़ હૈ કે આજ અમાનતદાર તાજિરોં કા મિલના બહુત મુશ્કિલ હો ગયા હૈ. આજ હમારી તબાહી કા એક સબબ યહ હૈ કે હમ મુઆમલાતી ઝિંદગી મેં સિફ઼ર (શૂન્ય) હૈં. લિહાઝા હમકો ચાહિયે કે હમ મઝકૂરા હદીષ શરીફ઼ કે પેશે નઝર અપને આપકો અમીન બનાને કી કોશિશ કરેં.

★ તૌબા કી તૌફ઼ીક़ મિલી ★

કિસી માલદારને એક અમીન શખ્સ કે પાસ બહુત સા સામાન બતૌરે અમાનત રખા ઔર સફ઼ર પર નિકલ ગયા, વાપસી પર ઉસે માલૂમ હુવા કે વહ અમીન ફ઼ૌત હો ચુકા હૈ ઔર ઉસકે અય્યાશ લળકેને બાપ કા માલ બર્બાદ કિયા હૈ. સાહિબે માલ કો અપને માલ કી બર્બાદી કા ખતરા લાહિક़ હુઆ તાહમ વહ ઉસકે પાસ ગયા, દર્યાફ઼્ત કરને પર લળકેને કહા, તુમ્હારા માલ બિલકુલ મહફ઼ૂઝ હૈ. સાહિબે માલને હૈરાનગી સે પૂછા વહ કૈસે મહફ઼ૂઝ રહા ?! નૌજવાન કહને લગા, મૈંને સોચા મેરા દીન તો ઝાએઅ હુવા કમ અઝ કમ અમાનત તો બર્બાદ ન કરૂં. ઈસ બિના પર સાહિબે માલને પાંચ હઝાર દિર્હમ બતૌર ઈન્આમ દિયે, જબ નૌજવાનને ઈસ ઈનાયત કો દેખા તો ફ઼ૌરન ગુનાહોં સે તૌબા કર લિયા. *(કીમિયાએ સઆદત)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અમાનત કી હિફ઼ાઝત કે સિલે મેં અલ્લાહ ﷻ ને તૌબા કી તૌફ઼ીક़ અતા ફ઼ર્માઈ. યાદ રખેં અલ્લાહ કરીમ હૈ, ઉસકો બંદે કી કોઈ અદા પસંદ આ જાતી હૈ ઔર વહ બંદે પર કરમ કી નઝર ફ઼ર્મા કર અપના બના લેતા હૈ. સચ હૈ :–

રહ़મતે હક્ક़ બહાના ભી જોયદ
રહ़મતે હક્ક़, બહા, નમી જોયદ

યાની અલ્લાહ તઆલા કી રહ़મત (બખ્શિશકા) બહાના તલાશ કરતી હૈ, નેકિયોં કા ખઝાના નહીં.

અલ્લાહ ﷻ હમ સબપર ભી રહમો કરમ કી નઝર ફર્માએ ઔર ગુનાહોં સે તૌબા કરને ઔર અપની ફર્માંબર્દારી કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ દીન કી શર્ત ★

હઝરત કુર્તબી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે અમાનત દીન કી તમામ શરાઈત વ ઈબાદાત કા નામ હૈ. યહ જમહૂર કા ક़ૌલ હૈ ઔર કૌલે સહીહ હૈ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અમાનત કો દીન કી તમામ શરતોં ઔર ઈબાદત કા નામ દેકર હમેં અમાનત કી અહમિયત બતા દી ગઈ હૈ. આપ અચ્છી તરહ યાદ રખેં કે અમાનત કી હિફાઝત કે બગ़ૈર કુછ ભી નહીં ખ્વાહ વહ અમાનત અલ્લાહ કી હો યા રસૂલ ﷺ કી હો યા ફિર કિસી ઈન્સાન કી. હમ અપને ઈમાન કો સલામત રખના ચાહતે હૈં તો હમારી ઝિમ્મેદારી યહ હૈ કે હમ અમીન બન જાયેં, ઈન્શાઅલ્લાહ ! હમારા ઈમાન મહફૂઝ હો જાએગા.

★ યહ ભી અમાનત હૈ ★

હઝરત અબૂ દર્દા رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કે ગુસ્લે જનાબત અમાનત હૈ. હઝરત ઈબ્ને ઉમર رضی اللہ عنہما કા ક़ૌલ હૈ કે સબસે પહલે અલ્લાહ તઆલાને ઈન્સાન કી શર્મગાહ કો પૈદા કિયા ઔર ફર્માયા યહ અમાનત હૈ જો મૈં તુઝે દે રહા હૂં, ઈસે બેરાહ રવી સે બચાના. અગર તૂને ઈસકી હિફાઝત કી તો મૈં તેરી હિફાઝત કરૂંગા. લિહાઝા શર્મગાહ અમાનત હૈ, કાન અમાનત હૈ, ઝબાન અમાનત હૈ, પેટ અમાનત હૈ, હાથ ઔર પૈર અમાનત હૈં, જિસ મેં અમાનત નહીં ઉસકા ઈમાન નહીં.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા ઈર્શાદ સે યહ બાત હમારી સમઝ મેં આ ગઈ હોગી કે સિર્ફ માલ હી અમાનત નહીં બલ્કિ જિસ્મ કે સારે અઅ્ઝા અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી અમાનત હૈં, બિલખુસૂસ શર્મગાહ કા ઝિક્ર કરકે યહ વાઝેહ કર દિયા ગયા કે બદ્કારી

ઔર ઝિના સે અપને આપ કો બચાઓ વરના અમાનત મેં ખયાનત કે જુર્મ કી સઝા દોનોં જહાન મેં મિલેગી. ઔર અગર બંદેને ઈસ અમાનત કી હિફાઝત કી તો રબ તઆલા ફર્માતા હૈ કે મૈં ઉસકી હિફાઝત કરૂંગા. સુબ્હાનલ્લાહ ! કિતના અઝીમ મુઝદા ઔર કૈસી પ્યારી ખુશખબરી હૈ અમાનત કી હિફાઝત કરનેવાલે કે લિયે કે અલ્લાહ ﷻ ઉસકી હિફાઝત ફર્માએગા ઔર યક़ીનન ! અલ્લાહ જિસકી હિફાઝત ફર્માએ ઉસકો દુન્યા કી કોઈ તાક़ત ઝરર નહીં પહુંચા સકતી.

★ ખયાનત જહન્નમિયોં કા તરીક़ા ★

હુઝૂર ﷺ કા ઈર્શાદ હૈ કે ધોકા, ફરેબકારી ઔર ખયાનત જહન્નમિયોં કા શેવા હૈ. મઝીદ ઈર્શાદ ફર્માયા કે જિસને લોગોં કે સાથ મઆમલાત મેં ઝુલ્મ નહીં કિયા ઔર ઉનસે ઝુટી બાતેં નહીં કહીં ઉસકી મુરાદેં મુકમ્મલ હો ગયીં, અદાલત ઝાહિર હો ગઈ ઔર ઉસસે ભાઈ ચારા રખના ઝરૂરી હો ગયા.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈન્સાનોં કે સાથ ધોકા ઔર ફરેબ કિતના બળા જુર્મ હૈ કે હુઝૂર રહ़મતે આલમ ﷺને ઈસે જહન્નમિયોં કા શેવા બતાયા, યાની ઈસ બુરાઈ કી વજહ સે ઈન્સાન જહન્નમ કા મુસ્તહિક़ હો જાતા હૈ, ઈસલિયે હર મુસલમાન કો ચાહિયે કે અપને કિસી ભાઈ કો ધોકા ન દે ઔર ન ફરેબ સે કામ લે ઔર હરગિઝ હરગિઝ કિસી કી અમાનત મેં ખયાનત ન કરે વરના જહન્નમ કે દહકતે હુએ શોલે ખયાનત કરનેવાલે કો અપની લપેટ મેં લે લેંગે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકી હિફાઝત ફર્માએ.

ઝિના કી મઝમ્મત

ઝિનાકારી બદ્તરીન લઅ્નત ઔર ઈન્તિહાઈ રઝાલત વ કમીનગી કી અલામત હૈ. ઝમાનએ જાહિલિયત મેં દૂસરી ઔર ક़બાહતોં કે સાથ સાથ ઝિના કા રિવાજ ભી આમ થા ઔર ઉસકા ઈર્તિકાબ બેધડક કિયા જાતા થા, પેશાવર ઔરતેં બળે ઠાઠ બાઠ સે અપની અપની દુકાનેં સંવારતીં ઔર ખૂદ બન સંવર કર લોગોં કો ઈસ ફેઅ્લે ક़બીહ કી દઅ્વત દિયા કરતી થીં, ઊંચે ઊંચે ઝંડે ઉનકે મકાનોં પર લહરાયા કરતે થે, બેશર્મી વ બેગૈરતીને ઉન્હેં હૈવાન સિફ઼્ત બના દિયા થા, લેકિન ઈસ્લામને રૂહાની ઔર અખ્લાક़ી તર્બિયત કી તક્મીલ કે લિયે અપને માનનેવાલોં કો રોઝે અવ્વલ હી સે ઝિના કી ક़બાહત ઔર ઉસકે ઝરીઆ આમ હોનેવાલી બુરાઈયોં સે ખબરદાર કર દિયા.

ચુનાંચે ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ :–

وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنٰى اِنَّهٗ كَانَ فَاحِشَةً وَّسَآءَ سَبِيْلًا ''ઔર બદ્કારી કે પાસ ન જાઓ, બેશક ! વહ બેહયાઈ હૈ ઔર બહુત હી બુરી રાહ.'' *(પારા ફ઼ ૧૫, સૂરએ બની ઈસ્રાઈલ, આયત : ૩૨)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ આયતે મુક़દ્દસા બતા રહી હૈ કે ઝિના બજાએ ખૂદ ક़બીહ હૈ ઔર બિલહાઝ દૂસરે મફ઼ાસિદ કે ક़બીહતર ઔર હઝાર બાર લાઈક़ે મઝમ્મત, અફ઼રાદ કી રૂહાની તહારત ઔર અખ્લાક़ી પાકીઝગી કે ભી મનાફ઼ી હૈ ઔર એક તહઝીબ યાફ઼્તા મુઆશરે કી ઈજ્તિમાઈ સલાહિયત કે લિયે રુકાવટ, ઈન્સાનિયત કે ખુશનુમા ચેહરે પર એક દાગ હૈ ઔર જિસ્માની ખતરાત કે એક અતિબાર સે ભી ક़ાબિલે નફ઼્રત. ઈસીલિયે યહ નહીં ફ઼રમાયા ગયા : 'لَا تَزْنُوْا' (ઝિના મત કરો !) બલ્કિ ઈર્શાદ યહ હો રહા હૈ : ''وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنٰى'' (કે ઝિના કે ક़રીબ ભી ન ફ઼રકો) લિહાઝા જો ચીઝેં ઈસ ક़બીહ હરકત ઔર ક़ાબિલે મઝમ્મત ફેઅલ કે ઈરતિકાબ કા ઝરિયા હો સકતી હૈં જૈસે બોસો કિનાર, નઝર બાઝી ઔર ચોરી છુપે કિસી કો ઘૂરના, અપની નિગાહોં સે કિસી

ઐસે કા પીછા કરના વગૈરા ઉનસે ભી બહુત દૂર રહને કા હુક્મ હર મુસલમાન કો દિયા, જાબજા ઈસકે બુરે અંજામ સે ડરાયા ઔર આખિરત કી બાઝ પુર્સ કા એહસાસ દિલાયા.

★ ઝિના કા બુન્યાદી સબબ ★

દીને ઈસ્લામ હી વહ ખુદાઈ ક़ાનૂન હૈ જિસમેં મુઆશરે કો તબાહ વ બર્બાદ કરનેવાલે તમામ અસ્બાબ કી નિશાનદેહી ઔર તમામ ઝરાએ કા સદ્દે બાબ કિયા ગયા હૈ, મુઆશરે કે અંદર ઝિનાકારી આમ હોને મેં બળા દખલ બેપદર્ગી ઔર બદ્નિગાહી કા હોતા હૈ, ઈસ્લામને ઈન દોનોં બાતોં પર બંદિશ લગાઈ, આવારગી ઔર બેહયાઈ કો ઝળ સે ખત્મ કરને કે લિયે નિગાહ કી હિફ઼ાઝત કા હુક્મ દિયા. ચુનાંચે અલ્લાહ ﷻ ને ઈર્શાદ ફ઼રમાયા :

''قُلْ لِّلْمُؤْمِنِيْنَ يَغُضُّوْا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوْا فُرُوْجَهُمْ ؕ ذٰلِكَ اَزْكٰى لَهُمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌۢ بِمَا يَصْنَعُوْنَ''

''(અય મહબૂબ !) મુસલમાન મર્દોં કો હુક્મ દો અપની નિગાહેં કુછ નીચી રખેં ઔર શર્મગાહોં કી હિફ઼ાઝત કરેં યહ ઉનકે લિયે બહુત સુથરા હૈ, બેશક ! અલ્લાહ કો ઉનકે કામોં કી ખબર હૈ.'' *(પારા : ૧૮, સૂરએ નૂર, આયત : ૩૦)*

બદ્ નિગાહી ચૂંકિ ઔરતોં કી તરફ઼ સે ભી બાઈષે ફિત્ના હૈ ઈસલિયે ઉન્હેં ભી યહ હુક્મ દિયા ગયા. ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ :– ''وَقُلْ لِّلْمُؤْمِنٰتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوْجَهُنَّ'' ''ઔર મુસલમાન ઔરતોં કો હુક્મ દો અપની નિગાહેં કુછ નીચી રખેં ઔર અપની પારસાઈ કી હિફ઼ાઝત કરેં.'' *(પારા : ૧૮, સૂરએ નૂર, આયત : ૩૧)*

અલ્લાહ ﷻ અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ સે ઈર્શાદ ફ઼રમા રહા હૈ કે અય મહબૂબ ! આપ ફ઼રમા દીજિયે કે મો'મિનીન અપની નિગાહેં નીચી રખેં. ઈસમેં હિક્મત યહ હૈ કે બંદએ મો'મિન ખુદા ઔર રસૂલ ﷺ કે એતાબ સે બચતા રહે ઔર રહ્મતે આલમ ﷺ કા સચ્ચા શૈદાઈ હોને કા શર્ફ પાતા રહે.

સુબ્હાનલ્લાહ ! રબ્બે ઝુલ જલાલ હમારી ઈસી ખૂબી પર અમલ કરને કે બાઈષ કુર્આને પાક કે ઝરીઆ હમારા અનમોલ ફાઈદા બયાન ફર્મા રહા હૈ કે અગર હમ અપની નિગાહોં કો નીચા રખતે તો ઈસમેં હમારા ફાઈદા યહ હૈ કે અલ્લાહ ﷻ હમારે દિલોં કો સાફ઼ ઔર સુથરા ફર્મા દેગા. ભલા બતાઓ તો હમ મેં કૌન હૈ જો અપના ફાઈદા ન ચાહતા હો ? લિહાઝા ! ઝરૂરી હૈ કે હમ અપની નિગાહોં કો નીચા રખેં ઔર અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે મહબૂબ ﷺ કો રાઝી કરેં.

★ આંખ સે ઈબ્તિદા ★

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺકે પ્યારે દીવાનો ! યાદ રખિયે કી ઈબ્તિદા હી નિગાહોં સે હોતી હૈ. ઈસીલિયે તો હઝરત યહ્યા બિન ઝકરિયા عليه السلام સે લોગોં ને અર્ઝ કિયા કે ઝિના કા ઈશ્તિયાક़ કહાં સે પૈદા હોતા હૈ ? તો આપને ઈર્શાદ ફર્માયા : આંખ સે.

ઈસી લિયે અલ્લાહ કે પ્યારે હબીબ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા કે નિગાહ ઈબ્લીસ કે તીરોં મેં સે ઝહર કા બુઝા હુઆ એક તીર હૈ, જો શખ્સ ખૌફ઼ ખુદા દિલ મેં રખકર અપની આંખ કો મહફ઼ૂઝ રખતા હૈ, હક્ક़ તઆલા ઉસકો ઐસા ઈમાન ઈનાયત ફર્માતા હૈ કે વહ ઉસકી હલાવત અપને દિલ મેં પાતા હૈ.

★ ગુનાહ યા ફૈશન ! ★

અલ્લાહ ﷻને જિસ દીન સે હમકો વાબસ્તા કર રખા હૈ વહ મુક़દ્દષ દીન ક़દમ ક़દમ પર હમારી રહનુમાઈ કર રહા હૈ. અગ़્યાર હમકો ઈસસે દૂર કરને કે લિયે મુખ્તલિફ઼ ક़िસ્મ કે હરબે ઈસ્તેમાલ કરતે રહે. આજ પૂરી દુન્યા કા અગર જાએઝા લિયા જાએ તો આપ ઈસ નતીજે પર પહુંચેંગે કે બેહયાઈ કા બાઝાર હર જાનિબ ગર્મ નઝર આ રહા હૈ. ઉરયાનિયત, ફ઼હ્હાશી પૂરી દુન્યા કે અંદર બળી તેઝી સે આમ હો રહી હૈ. ઔર મઝકૂરા બુરાઈયોં કો જુર્મ વ ગુનાહ નહીં બલ્કે આર્ટ ઔર ફૈશન તસવ્વુર કિયા જા રહા હૈ. અલઅયાઝ બિલ્લાહ !

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ કૌન નહીં જાનતા કે

કિસી ઔરત કા કિસી અજનબી મર્દ કો, ગ़ૈર મહરમ કો દેખના ઔર કિસી મર્દ કા કિસી અજનબિયા ઔરત કો દેખના કિતના બળા જુર્મ હૈ ! ઔર યહ સિર્ફ જુર્મ હી નહીં બલ્કિ ઝગળે, ફસાદ કા બાઈષ ભી હૈ. કોઈ ગ़ૈરતમંદ ભાઈ અગર અપની બહન કે સાથ ચલ રહા હૈ ઔર અગર કિસી આવારા મર્દ કી નિગાહેં ઉસકી બહન કો તક રહી હોં તો ગ़ૈરતમંદ ભાઈ ગુસ્સે સે બેક़ાબૂ હોકર ઈન્તિક़ામ પર આમાદા હો જાતા હૈ. ઈસી તરહ કોઈ ગ़ૈરતમંદ શૌહર અપની બીવી કે સાથ જા રહા હો ઔર કોઈ આવારા મર્દ ઉસકી બીવી કો ઘૂર રહા હો તો ગ़ૈરતમંદ શૌહર કભી બર્દાશ્ત નહીં કર સકતા ઔર નતીજા ફિતના વ ફસાદ કી સૂરત મેં નમૂદાર હો જાતા હૈ. ઈસી તરહ કોઈ ઈઝ્ઝતદાર બાપ અપની બેટી કો હમરાહ લેકર ચલ રહા હો ઔર કોઈ આવારા લળકા ઉસકી બેટી કી તરફ઼ નઝરે બદ્ ઉઠાએ તો ફિત્રત કા તક़ાઝા હૈ કે ગ़ૈરત વ ઈઝ્ઝતદાર બાપ જલાલ મેં આ કર મુઆશરે કે નાસૂર બને હુએ ઐસે બદ્તમીઝ લળકે કા મિઝાજ ઠિકાને લગા દેતા હૈ, ઔર યહીં સે ઝગળે, ફિતને ઔર ફસાદાત શુરૂ હો જાતે હૈં. બસા અવ્ક़ાત તો ક़ત્લ કી નૌબત ભી આ જાતી હૈ. *(અલ્લાહ કી પનાહ !)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ગ़ૌર કરને કા મક़ામ હૈ કે જબ કોઈ બાપ અપની જવાન બેટી કી તરફ઼ કિસી આવારા લળકે કી બદ્તમીઝ નિગાહ બર્દાશ્ત નહીં કર સકતા, જબ કોઈ શૌહર અપની પાકદામન બીવી કે ઉપર ગ़લત નિગાહ કા તસવ્વુર તક બર્દાશ્ત નહીં કર સકતા, જબ કોઈ ભાઈ અપની ઈફ્ફત મઆબ બહન કે આંચલ કો દાગદાર દેખના ગવારા નહીં કર સકતા તો ઝરા સોચિયે ! જબ આપ અપને ઘરાને કી ઉન ખવાતીન પર યહ નહીં પસંદ કરતે કે બેટી, બીવી, બહન પર કોઈ ઝાલિમ નઝરે બદ્ ઉઠા કર દેખે તો ભલા ગ़ૌર કીજિયે જિસકી તરફ઼ આપકી નિગાહ ઉઠ રહી હોગી વહ ખાતૂન યક़ીનન ! કિસી ન કિસી ઘરાને મેં ઈન્હીં રિશ્તોં સે મુન્સલિક હોગી. લિહાઝા ખુદા ન ખવાસ્તા કભી શૈતાન આપ કો બદ્ નઝરી વ બદ્ નિગાહી કી તરફ઼ બુલાએ તો બસ અપને દિલ મેં યહ ખયાલ પૈદા કીજિયે કે યહ ભી તો બહૈસિયત મુસલમાન મેરી બહન યા માં વગૈરા હૈ. યહ ખયાલ દિલ મેં પૈદા હોતે હી ઈન્શાઅલ્લાહુ

તઆલા ! શૈતાન અપને મક્રાસિદ મેં નાકામ હોતા નઝર આએગા ઔર ઈસ તરહ અપની નિગાહોં કી હિફાઝત કર સકેંગે. અલ્લાહ ﷻ હમેં અપની નિગાહોં કી હિફાઝત કરને ઔર તમામ ગુનાહોં સે પરહેઝ કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ દિલ પઝીર અંદાઝ ★

હઝરત અબૂ ઉમામા બાહિલી رضی اللہ عنہ કી રિવાયત મેં હૈ કે હુઝૂર સૈયદે આલમ ﷺ કી બારગાહ મેં એક નૌજવાન આયા ઔર અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ મુઝે ઝિના કી ઈજાઝત દે દીજિયે. તો વહાં પર મૌજૂદ સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ઉસ જવાન કો ડાંટને લગે. હુઝૂર સૈયદે આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : ઈસકો છોળ દો ઔર કુછ ન કહો ઔર ઉસ જવાન સે ઈર્શાદ ફર્માયા : મેરે કરીબ આઓ, વહ જવાન આપકે કરીબ હો ગયા.

આપને ઉસસે ફર્માયા : ક્યા તૂ પસંદ કરતા હૈ કે કોઈ તેરી માં કે સાથ ઝિના કરે ! નૌજવાનને અર્ઝ કિયા : નહીં ! અલ્લાહ તઆલા મુઝે આપ પર કુર્બાન કરે આપને ઈર્શાદ ફર્માયા : ઈસી તરહ હર કોઈ ઉસે અપની માં કે લિયે પસંદ નહીં કરતા.

ઉસકે બાદ આપને ઉસસે ફર્માયા : તૂ પસંદ કરતા હૈ કે કોઈ તેરી બેટી કે સાથ ઝિના કરે ? ઉસને કહા, નહીં. આપને ફર્માયા : ઈસી તરહ હર કોઈ ઈસે અપની બેટિયોં કે લિયે પસંદ નહીં કરતા. ફિર હુઝૂર عليہ السلام ને ઉસ નૌજવાન કે સામને બહન કા તઝકિરા કિયા, ખાલાઓં ઔર ફૂફિયોં કા તઝકિરા કિયા ઔર વહ જવાન યહી કહતા રહા નહીં, નહીં (મૈં ઈસકો ઉનકે લિયે પસંદ નહીં કરતા) ઔર રસૂલે અકરમ ﷺ ભી યહી કહતે રહે કે ઈસી તરહ હર કોઈ ઈસકો પસંદ નહીં કરતા, ફિર આપને અપના દસ્તે મુબારક ઉસકે સીને પર રખા ઔર યહ દુઆ ફર્માઈ : અય અલ્લાહ ! ઈસકે દિલ કો પાક કર દે, ઈસકા ગુનાહ મુઆફ કર દે, ઈસકી શર્મગાહ કો મહફૂઝ કર દે. ઈસ દુઆ કે બાદ ઉસ સહાબી કે નઝદીક ઝિના સે ઝયાદા મબગૂઝ (બુરી) કોઈ ચીઝ ન થી. *(મુસ્નદ અહમદ બિન હંબલ : ૫/૨૫૬-૨૫૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષે પાક સે માલૂમ હુવા કે અગર શૈતાન વરગલાએ ઔર ઝિના જૈસે ઘિનૌને જુર્મ અઝીમ પર આમાદા કરે તો હમ ઉસ વક્ત યહ ખયાલ દિલ મેં બસા લેં કે ઈસ ફેઅ્લે બદ્ કો હમ અપની બહનોં, બેટિયોં વગૈરહા કે લિયે પસંદ નહીં કરતે તો જિસકે સાથ ઝિના કિયા જાએગા વહ ભી કિસી કી બહન, બેટી, યા માં હી હોગી. અગર યહ ખયાલ આપને બસા લિયા તો આપકે લિયે ઝિના કી લઅ્નત સે બચના આસાન હો જાએગા. અલ્લાહ તઆલા હમેં ઔર હમારે મુઆશરે કો ઈસ બુરી લઅ્નત સે બચને ઔર બચાને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ પરાઈ ઔરત પર નિગાહ ★

હઝરત દાઉદ عليہ السلام ને અપને બેટે કો નસીહત ફર્માઈ કે શેર ઔર અઝદહે કે પીછે જાના રવા હૈ મગર (પરાઈ) ઔરતોં કે પીછે હરગિઝ ન જાના. *(કીમિયાએ સઆદત)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જલીલુલ કદ્ર નબીએ બરહક્ક હઝરત દાઉદ عليہ السلام શેર ઔર ઝહરીલે સાંપ કે પીછે જાને કો રવા (દુરૂસ્ત) ફર્માતે હૈં લેકિન કિસી અજનબી ઔરત કે પીછે જાને સે ક્યોં મના ફર્માતે હૈં ? ઈસલિયે કે ફાળ ખાને વાલે શેર ઔર ઝહરીલે સાંપ કે કાટને સે જિસ્મ બર્બાદ હોગા, જાન જાએગી, લેકિન ! અજનબી ઔરત કે પીછે જાના ઔર ઝિના કા મુરતકિબ હોના જાન કે સાથ સાથ ઈમાન કો ભી બર્બાદ કરના હૈ. ઔર મો'મિન અપની ઝિંદગી મેં હર નુકસાન તો ગવારા કર સકતા હૈ મગર ઈમાન કા નુકસાન હરગિઝ ગવારા નહીં કર સકતા, ઈસલિયે કે ઈમાન સલામત તો દુન્યા વ આખિરત મેં સુર્ખરૂઈ નસીબ હોગી.

★ બળી આઝમાઈશ ★

હદીષે પાક મેં તાજદારે કાયનાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, "મૈંને અપને વિસાલ કે બાદ અપની ઉમ્મત મેં ઔરતોં કે મિષ્લ કોઈ બલા (આઝમાઈશ) નહીં છોળી."

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! પતા ચલા કે ઔરત આઝમાઈશ વ ઈબ્તિલા મેં મુલવ્વિસ કરને વાલી શૈ કા નામ હૈ, જિસ શખ્સને અપને આપકો ઔરત કે ફિત્ને સે બચા લિયા, યક़ીનન ! વહ દોનોં જહાન મેં કામયાબ હો ગયા.

★ તબાહકારી ★

રહ़મતે આલમ ફખ્રે આદમ વ બની આદમ عليه السلام ને ઈર્શાદ ફર્માયા :

"وَمَامِنْ صَبَاحٍ اِلَّا وَمَلَكَانِ يُنَادِيَانِ وَيْلٌ لِّلرِّجَالِ مِنَ النِّسَآءِ وَوَيْلٌ لِّلنِّسَآءِ مِنَ الرِّجَالِ"

હર સુબહ દો ફિરિશ્તે પુકારતે હૈં કે મર્દોં કે લિયે ઔરતેં તબાહ કુન હૈં ઔર ઔરતોં કે લિયે મર્દ તબાહ કુન હૈં. العياذ بالله تعالىٰ

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાક કે અલ્ફાઝ પર ગૌર કરેં તો યહ સમઝ મેં આએગા કે અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ને તબાહી, બર્બાદી, મુઆશરે મેં ફસાદ કી બુન્યાદ મહઝ ગૈર મહરમ ઔરત કા બાહમ ઈખ્તિલાત (ભેળસેળ) બયાન ફર્માયા હૈ. યહ ભી યાદ રહે કે હદીષે પાક મેં તબાહી વ બર્બાદી સે ક્યા મુરાદ હૈ ? યહ ન તસવ્વુર કિયા જાએ કે ઈસસે સિર્ફ દુનિયાવી તબાહી વ બર્બાદી મુરાદ હૈ બલ્કિ દોનોં જહાં કી તબાહી વ બર્બાદી મુરાદ હૈ ઔર જિસકે તઅલ્લુક़ સે રહ़મતે આલમ ﷺ "તબાહ કુન" કા લફ્ઝ ઈર્શાદ ફર્મા દેં વહ કભી ભી ફાયદેમંદ નહીં હો સકતા.

કિસ ક़દર તઅજ્જુબ કી બાત હૈ કે ઈન્સાન વક़્તી તૌર પર લઝ્ઝત વ શુરૂર હાસિલ કરને કે લિયે નિગાહોં કો આવારા છોળ દેતા હૈ, મગર ઉસે માલૂમ નહીં કે ઈસ આવારગી કા અઝાબ કલ બરોઝે ક़યામત કિતના સખ્ત તરીન હોગા, ઔર યહ આવારગી ઉસે મુઆશરે મેં ભી ઝલીલ વ રૂસ્વા કર દેગી ઔર અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ઔર ઉસકે પ્યારે હબીબ ﷺ કી બારગાહ મેં ભી ઝિલ્લત વ રૂસ્વાઈ કા સબબ બનેગી. (અલ્લાહ કી પનાહ !)

★ નિગાહ પર મુઆખઝા ★

રહ़મતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ અપને માનનેવાલોં કો તહ્ફ્ફુઝે નિગાહ કા હુક્મ ફર્માતે હુએ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં. જૈસા કે હઝરત બુરૈદા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે તાજદારે કાયનાત ﷺ ને હઝરત અલી كرم الله تعالىٰ وجهه الكريم સે ઈર્શાદ ફર્માયા, અય અલી ! કિસી અજનબી ઔરત પર અચાનક નિગાહ પળ જાએ તો નઝર ફેર લો દૂસરી નિગાહ ઉસ પર ન ડાલો પહલી નિગાહ મુઆફ હૈ લેકિન દૂસરી નિગાહ પર મુવાખેઝા હૈ. *(અબૂ દાઊદ વ તિર્મિઝી)*

★ નઝર ફેર લો ! ★

હઝરત જરીર બિન અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કે મૈંને અજનબી ઔરત પર નિગાહ પળ જાને કે બારે મેં રહ़મતે આલમ ﷺ સે દર્યાફ્ત કિયા તો સરકરે દો આલમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા કે, "નિગાહ ફેર લો" ! *(મુસ્લિમ શરીફ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આપ ગૌર ફર્માયેં જિસ ચીઝ સે રસૂલુલ્લાહ ﷺ નિગાહ ફેર લેને કી તાક़ીદ ફર્માએં વહ ચીઝ કિતની નુકસાન દેહ હોગી ? મગર અફસોસ ! કે અબ હમેં ઈસકા અંદાઝા નહીં હૈ. શોમિયે ક़िસ્મત કે આજ કા મુસલમાન અપને નફ્સ કા ઐસા ગુલામ હો ગયા કે વહ અપને નબી ﷺ કે ફર્મૂદાત કા ઝરા ભી ખયાલ નહીં કરતા, નતીજતન્ બેશુમાર બુરાઈયોં કા મુરતકિબ હોકર દુન્યા વ આખિરત બર્બાદ કર લેતા હૈ. અલ્લાહ તઆલા હમેં ઈસસે મહફૂઝ ફર્માએ.

★ છુપાને કી ચીઝ ★

જામેઅ્ તિર્મિઝી મેં હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા કે ઔરત ઔરત હૈ, યાની છુપાને કી ચીઝ હૈ, વહ જબ નિકલતી હૈ તો ઉસે શૈતાન ઝાંક કર દેખતા હૈ (યાની ઉસે દેખના શૈતાની કામ હૈ).

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહુ અકબર ! વહ

લોગ ગૌર કરેં ઔર નસીહત હાસિલ કરેં જો હમેશા ઔરતોં કો દેખને કે લિયે નિગાહોં કો દૌળાતે રહતે હૈં, હમેશા નિગાહોં કો આવારા બના કર કિસી અજનબી ઔરત કે નઝારે સે અપની દુન્યા વ આખિરત બર્બાદ કરતે હૈં. બઅઝ નૌજવાન તો શૈતાન કે ફરેબ મેં ઈસ કદર આ જાતે હૈં કે આવારગી કે લિયે કભી ચૌરાહે કે કિનારે પર ઈસી લિયે ખળે રહતે હૈં કે કોઈ અજનબી ઔરત આએ ઔર ઉસકે નઝારે સે અપની આંખોં કો ઠંડક પહુંચાયેં ! જો લોગ કભી ખિળકિયોં પર, કભી મકાન કી ગેલરી પર, કભી મકાન કી છત પર તલાશે નિસ્વાં મેં લમ્હાત ગુઝારતે હૈં, ગોયા વહ કમ નસીબ લોગ શૈતાની કામ મેં મસ્રૂફ રહ કર અલ્લાહ ﷻ કી નારાઝગી મેં ઝિંદગી ગુઝારતે હૈં. અલગર્ઝ નઝર બાઝી હી તમામ મફાસિદ કી ઈબ્તિદા ઔર જળ હૈ લિહાઝા દીને ઈસ્લામ હમેં સિર્ફ કાંટોં સે બચને કા હુક્મ નહીં દેતા બલ્કિ ઉન ઝાળિયોં હી કો ઉખાળ ફેંકને કા હુક્મ દેતા હૈ જિનકે કાંટોં સે હમારે દામને તક્વા કે તાર તાર હોને કા ઈમ્કાન હો. રબ્બે ક્દીર હમેં હિફાઝતે નિગાહ કી દૌલત સે માલા માલ ફર્માએ.

ઝિના કા દૂસરા બુન્યાદી સબબ

ઝિના કા દૂસરા બુન્યાદી સબબ બેપર્દગી ઔર ઉરયાનિયત હૈ. કુર્આને કરીમને ખવાતીને ઈસ્લામ કો ઘરોં મેં રહને ઔર બેપર્દગી સે બાઝ રહને કા હુક્મ દેતે હુએ ઈર્શાદ ફર્માયા :–

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા : "وَقَرْنَ فِیْ بُیُوْتِکُنَّ وَلَاتَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُوْلٰى" ''ઔર અપને ઘરોં મેં ઠહરી રહો ઔર બેપર્દા ન રહો જૈસે અગલી જાહિલિયત કી બેપર્દગી. *(સૂરએ અહઝાબ, આયત : ૩૩)*

તિર્મિઝી શરીફ મેં હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા કે ઔરત કે લિયે પર્દા ઝરૂરી હૈ, જબ કોઈ ઔરત (બેહિજાબાના) બાહર નિકલતી હૈ તો શરીર લોગ ઉસે દેખતે હૈં.

એક ઔર રિવાયત મેં હૈ કે બનાવ સિંગાર કરકે ઈતરા કર ચલને વાલી ઔરત કી મિષાલ ઉસ તારીકી જૈસી હૈ જિસ મેં રોશની ન હો.

★ અશ્કોં કા સૈલાબ ★

શેરે ખુદા મુશ્કિલ કુશા હઝરત સૈયદના હઝરત અલી મુર્તઝા كرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم ફર્માતે હૈં કે એક બાર હઝરત સૈયદા બીબી ફાતિમા رضی اللہ عنہا કે હમરાહ બારગાહે રિસાલત મઆબ ﷺ મેં હાઝિર હુવા, મુસ્તફા જાને રહમત ﷺ કી આંખોં સે અશ્કોં કા સૈલાબ જારી થા. હમને રોને કા સબબ દર્યાફ્ત કિયા તો ઈર્શાદ ફર્માયા, ''મૈંને શબે મેઅ્રાજ ખવાતીન કે અઝાબ દેખે થે, આજ વહ મનાઝિર ફિર યાદ આ ગએ, ઈસલિયે રોના આ ગયા. અર્ઝ કિયા, હમેં ભી ઈર્શાદ હો કે હુઝૂર ﷺ ને ક્યા ક્યા મુલાહેઝા ફર્માયા. ગૈબ–દાં આક્રા ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

- મૈંને દેખા એક ઔરત બાલોં સે લટકી હુએ હૈ ઔર ઉસકા દિમાગ ખૌલ રહા હૈ (યહ ઉસ ઔરત કી સઝા થી જો અપને બાલ ગૈર મર્દોં સે નહીં છુપાતી થી).
- એક ઔરત કો દેખા ઝબાન સે લટકી હુઈ થી ઔર ઉસકે દોનોં હાથ પીઠ કી તરફ બાંધ દિયે ગયે થે (યહ અપને શૌહર કો ઝબાન સે તકલીફ દેતી થી).
- એક ઔરત કો દેખા કે ઈસ તરહ લટકાઈ ગઈ હૈ કે ચારોં હાથ પાંવ પેશાની કી તરફ બાંધે હુએ હૈં, સાંપ ઔર બિચ્છૂ ઉસ પર મુસલ્લત હૈં. (યહ અપને શૌહર કી ઈજાઝત કે બગૈર ઘર સે બાહર નિકલતી થી ઔર હૈઝ વ નિફાસ સે ગુસ્લ નહીં કરતી થી.)
- એક ઔરત કો દેખા કે અપના જિસ્મ ખા રહી હૈ ઔર ઉસકે નીચે આગ ધોંકી જા રહી હૈ. (યહ ગૈર મર્દોં કે લિયે ઝીનત ઔર લોગોં કી ગીબત કરતી થી.)
- એક ઔરત કો દેખા કે ઉસકા જિસ્મ આગ કી કૈંચી સે કાટા જા રહા હૈ. (યહ ઉસ ઔરત કી સઝા થી જો અપના જિસ્મ ઔર અપની ઝીનત ગૈર મર્દોં કે લિયે કરતી થી.)
- એક ઔરત કો દેખા કે ઉસકા સર ખિંઝીર કી તરહ હૈ, જબ કે ઘળ ગધે કી માનિન્દ હૈ ઔર મુતઅદ્દદ અઝાબ ઉસ પર હો રહે હૈં. યહ ઝૂઠી ઔર ચુગલખોર થી.

❑ એક ઔરત કો દેખા કે વહ કુત્તે કે માનિન્દ હૈ ઔર સાંપ ઔર બિચ્છૂ ઉસકી કુલૂબ સે ઘુસતે હૈં ઔર દુબુર સે નિકલતે હૈં ઔર સાથ હી સાથ ફિરિશ્તે આગ કે હથૌળે ભી ઉસે માર રહે હૈં ક્યોંકિ યહ અપને શૌહર સે બુગ્ઝ રખને વાલી થી. *(દુર્રતુન્ નાસિહીન)*

★ અફ્સોસ ! સદ્ અફ્સોસ ! ★

મેરે પ્યારે આક્વ ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મૌજૂદા દૌર મેં તો હાલ યહ હૈ કે ચેહરા ઔર સર ઢાંકના તો બહુત દૂર કી બાત હૈ સર ભી ખુલા નઝર આતા હૈ, નક્વાબ વ બુર્ક્વા તો બહુત દૂર કી બાત હૈ અબ તો સર સે દોપટ્ટા ભી ગાઈબ હો ગયા, અફ્સોસ ! સદ્ અફ્સોસ ! ઝરા સોચિયે ! ઔર ગૌર કીજિયે કે ઉલમાએ કિરામ ફર્માતે હૈં કે ઔરતોં કે લિયે ઉનકા સર ઔર સીના દોનોં મક્વામ ખાસ તૌર પર ઝીનત કે હૈં, ઈસી લિયે ઉન્હેં ઝરૂરી હૈ કે વહ છુપાને કા ઝયાદા સે ઝયાદા એહતિમામ રખેં, ઈસસે બહુત સે ફિત્નોં કી ઝળ ભી કટ જાએગી ઔર મુઆશરા ફિત્ના વ ફસાદ સે મહફૂઝ ભી હો જાએગા. ઈસી તરહ અગર ઔરતેં યહ ચાહતી હૈં કે ઉનકી ઈસ્મત મહફૂઝ રહે ઔર અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે પ્યારે હબીબ ﷺ કી નારાઝગી સે બચ જાયેં તો ઉન્હેં ચાહિયે કે હર ઉસ અમલ સે અપને આપ કો બચાયેં જિન સે કિસી અજનબી કી નિગાહ ઉન પર પળે. ઈસી લિયે તો ફર્માયા ગયા કે ઔરતેં ચલતે વક્વત ઝમીન પર અપને પૈર ઝોર ઝોર સે પટખ ! પટખ ! કર ન રખેં કે ઉનકે ચલને કી આવાઝ સે ઉનકા અંદરૂની ઝેવર ઝાહિર હો જાએ. ઈસસે માલૂમ હુવા કે હર વહ ચીઝ જો ગૈર મહરમ કી રગ્વબત ઔર દિલકશી કા બાઈષ હો મમ્નૂઅ હૈ, મષલન્ બજનેવાલે ઝેવર જૈસે પાઝેબ, યા ઝાંઝન પહન કર ઝમીન પર ઝોર ઝોર સે ચલના યહ અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે પ્યારે રસૂલ ﷺ કો નાપસંદ હૈ.

રહ્મતે આલમ ﷺને યહાં તક ઈર્શાદ ફર્માયા : "અલ્લાહ ﷻ ઉસ ક્વૌમ કી દુઆ કુબૂલ નહીં કરતા જિસકી ઔરતેં ઝાંઝન પહનતી હૈં."

સોચિયે કે જબ ઝેવર કી આવાઝ દુઆ કુબૂલ ન હોને કા સબબ હૈ

તો ખાસ ઔરત કી આવાઝ, ઉસકી બપેર્દગી કૈસી તબાહી કા બાઈષ હોગી ? ખુદા રા ! ખુદા રા ! અપની આખિરત કો બર્બાદ હોને સે બચાઓ ! અરે યહ તો સદક્વા હૈ રહ્મતે આલમ ﷺ કા કે ઔરત કી ઈઝ્ઝત કે તહફ્ફુઝ કે સારે ગોશે ઉજાગર ફર્મા દિયે ઔર ઉસે બાઈઝ્ઝત રહને કા અંદાઝ સિખાયા, અગર રહ્મતે આલમ ﷺ ન બતાતે તો ઐસે તબાહ કુન હરકાત વ સકનાત કા ઈલ્મ કહાં સે હોતા ?! રહ્મતે આલમ ﷺને ઔરત કો જો ઈઝ્ઝત વ મર્તબા અતા ફર્માયા હૈ યહ કિસી ને નહીં અતા કિયા.

★ ફૈશન કા દૌર ★

આજ ફૈશન કે ઈસ દૌર મેં સ્કૂલોં, કાલિજોં ઔર અસ્રી તા'લીમ ગાહોં મેં મર્દો ઝન કી મખ્લૂત તા'લીમ કી વજહ સે યહ બીમારી તલબા વ તાલિબાત ઔર નૌજવાનોં મેં ઝયાદા પાઈ જા રહી હૈ, વહ યહ તસવ્વુર કરતેં હૈં કે જવાની હૈ હી ઈસલિયે કે લુત્ફ અંદોઝ હુવા જાએ. મઆઝલ્લાહ !

લેકિન ! યાદ રખિયે ! જિસ ખાલિક્વે કાયનાત ﷺને હમેં જવાની અતા ફર્માઈ હૈ ઉસ માલિક કો અપની જવાની કા હિસાબ ભી દેના હૈ. લિહાઝા ! જવાની કા મક્વસદ ગુનાહ કરના નહીં બલ્કિ જવાની કા મક્વસદ અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે પ્યારે હબીબ ﷺ કે અયન ફર્માન કે મુતાબિક્વ ઝિંદગી ગુઝારના હૈ. લિહાઝા ઉમ્મત કે હર ફર્દ પર લાઝિમ હૈ કે વહ મુઆશરે કો હર બુરાઈ સે પાક કરને કી જિદ્દો જુહદ કરે તાકિ હમારી દુન્યા ઔર આખિરત બર્બાદ હોને સે બચે.

અય ઈસ્લામ કે મુક્વદ્દસ શહઝાદો ! રહ્મતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺને અજનબી ઔરત કો દેખને કો સિર્ફ શૈતાની કામ નહીં ફર્માયા બલ્કિ એક જગહ તો નિહાયત સખતતરીન અંદાઝ મેં ઉન ઔરતોં ઔર મર્દો કે મુતઅલ્લિક્વ જો કે તાંક ઝાંક કરતે હૈં ઈર્શાદ ફર્માયા : દેખનેવાલે પર ઔર ઉસ પર જિસ કી તરફ નઝર કી ગઈ અલ્લાહ ﷻ કી લઅ્નત ! યાની દેખનેવાલા જબ બિલા ઉઝર ક્વસ્દન દેખે ઔર દૂસરા અપને આપકો બિલા ઉજર ક્વસ્દન દિખાએ. *(બૈહક્વી)*

અલ્લાહુ અકબર ! જો રસૂલ ﷺ વિલાદત કે વક્ત અપની ઉમ્મત કી બખ્શિશ કી દુઆ ફર્માએં ઔર દુન્યા સે પર્દા ફર્માતે વક્ત અપની ઉમ્મત કી બખ્શિશ કી દુઆ ફર્માએં વહ ક્યોં લઅ્નત ફર્માએંગે ? ઝાહિર સી બાત હૈ કિસી અજનબી કી તરફ નઝર કરના બેહદ બુરા હોગા, ઈસીલિયે તો રહ્મતે આલમ ﷺ ઉસ પર લઅ્નત ફર્મા રહે હૈં. લઅ્નત કા મઅ્ના હોતા હૈ રહ્મત સે દૂર હોના. અલ્લાહુ અકબર ! બતાઈયે અગર અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે પ્યારે રસૂલ ﷺ કી રહ્મત હમ સે રૂઠ ગઈ તો હમારા ક્યા હશ્ર હોગા ? રહ્મત કે અલાવા હમારા સહારા હૈ હી ક્યા ? ઔર અગર યહ રહ્મત હી હમ સે દૂર હો ગઈ તો હમારી નજાત કૈસી હોગી ? ક્યા કોઈ અમલ ઐસા હૈ જિસકી કુબૂલિયત કા યક્ીન હો ? બલ્કિ જો કૂછ ટૂટા ફૂટા અમલ હો ભી જાતા હૈ તો વહ અગર કુબૂલ ભી હોતા તો રહ્મતે આલમ ﷺ કે સદકા વ તુફૈલ હી કુબૂલ હોગા.

ખુદારા ! અપને આપકો અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે પ્યારે રસૂલ ﷺ કી લઅ્નત સે બચાઓ ! અપને આકા ﷺ કે ફર્માન પર ગૌર કરો તો માલૂમ હોગા કે રહ્મતે આલમ ﷺ ને લઅ્નત સિર્ફ દેખનેવાલે હી પર નહીં બલ્કે અપને આપકો દિખલાને પર ભી ફર્માઈ હૈ. લિહાઝા વહ ઔરતેં જો બનાવ સિંગાર કરકે ગૌરોં કી નઝર મેં જચના ચાહતી હૈં ઔર ઉનકી દિલી ખ્વાહિશ યહ હોતી હૈ કે હર મર્દ હમારે હુસ્નો જમાલ ઔર લિબાસ વ સિંગાર કો દેખ કર દાદે તહસીન સે નવાઝે ! મઆઝલ્લાહ ! મઝકૂરા હદીષ સે ઈબ્રત હાસિલ કરકે તૌબા કરેં.

★ દહકતેં અંગારે ★

યાદ રખેં કે અપને શૌહર કે અલાવા ગૈર મર્દોં કે લિયે બનાવ સિંગાર કરનેવાલી ઔરતેં કલ બરોઝે ક્યામત જહન્નમ કે દહકતે હુએ અંગારોં મેં ડાલી જાયેંગી. ફિર વહાં ન ઉનકા મૈક્અપ (Make-up) કામ આએગા ઔર ન ફૈશન, ન ઉનકે હુસ્નો જમાલ પર દાદો તહસીન દેને વાલે કામ આયેંગે બલ્કે વહ ભી અપને કરતૂત કે સબબ અઝાબે ખુદાવંદી કા શિકાર હોંગે.

લિહાઝા ઔરતોં કો ચાહિયે કે અપના બનાવ સિંગાર, ખ્વાહ વહ જિસ્મ હો યા લિબાસ કિસી અજનબી પર કભી ઝાહિર ન હોને દેં. ઈસ ક્ાનૂન મેં હર વહ ચીઝ આતી હૈ જો ગૈરોં કે લિયે શૌક્ વ રગ્બત કા બાઈષ હો. મસલન્ હુસ્ને સૂરત, લિબાસ, ખુશ્બૂ, પાઉડર, ગાઝા વગૈરા. ક્યોંકિ ઈસસે દેખનેવાલોં મેં મૈલાને તબઅ પૈદા હોતા હૈ ઔર લોગ ઉસકી તરફ મુતવજ્જેહ હોતે હૈં ઔર યહ શરાફતે નિસ્વાં કે ખિલાફ હૈ, ચેહરે કા ખુલા રખના ભી ઈસમેં દાખિલ હૈ કે ચેહરા ખુલા રખના ફિત્નોં કો દઅ્વત દેના હૈ.

વહ ઔરતેં જો ચેહરા ખુલા રખકર બેધડક બાઝાર ઔર રાસ્તોં મેં ઘૂમતી રહતી હૈં ઉન પર હૈરત હૈ ઔર ઉન પર તઅજ્જુબ હૈ ! આખિર કૈસે ગવારા કર લેતી હૈં કે કોઈ અજનબી ઉનકે ચેહરે કો દેખે ? કોઈ દેખનેવાલા ઉન્હેં બહન યા બેટી સમઝ કર તો નહીં દેખેગા, લિહાઝા ડરો અપને મૌલા ﷻ સે કે કલ બરોઝે ક્યામત ઉસકી બારગાહ મેં હાઝિર હોના હૈ ઔર હિસાબ વ કિતાબ કે મરહલોં સે ગુઝરના હોગા.

★ ઝિના કે આલાત ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝિના કા આમ મફ્હૂમ તો યહી હૈ કે એક મર્દ ઔર એક ઔરત નિકાહ કે બગૈર બાહમ જિન્સી તઅલ્લુક્ાત ક્ાયમ કર લેં. ઈસ્લામને સરાસર ઈસકો તો હરામ ફર્માયા હી હૈ ઉસી કે સાથ સાથ ઉસકી તરફ માઈલ કરનેવાલી તમામ ચીઝોં પર ભી ઈસ્લામ સખ્તી સે પાબંદી આઈદ કરતા હૈ. મિષાલ કે તૌર પર :–

- **આંખ કા ઝિના** : યહ હૈ કે કિસી અજનબી ઔરત કી તરફ બિલા ઉઝરે શરઈ નઝર કરે.
- **કાન કા ઝિના** : યહ હૈ કે કિસી ગૈર મહરમ કી આવાઝ, ગાને બજાને સે લુત્ફ અંદાઝ હો.
- **નાક કા ઝિના** : યહ હૈ કે કિસી ગૈર ઔરત કી ખુશ્બૂ સે મહઝૂઝ હો. ઈસલિયે શરીઅતને ઔરતોં કો ખુશ્બૂ ઈસ્તેમાલ કરને સે મના ફર્માયા હૈ.

❊ **હાથ કા ઝિના** : યહ હૈ કે કિસી ગૈર મહરમ કો છુએ, હમ આગોશ હો, બોસો કિનાર વગૈરા ભી ઈસમેં શામિલ હૈં.

❊ **પાંવ કા ઝિના** : યહ હૈ કે શહવત કે સાથ કદમ ઉઠા કર કિસી ગૈર મહરમ કી તરફ જાએ.

❊ **દિલ કા ઝિના** : યહ હૈ કે શહવત સે ઈસ બાત કી ખ્વાહિશ ઔર તમઅ કરે જો ઝિના કી લઝ્ઝત કો દિલ મેં પૈદા કરે.

★ ષબૂતે ઝિના ★

ષબૂતે ઝિના યા તો ચાર મર્દો કી ગવાહિયોં સે હોતા હૈ યા ઝિના કરનેવાલે કે ચાર મર્તબા ઈકરાર કર લેને સે. ફિર ભી ઈમામ બાર બાર સવાલ કરેગા ઔર દર્યાફ્ત કરેગા કે ઝિના સે ક્યા મુરાદ હૈ ? કહાં કિયા ? ક્યા કિયા ? કિસસે કિયા ? કબ કિયા ? અગર ઈન સબ સવાલોં કા જવાબ દે દિયા યા ઈન સબકો બયાન કર દિયા તો ઝિના ષાબિત હોગા વરના નહીં ઔર ગવાહોં કો સરાહતન અપના મુઆઈના બયાન કરના હોગા બગૈર ઈસકે ષુબૂત ન હોગા.

★ ઝિના કી સઝા ★

ઝિના કે હવાલે સે કુર્આને પાક મેં રબ તબારક વ તઆલા ઈર્શાદ ફરમાતા હૈ : "اَلزَّانِيَةُ وَالزَّانِيْ فَاجْلِدُوْا كُلَّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ" ''જો ઔરત બદ્કાર હો ઔર જો મર્દ તો ઉનમેં હર એક કો સો કોળે લગાઓ.''
(પારા ફ ૧૮, સૂરએ નૂર, આયત : ૨)

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ ખિતાબત હુક્કામ કો હૈ કિ જિસ મર્દ યા ઔરત સે ઝિના સરઝદ હો ઉસકી હદ યહ હૈ કે ઉસકો સો કોળે લગાઓ. યહ સઝા આઝાદ ગૈર શાદી શુદા કી હૈ, ક્યોંકિ હુર મુહસિન યાની આઝાદ શાદી શુદા કા હુક્મ યહ હૈ કે ઉસકો રજમ (પત્થર માર કર હલાક કરના) કિયા જાએ જૈસા કી હદીષ શરીફ મેં વારિદ હૈ કે હઝરત માઈઝ અસ્લમી رضی اللہ عنہ કો બહુક્મે નબીએ કરીમ ﷺ રજમ કિયા ગયા. *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝિના ચૂંકિ બહુત ઘિનૌના જુર્મ હૈ ઈસલિયે ઉસકી સઝા ભી બહુત સખ્ત રખી ગઈ હૈ ઔર ઉસકી સઝા કા મક્સદ વ મન્શા ભી યહી હૈ કે લોગ ઐસે ઘિનૌને જરાઈમ કે ઈરતિકાબ સે બાઝ રહેં ઔર અગર શૈતાન કે દામે ફરેબ મેં આકર કોઈ મુસલમાન ઈસ ઘિનૌને ફેઅ્લ કી તરફ આમાદા હોને લગે તો ઈસ સઝાઓં કે તસવ્વુર સે હી ઉસે ઈબ્રત હાસિલ હો ઔર વહ ઉસસે બાઝ રહે. ઈસલિયે યહ ભી હુક્મ દિયા ગયા કે જબ મુજ્રિમોં કો સઝા દી જાયે ઉસ વક્ત મુસલમાનોં કી એક જમાઅત હાઝિર રહે તાકિ ઐસે મુજ્રિમોં કી સઝા કી ઝયાદા સે ઝયાદા તશ્રીહ હો ઔર દૂસરોં કે લિયે બાઈષે ઈબ્રત હો. ઈસીલિયે હુક્મ ભી દિયા ગયા કે સઝા કે નિફાઝ મેં તુમ્હેં ઉન પર કોઈ તર્સ ન આયે.

★ હાકિમે વક્ત દોઝખ મેં ★

રિવાયત હૈ કે હુઝૂરે અક્દસ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : કલ બરોઝે ક્યામત એક હાકિમે વક્ત કો બારગાહે ઈલાહી મેં પેશ કિયા જાયેગા જિસને હદ (સઝા) કે નિફાઝ મેં કુછ કમી કી થી ઔર ઉસે પૂછા જાયેગા કે તૂને ઐસા ક્યોં કિયા ? વહ કહેગા, મહઝ શફકત ઔર ઉસ પર તરસ આને કી વજહ સે. ફર્માયા જાયેગા : ક્યા તૂ મુઝ સે ઝયાદા ઈન બંદો પર રહમ કરનેવાલા હૈ ? ચુનાંચે ઉસ હાકિમે વક્ત કો દોઝખ મેં ડાલ દિયે જાને કા હુક્મ દિયા જાયેગા. ફિર દૂસરા હાકિમે વક્ત પેશ કિયા જાયેગા, જિસને મુકર્રરા કોળોં સે એક કોળા ઝયાદા માર દિયા હોગા ઔર ઉસસે પૂછા જાયેગા કે તૂને ઐસા ક્યોં કિયા ? તો વહ ભી ઐસા હી જવાબ દેગા ઔર કહેગા ઈસલિયે કે તેરી નાફર્માની સે બાઝ રહેં. ઈર્શાદે બારી તઆલાકા ઈર્શાદ હોગા, ક્યા તૂ મુઝ સે બેહતર ફૈસલા કરનેવાલા હૈ ? ફિર ઉસે દોઝખ મેં ડાલ દિયે જાને કા હુક્મ દિયા જાયેગા. *(ઈસ્લામ મેં પર્દા : ૨૬)*

★ ઝિના સે મુતઅલ્લિક ચંદ મસાઈલ ★

❂ અગર વહ શખ્સ જિસકા ઝિના ષાબિત હુવા ગૈર મુહસિન (ગૈર શાદી શુદા) હૈ તો ઉસકી હદ સો કોળે હૈં.

- માર કે લિયે જો કોળા ઈસ્તેમાલ કિયા જાએ વહ અવસત દર્જે કા હો, ન બહુત મોટા ઔર સખ્ત ઔર ન બહુત પતલા ઔર નર્મ.
- માર ભી અવસત દર્જે કી હોની ચાહિયે, ન બિલ્કુલ આહિસ્તા ઔર ન બહુત ઝોર સે.
- બદન પર એક હી જગહ નહીં મારના ચાહિયે માર કો તમામ જિસ્મ પર ફૈલા દેના ચાહિયે.
- ઝાનિયા ઔરત કો હમલ હો તો જબ તક બચ્ચા પૈદા ન હો જાએ હદ ક़ાયમ ન કરેં. અલબત્તા, બચ્ચે કી પૈદાઈશ સે ફરાગત હોને કે બાદ હદ ક़ાયમ કી જાયેગી, બસ ઈતના હો કે મુદ્દતે નિફાસ ગુઝર જાએ.
- બચ્ચે કી તર્બિયત કરનેવાલા કોઈ ન હો તો ઝાનિયા કો ઉસ વક્ત તક મોહલત દી જાએગી જબ તક કે ઉસકા બચ્ચા દો બરસ કા ન હો જાએ.
- મર્દ કો કોળે લગાતે વક્ત ખળા કિયા જાએ ઔર ઉસકે કપળે ઉતાર દિયે જાયેં સિવાએ તેહબંદ કે ઔર ઉસકે તમામ બદન પર કોળે લગાએ જાયેં સિવાએ સર, ચેહરા ઔર શર્મગાહ કે.
- કોળે ઈસ તરહ લગાયે જાયેં કે તકલીફ ગોશત તક ન પહુંચે ઔર કોળા મુતવસ્સિત દર્જે કા હો.
- ઔરત કો કોળે લગાતે વક્ત ખળા ન કિયા જાય, ન ઉસકે કપળે ઉતારે જાયેં, અલબત્તા અગર પોસ્તીન યા રૂઈ દાર કપળે પહને હુએ હો તો ઈતના હી ઉતાર દિયા જાયે. યહ હુક્મ હુર ઔર હુર્રા કા હૈ યાની આઝાદ મર્દ ઔર ઔરત કા.
- બાંદી ઔર ગુલામ કી હદ મઝકૂરા હદ સે નિસ્ફ હૈ યાની પચાસ કોળે. જૈસા કે સૂરએ નિસાઅ્ મેં મઝકૂર હૈ.

★ હદ કી તઅરીફ ★

હદ એક ક़िસ્મ કી સઝા હૈ જિસકી મિક़્દાર શરીઅત કી જાનિબ સે મુક़ર્રર હૈ, ઉસમેં કમી બેશી નહીં હો સકતી, ઈસકા નિફાઝ હાકિમે ઈસ્લામ

કે બગૈર જાઈઝ નહીં ઔર ઉસકે તખ્ફીફ વ તરહ્હુમ કા હક़ હાકિમે ઈસ્લામ કો ભી નહીં હૈ. હદ ક़ાયમ કરને કા મક़સદ લોગોં કો ઐસે કામોં સે રોકના હૈ જિનકી યહ સઝાએં હૈ ઔર જિસ પર હદ ક़ાયમ કી ગઈ, વહ જબ તક તૌબા ન કરે મહઝ હદ ક़ાયમ કરને સે પાક ન હોગા ઔર શર્ત યહ હૈ કે જિસ પર હદ ક़ાયમ હો ઉસકી અક़્લ દુરુસ્ત હો ઔર બદન સલામત. લિહાઝા પાગલ ઔર નશેવાલા જબ તક હોશ મેં ન આએ, બીમાર જબ તક તંદુરુસ્ત ન હો ઉસ વક્ત તક હદ ક़ાયમ ન કરેંગે. *(આલમગીરી વગૈરા)*

★ હુદૂદે શરઈય્યહ કે નિફાઝ કા મક़સદ ★

હુદૂદે શરઈય્યહ કે નિફાઝ કા મક़સદ આમ લોગોં કી ઈસ્લાહ ઔર ઈસ્લામી મુઆશરે કો પાકીઝા સે પાકીઝા તર બનાના હૈ. ઈસલિયે યહ હુક્મ દિયા ગયા કે હુદૂદે શરઈયા કે નિફાઝ કે વક્ત હુકૂમતે વક્ત કી મસ્લેહતોં કા આળે આના મસાલિહે શરઈય્યહ કા ક़िલઅ્ કમઅ્ કરના હૈ. લિહાઝા કિસી કો યહ ઈખ્તિયાર નહીં કે હુદૂદે શરઈય્યહ કે ઈજરા મેં દખલ અંદાઝી કરે. ચુનાંચે મુશાહદે મેં હૈ કે જબ ભી ઔર જહાં ભી હુદૂદે શરઈય્યહ કા નિફાઝ શરીઅત કે મુતાબિક़ હુવા વહાં મુઆશરે કો નાપાક ઔર ખરાબ કરનેવાલે ભયાનક જરાઈમ નહીં પાયે જાતે ઔર અગર હોં ભી તો શાઝો નાદિર, યાની બહુત કમ. ઔર જહાં મુસલમાનોં કી હુકૂમત હોને કે બાવુજૂદ ઉન હુદૂદ કા નિફાઝ નહીં હોતા વહાં ક़ત્લ વ ગારતગરી, ખૂનરેઝી, અગ્વા, આબરૂ રેઝી, જુવે બાઝી, શરાબ નોશી ઔર ઐસે હી દૂસરે ભયાનક જરાઈમ મેં રોઝ બરોઝ ઈઝાફા હી હોતા જા રહા હૈ.

ઝાહિર હૈ કે જબ મઝલૂમ કી દાદરસી ન હોગી તો વહ જોશે ઈન્તિક़ામ મેં દીવાનાવાર ઐસી હરકતેં કરેગા જિસસે ઝાલિમ કો ઝયાદા સે ઝયાદા નુકસાન પહુંચે ઔર નતીજા યહ હોગા કે સાહિબે ઈક્તિદાર કી એક જુર્મ કી તરફ સે ચશમપોશી દૂસરે ભયાનક જરાઈમ કો જન્મ દેને કા ઝરિયા હોગી. ઈસલિયે શરીઅત ઈસ્લામિયાને હુદૂદે શરઈય્યહ કે નિફાઝ મેં હાકિમે ઈસ્લામ કો ભી દખલ અંદાઝી સે બાઝ રખા તાકિ એક જાન કી

ખાતિર બીસિયોં જરાઈમ કા દરવાઝા ન ખુલને પાએ. ઔર ગૌર કિયા જાયે તો યહ સઝાએં સખ્ત ભી મુજરિમ કે લિયે સરાસર રહમત હી હૈ કે યહાં સઝા ભુગતને કે બાદ ઈન્શાઅલ્લાહ તઆલા ! વહાં પાક વ સાફ઼ ઉઠેગા ઔર ઉસ વક઼્ત ઉસકી ક઼દર હોગી કે દુન્યા મેં કૈસે સસતે (સઝા સે) છૂટા.

★ ખૌફ઼નાક સઝાયેં ★

ઝિના ઈતના બદ્તરીન ફેઅ્લ હૈ ઔર ઉસકા ઈર્તિકાબ કરનેવાલા ઐસા મલઊન હૈ કે બરોઝે ક઼યામત ઈસ ફેઅ્લ કા કરનેવાલા ખૂદ બખૂદ હશ્ર કે મેદાન મેં ઝાહિર હો જાયેગા.

ચુનાંચે હદીષે પાક મેં અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ઈર્શાદ ફ઼ર્માતે હૈં કે ઝાની બરોઝે ક઼યામત ઈસ હાલ મેં લાએ જાયેંગે કે ઉનકે ચેહરોં સે આગ ભળકતી હોગી ઔર શર્મગાહોં કી બદ્બૂ કે સબબ લોગોં કે દરમિયાન પહચાને જાયેંગે. ઉનકો મુંહ કે બલ ઝમીન પર ઘસીટા જાયેગા, ફિર જબ વહ જહન્નમ મેં દાખિલ કિયે જાયેંગે તો જહન્નમ કા દારોગા ઉનકો આગ કી ક઼મીસ પહનાએગા. અગર ઝાની કી ક઼મીસ કો ઊંચે પહાળ કી ચોટી પર સિર્ફ લમ્હા ભર કે લિયે રખ દિયા જાયે તો યક઼ીનન ! વહ પહાળ જલ કર રાખ કા ઢેર હો જાએ. ઉસકે બાદ જહન્નમ કા દારોગા ફિરિશ્તોં કો હુક્મ દેગા કે ઝાનિયોં કી આંખ કો આગ કી સલાઈયોં સે દાગ દો કે વહ હરામ કી તરફ઼ નઝરેં ડાલતે થે, ઔર આગ કી ઝંઝીરોં સે ઉનકે હાથ બાંધ દો કે યહ હરામ કી તરફ઼ હાથ બઢ્હાતે થે, ઔર આગ કી બેળિયાં ઉનકે પાઉં મેં પહના દો કે યહ હરામ કી તરફ઼ ચલતે થે. ચુનાંચે ફિરિશ્તે ઉનકે હાથોં કી આગ કી ઝંઝીરોં સે ઔર પાઉં કો આગ કી બેળિયોં સે જકળ દેંગે ઔર આંખોં કો આગ કી સલાઈયોં સે દાગ દેંગે, જિસકી તકલીફ઼ સે વહ ચીખ પુકાર કરેંગે ઔર કહેંગે, અય ફિરિશ્તો ! હમ પર રહમ કરો ઔર સિર્ફ લમ્હા ભર કે લિયે હી હમ પર સે ઈસ અઝાબ મેં કમી કર દો ! મગર ફિરિશ્તે કહેંગે, હમ તુમ પર કૈસે રહમ કરેં જબ કે રબ્બુલ આલમીન ખુદાએ ક઼હ્હાર વ જબ્બાર જલ્લ જલાલુહૂ તુમ પર ગઝબનાક હૈ. *(કુર્તુલ ઐન)*

★ પહાળ રેઝા રેઝા ★

રિવાયત હૈ કે હઝરત મૂસા عليه السلام ને ઝાની કી સઝા કે બારે મેં અલ્લાહ તઆલા સે પૂછા તો રબ તઆલાને ફ઼ર્માયા, મૈં ઉસે આગ કી ઝિરહ પહનાઉંગા, વહ ઐસી વઝની હૈ કે અગર બહુત બળે પહાળ પર રખ દી જાએ તો વહ ભી રેઝા રેઝા હો જાયે. કહતે હૈં ઈબ્લીસ કો હઝાર બદ્કાર મર્દોં સે એક બદ્કાર ઔરત ઝયાદા પસંદ હોતી હૈ. મસાબીહ મેં ઈર્શાદે રસૂલે અકરમ ﷺ હૈ, જબ બંદા ઝિના કરતા હૈ તો ઉસકા ઈમાન નિકલ કર ઉસકે સર પર છત્રી કી તરહ મુઅલ્લક઼ રહતા હૈ ઔર જબ વહ ઉસ ગુનાહ સે ફ઼ારિગ હોતા હૈ તો ઉસકા ઈમાન ફિર લૌટ આતા હૈ.

★ ઝિના કા અંજામ ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝિના જૈસે ક઼બીહ ફેઅલ સે અલ્લાહ ઔર ઉસકે પ્યારે રસૂલ ﷺ કી નારાઝગી ઔર દોનોં જહાં મેં રુસ્વાઈ કા તૌક઼ ગલે મેં પળતા હી હૈ, ઉસસે મઝીદ નુકસાનાત યહ હોતે હૈં કે ઝિના કરને સે ઘર, દુકાન, તિજારત સે બરકત ઉઠ જાતી હૈ, ચેહરે કી રૌનક ખત્મ હો જાતી હૈ ઔર નહૂસત છા જાતી હૈ, ફિક્ર ઔર પરેશાની મેં ગિરફ઼્તાર હોકર યહ હરકત કરનેવાલા ઝલીલ વ ખ્વાર, બીમાર ઔર નાદાર હોકર બેબસ હો જાતા હૈ, ઉસકી ઈઝ્ઝત કે સાથ સાથ ખાનદાન કી ઈઝ્ઝત વ આબરૂ કા જનાઝા ભી નિકલ જાતા હૈ.

★ ઝિના સાઈન્સ કી નઝર મેં ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝિના કી તબાહકારિયોં સે મુઆશરા હી મુતઅષ્ષિર નહીં હોતા બલ્કિ ઝિનાકાર મર્દ વ ઔરત કો અક્ષર આતિશક (એક જિન્સી બીમારી **Sexually Transmitted Dieses** સેક્સુઅલી ટ્રાંસમિટેડ ડિઝીઝ) ઔર સોઝાક (એક બીમારી જિસકી વજહ સે પેશાબ મેં જલન પૈદા હોતી હૈ) જૈસે મોહલિક અમ્રાઝ પૈદા હો જાતે હૈં. આતિશક જરાસીમ લંબે ઔર લહરદાર હોતે હૈં, શર્મગાહ પર એક ગંદા ઔર પીપ સે ભરા હુઆ ફોળા ઉસે આતિશક કહતે હૈં,

ઉસમેં ખારિશ, દર્દ ઔર જલન ભી હોતી હૈ ઔર ઉસકા અષર સારે જિસ્મ મેં ફૈલ જાતા હૈ, ઉસકી વજહ સે ઈન્સાન અંધા ઔર કોળી ભી હો જાતા હૈ, ગુઠિયા (ઝોળોં કા દર્દ) કા શિકાર ભી હો જાતા હૈ, અગર મહીનોં ઈલાજ કરાને કે બાદ આરામ ભી હો જાએ તો ઉસકા અષર આઈન્દા નસ્લોં તક રહતા હૈ યાની બાપ કા મઝ બેટે ઔર પોતે મેં મુન્તક़िલ હો જાતા હૈ. સોઝાક કી વજહ સે ફરીક़ૈન કે પેશાબ કે મક़ામ કે અંદુરૂની ઝિલ્લિયોં મેં જરાસીમ કી મૌજૂદગી સે વર્મ, પીપ, જલન ઔર દીગર તકાલીફ કા સામના કરના પળતા હૈ. ગ્રામ નેગેટિવ ઈન્ટર સેલ્યુલર યહ જરષૂમે આમ તૌર પર બદ્કાર ઔરતોં સે ઝિનાકારી કે નતીજે મેં એક દૂસરે મેં મુન્તક़िલ હો જાતે હૈં. જબ ઈન જરાસીમ કા અષર મની બનાને વાલે અઅ્ઝા (ખુસ્યતૈન) મેં પહુંચ જાતા હૈ તો મર્દ બાંઝ હો જાતા હૈ. લિહાઝા ઝિના જૈસે ગુનાહ જિસકા દુન્યા વ આખિરત મેં નુક़્સાન હી નુક़્સાન હૈ, ઉસસે બચના ઝરૂરી હૈ, તાકિ ખૂદ ઔર અહલે અયાલ, મુઆશરા ઈન તમામ બીમારિયોં ઔર બુરાઈયોં સે મહફૂઝ રહ સકે. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહમેં દુઆ હૈ કે હમેં ઈસ ખતરનાક ગુનાહ સે બચને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ ઝિના કી નહૂસત ★

હુઝૂર સૈયદે આલમ ફખ્રે આદમ વ બની આદમ عليه السلام ને ફર્માયા કે, અય લોગો ! ઝિના સે બચો ઈસલિયે કે ઝિના મેં છે ખરાબિયાં હૈં, તીન દુન્યા મેં ઔર તીન આખિરત મેં.

તીન દુન્યા મેં યહ હૈં :–

૦૧. ઈઝ્ઝત વ આબરૂ ખત્મ હો જાતી હૈ.

૦૨. તંગદસ્તી પૈદા હોતી હૈ.

૦૩. ઉમ્ર કમ હો જાતી હૈ.

તીન આખિરત મેં યહ હૈં :–

૦૧. અલ્લાહ તઆલા નારાઝ હોગા.

૦૨. હિસાબ સખ્ત હોગા.

૦૩. જહન્નમ કા અઝાબ હોગા.

★ નફ્સે અમ્મારા કા ઝિના ★

નફ્સે અમ્મારા કા ઝિના યહ હૈ કે આદમી શૈતાન કે તસર્રૂફાત કે સામને સરે તસ્લીમ ખમ કર દે ઔર દુન્યા કે ઉમૂર મેં મુનહમિક હો જાએ ઔર ઉન આમાલ કા ઈરતિકાબ કરે જિન સે અલ્લાહ તઆલાને મના ફર્માયા હૈ.

★ રૂહ કા ઝિના ★

રૂહ કા ઝિના યહ હૈ કે વહ દુન્યા ઔર ઉસકી શહવાત કી તરફ ઝુક જાએ ઔર ઉન ખ્વાહિશાત કે તસવ્વુરાત મેં ડૂબ જાએ જિન સે અલ્લાહ તઆલા ને રોકા હૈ. લિહાઝા મો'મિનોં કો હુક્મ દિયા ગયા કે નફ્સ ઔર રૂહ કો ભૂખા રખ કર શહવાત ઔર ઉનકી જુમ્લા તમન્નાઓં સે ઉન્હેં દૂર કર દો, ઈસ તરહ સે નફ્સ વ રૂહ કા તઝ્કિયા હોગા. ઐસી સઝા સે નફ્સ વ રૂહ કો દૌલતે અદબ નસીબ હોતી હૈ. અલ્લાહ તઆલા કુર્આને પાક મેં ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ : "وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِيْ دِيْنِ اللّٰهِ" "અગર તુમ્હેં અલ્લાહ તઆલા કે સાથ મહબ્બત હૈ તો ઉસકે મુખાલિફીન સે ઈનાદ રખો. નફ્સ વ રૂહ જબ અહકામે ઈલાહિયા કી મુખાલફત કરેં તો ઉન પર રહમ મત કરો, ઈસલિયે કે ઉન પર રહમ કરના અપને ઉપર ઝુલ્મ કરના હૈ, ઔર જો નફ્સ વ રૂહ પર રહમ કરતે હૈં વહ અંજામ સે બેખબર હૈં. ઈસલિયે કે વહ નફ્સ વ રૂહ કી ગુલામી કી વજહ સે ઉનકા તઝ્કિયા વ તસ્ફિયા નહીં કર સકતે.

★ બર્બાદી કી વજહ ★

નફ્સ વ રૂહ કી ગુલામી કા શિકાર બંદા અપની દુન્યા વ આખિરત કી બર્બાદી કા શિકાર હો જાતા હૈ. ઉસકો મિષાલ સે યૂં સમઝેં કે યહ બંદા ઉસ શખ્સ કી તરહ હૈ જો અપને બીમાર બચ્ચે કા ઈલાજ ઈસ લિયે નહીં

કરતા કે ઈન્જક્શન કી સૂઈ ચુમને કી તકલીફ બચ્ચે કો ન હો જાએ. જબ કે ઉસ શખ્સ કે બચ્ચે પર યહ શફ઼્ક્ત બચ્ચે કે લિયે ન સિર્ફ યહ કે નુક઼્સાનદેહ હૈ બલ્કે મૌત કા સબબ હૈ. બસ ઐસે હી નફ઼્સ વ રૂહ પર રહમ કરકે ઉનકી હર બાત કુબૂલ કરકે ઉસકી ગુલામી કા શિકાર હોનેવાલા બંદા અપની દુન્યા વ આખિરત કા નુકસાન કરતા હૈ. ઈસલિયે કે મર્ઝ સે મરીઝ તબાહ વ બર્બાદ હોતા હૈ ઐસે હી નફ઼્સ વ રૂહ અગર અહકામે ખુદાવંદી કી મુખાલફ઼ત કરેં તો યહ મુખાલફ઼ત બંદે કો તબાહ વ બર્બાદ કર દેતી હૈ.

★ દાના વહ હૈ ★

બુઝુર્ગાને દીન અપની ખાનક઼ાહોં મેં નફ઼્સ વ રૂહ કે તઝ્કિ્યા વ તસ્ફિયા મેં જો ખુસૂસી તવજ્જોહ દેકર મુરીદીન વ મુઅ્તક઼િદીન કો દારૈન મેં પેશ આનેવાલે નુક઼્સાનાત સે બચાતે હૈં, લિહાઝા દાના વહ હૈ જો ઈન્સાન અલ્લાહવાલોં કી સોહબત ઈખ્તિયાર કરે ઔર હર વક઼્ત અપને નફ઼્સ કી ગોશમાલી કરે ઔર રૂહ કો સંવારને મેં કભી કોતાહી ન કરે. ઝરૂરી હૈ કે નફ઼્સ કી ગોશમાલી ઔર રૂહ કી તાદીબ કે લિયે શૈખે કામિલ કી ખાસ તવજ્જોહ કા મર્કઝ બને તાકિ વહ સિરાતે મુસ્તક઼ીમ પર ચલને કે લિયે દોનોં જહાન મેં રહનુમાઈ કરેં ઔર વહી સહીહ રાહ હૈ જિસ પર ચલકર બંદા મંઝિલે મક઼્સૂદ તક પહુંચ સકતા હૈ ઔર વહી દાના હૈ.

★ અઝાબે ઈલાહી ★

હુઝૂર તાજદારે મદીના અરવાહુના ફિદાહુ ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા, જિસ બસ્તી મેં ઝિના ઔર સૂદ ઝાહિર હો જાએ તો ઉન્હોંને અપને લિયે અલ્લાહ તઆલા કે અઝાબ કો હલાલ કર લિયા.

એક હદીષ શરીફ઼ મેં હૈ, સાતોં આસ્માન ઔર સાતોં ઝમીનેં બૂઝ્હે ઝાની પર લઅ્નત કરતી હૈં, ઔર ઝાનિયોં કી શર્મગાહ કી બદ્બૂ જહન્નમવાલોં કો ઈઝા દેગી.

નીઝ ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા, જિસ ક઼ૌમ મેં ઝિના ઝાહિર હોગા ક઼હત મેં ગિરફ઼્તાર હોગી ઔર જિસ ક઼ૌમ મેં રિશ્વત કા ઝહૂર હોગા વહ રોઅબ મેં ગિરફ઼્તાર હોગી (દૂસરે સે મરઊબ ઔર ખૌફ઼ઝદા રહેગી).

★ ઝાની કા ઈમાન ★

બુખારી વ મુસ્લિમ મેં હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફ઼ર્માયા, ઝિના કરનેવાલા જબ ઝિના કરતા હૈ તો મો'મિન નહીં રહતા, ઔર ચોર જિસ વક઼્ત ચોરી કરતા હૈ મો'મિન નહીં રહતા, ઔર શરાબી જિસ વક઼્ત શરાબ પીતા હૈ મો'મિન નહીં રહતા. ઔર નસાઈ કી રિવાયત મેં હૈ કે જબ કોઈ ઈન અફ઼્આલ કો કરતા હૈ તો ઈસ્લામ કા પટ્ટા અપની ગર્દન સે નિકાલ દેતા હૈ. ફિર અગચ સચ્ચે દિલ સે તૌબા કર લે તો અલ્લાહ તઆલા ઉસકી તૌબા કુબૂલ ફ઼ર્માતા હૈ.

★ આગ કે તન્નૂર મેં ★

સૈયદુલ મુહદ્દિષીન હઝરત ઈમામ બુખારી رحمۃ اللہ علیہ ને અપની કિતાબ સહીહ બુખારી શરીફ઼ મેં એક તવીલ હદીષ રિવાયત કી હૈ કે હુઝૂરે અક઼્દસ ﷺ ફ઼ર્માતે હૈં : રાત મેં મૈંને દિખા કે દો શખ્સ મેરે પાસ આએ ઔર મુઝે ઝમીને મુક઼દ્દસ કી તરફ઼ લે ગએ (ઈસ હદીષ શરીફ઼ મેં ચંદ મુશાહેદાત બયાન ફ઼ર્માએ ઉનમેં એક યહ ભી હૈ, હમ મઝમૂન કી મુનાસબત સે પેશ કર રહે હૈં કે હુઝૂર ﷺને ફ઼ર્માયા) હમ એક સૂરાખ કે પાસ પહુંચે જો તન્નૂર કી તરહ ઉપર સે તંગ હૈ ઔર નીચે કુશાદા, ઉસમેં આગ જલ રહી હૈ ઔર ઉસ આગ મેં કુછ મર્દ ઔર ઔરતેં બરહના હૈં. જબ આગ કા શોલા બુલંદ હોતા હૈ તો વહ લોગ ઉપર આ જાતે હૈં ઔર જબ શોલે કમ હોતે હૈં તો શોલે કે સાથ વહ ભી અંદર ચલે જાતે હૈં. (યહ કૌન લોગ હૈં ? ઉનકે મુતઅલ્લિક઼ બયાન ફ઼ર્માયા કે) યહ ઝાની મર્દ ઔર ઝાની ઔરતેં હૈ. *(ઈસ્લામ મેં પર્દા : ૨૦)*

★ બર્બાદી હી બર્બાદી ! ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઝિના જૈસે બદ્તરીન ફેઅ્લ સે અલ્લાહ જલ્લ જલાલુહૂ ઔર ઉસકે પ્યારે મહબૂબ ﷺકી નારાઝગી બંદે કા મુક઼દ્દર તો બન હી જાતી હૈ ઉસકે સાથ સાથ ઈસ ફેઅ્લ કે ઈરતિકાબ કરનેવાલોં કો જો દુન્યવી નીઝ જિસ્માની નુક઼્સાનાત હોતે હૈં ઉસકે તસવ્વુર

સે હી અક્લે ઈન્સાની કાંપ જાતી હૈ. ઝૈલ મેં હમ રો–નુમા હોને વાલે ચંદ નુક્સાનાત કી ઝલકિયાં પેશ કર રહે હૈં :–

૦૧. બલાઓં કા નુઝૂલ હોતા હૈ.

૦૨. દુશ્મન ગ઼લ્બા પાતા હૈ.

૦૩. રિઝ્ક મેં તંગી આતી હૈ.

૦૪. ઈઝ્ઝત વ હૈબત કા નુક્સાન હોતા હૈ.

૦૫. ઉમ્ર સે બરકત જાતી હૈ.

૦૬. મુલ્ક વ દૌલત મેં બર્બાદી આતી હૈ.

૦૭. નિત નઈ બીમારિયાં ફ઼રોગ પાતી હૈં.

૦૮. દુઆએં કુબૂલિયત સે મહરૂમ રહતી હૈં.

૦૯. અઝાબે ખુદાવંદી કિસી ન કિસી શક્લ મેં તબાહી ફૈલાતા હૈ.

૧૦. રૂહ કી નૂરાનિયત પર નફ્સ કી ઝુલ્મત વ તારીકી ગ઼લ્બા પા લેતી હૈ.

૧૧. ઝિના કા મુરતકિબ મર જાએ તો અઝાબે આખિરત કા સિલસિલા શુરૂ હો જાતા હૈ. *(ઈસ્લામ મેં પર્દા : ૨૦)*

મૌલાએ કરીમ અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે સદક઼ા વ તુફૈલ તમામ મુસલમાનોં કો ઈસ્લામી તા'લીમાત પર અમલ પૈરા રહને કી તૌફીક઼ અતા ફર્માએ ઔર હમેં દારૈન મેં ઈઝ્ઝત વ સુર્ખરૂઈ સે સરફ઼રાઝ ફર્માએ.

અબ હમ ઝૈલ મેં ઈસ્લામી માહૌલ મેં ઈફ્ફત વ પાકદામની કી ઝિંદગી ગુઝારનેવાલે સાલેહ અફ઼રાદ કે ચંદ વાક઼િઆત પેશ કરતે હૈં જિન્હોંને મહઝ ખૌફે ઈલાહી કી બુન્યાદ પર ઝિંદગી ગુઝારને કા વહ અનમોલ નમૂના મિલ્લત કે સામને પેશ કિયા કે અગર આજ મુસલમાન ઉનકે ઉસ્વએ હસ્ના પર અમલ કરે તો ઉસકી દુન્યા ઔર આખિરત દોનોં સંવર જાએગી.

★ ઝિના સે તૌબા પર ઈન્આમ ★

દૌરે ક઼દીમ મેં એક ક઼સ્સાબ અપને હમસાએ કી બાંદી પર આશિક઼

હો ગયા, ઉસસે મિલને કે હીલે બહાને ઢૂંઢતા મગર મૌક઼ા નસીબ ન હોતા. ઈત્તિફ઼ાક઼ સે પળોસીને અપની બાંદી કો કિસી કામ સે ક઼રીબ કે ગાંવ ભેજા. ઉસકા આશિક઼ ઝાર ભી મૌક઼ા ગ઼નીમત જાન કર ચલ પળા, તન્હાઈ હુઈ તો મતલબ બરઆરી કી બાતેં કરને લગા.... બાંદીને કહા, જિતના તૂ મુઝે ચાહતા હૈ ઉસસે ઝયાદા મૈં તુઝે ચાહતી હૂં, તેરે દિલ મેં જિતની તલબ હૈ મેરા દિલ તુઝ સે મિલને કે લિયે ઈસસે કહીં ઝયાદા બેક઼રાર હૈ, મગર ઐસા નહીં હો સકતા, ક્યોંકિ મુઝે ખુદાએ તઆલા સે ખૌફ લગતા હૈ. ક઼સ્સાબને કહા, અગર તૂ ખુદા સે ખાઈફ હૈ તો મૈં ભી ખુદા સે ક્યો ન ડરૂં ? આઓ ! હમ દોનોં ઈરાદાએ બદ સે બાઝ રહને કા અહદ કરેં. આશિક઼ બેતાબ ઉસકે બાદ લૌટ પળા. ઈસી દૌરાન ઉસે શિદ્દત કી પ્યાસ મહસૂસ હુઈ, ધૂપ કી તમાઝતને ઉસે પરેશાન કર દિયા, બેહાલ હોકર લળખળાને લગા. ઉસી રાહ સે પહલે કે અંબિયા મેં સે કિસી કા ક઼ાસિદ ગુઝર રહા થા, ઉસકી પ્યાસ કા હાલ દેખકર રૂક ગયા ઔર મશવરા દિયા કે આઓ ! હમ દોનોં ખુદા સે દુઆ કરેં કે ગાંવ પહુંચને તક હમ પર અબ્ર કા સાયા ભેજ દે. આશિક઼ને કહા : મૈં અપને ઝખીરએ માલ મેં કોઈ ઐસી નેકી નહીં પાતા જિસકે ઝરિયે ઈતની બળી દુઆ કરું, અલબત્તા ! તુમ નબી કે ક઼ાસિદ હો તુમ દુઆ કરો. ક઼ાસિદ ને કહા, બેહતર હૈ મૈં દુઆ કરતા હૂં તુમ અમીન કહો. અલગરઝ દોનોં ને ઈલ્તિજા કી ઔર બાદલ કા એક ટુકળા ઉનકે સરોં પર સાયા ફિતન હો ગયા. દોનોં જબ ગાંવ મેં દાખિલ હુએ ઔર દોનોં કી રાહેં જુદા જુદા હોને લગીં, ક઼સ્સાબ અપને ઘર કી તરફ઼ ચલા ઔર ક઼ાસિદને અપની રાહ પકળી, તો બાદલ ક઼સ્સાબ કે ઉપર સાયા બનકર રહા. નબી કા ક઼ાસિદ યહ દેખકર લૌટા ઔર પૂછને લગા, તુમ તો કહતે થે તુમને કોઈ ક઼ાબિલે ક઼દ્ર નેકી નહીં કી ! તો યહ અષરાત કૈસે ઝાહિર હો રહે હૈં ? ફિર આશિક઼ ક઼સ્સાબ ને અપની તૌબા કા વાક઼િઆ કહ સુનાયા. ક઼ાસિદ પુકાર ઉઠા : ખુદા કે નઝદીક તૌબા કરનેવાલે કા મક઼ામ નિહાયત બુલંદ હૈ.

★ ઝિના સે બચને પર ઈન્આમ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما ફર્માતે હૈં કે મૈંને હુઝૂર ﷺ સે

સુના કે ઝમાનાએ ગુઝિશ્તા મેં તીન આદમી કહીં જા રહે થે. રાત કો એક ગાર મેં ઠહરે. એક પત્થર પહાળ સે ગિરા કે ઉસસે ગ઼ાર કા મુંહ બંદ હો ગયા. આપસ મેં કહને લગે અપને અપને અમલે સાલેહ કો યાદ કર કે અલ્લાહ સે દુઆ માંગો શાયદ ઉનકી બરકત સે યહ પત્થર સરક જાએ.

પહલેને કહા કે ઈલાહી ! તૂ જાનતા હૈ કે મેરે માં બાપ બૂઢ્હે થે ઔર મૈં શામ કો ખાના પહલે ઉનકો ખિલા દેતા થા ફિર ઘર વાલોં ઔર જાનવરોં કો દેતા થા. એક રોઝ મુઝે ચારા લાને મેં દેર હો ગઈ તો વહ સો ગએ. ઉનકે લિયે દૂધ દોહ કર ઉનકે પાસ લે ગયા તો ઉન્હેં સોતા પાયા. મુઝે જગાના ના મુનાસિબ નઝર આયા, પ્યાલા હાથ મેં લિયે ઉનકે પાસ સુબહ તક ખળા રહા. મેરે બચ્ચે મેરે પાંવ પકળ કર રોતે રહે મગર મૈંને મા બાપ સે પહલે ઉનકો દેના અચ્છા ન જાના. જબ સુબહ કો વહ જાગે ઔર પી ચુકે ફિર ઔરોં કો દિયા. ઈલાહી અગર તૂ જાનતા હૈ કે યહ કામ મૈંને તેરી રઝા કે લિયે કિયા હૈ તો ઈસ બલા સે નજાત દિલા. ઉસકી દુઆ સે પત્થર ઈતના હટ ગયા કે આસ્માન નઝર આને લગા.

દૂસરે ને કહા, ઈલાહી ! તૂ જાનતા હૈ કે મૈં અપને ચચા કી લળકી પર આશિક઼ થા ઔર ઉસસે બુરી ખ્વાહિશ ઝાહિર કી મગર ઉસને ઈન્કાર કર દિયા. જબ ઉસકો ક઼હત સાલી મેં તકલીફ હુઈ તો મેરે પાસ આઈ. મૈંને એક સો બીસ અશરફિયાં દીં બશર્તે કે મેરે મક઼સદ મેં મુઝ સે ઈન્કાર ન કરે, ઉસને મેરા કહના માન લિયા. લેકિન મૈંને ઉસસે સોહબત કરના ચાહા તો ઉસને કહા કે અલ્લાહ કા ખૌફ કર ! નાહક઼ મેરી બેઈઝ્ઝતી ન કર ! મૈં ડર ગયા ઔર ઉસકો છોળ દિયા ઔર જો કુછ દે ચુકા થા વહ ન લિયા ઔર મહબ્બત ભી બદ્સ્તૂર રખી. ઈલાહી ! અગર મૈંને યહ અમ્ર તેરે ખૌફ સે છોળા થા તો હમારી મુસીબત ટાલ દે ! ઉસકી દુઆ સે વહ પત્થર થોળા ઔર સરક ગયા મગર ઐસા રાસ્તા ન હુઆ કે ઉસમેં સે નિકલ સકેં.

તીસરેને કહા, ઈલાહી ! મૈંને એક બાર ચંદ મઝદૂરોં કો કામ પર લગાયા થા ઔર તમામ કી મઝદૂરી અદા કર દી થી. મગર એક મઝદૂર અપની મઝદૂરી છોળ કર ચલા ગયા. મૈંને ઉસ માલ કો ઉસકે પીછે

બળ્હાયા, યહાં તક કે બહુત સા માલ હો ગયા. જબ એક મુદ્દત કે બાદ મઝદૂર માંગને આયા તો મૈંને જિસ ક઼દર ઉસકા માલ થા ઊંટ ઔર ગાય ઔર બકરી સબ દિખાયા ઔર કહા કે યહ સબ તેરા હૈ. ઉસને કહા કે બંદએ ખુદા ક્યા હંસી કરતે હો ?! મૈંને કહા, હંસી નહીં હૈ, યહ તેરી હી મઝદૂરી કી તિજારત સે હુએ હૈં, ઈનકો લ જા. વહ ઉન સબકો હાંક કર લે ગયા ઔર કુછ ન છોળા. ઈલાહી ! અગર મૈંને યહ તેરી રઝા કી ખાતિર કિયા થા તો હમકો ઈસ બલા સે નજાત અતા ફ઼ર્મા. પસ ઉસકી દુઆ કે બાદ વહ પત્થર બિલ્કુલ અલાહેદા હો ગયા ઔર સબને અપની અપની રાહ લી.

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ વાક઼િએ સે યહ બાત વાઝેહ હો રહી હૈ કે અગર બંદા અપની ઝિંદગી કે હર કામ મેં ખૌફ઼ ખુદા ﷻ ઔર શર્મે નબી ﷺ કો પેશે નઝર રખે ઔર હર બુરાઈ, ગુનાહ કે સરઝદ હોને કે વક઼્ત ઉનકા તસવ્વુર જમા લે ઔર ફિર વહ ગુનાહોં સે મહઝ ઉનકી રઝા વ ખુશ્નૂદી કે લિયે બચ જાયે તો યક઼ીન જાનિયે ઐસે હી બંદે કે લિયે અલ્લાહ ﷻ કી રહમતેં ઈન્આમ કી શકલ મેં રૂએ ઝમીન પર બંદે કો તલાશ કરતી રહતી હૈં ઔર દેખતે હી દેખતે બંદા અપની તમામ મુસીબતોં સે નજાત ઔર છૂટકારા પા જાતા હૈ ઔર ઉસે ઐસા દાઈમી સુકૂન વ ક઼રાર મયસ્સર આ જાતા હૈ કે દુન્યાવાલે ઉસે દેખકર અન્ગુશ્ત બદન્દાં રહતે હૈં. અલ્લાહ ﷻ અપને પ્યારે હબીબ ﷺ કે સદક઼ે હમ તમામ કો અપની રઝાવાલી ઝિંદગી નસીબ ફ઼ર્માએ.

★ ઝિના સે બચને કે તરીક઼ે ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જિસ તરહ ઈન્સાન નફ્સ વ શૈતાન કે ફ઼રેબ મેં આકર ઝિના જૈસે બદ્તરીન ફે'અ્લ કા મુર્તકિબ હોતા હૈ ઐસે હી ઈન્સાન ખુદા વ રસૂલ عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ કા ખૌફ઼ રખે ઔર અપને અઅ્ઝા પર ઈસ્લામી ક઼વાનીન કા પહરા બિઠા દે મષલન્ આંખ, દિલ, હાથ, પાંવ વગૈરા પર ઈસ્લામી ફિક્ર કો ગ઼ાલિબ રખે તો ઐસા બંદા યક઼ીનન ! ગુનાહોં સે બઆસાની બચ સકતા હૈ. હમ ઝૈલ મેં ઈસ અઝીમ ફિત્ને સે બચને કી તરકીબેં બયાન કર હે હૈં.

- ફિત્નએ ઝિના સે બચને કે લિયે નઝરોં કો નીચી રખેં.
- ઔરતેં અજનબી મર્દોં સે નરમ ઔર લચકદાર ગુફ્તગૂ કરને સે કતઅન પરહેઝ કરેં.
- ગૈ૨ મહરમ કી આવાઝ, ઝેવરોં કી ઝન્કાર, ગાને બજાને કી આદત, ઐસી મહફિલોં સે હમેશા પરહેઝ લાઝિમ કર લેં.
- ઔરતેં હરગિઝ ખુશ્બૂ ન ઈસ્તેમાલ કરેં, ક્યોંકિ ખુશ્બૂ ભી હૈજાન પૈદા કરતી હૈ યાની શહવત કો ઉભારતી હૈ.
- ઉરયાનિયત સે પરહેઝ કરેં, ક્યોંકિ ઈસ્લામ મેં લિબાસ કી અહમિયત વ ઝીનત સે ઝયાદા બદન કો છુપાના ઝરૂરી હૈ ઔર વહ ઔરત ઔર મર્દ દોનોં કો અપને અપને જિસ્મ કે વહ હિસ્સે છુપાના ઝરૂરી હૈ જિન મેં જિન્સી કશિશ પાઈ જાતી હૈ, નીઝ ઔરત કો ગૈ૨ મર્દોં સે પૂરા જિસ્મ છુપાના ઝરૂરી હૈ.
- ઉરયાનિયત સે પરહેઝ ઈસલિયે ભી ઝરૂરી હૈ કે ઈસ્લામી ક़ાનૂન ઐસી બેહયાઈ કો કિસી હાલ મેં બર્દાશ્ત નહીં કરતા.
- ઝરૂરી હૈ કે મિયાં, બીવી ખૂદ ભી કિસી કે સામને ઐસી હરકાત વ સકનાત સે પરહેઝ કરેં જો ઉન્કી તન્હાઈ કી હરકતેં હૈં. ઈસ્લામ તો યહ ભી પસંદ નહીં કરતા કે મિયાં બીવી એક દૂસરે કે સામને બિલા ઝરૂરત નંગે હો.

★ મિયાં બીવી ભી પર્દા કરેં ★

ઈબ્ને માજહ શરીફ કી રિવાયત હૈ કે અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ઈર્શાદ ફ઼ર્માતે હૈં, જબ તુમ મેં કોઈ અપની બીવી કે પાસ જાએ તો વહ પર્દા કરે, બિલ્કુલ નંગે ન હોં ગધોં કી તરહ. *(ઈબ્ને માજહ)*

ઔર તિર્મિઝી શરીફ કી રિવાયત હૈ કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ઈર્શાદ ફ઼ર્માતે હૈં કે જબ તુમ મેં સે કોઈ બરહના (નંગેપન કી હાલત મેં) હો તો વહ ફિરિશ્તે જો ઉસ પર મુતઅય્યન હૈં ઉસસે જુદા હો જાતે હૈં સિવાએ રફએ હાજત ઔર મુબાશરત કે. *(તિર્મિઝી શરીફ)*

હઝરત સફ઼વાન બિન અસ્સાલ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર ﷺ ને આયાતે બય્યિનાત કા ઝિક્ર કરતે હુએ ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા કે શિર્ક ન કરો, ચોરી ન કરો, ઝિનાકારી ન કરો ઔર ઉસ જાન કો ક़ત્લ ન કરો જિસકો અલ્લાહને હરામ ફ઼ર્માયા હૈ મગર હક़ કે સાથ, કિસી બેક़ુસૂર કો બાદશાહ કે સામને ક़ત્લ કે લિયે પેશ ન કરો, જાદૂ મત કરો, સૂદ મત ખાઓ, કિસી પાક દામન ઔરત કો ઝિના કી તોહમત ન લગાઓ, જિહાદે કુફ્ફાર કે વક़્ત મૈદાને જંગ છોળ કર ન ભાગો ઔર ખાસ યહૂદિયોં કે લિયે યહ કે સનીચર કે દિન કા એહતિરામ કરેં. *(મિશ્કાત, અબૂ દાઉદ વ તિર્મિઝી)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્બાન જાઈયે ઈસ્લામ કે પાકીઝા નિઝામ પર કે ઉસને મિયાં બીવી કી મુલાક઼ાત કો અહમ દર્જા હી નહીં બલ્કે પ્યારે આક઼ા ﷺ ને અપની અહમ તરીન સુન્નત ક઼રાર દિયા. જૈસા કે રહ઼મતે આલમ ﷺ કે ફ઼ર્માન કા ખૂદ મફ઼હૂમ હૈ. ઉસસે મુંહ મોળનેવાલા નબી ﷺ સે દૂર હો જાતા હૈ મગર ઐસે આલમ મેં મિયાં બીવી કો ખુસૂસી તાકીદ કી જા રહી હૈ કે વહ અપને મખ્સૂસ અમલ કે વક़્ત ભી પર્દા કરેં. ગ઼ૌર કરને કા મક઼ામ યહ હૈ કે ઈસ્લામ ઐસે નાઝુક મોળ પર ભી પર્દે કી પાબંદી બજા લાને કા હુક્મ સાદિર ફ઼ર્મા રહા હૈ. તો ભલા બાઝાર, ગાર્ડન, સૈર વ તફ઼રીહ ગાહ વગૈરા મેં બેપર્દા હોને કી કૈસે ઈજાઝત દેગા ? કે બેપર્દગી હી મુઆશરે કે અખ્લાક़ી બિગાળ કા સબબ હૈ. મિયાં બીવી કો ભી ખુસૂસી મૌક़ે પર પર્દે કી પાબંદી કરને કા સબબ યહી હૈ કે આને વાલી નસ્લોં કી અખ્લાક़ી નશો નુમા હોતી હૈ. અલ્લાહ તઆલા હમેં હર હાલ મેં મુઆશરે કી ઈસ્લાહ કરને ઔર અપની ઔર અપને પ્યારે મહૂબબ ﷺ કી રઝા જોઈ કી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْم عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْم

લવાતત કી નહૂસત

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! લવાતત ઐસા ગંદા ઔર ઘિનૌના કામ હૈ જો ઝિના સે બદ્તર ઔર ગુનાહે કબીરા હૈ ઔર જહન્નમ મેં લે જાનેવાલા ફેઅ્લ હૈ. અલ્લાહ તઆલાને કુર્આને મજીદ મેં क़ૌમે લૂત કો જિન્હોંને સબસે પહલે યહ ફેઅ્લે બદ કિયા થા બાર બાર બદ્તરીન મુજરિમ क़રાર દિયા ઔર કુર્આને મજીદ મેં કહીં ઉન લોગોં કો કહીં "مُجْرِمِيْنَ" કહીં "مُسْرِفِيْنَ" કહીં "ظَالِمِيْنَ" કહીં "فَاسِقِيْنَ" ફર્માયા. મુજરિમ કા મઅ્ના હૈ જુર્મ કરનેવાલા, મુસ્રિફ કા મઅ્ના હૈ કિસી ચીઝ કો નાજાઈઝ તરીક़ે પર ઈસ્તેમાલ કરનેવાલા, ઝાલિમ કા મઅ્ના હૈ કિસી ચીઝ કો ઉસકે ग़ૈર મહલ મેં રખનેવાલા ઔર ફાસિક़ કા મઅ્ના ઉન બાતોં કા મુરતકિબ હોનેવાલા જો ઈન્દશશરઅ નાજાઈઝ યા હરામ હોં. અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને ઈસ બદ્ ફેઅલી મેં મુબ્તલા લોગોં કો ઈન અલ્फાઝ સે યાદ કરકે ઉન લોગોં કે જુર્મોં કા એલાન ઔર ઈસ ફેઅ્લે બદ્ કી મઝમ્મત કા બયાન ફર્માયા.

★ લવાતત કી ઈબ્તિદા ★

ઈસ બદ્ અમલી કી ઈબ્તિદા કિસ તરહ હુઈ ઈસકે હવાલે સે સાહિબે રૂહુલ મઆની તહરીર ફર્માતે હૈં કે શહરે સદૂમ જહાં क़ૌમે લૂત આબાદ થી, ઉસકી બસ્તિયાં બહુત આબાદ ઔર નિહાયત સરસબ્ઝ વ શાદાબ થીં, વહાં તરહ તરહ કે અનાજ ઔર क़िસ્મ क़िસ્મ કે ફલ ઔર મેવે બકષ્રત પૈદા હોતે થે. શહર કી ખુશહાલી કી વજહ સે અક્સર જા બજા કે લોગ મેહમાન બનકર ઈન આબાદિયોં મેં આયા કરતે થે, ઔર શહર કે લોગોં કો ઉન મેહમાનોં કી મેહમાન નવાઝી કા બાર ઉઠાના પળતા થા. ઈસલિયે ઈસ શહર કે લોગ મેહમાનોં કી આમદ સે બહુત હી કબીદા ખાતિર ઔર તંગ હો ચુકે થે, મગર મેહમાનોં કો રોકને ઔર ભગાને કી કોઈ સૂરત નજર નહીં આ રહી થી. ઈસ માહોલ મેં ઈબ્લીસે લઈન એક બૂઢ્હે કી

સૂરત મેં નમૂદાર હુવા ઔર ઉન લોગોં સે કહને લગા કે અગર તુમ લોગ મેહમાનોં કી આમદ સે નજાત ચાહતે હો તો ઉસકી તદ્બીર યહ હૈ કે જબ ભી કોઈ મેહમાન તુમ્હારી બસ્તી મેં આએ તો તુમ લોગ ઝબર્દસ્તી ઉસકે સાથ બદ્ ફેઅ્લી કરો ! ચુનાંચે સબસે પહલે ઈબ્લીસ ખૂદ એક ખૂબસૂરત લળકે કી શક્લ મેં મેહમાન બનકર ઉસ બસ્તી મેં દાખિલ હુવા ઔર ઉન લોગોં સે ખૂબ બદ્ ફેઅલી કરાઈ. ઈસ તરહ યહ ફેઅ્લે બદ્ લોગોંને શૈતાન સે સીખા. ફિર રફ़્તા રફ़્તા ઈસ બુરે કામ કે યહ લોગ ઈસ क़દર આદી બન ગયે કે ઔરતોં કો છોળ કર મર્દોં સે અપની શહવત પૂરી કરને લગે. مَعَاذَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ *(રૂહુલ બયાન : ૩/૧૯૭)*

ઉસ વક़્ત ઉસ क़ૌમ કે પૈગ़મ્બર હઝરત લૂત عليه السلام થે, ઉન્હોંને જબ અપની क़ૌમ મેં ઈસ બદ્ ફેઅ્લી કો ફૈલતે હુએ દેખા તો ઉન્હેં ઈસ ફેઅ્લે બદ્ સે મના ફર્માયા ઔર ઉન્હેં નસીહત ફર્માઈ, જૈસા કે કુર્આને અઝીમ મેં ઈર્શાદ હુઆ :–

"وَلُوْطًا اِذْ قَالَ لِقَوْمِهٖٓ اَتَاْتُوْنَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ اَحَدٍ مِّنَ الْعٰلَمِيْنَ۔ اِنَّكُمْ لَتَاْتُوْنَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِّنْ دُوْنِ النِّسَآءِ ؕ بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُوْنَ"

"ઔર (હમને) લૂત (عليه السلام) કો ભેજા જબ ઉસને અપની क़ૌમ સે કહા, ક્યા વહ બેહયાઈ કરતે હો જો તુમસે પહલે જહાન મેં કિસી ને ન કી. તુમ તો મર્દોં કે પાસ શહવત સે જાતે હો ઔરતેં છોળ કર, બલ્કે તુમ લોગ હદ સે ગુઝર ગએ." *(પારા : ૮, અઅ્રાફ, આયત : ૮૦–૮૧)*

મગર વહ લોગ શૈતાન કે દામે ફરેબ મેં ઈસ તરહ ફંસ ચુકે થે કે અલ્લાહ ﷻ કે સચ્ચે પૈગમ્બર હઝરત લૂત عليه السلام કી બાત ન માની ઔર ઈસ ભયાનક જુર્મ મેં મુબ્તલા રહે ઔર નિયાહત હી બેબાકી સે ઈસ ફેઅ્લે બદ્ કો કરતે રહે.

★ क़ૌમે લૂત પર અઝાબ વ તબાહી ★

જબ ઉનકી બેબાકી હદ સે તજાવુઝ કર ગઈ તો અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને ઉનકી ગિરફ્ત ફર્માઈ ઔર ઉનકી બસ્તી કો તહસ નહસ કરને

કે લિયે હઝરત જિબ્રઈલ عليه السلام ઉન ફિરિશ્તોં કે હમરાહ લેકર હઝરત લૂત عليه السلام કે ઘર મેહમાન બનકર હાઝિર હુએ. યહ સબ ફિરિશ્તે બહુત હી હસીન વ જમીલ લળકોં કી શક્લ મેં થે. ઈન હસીન મેહમાનોં કે હુસ્નો જમાલ કો દેખકર ક़ૌમે લૂત કો બદ્કારી કા ખયાલ આયા, ઈસ ઈરાદે સે ઉન્હોંને હઝરત લૂત عليه السلام કે ઘર કા મુહાસરા કર લિયા ઔર આપકે ઘર કી દીવાર પર ચળ્હને લગે. અપની ક़ૌમ કી ઈસ વહશિયાના કૈફિયત કો દેખકર હઝરત લૂત عليه السلام કો અપને મેહમાનોં કી બેઈઝ્ઝતી ઔર મેહમાનોં કે સામને અપની રુસ્વાઈ કા અંદેશા હુવા, જિસકે સબબ આપ રંજીદા હુએ. યહ મંઝર દેખકર હઝરત જિબ્રઈલ અમીન عليه السلام ને ફર્માયા, અય અલ્લાહ કે નબી ! આપ બિલ્કુલ કોઈ ફિક્ર ન કરેં, હમ લોગ અલ્લાહ તઆલા કે ભેજે હુએ ફિરિશ્તે હૈં જો ઈન બદ્કારોં પર અઝાબ લેકર ઉતરે હૈં.

★ પાંચ બસ્તિયાં તબાહ ★

હઝરત લૂત عليه السلام અપને ઘરવાલોં ઔર મો'મિનીન કો હમરાહ લેકર દૂસરે શહર કો રવાના હો ગએ. યહાં હઝરત જિબ્રઈલ عليه السلام ઈસ શહર કી પાંચોં બસ્તિયાં અપને પર મેં ઉઠા કર આસ્માન કી તરફ બુલંદ હુએ ઔર કુછ ઉપર જાકર ઈન બસ્તિયોં કો ઉલટ દિયા ઔર યહ આબાદિયાં ઝમીન પર ગિર કર ચકના ચૂર હોકર ઝમીન પર બિખર ગયીં. ફિર કંકર કે પત્થરોં કા મેંહ બરસા ઔર ઝોર કી સંગબારી હુઈ કે ક़ૌમે લૂત કે તમામ લોગ મર ગયે. ક़ૌમે લૂત કે અઝાબ કા ઝિક્ર કરતે હુએ કુર્આને મજીદ મેં ઈર્શાદ હુઆ :–

"وَ اَمۡطَرۡنَا عَلَيۡهِمۡ مَّطَرًا ؕ فَانۡظُرۡ كَيۡفَ كَانَ عَاقِبَةُ الۡمُجۡرِمِيۡنَ"

"ઔર હમને ઉન પર (પત્થરોં કા) એક મેંહ બરસાયા તો દેખા ક़ૈસા અંજામ હુવા મુજરિમોં કા." *(પારા : ૮, સૂરએ અઅ્રાફ, આયત : ૮૪)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્આને મુક़દ્દસ સારી ઈન્સાનિયત કે લિયે એક રહનુમા કિતાબ હૈ, ઈસમેં જા બજા અહકામ વ મસાઈલ કે સાથ સાથ ગુઝિશ્તા અક़્વામ કી નાફર્માનિયોં ઔર ઉન પર

ઉતરનેવાલે અઝાબ કા ભી તઝકિરા ફર્માયા ગયા હૈ. મહઝ ઈસલિયે કે નબીએ અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ કી ઉમ્મત કે જો લોગ અંજાને મેં શૈતાન કે વરગલાને કી વજહ સે બુરાઈયોં મેં મુબ્તલા હોકર અપની જાનોં પર ઝુલ્મ કર બૈઠતે હૈં વહ ઈન વાક़િઆત સે ઈબ્રત હાસિલ કરકે આઈન્દા કે લિયે ઈન ગુનાહોં સે બાઝ રહેં. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કે સારે મુસલમાનોં કો ઐસે ઘિનૌને ફેઅ્લ સે મહફૂઝ વ મામૂન ફર્માએ ઔર હમારે દિલોં કો અપની તાઅત વ બંદગી કી જાનિબ ફેર દે.

★ લવાતત કી મઝમ્મત અહાદીષ કી રોશની મેં ★

અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને ઈન્સાન કી તખ્લીક़ ફર્માઈ ઔર ઉસમેં શહવત કા માદ્દા રખા નીઝ ઉસકી તક્મીલ કે લિયે ઔરત કી તખ્લીક़ ફર્માઈ ઔર ઉસસે ફાયદા હાસિલ કરને કે લિયે ક़વાઈદ વ ઝવાબિત મુતઅય્યન ફર્માએ ઔર નિકાહ કો મર્દ વ ઔરત કે દરમિયાન ફાઈદા હાસિલ કરને કા જાઈઝ તરીક़ા અતા ફર્માયા તાકિ ઈનકે શહવત કી તક્મીલ ભી હો જાએ ઔર નસ્લે ઈન્સાની ફરોગ ભી પાએ. મગર ઈન્સાન શૈતાન કે ફરેબ મેં આકર ખુદા કે અતા કરદા જાઈઝ તરીક़ે કો ઈસ્તેમાલ કરને કે બજાએ અપની શહવત કા ગ़લત અંદાઝ સે ઈસ્તેમાલ કરને લગા, જિસ કી બુન્યાદ પર સમાજ વ મુઆશરે મેં ફિત્ના વ ફસાદ ઔર બેહયાઈ વ બેશર્મી આમ હો ગઈ. ઈસ્લામ ઔર બાનિએ ઈસ્લામને મુઆશરે કો સાફ઼ વ સુથરા કરકે પાકીઝા નિઝામ ક़ાયમ કરને કે લિયે ઐસે બેહૂદા ઔર બદ્તરીન ફેઅ્લ સે લોગોં કો મના ફર્માયા ઔર ઉસકે ઝરીઆ હોનેવાલે દુન્યા વ આખિરત કે નુક़્સાનાત ઔર ભયાનક અંજામ સે આગાહ ફર્માયા. ચુનાંચે લવાતત કી મઝમ્મત કે હવાલે સે આપ કુર્આની આયાત નીઝ ઉનકી તશરીહાત મુલાહેઝા ફર્મા ચુકે, અબ ઉસી સે મુતઅલ્લિક़ હમ મુહસિને ઈન્સાનિયત હાદિએ ક़ૌમો મિલ્લત રહ્મતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ, ફ઼ખ્રે આદમ વ બની આદમ ﷺ કે ચંદ ઈર્શાદાતે મુબારકા પેશ કર રહે હૈં :

★ સબસે ઝયાદા ખૌફ ★

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ ઉન્હોંને કહા કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને

ફર્માયા હૈ કે સબસે ઝયાદા જિસ ચીઝ કા મુઝે અપની ઉમ્મત પર ખૌફ હૈ વહ ક़ૌમે લૂત કા અમલ હૈ. *(મિશ્કાત શરીફ : ૨/૩૧૨)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ કે પ્યારે રસૂલ ﷺ સારે આલમ કે લિયે રહ़મત બનાકર ભેજે ગએ, આપકો હરગિઝ ગવારા ન હોગા કે આપકી ઉમ્મત કભી કિસી ગુનાહ મેં મુબ્તલા હોકર ક़હ્હાર વ જબ્બાર મૌલા કે ઈતાબ વ અઝાબ કી શિકાર હો, જૈસા કે કુર્આને મુક़દ્દસ ફર્માતા હૈ :–

"لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُوْلٌ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيْزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيْصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِيْنَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ"

"બેશક ! તુમ્હારે પાસ તશરીફ લાએ તુમ મેં સે વહ રસૂલ જિન પર તુમ્હારા મશક્ક़ત મેં પળના ગિરાં હૈ, તુમ્હારી ભલાઈ કે નિહાયત ચાહનેવાલે મુસલમાનોં પર કમાલે મહરબાન મહરબાન." *(પારા : ૧૧, સૂરએ તૌબા, આયત : ૧૨૮)*

હઝરત જાબિર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કરદા મઝકૂરા હદીષ શરીફ મેં ખુસૂસી તૌર પર આપકા અપની ઉમ્મત કે લિયે ઈસ ફે'અ્લે બદ્ મેં મુબ્તલા હોને કા અંદેશા ઝાહિર કરના ઈસ બાત પર દલાલત કરતા હૈ કે દીગર બદ આમાલિયોં ઔર ગુનાહોં કે મુક़ાબલે મેં ક़ૌમે લૂત કા અમલ બેહદ ક़બીહ ઔર ઉસકા મુરતકિબ અઝાબ વ ઈતાબે ઈલાહી કા હદ દર્જા હક़્દાર હૈ. જૈસા કિ એક મક़ામ પર અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ને સાફ લફ્ઝોં મેં ઈસકી વઝાહત ફર્માઈ, "અલ્લાહ તઆલા કે નઝદીક નુત્ફે કો હરામકારી મેં સર્ફ કરને સે બળા કોઈ ગુનાહ નહીં હૈ." અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કે હમેં અપને હિફ્ઝ વ અમાન મેં રખે.

★ જન્નત કી ખુશ્બૂ સે મહરૂમ ★

હઝરત અનસ બિન માલિક رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ, હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા કે જન્નત કી ખુશ્બૂ પાંચ સો સાલ કે સફર કી દૂરી સે આએગી મગર લૂતી ઉસસે મહરૂમ રહેગા.

★ બદ્ ફે'અ્લી ન કરો ★

હઝરત ખુઝૈમા બિન ષાબિત رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ, ઉન્હોંને કહા કે હુઝૂર નબીએ અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ ને ફર્માયા કે, બેશક ! અલ્લાહ તઆલા હક़ બાત કહને સે નહીં શર્માતા હૈ, તુમ લોગ ઔરતોં સે ઉનકે પીછે કે મક़ામ મેં જિમાઅ્ ન કરો. *(મિશ્કાત, તિર્મિઝી વગ़ૈરા)*

મેરે પ્યારે આક़ા કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને ઔરતોં કો નસ્લે ઈન્સાની કે ફરોગ કા એક અહમ ઝરીઆ બનાયા હૈ ઔર નિકાહ કો મશરૂઅ્ ફર્મા કર હમારે લિયે મુબાશરત કો હલાલ ફર્માયા, મગર ઈસકે બાવુજૂદ કુછ લોગ ઐસે હૈં જો ખૂદ અપની બીવિયોં કે સાથ ઈગલામ બાઝી ઔર લવાતત કા કામ અંજામ દેતે હૈં, હત્તા કી બઅઝ હઝરાત "نِسَآؤُكُمْ حَرْثٌ لَّكُمْ ص فَاْتُوْا حَرْثَكُمْ اَنّٰى شِئْتُمْ" કો ઈસ ફે'અ્લે બદ કે લિયે દલીલ બનાતે હૈં ! મગર શાયદ વહ ઈસ બાત સે ગ़ાફિલ હૈં કે અલ્લાહ તઆલા ઔર ઉસકે પ્યાર રસૂલ ﷺ ને જિસ બાત સે મના ફર્માયા, ઝરૂર ઉસમેં કોઈ ન કોઈ હિક્મત હૈ. ઈગલામ ખ્વાહ મર્દ, મર્દ કે સાથ કરે યા મર્દ, ઔરત કે સાથ યા ઔરત, ઔરત કે સાથ ઈસકી સારી સૂરતેં ઈન્દશરઅ હરામે ક़તઈ હૈં, જિસકા મુન્કિર કાફિર ઔર આમિલ સખ્ત સઝાઓં કા હક્ક़દાર ઔર દુન્યા વ આખિરત મેં મલઊન હૈ. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા જુમ્લા મુસ્લિમીન કો ઈસ ફે'અ્લે બદ સે મહફૂઝ ફર્માએ.

★ ક़ત્લ કર દો ! ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે રિવાયત હૈં ઉન્હોંને કહા કે રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા : કે જિસકો તુમ ક़ૌમે લૂત કા અમલ કરતે હુએ પાઓ તો ફાઈલ વ મફઊલ દોનોં કો ક़ત્લ કર દો. *(તિર્મિઝી શરીફ : ૧/૧૭૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ્લામ એક પાકીઝા મઝહબ હૈ, ઉસને ઈસ દુન્યા સે જરાઈમ ઔર ગૈર ફિતરી કામોં કો ખત્મ કરને કે લિયે હુદૂદ મુતઅય્યન ફર્માએ હૈં, મઝકૂરા બાલા હદીષ મેં લવાતત

મેં મુબ્તલા ફાઈલ વ મફઊલ દોનોં કો ક़त्ल करने का हुक्म दिया गया है, ईससे यह बात अयां होती है के बद् फ़ेअ्ली में मुब्तला शख्स को जीने का कोई हक़ नहीं होता, क्योंकि ऐसा शख्स पूरे मुआशरे को तबाही के दहाने पर पहुंचा देता है और पूरे माहौल को परागंदा करके रख देता है, ईसलिये अल्लाह के रसूल ﷺने ईस बद् फ़ेअ्ली में मुब्तला लोगों को क़त्ल करने का हुक्म फ़र्माया ताकि दूसरे लोग ईस ईब्रतनाक सज़ा को देखकर ईस अमल से बाज़ रहें. हज़रत ईमामे आ'ज़म رضی اللہ عنہ फ़र्माते हैं के उसके उपर दीवार गिरा दें या ऊंची जगह से उसे ओंधा करके गिरायें और उस पर पत्थर बरसायें या उसे क़ैद में रखें यहां तक के मर जाअे या तौबा करे, और अगर चंद बार यह फ़ेअ्ले बद् किया तो बादशाहे ईस्लाम उसे क़त्ल कर डाले. अलगरज़ ईगलाम बाज़ी निहायत ही संगीन जुर्म है और उसकी सज़ा दुन्या में भी बहुत सख्त है और आखिरत में भी. अल्लाह ﷻ की बारगाह में दुआ है के हमें ईस फ़ेअ्ले बद से महफ़ूज़ फ़र्माअे.

★ वह मलऊन है ★

हज़रत अम्र बिन अम्र رضی اللہ عنہ से रिवायत है के जो क़ौमे लूत का अमल करे वह मलऊन है. *(तिर्मिज़ी शरीफ़ : १/१७६)*

ईसी तरह हज़रत अबू सईद खुदरी رضی اللہ عنہ से मरवी है के आखिरी ज़माने में कुछ लोग होंगे जो "लूती" कहलायेंगे और यह तीन क़िस्म के लोग होंगे. अेक तो वह जो सिर्फ़ लळकों की सूरतें देखेंगे और उनसे बात चीत करेंगे, दूसरे वह होंगे जो उन लळकों के साथ बद् फ़ेअ्ली करेंगे तो ईन सभों पर अल्लाह की लअ्नत है, मगर जो लोग तौबा कर लेंगे अल्लाह तआला उनकी तौबा कुबूल फ़र्मा लेगा और वह लअ्नत से बचे रहेंगे. *(कन्ज़ुल उम्माल, ५/१८८)*

मेरे प्यारे आक़ा ﷺ के प्यारे दीवानो ! लअ्नत का मअ्ना है, "अल्लाह की रहमत से दूर होना" और मलऊन का मअ्ना है, "जिसे अल्लाह तआलाने अपनी रहमत से दूर कर दिया हो." पहली हदीष

में तो मुत्लक़ बद फ़ेअ्ली करनेवाली की मज़म्मत बयान की गई है, मगर दूसरी हदीष में तो किसी खूबसूरत लळके के चेहरे को शहवत से देखने, उससे शहवत से बात चीत करने और मुसाफ़ा व मुआनिक़ा करने को भी लअ्नत के कामों में शुमार फ़र्माया. अल्लाहु अकबर !

बहुत सारे लोग अम्रद (वह नौ उम्र लळका जिसको देखकर शहवत पैदा हो) से बातचीत करने, उनसे मुसाफ़ा व मुआनिक़ा करने को पसंद करते हैं, उनके चेहरों को देखकर अपने दिल को सुकून पहुंचाते हैं, यह सारी चीज़ें ईग़्लाम बाज़ी की तरफ़ दाई हैं, ईसलिये अल्लाह के प्यारे रसूल ﷺने ईन चीज़ों को लअ्नत के कामों में शुमार फ़र्माया.

★ क़ौमे लूत के साथ हश्र ★

हज़रत वकीअ् رضی اللہ عنہ से मरवी है के जो शख्स क़ौमे लूत का अमल करते हुअे मरेगा उसकी क़ब्र उसको क़ौमे लूत में पहुंचा देगी. और उसका हश्र क़ौमे लूत के साथ होगा. *(कन्ज़ुल उम्माल : ५/१८८)*

मेरे प्यारे आक़ा ﷺ के प्यारे दीवानो ! हम पर लाज़िम है के हम हर उस काम से हमेशा परहेज़ करें जिससे अल्लाह और उसके रसूल ﷺ का गज़ब नाज़िल हो. अल्लाह ﷻ अपने हबीब ﷺ के सदक़ा व तुफ़ैल दुन्या व आखिरत में हमें अपने हिफ़्ज़ो अमान में रखे.

آمِيْنَ بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ۔

બરકાતે ખશ્યિતે ઈલાહી

અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને ઈન્સાન કો પૈદા ફર્માયા ઔર ઉસકો દુન્યા કી બેશુમાર નેઅ્મતોં સે નવાઝા જિનકા શુમાર નામુમ્કિન હૈ જૈસા કે ખુદાએ ક़દીર કા ફર્માને પાક હૈ : "وَاِنۡ تَعُدُّوۡا نِعۡمَةَ اللّٰهِ لَا تُحۡصُوۡهَا ؕ" ''ઔર અગર અલ્લાહ કી નેઅ્મતેં ગિનો તો ઉન્હેં શુમાર ન કર સકોગે.'' *(પારા : ૧૪ સૂરએ નહલ, આયત : ૧૮)*

ઈસલિયે હમ પર લાઝિમ હૈ કે ઉસકા શુક્ર અદા કરેં ઔર નેઅમતોં કી નાક़દરી ન કરેં, કહીં ઐસા ન હો કે નાશુક્રી કી પાદાશ મેં વહ નેઅ્મત હમ સે છિન જાએ. કુર્આને પાક મેં હી અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતને અપને બંદોં કો હુક્મ દિયા કે કિસી ચીઝ સે ખૌફન ખાએં, બલ્કે અપને દિલોં મેં સિર્ફ ઔર સિર્ફ મેરે ખૌફ કો જગહ દેં, અગર ઐસા હુવા તો દુન્યા કી કોઈ ચીઝ ઉન્હેં ન તો દહશત ઝદા કર સકતી હૈ ઔર ન કિસી કા રોઅબ ઉન પર તારી હો સકતા હૈ, મગર આજ હમ દુન્યા કી ઝાહિરી ચમક દમક પર ઈસ ક़દર ફ़રેફ़્તા હો ચુકે હૈં કે અલ્લાહ કા ખૌફ દિલ સે નિકલ ચુકા હૈ, આજ ઝરૂરત ઈસ બાત કી હૈ કે હમ ખૌફે ખુદા ﷻ કો અપની ઝિંદગી કા જુઝ બના લેં.

આઈયે સબસે પહલે અપને મઅ્બૂદે બરહક़ કે ફર્માન પર ગૌર કરેં કે હમારા મઅ્બૂદ હમસે કિસ ચીઝ કા મુતાલબા ફર્મા રહા હૈ. ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ :–

"يٰۤاَيُّهَا الَّذِيۡنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ حَقَّ تُقٰتِهٖ وَلَا تَمُوۡتُنَّ اِلَّا وَاَنۡتُمۡ مُّسۡلِمُوۡنَ"

''અય ઈમાનવાલો ! અલ્લાહ સે ડરો ! જૈસા ઉસસે ડરને કા હક્ક़ હૈ ઔર હરગિઝ ન મરના મગર મુસલમાન.'' *(પારા : ૪ સૂરએ આલે ઈમરાન, આયત : ૧૦૨)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કા પ્યારે દીવાનો ! ઈસ્લામ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કે નઝદીક કિતના મહબૂબ દીન હૈ, પરવરદિગારે આલમ ઝિંદગી

કી આખરી સાંસ તક ઈસ મુક़દ્દસ દીન પર મુહાફિઝત વ ઈસ્તિક़ામત કા હુક્મ ફર્માતા હૈ. ઈસલિયે કિ તક़્વા ઔર ઈસ્લામ પર ક़ાયમ રહના હી દોનોં જહાન મેં કામયાબી કી ઝમાનત હૈ.

★ મુઝ સે હી ડરો ! ★

ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ :–

"فَلَا تَخۡشَوُا النَّاسَ وَاخۡشَوۡنِ" ''તો લોગોં સે ખૌફ ન કરો ઔર મુઝ સે ડરો.'' *(પારા : ૬, સૂરએ માઈદા, આયત : ૪૪)*

એક ઔર મક़ામ પર ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ :–

"وَلَقَدۡ وَصَّيۡنَا الَّذِيۡنَ اُوۡتُوا الۡكِتٰبَ مِنۡ قَبۡلِكُمۡ وَاِيَّاكُمۡ اَنِ اتَّقُوا اللّٰهَ ؕ"

''ઔર બેશક ! તાક़ીદ ફર્મા દી હૈ હમને ઉનસે જો તુમસે પહલે કિતાબ દિયે ગએ ઔર તુમકો કે અલ્લાહ સે ડરતે રહો.'' *(પારા : ૫, સૂરએ નિસાઅ્, આયત : ૧૩૧)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આયતે કરીમા સે માલૂમ હુવા કે ખૌફે ખુદા કા મુતાલબા સિર્ફ હમસે હી નહીં કિયા ગયા બલ્કિ આમ અહલે કિતાબ કો ખશિય્યતે રબ્બાની કી દઅ્વત દી જા રહી હૈ. અલ્લાહ કો યહ બાત પસંદ હૈ કે બંદા સિર્ફ ઉસસે ડરે. ઈસલિયે કે અલ્લાહસે ડરને પર ઈઝ્ઝત જાતી નહીં બલ્કિ ઈઝ્ઝત વ વક़ાર મેં ઈઝાફ઼ા હોતા હૈ, લેકિન ! બંદો સે ડરને પર રૂસ્વાઈ, બેઈઝ્ઝતી હાથ આતી હૈ ઔર બંદા જો ચાહે વહ હો ભી નહીં સકતા, ઔર અલ્લાહ જો ચાહે વહી હોતા હૈ. ઔર જો અલ્લાહ સે ડરતા હૈ ઉસકે દિલ સે હર ચીઝ કા ખૌફ નિકાલ દેતા હૈ. અલ્લાહ ઐસે કરમ કી નઝર ફર્માએગા કે હમ ઉસી સે ડરેં ઔર દિલ કો ઉસકી ખશિય્યત સે લબરેઝ કરેં.

અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કા ઈર્શાદે પાક હૈ :–

"يٰۤاَيُّهَا الَّذِيۡنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَقُوۡلُوۡا قَوۡلًا سَدِيۡدًا ۙ يُّصۡلِحۡ لَكُمۡ اَعۡمَالَكُمۡ وَيَغۡفِرۡ لَكُمۡ ذُنُوۡبَكُمۡ ؕ"

''અય ઈમાનવાલો ! અલ્લાહ સે ડરો ઔર સીધી બાત કહો, તુમ્હારે

આમાલ તુમ્હારે લિયે સંવાર દેગા ઔર તુમ્હારે ગુનાહ બખ્શ દેગા." *(પારા : ૨૨, સૂરએ અહઝાબ, આયત : ૭૦–૭૧)*

એક દૂસરી આયત મેં હૈ :–

" وَاَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهٖ وَ نَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوٰى ۔ فَاِنَّ الْجَنَّةَ هِىَ الْمَاْوٰى "

"ઔર જો અપને રબ કે હુઝૂર ખળે હોને સે ડરા ઔર નફ્સ કો ખ્વાહિશ સે રોકા, તો બેશક ! જન્નત હી ઠિકાના હૈ." *(પારા : ૩૦, સૂરએ નાઝિઆત, આયત : ૪૦–૪૧)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યકીનન ! હમ દુન્યા મેં કિસી તાકતવર કે સામને ખળે રહને સે ડરતે હૈં ઔર ખૌફઝદા હોતે હૈં લેકિન દુન્યા કા કોઈ ભી તાકતવર હમારા કુછ ભી નહીં બિગાળ સકતા, ઈસલિયે કે અલ્લાહ ﷻ ઈઝ્ઝત વ ઝિલ્લત કા માલિક હૈ, ઉસકે સામને ખળે હોને સે અગર કોઈ ડરા ઔર જવાબદેહી કે તસવ્વુર સે ખૌફઝદા હુવા ઔર ગુનાહોં સે રુક ગયા તો સિર્ફ ખુશ હી ન હોગા બલ્કિ અપને કરમ સે ઉસ બંદે કો જન્નત ભી અતા ફર્માએગા.

ઈર્શાદે ખુદાવંદી હૈ :–

" يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَاٰمِنُوْا بِرَسُوْلِهٖ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِنْ رَّحْمَتِهٖ وَ يَجْعَلْ لَّكُمْ نُوْرًا تَمْشُوْنَ بِهٖ وَ يَغْفِرْ لَكُمْ ؕ وَ اللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ "

"અય ઈમાનવાલો ! અલ્લાહ સે ડરો ઔર ઉસકે રસૂલ પર ઈમાન લાઓ, વહ અપની રહમત કે દો હિસ્સે તુમ્હેં અતા ફર્માએગા ઔર તુમ્હારે લિયે નૂર કર દેગા જિસમેં ચલો ઔર તુમ્હેં બખ્શ દેગા ઔર અલ્લાહ બખ્શનેવાલા, મહરબાન હૈ." *(પારા : ૨૭, સૂરએ હદીદ, આયત : ૨૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ સે ડરના ઔર હુઝૂર ﷺ પર ઈમાન લાના કિતના મુફીદ હૈ કે અલ્લાહ ﷻ હમકો નૂર અતા ફર્માએગા જિસકી રોશની મેં હમ ચલેંગે ઔર વહ હમારે ગુનાહોં કો બખ્શ દેગા. હમારે લિયે યહી બહુત બળી બાત હૈ કે વહ હમકો બખ્શ દે. ઈસલિયે કે કબ્રતે ગુનાહ ઔર રબ કી નાફર્માની કી વજહ સે અઝાબે

ઈલાહી કે હકદાર હોનેવાલોં કો અગર વહ કરીમ બખ્શ દે તો ઉસસે બળહકર કૌન સા ઈન્આમ હો સકતા હૈ !

અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ﷻ કા ફર્માન હૈ :–

" مَنْ خَشِىَ الرَّحْمٰنَ بِالْغَيْبِ وَجَآءَ بِقَلْبٍ مُّنِيْبِ ادْخُلُوْهَا بِسَلٰمٍ ؕ "

"જો રહમાન સે બે દેખે ડરતા હૈ ઔર રુજૂઅ કરતા હુઆ દિલ લાયા ઉનસે ફર્માયા જાએગા, જન્નત મેં જાઓ સલામતી કે સાથ." *(પારા : ૨૬, સૂરએ કાફ, આયત : ૩૩–૩૪)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ અલ્લાહ ﷻ કો દેખ નહીં રહે હૈં, લેકિન ! હમારા ઈમાન હૈ કે વહ હમકો દેખ રહા હૈ ઔર ઈસી તસવ્વુર કો સામને રખતે હુએ હમ ગુનાહોં સે બચ ગયે ઔર રુક ગએ તો અલ્લાહ ﷻ હમ કો અપને ફઝ્લ સે જન્નત મેં દાખિલ કરેગા.

★ ક્યામત કે દિન સે ડરો ! ★

પરવરદિગારે આલમ ﷻ કા ઈર્શાદ હૈ :–

" يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوْا رَبَّكُمْ وَاخْشَوْا يَوْمًا لَّا يَجْزِىْ وَالِدٌ عَنْ وَّلَدِهٖ ۫ وَلَا مَوْلُوْدٌ هُوَ جَازٍ عَنْ وَّالِدِهٖ شَيْـًٔا ؕ "

"અય લોગો ! અપને રબ સે ડરો ઔર ઉસ દિન કા ખૌફ કરો જિસમેં કોઈ બાપ અપને બચ્ચે કે કામ ન આએગા ઔર ન કોઈ કામી (કારોબારી) બચ્ચા અપને બાપ કો કુછ નફા દે." *(પારા : ૨૧, સૂરએ લુકમાન, આયત : ૩૩)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બંદા બસા અવ્કાત અપની ઔલાદ કે લિયે ખુદા કી નાફર્માની કર બૈઠતા હૈ ઔર હલાલ વ હરામ કા ભી ખયાલ નહીં કરતા. યાદ રખેં કે વહી ઔલાદ કલ બરોઝે ક્યામત હમારે કિસી કામ નહીં આએગી બલ્કે હમ ખૂદ અપને આમાલ કે જવાબદેહ હોંગે. લિહાઝા હમકો ચાહિયે કે હમ કિસી કી ખુશી કે લિયે ભી અલ્લાહ કી નાફર્માની ન કરેં. અલ્લાહ હમ સબકો સહીહ સમઝ અતા ફર્માએ ઔર ખૌફે ખુદા કી દૌલત સે માલા માલ ફર્માએ.

★ ખશિય્યતે ઈલાહી અહાદીષ કી રોશની મેં ★

અહાદીષે નબવિયા عَلٰی صَاحِبِهَاالصَّلٰوةُ وَالسَّلَام મેં ઐસે લોગોં કી બેશુમાર ફ઼ઝીલતેં મૌજૂદ હૈં. ચંદ અહાદીષે કરીમા પેશ હૈં ઉનમેં ગ़ૌર કરેં ઔર અપને દિલ મેં ખુદાએ ક़હ્હાર વ જબ્બાર કા ખૌફ़ બસાયેં.

સરવરે ક़ૌનૈન ﷺ કા ઈર્શાદે ગિરામી હૈ :–

"رَأْسُ الْحِكْمَةِ مَخَافَةُ اللّٰهِ" યા'ની અલ્લાહ તઆલા કા ખૌફ़ હિક્મત વ દાનાઈ કા સર ચશ્મા હૈ."

★ દોઝ઼ખ મેં ન જાએગા ★

હઝ઼રત સૈયદના અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે રસૂલે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺને ઈર્શાદ ફ઼રમાયા : અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે ખૌફ़ સે રોનેવાલા જહન્નમ મેં દાખિલ ન હોગા યહાં તક કે દૂધ થનોં મેં વાપસ આ જાએ. ઔર અલ્લાહ તઆલા કે રાસ્તે કી ગર્દ વ ગુબાર ઔર જહન્નમ કા ધુવાં જમા નહીં હો સકતા.

★ અઝ઼ાબે જહન્નમ સે મહફ़ૂઝ઼ દો આંખેં ★

હઝ઼રત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما સે મરવી હૈ કે હુઝ઼ૂર ﷺને ઈર્શાદ ફ઼રમાયા : દો આંખેં ઐસી હૈં જિન્હેં આગ નહીં છુએગી. એક વહ આંખ જો આધી રાત મેં ખૌફ़े ખુદા સે રોઈ ઔર દૂસરી આંખ જિસને રાહે ખુદા મેં નિગહબાની કરતે હુએ રાત ગુઝ઼ારી.

હઝ઼રત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે નબીએ રહ़મત શાફ़એ ઉમ્મત ﷺને ઈર્શાદ ફ઼રમાયા : ક़યામત કે દિન હર આંખ રોએગી મગર જો આંખ અલ્લાહ કી હરામ કરદા ચીઝ઼ોં સે રુક ગઈ, જો આંખ રાહે ખુદા મેં બેદાર રહી ઔર જિસ આંખ સે ખૌફ़े ઈલાહી કી વજહ કે મખ્ખી કે પર કે બરાબર આંસૂ નિકલા વહ રોને સે મહફ़ૂઝ઼ રહેગી. *(મુકાશફ़તુલ ક़ુલૂબ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ વહ લોગ જો ગાના ઔર ગઝ઼લેં ઔર ફ઼िલ્મી સ્ટોરી સુનકર રોતે હૈં ઉનકો સમઝ઼ લેના ચાહિયે કે ઈન આંસૂંઓ કી અલ્લાહ કે નઝ઼દીક કોઈ કીંમત નહીં. અલબત્તા ખૌફ़े

ખુદા સે જો આંસૂ નિકલેં વહ રાયગાં નહીં જાયેંગે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો અપને ખૌફ़ મેં રોનેવાલી આંખ અતા ફ઼રમાએ.

★ સાયએ રહમત ★

હઝ઼રત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે હી રિવાયત હૈ કે રસૂલે કરીમ ﷺને ઈર્શાદ ફ઼રમાયા : સાત લોગ અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ કે સાયએ રહ़મત મેં હોંગે જબ ઉસ દિન ઉસ સાયા કે અલાવા કોઈ ઔર સાયા ન હોગા :–

પહલા : આદિલ હુક્મરાં.

દૂસરા : અલ્લાહ તઆલા કી ઈબાદત મેં પરવાન ચઢ઼હનેવાલા નૌજવાન.

તીસરા : વહ શખ્સ જિસકા દિલ મસ્જિદ મેં લગા રહતા હો.

ચૌથા : વહ દો આદમી જો અલ્લાહ (કી રઝ઼ા) કે લિયે બાહમ મહબ્બત કરતે હૈં, ઉસી પર ઈકટ્ઠા હોતે હૈં ઔર ઉસી પર જુદા હોતે હૈં.

પાંચવાં : વહ શખ્સ જિસે ખૂબસૂરત ઔરત ગુનાહ કી તરફ़ બુલાએ તો કહ દે : મૈં અલ્લાહ તઆલા સે ડરતા હૂં.

છઠા : વહ આદમી જો ઈસ ક़દ્ર પોશીદગી સે સદક़ા દેતા હૈ કે બાયેં હાથ કો ભી ઈલ્મ નહીં હોતા કે દાહિને હાથને ક્યા ખર્ચ કિયા.

સાતવાં : વહ શખ્સ જો અલાહેદગી મેં અલ્લાહ તઆલા કી યાદ કરતા હૈ તો (ખૌફ़े ખુદાવંદી સે) ઉસકી આંખોં સે આંસૂ બહને લગતે હૈં. *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ હમ અપની રોઝ઼મર્રા કી ઝિંદગી મેં દેખતે હૈં કે ધૂપ શદીદ હો તો હમ રાહ ચલતે હુએ થોળા સાયા ઢૂંઢતે હૈં, કભી દીવાર કા કભી દરખ્ત કા, કભી ગાળી વગૈરા કા. લેકિન ! કભી હમને નહીં સોચા કી ક़યામત મેં તો સિર્ફ़ અર્શ કા સાયા હોગા ઔર સૂરજ બિલ્કુલ ક़રીબ હોગા, તાંબે કી ઝમીન હોગી ઔર ગર્મી

કી વજહ સે દિમાગ ખૌલતે હોંગે. ઐસી ગર્મી મેં અલ્લાહ ﷻ અર્શ કે સાયે મેં ઉસકો જગહ અતા ફર્માએગા જો મઝકૂરા સિફાત કા હિમાલ હોગા ઔર ઉન્હીં મેં ખૌફે ખુદા સે લર્ઝા બરઅંદામ હોકર આંખેં અશ્કબાર કરનેવાલા ભી હૈ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો ક્યામત કે દિન અર્શ કે સાય મેં અપને ફઝ્લ સે જગહ અતા ફર્માએ. *(આમીન)*

★ ગુનાહ ઝળતે હૈં ★

ઈબ્ને અબિદ્દુ દુનિયા કી રિવાયત હૈ કે હુઝૂર ﷺને ફર્માયા : જબ ખૌફે ખુદા સે બંદે કા જિસ્મ કાંપતા હૈ ઔર ઉસકે રોંગટે ખળે હો જાતે હૈં તો ઉસકે ગુનાહ ઐસે ઝળતે હૈં જૈસે સૂખે દરખ્ત સે પત્તે ઝળતે હૈં. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ)*

★ બેહિસાબ જન્નત મે ★

ઉમ્મુલ મો'મિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا ફર્માતી હૈં કે લોગોંને આકાએ દો જહાં ﷺસે દર્યાફ્ત કિયા કે આપકી ઉમ્મત કા કોઈ બગૈર હિસાબ કે જન્નત મેં જાએગા ? પ્યારે આકા ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : હાં ! વહ શખ્સ બગૈર હિસાબ કે જન્નત મેં જાએગા જો અપને ગુનાહોં કો યાદ કરકે રોએ. અલ્લાહ જલ્લ જલાલુહૂ કે નઝદીક દો ક્તરોં સે ઝયાદા કોઈ ક્તરા અઝીઝ નહીં, એક આંસૂ કા વહ ક્તરા જો ખૌફે ઈલાહી સે નિકલા હો, દૂસરા ખૂન કા વહ ક્તરા જો ખુદા કી રાહ મેં બહાયા જાએ. *(કીમિયાએ સઆદત)*

હઝરત આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ કોઈ શખ્સ આપકી ઉમ્મત મેં બગૈર હિસાબ ભી જન્નત મેં જાએગા ?! રસૂલુલ્લાહ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા : જો શખ્સ અપને ગુનાહોં કો યાદ કરકે રોએગા વહ જન્નત મેં બગૈર હિસાબ જાએગા. *(અહયાઉલ્ ઉલૂમ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ નૌજવાનોં કા હાલ યહ હૈ કે અપની જવાની કે ગુનાહ કો યાદ કરકે ખુશ હોતે હૈં ઔર ઉસ

દૌર કો યાદ કરકે ફરહત મહસૂસ કરતે હૈં, યહ ઉનકી નાદાની ઔર નાસમઝી હૈ. યાદ રખેં ! ગુનાહોં કો યાદ કરકે અફસોસ કરના ચાહિયે ઔર અલ્લાહ તઆલા કે ખૌફ સે આંસૂ બહાના ચાહિયે, યહ રોના રાયગાં નહીં જાએગા બલ્કે યહ અલ્લાહ કે નઝદીક ઈતના મહબૂબ હૈ કે અલ્લાહ ﷻ ક્બ્ર કે હિસાબ સે મહફૂઝ વ મામૂન ઔર મહશર મેં બગૈર હિસાબ કે જન્નત અતા ફર્માએગા.

★ ખશિય્યતે ઈલાહી ઔર મહબૂબે ખુદા ★

બુખારી વ મુસ્લિમ મેં ઉમ્મુલ મો'મિનીન હઝરત આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا સે રિવાયત હૈ કે આપને કિસી કામ કે સિલસિલે મેં રુખ્સત પર અમલ કિયા મગર લોગોં ને ઉસસે દૂરી ઈખ્તિયાર કિયે રખી. યહ ખબર આપ તક પહુંચી તો ફર્માયા : લોગોં કો ક્યા હો ગયા હૈ જો મૈં કરતા હૂં ઉસસે દૂર રહ જાતે હૈં, ખુદા કી ક્સમ ! મૈં ઉન તમામ સે અલ્લાહ કી મઅ્રિફત ઝયાદા રખતા હૂં ઔર ઉસસે ઝયાદા ડરનેવાલા હૂં. *(ઈન્સાને કામિલ)*

★ કાશ ! મેં પરિન્દા હોતા ! ★

રિવાયત હૈ કે હઝરત સૈયદના અબૂ બક્ર સિદ્દીક્ رضی اللہ عنہ ને એક મર્તબા દરખ્ત પર એક પરિન્દે કો બૈઠે દેખા તો પરિન્દે સે મુખાતબ હોકર કહને લગે, અય પરિન્દે ! તુમ્હેં ખુશખબરી હો (તુમ કિસ ક્દર મઝે મેં હો) અલ્લાહ કી ક્સમ ! મૈં ચાહતા હૂં કે મૈં ભી તુમ્હારી તરહ હોતા, તુમ દરખ્તોં પર બૈઠતે હો, ફલ ખાતે હો, ફિર ઉળ જાતે હો, ન તુમ્હારા હિસાબ હોગા ઔર ન તુમ પર કોઈ અઝાબ હોગા. અલ્લાહ કી ક્સમ ! મૈં ચાહતા હૂં કે રાસ્તે કે કિનારે કા એક દરખ્ત હોતા, મેરે પાસ સે કોઈ ઊંટ ગુઝરતા, મુઝે પકળ કર અપને મુંહ મેં ડાલ લેતા ફિર વહ મુઝે ચબાતા ઔર જલ્દી સે નિગલ લેતા ઔર ફિર વહ મેંગની બના કર નિકાલ દેતા, ઔર મૈં ઈન્સાન ન હોતા.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અમીરુલ મો'મિનીન સૈયદના અબૂ બકર સિદ્દીક્ رضی اللہ عنہ કા મક્ામ વ મર્તબા રહ્મતે આલમ

ﷺ કે બાદ સબસે અરફા વ અઅ્લા હૈ. લેકિન ! ઈસકે બાવુજૂદ ખશિય્યતે રબ્બાની ઔર અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં જવાબદેહી કા તસવ્વુર કિસ હદ તક ઉન્હેં ડરા રહા થા. વહ લોગ થે જિનકા દામન ગુનાહોં સે પાક થા, અલ્લાહ કે રસૂલને જિન્હેં દુન્યા હી મેં જન્નત કી બશારત અતા ફર્મા દી થી, બાવુજૂદ ઈસકે ઈસ હદ તક ખૌફ કરતે ઔર લરઝતે. હમારા દામન તો નેકિયોં સે ખાલી હૈ ફિર ભી અલ્લાહ ﷻ કા ખૌફ વ ડર હમારે દિલ મેં કમા હક્કહૂ નહીં હૈ. અલ્લાહ ﷻ સિદ્દીકે અકબર رضی اللہ عنہ કી સદાકત વ ખશિય્યત કા સદકા હમકો ભી અતા ફર્માએ.

★ હઝરત ઉમર ઔર ખશિય્યતે ઈલાહી ★

હઝરત સૈયદના ઉમર رضی اللہ عنہ ને એક મર્તબા ફર્માયા, અગર આસ્માન મેં કોઈ મુનાદી યહ એલાન કરે કે, અય લોગો ! એક આદમી કે અલાવા બાકી સબકે સબ જહન્નમ મેં જાઓગે તો મુઝે (અપને આમાલ કી વજહ સે) ડર હૈ કે વહ એક આદમી મૈં હી હોઉંગા. ઔર અગર કોઈ મુનાદી યહ એલાન કરે કે, અય લોગો ! એક આદમી કે અલાવા બાકી તુમ સબકે સબ જન્નત મેં જાઓગે, તો મુઝે (અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કે ફઝ્લ સે) ઉમ્મીદ હૈ કે વહ એક આદમી મૈં હી હોઉંગા.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અમીરુલ મો'મિનીન સૈયદના ફારૂકે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ કા મકામ અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ કે નઝદીક યહ હૈ કે આપકે બાદ કિસી કો નબી હોને કા ઈમકાન હોતા તો હઝરત ઉમર હોતે, ઔર ફારૂકે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં, કે અગર અલ્લાહ ﷻ યહ ઈર્શાદ ફર્માએ, કે સબકો બખ્શ દિયા સિવાએ એક, તો ડરતા હૂં કે વહ એક મૈં હી ન હોઉં ?! કાશ ! હમ સમઝતે ઔર ખશિય્યતે રબ્બાની કે પૈકર બનકર ઉસ કાદિરે મુત્લક કે ખૌફ સે લરઝતે.

હઝરત સૈયદના ઉમર બિન ખત્તાબ رضی اللہ عنہ હી કે મુતઅલ્લિક મન્કૂલ હૈ કે એક મર્તબા આપ કિસી કામ મેં મસ્રૂફ થે, એક શખ્સ હાઝિર હુવા ઔર કહને લગા, ફુલાં શખ્સ ને મુઝ પર ઝુલ્મ કિયા હૈ, આપ ચલકર મુઝે બદલા દિલવા દીજિયે. આપને ઉસે એક દુર્રા માર કર ફર્માયા કે જબ મેં ઈસ કામ કે લિયે બૈઠતા હૂં ઉસ વક્ત તો આતે નહીં, જબ દૂસરે કામોં મેં

મશ્ગૂલ હો જાતા હૂં તો શિકાયતેં લેકર આતે હો ઔર કહતે હો કે ચલકર બદલા દિલવા દીજિયે. વહ શખ્સ માયૂસ હોકર ચલા ગયા. ફિર આપને એક આદમી ભેજ કર ઉસકો બુલવાયા ઔર ઉસકે હાથ મેં દુર્રા થમા કર ફર્માયા કે બદલા લે લો ! ઉસને અર્ઝ કિયા, મૈંને અલ્લાહ કે વાસ્તે મુઆફ કિયા. ફિર આપ ઘર તશરીફ લાએ. દો રકઅત નમાઝ પઢી ઔર ફિર અપને આપકો મુખાતબ કરતે હુએ ફર્માયા, અય ઉમર ! તૂ કમીના થા, અલ્લાહ ﷻ ને તુઝકો ઊંચા કિયા. તૂ ગુમરાહ થા ! અલ્લાહને તુઝકો હિદાયત દી, તૂ ઝલીલ થા ! અલ્લાહને તુઝકો ઈઝ્ઝત દી, ફિર લોગોં કા બાદશાહ બનાયા ! અબ એક શખ્સ આકર કહતા હૈ કે મુઝે ઝુલ્મ કા બદલા દિલવા દો તો તૂ ઉસકો મારતા હૈ ?! કલ કયામત કે રોઝ ક્યા જવાબ દેગા ?! ઔર ઈસી તરહ દેર તક અપને આપકો મલામત કરતે રહે. *(અસદુલ ગાબા)*

આજ ઝુલ્મ કરને પર બંદા ખુશ હોતા હૈ ઔર ઈક્તિદાર મિલ જાએ તો ગરીબોં કા ખૂન ચૂસ કર અપની ઈમારતેં ઔર મહલ તામીર કર લિયે જાતે હૈં. ગરીબોં કી મદદ ઔર ઈઆનત તો બહુત દૂર કી બાત હૈ આજ તો અમીરોં ઔર પીરોં તક ગરીબોં કી રસાઈ ભી મુમ્કિન નહીં હોતી. કાશ ! કે હમ ગરીબોં કી ઈઆનત કા ખયાલ કરતે.

મેરે પ્યારે આકા ! ﷺ પ્યારે દીવાનો ! હઝરત સૈયદના અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما કી શખ્સિયત સે કૌન વાકિફ નહીં, આપ હિબ્રુલ ઉમ્મત, સૈયદુલ મુફસ્સિરીન કે પ્યારે અલ્કાબ સે યાદ કિયે જાતે હૈં, હુઝૂર રહમતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ ને આપકે હક્ક મેં યહ દુઆ ફર્માઈ : "اَللّٰهُمَّ عَلِّمْهُ التَّاوِيْلَ" "અય અલ્લાહ ! ઈન્હેં ઈલ્મે તફસીર સિખા દે."

અઅ્લા ઈલ્મો ફઝ્લ કે સબબ યહ તમામ સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કી બારગાહોં મેં ઈઝ્ઝત વ એહતિરામ કી નિગાહ સે દેખે જાતે થે, લેકિન ! ઈન તમામ દીની શર્ફ કે બાવુજૂદ આપ ખૌફે ખુદા ﷻ સે ઈસ કદ્ર રોતે થે કે આંસૂઓં કે હર વક્ત બહને કી વજહ સે ચેહરે પર દો નાલિયાં સી બન ગઈ થીં.

ઈસસે પતા ચલા કે જો શખ્સ સહીહ મઅ્નોં મેં આલિમે દીન હોગા વહ સબસે ઝયાદા અલ્લાહ સે ડરનેવાલા હોગા. ખશિયતે રબ્બાની સે લરઝનેવાલા હોગા કે ફર્માને ખુદાવંદી હૈ : "اِنَّمَا يَخْشَى اللّٰهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمٰٓؤُا"

★ હોશ ઉળ ગએ ! ★

હઝરત વહબ બિન મુનબ્બહ કહતે હૈં કે ઝાહિરી બીનાઈ સે મહરૂમ હોને કે બાદ એક મર્તબા મેં આપકે લિયે જા રહા થા, આપ મસ્જિદે હરામ તક તશરીફ લે ગએ, વહાં એક મજમા સે કુછ ઝગળે કી આવાઝ આ રહી થી, ઉસ પર આપને ફર્માયા, મુઝે ઈસ મજમેં મેં લે ચલો, મૈં ઉન્હેં ઈસ તરફ લે ગયા. વહાં પહુંચ કર આપને સલામ કિયા, ઉન લોગોંને બૈઠને કી દરખાસ્ત કી તો આપને ઈન્કાર ફર્માયા ઔર ઈર્શાદ ફર્માયા, તુમ્હેં માલૂમ નહીં કે અલ્લાહ કે ખાસ બંદે વહ લોગ હૈં જિનકો ખૌફે ઈલાહીને ખામોશ કર રખા હૈ, હાલાંકે ન વહ આજિઝ હૈં ઔર ન વહ ગૂંગે હૈં બલ્કે ફસીહ લોગ હૈં, બોલનેવાલે ઔર સમઝદાર હૈં મગર અલ્લાહ તઆલા કી બળાઈ કે ઝિક્રને ઉનકી અક્લોં કો ઉળા રખા હૈ, ઉનકે દિલ ઉસકી વજહ સે ટૂટે રહતે હૈં, ઔર ઝબાનેં ચુપ રહતી હૈં, ઔર જબ ઉનકો ઈસ હાલત પર પુખ્તગી હાસિલ હો જાતી હૈ તો ઉસકી વજહ સે વહ નેક કામોં મેં જલ્દી કરતે હૈં. તુમ લોગ ઉનસે કહાં હટ ગએ ?! હઝરત વહબ બિન મુનબ્બહ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કે ઉસકે બાદ મૈંને દો આદમિયોં કો ભી એક જગહ જમા નહીં દેખા.

★ કાશ ! મૈં તિન્હા હોતા ★

સૈયદના ફારૂકે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ જબ કુર્આને મજીદ કી કોઈ આયત સુનતે તો ખૌફે ખુદા સે બેહોશ હો જાતે. એક દિન એક તિન્કા હાથ મેં લેકર કહા : કાશ ! મૈં તિન્કા હોતા, કોઈ કાબિલે ઝિક્ર ચીઝ ન હોતા. કાશ ! મુઝે મેરી માં ન જનતી. ઔર આપ ખૌફે ખુદા સે ઈતના રોયા કરતે થે કે આપકે ચેહરે પર આંસૂંઓં કે બહને કી વજહ સે દો કાલે નિશાન પળ ગએ થે. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ હમ પૂરા કુર્આને મુકદ્દસ સુનકર ભી અલ્લાહ ﷻ કે ખૌફ સે નહીં કાંપતે ! લેકિન વહ અલ્લાહવાલે થે, સહીહ મઅ્નોં મેં બુઝુર્ગ થે, ખિલાફત વ ઈમારત કે હકદાર થે. લેકિન ! હમ હૈં કે નામ કે ભૂકે, કામ સે આરી, ઔર ઈઝ્ઝત કે ભિકારી દર બદર કી ઠોકરેં ખા રહે હૈં ઔર કહીં કે ભી નહીં હૈં. લિહાઝા હમારી ઝિમ્મેદારી યહ હૈ કે ઈન બુઝુર્ગોં કે ખૌફ કા ઝિક્ર સુનકર સિર્ફ અશ–અશ ન કરેં બલ્કે ઉનકે નક્શે કદમ પર ચલને કી ભરપૂર કોશિશ કરેં.

★ હંસતે હુએ નહીં દેખા ★

મરવી હૈ કે હઝરત અલી كرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم ને નમાઝે ફર્ઝ કે સલામ કે બાદ ફર્માયા : ઉસ વક્ત કે આપકો કુછ રંજ થા ઔર અપના હાથ ફેરતે જાતે કે મૈંને અસ્હાબે મુહમ્મદ ﷺકો દેખા હૈ. લેકિન ! આજ કોઈ ઐસી ચીઝ નહીં દેખતા જો ઉનકી તરહ હો, ઉનકા દસ્તૂર થા કે વહ પરાગંદા મૂ, ઝર્દ રંગ, ગુબાર આલૂદ રહતે. ઉન અસ્હાબ કી આંખોં કે બીચ મેં બકરિયોં કી ટાંગોં મેં બને ઘટ્ટે કી તરહ ઘટ્ટા હોતા થા, રાત કો અલ્લાહ તઆલા કે વાસ્તે સજદા કરતે ઔર ખળે રહતે, ખુદા કી કિતાબ પઢતે, ઈબાદત મેં પેશાની ઔર પાંવ પર બારી બારી ઝોર દેતે ઔર જબ સુબ્હ હોતી તો જૈસે તેઝ હવા સે દરખ્ત હિલતા હૈ ઈસી તરહ કાંપતે. આંખોં સે ઈતને આંસૂં બહાતે કે ઉનકે કપળે તર હો જાતે ઔર કહતે, અબ તો ખુદા કી કસમ ! ગોયા મૈં ઐસે લોગોં મેં સે હો ગયા જો રાત કો ખવાબે ખરગોશ મેં રહતે હૈં, ફિર આપ ઉઠકર ખળે હો જાતે ઔર જબ તક આપકો ઈબ્ને મુલ્જિમ મલઊનને ઝખ્મી ન કિયા, કભી કિસીને આપકો ઉસકે બાદ હંસતે હુએ ન દેખા. *(અહયાઉલ ઉલૂમ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અમીરુલ મો'મિનીન હઝરત સૈયદના અલી મુર્તઝા كرم اللہ وجہہ الکریم કો અસ્હાબે રસૂલ ﷺ કી ઈબારત વ રિયાઝત વ તકવા ઔર તારિકુદ્ દુન્યા હોને કા કિતના ખયાલ થા ઔર કિસ તરહ અપના એહતિસાબ કરતે. યહ ઉનકી આજિઝી વ

ઈન્કેસારી થી, જબ કે મૌલાએ કાયનાત رضی اللہ عنہ સૈયદુલ ઔલિયા થે ઔર આપકો ભી હયાતે ઝાહિરી મેં હી જન્નત કી બશારત મિલ ચુકી થી.

★ ખશિય્યતે ઈલાહી ઔર સુફ્યાને ષૌરી ★

રિવાયત હૈ કે હઝરત સુફ્યાને ષૌરી رحمۃ اللہ علیہ બીમાર પળે, ઉનકા પેશાબ એક ઝિમ્મી તબીબ કો દિખાયા ગયા. ઉસને કહા કે ઈસ શખ્સ કે જિગર કો ખૌફને ટુકળે કર દિયા હૈ. ફિર આકર ઉસને નબ્ઝ દેખી તો કહા કે મિલ્લતે ઈસ્લામ મેં ઈસ જૈસા આદમી મુઝે નહીં માલૂમ હુઆ.

★ ખશિય્યતે ઈલાહી કી બરતેં ★

હઝરત કઅ્બ બિન અહબાર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને સબ્ઝ મોતી (ઝબર્જદ) કા મહલ પૈદા ફર્માયા, ઉસમેં સત્તર હઝાર ઘર હૈં ઔર હર ઘર મેં સત્તર હઝાર કમરે હૈં, ઉસમેં વહી દાખિલ હોગા જિસકે સામને હરામ પેશ કિયા જાએ ઔર વહ સિર્ફ ખૌફે ઈલાહી કી વજહ સે ઉસે છોળ દે. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ)*

સુબ્હાનલ્લાહ ! મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ તલાશે હરામ મેં મુસલમાન સરગરદાં હૈ ઔર હલાલ વ હરામ કી તમીઝ ફરામોશ કર ચુકે હૈં. અબ ઐસે માહૌલ મેં કોઈ હરામ પેશ કરે ઔર બંદે ખૌફે ખુદા કી વજહ સે ઉસે છોળ દે તો યકીનન ! અલ્લાહ ﷻ ઉસે ઝરૂર બિઝ્ઝરૂર ઐસા મહલ અતા ફર્માએગા જિસકી ખૂબિયાં મઝકૂરા વાકિઆ મેં મૌજૂદ હૈં.

★ બચ્ચે કે બચપન કા નસીહત આમૂઝ વાકિઆ ★

હઝરત બહલૂલ رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે બસરે કી રાહ મેં મુઝે ચંદ લળકે મિલે જો અખરોટ ઔર બાદામ સે ખેલ રહે થે, ઉનસે અલાહેદા એક લળકે કો દેખા જો ઉન લળકોં કો દેખ દેખ કર રો રહા થા, ઉસકે પાસ ખેલને કો કોઈ ચીઝ નહીં થી. મૈંને કહા : મિયાં લળકે ક્યોં રો રહે હો ? મૈં તુમ્હેં અખરોટ ઔર બાદામ લે દૂંગા, તુમ ઉનસે ખેલના. ઉસ લળકેને

મેરી તરફ સર ઉઠા કર દેખા ઔર કહા, અય કમ અકૂલ ! હમ ખેલ કૂદ કે લિયે નહીં પૈદા હુએ, મૈંને કહા : અય સાહિબઝાદે ફિર કિસ લિયે પૈદા હુએ હૈં ?! કહા, ઈલ્મ હાસિલ કરને ઔર ખુદા કી ઈબાદત કે લિયે. મૈંને કહા, યહ કહાં સે તુમ્હેં માલૂમ હુઆ ? (ખુદા તુમ્હારી ઉમ્ર મેં બરકત દે), કહા, અલ્લાહ તઆલા ફર્માતા હૈ : ક્યા તુમ ખયાલ કરતે હો કે તુમકો બેકાર પૈદા કિયા હૈ ઔર તુમ લૌટ કર હમારે પાસે નહીં આઓગે ?! મૈંને કહા : સાહિબઝાદે તુમ તો મુઝે અકૂલમંદ માલૂમ હોતે હો, કુછ મુખ્તસર નસીહત કરો. કહા : દુન્ય ચલ ચલાવ પર કમરબસ્તા આમાદાએ સફર હૈ, ન દુન્યા કિસી કે વાસ્તે રહનેવાલી હૈ ઔર ન કોઈ શખ્સ દુન્યા મેં બાકી રહેગા. દુન્યા કી ઝિંદગી ઔર મૌત ઈન્સાન કે વાસ્તે ઐસી હૈ જૈસે દો ઘોળે તેઝ રફતાર યકે બાદ દીગર આનેવાલે હોં, અય દુન્યા કે ફેરફતા ! દુન્યા છોળ ઔર સામાને સફર ઈસમેં દુરૂસ્ત કર.

હઝરત બહલૂલ ફર્માતે હૈં, વહ લળકા યહ કહકર આસ્માન કી તરફ દેખને લગા ઔર હાથોં સે ઈશારા કિયા ઔર આંસૂ ઉસકો દોનોં રૂખ્સારોં પર મોતિયોં કી લળિયોં કી તરહ ગિરને લગે. યહ અલ્ફાઝ કહને પર વહ લળકા બેહોશ હોકર ગિર પળા. મૈંને ઉસકા પર અપની ગોદ મેં લે લિયા ઔર અપની આસ્તીન સે ઉસકે ચેહરે કી ખાક સાફ કી, જબ હોશ મેં આયા, મૈંને કહા, સાહિબઝાદે ! તુમ્હેં ક્યા હુઆ હૈ ? તુમ તો અભી બચ્ચે હો, કોઈ ગુનાહ તુમ્હારે નામ નહીં લિખા ગયા. કહા, બહલૂલ ! મુઝે છોળ દો ! મૈંને અપની માં કો દેખા હૈ, વહ આગ જલાને મેં જબ તક છોટે તિન્કે, ઘાસ ફૂસ બળી લકળિયોં મેં નહીં મિલાતી આગ રોશન નહીં હોતી. મૈં ડરતા હૂં કે ખુદા નખવાસ્તા દોઝખ કે ઈંધન મેં છોટી લકળિયોં કી જગહ મૈં ન હો જાઊં ! ફિર મૈંને કહા, સાહિબઝાદે ! તુમ બળે હી અકૂલમંદ હોશિયાર હો, મુઝકો મુખ્તસર સી કુછ ઔર નસીહત કરો ! કહા, મૈં અપને જિસ્મ કો નર્મ વ નફીસ પોશાક મેં છુપાતા તો ક્યા ફાયદા ? આખિર મરને કે બાદ ગલ સળ કર ખાક હો જાના હૈ ઔર કબ્ર મેં ખાક કા ઓળના ઔર ખાક કા હી બિછૌના હૈ.

હાએ ! મરતે હી સબ ખૂબિએ હુસ્નો જમાલ જાતા રહેગા ઔર હડ્ડિયોં પર ગોશ્ત વ પોસ્ત કા નિશાન તક ન રહેગા, વાએ સદ વાએ ! ઉમ્ર ગુઝર ગઈ ઔર કોઈ મુરાદ હાસિલ ન હુઈ, ન મેરે સાથ કોઈ સફર કા તોશા ઔર મૈં અપને હાકિમ વ માલિક કે રૂ–બરૂ ઈસ હાલ મેં ખળા હોઉંગા કે ગુનાહોં કા બાર સર પર હોગા. દુન્યા મેં હઝારોં પર્દોં મેં ખુદાએ કરીમ કી નાફર્માની કરકે ગુનાહ કિયે મગર ક્યામત મેં વહ સબ આલિમુલ ગૈબ કે સામને ઝાહિર હોંગે. ક્યા દુન્યા મેં ખુદા કે ગૈઝો ગઝબ સે બેખૌફ હોકર ગુનાહ કરતા થા ? નહીં બલ્કે ઉસકી મગફિરત ઔર બુર્દબારી પર તકિયા થા, વહ અરહમર્રાહિમીન ચાહે અઝાબ દે ચાહે મહઝ અપને કરમ સે દરગુઝર ફર્માએ. હઝરત બહલૂલ ફર્માતે હૈં, જબ વહ લળકા વઅઝ્ કહકર ખામોશ હુઆ મૈં બેહોશ હોકર ગિર પળા ઔર વહ લળકા ચલ દિયા. જબ મુઝે હોશ આયા તો ઉન લળકોં મેં તલાશ કિયા કહી પતા ન પાયા. લળકોં સે જબ ઉસ લળકે કા હાલ દર્યાફ્ત કિયા તો બોલે, તુમ નહીં પહચાનતે ? મૈંને કહા, નહીં ! કહા, યહ લળકા હઝરત સૈયદના હુસૈન ઈબ્ને અલી ઈબ્ને અબી તાલિબ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કી ઔલાદ સે હૈ. મૈંને કહા, મુઝે એહસાસ થા કે યહ કિસી ઐસે હી અઝીમુશ્શાન દરખ્ત કા ફલ હોગા. *(અલ્લાહ મેરી તૌબા : સફા : ૧૭૫)*

★ આખિરત મેં બેખૌફ હોગા ★

હુઝૂર રહમતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ ફર્માતે હૈં કે ફર્માને ઈલાહી હૈ, "મૈં અપને કિસી બંદે પર દો ખૌફ ઔર દો અમ્ન જમા નહીં કરતા, જો શખ્સ દુન્યા મેં મેરે અઝાબ સે ડરતા હૈ ઉસે આખિરત મેં બેખૌફ કર દૂંગા. લેકિન ! જો દુન્યા મેં મેરે અઝાબ સે બેખૌફ રહતા હૈ મૈં ઉસે આખિરત મેં ખૌફઝદા કર દૂંગા." યા'ની ઉસ પર અઝાબ નાઝિલ કરૂંગા. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ)*

★ જહન્નમેં દાખિલ ન હોગા ★

શફીએ ઉમ્મત મુસ્તફા જાને રહમત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :

"لَا يَلِجُ النَّارَ مَنْ بَكٰى مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ حَتّٰى يَعُوْدَ اللَّبَنُ فِى الْفَرَعِ"

"જો શખ્સ ખૌફે ખુદા સે રોતા હૈ વહ જહન્નમ મેં હરગિઝ દાખિલ નહીં હોગા ઈસી તરહ જૈસે દૂધ દોબારા અપને થનોં મેં નહીં જાતા." *(મુકાશફતુલ કુલૂબ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રહમતે આલમ ﷺ કા ફર્માન હક હૈ. હમકો ઈસ પર યકીન ભી રખના ચાહિયે ઔર ખૌફે ખુદા સે આંસૂં બહાને કી કોશિશ ભી કરની ચાહિયે. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો અપને ખૌફ કી દૌલત અતા ફર્માએ.

★ દુઆએ રસૂલ ★

હુઝૂર તાજદારે અરબ વ અજમ ﷺ દુઆ માંગા કરતે થે : "અય અલ્લાહ ! મુઝ ઐસી આંખેં અતા ફર્મા જો તેરે ખૌફ સે રોનેવાલી હોં."

હદીષ શરીફ મેં હૈ કે કોઈ બંદાએ મો'મિન ઐસા નહીં જિસકી આંખોં સે ખૌફે ખુદા કી વજહ સે મખ્ખી કે પર કે બરાબર આંસૂં બહે ઔર ઉસકી ગર્મી ઉસકે ચેહરે પર પહુંચે. ફિર ઉસે કભી જહન્નમ કી આગ છૂએ. *(મુકાશફતુલ કુલૂબ)*

★ વહ અહમક હૈ ★

મહબૂબે કિબ્રિયા સૈયદુલ અંબિયા ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"اَلْاَحْمَقُ مَنِ اتَّبَعَ نَفْسَهٗ هَوَاهَا وَ تَمَنّٰى عَلَى اللّٰهِ"

"વહ શખ્સ અહમક હૈ જો અપને નફ્સ કો ઉસકી ખ્વાહિશાત કા તાબેઅ્ કરે ઔર ફિર અલ્લાહ તઆલા પર તમન્ના ભી કરે." *(અહયાઉલ ઉલૂમ)*

અલ્લાહુ અકબર ! યકીનન ! આજ અહમકોં હી કી કષ્રત હૈ, હમ નફ્સ વ ખ્વાહિશાત કે ગુલામ બનકર જી રહે હૈં, ઔર અલ્લાહ સે જન્નત કી તમન્ના ઔર અપની ઝરૂરિયાત કી તક્મીલ કી દુઆ કરતે હૈં. કાશ ! હમ અલ્લાહ ﷻ કે ઈર્શાદાત કો માનતે ઔર ઉસીસે અપની આરઝૂ વ તમન્ના રખતે તો જન્નત ભી ઔર માલિકે જન્નત ભી હમકો મિલ જાતા. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો સહીહ ફહમ વ ઈદરાક નસીબ ફર્માએ.

★ નજાત કી સૂરત ★

હઝરત ઉક્બા બિન આમિર رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં કે ઉન્હોંને બારગાહે નબવી ﷺમેં અર્ઝ કિયા કી નજાત કી ક્યા સૂરત હૈ ? આપને ફર્માયા, અપની ઝબાન બંદ રખો ઔર અપને ઘર સે બાહર ન નિકલો ઔર ખતા પર રોયા કરો. *(અહયાઉલ ઉલૂમ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ હમારી હાલત ઈસકે બરઅકસ હૈ, હમારી ઝબાન હર વક્ત બિલા ઝરૂરત કૈંચી કી તરહ ચલતી રહતી હૈ, હમ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કી ઉસ અઝીમ નેઅ્મત કી કદર નહીં કરતે, હમ બેકારી મેં અપના કીમતી વક્ત બર્બાદ કર દેતે હૈં, લેકિન! એહસાસ નહીં હોતા કે બરોઝે કયામત હમેં હિસાબ વ કિતાબ કી સખ્ત તરીન મંઝિલ સે ગુઝરના હૈ. જબ હમ કોઈ ગલતી કર જાતે હૈં, હમ સે કોઈ ગુનાહ સરઝદ હો જાતા હૈ તો ભી હમેં ઝર્રા બરાબર ઉસ પર અફસોસ નહીં હોતા ઔર ન હમ અપની ગલતી કા એહસાસ કરતે હૈં, બલ્કે કોઈ તમ્બીહ કરતા હૈ તો ઉલટા જવાબ ભી દેતે હૈં. ક્યા ઈમાન કા યહી તકાઝા હૈ ? ક્યા હમારા દીન ઈસી કા હુક્મ દેતા હૈ ? હરગિઝ નહીં. બલ્કે હમેં તો ચાહિયે કે ગુનાહ સે અપના દામન બચાયેં ઔર અગર ગુનાહ કે મુરતકિબ હો જાયેં તો ઉસ પર અપને રબ કી બારગાહ મેં ગિરયા વ ઝારી કરેં, અપની ગલતી કી મુઆફી માંગે ઔર સચ્ચે દિલ સે ઉસકી તરફ રુજૂઅ્ લાયેં. અલ્લાહ તઆલા અપને ફઝ્લ સે ઝરૂર હમારી મગફિરત ફર્મા દેગા, અલ્લાહ عزوجل હમ સબકો ગુનાહોં પર રોને ઔર સચ્ચી તૌબા કરને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

آمِيْنَ بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ۔

બરકાતે તકવા

દુન્યા મેં ઈન્સાન દૂસરોં કી નઝર મેં મુમ્તાઝ હોને કે લિયે કભી તો દૌલત કા સહારા લેતા હૈ કભી જાહો હશમ કા, કભી ખાનદાની વજાહત, સુર્ખરૂઈ ઝરિયા હોતી હૈ, કભી કોઈ ઔર ચીઝ. ગરઝ યહ કે ઈન્સાન અપની ફહમ સે કિસી ન કિસી શય કો દુન્યા કી નઝર મેં અપને અઅ્લા હોને કા સબબ સમઝતા હૈ, લેકિન કુર્આની આયત કા મુતાલેઆ કરેં તો યહ બાત બિલ્કુલ વાઝેહ હો જાતી હૈ કે બંદા અગર અપને રબ કી બારગાહ મેં સુર્ખરૂ ઔર મકબૂલ હો તો ઉસકી કામયાબી પર મોહરે સદાકત લગ જાતી હૈ, ફિર વહ ઈન્સાન કાયનાત કી હર શૈ મેં મકબૂલ હોતા જાતા હૈ. સમઝના યહ હૈ કે ઈસ અઝીમ મંઝિલ પર પહુંચને કે લિયે બંદે કો અપને રબ સે કિસ તરહ કા તઅલ્લુક વ રિશતા કાયમ કરના હોગા.

અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કી બારગાહ મેં બાઈઝ્ઝત હોને કા તરીકા કુર્આને મુકદ્દસ ઈસ તરહ બયાન ફર્માતા હૈ : "اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقٰكُمْ"

"બેશક ! અલ્લાહ કે યહાં તુમમેં ઝયાદા ઈઝ્ઝતવાલા વહ હૈ જો તુમ મેં ઝયાદા પરહેઝગાર હો." *(પારા : ૨૬, સૂરએ હુજુરાત, આયત : ૧૩)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયત મેં અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને અપની બારગાહ મેં બંદે કી સર બુલંદી કા રાઝ ખૌફો ખશિય્યત બયાન ફર્માયા હૈ ઔર ઈસી કો તકવા કહતે હૈં. આઈયે હમ તકવા ઔર ઉસકે અહમ નુકાત સે મુતઅલ્લિક કુર્આન વ અહાદીષ કી રોશનીમેં યહ માલૂમાત હાસિલ કરેં જિન પર અમલ કરકે દુન્યા વ આખિરત મેં કામયાબી સે હમકિનાર હો સકતે હૈં.

★ તકવે કી બરકતેં ★

કુર્આને કરીમને મુતઅદ્દિદ મકામાત પર મુત્તકીન કી સિફાત ઔર ખૂબિયાં બયાન કરકે અહલે ઈમાન કો મુતક્કી બનને કી દઅ્વત દી હૈ ઔર ઈમાન કે સાથ સાથ તકવા ઈખ્તિયાર કરને કા જા બજા હુક્મ ફર્માયા

હૈ. જૈસા કે હમ સબકા ખાલિક़ો માલિક અલ્લાહ ﷻ ઈર્શાદ ફ઼ર્માતા હૈ : "يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَكُوْنُوْا مَعَ الصّٰدِقِيْنَ" "અય ઈમાનવાલો ! અલ્લાહ ﷻ સે ડરો ઔર સચ્ચોં કે સાથ હો જાઓ." *(પારા : ૧૧, સૂરએ તૌબા, આયત : ૧૧૯)*

ઈસ આયત મેં અલ્લાહ ﷻ તક़વા ઈખ્તિયાર કરને ઔર સાદિક़ીન કી મઈય્યત ઈખ્તિયાર કરને કા હુક્મ ફ઼ર્મા રહા હૈ. તક़વા ઈખ્તિયાર કરને કા મતલબ યહ હૈ કે બંદા મઅ્સિયત ઔર ગુનાહ કે કામોં કો તર્ક કરકે તાઅત વ ફ઼ર્માંબર્દારી કે જાનિબ રુજૂઅ્ કરે ઔર સાદિક़ીન સે મુરાદ વહ હૈં જો ઈમાન મેં સચ્ચે ઔર મુખ્લિસ હૈં ઔર રસૂલે કરીમ عليه أفضل الصلوات والتسليم કી ઈખ્લાસ કે સાથ તસ્દીક़ કરતે હૈં.

હઝરત સઈદ બિન જુબૈર કા ક़ૌલ હૈ કે સાદિક़ીન સે મુરાદ હઝરત અબૂ બકર વ ઉમર رضی اللہ عنہما હૈં. ઔર ઈબ્ને જરીર કે નઝદીક સાદિક़ીન સે મુરાદ મુહાજિરીન હૈં. ઔર સૈયદુલ મુફ઼સ્સિરીન હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما ને ફ઼ર્માયા કે સાદિક़ીન સે મુરાદ વહ લોગ હૈં જિનકી નિયતેં ષાબિત હૈં ઔર ક़ૂલ્બ વ અઅ્માલ મુસ્તક़ીમ હૈ ઔર વહ ઈખ્લાસ કે સાથ ગઝવાએ તબૂક મેં હાઝિર હુએ. *(ખઝાઈનુલ ઈર્ફ઼ાન વ મુલખ્ખસન)*

એક દૂસરી જગહ ઈર્શાદ ફ઼ર્માતા હૈ :

"يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوْا رَبَّكُمُ الَّذِىْ خَلَقَكُمْ وَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ"

"અય લોગો ! અપને રબ કો પૂજો જિસને તુમ્હેં ઔર તુમસે અગલોં કો પૈદા કિયા યહ ઉમ્મીદ કરતે હુએ કે તુમ્હેં પરહેઝગારી મિલે." *(પારા : ૧, સૂરએ બક़રહ, આયત : ૨૧)*

તક़વા કે મઅ્ના ડરના ઔર બચના હૈ યાની અલ્લાહ સે ડરના, વહ ડરના નહીં જો કિસી ઝાલિમ વ જાબિર સે હોતા હૈ યા જો મહબૂબ કા મુહિબ સે હોતા હૈ. યાની ઉસકી નારાઝગી ઔર નારાઝગી કે નતીજે મેં ઉસકી સઝા સે ડરના. મો'મિન કા તક़વા યહ કે વહ હર કામ કરને સે પહલે અલ્લાહ કી રઝા ઔર ઉસકા હુક્મ માલૂમ કરે તાકિ ઉસકા કોઈ અમલ રબ ﷻ કી મરઝી કે ખિલાફ઼ ન હોને પાએ.

ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ : "وَاعْلَمُوْۤا اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِيْنَ" "ઔર જાન લો કે અલ્લાહ પરહેઝગારોં કે સાથ હૈ." *(પારા : ૧૦, સૂરએ તૌબા, આયત : ૩૬)*

દૂસરે મક़ામ પર ઈર્શાદ હુઆ : "اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِيْنَ" "બેશક ! અલ્લાહ પરહેઝગારોં કો દોસ્ત રખતા હૈ." *(પારા : ૧૦, સૂરએ તૌબા, આયત : ૪)*

એક ઔર મક़ામ પર ઈર્શાદ ફ઼ર્માતા હૈ : "وَ اِيَّاىَ فَاتَّقُوْنِ" "ઔર મુઝી સે ડરો." *(સૂરએ બક़રહ, આયત : ૪૧)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ અપને બંદો કો આગાહ ફ઼ર્માતા હૈ કે જાન લો મૈં મુત્તક़િયોં કે સાથ હૂં ઔર ઉન્હેં મહબૂબ રખતા હૂં. ક્યા મતલબ ? મતલબ યહ હૈ કે મેરે બંદો ! તુમ અગર મુઝસે ડર કર ગુનાહ સે બચોગે, મેરી નાફ઼ર્માની ન કરોગે તો દુન્યા કે એશ પસંદ લોગ તુમ્હારા મઝાક़ ઉળાયેંગે, તુમકો ઝલીલ કરને કી કોશિશ કરેંગે, તુમસે દૂર રહેંગે, લેકિન દુન્યા કે ઈન્સાન દૂર હો જાયેં તો ग़મ ન કરના, બલ્કિ તુમ મુઝસે ડરો, મૈં તુમ્હારે સાથ હૂં.

★ મક़બૂલ કૌન ? ★

કુર્આને મુક़દ્દસ મેં હૈ : "اِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّٰهُ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ" "અલ્લાહ ઉસી સે કુબૂલ કરતા હૈ જિસે ડર હૈ." *(પારા : ૬, સૂરએ માઈદા, આયત : ૨૭)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયત કા તઅલ્લુક़ હઝરત આદમ عليه السلام કે ઉન બેટોં સે હૈ જિન્હોંને અલ્લાહ કી બારગાહ મેં કુર્બાની પેશ કી થી, ઉનમેં સે એક કી કુર્બાની અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં કુબૂલ હુઈ, દૂસરે કી રદ્દ કર દી ગઈ. જિસકી કુર્બાની કુબૂલ નહીં હુઈ ઉસને અપને ભાઈ કો ક़ત્લ કરને કી ધમકી દી, તો ઉસને કહા : અલ્લાહ ﷻ તક़્વેવાલોં કી કુર્બાનિયાં, ઉનકી ઈબાદતેં કુબૂલ ફ઼ર્માતા હૈ. પતા ચલા કે અલ્લાહ ﷻ કી બારગાહ મેં વહી મક़બૂલ હૈ જો ઉસસે ડરતા હૈ ઔર જિસકો ઉસકા ખૌફ઼ દામનગીર રહતા હૈ.

ઈસી તરહ એક ઔર મક़ામ પર ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ : "وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِيْنَ" "ઔર આખિર મૈદાન પરહેઝગારોં કે હાથ હૈ." *(પારા : ૯, સૂરએ અઅ્રાફ઼, આયત : ૧૨૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ સે ડરનેવાલોં કો દુન્યા બેવક़ૂફ़ સમઝતી હૈ ઔર દુન્યા યહ કહતી હૈ કે ચંદ રોઝા ઝિંદગી અગર વહ ભી બગ़ૈર એશો ઈશરત કે ગુઝરે તો ક્યા ફ़ાયદા ? લિહાઝા ઈસ ચંદ રોઝા ઝિંદગી મેં ખૂબ એશો ઈશરત કર લો ! લેકિન ક़ુર્આન કહતા હૈ કે, ઘબરાઓ નહીં અય મુઝસે ડરનેવાલો ! આખિરત મેં કામયાબી તુમ્હારે હી લિયે હૈ. અલ્લાહ હમ સબકી દુન્યા વ આખિરત ખૂબ સે ખૂબતર ફ઼ર્માએ.

★ જન્નત કા મુઝદા ★

"وَ اُزْلِفَتِ الْجَنَّةُ لِلْمُتَّقِيْنَ غَيْرَ بَعِيْدٍ" "ઔર પાસ લાઈ જાએગી જન્નત પરહેઝગારોં કે કે ઉનસે દૂર ન હોગી." *(પારા : ૨૬, સૂરએ ક़ાફ़, આયત : ૩૧)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મુત્તક़ી કે લિયે કિતના બળ। ઈન્આમ હૈ કે જન્નત કો ઉસકે ક़રીબ લાયા જાએગા, ઈસ તરહ કે વહ ઉસસે દૂર ન હોગી. દુન્યા કે મહલ કી તરફ઼ ખૂદ ઈન્સાન કો જાના પળતા હૈ, લેકિન ! અલ્લાહ કા બેપાયાં કરમ હૈ કે જન્નત કો અપને મુત્તક़ીન બંદે કે ક़રીબ કર દેગા ઔર ઉસે જન્નત કી તરફ઼ જાને કી ઝહમત તક નહીં દી જાયેગી. ઈસસે માલૂમ હુઆ કે અલ્લાહ ﷻ અપને મુત્તક़ી બંદે સે બેહદ મહબ્બત ફ઼ર્માતા હૈ.

★ બાગાત ઔર ચશ્મે ★

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ :–

"اِنَّ الْمُتَّقِيْنَ فِيْ جَنّٰتٍ وَّ عُيُوْنٍ" "બેશક ! પરહેઝગાર બાગોં ઔર ચશ્મોં મેં હૈં." *(પારા : ૨૬, સૂરએ ઝારિયાત, આયત : ૧૫)*

બાગ ઔર ચશ્મે સે હર એક કો મહબ્બત હોતી હૈ ઔર ક़ુદરતી તૌર પર ઉસકી તરફ઼ કશિશ ભી. મેરા મૌલા ઈર્શાદ ફ઼ર્માતા હૈ કે દુન્યા મેં મુઝસે ડરનેવાલો ! તુમ ગમ ન કરો, મેરી મહબ્બત કી ખાતિર તુમ દુન્યા મેં બેરગ़બત ઔર મુત્તક़ી બનકર રહ જાઓ, તુમ્હેં બાગ ઔર ચશ્મોં કી દૌલત સે માલા માલ કરું. લિહાઝા મુત્તક़ીન કો અલ્લાહ બાગ ઔર

ચશ્મે અતા ફ઼ર્માએગા જો દુન્યા કે બાગોં ઔર ચશ્મોં સે કરોળોં ગુના બેહતર હોંગે. એક ઔર મક़ામ પર અલ્લાહ તબારક વ તઆલા મુત્તક़િયોં કો મિલનેવાલે ઈન્આમાત કા યૂં ઝિક્ર ફ઼ર્માતા હૈ : "اِنَّ الْمُتَّقِيْنَ فِيْ جَنّٰتٍ وَّ نَعِيْمٍ" "બેશક ! પરહેઝગાર બાગોં ઔર ચૈન મેં હૈં." *(પારા : ૨૭, સૂરએ તૂર, આયત : ૧૭)*

દુન્યા મેં બેક़રાર રહનેવાલે મુત્તક़ી કો અલ્લાહ ﷻ આખિરત મેં સિર્ફ઼ જન્નત હી નહીં બલ્કે ચૈન વ સુક઼ૂન કી દૌલત સે માલા માલ ફ઼ર્માએગા.

★ કિસ ક़દર તક़વા રખેં ? ★

અલ્લાહ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ : "فَاتَّقُوا اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ" "તો અલ્લાહ સે ડરો જહાં તક હો સકે." *(પારા : ૨૮, સૂરએ તગાબુન, આયત : ૧૬)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ ﷻ ને હમેં ઈખ્તિયાર દિયા હૈ કે જિતની તુમમેં તાક़ત હો ઉતના અલ્લાહ સે ડરો યાની અલ્લાહ સે ડરને મેં અપની જિતની ઈસ્તિતાઅત હૈ ઉસે બરૂએકાર લાઓ તો મૌલા તઆલા રહ઼મત કી નઝર ફ઼ર્માએગા ઔર દોનોં જહાં કી કામયાબી સે સરફ઼રાઝ ફ઼ર્માએગા. વહ કિસી જાન કો ઉસકી તાક़ત સે ઝયાદા તકલીફ઼ નહીં દેતા. લિહાઝા હમકો ઉસકે રહમ વ કરમ પર ભરોસા રખતે હુએ તક़વા ઈખ્તિયાર કરને કી કોશિશ કરની ચાહિયે.

★ મુત્તક़િયોં પર ઈન્આમાત ★

અલ્લાહ ﷻ ને ફ઼ર્માયા : "اِنَّ لِلْمُتَّقِيْنَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنّٰتِ النَّعِيْمِ" "બેશક ! ડરવાલોં કે લિયે ઉનકે રબ કે પાસ ચૈન કે બાગ હૈં." *(પારા : ૨૯, સૂરએ ક़લમ, આયત :૩૪)*

દૂસરે મક़ામ પર ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા : "اِنَّ لِلْمُتَّقِيْنَ مَفَازًا" "બેશક ! ડરવાલોં કો કામયાબી કી જગહ હૈ." *(પારા : ૩૦, સૂરએ નબા, આયત : ૩૧)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અચ્છી તરહ યાદ રખેં ઔર અપની ફ઼िક્રી ઈસ્લાહ કરેં કે દુન્યા કી કામયાબી હક़ીક़ી કામયાબી

નહીં, આખિરત કી કામયાબી હક़ીક़ી કામયાબી હૈ ઔર વહ કામયાબી તક़વે કી વજહ સે અલ્લાહ ﷻ અતા ફ઼ર્માતા હૈ લિહાઝા તક़વે કી આદત ઈખ્તિયાર કરેં.

ઈર્શાદે ખુદાવંદી હૈ : "اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الَّذِيْنَ اتَّقَوْا وَّ الَّذِيْنَ هُمْ مُّحْسِنُوْنَ" "બેશક ! અલ્લાહ ઉનકે સાથ હૈ જો ડરતે હૈં ઔર જો નેકિયાં કરતે હૈં." *(પારા : ૧૪ સૂરએ નહ્લ, આયત : ૧૨૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હર કમઝોર કો કિસી ન કિસી તાક़તવર કી ઝરૂરત હોતી હૈ. ઔર હમ જાનતે હૈં કે સબસે ઝયાદા તાક़તવાલા અલ્લાહ હૈ ઔર ઉસી કી અતા સે કોઈ દૂસરા તાક़ત પાતા હૈ. આજ હમ મોહતાજ તાક़તવરોં સે તઅલ્લુક़ બનાને કી કોશિશ કરતે હૈં લેકિન ! જો ખુદ તાક़ત કા માલિક હૈ ઉસ રબ સે તઅલ્લુક़ નહીં બનાતે. યાદ રખેં ! જો તક़વા ઈખ્તિયાર કર લે ઔર નેકિયાં કરે અલ્લાહ ﷻ ઉસકે સાથ હૈ ઔર ખુદા કી ક़સમ ! જિસકે સાથ અલ્લાહ હો ઉસે કિસી ઔર કી ક્યા હાજત હો સકતી હૈ ?! અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો નેકિયોં કી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

★ મુત્તક़ી કૌન ? ★

ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ :–

"وَالصّٰبِرِيْنَ فِى الْبَاْسَآءِ وَالضَّرَّآءِ وَحِيْنَ الْبَاْسِ ؕ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ صَدَقُوْا ؕ وَ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُتَّقُوْنَ"

"ઔર સબ્રવાલે મુસીબત ઔર સખ્તી મેં ઔર જિહાદ કે વક़્ત, યહી હૈં જિન્હોંને અપની બાત સચ્ચી કી ઔર યહી પરહેઝગાર હૈ." *(પારા : ૨, સૂરએ બક़રહ્, આયત : ૧૭૭)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મુત્તક़ી કૌન હૈ ? ઉનકી સિફ઼ાત ક્યા હૈં ? તો અલ્લાહ ﷻ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા, સબ્ર કરનેવાલે મુસીબત ઔર સખ્તી મેં ન કે શોર મચાનેવાલે, બલ્કે હર મુસીબત વ સખ્તી કે મૌક़ે પર ફૈસલએ ઈલાહી પર રાઝી રહનેવાલે અલ્લાહ તઆલા કે નઝદીક સચ્ચે ભી વહી હૈં ઔર મુત્તક़ી ભી વહી હૈં.

★ ઉલમા ઔર મશાઈખ કે નઝદીક તક़વે કા મફ્હૂમ ★

હઝરત ઈમામ ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ફ઼ર્માતે હૈં કે બઅઝ મશાઈખે કિરામને તક़વા કે યહ મઅ્ના બયાન ફ઼ર્માએ હૈં :–

"تَنْزِيْهُ الْقَلْبِ عَنْ ذَ نْبٍ لَّمْ يَسْبَقْ عَنْهُ مِثْلُهٗ" "ઉસ ગુનાહ સે દિલ કો બચાના જિસકે મિષ્લ આગે તુઝ સે સાદિર નહીં હુઆ હો, તાકિ તુમ્હારે અંદર તર્કે ગુનાહ કે અઝ્મ સે હર ક़िસ્મ કે મઆસી સે બચાવ ઔર હિફ઼ાઝત પૈદા હો જાએ.

★ તક़વા કે ચંદ મઆની ★

મુફસ્સિરે શહીર સદરુલ અફાઝિલ હઝરત અલ્લામા નઈમુદ્દીન મુરાદાબાદી رحمۃ اللہ علیہ તહરીર ફ઼ર્માતે હૈં કે તક़વા કે કઈ મઆની હૈં.

૦૧. નફ્સ કો ખૌફ઼ કી ચીઝ સે બચાના ઔર ઉર્ફે શરઅ મેં મમનૂઆત કો છોળ કર નફ્સ કો ગુનાહ સે બચાના.

૦૨. હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما ને ફ઼ર્માયા : મુત્તક़ી વહ હૈ જો શિર્ક વ કબાઈર ઔર ફ઼વાહિશ સે બચે.

૦૩. બઅઝોંને કહા કે મુત્તક़ી વહ હૈ જો અપને આપકો દૂસરોં સે બેહતર ન સમઝે.

૦૪. ઔર બઅઝ હઝરાત કા ક़ૌલ હૈ કે હરામ ચીઝોં કા તર્ક ઔર ફ઼રાઈઝ કે અદા કરને કા નામ તક़વા હૈ.

૦૫. ઔર કુછ લોગોં કે નઝદીક મઅ્સિયત પર ઈસ્રાર ઔર તાઅ્ત પર ગુરૂર કો તર્ક કર દેને કા નામ તક़વા હૈ.

૦૬. બઅઝને કહા કે તક़વા યહ હૈ કે તેરા મૌલા તુઝે વહાં ન પાએ જહાં ઉસને મના ફ઼ર્માયા હૈ.

૦૭. એક ક़ૌલ યહ હૈ કે હુઝૂર ﷺ ઔર સહાબા رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કી પૈરવી કરને કા નામ તક़વા હૈ. *(ખઝાઈનુલ ઈર્ફાન)*

★ મુત્તક़ીન કે મુખ્તલિફ ગિરોહ ★

૦૧. અવામ કા તક़્વા ઈમાન લાકર કુફ્ર સે બચના હૈ.

૦૨. મુતવસ્સિતીન કા તક़્વા અવામિર વ નવાહી કી ઈતાઅત હૈ.

૦૩. ખાસ કા તક़્વા હર ઐસી ચીઝ કા છોળના જો અલ્લાહ તબારક વ તઆલા સે ગાફિલ કરે.

★ તક़્વે કે મરાતિબ ★

તાજદારે અહલે સુન્નત, મુજદ્દિદે દીનો મિલ્લત સરકાર અઅ્લા હઝરત ઈમામ અહમદ રઝા ખાં ફાઝિલ બરેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં, તક़્વા કે મુન્દર્જા ઝૈલ મરાતિબ હૈં :–

- ❒ કુફ્ર સે બચના જો બિફઝ્લિહી તઆલા હર મુસલમાન કો હાસિલ હૈ.
- ❒ બદ્ મઝહબી સે બચના જો હર સુન્ની કો નસીબ હૈ.
- ❒ હર કબીરા ગુનાહ સે બચના.
- ❒ સગાઈર સે બચના.
- ❒ શુબ્હાત સે એઅ્રાઝ કરના.
- ❒ શહવાત સે બચના.
- ❒ ગૈર કી તરફ ઈલ્તિફાતસે બચના.

★ હક़ીક़તે તક़્વા ★

હુજ્જતુલ ઈસ્લામ હઝરત ઈમામ ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ સે કિસી ને સવાલ કિયા કી તક़્વા કી વઝાહત ફર્માયેં તાકિ હમ તક़્વા કી હક़ીક़ત સે વાક़િફ હો જાયેં. તો આપને ઈર્શાદ ફર્માયા : અય અઝીઝ ! અવ્વલ તુઝે યહ જાનના ચાહિયે કે તક़્વા એક નાદિર ખઝાના હૈ, અગર તુમ ઈસ ખઝાને કો પા લેને મેં કામયાબ હો ગએ તો તુમ્હેં ઈસમેં બેશ ક़ીમત મોતી ઔર જવાહિરાત મિલેંગે ઔર ઈલ્મ વ દૌલતે રૂહાની કા બહુત બળા ખઝાના હાથ લગેગા. રિઝ્ક़ે કરીમ તુમ્હારે હાથ આ જાયેગા, તુમ બહુત બળી કામયાબી હાસિલ કર લોગે, બહુત બળી ગ઼નીમત પા લોગે ઔર મિલ્કે અઝીમ જન્નત કે માલિક

બન જાઓગે. યૂં સમઝો કે દુન્યા વ આખિરત કી ભલાઈયાં તક़્વા મેં જમા કર દી ગઈ હૈં, તુમ ઝરા કુર્આને કરીમ મેં ગ઼ૌર તો કરો, કહીં ઈર્શાદ ફર્માયા : અગર તુમ તક़્વા ઈખ્તિયાર કરોગે તો હર ક़िસ્મ કી ખૈર વ બરકત કે માલિક બન જાઓગે, કહીં તક़્વા ઈખ્તિયાર કરને પર અજ્રો ષવાબ કે વઅ્દે ફર્માએ ગએ હૈં, ઔર કહીં ફર્માયા સઆદત કા ઝરિયા તક़્વા વ પરહેઝગારી ઈખ્તિયાર કરના હૈ. *(મિન્હાજુલ આબિદીન)*

★ મુત્તક़ી પર તઅજ્જુબ ★

હઝરત આઈશા સિદ્દીક़ા رضی اللہ عنہا ફર્માતી હૈં, અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ દુન્યા કી કિસી શય પર યા કિસી ઈન્સાન પર તઅજ્જુબ નહીં ફર્માતે થે મગર સાહિબે તક़્વા પર. *(મિન્હાજુલ આબિદીન)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! રહ़્મતે આલમ ﷺ કા તઅજ્જુબ કરના બેમઅ્ના તો નહીં હો સકતા, યક़ીનન ! ઉસ શખ્સ પર તઅજ્જુબ કરના હી ચાહિયે જો મૌજૂદા દૌર કે બુરે માહોલ સે અપને દામન કો હર બુરાઈ સે બચા લેતા હૈ, અલ્લાહ સે ડરતા રહતા હૈ. ઉસકા તક़્વા ઈખ્તિયાર કરના બેસૂદ ઔર બેમઅ્ના નહીં, ઐસે શખ્સ પર તઅજ્જુબ હી હોતા હૈ. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો તક़્વા કી દૌલત સે માલા માલ ફર્માએ.

★ મુત્તક़ી બેખૌફ હો જાતા હૈ ★

હઝરત ક़તાદા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે તૌરાત શરીફ મેં મઝકૂર હૈ, અય ઈન્સાન ! તુ મુત્તક़ી બન જા ફિર જહાં ચાહે સો. *(મિન્હાજુલ આબિદીન)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! એક બાર બંદા તક़્વા ઈખ્તિયાર કર લે ઔર અલ્લાહ ﷻ કા ડર ઉસકે દિલ મૈં બૈઠ જાએ તો કહીં ભી વહ ખાએ ઔર સોએ ઉસકો કોઈ ચીઝ તક્લીફ નહીં પહુંચા સકતી, બલ્કે વહ જહાં ભી હોગા અલ્લાહ ﷻ કા ડર ઔર ખશિય્યત ઉસકે દિલ મેં હોને કી વજહ સે હમેશાં બુરાઈ સે બચતે હુએ અપની ઝિંદગી ગુઝારેગા.

★ બઅઝ મુત્તક़ીન કે વાક़िઆત ★

હઝરત નોઅ્માન બિન બશીર رضی اللہ عنہ કી રિવાયત હૈ કે હુઝૂર તાજદારે મદીના ﷺ ને ફર્માયા, હલાલ ઝાહિર હૈ ઔર હરામ ઝાહિર હૈ ઔર દોનોં

કે દરમિયાન મુશ્તબહ ચીઝેં હૈં જિન્હેં અકસર લોગ નહીં જાનતે. પસ જો શખ્સ મુશ્તબહ ચીઝોં સે બચા ઉસને અપને દીન ઔર અપની આબરૂ કો બચા લિયા, ઔર જો મુશ્તબહ ચીઝોં મેં મુબ્તલા હુવા વહ હરામ મેં મુબ્તલા હુવા, ઉસ ચરવાહે કી તરહ જો ખેત કી મુંડેર પર અપને જાનવર ચરાએ ઔર ખત્રા રહે કે કોઈ જાનવર ખેત મેં ઘુસ જાએ. ખબરદાર ! બેશક ! હર બાદશાહ કી એક હદ મુક़ર્રર હૈ, ખબરદાર ! બેશક ! અલ્લાહ ﷻ કી હદ ઉસકી હરામ કી હુઈ ચીઝેં હૈં. ખબરદાર ! બેશક ! ઈન્સાન કે જિસ્મ મેં ગોશ્ત કા એક લોથળા હૈ, જબ વહ ઠીક હુવા તો સારા જિસ્મ ઠીક હો ગયા ઔર જબ વહ ખરાબ હો ગયા તો સારા જિસ્મ ખરાબ હો ગયા, ખબરદાર ! વહ દિલ હૈ. *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાક સે માલૂમ હુવા કે મુસલમાન કે લિયે ઝરૂરી હૈ કે હરામ ચીઝોં સે બચે ઔર ઉન ચીઝોં સે ભી બચે જિનકે હલાલ વ હરામ હોને મેં શુબ્હા હો. હમારે અસ્લાફે કિરામને મુશ્તબહ ચીઝોં સે કિસ હદ તક પરહેઝ કિયા, ચંદ વાક़િઆત મુલાહઝા ફ઼ર્માએં ઔર અમલ કરને કા પક્કા ઈરાદા કર લેં.

★ કમાલે તક़્વા ★

હઝરત આઈશા સિદ્દીક़ા رضی اللہ عنہا બયાન ફ઼ર્માતી હૈં, હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ કે પાસ એક ગુલામ થા જો ઉન્હેં અપની કમાઈ સે કુછ હિસ્સા દેતા થા ઔર આપ ઉસે ઈસ્તેમાલ ફ઼ર્માતે થે. એક દિન વહ કોઈ ચીઝ લેકર આયા ઔર આપકો પેશ કી, આપને લેકર ઉસે તનાવુલ ફ઼ર્મા લિયા. ફિર ગુલામને આપ સે કહા, ક્યા આપકો માલૂમ હૈ યહ ક્યા થા ? આપને ફ઼ર્માયા, બતાઓ ક્યા થા ? ગુલામને કહા, મૈંને ઝમાનએ જાહિલિય્યત મેં એક શખ્સ કો આઈન્દા હોનેવાલી કુછ બાતેં બતાઈ જબ કે મૈં કહાનત કા ફ઼ન કોઈ ખાસ નહીં જાનતા. મૈંને તો ઉસે ધોકા દિયા થા, ફિર વહ મુઝે મિલા ઔર ઉસને યહ ચીઝ મુઝે દી થી જિસમેં સે આપને ખાયા. હઝરત આઈશા સિદ્દીક़ા رضی اللہ عنہا ફ઼ર્માતી હૈં, યહ સુનકર હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ ને અપને મુંહ મેં ઉંગલી ડાલી ઔર જો કુછ આપકે પેટ મેં થા નિકાલ દિયા. *(બુખારી શરીફ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દેખા આપને કે હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ કો ઉસ ગુલામને ધોકે સે કમાઈ હુઈ ચીઝ ખિલા દી જો અગર્ચે જાઈઝ થી લેકિન બહરહાલ મુશ્તબહ થી, ઈસલિયે આપને એહતિયાતન ક़ૈ કી ઔર યહ પસંદ ન ફ઼ર્માયા કે ઐસી ગિઝા આપકે પાકીઝા ખૂન કા હિસ્સા બને. મગર અબ હમારા ક્યા હાલ હો ગયા હૈ ? વહી જિસ કી ખબર ગ़ૈબદાં રસૂલુલ્લાહ ﷺ આજ સે ચૌદહ સો બરસ પહલે દે ચુકે હૈં, મુલાહેઝા ફ઼ર્માઈએ. હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં કે હુઝૂર તાજદારે મદીના ﷺ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા, એક ઝમાના આએગા કે ઈન્સાન ઉસ માલ કે મુતઅલ્લિક़ જો ઉસને કમાયા પરવાહ ન કરેગા કે હલાલ હૈ યા હરામ. *(બુખારી)*

ઈસ હદીષ કો બાર બાર પઢ઼િયે ઔર અપને ગર્દો પેશ કા જાએઝા લીજિયે ઔર સોચિયે, ક્યા ઝમાના નહીં આ ગયા જિસકી ખબર હમ સબકે આક़ા વ મૌલા ﷺ ને દી થી ?! આજે ઐસે બહુત કમ લોગ મિલેંગે જો હલાલ પર બખુશી ક़નાઅત કરતે હોં ઔર હરામ કો મૌક़ા મિલને ઔર ઉસ પર ક़ુદ્રત હોને કે બાવુજૂદ હરામ સમઝ કર છોળ દેતે હોં, વરના આજ તો હાલ યહ હૈ કે રિશ્વત કી દૌલત કમાનેવાલા ઉસે અલ્લાહ તઆલા કા ફ઼ઝ્લ ક़રાર દેતા હૈ. સૂદખાને વાલા લોગોં સે સૂદ કો મુનાફ઼ાઅ કહ્કર અલ્લાહ તઆલા ઔર રસૂલ ﷺ કી નારાઝગી મોલ લેતા હૈ, યતીમોં કા માલ હળપ કરનેવાલે ઉસે અપના હક્ક़ ક़રાર દેતે હૈં, વગૈરા.

★ યહ હૈ તક़્વા ★

હઝરત ઈમામે અહમદ બિન હંબલ رضی اللہ عنہ ને મક્કા મુક઼ર્રમા મેં એક દુકાનદાર કે પાસ અપના એક તશ્ત ગિરવી રખકર ઉસસે કુછ ક़ર્ઝા લિયા, મુક઼ર્રરા વક્ત પર ક़ર્ઝા વાપસ કરને ગએ તો દુકાનદારને આપ કે સામને દો તશ્ત રખ દિયે ઔર કહા, મુઝે માલૂમ નહીં કે આપકા કૌન સા હૈ, ઈન દોનોં મેં જો ચાહેં આપ લે લેં. આપને ફ઼ર્માયા, મૈં ભી યક़ીન સે નહીં કહ સકતા કે મેરા કૌન સા હૈ ઔર કોઈ મુશ્તબહ ચીઝ મેરે લિયે હલાલ નહીં. લિહાઝા ! મૈં અપના તશ્ત છોળતા હૂં, તુમ હી રખો. દુકાનદારને કહા, નહીં ! યહ તશ્ત આપકા હૈ મૈં તો આપકો આઝમા રહા થા. આપને ફ઼ર્માયા, અપના ક़ર્ઝ

વાપસ લો ઔર તશ્ત ભી રખો, અબ મૈં ઈસે નહીં લે સકતા. તુમને મુઝે શક મેં મુબ્તલા કર દિયા, આપ તશ્ત છોળ કર ચલ દિયે.

★ ફટી ક્મીસ ★

હઝરત રાબિઆ બસરિયાને એક મર્તબા શાહી મશઅલ કી રોશનીમેં અપની ફટી હુઈ ક્મીસ સી લી ઔર પહન લી. આપકો અપને દિલ કી હાલત કુછ બદલી સી મહસૂસ હોને લગી. કઈ દિન રાત પરેશાન રહીં કે ઐસા ક્યોં હો રહા હૈ. અચાનક ! ક્મીસ કા ખયાલ આયા. આપને ઉસે ઉતાર કર ફેંક દિયા, દિલ કી હાલત દુરુસ્ત હો ગઈ. ફિર વહી નૂર પૈદા હો ગયા જો પહલે થા. યહ ઈસ વજહ સે હુવા કે કિસી કી રોશનીમેં આપને ઉસકી ઈજાઝત કે બગૈર ફાયદા હાસિલ કિયા થા. *(એઝન)*

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ અલ્લાહ કી વહ બંદી થીં જિનકી તઅઝીમ કો ખૂદ કા'બા ગયા હુઆ થા. ઝાહિર સી બાત હૈ યહ મક્રામ યૂં હી તો હાસિલ નહીં હો જાતા, ઈસ મક્રામ કો પાને કે લિયે હલાલ ગિઝા કા પાબંદ હોના પળેગા ઔર હરામ સે પરહેઝ બેહદ ઝરૂરી હૈ ઔર અલ્લાહ કા ખૌફ લાઝિમ હૈ. જૈસા કે આપને મઝકૂરા વાક્રિઆ સે અંદાઝા લગાયા હોગા. અલ્લાહ ﷻ હઝરત રાબિઆ બસરિયા કે નક્રશે ક્દમ પર સબકો ચલને કી તૌફીક્ અતા ફર્માએ.

★ રો પળે ★

હઝરત ઈમામે ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ તહરીર ફર્માતે હૈં કે હઝરત આમિર બિન ક્રૈસ કે મુતઅલ્લિક્ સુના હૈ કે આપ બવક્તે મૌત રો પળે હાલાંકિ ઝિંદગી મેં આપકી હાલત યહ થી કે હર દિન રાત મેં એક હઝાર રકઅત નફ્લ પળ્હતે થે ફિર અપને બિસ્તર પર આતે થે ઔર બિસ્તર કો મુખાતબ હોકર ફર્માતે થે, અય હર બુરાઈ કી જગહ ! ક્સમ ખુદા કી ! મૈંને તુઝે એક પલ ભર ભી પસંદ નહીં કિયા. જબ આપ રોએ તો કિસીને કહા, આપ ક્યોં રોતે હૈં ? આપને જવાબ દિયા, મૈં રબ તઆલા કે ઈસ ક્રૌલ કો યાદ કરકે રોતા હૂં : "اِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّٰهُ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ" *(મિન્હાજુલ આબિદીન)*

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હમ તો સિર્ફ ક્રૌલ કે ગાઝી હૈં, વહ લોગ કિરદાર કે ભી ગાઝી થે. અલ્લાહ ﷻ કી એક આયત પર કિસ તરહ હઝરત આમિરને અમલ કિયા કે રોતે રહે ઔર ફર્માયા કે અલ્લાહ કી બારગાહ મેં વહી મક્બૂલ હૈ જો અલ્લાહસે ડરનેવાલા હૈ.

★ તક્વા બેહતરીન તોશા હૈ ★

એક શખ્સ જિનકા નામ કુમૈલ થા. હઝરત મૌલા અલી كرم اللہ تعالیٰ وجہہ الکریم કે હમરાહ કહીં જા રહે થે કે રાસ્તે મેં એક ક્બ્રસ્તાન પળા, હઝરત અલી رضی اللہ عنہ ને વહાં અહલે કુબૂર કો ખિતાબ કરતે હુએ ફર્માયા, અહલે કુબૂર ! અય વહશત વ તન્હાઈવાલો ! ક્યા ખબર ઔર ક્યા હાલ હૈ ? ફિર ઈર્શાદ ફર્માયા, હમારી ખબર તો યહ હૈ કે તુમ્હારે બાદ તુમ્હારે અમવાલ તક્સીમ હો ગયે, તુમ્હારી ઔલાદેં યતીમ હો ગયીં, તુમ્હારી બીવિયોંને દૂસરે ખાવિંદ કર લિયે, યહ તો હમારી ખબર હૈ, તુમ કુછ અપની તો કહો !

કુમૈલ કહતે હૈં, હઝરત અલી كرم اللہ وجہہ الکریم ફિર મેરી તરફ મુખાતબ હુએ ઔર ફર્માયા, અય કુમૈલ ! અગર ઈન લોગોં કો બોલને કી ઈજાઝત હોતી તો યહ લોગ જવાબ મેં યહ કહતે બેહતરીન તોશા તક્વા હૈ. યહ ફર્માયા ઔર હઝરત અલી كرم اللہ وجہہ الکریم રોને લગે ઔર ફર્માયા, અય કુમૈલ ! ક્બ્ર કા અમલ સંદૂક હૈ ઔર મરને કે બાદ ક્બ્ર મેં ઈસ બાત કા ઈલ્મ હોતા હૈ. *(કન્ઝુલ ઉમ્માલ ફી હુજ્જતુલ્લાહિલ આલમીન : સફ્હા : ૮૬૨)*

મેરે પ્યારે આક્રા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કિતની બેશ ક્રીમત નસીહત હૈ અક્લમંદો કે લિયે. ક્યા યહ સચ નહીં કે ઈન્સાન કે મરને કે બાદ વહ માલ ઔલાદ ઔર બીવી સબ દૂસરોં કે હો જાતે હૈં, લેકિન ! વહ અમલે સાલિહ જો ઝમીન પર ઉસને કિયા હોગા, યક્રીનન ! વહ ક્બ્ર મેં કામ આયેંગે ઔર રાહત કા સામાન બનેંગે.

★ સાયા ભી નાપસંદ ★

ઈમામુલ અઈમ્મા હઝરત સૈયદના ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા رضی اللہ عنہ એક જનાઝા પળ્હને તશરીફ લે ગએ. ધૂપ કી બળી શિદ્દત થી ઔર વહાં કોઈ સાયા ન થા. સાથ હી એક શખ્સ કા મકાન થા ઉસ મકાન કી

દીવાર કા સાયા દેખકર લોગોંને હઝરત ઈમામે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ સે અર્ઝ કિયા, હુઝૂર ! આપ ઈસ સાયે મેં ખળે હો જાઈયે. હઝરતને ફર્માયા, ઈસ મકાન કા જો માલિક હૈ વહ મેરા મકરૂઝ હૈ ઔર અગર મૈંને ઈસ દીવાર સે કુછ નફા હાસિલ કિયા તો ડરતા હૂં કે ઈન્દલ્લાહ કહીં સૂદ લેનેવાલોં મેં શુમાર ન હો જાઊં, ક્યોંકિ હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા હૈ કે જિસ ક़र्ઝ સે કુછ નફા લિયા જાએ વહ સૂદ હૈ. ચુનાંચે આપ ધૂપ મેં ખળે રહે. *(તઝ્કિરતુલ ઔલિયા, સફ઼હા : ૨૪૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસકો કહતે હૈં તક़્વા ! ક્યા આજ ઈસ ક़िસ્મ કા તક़્વા હમ સબમેં મૌજૂદ હૈ ? રૂએ ઝમીન પર ઈસ્લામ કા ચમન ઈસલિયે લહલહાતા હુવા નઝર આતા થા કે ઈમામે આ'ઝમ જૈસી અબક़રી શખ્સિયત મૌજૂદ થી જો ઈસ્લામ કી બાતેં સુનાતે નહીં થે બલ્કે ઉન પર અમલ કરકે ઈસ્લામ બતાતે થે જિસકી વજહ સે લોગ ઈસ્લામ કે પર્ચમ તલે જમા હો જાતે ઔર ઈસ્લામ પર મિટને કે લિયે તૈયાર હો જાતે. કાશ ! હમ ભી એસા તક़્વા ઈખ્તિયાર કરેં.

★ ઝાહિર ન કરના ★

હઝરત યઝીદ બિન લૈષ જો અખિયાર મેં થે. ફર્માતે હૈં કે મૈંને એક બાર ઈશા કી નમાઝ મેં દેખા કે સૂરએ "اِذَا زُلْزِلَتِ الْاَرْضُ" ઈમામને પળહી ઔર ઈમામે આ'ઝમ મુક़્તદી થે. જબ નમાઝ સે ફારિગ હુએ તો મૈંને દેખા કે ઈમામ સાહબ મુતફક્કિર બૈઠે હુએ થે ઔર ઠંડી સાંસ લે રહે થે. મૈં વહાં સે ઉઠ ગયા, તાકિ આપ મશ્ગૂલ ન હોં ઔર ચિરાગ કો રોશન હી છોળ દિયા. ઉસમેં થોળા સા તેલ થા, ફિર તુલૂઅ ફજર કે બાદ મૈંને દેખા કી ચિરાગ રોશન હૈ ઔર ઈમામ સાહબ અપની રેશે મુબારક પકળે હુએ કહ રહે હૈં, અય વહ ઝાત ! કે મિક़્દારે ખૈર કે જઝાએ ખૈર દેગા ઔર મિક़્દારે શર કે જઝાએ શર્ર દેગા. નોઅમાન કો તૂ અપને ફઝ્લ સે આગ સે બચા લે કે આગ ક़રીબ ભી ન જાએ ઔર ઉસકો અપની વસીઅ્ રહ़મત મેં દાખિલ કર લે. જબ મૈં અંદર ગયા તો ઈમામ સાહબને પૂછા, ચિરાગ લેના ચાહતે હો ? મૈંને કહા કે મૈં તો સુબ્હ કી અઝાન ભી દે ચુકા, ફર્માયા, જો કુછ તુમને દેખા ઉસે છુપાના, ઝાહિર ન કરના. *(જવાહિરુલ બયાન ફી તર્જુમતિલ ખૈરાત વલએહસાન, સફ઼હા : ૮૭)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈખ્લાસ વ તક़્વા કી યહ કૈફ़િયત બતા રહી હૈ કે ઈમામે આ'ઝમ હોને કા હક़ યક़ીનન ! ઉન્હીં હો હાસિલ થા. આજ અમલ મેં સિફ઼ર ઔર શોહરત કે ખ્વાહિશમંદ હઝારહા મિલેંગે લેકિન કુછ અલ્લાહવાલે એસે હૈં જો મુત્તક़ી હોકર ભી અપને આમાલ કો છુપાતે હૈં. આજ કિતના નાઝુક દૌર આ ગયા હૈ કે આદમી અપની કરામતેં ખૂદ હી આમ કરતા હૈ ઔર મુત્તક़ી કહલાને કા ભી શૌક़ લગા રહતા હૈ ઔર નૌબત યહ હોતી હૈ કે અગર કોઈ ઉસસે કમ તસવ્વુર કરે તો ઉસે દુશ્મન ગર્દાનને લગ જાતા હૈ. અલ્લાહ عزوجل કે વહ બંદે જિનકે દિલ કો રબ તબારક વ તઆલાને અપની ખશિય્યત કે લિયે ચુન લિયા હૈ, વહ રાત કી તારીકી મૈં ખૌફ़ ખુદા સે લરઝતે, કાંપતે શબ ગુઝાર દેતે હૈં ઔર અગર કોઈ ઉન્હેં દેખ લે તો ઉસે ઝાહિર ન કરને કા હુકમ સાદિર ફર્મા કર યહ વાઝેહ કરતે હૈં કે સબ કુછ અલ્લાહ عزوجل કે લિયે હૈ.

★ ગશી તારી હો ગઈ ★

એક મર્તબા હઝરત ઈમામે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ કા બેખબરી મેં એક લળ કે કે પાંવ મેં પાંવ પળ ગયા. લળકેને કહા, અય શૈખ ! ક़યામત કે દિન કે ક़िસાસ (બદલે) સે નહીં ડરતે ? હઝરત ઈમામને યહ સુના તો આપ પર ગ़શી તારી હો ગઈ, જબ ઈફ઼ાક़ા હુવા તો ફર્માયા, મેરા યહ ખયાલ હૈ કે યહ કલ્મા ઉસે તલ્ક़ીન હુવા હૈ. *(જવાહિરુલ બયાન, સફ઼હા : ૮૯)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ અગર કિસી શૈખ કા પાંવ કિસી બચ્ચે કે પાંવ મેં પળ જાએ ઔર બચ્ચા ઈસ ક़िસ્મ કા કલ્મા અપની ઝબાન સે કહે તો શૈખ કે મુરીદ ઐસે બચ્ચે કો ઝિંદા ન છોળેંગે ! લેકિન ! કુર્બાન જાઓ ઈમામે આ'ઝમ કી અઝમત પર કે આખિરત કા ખૌફ़ કિસ ક़દર ગાલિબ થા કે બચ્ચે કે કલ્મે કો તલ્ક़ીન સે મન્સૂબ કરકે કલિમે કી અઝમત ઔર ખૌફ़ આખિરત કી અહમિયત કો ઉજાગર ફર્માયા, તાકિ લોગ ખૌફ़ આખિરત કે તસવ્વુર સે ગાફ઼िલ ન હોં. યક़ીનન ! અગર હમ ઈમામે આ'ઝમ કે નક़્શે ક़દમ પર ચલને લગેં તો હમારી આખિરત ભી સંવર જાએગી.

★ તલબે મઆફ઼ી કે લિયે બલ્ખ તક પહુંચે ★

હઝરત ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ رحمۃ اللہ علیہ ને એક રોઝ એક બાગ મેં

નહર કે અંદર સેબ બહતે હુએ દેખા. યહ સમઝ કર કે ઈસકી ક़ીમત ક્યા હો સકતી હૈ, ઉઠાયા ઔર ખા લિયા. ખાને કે બાદ આપ મુતફક્કિર હુએ ઔર સોચને લગે, કહીં યહ સબ ખા લેના નાજાઈઝ ઔર હરામ તો ન હો ?! ખુદા જાને યહ સેબ કિસ કા થા ઔર કૈસા થા જો મૈંને ખા લિયા, ક़યામત કે રોઝ અગર ઈસકી બાઝ પુર્સ હો ગઈ તો ક્યા જવાબ દૂંગા ? ઈસી ફ़िક્ર મેં બાગ કે માલિક કે પાસ પહુંચે ઔર દરવાઝા ખટખટાયા, એક લૌંડી બાહર નિકલી, હઝરત ઈબ્રાહીમ કહને લગે, મૈં બાગ કે માલિક સે મિલના ચાહતા હૂં, લૌંડીને બતાયા કે બાગ કી માલિક એક ઔરત હૈ, હઝરત ઈબ્રાહીમને ફ़र્માયા, ઉસસે કહ દો મૈં ઉસસે મિલના ચાહતા હૂં, ચુનાંચે બાગ કી માલિકા બાહર નિકલી ઔર હઝરત ઈબ્રાહીમ સે સારા કિસ્સા સુનકર કહને લગી, ઈસ બાગ કા આધા હિસ્સા મેરા હૈ ઔર આધા બાદશાહ કા, મૈં અપના હક़ તો મઆફ़ કરતી હૂં, બાદશાહ કે હક્ક़ કી મૈં ઝિમ્મેદાર નહીં. બાદશાહ બલ્ખ મેં થા, હઝરત ઈબ્રાહીમ આધા હિસ્સા બખ્શવા કર બાક़ી આધે હિસ્સે કો બખ્શવાને કે લિયે બલ્ખ પહુંચે ઔર બાદશાહ સે ભી મુઆફ़ી કરા કે દમ લિયા. *(રિવાયાત : ૩૦૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ رحمۃ اللہ علیہ ને કોઈ કરોળોં કી જાયદાદ નહીં લે લી થી બલ્કે એક સેબ કે ખાતિર કિસ તરહ સે મઆફ़ી તલબ કરને કે લિયે સફ़ર કી તકલીફ़ેં બર્દાશત કીં, ક્યા યહ હમ સબકે લિયે ક़ાબિલે નસીહત નહીં ? ક્યા આજ હમ કિસી કા માલ ઉસકી ઈજાઝત કે બગ़ૈર ઈસ્તેમાલ કરકે ઈતને ફ़िક્રમંદ હોતે હૈં ? હમારા દિલ ઈસ બાત પર ગવાહી દેગા કે ક़તઈ તૌર પર હમ ફ़िક્રમંદ નહીં હોતે, ઈસલિયે કે હમારે ક़ૌલ વ ફ़ેઅ્લ મેં યક્સાનિયત નહીં. અલ્લાહ હમ સબકો બુઝુર્ગોં કે નક़્શે ક़દમ પર ચલાએ ઔર ખૌફ़े આખિરત નસીબ ફ़र્માએ ઔર આખિરત કે હિસાબ વ કિતાબ સે બચાએ.

★ સારી ક़ીમત સદક़ા કર દી ★

હઝરત ઈમામે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ કપળે કે બહુત બળે તાજિર થે. એક દફ઼ા આપને કપળે ફ઼રોખ્ત કરને કે લિયે એક શખ્સ કો વકીલ કિયા. ઉન કપળોં મેં એક કપળા બળા એબદાર થા, હઝરત ઈમામ સાહબને વકીલ સે

કહ દિયા કે ઈસ કપળે કો ફ઼રોખ્ત ન કરના જબ તક ઉસકા એબ બયાન ન કર લેં. ઈત્તિફ़ાક़ સે વકીલને ફ઼રામોશી સે વહ કપળા બયાન કિયે બગ़ૈર ફ઼રોખ્ત કર દિયા ઔર સબ કપળોં કી ક़ીમત ઉસકી ક़ીમત મેં ભી મિલા દી. હઝરત ઈમામ સાહબ કો જબ ઈસ બાત કા પતા ચલા તો આપને ઈન તમામ કપળોં કી ક़ીમત ગુરબા વ મસાકીન પર સદક़ા કર દિયા. *(ગરાઈબુલ બયાન : સફ़ા : ૬૯)*

★ હઝરત હસન બસરી કી ગિર્યા વ ઝારી ★

હઝરત હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ એક રાત ઘર મેં રો રહે થે. ગુલામોંને અર્ઝ કિયા, આપ ક્યોં રો રહે હૈં ? આપ તો અલ્લાહ કે ફ़ઝ્લ સે મુત્તક़ી ઔર પરહેઝગાર ઔર અલ્લાહ કે મક़બૂલ હૈં, ફ઼िર ઈસ રોને કા સબબ ક્યા હૈ ? ફ઼र્માયા, મૈં ઈસ ખયાલ સે રો રહા હૂં કે મેરી નાદાનિસ્તગી ઔર ભૂલ સે કોઈ ઐસા કામ મુઝ સે ન હો ગયા હો જો મેરે અલ્લાહ કો પસંદ નહીં, યા મૈં ગલતી સે અપના ક़દમ કિસી ઐસી જગહ પર ન રખ બૈઠા હૂં, જો જગહ મેરે અલ્લાહ કો પસંદ નહીં, અગર મુઝ સે કભી ઐસા હો ગયા હૈ તો ઐસા ન હો કે અલ્લાહ કી બારગાહ સે મૈં રાંદા હો જાઉં ઔર ખુદાએ તઆલા મેરી કોઈ ઈબાદત કુબૂલ ન ફ़र્માએ. *(તઝ્કેરતુલ ઔલિયા : સફ़ા : ૩૫)*

મેરે પ્યારે આક़ા કે પ્યારે દીવાનો ! ﷺ અલ્લાહવાલે નેકિયાં કરકે અલ્લાહ તઆલાસે ડરતે ઔર હમ ગુનાહ કરકે ભી અલ્લાહ તઆલાસે નહીં ડરતે ! અલ્લાહવાલે અન્જાને મેં કોઈ ગુનાહ હો ગયા હો ઉસકે તસવ્વુર સે રોતે થે ઔર હમારા હાલ યહ હૈ કે દાનિસ્તા ગુનાહ કરકે ભી અલ્લાહ ﷻ સે નહીં ડરતે. કાશ ! હમ અલ્લાહ ﷻ કી પસંદ ઔર નાપસંદ કા ખયાલ કરકે ઝયાદા સે ઝયાદા ગુનાહ સે બચને કી કોશિશ કરેં તાકિ દોનોં જહાં કી શર્મિન્દગી સે બચ સકેં.

હઝરત હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ એક બાર જનાઝે કી નમાઝ પળ્હને લગે તો જબ લોગ દફ઼ન સે ફ઼ારિગ હુએ ઔર ક़બ્ર દુરુસ્ત કર ચુકે તો આપ ઉસ ક़બ્ર પર બૈઠકર બહુત રોએ. ફ઼िર આપને હાઝિરીન સે ફ़र્માયા, અય લોગો ! સુનો ! અવ્વલ ઔર આખિર ક़બ્ર હૈ, ઔર આખિરત કી અવ્વલ ક़બ્ર હૈ, તો

ફિર તુમ ઐસે આલમ સે ક્યોં નહીં ડરતે જિસકે અવ્વલ વ આખિર ક़બ્ર હૈ ઔર જબ અવ્વલ વ આખિર તુમ્હારા યહ હૈ તો, અય ગાફિલો ! અવ્વલ વ આખિર કો દુરુસ્ત કર લો. આપકે ઈસ વઅ્ઝ સે લોગ બહુત મુતાષ્ષિર હુએ ઔર સબ રોને લગે. *(તઝ્કેરતુલ ઔલિયા, સફ઼હા : ૩૫)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હર એક શખ્સ કો મૌત કા મઝા ચખના હૈ ઔર ફિર ક़બ્ર કી તન્હાઈ મેં પહુંચના હૈ. સોચો ! ઉસ ક़બ્ર મેં હમેં ક્યા ચીઝ કામ આએગી ? ક્યા હમને કભી ग़ૌર કિયા ? ક્યા હમને ઉસકી તૈયારી કી ? અલ્લાહુ અકબર ! જલીલુલ ક़દ્ર સહાબા સે લેકર ઔલિયાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین સબકે સબ ક़બ્ર કે તસવ્વુર સે લરઝ જાતે ઔર ગિર્યા વ ઝારી ફ઼ર્માતે. લિહાઝા આઈયે આજ સે તૌબા કરકે ક़બ્ર મેં કામ આનેવાલે આમાલ કી તૈયારિયોં મેં મસ્રૂફ઼ હો જાયેં. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો ક़બ્ર વ આખિરત કી યાદ ઔર તૈયારી કી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

★ માં કે પેટ મેં બેચૈન હુએ ★

હઝરત સુફ઼યાન ષૌરી رحمۃ اللہ علیہ જબ અપની માં કે પેટ મેં થે, એક રોઝ આપકી વાલિદા માજિદા બાલાખાને પર તશરીફ઼ લે ગયીં ઔર પળોસી કી તરશી સે એક ઉંગલી ભરકર ચાટી, આપ પેટ મેં બેચૈન હો ગએ ઔર ઈતની બેચૈની કા ઈઝહાર કરને લગે કે આપકી વાલિદા સમઝ ગયીં ઔર ઉસી વક़્ત જાકર પળોસી સે મઆફી માંગી તબ જાકર આપ મુત્મઈન હુએ. *(તઝ્કિરતુલ ઔલિયા : સફ઼હા : ૨૩૦)*

★ ઈમામે આ'ઝમ કા તક़્વા ★

હમારે ઈમામે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ કી આદતે મુબારકા થી આપ કભી નંગે સર ન રહતે થે. ચુનાંચે દાઉદ તાઈ رحمۃ اللہ علیہ ફ઼ર્માતે હૈં કે મૈં બીસ બરસ તક હઝરત ઈમામે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ કી ખિદમત મેં રહા, મૈંને કભી ઈસ અર્સે મેં આપકો તન્હાઈ યા જમાઅત મેં નંગે સર બૈઠે હુએ યા પાંવ ફૈલા કર બૈઠતે હુએ નહીં દેખા.

હઝરત દાઉદ તાઈને એક રોઝ હઝરત ઈમામે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ સે પૂછા, અય ઈમામે દીન ! અગર આપ તન્હાઈ કી હાલત મેં સર નંગા કર લેં યા

પાંવ ફૈલા લેં તો ઈસમેં ક્યા બુરાઈ હૈ ? હઝરત ઈમામને ફ઼ર્માયા, તન્હાઈ કી હાલત મેં ખુદાએ તઆલા કે સાથ અદબ રખના ઔર ઉસકી ઝાતે પાક કા લિહાઝ રખના બહુત અચ્છી બાત હૈ. *(તઝ્કેરતુલ ઔલિયા : સફ઼હા : ૨૫૦)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આજ લોગ આ'ઝમ બનના ચાહતે હૈં મગર ઈમામે આ'ઝમ કી ઝિંદગી કો નહીં પળહતે ! કોઈ શખ્સ સિર્ફ મુઅ્તક़િદીન ઔર મુરીદીન કી તરફ઼ સે મિલનેવાલે અલક़ાબ સે બળા નહીં બન જાતા બલ્કે બળા બનને કે લિયે બળોં કે નક़્શે ક़દમ પર ચલના ઝરૂરી હૈ. આપને મઝકૂરા વાક़િએ સે મહસૂસ કિયા હોગા કે જો શખ્સ તન્હાઈમેં દામને અદબ કો ઈસ તરહ થામે રહતા હો વહ ફ઼રાઈઝ, વાજિબાત, સુનન ઔર અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે પ્યારે હબીબ ﷺ કે અહકામ કા કિતના ખયાલ રખતા હોગા.

★ ઈમામ અહમદ રઝા કા તક़્વા ★

સનદુલ મુદર્રિસીન, બક़િયતુસ્સલફ઼ હઝરત અલ્લામા મુહમ્મદ અહમદ મિસ્બાહી દામ ઝિલ્લાહુલ આલી અપની તસ્નીફ઼ લતીફ઼ "ઈમામ અહમદ રઝા ઔર તસવ્વુફ઼"મેં અઅ્લા હઝરત ઈમામ અહમદ રઝા ખાં ફ઼ાઝિલે બરેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ કે ઝુહદ વ તક़્વા પર રોશની ડાલતે હુએ રક़મ તરાઝ હૈં : ઈમામ અહમદ રઝા કી પૂરી ઝિંદગી શરીઅતે મુસ્તફ઼ા ﷺ કી પાબંદી સે આરાસ્તા હૈ. ઉનકે તક़્વે કી શાન બળી બુલંદ વ બાલા હૈ. ચંદ વાક़િઆત પેશ કરતા હૂં જિનસે અંદાઝા હોગા કે વહ તક़્વે હી નહીં 'વરઅ્' કી મંઝિલ પર ફ઼ાઈઝ થે ઔર "اِنۡ اَوۡلِیَآءُہٗۤ اِلَّا الۡمُتَّقُوۡنَ" મુતાબિક़ મુત્તક़ી કામિલ ઔર વલિએ આરિફ઼ થે.

ઈમામ અહમદ રઝા رحمۃ اللہ علیہ કી ઝિંદગી કા આખિરી રમઝાન ૧૩૩૯ હિ.સ. મેં થા ઉસ વક़્ત એક તો બરેલી મેં ગર્મી થી દૂસરે ઉમ્ર મુબારક કા આખિરી હિસ્સા ઔર ઝોઅ્ફ઼ વ મર્ઝ કી શિદ્દત, શરીઅત ઈજાઝત દેતી થી હૈ કે શૈખે ફ઼ાની રોઝા ન રખ સકે તો ફ઼िદિયા દે ઔર નાતવાં મરીઝ કો ઈજાઝત દેતી હૈ કે ક़ઝા કરે. લેકિન ઈમામ અહમદ રઝા કા ફ઼ત્વા અપને લિયે કુછ ઔર હી થા, જો દર હક़ીક़ત ફ઼ત્વા નહીં તક़્વા થા. ઉન્હોંને ફ઼ર્માયા : બરેલી

મેં શિદ્દત કી ગર્મી કે સબબ મેરે લિયે રોઝા રખના મુમ્કિન નહીં, લેકિન પહાળ પર ઠંડક હોતી હૈ, યહાં સે નૈનીતાલ ક़રીબ હૈ, ભવાલી પહાળ પર રોઝા રખા જા સકતા હૈ, મૈં વહાં જાને પર ક़ાદિર હૂં લિહાઝા મેરે ઉપર વહાં જાકર રોઝા રખના ફ઼ર્ઝ હૈ. ચુનાંચે રમઝાન વહીં ગુઝારે ઔર પૂરે રોઝે રખે.

૨૫ સફ઼ર કો વિસાલ હોતા હૈ, મર્ઝ મહીનોં સે થા ઔર ઐસા કે ચલને ફિરને કી તાક़ત નહીં, શરીઅત ઈજાઝત દેતી હૈ કે ઐસા મરીઝ ઘર મેં તન્હા નમાઝ પઢ લે, મગર ઈમામ અહમદ રઝા જમાઅત કી પાબંદી કરતે ઔર ચાર આદમી કુર્સી પર બિઠા કર પહુંચાતે. જબ તક ઈસ તરહ હાઝિરી કી કુદ્રત થી જમાઅત મેં શરીક હોતે રહે.

એક બાર ઈમામ અહમદ રઝા رحمۃ اللہ علیہ અપને ઈલાક़્એ ઝમીનદારી મેં સુકૂનત પઝીર થે. દર્દે કુલંજ (પસ્લી કા દર્દ) કે સખ્ત દૌરે હુવા કરતે થે. એક દિન તન્હા થે. ફ઼ર્માતે હૈં, ઝોહર કે વક़્ત દર્દ શુરૂ હુવા, ઈસી હાલત મેં જિસ તરહ હુવા વુઝૂ કિયા. અબ નમાઝ કો ખળા નહીં હુવા જાતા. રબ સે દુઆ કી ઔર હુઝૂરે અક़્દસ ﷺ સે મદદ માંગી, મૌલા મુઝતર કી પુકાર સુનતા હૈ, મૈંને સુન્નતોં કી નિયત બાંધ દી, દર્દ બિલ્કુલ ન થા, સલામ ફેરા, ઉસી શિદ્દત સે થા ! ફૌરન ઉઠકર ફ઼ર્ઝોં કી નિયત બાંધી, દર્દ જાતા રહા, જબ સલામ ફેરા વહી હાલત થી. બાદ કી સુન્નતેં પઢી, દર્દ મૌકૂફ઼ ઔર સલામ કે બાદ ફિર બદસ્તૂર. મૈંને કહા, અબ અસ્ર તક હોતા રહ, પલંગ પર લેટા કરવટેં લે રહા થા, કે દર્દ સે કિસી પહલૂ ક़રાર ન થા ખ્વાહ યહ કહિયે કે હાલતે નમાઝ મેં દર્દ યક્સર ઉઠા લિયા જાતા થા યા યહ કહિયે કે તવજ્જોહ ઈલલ્લાહ ઔર ઈસ્તિગ્રાકે ઈબાદત કે બાઈષ દર્દ કા એહસાસ ન હોતા થા. બહર સૂરત ઈમામ અહમદ રઝા رحمۃ اللہ علیہ કી મક़્બૂલિયતે બારગાહ ઔર ઝોકે ઈર્ફાની કી દલીલ કાફી હૈ.

ઈસ તરહ કે વાક़િઆત કહાં તક જમા કરું જબ કે ઉનકી પૂરી ઝિંદગી ઈન્હીં હાલાત વ કૈફિયાત સે આરાસ્તા વ પૈરાસ્તા હૈ. એક વાક़િઆ ઔર ઝિક્ર કિયા જાતા હૈ. ઈમામે આ'ઝમ અબૂ હનીફા દિન ભર ઈલ્મી મશાગિલ ઔર તદવીને ફિક़્હ વગૈરા મેં મસ્રૂફ઼ રહતે, રાત કો નવાફિલ વ ઈબાદાત

ભી બજા લાતે મગર રાત કે કુછ હિસ્સે મેં આરામ ભી કરતે. એક બાર કહીં જા રહે થે ઉન્હેં દેખકર કિસીને કહા, યહ વહ હૈં જો રાત ભર ઈબાદત કરતે હૈં. ઉસ વક़્ત સે પૂરી રાત ઈબાદત ઔર શબબેદારી ઈખ્તિયાર કર લી.

★મહીને ભર મેં હાફિઝે કુર્આન ★

કિસીને ઈમામ અહમદ રઝા رحمۃ اللہ علیہ કે પાસ ખત લિખા તો ઉસમેં દીગર અલક़ાબ વ આદાબ કે સાથ "હાફિઝ" ભી લિખ દિયા. ઉસ વક़્ત ઈમામ અહમદ રઝા બાઝાબ્તા હાફિઝે કુર્આન ન થે. અગર્ચે ક़રીબન તમામ આયાતે કરીમા હઝરત કે ઝબાન વ ક़લમ પર રહા કરતીં ઔર હસ્બે ઝરૂરત ઉનસે ઈસ્તિદલાલ વ ઈસ્તિંબાત ભી કરતે. શેર બેશએ અહલે સુન્નત મૌલાના હશમત અલ ખાં عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَ الرِّضْوَانُ ૨૯ શાબાન ૧૩૩૭ હિ.સ. કા અપના અ़યની મુશાહદા બયાન કરતે હૈં કે એક ખત મેં અઅ્લા હઝરત અપને અલક़ાબ કે સાથ "હાફિઝ" મુલાહેઝા ફ઼ર્મા કર આબદીદા હો ગએ. ખૌફે ખુદા સે દિલ કાંપ ઉઠા ઔર ફ઼ર્માયા, મૈં ઈસ બાત સે ડરતા હૂં કે મેરા હશ્ર ઉન લોગોં મેં ન હો જિનકે બારે મેં કુર્આને અઝીમ ફ઼ર્માતા હૈ : يُحِبُّوْنَ اَنْ يُّحْمَدُوْا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوْا (વહ ઉસે પસંદ કરતે હૈં કે ઉનકી ઐસી ખૂબિયાં બયાન કી જાયેં જો ઉનમેં નહીં).

ઈસ વાક़િએ કે બાદ આપને કુર્આન યાદ કરને કા અઝ્મે મુસમ્મમ કર લિયા. ઔર રોઝાના ઈશા કા વુઝૂ ફ઼ર્માને કે બાદ જમાઅત હોને સે ક़બ્લ બસ ઈસ તરહ યાદ કરતે કે કોઈ એક પારા યા ઝયાદા આપ કો સુના દેતા ફિર આપ સુના દેતે. ૨૯ શાબાન કે બાદ શરૂ કિયા ઔર ૨૭ રમઝાન તક પૂરા કુર્આન હિફ્ઝ કર લિયા ઔર તરાવીહ મેં સુના ભી દિયા.

યહ વાક़િઆ ઈમામે આ'ઝમ رضی اللہ عنہ કે વાક़િઆ સે કિસ ક़દર મુશાબેહત રખતા હૈ, ઉનકા મુહર્રિક ભી યહી થા કે કિસીને કહ દિયા પૂરી રાત ઈબાદત કરતે હૈં. યહાં ભી યહ કે કિસીને હાફિઝ લિખ દિયા. જબ કે બાઝાબ્તા હાફિઝે કુર્આન ન થે. ખૌફે ખુદા હો તો ઐસી મુશ્કિલ ચીઝેં મુશ્કિલ નહીં રહ જાતીં ઔર ક़લ્બ ઐસા આમાદા હોતા હૈ કે કર હી કે દમ લેતા હૈ.

(ઈમામ અહમદ રઝા ઔર તસવ્વુફ)

★ મુફ્તિએ આ'ઝમે હિંદ કા તક़્વા ★

બહરૂલ ઉલૂમ હઝરત મુફ્તી અબ્દુલ મન્નાન સાહબ ક़िબ્લા આ'ઝમી દા–મ ફુયૂઝહુ જિન્હોંને હુઝૂર મુફ્તિએ આ'ઝમે હિંદ عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَ الرِّضْوَانُ કી સુબહ વ શામ દેખી હૈ, સફર વ હઝર દેખા હૈ. તહરીર ફર્માતે હૈં, "ખાદિમ એક બળે લોટે મેં નિસ્ફ કે ક़રીબ પાની પાસ હી મેં રખ દેતા ઔર આપ ઉસી મુતવઝ્ઝા (વુઝૂખાને) પર તશરીફ ફર્મા હોતે જહાં વુઝૂ કે લિયે પાઈપ લગે હુએ હોતે હૈં. પહલી બાર જબ મૈંને યહ હાલત દેખી તો મુઝે યહ તૂલે અમલ મહસૂસ હુઆ. લેકિન ! દર્યાફ્ત સે માલૂમ હુઆ કે નલ સે વુઝૂ કરને મેં પાની ઝ્યાદા ઝાએઅ હોતા હૈ ઈસલિયે હઝરત નલ સે વુઝૂ કરના પસંદ નહીં કરતે કે વુઝૂ મેં પાની ઝાએઅ કરના ઈસ્રાફ હૈ." *(મુફ્તિયે આ'ઝમ નંબર, સફ્હા : ૩૬)*

ઈસી તરહ આપકી હયાતે મુબારકા કે આખિરી દિનોં કી બાત હૈ કે અહબાબ વ અક़ારિબ કે પૈહમ ઈસ્રાર કે બાદ ડાકટરી ઈલાજ કરવાયા ભી તો હર દવા કે લિયે પૂછકર ઈત્મિનાન કર લેતે થે કે ઈસમેં ઈસ્પ્રિટ યા અલકોહલ તો નહીં. બઅઝ મવાક़ેઅ્ પર ડાકટરોંને પાની કે ઈસ્તેમાલ સે મના કિયા મગર મોઅ્તક़દીન કે હઝાર ઈસ્રાર કે બાવુજૂદ તયમ્મુમ કરના ગવારા ન કિયા બલ્કે બાવુઝૂ નમાઝ અદા ફર્માઈ.

કભી દઅ્વત મેં સાહિબે ખાના કી ઈજાઝત કે બગ़ૈર અપને હિસ્સે કા બચા હુઆ શોરબા નહીં પિયા. શુરકાએ તઆમ મેં સે **અગર કિસીને અપને હિસ્સે કા કોઈ ખાના હઝરત કો પેશ કરના ચાહા તો ફૌરન તન્બીહ ફર્માઈ કે સાહિબે ખાના સે ઈજાઝત લિયે બગ़ૈર દસ્તરખાનસે કોઈ ખાના ઉઠા કર કિસી કો દેના દુરૂસ્ત નહીં હૈ.**

પર્દે મેં હોને કે બાવુજૂદ કિસી ગ़ૈર મહરમ ઔરત કો સામને બિઠા કર મુરીદ નહીં કિયા બલ્કે હમેશા આળ મેં બિઠા કર બૈ़અત કરતે થે.

અગર કિસીને અપના કાગઝ઼ પેશ કરકે ઉસ પર તાવીઝ લિખવાયા તો ઉસકા બચા હુઆ કાગઝ ઉસી કો વાપસ કર દિયા, ન ઉસે અપને પાસ રખના ગવારા કિયા ન માલિક કી ઈજાઝત કે બગ़ૈર ઉસ પર દૂસરે કો તાવીઝ લિખ કર દિયા. અગર કિસીને નઝર પેશ કરને કે બાદ તાવીઝ કી ફર્માઈશ કર દી તો ઉસકી નઝર ફૌરન વાપસ કર દી ઉસકે બાદ તાવીઝ અતા કિયા.

★ તસ્વીર કશી સે એહતિયાત ★

તસ્વીર કશી આપ કે નઝદીક હરામ થી, વહ હરામ કો હરામ હી સમઝતે થે, ઝમાને કે કિસી ઈન્ક़िલાબને ઉનકી ફિક્ર કો મુતઅષ્ષિર નહીં કિયા. આપને સારી ઉમ્ર તસ્વીર ન ખિંચવાઈ મગર હજ્જે બયતુલ્લાહ કે લિયે તસ્વીર લાઝમી થી, કરેં તો ક્યા કરેં ! મૌલા કે દરબાર મેં મૌલા કા નાફ઼ર્માન બંદા બનકર હાઝિર હોના ભી કોઈ હાઝિર હોના હૈ ? અલ્લાહ ! અલ્લાહ ! ઉનકી ઈસ્તિક़ામતને દુન્યા કે ક़ાનૂન બદલ દિયે, ઔર આપ કો તસ્વીર સે મુસ્તષ્ના ક़રાર દે દિયા ગયા ઔર ઐસી શાન સે હાઝિર હુએ કે દામને ઈસ્મત પર નાફ઼ર્માની કા એક ધબ્બા તક ન થા. આજ જિસકો દેખેં ફોટો ખિંચવા રહા હૈ, શોક વ ઝૌક़ સે બળ્હ ચળ્હ કર પોઝ દેના, બહુત સે દામન ઈસ દાગ સે દાગદાર હૈં. *(માહનામા ઈસ્તિક़ામત કાનપુર, મઈ–૧૯૮૩, મુફ્તિયે આ'ઝમ નંબર, સફ્હા : ૫૨૩, ૫૨૫)*

ઈસ હજ્જ કે દૌરાન ઝુહ્દ વ તક़્વા કી એક ઔર મિષાલ ક़ાયમ કી કે જહાઝ મેં ટીકા વગ़ૈરા લગવાને સે સખત એહતિરાઝ ફર્માયા કે કહીં ઈસમેં ઈસ્પિરીટ ઔર દીગર હરામ ચીઝોં કી આમેઝિશ ન હો.

યૂંહી જિન લોગોંને હુઝૂર મુફ્તિયે આ'ઝમે હિંદ رحمۃ اللہ علیہ કો બાદ અઝ વિસાલ બવક़્તે ગુસ્લ દેખા કે ચાદર જો નહલાને કે વક़્ત જિસ્મ પર ડાલ દી જાતી હૈ, ક़રીબ થા કે હવા કે ઝોર પર હટતી ઔર સતર ખુલ જાતે આપને ઉંગલિયોં સે ચાદર કો પકળા ઔર બાદ અઝ વિસાલ ભી તક़્વા કી એક રોશન મિષાલ છોળી.

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા અપને પાકબાઝ બંદોં કે ઝુહ્દ વ તક़્વા કા સદક़ા હમેં ભી અતા ફર્માએ ઔર ઉન હઝરાત કે નુક़ૂશે ક़દમ પર ચલકર શબો રોઝ ગુઝારને કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ તૌબા કી તૌફીક़ મિલી ★

બગદાદ મેં એક બદ્માશને એક શરીફ઼ ઔરત કો ઘેર લિયા ઔર ઉસ પર દસ્તદરાઝી કરને લગા, ઔરત ચીખી ઔર લોગોં કો ઈમદાદ કે લિયે

બુલાયા, લોગ ઉસે છુળાને કે લિયે આએ તો બદ્માશને છુરી નિકાલ લી, ચુનાંચે ડર કે મારે કોઈ આગે ન આ સકા. ઈતને મેં હઝરત બશીર બિન હર્ષ رضی اللہ عنہ કા વહાં સે ગુઝર હુવા, આપ આગે બઢ્હે ઔર ઉસ બદ્માશ કે કંધે કો અપને કંધે સે ધક્કા દિયા તો વહ બદમાશ ઝમીન પર ગિર ગયા ઔર કાંપને લગા, ઈતને મેં વહ ઔરત ભાગ ગઈ. હઝરત બશીર ભી તશરીફ લે ગએ. લોગ ઉસ બદમાશ કે કરીબ ગએ ઔર ઉસે ઉઠાયા ઔર કહા, તુમ્હારે સાથ યહ ક્યા મામલા હુવા ? તો વહ બોલા, મૈં કુછ નહીં જાનતા સિર્ફ ઈતની ખબર હૈ કે હઝરત બશીરને મેરે કંધે કો ધક્કા દેતે વક્ત ઈતના ફર્માયા થા કે, "ખબરદાર ! તેરે ઈસ બુરે ફેઅલ કો ખુદા દેખ રહા હૈ !" યહ સુનતે હી મેરે બદન પર લરઝા તારી હો ગયા ઔર મૈં ગિર ગયા ઔર અબ સચ્ચે દિલ સે તાઈબ હો ચુકા હૂં. *(રૌઝુર્રિયાહીન, સફ્હા : ૧૭૧)*

મેરે પ્યારે આક્વા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બાઅમલ ઔર મુત્તક્વી લોગોં કે એક જુમ્લે સે ઝિંદગી બદલ જાતી હૈ ઔર તૌબા કી તૌફીક્ નસીબ હો જાતી હૈ. હઝરત બશીરને સિર્ફ ઉસે અપને કંધે સે ધક્કા દેકર ફર્માયા કે અલ્લાહ વહ્દહૂ લા શરીક તુઝે દેખ રહા હૈ, ઈતના કહના હી ઉસકી ઝિંદગી મેં તબ્દીલી કા સબબ બન ગયા.

★ અલ્લાહ તઆલા કી વસિય્યત ★

બઅઝ સાલિહીનને અપને કિસી શૈખ કી ખિદમત મેં અર્ઝ કિયા, મુઝે કોઈ વસિય્યત કીજિયે. તો શૈખને ફર્માયા : મૈં તુઝે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી વહ વસિય્યત કરતા હૂં જો ઉસને તમામ અવ્વલીન વ આખિરીન કો કી હૈ. ચુનાંચે ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَ اِيَّاكُمْ اَنِ اتَّقُوا اللّٰهَ"

બેશક ! હમને ઉનકો જો તુમ સે પહલે કિતાબોંવાલે ગુઝરે હૈં ઔર તુમ્હેં તાકીદ કી હૈ કે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા સે ડરતે રહો.

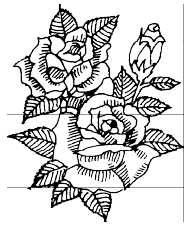
ઈસી સે મુતઅલ્લિક્ હઝરત ઈમામ ગિઝાલી رحمۃ اللہ علیہ ને ફર્માયા કે બંદે કી બેહતરી ઔર ભલાઈ કા ઈલ્મ અલ્લાહ કે સિવા ઔર કિસે હો સકતા હૈ, જબ કે ખુદાવંદે તઆલા બંદે કે લિયે સબસે ઝયાદા ખૈરખ્વાહ, સબસે ઝયાદા

રહમ કરનેવાલા ઔર મહેરબાન હૈ.

તો દુન્યા મેં બંદે કે લિયે તક્વા કે અલાવા અગર કોઈ ઔર શય હોતી ઔર ઉસમેં ઝયાદા ભલાઈ હોતી, ઉસકા ષવાબ ઝયાદા હોતા, ઈબાદત મેં ઉસકી ઝરૂરત હોતી તો રૂત્બે મેં તક્વા સે ઉપર હોતી, ઔર વહ શય દુન્યા વ આખિરત મેં તક્વા સે ઝયાદા વક્અત રખતી તો અલ્લાહ તઆલા તક્વા કે બજાએ અપને બંદોં કો ઉસી કી વસિય્યત ઔર ઉસી કા હુક્મ દેતા ઔર અપને ખવાસ કો ઉસી હુક્મ કી તાકીદ ફર્માતા. મગર કુર્આન ગવાહ હૈ કે અલ્લાહ તઆલાને અપને બંદોં કો તક્વા ઈખ્તિયાર કરને કી હી વસિય્યત ફર્માઈ, ક્યોંકિ ઉસકી હિક્મત મુકમ્મલ ઔર રહમત વસીઅ્ હૈ. તો જબ ખુદાએ ક્દીર વ જબ્બારને તક્વા કી તાકીદ ફર્માઈ ઔર તમામ અવ્વલીન વ આખિરીન કો ઈસી કા હુક્મ દિયા તો ષાબિત હો ગયા કે તક્વા હી સબસે અઅ્લા ચીઝ હૈ, કોઈ ઔર ચીઝ નહીં ઔર ઉસકે સિવા કુછ ઔર મક્સૂદ નહીં હૈ. ઈસ બાત સે યહ વાઝેહ હો ગયા કે અલ્લાહ તઆલાને હર ભલાઈ, હર ઈર્શાદ હર તંબીહ વ તાદીબ, હર ઈલ્મ વ તહઝીબ કો તક્વા સે મુતઅલ્લિક્ કિયા હૈ ઔર યહ ઉસને અપની હિક્મત વ રહ્મત કે ઐને મુતાબિક્ કિયા હૈ, ઔર યહ ભી માલૂમ હો ગયા કે તક્વા દુન્યવી ઔર ઉખ્રવી ભલાઈયોં કા જામેઅ હૈ, ઔર તક્વા બંદગી ઔર ઈબાદત કો કુબૂલિયત કે દરજાત પર પહુંચાને કા ઝામિન વ કફીલ હૈ.

યા અલ્લાહ ! સૈયદુલ મુત્તક્વીન વ સૈયદુલ મુરસલીન અલૈહિ અફ્ઝલુસ્ સલાતુ વત્તસ્લીમ કી નઅ્લૈને પાક કે સદકે હમેં ભી દૌલતે તક્વા સે માલા માલ ફર્માએ ઔર હમારે સીનોં કો અપની ખશિય્યત કા ગંજીના બના દે.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ

દુન્યા કી હક़ીક़ત

યહ બાત યાદ રખને કી હૈ કે દુન્યા અપની ઝાત કે એતબાર સે બુરી નહીં બલ્કે ઉસસે તઅલ્લુક़ ઔર મહબ્બત કરના બુરા હૈ કે દુન્યા કી મહબ્બત હર ગુનાહ કી બુન્યાદ હૈ. દુન્યા જી લગાને કે क़ાબિલ નહીં કે કભી વહ ઈન્સાન કો અઅ્લા તરીન મક़ામાત પર પહુંચા દે ઔર કભી અદ્ના તરીન જગહ પર ફેંક દે. હાં ! જો શખ્સ દુન્યા કો દીન કા આ'લા બનાતા હૈ ઔર જાઈઝ ખ્વાહિશાતે નફ્સાનિયા પૂરી કરને કે લિયે દુન્યા કો નઝર મેં રખતા હૈ ઔર "مِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ" કે મુતાબિક़ જો કુછ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝતને અતા ફર્માયા હૈ ઉસમેં સે ખર્ચ કરતા હૈ વહ બઝાહિર દુન્યા મેં ઔર બબાતિન મલએ અઅ્લા મેં રહતા હૈ, ઈસલિયે કે :–

"اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا ۪ وَ لَا يَغُرَّنَّكُمْ بِاللّٰهِ الْغَرُوْرُ"

"યા'ની અલ્લાહ કે કુછ ખાસ બંદે હૈં વહ જિનકે બદન દુન્યા મેં હૈં લેકિન ! દિલ અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ કી તરફ લગે હૈં. ક્યોંકિ દુન્યા સરાસર ધોકા હૈ ઔર બંદે કો અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી જાનિબ સે પહલે હી આગાહી દે દી ગઈ હૈ કે દુન્યા કે ધોકે મેં ન આના.

ચુનાંચે ફર્માને ખુદાવંદી હૈ :–

(તર્જુમા) : "બેશક ! અલ્લાહ કા વાદા સચ્ચા હૈ તો હર્ગિઝ તુમ્હેં ધોકા ન દે દુન્યા કી ઝિંદગી ઔર હર્ગિઝ તુમ્હેં અલ્લાહ કે ઈલ્મ પર ધોકા ન દે વહ બળા ફરેબી." *(પારા : ૨૧, સૂરએ લુક़માન, આયત : ૩૩)*

★ ઝુલ્મ ન હોગા ★

ફર્માને બારી તઆલા હૈ :–

"قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيْلٌ ۚ وَالْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقٰى ۟ وَلَا تُظْلَمُوْنَ فَتِيْلًا"

"તુમ ફર્મા દો કે દુન્યા કા બરતન થોળા હૈ ઔર ડરવાલોં કે લિયે આખિરત અચ્છી ઔર તુમ પર તાગે કે બરાબર જુલ્મ ન હોગા." *(પારા : ૫, સૂરએ નિસાઅ, આયત : ૭૭)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દુન્યા કી ઝિંદગી આખિરત કી દાઈમી ઝિંદગી કે મુક़ાબલે મેં બહુત મુખ્તસર હૈ ઔર ઉસકી ઝિંદગી મેં કિયે હુએ આમાલ કી સઝા યા જઝા વહાં હમેં પાના હૈ. ઈસીલિયે કુર્આને મુક़દ્દસ વહાં કી ભલાઈ કે લિયે યહીં મહેનત કરને કી તાકીદ ફર્મા રહા હૈ ઔર વહ ભલાઈ ઉસી કો મયસ્સર આએગી જો દુન્યા મેં અલ્લાહ સે ડરતા હોગા.

★ ખેલ કૂદ ★

અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

"وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا لَعِبٌ وَّلَهْوٌ ؕ وَلَلدَّارُ الْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ ؕ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ"

"ઔર દુન્યા કી ઝિંદગી નહીં મગર ખેલ કૂદ ઔર બેશક ! પિછલા ઘર ભલા ઉનકે લિયે જો ડરતે હૈં, તો ક્યા તુમ્હેં સમઝ નહીં ?! *(પારા : ૭, સૂરએ અન્આમ, આયત : ૩૨)*

નીઝ ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ : "وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُوْرِ" "ઔર દુન્યા કી ઝિંદગી તો યહી ધોકે કા માલ હૈ." *(પારા : ૪, સૂરએ આલે ઈમ્રાન, આયત : ૧૮૫)*

દુન્યા કી બેષબાતી કા ઝિક્ર કરતે હુએ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ફર્માતા હૈ :–

"اِعْلَمُوْٓا اَنَّمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَّ لَهْوٌ وَّ زِيْنَةٌ وَّ تَفَاخُرٌۢ بَيْنَكُمْ وَ تَكَاثُرٌ فِى الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ ؕ كَمَثَلِ غَيْثٍ اَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهٗ ثُمَّ يَهِيْجُ فَتَرٰىهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُوْنُ حُطَامًا ؕ وَفِى الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيْدٌ ۙ وَّمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٌ ؕ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُوْرِ"

"જાન લો કે દુન્યા કી ઝિંદગી તો નહીં મગર ખેલ કૂદ ઔર આરાઈશ ઔર તુમ્હારા આપસ મેં બળાઈ મારના ઔર માલ ઔલાદ મેં એક દૂસરે પર ઝયાદતી ચાહના ઉસ મેંહ કી તરફ જિસકા ઉગાયા સબ્ઝા કિસાનોં કો ભાયા, ફિર સૂખા કે તૂ ઉસે ઝર્દ દેખે, ફિર રૌંદન (પામાલ કિયા હુઆ) હો ગયા. ઔર આખિરત મેં સખ્ત અઝાબ હૈ ઔર અલ્લાહ કી તરફ સે બખ્શિશ

ઔર ઉસકી રઝા ઔર દુન્યા કા જીના તો નહીં મગર ધોકે કા માલ."

★ બુરાઈયોં કી ઝળ ★

હઝરત હુઝૈફા رضی اللہ عنہ ને ફર્માયા : મૈંને રસૂલે કરીમ ﷺ કો ફર્માતે હુએ સુના, દુન્યા કી મુહબ્બત હર બુરાઈ કી ઝળ હૈ." *(મિશ્કાત)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ સે યહ બાત વાઝેહ હોતી હૈ કે આજ મુખ્તલિફ બુરાઈયોં મેં જો ઈન્સાન ગિરિફ્તાર હૈ ઉસકી વજહ દુન્યા કી મહબ્બત હી હૈ. પહલે દુન્યા કી મહબ્બત દિલ મેં ઘર કરતી હૈ ફિર દૂસરી મહબ્બતેં ખૂદ બખૂદ ઉસકી વજહ સે દિલ મેં પૈદા હો જાતી હૈ. લિહાઝા હમકો ચાહિયે કે હમ સબસે પહલે અપને દિલ સે દુન્યા કી મહબ્બત ખાલી કરેં.

યાદ રખેં ! દુન્યા કમાના બુરા નહીં બલ્કે અલ્લાહ જલ્લ શાનુહૂ કી યાદ સે ગાફિલ હોકર દુન્યા કી મહબ્બત દિલ મેં બિઠાના બુરા હૈ. લિહાઝા દિલ મેં અલ્લાહ ઔર ઉસકે રસૂલ કી મહબ્બત કો જગહ દેં ઔર દુન્યા કો બક़દ્રે ઝરૂરત હાસિલ કરેં તાકિ હર બુરાઈ સે અપને આપ કો બચા સકેં.

★ દુન્યા ફાની હૈ ★

હઝરત અબૂ મૂસા رضی اللہ عنہ ને કહા કે હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા, કે જો શખ્સ અપની દુન્યા સે મહબ્બત કરતા હૈ ઐસી મહબ્બત જો અલ્લાહ ઔર રસૂલુલ્લાહ ﷺ કી મહબ્બત પર ગાલિબ હો તો વહ અપની આખિરત કો નુક़સાન પહુંચાતા હૈ. તો અય મુસલમાનો ! ફના હોનેવાલી ચીઝ યાની દુન્યા કો તર્ક કર કે બાકી રહનેવાલી ચીઝ યાની આખિરત કો ઈખ્તિયાર કર લો. *(અહમદ, મિશ્કાત)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! **ઈન્સાન કિતના કમ અક़્લ હૈ કે જો ચીઝ ઉસકે પાસ રહનેવાલી નહીં ઉસકો ઈતના ચાહતા હૈ કે અસ્લ સરમાયા જો દોનોં જહાં મેં કામ આનેવાલા હૈ ઉસસે તવજ્જોહ હટા દેતા હૈ.** યક़ીન જાનો કે અલ્લાહ ﷻ ઔર રહ્મતે આલમ કી મહબ્બત હી વહ અઝીમ દૌલત હૈ જો દોનોં જહાં મેં સુર્ખરૂઈ કી ઝામિન હૈ.

★ મચ્છર કે પર સે ભી કમ વક़અત ★

હઝરત સુહૈલ બિન સઅદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે કરીમ ﷺ ને ફર્માયા, કે અગર દુન્યા ખુદાએ क़દીર વ જબ્બાર કી નઝર મેં મચ્છર કે પર કે બરાબર ભી વક़અત રખતી તો ઉસમેં સે કાફિર કો એક ઘૂંટ ભી ન પિલાતા. *(તિર્મિઝી : ૨/૫૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષ શરીફ સે યહ બાત સમઝ મેં આઈ કે **અલ્લાહ કે નઝદીક દુન્યા કી વક़અત મચ્છર કે પર કે પર કે બરાબર ભી નહીં.** મિષાલ દેકર યહ બતાના મક़સૂદ હૈ કે દુન્યા બહુત ઝલીલ હૈ, દુન્યા મિલને પર ઈન્સાન બહુત ખુશ હોતા હૈ જબ કે હક़ીક़ત યહ હૈ કે દુન્યા મિલને પર ખુશ હોને કે બજાએ ઈસ બાત કી કોશિશ કરની ચાહિયે કે જો માલ અલ્લાહ તઆલાને હમેં અતા ફર્માયા હૈ ઉસ માલ કે ઝરીઆ ખુદાએ ﷻ ઔર ઉસકે પ્યારે નબી ﷺ કી ખુશ્નૂદી હાસિલ કરેં ઔર ઉસ માલ કો ઉસકી રાહ મેં ખર્ચ કરેં તાકિ અલ્લાહ ﷻ ઔર ઉસકે પ્યારે રસૂલ ﷺ કી મહબ્બત ઔર મતાએ આખિરત હાસિલ હો. અલ્લાહ હમેં ઈસકી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ દુન્યા મલઊન હૈ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા : બેશક ! દુન્યા મલઊન હૈ ઔર જો ચીઝેં ઉસમેં હૈં વહ ભી મલઊન હૈં સિવાએ ઝિક્રે ઈલાહી ઔર વહ ચીઝેં જિન્હેં રબ તઆલા મહબૂબ રખતા હૈ ઔર સિવાએ આલિમ યા મુતઅલ્લિમ કે. *(તિર્મિઝી : ૨/૫૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દુન્યા કી હક़ીક़ત હુઝૂર ﷺ સે ઝયાદા કૌન જાન સક્તા હૈ ? હમ સબકે આક़ા વ મૌલા તાજદારે અરબ વ અજમ ﷺ દુન્યા કો મલઊન क़રાર દે રહે હૈં તો યક़ીનન ! યહ દિલ લગાને કે લાઈક़ નહીં. અગર દિલ લગાના હો તો અલ્લાહ કે ઝિક્ર, ઉસકે પ્યારે મહબૂબ ﷺ પર દુરૂદ શરીફ ઔર તિલાવતે કુર્આન મેં લગાઓ કે ઉસકી બરકતોં સે ઈન્શાઅલ્લાહ ! દિલ કી દુન્યા મેં ઈન્क़िલાબ પૈદા હોગા ઔર દોનોં જહાં કી ભલાઈયાં નસીબ હોંગી.

★ મો'મિન કે લિયે ક़ૈદ ખાના ! ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે રસૂલે કરીમ રઊફો રહીમ ﷺને ફર્માયા : "اَلدُّنْيَا سِجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ" "દુન્યા મો'મિન કા ક़ૈદ ખાના હૈ ઔર કાફિર કી જન્નત હૈ." *(મુસ્લિમ શરીફ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મો'મિન કા અસ્લ ઘર જન્નત હૈ જો દર હક़ીક़ત એશો ઈશરત કી જગહ હૈ, ઉસ અસ્લ ઠિકાને કે મુક़ાબલે મેં દુન્યા કી ઝિંદગી વાક़ઈ કૈદ ખાને સે કમ નહીં હૈ જહાં ઈન્સાન તરહ તરહ કે શરાઈત કા પાબંદ હૈ ઔર મો'મિન કે મુક़ાબિલ કાફિર કો બરોઝે ક़યામત સખતતરીન અઝાબ કા સામના કરના હૈ, લિહાઝા વહાં કે અઝાબ કે મુક़ાબલે મેં જબ તક ઉસકી જાન મેં જાન હૈ ઔર જબ તક ઉસે દુન્યા મેં મોહલત મિલી હુઈ હૈ વહ ઉસકે લિયે જન્નત કે દર્જે મેં હૈ.

★ મુર્દાર બચ્ચે સે ભી કમ ★

મરવી હૈ કે હુઝૂર સરવરે કાયનાત ﷺ કા એક મુર્દા બકરી કે પાસ સે ગુઝર હુવા. આપ ﷺને ફર્માયા, ક્યા યહ બકરી અપને માલિક કો પસંદ હૈ ? સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ને અર્ઝ કિયા, ઈસકી બદ્બૂ કી વજહ સે ઈસકો યહાં ફેંક દિયા ગયા. આપ ﷺને ફર્માયા, બખુદા ! દુન્યા અલ્લાહ તઆલા કે હાં ઈસ મુર્દા બકરી સે ભી ઝયાદા બેવક़ાર હૈ ! અલ્લાહ તઆલા કે હાં દુન્યા કા મક़ામ મચ્છર કે પર કે બરાબર ભી હોતા તો કોઈ કાફિર ઈસ દુન્યા સે એક ઘૂંટ ભી નહીં પી સકતા. *(તિર્મિઝી : ૨/૫૮)*

★ સિદ્દીક़ે અકબર رضی اللہ عنہ રોને લગે ★

હઝરત ઝૈદ બિન અરક़મ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે હમ હઝરત અબૂ બકર સિદ્દીક़ رضی اللہ عنہ કે મકાન પર બૈઠે હુએ થે. આપને પાની મંગવાયા તો પાની ઔર શહદ હાઝિર કિયા ગયા. આપ જબ ઉસે મુંહ કે ક़રીબ લે ગએ તો બેઈખ્તિયાર રોને લગે, યહાં તક કે પાસ બૈઠે સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین રોને લગે. કુછ દેર બાદ આપને ફિર પીને કા ઈરાદા ફર્માયા મગર શહદ ઔર પાની દેખકર દોબારા રોને લગે યહાં તક કે સહાબાએ

કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ને ખયાલ કિયા, શાયદ હમ ઈસ ગિર્યાઓ ઝારી કી વજહ દર્યાફ્ત નહીં કર સકેંગે. જબ આપને અપને આંસૂ કો સાફ કિયા તો સહાબાએ કિરામને અર્ઝ કિયા, અય અમીરુલ મો'મિનીન ! આપકે રોને કા બાઈષ ક્યા થા ? આપને ફર્માયા, એક મર્તબા મુઝે રસૂલે ખુદા ﷺ કી હમરાહી કા શરફ હાસિલ હુવા, આપ અપને જિસ્મે મુબારક સે કિસી નઝર ન આનેવાલી ચીઝ કો દફા ફર્માયા રહે થે. મૈંને અર્ઝ કિયા, હુઝૂર ! આપ કિસ ચીઝ કો હટા રહે હૈં ? આપને ફર્માયા, મેરે પાસ અભી દુન્યા આઈ થી, મૈંને ઉસસે કહા કે મુઝ સે દૂર રહ ! વહ લૌટ ગઈ ઔર યહ કહ ગઈ હૈ કે આપને મુઝ સે કિનારા કશી ફર્મા લી હૈ મગર બાદ મેં આનેવાલે ઐસા નહીં કર સકેંગે. *(મુકાશફ़તુલ ક़ુલૂબ)*

★ ઇંતિહાઈ તઅજ્જુબ ★

ફર્માને નબવી હૈ કે, ઐસે ઈન્સાન પર ઇંતિહાઈ તઅજ્જુબ હૈ જો બહિશ્ત પર ઈમાન રખતે હુએ દુન્યા કે હુસૂલ મેં સરગર્મ હૈ. *(મુકાશફ़તુલ ક़ુલૂબ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષે મુબારકા સે આપને અંદાઝા લગા લિયા હોગા કે સરકાર મદની તાજદાર ﷺ દુન્યા કી મહબ્બત મેં ગિરફ્તાર બંદે પર કિસ ક़દ્ર તઅજ્જુબ ફર્માતે હૈં ક્યોંકિ જો બહિશ્ત પર ઈમાન રખતા હો ઔર દુન્યા કે હુસૂલ મેં સરગર્મ હો, યહ યક़ીનન ! તઅજ્જુબ કી બાત હૈ. જબ કે બહિશ્ત કી નેઅ્મતેં દુન્યા કી નેઅ્મતોંસે કરોળહા દર્જા બેહતર હૈં ઔર વહાં કી ઝિંદગી કી સહીહ મઅ્નોં મેં ઝિંદગી હૈ. યહી વજહ હૈ કે અલ્લાહ ﷻ કે નેક બંદે બહિશ્ત હી કી તૈયારી કરતે હૈં ઔર હર લમ્હા ફિક્રે આખિરત મેં મસ્રૂફ઼ હોતે હૈં. અલ્લાહ ﷻ હમ સબકો સહીહ સમઝ અતા ફર્માએ.

★ બની ઈસ્રાઈલ કી તબાહી ★

અલ્લાહ કે પ્યારે રસૂલ દાનાએ ગુયૂબ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, દુન્યા સબઝ (ખુશ આઈન્દ) ઔર શીરીં હૈ. અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને તુમ્હેં અપના ખલીફા બના કર ભેજા હૈ ઔર વહ તુમ્હારે આમાલ સે બાખબર હૈ. બની ઈસ્રાઈલ પર જબ દુન્યા ફરાખ કર દી ગઈ તો ઉન્હોંને અપની તમામ તર કોશિશેં ઝેવરાત, કપડોં, ઔરતોં ઔર ઈત્રિયાત કે લિયે વક़ફ કર દી થીં

(ઔર ઉનકા અંજામ તુમને દેખ લિયા). *(મુકાશફ़તુલ કુલૂબ)*

★ નાપસંદ ચીઝ ★

હઝરત મૂસા બિન યસાર رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે હુઝૂર ﷺ ને ફ઼ર્માયા, અલ્લાહ તઆલા કો અપની મખ્લૂક़ મેં સબસે ઝ્યાદા નાપસંદ યહીં દુન્યા હૈ. અલ્લાહને ઉસે જબ સે પૈદા ફ઼ર્માયા કભી નઝરે રહ઼મત સે નહીં દેખા. *(મુકાશફ़તુલ કુલૂબ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જિસ ચીઝ પર અલ્લાહને કભી નઝરે રહ઼મત ન ફ઼ર્માઈ હો, આજ ઉસ ચીઝ કો પાને કી રેસ મેં હમ લગે હુએ હૈં. કાશ ! હમ સમઝતે ઔર ઈસ દુન્યા સે ઈતની મહબ્બત ન કરતે જિસસે હમારી આખિરત બર્બાદ હો જાએ.

★ દુન્યા કી હૈષિયત ★

હઝરત સુલૈમાન عليہ السلام એક મર્તબા અપને તખ્ત પર કહીં તશરીફ़ લે જા રહે થે, પરિન્દે આપ પર સાયા કર રહે થે, ઈન્સાન ઔર જિન્નાત આપકે દાયેં બાયેં બૈઠે હુએ થે. બની ઈસ્રાઈલ કે એક આબિદને દેખકર કહા, અય સુલૈમાન ! બખુદા ! અલ્લાહને આપકો મુલ્ક અઝીમ દિયા હૈ ! આપને યહ સુનકર ફ઼ર્માયા, બંદએ મો'મિન કે નામાએ આમાલ સે દર્જ સિર્ફ़ એક તસ્બીહ મેરી તમામ સલ્તનત સે બેહતર હૈં. ક્યોંકિ યહ સબ ફ઼ાની હૈ મગર તસ્બીહ બાક़ી રહનેવાલી હૈ. *(મુકાશફ़તુલ કુલૂબ)*

★ તીન ક़िસ્મ કે માલ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કે ઈન્સાન કહતા હૈ કે, મેરા માલ ! મેરા માલ ! મગર હક़ીક़ત યહ હૈ કે ઉસકે માલ મેં તીન ક़िસ્મ કા માલ ઉસકા માલ હૈ :–

- જો ખા કર ખત્મ કર દિયા.
- જો પહન કર પુરાના કર દિયા.
- જો અલ્લાહ કી રાહ મેં ખર્ચ કરકે જમા કર દિયા. (ઔર યહી કામ આનેવાલા હૈ).

ઔર ઉસકે અલાવા જો કુછ હૈ વહ સબ લોગોં કે લિયે છોળ કર જાને વાલા હૈ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માલ યક़ીનન ! ફ઼ના હોનેવાલા હૈ અગર બાક़ી રહનેવાલી કોઈ ચીઝ હૈ તો રાહે ખુદા મેં ખર્ચ કરના ઔર નેક આમાલ હૈં કે ફ઼ર્માને બારી તઆલા હૈ :–

"وَمَا تُقَدِّمُوْا لِاَنْفُسِكُمْ مِّنْ خَيْرٍ تَجِدُوْهُ عِنْدَ اللّٰهِ" ''ઔર અપને લિયે જો ભલાઈ આગે ભેજોગે ઉસે અલ્લાહ કે પાસ પાઓગે.'' *(પારા : ૨૯, સૂરએ મુઝ્ઝમ્મિલ : ૨૦)*

તો અબ ગ़ૌર કરેં ! ક્યા હમ આખિરત કે લિયે કુછ તૈયારિયાં કર રહે હૈં યા નહીં ?

ઈસી તરહ નબીએ અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા, દુન્યા ઉસકા ઘર હૈ જિસકા કોઈ ઘર નહીં, ઉસકા માલ હૈ જિસકા કોઈ માલ ન હો, બેવકૂફ़ હી ઉસે જમા કરતા હૈ, બેઈલ્મ હી ઉસકે લિયે ઝગળતા હૈ, નાસમઝ હી ઉસકે લિયે દુશ્મની ઔર હસદ કરતા હૈ ઔર બેયક़ીન હી ઉસકે હુસૂલ કી કોશિશ કરતા હૈ. *(મુકાશફ़તુલ કુલૂબ)*

★ દુન્યા કા અંજામ ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે મુઝસે હુઝૂર ﷺ ને ફ઼ર્માયા, તુઝે દુન્યા કી હક़ીક़ત દિખા દૂં ? મૈંને અર્ઝ કિયા, હાં ! યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ આપ મેરા હાથ પકળ કર મુઝે મદીના મુનવ્વરા કી એક વાદી મેં લે ગએ જહાં કૂળા પળા થા ઔર ઉસમેં ગંદગી, ચિથ્ળે ઔર ઈન્સાન કે સર કી બોસીદા હડ્ડિયાં થીં. આપને ફ઼ર્માયા, અય અબૂ હુરૈરહ્ ! યહ સર ભી તુમ્હારે સરોં કી તરહ હરીસ થે ઔર ઈનમેં તુમ્હારી તરહ બહુત આરઝૂએં થીં મગર આજ યહ ખાલી હડ્ડિયાં બન ચુકી હૈં જિન પર ખાલ ભી ન રહી ઔર અન્ક़રીબ યહ મિટ્ટી હો જાયેંગી. યહ ગંદગી ઉનકે ખાનોં કે રંગ હૈં જિન્હેં ઉન્હોંને કમા કમા કર ખાયા, આજ લોગ ઉનસે મુંહ ફેર કર ગુઝરતે હૈં. યહ પુરાને ચિથ્ળે જો કે કભી ઉનકે મલ્બૂસાત થે આજ હવા ઈન્હેં ઉળાએ ફ઼िરતી હૈ, ઔર યહ ઉનકી સવારિયોં કી હડ્ડિયાં હૈં જિન પર સવાર હોકર શહરોં શહરોં ઘૂમા

કરતે થે. જો દુન્યા કે અંજામ પર રોના પસંદ કરતા હૈ ઉસે રોના ચાહિયે. હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં, ફિર મૈં ઔર હુઝૂર ﷺ બહુત રોએ. *(મુકાશફ़તુલ કુલૂબ)*

★ દુન્યા બુઝુર્ગોં કી નઝર મેં ★

મૌલાએ કાયનાત હઝરત અલી رضی اللہ عنہ ને કહા, કે જિસને યહ છે કામ કર લિયે ઉસને બહિશ્ત તલબ કરને ઔર દોઝખ સે બચને કા કોઈ કામ બાક़ી ન છોળા. એક યહ કે હક્ક़ તઆલા કો જાના ઔર ઉસકા હુક્મ બજા લાયા. દૂસરે શૈતાન કો જાના ઔર ઉસકી મુખાલફ઼ત પર કમર બસ્તા હુઆ. તીસરે યહ કે હક્ક़ બાત સમઝ કર ઉસ પર મઝબૂતી સે ક़ાયમ રહા. ચૌથે યહ કે નાહક્ક़ કો સમઝા ઔર ઉસસે દસ્તબર્દાર હુઆ. પાંચવેં યહ કે દુન્યા કો પહચાના ઔર ઉસે તર્ક કિયા. છઠે યહ કે આખિરત કો પહચાના ઔર ઉસકી તલબ મેં ક़ાયમ રહા. *(કીમિયાએ સઆદત, સફ઼ા : ૫૬૨)*

કિસી દાનિશમંદને કહા કે, દુન્યા જો કુછ માલ તુઝે દે યહ કિસી દૂસરે કા હોગા ઔર તેરે બાદ ભી વહ કિસી દૂસરે કો મિલેગા.

હઝરત શૈખ અબૂ હાઝિમ رحمۃ اللہ علیہ સે કિસીને પૂછા કે મૈં દુન્યા કો દોસ્ત રખતા હૂં, ક્યા તદબીર કરું કે ઈસકી દોસ્તી મેરે દિલ સે નિકલ જાએ ? ઉન્હોંને કહા, કસ્બે હલાલ મેં મશગૂલ હો જા ફિર ઉસ માલ કો મુનાસિબ જગહ જહાં ચાહે ખર્ચ કર.

હઝરત શૈખ અબૂ હાઝિમ رحمۃ اللہ علیہ કા ઈર્શાદ હૈ કે દુન્યા સે પરહેઝ કરો ક્યોંકિ મૈંને સુના હૈ કે જિસને દુન્યા કો બુઝુર્ગ જાના ક़યામત મેં ઉસકો ખળા કિયા જાએગા ઔર મુનાદી એલાન કરેગા કે યહ વહ શખ્સ હૈ કે જિસ ચીઝ કો હક़ તઆલાને હક़ીર કિયા થા ઉસકો ઈસને બુઝુર્ગ સમઝા.

શૈખ યહ્યા બિન મઆઝને કહા હૈ કે દુન્યા શૈતાન કી દુકાન હૈ, ઉસકી દુન્યા સે કુછ મત ચુરા ઔર કુછ ન લે, અગર કુછ લેગા તો બેશક ! વહ તુઝકો પકળ લેગી.

હઝરત શૈખ ફુઝૈલ رحمۃ اللہ علیہ ને કહા હૈ કે અગર દુન્યા સોને કી હોતી મગર ફાની ઔર આખિરત મિટ્ટી કી હોતી ઔર બાક़ી તો અક़્લ કા યહી

તક़ાઝા થા કે તુમ ઈસ બાક़ી મિટ્ટી કો ઉસ ફાની સોને સે ઝયાદા અઝીઝ રખો, લેકિન ! હોતા યહ હૈ કે **ઈન્સાન બાક़ી રહનેવાલે સોને કો છોળ કર ફના હોનેવાલી મિટ્ટી કો દોસ્ત રખતા હૈ.**

હઝરત શૈખ ફુઝૈલ બિન અયાઝ رحمۃ اللہ علیہ મઝીદ ફર્માતે હૈં કે અગર સારી દુન્યા મુઝે બેમાલ ઔર બેહિસાબ દે તબ ભી મૈં ઉસસે નંગ વ આર રખૂંગા ઉસી તરહ જૈસે તુમ મુર્દાર સે નંગ વ આર રખતે હો.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દુન્યા મેં હમેશા અલ્લાહવાલે હર કામ મેં અલ્લાહ ઔર ઉસકે પ્યારે રસૂલ કી હી ખુશ્નૂદી કા ખયાલ રખતે હૈં. ઈસકે મુક़ાબલે મેં ઉન્હેં દુન્યા ઔર દુન્યા કી હર ચીઝ બેહૈષિયત નઝર આતી હૈ. લિહાઝા હમેં ચાહિયે કે હમ ભી અપને બુઝુર્ગોં કે નક़્શે ક़દમ પર ચલતે હુએ ઝિંદગી ગુઝારેં.

★ દુન્યા કા મેહમાન ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન મસ્ઊદ رضی اللہ عنہما ને ફર્માયા હૈ કે જો દુન્યા મેં આયા હૈ વહ મેહમાન હૈ ઔર જો ચીઝ ઉસકે પાસ હૈ વહ આરિયતન હૈ. પસ મેહમાન કા જાના ઔર આરિયતન દી હુઈ ચીઝ કા વાપસ લે લેના ઝરૂરી હૈ.

★ દોહરા નુકસાન ★

હઝરત લુક़માનને અપને ફરઝંદસે ફર્માયા, અય બેટે ! દુન્યા કો બેચ કર આખિરત કો ખરીદ લો તાકિ દોહરા મુનાફ઼ા હાસિલ હો, આખિરત કો બેચ કર દુન્યા મત ખરીદો દોહરા (દીન કા) નુક़સાન હૈ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આદમી કી આદત હોતી હૈ કે વહ દુન્યા ઔર ઉસકે માલ કો હર ચીઝ સે ઝયાદા ચાહતા હૈ. ઉસકે હાસિલ કરને મેં અચ્છે ઔર બુરે કી તમીઝ ભી નહીં કરતા, જિસે જાને અંજાને દોનોં મેં નુક़સાન હો જાતા હૈ. હઝરત લુક़માન અપને ફરઝંદે અર્જમંદ કો જો નસીહત ફર્માતે હૈં જિસમેં નફ઼ા ઔર નુક़સાન કો વાઝેહ કરકે બતા દિયા કે ઈસ દુન્યા મેં હમેં કૌન સા રાસ્તા ઈખ્તિયાર કરના ચાહિયે. નીઝ યહ બાત ભી સમઝ મેં આ રહી હૈ કે આજ હર બાપ પર લાઝિમ હૈ કે વહ વક़્તે ઝરૂરત અપની ઔલાદ કો દુન્યા વ આખિરત કી ભલાઈ કી નસીહતેં કરતા રહે.

★ ઈબ્લીસ કે લશ્કરી ★

હઝરત અબૂ ઉમામા બાહિલી رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે જબ રસૂલ ﷺ મબ્ઊષ હુએ તો ઈબ્લીસ કે લશ્કરી ઉસકે પાસ આએ ઔર કહને લગે કે ઐસે નબી કો અલ્લાહ તઆલાને મબ્ઊષ ફ઼ર્માયા હૈ, અબ હમ ક્યા કરેંગે ? ઈબ્લીસને દર્યાફ઼્ત કિયા કે આયા વહ લોગ દુન્યા કો દોસ્ત રખતે હૈં ? ઉન્હોંને કહા, હાં ! તબ ઉસને જવાબ દિયા કે કુછ અંદેશા મત કરો અગર વહ બુત પરસ્તી નહીં કરતે તો ક્યા હૈ મૈં દુન્યા પરસ્તી પર ઉન લોગોં કો ઈસ બાત પર લે જાઊંગા કે વહ જો કુછ ભી લેં નાહક़ લેં ઔર કુછ દેં વહ નાહક़ દેં ઔર જો કુછ છોળેં વહ નાહક़ રખ છોળેં. તમામ ખરાબિયાં ઔર બુરાઈયાં તીન બાતોં સે પૈદા હોતી હૈં.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈબ્લીસ કે મક્રો ફ઼રેબ કા આપને મઝકૂરા ક़ૌલ સે અંદાઝા લગા લિયા હોગા. ઈબ્લીસ તો હમસે ગાફ઼िલ નહીં, લેકિન ! હમ ઉસકે મક્રો ફ઼રેબ સે ગાફ઼िલ હૈં, વહ હમારી આખિરત બર્બાદ કરને મેં કોઈ કસર નહીં છોળતા ઔર શબો રોઝ હમેં ગુમરાહ ઔર બેરાહ કરને કી કોશિશ મેં લગા રહતા હૈ. કાશ ! હમ ઉસકે મક્રો ફ઼રેબ કો સમઝતે ઔર અપને દામન કો ઉન સારી બુરાઈયોં સે બચાતે જો હમારી આખિરત કો બર્બાદ કરનેવાલી હૈં.

★ બસ યહ કાફ઼ી હૈ ★

હઝરત અબૂ ઉબૈદા رضی اللہ عنہ શામ કે આમિલ (ગવર્નર) થે. જબ હઝરત ઉમર બિન ખત્તાબ رضی اللہ عنہ વહાં તશરીફ઼ લે ગયે તો ઉનકે મકાન મેં કુછ સાઝો સામાન ન થા, એક ઢાલ, એક તલવાર ઔર કજાવા મૌજૂદ થા. તબ હઝરત અબૂ ઉબૈદા رضی اللہ عنہ સે પૂછા, આપને ઘર મેં માલ કી કોઠરી ક્યોં નહીં બનવા લી ? ઉન્હોંને જવાબ દિયા કે મુઝે જહાં જાના હૈ વહાં કે લિયે બસ યહ કાફ઼ી હૈ (યાની ક़બ્ર કે લિયે).

સુબ્હાનલ્લાહ ! અલ્લાહવાલે દુન્યા મેં અપની ઝરૂરત કે લિયે ઉતના હી રખના પસંદ ફ઼ર્માતે થે જિતના ઉનકી ઝિંદગી ગુઝારને કે લિયે કાફ઼ી હોતા. ઈસી લિયે ઉનકે દિલોં મેં દુન્યા કી મહબ્બત પૈદા હો હી નહીં સક્તી, ક્યોંકિ વહ જાનતે હૈં કે યહ દુન્યા હમારા મુસ્તક़िલ ઠિકાના તો નહીં હૈ.

★ તીન હસરતેં ★

સુલતાનુલ મશાઈખ હઝરત હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ ને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા, મૌત કે વક़્ત આદમી કે દિલ મેં તીન હસરતેં રહતી હૈં :–

અવ્વલ : યહ કે જો જમા કિયા થા ઉસસે સૈર ન હુવા.

દોમ : દિલ કી જો આરઝૂ થી વહ હાસિલ ન હૂઈ.

સોમ : આખિરત કા કામ જૈસા કરના ચાહિયે થા વૈસા નહીં કિયા.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ ને કિતની સહીહ તર્જુમાની ફ઼િત્રતે ઈન્સાની કી ફ઼ર્માઈ હૈ, યક़ીનન ! મૌત કે વક़્ત આદમી કે દિલ મેં યહ તીન હસરતેં રહતી હૈં, લેકિન સબસે ઝયાદા અફ઼સોસનાક બાત યહ હૈ કે જહાં જાના હૈ વહાં કી કોઈ તૈયારી નહીં કી જા રહી હૈ. બેદાર હો જાઓ ઔર આખિરત કી તૈયારિયોં મેં મસ્રૂફ઼ે અમલ હો જાઓ ! ઈસલિએ કે વહાં ન માલ કામ આએગા ઔર ન ઔલાદ, વહાં તો બસ અલ્લાહ કી ઈતાઅત ઔર ઉસકે પ્યારે મહબૂબ ﷺ કી ઈતાઅત કામ આએગી.

★ વીરાન ઘર ★

ઉલમાએ કિરામને ફ઼ર્માયા હૈ કે, દુન્યા વીરાન ઘર હૈ ઔર ઉસસે ઝયાદા વીરાન ઘર ઉસ શખ્સ કા દિલ હૈ જો દુન્યા તલબ કરતા હૈ. જન્નત એક આબાદ ઘર હૈ ઔર ઉસસે ઝયાદા આબાદ ઉસ શખ્સ કા દિલ હૈ જો જન્નત કી તલબ કરતા હૈ ઔર ઉસે ઢૂંઢતા હૈ.

★ હક़ીક़તે દુન્યા ★

હઝરત અલી رضی اللہ عنہ ને ફ઼ર્માયા હૈ કે દુન્યા છે ચીઝોં કા નામ હૈ :

ખાના : માકૂલાત મેં સબસે બેહતર શહદ ઔર વહ મક્ખી કા લુઆબ હૈ.

પીના : પીને કી સબ ચીઝોં મેં પાની બેહતર હૈ લેકિન દુન્યા કે તમામ લોગ ઈસસે નફ઼ા અંદોઝી મેં બરાબર હૈં.

પહનના : સબસે અચ્છા કપળા રેશમ હૈ ઔર વહ કીળોં સે પૈદા હોતા હૈ.

સૂંઘના : સૂંઘને કી ચીઝોં મેં સબસે બેહતર મુશ્ક હૈ ઔર વહ હિરન કા ખૂન હૈ.

સવારી : સવારિયોં મેં સબસે બેહતર ઘોળા હૈ, લોગ ઉસકી પીઠ પર બૈઠ કર દૂસરોં કો ક़त्ल કરતે હૈં.

નિકાહ : યહ હૈ કે એક પેશાબદાન દૂસરે પેશાબદાન મેં પહુંચતા હૈ ઔર બસ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મૌલાએ કાયનાત ﷺને કિતની હિક્મત ભરી બાત બયાન ફ઼ર્માઈ હૈ ઔર દુન્યા કી હક़ીક़ત કો કિસ ક़દ્ર વાઝેહ ફ઼ર્મા દિયા. અય કાશ ! જબ દુન્યા હમારે ક़રીબ આને લગે ઔર ઉસકે ચક્કર મેં ઝિકે ખુદા વ રસૂલ સે ગાફ઼िલ હોને કા ખૌફ઼ કરેં તો ઐસે વક़ત મેં ઈર્શાદાતે હઝરત અલી كرم الله وجهه الكريم કો સામને રખેં તો દુન્યા કી મુહબ્બત સે નજાત મિલ સકતી હૈ.

★ દિલ મેં દો મહબ્બતેં જમા નહીં હો સક્તીં ★

હઝરત ઈસા عليه السلام કા ફ઼ર્માન હૈ કે જિસ તરહ એક બરતન મેં આગ ઔર પાની જમા નહીં હો સકતે ઈસી તરહ એક દિલ મેં દુન્યા વ આખિરત કી મહબ્બત જમા નહીં હો સકતી.

★ દુન્યા હઝરત જિબ્રઈલ કી નઝર મેં ★

મરવી હૈ કે હઝરત જિબ્રઈલ عليه السلامને હઝરત નૂહ عليه السلامસે પૂછા કે આપને તો બહુત તવીલ ઉમ્ર પાઈ હૈ, યહ ફ઼ર્માયેં કે આપને દુન્યા કો કૈસા પાયા ? આપને ફ઼ર્માયા, દુન્યા એક સરાય હૈ, જિસકે દો દરવાઝે હૈં એક દરવાઝે સે દાખિલ હુઆ ઔર દૂસરે દરવાઝે સે મૈં નિકલ ગયા.

★ હલાક હો જાઓગે ★

હુઝૂર રહ़મતે આલમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺને હઝરત અબૂ ઉબૈદા બિન જર્રાહ رضی الله عنه કો મુલ્કે બહરૈન ભેજા, વહ વહાં સે માલ વ દૌલત લેકર આએ. જબ અન્સાર કો ઉનકી આમદ કી ઈત્તિલાઅ મિલી તો વહ સબ સુબહ કી નમાઝ મેં હાઝિર હુએ, નમાઝ સે ફ઼ારિગ હોકર હુઝૂરને ઉન્હેં દેખા તો

મુસ્કુરાકર ફ઼ર્માયા, શાયદ તુમ્હેં અબૂ ઉબૈદા કે માલ લેકર આને કી ખબર મિલ ગઈ હૈ ? ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા, જી હાં ! આપને ફ઼ર્માયા, તુમ્હેં મુબારક હો, રબ્બે ઝુલજલાલ કી ક़સમ ! મુઝે તુમ્હારે બારે મેં ફ़क़्रો ફ़ાક़े કા ખૌફ઼ નહીં હૈ બલ્કે મૈં ઉસ વક़ત સે ડરતા હૂં જબ તુમ પર પહલી ઉમ્મતોં કી તરહ દુન્યા ફ઼ર્રાખ હો જાયેગી ઔર તુમ ઉસમેં પહલી ઉમ્મતોં કી તરહ મશ્ગૂલ હોકર હલાક़ હો જાઓગે.

હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی الله عنهસે મરવી હૈ કે હુઝૂર ﷺને ફ઼ર્માયા, મૈં અક્ષર ઈસ બાત કા અંદેશા કરતા હૂં જબ અલ્લાહ તઆલા તુમ પર યહ દુન્યા તમામ ફ઼িત્ના સામાનિયોં કે સાથ ફ઼ર્રાખ કર દેગા.

★ એક જામેઅ્ તક़રીર ★

હઝરત અબૂ દરદા رضی الله عنهને ફ઼ર્માયા, અય લોગો ! જો કુછ મૈં જાનતા હૂં અગર તુમ જાનતે તો આબાદી છોળ કર વીરાન ટીલોં કી તરફ઼ નિકલ જાતે ઔર અપને કો રિયાઝત મેં મશ્ગૂલ કરતે, ગિર્યા વ ઝારી કરતે ઔર ઝરૂરી સામાન કે અલાવા તમામ માલ વ મતાઅ્ છોળ દેતે. લેકિન દુન્યા તુમ્હારે આમાલ કી માલિક બન ગઈ હૈ ઔર દુન્યા કી ઉમ્મીદોંને તુમ્હારે દિલ સે આખિરત કી યાદ મિટા કર રખ દિયા હૈ ઔર તુમ (ઉસકે લિયે) જાહિલોં કી તરહ સરગરદાં હો, તુમ મેં સે બઅઝ લોગ જાનવરોં સે ભી બદ્તર હૈં જો અપની ખ્વાહિશાત મેં અંધે બનકર અંજામ કી ફ઼िક્ર નહીં કરતે, તુમ સબ દીની ભાઈ હોતે હુએ એક દૂસરે સે મહબ્બત નહીં કરતે ઔર ન હી એક દૂસરે કો નસીહત કરતે હો, તુમ્હારે ખુબ્ષે બાતિનને તુમ્હારે રાસ્તે જુદા કર દિયેં હૈં, અગર તુમ સિરાતે મુસ્તક़ીમ પર ચલતે તો ઝરૂર બાહમ મહબ્બત કરતે, તુમ દુન્યવી ઉમૂર મેં તો બાહમ મશ્વરા કરતે હો મગર આખિરત કે ઉમૂર મેં મશ્વરા નહીં કરતે ઔર તુમ ઉસ ઝાત સે મહબ્બત નહીં રખતે જો તુમ્હેં મહબૂબ રખતા હૈ ઔર તુમ્હેં આખિરત કી ભલાઈ કી તરફ઼ લે જાના ચાહતા હૈ. યહ સબ ઈસલિયે હૈ કે તુમ્હારે દિલોં મેં ઈમાન કમઝોર પળ ચુકા હૈ.

અગર તુમ આખિરત કી ભલાઈ ઔર બુરાઈ પર યક़ીન રખતે જૈસે દુન્યાવી ઊંચ નીચ પર યક़ીન રખતે હો તો તુમ દુન્યા પર આખિરત કો તરજીહ

દેતે ક્યોંકિ આખિરત તુમ્હારે આમાલ કી માલિક હૈ, અગર તુમ યહ કહો કે હમ પર દુન્યા કી મહબ્બત ગ़ાલિબ હૈ તો યહ તુમ્હારા ઉઝરે લંગ હૈ ક્યોંકિ તુમ મુક़ર્રરા મીઆદ પર આનેવાલી આખિરત પર ઈસ દુન્યા કો તરજીહ દે રહે હો ઔર અપને જિસ્મ કો ઉન કામોં સે દુ:ખ, દર્દ ઝેલને પર મજબૂર કર રહે હો જિન્હેં તુમ કભી ભી નહીં પા સકતે. તુમ બળે નાહંજાર હો, તુમ ઈમાન કી હક़ીક़ત કો પહચાનતે હી નહીં.

અગર તુમ્હેં મુહમ્મદ (ﷺ) કી લાઈ હુઈ કિતાબ કુર્આને મજીદ મેં શક હૈ તો હમારે પાસ આઓ, હમ તુમ્હારી ઐસે નૂર કી તરફ રહનુમાઈ કરેંગે જિસસે તુમ્હારે દિલ મુત્મઈન હો જાયેં, બખુદા તુમ કમ અક़્લી કા બહાના બના કર જાન નહીં છુળા સકતે ક્યોંકિ દુન્યાવી ઉમૂર મેં તુમ સાઈબુર્રાઈ હો, ઉન્હેં બખૂબી સર અંજામ દે રહે હો, તુમ્હેં ક્યા હો ગયા હૈ તુમ મામૂલી સી દુન્યા પર ખુશ હો જાતે હો ઔર મામૂલી સે દુન્યા કે નુક़્સાન પર ઈંતિહાઈ સંજીદા હો જાતે હો ! તુમ્હારે ચેહરે ઔર ઝબાનેં દુ:ખ કી મઝહર હૈં ઔર તુમ ઉસે મુસીબત કહતે હો. ઔર તુમ દુન્યા મેં ગુનાહોં સે આલૂદા ઝિંદગી બસર કરતે હો ઔર દીન કે અકષર અહકામાત કો નઝર અંદાઝ કર દેતે હો ઔર ઉસસે ન તુમ્હારે ચેહરે પર શિકન આતી હૈ ઔર ન હી તુમ્હારી હાલત મેં કોઈ તગ़ૈયુર પૈદા હોતા હૈ.

ઐસા માલૂમ હોતા હૈ જૈસે અલ્લાહ તઆલા તુમ સે બરી હો, તુમ બાહમ મહબ્બત રખતે હો મગર અલ્લાહ તઆલા કે હુઝૂર હાઝરી કો અપની બદ્ આમાલિયોં કી વજહ સે બહુત બુરા સમઝતે હો, તુમ ખયાનત કરને લગે ઔર ઉમ્મીદોં કે પીછે દૌળને લગે ઔર તુમને મૌત કા ઈંતિઝાર ખત્મ કર દિયા, મૈં અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ માંગતા હૂં વહ મુઝે તુમ સે અલાહિદગી બખ્શે ઔર મુઝે અપને મહબૂબ ﷺ કી ખિદમત મેં પહુંચા દે. અગર વહ દુન્યા મેં બઝાહિર તશ્રીફ ફર્મા હોતે તો મૈં કભી તુમમેં રહના પસંદ નહીં કરતા.

અગર તુમમેં નેક બનને કી તળપ હૈ તો મૈં તુમકો બહુત કુછ બતા ચુકા. અલ્લાહ તઆલા સે નેઅ્મતોં કા સવાલ કરો, તુમ ઉસે બહુત આસાની સે પા લોગે. મૈં અપને ઔર તુમ્હારે લિયે અલ્લાહ તઆલા સે દુઆ માંગતા હૂં. *(મુકાશફ़તુલ કુલૂબ)*

★ દુન્યા સે બેનિયાઝ હો જાઓ ★

હઝરત ઈસા عليه السلام ને અપને હવારિયોં (પૈરોકારોં) સે ફર્માયા, જિસ તરહ દુન્યાદાર દુન્યા કી ચાહત મેં મામૂલી સે દીન પર રાઝી હૈં, તુમ ભી દીન કી સલામતી કે લિયે મામૂલી પર રાઝી હો જાઓ, ઈસી મૌઝૂઅ્ પર કિસી શાયરને કહા હૈ :–

اَرٰی رِجَالاً بِاَدْنَی الدِّیْنِ قَدْ قَنَعُوْا وَمَا اَرَاھُمْ رَضُوْا فِی الْعَیْشِ بِالدُّوْنِ

فَاسْتَغْنِ بِالدِّیْنِ عَنْ دُنْیَا الْمُلُوْكِ كَمَا اِسْتَغْنَی الْمُلُوْكُ بِدُنْیَاھُمْ عَنِ الدِّیْنِ

મૈનેં લોગોં કો દેખા કે થોળે સે દીન પર રાઝી હો ગએ મગર થોળી સી દુન્યા પર રાઝી નહીં હુએ, જિસ તરહ દુન્યાદાર દુન્યા કે બદલે દીન સે બેનિયાઝ હો ગએ હૈં તૂ ભી દીન કે બદલે દુન્યા સે બેનિયાઝ હો જા.

★ ઈમાન કો બર્બાદ કરનેવાલી ★

હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને ફર્માયા : મેરે બાદ તુમ પર દુન્યા આએગી ઔર તુમ્હારે ઈમાન કો ઐસા ખા જાએગી જૈસે આગ લકળિયોં કો ખા જાતી હૈ.

હઝરત ઈસા عليه السلام ને ફર્માયા, અય દુન્યા કો સોને ચાંદી કે લિયે તલબ કરનેવાલે ! તર્કે દુન્યા બહુત ઉમ્દા ચીઝ હૈ.

★ બખ્શિશ સે મહરૂમ ★

સૈયદના હઝરત મૂસા عليه السلام એક રોતે હુએ શખ્સ કે પાસ પહુંચે, જબ આપ વાપસ હુએ તો વહ શખ્સ વૈસા હી રો રહા થા. હઝરત મૂસા عليه السلام ને બારી તઆલા સે અર્ઝ કિયા, યા અલ્લાહ ! عزوجل તેરા બંદા તેરે ખૌફ़ સે રો રહા હૈ. અલ્લાહ તઆલાને ફર્માયા : મૂસા ! અગર આંસૂં કે રાસ્તે ઉસકા દિમાગ બાહર નિકલ આએ ઔર ઉસકે ઉઠે હુએ હાથ ટૂટ જાયેં તબ ભી મૈં ઉસે નહીં બખ્શૂંગા, યહ દુન્યા સે મહબ્બત રખતા હૈ.

★ દુન્યા અમાનત હૈ ! ★

હઝરત અલી رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કે જિસ શખ્સ મેં છે આદતેં પાઈ જાતી હૈં વહ નારે જહન્નમ સે દૂર ઔર જન્નત કા મતલૂબ હૈ.

❖ અલ્લાહ કો પહચાન કર ઉસકી ઈબાદત કી.

❖ શૈતાન કો પહચાન કર ઉસકી મુખાલફત કી.

❖ હક્ક़ કો પહચાન કર ઉસકી ઈત્તિબાઅ્ કી.

❖ બાતિલ કો પહચાન કર ઉસસે ઈજ્તિનાબ કિયા.

❖ દુન્યા કો પહચાન કર ઉસે તર્ક કર દિયા.

❖ આખિરત કો પહચાન કર ઉસકા તલબગાર રહા.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બુઝુર્ગોં કે અક़્વાલ મેં યક़ીનન ! હમારે લિયે બેશુમાર ફાયદે હોતે હૈં. અગર હમ ચાહતે હૈં કે હમારી ઝિંદગી સંવર જાએ તો કુર્આન વ હદીષ કે સાથ સાથ બુઝુર્ગાને દીન કે અક़્વાલે ઝર્રીં પર ભી અમલ કરેં. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કે હમેં ઈસકી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ ઉન પર અલ્લાહ તઆલા કા રહમ ★

હઝરત હસન બસરી رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કે અલ્લાહ તઆલાને ઉન લોગોં પર રહમ ફર્માયા કે જિનકે પાસ દુન્યા અમાનત કે તૌર પર આઈ ઔર ઉન્હોંને ઉસે ખયાનત કે બગ़ૈર લૌટા દિયા ઔર અલ્લાહ કી બારગાહ મેં બહુત સુબુક़બાર (તેઝ રફ્તાર) રવાના હુએ.

મઝીદ ફર્માયા, જો તુઝે દીન કી તરફ રગ़બત દિલાએ ઉસે કુબૂલ કર લે ઔર જો તુઝે દુન્યા કી તરફ રગ़બત દિલાએ ઉસે ઉસકે ગલે મેં ડાલ દે (યાની કુબૂલ કર).

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દુન્યા હમારે પાસ અમાનત હૈ ઈસકા મતલબ યહ હૈ કે અમાનત દેનેવાલે કી મરઝી કે મુતાબિક़ જહાં ચાહેં ઉસે ખર્ચ કરેં, ઉસકી રાહ મેં ખર્ચ કરને મેં દરેગ ન કરેં. અગર હમ ઉસકે ફર્માન કે મુતાબિક़ માલે દુન્યા કો ખર્ચ નહીં કરેંગે તો ખાઈન ક़રાર પાયેંગે. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કે અગર હમેં દુન્યા કી દૌલત અતા ફર્મા તો અપની રાહ મેં ખર્ચ કરને કે તૌફીક़ ભી અતા ફર્મા. (આમીન)

★ ખૌફે ખુદા કી કશ્તી બના ★

હઝરત લુકમાનને અપને બેટે કો વસિયત કી કે યહ દુન્યા બહુત ગહરા સમંદર હૈ ઈસમેં બહુત લોગ ગર્ક़ હો ગએ હૈં, ઈસસે ગુઝરને કે લિયે ખૌફે ખુદા કી કશ્તી બના, જિસમેં ભરાઉ ઈમાને ખુદાવંદી કા હો ઔર ઉસે તવક્કુલ કે રાસ્તોં પર ચલાના કે નજાત પા જાએ વરના નજાત કી કોઈ સૂરત નહીં હૈ.

હઝરત ફુઝૈલ رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે મૈં ઈસ ઈર્શાદે રબ્બાની મેં બહુત ગૌર વ ફિક્ર કરતા હૂં કે વહ ફર્માતા હૈ, "બિલા શુબ્હા હમને ઝમીન કી ચીઝોં કો ઝમીન કે લિયે ઝીનત બના દિયા હૈ તાકિ આઝમાયેં કૌન અચ્છે અમલ કરતા હૈ ઔર હમ ઉન ચીઝોં કો બંજર નાક़ાબિલે ઝરાઅત બનાનેવાલે હૈં.

એક હાકિમ કા ક़ૌલ હૈ કે તુઝે દુન્યા મેં જો કુછ મિલા હૈ તુઝ સે પહલે ભી કુછ લોગ ઈસકે માલિક બને થે ઔર તેરે બાદ ભી ઔર લોગ ઈસકે માલિક બનેંગે. તેરે લિયે દુન્યા મેં સુબ્હ વ શામ કી રોટી હૈ ઉસ રોટી કે લિયે ખૂદ કો હલાકત મેં મત ડાલ, દુન્યા સે રોઝા રખ ઔર આખિરત પર ઈફ્તાર કર. દુન્યા કા માલ ખવાહિશાત હૈં ઔર ઉનકા મુનાફા નારે જહન્નમ હૈ.

એક દાનિશ્વર કા ક़ૌલ હૈ કે દુન્યા થી ઔર મૈં નહીં થા, યહ દુન્યા રહેગી ઔર મૈં નહીં રહૂંગા. મૈં ઈસકી પરવાહ નહીં કરતા હૂં ક્યોંકિ ઉસકી ઝિંદગી ક़લીલ હૈ, ઉસમેં રહનેવાલે ઉસકે ઝાઈલ હોને, મુસીબત કે નાઝિલ હોને ઔર મૌત કે આને સે સખ્ત ખૌફઝદા રહતે હૈં.

★ તમન્ના ખત્મ નહીં હોતી ★

હઝરત અબૂ સુલૈમાન દુર્રાની رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે જબ કિસી તાલિબે દુન્યા કો દુન્યા મિલતી હૈ તો વહ ઝયાદા કી તમન્ના કરતા હૈ ઔર જબ કિસી તાલિબે આખિરત કો આખિરત કા અજર મિલતા હૈ તો વહ ઝયાદા કી તમન્ના કરતા હૈ, ન ઉસકી તમન્ના ખતમ હોતી હૈ ઔર ન ઈસકી તમન્ના ખત્મ હોતી હૈ.

હઝરત રાબિઆ બસરિયા رحمۃ اللہ علیہا કે યહાં ઉનકે સાથી જમા હુએ ઔર દુન્યા કી મઝમ્મત કા ઝિક્ર છેળ દિયા. આપને કહા, ચુપ હો જાઓ ! દુન્યા કા ઝિક્ર ન કરો, શાયદ તુમ્હારે દિલોં કે કિસી ગૌશે મેં દુન્યા કી મહબ્બત ઝર્રા

મૌજૂદ હૈ, ક્યોંકિ જિસ શખ્સ કો જિસ ચીઝ સે મહબ્બત હો જાતી હૈ વહ અક્ષર ઉસકા ઝિક્ર કરતા હૈ.

સુબ્હાનલ્લાહ ! અલ્લાહવાલોં કી શાન હી નિરાલી હોતી હૈ. આપ અંદાઝા ફર્માયેં કે હઝરત રાબિઆ બસરિયા رحمۃ اللہ علیہا કે સામને કિસી ને દુન્યા કી મઝમ્મત કિયા તો ભી આપને ઉસકો યહ કહકર ચુપ કરા દિયા કે કહીં દુન્યા કા ઝિક્ર કરકે દિલ કે કિસી ગોશે મેં ઉસકી મહબ્બત ન બૈઠ જાએ ઔર આજ હમ હૈં કે હર લમ્હા, હર વક़્ત દુન્યા કી ફિક્ર મેં લગે રહતે હૈં. કાશ ! ઉન બુઝુર્ગોં કે નક़્શે ક़દમ પર ચલકર ઈસ મુખ્તસર સી ઝિંદગી મેં હમેશા રહનેવાલી ઝિંદગી યા'ની આખિરત કે લિયે નેકિયોં કે ઝરીઆ તૈયારિયાં કરતે. અલ્લાહ પાક અપને હબીબ ﷺ કે સદક़ા વ તુફૈલ હમેં અપની આંખેં બંદ હોને સે પહલે આખિરત કી તૈયારિયાં કરતે રહને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ દુન્યા કે તીન હિસ્સે ★

હઝરત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما ફર્માતે હૈં, અલ્લાહ તઆલાને દુન્યા કે તીન હિસ્સે કિયે હૈં :–

* એક હિસ્સા મો'મિન કે લિયે હૈ, કે વહ ઉસે ઝાદે રાહ યા'ની આખિરત કા તોશા બનાતા હૈ.
* **દૂસરા** હિસ્સા મુનાફિક़ કે લિયે હૈ કે વહ ઉસસે ઝેબો ઝીનત કરતા હૈ.
* **તીસરા** હિસ્સા કાફિર કે લિયે હૈ કે વહ ઉસસે નફા ઉઠાતા હૈ.

★ આખિરત કા ગ़મ કમ ★

હઝરત માલિક બિન દીનાર رحمۃ اللہ علیہ કા ઈર્શાદ હૈ તુમ જિસ ક़દ્ર દુન્યા કે લિયે ગમગીન હોતે હો ઉસી ક़દ્ર આખિરત કા ગ़મ કમ હો જાતા હૈ ઔર જિસ ક़દ્ર આખિરત કા ગ़મ ખાતે હો ઉસી ક़દ્ર દુન્યા કા ગમ મિટ જાતા હૈ. આપકા યહ ક़ૌલ હઝરત અલી رضی اللہ عنہ કે ઈસ ઈર્શાદ સે માખૂઝ હૈ કે દુન્યા ઔર આખિરત દો સૌકનેં હૈં, એક કો જિતના રાઝી કરોગે દૂસરી ઉતની હી નારાઝ હોગી.

હઝરત હસન બસરી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં, બખુદા ! રબને ઐસી ક़ૌમેં ભી પૈદા કી હૈં જિનકે સામને યહ દુન્યા મિટ્ટી કી તરહ બેવક़ાર થી, ઉન્હેં

દુન્યા કે આને જાને કી કોઈ પરવાહ નહીં થી, ચાહે વહ ઈસકે પાસ હો યા ઉસકે પાસ ન હો.

★ હઝરત ઈમામ શાફઈ رضی اللہ عنہ કી નસીહતેં ★

હઝરત જુનૈદ رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કે ઈમામ શાફઈ رحمۃ اللہ علیہ દુન્યા મેં હક़્ક़ગો ઈન્સાનોં સે થે, ઉન્હોંને અપને ભાઈ કો ખૌફે ખુદા કી નસીહત કી ઔર ફર્માયા :–

અય ભાઈ ! યહ દુન્યા લગ્ઝિશ કી જગહ ઔર રુસ્વા કરનેવાલા ઘર હૈ.

- ❑ ઉસકી આબાદી વીરાની કી તરફ ઔર ઈસમેં રહનેવાલે ક़બ્રોં કી તરફ જા રહે હૈં.
- ❑ ઉસકી ક़લીલ ચીઝ ભી જુદા હોનેવાલી હૈ.
- ❑ ઉસકા તમવ્વુલ મુફલિસી કી તરફ રવાં દવાં હૈ.
- ❑ ઉસકી કષ્રત ક़िલ્લત હૈ ઔર ઉસકી મુફિલસી મેં માલદારી હૈ.
- ❑ અલ્લાહ કી તરફ તવજ્જોહ કરો ઔર ઉસકે અતા અતા કરદા રિઝ્ક़ પર રાઝી હો જાઓ.
- ❑ જન્નત કો દુન્યા મેં ગિરવી ન રખો, ક્યોંકિ તેરી ઝિંદગી ઢલતા હુઆ સાયા ઔર ગિરતી હુઈ દીવાર હૈ.
- ❑ અમલ ઝયાદા કર ઔર ઉમ્મીદેં કમ કર દે.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈમામ શાફઈ رحمۃ اللہ علیہ જો અપને વક़્ત કે જલીલુલ ક़દ્ર ઈમામ હૈં, ઉનકી મઝકૂરા બાલા ઈમાન અફરોઝ નસીહતેં જુમ્લા ફરઝંદાને તૌહીદ કે લિયે રહનુમા ઉસૂલ કી હૈસિયત રખતી હૈં. અગર ઉન પર અમલ કર લિયા જાએ તો યક़ીનન ! હમારી ઝિંદગી મેં એક અઝીમ ઈન્ક़िલાબ આ સકતા હૈ ઔર હમારી દુન્યા વ આખિરત સંવર સકતી હૈ. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કે હમારે દિલોં સે દુન્યા કી મહબ્બત કો નિકાલ કર અપની મહબ્બત બસા દે.

★ દુન્યા કી બેવફાઈયાં ★

એક તારિકે દુન્યાને બાદશાહ સે કહા કે દુન્યા કી મઝમ્મત ઔર ઉસે

छोळ देने का लोगों में सबसे ज़यादा मुस्तहिक़ वह शख्स है जो मालदार है और दौलत के बल बूते अपने काम अंजाम दे रहा है, हो सकता है उसके माल पर कोई आफ़त नाज़िल होकर उसे मोहताज करे या कोई आफ़त उसकी जमा करदा पूंजी और उसके दरमियान तफ़रक़ा डाल दे या कोई बादशाह उसके माल व दौलत को पामाल करता हुवा गुज़र जाअे या कोई तकलीफ़ उसके जिस्म में सरायत कर जाअे या दुन्या की कोई जान से प्यारी चीज़ उसे दोस्तों की नज़रों में गिरा दे. और बई तौर भी दुन्या लाईक़े मज़म्मत है के यह जो कुछ देती है वापस ले लेती है. यह अेक ही वक़्त में दो दो आदमियों से महब्बत करती है, यह हंसनेवालों पर हंसी और रोनेवालों पर रोती है, देते वक़्त वापसी का तकाज़ा भी कर देती है, आज मालदारों के सर पर ताज रखती है और कल उसे मिट्टी में छुपा देती है, चाहे जानेवाला उसी के ग़म में मर गया हो और ज़िंदा उसी के लिये ज़िंदा हो, वह हर जानेवाले के वारिष के गले में मिल जाती है और किसी तग़य्युर व तबदुल की परवाह नहीं करती.

हज़रत हसन बसरी رحمۃ اللہ علیہ ने हज़रत उमर बिन अब्दुल अज़ीज़ رضی اللہ عنہ को लिखा के यह दुन्या कूच की जगह है, ठहरने का मक़ाम नहीं है. हज़रत आदम علیہ السلام को सज़ा के तौर पर उस पर उतारा गया था, ईसलिये अमीरुल मो'मिनीन ईससे दूर रहिये.

★ गुनाहों की सज़ा--नेकियों की अलामत ★

हदीषे क़ुद्सी है, अल्लाह तआला ﷻ ने हज़रत मूसा علیہ السلام से फ़र्माया के जब तू दौलतमंदी को अपनी जानिब आता देखे तो समझ लेना के किसी गुनाह की सज़ा आ रही है और जब फ़क़्रो फ़ाक़ा को देख तो कह, खुश आमदेद ! क्योंकि यह नेकियों की अलामत है.

मेरे प्यारे आक़ा ﷺ के प्यारे दीवानो ! मज़कूरा बाला हदीषे क़ुद्सी से नसीहत हासिल करनी चाहिये के अल्लाह तबारक व तआला अपने बरगुज़ीदा पैगम्बर हज़रत मूसा कलीम علیہ السلام से दुन्या से नफ़रत और फ़क़्रो फ़ाक़ा से महब्बत की ता'लीम फ़र्माता है. ईसी तरह हज़रत ईसा

علیہ السلام ने भी फ़र्माया : भूक मेरी खाल, खौफ़ मेरी आदत, सौफ़ मेरा लिबास, सर में सूरज की किरनें मेरी आग, चांद मेरा चिराग, दो पांव मेरी सवारी और ज़मीन की सबज़ियां मेरी गिज़ा हैं. न सुबह मेरे पास कुछ होता है और न शाम को कुछ होता है मगर दुन्या में मुझसे बळ्ह कर कोई गनी नहीं है.

हमें भी चाहिये के हम खुदा की दी हुई नेअ्मतों को अपने लिये गनीमत शुमार करें और उसके सलामत रहने पर अपने रब का शुक्र बजा लायें के शुक्र करनेवाले बंदे को अल्लाह ﷻ मज़ीद नेअ्मतें अता फ़र्माता है.

★ એક નાસિહાના ખિતાબ ★

हज़रत उमर बिन अब्दुल अज़ीज़ رضی اللہ عنہ ने खुत्बे में फ़र्माया, अय लोगो ! तुम अेक खास मक़्सद के लिये पैदा किये गअे हो, अगर तुम उसकी तस्दीक़ करते हो तो तुम बेवक़ूफ़ हो और अगर तुम उसे ज़ूठलाते हो तो हलाकत में पळ गअे हो, तुम्हें ईस दुन्या में हमेशा नहीं रहना है, अय बंदगाने खुदा ! तुम अैसे घर में रहते हो जिसका खाना गले में फ़ंदा है और जिसका पीना उच्छू (खांसी) लगना है. अगर तुम अेक नेअ्मत के हुसूल में खुश होते हो तो दूसरी नेअमत की जुदाई मग़्मूम कर देती है, उस घर को पहचानो जिसकी तरफ़ तुमको लौटना है और जिस में तुमको हमेशा रहना है. फ़िर आप रोते हुअे मिम्बर से उतर आअे.

★ हज़रत अली की वसिय्यत ★

हज़रत अली کرم اللہ وجہہ الکریم ने अपने खुत्बे में फ़र्माया : मैं तुम्हें अल्लाह तआला से ड़रने और दुन्या को तर्क करने की वसीहत करता हूं, ईसलिये के दुन्या तुम को छोळनेवाली है मगर तुम उससे चिमटे हुअे हो, वह तुम्हारे अज़्साम (बदन) बोसीदा करती जा रही है और तुम उससे भलाई की फ़िक्र में हो, तुम्हारी मिषाल अेक मुसाफ़िर की है, दुन्या में तुम सफ़रे आखिरत के लिये ज़ादे राह (तोशा) तैयार करने आअे हो, जिस तरह मुसाफ़िर को सफ़र के दरमियान आराम नहीं होता और वह शबो रोज़ मनाज़िल तय करने के लिये क़दम बळ्हता चला जाता है, ईसी तरह हमें भी दुन्या में क़रार नहीं

લેના ચાહિયે ઔર શબો રોઝ આમાલે સાલિહા કે ક़દમોં સે સફ઼રે આખિરત તય કરના ચાહિયે, બહુત સે ઈન્સાન ઐસે હૈં જિનકી અજલ (મૌત) ક़રીબ આ ગઈ ઔર કુછ ઐસે હૈં જિનકી ઝિંદગિયોં મેં સે અભી એક હી દિન બાક़ી હૈ, ઉસે તલાશ કરનેવાલા ઉસકી તમન્ના મેં ઉસે છોળ જાતા હૈ લિહાઝા ઉસકે દુ:ખ, તકલીફ પર વાવૈલા મત કરો ક્યોંકિ યહ સબ ચીઝેં અન્ક़રીબ ખત્મ હોનેવાલી હૈં. ઉસકે માલ વ દૌલત પર ખુશી ન મનાઓ ક્યોંકિ યહ અન્ક़રીબ ઝાઈલ હો જાએગી. તાલિબે દુન્યા પર હૈરાનગી હૈ, વહ દુન્યા કો તલાશ કર રહા હૈ ઔર મૌત ઉસકી તલાશ મેં હૈ, વહ મૌત સે ગાફિલ હૈ મગર મૌત ઉસસે ગાફિલ નહીં હૈ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! દુન્યા મેં મશગૂલ હોકર આખિરત કો ભૂલ જાને કી આદત છોળ દો ઔર અલ્લાહ ﷻ કી યાદ મેં અપને શબો રોઝ ગુઝારો, ઈસ દુન્યા મેં રહો લેકિન ! અપને ખાલિક़ વ માલિક ﷻ કી યાદ સે ગાફિલ ન બનો ક્યોંકિ ઈસ દુન્યા પર એક વક़્ત ઐસા ભી આનેવાલા હૈ કે ઈસકી કોઈ ચીઝ બાક़ી ન રહેગી ઔર ન આપ બાક़ી રહોગે. સિર્ફ ખુદાએ વહદહૂ લા શરીક કી ઝાત બાક़ી રહેગી. અગર આપને આજ સે અપના તઅલ્લુક़ બાકી રહનેવાલી ઝાત યા'ની ખુદાએ તઆલા સે ક़ાયમ કર લિયા તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! આપ કી દુન્યા ભી સંવર જાએગી ઔર આખિરત ભી. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કે હમેં ઔર આપ કો અપની યાદ મેં ઝિંદગી ગુઝારને કી તૌફીક़ અતા ફ઼રમાએ.

آمِيْنَ بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْمِ عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْمِ۔

મૌત કા બયાન

મૌત એક ઐસી હક़ીક़ત હૈ કિ દુન્યા કા કોઈ મઝહબ કોઈ ક़ૌમ ઉસકા ઈન્કાર નહીં કરતી, દુન્યા કા હર ઈન્સાન યહ જાનતા ઔર માનતા હૈ કિ એક દિન ઉસકા સિલસિલાએ હયાત મુન્ક़તઅ્ હોનેવાલા હૈ, એક વક़્ત ઉસ પર ઐસા ભી આએગા કિ જબ ઉસકી રૂહ ક़ફ઼સે ઉન્સરી સે પરવાઝ કર જાએગી, ગ़રઝે કિ દુન્યા કા હર અક़્લમંદ ઈસ બાત પર મુત્તફ઼िક़ હૈ કિ મૌત કા કળવા ઘૂંટ હર ઈન્સાન કો પીના હૈ. ઔર ફ઼िર યહ ભી મુસલ્લમ હૈ કિ મૌત કા એક વક़્ત મુતઅય્યન હૈ, મૌત ઉસ વક़્તે મુક़ર્રરા સે ન એક લમ્હા પહલે આ સકતી હૈ ઔર ન હી એક લમ્હા તાખીર કર સકતી હૈ. જબ ઈન્સાની ઝિંદગી કી મીઆદ પૂરી હો જાતી હૈ તો ફ઼िર દુન્યા કી કોઈ તાક़ત મૌત કે લિયે રૂકાવટ નહીં બન સકતી ઔર ન હી કોઈ સાઈન્સી હર્બા ઉસકે લિયે માનેઅ્ બન સકતા હૈ. ચુનાંચે ઈર્શાદે ખુદાવંદી હૈ, ''لِكُلِّ اُمَّةٍ اَجَلٌ ۚ اِذَا جَآءَ اَجَلُهُمْ فَلَا يَسْتَاْخِرُوْنَ سَاعَةً وَّ لَا يَسْتَقْدِمُوْنَ'' ''હર ગિરોહ કા એક વઅ્દા હૈ, જબ ઉનકા વઅ્દા આએગા તો એક ઘળી ન પીછે હટેંગે ન આગે બળ્હેંગે.'' *(પારા : ૧૧, સૂરએ યૂનુસ, આયત : ૪૯)*

ઈસ તરહ દુન્યા કા કોઈ ગોશા, કોઈ ક़िલા, કોઈ મહલ ઉસકે ઔર ઈન્સાન કે દરમિયાન હાઈલ નહીં હો સકતા, અલ્લાહ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ, ''اَيْنَ مَا تَكُوْنُوْا يُدْرِكْكُّمُ الْمَوْتُ وَ لَوْ كُنْتُمْ فِيْ بُرُوْجٍ مُّشَيَّدَةٍ'' ''તુમ જહાં કહીં હો મૌત તુમ્હેં આ લેગી અગરચે મઝબૂત ક़िલોં મેં હો.'' *(પારા : ૫, રૂકૂઅ : ૮, આયત : ૭૮)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈન તમામ હક़ાઈક़ કે સાથ યહ ભી હક़ીક़ત હૈ કિ મૌત કા આના જિસ ક़દ્ર યક़ીની હૈ ઉતના હી લોગ ઉસકે બારે મેં ગ़ફ઼લત કે શિકાર હૈં, હર કોઈ યહ જાનતા હૈ કિ આનેવાલા વક़્ત ઉસકે લિયે મૌત કા પયગ़ામ લા સકતા હૈ. લેકિન ઈસકે બાવુજૂદ કોઈ ઉસકે લિયે તૈયારી કરતા નઝર નહીં આતા, દુન્યા કી રંગીનિયોં ઔર ઉસકે હસીન શબો–રોઝ મેં લોગ ઈસ તરહ ગુમ હૈં ગોયા ઉનકે નઝદીક

મૌત કા કોઈ તસવ્વુર નહીં, ન ઉન્હેં કભી મૌત યાદ આતી હૈ ઔર ન હી કભી ઉસકા તઝકિરા કરતે હૈં. વહ તક્વા ઔર ખૌફે ખુદાસે આરી હૈં ઔર યહ ગફલત તમામ ગુનાહોં કી અસલ હૈ. ઈસલિયે તો અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, "أَكْثِرُوْا ذِكْرَهَاذِمِ اللَّذَّاتِ الْمَوْتِ" "દુન્યા કી લઝ્ઝતોં કો ખત્મ કરનેવાલી મૌત કો કષ્રત કે સાથ યાદ કરો." ઈસલિયે હમ મૌત કી યાદ, મૌત કી હકીકત, નઝઅ્ કા વક્ત, ખાતિમા બિલ ખૈર, તક્ફીન વ તદફીન વગૈરહા ઉન્વાનાત પર કુછ રોશની ડાલ રહે હૈં, મુલાહેઝા ફર્માએં ઔર મૌત કી હકીકત કો સમઝને કી કોશિશ કરેં, નીઝ મૌત કી યાદ કષ્રત સે કરતે હુએ અપને દિલ મેં ખૌફે ખુદા પેદા કરેં.

★ મૌત કી હકીકત ★

ઝિંદગી ક્યા હૈ અનાસિર કા ઝુહૂરે તરતીબ
મૌત ક્યા હૈ ઉન્હીં અજઝા કા પરેશાં હોના

ઈન્સાન જિસ્મ ઔર રૂહ કે મજમૂએ કા નામ હૈ. જબ રૂહ બદને ઈન્સાની સે જુદા હો જાએ તો ઉસે મૌત કહા જાતા હૈ. મૌત ફના કા નામ નહીં હૈ ક્યોંકિ ફના મિટ જાને કો કહતે હૈં ઔર રૂહ જિસ્મ સે જુદા હોને કે બાદ મિટતી નહીં બલ્કે આલમે બરઝખ મેં રહતી હૈં. ઈન્સાન કે મર જાને કે બાદ રૂહ ઉસકે બદનસે ઐસે હી દૂર હો જાતી હૈ જૈસે તદફીન કે બાદ ઉસકા બદન અકરબા ઔર અહિબ્બા સે દૂર હો જાતા હૈ લેકિન ! યહ દૂરી ઐસી ભી નહીં હોતી કિ બદન કા ઉસસે તઅલ્લુક બિલકુલ ખત્મ હો જાએ, બલ્કિ બદન કી તકલીફ સે ઉસે તકલીફ હોતી હૈ ઔર બદન કી રાહત સે ઉસે રાહત પહુંચતી હૈ.

મરને સે કબ્લ દુન્યવી ઝિંદગી મેં રૂહ પર જો હાલાત ગૈર મુન્કશિફ થે અબ બાદે મૌત ઉસ પર ઉનમેં સે બહુત સે અહવાલ મુન્કશિફ હોને લગતે હૈં, મષલન્ અઝાબે ખુદાવંદી, મલાઈકા, આમાલ વગૈરા.

★ મૌત વ હયાત કી તખ્લીક કા મકસદ ★

ઈર્શાદ બારી તઆલા હૈ :–

"اَلَّذِیْ خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَیٰوۃَ لِیَبْلُوَكُمْ اَیُّكُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا ؕ وَ هُوَ الْعَزِیْزُ الْغَفُوْر"

"વહ જિસને મૌત ઔર ઝિંદગી પૈદા કી, કે તુમ્હારી જાંચ હો, તુમમેં કિસ કા કામ ઝયાદા અચ્છા હૈ ઔર વહી ઈઝ્ઝતવાલા બખ્શિશવાલા હૈ." *(પારા : ૨૯, સૂરએ મુલ્ક, આયત : ૨)*

પહલી આયતમેં ફર્માયા ગયા કિ તમામ મૌજૂદાત ઉસકે કબ્ઝએ કુદ્રત મેં હૈં ઈસી તરહ વહ મુમ્કિનાત જો મૌજૂદ નહીં વહ ભી ઉસી કે કબ્ઝએ કુદ્રત મેં હૈં. ઈસ પર દલાઈલ વ શવાહિદ પેશ કરતે હુએ સબસે પહલે ફર્માયા કિ મૌત વ હયાત કા તસલસુલ કાયમ કરનેવાલા અલ્લાહ તઆલા હૈ. ઉસી કે હુકમસે હર ચીઝ મઅ્રુઝે વુજૂદ મેં આતી હૈ ઔર ઉસી કે હુકમ સે નેસ્ત વ નાબૂદ હોતી હૈ. કોઈ ચીઝ ન ખૂદ બખૂદ મૌજૂદ હો સકતી હૈ ઔર ન હી ખૂદ બખૂદ મઅ્દૂમ હો સકતી હૈ. સાથ હી ઉસકી હિક્મત ભી બયાન કર દી કે ઉસસે મકસદ તુમ્હારા ઈમ્તિહાન લેના હૈ કે હમને સમઅ્ વ બસર (સુનને, દેખને કી તાકત) ફહમ વ તદબ્બુર (સમઝ, ગૌર વ ફિક્ર) કી જો બેપનાહ સલાહિયતેં તુમ્હેં અતા ફર્માઈ હૈં ફિર ઈસી નિઝામે કાયનાત મેં તુમ્હેં આ'લા વ અર્ફઅ્ મકામ બખ્શા હૈ ઔર તુમ્હારી રહનુમાઈ કે લિયે અંબિયા વ રુસૂલ કો મબ્ઊષ ફર્માયા હૈ. દેખના યહ હૈ કિ ઈન નેઅમતોં કી તુમ કદ્ર કરતે હો ઔર ઈન કુવ્વતોં કો અપની ખુશી સે રઝાએ ઈલાહી કે હુસૂલ કે લિયે સર્ફ કરતે હો યા દૌલત ઔર ઈક્તિદાર ઔર જવાની ઔર સેહત કા નશા તુમ્હેં બદ્મસ્ત કર દેતા હૈ ઔર તુમ અલ્લાહ તઆલા કી નાફર્માની મેં અપની કુવ્વતેં ઔર અપના વક્તે ઉરુજ ખર્ચ કરતે હો.

★ મૌત કૈસે આતી હૈ ? ★

અલ્લાહ તઆલા હુકમ દેતા હૈ તો હઝરત ઈઝરાઈલ عليه السلام બંદે કિ રૂહ કબ્ઝ કરતે હૈં, કુછ ફિરિશ્તે આપકે મુઆવિન હોતે હૈં. અલ્લાહ તઆલા કા ઈર્શાદે ગિરામી હૈ, "اَللّٰهُ یَتَوَفَّى الْاَنْفُسَ حِیْنَ مَوْتِهَا" "અલ્લાહ જાનોં કો વફાત દેતા હૈ ઉનકી મૌત કે વક્ત." *(કન્ઝુલ ઈમાન, સૂરએ ઝુમર, આયત : ૪૨)*

ઈસલિયે કિ હર ચીઝ અલ્લાહ તઆલા કી મખ્લૂક હૈ ઉસકી મશિય્યત

કે બગૈર કોઈ ભી કિસી પર મૌત મુસલ્લત નહીં કર સકતા યા'ની અલ્લાહ તઆલા મૌત કા હુકમ ફર્માતા હૈ. દૂસરા ઈર્શાદે ગિરામી હૈ, "تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا" "હમારે ફિરિશ્તે ઉસકી રૂહ કબ્ઝ કરતે હૈં." *(પારા : ૭, સૂરએ અનઆમ, આયત : ૬૧)*

ઈસી તરહ એક ઔર મકામ પર ઈર્શાદે રબ્બાની હુવા :–

"اَلَّذِيْنَ تَتَوَفّٰهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ ظَالِمِيْٓ اَنْفُسِهِمْ" "વહ કિ ફિરિશ્તે ઉનકી જાન નિકાલતે હૈં ઈસ હાલ પર કિ વહ અપના બુરા કર રહે થે." *(પારા : ૧૪, સૂરએ નહલ, આયત : ૨૮)*

મઝકૂરા બાલા આયાત સે પતા ચલા કિ મૌત દેનેવાલે કઈ ફિરિશ્તે હોતે હૈં. તફસીરે કબીર ઔર રુહુલ મઆની મેં ઝિક્ર કિયા ગયા હૈ કિ રૂહ તો ફક્ત મલકુલ મૌત યા'ની હઝરત ઈઝરાઈલ عليه السلام કબ્ઝ કરતે હૈં અલ્બત્તા છે ઔર ફિરિશ્તે ઉનકે મુઆવિન હોતે હૈં, તીન ફિરિશ્તે મો'મિન કી રૂહ કો કબ્ઝ કરને કે બાદ અપની તહવીલ મેં લેતે હૈં ઔર તઅઝીમ વ તકરીમ સે ઉસકો રેશમી કપળે મેં લપેટ કર ઈલ્લિયીન (જન્નતી મકામ)મેં પહુંચા દેતે હૈં ઔર બાકી તીન ફિરિશ્તે કુફ્ફાર કી રૂહોં કો એક ટાટ નુમા કપળેમેં લપેટ કર સિજ્જિન (દોઝખી જગહ)મેં પહુંચા દેતે હૈં.

★ મૌત કા ફિરિશ્તા ★

ફર્માને બારી તઆલા હૈ :–

قُلْ يَتَوَفّٰكُمْ مَّلَكُ الْمَوْتِ الَّذِىْ وُكِّلَ بِكُمْ ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ تُرْجَعُوْنَ

"તુમ ફર્માઓ ! તુમ્હેં વફાત દેતા હૈ મૌત કા ફિરિશ્તા જો તુમ પર મુકર્રર હૈ, ફિર અપને રબ કી તરફ વાપસ જાએગે." *(પારા : ૨૧, સૂરએ સજદા, આયત : ૧૧)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસસે વાઝેહ હુવા કિ મૌત કે લિયે એક ફિરિશ્તા મુકર્રર હૈ જિસકા લકબ હી મલકુલ મૌત હૈ ઔર ઉસકા નામ ઈઝરાઈલ હૈ જિસકા કામ હી રૂહ કબ્ઝ કરના હૈ.

★ મૌત કી કિસ્મેં ★

ચૂંકિ ઝિંદગી કી તીન કિસ્મેં હૈં ઉસકે મુકાબિલ મૌત કી ભી તીન હી કિસ્મેં હૈ :–

અવ્વલ : ઝિંદગી હિસ્સી, જો મહસૂસ હો ઔર ઉસકે મુકાબિલ મૌત હિસ્સી જો બઝાહિર માલૂમ હો. ઈસી લિહાઝ સે ફર્માયા ગયા, "اِنَّكَ مَيِّتٌ وَّاِنَّهُمْ مَّيِّتُوْنَ" "બેશક ! તુમ્હેં ઈન્તિકાલ ફર્માના હૈ ઔર ઉનકો ભી મરના હૈ." *(પારા : ૨૩, સૂરએ ઝુમર, આયત : ૩૦)*

યહાં મૌત સે મુરાદ હિસ્સી મૌત હૈ જો બઝાહિર દેખને મેં આએ ઔર જિસ્મ બેહિસ વ બેહરકત નઝર આએ.

દોમ : ઝિંદગીએ હકીકી, જૈસે રૂહ કી ઝિંદગી કે વહ જિસ્મ સે જુદા હોકર ભી બરકરાર રહતી હૈ. ઉસકે મુકાબિલ મૌતે હકીકી હૈ જૈસે કિ કયામત કે દિન જાનવરોં કો આપસ મેં બદલા દિલા કર ફના કર દિયા જાએગા ઔર કહા જાએગા, "كُوْنُوْا تُرَابًا" "મિટ્ટી હો જાઓ ! ઉસ દિન ઉનકી રૂહેં ભી ફના હોંગી."

સોમ : ઝિંદગીએ હુકમી, જો દેખને મેં ન આએ મગર ઉસ પર ઝિંદગી કે બહુત સે અહકામ જારી હોં, જૈસે કિ અંબિયાએ કિરામકી વફાત કે ઉસ પર બહુત સે ઝિંદગી કે અહકામે શરઈય્યા જારી હૈં મષલન્ મીરાષ તકસીમ ન હોગા, ઔર ઉનકી અઝવાજ કા કિસી સે નિકાહ જાઈઝ ન હોના વગૈરા. ઔર કુછ અહકામ મૌત કે ભી જારી હોતે હૈં જૈસે કફન વ દફન વગૈરા. ઈસી તરહ શોહદા પર બકાએ જિસ્મ ઔર ઈઅ્તાએ રિઝ્ક વગૈરા ઝિંદગી કે અહકામ જારી હોતે હૈં ઔર કફન વ દફન, નમાઝે જનાઝા વગૈરા અહકામે મૌત જારી હોતે હૈં. ઉસકા માલ ઉસકી મિલ્કિયત સે નિકલ જાતા હૈ, ઉસકી ઝૌજા ઉસકે નિકાહ સે ખારિજ હો જાતી હૈ. ઉસકે મુકાબિલ મૌતે હુકમી હૈ જૈસે મુર્તદ કે બઝાહિર વહ ઝિંદા હોતા હૈ, ચલતા ફિરતા નઝર આતા હૈ લેકિન ! ઉસ પર મૌત કે અહકામ જારી હોતે હૈં. ઉસકા માલ ઉસકી મિલ્કિયત સે નિકલ જાતા હૈ ઔર ઉસકી ઝૌજા ઉસકે નિકાહ સે ખારિજ હો જાતી હૈ.

★ હર એક કો મૌત કા મઝા ચખના હૈ ! ★

અલ્લાહ તઆલા કા ઈર્શાદ હૈ :–

"كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ ؕ وَ اِنَّمَا تُوَفَّوْنَ اُجُوْرَكُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ؕ فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ وَ اُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ ؕ وَ مَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُوْرِ"

"હર જાન કો મૌત ચખની હૈ ઔર તુમ્હારે બદલે તો ક़યામત હી કો પૂરે મિલેંગે તો જો આગ સે બચા કર જન્નત મેં દાખિલ કિયા ગયા વહ મુરાદ કો પહુંચા ઔર દુન્યા કી ઝિંદગી તો યહી ધોકે કા માલ હૈ." *(પારા : ૪, સૂરએ આલે ઈમરાન, આયત : ૧૮૫)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયતે મુબારકા કી તફ઼સીર મેં હઝરત મુફ઼્તી અહમદ યાર ખાં સાહબ બદાયૂની નઈમી عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ وَ الرِّضْوَانُ તહરીર ફ઼ર્માતે હૈં, હર ઝિંદા વ જાનદાર કો ફ઼िરિશ્તા હો યા હૈવાન યા જિન ઝરૂર મૌત કા મઝા ચખના હૈ તો કિસી કો ઉસકી શિદ્દત, કિસી કો મૌત સે ચારા નહીં. ખયાલ રખો ! મૌત તો સબકો આની હૈ, જાન તો સબકી જાની હૈ, સઝા વ જઝા અય ઈન્સાનોં ! સિર્ફ઼ તુમ્હારે લિયે હૈ ઔર યહ ભી ખ્યાલ રખો કિ સઝા વ જઝા કી જગહ ન દુન્યા હૈ ન બરઝખ, ઉસકી જગહ ક़યામત ઔર ઉસકા વક़્ત રોઝે ક़યામત હૈ, ઉસ દિન હી નેકોકારોં કો પૂરા ષવાબ ઔર બદ્કારોં કો પૂરા અઝાબ દિયા જાએગા. દુન્યા કી મુસીબત વ આરામ તો મામૂલી ચીઝેં હૈં, પૂરા કામયાબ વહી હૈ જો ક़યામત કે દિન દોઝખ સે બચા લિયા જાએ કિ વહાં બિલ્કુલ સઝા ન પાએ ઔર જન્નત મેં દાખિલ કર દિયા જાએ, દુન્યા કી યહ કામયાબિયાં મામૂલી હૈં, ધ્યાન રખો કિ દુનિયાવી ઝિંદગી જો ગફ઼લત મેં કટે, વહ તો સિર્ફ઼ પૂંજી હૈ, જો બરત કર છોળ દી જાએગી ઔર પૂંજી ભી કૈસી ? ધોકા ફ઼રેબ કી જિસકો શૈતાનને દિલકશ, દિલ ફ઼રેબ, ખૂબસૂરત, હસીન વ જમીલ દિખાયા હૈ, લોગ ઉસકે ફ઼રેબ મેં આ ગએ, જબ મૌત આ જાએગી તો ઉસકી હક़ીક़ત ખુલ જાએગી, જિસને ઈસ ઝિંદગી કો અપની ગર્ઝ વ ગ़ાયત બનાયા ઉસને ધોકા ખાયા કે ખાલી હાથ યહાં સે ગયા, જો યહાં ગાફ઼िલ ન રહા ઔર નેકી કે બીજ બોતા રહા વહ કામયાબ ગયા. *(તફ઼સીરે નઈમી, સફ઼ા : પેજ–૪૩૩)*

★ ભાગ નહીં સકતે ★

"قُلْ اِنَّ الْمَوْتَ الَّذِىْ تَفِرُّوْنَ مِنْهُ فَاِنَّهٗ مُلٰقِيْكُمْ"

"તુમ ફ઼ર્માઓ ! વહ મૌત જિસસે તુમ ભાગતે હો વહ તો ઝરૂર તુમ્હેં મિલની હૈ." *(પારા : ૨૮, સૂરએ જુમ્આ, આયત : ૮)*

કુર્આને પાક કે ઈસ ઈર્શાદ સે વાઝેહ હુવા કે કોઈ શખ્સ ભી મૌતસે ભાગના ચાહે તો ભાગ નહીં સકેગા બલ્કિ મૌત ઉસે આકર રહેગી. ધ્યાલ રહે કિ અગરચે યહ આયતે કરીમા યહૂદ કે બારે મેં નાઝિલ હુઈ લેકિન ! ઉમૂમે અલ્ફ઼ાઝ કા એતબાર કરતે હુએ ઉસકે હુકમ કો આમ રખા જાએગા! કોઈ ભી શખ્સ મુસલમાન હો ગયા યા કાફ઼िર, યહૂદી હો યા નસરાની મૌત સે અપને આપકો બચા નહીં સકેગા.

એક ઔર જગહ ફ઼ર્માને બારી તઆલા હૈ :–

"اَيْنَ مَا تَكُوْنُوْا يُدْرِكْكُّمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِىْ بُرُوْجٍ مُّشَيَّدَةٍ"

"તુમ જહાં કહીં હો મૌત તુમ્હેં આ લેગી અગરચે મઝબૂત ક़िલ્લોં મેં હો." *(પારા : ૫, સૂરએ નિસાઅ, આયત : ૭૮)*

સાહિબે તફ઼સીરે નઈમી ઈસ આયત કી તફ઼સીર મેં યૂં રક़મતરાઝ હૈં, અય મનાફ઼िક़ન વ યહૂદ ! તુમ ગ़ાઝિયોં વ શોહદાએ ઉહદ પર ઝબાને મલામત ક્યોં દરાઝ કરતે હો ઔર ક્યોં કહતે હો કિ અગર યહ લોગ મૈદાને જંગમેં ન જાતે તો શહીદ ન હોતે ઔર ઝિંદા રહતે.

હર શખ્સ કી મૌત કા વક़્ત, મૌત કી જગહ મુક़र्रર હૈ, કોઈ ઉસસે કિસી તદબીર, કિસી હીલા સે બચ નહીં સકતા, તુમ જહાં કહીં હો અપને વક़્ત પર મૌત ઝરૂર પહુંચેગી અગરચે તુમ કિતને હી મઝબૂત ક़िલ્લોં યા આસ્માન કે બુરજોં મેં પહુંચ જાઓ, ઝિંદગી કે લિએ હિફ઼ાઝત કે સામાન બના લો, મગર મરોગે ઝરૂર !

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! આયતે કરીમાસે પતા ચલતા હૈ કિ હાદષાત મેં જો અમ્વાત હોતી હૈં ઉનકે બારે મેં યહ નહીં કહના ચાહિયે કિ અગર વહાં ન જાતે તો મૌત ન હોતી, અગર ઐસા ન કરતે તો ઝિંદા રહતે, ક્યોંકિ યહ તક़્દીર પર ઈમાન કે ખિલાફ઼ હૈ. અલ્લાહ

તબારક વ તઆલા હમ સબકે ઈમાન મેં મઝબૂતી અતા ફર્માએ.

★ મૌત કી જગહ મુતઅય્યન હૈ ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ સે બયાન કરતે હૈં કે નબીએ કરીમ ﷺ ને હમેં બદર મેં મરનેવાલોં કી જગહેં દિખાયીં. એક એક કા નામ લેકર ફર્માયા, યહ ફુલાં કે મરને કી જગહ હૈ, વહ કલ યહાં મરેગા ઔર યહ ફુલાં કી જગહ હૈ, ઉસે કલ યહાં મક્તુલ હોના હૈ ઈન્શાઅલ્લાહ ! હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ કસમ હૈ ઉસ ઝાતે પાક કી જિસને આપકો હક્ક કે સાથ મબ્ઊષ ફર્માયા ! જિન જગહોં કી હુઝૂર ﷺ ને હદબંદી ફર્માઈ થી ઉસસે ઝર્રા ભર ભી કોઈ આગે પીછે નહીં હુવા બલ્કિ હર શખ્સ અબૂ જહલ, ઉત્બા, શૈબા વગૈરા વહીં મરે, જહાં નબીએ કરીમ ﷺ ને નિશાન લગાએ થે. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અબૂ જહલ કો મૌત બદર મેં બુલા રહી થી ઈસી વજહ સે વહ કિસી કી કોઈ બાત નહીં સુન રહા થા. ઉસકો રોકા જા રહા થા કિ અબૂ સુફ્યાન કા કાફિલા આ ગયા, હમેં જંગ કરને કી ઝરૂરત નહીં, લેકિન વહ ખાનએ કા'બા કે ઉપર ખળા હોકર આવાઝ લગા રહા થા કિ લોગો ! જલ્દી કરો ! જલ્દી નિકલો ! આખિરકાર ઉસકો અલ્લાહ તઆલાને બદર મેં પહુંચા હી દિયા ઔર ઉસ મુતકબ્બિર કો દો નવ ઉમ્ર લળકે મઆઝ ઔર મુઅવ્વઝ رضی اللہ عنہما કે હાથોં સે કત્લ કરાકે ઉસકે તકબ્બુર કો હમેશા કે લિયે ખાક મેં મિલા દિયા, ઈસ તરહ ઈસ્લામ કા બદ્તરીન દુશ્મન અપને અંજામ કો પહુંચ ગયા.

★ મૌત લે ચલી ★

ઈબ્ને અબી શૈબાને હઝરત ખુષૈમા رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કી હૈ કિ એક મર્તબા મલકુલ મૌત (ઈઝરાઈલ علیہ السلام) હઝરત સુલૈમાન علیہ السلام કી બારગાહ મેં આએ ઔર ઉનકે સાથિયોં મેં સે એક કો ઘૂર કર દેખને લગે. જબ આપ ચલે ગએ તો ઉસ શખ્સને હઝરત સુલૈમાન علیہ السلام સે દર્યાફ્ત કિયા કિ યહ શખ્સ કૌન થા ? આપને ફર્માયા, યહ મલકુલ મૌત થે ! ઉસને કહા, હુઝૂર ઐસા માલૂમ હોતા હૈ કિ યહ મેરી રૂહ નિકાલને કા

ઈરાદા રખતે થે ! આપને ફર્માયા કિ ફિર તુમ્હારા ક્યા ઈરાદા હૈ ? ઉસને અર્ઝ કિયા કિ આપ હવા કો હુકમ દેં કિ વહ મુઝે સરઝમીને હિંદ મેં પહુંચા દે. આપને હવા કો હુકમ દિયા તો હવા ઉસકો સરઝમીને હિંદ મેં છોળ આઈ. ફિર મલકુલ મૌત તશરીફ લાએ તો હઝરત સુલૈમાન علیہ السلام ને ઉનસે દર્યાફ્ત કિયા કિ તુમ મેરે સાથી કો ઘૂર કર ક્યોં દેખતે થે ? ઉન્હોંને અર્ઝ કિયા કિ હઝરત મૈં ઉસ પર તઅજ્જુબ કર રહા થા કિ મુઝે હુકમ દિયા ગયા કિ મૈં ઉસકી રૂહ હિંદ મેં કબ્ઝ કરું ઔર યહ આપ કે પાસ બૈઠા હૈ, યહ હિંદ કૈસે પહુંચેગા ! *(શર્હુસ્સુદૂર)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ રિવાયત સે માલૂમ હુવા કિ ઈન્સાન કો જહાં મરના હોતા હૈ વહાં જાને કે લિયે બેતાબ હોતા હૈ ઔર હર હાલ મેં વહાં પહુંચ જાતા હૈ. જૈસે યહ શખ્સ હઝરત સુલૈમાન علیہ السلام કે મુલ્ક મેં થા લેકિન સરઝમીને હિંદ પહુંચને કા ઈશ્તિયાક ઝાહિર કિયા ઔર જૂંહી વક્તે મુકર્રરા પર વહાં પહુંચા ઉસી વક્ત ઉસકી રૂહ કબ્ઝ કર લી ગઈ. ઈસસે માલૂમ હુવા કે બંદે કી મૌત કા વક્ત ઔર જગહ મુતઅય્યન હૈ કિ વહ દુન્યા કે કિસી ગોશે મેં રહે અપની મૌત કે વક્ત મુતઅય્યના જગહ પર પહુંચ જાએગા.

★ મૌત કી યાદ ★

હઝરત અનસ બિન માલિક رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ને ફર્માયા :–

"اَكْثِرُوْا ذِكْرَهَاذِمِ اللَّذَّاتِ فَاِنَّهٗ مَا ذَكَرَهٗ اَحَدٌ فِیْ ضَيْقٍ مِّنَ الْعَيْشِ اِلَّا وَسَّعَهٗ عَلَيْهِ وَ لَا فِیْ سَعَةٍ اِلَّا ضَيَّقَهٗ عَلَيْهِ"

લઝ્ઝતોં કો તોળનેવાલી ચીઝ યા'ની મૌત કો કષ્રત સે યાદ કિયા કરો ઈસલિયે કિ જો ભી ઉસે તંગી કે ઝમાને મેં યાદ કરેગા તો ઉસકે લિયે વુસ્અત પૈદા હોગી ઔર અગર વુસ્અત (ખુશહાલી)મેં મૌત કો યાદ કરેગા તો ઉસ પર તંગી હોગી. *(શર્હુસ્સુદૂર, સફા : ૪૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હદીષે પાક કા મતલબ યહ હૈ કિ અગર ઈન્સાન ઝમાનએ તંગી વ મુફલિસી મેં મૌત કો યાદ કરેગા તો

ઉસકો મૌત કી સખ્તિયાં ઔર માબઅદલ મૌત કે મુઆમલાત યાદ આયેંગે, જિસકી વજહ સે વહ દુન્યાવી મુસીબતોં કો મામૂલી સમઝેગા, ઔર ઉસકા યહ એહસાસ કિ ઉસકી મૌજૂદા પરેશાની આખિરત કી પરેશાનિયોં કે મુક़ાબલે બહુત આસાન હૈ ઉસકે લિયે વુસ્અત કા બાઈષ હોગા. ઔર જબ વહ શખ્સ ખુશહાલી મેં મૌત કો યાદ કરેગા તો અબ યહ અંદેશા નહીં રહેગા કિ ખુશહાલી મેં વહ ગુમ હોકર આખિરત સે ગ़ાફિલ હો જાએગા ઔર ગુનાહોં કા મુર્તકિબ હો જાએગા, બલ્કિ મલકુલ મૌત કી સખ્તિયોં કો યાદ કરકે વહ ખુશહાલી વ આફ઼િયત કે ઝમાને મેં તંગી મહસૂસ કરેગા જો ઉસકે લિયે આખિરત કા બેહતરીન સરમાયા ષાબિત હોગી.

ખુલાસા યહ હૈ કિ મૌત કા ઝિક્ર હર વક્ત મુફીદ હી હૈ, ચાહે ઝમાનાએ ખુશહાલી કા હો યા તંગી કા. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા હમેં હર હાલ મેં મૌત કો યાદ કરતે રહને કી તૌફીક़ અતા ફ઼ર્માએ.

★ સબસે બળા અક્લમંદ કૌન ? ★

હઝરત અબ્દુલ્લા બિન ઉમર رضی اللہ عنہ ફ઼ર્માતે હૈં કિ એક મર્તબા હુઝૂર عليه الصلوٰة والسلام સે અર્ઝ કિયા ગયા કિ ઈમાનવાલોં મેં કૌન સા શખ્સ સબસે ઝયાદા અક્લમંદ હૈ ? આપને ફ઼ર્માયા :–

"اَكْثَرُهُمْ لِلْمَوْتِ ذِكْراً وَّ اَحْسَنُهُمْ لِمَا بَعْدَهٗ اِسْتِعْدَاداً اُولٰئِكَ الْاَكْيَاسُ"

જો સબસે ઝયાદા મૌત કો યાદ કરે ઔર જો માબઅદલ મૌત કે લિયે સબસે બેહતર તૈયારી કરે, ઐસે હી લોગ અક્લમંદ હૈ.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કુર્બાન જાઈયે ઈસ ફ઼ર્માને રસૂલ عليه الصلوٰة والسلام પર ! આજ દુન્યાવાલે સબસે ઝયાદા માલ હાસિલ કરનેવાલે કો અક્લમંદ કહતે હૈં, ચાહે વહ આખિરત કી ફ઼िક્ર કરતા હો યા ન કરતા હો, ચાહે વહ હલાલ વ હરામ કે માબૈન તમીઝ હી ન કરતા હો, લેકિન હમારે આકા મદીને કે તાજદાર ﷺ ને ફ઼ર્માયા કિ સબસે બળા અક્લમંદ વહ હૈ જો મૌત કો કષ્રત સે યાદ કરે ઔર બાદે મૌત પેશ આને વાલે મુઆમલાત કે લિયે તૈયારી કર લે. આખિરત કે લિયે આમાલે હસ્ના

કા ઝખીરા અંદોઝી કર લે ! લેકિન ! આજ કે દૌર મેં ઐસે લોગોં કો બેચારા, આજિઝ ઔર મજબૂર ગર્દાના જાતા હૈ, લેકિન ઉન્હેં માયૂસ નહીં હોના ચાહિયે ક્યોંકિ દુન્યાવાલોં કી નઝર મેં અગરચે વહ આજિઝ વ મજબૂર હૈં લેકિન ! અલ્લાહ કે રસૂલ عليه الصلوٰة والسلام કે નઝદીક વહ સબસે ઝયાદા અક્લમંદ હૈ.

★ ઝિકે મૌત ★

મુફ़સ્સિરે શહીર હઝરત અલ્લામા જલાલુદ્દીન સિયૂતી رحمۃ اللہ علیہ લિખતે હૈં કિ બઅઝ ઉલમાસે મન્કૂલ હૈ કિ જો શખ્સ મૌત કો કષ્રત સે યાદ રખે ઉસકો અલ્લાહ તબારક વ તઆલા તીન બાતોં કી તૌફીક़ મરહમત ફ઼ર્માતા હૈ :–

૧. تَعْجِيْلُ التَّوْبَةِ : (તૌબા મેં ઉઝલત) અગર ઉસસે કોઈ ગુનાહ હો જાએ તો વહ જલ્દ અઝ જલ્દ તૌબા કરકે ગુનાહ મુઆફ઼ કરાને કી કોશિશ કરતા હૈ કિ કહીં તૌબા કે બગૈ़ર મૌત ન આ જાએ.

૨. قَنَاعَةُ الْقَلْبِ : (ક़નાઅત પસંદ દિલ) મૌત કો યાદ રખનેવાલા હિર્સ વ તમઅ મેં મુબ્તલા નહીં હોતા બલ્કિ જો કુછ ભી ઉસે મયસ્સર હોતા હૈ ઉસી પર રાઝી રહતા હૈ ઔર યહ ક़નાઅત ઉસે તબઈ સુકૂન ઔર દિલી રાહત અતા કરતી હૈ, ક્યોંકિ વહ યહ ખયાલ કરતા હૈ કિ યહ મુખ્તસર સી ઝિંદગી જિસ તરહ ભી ગુઝર જાએ ગુઝાર લેંગે, ઝયાદા ફ઼िક્ર બેસૂદ રહેગી.

૩. نَشَاطُ الْعِبَادَةِ : (ઈબાદત મેં યક્સૂઈ) મૌત કો ઝહન નશીન કરકે જબ ઈબાદત કી જાતી હૈ તો પૂરી દિલ જમઈ ઔર મુકમ્મલ યક્સૂઈ કે સાથ ઈબાદત હોતી હૈ. ક્યોંકિ ઈસ કૈફ़િયત કે સાથ નમાઝ પઢનેવાલા હમેશા યહ ખતરા મહસૂસ કરતા હૈ કિ પતા નહીં આઈન્દા ઈબાદત કા મૌક़ા મિલે ન મિલે, લિહાઝા અભી ઈસે જિતના અચ્છા બના લેં ગ़નીમત હૈ, નીઝ ઉસે ઈબાદત પર મિલનેવાલે અઝીમ ઉખરવી બદલે કા કામિલ યક़ીન હોતા હૈ, જિસકી બિના પર ઉસે ઈબાદત મેં કૈફ઼ વ સુરૂર નસીબ હોતા હૈ.

★ ઝિકે મૌત સે બેતવજ્જોહી કે નુક़્સાનાત ★

૧. تَسْوِيْفُ التَّوْبَةِ : (તૌબા મેં ટાલ મટોલ) યા'ની અગર ઉસસે કોઈ ગુનાહ હો જાએ તો તૌબા કરને મેં ટાલ મટોલ કરતા રહતા હૈ ઔર ઈસ્તિગ़્ફ़ાર મેં જલ્દી નહીં કરતા ઔર બસા ઔક़ાત ઉસી હાલત મેં ઉસકી મૌત આ જાતી હૈ.

૨. تَرْكُ الرِّضَا بِالْكَفَافِ : (લાલચ કા બળ્હ જાના) જબ મૌત કી યાદ નહીં રહતી તો આદમી કી હવસ બળ્હ જાતી હૈ ઔર ઝરૂરત કે મુતાબિક़ રોઝી પર રાઝી નહીં રહતા બલ્કિ ના़શ્કી કા નારા લગાને લગતા હૈ, મૌત સે ગ़ફ઼લત કી બિના પર મન્સૂબોં પર મન્સૂબે બનાએ ચલા જાતા હૈ, જિસકા અંજામ યહ નિકલતા હૈ કિ આર્ઝૂએં રહ જાતી હૈં ઔર મૌત આકર ઝિંદગી કા તસલસુલ ખત્મ કર દેતી હૈ.

૩. اَلتَّكَاسُلُ فِى الْعِبَادَةِ : (ઈબાદત મેં સુસ્તી કરના) જબ આદમી મૌત સે ગ़ાફ઼िલ રહતા હૈ તો ઈબાદત મેં ક़ુદ્રતી તૌર પર સુસ્તી ઝાહિર હોતી હૈ ઔર નિશાત કાફ઼ૂર હો જાતા હૈ, અવ્વલ તો ઈબાદત કરતા હી નહીં ઔર કરતા ભી હૈ તો વહ તબીઅત પર નિહાયત ગિરાં ગુઝરતી હૈ. યહ ગિરાની સિર્ફ઼ ઈસ બિના પર કિ આદમી કો યહ ઈસ્તિહઝાર નહીં રહતા કિ હમ સે મરને કે બાદ ઈન ઝિમ્મેદારિયોં કે બારે મેં ષવાબ કિયા જાના હૈ. અગર ખુદા નખ્વાસ્તા વહાં રઝાએ ખુદાવંદી કે મુતાબિક़ જવાબ ન હુવા તો ઐસી રુસ્વાઈ હોગી જિસકે મુક़ાબલે મેં દુન્યા કી સારી રુસ્વાઈયાં ઔર બેઈઝ્ઝતિયાં હેચ હૈં.

★ મૌત કી તમન્ના ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ ફ઼ર્માતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફ઼ર્માયા, "لَايَتَمَنَّيَنَّ اَحَدُكُمُ الْمَوْتَ مِنْ ضُرٍّ اَصَابَهُ" તુમમેં સે કોઈ શખ્સ ભી મુસીબત વ ઝરર પહુંચને પર મૌત કી હરગિઝ તમન્ના ન કરે. અગર કિસી કો બહુત હી મજબૂરી હો કિ મૌત તલબ કરના હી હૈ તો ફિર ઈસ તરહ દુઆ કરેં,

"اَللّٰهُمَّ اَحْيِنِىْ مَاكَانَتِ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِّىْ وَتَوَفَّنِىْ اِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِّىْ"

"અય અલ્લાહ ! મુઝે ઉસ વક़્ત તક઼ ઝિંદા રખ જબ તક઼ ઝિંદગી મેરે લિયે બેહતર હો ઔર ઉસ વક़્ત મુઝે મૌત દે જબ મૌત મેરે લિયે બેહતર હો." *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી તક઼્દીર પર ઈમાન લાએ બગ઼ૈર કોઈ મુસલમાન નહીં હો સકતા ઔર રંજો–અલમ, મુસીબત વ તકલીફ઼ કે વક़્ત મૌત કી તમન્ના કરના અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી તક઼્દીર પર ઈમાન કે ખિલાફ઼ હૈ, ઈસ લિયે અલ્લાહ કે રસૂલ عليہ الصلوٰۃ والسلام ને મૌત કી તમન્ના કરને સે મના ફ઼ર્માયા ઔર મસાઈબ વ આલામ કે નાક़ાબિલે બર્દાશ્ત હોને ઔર પૈમાનએ સબ્ર લબરેઝ હો જાને કી સૂરત મેં અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺને યહ દુઆ માંગને કી રુખ્સત અતા ફ઼ર્માઈ કિ તક઼્દીર પર ઈમાન મેં ફ઼ર્ક़ ભી ન આએ ઔર બેસબ્રી ઔર માયૂસી કા ઈઝહાર ભી ન હો. નીઝ મૌત કી તમન્ના ન કરને કા એક ઔર ફ઼ાયદા અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺને બયાન ફ઼ર્માયા હૈ, કિ તુમમેં સે એક આદમી ભી મૌત કી તમન્ના ન કરે, અગર વહ નેક હુવા તો હો સકતા હૈ કિ અલ્લાહ ઉસકી નેકિયોં મેં ઈઝાફ઼ા કરે ઔર અગર ગુનેહગાર હુવા તો હો સકતા હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા ઉસે તૌબા કી તૌફ઼ીક़ અતા ફ઼ર્માએ. *(મિશ્કાત)*

★ મૌત આરામ કા ઝરિયા ★

હઝરત અબૂક़તાદા ફ઼ર્માતે હૈં કિ બેશક ! રસૂલુલ્લાહ عليہ الصلوٰۃ والسلام કે ક़રીબ સે એક જનાઝા ગુઝર રહા થા આપને ફ઼ર્માયા, "مُسْتَرِيْحٌ اَوْمُسْتَرَاحٌ مِّنْهُ" (આરામ પા ગયા, આરામ દિયા ગયા) સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ને અર્ઝ કિયા યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ "مُسْتَرِيْحٌ اَوْمُسْتَرَاحٌ مِّنْهُ" કયા હૈ ? તો આપને ફ઼ર્માયા અગર મો'મિન બંદા હૈ તો દુન્યા કી મશક્ક़તોં ઔર અઝિય્યતોં સે નજાત પાકર રબ તઆલા કી રહમત કી જાનિબ ગયા ઔર અગર યહ શખ્સ ફ઼ાસિક़ હૈ તો ઉસસે ઈન્સાનોં, શહરોં, દરખ્તોં ઔર ચોપાયોં કો આરામ મિલ ગયા. *(બુખારી વ મુસ્લિમ)*

અલ્લાહુ અકબર ! મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માલૂમ હુવા કિ મૌત એક મો'મિન બંદે કે લિયે રાહત વ આરામ કા સામાન મુહૈયા કરતી હૈ ક્યોંકિ બંદએ મો'મિન મૌત કે બાદ દુન્યા કી તમામ તર તકાલીફ઼ સે નજાત હાસિલ કર લેતા હૈ, જબ કિ એક ગુનહગાર ઈન્સાન મરને કે બાદ ખુદ તો આરામ નહીં પાતા બલ્કિ ઉસકી મૌત કે સબબ રુએ ઝમીન કે નેક ઈન્સાન બલ્કિ દરખ્ત ઔર ચૌપાએ તક આરામ મહસૂસ કરતે હૈં, ક્યોંકિ જબ તક વહ ગુનહગાર ઈન્સાન ઝિંદા થા ઔર રુએ ઝમીન પર ચલતા ફિરતા થા તો ઉસકે ગુનાહોં કે સબબ નેક ઈન્સાન હત્તા કિ દરખ્ત ઔર જાનવર ભી તકલીફ઼ મહસૂસ કરતે થે, ઉસકે મરને કે બાદ વહ તકલીફ઼ દૂર હો ગઈ ઈસી લિયે અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ મરનેવાલે ઈન્સાન કે તઅલ્લુક़ સે ફ઼ર્માતે હૈં, મૌત સે યા તો વહ ખૂદ આરામ પાતા હૈ યા ઉસકે સબબ દૂસરે આરામ પાતે હૈં.

★ મલકુલ મૌત કી શક્લ ★

હઝ઼રત ઈબ્ને મસ્ઊદ ઔર હઝ઼રત ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما કી રિવાયત મેં હૈ કિ હઝ઼રત ઈબ્રાહીમ عليه السلام ને મર્તબા મલકુલ મૌત સે ફ઼ર્માયા કિ તુમ મુઝે વહ સૂરત દિખાઓ જિસ સૂરત મેં કુફ્ફ઼ાર કી રૂહોં કો क़ब्ज़ करते हो. हज़रते मलकुल मौतने कहा कि यह आपकी ताक़त से बाहर है लेकिन आपके ईसरार पर उन्होंने वह सूरत दिखानी शुरૂ કી ઔર ફ઼ર્માયા કિ આપ અપના મુંહ મોળ લિજિયે, અબ જો આપને દેખા તો એક સિયાહ શખ્સ હૈ, સર મેં સે આગ કે શોલે નિકલ રહે હૈં, ઉસકે જિસ્મ સે ઔર ઉસકે મસામોં ઔર મુંહ સે ભી આગ કે શોલે નિકલ રહે હૈં, ઉસકે કોનોં સે ભી આગ કે શોલે નિકલ રહે હૈં. યહ હાલ દેખકર આપ પર ગ़શી તારી હો ગઈ, અબ જો દેખા તો આપ અપની શક્લ મેં મૌજૂદ થે. આપને મલકુલ મૌત સે ફ઼ર્માયા કિ અગર કાફ઼िર કો ફ઼ક़ત તુમ્હારી શક્લ હી દેખને કી તકલીફ઼ દી જાએ તો ઉસકે લિયે યહી તકલીફ઼ કાફ઼ી હૈ, અગરચે ઉસે ઔર કોઈ તકલીફ઼ વ રંજ ન ભી હો. ફ઼िર આપને ફ઼ર્માયા કિ વહ સૂરત દિખાઓ જિસ મેં તુમ મો'મિનોં કી રૂહેં નિકાલતે હો ? મલકુલ મૌતને કહા, આપ ઝરા મુંહ ફેરિયે, આપને મુંહ ફેરને કે બાદ દેખા તો આપકે

સામને એક હસીન વ જમીલ નૌજવાન થા જિસકા જિસ્મ મહક રહા થા, જિસકે કપળે સફ઼ેદ થે, હઝ઼રતે ઈબ્રાહીમ عليه السلام ને ફ઼ર્માયા કિ અગર મો'મિન કો ઔર કોઈ રાહત ન હો બલ્કિ સિર્ફ઼ તુમ્હારે દીદાર કી રાહત દે દી જાએ તો ઉસકે લિયે કાફ઼ી હૈ. *(शहुर्रुस्सुदूर)*

★ શૈતાન કા આખિરી વાર ★

શૈતાન ઈન્સાન કા અઝલી દુશ્મન હૈ ઔર કભી ભી વહ ઈન્સાન કા ખૈરખ્વાહ ઔર દોસ્ત નહીં હો સક્તા, દુન્યા મેં વહ ઈન્સાન કે સામને મુખ્તલિફ઼ અંદાઝ઼ મેં આકર ધોકા દેતા હૈ. મીઠી મીઠી બાતેં કરકે હમેશાં ઈન્સાન કો નુક़્સાન પહુંચાને કી કોશિશ મેં રહતા હૈ. હમેશાં કિસી ઐસે મૌક़े કી તાક મેં રહતા હૈ કિ ફ઼ુર્સત મિલે તો ઉસે ઝિલ્લત વ રૂસ્વાઈ કે તારીક ગળે મેં પહુંચા દે ! ઈસી લિયે અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા, "اِنَّ الشَّيْطٰنَ كَانَ لِلْاِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِيْنًا" "બેશક ! શૈતાન આદમી કા ખુલા દુશ્મન હૈ." દુન્યા મેં તો વહ ઈન્સાન કો બહકાને ઔર ગુમરાહ કરને કા કોઈ મૌક़ા હાથ સે જાને નહીં દેતા લેકિન મરતે વક़્ત ભી વહ યહ નહીં ચાહતા કિ દુન્યા સે ઈમાન કી સલામતી કે સાથ ચલા જાએ. ચુનાંચે જબ ઈન્સાન કી મૌત કા વક़્ત क़रीब होता है ઈન્સાન પર પ્યાસ કા ઈતની શિદ્દત સે ग़ल्बा होता है कि ઈન્સાન કી યહ ખ્વાહિશ હોતી હૈ કિ કાશ ! મુઝે તમામ દરિયાઓં કા પાની મિલ જાએ તો પી જાઊં ! ઐસે હાલ મેં શૈતાન અપને હાથ મેં પાની કા પ્યાલા લેકર આતા હૈ ઔર કહતા હૈ કિ યહ પાની કા પ્યાલા મૈં તુઝે દે દેતા હૂં સિર્ફ઼ એક લમ્હે કે લિયે તૂ ખુદા કા મુન્કિર હો જા ! લેકિન પુખ્તા ઈમાનવાલા મો'મિન કહતા હૈ કિ અય મરદૂદ શૈતાન ! તૂ યહાં સે ભાગ જા, મુઝે તેરી ઔર તેરે પાની કી ઝ़રૂરત નહીં. શૈતાન યહ ઝિળક સુનતે હી ભાગ જાતા હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલા કે ફ઼ઝ़્લો કરમ કે સબબ શૈતાન કા આખરી વાર ભી ખતા હો જાતા હૈ.

★ મૌત કી શિદ્દત ★

મૌત કે વક़્ત કી શિદ્દત ઔર સખ્તી નાક़ાબિલે બયાન હૈ, ઉસકી અસ્લ કૈફ઼િયત વહી જાત સકતા હૈ જો ઉસ હાલત સે દો ચાર હોતા હૈ.

કુર્આને કરીમ મેં ગ़ાફ़िલ ઈન્સાનોં ઈન્સાનોં કો ઝિંઝોળતે હુએ ફ़રમાયા ગયા, "وَجَآءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ بِالْحَقِّ ؕ ذٰلِكَ مَا كُنْتَ مِنْهُ تَحِيْدُ" "ઔર આઈ મૌત કી સખ્તી હક્ક़ કે સાથ ! યહ હૈ જિસસે તૂ ભાગતા થા." *(પારા : ૨, સૂરએ ક़ાફ़, આયત : ૧૯)*

મૌત કી સખ્તી ઔર શિદ્દત કો સકરાતુલ મૌત કહતે હૈં યા'ની જબ ઈન્સાન મરને કે ક़રીબ હોતા હૈ ઔર ઉસ પર જાંકુની કે આષાર નમૂદાર હોતે હૈં તો ઉસ વક़્ત હક़ીક़તે હાલ અ़યાં હો જાતી હૈં, જો લોગ આજ તક ઈન્કાર ઔર નાફ़રમાની કી રવિશ પર ગામઝન રહે થે વહ અપની આંખોં સે આનેવાલે જહાં કા મુશાહેદા કરને લગતે હૈં ઔર દોઝ઼ખ કે લપકતે શોલે ઉન્હેં નઝ઼ર આને લગતે હૈં. ઉસ વક़્ત ઉન્હેં કહા જાએગા કિ યહ આલમે આખિરત હૈ જિસસે તુમ મુંહ મોળતે થે ઔર જિસકો તુમ તસ્લીમ કરને સે પરહેઝ઼ કરતે થે, અબ યહ હક્ક़ ઔર સચ બનકર તુમ્હારી આંખોં કે સામને હૈ. ઉસ વક़્ત ક્યા તુમ ઉસકા ઈન્કાર કરને કી જુરઅત કર સકતે હો ? *(ઝિયાઉલ કુર્આન)*

ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ :–

"وَاِنَّ عَلَيْكُمْ لَحٰفِظِيْنَ ۔ كِرَامًا كَاتِبِيْنَ ۔ يَعْلَمُوْنَ مَا تَفْعَلُوْنَ"

"ઔર બેશક ! તુમ પર કુછ નિગહબાન હૈં મુઅઝ્ઝઝ્ લિખનેવાલે જાનતે હૈં જો કુછ તુમ કરો." *(પારા : ૩૦, સૂરએ ઈન્ફ઼িતાર, આયત : ૧૦–૧૨)*

સાહિબે તફ़સીરે ઝિયાઉલ કુર્આન મઝ઼કૂરા બાલા આયત કી તશરીહ મેં યૂં રક़મતરાઝ઼ હૈં :–

"હમને ઐસે ફ़िરિશ્તે મુક़र्रर કર દિયે હૈં જો તુમ્હારે જુમ્લા આમાલ કી યાદદાશ્ત તૈયાર કર રહે હૈં. હમારે યહ કારિન્દે જિનકો યહ અહમ કામ સુપુર્દ કિયા ગયા હૈ મામૂલી ક़िસ્મ કે અહલકાર નહીં, બળે બુઝુર્ગ ઔર બુલંદ પાયા હઝ઼રાત હૈં, ન ઉન્હેં રિશ્વત દી જા સકતી હૈ, ન ઉન્હેં મરઊબ કિયા જા સકતા હૈ ઔર ન વહ તુમ્હારે આમાલ કો ઝ઼બ્તે તહરીર મેં લાને મેં કાહિલી કર સકતે હૈં, ન ઉનકી કિસી સે ઝાતી દોસ્તી હૈ ન અદાવત, જો કુછ તુમ કરતે હો બિલા કમો–કાસ્ત વહ હરફ़–બહરફ़ લિખ

રહે હૈં, ઉનકા ઈલ્મ અધૂરા ઔર ઉનકી માલૂમાત નાક़िસ નહીં, તુમ્હારી હર બાત, તુમ્હારા હર કામ બલ્કિ ઉસકે પસે પર્દા તુમ્હારે જો જઝ઼બાત ઔર નિયતેં હૈં વહ ઉનસે ભી બાખબર હૈં. તુમ ખૂદ ગ़ૌર કરો ઐસે જાનદાર, દિયાનતદાર ઔર હર બાત સે ખબરદાર, તુમ્હારે આમાલ કા જો રિકાર્ડ તૈયાર કરેંગે ઉનકો તુમ કિસ તરહ ઝૂઠલાઓગે ?!" *(ઝિયાઉલ કુર્આન)*

★ સબસે કમ તકલીફ़ ★

હઝ઼રત શહર બિન હૌશબ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ સે મૌત કી તકલીફ़ કે બારે મેં સવાલ કિયા ગયા તો આપને ફ़રમાયા કિ મૌત કી આસાન તર તકલીફ़ કી મિષાલ યહ હૈ કિ કોઈ શખ્સ કાંટેદાર શાખ કો ઊન મેં ડાલે ઔર ફ़िર ખીંચે તો શાખ કે સાથ ઊન ભી નિકલ આએગા. *(શર્હુસ્સુદૂર)*

જબ હઝ઼રત ઉમર બિન આસ رضی اللہ عنہ કી વફ़ાત કા વક़્ત કરીબ આયા તો ઉનકે બેટેને ઉન્સે કહા કિ અય અબ્બાજાન ! આપ કહા કરતે થે કિ કોઈ અક़્લમંદ આદમી મુઝે નઝ઼અ્ કે આલમ મેં મિલ જાએ તો મૈં ઉસસે મૌત કે હાલાત દર્યાફ़્ત કરું તો આપ સે ઝ઼યાદા અક़્લમંદ કૌન હોગા, બરાએ કરમ અબ આપ હી મુઝે મૌત કે હાલાત બતા દીજિએ, આપને ફ़રમાયા કિ ખુદા ﷻ કી ક़સમ ! અય બેટે ! માલૂમ હોતા હૈ કિ મેરે દોનોં પહલૂ એક તખ્ત પર હૈં ઔર મૈં સૂઈ કે નાકે કે બરાબર સુરાખ સે સાંસ લે રહા હૂં ઔર એક કાંટેદાર શાખ મેરે ક़દમ સે સર કી તરફ़ ખીંચી જા રહી હૈ. *(શર્હુસ્સુદૂર)*

★ સો સાલ તક તકલીફ़ ★

હઝ઼રત જાબિર સે મરવી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફ़રમાયા કે બની ઈસ્રાઈલ કે વાક़िઆત બયાન કરો ક્યોંકિ ઉનમેં અજીબ અજીબ બાતેં હુઈ હૈં. ફ़िર આપને ફ़રમાયા કિ બની ઈસ્રાઈલ કી એક જમાઅત ક़બ્રસ્તાનમેં ગઈ ઔર ઉન્હોંને મશવરા કિયા કિ દો રકઅત પઢકર ખુદાસે દુઆ કરની ચાહિયે કિ વહ કિસી મુર્દે કો ઝિંદા કર દે જો હમ કો હાલાત બતાએં, ચુનાંચે ઉન્હોંને ઉસ પર અમલ કિયા. અચાનક ! એક સિયાહ

શખ્સ નમૂદાર હુવા. ઉસકી પેશાની પે સજદોં કે નિશાનાત થે ઉસને કહા કિ, અય લોગો ! તુમને મુઝે ક્યોં પરેશાન કિયા મુઝે મરે હુએ સૌ સાલ હુએ હૈં લેકિન મૌત કી તકલીફ અભી તક મહસૂસ કર રહા હૂં. અબ તુમ અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ કરો કે અલ્લાહ તઆલા મુઝે (બગૈ઼ર તકલીફ કે) પહેલી હાલત પર લૌટા દે.

★ હુઝૂર ﷺ પર સકરાતે મૌત કી વજહ ★

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મૌત કે વક્ત કી સખ્તી કાફિર તો કાફિર મો'મિન પર ભી તારી હોતી હૈ હત્તા કિ હમારે આકા વ મૌલા હુઝૂર પુરનૂર عليه الصلوة والسلام પર ભી સકરાતે મૌત કા આલમ તારી હુવા.

બુખારી શરીફ કી હદીષ મેં હૈ કિ વફાત કે વક્ત હુઝૂર عليه الصلوة والسلام ઉસી શિદ્દત કે સબબ સામને રખે હુએ બર્તન સે પાની લેકર અપને ચેહરએ અન્વર પર છિળકતે થે ઔર ઝબાને અકૂદસ પર યહ કલિમાત જારી થે, "لَااِلٰهَ اِلَّااللّٰهُ اِنَّ لِلْمَوْتِ سَكَرَاتٍ" "અલ્લાહ કે અલાવા કોઈ મઅ્બૂદ નહીં ઔર બિલા શક્કો–શુબ્હા સકરાતે મૌત હક્ક હૈં."

યહાં યહ બાત ઝહન નશીન કર લેના ચાહિયે કિ જિસ તરહ હુઝૂર ﷺ કી સારી તકાલીફ, ફકૂરો–ફાકા ઉમ્મત કે લિયે નમૂનએ અમલ ઔર આસાની વ સહૂલત કે લિયે થા, ઈસ તરહ સકરાતે મૌત જો હુઝૂર ﷺ પર તારી હુઈ વહ સિર્ફ ઔર સિર્ફ ઈસલિયે કિ હર મરનેવાલા યહી સમઝે કિ યહ તકલીફ ભી સુન્નતે રસૂલ عليه الصلوة والسلام હૈ, ફિર યહ તકલીફ ઉસકે લિયે રાહત બન જાએગી વરના તો અહાદીષ મુબારકા શાહિદ હૈં કિ આપકે સદકે મેં આપકે કુછ ગુલામોં પર મૌત કી યહ સખ્તિયાં તારી હી નહીં હોતીં. મષલન્ શહીદ કી જાંકુની ચ્યૂંટી કે કાટને કી મિષ્લ હોતી હૈ.

શર્હુસ્સુદૂર મેં હૈ કિ મૌત કે વક્ત કી શિદ્દત કા મામલા આમ હૈ, યહ હાલત મો'મિન પર ભી તારી હોતી હૈ ઔર કાફિર પર ભી તારી હોતી હૈ. અલબત્તા ! ઈસકે અષરાત અલગ–અલગ મુરત્તબ હોતે હૈં કિ મો'મિન કે લિયે યહ શિદ્દત દરજાત કી બુલંદી કા સબબ હોતી હૈ જબ કિ કાફિર ઔર

ફાજિર કે લિયે અઝાબ કી શુરૂઆત હોતી હૈ, બઅઝ રિવાયાત સે માલૂમ હોતા હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા મો'મિન કી ગ઼લતિયોં કો મઆફ કરને કે લિયે ઉસે દુનિયવી તકાલીફ મેં મુબ્તલા ફર્માતા હૈ ઔર અગર કોઈ કસર રહ જાતી હૈ તો મૌત કે વક્ત કી શિદ્દત સે ઉસકી તલાફી કી જાતી હૈ. જબ કિ ફાજિર અગર કોઈ નેકીવાલા અમલ કરતા હૈ તો ઉસકા બદલા ઉસે દુન્યા મેં હી દે દિયા જાતા હૈ હત્તા કિ ઉસ અમલ કી વજહ સે કભી મૌત મેં ઉસે આસાની ભી નસીબ હો જાતી હૈ. *(શર્હુસ્સુદૂર)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! લિહાઝા કિસી કાફિર કી આસાન મૌત દેખકર યહ ન સમઝો કિ આખિરત મેં ભી ઉસકે સાથ આસાની કા મામલા હોગા ઔર મો'મિન કી શિદ્દત કો દેખકર હરગિઝ યહ ન ખ્યાલ કરો કિ આખિરત મેં ભી ઉસકે સાથ શિદ્દત હોગી, અલબત્તા અપની કમઝોરી ઔર નાતવાંની કા ખ્યાલ કરતે હુએ હર મો'મિન કો યહ દુઆ કરની ચાહિયે કિ ઉસે મૌત કે વક્ત આસાની નસીબ હો. ચુનાંચે હુઝૂર عليه الصلوة والسلام સે ભી મૌત કી આસાની કી દુઆ મરવી હૈ. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કી બારગાહમેં દુઆ કિ જાંકુની કી સખ્તિયોં કો હમ પર આસાન ફર્માએ.

★ ખાતિમા બિલ ખૈર ★

આદમી કો અપને ઝાહિર આમાલ પર કભી ઈત્મિનાન ન કરના ચાહિયે બલ્કિ હમેશા ડરતે રહના ચાહિયે કિ આખિર મેં અંજામ ક્યા હોગા ? ઉલમાએ કિરામને લિખા હૈ કિ ઈન્સાન પર ઝિંદગી મેં ખૌફે ખુદા કા ગ઼લ્બા રહના ચાહિયે ઔર મરતે વક્ત રહમતે ખુદાવંદી કી તરફ તવજ્જોહ કરની ચાહિયે. અસલ એતબાર આખિરી અંજામ કા હૈ. હુઝૂર રહમતે આલમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"اِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ الزَّمَانَ الطَّوِيْلَ بِعَمَلِ اَهْلِ الْجَنَّةِ ثُمَّ يَخْتِمُ لَهٗ عَمَلُهٗ بِعَمَلِ اَهْلِ النَّارِ وَاِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ الزَّمَانَ الطَّوِيْلَ بِعَمَلِ اَهْلِ النَّارِ ثُمَّ يَخْتِمُ لَهٗ بِعَمَلِ اَهْلِ الْجَنَّةِ"

"આદમી એક તવીલ ઝમાને તક જન્નતિયોંવાલે અમલ કરતા રહતા

હૈ મગર ઉસકી અમલી ઝિંદગી કા ઈખ્તિતામ જહન્નમિયોંવાલે અમલ પર હોતા હૈ ઔર કભી આદમી તવીલ અરસે તક જહન્નમિયોંવાલે અમલ મેં મુબ્તલા રહતા હૈ મગર ઉસકા ખાતિમા જન્નતિયોંવાલે આમાલ પર હોતા હૈ. *(મુસ્લિમ શરીફ, ૨/૩૩૬)*

ઔર બુખારી શરીફ કી રિવાયત મેં હૈ, "وَاِنَّمَا الْاَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيْمِ" "કે યા'ની આમાલ કી કબૂલિયત કા મદાર અંજામ પર હૈ." *(બુખારી શરીફ, ૨/૯૮૭)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા હદીષે મુબારકા મેં ઈસ બાત કી વઝાહત હૈ કિ ઝિંદગી મેં કિયે ગએ આમાલ ઉસી વક્ત હમારે લિયે કારઆમદ હોંગે જબ મૌત કે વક્ત હમેં કલિમા નસીબ હો ઔર ઈમાન પર હી હમારા ખાતિમા હો, ઈસ લિયે બુઝુર્ગાને દીન અપની દુઆઓં મેં ખાતિમા બિલ ખૈર કી દુઆ કો ઝયાદા અહમિયત દેતે હૈં. હમેં ભી હમેશા અલ્લાહ તઆલાસે દુઆ માંગની ચાહિયે કિ વહ અપને ફઝ્લો–કરમ સે હમારા ખાતિમા બિલ ખૈર ફર્માએ ઔર સકરાત કે આલમ મેં ભી હમારી ઝબાન પર કલિમએ તૈયિબા જારી વ સારી ફર્માએ ઔર હમેં મૌત કી સખ્તિયોં સે નજાત અતા ફર્માએ.

★ કિસ બાત કા ખતરા ? ★

હઝરત આઈશા સિદ્દીકા رضی اللہ عنہا ફર્માતી હૈં કિ હુઝૂર ﷺ કષરત સે યહ દુઆ માંગા કરતે થે કિ, "અય દિલોં કે પલટનેવાલે રબ ! મેરે દિલ કો અપની તાઅત પર ષાબિત રખ." તો મૈંને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ આપ કષ્રત સે યહ દુઆ ક્યોં માંગતે હૈં ? ક્યા આપકો કિસી બાત કા ખતરા હૈ ? ઈસ પર હુઝૂર ﷺને જવાબ દિયા કિ, "આઈશા ! મુઝે અપને આપ પર કૈસે ઈત્મિનાન હો સકતા હૈ જબ કિ તમામ ઈન્સાનોં કે દિલ અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કી દો ઉંગલિયોં કે દરમિયાન હૈં, વહ જબ ચાહે અપને જિસ બંદે કે દિલ કો ચાહે ફેરને પર કાદિર હૈ." *(અત્તઝકિરા ફી અહવાલિલ મૌતા વ આખિરત, પેજ : ૪૪)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! કોઈ બળે સે બળા ઈબાદત

ગુઝાર ભી હતમી તૌર પર યહ ઝમાનત નહીં દે સકતા કિ મરતે વક્ત ઉસકા અંજામ ક્યા હોગા. યહ તો બસ અલ્લાહ તઆલા કે ફઝ્લો–કરમ પર મુનહસિર હૈ. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહ મેં દુઆ હૈ કિ હમેં સૂએ ખાતિમા સે બચાએ ઔર હમારા ખાતિમા બિલ ખૈર ફર્માએ.

★ સૂએ ખાતિમા કે ચંદ અસ્બાબ ★

બદ્ નઝરી : મિસ્ર મેં એક શખ્સ બરાબર મસ્જિદ મેં રહતા થા, પાબંદી સે અઝાન દેતા ઔર જમાઅત મેં શિર્કત કરતા, ચેહરે પર ઈબાદત ઔર તાઅત કી રૌનક ભી થી. ઈત્તિફાક સે એક દિન જબ અઝાન દેને કિ લિયે મસ્જિદ કે મીનારા પર ચઢા તો કરીબ મેં એક ઈસાઈ શખ્સ કી ખૂબસૂરત લડકી પર નઝર પડી જિસે દેખકર વહ ઉસ પર દિલ વ જાન સે ફરેફ્તા હો ગયા ઔર અઝાન છોડ કર વહીં સે સીધે ઉસ મકાન મેં પહુંચા, લડકી ને પૂછા, ક્યા બાત હૈ ? મેરે ઘર મેં ક્યોં આયા ? ઉસને જવાબ દિયા, મૈં તુઝે અપના બનાને આયા હૂં, ઈસ લિયે કિ તેરે હુસ્ન ને મેરી અક્લ કો માઉફ કર દિયા હૈ ! લડકીને જવાબ દિયા કિ મૈં કોઈ તોહમતવાલા કામ નહીં કરના ચાહતી હૂં, તો ઉસને પેશકશ કી કિ મૈં તુઝ સે નિકાહ કરૂંગા. લડકીને કહા કિ તૂ મુસલમાન ઔર મૈં ઈસાઈ હૂં, મેરા બાપ ઈસ રિશ્તે પર તૈયાર ન હોગા. તો ઉસ શખ્સને કહા, મૈં ખૂદ ઈસાઈ બન જાતા હૂં ! ચુનાંચે ઉસને મહઝ ઉસ લડકી સે નિકાહ કી ખાતિર ઈસાઈ મઝહબ કબૂલ કર લિયા. (નઉઝુ બિલ્લાહિ મિન ઝાલિક !)

લેકિન ! અભી વહ દિન ભી પૂરા ન હુઆ થા કિ યહ શખ્સ ઉસ ઘરમેં રહતે હુએ કિસી કામ કે લિયે છત પર ચઢા ઔર કિસી તરહ વહાં સે ગિર પડા જિસસે ઉસકી મૌત વાકેઅ હો ગઈ યા'ની દીન ભી ગયા ઔર લડકી ભી હાથ ન આઈ. *(અત્તઝકિરા, સફ્હા : ૪૩)*

શરાબ નોશી : મઅ્બદ જુહની رحمۃ اللہ علیہ કા બયાન હૈ કિ મુલ્કે શામ મેં એક શરાબી શખ્સ કો મરતે વક્ત કલ્મે કી તલ્કીન કી ગઈ તો ઉસને જવાબમેં કલ્મા પઢને બઝાએ યહ અલ્ફાઝ કહને શુરૂ કિયે, "اَشْرِبْ وَاَسْقِنِىْ" "ખૂદ પી ઔર મુઝે ભી પિલા યા'ની ઉસકે દિમાગ પર શરાબ નોશી હી મુસલ્લત રહી." *(અત્તઝકિરા ફી અહવાલિલ્ મૌતા, સફ્હા : ૪૦)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ વાક़िઆ સે માલૂમ હુવા કે શરાબ નોશી સે ભી આદમી બદ્ અંજામી સે દોચાર હોતા હૈ હૈ, યહ ગુનાહ તમામ પર ગુનાહોં કી જળ ઔર બુન્યાદ હૈ ઔર સૂએ ખાતિમા કા બળા સબબ હૈ. લેકિન અફ઼સોસ ! સદ્ અફ઼સોસ ! આજ બેશુમાર મુસલમાન ઈસ બદ્તરીન જુર્મ કે મુરતકિબ હૈં. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા તમામ મુસલમાનોં કો ઈસ ગુનાહે અઝીમ સે બચાએ.

ગુસ્તાખી કા અંજામ : એક શખ્સ જિસકા નામ જુરઆ થા, ઉસને મૈદાને કર્બલા મેં રૈહાનતુર્રસૂલ સૈયદના ઈમામ હુસૈન رضی اللہ عنہ કો તીર માર કર પાની કી તરફ઼ જાને સે રોક દિયા થા ઔર અપને તીર સે આપકી ગર્દન કો ઝખ્મી કર દિયા થા, ઉસકે ઈસ અમલ પર સૈયદના ઈમામ હુસૈન رضی اللہ عنہ કી ઝબાન સે યહ બદ્ દુઆ નિકલી કે, "અય અલ્લાહ ! ઈસે પ્યાસા કર દે ! અય અલ્લાહ ! ઈસે પ્યાસા કર દે !" રાવી કા બયાન હૈ કિ મુઝસે ઉસ શખ્સને બયાન કિયા જો જુરઆ કે મઝ઼ુલ મૌત મેં ઉસકે પાસ હાઝિર થા કિ ઉસકા ઈબ્રતનાક અંજામ યહ થા કિ વહ બયક વક़્ત પેટ કી તરફ઼ સખ્ત ગર્મી ઔર પીઠ કી તરફ઼ સખ્ત સર્દી મહસૂસ કરકે ચીખ રહા થા. ઉસકે સામને લોગ પંખા ઝાલ રહે થે જબ કિ ઉસકી પીઠ કી તરફ઼ અંગીઠી રખી હુઈ થી ઔર વહ કહે જા રહા થા કિ, "મુઝે પાની પિલાઓ ! પ્યાસ સે મૈં મરા જા રહા હૂં !" ચુનાંચે એક બહુત બળા ટબ લાયા ગયા જિસમેં સત્તૂ યા દૂધ થા, વહ ઈતના ઝયાદા થા કિ પાંચ આદમી મિલકર ભી ન પી પાતે, મગર વહ સબ અકેલા હી પી ગયા ઔર ફિર ભી પ્યાસ ! પ્યાસ ! પુકારતા રહા, ઉસકા પેટ ઊંટ કે પેટ કી તરહ બળા હો ગયા થા. *(મજાનિયુદ દઅ્વત, પેજ : ૫૧)*

બુહતાન ઔર બદ્દુઆ : હઝરત સઅદ બિન અબી વક્કાસ رضی اللہ عنہ મુસ્તજાબુદ્ દઅ્વાત સહાબા મેં સે હૈં. હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ કે ઝમાને મેં કૂફ઼ે કે ગવર્નર થે. અહલે કૂફ઼ા મેં કુછ લોગોંને ઉનકે બારે મેં શિકાયતેં હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ તક પહુંચાયીં જિનમેં યહ શિકાયત ભી થી કિ વહ નમાઝ ભી અચ્છી તરહ નહીં પળહાતે. હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને ઉન્હેં મદીના મુનવ્વરા બુલા કર તહક़ીક़ ફ઼રમાઈ તો આપને જવાબ દિયા કિ

મૈં તો ઉન્હેં હુઝૂર ﷺ કે તરીક़े કે મુતાબિક़ નમાઝ પળહાતા હૂં. હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને ફ઼રમાયા કિ વાક़ઈ આપ સે યહી ઉમ્મીદ થી. ફિર હઝરત ઉમર رضی اللہ عنہ ને કુછ લોગોં કો મઝીદ તહક़ીક़ કે લિયે કૂફ઼ા ભેજા કિ વહ મસ્જિદ મસ્જિદ જાકર માલૂમ કરેં કિ કૂફ઼ેવાલોં કા હઝરત સઅદ رضی اللہ عنہ કે બારે મેં ક્યા નઝરિયા હૈ. ચુનાંચે ઉન લોગોંને જિસ મસ્જિદ મેં ભી તહક़ીક़ કી વહાં કે લોગોંને હઝરત સઅદ رضی اللہ عنہ કી તઅરીફ઼ કી, મગર જબ યહ લોગ બની અબસ મેં પહુંચે તો વહાં એક શખ્સ જિસકા નામ ઉસામા ઔર કુન્નિયત અબૂ સઅ્દા થી ખળા હુવા ઔર કહને લગા કિ જબ આપ અલ્લાહ કા વાસ્તા દેકર તેહક़ીક़ કરતે હૈં તો સુનિયે ! કિ સઅદ ન તો જિહાદ મેં જાતે હૈં ઔર ન ગ़નીમત કો તક़્સીમ કરને મેં બરાબરી કરતે હૈં ઔર ન ફ઼ૈંસલોં મેં ઈન્સાફ઼ સે કામ લેતે હૈં. ઉસકે યહ ઈલ્ઝામ સુનકર હઝરત સઅદ رضی اللہ عنہ ને ફ઼રમાયા કિ અલ્લાહ કી ક़સમ ! અબ મૈં તીન બદ્ દુઆએં કરતા હૂં, અય અલ્લાહ ! અગર યહ તેરા બંદા અપને દઅ્વે પર જૂઠા હો ઔર મહઝ રિયાકારી ઔર શોહરત કે લિયે ઉસને ઝૂઠે ઈલ્ઝામ લગાએ હોં તો :– (૧) ઉસકી લંબી ઉંમર ફ઼રમા (૨) ઉસકે ફ઼ક़્રો–ફ઼ાક़ે કો તવીલ કર દેં. (૩) ઔર ઉસે ફ઼િતનોં મેં મુબ્તલા કર દે.

ઈસ રિવાયત કે રાવી અબ્દુલ મલિક કહતે હૈં કિ ઉસકે બાદ મૈંને ઉસ શખ્સ કો ઈસ હાલ મેં દેખા કિ ઈન્તિહાઈ બુઢ્હાપે કી વજહ સે ઉસકી ભવેં તક ઉસકી આંખોં પર લટક આઈ થીં લેકિન ! વહ રાસ્તા ચલતી લળકિયોં સે છેળ છાળ કરને સે બાઝ ન આતા ઔર જબ ઉસસે ઉસકા હાલ પૂછા જાતા તો જવાબ દેતા કિ, "شَيْخٌ مَّفْتُوْنٌ اَصَابَتْنِىْ دَعْوَةُ سَعْدٍ" "યા'ની ફ઼িત્નોં મેં મુબ્તલા બુઢ્હા હૂં, મુઝે હઝરત સઅદ رضی اللہ عنہ કી બદ્ દુઆ લગ ગઈ હૈ." *(બુખારી શરીફ, ૧/૧૦૬)*

મેરે પ્યારે આક़ા علیہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ તરહ કે બેશુમાર ઈબ્રતનાક વાક़िઆત તારીખ કે સફ઼હાત પર મહફ઼ૂઝ હૈં, તારીખ ઈસ બાત કી શાહિદ હૈ કિ જિન બદ્ નસીબોંને ભી અલ્લાહ કે નેક બંદોં કો સતાયા, ઉનકી તૌહીન કી, ઉન્હેં રુસ્વા કરને કી કોશિશ કી ઉનકા હશ્ર બહુત બુરા

હુવા. થોળે સે દુનિયવી ફાયદે કે લિયે ઉન્હોંને અલ્લાહ કે નેક બંદોં કો નારાઝ કરકે અપની આખિરત કો બરબાદ કર લિયા ! યહ ઝહન મેં મહફૂઝ કર લેના ચાહિયે કિ બુરે ખાતિમે કે અસ્બાબ મેં સે એક બહુત બળા સબબ ઔલિયાએ કિરામ ઔર અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે બરગુઝીદા બંદોં કે સાથ બુગ્ઝ વ અદાવત ભી હૈ. ચુનાંચે હદીષે કુદસી હૈ, "مَنْ عَادٰى لِيْ وَلِيًّا فَقَدْ اٰذَنْتُهٗ بِالْحَرْبِ" "યા'ની જો શખ્સ મેરે કિસી વલી સે દુશ્મની રખે મૈં ઉસકે ખિલાફ એલાને જંગ કરતા હૂં." *(બુખારી શરીફ, ૨/૯૬૩)*

ઈસ લિયે હર મુસલમાન કો કિસી ભી અલ્લાહવાલે કી શાન મેં ગુસ્તાખી ઔર ઝબાન દરાઝી સે પૂરી તરહ એહતિરાઝ કરના લાઝિમ હૈ તાકિ વહ ખાતિમા બિલ ખૈર કી દૌલત સે મહરૂમ ન હોં. અલ્લાહ તબારક વ તઆલા હમેં ઝિંદગી કે આખિરી લમ્હા તક ઔલિયાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ઔર સારે બુઝુર્ગોં સે મહબ્બત રખને ઔર ઉનકે એહતિરામ કી તૌફીક અતા ફર્માએ.

★ ખાતિમા બિલ ખૈર નેઅમતે ઉઝમા ★

જિસ શખ્સ કો ઈમાને કામિલ ઔર આમાલે સાલિહા કે સાથ દુન્યા સે રિહલત નસીબ હો જાએ તો યહ ઐસી અઝીમ દૌલત હૈ કિ જિસકે મુકાબલે મેં કાયનાત કી હર દૌલત હેચ હૈ. ઈસલિયે ઉન તમામ અસ્બાબ કો ઈખ્તિયાર કરને કી ઝરૂરત હૈ જો હુસ્ને ખાતિમા કા ઝરિયા બનતે હૈં. ઈસ સિલસિલે મેં સબસે ઝયાદા નફા બખ્શ ઔર મુફીદ ચીઝ ઉલમા ઔર ઔલિયા અલ્લાહ સે તઅલ્લુક ઔર મહબ્બત હૈ. જો શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કે નેક બંદોં સે જિતના ઝયાદા તઅલ્લુક રખેગા, ઈન્શાઅલ્લાહ ! આખિરત મેં વહ ઉત્ના હી કામયાબ વ કામરાન હોગા. રસૂલુલ્લાહ ﷺ કા ઈર્શાદે ગિરામી હૈ, "اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ" "યા'ની આદમી કા હશ્ર ઉસકે મહબૂબ કે સાથ હોગા." *(તિર્મિઝી શરીફ)*

તો અગર હમારી મહબ્બત ઔલિયા અલ્લાહ કે સાથ હોગી તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! હમારા હશ્ર ભી ઉન્હીં લોગોં કે સાથ હોગા. હઝરત યઝીદ

ઈબ્ને શજરા ઈર્શાદ ફર્માતે હૈં કિ મરતે વક્ત આદમી કે સામને ઉસકે અહલે મજલિસ પેશ કિયે જાતે હૈં અગર વહ લહવો–લઈબવાલી સોસાયટી મેં પળા રહા તો વહી લોગ પેશ હોતે હૈં ઔર અગર અહલે ખૈર કે સાથ તઅલ્લુક રખતા થા તો ઉન્હીં કો પેશ કિયા જાતા હૈ. *(શર્હુસ્સુદૂર)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! બહરહાલ સુલહા ઔર ઔલિયા અલ્લાહ સે અકીદત વ મહબ્બત ખાતિમા બિલ ખૈર કા બેહતરીન ઔર મોઅષ્ષિર ઝરિયા હૈ ઉસકે હુસૂલ કી કોશિશ કરની ચાહિયે.

ખાતિમા બિલખૈર સે મુરાદ મહઝ મૌત કા આસાની સે આ જાના હી નહીં ક્યોંકિ બઅઝ મર્તબા ઐસા હોતા હૈ કિ બળે બળે સાલેહ ઔર બુઝુર્ગ હઝરાત કભી કિસી ખતરનાક હાદિસે સે દોચાર હોકર અચાનક વફાત પા જાતે હૈં ઔર કભી કોઈ બદ્ અમલ શખ્સ બળી આસાની ઔર અચ્છી હાલત મેં રિહલત કર જાતા હૈ. બલ્કિ **ખાતિમા બિલખૈર કા મતલબ યહ હૈ કિ આદમી કા ઈમાન ઉસકી મૌત કે વક્ત સલામત હો ઔર વહ અપને બેહતરીન આમાલ ઔર રહમતે ખુદાવંદી કા ઉમ્મીદવાર હોકર બારગાહે ઈલાહી મેં પહુંચા હો.** ઐસી મુબારક કૈફિયાત કે સાથ અગર કિસી બંદે કો બિસ્તરે મર્ગ પર તકલીફ કે સાથ યા અચાનક કિસી હાદષે મેં મૌત વાકેઅ્ હો ભી જાએ તબ ભી ઉસે ખાતિમા બિલખૈર હી કહેંગે.

★ ઝબાન પર કલિમા ★

રસૂલે કાયનાત ફખ્રે મૌજૂદાત ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, અલ્લાહ તઆલા જબ કિસી બંદે સે મહબ્બત કરતા હૈ તો ઉસે મિઠાસ અતા ફર્મા દેતા હૈ, સહાબાને અર્ઝ કિયા કિ મિઠાસ અતા કરને કા ક્યા મતલબ હૈ ? તો આપને ફર્માયા કિ મતલબ યહ હૈ કિ ઉસે ઈન્તેકાલ સે કલ્બ ઐસે આમાલે ખૈર કી તૌફીક અતા કરતા હૈ કિ ઉસકે પાસ પળોસ મેં રહનેવાલે ઉસસે ખુશ હોતે હૈં ઔર બાદ મેં ઉસકી તઅરીફ કરતે હૈં. *(અઝ્ઝવાજિર, અન ઈબ્ને હિબ્બાન)*

ઈસી તરહ એક રિવાયત મેં હૈ કિ હુઝૂર عليہ الصلوٰۃ والسلام ને ઈર્શાદ ફર્માયા,

જિસ શખ્સ કા મરતે વક્ત આખિરી કલામ કલિમએ શહાદત ઔર કલિમએ તૈયિબા હો ઔર દિલ કે કામિલ યકીન કે સાથ વહ ઉસે પઢે તો ઈન્શાઅલ્લાહ ! ઉસે જન્નત મેં દાખિલા નસીબ હોગા.

★ મૈયત કે કપડે ★

કરીબુલ્ મૌત શખ્સ કા લિબાસ પાકીઝા ઔર સાફ સુથરા હોના ચાહિયે. લિહાઝા મરનેવાલે કે અહલે ખાના કો ઈસ અમ્ર કા ખાસ ખ્યાલ રખના ચાહિયે કિ અગર મરનેવાલે કા લિબાસ મૈલા યા કિસી વજહસે નાપાક હો જાએ તો ઉસે ફૌરન ઉતાર કર સાફ સુથરા લિબાસ પહના દેં. જૈસા કિ હઝરત અબૂ સલમહને હઝરત અબૂ સઈદ ખુદરી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કિયા હૈ. વહ ફર્માતે હૈં :–

"لَمَّا حَضَرَهُ الْمَوْتُ دَعَا بِثِيَابٍ جُدُدٍ فَلَبِسَهَا ثُمَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُوْلُ الْمَيِّتُ يُبْعَثُ فِيْ ثِيَابِهِ الَّتِيْ يَمُوْتُ فِيْهَا"

"જબ ઉનકી વફાત કા વક્ત કરીબ આયા તો ઉન્હોંને નએ કપડે મંગા કર પહને ઔર ફર્માયા કિ મૈંને રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો ફર્માતે હુએ સુના હૈ કિ મરનેવાલા ઉન કપડોં મેં હી ઉઠાયા જાએગા જિનમેં ઉસને વફાત પાઈ હોગી." *(અબૂ દાઉદ)*

★ જુમ્આ કો મરના ★

જુમ્આ કે દિન મૌત આના બાઈષે નજાત હૈ લેકિન દિન ઔર વક્ત ચૂંકિ અલ્લાહ કી તરફ સે મુકર્રર હૈ ઈસલિયે મરનેવાલે કી સઆદતમંદી કા દારો–મદાર અલ્લાહ તઆલા કી રહમત વ કરમ પર મબ્ની હૈ. બહરહાલ જિસ શખ્સ કો જુમ્આ કે દિન મૌત આઈ હૈ તો લોગ ખ્યાલ કરતે હૈં કિ અલ્લાહ કી બારગાહ મેં વહ નેક ઈન્સાન થા. ઉસકે બારે મેં હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા, "مَامِنْ مُّسْلِمٍ يَّمُوْتُ يَوْمَ الْجُمُعَةِ اِلَّاوَقَاهُ اللّٰهُ فِتْنَةَ الْقَبْرِ"

"જો શખ્સ જુમ્આ કે દિન મરતા હૈ અલ્લાહ તઆલા ઉસે અઝાબે કબ્ર સે મહફૂઝ રખતા હૈ." *(તિર્મિઝી શરીફ)*

★ પીર કે દિન સુન્નત ★

પીર કે દિન કી મૌત ભી બાઈષે ફઝીલત હૈ ક્યોંકિ હુઝૂર ﷺ કા વિસાલ ઉસી દિન હુવા થા. યહી વજહ હૈ કિ અહલે મહબ્બત પીર કે દિન કો બળા અફઝલ સમઝતે હૈં. ઈસ બારે મેં હુઝૂર عليہ الصلوٰۃ والسلام કે સહાબી હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ કા બયાન હૈ કિ મૈંને આખિરી બાર હુઝૂર સરવરે કૌનૈન ﷺ કી ઝિયારત કી જબ આપને પર્દા ઉઠાયા ઔર લોગ સિદ્દીકે અકબર رضی اللہ عنہ કે પીછે સફ બાંધે હુએ ખળે થે, સૈયદના અબૂબક્ર رضی اللہ عنہ ને પીછે હટના ચાહતા તો આપને અપની જગહ પર ખળા રહને કા ઈશારા ફર્માયા ઔર પર્દા ડાલ દિયા ઔર ઉસી દિન કે આખિરી હિસ્સે મેં હુઝૂર ﷺ કા વિસાલ હુઆ ઔર યહ પીર કા દિન થા. *(નસાઈ શરીફ)*

★ નઝઅ્ કે વક્ત ક્યા કરેં ? ★

- જબ મૌત કા વક્ત કરીબ આએ ઔર અલામતેં પાઈ જાયેં યાની મરનેવાલે કે દોનોં કદમ ઢીલે હો જાયેં, નાક કજ (ટેઢી) હો જાએ ઔર કન્પટ્ટીયોંમેં ગિરહે પળ જાયેં તો સુન્નત યહ હૈ કિ દાયીં કરવટ પર લિટાકર કિબ્લે કી તરફ કર દેં યા ચિત લિટાએં ઔર કિબ્લે કો પાંવ કરેં કિ યૂં ભી કિબ્લે કો મુંહ હો જાએગા મગર ઈસ સૂરત મેં સર કો કદરે ઊંચા રખેં ઔર કિબ્લે કો મુંહ કરને મેં તકલીફ હોતી હો તો જિસ હાલત પર હૈ છોળ દેં. *(દુર્રે મુખ્તાર)*
- જાંકુની કી હાલત મેં જબ તક રૂહ ગલે કો ન આઈ હો ઉસે તલ્કીન કરેં. યા'ની ઉસકે પાસ બુલંદ આવાઝ સે પઢેં,

"اَشْهَدُ اَنْ لَّا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهٗ لَاشَرِيْكَ لَهٗ وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّداً رَّسُوْلُ اللّٰهِ"

"મૈં ગવાહી દેતા હૂં કિ અલ્લાહ કે સિવાય કોઈ મઅ્બૂદ નહીં હૈ, વહ અકેલા હૈ, કોઈ ઉસકા શરીક નહીં હૈ, ઔર મૈં ગવાહી દેતા હૂં કિ મુહમ્મદ ﷺ અલ્લાહ કે રસૂલ હૈં.

- મગર ઉસકો પઢને કે લિયે હુકમ ન કરેં, ઈસલિયે કે યહ સખ્ત મુશ્કિલ કા વક્ત હૈ, ખુદા નખ્વાસ્તા વહ પઢનેસે ઈન્કાર કર દે યા મુંહ સે કુછ ઔર નિકલ જાએ. પઢને કે બાદ ઉસને કોઈ બાત કી

તો ફિર તલ્ક़ીન કરેં કિ ઉસકા આખરી કલામ "لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ" હો. *(આલમગીરી)*

- ⍟ તલ્ક़ીન કરનેવાલા નેક ઔર પરહેઝગાર શખ્સ હો.
- ⍟ મુસ્તહબ યહ હૈ કિ ઉસકે પાસ બૈઠકર સૂરએ યાસીન કી તિલાવત કરેં ઔર (કુછ દૂરી પર) લોબાન યા અગરબત્તિયાં સુલગા દેં (તાકિ ખુશ્બૂ હો). *(આલમગીરી)*
- ⍟ મકાન મેં કોઈ તસ્વીર યા કુત્તા ન હો, અગર યહ ચીઝેં હોં તો ફૌરન નિકાલ દી જાયેં કિ જહાં યહ હોતી હૈં રહમત કે મલાઈકા નહીં આતે. નઝઅ્ કે વક્ત અપને ઔર ઉસકે લિયે દુઆએ ખૈર કરતે રહેં.

★ મો'મિન કી રૂહ કૈસે ક़બ્ઝ હોતી હૈ ? ★

અલ્લાહ તઆલા جَلَّ جَلَالُهٗ કુર્આને મજીદ મેં ઈર્શાદ ફ઼ર્માતા હૈ :–

اِنَّ الَّذِيْنَ قَالُوْا رَبُّنَا اللّٰهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوْا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلٰٓئِكَةُ اَلَّا تَخَافُوْا وَلَا تَحْزَنُوْا وَاَبْشِرُوْا بِالْجَنَّةِ الَّتِىْ كُنْتُمْ تُوْعَدُوْنَ ○ نَحْنُ اَوْلِيٰٓؤُكُمْ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَفِى الْاٰخِرَةِ ۚ وَلَكُمْ فِيْهَا مَا تَشْتَهِىْٓ اَنْفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيْهَا مَا تَدَّعُوْنَ ○ نُزُلًا مِّنْ غَفُوْرٍ رَّحِيْمٍ ○

"બેશક ! વહ જિન્હોંને કહા હમારા રબ અલ્લાહ હૈ. ફિર ઉસ પર ક़ાઈમ રહે, ઉન પર (મૌત કે વક્ત) ફિરિશ્તે ઉતરતે હૈં (ઔર યહ કહતે હૈં) કિ તુમ ન ડરો, ન ગ઼મ કરો ઔર ખુશ હો ઉસ જન્નત પર જિસકા તુમ્હેં વાદા દિયા જાતા હૈ, હમ તુમ્હારે દોસ્ત હૈં દુન્યા કી ઝિંદગી મેં ઔર આખિરત મેં ઔર તુમ્હારે લિયે હૈ ઉસમેં જો તુમ્હારા જી ચાહે ઔર તુમ્હારે લિયે ઉસમેં જો માંગો મેહમાની બખ્શનેવાલે મહેરબાન કી તરફ઼ સે." *(સૂ. હા મીમ સજ્દહ, આયત : ૩૦–૩૨)*

ઈસ આયતે મુબારકા કી વઝાહત હમેં હદીષે પાક મેં મિલતી હૈ, હુઝૂરે અકરમ ﷺ ને ફ઼ર્માયા કિ મલકુલ મૌત જબ કિસી નેક ઔર સાલેહ

બંદે કી રૂહ ક़બ્ઝ કરને કે લિયે તશરીફ઼ લાતે હૈં તો ઈસ શાન કે સાથ આતે હૈં કિ ઉન્કે સાથ હસીન ઔર ખૂબસૂરત ચેહરોંવાલે ફિરિશ્તોં કી એક મુક़દ્દસ જમાઅત હોતી હૈ. યહ ફિરિશ્તે જન્નતી કફ઼ન ઔર જન્નતી ખુશ્બૂ લેકર આતે હૈં ઔર હઝરત મલકુલ મૌત عليه السلام અપને નરમ વ શીરીં લહજે મેં યૂં ઈર્શાદ ફ઼ર્માતેં હૈં કિ :–

"اُخْرُجِىْ اَيَّتُهَا النَّفْسُ الطَّيِّبَةُ كَانَتْ فِى الْجَسَدِ الطَّيِّبِ اُخْرُجِىْ حَمِيْدَةً وَّاَبْشِرِىْ بِرُوْحٍ وَّرَيْحَانٍ وَّرَبٍّ غَيْرِ غَضْبَانَ" ی

યા'ની નિકલ જા અય પાક જાન ! જો પાક બદન મેં થી નિકલ, તૂ ક़ાબિલે તઅરીફ઼ હૈ ઔર તૂ રાહત ઔર ખુશ્બૂ ઔર ઉસ રબ કી બશારત હાસિલ કર જો તુઝસે કભી નારાઝ નહીં હોગા. ફિર ફિરિશ્તોં કી મુક़દ્દસ જમાઅત ઉસ રૂહ કો જન્નતી કફ઼ન મેં લેકર આસ્માનોં કી તરફ઼ બુલંદ હોતી હૈ ઔર ઉસકે લિયે આસ્માનોં કે દરવાઝે ખોલ દિયે જાતે હૈં ઔર આસ્માની મલાઈકા કી જમાઅત યહ કહકર ઉસ રૂહે પાક કા ઈસ્તિક़્બાલ કરતી હૈ કિ, "ખુશ આમદેદ ! અય પાક જાન ! જો પાક બદનમેં થી, દાખિલ હો જા, તૂ ક़ાબિલે તઅરીફ઼ હૈ ઔર તુઝ કો રાહત વ રૈહાન ઔર ઉસ રબ કે દીદાર કી બશારત દી જાતી હૈ જો તુઝ પર કભી નારાઝ નહીં હોગા." ફિર ફિરિશ્તોં કે ઈસ નારાહાએ મુબારકબાદ કી ગૂંજ મેં યહ મુબારક રૂહ દરબારે ઈલાહી તક બારયાબ હોતી હૈ. *(મિશ્કાત શરીફ઼)*

★ કાફ઼िર કી રૂહ કૈસે નિકલતી હૈ ? ★

અલ્લાહ કુર્આને મજીદ મેં ઈર્શાદ ફ઼ર્માતા હૈ :–

وَلَوْ تَرٰٓى اِذِ الظّٰلِمُوْنَ فِىْ غَمَرٰتِ الْمَوْتِ وَالْمَلٰٓئِكَةُ بَاسِطُوْٓا اَيْدِيْهِمْ ۚ اَخْرِجُوْٓا اَنْفُسَكُمْ ؕ اَلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُوْنِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ اٰيٰتِهٖ تَسْتَكْبِرُوْنَ ○

"ઔર કભી તુમ દેખો જિસ વક્ત ઝાલિમ મૌત કી સખ્તિયોં મેં ઔર ફિરિશ્તે હાથ ફૈલાએ હુએ હૈં કિ નિકાલો અપની જાન આજ તુમ્હેં ખ્વારી કા અઝાબ દિયા જાએગા, બદલા ઉસકા કિ અલ્લાહ પર જૂઠ લગાતે થે

ઔર ઉસકી આયતોં સે તકબ્બુર કરતે." *(સૂરએ અન્આમ, આયત : ૯૩)*

ચુનાંચે હદીષ શરીફ મેં હૈ કિ મલકુલ મૌત જબ કિસી બુરે ઔર બદ્કાર કી રૂહ ક़બ્ઝ કરને કે લિયે તશરીફ લાતે હૈં તો ઉન્કે સાથ કાલે કાલે ચેહરોંવાલે ડરાવની શક્લવાલે, અઝાબ કે ફરિશ્તોં કી એક જમાઅત હોતી હૈ જિનકે સાથ એક ટાટ હોતા હૈ ઔર મલકુલ મૌત ઉસ બદ્કાર ઈન્સાન કે સરહાને બૈઠકર નિહાયત તલ્ખ ઔર સખ્ત લહજે મેં યહ કહતે હૈં :

"اُخْرُجِیْ اَیَّتُهَا النَّفْسُ الْخَبِیْثَةُ كَانَتْ فِی الْجَسَدِ الْخَبِیْثِ اُخْرُجِیْ ذَمِیْمَةً وَّ اَبْشِرِیْ بِحَمِیْمٍ وَّ غَسَّاقٍ وَّ اٰخَرَ مِنْ شَكْلِهٖ اَزْوَاجٍ"

"નિકલ અય ખબીષ જાન ! જો ખબીષ બદન મેં થી, નિકલ ! તૂ લાઈક़ે મઝમ્મત હૈ ઔર તુઝકો ગર્મ ગર્મ પાની ઔર જહન્નમિયોં કે પીપ ઔર ઈસી તરહ કે ક़िસ્મ–ક़िસ્મ કે અઝાબોં કી વઈદ હૈ."

ફિર અઝાબ કે ફિરિશ્તે ઉસ રૂહ કો જબ જહન્નમી ટાટ મેં લપેટ કર આસ્મનોં કા રૂખ કરતે હૈં તો ઉસકે લિયે આસ્માનોં કે દરવાઝે નહીં ખોલે જાતે ઔર આસ્માનોં કે ફિરિશ્તે ઉસ રૂહ કો યહ કહકર ધુત્કારતે ઔર ફટકારતે હૈં કિ અય ખબીષ જાન ! જો ખબીષ બદન મેં થી, હમ તેરે લિયે ખુશ આમદેદ નહીં કહતે, તૂ વાપસ લૌટ જા, તૂ ક़ાબિલે મઝમ્મત હૈ, ઈસલિયે તેરે લિયે આસ્માનોં કે દરવાઝે નહીં ખોલે જાયેંગે ઔર તૂ ઈસ ક़ાબિલ નહીં કિ દરબારે ઈલાહી તક તેરી રસાઈ ઔર બારયાબી હો સકે. *(મિશ્કાત શરીફ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ગ़ૌર કરેં કિ જબ બંદા નેક હો ઔર નેકિયાં કરના ઉસકી આદત હો તો ઉસ પર ખુસૂસી કરમ હોતા હૈ કિ મૌત કે વક़્ત ઉસે રાહત મિલતી હૈ ઔર ફિરિશ્તે ઉસકા ખૈર મક़્દમ કરતે હૈં ઔર આસ્માનોં મેં મુબારકબાદિયાં ઔર ખુશ ખબરિયાં દી જાતી હૈં. ઔર ખુદા ન કરે ! બંદા અગર બદ્કાર હો, ઝિંદગી મેં ભી મુસીબતેં ઔર મૌત કે વક़્ત ભી ફિરિશ્તોં કી ડરાવની શક્લ ઔર બાદ મૌત ક़બ્ર કે અઝાબ મેં મુબ્તેલા હોના નીઝ ફિરિશ્તોં કી ધુત્કાર વ ફિટકાર કા મુસ્તહિક્ક़ હોતા હૈ. અલ્લાહ કી પનાહ ! માલૂમ હુવા કિ એક મો'મિન કે મરને ઔર એક કાફિર કે મરને મેં ઝમીન વ આસ્માન કે બરાબર ફ઼ર્ક હૈ.

★ વફાત કી ખબર પર ક્યા કરેં ? ★

વફાત કી ખબર પર "اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ" (હમ અલ્લાહ કે હૈં ઔર હમકો ઉસી કી તરફ ફિરના હૈ) પઢેં. અલ્લાહ તઆલાને સાબિરીન કી શાન બયાન ફ઼રમાઈ કિ જબ ઉનકો મુસીબત પહુંચે તો વહ "اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ" પઢતે હૈં. યા'ની વહ બઝાએ બેક़રારી ઔર નાશુક્રી કે યહ કહતે હૈં કિ હમ ખૂદ અપને જાન વ માલ કે માલિક નહીં બલ્કે સબ કુછ અલ્લાહ કી મિલ્ક ઔર ઉસી કે ક़બ્ઝે મેં હૈ.

હર ચીઝ ઉસી કી હૈ અગર માલિક અપની ચીઝ લે લે તો બંદે કો ક્યા શિકાયત ? નીઝ ઉસકા મુસીબત ભેજના હમારે હક્ક़ મેં મસ્લિહત ઔર હિક્મત હૈ. જૈસે મહેરબાન તબીબ બદ્હઝમી મેં ખાને સે રોકતા ઔર ફિર બેહતર દવા દેતા હૈ યા ફિર કળવી દવાએં પિલાતા હૈ જિસસે શિફા હાસિલ હોતી હૈ, ઐસે હી હમારા રબ ઉસકા અચ્છા બદલા અતા ફ઼રમાએગા, અગર યહાં બદલા ન ભી મિલે તો ક્યા હૈ, "وَاِنَّا اِلَیْهِ رَاجِعُوْنَ" હમ તો ઉસી કી તરફ રુજૂઅ્ કરેંગે, વહ જિસમેં રાઝી હમ ભી ઉસી મેં રાઝી, ઉસકી રઝા બેહતરીન જઝા હૈ. યા ઈસકા મતલબ યહ હૈ કિ હમ આખિરત મેં વહાં પહુંચેગે જહાં કોઈ ખતરા ન હોગા ઔર બિલા વાસ્તા હર તરફ઼ ઉસકે ક़બ્ઝે મેં હોંગે. યક़ીનન ! જો કુછ સબ્ર પર વઅ્દે ફ઼રમાએ ગએ હૈં વહાં સબ મિલેંગે ઔર વહાં કી બખ્શિશ કે મુક़ાબિલ યહાં કી મુસીબત કી કોઈ હક़ીક़ત નહીં.

★ જબ રૂહ ક़બ્ઝ હો જાએ ★

- જબ રૂહ પરવાઝ કર જાએ તો એક ચૌળી પટ્ટી કે નીચે સે સર પર લેજા કર ગિરહ દે દેં મુંહ ખુલા ન રહે ઔર નરમી સે આંખેં બંદ કર દેં ઔર ઉંગલિયાં ઔર હાથ પાંવ સીધે કર દેં.
- મૈયત કી આંખેં બંદ કરતે વક़્ત યહ દુઆ પઢેં :–

"بِسْمِ اللّٰهِ وَ عَلٰی مِلَّةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ اَللّٰهُمَّ یَسِّرْ عَلَیْهِ اَمْرَهٗ وَ سَهِّلْ عَلَیْهِ مَا بَعْدَهٗ وَ اَسْعِدْهُ بِلِقَآئِكَ وَ اجْعَلْ مَا خَرَجَ اِلَیْهِ خَیْرًا مِمَّا خَرَجَ عَنْهُ"

અલ્લાહ કે નામ કે સાથ ઔર રસૂલુલ્લાહ (ﷺ) કી મિલ્લત પર, અય અલ્લાહ ! તૂ ઈસકે કામ કો ઈસ પર આસાન કર ઔર ઈસકે બાદ કો ઈસ પર આસાન કર ઔર અપની મુલાક़ાત સે તૂ ઈસે નેક બખ્ત કર ઔર જિસકી તરફ નિકલા (આખિરત) ઈસે ઉસસે બેહતર કર જિસસે (દુન્યા) નિકલા.

⍟ ગુસ્લ ઔર કફન વ દફન મેં જલ્દી કરના ચાહિયે, ખ્વાહ મખ્વાહ ઈતિઝામ યા કિસી કે ભી ઈતિઝાર મેં વક़્ત જાએ ન કિયા જાએ કિ હદીષ મેં ઈસકે હવાલે સે બહુત તાકીદ આઈ હૈ.

★ જનાઝે મેં જલ્દી કરો ★

નબીએ અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા :–

"اَسْرِعُوْا بِالْجَنَازَةِ فَاِنْ تَكُ صَالِحَةً فَخَيْرٌ تُقَدِّمُوْهَا اِلَيْهِ وَاِنْ تَكُ غَيْرَ ذٰلِكَ فَشَرٌّ تَضَعُوْنَهٗ عَنْ رِّقَابِكُمْ"

જનાઝે કો લે જાને મેં જલ્દી કરો ઈસલિયે કે અગર અચ્છા આદમી હૈ તો તુમ ઉસકો બેહતર ઠિકાને પર જલ્દી પહુંચાઓગે ઔર અગર વહ અચ્છા નહીં તો તુમ અપને કાંધોં સે બુરાઈ કા બોઝ દૂર કરોગે. *(મુસ્લિમ શરીફ़)*

ઈસી તરહ એક ઔર રિવાયત હૈ :–

"وَ عَجِّلُوْا بِهٖ فَاِنَّهٗ لَا يَنْبَغِىْ لِجِيْفَةِ مُسْلِمٍ اَنْ تُحْبَسَ بَيْنَ ظَهْرَانَىْ اَهْلِهٖ"

ઔર ઉસકી તૈયારી મેં જલ્દી કરો ક્યોંકિ કિસી મુસલમાન કી લાશ કા ઉસકે ઘરવાલોં કે દરમિયાન પળે રહના મુનાસિબ નહીં હૈ. *(અબૂ દાઊદ શરીફ़, શામી)*

ઈસ તઅ્જીલ (જલ્દી કરને) કી અહમિયત કા અંદાઝા ઈસસે લગાયા જા સકતા હૈ કિ હઝરાતે ફ઼ુક़્હાએ કિરામ ફ઼ર્માતે હૈં કિ અગર કિસી શખ્સ કા જુમ્આ કી સુબ્હ કો ઈંતિકાલ હો જાએ તો મહઝ ઈસ વજહ સે જુમ્આ કી નમાઝ તક જનાઝે મેં તાખીર કરના મકરૂહ હૈ કિ ઉસકી નમાઝે જનાઝા મેં બળા મજમા શરીક હો જાએગા, બલ્કિ જૈસે હી તૈયારી મુકમ્મલ હો નમાઝે જનાઝા પળ્હકર દફ઼ન કર દેના ચાહિયે. *(દુર્રે મુખ્તાર, ૩/૧૩૮)*

- મૈયત કે સારે બદન કો કિસી કપળે સે છુપા દેં ઔર ઉસકો ચારપાઈ યા તખ્ત વગૈરા કિસી ઊંચી ચીઝ પર રખેં. *(આલમગીરી)*
- હદીષ મેં હૈ કિ મૈયત અપને દૈન (ક़ર્ઝ) મેં મુક़ૈયદ હૈ. એક રિવાયત મેં હૈ કિ ઉસકી રૂહ મુઅલ્લક़ રહતી હૈ જબ તક દૈન ન અદા કિયા જાએ. ઈસ લિયે મૈયત કે ઝિમ્મે ક़ર્ઝ યા જિસ ક़िસ્મ કે દૈન હોં જલ્દ અઝ જલ્દ અદા કર દેં.
- પળોસિયોં ઔર ઉસકે દોસ્ત વ અહબાબ કો ઈત્તિલાઅ્ દેં કિ નમાઝિયોં કી કષ્રત હોગી ઔર ઉસકે લિયે દુઆ કરેંગે કિ ઉન પર હક્ક़ હૈ કિ ઉસકી નમાઝ પળ્હેં ઔર દુઆ કરેં. *(આલમગીરી)*
- ઔરત ઈન્તેક़ાલ કર ગઈ ઔર ઉસકે પેટ મેં બચ્ચા હરકત કર રહા હૈ તો બાયેં જાનિબ સે પેટ ચાક કરકે બચ્ચા નિકાલા જાએ ઔર ઔરત ઝિંદા હૈ ઉસકે પેટ મેં બચ્ચા મર ગયા ઔર ઔરત કી જાન પર બની હૈ તો પેટ કાટ કર બચ્ચે કો નિકાલા જાએ ઔર બચ્ચા ઝિંદા હો તો કૈસી ભી તકલીફ઼ હો પેટ કાટ કર બચ્ચે કો નિકાલના જાઈઝ નહીં ! *(આલમગીરી, દુર્રે મુખ્તાર)*

★ માતમ કરના હરામ હૈ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસઊદ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કે નબીએ કરીમ ﷺને ફ઼ર્માયા :–

"لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُوْدَ وَشَقَّ الْجُيُوْبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ"

"વહ શખ્સ હમમેં સે નહીં જિસને રૂખ્સારોં પર ઝર્બ લગાઈ, ગિરેબાન ફ઼ાળે ઔર ઝમાનાએ જાહિલિય્યત કે અલ્ફ઼ાઝ કા ઈસ્તેમાલ કિયા." (ગમ કી વજહ સે) *(બુખારી વ મસ્લિમ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હદીષ શરીફ઼મેં 'لَيْسَ مِنَّا' કા મતલબ યહ હૈ કિ વહ હમારી સુન્નત ઔર તરીક़ે પર નહીં, વહ હમારે દીન પર નહીં ! ઈન અલ્ફ઼ાઝ સે યહ વાઝેહ હો રહા હૈ કિ અહલે ખાના પર લાઝિમ હૈ કિ અફ઼રાદે ખાના (ઘર કે લોગ)મેં કિસી કે ઈન્તેકાલ પર ઝમાનાએ જાહિલિયત કી તરહ માતમ, ગ़મ ન મનાએ કિ ઐસા કરના જાહિલોં કા તરીક़ા હૈ.

મુસીબત કે વક़્ત જિસ શખ્સને ભી અપને રૂખ્સારોં પર તમાચે મારે યા ગિરેબાન ફાળા, યા પગળી કો ઉતાર ફેંકા, અપને સર કો દીવાર પર મારા, બાલ કાટ દિયે, યા ઝમાનએ જાહિલિય્યત કી તરહ હાએ મુસીબત! હાએ હલાકત ! ઈસ તરહ હાએ ! હાએ ! કરતે હુએ સીનાકૂબી કી, યહ સબ દીન સે દૂર હોને કી અલામાત હૈં.

★ ઈઝહારે ગ़મ યૂં કરેં ★

હઝરત ઉસામા બિન ઝૈદ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબીએ કરીમ ﷺ કી સાહિબઝાદીને આપકી તરફ પયગામ ભેજા કિ મેરા બેટા વફાત કે ક़રીબ હૈ આપ તશરીફ લાયેં. નબીએ કરીમ રઉફ વ રહીમ ﷺને સલામ કે સાથ પયગામ ભેજા કિ અલ્લાહ તઆલા જો ચીઝ અતા ફર્માતા હૈ વહ વાપસ ભી લે લેતા હૈ, લિહાઝા સબ્ર કિયા જાએ ઔર ષવાબ કી ઉમ્મીદ કી જાએ. આપકી સાહિબઝાદીને ફિર ક़સમ દેકર પયગામ ભેજા કિ આપ ઝરૂર તશરીફ લાએં. અબ નબીએ કરીમ عليہ الصلوٰۃ والسلام ખળે હુએ, આપકે સાથ હઝરત સઅદ બિન ઉબાદા, હઝરત મઆઝ બિન જબલ, ઉબૈય બિન કઅબ, ઝૈદ બિન ષાબિત رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કે અલાવા ઔર કુછ અફરાદ થે. જબ આપ તશરીફ લાએ તો બચ્ચે કો આપકે સામને લાયા ગયા, બચ્ચે કા સાંસ મુઝતરિબ થા યા'ની વફાત કા વક़્ત બહુત કરીબ થા (આપને જબ ઈસ હાલતમેં દેખા) તો આપકી આંખોંને આંસૂં બહાના શુરૂ કર દિયા. હઝરત સઅદ رضی اللہ عنہ ને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ યહ ક્યા હૈ ? (યા'ની રોને કી ક્યા વજહ હૈ ?) ઈસકે જવાબમેં આપને ફર્માયા, યહ વહ રહમત હૈ જો અલ્લાહ તઆલાને અપને બંદો કે દિલોં મેં ડાલી હૈ. બેશક ! અલ્લાહ તઆલા અપને ઉન બંદોં પર હી રહમ ફર્માતા હૈ જો રહમ કરનેવાલે હોં. *(બુખારી મિશ્કાત)*

મેરે પ્યારે આક़ા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! હુઝૂર ﷺ ખૂદ અપની સાહિબઝાદી હઝરત ઝૈનબ رضی اللہ عنہا કે સાહિબઝાદે હઝરત અલી બિન આસ رضی اللہ عنہ જો હુઝૂર ﷺ કે નવાસે હૈં, ઉનકી વફાત પર અશ્ક બાર હુએ ઔર ફર્માયા કિ યહ ઉસી મહબ્બત કા નતીજા હૈ જો અલ્લાહ

તબારક વ તઆલાને બંદોં કે દિલોં મેં એક દૂસરે કે તઅલ્લુક़ સે ડાલી હૈ. માલૂમ હુવા કિ આંસૂ બહાના અગર દિલી મહબ્બત કે નતીજે મેં હો ઔર ચિલ્લા કર ન હો, નીઝ દિખાવે કે લિયે ભી ન હો તો ન સિર્ફ યહ કિ જાઈઝ બલ્કિ બાઈષે નુઝૂલે રહમત હૈ.

★ ગુસ્લ દેનેવાલે કી ફ઼ઝીલત ★

મૈયત કો ગુસ્લ દેને કા અજ બેપનાહ હૈ બલ્કિ હુઝૂર ﷺ કે ઈર્શાદ કે મુતાબિક़ **મૈયત કો ગુસ્લ દેનેવાલા ગુનાહોં સે ઐસે પાક હો જાતા હૈ જૈસે કિ આજ હી માં કે પેટસે પૈદા હુવા હો.** ગ़રઝે કિ ખુલૂસે દિલ કે સાથ મુર્દે કો નહલાને, કફન દેને, જનાઝા પઢ્હનેસે ઈન્સાન કે તમામ ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હૈં. ચુનાંચે હઝરત અલી كرم اللہ وجہہ الکریم સે રિવાયત હૈ કિ હુઝૂર ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા, **જિસને મૈયત કો ગુસ્લ વ કફન દિયા ઔર ખુશ્બૂ લગાઈ, કાંધા દિયા, ઉસકી નમાઝ પઢ્હી ઔર ઉસકે ઉયૂબ ઝાહિર ન કિયે તો વહ ગુનાહોં સે ઐસે હી પાક હો જાતા હૈ જૈસે પૈદાઈશ કે દિન પાક થા.** *(ઈબ્ને માજા)*

★ મૈયત કો નહાલાને કા તરીક़ા ★

- મૈયત કો નહલાના ફર્ઝે કિફાયા હૈ. *(આલમગીરી)*
- જિસ ચારપાઈ, તખ્ત યા તખ્તે પર નહાલાને કા ઈરાદા હો ઉસકો તીન યા પાંચ યા સાત મર્તબા ધૂની દેં યાની જિસ ચીઝ મેં વહ ખુશ્બૂ (લોબાન યા અગરબત્તી) સુલગતી હો ઉસે ઈતની બાર ચારપાઈ યા તખ્તે વગૈરા કે ગિર્દ (મૈયત કો ઉસ પર લિટાને સે પહલે) ફિરાએં ઔર અબ ઉસ પર મૈયત કો લિટા કર નાફ સે ઘુટનોં તક કિસી કપળે સે છુપા દેં. બેહતર યહ હૈ કિ ચારોં તરફ પર્દા કર લેં, ફિર નહલાનેવાલા અપને હાથ પર કપળા લપેટ કર પહલે ઈસ્તિંજા કરાએ યાની આગે પીછે સે ઉસકા સતર પર પાની ડાલ કર પાક કરે ફિર વુઝૂ કરાએ યાની મુંહ ફિર કોહનિયોં સમેત હાથ ધોએં, ફિર સર કા મસહ કરેં, ફિર પાંવ ધોએં, મૈયત કે વુઝૂ મેં ગટ્ટો તક પહલે હાથ ધોના ઔર કુલ્લી કરના ઔર નાક મેં પાની ડાલના

નહીં હૈ. હાં કપડા યા રૂઈ કી ફુરેરી ભિગો કર દાંતોં, મસૂળોં, હોંટોં ઔર નથનોં પર ફેર દેં ફિર સર ઔર દાળી કે બાલ ગિલે ખીર યા બેસન યા કિસી ઔર પાક ચીઝ સે ઔર કુછ ન મિલે તો સિર્ફ પાની સે ધો દેં.

- ગુસ્લ કા પાની નીમ ગર્મ કર લેં, મુમ્કિન હો તો બેરી કી પત્તી મિલાકર જોશ દેં ઔર છાન લેં.
- મૈયત કો દાઈ કરવટ લિટા કર દાહિને પહલૂ પર સર સે પાંવ તક પાની બહાએં કિ તખ્તે તક પહુંચ જાએ, ફિર બાઈ કરવટ લિટા કર ગુસ્લ દેં તાકિ સબ જગહ પાની પહુંચ જાએ, ફિર પીઠ કી તરફ સહારા દેકર બિઠાયેં ઔર શિકમ ઉપર સે નીચે કી તરફ નર્મી સે મલેં ઔર કુછ નજાસત નિકલે તો સાફ કરેં, વુઝૂ વ ગુસ્લ કા ઈઆદા ન કરેં ! આખિર મેં સર સે પાંવ તક કાફૂર કા પાની બહાએં, ફિર ઉસકે બાદ બદન કો કિસી પાક કપળે સે આહિસ્તા સે પોંછ દેં.
- નહલાનેવાલા શખ્સ બાતહારત હો, બેહતર તો યહ હૈ કિ નહલાનેવાલા મૈયત કા કોઈ ક઼રીબી રિશ્તેદાર હો, વહ ન હો યા નહલાના ન જાનતા હો તો કોઈ ઔર શખ્સ જો અમાનતદાર ઔર પરહેઝગાર હો. *(આલમગીરી)*
- એક મર્તબા સારે બદન પર પાની બહાના ફ઼ર્ઝ હૈ ઔર તીન મર્તબા સુન્નત ! નહલાતે વક્ત ઈસ તરહ લિટાએં જૈસે ક઼બ્ર મેં રખતે હૈં, યા ક઼िબ્લે કી તરફ પાંવ કરેં યા જો આસાન હો કરેં. *(આલમગીરી)*
- નીઝ નહલાનેવાલે કો ચાહિયે કિ બક઼દ્રે ઝરૂરત અઅ્ઝાએ મૈયત કી તરફ નઝર કરે, બિલા ઝરૂરત કિસી ઉઝ્વ કી તરફ ન દેખે. *(જૌહરા)*
- મર્દ કો મર્દ ઔરત ઔરત કો ઔરત ગુસ્લ દે ઔર છોટે લળકે લળ કી (જો હદે શહવત કો ન પહુંચે હોં) કે ગુસ્લ મેં ઈખ્તિયાર હૈ ચાહે મર્દ દે યા ઔરત.
- ઔરત અપને શૌહર કો ગુસ્લ દે સકતી હૈ.
- મર્દ અપની બીવી કો ન નહલા સકતા હૈ ઔર ન હી છૂ સકતા હૈ.

કંધા લગાને, દેખને ઔર ક઼બ્ર મેં ઉતારને કી મુમાનઅત નહીં હૈ, સિર્ફ નહલાને ઔર ઉસકે બદન કો બિલા હાઈલ હાથ લગાને કી મુમાનઅત હૈ. *(દુર્રે મુખ્તાર)*

- ઔરત કા ઈન્તેક઼ાલ હુવા ઔર વહાં કોઈ ઔરત નહીં કે ગુસ્લ દે, તો તયમ્મુમ કરાયા જાએ. ફિર તયમ્મુમ કરાનેવાલા મહરમ હો તો હાથ સે તયમ્મુમ કરાએ ઔર અજનબી હો અગરચે શૌહર હો તો હાથ પર કપળા લપેટ કર ઝમીન પર હાથ મારે ઔર તયમ્મુમ કરાએ. ઔર શૌહર કે સાથ કોઈ અજનબી હો તો કલાઈયોં કી તરફ નઝર ન કરે ઔર શૌહર કો ઈસકી હાજત નહીં. *(દુર્રે મુખ્તાર, આલમગીરી)*
- મર્દ કા ઈંતિક઼ાલ હુવા ઔર ન વહાં કોઈ મર્દ હૈ ન ઉસકી બીવી તો જો ઔરત વહાં હૈ ઉસે તયમ્મુમ કરાએ, ફિર અગર ઔરત મહરમ હૈ યા ઉસકી બાંદી તો તયમ્મુમ મેં હાથ પર કપળા લપેટને કી ઝરૂરત નહીં હૈ ઔર અજનબી હો તો કપળા લપેટ કર તયમ્મુમ કરાએ. *(આલમગીરી)*

★ તયમ્મુમ કરાને કા તરીક઼ા ★

⍟ મૈયત કો તયમ્મુમ કરાને કા તરીક઼ા વહી હૈ જો ઝિંદોં કા હૈ યા'ની મૈયત કો તયમ્મુમ કરાનેવાલા શખ્સ દોનોં હાથોં કી ઉંગલિયાં કુશાદા કરકે ઝમીન યા કિસી ઐસી ચીઝ પર જો ઝમીન કી ક઼िસ્મ સે હો ઉસ પર પહલી ઝર્બ સે દોનોં હથેલિયાં મૈયત કે ચેહરે પર ફેરે, ફિર દૂસરી મર્તબા યૂં હી ઝમીન પર હાથ માર કર દોનોં હથેલિયોં સે ઉસકે એક હાથ કા મસહ કરે, ફિર દૂસરે હાથ કે લિયે જદીદ ઝર્બ દેકર મસહ કરે.

હાથોં કે મસહ મેં બેહતર તરીક઼ા યહ હૈ કિ બાયેં હાથ કે અંગૂઠે કે અલાવા ચાર ઉંગલિયોં કા પેટ દાહિને હાથ કી પુશ્ત પર રખે ઔર ઉંગલિયોં કે સિરોં સે કોહનિયોં તક લે જાએ ઔર ફિર વહાં સે બાયેં હાથ કી હથેલી સે દાહિને હાથ કે પેટ કા મસહ કરતા હુઆ ગટ્ટે તક મલે ઔર બાયેં અંગૂઠે કે પેટ સે દાહિને અંગૂઠે કી પુશ્ત કા મસહ કરે, ફિર યૂં હી દાહિને

હાથ સે બાયેં કા મસહ કરે ઔર ગુબાર પહુંચ ગયા હો તો ભી ઉંગલિયોં કા ખિલાલ કરે ઔર ગુબાર ન પહુંચા હો તો ખિલાલ ફ઼ર્ઝ હૈ.

નોટ : તયમ્મુમ મેં તરતીબ ફ઼ર્ઝ નહીં હૈ પહલે હાથ કા મસહ કરે યા ચેહરે કા હર હાલમેં તયમ્મુમ હો જાએગા.

❐ મર્દ કા સફ઼ર મેં ઈન્તેકાલ હુવા ઔર ઉસકે સાથ ઔરતેં હૈં ઔર કાફ઼िર મર્દ, મગર મુસલમાન મર્દ કોઈ નહીં હૈ, તો ઔરતેં ઉસ કાફ઼िર કો નહલાને કા તરીક़ા બતા દેં કિ વહ નહલા દે ઔર અગર કોઈ મર્દ નહીં, છોટી લળકી હમરાહ હૈ કિ નહલાને કી તાક़ત રખતી હૈ તો યહ ઔરતેં ઉસે સિખા દેં કિ વહ નહલાએ. ઈસી તરહ અગર ઔરત કા ઈન્તેક़ાલ હુવા ઔર કોઈ મુસલમાન ઔરત નહીં ઔર કાફ઼िરા મૌજૂદ હૈ તો ઉસ કાફ઼िરા કો ગુસ્લ કી તા'લીમ કરે ઔર ઉસસે નહલવાએ, યા છોટા લળકા ઈસ ક़ાબિલ હો કિ નહલા સકે તો ઉસે બતાએ ઔર વહ નહલાએ. *(આલમગીરી)*

❐ ઐસી જગહ ઈન્તેક़ાલ હુવા કે પાની વહાં નહીં મિલતા તો તયમ્મુમ કરાએં ઔર નમાઝ પળ્હેં ઔર નમાઝ કે બાદ અગર ક़બ્લે દફ઼ન પાની મિલ જાએ તો નહલા કર નમાઝ કા ઈઆદા કરેં. *(આલમગીરી, દુર્રે મુખ્તાર)*

❐ મૈયત કા બદન અગર ઐસા હો ગયા કિ હાથ લગાને સે ખાલ ઉધળેગી તો હાથ ન લગાયેં સિર્ફ઼ પાની બહા દેં. *(આલમગીરી)*

❐ કિસી મુસલમાન કા આધે સે ઝયાદા ધળ મિલા તો ગુસ્લ વ કફ઼ન દેંગે ઔર જનાઝે કી નમાઝ પળેંગે ઔર નમાઝ કે બાદ વહ બાકી ટુકળા ભી મિલા તો ઉસ પર દોબારા નમાઝ ન પળ્હેંગે ઔર આધા ધળ મિલા તો અગર ઉસમેં સર ભી હૈ જબ ભી યહી હુકમ હૈં ઔર અગર સર ન હો ઔર તૂલ મેં સર સે પાંવ તક દાહિના યા બાયાં એક જાનિબ કા હિસ્સા મિલા તો ઈન દોનોં સૂરતોં મેં ન ગુસ્લ હૈ, ન કફ઼ન, ન નમાઝે બલ્કિ એક કપળે મેં લપેટ કર દફ઼ન કર દેં. *(આલમગીરી, દુર્રે મુખ્તાર)*

❐ મુર્દા મિલા ઔર યહ નહીં માલૂમ કિ મુસલમાન યા કાફ઼िર હૈ તો ઉસકી વઝ્અ્ ક़તઅ્ મુસલમાન કી હી યા કોઈ અલામત ઐસી હો જિસસે મુસલમાન હોના ષાબિત હૈ યા મુસલમાનોં કે મોહલ્લે મેં મિલા તો ગુસ્લ દેં ઔર નમાઝે પળ્હેં, વરના નહીં. *(આલમગીરી)*

❐ લળકા **પૈદા હોકર મર ગયા,** ઉસકા ભી ગુસ્લ વાજિબ હૈ, ચાહિયે કિ ઉસકા નામ રખેં ઔર ગુસ્લ દેકર **નમાઝ પળ્હેં.** ઔર જો બચ્ચા **મુર્દા પૈદા હુવા** યા કચ્ચા પૈદા હુવા હૈ યાની ઉસકે અઅ્ઝા દુરુસ્ત નહીં હુએ ઉસકો ભી ગુસ્લ દેં ઔર નામ રખેં ઔર કપળેં મેં લપેટ કર દફ઼ન કરેં, **ઉસ પર નમાઝેં જનાઝા નહીં** હૈ.

★ મૈયત કો કફ઼ન દેના ફ઼ર્ઝે કિફ़ાયા હૈ ★

હુઝૂર ﷺને ફ઼ર્માયા, અપને મુર્દોં કો સફ઼ેદ કપળોં મેં કફ઼નાઓ, અચ્છા હોના ચાહિયે યા'ની મર્દ ઈદૈન વ જુમ્આ કે લિયે જૈસે કપળે પહનતા થા ઔર ઔરત જૈસે કપળે પહન કર મૈકે જાતી થી ઉસ ક़ીમત કા હોના ચાહિયે.

હદીષ શરીફ઼ મેં હૈ કિ મૈયત કો અચ્છા કફ઼ન દો કિ વહ આપસ મેં મુલાક़ાત કરતે હૈં ઔર અચ્છે કફ઼ન સે ખુશ હોતે હૈં. *(મુનિયહ વ રદ્દુલ મુહતાર)*

મર્દ કો તીન કપળોં મેં ઔર ઔરત કો પાંચ કપળોં મેં કફ઼ન દેના સુન્નત હૈ. તફ઼સીલ યૂં હૈ :–

૦૧. ઈઝાર સર સે લેકર પાંવ તક.

૦૨. ચાદર, જો ઈઝાર સે એક હાથ બળી હો ઉસકો લિફ઼ાફ઼ા ભી કહતે હૈં.

૦૩. કુર્તા, ગલે સે લેકર પાંવ તક જિસ મેં ન આસ્તીન હોં ન કલિયાં હોં ઉસકો કફ઼ની યા કમીઝ કહતે હૈં.

નોટ : યહ તીનોં કપળે મર્દ વ ઔરત દોનોં કે કફ઼ન મેં યક્સા હોતે હૈં.

☆ ઔરત કે કફ઼ન મેં દો કપળે જો ઝયાદા હૈં એક ઓળ્હની જો તીન હાથ લંબી હો, દૂસરા સીના બંદ જો સીને સે લેકર રાનોં તક હો.

☆ કફને ઝરૂરત દોનોં કે લિયે હૈ કિ જો મયસ્સર આએ ઔર કમ અઝ કમ ઈતના હો કિ સારા બદન ઢક જાએ. *(દુર્રે મુખ્તાર, આલમગીરી)*

☆ લિફાફા યાની ચાદર કી મિક્દાર યહ હૈ કિ મૈયત કે ક્દ સે ઉસકા ક્દ દરાઝ હો કિ ઉસે સર ઔર પૈર દોનોં કી તરફ સે બાંધ સકેં ઔર ઈઝાર યા'ની તેહબંદ ચોટી સે ક્દમ તક ઔર ક્મીસ જિસકો કફની કહતે હૈં ગર્દન સે ઘુટનોં કે નીચે તક ઔર યહ આગે ઔર પીછે દોનોં તરફ સે બરાબર હો.

☆ મર્દ કી કફની મૂંઢે પર ફાળેં ઔર ઔરત કે લિયે સીને કી તરફ. *(આલમગીરી)*

★ કફન કી તફસીલ એક નઝર મેં ★

નામપાર્યા	તૂલ	અર્ઝ	અંદાઝન પૈમાઈશ	કૈફિયત
ઈઝાર	૨–ગઝ	૧–ગઝ સે ૨–ગઝ	સર સે પાંવ તક	૧૪ યા ૧૫ યા ૧૬ ગિરહ અર્ઝ કા કપળા હો તો ડેઢ પાટ મેં હોગા
લિફાફા	૨–ગઝ	૧–ગઝ સે ૨–ગઝ	ઈઝાર સે ચાર ગિરહ ઝાઈદ	,, ,,
ક્મીસ યા કફની	૨–ગઝ	૧–ગઝ	કંધે સે નિસ્ફ સાક્ તક	૧૪ ગિરહ યા એક ગઝ કી તૈયાર હોતી હૈ, દો બરાબર હિસ્સે કરકે ઔર ચાક ખોલ કર ગલે મેં ડાલતે હૈં.
સીનાબંદ	૨–ગઝ	૧–ગઝ	ઝેરેબગલસેઘુટનોંતક	,, ,,
સર બંદ	૧–ગઝ	૧૨–ગિરહ	જંહા તક આ જાવે	સર કે બાલ દો હિસ્સા કરકે ઔર ઉસમેં લપેટ કર દાઈ બાઈ જાનિબ સીને કે રખે જાતે હૈં

★ કફન પહનાને કા તરીક્ા ★

કફન પહનાને કા તરીક્ા યહ હૈ કિ મૈયત કો ગુસ્લ દેને કે બાદ બદન કિસી પાક કપળે સે આહિસ્તા પોંછ લેં કિ કફન તર ન હો, કફન કો એક યા તીન યા પાંચ યા સાત બાર ધૂની દેકર ઈસ તરહ બિછાયેં કિ પહલે

બળી ચાદર, ફિર તહબંદ, ફિર કફની, ક્મીસ ઈસ તરહ બિછાયેં કિ ઉસકા ઉપરવાલા સિરા લપેટ કર મૈયત કે સર રખને કી જગહ પર રખ દેં તાકિ જબ મૈયત કો કફન પહનાને કે લિયે ઉસ પર લિટાયા જાએ તો ક્મીસ કા ઉપરી હિસ્સા મૈયત કે સીને કી તરફસે પહના દિયા જાએ. ઈસ તરહ ક્મીસ કા એક સિરા મૈયત કે નીચે પહલે હી રહા ઔર અબ દૂસરા સિરા મૈયત કે સર સે નિકાલ કર સીને પર ડાલ દિયા ગયા યાની ક્મીસ પહના દી ગઈ.

સર ઔર દાળ્હી ઔર તમામ બદન પર ખુશ્બૂ મલે ઔર સજદા કરને કી જગહોં યાની પેશાની, નાક, દોનોં હથેલિયોં, દોનોં ઘુટનોં, દોનોં ક્દમોં પર કાફૂર લગાયેં ફિર ઈઝાર યાની તહબંદ લપેટ દેં પહલે બાયેં જાનિબ ફિર દાયેં જાનિબ સે ફિર લિફાફા લપેટ દેં, પહલે બાયેં તરફ સે ફિર દાહને તરફ સે તાકિ દાહિના ઉપર રહે ઔર સર ઔર પૈર કી તરફ સે ઝાઈદ નિકલા હુઆ કપળે કા હિસ્સા અપની મુટ્ઠી મેં સમેટ કર બાંધ દેં. ઈસી તરહ મૈયત કે પેટ ભી બાંધ દિયા જાએ તાકિ કફન કે ઉળને કા અંદેશા ન રહે.

ઔરત કો કફની પહના કર ઉસકે બાલ કે દો હિસ્સે કરકે કફની કે ઉપર સીને પર ડાલ દેં ઔર ઓઢની પીઠ કે આધે હિસસે કે નીચે સે બિછા કર સરહાને પહલે હી લાકર રખ દેં ફિર મૈયત કો ઉસ પર લિટા કર ક્મીસ પહના દેં ઔર ઓઢની કા આધા હિસ્સા લાકર મૈયત કે મુંહ પર મિખ્લ નક્ાબ ડાલ દેં કિ સીને પર રહે કિ ઉસકી લંબાઈ આધી પીઠ સે સીને તક રહે ઔર ચોળાઈ એક કાન કી લૌ સે દૂસરે કાન કી લૌ તક રહે ફિર બદસ્તૂર ઈઝાર વ લિફાફા લપેટ દેં, ફિર સબસે ઉપર સીનાબંદ સીને કે ઉપર સે રાન તક લાકર બાંધ દેં. *(આલમગીરી, દુર્રે મુખ્તાર)*

⍟ મુર્દે કે કફન પર ઈત્ર વગૈરા મલેં ઔર એસી ખુશ્બૂ ન લગાયેં જિસમેં ઝાફરાન મિલા હો, ક્યોંકિ યહ મર્દોં કે લિયે જાઈઝ નહીં અલબત્તા ઔરતોં કે લિયે જાઈઝ હૈ.

⍟ કફન પર અહદ નામા ઔર મૈયત કે સીને ઔર પેશાની પર "بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ" લિખના જાઈઝ હૈ કિ ઈસસે મગફિરત કી ઉમ્મીદ હૈ.

એક શખ્સને ઈસકી વસીયત કી થી ઈંતિક़ાલ કે બાદ સીને ઔર પેશાની પર બિસ્મિલ્લાહ શરીફ લિખ દી ગઈ ફિર કિસી ને ઉન્હેં ખ્વાબ મેં દેખા, હાલ પૂછા, કહા જબ મૈં ક़બ્ર મેં રખા ગયા, અઝાબ કે ફિરિશ્તે આએ, ફિરિશ્તોંને જબ પેશાની પર બિસ્મિલ્લાહ શરીફ દેખી કહા તૂ અઝાબ સે બચ ગયા. *(દુર્રે મુખ્તાર)*

યૂં ભી હો સકતા હૈ કિ પેશાની પર બિસ્મિલ્લાહ શરીફ લિખેં ઔર સીને પર કલિમએ તૈયિબા :–

"لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم"

મગર નહલાને કે બાદ કફન પહનાને સે પેશ્તર કલ્મે કી ઊંગલી સે લિખેં, રોશનાઈ સે નહીં. *(રદ્દુલ મુહતાર)*

★ જનાઝા લે ચલને કા તરીક़ા ★

જનાઝા લે ચલને કા મસ્નૂન તરીક़ા યહ હૈ કિ ચાર શખ્સ ચારોં પાએ પકળ કર જનાઝા ઉઠાયેં, એક એક પાયા એક શખ્સ લે ઔર અગર દો શખ્સોંને જનાઝા ઉઠાયા, એક સરહાને એક પાંયતી તો **બિલા ઝરૂરત મકરૂહ** હૈ ઔર ઝરૂરત સે હો મષલન્ જહ તંગ હૈ તો હરજ નહીં.

છોટા બચ્ચા શીરખ્વાર યા અભી દૂધ છોળા હૈ યા ઉસસે કુછ બળા, ઉસકો અગર એક શખ્સ હાથ પર ઉઠા કર લે ચલે તો હરજ નહીં ઔર યકે બાદ દીગરે લોગ હાથોં હાથ લેતે રહેં ઔર અગર ઉસસે બળા જનાઝા હો તો ચારપાઈ પર લે જાયેં. *(ગુનિયહ, આલમગીરી)*

- જનાઝે કો કંધા દેના ઈબાદત હૈ.
- જનાઝા લે ચલને મેં સરહાના આગે હોના ચાહિયે.
- મસ્નૂન તરીક़ા યહ હૈ કિ પહલે દાહિને સરહાને કંધા દે ફિર દાઈ પાંયતી, ફિર બાયેં સરહાને ફિર બાઈ પાંયતી ઔર હર તરફ દસ દસ ક़દમ ચલે તો કુલ ચાલીસ ક़દમ હુએ, કિ **જો ચાલીસ ક़દમ જનાઝા લે ચલે ઉસકે ચાલીસ કબીરા ગુનાહ મિટા દિયે જાયેંગે નીઝ જો જનાઝે કે ચારોં પાંવ કો કંધા દે અલ્લાહ**

તઆલા ઉસકી ગ़ફીનન ! મગફિરત ફર્મા દેગા. *(જૌહરા, આલમગીરી)*

- જનાઝા દરમિયાની રફ્તાર સે લે જાયેં, ઈસ તરહ ન લે જાયેં કિ મૈયત કો ઝટકા લગે, સાથ જાનેવાલોં કે લિયે અફ઼ઝલ યહ હૈ કિ જનાઝે સે પીછે ચલેં. *(આલગમીરી)*
- જનાઝે કે સાથ પૈદલ ચલના અફ઼ઝલ હૈ. ઔર સવારી પર હો તો આગે ચલના મકરૂહ હૈ ઔર અગર આગે હો તો જનાઝે સે દૂર હો. *(આલમગીરી)*
- જનાઝે કે સાથ ચલનેવાલોં કો ખામોશ ચલના ચાહિયે, અપની મૌત ઔર અહવાલે ક़બ્ર કો પેશે નઝર રખેં. *(દુર્રે મુખ્તાર)*
- જનાઝા જબ તક રખ ન દિયા જાએ બૈઠના મકરૂહ હૈ ઔર રખને કે બાદ બેઝરૂર ખળા ન રહે ઔર અગર લોગ બૈઠે હોં ઔર નમાઝ કે લિયેં વહાં જનાઝા લાયા ગયા તો જબ તક રખા ન જાએ ખળે ન હોં. *(આલમગીરી, દુર્રે મુખ્તાર)*
- જનાઝા આળા રખેં કિ દાઈ કરવટ ક़िબ્લે કો હો. *(આલમગીરી)*
- જો શખ્સ જનાઝે કે સાથ હો, ઉસે બગ़ૈર જનાઝા પળ્હે વાપસ નહીં હોના ચાહિયે ઔર નમાઝ કે બાદ ઔલિયાએ મૈયત (મૈયત કે ઘરવાલોં) સે ઈજાઝત લેકર વાપસ હો સકતા હૈ ઔર દફ઼ન કે બાદ ઈજાઝત કી ઝરૂરત નહીં. *(આલમગીરી)*
- જનાઝે કે સાથ ચલનેવાલોં કો દુન્યા કી બાતેં કરના, હંસના મના હૈ. *(દુર્રે મુખ્તાર)*

★ ઉહદ પહાળ સે દોગુના ષવાબ ★

હુઝૂર સરવરે કાયનાત عليه الصلوٰة والسلام ને ફર્માયા કિ જો કોઈ મુસલમાન મર જાએ ઔર ખળે હોકર ઐસે ચાલીસ આદમી ઉસકે જનાઝા કી નમાઝ પળ્હ લેં જો અલ્લાહ તઆલા કે સાથ કિસી કો શરીક ન કરતે હોં તો અલ્લાહ તઆલા ઉનકી સિફારિશ મૈયત કે હક્ક़ મેં ફર્માએગા. *(મુસ્લિમ શરીફ)*

❒ જો શખ્સ ઈમાન કે સાથ ષવાબ સમઝતે હુએ જનાઝા કે સાથ ચલા ઔર નમાઝ પઢ્હને ઔર દફન સે ફારિગ હોને તક ઉસકે સાથ રહા, ઉસકો દો ક़ીરાત યાની દો હિસ્સે ષવાબ મિલેગા. હર ક़ીરાત ઉહદ પહાળ કે બરાબર હોગા. ઔર જો જનાઝા કી નમાઝ પઢ્હકર દફન સે પહલે વાપસ હો ગયા તો વહ એક ક़ીરાત ષવાબ લેકર વાપસ હુઆ. *(બુખારી શરીફ)*

❒ જનાઝા કી નમાઝ ફર્ઝે કિફાયા હૈ કિ એકને ભી પઢ્હ લિયા તો ફર્ઝ અદા હો જાતા હૈ. લેકિન ! જિસ ક़દર ભી ઝયાદા આદમી હો ઉસી ક़દર મૈયત કે હક્ક़ મેં અચ્છા હૈ, ક્યોંકિ યહ માલૂમ નહીં કિ કિસ કી દુઆ લગ જાએ ઔર ઉસકી મગફિરત હો જાએ. વૈસે બેહતર યહ હૈ કિ નમાઝે જનાઝા મેં કમ અઝ કમ તીન સફ કરેં કિ હદીષ મેં હૈ કિ **જિસકી નમાઝે જનાઝા તીન સફોંને પઢ્હી ઉસકી મગફિરત હો જાએગી** ઔર અગર કુલ સાત હી આદમી હો તો એક ઈમામ હો ઔર તીન પહલી સફ મેં ઔર દો દૂસરી સફ મેં ઔર એક તીસરી સફ મેં. *(ગુનિયહ વ બહાર)*

❒ હર મુસલમાન કી નમાઝે જનાઝા પઢ્હી જાએગી. અગર્ચે વહ કૈસા હી ગુનહગાર મુરતકિબે કબાઈર હો, સિવાએ ઈસ ક़िસ્મ કે ગુનેહગારોં કે જો બાગી ઈમામે બરહક્ક़ કી બગાવત મેં ક્ષળે ઔર ઉસી બગાવત કી હાલત મેં મારા જાએ, ડાકૂ કે ડાકા ડાલા ઔર મારા ગયા, જિસને કઈ આદમિયોં કો ગલા ઘોંટ કર માર ડાલા, જિસને અપને માં બાપ કો મારા ડાલા, ઐસે લોગોં કી નમાઝે જનાઝા ન પઢ્હી જાએ. *(આલમગીરી, દુર્રે મુખ્તાર)*

★ ઈમામત કા હક્ક़દાર કૌન ? ★

નમાઝે જનાઝા મેં ઈમામત કા હક્ક મુંદરજા ઝૈલ અફ્રાદ કો હૈ :–

❍ બાદશાહે ઈસ્લામ ❍ ક़ાઝિયે શરઅ ❍ ઈમામે જુમ્આ
❍ ઈમામે મોહલ્લા ❍ ઔલિયાએ મૈયત

ઔરતોં ઔર નાબાલિગોં કો કિસી ભી ઈમામત કા હક્ક़ નહીં. *(દુર્રે મુખ્તાર)*

★ નમાઝે જનાઝા કૈસે પઢ્હેં ? ★

નમાઝે જનાઝા કી સેહત કે લિયે શર્ત હૈ કિ જનાઝા સામને હો ઔર ઝમીન પર રખા હો. યાની કિસી જાનવર વગૈરા પર લદા હુઆ ન હો, મુસ્તહબ યહ હૈ કિ મૈયત કે સીને કે સામને ઈમામ ખળા હો ઔર મૈયત સે દૂર ન હો.

ફાયદા : જનાઝે મેં પિછલી સફ કો તમામ સફોં પર ફઝીલત હૈ. *(દુર્રે મુખ્તાર)*

★ નમાઝે જનાઝા કી નિય્યત ★

"نَوَيْتُ اَنْ اُصَلِّيَ لِلّٰهِ تَعَالٰى صَلٰوةَ الْجَنَازَةِ اَلثَّنَآءُ لِلّٰهِ تَعَالٰى وَالدُّعَآءُ لِهٰذَا الْمَيِّتِ اِقْتَدَيْتُ بِهٰذَا الْاِمَامِ مُتَوَجِّهًا اِلٰى جِهَةِ الْكَعْبَةِ الشَّرِيْفَةِ"

નોટ : અગર મૈયત ઔરત હૈ તો "لِهٰذَا الْمَيِّتِ" કે બજાએ "لِهٰذِهِ الْمَيِّتِ" કહા જાએ. અગર અરબી ઝબાન મેં નિયત ન યાદ હો તો યૂં કહે, "નિય્યત કી મૈંને નમાઝે જનાઝા કી અલ્લાહ તઆલા કે લિયે ઔર દુઆ કી ઈસ મૈયત કે લિયે પીછે ઈસ ઈમામ કે રૂખ મેરા કા'બા શરીફ કી તરફ."

નોટ : ઈમામ લફ્ઝ "પીછે ઈસ ઈમામ કે" ન કહે.

નિય્યત કરકે દોનોં હાથ મિષ્લ તકબીરે તહરીમા કે કાનોં તક ઉઠા કર અલ્લાહુ અકબર કહતા હુઆ મિષ્લ આમ નમાઝોં કે બાંધ લે ઔર ષના પઢ્હેં યા'ની :–

"سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَ بِحَمْدِكَ وَ تَبَارَكَ اسْمُكَ وَ تَعَالٰى جَدُّكَ وَ جَلَّ ثَنَآؤُكَ وَ لَا اِلٰهَ غَيْرُكَ"

ફિર બગૈર હાથ ઉઠાએ "اَللّٰهُ اَكْبَرُ" કહે ઔર દુરૂદ શરીફ પઢ્હે, બેહતર વહી દુરૂદ હૈ જો નમાઝ મેં પઢ્હા જાતા હૈ :–

"اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّ عَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلٰى سَيِّدِنَا اِبْرَاهِيْمَ وَ عَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَّ عَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلٰى سَيِّدِنَا اِبْرَاهِيْمَ وَ عَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَا اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ"

અગર ઉસકે અલાવા કોઈ ઔર દુરૂદ શરીફ પઢના જાને તો ભી કોઈ હરઝ નહીં. ફિર બગૈર હાથ ઉઠાએ "اَللّٰهُ اَكْبَرُ" "અલ્લાહુ અકબર" કહ કર અપને ઔર મૈયત કે લિયે ઔર તમામ મો'મિનીન વ મો'મિનાત કે લિયે અરબી ઝબાન મેં વહ દુઆએં પઢે જો અહાદીષે મુબારકા મેં આઈ હૈં.

❑ **અગર મૈયત બાલિગ મર્દ યા ઔરત હો તો યહ દુઆ પઢે :-**

"اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَ مَيِّتِنَا وَ شَاهِدِنَا وَ غَآئِبِنَا وَ صَغِيْرِنَا وَ كَبِيْرِنَا وَ ذَكَرِنَا وَ اُنْثَانَا اَللّٰهُمَّ مَنْ اَحْيَيْتَهٗ مِنَّا فَاَحْيِهٖ عَلَى الْاِسْلَامِ وَ مَنْ تَوَفَّيْتَهٗ مِنَّا فَتَوَفَّهٗ عَلَى الْاِيْمَانِ"

તર્જુમો : "અય અલ્લાહ ! તૂ હમારે ઝિંદા કો બખ્શ દે ઔર હમારે મુર્દો કો ઔર હમારે હાઝિરોં કો ઔર હમારે ગાયબોં કો ઔર હમારે છોટોં કો ઔર હમારે બળોં કો ઔર હમારે મર્દો ઔર હમારી ઔરતોં કો. અય અલ્લાહ ! હમમેં સે તૂ જિસે ઝિંદા રખે તો ઉસે ઈસ્લામ પર ઝિંદા રખ ઔર હમમેં સે તૂ જિસે મૌત દે તો ઉસે ઈમાન પર મૌત દે.

❑ **અગર મૈયત નાબાલિગ લળકા હો તો યહ દુઆ પઢે :-**

"اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ لَنَا فَرَطًا وَّ اجْعَلْهُ لَنَا اَجْرًا وَّ ذُخْرًا وَّ اجْعَلْهُ لَنَا شَافِعًا وَّ مُشَفَّعًا"

તર્જુમો : "અય અલ્લાહ ! ઈસ બચ્ચે કો તૂ હમારે લિયે પહલે સે જાકર ઈન્તેઝામ કરનેવાલા બના ઔર ઈસકો હમારે લિયે અજર વ ઝખીરા ઔર સિફારિશ કરનેવાલા ઔર સિફારિશ મન્ઝૂર કિયા હુવા બના દે."

❑ **અગર મૈયત નાબાલિગ લળકી હો તો યહ દુઆ પઢે :-**

"اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهَا لَنَا فَرَطًا وَّ اجْعَلْهَا لَنَا اَجْرًا وَّ ذُخْرًا وَّ اجْعَلْهَا لَنَا شَافِعَةً وَّ مُشَفَّعَةً"

તર્જુમો : "અય અલ્લાહ ! ઈસ બચ્ચી કો તૂ હમારે લિયે પહલે સે જાકર ઈન્તેઝામ કરનેવાલી ઔર સિફારિશ કરનેવાલી ઔર સિફારિશ કુબૂલ કી જાનેવાલી બના દે."

ફિર અલ્લાહુ અકબર કહેં, ઈસ મર્તબા ભી હાથ ન ઉઠાયેં, ઈસ ચૌથી તકબીર કહતે હી બિના કુછ પઢેં હાથ ખોલ કર સલામ ફેરેં. ખ્યાલ રહે કિ સલામ મેં મૈયત ઔર ફિરિશ્તોં ઔર હાઝિરીને નમાઝ કી નિય્યત રહે.

❑ તકબીર વ સલામ કો ઈમામ જહર કે સાથ કહે, બાકી તમામ ચીઝેં આહિસ્તા પઢે.

★ નમાઝે જનાઝા કે અરકાન ★

નમાઝે જનાઝા મેં **દો ફરાઈઝ** હૈં :- (૧) ચાર તકબીરેં (૨) કિયામ.

લેકિન ઈમામ બીમાર થા ઉસને બૈઠકર નમાઝ પઢાઈ ઔર મુક્તદિયોંને ખળે હોકર પઢી તો નમાઝ હો ગઈ.

★ સુનને મુઅક્કદા ★

નમાઝે જનાઝા મેં સુનને મુઅક્કદા તીન હૈં :-

❍ અલ્લાહ તઆલા કી ષના ❍ દુરૂદ શરીફ ❍ મૈયત કે લિયે દુઆ

અગર કોઈ શખ્સ નમાઝે જનાઝા મેં ઐસે વક્ત પહુંચા કિ બઅઝ તકબીરેં છૂટ ગયીં તો વહ અપની છૂટી હુઈ તકબીરેં ઈમામ કે સલામ ફેરને કે બાદ કહે ઔર અગર યહ ડર હો કિ દુઆએં પૂરી કરને સે પહલે લોગ મૈયત કો કંધે તક ઉઠા લેંગે તો સિર્ફ તકબીર કહ લે, દુઆએં ન પઢેં. *(દુર્રે મુખ્તાર)*

જો શખ્સ ચોથી તકબીર કે બાદ આયા તો જબ તક ઈમામને સલામ ન ફેરા હો નમાઝ મેં શામિલ હો જાએ ઔર ઈમામ કે સલામ ફેરને કે બાદ હી અપની છૂટી હુઈ તકબીરેં યા'ની "અલ્લાહુ અકબર" કહ લે. *(દુર્રે મુખ્તાર)*

★ નમાઝે જનાઝા કે અહમ મસાઈલ ★

- મસ્જિદ મેં નમાઝે જનાઝા મુત્લક़ન મકરૂહે તહરીમી હૈ ખ્વાહ મૈયત મસ્જિદ કે અંદર હો યા બાહર.
- જુમ્આ કે દિન કિસી શખ્સ કા ઈન્તેક़ાલ હુવા તો જુમ્આ સે પહલે તજહીઝ વ તક્ફીન હો સકે તો પહલે હી કર લેં, ઈસ ખ્યાલ સે રોક રખના કિ જુમ્આ કે બાદ મજમા ઝયાદા હોગા, મકરૂહ હૈ. *(રદ્દુલ મુહતાર)*
- મૈયત કો બગૈર નમાઝે જનાઝા પઢે દફ્ન કર દિયા ઔર મિટ્ટી ભી દે દી ગઈ તો અબ ઉસકી क़બ્ર પર નમાઝે જનાઝા પઢેં, જબ તક ફટને કા ગુમાન ન હો ઔર અગર મિટ્ટી ન દી ગઈ હો તો નિકાલેં ઔર નમાઝ પઢકર દફ્ન કરેં. *(દુર્રે મુખ્તાર)*
- મુસલમાન કા બચ્ચા ઝિંદા પૈદા હુવા ફિર મર ગયા તો ઉસકો ગુસ્લ વ કફ્ન દેંગે ઔર ઉસકી નમાઝ પઢેંગે, ઔર અગર **મરા હુઆ પૈદા હો તો** વૈસે હી નહલા કર એક પાક કપડે મેં લપેટ કર દફ્ન કર દેંગે. ઉસકે લિયે ન સુન્નત તરીક़े પર ગુસ્લ વ કફ્ન હૈ ઔર **ન હી નમાઝે જનાઝા.**
- જો બચ્ચા સર કી જાનિબ સે પૈદા હુવા ઔર સીના નિકલને તક ઝિંદા રહા ફિર મર ગયા તો વહ ઝિંદા માના જાએગા ઔર જો પાંવ કી તરફ સે પૈદા હુવા ઔર કમર નિકલને તક ઝિંદા રહા ફિર મરા તો ઝિંદા માના જાએગા. *(દુર્રે મુખ્તાર)*
- બચ્ચા ચાહે ઝિંદા પૈદા હો યા મરા યા પૂરા બના હો યા અધૂરા હર સૂરત મેં **ઉસકા નામ રખા જાએ** ઔર ક़યામત કે દિન ઉસકા હશ્ર હોગા. *(દુર્રે મુખ્તાર)*

★ क़બ્ર કી હક़ીક़ત ★

"اَلْقَبْرُ رَوْضَةٌ مِّنْ رِّيَاضِ الْجَنَّةِ اَوْ حُفْرَةٌ مِّنْ حُفَرِ النَّارِ" "क़બ્ર જન્નત કા એક બાગ હૈ યા જહન્નમ કા એક ગઢ્હા."

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો! ઈસ હદીષે પાક કા મતલબ યહ હૈ કિ આમાલે હસના કે ઝરીઆ તુમ અપની क़બ્ર કો બાગે જન્નત બના સકતે હો ઔર આમાલે બદ્ તુમ્હારી क़બ્ર કો જહન્નમ કા એક હિસ્સા બના સકતે હૈં. લિહાઝા નેક અમલ કરકે અપની क़બ્રો કો જન્નત કા બાગ બનાઓ, બુરે અમલ કરકે અપની क़બ્રો કો જહન્નમ કા ગઢ્હા હોને સે બચાઓ.

★ क़બ્ર કી क़िસ્મેં ઔર નાપ ★

क़બ્ર કી લંબાઈ મૈયત કે બરાબર હો ઔર ચોળાઈ આધે क़દ કી ઔર ગહરાઈ કમ સે કમ નિસ્ફ़ क़દમ કી. બેહતર યહ હૈ કિ ગહરાઈ ભી क़દ કે બરાબર હો ઔર મુતવસ્સિત દર્જા યહ હૈ કિ સીને તક હો. *(રદ્દુલ મુહતાર)*

લહદ : વહ હૈ કિ क़બ્ર તૈયાર કરને કે બાદ ઉસમેં क़िબ્લે કી તરફ મૈયત કે રખને કી જગહ મિષ્લ નહર ખોદે, ઉસે બગલી ભી કહતે હૈં.

સંદૂક़ : વહ હૈ કિ क़બ્ર તૈયાર કરને કે બાદ क़બ્ર કી લંબાઈ મેં મિષ્લ નહર દરમિયાને क़બ્ર મૈયત રખને કી જગહ ખોદેં.

લહદ સુન્નત હૈ લેકિન ઝમીન નર્મ હો તો સંદૂક મેં હરજ નહીં હૈ. વાઝેહ હો કિ क़બ્ર કી નાપ લહદ યા સંદૂક़ સે લી જાતી હૈ ન કિ જહાં સે ખોદના શુરૂ કિયા વહાં સે આખિર તક.

★ મુર્દે કો દફ્ન કરને કા તરીક़ા ★

મૈયત કો દફ્ન કરના ફ़र्ઝે કિફ़ાયા હૈ. જિસ જગહ ઈન્તેક़ાલ હુઆ ઉસી જગહ દફ્ન ન કરેં કિ અંબિયાએ કિરામ કે લિયે મખ્સૂસ હૈ બલ્કિ મુસલમાનોં કે क़બ્રસ્તાન મેં દફ્ન કરેં. મક़સૂદ યહ હૈ કિ ઉસકે લિયે કોઈ ખાસ મદફ્ન ન બનાયા જાએ. *(દુર્રે મુખ્તાર, રદ્દુલ મુહતાર)*

✪ क़બ્ર મેં ઉતરનેવાલે દો, તીન યા બક़દ્રે ઝરૂરત આદમી નેક ઔર પરહેઝગાર હો, મૈયત કી કોઈ અચ્છી બાત નુમાયાં હો તો ઉસે લોગોં પર ઝાહિર કરેં ઔર કોઈ બાત નામુનાસિબ દેખેં તો લોગોં પર ઝાહિર ન કરેં.

✪ ઔરત કા જનાઝા કબ્ર મેં ઉતારનેવાલે મહારિમ હોં (શર્અન જિસસે પર્દા ન હો) યહ ન હોં તો દીગર રિશ્તેવાલે, યહ ભી ન હોં તો કોઈ ભી પરહેઝગાર અજનબી કે ઉતારને મેં કોઈ હરજ નહીં. *(આલમગીરી)*

✪ જનાઝા કબ્ર સે કિબ્લે કી જાનિબ રખના મુસ્તહબ હૈ કિ જનાઝા કિબ્લે કી જાનિબ સે કબ્ર મેં ઉતારા જાએ, ઐસા નહીં હોના ચાહિયે કિ કબ્ર કી પાંયતી પર રખેં ઔર સર કી જાનિબ સે કબ્ર મેં લાયેં. *(દુર્રે મુખ્તાર વગૈરા)*

✪ મૈયત કો કબ્ર મેં રખતે વક્ત યહ દુઆ પઢેં : "بِسْمِ اللّٰهِ" ઔર એક રિવાયત મેં "وَبِاللّٰهِ وَعَلٰى مِلَّةِ رَسُوْلِ اللّٰهِ" 'بِسْمِ اللّٰهِ' કે બાદ 'وَفِىْ سَبِيْلِ اللّٰهِ' ભી આયા હૈ. *(આલમગીરી, રદ્દુલ મુહતાર)*

✪ મૈયત કો દાઈ તરફ કરવટ પર લિટાએં ઔર ઉસકા મુંહ કિબ્લા રૂ કર દેં. અગર કિબ્લે કી તરફ મુંહ કરના ભૂલ ગએ હોં યા બાઈ કરવટ રખ દિયા હો યા જિધર સરહાના કરના ચાહિયે ઉધર પાંવ કર દિયા હો, મિટ્ટી દેને સે પહલે યાદ આયે તો ઠીક કર દે, વરના નહીં. *(આલમગીરી)*

✪ કબ્ર મેં રખને કે બાદ કફન કી બંદિશ ખોલ દેં ઔર ન ભી ખોલા તો કોઈ હરજ નહીં.

✪ કબ્ર મેં રખને કે બાદ લહદ કો કચ્ચી ઈંટોં સે બંદ કર દેં ઔર ઝમીન નર્મ હો તો તખ્તે લગાના ભી જાઈઝ હૈ, તખ્તોં કે દરમિયાન ઝરી રહ ગઈ હો તો ઉસે ઢેલે વગૈરા સે બંદ કર દેં, સંદૂક કા ભી યહ હુક્મ હૈ. *(દુર્રે મુખ્તાર)*

✪ ઔરત કે જનાઝે કો કબ્ર મેં ઉતારને સે તખ્તા લગાને તક કબ્ર કો કપળા યા ચાદર વગૈરા સે છુપાએ રખેં ઔર જનાઝા ભી ઢકા રહે. *(દુર્રે મુખ્તાર)*

✪ તખ્તા લગાને કે બાદ મિટ્ટી દી જાએ, મુસ્તહબ યહ હૈ કિ સરહાને કી

તરફ સે દોનોં હાથોં સે તીન બાર મિટ્ટી ડાલેં ઔર હર બાર મિટ્ટી દેતે વક્ત નીચે દી હુઈ હર બાર કી દુઆ પઢેં :–

❑ **પહલી બાર કહેં :** مِنْهَا خَلَقْنٰكُمْ "હમને ઝમીન હી સે તુમ્હેં બનાયા."

❑ **દૂસરી બાર :** وَفِيْهَا نُعِيْدُكُمْ "ઔર ઈસી મેં તુમ્હેં ફિર લે જાયેંગે."

❑ **તીસરી બાર :** وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً اُخْرٰى "ઔર ઈસી સે તુમ્હેં દોબારા નિકાલેંગે."

યા યહ દુઆ પઢેં :–

❑ **પહલી બાર કહેં :** اَللّٰهُمَّ جَافِ الْاَرْضَ عَنْ جَنْبَيْهِ "અય અલ્લાહ ! ઝમીન કો ઉસકે દોનોં પહલૂઓં સે કુશાદા કર દે."

❑ **દૂસરી બાર :** اَللّٰهُمَّ افْتَحْ اَبْوَابَ السَّمَآءِ لِرُوْحِهٖ "અય અલ્લાહ ! ઈસકી રૂહ કે લિયે આસ્માન કે દરવાઝે ખોલ દે."

❑ **તીસરી બાર :** اَللّٰهُمَّ زَوِّجْهُ مِنَ الْحُوْرِ الْعِيْنِ "અય અલ્લાહ ! હૂરૈન કો ઉસકી બીવી કર દે."

ઔર મૈયત ઔરત હો તો તીસરી બાર યહ કહેં :–

اَللّٰهُمَّ اَدْخِلْهَا الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ" "અય અલ્લાહ ! અપની રહમત કે તુફૈલ ઈસે જન્નત મેં દાખિલ ફર્મા."

બાકી મિટ્ટી હાથ યા ખુરપી યા ફાવળા વગૈરા સે જિસ ચીઝ સે મુમ્કિન હો કબ્ર મેં ડાલેં ઔર જિતની મિટ્ટી કબ્ર સે નિકલી ઉસસે ઝાઈદ ડાલના મકરૂહ હૈ. *(આલમગીરી)*

❑ કબ્ર કો ચૌકોર ન બનાયેં બલ્કિ ઉસમેં ઢાલ રખેં જૈસે ઊંટ કી કોહાન, કબ્ર એક બાલિશ્ત ઊંચી હો યા કુછ ઝયાદા. *(આલમગીરી)*

❑ કબ્ર પર પાની છિળકને મેં કોઈ હરજ નહીં બલ્કિ બેહતર હૈ.

❑ મુસ્તહબ યહ હૈ કિ દફન કે બાદ કબ્ર પર સૂરએ બકરહ કા અવ્વલ વ આખિર પઢેં.

- સરહાને "الٓمّٓ" સે "مُفْلِحُوْنَ" તક ઔર પાંયતી "اٰمَنَ الرَّسُوْلُ" સે ખત્મે સૂરત તક પઢેં.
- દફ્ન કે બાદ કબ્ર કે પાસ ઈતની દેર ઠહરના મુસ્તહબ હૈ જિતની દેર મેં ઊંટ કો ઝબહ કરકે ગોશ્ત તક્સીમ કર દિયા જાએ કિ ઉનકે રહને સે મૈયત કો ઉન્સ હોગા ઔર નકીરૈન કા જવાબ દેને મેં વહશત ન હોગી ઔર ઈતની દેર તક તિલાવતે કુર્આન ઔર મૈયત કે લિયે દુઆ વ ઈસ્તિગફાર કરેં ઔર બિલખુસૂસ દુઆ કરેં કિ સવાલે નકીરૈન કે જવાબ મેં ષાબિત કદમ રહે. *(જૌહરા)*
- અઝાન મુસલમાન કી કબ્ર પર દફ્એ શૈતાન વ દફ્એ વહશત વ હુસૂલે ઈત્મિનાન ઔર નુઝૂલે બરકત કે લિયે કહી જાએ તો જાઈઝ હૈ. *(ફતાવા રઝવિય્યહ)*

ઈમામ અહમદ વ તબ્રાની વ બૈહકી હઝરત જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ رضی اللہ عنہما સે રાવી હૈં કિ જબ સઅદ બિન મઆઝ رضی اللہ عنہ દફ્ન હો ચૂકે ઔર કબ્ર દુરુસ્ત કર દી ગઈ તો નબીએ કરીમ ﷺ દેર તક સુબ્હાનલ્લાહ, સુબ્હાનલ્લાહ, ફર્માતે રહે, ઔર સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ભી હુઝૂર કે સાથ કહતે રહે. ફિર હુઝૂર ﷺ અલ્લાહુ અકબર, અલ્લાહુ અકબર કહતે રહે. ફિર સહાબાને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ! ﷺ હુઝૂર અવ્વલ તસ્બીહ ફિર તકબીર ક્યોં ફર્માતે રહે ? તો ઈર્શાદ ફર્માયા કિ ઈસ નેક મર્દ પર ઉસકી કબ્ર તંગ હુઈ થી યહાં તક કિ અલ્લાહ તઆલા ﷻ ને વહ તકલીફ ઈસ તસ્બીહ વ તકબીર સે દૂર કર દી ઔર કબ્ર કુશાદા ફર્મા દી.

★ કુછ અહમ મસાઈલ ★

- કબ્ર કે અંદર ચટાઈ વગૈરા બિછાના નાજાઈઝ હૈ કિ બેસબબ માલ ઝાએઅ્ કરના હૈ. *(દુર્રે મુખ્તાર)*
- જિસ શહર યા ગાંવ વગૈરા મેં ઈન્તેકાલ હુવા હો વહીં કબ્રસ્તાન મેં દફ્ન કરના **મુસ્તહબ** હૈ, અગર્ચે વહાં રહતા ન હો. બલ્કિ જિસ ઘર મેં ઈન્તેકાલ હુવા ઉસ ઘરવાલોં કે કબ્રસ્તાન મેં ઉસકી ઈજાઝત સે દફ્ન કરેં.

- જહાઝ પર ઈન્તેકાલ હુવા ઔર કિનારા કરીબ ન હો તો ગુસ્લ વ કફ્ન દેકર નમાઝ પઢ્હ કર સમંદરમેં ડૂબો દેં. *(ગુનિયહ, રદ્દુલ મુહતાર)*
- ઉલમા વ સાદાત કી કુબૂર પર કુબ્બા વગૈરા બનાને મેં કોઈ હરજ નહીં ઔર અગર કબ્ર કો પુખ્તા ન કિયા જાએ યાની અંદર સે પુખ્તા ન કી જાએ ઔર અગર અંદર ખામ હો ઉપર સે પુખ્તા તો કોઈ હરજ નહીં. *(બહારે શરીઅત)*
- અગર ઝરૂરત હો તો કબ્ર પર નિશાન કે લિયે કુછ લિખ સકતે હૈં મગર ઐસી જગહ ન લિખેં કે બેઅદબી હો, ઐસે મકબરે મેં દફ્ન કરના બેહતર હૈ જહાં સાલિહીન કી કબ્રે હોં.
- અગર ઝમીન બહુત તર હો તો મૈયત કો કિસી લકડી વગૈરા કે સંદૂક (તાબૂત) મેં રખકર દફ્ન કર સકતે હૈં, બિલા ઝરૂરત મકરૂહ હૈ. અગર તાબૂત મેં રખકર દફ્ન કરને કી ઝરૂરત હૈ તો ઉસકે મસારિફ ઉસમેં સે લિયે જાયેં જો મૈયતને માલ છોળા હૈ.
- સુન્નત યહ હૈ કિ તાબૂત મેં મિટ્ટી બિછા દેં ઔર દાહિને બાએં ખામ (કચ્ચી) ઈંટેં લગા દેં ઔર ઉપર કહગિલ (પલસ્ટર કરને કિ મિટ્ટી) કર દેં ગરઝ યહ કિ અંદર કા હિસ્સા મિષ્લ લહદ કે હો જાએ, લોહે કા તાબૂત મકરૂહ હૈ. કબ્ર કી ઝમીન નમ હો તો ધૂલ બિછા દેના સુન્નત હૈ. *(રદ્દુલ મુહતાર)*
- કબ્ર કે ઉસ હિસ્સે મેં કિ મૈયત કે જિસ્મ સે કરીબ હો પક્કી ઈંટ લગાના મકરૂહ હૈ કે ઈંટ આગ સે પકતી હૈ. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત મુસલમાનોં કો આગ કે અષર સે બચાએ. *(આલમગીરી)*
- શજરહ યા અહદનામા કબ્ર મેં રખના જાઈઝ હૈ ઔર બેહતર યહ હૈ કિ મૈયત કે મુંહ કે સામને કિબ્લે કી જાનિબ તાક ખોદ કર ઉસમેં રખેં.
- કબ્ર પર ફૂલ ડાલના બેહતર હૈ કિ જબ તક તર રહેંગે તસ્બીહ કરેંગે ઔર મૈયત કા દિલ બહલેગા. *(રદ્દુલ મુહતાર)*
- યૂંહી જનાઝે પર ફૂલોં કી ચાદર ડાલને મેં હરજ નહીં.

- ક़ब्र પર સે તર ઘાસ નોચના ન ચાહિયે કિ ઉસકી તસ્બીહ સે રહમત ઉતરતી હૈ ઔર મૈયત કો ઉન્સ હોતા હૈ ઔર નોચને મેં મૈયત કા હક્ક़ ઝાએઅ્ કરના હૈ. *(રદ્દુલ મુહતાર)*
- આ'લા હઝરત ઈમામ અહલે સુન્નત ઈમામ અહમદ રઝાખાં ફાઝિલે બરેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ તહરીર ફર્માતે હૈં, નમાઝે જનાઝા કે બાદ દુઆ કરના જાઈઝ હૈ કે અમ્વાતે મુસ્લિમીન કે લિયે દુઆ ક़તઅન મહબૂબ ઔર શર્અન મન્દૂબ હૈ, બલ્કિ શર્અન મુબારક़ વક़્તન ફવક़્તન બકષ્રત ઔર બાર બાર તઅર્રુઝે નફ઼ખાત રહમત કા હુકમ ફર્માતી હૈ, ક્યા માલૂમ કિસ વક़્ત દુઆ ક़ુબૂલ હો જાએ. *(ફ઼તાવા રઝવિય્યહ)*
- ગાઈબાના નમાઝે જનાઝા પઢ્હના જાઈઝ નહીં ઈસલિયે કિ નમાઝે જનાઝા સહીહ હોને કી શર્ત યહ હૈ કિ મૈયત મુસલમાન હો, પાક હો, જનાઝા નમાઝી કે લિયે આગે ઝમીન પર રખા હો. ઈસી શર્તે સેહત કે સબબ કિસી ગાઈબ કી નમાઝે જનાઝા જાઈઝ નહીં હૈ. *(ફ઼તાવા રઝવિય્યહ)*
- અગર નમાઝે જનાઝા પઢ્હને કી જગહ પેશાબ વગૈરા સે નાપાક હૈ યા જિનકે જૂતોં કે તલ્લે નાપાક હૈં ઉસ હાલત મેં જૂતા પહને નમાઝ પઢ્હી તો ઉનકી નમાઝ ન હુઈ. અહતિયાત યહ હૈ કિ જૂતા ઉતાર કર ઉસ પર પાંવ રખકર નમાઝ પઢ્હી જાએ કિ ઝમીન યા તલ્લા અગર નાપાક હો તો નમાઝ મેં ખલલ ન આએ. *(ફ઼તાવા રઝવિય્યહ)*

અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ફર્માતા હૈ :–

"وَالَّذِيْنَ جَآءُوْ مِنْۢ بَعْدِهِمْ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا اغْفِرْلَنَا وَلِاِخْوَانِنَا الَّذِيْنَ سَبَقُوْنَا بِالْاِيْمَانِ"

વહ જો ઉનકે બાદ આએ અર્ઝ કરતે હૈં, અય હમારે રબ ! عزوجل હમેં બખ્શ દે ઔર હમારે ભાઈયોં કો જો હમ સે પહલે ઈમાન લાએ. *(પારા : ૨૮, સૂરએ હશ્ર, આયત : ૧૦)*

મેરે પ્યારે આક़ા صلی اللہ علیہ وسلم કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયતે મુબારકા મેં અલ્લાહ તઆલા عزوجل ને મુસલમાનોં કી જિસ અહમ ખૂબી કા ઝિક્ર ફર્માયા

હૈ વહ અપને લિયે ઔર અપને પહલે ગુઝર જાનેવાલે મો'મિનીન કે લિયે દુઆએ મગફિરત કરના હૈ. અલ્લાહ عزوجل ને ઈસ મુબારક ફેઅ્લ કો બતૌર તઅરીફ઼ બયાન કિયા હૈ કિ બાદ મેં આનેવાલે મુસલમાન જહાં અપને લિયે દુઆએ બખ્શિશ કરતે હૈં વહાં અપને ઉન મુસલમાન ભાઈયોં કે લિયે ભી દુઆએ બખ્શિશ કરતે રહતે હૈં જો ઉનસે પહલે ગુઝર ચૂકે હૈં. ઝિંદા મુસલમાન કા મુર્દા મુસલમાનોં કે લિયે દુઆએ બખ્શિશ કરના મુર્દોં કે અફ઼વો–બખ્શિશ ઔર રફએ દર્જાત કા ઝરીઆ હૈ. અલ્લાહ તઆલા અપને હબીબ صلی اللہ علیہ وسلم કે સદક़ા વ તુફૈલ જુમ્લા મો'મિનીન વ મો'મિનાત કો ગરીક़ે રહમત ફર્માએ, જન્નતુલ ફિરદૌસ મેં ઉનકો આ'લા દર્જાત નસીબ ફર્માએ ઔર હમારે હક્ક़ મેં ઉનકી શફ઼ાઅત કો અપની બારગાહમેં ક़ુબૂલ ફર્માએ ઔર હમેં હમેશા બુઝુર્ગાને દીન ઔર અપને મર્હૂમીન કે લિયે ઈસાલે ષવાબ, સદક़ાએ જારિયા વગૈરહા કે તોહફે ભેજતે રહને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْم عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْم

આલમે બર્ઝખ કા બયાન

દુન્યા ઔર આખિરત કે દરમિયાન એક ઔર આલમ હૈ જિસકો બર્ઝખ કહતે હૈં, મરને કે બાદ ઔર ક़યામત સે પહલે તમામ ઈન્સ વ જિન્ન કો હસ્બે મરાતિબ ઉસમેં રહના હોતા હૈ ઔર યહ આલમ ઈસ દુન્યા સે બહુત બળા હૈ. દુન્યા કે સાથ બર્ઝખ કો વહી નિસ્બત હૈ જો માં કે પેટ કે સાથ દુન્યા કો. બર્ઝખ મેં કિસી કો આરામ હૈ ઔર કિસી કો તકલીફ. *(બહારે શરીઅત)*

ક़બ્ર મેં ઈન્સાન કી રૂહ કો લૌટા દિયા જાએગા ઔર ફિરિશ્તે ઉસસે સવાલ કરેંગે, રસૂલે અકરમ નૂરે મુજસ્સમ ﷺને ઈર્શાદ ફ઼ર્માયા, "فَتَعَادٰی رُوْحُهٗ فِیْ جَسَدِهٖ فَیَأْتِیْهِ مَلَكَانِ فَیُجْلِسَانِهٖ" ઈન્સાન કી રૂહ કો ઉસકે જિસ્મ મેં લૌટા દિયા જાએગા ઉસકે પાસ દો ફિરિશ્તે આયેંગે વહ આકર ઉસ શખ્સ કો બિઠાયેંગે.

રૂહ કો લૌટાના, ફિરિશ્તોં કા આકર ઉસ શખ્સ કો બિઠાના ઔર સવાલ વ જવાબ યહ મો'મિનોં, કાફ઼िરોં, નેક, બુરે સબ લોગોં સે એક જૈસા હોગા. અલબત્તા મો'મિનીન ઔર કુફ્ફાર કે જવાબાત મેં ફ઼ર્ક હોગા ઔર ક़બ્ર મેં રાહત વ અઝાબ મેં ફ઼ર્ક હોગા.

★ મુનકર નકીર કૈસે હૈં ? ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ ફ઼ર્માતે હૈં કિ નબીએ કરીમ ﷺને ફ઼ર્માયા, જબ મૈયત કો ક़બ્ર મેં રખ દિયા જાતા હૈ તો ઉસકે પાસ દો ફિરિશ્તે આતે હૈં, દોનોં કે રંગ સિયાહ હોંગે, દોનોં કી આંખેં નીલી હોંગી, ઉનમેં સે એક હો મુન્કર ઔર દૂસરે કો નકીર કહા જાતા હૈ. અગર મૈયત સે ઈસ્લામ કી અલામત ઝાહિર હો રહી હોગી તો વહ ફિરિશ્તા સવાલ કરેગા જિસકા નામ મુન્કર હૈ ઔર અગર કુફ્ર કી અલામત ઝાહિર હો રહી હોગી તો સવાલ કરનેવાલે ફિરિશ્તે કા નામ નકીર હોગા.

અલ્લાહ તઆલા ઉનકો ઈસ સિફ઼ત (યા'ની રંગ સિયાહ ઔર આંખેં

નીલી) પર ઈસલિયે ભેજેગા તાકિ ઉનમેં દહશત ઔર હૌલાનાકી પાઈ જાએ ઔર ઉનકો દેખ કર કુફ્ફાર હૈરાન હો જાયેં ઔર ઉનસે ડરેં. ઈસ તરહ વહ જવાબ દેને મેં હૈરાન હોંગે. લેકિન મો'મિનોં કી સિર્ફ઼ આઝમાઈશ હોગી. અલ્લાહ તઆલા ઉનકો ષાબિત ક़દમ રખેગા, વહ કિસી ક़िસ્મ કા કોઈ ખૌફ઼ મહસૂસ નહીં કરેંગે. ઈસકી વજહ યહ હોગી કિ **મો'મિન દુન્યા મેં અઝાબે ક़બ્ર ઔર મુનકર વ નકીર સે ડરતા થા તો ઈસ વજહ સે ક़બ્ર મેં અલ્લાહ તઆલા ઉસે મુન્કર વ નકીર સે અમન મેં રખ કર દુન્યા મેં ખૌફ઼ કા બદલા અતા ફ઼ર્માએગા.**

★ "મુન્કર વ નકીર" નામ ક્યોં ? ★

મુન્કર "اَنْكَرَ" સે ઔર નકીર "نَكَرَ" સે લિયા હુઆ હૈ ઔર મઅ્ના ઈન દોનોં કા "ન પહચાના હુવા" હૈ. યાની અજનબી ! ઈનકા નામ મુન્કર નકીર ઈસલિયે હૈ કિ મૈયત ઉન્કી સૂરતેં પહલી મર્તબા દેખેગા, ઉનકા ચેહરા મૈયત કે લિયે બિલ્કુલ અજનબી હોગા, બસ ઈસી અજનબિયત કી વજહ સે ઉન્હેં મુન્કર નકીર કહા જાતા હૈ.

★ ઝરૂરી વઝાહત ★

ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ, "اَلْهٰىكُمُ التَّكَاثُرُ حَتّٰى زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ" તુમ્હેં ગાફ઼िલ કર રખા માલ કી ઝયાદા તલબીને યહાં તક કિ તુમને ક़બ્રોં કા મુંહ દેખા.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ આયત સે ઈન્સાન કો યહ એહસાસ દિલાયા જા રહા હૈ કિ તુમ મરતે દમ તક હિર્સ વ હવસ મેં ગિરિફ઼્તાર રહતે હો જબ કિ તુમ્હારા અસ્લ ઠિકાના ક़બ્ર હૈ. મૈયત કો ઉસકી ક़બ્ર મેં અપને આમાલ કે એતબાર સે અઝાબ યા ષવાબ હોગા. યહ ઝહન નશીન કર લેના ચાહિયે કિ અઝાબ વ ષવાબ કા તઅલ્લુક઼ સિર્ફ઼ ક़બ્ર હી સે નહીં હૈ કિ જો ક़બ્ર મેં દફ઼ન કિયા જાએ બસ ઉસી પર અઝાબ ઔર ઉસી કે લિયે ષવાબ હૈ, બલ્કિ અગર બદન ગલ જાએ, ખાક મેં મિલ જાએ તો ભી ઉસ પર અઝાબ વ ષવાબ હોગા, ક્યોંકિ ઉસકે અસલી અઝ્જા ક़યામત તક બાક़ી રહેંગે. ઔર ઉન્હીં પર અઝાબ વ ષવાબ હોગા ઔર ઉન્હીં અઝ્જા સે બરોઝે ક़યામત બદન તૈયાર કિયા જાએગા ઔર યહ

અઝ્ઝા રીહ્ન કી હડ્ડી મેં ઐસે બારીક ઔર ઈતને છોટે હોતે હૈં જો કિસી માઈક્રોસ્કોપ (Microscope) યાની દૂરબીન સે ભી નહીં દેખે જા સકતે, યહ અઝ્ઝા ઐસે હોતે હૈં કિ ન ઈન્હેં ઝમીન ગલા સકતી હૈ, ન આગ જલા સકતી હૈ.

★ ક઼બ્ર કે સવાલાત ★

દુન્યા કી ઝિંદગી મેં હર ક઼िસ્મ કી ઝરૂરી બાતેં પૂરી કરનેવાલા ઔર ઉસકે લિયે હર તરહ કી કોશિશ મેં લગે રહનેવાલા બંદા દુન્યા કી તમામ એશો–ઈશરત કી ચીઝોં કો છોળ કર મહઝ સફેદ વ સાદા લિબાસ મેં એક ઐસે અંધેરે મકાન મેં આકર ઝમીન પર સો ગયા હૈ જહાં ન બીવી હૈ ન બચ્ચે, ન ઝર હૈ ન ઝોર, બસ વહ હૈ ઔર ઉસકી તન્હાઈ, અંધેરા હૈ ઔર ઈસ અજનબી મકાનમેં હોનેવાલા એક ઐસા ઈમ્તિહાન જિસકા પરચા આજસે ચૌદહ સો બરસ પહલે હી નિકલ ચૂકા હૈ. ઐસે ખતરનાક માહોલ મેં જબ બેબસ વ મજબૂર, બેયારો મદદગાર હોકર બળી હસ્રત સે કિસી નજાત દેહિન્દા ઔર મદદગાર કા ઈન્તેઝાર કર રહા હોગા કિ અચાનક ઝમીન કો ચીરતે હુએ આનેવાલે મુન્કર નકીર બુહત હી ડરાવની સૂરતમેં નિહાયત સખ્તી કે સાથ બળી બળી આવાઝ મેં મૈયત સે તીન સવાલાત કરતે હૈં :–

પહલા સવાલ : "مَنْ رَّبُّكَ؟" "તેરા રબ કૌન હૈ ?"

દૂસરા સવાલ : "مَا دِيْنُكَ؟" "તેરા દીન ક્યા હૈ ?"

તીસરા સવાલ : "مَا كُنْتَ تَقُوْلُ فِى هٰذَا الرَّجُلِ؟" "ઈનકે બારે મેં તૂ ક્યા કહતા થા ?"

★ મો'મિન કે જવાબાત ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જૈસા કિ મઝકૂરા બયાનસે આપને માલૂમ કિયા કિ ક઼બ્ર મેં હોનેવાલે ઈમ્તિહાન કે સવાલાત કા પર્ચા ચૌદહ સો બરસ પહલે નિકલ ચૂકા હૈ તો અગર દુન્યા મેં મૈયતને ઉસ ઈમ્તિહાન કે દેને કી ફ઼िક્ર કરકે ઈસ્લામ કી નિસાબી કિતાબ "કુર્આને મુક઼દ્દસ" કા મુતાલેઆ કિયા હોગા નીઝ અહાદીષે મુબારકા ઔર બુઝુર્ગાને

દીન કે ઈર્શાદાત સે ઝિંદગી કો સંવારને કી કોશિશ કી હોગી તો ઉસ ઈમ્તિહાન કે મૌક઼े પર ઈન્શાઅલ્લાહ ! બિલા ઝિઝક મુન્કર નકીર કે હર સવાલ કા બળી આસાની સે ખંદા પેશાની કે સાથ જવાબ દેગા :–

- **પહલે સવાલ કા જવાબ** : "رَبِّىَ اللّٰهُ" "મેરા રબ અલ્લાહ તઆલા હૈ."
- **દૂસરે સવાલ કા જવાબ** : "دِيْنِىَ الْاِسْلَامُ" "મેરા દીન ઈસ્લામ હૈ."
- **તીસરે સવાલ કા જવાબ** : "هُوَ رَسُوْلُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ" "વહ અલ્લાહ કે પ્યારે રસૂલ મુહમ્મદ ﷺ હૈં."

ફિરિશ્તે કહેંગે તુમ્હેં કૈસે માલૂમ હુવા ? મો'મિન બંદા અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કે ફ઼ઝ્લ વ કરમ સે કહેગા, "قَرَأْتُ كِتَابَ اللّٰهِ فَاٰمَنْتُ بِهٖ وَ صَدَّقْتُ" યાની મૈંને અલ્લાહ તઆલા કી કિતાબ પઢી ઔર ઉસ પર ઈમાન લાયા ઔર ઉસકી તસ્દીક઼ કી. સુબ્હાનલ્લાહ !

મો'મિન બંદે કે ઈસ પ્યારે જવાબ પર ગૈબ સે નિદા આએગી ઔર ફિરિશ્તા રબ તઆલા ﷻ કી જાનિબ સે યૂં એલાન કરેગા, "صَدَقَ عَبْدِىْ فَافْرِشُوْهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَ اَلْبِسُوْهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَ افْتَحُوْا لَهٗ بَابًا اِلَى الْجَنَّةِ" યાની મેરે બંદેને સચ કહા, ઈસકે લિયે જન્નત કા બિછૌના બિછાઓ, ઈસે જન્નત કે કપળે પહનાઓ ઔર ઈસકે લિયે જન્નત કી જાનિબ એક દરવાજા ખોલ દો. *(મિશ્કાત શરીફ)*

ફિર ઉસકી ક઼બ્ર મેં જન્નતી હવા ઔર ખુશબૂ આને લગેગી, ક઼બ્ર ઉસકી હદ્દે નિગાહ તક કુશાદા કર દી જાએગી. ઔર એક રિવાયત મેં યહ ભી આયા હૈ કિ ફિરિશ્તે યૂં કહેંગે, "نَمْ كَنَوْمَةِ الْعَرُوْسِ الَّذِىْ لَا يُوْقِظُهٗ اِلَّا اَحَبُّ اَهْلِهٖ اِلَيْهِ" "યા'ની અય બંદે ! ઈસ તરહ સો જા જિસ તરહ દુલ્હન સોતી હૈ કિ ઉસે સિર્ફ વહી જગા સકતા હૈ જો ઉસ્કેવાલોં મેં સબસે બળ્હકર ઉસકા મહબૂબ હૈ."

★ કાફ઼िર કે જવાબાત ★

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ચૂંકિ દુન્યા મો'મિન કે લિયે

કૈદખાના ઔર કાફિર કે લિયે એશો–ઈશ્રત ઔર જન્નત બનાઈ ગઈ હૈ. તો અગર દુન્યા મેં (મઆઝલ્લાહ !) બંદા કાફિર રહા ઔર ઉસી કુફ્ર પર ઉસને ઝિંદગી ગુઝાર દી, યહાં તક કિ ઉસકી નઝર મેં દુન્યા કી હવસ, લાલચ, ઝુલ્મ, ઝયાદતી, ધોકા દેહી, ઈસ્લામ દુશ્મની, બગાવત, શાને રિસાલત મેં ગુસ્તાખી ઔર ન જાને કૈસે–કૈસે અફઆલે કબીહા, ખુરાફાત, વાહિયાત બસે રહે ઔર મન માની ઝિંદગીને ઉસકે દિલ સે મરને કા એહસાસ તક મિટા દિયા.

હદ યહ કિ વહ અબ દુન્યા કી ઝિંદગી કો હી સબ કુછ સમઝને લગા ઔર કબ્ર ઔર ઉસમેં હોનેવાલે ઈમ્તિહાન નીઝ ઉસકે સવાલ વ જવાબ કો ભી ફરામોશ કર બૈઠા. ન ઉસકે દિલને દીને ઈસ્લામ કી દઅ્વત કા અષર કુબૂલ કિયા ન બાનિએ ઈસ્લામ કી દઅ્વત કા ખયાલ કિયા, મહઝ પત્થરોં કી દુન્યા મેં ખોયા રહા, એક સે ઝાયદ ઝૂઠે ખુદાઓં કા મતવાલા બનકર ઉન્હેં નજાત દેહિંદા યકીન કરતા રહા, શૈતાન કે મકરો–ફરેબ મેં ઐસા ફંસ ગયા કિ ઉસ બાગી ઈન્સાનને ઈન્સાન તો ઈન્સાન અપને ખાલિક, અપને માલિક ખુદાવંદે ઝુલ્જલાલ કી શાન મેં ભી ગુસ્તાખી કરને લગા (મઆઝલ્લાહ !) ખુદાએ વાહિદ ﷻ કે લિયે કભી ઝૂઠ બોલને કા ઈમ્કાન ષાબિત કિયા, ખુદા કી મખ્લૂક કો ઉલૂહિયત ઔર ઈબાદત મેં ખુદા કા શરીક ઠહરાયા, ખુદા કો કભી કિસી કા બાપ કહા, કભી કિસી કા બેટા કહા, ફિરિશ્તોં જૈસી માસૂમ મખ્લૂક કો ખુદા કી બેટિયાં કહા, ખુદાએ વાહિદ કી બારગાહ મેં આવારા પેશાનિયોં કો ઝુકાને ઔર ખાલિસ ઉસી કી ઈબાદત કો શૌક દિલાને કે લિયે જો પયગંબર તશરીફ લાએ ઉનકી શાન મેં તરહ–તરહ કી ગુસ્તાખિયાં ઔર બેઅદબિયાં નીઝ મહબૂબાને ખુદા કી ઘાત મેં બૈઠા તરકીબેં બના હી રહા થા કિ અચાનક મૌત કે ઝટકે ને ઉસે બરઝખી ગઢ્હે મેં પહુંચા દિયા, જહાં ન બીવી હૈ ન બચ્ચે, ન ઝર હૈ ન ઝોર. ઐસે ખતરનાક માહોલ મેં જબ બેબસ વ મજબૂર બેયારો મદદગાર હો કર બળી હસ્રત સે કિસી નજાત દેહિંદા કા ઈન્તેઝાર કર રહા હોગા કિ અચાનક ઝમીન ચીરતે હુએ આનેવાલે મુન્કર નકીર બહુત હી ડરાવની સૂરત મેં નિહાયત સખ્તી કે સાથ, બળી કળી આવાઝ મેં ઉસસે તીન સવાલાત કરેંગે :–

પહલા સવાલ : "مَنْ رَّبُّكَ؟" "તેરા રબ કૌન હૈ ?"

દૂસરા સવાલ : "مَا دِيْنُكَ؟" "તેરા દીન ક્યા હૈ ?"

તીસરા સવાલ : "مَا كُنْتَ تَقُوْلُ فِى هٰذَا الرَّجُلِ؟" "ઈનકે બારે મેં તૂ ક્યા કહતા થા ?"

મુન્કર નકીર કે સવાલાત સુનકર કાફિર હૈરાન વ પરેશાન હો જાએગા ઔર એક હૈબતઝદા શખ્સ કી તરહ બળ બળાને લગેગા ઔર ઉસકે મુંહ સે બેસાખ્તા "هٰهْ هٰهْ لَا اَدْرِىْ" કે અલ્ફાઝ નિકલેંગે યાની હાય અફસોસ, હાય અફસોસ ! મુઝે તો કુછ માલૂમ નહીં !

ઉસ કાફિર મુર્દે કા યહ જવાબ સુનકર આસ્માન સે મુનાદી ફિરિશ્તા નિદા દેગા "كَذَبَ فَافْرِشُوْهُ مِنَ النَّارِ وَ افْتَحُوْا لَهٗ بَابًا اِلَى النَّارِ فَيَأْتِيْهِ مِنْ حَرِّهَا وَ سَمُوْمِهَا" યાની યહ ઝૂટા હૈ, ઉસકે લિયે કબ્ર મેં જહન્નમી બિછૌના બિછાઓ ઔર ઉસકી કબ્ર મેં જહન્નમ કી તરફ એક દરવાઝા ખોલ દો ! ચુનાંચે ઉસકી કબ્ર મેં જહન્નમ કી ગર્મી ઔર લૂ આને લગતી હૈ, "وَ يَضِيْقُ عَلَيْهِ قَبْرُهٗ حَتّٰى تَخْتَلِفُ فِيْهِ اَضْلَاعُهٗ" ઉસકી કબ્ર ઈસ કદર તંગ કર દી જાતી હૈ કિ ઉસકી પસ્લિયાં દબ કર દાઈ પસ્લિયાં બાયીં તરફ ઔર બાઈ પસ્લિયાં દાઈ તરફ હો જાતી હૈં. *(મિશ્કાત શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા عليه الصلوٰة والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! પ્યારે દીવાનો ! ઈબ્રત કા મકામ હૈ કિ **અલ્લાહ તઆલા ﷻ ને ઈન્સાનોં કો દુન્યા કી ઝિંદગી ઈસ લિયે અતા ફર્માઈ હૈ કિ વહ યહાં રહકર ઉખ્રવી ઝિંદગી કી ફિક્ર કરેં તા કિ કબ્ર મેં આસાનિયાં હોં, હશ્ર મેં મુશ્કિલાત સે છૂટકારા મિલે ઔર જન્નત કા મુસ્તહિક હો.** ઔર અગર વહ ઈસ ઝિંદગી મેં ઈબ્રત હાસિલ ન કર સકા તો ઉસકે લિયે કબ્ર મેં તંગી, હશ્ર મેં પરેશાની ઔર જહન્નમ ઉસકા હમેશા કા ઠિકાના હોગા. (અલ્લાહ કી પનાહ !)

ઝરૂરત ઈસ બાત કી હૈ કિ દુન્યા મેં રહતે હુએ આખિરત મેં પેશ આનેવાલે હાલાત કા આજ હી જાઈઝા લેં, ઉસમેં કામયાબ હોને કી દુન્યા મેં હી કોશિશ કરેં કિ અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા, "દુનિયા

આખિરત કી ખેતી હૈ.''

તો હમ ઈસ ખેતી મેં કુછ ઐસે બીઝ બોએં કિ આલમે બર્ઝખ મેં ઉસકી ફસલ સાયા ફિગન હો જાએ ઔર આખિરત મેં ઉસકે ફલ હમારે લિયે બાઈષે તસ્કીન હોં, ઈસ તરહ હમ અલ્લાહ કી નવાઝિશ ઔર ઉસકે પ્યારે રસૂલ ﷺ કા સદકે પાકર નેઅ્મતે દારૈન સે માલા માલ રહેં.

અલ્લાહ ﷻ અપને પ્યારે રસૂલ ﷺ કે સદકા વ તુફૈલ મેં હમેં સુર્ખરુઈ નસીબ ફર્માએ, ઈન્તેકાલ કે બાદ કબ્ર કે ઈમ્તિહાન મેં ભી હમેં કામયાબી નસીબ ફર્માએ, હશ્ર મેં અપની જવારે રહમત મેં જગહ નસીબ ફર્માએ ઔર જન્નતુલ ફિરદૌસ મેં અપને પ્યારે મહબૂબ ﷺ કે કદમોં મેં ખિદમત કા મૌકા નસીબ ફર્માએ.

★ અચ્છી સૂરત ★

અલ્લાહ કે રસૂલ તાજદારે મદીના ﷺને ફર્માયા ઉસ (મો'મિન મૈયત) કે પાસ એક શખ્સ આએગા જિસકા ચેહરા ખૂબસૂરત હોગા, લિબાસ હસીન હોગા, જિસસે ખુશ્બૂ મહક રહી હોગી, વહ કહેગા તુમ્હેં બશારત હો ઉસ ચીઝ કી જો તુમ્હેં ખુશ કર રહી હૈ, યહી વહ દિન હૈ જિસકા તુમ સે વઅ્દા કિયા જાતા રહા, વહ (મો'મિન મુર્દા) ઉસ શખ્સ સે પૂછેગા, તુમ કૌન હો ? તુમ્હારા ચેહરા ભલાઈ લા રહા હૈ ! વહ કહેગા મૈં તુમ્હારા નેક અમલ હૂં, વહ શખ્સ અર્ઝ કરેગા, અય મેરે રબ ! ﷻ કયામત કાયમ ફર્મા દે યહાં તક કિ મૈં અપને અહલો–અયાલ ઔર ઉસકો હાસિલ કર લૂં જિસકા મૈં મુસ્તહિક હૂં.

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! નેક અમલ ઈન્સાની શકલ મેં કબ્ર મેં આદમી કે પાસ આએગા, ઉસકા ખૂબસૂરત ચેહરા, ખૂબસૂરત લિબાસ ઔર ઉસસે ખુશ્બૂ કા મહકના યહ સબ ઈસ પર દલાલત કરતે હોંગે કિ સાહિબે કબ્ર નેક આમાલ ઔર અચ્છે અખ્લાક કા માલિક થા. વહ ઉસે બશારત દેગા કિ આજ જો ઈન્આમાત તુમ્હેં ખુશ કર રહે હૈં વહ વહ ઈન્આમાત હૈં જિન્હેં કિસી ને દેખા નહીં, ન કિસી ને સુના ઔર ન કિસી ને તસવ્વુર કિયા કિ ઐસે અઝીમ ઈન્આમાત કબ્ર મેં મિલ સકતે હૈં.

ફિર વહ નેક અમલ ઉસ બંદે સે કહેગા, યહી વહ સુહાના વક્ત હૈ જિસકા તુમસે વઅ્દા કિયા જાતા રહા. મો'મિન જબ દેખેગા કિ અજનબી શખ્સ મુઝ સે કિતની અચ્છી ઔર અજીબ બાતેં કર રહા હૈ તો ખુશ હોકર ઉસસે કહેગા, મૈં તુમ્હેં નહીં પહચાનતા, બતાઓ કિ તુમ કૌન હો ? ફિર વહ ઉસકે ચેહરે કી નૂરાનિયત કો દેખકર પૂછેગા કિ તુમ્હારા ચેહરા તો બેઈન્તેહા ખૂબસૂરત હૈ જિસસે ભલાઈ કે આસાર ઝાહિર હો રહે હૈં ! તબ વહ અપના તઆરુફ પેશ કરેગા કિ મૈં તુમ્હારા નેક અમલ હૂં તો યહ ખુશ હોકર રબ કે હુઝૂર દુઆ કરેગા કિ અય અલ્લાહ ! કયામત કાયમ હો જાએ તાકિ મૈં અપની જન્નતી હૂરોં ઔર ખુદામ કે પાસ પહુંચ જાઊં ઔર જિન મહલ્લાત ઔર બાગાત કા મૈં હક્કદાર હૂં વહ મુઝે મિલ જાયેં.

★ બુરી શકલ ★

કબ્ર મેં કાફિર કે પાસ એક શખ્સ આએગા જો બહુત બુરી સૂરતવાલા હોગા, ઉસકે કપડે નિહાયત હી ગંદે હોંગે, ઉનસે બદબૂ આ રહી હોગી, વહ ઉસસે કહેગા કિ આજ તુમ ખુશ હો જાઓ, તુમ્હેં પરેશાન કુન અઝાબ મિલનેવાલા હૈ ! યહી વહ દિન હૈ જિસસે તુમ્હેં ડરાયા જાતા રહા ઔર અઝાબ કા વઅ્દા કિયા જાતા રહા. વહ કહેગા, તુમ કૌન હો ? તુમ્હારા ચેહરા તો બહુત હી બદ્સૂરત હૈ ! જો શર હી શર બતા રહા હૈ. વહ કહેગા, મૈં તુમ્હારા બુરા અમલ હૂં ! વહ કાફિર કહેગા, અય મેરે રબ ! કયામત કભી કાયમ ન હો. *(મિશ્કાત શરીફ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાક સે માલૂમ હુવા કિ ઈન્સાન કે આમાલ કો જિસ્મ કી શકલ દે દી જાએગી ઔર જૈસે આમાલ હોંગે વૈસી હી શકલ હોગી ઔર યહ ભી માલૂમ હુવા કિ આમાલે બદ ગંદગી ઔર મૈલ હૈં તો જિસ તરહ ગંદગી ઔર મૈલસે ઈન્સાન બચતા હૈ વૈસે હી બુરે આમાલ સે ભી બચના ચાહિયે.

★ એક ઈબ્રતનાક ખ્વાબ ★

હઝરત સમુરહ બિન જુન્દુબ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ હુઝૂરે અકરમ નૂરે

મુજસ્સમ ﷺ સુબહ કી નમાઝ પઢકર હમારી તરફ મુતવજ્જેહ હોતે ઔર પૂછતે કિ ક્યા તુમ મેં સે કિસી ને કોઈ ખ્વાબ દેખા ? તો અગર કિસી ને કોઈ ખ્વાબ દેતા હોતા તો બયાન કરતા ઔર આપ ઉસકી મુનાસિબ તાબીર બયાન ફર્માતે. એક દિન આપને ઈસી તરહ સવાલ ફર્માયા તો હમને અર્ઝ કિયા કિ આજ હમ મેં સે કિસીને કોઈ ખ્વાબ નહીં દેખા હૈ, તો ઈસ પર આપને અપના તવીલ ખ્વાબ સહાબાએ કિરામ رضوان الله تعالى عليهم اجمعين કો સુનાયા કિ આપ કો દો શખ્સ હાથ પકડ કર લે ગએ ઔર ઉમ્મત કે ગુનહગારોં પર બર્ઝખી ઝિંદગી મેં જો અઝાબ હો રહે હૈં ઉનકા તફસીલ સે મુશાહેદા કરાયા જિસકા ખુલાસા દર્જે ઝૈલ હૈ :–

★ ઝૂટે કા અંજામ ★

આપને એક શખ્સ કો દેખા વહ બૈઠા હુવા હૈ ઔર ઉસકે સામને એક દૂસરા શખ્સ લોહે કા ઝંબૂર (એક કિસ્મ કા હથિયાર) લિયે હુએ ખળા હૈ ઔર વહ ઉસ ઝંબૂર સે બૈઠે હુએ શખ્સ કે એક કલ્લે કો ગુદ્દી તક ચીર દેતા હૈ, ફિર દૂસરે કલ્લે કે સાથ યહી મામલા કરતા હૈ, ઈતને મેં પહલા કલ્લા સહીહ હો જાતા હૈ, બરાબર ઉસકે સાથ યહી બર્તાવ કિયા જા રહા હૈ. બાદ મેં પૂછને પર માલૂમ હુઆ કિ જિસકા કલ્લા ચીરા જા રહા હૈ વહ ઝૂટા શખ્સ હૈ જિસ પર એ'તેમાદ કરતે હુએ લોગ ઉસકી બાત દુન્યા મેં આમ કર દેતે થે.

★ બેઅમલ આલિમ કા અંજામ ★

એક શખ્સ કો મૈંને દેખા કિ વહ ગુદ્દી કે બલ લેટા હુવા હૈ ઔર દૂસરા શખ્સ ઉસકે સર કે પાસ બળા સા પત્થર લિયે હુએ ખળા હૈ જિસસે વહ લેટે હુએ શખ્સ કે સર કો કુચલ દેતા હૈ. પત્થર લુઢકક કર કુછ દૂર ચલા જાતા હૈ તો ઈતને મેં કિ ઉસે વહ ઉઠ કર લાએ ઉસકા સર ફિર વૈસા હી સહીહ સાલિમ હો જાતા હૈ. ફિર ઉસકો મારતા હૈ ઔર યહી સિલસિલા બરાબર જારી રહતા હૈ. ઉસકે તઅલ્લુક્ક સે માલૂમ હુવા કે **વહ આલિમે દીન થા જો ન તો રાત મેં ઈલ્મી મશ્ગૂલિયત મેં રહતા થા ઔર ન દિન મેં ઉસ પર અમલ કરતા થા.**

★ હરામકાર કા અંજામ ★

ઉસી ખ્વાબ મેં આપને એક બળા ગઢ્હા દેખા જો આગ કે તન્નૂર કે માનિંદ થા, જિસકા ઉપરી હિસ્સ તંગ થા ઔર નિચલા હિસ્સા બહુત કુશાદા થા જિસમેં આગ દહક રહી થી, ઉસમેં નંગે મર્દ વ ઔરત થે જો જલ ભુન રહે થે, જબ આગ કી લપટ બુલંદ હોતી તો વહ ઉપર આકર નિકલને કે ક઼રીબ હો જાતે ફિર નીચે તહ મેં ચલે જાતે. ઉનકે મુતઅલ્લિક઼ પૂછને સે પતા ચલા કિ યહ **હરામકાર વ ઝિનાકાર લોગ હૈં, ક઼યામત તક ઉનકે સાથ યહી મામલા જારી રહેગા.**

★ સૂદખોર કા અંજામ ★

ઈસી તરહ આપને દેખા કિ ખૂન કી નહર કે બીચ મેં એક શખ્સ ખળા હૈ ઔર ઉસકે કિનારે પર દૂસરા શખ્સ હાથ મેં પત્થર લિયે મૌજૂદ હૈ, જબ નહરવાલા શખ્સ બાહર નિકલને કી કોશિશ કરતા હૈ તો યહ શખ્સ પત્થર માર કર ઉસે ઉસકી જગહ લૌટા દેતા હૈ. ઉસકે મુતઅલ્લિક઼ દર્યાફ઼્ત કિયા તો બતલાયા કિ **યહ સૂદખોર શખ્સ હૈ, ક઼યામત તક ઈસે ખૂન હી નહર મેં રહના પળેગા.** *(બુખારી, ૧/૧૮૫)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અંબિયા عليهم السلام કે ખ્વાબ ભી ચૂંકિ વહી કે દર્જે મેં હોતે હૈં લિહાઝા ખ્વાબ મેં જો હાલતેં દિખાઈ ગયીં હૈં ઉનકે સચ્ચા હોને મેં કિસી શક વ શુબ્હા કા ઈમ્કાન નહીં હૈ ઔર અલ્લાહ તઆલાને અપને મહબૂબ બંદોં કો બર્ઝખ મેં હોનેવાલે અઝાબ કે યહ હાલાત બતાએ હૈં જો મઝકૂરા જરાઈમ મેં મુબ્તલા લોગોં કે સાથ ન માલૂમ કબ તક હોતે રહેંગે. અલ્લાહ તઆલા عزوجل હમ સબકો ઔર તમામ મો'મિનીન વ મો'મિનાત કો ઈન અસ્બાબ સે મહફૂઝ રખે જિનકી વજહ સે અઝાબે જહન્નમ વાજિબ હો જાતા હૈ.

★ ઘર જૈસા પેટ ★

સફરે મેઅરાજ સે મુતઅલ્લિક઼ બઅઝ રિવાયતોં મેં હૈ કિ હુઝૂર ﷺ કા ગુઝર ઐસે લોગોં પર હુવા જિનકે પેટ ઈતને બળે બળે થે (જૈસે ઈન્સાન

કે રહને કે) ઘર હોતે હૈં ઔર ઉનમેં સાંપ થે જો બાહર સે નઝર આ રહે થે, મૈંને કહા, જિબ્રઈલ યહ કૌન લોગ હૈ ? ઉન્હોંને કહા યહ **સૂદ ખાનેવાલે બદ્નસીબ લોગ હૈં.** *(મિશ્કાત શરીફ, સફા : ૨૪૬)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ હૈ હરામ કમાઈ કા બદ્તરીન વબાલ, ઈસલિયે હર મુસલમાન કો અલ્લાહ તઆલા ﷻ સે ડરના ચાહિયે ઔર અપની કમાઈ ખાલિસ હલાલ રખને કી કોશિશ કરની ચાહિયે.

★ ગુસ્તાખ કા ઈબ્રતનાક અંજામ ★

ઈબ્ને અસાકિરને હઝરત અઅ્મશ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત બયાન કી હૈ કિ એક શખ્સને હઝરત ઈમામ હુસૈન رضی اللہ عنہ કી કબ્રે અન્વર પર પાખાના કર દિયા વહ પાગલ હો ગયા ઔર કુત્તોં કી તરહ ભોંકતા થા. જબ વહ મર ગયા તો ઉસકી કબ્ર સે ચીખને ઔર કુત્તોં કી તરહ ભોંકને કી આવાઝ આતી થી. *(શર્હુસ્સુદૂર)*

★ ઝીનત કરનેવાલે કા અંજામ ★

એક રિવાયતમેં હૈ કિ હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા, મૈંને કુછ મર્દો કો દેખા **જિનકી ખાલેં કૈંચિયોં સે કાટી જા રહી થીં,** મૈંને પૂછા યહ કૌન લોગ હૈ ? તો જવાબ મિલા કિ યહ વહ મર્દ લોગ હૈં જો હરામ **(અજનબી ઔરતોં) કો અપની તરફ મુતવજ્જેહ કરને કે લિયે ઝેબો-ઝીનત કિયા કરતે થે** ઔર ફર્માયા કિ મૈંને એક બદ્બૂદાર કૂઆં દેખા જિસસે ચીખો-પુકાર કી આવાઝ આ રહી થી, મૈંને પૂછા કિ યહ ક્યા હૈ ? જવાબ મિલા કિ **યહ વહ ઔરતેં હૈં જો મર્દો કે રિઝાને કે લિયે ઝેબો-ઝીનત કરતી થીં જો ઉનકે લિયે હલાલ નહીં થે.** *(શર્હુસ્સુદૂર)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! **ગૌર કીજિયે કિ યહ બુરાઈ આજ મુઆશરે મેં આમ નહીં હૈ કિ નઈ તહઝીબ કે મતવાલે આઝાદ ખ્યાલ મા, બાપ આઝાદ નૌજવાન લળકે ઔર લળકિયોં કો હરામકારી કે લિયે એક દૂસરે કે સાથ જાને પર**

રઝામંદ રહતે હૈં ઔર યહ નૌજવાન એક દૂસરે પર સબક્ત લે જાને કો તૈયાર રહતે હૈં, ઔરતેં ઘર મેં રહતે હુએ અપને શૌહર કે લિયે ઝેબો-ઝીનત શાઝો-નાદિર હી કરતી હૈં ઔર તફ્રીબાત યા બાઝાર, સૈરો-તફ્રીહ કે લિયે પૂરા મૈકઅપ કરના ઝરૂરી સમઝતી હૈં. (અલ્લાહ કી પનાહ !)

યહ સબ આખિરત કે અઝાબ સે બેફિક્રી કા નતીજા હૈ. ઔર યહ બાતેં અલ્લાહ તઆલા ﷻ સે શર્મ વ હયા કે તકાઝોં કે ક્તઅન ખિલાફ હૈં. અલ્લાહ તઆલા હમારે મુઆશરે મેં નૌજવાનોં કો ઈસ્લામી અખ્લાક્ વ આદાબ સીખને, ઉન પર અમલ કરને ઔર ઉન્હેં આમ કરકે દુન્યા વ આખિરત સંવારને કી તૌફીક્ અતા ફર્માએ.

★ બેનમાઝી કા અંજામ ★

બઅઝ રિવાયતોં મેં યહ તફ્સીલ હૈ કિ નબીએ અકરમ ﷺ ને એક શખ્સ કો દેખા જિસકી ખોપળી કો એક બળે પથ્થર સે ઈસ ઝોર સે મારા જાતા હૈ કિ ઉસકા મગ્ઝ નિકલ કર બાહર આ જાતા હૈ ઔર પથ્થર દૂર જાકર ગિરતા હૈ. જબ આપને ઉસ બદ્નસીબ શખ્સ કે બારે મેં સવાલ કિયા તો માલૂમ હુવા કિ યહ વહ શખ્સ હૈ **જો ઈશા કી નમાઝ સિરે સે પઢતા હી નહીં થા ઔર દીગર નમાઝેં ભી વક્ત બેવક્ત પઢતા થા લિહાઝા ક્યામત તક ઈસકે સાથ યહી મામલા હોતા રહેગા.** *(શર્હુસ્સુદૂર : ૨૩૨)*

★ ચુગલખોર કા અંજામ ★

ફિર રહમતે આલમ ﷺ ને એક શખ્સ કો દેખા કિ એક બળે કૈંચે સે ઉસકે કલ્લે ચીરે જા રહે હૈં, ઉસકે મુતઅલ્લિક્ માલૂમ કિયા તો બતાયા ગયા કિ **યહ શખ્સ લોગોં કી ચુગલિયાં ખાતા થા જિસસે લોગોં મેં ફિત્ના વ ફસાદ બરપા હો જાતા થા.** *(શર્હુસ્સુદૂર : ૨૩૨)*

★ ઝિનાકાર કા અંજામ ★

ઔર ઉમ્મત કે ઝિનાકારોં કો આપને ઈસ હાલત મેં દેખા કિ વહ

નંગે હોને કી હાલત મેં આગ કે બળે કમરે મેં બંદ હૈં ઔર વહાં સે ઈતની સખ્ત બદબૂ ઔર તઅફ્ફુન ઉઠ રહા હૈ કિ પયગંબર ﷺ કો અપની નાક શદીદ બદબૂ કી વજહ સે બંદ કરની પળી. આપકો બતાયા ગયા કિ **યહ લોગ ઝિનાકાર મર્દ, ઔરત હૈં, ઔર યહ શદીદ નાક઼ાબિલે બર્દાશ્ત બદબૂ ઈનકી શર્મગાહોં સે આ રહી હૈ.** *(શર્હુસ્સુદૂર : ૨૭૩)*

સફરે મેઅરાજ મેં આપ ﷺને યહ ભી દેખા કિ એક તરફ એક તાઝા ખાન મેં ગોશ્ત રખા હૈ ઔર દૂસરી તરફ દૂસરે તશ્ત મેં સળા હુવા ગોશ્ત મૌજૂદ હૈ. મગર લોગ હલાલ ગોશ્ત છોળ કર હરામ સળા બદ્બૂદાર ગોશ્ત ખા રહે હૈં. ઉન લોગોં કે બારે મેં પૂછને પર માલૂમ હૂવા કિ **યહ વહ લોગ હૈં જો હલાલ રાસ્તા છોળ કર હરામ રાસ્તા ઈખ્તિયાર કરતે હૈં. (મષલન્ મર્દ કે પાસ હલાલ વ તૈયિબ બીવી મૌજૂદ હૈ મગર વહ ઉસે છોળ કર એક ઝાનિયા બદ્કાર ફાહિશા કે સાથ શબબાશી કરતા હૈ, યા ઔરત કે પાસ હલાલ શૌહર મૌજૂદ હૈ મગર વહ ઉસકે પાસ ન રહકર ગૈરોં કે પાસ રાત ગુઝારતી હૈ.)**

ઔર આપને કુછ ઔરતોં કો દેખા કિ વહ અપને પિસ્તાનોં કે ઝરિયે લટકા દી ગઈ હૈં ઔર વહ ચીખ વ પુકાર કરકે અલ્લાહ ﷻ સે ફર્યાદ કર રહી હૈં. ઉનકે બારે મેં બતાયા ગયા કિ **યહ ભી ઝિનાકાર ઔરતેં હૈં.** *(દલાઈલુન્નબુવ્વત લિલ્ બયહ઼ીક)*

★ લવાતત કા અંજામ ★

ઈસી તરહ આપને દેખા કિ એક સિયાહ ટીલા હૈ જિસ પર કુછ મખ્બૂતુલ હવાસ (જિસકા દિમાગી તવાઝુન ખો ગયા હો) લોગ મૌજૂદ હૈં, ઉનકે પીછે કે હિસ્સે સે દહકતી હુઈ આગ ડાલી જા રહી હૈ જો ઉનકે જિસ્મ સે હોકર મુંહ, નાક, કાન ઔર આંખોં કે રાસ્તે સે ખારિજ હો રહી હૈ. ઈસ હૌલનાક અઝાબ મેં મુબ્તલા લોગોં કે બારે મેં પૂછને પર માલૂમ હુઆ કિ **યહ લવાતત કરનેવાલે (યાની મર્દ હોકર મર્દ હી સે જિન્સી ખ્વાહિશ પૂરી કરનેવાલે ગલીઝ) લોગ હૈં,** ઈસ કામ કો કરનેવાલે ઔર કરાનેવાલે દોનોં અઝાબ મેં ગિરિફ઼્તાર હૈં.

★ વાઈઝોં કા અંજામ ★

મેઅરાજ કે સફર મેં આપ ﷺ કા ગુઝર ઐસે લોગોં પર ભી હુવા જિનકી ઝબાનેં ઔર હોંટ ક઼ૈંચિયોં સે કાટે જા રહે થે, કાટને કે ફૌરન બાદ વહ અપની અસલી હાલત પર આ જાતે થે ઔર ફિર ઉન્હેં કાટા જા રહા થા, બરાબર યહી સિલસિલા જારી થા. આપને હઝરતે જિબ્રઈલ عليه السلام સે પૂછા કિ યહ કૌન લોગ હૈં ? તો જવાબ મિલા કિ **(યહ ઉમ્મત કે બેઅમલ ફિત્ને મેં મુબ્તલા વાઈઝ હૈં (જો દૂસરોં કો તો નસીહત કરતે થે મગર ખૂદ ઉસ પર આમિલ નહીં થે)** ! *(મિશ્કાત, પેજ : ૪૩૮)*

★ ખયાનત કા અંજામ ★

હઝરત રાફેઅ્ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ એક મર્તબા હુઝૂર ﷺ કે હમરાહ બક઼ીઅ્ ક઼બ્રસ્તાન સે ગુઝરા તો હુઝૂર ﷺને ઉફ ! ઉફ ! ફર્માયા. મુઝે ખયાલ હુઆ કિ શાયદ આપ મુઝસે યહ નાગવારી કા કલ્મા ફર્મા રહે હૈં. ચુનાંચે મૈંને ફૌરન અર્ઝ કિયા, હુઝૂર ! મુઝ સે ક્યા ખતા હુઈ ? હુઝૂર ﷺને ફર્માયા કે ક્યા મતલબ ? મૈંને અર્ઝ કિયા કિ આપને મુઝે દેખકર "ઉફ" ! ફર્માયા. તો આપને ઈર્શાદ ફર્માયા કિ તુમ્હેં દેખકર મૈંને યહ કલ્મા નહીં કહા, બલ્કિ **ઈસ ક઼બ્રવાલે કુલાં કો મૈંને કુલાં ક઼બીલે કી ઝકાત વુસૂલ કરને કે લિયે આમિલ બના કરે ભેજા થા. ઉસને વહાં એક કુર્તા ખયાનત કરકે છુપા લિયા થા અબ ઉસી જૈસા આગ કા કુર્તા ઉસે ક઼બ્ર મેં પહના દિયા ગયા હૈ.** *(શર્હુસ્સુદૂર : ૨૨૮)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! **યહ રિવાયત ક઼ૌમી વ મિલ્લી કામ કરનેવાલોં કે લિયે સખ્ત ખતરે કા પતા દેતી હૈ.** અગર માલી ઝિમ્મેદારી કી અદાયગી મેં કોતાહી બરતી ગઈ તો ક઼બ્ર મેં હૌલનાક અઝાબ કા અંદેશા હૈ. અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ﷻ હમ સબકો ઈસસે મહફૂઝ ફર્માએ. (આમીન)

★ ધોકેબાઝી કા અંજામ ★

અબ્દુલ હમીદ ઈબ્ને મહમૂદ મગોલી કહતે હૈં કિ મૈં હઝરત

અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما કી મજલિસ મેં હાઝિર થા, કુછ લોગ આપ કી ખિદમત મેં હાઝિર હુએ ઔર અર્ઝ કિયા કિ હમ હજ્જ કે ઈરાદે સે નિકલે હૈં, જબ હમ "ઝાતુસ્સફાહ" (એક મકામ કા નામ) પહુંચે તો હમારે એક સાથી કા ઈન્તેકાલ હો ગયા, ચુનાંચે હમને ઉસકી તજહીઝ વ તક્ફીન કી ફિર કબ્ર ખોદને કા ઈરાદા કિયા, જબ હમ કબ્ર ખોદ ચૂકે તો હમને દેખા કિ એક બળે કાલે નાગને પૂરી કબ્ર કો ઘેર રખા હૈ. ઉસકે બાદ હમને દૂસરી જગહ કબ્ર ખોદી વહાં ભી વહી સાંપ મૌજૂદ થા, અબ હમ મૈયત કો વૈસે હી છોળ કર આપકી બારગાહમેં આએ હૈં કિ અબ હમ ક્યા કરેં ? હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رضی اللہ عنہما ને ફર્માયા કિ યહ સાંપ ઉસકા બદ્અમલ હૈ જિસકા વહ આદી થા, જાઓ ! ઉસે ઉસી કબ્ર મેં દફન કર દો. અલ્લાહ કી કસમ ! અગર તુમ ઉસકે લિયે પૂરી ઝમીન ખોદ ડાલોગે ફિર ભી વહ સાંપ ઉસકી કબ્ર મેં પાઓગે. બહરહાલ ઉસે ઉસી હાલત મેં દફન કર દિયા ગયા. સફર સે વાપસી પર લોગોંને ઉસકી બીવી સે ઉસકા અમલ પૂછા, ઉસને બતાયા કિ **ઉસકા મા'મૂલ થા કિ વહ ગલ્લા બેચતા થા ઔર રોઝાના બોરી મેં ઘર કા ખર્ચ નિકાલ કર ઉસમેં ઉસી મિક્દાર કા ભુસ મિલા દેતા થા (ગોયા કિ ધોકે સે ભુસ કો ગલ્લા અસલ કીમત પર ફરોખ્ત કરતા થા).** *(શર્હુસ્સુદૂર)*

★ ગુસ્લ ન કરને કા અંજામ ★

અબાન ઈબ્ને અબ્દુલ્લાહ બજલી કહતે હૈં કિ હમારે એક પળોસી કા ઈન્તેકાલ હો ગયા. ચુનાંચે હમ ઉસકે ગુસ્લ ઔર તજહીઝ વ તક્ફીન મેં શરીક રહે મગર જબ હમ ઉસે કબ્રસ્તાન લેકર પહુંચે તો ઉસકે લિયે જો કબ્ર ખોદી ગઈ થી ઉસમેં બિલ્લી જૈસા એક જાનવર નઝર આયા. લોગોં ને ઉસે વહાં સે નિકાલને કી બહુત કોશિશ કી મગર વહ વહાં સે નહીં હટા. મજબૂર હોકર દૂસરી કબ્ર ખોદી ગઈ તો ઉસમેં ભી વહી જાનવર મૌજૂદ મિલા. તીસરી મર્તબા ભી યહી હુવા, આજિઝ આકર લોગોંને ઉસી કે સાથ ઉસકો દફન કર દિયા. અભી કબ્ર બરાબર હી કી ગઈ થી કિ કબ્ર સે એક ઝબર્દસ્ત ધમાકે કી આવાઝ સુની ગઈ. લોગોંને ઉસકી બીવી કે પાસ આકર ઉસકે હાલત માલૂમ કિયે તો પતા ચલા કિ **વહ જનાબત સે**

ગુસ્લ નહીં કરતા થા. *(શર્હુસ્સુદૂર : ૨૪૪)*

★ જાસૂસી કા અંજામ ★

હઝરત ઉમર બિન દીનાર કહતે હૈં કિ મદીના શરીફ મેં રહનેવાલે એક શખ્સ કી બહન કા ઈંતિકાલ હો ગયા ભાઈને કફન દફન કા ઈન્તેઝામ કિયા. ફિર ઉસે યાદ આયા કિ દફન કરતે વક્ત ઉસકી એક થૈલી કબ્ર મેં રહ ગઈ હૈ, ચુનાંચે વહ અપને એક સાથી કો લેકર કબ્રસ્તાન ગયા ઔર કબ્ર ખોદ કર અપની થૈલી નિકાલી ફિર અપને સાથી સે કહા કિ તુમ ઝરા હટ જાઓ મૈં બગ્લી કબ્ર કી ઈંટ હટા કર અપની બહન કો દેખના ચાહતા હૂં. ઉસને જૈસે હી ઈંટ હટાઈ તો દેખા કિ પૂરી કબ્ર આગ કે શોલોં મેં ઘિરી હુઈ હૈ, ઉસને જલ્દી સે કબ્ર બંદ કી ઔર અપની વાલિદા સે આકર બહન કા હાલ માલૂમ કિયા તો વાલિદાને બતાયા કિ વહ નમાઝ દેર કરકે પળ્હતી થી ઔર જબ પળોસી સો જાતે વહ કમરોં કે દરવાઝે પર કાન લગા કર ઉનકે છુપે હુએ રાઝ હાસિલ કિયા કરતી થી. *(શર્હુસ્સુદૂર : ૨૪૪)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! અઝાબે ઈલાહી કી હૌલનાકિયોં કે યહ ચંદ ઈબ્રતનાક વાકિઆત ઔર ઉનકે અંજામ થે, ઈન્હેં બાર–બાર પળ્હેં ઔર ઈનસે ઈબ્રત હાસિલ કરને કી કોશિશ કરેં ઔર યહ ભી ઝહન નશીન કર લેં કિ દુન્યા કી મામૂલી ઈઝ્ઝત ઔર ઉસકે ફાની એશ કે હુસૂલ મેં હમ બળે બળે ગુનાહોં કે મુર્તકિબ હોકર અલ્લાહ કે કહર વ ગઝબ કે શિકાર હોતે રહતે હૈં, જિસકા નતીજા કબ્ર ઔર અઝાબે કયામત હૈ.

★ ઝિયારતે કુબૂર કા બયાન ★

કુબૂર કી ઝિયારત સે ઈન્સાન કે દિલ વ દિમાગ મેં દુન્યા ઔર દુન્યા કી ચીઝોં સે બેરગ્બતી કા એહસાસ પૈદા હોતા હૈ ઔર જબ અંજામકાર યહી હૈ તો દુન્યા મેં દિલ લગાના ભી બેકાર હૈ. ચુનાંચે બળે બળે ઈન્સાન ઈસ દુન્યા મેં પૈદા હુએ, કિસીને અપની સલ્તનત વ હુકૂમત કા સહારા લેકર ખુદાઈ કા દઅ્વા કિયા, કિસીને તાકત વ દૌલત કે નશે મેં અપની બરતરી કા મુઝાહેરા કિયા, કિસીને સાઈન્સ વ ઈજાદાત કે ફરેબ મેં કુદરત

સે મુક़ાબલા કરને કી કોશિશ કી ઔર કિસીને જાહો–ઈક્તિદાર કે બલ બૂતે પર અમન વ સુકૂન ભરે માહૌલ કો પરાગંદા કર દિયા મગર અંજામ હર એક કી મૌત હી હુવા. જબ ઉન્હેં મિટ્ટી કે નીચે દબા દિયા ગયા તો કોઈ નામ લેવા ન રહા, જબ ઉનકી લાશોં કો દરયા કી આગોશ મેં ડાલ દિયા ગયા તો મૌજોં ને દરયાઈ જાનવરોં કે મુંહ મેં પહુંચા દિયા ઔર જબ ઉનકે જિસ્મ કો આગ કે શોલોં કે હવાલે કર દિયા ગયા તો વહ બેબસ હો કર રહ ગએ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મૌત ઈન્સાન કે ઝહન મેં ઉસકે બુરે આમાલ કે અંજામ કો તાઝા કર દેતી હૈ તાકિ ઈન્સાન નેક હો જાએ, નીઝ મૌત કી યાદ સે ઈસ બાત કા ભી એહસાસ હોતા હૈ કિ ઈસ આલમ કે એલાવા એક આલમ ઔર હૈ જહાં જાના હૈ ઔર વહાં જાકર ઈસ આલમ કે એક એક અમલ કા હિસાબ દેના હૈ, યહ એહસાસ ભી ઈન્સાન કો નેકિયોં કી તરફ રગ્બત દિલાતા હૈ. ઈસલિયે હમેં હર આન મૌત કો યાદ કરને ઔર क़ब્ર મેં સલામતી કે લિયે તૈયારી કરના ઝરૂરી હૈ.

★ ઝિયારતે કુબૂર અહાદીષ કી રૌશની મેં ★

આજ કે ઈસ પુરાફિતન દૌર મેં આદમી કે મર જાને કે બાદ અહલે ખાના ઉસે क़ब્ર તક પહુચાને કે બાદ યહ સમઝતે હૈં કિ અબ ઉસકા હમ ઝિંદોં પર કોઈ હક્ક़ નહીં ઔર વહ મૈયત કો દફનાને કે બાદ ઉસકે સાથ ઐસી બેરૂખી કા મુઝાહેરા કરતે હૈં કિ ગોયા વહ ઉસકા કોઈ થા હી નહીં. ફિર કભી મૈયત કે લિયે ન क़ब્રસ્તાન જાતે હૈં, ન અપની હૈસિયત કે મુતાબિક़ ઉનકે લિયે ઈસાલે ષવાબ કા એહતિમામ કરતે હૈં, જબ કિ હક़ીક़ત યહ હૈ કિ અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ને આમ મુસલમાનોં કો क़ब્રોં કી ઝિયારત કરને કે લિયે જાને ઔર क़ब્રવાલોં કે લિયે ઈસાલે ષવાબ કા તોહફા ભેજને કી તાકીદ ફર્માઈ હૈ, ઈસલિયે હમ આનેવાલે સફ્હાત પર ઈસ ઉન્વાન સે મુતઅલ્લિક़ ચંદ અહાદીષ પેશ કર રહે હૈં.

★ ઝિયારત કરો ★

હઝરત બુરૈદા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા, "كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُوْرِ فَزُوْرُوْا الْقَبْرَ" ''મૈંને તુમ્હેં क़ब્રોં કી

ઝિયારત સે મના કિયા થા અબ क़ब્રોં કી ઝિયારત કરો.''

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસ્ઊદ رضی اللہ عنہما કા બયાન હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُوْرِ فَزُوْرُوْهَا فَاِنَّهَا تُزْهِدُ فِى الدُّنْيَا وَ تُذَكِّرُ الْاٰخِرَةَ"

''મૈંને તુમ્હેં ઝિયારતે કુબૂર સે મના કિયા થા અબ ઝિયારત કર લિયા કરો ક્યોંકિ યહ દુન્યા મેં ઝાહિદ બનાતી હૈ ઔર આખિરત કી યાદ દિલાતી હૈ.'' *(ઈબ્ને માજહ)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ્લામ કે ઈબ્તિદાઈ અય્યામ મેં હુઝૂર عليہ الصلوٰۃ والسلام અપને સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કો क़ब્રોં પર જાને સે મના ફર્માયા કરતે થે ક્યોંકિ ઉસ વક્ત ઈમાન ઔર તૌહીદ મેં ઈસ્તિક़ામત પૈદા કરને કી અશદ ઝરૂરત થી, ઈસલિયે આપ ને ભી આગાઝે ઈસ્લામ મેં ઈમાન મુસ્તહકમ કરને કે લિયે તર્બિયત પર બહુત ઝોર દિયા. જબ મુસલમાનોં કે ઈમાન મોહકમ ઔર મઝબૂત હો ગએ બલ્કિ ઈસ દર્જા તક ઈસ્તિક़ામતે ઈમાન પૈદા હો ગઈ કિ વહ સિર્ફ અલ્લાહ તઆલા કી ઝાતે અક़્દસ કી ઈબાદત ઔર ઈતાઅત મેં મહવ રહને લગે ઔર ઈસ બાત કા ખત્રા જાતા રહા કિ અબ અહલે અરબ ઈમાન કો છોળ કર બુતોં કી પૂજા કી તરફ માઈલ હોંગે તો આપને અપને સહાબા رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ઔર મુસલમાનોં કો આમ ઈજાઝત દે દી કિ કુબૂર કી ઝિયારત કે લિયે જાયેં.

ઈસીલિયે તમામ ઉલમા કે નઝદીક क़ब્રોં કી ઝિયારત મુસ્તહબ હૈ ક્યોંકિ क़ब્રોં પર જાને સે દિલ મેં નર્મી આતી હૈ, મૌત યાદ આતી હૈ ઔર દિલ વ દિમાગ ઈસ અક़ીદે પર પુખ્તા હોતે હૈં કિ દુન્યા ફાની હૈ. ઈસકે એલાવા બહુત સે ફાયદે હૈં. ફિર સબસે બળા ફાયદા યહ ભી હૈ કિ क़ब્રોં પર જાને સે મુર્દોં કે લિયે રહમત વ મગફિરત કી દુઆ કા મૌક़ા મિલતા હૈ ઔર યહ સુન્નત ભી હૈ.

★ اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا اَهْلَ الْقُبُوْرِ ★

હઝરત બુરૈદા رضی اللہ عنہ રિવાયત કરતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ સહાબા

કો ક़બ્રસ્તાન મેં હાઝરી કે આદાબ કી તા'લીમ દેતે ઔર ફ઼ર્માતે જબ તુમ ક़બ્રસ્તાન જાઓ તો યહ કલિમાત કહો :–

"اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ اَهْلَ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ وَ الْمُسْلِمِيْنَ وَ اِنَّا اِنْشَآءَ اللّٰهُ بِكُمْ لَاحِقُوْنَ نَسْأَلُ اللّٰهَ لَنَا وَ لَكُمُ الْعَافِيَةَ"

ઈસ બસ્તી કે મુસલમાન ઔર મો'મિન રહનેવાલો ! તુમ પર સલામતી હો, બેશક ! અલ્લાહને ચાહા તો હમ ભી અન્ક़રીબ તુમ સે મુલાકાત કરનેવાલે હૈં. હમ અલ્લાહ તઆલા સે અપને ઔર તુમ્હારે લિયે આફ઼િયત કે તાલિબ હૈં. *(મુસ્લિમ શરીફ઼)*

હઝરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને અબ્બાસ رضی اللہ عنہما રિવાયત કરતે હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ મદીને કે ક઼બ્રસ્તાન તશરીફ઼ લે ગએ તો ક઼બ્રોં કી તરફ઼ મુતવજ્જેહ હોકર ફ઼ર્માયા :–

"اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَآ اَهْلَ الْقُبُوْرِ يَغْفِرُ اللّٰهُ لَنَا وَ لَكُمْ وَ اَنْتُمْ سَلَفُنَا وَ نَحْنُ بِالْاَثَرِ"

અય ક़બ્રવાલો ! તુમ પર સલામતી હો, અલ્લાહ તઆલા હમારી ઔર તુમ્હારી મગફ઼िરત ફ઼ર્માએ, તુમ હમ પર સબક़ત કર ગએ ઔર હમ બાદમેં આનેવાલોં મેં સે હૈં. *(તિર્મિઝી શરીફ઼)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! જબ કભી ઐસે મક़ામ પર જાયેં જહાં ક़બ્રેં હોં યા ક़બ્રોં કે પાસ સે ગુઝરેં તો હુઝૂર ﷺ કે ઈર્શાદ કે મુતાબિક़ ક़બ્રવાલોં કો સલામ કર લેં ઔર ઉનકે લિયે દુઆએ મગફ઼िરત કરેં. મઝકૂરા અહાદીષે કરીમા સે યહ બાત ભી ષાબિત હોતી હૈ કિ સલામ પેશ કરનેવાલે કે લિયે મુસ્તહબ હૈ કિ ઉસકા મુંહ મૈયત કે મુંહ કે સામને હો. ઈસી તરહ જબ દુઆએ મગફ઼िરત વ ફ઼ાતિહા ખ્વાની વગૈરા કે લિયે ક़બ્ર પર જાયેં તો અપના મુંહ મૈયત કે સામને રખેં, તમામ ઉલમાએ કિરામ વ અઈમ્માએ મુજતહિદીન કા યહી અમલ રહા હૈ.

★ રાત મેં ક़બ્રસ્તાન જાના ★

હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا રિવાયત કરતી હૈં કિ જિસ દિન રસૂલુલ્લાહ عليه الصلوٰة والسلام કી તશરીફ઼ આવરી કી મેરે યહાં બારી હોતી તો હુઝૂર

عليه الصلوٰة والسلام રાત કે આખિરી હિસ્સે મેં ક़બ્રસ્તાન તશરીફ઼ લે જાતે ઔર વહાં યહ કલિમાત ફ઼ર્માતે :–

"اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِيْنَ وَ اَتَاكُمْ مَّا تُوْعَدُوْنَ غَدًا مُّؤَجَّلُوْنَ وَ اِنَّا اِنْ شَآءَ اللّٰهُ بِكُمْ لَلَاحِقُوْنَ اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِاَهْلِ بَقِيْعِ الْغَرْقَدِ"

ઈસ બસ્તી કે ઈમાનદાર ક़ૌમ ! તુમ પર સલામતી હો, તુમ્હેં વહ ચીઝ઼ મિલ ગઈ જિસકા તુમ સે કલ તક વઅ્દા કિયા ગયા થા ઔર તુમ્હેં મોહલત દી ગઈ થી ઔર હમ ભી ઈન્શાઅલ્લાહ ! તુમસે મિલનેવાલે હૈં. યા અલ્લાહ ! બક़ીઅ્ ગરક़દ કે મો'મિનીન કી મગફ઼िરત ફ઼ર્મા. *(મુસ્લિમ શરીફ઼)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માલૂમ હુવા કિ હુઝૂર ﷺ કા યહ મામૂલ થા કિ જબ આપ બક़ીઅ્ શરીફ઼ તશરીફ઼ લે જાતે તો અહલે ક़ુબૂર કો સલામ કરને કે બાદ ઉનકે લિયે દુઆએ મગફ઼िરત ફ઼ર્માતે.

★ વાલિદૈન કી ક़બ્રોં કી ઝિયારત ★

હઝરત મુહમ્મદ બિન નોમાન નબીએ કરીમ ﷺસે મરફ઼ૂઅન રિવાયત કરતે હૈં કિ આપને ફ઼ર્માયા, જો શખ્સ હર જુમ્આ કે રોઝ઼ અપને વાલિદૈન યા ઉનમેં સે કિસી એક કી ક़બ્ર પર જાએ (દુઆએ મગફ઼िરત કરને કે લિયે) તો ઉસકી મગફ઼िરત કર દી જાતી હૈ ઔર ઉસે નેકી કરનેવાલા લિખા જાતા હૈ. *(બયહક़ી, શુઅબુલ ઈમાન)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વાલિદૈન કી ક़બ્ર પર જાના ન સિર્ફ઼ યહ કિ ઉનકે લિયે ફ઼ાયદામંદ હૈ બલ્કિ ખૂદ જાનેવાલે કે લિયે યહ હાઝિરી નફ઼ા બખ્શ હૈ, ક્યોંકિ ઉસસે ઉસકે ગુનાહ મુઆફ઼ હોતે હૈં ઔર અલ્લાહ કે યહાં ઉસે નેક ફ઼ર્માંબર્દાર લોગોં કી ફ઼ેહરિસ્ત મેં શામિલ કર લિયા જાતા હૈ.

★ મુર્દે કો ઈઝા દેના ★

હઝરત આઈશા સિદ્દીક़ા رضی اللہ عنہا ફ઼ર્માતી હૈં કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺને ફ઼ર્માયા, "كَسْرُ عَظْمِ الْمَيِّتِ كَكَسْرِهٖ حَيًّا" મુર્દા કી હડ્ડી કો તોળના ઐસા હી હૈ જૈસે ઝિંદા કી હડ્ડી તોળના. *(મિશ્કાત શરીફ઼, અબૂ દાઉદ શરીફ઼)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાક મેં યહ દર્સ દિયા જા રહા હૈ કિ જિસ તરહ કિસી ભી કિસ્મ કી અઝિય્યત સે ઝિંદા ઈન્સાન કો તકલીફ હોતી હૈ ઈસી તરહ મુર્દે કો ભી તકલીફ પહુંચતી હૈ. એક ઔર હદીષ શરીફ મેં તો ઈસ સિલસિલે મેં બિલ્કુલ વાઝેહ અલ્ફાઝ આએ હૈં, અલ્લાહ કે રસૂલ તાજદારે મદીના ﷺ ફર્માતે હૈં, "اَلْمَيِّتُ يَتَأَذّٰى بِمَا يَتَأَذّٰى مِنْهُ الْحَيُّ" જિસ ચીઝ સે ઝિંદા ઈન્સાન કો અઝિય્યત પહુંચતી હૈ ઉસસે મૈયત કો ભી અઝિય્યત પહુંચતી હૈ. અલ્લાહ તઆલા હમકો હર ઉસ અમલ સે બચાએ જો મૈયત કી ઈઝા કા સબબ હો.

★ ક઼બ્ર પર ન બૈઠેં ★

હઝરત ઉમર બિન હઝમ رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા, "لَا تَقْعُدُوْا عَلَى الْقُبُوْرِ" ક઼બ્રોં પર ન બૈઠા કરો. એક ઔર હદીષે મુબારકા મેં હુઝૂર ﷺ ને ક઼બ્ર પર બૈઠને સે ઈસ તરહ મના ફર્માયા, "يَجْلِسَ اَحَدُكُمْ عَلٰى جَمْرَةٍ تُحْرِقُهٗ خَيْرٌ لَّهٗ مِنْ اَنْ يَّجْلِسَ عَلٰى قَبْرٍ" **આગ પર બૈઠના જિસસે આદમી જલ જાએ ક઼બ્ર પર બૈઠને સે બેહતર હૈ.**

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ક઼બ્ર પર બૈઠના, સોના, ચલના, યા પાખાના પેશાબ કરના હરામ હૈ. ક઼બ્રસ્તાન મેં નયા રાસ્તા નિકાલના યા નએ રાસ્તે પર ચલના નાજાઈઝ હૈ. ગરઝે કે હર વહ કામ જો કિસી મુસલમાન મૈયત કી તૌહીન યા ઈઝા રસાની કા બાઈષ હો નાજાઈઝ વ હરામ હૈ.

ઈસીલિયે ઉલમાએ કિરામને ફર્માયા કિ અગર કોઈ અપને ક઼રીબી રિશ્તેદાર કી ક઼બ્ર પર જાના ચાહતા હૈ લેકિન ! ઉસે ક઼બ્રોં પર સે ગુઝરના પળેગા તો વહાં તક ન જાએ, દૂર હી સે દુઆએ મગફિરત કર દે.

★ જૂતે પહન કર ચલના કૈસા ? ★

હઝરત બશીર رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈં કિ એક મર્તબા હુઝૂર તાજદારે અરબ વ અજમ ﷺ મુશ્રિકીન કી ક઼બ્રોં કે પાસ સે ગુઝરે, આપને તીન મર્તબા ફર્માયા કિ યહ બળી ભલાઈ (ઈસ્લામ) કે આને સે પહલે હી ચલે

ગએ. ફિર આપ મુસલમાનોં કી ક઼બ્રોં કે પાસ સે ગુઝરે, આપને ફર્માયા કિ ઈન્હોંને બહુત બળી ભલાઈ કો પા લિયા હૈ. ફિર રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને નિગાહ ઉઠા કર દેખા : તો **એક આદમી જૂતે પહન કર ક઼બ્રસ્તાન મેં ચલ રહા થા,** ફર્માયા :–

"فَاِذَا رَجُلٌ يَّمْشِى فِى الْقُبُوْرِ عَلَيْهِ نَعْلَانِ فَقَالَ يَا صَاحِبَ السِّبْتِيَّتَيْنِ وَيْحَكَ اَلْقِ سِبْتِيَّتَيْكَ فَنَظَرَ الرَّجُلُ فَلَمَّا عَرَفَ رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَلَعَهُمَا فَرَمٰى بِهِمَا"

અય જૂતોંવાલે ! તુમ પર અફસોસ હૈ ! અપને જૂતે ઉતાર દો, ઉસ આદમીને દેખા તો રસૂલુલ્લાહ ﷺ કો પહચાન લિયા ચુનાંચે જૂતે ઉતાર કર ફેંક દિયા. *(અબૂ દાઊદ)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઐસે ક઼બ્રસ્તાન જો બિલ્કુલ સાફ સુથરે હોં ઉનમેં હુઝૂર ﷺ કે હુક્મ કે મુતાબિક઼ જૂતે ઉતાર કર દાખિલ હોના ચાહિયે, મગર **ઐસે ક઼બ્રસ્તાન જહાં કાંટેદાર ઝાળિયાં ઔર ખારદાર દરખ્ત યા ઘાસ હો યા નોકીલી મિટ્ટી યા પત્થર કે ટુકળે હોં કિ નંગે પાંવ ચલને કી સૂરત મેં ઝખ્મી હોને કા અંદેશા હો તો ઐસે હાલત મેં ઉલમાએ કિરામ જૂતે પહન કર ક઼બ્રસ્તાન મેં દાખિલ હોનેકો જાઈઝ ક઼રાર દેતે હૈં.**

★ નમાઝ ન પઢેં ! ★

હઝરત વાસિલા બિન અસ્ક઼અ્ને હઝરત અબૂ મરષદ ગનવી رضی اللہ عنہ સે રિવાયત કી હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ફર્માયા :–

"لَا تَجْلِسُوْا عَلَى الْقُبُوْرِ وَ لَا تُصَلُّوْا اِلَيْهَا" "ક઼બ્રોં પર ન બૈઠા કરો ઔર ન ઉનકી તરફ મુંહ કરકે નમાઝ પઢો." *(અબૂ દાઊદ)*

મેરે પ્યારે આકા عليہ الصلوٰۃ والسلام કે પ્યારે દીવાનો ! આજ કલ લોગ ઈસસે પરહેઝ નહીં કરતે હૈં. ઉલમાએ કિરામને મઝારાતે મુક઼દ્દસા કો રૂખ કરકે નમાઝ પઢને સે સખ્તી સે મના ફર્માયા હૈ. જો લોગ કુબૂરે મુસ્લિમીન કા અદબ નહીં કરતે હૈં ઔર ઉન પર બૈઠકર ઉનકે ઈદ–ગિર્દ લહવો–લઈબ કે કામ કરકે ઉનકી તૌહીન કરતે હૈં, અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ઉન્હેં હિદાયત

નસીબ ફર્માએ ઔર કુબૂરે મુસ્લિમીન કા એહતિરામ કરને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ રૌઝએ મુસ્તફા ﷺ કી બરકતેં ★

અલ્લાહ ﷻ ને કુર્આને મુક़દ્દસ મેં ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَّلَمُوْٓا اَنْفُسَهُمْ جَآءُوْكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللّٰهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُوْلُ لَوَجَدُوا اللّٰهَ تَوَّابًا رَّحِيْمًا"

"ઔર અગર જબ વહ અપની જાનોં પર ઝુલ્મ કરેં તો અય મહબૂબ! તુમ્હારે પાસ હાઝિર હો, ફિર અલ્લાહ સે મઆફી ચાહેં ઔર **રસૂલ ઉનકી શફાઅત ફર્માએ તો** ઝરૂર અલ્લાહ કો બહુત તૌબા કુબૂલ કરનેવાલા મહરબાન પાયેં." *(પારા : ૫, સૂરએ નિસા, આયત : ૬૪)*

ઈસ આયતે કરીમ કે તહત તફસીરે નસફી મેં ઝિક્ર કિયા ગયા હૈ કિ નબીએ કરીમ ﷺ કે દફ્ન હોને કે બાદ આપકે મઝારે અન્વર પર એક અઅ્રાબી હાઝિર હુવા ઔર બેક़રારી કી હાલત મેં તળપ–તળપ કર અપને સર પર ખાક ડાલતે હુએ અર્ઝ કરને લગા, યા રસૂલલ્લાહ અલૈકસ્સલાતુ વસ્સલામ ! હમને સુના કિ અલ્લાહ તઆલા કા કલામ આપ પર નાઝિલ હુવા "وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَّلَمُوْٓا الخ" "મૈંને અપની જાન પર ઝુલ્મ કર લિયા, અબ મૈં આપકે પાસ હાઝિર હુવા હૂં, અલ્લાહ તઆલા સે અપને ગુનાહોં કી મઆફી તલબ કર રહા હૂં, આપ ભી મેરે રબ સે મેરે લિયે બખ્શિશ તલબ કરેં, આપ કી ક़બ્ર શરીફ સે આવાઝ આઈ ઔર ઉસે બતાયા ગયા, તુમ્હારે ગુનાહોં કો બખ્શ દિયા ગયા. *(તફસીરે નસફી)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસસે માલૂમ હુવા કે ગુનહગારોં કો ગુનાહોં કી મઆફી કે લિયે હુઝૂર ﷺ કી બારગાહ મેં હાઝિરી કા હુક્મ આપ કી ઝાહિરી હયાત તક મહદૂદ ન થા બલ્કિ આજ ભી અગર કોઈ ગુનહગાર અપની બખ્શિશ કે લિયે હુઝૂર ﷺ કે રૌઝએ અનવર પર હાઝિર હોતા હૈ તો હુઝૂર عليه الصلوٰة والسلام ઉસકો રબ તઆલા ﷻ કી બારગાહ સે મઆફી દિલાતે હૈં.

★ રૌઝએ રસૂલ સે તબર્રુક ★

હઝરત ઈબ્ને જૌઝા رضی اللہ عنہ સે મરવી હૈ કિ એક મર્તબા અહલે મદીના સખ્ત ક़હત મેં મુબ્તલા હો ગએ યાની બારિશેં નહીં હો રહી થીં. ઉન્હોંને હઝરત આઈશા رضی اللہ عنہا કી બારગાહમેં આકર શિકાયત કી. આપને ફર્માયા, નબીએ કરીમ ﷺ કે મઝારે અક़્દસ ﷺ કી જાનિબ દેખો ઔર ઉનકે હુઝૂર (રૌઝએ મુતહ્હરા) સે થોળા સા સુરાખ કર દો યહાં તક કિ આપ કી ક़બ્રે અન્વર ઔર આસ્માન કે દરમિયાન કોઈ છત યાની હિજાબ બાક़ી ન રહે. પસ સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ને ઐસા હી કિયા. ઈતની કષીર બારિશ હુઈ જિસસે બહુત ઘાસ ઉગી, ઊંટ વહ ઘાસ ખા–ખા કર ઈતને મોટે હુએ કિ ઉનકી કોહાનેં ફટ ગયીં, ઉસ સાલ કા નામ "عَامُ الْفَتَق" ફટને કા સાલ પળ ગયા. *(મિશ્કાત શરીફ)*

ઈસ હદીષ કી તશરીહ કરતે હુએ હઝરત મુલ્લા અલી ક़ારી رحمۃ اللہ علیہ મિર્ક़ાત મેં બયાન ફર્માતે હૈં કિ નબીએ કરીમ عليه الصلوٰة والسلام કે તવસ્સુલ સે જબ ક़હત સાલી મેં બારિશ તલબ કી જાતી તો બારિશ હો જાતી. હઝરત આઈશા સિદ્દીક़ા رضی اللہ عنہا ને હુજરે કી છત કો ખોલને કા હુક્મ ફર્માયા તાકિ આપકે મઝારે અક़્દસ ઔર આસ્માન કે દરમિયાન કોઈ હિજાબ ન રહે તો યહ તવસ્સુલ મેં મુબાલગા ષાબિત કરના થા યા'ની ઝયાદા સે ઝયાદા વસીલા હાસિલ કરના.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસસે માલૂમ હુવા કિ તમામ સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કા યહ અક़ીદા થા કિ હુઝૂર ﷺ આજ ભી ઈમદાદ ફર્માતે હૈં ઔર યહ ભી માલૂમ હુવા કિ ક़ઝાએ હાજાત કે લિયે હુઝૂર ﷺ કો વસીલા બનાના જાઈઝ હૈ.

★ ઈમામે શાફ઼ઈ રૌઝાએ ઈમામે આ'ઝમ પર ★

હઝરત ઈમામ શાફ઼ઈ رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કિ મૈં હઝરત ઈમામે આ'ઝમ رحمۃ اللہ علیہ સે તબર્રુક હાસિલ કરતા હૂં ઔર આપ કી ક़બ્રેં અનવર પર હાઝરી દેતા હૂં. જબ ભી કોઈ હાજત મુઝે દરપેશ હોતી હૈ તો મૈં દો રકઅત નફ઼લ અદા કરતા હૂં ઔર ઈમામે આ'ઝમ رحمۃ اللہ علیہ કી ક़બ્ર પર હાઝિર હોકર અલ્લાહ તઆલા સે સવાલ કરતા હૂં તો મેરી વહ હાજત

જલ્દ હી પૂરી હો જાતી હૈ. યાની સવાલ તો અગર્ચે અલ્લાહ તઆલા સે હી હોતા હૈ લેકિન ઈમામે આ'ઝમ رحمۃ اللہ علیہ કે મઝારે અન્વર કે કુર્બ કી વજહ સે ઔર ઉનકે વસીલે સે વહ દુઆ જલ્દ કુબૂલ હોતી હૈ. *(શામી : ૧/૩૯)*

બલ્કિ યહ ભી મશહૂર હૈ કિ ઈમામે શાફ઼ઈ رحمۃ اللہ علیہ સુબહ કી નમાઝ મેં દુઆએ કુનૂત પઢ઼હને કે ક़ાઈલ થે લેકિન ઈમામે આ'ઝમ رحمۃ اللہ علیہ કે મઝહબ મેં સિર્ફ઼ ઈશા કી નમાઝ મેં દુઆએ કુનૂત હૈ, ઈસલિયે જબ ઈમામે શાફ઼ઈ رحمۃ اللہ علیہ આપકે મઝાર પર આતે તો સુબહ કી નમાઝ મેં દુઆએ કુનૂત નહીં પઢ઼હતે ઓર ફ઼રમાતે કિ મુઝે સાહિબે મઝાર સે હયા આતી હૈ કિ મૈં ઉન્હી કે મઝાર પર આકર ઉન્હી કે મઝહબ કે ખિલાફ઼ કરું.

★ રૌઝએ ઈમામ બુખારી પર બારિશ કી દુઆ ★

હઝરત અબૂ અબ્દુલ્લાહ મુહમ્મદ બિન ઈસ્માઈલ رحمۃ اللہ علیہ કી **વફ઼ાત કે સાઠ સાલ બાદ** ક़હત સાલી હો ગઈ. અહલે સમરકંદને કઈ મર્તબા બારિશ કે લિયે દુઆ કી, લેકિન બારિશ ન હુઈ. બુઝુર્ગોં મેં સે એક શખ્સને ક़ાઝી કો કહા કિ મેરા ખ્યાલ હૈ કિ લોગોં કો હઝરત ઈમામે બુખારી رحمۃ اللہ علیہ કી ક़બ્ર કી તરફ઼ નિકાલા જાએ ઔર હમ ઉનકી ક़બ્ર કે પાસ જાકર બારિશ તલબ કરેં, ઉમ્મીદ હૈ કિ અલ્લાહ તઆલા બારિશ અતા કરેગા. ઐસા હી કિયા ગયા. લોગ આપ કી ક़બ્ર કે પાસ જાકર રોએ, સાહિબે ક़બ્ર કો વસીલા બના કર દુઆ કી, અલ્લાહ તઆલાને ઈતની મૂસલાધાર બારિશ અતા ફ઼રમાઈ કિ લોગ બારિશ કી કષ્રત કી વજહ સે સાત દિન તક સમરકંદ તક ન પહુંચ સકે. *(મિર્ક़ાત : ૧/૧૬)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! વાક़િઆત સે યહ માલૂમ હોતા હૈ કિ **સહાબાએ કિરામ, તાબેઈન, તબએ તાબેઈન** رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین **મઝારાત પર હાઝિર હોતે થે ઔર બુઝુર્ગોં કો વસીલા બના કર અપની હાજત બરારી કે લિયે દુઆએં કરતે થે.** અલ્લાહ તબારક વ તઆલા હમ સબકો બુઝુર્ગાને દીન કે ફ઼યૂઝાન સે માલા માલ ફ઼રમાએ ઔર ઉનકે નક़્શે ક़દમ પર ચલને કી તૌફ઼ીક़ અતા ફ઼રમાએ.

آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْم عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْم۔

ઈસાલે ષવાબ કા બયાન

કુછ ઈબાદતેં જિનકા તઅલ્લુક़ સિર્ફ઼ બદન સે હૈ : ઉન્હેં બદની ઈબાદત કહા જાતા હૈ જૈસે નમાઝ, રોઝા, દુઆ, ઈસ્તિગફ઼ાર, તસ્બીહ, તિલાવતે કુર્આન વગૈરા. કુછ ઈબાદતેં ઐસી હૈં જિનકા તઅલ્લુક़ માલ સે હૈ : ઉન્હેં માલી ઈબાદત કહા જાતા હૈ મસલન્ ઝકાત, સદક़ાત વગૈરા. ઔર કુછ વહ હૈં જિનકા તઅલ્લુક़ બદન સે ભી હૈ ઔર માલ સે ભી, ઉન્હેં ઈબાદતે મુરક્કબા કહા જાતા હૈ. મષલન્ હજ્જ વગૈરા.

અહલે સુન્નત વ જમાઅત કા અક़ીદા યહ હૈ કે અગર કોઈ ઈન્સાન ઈખ્લાસ કે સાથ કિસી ભી ક़िસ્મ કિ ઈબાદત કરે તો અલ્લાહ તબારક વ તઆલા અપને ફ઼ઝ્લો–કરમ સે ઉસે ભી અજરો ષવાબ અતા ફ઼રમાતા હૈ ઔર જિસ મૈયત કો ઈસાલે સવાબ પહુંચાને કે લિયે ઉન આમાલ કો કિયા જાએ તો ઉસે ભી. ચુનાંચે મઝહબે હનફ઼ી કી મશહૂર ઔર મુસ્તનદ કિતાબ હિદાયા મેં હૈ :–

"اِنَّ الْاِنْسَانَ لَهٗ اَنْ يَّجْعَلَ ثَوَابَ عَمَلِهٖ لِغَيْرِهٖ صَلٰوةً اَوْ صَوْمًا اَوْ غَيْرَهَا عِنْدَ اَهْلِ السُّنَّةِ وَ الْجَمَاعَةِ"

યા'ની અહલે સુન્નત વ જમાઅત કા મઝહબ યહ હૈ કિ બેશક ! ઈન્સાન અપને અમલ કા ષવાબ કિસી દૂસરે કો પહુંચા સકતા હૈ ખ્વાહ નમાઝ કા હો યા રોઝે કા હો યા સદક़ા વ ખૈરાત વગૈરા કા.

ઈસી તરહ મઝહબે હનફ઼ી કે જલીલુલ ક़દ્ર આલિમ હઝરત અલ્લામા મુલ્લા અલી ક़ારી رحمۃ اللہ علیہ મિર્ક़ાત શર્હે મિશકાત મેં ફ઼રમાતે હૈ, "اِتَّفَقَ اَهْلُ السُّنَّةِ عَلٰى اَنَّ الْاَمْوَاتَ يَنْتَفِعُوْنَ مِنْ سَعْيِ الْاَحْيَاءِ" યા ' ની અહલે સુન્નત વ જમાઅત કા ઈસ બાત પર ઈત્તિફ઼ાક़ હૈ કિ મુર્દોં કો ઝિંદોં કે અમલ સે ફ઼ાયદા પહુંચતા હૈ.

લિહાઝા અગર કોઈ મુર્દોં કો ષવાબ પહુંચાને કે લિયે આમાલે હસના કરે તો મુર્દોં કો ઉનસે નફ઼ા પહુંચતા હૈ. ઈસી અક़ીદે કે ષબૂત મેં હમ

અગલે સફહાત મેં કુછ આયતેં ઔર અહાદીષ વ અક્વાલે બુઝુર્ગાને દીન પેશ કરેંગે જિનસે યહ ષાબિત હો જાએગા કિ ઈસાલે ષવાબ કા અક્વીદા હક્ક ઔર દુરુસ્ત હૈ.

★ ઈસાલે ષવાબ કુર્આન કિ રોશની મેં ★

અલ્લાહ ﷻ કુર્આને મુક્દસ મેં ઈર્શાદ ફર્માતા હૈ :–

"وَالَّذِيْنَ جَآءُوْ مِنْ م بَعْدِهِمْ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا اغْفِرْلَنَا وَلِاِخْوَانِنَاالَّذِيْنَ سَبَقُوْنَا بِالْاِيْمَانِ"

"ઔર વહ જો ઉન્કે બાદ આએ અર્ઝ કરતે હૈં, અય હમારે રબ ! હમે બખ્શ દે ઔર હમારે ભાઈયોં કો જો હમ સે પહલે ઈમાન લાએ." *(પારા : ૨૮, સૂરએ હશ્ર, આયત : ૧૦)*

અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ઈસ આયતે કરીમા મેં મુસલમાનોં કે અપને માક્બ્લ ગુઝરનેવાલે મુસલમાનોં કે લિએ દુઆએ મગફિરત કરને કો બતૌરે તઅરીફ બયાન ફર્મા રહા હૈ. અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺ ઈર્શાદ ફર્માતે હૈ, "اَلدُّعَآءُ هُوَ الْعِبَادَةُ" "દુઆ ખૂદ ઈબાદત હૈ. એક ઔર હદીષે પાકમેં સરવરે કૌનૈન عليه الصلوة والسلام ઈર્શાદ ફર્માતે હૈ, "اَلدُّعَآءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ" "દુઆ ઈબાદત કા મગ્ઝ હૈ. જબ યહ મા'લૂમ હો ગયા કિ દુઆ ઈબાદત હૈ તો સમઝ લેના ચાહિયે કે ઝિંદા લોગ અપને મુર્દોં કે લિયે યહ ઈબાદત કરતે હૈં તો ઉન્હેં ઈસકા ફાયદા પહુંચતા હૈ, ક્યોંકિ અગર ઈસસે ફાયદા ન પહુંચતા તો યહ દુઆ લગ્વ ઔર બેકાર હોતી, ઔર ફિર યહ ભી કહના પરતા કિ કુર્આને કરીમને એક લગ્વ ચીઝ કો બતૌરે તઅરીફ બયાન કિયા હૈ. (મઆઝલ્લાહ !)

લિહાઝા ! મા'લૂમ હુવા કિ એક ઝિંદા મુસલમાન કા કિસી મુસલમાન કે લિએ દુઆએ મગફિરત કરના ઉન્કી બખ્શિશ ઔર દરજાત કિ બુલંદી કા બાઈષ હૈ.

★ અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام કી દુઆએં ★

ઈર્શાદે રબ્બાની હૈ :–

"رَبَّنَااغْفِرْلِىْ وَلِوَالِدَىَّ وَلِلْمُؤْمِنِيْنَ يَوْمَ يَقُوْمُ الْحِسَابُ" "અય હમારે રબ ! મુઝે બખ્શ દે ! ઔર મેરે માં બાપ કો ! ઔર સબ મુસલમાનોં કો જિસ દિન હિસાબ ક઼ાયમ હોગા ! " *(પારા : ૧૩, સૂરએ ઈબ્રાહીમ, આયત : ૪૧)*

ઐસે હી હઝરત નૂહ عليه السلام ને ભી દુઆ ફર્માઈ જિસકા ઝિક્ર કુર્આને પાક મેં ઈસ તરહ આયા હૈ :–

"رَبِّ اغْفِرْلِىْ وَلِوَالِدَىَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِىَ مُؤْمِنًا وَّلِلْمُؤْمِنِيْنَ وَالْمُؤْمِنٰتِ"

"અય મેરે રબ ! મુઝે બખ્શ દે ! ઔર મેરે માં બાપ કો ! ઔર ઉસે જો ઈમાન કે સાથ મેરે ઘર મેં હૈ ઔર સબ મુસલમાન મર્દોં ઔર સબ મુસલમાન ઔરતોં કો !" *(પારા : ૨૯, સૂરએ નૂહ, આયત : ૨૮)*

મેરે પ્યારે આક઼ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! હઝરત ઈબ્રાહીમ વ હઝરત નૂહ عليهما السلام કી દુઆઓં કો અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને કુર્આને મુક઼દ્દસસે બયાન ફર્માયા, ઈસસે પતા ચલતા હૈ કિ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કો યહ દુઆએં પસંદ થી. અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام કો ન સિર્ફ અપને લિયે બલ્કિ અપને વાલિદૈન ઔર તમામ મો'મિનીન વ મો'મિનાત કે લિયે દુઆએ મગફિરત કી, જિસસે યહ સમઝ મેં આતા હૈ કિ ઈન્સાન કો દૂસરોં કા અમલ ફાયદા દેતા હૈ ક્યોંકિ દુઆ એક ઈબાદત હૈ. (જૈસા કિ પીછે ઝિક્ર કિયા ગયા) જો અંબિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام કો કી.

★ મલાઈકા કા ઈસ્તિગફાર ★

અલ્લાહ તબારક વ તઆલાને કુર્આને મુક઼દ્દસમેં ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"وَالْمَلٰٓئِكَةُ يُسَبِّحُوْنَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُوْنَ لِمَنْ فِى الْاَرْضِ"

"ઔર ફિરિશ્તે અપને રબ કી તઅરીફ કે સાથ ઉસ્કી પાકી બોલતે ઔર ઝમીનવાલોં કે લિએ મઆફી માંગતે હૈં." *(પારા : ૨૫, સૂરએ શૂરા, આયત : ૫)*

ઔર દૂસરી જગહ ઈર્શાદ ફર્માયા : "وَيَسْتَغْفِرُوْنَ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا" "ઔર મુસલમાનોં કી મગફિરત માંગતે હૈ." *(પારા : ૨૪, સૂરએ મો'મિન, આયત : ૭)*

ઈન આયતે મુક़દ્દસા સે ભી યહ ષાબિત હોતા હૈ કિ દૂસરોં કા નેક અમલ ઔર દુઆ ઈન્સાન કે લિએ ફાયદા બખ્શ હૈ, ક્યોં કિ ફિરિશ્તે અલ્લાહ કી તરફ સે મુખ્તલિફ કામોં પર મુતઅય્યન હૈ ઔર વહ માસૂમ હૈં તો જો દુઆએ મગફિરત વહ કરતે હૈં યક़ીનન ! ઉસકે સબબ બખ્શિશ હોતી હૈ, વરના યહ માનના પળેગા કિ ફિરિશ્તે (મઆઝલ્લાહ !) ઐસે કામ મેં લગે રહતે હૈં જિસકી ઝરૂરત નહીં ઔર ઐસા નહીં હો સકતા, ક્યોંકિ અલ્લાહ તબારક વ તઆલા કિસી ભી બેકાર કામ કા હુકમ નહીં દેતા. ઔર જબ યહ ષાબિત હુવા કિ મલાઈકાએ ઈઝામ عَلَيْهِمُ السَّلَام ભી ઈમાનવાલોં કે લિએ દુઆએ ખૈર માંગા કરતે હૈં તો ઈમાનવાલોં કા ઝયાદા હક્ક़ બનતા હૈ કિ વહ અપને ભાઈયોં કે લિએ દુઆએ ખૈર માંગે ! અલ્લાહ તબારક વ તઆલા હમ સબકો એક દૂસરે કે લિએ ભલાઈ કી દુઆએં કરને કી તૌફીક़ અતા ફર્માએ.

★ ઈસાલે ષવાબ અહાદીષ કે રોશની મેં ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہُمَا બયાન ફર્માતે હૈં કિ હુઝૂર ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"مَا الْمَيِّتُ فِى الْقَبْرِ اِلَّا كَالْغَرِيْقِ الْمُتَغَوِّثِ يَنْتَظِرُ دَعْوَةً تَلْحَقُ مِنْ اَبٍ اَوْ اُمٍّ اَوْ اَخٍ اَوْصَدِيْقٍ فَاِذَا لَحِقَهٗ كَانَ اَحَبَّ اِلَيْهِ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيْهَا وَ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالٰى لَيُدْخِلُ اِلٰى اَهْلِ الْقُبُوْرِ مِنْ دُعَآءِ اَهْلِ الْاَرْضِ اَمْثَالَ الْجِبَالِ وَ اِنَّ هَدِيَّةَ الْاَحْيَآءِ اِلَى الْاَمْوَاتِ الْاِسْتِغْفَارُ لَهُمْ"

મૈયત કી હાલત ક़બ્ર મેં ડૂબતે હુએ ફર્યાદી કી તરહ હોતી હૈ કે માં બાપ, ભાઈ યા દોસ્ત કી દુઆએ ખૈર કે પહુંચને કે મુન્તઝિર રહતા હૈ ફિર જબ ઉસે દુઆ પહુંચ જાતી હૈ તો ઉસે યહ દુઆ દુન્યા ઔર ઉસકી તમામ નેઅમતોં સે ઝયાદા પ્યારી હોતી હૈ. ઔર અલ્લાહ તઆલા ઝમીનવાલોં કી દુઆ સે ક़બ્રવાલોં કો પહાળોં કે બરાબર ષવાબ અતા ફર્માતા હૈ. ઔર યક़ીનન ! ઝિંદોં કા મુર્દોં કે લિએ તોહફા, ઉનકે લિએ દુઆએ મગફિરત કરના હૈ.

મેરે પ્યારા આક़ા عَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે મુબારકા

સે માલૂમ હોતા હૈ કિ મુર્દા અપને અહલે ખાના ઔર અપને અહબાબ કિ જાનિબ સે દુઆએ ખૈર કે તોહફે કા ઈન્તિઝાર કરતા રહતા હૈ. ગુનહગાર મુસલમાન તો અપને ગુનાહોં કિ વજહ સે મુન્તઝિર હોગા ઔર નેક મુસલમાન ઈસલિએ તમન્ના કરેગા કિ ઉસકે દરજાત ઔર મરાતિબ મેં ઈઝાફા હો. બહરહાલ ક़બ્રવાલોં કો જબ કભી કોઈ અમલે ખૈર તોહફતન્ પહુંચતા હૈ તો વહ ખુશ હોતે હૈં ઔર મુસલમાનોં મેં ન્યાઝ, તીજા, દસવાં, બીસવાં, ચાલીસવાં વગૈરા કા જો રિવાજ હૈ ઉસકા યહી મક़સદ હૈ કિ અગર મૈયત ગુનાહોં કી વજહ સે અઝાબમેં મુબ્તેલા હૈ તો ઈન આમાલે ખૈર કે ઝરીઆ ઉસસે નજાત હાસિલ હો જાએ, ઔર અગર અઝાબ મેં મુબ્તલા નહીં તો ઉનકી બરકત સે ઉસકે દરજાત બુલંદ હો જાએ.

★ મૈયત તઅજ્જુબ કરેગી ★

હઝરત અબૂ હુરૈરહ્ رَضِیَ اللّٰہُ عَنْہ સે રિવાયત હૈ ફર્માતે હૈ કિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"اِنَّ اللّٰهَ عَزَّوَجَلَّ يَرْفَعُ الدَّرَجَةَ لِلْعَبْدِ الصَّالِحِ فِى الْجَنَّةِ فَيَقُوْلُ يَا رَبِّ اَنّٰى لِى هٰذِهٖ فَيَقُوْلُ بِاسْتِغْفَارِ وَلَدِكَ"

અલ્લાહ તઆલા જન્નતમેં નેક બંદે કે દરજે બુલંદ ફર્માએગા તો બંદા અર્ઝ કરેગા, અય મૌલા ! મુઝે યહ દરજા કહાં સે મિલા ? અલ્લાહ ફર્માએગા, તેરે બચ્ચે કી દુઆએ મગફિરત સે." *(અહમદ)*

ઐસે હી એક ઔર રિવાયતમેં આયા હૈ :–

"يُتْبَعُ الرَّجُلُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْحَسَنَاتِ اَمْثَالَ الْجِبَالِ فَيَقُوْلُ اَنّٰى هٰذَا؟ فَيُقَالُ بِاسْتِغْفَارِ وَلَدِكَ لَكَ"

ક़યામત કે દિન પહાળોં જૈસી નેકિયાં ઈન્સાન (કે નામએ આમાલ)મેં શામિલ કર દી જાએગી તો વહ કહેગા કિ યહ કહાં સે આયીં ? તો ફર્માયા જાએગા કિ યહ તુમ્હારી ઔલાદ કે ઈસ્તિગફાર કે સબબ હૈ જો ઉન્હોંને તુમ્હારે લિએ કિયા. *(શહુસ્સુદૂર)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માલૂમ હુવા કિ ઔલાદ કિ

દુઆએ મગફિરત સે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા વાલિદૈન કે દરજાત બુલંદ ફર્માતા હૈ ઔર યહ ઈનાયત સિર્ફ નેક લોગોં હિ કે સાથ ખાસ નહીં બલ્કિ ઔલાદ ઔર દીગર મો'મિનીન કે ઈસ્તિગફાર સે ગુનહગાર બંદો કે ગુનાહ મુઆફ હો જાતે હૈં.

★ ગુનાહોં કી મઆફી ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ સે રિવાયત હૈ કિ નબી કરીમ ﷺ ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"اُمَّتِیْ اُمَّةٌ مَّرْحُوْمَةٌ تَدْخُلُ قُبُوْرَهَا بِذُنُوْبِهَا وَ تَخْرُجُ مِنْ قُبُوْرِهَا لَا ذُنُوْبَ عَلَيْهَا تَمْحَصُ عَنْهَا بِاسْتِغْفَارِ الْمُؤْمِنِيْنَ"

મેરી ઉમ્મત ઉમ્મતે મર્હૂમા હૈ, ગુનાહોં કે સાથ કબ્રોં મેં દાખિલ હોગી ઔર કબ્રોં મેંસે નિકલેગી કિ ઉસ પર કોઈ ગુનાહ નહીં હોગા ! અલ્લાહ તઆલા મો'મિનીન કે દુઆએ બખ્શિશ કરને કે સબબ ગુનાહોં સે પાક વ સાફ કર દેગા.

★ વાલિદૈન કે લિએ નફ્લ ઈબાદતેં ★

હુઝૂર عليہ الصلوٰۃ والسلام કિ ખિદમત મેં હાઝિર હોકર એક શખ્સને અર્ઝ કિયા, યા રસૂલલ્લાહ ﷺ મેરે વાલિદૈન જબ તક ઝિંદા થે મૈં ઉન્કે સાથ હુસ્ને સુલૂક કરતા થા, અબ જબ કિ વહ વફાત કર ગએ હૈં તો મૈં ઉન્કે સાથ કિસ તરહ ભલાઈ કર સકતા હૂં ? હુઝૂર ﷺ ને ફર્માયા :–

"اِنَّ مِنَ الْبِرِّ اَنْ تُصَلِّیَ لِاَبَوَيْكَ مَعَ صَلَوَاتِكَ وَ اَنْ تَصُوْمَ لَهُمَا مَعَ صِيَامِكَ"

અબ (તેરી ઉનકે સાથ) નેકી યહ હૈ કિ તૂ અપની નમાઝોં કે સાથ ઉનકે લિએ ભી (નફ્લ) નમાઝેં પઢ્હ ઔર અપને રોઝોં કે સાથ ઉનકે લિએ ભી (નફ્લ) રોઝે રખ !

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરા બાલા હદીષે પાકસે યહ બાત સમઝમેં આતી હૈ કિ અલ્લાહ કે રસૂલ عليہ الصلوٰۃ والسلام બિલ્કુલ વાઝેહ અંદાઝમેં ફર્મા રહે હૈં કિ નફ્લી રોઝોં ઔર નમાઝોં કા ષવાબ વાલિદૈન કો પહુંચાયા જા સકતા હૈ. મગર અફસોસ કિ આજ હમ અપને

ઝિમ્મે જો ફરાઈઝ હૈં ઉન્કી પાબંદી નહીં કરતે, ભલા બતાયેં ફિર હમ અપને મર્હૂમ વાલિદૈન કે લિએ ઈસાલે ષવાબ કૈસે કર સકેંગે ? બલ્કિ આજ કલ બાઝાબ્તા નમાઝોં કી પાબંદી કરાનેવાલી કુછ બાતિલ તહરીકેં નફ્લ ઔર સુન્નતોં કે પઢ્હનેસે રોક રહી હૈં. ઉનકી યહ હરકત અહલે સુન્નત વ જમાઅતસે હી દૂર કરનેવાલી નહીં બલ્કિ અપને વાલિદૈન કી મહબ્બત ભી દિલસે નિકાલનેવાલી હૈ. લિહાઝા ઝરૂરી હૈ કિ હમ ઐસી તમામ તહરીકોં સે દૂર રહેં ઔર અપને મસ્રૂફ અવકાત મેં થોળા વક્ત ઈલ્મે દીન સીખને કે લિએ ભી નિકાલેં કિ યહ કામ ભી અપને વાલિદૈન કે લિએ ઈસાલે ષવાબ કા ઝરિયા હૈ.

★ મરને કે બાદ હજ્જ ★

હઝરત અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમર رضی اللہ عنہما ફર્માતે હૈં કે નબીએ કરીમ ﷺ ને ફર્માયા :–

"مَنْ حَجَّ عَنْ وَّالِدَيْهِ بَعْدَ وَفَاتِهِمَا كَتَبَ اللّٰهُ لَهٗ عِتْقًا مِّنَ النَّارِ وَ كَانَ لِلْمَحْجُوْجِ عَنْهُمَا اَجْرَ حَجَّةٍ تَامَّةٍ مِّنْ غَيْرِ اَنْ يَّنْقُصَ مِنْ اُجُوْرِهِمَا شَيْئٌ"

જો શખ્સ વાલિદૈન કી વફાત કે બાદ ઉનકી જાનિબ સે હજ્જ કરે અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ઉસકે લિએ જહન્નમસે આઝાદી લિખ દેતા હૈ ઔર ઉસકો હજ્જે કામિલ કા ષવાબ અતા ફર્માતા હૈ ઔર ઉસકે વાલિદૈન કે ષવાબ મેં ભી કોઈ કમી નહીં હોતી.

મેરે પ્યારા આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માલૂમ હુઆ જો કોઈ કિસી કી તરફ સે હજ્જ કરતા હૈ તો અલ્લાહ તબારક વ તઆલા ઉસે ભી હજ્જે કામિલ કા ષવાબ અતા ફર્માતા હૈ. લિહાઝા હમમેં સે અગર કિસી કે વાલિદૈન અપની ઝિંદગીમેં હજ્જ ન કર સકેં તો ઈસ્તિતાઅત કી સૂરત મેં હમેં ચાહિયે કિ ઉનકી જાનિબ સે ખૂદ હજ્જ કરેં યા અપની જાનિબ સે ખર્ચ કર કે કિસી દૂસરે કો હજ્જ કરાએં, ક્યોંકિ ઉસસે ન સિર્ફ હમારે વાલિદૈન કો હજ્જ કા ષવાબ મિલતા હૈ બલ્કિ ઉસકે સબબ હમારા નામ સાલિહીન કી ફેહરિસ્ત મેં શામિલ કર લિયા જાતા હૈ. જૈસા કિ એક હદીષે મુબારકામેં આયા હૈ.

હઝરત ઝૈદ બિન અરક़મ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ અલ્લાહ કે રસૂલ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"مَنْ حَجَّ عَنْ اَبَوَيْهِ وَ لَمْ يَحُجَّا جَزٰى عَنْهُمَا وَ بُشِّرَتْ اَرْوَاحُهُمَا فِى السَّمَآءِ وَ كُتِبَ عِنْدَ اللّٰهِ بَرًّا"

જો શખ્સ અપને ઉન વાલિદૈન કિ તરફ સે હજ્જ કરે જિન્હોંને હજ્જ ન કિયા હો તો યહ હજ્જ ઉનકે લિએ કાફી હોગા ઔર ઉનકી રૂહોં કો અમાનમેં બશારત દે દી જાએગી ઔર યહ શખ્સ અલ્લાહ તઆલા કે નઝદીક ફર્માંબરદાર લિખા જાએગા.

★ અઝાબ મેં તખ્ફીફ ★

હઝરત અનસ رضی اللہ عنہ ફર્માતે હૈં કિ રસૂલે આ'ઝમ ﷺને ઈર્શાદ ફર્માયા:

"مَنْ دَخَلَ الْمَقَابِرَ فَقَرَأَ سُوْرَةَ يٰسٓ خَفَّفَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَكَانَ لَهٗ بِعَدَدِ مَنْ فِيْهَا حَسَنَاتٍ"

જો ક़બ્રસ્તાનમેં જાએ ઔર સૂરએ યાસીન પઢે તો અલ્લાહ તબારક વ તઆલા તમામ ક़બ્રવાલોં કે અઝાબમેં તખ્ફીફ ફર્મા દેતા હૈ ઔર ઈસ (પઢનેવાલે) કો ઉનકી તાદાદ કે મુતાબિક़ નેકિયાં અતા ફર્માતા હૈ.

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાકસે યહ વાઝેહ હો જાતા હૈ કિ અહલે સુન્નત વ જમાઅત કા બરસોં સે ક़બ્રોં પર ક़ુર્આનખ્વાની કા જો દસ્તૂર ચલા આ રહા હૈ હૈ વહ બિલ્કુલ ફર્માને રસૂલ ﷺ કે મુતાબિક़ હૈ, ઈસમેં ક़બ્રવાલોં ઔર પઢનેવાલોં સબકે લિએ ષવાબ વ ભલાઈ હૈ.

★ મુર્દોં કે બરાબર ષવાબ ★

મૌલાએ કાઈનાત હઝરત અલી كرم اللہ وجہہ الکریم ફર્માતે હૈં કિ હુઝૂર عليه الصلوٰة والسلام ને ઈર્શાદ ફર્માયા :–

"مَنْ مَّرَّ عَلَى الْمَقَابِرِ وَ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ اِحْدٰى عَشْرَةَ مَرَّةً ثُمَّ وَهَبَ اَجْرَهٗ لِلْاَمْوَاتِ اُعْطِىَ مِنَ الْاَجْرِ بِعَدَدِ الْاَمْوَاتِ"

જો શખ્સ ક़બ્રસ્તાન કે પાસ સે ગુઝરા ઔર સૂરએ ઈખ્લાસ કો ગ્યારહ મર્તબા પઢા ફિર ઉસકા ષવાબ મુર્દોં કો બખ્શા તો ઉસકો મુર્દોં કી તાદાદ કે બરાબર અજરો–ષવાબ મિલેગા. *(દુર્રે મુખ્તાર)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મઝકૂરાબાલા હદીષે મુબારકાસે ભી યહ બાત મા'લૂમ હોતી હૈ કિ બંદે કે ઝરીયે કિ જાનીવાલી ઈબાદતોં કા અજ્ર મૈયત કો મિલતા હૈ નીઝ પઢનેવાલા ભી બરાબર ષવાબ કા હક્ક़દાર હોતા હૈ. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહમેં દુઆ હૈ કિ હમેં અપને મર્હૂમીન કી અરવાહ કો ખૂબ–ખૂબ ઈસાલે ષવાબ કરને કે તૌફીક़ અતા ફમાએ.

★ ઈમામ અહમદ બિન હંબલ رحمۃ اللہ علیہ કા ફર્માન ★

આપ ફર્માતે હૈ :–

"اِذَا دَخَلْتُمُ الْمَقَابِرَ فَاقْرَءُوْا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ وَ الْمُعَوَّذَتَيْنِ وَ قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ وَّ اجْعَلُوْا ذٰلِكَ لِاَهْلِ الْمَقَابِرِ فَاِنَّهٗ يَصِلُ اِلَيْهِمْ"

જબ તુમ ક़બ્રસ્તાન જાઓ તો સૂરએ ફાતિહા ઔર મઅવ્વઝતૈન ઔર સૂરએ ઈખ્લાસ પઢો ઔર ઉનકા ષવાબ અહલે ક़ુબૂર કો પહુંચાઓ બિલા શુબ્હા વહ ઉન્હેં પહુંચતા હૈ. *(શર્હુસ્સુદૂર)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! યહ ભી ઈસાલે ષવાબ કા એક તરીક़ા હૈ કિ સૂરએ ફાતિહા, સૂરએ ઈખ્લાસ ઔર મુઅવ્વઝતૈન યાની સૂરએ ફલક़ વ સૂરએ નાસ પઢકર ઈનકા ષવાબ મુર્દોં કો નઝર કિયા જાએ. આપકે ઈસ ફર્માનસે યહ બાત સમઝ મેં આતી હૈ કિ ક़બ્રોં પર ક़ુર્આન ખ્વાની કા રિવાજ નયા નહીં હૈ બલ્કિ દૂસરી સદી હિજરી મેં ભી ઉલમા વ અઈમ્મા ઈસકે ક़ાઈલ થે ઔર ઈસકા હુકમ ભી દેતે થે. ચુનાંચે હઝરત અલ્લામા બદરુદ્દીન અયૂની رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈ :–

"اِنَّ الْمُسْلِمِيْنَ مَا زَالُوْا فِىْ كُلِّ عَصْرٍ يَقْرَءُوْنَ الْقُرْآنَ وَ يَهْدُوْنَ ثَوَابَهٗ وَ لَا يُنْكِرُ ذٰلِكَ مُنْكِرٌ فَكَانَ اِجْمَاعًا عِنْدَ اَهْلِ السُّنَّةِ وَ الْجَمَاعَةِ"

મુસલમાન હર ઝમાનેમેં ક़ુર્આન પઢકર ઉસકા ષવાબ મુર્દોં કો

હદિયા કરતે રહે હૈં ઔર કોઈ મુન્કિર ઈસકા ઈન્કાર નહીં કરતા, અહલે સુન્નત વ જમાઅત કા ઈસ પર ઈત્તેફાક़ વ ઈજમાઅ હૈ. *(શર્હે હિદાયા)*

★ સહાબા رِضْوَانُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ કા મામૂલ ★

ઈમામ શઅબી رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં :–

"كَانَتِ الْاَنْصَارُ اِذَا مَاتَ لَهُمُ الْمَيِّتُ اِخْتَلَفُوْا اِلٰى قَبْرِهٖ يَقْرَءُوْنَ لَهُ الْقُرْآنَ"

જબ ભી અન્સાર કા કોઈ મર જાતા તો વહ બાર બાર ઉસકી क़ब्र પર જાતે ઔર ઉસકે લિએ कुर्आन પઢ્હતે. *(શર્હુસ્સુદૂર)*

મેરે પ્યારે આક़ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! માલૂમ હુઆ કિ क़ब्र કે પાસ તિલાવત કરના સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین કી ભી સુન્નત હૈ. માક़બ્લ મેં મઝકૂર આયાત, અહાદીષ ઔર અક़્વાલે બુઝુર્ગાને દીન સે યહી ષાબિત હુઆ કિ એક ઈન્સાન કે નેક અમલસે દૂસરે ઈન્સાન કો ફાયદા પહુંચતા હૈ. મુર્દોં કે લિએ कुर्आનખ્વાની કે ઝરિયે યા ખાના ખિલા કર યા કોઈ દૂસરા નેક અમલ કરકે મષલન્ બતૌર સદક़ાએ જારિયા મસ્જિદ મદ્રસા બનાના, દીની કિતાબેં ખરીદ કર તક़્સીમ કરના વગૈરા કે ઝરિયે ઈસાલે ષવાબ કિયા જા સકતા હૈ. ઈસાલે ષવાબ પર સહાબા સે લેકર તાબેઈન ઔર તાબેઈન કે બાદ સે સારી ઉમ્મત કા ઈત્તિફાક़ ભી હૈ ઔર અમલ ભી.

હઝરત અલ્લામા શૈખ અબ્દુલ હક़્ક़ મુહદ્દિષ દહેલ્વી رحمۃ اللہ علیہ ને યહ ફર્માયા હૈ કિ ઉમ્મતે મુહમ્મદિયા (علی صاحبہا الصلوۃ والسلام) કી એક ખુસૂસિયત યહ ભી હૈ કિ દૂસરોં કે અમલ કા ષવાબ ઉસકો પહુંચતા હૈ. આપ ફર્માતે હૈં, (તર્જુમા) : "ઉન્હીં ખસાઈસ મેં સે યહ હૈ કિ હર વહ ચીઝ઼ ઉનકે લિએ ખાસ હૈ જો ઉન્હોંને બઝાતે ખૂદ સઈ કી યા'ની આમાલ કિયે ઔર વહ ભી જો ઉનકે બાદ લોગોંને ઉનકે લિએ સઈ વ આમાલ કિયે. હલાંકિ ઉનસે પહલે ઉમ્મતોં કે લિએ સિર્ફ વહી આમાલ થે જો ઉન્હોંને બઝાતે ખૂદ કિએ. *(મદારિજુન્નુબ્વત)*

★ નૂર કી બારિશ ★

હઝરત માલિક બિન દીનાર رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં કિ મૈં જુમ્આ કી રાત

કો क़ब्रस्तान મેં ગયા, મૈંને દેખા કિ વહાં નૂર ચમક રહા હૈ, મૈંને ખ્યાલ કિયા કિ અલ્લાહ તઆલાને क़ब्रस्तानવાલોં કો બખ્શ દિયા હૈ. ગૈબસે આવાઝ઼ આઈ, અય માલિક બિન દીનાર ! યહ મુસલમાનોં કા તોહફ઼ા હૈ જો ઉન્હોંને क़ब्रવાલોં કે લિએ ભેજા હૈ. મૈંને કહા, તુમ્હે ખુદા કી क़सમ ! મુઝે બતલાઓ મુસલમાનોંને ક્યા તોહફ઼ા ભેજા હૈ ? ઉસને કહા, એક મો'મિન મર્દને ઈસ રાત क़ब्रस्तानમેં क़યામ કિયા તો ઉસને વુઝૂ કર કે દો રકઅતેં પઢ્હી ઔર દો રકઅતોં મેં સૂરએ ફાતિહા કે બાદ પહલી રકઅત મેં "قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ" ઔર દૂસરી રકઅત મેં "قُلْ يٰۤاَيُّهَا الْكٰفِرُوْنَ" કો પઢ્હા ઔર કહા, અય અલ્લાહ ! ઈન દો રકઅતોં કા ષવાબ કા મૈંને ઈન તમામ क़ब्રવાલે અહલે ઈમાન કો બખ્શા. પસ ઉસકી વજહ સે અલ્લાહ તઆલાને હમ પર યહ રોશની ઔર નૂર ભેજા હૈ ઔર હમારી क़ब्रોંમેં કુશાદગી વ ફ઼રહત પૈદા ફર્મા દી હૈ. હઝરત માલિક બિન દીનાર رحمۃ اللہ علیہ ફર્માતે હૈં ઉસકે બાદ મૈં હમેશા દો રકઅતેં પઢ્હકર હર જુમેરાત મેં અહલે ઈમાન કો બખ્શતા. એક રાત મૈંને નબીએ કરીમ علیہ الصلوۃ والسلام કો ખ્વાબમેં દેખા, આપને ફર્માયા, અય માલિક બિન દીનાર ! બેશક ! અલ્લાહ ﷻ ને તુઝે બખ્શ દિયા, જિતની મર્તબા તૂને મેરી ઉમ્મત કો નૂર કા હદિયા ભેજા હૈ ઉતના હી અલ્લાહને તેરે લિએ ષવાબ કિયા હૈ, નીઝ઼ અલ્લાહ તઆલાને તેરે લિએ જન્નતમેં એક મકાન બનાયા હૈ જિસકા નામ "ગ़ૈફ઼" હૈ. મૈંને અર્ઝ઼ કિયા, "ગ़ૈફ઼" ક્યા હૈ ? ફર્માયા, જિસ પર અહલે જન્નત ભી ઝાંકે. *(શર્હુસ્સુદૂર)*

★ બખ્શિશ કા સામાન ★

સૈયદના અબૂ હુરૈરહ્ رضی اللہ عنہ ફર્માતા હૈં કિ હુઝૂર સૈયદુલ મુરસલીન علیہ الصلوۃ والسلام કા ઈર્શાદ હૈ :–

"اِذَا مَاتَ الْاِنْسَانُ اِنْقَطَعَ عَمَلُهٗ اِلَّا مِنْ ثَلٰثَةٍ اِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ اَوْ عِلْمٍ يُّنْتَفَعُ بِهٖ اَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَّدْعُوْا لَهٗ"

જબ ઈન્સાન મર જાતા હૈ તો ઉસકે અમલ મુન્क़તઅ હો જાતે હૈં, મગર તીન અમલ : સદક़ાએ જારિયા ઔર વહ ઈલ્મ જિસસે નફ઼ા હાસિલ

કિયા જાએ ઔર સાલેહ બેટા જો ઉસકે લિએ દુઆ માંગતા રહે. *(મુસ્લિમ, મિશ્કાત, સફા : ૩૨)*

મેરે પ્યારા આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષસે માલૂમ હુવા કિ મરને કે બાદ જો નેકિયોં કા દફ્તર હોતા હૈ, ઉસકો બંદ કર દિયા જાતા હૈ, ઉસમેં ફિર કિસી નેકી કા ઈન્દરાજ નહીં હોતા, મગર તીન ઐસી નેકિયાં હૈં જો મરને કે બાદ ભી નેકિયોં કે દફ્તર મેં લિખી જાતી હૈં જિન મેં સે એક સદકૃાએ જારિયા હૈ યા'ની મરનેવાલા કોઈ ઐસી નેકી કર ગયા જો બાકી રહી, મષલન્ મસ્જિદ તામીર કર ગયા, પુલ બનવા દિયા, કૂઆં ખુદવા ગયા. ઉસકે મરને કે બાદ વહ મસ્જિદ કૃાયમ રહી, પુલસે મખ્લૂકૃ ખુદા ગુઝરતી રહી, કૂએં સે લોગ પાની પીતે રહે તો જૈસે ઉસે અપની ઝિંદગીમેં ષવાબ મિલતા થા ઉસકે મરને કે બાદ ભી ઉસે ષવાબ મિલતા રહેગા.

ઈસી તરહ અગર કોઈ મરનેવાલા કિસી કો ઐસા ફન યા હુનર સિખા ગયા જિસસે વહ સીખનેવાલા ફાયદા હાસિલ કરતા રહા તો મરનેવાલે કો ઉસકા ભી અજરો–ષવાબ મિલતા રહેગા. સરકારે દો આલમ عليه الصلوٰة والسلام ને ફર્માયા, વહ નેક બચ્ચા જો અપને મરનેવાલે બાપ કે લિએ દુઆ માંગે તો ઉસકા નફા ભી ફૌત શુદા કો પહુંચતા રહતા હૈ.

★ મૈયત કો ઝરૂર પહુંચેગા ★

હુઝૂર સૈયદુલ મુરસલીન ﷺ કે દૌરે મુકૃદસ મેં એક શખ્સ આસ બિન વાઈલ ફૌત હો ગયા. ઉસને મરતે વકૃત વસિયત કિ કે ઉસકે મરને કે બાદ ઉસકી તરફ સે સો ગુલામ આઝાદ કિયે જાએં. ચુનાંચે જબ વહ મર ગયા તો ઉસકે બેટે હિશામને અપને હિસ્સે કે પચાસ ગુલામ આઝાદ કર દિયે ઔર દૂસરે બેટે ઉમરને કહા કિ મૈં અપને હિસ્સે કે પચાસ ગુલામ હુઝૂર નબીએ કરીમ عليه الصلوٰة والسلام કિ ઈજાઝત કે બગૈર આઝાદ નહીં કરૂંગા. ચુનાંચે વહ દરબારે રિસાલત મેં હાઝિર હુવા ઔર અર્ઝ કિયા, આકા ﷺ મેરે વાલિદ ફૌત હો ચૂકે, ઉન્હોંને વસિયત કિ થી કે ઉનકે મરને કે બાદ સો ગુલામ આઝાદ કિયે જાયેં ઔર મેરે ભાઈને અપને હિસ્સે કે પચાસ ગુલામ આઝાદ કર દિયા હૈં ઔર મેરે હિસ્સે કે પચાસ રહ ગયે

હૈં. આકા ! અગર મેં અપને વાલિદ કે લિએ ઉનકી વસિયત કે મુતાબિક અપને હિસ્સે કે પચાસ ગુલામ આઝાદ કર દૂં તો ક્યા મેરે વાલિદ જો કિ ફૌત હો ચૂકે હૈં ઉનકો કોઈ નફા પહુંચેગા ? હુઝૂર ﷺને સવાલ સુનકર ઈર્શાદ ફર્માયા, "لَوْكَانَ مُسْلِمًا فَاَعْتَقْتُمْ عَنْهُ اَوْ تَصَدَّقْتُمْ عَنْهُ اَوْ حَجَجْتُمْ عَنْهُ بَلَغَهٗ ذٰلِكَ" અગર વહ મુસલમાન હોતા તો તુમ ઉસકી તરફ સે ગુલામ આઝાદ કરતે યા સદકૃા દેતે યા ઉસકી તરફ સે હજ્જ કરતે તો વહ ઉસે પહુંચતા. *(મિશ્કાત, સફહા : ૨૧૬)*

મેરે પ્યારા આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મુઅલ્લિમે કાયનાત ﷺ કે ફર્માને આલીસે માલૂમ હુવા કે મરનેવાલે કિ તરફ સે સદકૃા કિયા જાએ, હજ્જ કિયા જાએ, યા ગુલામ આઝાદ કિયે જાયેં તો ઉસકો ષવાબ પહુંચતા હૈ બશર્તે કિ જિસે પહુંચાયા જા રહા હૈ વહ મુસલમાન હો.

★ ઉમ્મે સઅદ કે લિએ કૂંવાં ★

હદીષ શરીફ મેં હૈ કિ હુઝૂર નબીએ કરીમ ﷺ કે મુકૃદસ ઝમાને મેં આપકે એક ગુલામ સઅદ બિન ઉબાદા رضی اللہ عنہ કી વાલિદા મોહતરમા કા ઈન્તિકૃાલ હો ગયા, ઉન્હોંને હુઝૂર عليه الصلوٰة والسلام કી ખિદમત મેં અર્ઝ કિયા :–

"يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اِنَّ اُمَّ سَعْدٍ مَّا تَتْ فَاَيُّ صَدَقَةٍ اَفْضَلُ؟ قَالَ الْمَآءُ فَحَفَرَ بِئْرًا وَّقَالَ هٰذِهٖ لِاُمِّ سَعْدٍ"

યા રસૂલલ્લાહ ! મેરી માં ઉમ્મે સઅદ કા ઈન્તિકૃાલ હો ગયા હૈ, તો ઉનકે લિએ કૌન સા સદકૃા અફ્ઝલ હૈ ? ફર્માયા, પાની. તો હઝરત સઅદને કૂંવાં ખુદવાયા ઔર કહા, યહ ઉમ્મે સઅદ કે લિએ હૈ. *(મિશ્કાત, સફહા : ૧૬૮)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ હદીષે પાક સે માલૂમ હુઆ કિ મરનેવાલે કે ઈસાલે ષવાબ કે લિએ અગર લોગોં કો પાની પિલાયા જાએ તો વહ મરનેવાલે કે લિએ બખ્શિશ ઔર તરક્કિએ દરજાત કા મુજિબ હૈ. તો અબ અગર કોઈ ઈમામ હુસૈન رضی اللہ عنہ કે નામ કી સબીલ લગાએ તો વહ યકૃીનન ! એક અચ્છા તોહફા હૈ જો ઈમામે આલી મકૃામ رضی اللہ عنہ

કે હુઝૂર પેશ કિયા જાતા હૈ. ઈસસે એક ઔર મસ્અલા માલૂમ હુવા કિ જિસકી રૂહ કો ષવાબ પહુંચાને કિ ગર્ઝ સે સદકા વ ખૈરાત કિયા જાએ તો જાઈઝ વ દુરુસ્ત હૈ. મષલન્ અગર હુઝૂર સૈયદના ઈમામ હુસૈન رضی اللہ عنہ કે ઈસાલે ષવાબ કે લિએ સદકા કરના હૈ ઔર ઉસે યૂં કહા જાએ કિ યહ ઈમામ હુસૈન કે લિએ હૈ યા ઈમામ હુસૈન કિ નિયાઝ હૈ તો ઈસમેં કોઈ હરજ નહીં, ઐસા કહને સે વહ નાજાઈઝ વ હરામ નહીં હો જાએગા. ગ્યારહવીં શરીફ, છટી શરીફ ઔર મીલાદ શરીફ વગૈરા કે ખાને કા ભી યહી હુકમ હૈ.

★ દો કબ્રોં મેં અઝાબ ★

બુખારી શરીફ મેં હૈ કિ હુઝૂર સૈયદુલ મુરસલીન રહ્મતુલ્ લિલ્ આલમીન ﷺ કા દો કબ્રોં કે પાસ સે ગુઝર હુવા તો આપ عليہ الصلوٰۃ والسلام ને ઈર્શાદ ફર્માયા, કિ ઈનકો કિસી બળી ગલતી કી વજહ સે અઝાબ નહીં હો રહા હૈ બલ્કિ ઈનમેં સે એક પેશાબ કે છીંટો સે નહીં બચતા થા ઔર દૂસરા ચુગલખોરી કિયા કરતા થા. હુઝૂર عليہ الصلوٰۃ والسلام ને જબ ઉન દો કબ્રોં મેં અઝાબ દેખા તો આપને ખજૂર કી એક સબ્ઝ શાખ લેકર ઉસકે દો ટુકળે ફર્માએ ઔર દોનોં કબ્રોં પર એક એક ગાર દિયા.

સહાબાએ કિરામ رضوان اللہ تعالیٰ علیہم اجمعین ને આપકે ઈસ અમલ કો દેખા તો અર્ઝ કિયા, "يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَ صَنَعْتَ هٰذَا" "યા રસૂલલ્લાહ ! આપને ઐસા ક્યોં કિયા ? ઈસ પર સરકારે દો આલમ ﷺ ને ફર્માયા, "لَعَلَّهٗ اَنْ يُّخَفَّفَ عَنْهُمَا مَا لَمْ يَيْبَسَا" જબ તક યહ શાખેં ખુશ્ક ન હોંગી ઉન પર અઝાબમેં તખ્ફીફ રહેગી. *(બુખારી : ૧/૮૨, મિશ્કાત, સફા : ૪૨)*

મેરે પ્યારે આકા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! ઈસ ઈર્શાદે મુસ્તફા عليہ الصلوٰۃ والسلام પર ગૌર કિજિયે કિ આપને દો કબ્રોં પર હરી શાખેં લગાને કે બાદ ફર્માયા, ઈસસે કબ્રવાલોં કે અઝાબમેં ઉસ વક્ત તક તખ્ફીફ હોગી જબ તક યહ ખુશ્ક ન હોંગી. ઈસકી વજહ યહ થી કિ કુર્આને હકીમમેં

ઈર્શાદ હૈ, "سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ" અલ્લાહ કી પાકી બોલતા હૈ જો કુછ આસ્માન ઔર ઝમીનમેં હૈ. યહ શાખેં જબ તક હરી રહેંગી અલ્લાહ કા ઝિક્ર કરેંગી ઔર ઈસસે સાહિબે કબ્ર કો નફા પહુંચેગા, ઈસલિયે આપને દેખા હોગા કિ મૈયત કો કબ્રમેં દફન કરને કે બાદ કબ્ર પર હરી શાખ લગાઈ જાતી હૈ ઔર કબ્ર પર ફૂલ ડાલે જાતે હૈં, ઈસકી અસ્લ યહ હદીષે પાક હૈ.

અબ આપ ખૂદ ગૌર ફર્માયેં કિ એક દરખ્ત કિ ટહની અલ્લાહ કા ઝિક્ર કરે તો ઉસકે ઝિક્ર કિ વજહ સે કબ્રવાલોં કા અઝાબ કમ હો જાએ, તો જો કોઈ હુઝૂર ﷺ કા ઝિક્ર કરે, કુર્આન પઢે ક્યા ઉસસે કબ્રવાલે કો નફા પહુંચેગા ? યકીનન ! ઉસકા નફા કબ્રવાલે કે લિયે બખ્શિશ વ બુલંદિએ દરજાત કા ઝરિયા હોગા.

નીઝ સરકારે દો આલમ عليہ الصلوٰۃ والسلام ને ફર્માયા, યહ જો દો કબ્રવાલે અઝાબમેં ગિરિફ્તાર હૈં ઈનમેં સે એક પેશાબ કે છીંટોં સે નહીં બચતા થા ઔર એક ચુગલખોરી કિયા કરતા થા. હદીષે પાક સે માલૂમ હુવા કિ યહ દો ગુનાહ ઐસે હૈં કિ જિનકે સબબ અઝાબે કબ્ર હોતા હૈ. લિહાઝા હમારી યહ ઝિમ્મેદારી હૈ કિ હમ ખૂદ ભી મઝકૂરા ગુનાહોંસે બચેં ઔર અપને અહલો–અયાલ કો ભી ઈનકે નુકસાનસે આગાહ કરેં નીઝ ઈનસે બચને કિ તાકીદ ભી કરેં. મુઆશરે કા જાઈઝા લિયા જાએ તો આપકો અંદાઝા હોગા કિ યહ ગુનાહ તો મર્દોં મેં આમ હૈં યાની આમ તૌર પર નૌજવાનોં મેં યહ બાત પાઈ જાતી હૈ કે વહ પેશાબ કે છીંટો સે નહીં બચતે ઔર ઔરતોં મેં ચુગલખોરી કી આદત આમ હૈ, જબ કે યહ દોનોં ગુનાહ દોનોં કે લિએ અઝાબ કા બાઈષ હૈં. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહમેં દુઆ હૈ કે અલ્લાહ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત હર કિસ્મ કી બુરાઈસે બચને કી તૌફીક નસીબ ફર્માએ.

★ ઈસાલે ષવાબ કા તરીકા ★

બુઝુર્ગાને દીન યા મર્હૂમીન કો ષવાબ પહુંચાને કા તરીકા યહ હૈ કિ જિસ ઈબાદત કા ષવાબ કિસી કો પહુંચાના હો ઉસસે ફારિગ હો કર આખિરમેં યૂં કહેં, અય અલ્લાહ ! جل جلالہ ઈસ ઈબાદત કો અપની બારગાહમેં

કુબૂલ ફર્મા કર ઈસકા ષવાબ હુઝૂર નબીએ કરીમ ﷺ કે સદકા વ તુફૈલ ફુલાં શખ્સ કી રૂહ કો પહુંચા. ફુલાં કી જગહ ઉસ બંદે કા નામ લે જિસકો ઈસાલે ષવાબ કરના મક્સૂદ હો.)

નોટ : બેહતર યહ હૈ કિ ફાતિહા ખ્વાની કરનેવાલા ઈસાલે ષવાબ કે વક્ત હુઝૂર નબીએ અકરમ નૂરે મુજસ્સમ عليه الصلوة والسلام કે તવસ્સુલ સે અવ્વલન તમામ અંબિયાએ કિરામ, સહાબાએ કિરામ વ સહાબિયાત, તાબેઈન વ તાબિઆત, તબએ તાબેઈન વ તબએ તાબિઆત, સિદ્દીક્ીન, શોહદા, સાલિહીન, આઈમ્માએ મુજતહિદીન, ફુક્હા, મુહદ્દિષીન, મશાઈખ હત્તા કિ કુલ મો'મિનીન વ કુલ મો'મિનાત કા ભી ઈસી અંદાઝ મેં ઝિક્ર કરે, અબ ઉનકા ભી નામ લે જિનકે લિયે ઈસાલે ષવાબ મક્સૂદ હૈ.

★ ફાતિહા કૈસે દેં ? ★

ચૂંકિ અહલે સુન્નત વ જમાઅત કા ઈસ સિલસિલે મેં ક્દીમ ઝમાને સે તરીક્ા રાઈજ હૈ કિ ઐન ફાતિહા પઢને યા'ની ઈસાલે ષવાબ કરતે વક્ત વહ કુર્આને પાક કી મુખ્તલિફ આયાત, અહાદીષે મુબારકા સે માખૂઝ ઔર અવ્રાદ વ અઝકાર કી તિલાવત કરતે હૈં ઔર ફિર તમામ પઢે હુએ અઝકાર કા ષવાબ મંદરજા ઝૈલ તરીક્ે પર જિનકે લિયે ઈસાલે ષવાબ કરના મક્સૂદ હો ઉન્હેં નઝર કરતે હૈં. લિહાઝા ! સબસે પહલે કુર્આને પાક સે જહાંસે મયસ્સર આએ પઢે, યા કોઈ સૂરત યા કોઈ રુકૂઅ પઢકર એક મર્તબા સૂરએ કાફિરુન, તીન મર્તબા સૂરએ ઈખ્લાસ, એક મર્તબા સૂરએ ફલક્, એક મર્તબા સૂરએ નાસ, એક મર્તબા સૂરએ ફાતિહા ઔર સૂરએ બક્રહ કી પહલી ચંદ આયતેં "هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ" તક પઢેં, ફિર :–

"اِنَّ رَحْمَةَ اللّٰهِ قَرِيْبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِيْنَ ○ وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ اِلَّا رَحْمَةً لِّلْعٰلَمِيْنَ ○ مَاكَانَ مُحَمَّدٌ اَبَآ اَحَدٍ مِّنْ رِّجَالِكُمْ وَلٰكِنْ رَّسُوْلَ اللّٰهِ وَخَاتَمَ النَّبِيّٖنَ ○ وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمًا ○ اِنَّ اللّٰهَ وَمَلٰٓئِكَتَهٗ يُصَلُّوْنَ عَلَى النَّبِيِّ ط يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوْا تَسْلِيْمًا ○ اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا وَ مَوْلَا نَا مُحَمَّدٍ وَّ عَلٰى اٰلِ سَيِّدِنَاوَ مَوْلَا نَا مُحَمَّدٍ وَّعَلٰى اَصْحَابِ سَيِّدِنَا وَمَوْلٰنَا مُحَمَّدٍ وَّبَارِكْ وَسَلِّمْ ○ اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ

عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ ○ اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيْبَ اللّٰهِ ○ سُبْحٰنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُوْنَ ○ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِيْنَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ

પઢકર યૂં દુઆ કી જાતી હૈ :–

"અય અલ્લાહ ! ઈસ કલામ કા ષવાબ ઔર અગર કોઈ શીરીની યા ખાના વગૈરા ભી હો તો ફિર યૂં કહેં, અય અલ્લાહ ! ઈસ કલામે પાક ઔર ઈસ ખાને યા શીરીની વગૈરા કા ષવાબ હુઝૂરે અકરમ ﷺ કી બારગાહમેં હદિયતન્ વ તોહફતન્ પેશ હૈ. ફિર યહ અર્ઝ કરે, ઈસકા ષવાબ હુઝૂર عليه الصلوة والسلام કે સદકા ઔર આપ કે વાસ્તે સે આપ કી આલે પાક ઔર અસ્હાબે પાક ઔર આપ કી અઝવાજે મુતહ્હરાત, તાબેઈન, તબએ તાબેઈન, ઈમામોં, આલિમોં, બુઝુર્ગોં ઔર જમીઅ મો'મિનીન વ મો'મિનાત કી રૂહોં કો પહુંચા કર ખુસૂસન ફુલાં કી રૂહ કો પહુંચા, (યહાં નામ યાદ હો તો નામ ઝિક્ર કર દેં) ફિર અખીર મેં દુરૂદ શરીફ પઢકર દુઆ ખત્મ કર દેં.

અગર વક્ત કી તંગી કી બુન્યાદ પર ફાતિહા મુખ્તસર કરના હો તો એક બાર સૂરએ ફાતિહા, તીન મર્તબા સૂરએ ઈખ્લાસ પઢકર મઝકૂરા બાલા તરીક્ે પર ઈસાલે ષવાબ કર દિયા જાએ તો ભી કાફી હૈ.

મેરે પ્યારે આક્ા ﷺ કે પ્યારે દીવાનો ! મો'મિનો કે ઈન્તિકાલ કે બાદ અહલે ખાના કી અખ્લાક્ી ઝિમ્મેદારી હૈ કિ વહ અપને બુઝુર્ગોં કો સદકા્એ જારીઆ નીઝ ષવાબ કે દીગર ઝરાએ ઈખ્તિયાર કરકે ઉન્હેં હમેશા યાદ કરતે રહેં કિ યહ અહલે ખાના કી સઆદત મંદી હૈ ઔર ઈસી તરીક્ે કા માહૌલ અપને ઘર મેં આમ કરતે રહેં તો આપ કી નસ્લેં ભી આપકે ઈન્તિકાલ કે બાદ ઝરૂર આપ કો ઈસાલે ષવાબ કરતી રહેંગી. ચૌદહ સો સાલ સે ભી ઝયાદા અર્સા ગુઝરા કિ અહલે ઈસ્લામ ઐસા મુબારક અમલ કરતે આએ હૈં ઔર ઈન્શાઅલ્લાહ ! તા ક્યામત યહ અમલ જારી રહેગા. અલ્લાહ તઆલા કી બારગાહમેં દુઆ હૈ કિ મૌલા કરીમ મઝહબે અહલે સુન્નત, મસ્લકે આ'લા હઝરત પર હમેં ઈસ્તિક્ામત અતા ફર્માએ ઔર ઉનકી તા'લીમાત સીખને, ઉન પર અમલ કરને ઔર ઉન્હેં આમ કરને કિ તૌફીક્ નસીબ ફર્માએ. آمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْكَرِيْم عَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلٰوةِ وَ التَّسْلِيْم

મુનાજાત

યા ઈલાહી ! હર જગહ તેરી અતા કા સાથ હો
જબ પળે મુશ્કિલ શહે મુશ્કિલ કુશા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! ભૂલ જાઉં નઝઅ્ કી તકલીફ કો
શાદિયે દીદાર હુસ્ને મુસ્તફા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! ગોરે તીરહ કી જબ જાએ સખ્ત રાત
ઉનકે પ્યારે મુંહ કી સુબ્હે જાંફઝા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! જબ પળે મહશર મેં શોરે દારો–ગીર
અમ્ન દેનેવાલે પ્યારે પેશ્વા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! જબ ઝબાનેં બાહર આએં પ્યાસ સે
સાહિબે કૌષર શહે જૂદો–અતા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! સર્દ મોહરી પર જબ હો ખુર્શિદે હશ્ર
સૈયદે બેસાએ કે ઝિલ્લે લિવા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! ગરમિએ મહશર સે જબ ભળકે બદન
દામને મહબૂબ કી ઠંડી હવા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! નામએ અઅ્માલ જબ ખુલને લગે
ઐબ પોશે ખલ્ક સત્તારે ખતા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! જબ બહેં આખેં હિસાબે જુર્મ મેં
ઉન તબસ્સુમ રેઝ હોંટોં કી દુઆ કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! જબ હિસાબે ખંદએ બેજા રુલાએ
ચશ્મે ગિર્યાને શફીએ મુર્તઝા કા સાથા હો

યા ઈલાહી ! રંગ લાએ જબ મેરી બેબાકિયાં
ઉનકી નીચી–નીચી નઝરોં કી હયા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! જબ ચલૂં તારીક રાહે પુલ સિરાત
આફતાબે હાશમી નૂરુલ હુદા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! જબ સરે શમસીર પર ચલના પળે
રબ્બે સલ્લિમ કહનેવાલે ગમઝુદા કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! જો દુઆએં નેક મૈં તુઝ સે કરૂં
કુદ્સિયોં કે લબ પે આમીન રબ્બના કા સાથ હો

યા ઈલાહી ! જબ **'રઝા'** ખ્વાબે ગિરાં સે સર ઉઠાએ
દૌલતે બેદાર ઈશ્કે મુસ્તફા કા સાથ હો

લાખોં સલામ

મુસ્તફા જાને રહમત પે લાખોં સલામ
શમ્એ બઝમે હિદાયત પે લાખોં સલામ

શહરે યારે ઈરમ તાજદારે હરમ
નૌ બહારે શફાઅત પે લાખોં સલામ

દૂરો નઝદીક કે સુનનેવાલે વહ કાન
કાને લઅ્લે કરામત પે લાખોં સલામ

જિસ કે માથે શફાઅત કા સેહરા રહા
ઉસ જબીને સઆદત પે લાખોં સલામ

જિસ તરફ ઉઠ ગઈ દમ મેં દમ આ ગયા
ઉસ નિગાહે ઈનાયત પે લાખોં સલામ

વહ ઝબાં જિસ કો સબ કુન કી કુંજી કહેં
ઉસકી નાફિઝ હુકૂમત પે લાખોં સલામ

કુલ જહાં મિલ્ક ઔર જૌ કી રોટી ગિઝા
ઉસ શિકમ કી કનાઅત પે લાખોં સલામ

જિસ સુહાની ઘળી ચમકા તૈબા કા ચાંદ
ઉસ દિલ અફરોઝ સાઅત પે લાખોં સલામ

ગૌષે આ'ઝમ ઈમામુત્ તુકા વન્ નુકા
જલ્વએ શાને કુદરત પે લાખોં સલામ

શાફઈ માલિક અહમદ ઈમામે હનીફ
ચાર બાગે ઈમામત પે લાખોં સલામ

કાશ ! મહશર મેં જબ ઉનકી આમદ હો ઔર
ભેજેં સબ ઉનકી શૌકત પે લાખોં સલામ

મુઝ સે ખિદમત કે કુદ્સી કહેં હાં **'રઝા'**
મુસ્તફા જાને રહમત પર લાખોં સલામ

સલાતો સુન્નત કી તરવીજો ઈશાઅત કે લિએ આલમગીર તહરીક

સુન્ની દઅ્વતે ઈસ્લામી

સે આપ ભી વાબસ્તા હોં, જિસ કે લિએ આપ

★ હર હફ્તે બાદ નમાઝે ઈશા મર્કઝ ઈસ્માઈલ હબીબ મસ્જિદ કે (મુમ્બઈ કે બાહર કે હઝરાત અપને ઈલાકાઈ મર્કઝ કે) હફ્તાવારી ઈજતેમા મેં તશરીફ લાકર ઈલ્મો અમલ ઔર ઈશ્કે રસૂલ ﷺકા જઝબા પૈદા કરેં.

★ તહરીક કી દર્સી કિતાબ બરકાતે શરીઅત કા દર્સ અપને ઘરોં, મોહલ્લોં, મસાજિદ વગૈરહ મેં પાંચ તા સાત મિનટ ઝરૂર દેં.

★ મરકઝ સે વક્તન્ ફવક્તન્ તરબિયતી ક़ાફ઼લે મુખ્તલિફ઼ ઈલાક़ોં મેં રવાના હોતે હૈં. મસાઈલે શરીઅહ્ મેં આગાહી ઔર પ્યારે આક़ા ﷺકી સુન્નતેં સીખને કે લિએ ક़ાફ઼લા મેં રવાના હોં.

★ ઉલ્માએ અહલે સુન્નત કી તરફ સે મુઅક્કદહ ઈલ્મી મુઝાકરહ કી મહફિલોં મેં શિરકત કરેં.

★ મુખ્તલિફ઼ ઈલાકોં મેં તઅલીમે બાલેગાં કે લિએ રાત મેં ચલને વાલે મદરસોં મેં હુસૂલે ઈલ્મ કે લિએ શિરકત કરેં.

★ તઝકીયએ કુલૂબ કે લિએ મુજાહિદા કી મજલિસ મેં શિરકત કરેં.

★ નઅ્તિયા મહાફિલ મેં શિરકત કરેં ઔર હમ્દે ઈલાહી, નઅ્તે રસૂલ વ મનાક़िબે ઔલિયા–એ–કિરામ સે અપને કુલૂબ વ અઝહાન કો મુનવ્વર કરેં.

★ બયાનાત, નઅ્ત, તિલાવત કી કૈસિટોં કી સમાઅત ઔર દીની કિતાબોં કા મુતાલિઆ નીઝ તિલાવતે કુર્આને મુકદ્દસ મઅ્ તર્જુમા કંઝુલ ઈમાન ઔર કુતુબે તફાસીરે અહલે સુન્નત અપને લિએ લાઝિમ કર લેં.

★ મુંબઈ વ મુઝાફાતે મુંબઈ મેં હોને વાલે ઈજ્તિમઆત મેં ભી શિરકત કરેં.

રાબ્તે કા પતા

Office : Sunni Dawat e Islami

Sayed Ashique Shah Bukhari Masjid, 128, Shaida Marg, Char Null, Dongri, Mumbai 9 Ph : 022-23434366

E-Mail : sdiquarterly@rediffmail.com

E-mail : sdiworld@usnl.com

Website : www. sunnidawateislami